BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
33 L
11

M

15.1.A.15

C. 2
S. I
O. 2
N. 9

II φ 15

CONCIONES SACRAE ILLVSTRISSIMI ET REVERENDISSIMI D. D. THOMAE A VILLANOVA, EX ordine Eremitarum diui Auguſtini, Archiepiſcopi Valentini, & in ſacra Theologia magiſtri. Nunc primum in lucem editæ.

ET EXCELLENTISSIMO PRINCIPI GONSALO Fernando Cordubæ, Seſæ Duci, &c. nuncupatæ.

Viſceribus paſtor telo traiectus amoris
Sacra ſalutiferæ fert monimenta necis,
Et memor, & ſummi ſeruans documenta magiſtri
Pectore ſucciſo ſanguine paſcit oues.

CHARITATI NIMIAE. D.

COMPLVTI,
Ioannes à Lequerica excudebat. Anno
1572.
Cum priuilegio. Eſta taſſado a ſeys cuartos marauedis el pliego.

Excellentiſsimo domino Gonſalo Fernando-Cordubæ, Seſæ Duci, Comiti Egabrenſi, & rerum maritimarum ad campaniam Principi. Rector collegij Complutenſis diui Auguſtini magiſter frater Petrus Vzeda Guerrero. S. P. D.

SACRARVM concionum Archiepiſcopi olim Valentini pietate & doctrina clariſsimi patris Thomæ à Villanoua librũ, communi omnium piorum ac doctorum hominum, non ſolum deſiderio iam pridem expetitum, ſed & publica acclamatione impatienter efflagitatum Illuſtriſsimo tuo nomini, Princeps excellentiſsime, tãquam alumni ſui cariſsimi nobiliſsimũ pignus, vniuerſa noſtri ordinis reſpublica, quod ſit ſuæ in te colendum propenſæ voluntatis, & tuorum in ſe magnorum meritorum memoris animi teſtimonium, inſcribendum nuncupandumque conſtituit. Sibi autẽ priuata quadam ratione hoc opus vendicant duo noſtræ religionis vicina domicilia æquabili inter ſe illud iure partita, monaſterium, nimirum D. Philippi apud Madritiũ, cui primum earum concionum exemplaria fuere collata, atq; collegium hoc noſtrum Complutenſe, quod idem libri author dum fundat, prouentibusq; augere ſtudet, operi adhuc imperfecto immoritur, obtinereq; proinde ſe velut in paterna bona ius quoddam hæreditarium in ſacras has conciones, haud quaquã illegitimo titulo exiſtimat: eſt itaq; communi tum monaſterij, tum collegij opera diligenter curatum, vt typis commode excuſus liber in manus hominum mature veniret. Nam editionem quam illi monaſterio ſuperioribus annis præfectus Prior digniſsimus, tuarumq; laudum & gloriæ ſtudioſiſsimus pater Ioãnes Vega (nunc vero ſacris confeſsionibus D. Ioannæ ſereniſsimæ Luſitanorum Principis addictus) adornare cœperat, eius ſucceſſor magiſter doctiſsimus Illephonſus à Vera cruce, ita perfecit & abſoluit, vt niſi impoſita poſtrema operi manu quieſcendum ſibi non putarit. Qui plane non contentus Barbaras noui orbis gentes (traiecta prope totius Oceani maris vaſtitate) Chriſtiano dogmate inſtituere, atq; ab idololatria qua immaniter inſaniebant reuocatas ad religionem & ſacri cultus pietatem traducere: ſed Hiſpaniam reuertitur, cum Philippo eius orbis Monarcha Hiſpaniarumq; rege Catholico, de rebus illius noui mundi acturus, à quo necnon à Romano Pontifice plurima impetrauit, quæ euangelicæ prædicationis miniſtris, indigenarumq; Barbarorum liberaliori tractationi in primis erant neceſſaria, eſtq; iam velut in ipſo procinctu, non modo eaſdem vltimas mundi plagas iterum petiturus, ſed & maieſtate regis Philippi mandante, tranſmiſsis vlterius duabus noſtrarum Leucarum millibus Synarum penetraturus orbẽ, in Malucasq; inſulas, atq; Philippi regis auſpicijs repertas Philippinas diuino ſpiritu adflante nauigaturus, vſque adeò Chriſti gloriam prouehere, & Auguſtinianæ familiæ religioniſq; nomen & famam propagare ſtudet. Nequam tamen occaſionem iuuandi Chriſtianam rempublicam intermittat, non ſolum egregijs ſuis vigilijs artium liberalium ac ſacræ Theologiæ ab ſe compoſitis voluminibus, quorum nonnulla phyſicas ſpeculationes continentia Reuerendiſsimo harum concionum authori olim dicarat, ſed & alienis quaſi opibus

ecclesiæ

eccleſiæ theſauros locupletaturus librum hunc typographis tradendum ſummo ſtudio curauit. Expertum ſæpe eſt inſigne illud D. Philippi monaſterium iſtius tuæ pluſquam heroicæ omniumque nationum, & gentium teſtimonijs celebratæ liberalitatis copioſum fructum, ſupraque quã credi, aut dici poteſt lætatur animo grauiſsimus ille religioſorum patrum cœtus ſibi per occaſionem hanc licuiſſe, ſuam erga te obſeruantiam, & obſequentiſsimi animi gratitudinem teſtificari. De me autem, cui eius operis recognoſcendi negotium fuit iniunctum, quoniam in literis ad Reuerendiſs. Epiſcopum Segorbigenſem, qui nobis humaniſsime harum concionum copiam fecit, dicebam, minimè dicendum denuò apud te exiſtimo. Illud vero ſilere ſicut neque debeo, ità neque poſſum, felicem nos indicare quandam his concionibus ſortem diuinitus eſſe adiunctam; quòd inuictæ tuæ terra, marique fortunæ feliciſsimis auſpicijs, in orbem prodeant, ſplendidiſsimique tui nominis fulgore irradiatæ illucere mundo, ac velut ſydera ſolis illuſtrata radijs apparere, exoririque incipiant. Nec veremur tamen in illorum reprehenſiones incurrere, ſi qui forte ſunt, qui contendãt conciones ſacras parum aptum eſſe munus bellatori Principi, ſummoque bellorum duci conſcriptos de religione ac ſanctitate libros donum eſſe, neque idoneum, neque gratum, cui ſcilicet rei militaris ſcientia, virtuteſque bellicæ, non pacis artes, vitæque vrbanę & ciuilis ſtudia cordi eſſe debent. Silere enim inter arma non ſolę leges putantur, ſed & eloquentia omnis, pietatiſque & religionis cultus tam exiſtimatur procul abeſſe à militia, quàm à noſtri temporis gregarijs militibus abeſſe ſolet. Non plane rectè de Imperatorij muneris partibus, deque illius viri functione, cui cũ imperio & ſumma belli poteſtate exercitus mandantur qui in ea ſunt opinione cenſere videtur, neque pro dignitate expendere primi Ducis, quẽ Imperatorẽ Romanis aptiſsimo nomine appellare placuit, authoritatem, virtuteſque & artes omnes quas excellẽs illud & glorię plenum officiũ adminiſtras, comitesq́; deſiderat. Peritia rei militaris, fortitudoq; animi, corporis quoq; robuſti firmitas nẽ ſolius Imperatoris in exercitu ſunt dotes, cõmunes illi ſunt cũ reliquis nõ modo militarib⁹ magiſtratibus, ſed cũ manipularibus, gregarijsq; militibus. Fortuna etiã ac felicitas quæ in bello potiores partes vſurpare videtur, nõ vnius Imperatoris, ſed militantiũ omniũ eſt diuinitus cõceſſum donũ. Quòd ſi id quod propriũ ſummi Ducis eſt, quis à me, vt exponã, requirat, ego authoritatẽ eſſe cenſeo, quæ nõ Monarchæ alicuius diplomate, aut regio aliquo fauore dũtaxat cõſtet, ſed etiam quã innocẽtia vitę, religio, pietas, fides, veritas, humanitas, iuſtitia, omniũq; virtutum cõcentus cõciliet, quã etiã ingenij prompta & expedita vis cõmendet, conſiliorumq; explicata celeritas, & in omnẽ euentum præſens animus admirabilẽ ſimul, & terribilẽ efficiat. Hac ego authoritate definiuiſſe olim imperij militaris functionẽ priſcos tum Gręcos, tum Romanos rerũ dominos nõ ſolũ exiſtimo, ſed & in illorũ monumẽtis, quæ multa memoriæ poſteritatis ſunt prodita, cõtinenter lego. Sed hic ego, Dux excellẽtiſsime, meam memoriam non excutiam, vt ea quæ legerim, aut audiuerim reminiſcar, nõ eſt conſilium è veterum ſcriptis eruere quibus hæc confirmem, oſtendamq; religionem, ac pietatem, ingenijq; cultum omnẽ, & elegantiam minimè eſſe à magnis Ducibus alienam, ſed illorum potius eſſe partes propias, ſuiquę muneris ornamẽta non ſolum vtilia, ſed in primis neceſſaria. Nolo huc euocare Græcos illos magnorũ exercituum, claſsiumque ductores Themiſtoclem, Epaminondã, periclẽ, nolo cõmemorare Scipiones, Marios, magnos Pompeios, aut his priores Maxi-

mos,

mos, & Marcellos, quorũ in bello authoritas ſi non verę pietatis, certe pro illius gentis miſerabili ignoratione, exiſtimatę religionis pręſidijs maxime nitebatur. Faceſſant priſci illi omnes quorum inanis ſonitus ſolum ad nos peruenit, animi vero ſicut vera religione ac pietate, ita & felicitate vacui deſcenderũt, iuxta prophetæ vaticinium, in infernum viuentes. Tuo, tuorumque exẽplo Barbara illa, & illiterata opinio refellatur. Auus ſiquidem ille tuus Gonſalus Fernãdus Corduba, cuius tu cũ nomine, & ditione, morum etiã expreſſam imaginẽ refers: ille (inquam) cui magni Ducis cognomentum innumerę, immortalesq; victoriæ iuſtiſsime pepererũt, nobis ſatis eſſe poteſt. Qui nõ modo ſui, noſtrique ſeculi hominum gloriam, ſed etiã antiquitatis memoriã vſque adeò virtute ſuperauit, vt omniũ ferme ſcriptorũ calamos rerum ab eo glorioſe geſtarum hiſtoria merito occupet. Quanta autẽ in illo bellatore maximo pietatis, religionisq́ue nõ adumbrata imago, ſed ſolida & perfecta virtus extiterit alij lõgiori oratione, alijs eius factis latius explicatis, proſequentur, ego vnum immortalitate digniſsimũ opus, quod ad noſtri ordinis peculiarem religionem proprius accedat cõmemorabo. Cũ magnus igitur Gonſalus acie fuſo Gallorũ potentiſsimo exercitu, fractisque iam & attritis illorũ rebus, Neapolitanorũ regnũ Ferdinãdi regis Catholici imperio, poteſtatique ſubiecisset, in eaque nobiliſsima tota Italia, vrbe Neapoli victor verſaretur, accidit, vt ibidem etiã à noſtri ordinis eremitarum D. Auguſtini patribus generalis cõuentus ageretur, vbi velut Centuriatis comitijs ex vniuerſo ordine, totoq; pene Chriſtiano orbe grauiſsimi Monachi generalẽ præfectum, ſũmumque magiſtratũ creaturi de more aderant. Aderat tunc, nõ vt principes ſeculares, laiciq; proceres conſueuere, extra ſecretius comitiũ cõſiſtere, ſed in medio lectiſsimorũ patrũ conſeſſu magnus ipſe Gonſalus. Cõtemplari patres ſummũ in bellatore principe religionis amorẽ, admirari raræ cuiuſdam pietatis ſtudiũ erga monachorũ ſacra inſtituta, & præcipue in noſtri ordinis incrementa propenſionẽ animi ſingularẽ, mirari ſanctitatẽ ſpirãtia verba, ſermonesq́ue eloquentia & ingenio manantes, & pene ab vno pẽdere videbãtur omnes. Cũ vero ſuffragia iam iam ineunda, ferẽdaque ex lege inſtitutoque maiorũ eſſent, noluerunt religioſiſsimi patres per tabellas, quæ veteri Romanorũ more deriberentur, magiſtratũ creare, ſed cõiectis in magnũ Gonſalum oculis ipſum obteſtãtur, vti deſignet quẽ ſummi muneris gubernaculis putet potiſsimum admouendũ, quẽque exiſtimet totius ordinis res ſolertius curaturum, remq; publicam adminiſtraturũ religioſius, pro oraculo cæleſti ſe fore accepturos, quã dixiſſet ſententiã, tanti erat apud tam diuerſarum nationum, & ingeniorum patres magni Gonſali incredibilis, ac diuina virtus. Annuit ille obſecrãtibus præſtãtiſsimis viris, ac prope aſsidentẽ Ægidium Viterbienſem, cuius inſignem ſapientiam, moresque religioſiſsimos familiari conſuetudine iam pridem explorauerat generalem ordinis magiſtrũ declarat. Suffragijs concordibus eam vocem complexi patres magnum Ducem præeuntem ſequuntur, virumque multis excellentibus virtutibus clarum Aegidium, Romana ſed facundia clariſsimum, cuius etiam ingenio plenam eloquentiam luculentiſsima ab eodem edita monimenta teſtantur, noſtræ religionis communem patrem, generalemque præfectum, de more noſtro, venerabundi ſuſcipiunt. Non ergo res ſacras, religionisq́ue ac pietatis curam bellicoſi Duces, ceu alienam, negligendam, reijciendamque putarunt. Quod ſi Auus ille tuus belli virtutibus ſimul, atque pię religionis cultu admirabilis, nobis tam certum argumentum non dediſſet, tu vnus, tu

Princeps

Princeps clariſsime inſtar omnium nobis eſſes. Qui res bellicas ita geris, ac ſi nihil præter arma, ferrum, & tubas noſſes, atq; ita ingenio, & mitioribus curis pręſtas, ac ſi cum hoſte nunquam conflixiſſes, tam feliciq́ue dexteritate, res, quæ apud homines exiſtimantur diuerſiſsimæ, coniungis, vt iam nihil miremur ſi veteres poetę vni Mineruę bellorum ac pacis artes tribuendas iudicauerint; literarijq; & bellici certaminis eandem voluerint eſſe deam. Teſtis eſt non ſemel Italia, quæ imminentibus hoſtium copijs bellica tua virtute eſt non ſolum à periculo, ſed à periculi metu liberata, teſtis ſæpius eſt vtraque Gallia, cuius tu, munitiſsimis vrbibus expugnatis, & direptis, vires toties fregiſti, quæ etiam ſuorum ciuium internicione patefactum à te noſtris legionibus iter oculis ſuis aſpexit. Sed quid longinqua commemoro? quid externas victorias referos? teſtis noſtra eſt Hiſpania, noſq; ipſi cũ ſuperiori anno tetro, ac pene ſeruili, periculoſiſsimoq́ue bello premeremur, cumq́ue Mahumetanæ gentis Barbari Bæticorum montium inſidioſa aſperitate freti, multiſq́ue noſtrorum millibus fœdè contrucidatis, quaſi parta victoria, inflammati inſoleſceret. Hoc tantum bellum, tam turpe, tam importunum, fruſtraq; à tot magnis ducibus toties ſuſceptũ, virtute tua magna ex parte ſublatũ, à ceruicibus, capitibusq; noſtris depulſum, extinctum, ſepultũq; eſt. Quis credat inter tot belli tumultus, tubarumq; clangores locum fuiſſe ingenio placidioribusq; cogitationibus? at vero ingenij tui eximię vires interquieſcere tantiſper aliquando poſſunt, ſed debilitari, aut attenuari, a uocamentis quantumuis magnis externe ſe dantibus, non poſſunt, exerit ſe vis illa animi neſcia mori, excutit degeneres curas, locumq; ſuauioribus ſtudijs facile concedit. Non eſt ergo quòd vereamur conciones ſacras, pietatem, religionem, diuinosq; ardores omni ex parte ſpirantes, quarum etiam authorem religioſiſsimum beneuolẽtia olim, & ſingulari ſtudio, familiaritateq; humanitatis plena fueras complexus, tibi, Dux Illuſtriſsime, dono dare, quantumuis te orientale bellum, iam nunc ſolicitet, magnæq; claſsis molitio, ingenſq; belli apparatus, fortunatiſsimaque aduerſus Turcarum tyrannum iſta expeditio alio vocet: erit & his amœnioribus mentis, ſpiritusque delicijs ſuus in te locus. Vale, ex collegio noſtro Complutenſi.

INDEX CONCIONVM QVAE VTROQVE tomo continentur.

IN dominica prima aduentus concio, thema, Tunc videbunt filium hominis, &c. fol. 1.
De eodem themate in eadem dominica cõcio altera de iudicio ſupremo. fo. 5.
Tractatus de aduentu domini, thema, Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit tibi. fo. 10.
In dominica. 2. aduentus, thema, Tu es qui venturus es, &c. fo. 14.
De eodem themate altera concio. fo. 19.
In dominica. 3. aduẽtus, thema, Tu quis es. f. 23
In dominica. 4. aduentus, thema, Vox clamãtis, &c. fo. 27.
De natali domini, thema, Tranſeamus vſque Bethlehem. fo. 29.
De eodẽ feſto, the. Egredimini filiæ Siõ. fo. 34
De eodem feſto. fo. 37.
De eodem feſto in die diui Stephani, thema, Paruulus natus eſt nobis. fo. 41.
De eodem feſto. fo. 44.
De partu virginis, thema, Antequam parturiret. fo. 192.
In epiphania domini, thema, Apertis theſauris &c. fo. 51
In ſeptuageſima, thema, Quid hic ſtatis tota die otioſi? fo. 55
In ſexageſima, thema, Exijt qui ſeminat, &c. fo. 57.
In quinquageſima, thema, Ecce aſcẽdimus Hieroſolymam. fo. 59.
Cui fragmentum concionis alterius ſubijcitur fo. 61.
In feria ſexta ante quadrageſimam, thema, Diligite inimicos veſtros, &c. fo. 62.
In quadrageſima, thema, Ductus eſt Ieſus, &c. fo. 65.
In eadem dominica, thema, Scuto circundabit te veritas eius. fo. 68.
In feria. 4. dominicæ primæ quadrageſimæ, thema, Niniuitæ ſurgent, &c. fo. 73.
In feria ſexta quadrageſimæ, thema, Surge, tolle grauatum tuum, &c. fo. 77.
In dominica. 2. quadrageſimæ, thema, Miſerere mei domine fili Dauid, &c. fo. 79.
In eadem dominica, de eodem themate. fo. 82.
In feria ſexta dñicę. 2. quadrageſimæ, thema, Auferetur à vobis regnum, &c. fo. 86.
In dominica. 3. quadrageſimæ, thema. Cũ eiecisset dæmonium. &c. fo. 88.
In feria ſexta eiuſdẽ dominicæ, thema, Omnis qui biberit ex hac aqua, &c. fo 91.
In dominica quarta quadrageſimæ, concio de fructibus confeſsionis. fo. 94.
In feria ſexta dominicę quartę quadrageſimę, thema, Voce magna clamauit, Lazare veni foras. fo. 97.
In dominica de paſsione domini, thema, Quis ex vobis arguet me de peccato? fo. 102.
In feria ſexta eiuſdem dominicæ, thema, Collegerunt pontifices. &c. fo. 106.
In ſanctæ reſurrectionis die, thema, Præcedet vos in Galilæam. &c. fo. 109.
De eodem feſto concio altera, thema, Surrexit ſicut dixit. fo. 114.
De eodem feſto in feria. 2. thema, Tu ſolus es peregrinus in Hieruſalem, &c. fo. 115.
In octaua paſchæ, thema, Quia vidiſti me Thoma credidiſti, &c. fo. 117.
In dominica. 4. poſt paſcha, thema, Cũ venerit ille arguet mundum, &c. fo. 121.
In aſcẽſione domini, thema, Viri Galilęi, quid ſtatis. &c. fo. 125
De eodem feſto concio altera, thema, Qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit. &c. fo. 129.
De eodem feſto concio. 3. thema, Exaltare ſuper cælos Deus. &c. fo. 132.
In die Pentecoſtes, thema, Emitte ſpiritũ tuũ. &c. fo. 134.
De eodem feſto & themate concio altera. f. 139
In feſto ſanctæ Trinitatis, thema, Tres ſunt qui teſtimonium dant. &c. fo. 144.
De eodẽ feſto & themate cõcio altera. fo. 146.
In die ſancto corporis Chriſti, thema, Manhu. fo. 152.
De eodẽ feſto & themate cõcio altera. fo. 155.
De eodem feſto contio. 3. thema, Probet autẽ ſeipſum homo. &c. fo. 158.
In trãsfiguratione domini, thema, Duxit illos in montem. &c. fo. 162.
Dominica. 7. poſt Pentecoſten, thema, Diliges dominum Deum tuum, &c. fo. 167.
De eodem feſto concio ſecunda. fo. 170.
De eodem concio tertia. fo. 174.
Commentarij in cantica canticorum Salomonis. fo. 180.
In rogationib⁹ pro expeditione aduerſus Turcas ſuſcepta, thema, Exurge dñe. &c. fo. 197.
De fœdere Burgis inter principes Chriſtianos, thema, Ecce quam bonum, &c. fo. 201.
Dominica. 19. poſt Pentecoſten, thema, Simile eſt regnum cælorum. fo. 204.
De natiuitate virginis, thema, Liber generationis. &c. fo. 209.

De

De eodem feſto concio altera, thema, De qua natus eſt Ieſus.&c. fo.212.
De eodem feſto concio.3.thema, A b æterno or dinata ſum.&c. fo.117.
In annuntiatione domini,thema, Regnabit in domo Iacob.&c, fo.220.
De eodem feſto concio altera, thema, Miſſus eſt angelus.&c. fo.225
De viſitatione virginis,thema, Maria exurgẽs &c. fo.229.
De purificatione virginis,thema, Tulerũt dominum.&c. 233.
In aſſumptione virginis,thema, Maria optimã partem elegit.&c. fo.237.
De eodem feſto concio altera,thema, Quæ eſt iſta quæ aſcendit. 241.
De eodem feſto concio.3.thema, Martha, Martha ſolicita es. fo.245.
De eodẽ feſto concio 4.thema, Mariam optimam partem elegit. fo 249.
De diuo Michaele archangelo,thema, Quis deducet me in ciuitatem munitam?&c. fo.255.
De eodem feſto concio altera, thema, Dico enim vobis,quia angeli eorum,&c. fo.260.
De Ioanne Baptiſta,thema, Erit magnus corã domino.&c. fo.265.
De eodem feſto concio altera,thema, Ille erat lucerna ardens. fo.269.
De eodẽ feſto concio tertia,thema, Secundum nomen tuum,ſic & laus tua,&c. fo.273.
De diuo Ioanne Euangeliſta,thema, Cõuerſus Petrus vidit illum &c. fo.277.
De Iacobo apoſtolo,thema, Dic vt ſedeãt.&c. fo.282.
De vno martyre,vel de ſancto Adelſmo,thema, Iuſtum deduxit dominus. fo.285.
De vno martyre,vel de diuo Romano,thema, Et firmabitur in illo.&c. fo.287.
De vno martyre concio.3.thema, Si quis vult venire poſt me.&c. fo.291.
De eodem feſto. fo.293.
De multis martyribus,vel de Coſma & Damiano,thema, Qui vicerit dabo ei.&c. fo.296.
De eiſdem concio altera,thema, Multę tribulationes iuſtorum,&c. fo.300.
De multis martyribus,vel de Quirito & Iulita, thema, Hi ſunt qui venerunt.&c. fo.304.
De diuo Auguſtino P.n.thema, Sicut ſol refulgens.&c. fo.308.
De eodẽ feſto concio altera, thema, Dedit illi dominus cor ad præcepta.&c. fo.314.
De eodem feſto cõcio.3.thema. Ecce ſacerdos magnus.&c. fo.318.
De diuo Ille phonſo,vel de vno pontifice confeſſore, thema. In fide & lenitate ipſius. &c. fo.312.
De eodem feſto concio altera,thema, Sint lumbi veſtri præcincti.&c. fo.328.
De diuo Martino,vel de vno pontifice,thema Quis ſicut dominus Deus noſter? &c. fo.332.
De eodem feſto concio altera, thema, Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem.&c. fo.337.
De diuo Nicolao pontifice,thema, Inſpice & fac.&c. fo.343.
De eodem feſtò concio altera,thema, Erit tanquam lignum.&c. fo.346.
In feſto ſancti Aegidij abbatis,thema, Gloria & honore coronaſti eum.&c. fo.349.
De eodem feſto concio altera,thema, In memoria æterna erit iuſtus. fo.354.
De diua Dorothea,vel de vna virgine & martyre,thema, Prudentes virgines.&c. fo.359.
De eadem feſto concio altera, thema, Mulier innupta & virgo &c. fo.363.
De diua Magdalena,thema, Dilexit multum. &c. fo.366.
In dedicatione eccleſiæ,thema, Templum Dei ſanctum eſt.&c. fo.375.
Concio funebris, thema, Dormierunt ſomnũ ſuum.&c. fo.378.

FINIS.

PERILLVSTRIS AC REVERENDISSIMI D. D. FRATRIS IOANNIS MVGNATONII EPISCOPI SEGOR bigenſis, ex ordine Eremitarũ diui patris noſtri Auguſtini: De vita & rebus geſtis ab Illuſtriſsimo & reuerendiſſimo D. D. fratre Thoma à Villanoua, eiuſdem ordinis, Archiepiſcopi Valentini, Præfatio.

VERSARE MECVM COGITANDO SAEpe ſoleo (impari tamen pro rei grauitate animi dolore) infelicem ac calamitoſam horum temporum, in quæ incidimus, conditionem. Subeunt illinc meum animum Barbarorum hoſtium terra, marique latè graſſantium infractæ vires, numeroſiſsimique exercitus potentia vſque adeò ſubitis rerum ſucceſsibus aucta, vt vniuerſum propè mundum vexare diripere, obruere etiam poſſe videantur. Hinc verò triſtis illa Lutheranæ peſtis imago ſe oculis meis ſubijcit omnes propè Chriſtiani orbis partes peruagata, ſic in omnes ſeſe Chriſtianæ religionis prouincias lethaliter inſinuans, vt pene vniuerſa quæ Chriſtiano nomine cenſetur loca contaminauerit, infuſoque veneno infecerit. Ab Hiſpanis noſtris abſtinuiſſe videri poteſt, at faxit Deus optimus ne tacitis, & clancularijs afflatibus aliqua ex parte in noſtrorum viſcera latenter ea contagio irrepſerit, puraque & penitus illæſa arcana pectora cancer iſte tam inſidioſe ſerpens nobis reliquerit. Pro cathedra peſtilentiæ, veriſsimo cognomento iam pridem à propheta compellata. Illud verò in vaſto hoc calamitatum pelago iactatis nobis dolendum imprimis, alteque gemendum erat, quòd duo illa probitatis ac virtutis retinacula, quibus in officio continentur homines, timor & amor, aut diſsipata prorſus, aut maxima ex parte labefacta oculis noſtris aſpicimus. Refrixit ille amoris & pietatis ardor, quo in diuina inflammati rapiebamur, euanuit ille timor, quo à prauis ſtudijs coerciti arcebamur. Nunc nunc maximè ſi vnquam meritò repetere Deus expoſtulationem illam veterem cum populo ſuo poſſet. Si ego pater, vbi eſt amor meus? ſi ego dominus, vbi eſt timor meus? O mores perditos! ô tempora periculoſa! inundant vitiorum ad nubes vſque intumeſcentes fluctus,

¶ effrænis

effrænis peccandi licentia impotenter ſecum omnia rapit: perfricuit frontem, ſeſeque vbique oſtentat in immenſum elata improbitas, iniuſtitia, fœdidas & turpitudo; bonum & æquum contemnitur: religio denique & omnis virtus poſthabita iacet. Quocirca diuini hanc eſſe numinis vindictam exploratum ſatis & compertum habemus: immiſsiones hæ ſunt (vt Prophetæ verbis vtar) per angelos malos, barbarorum immanitas, hæreticorum truculentia, aliæque afflictionum acerbitates, quas reſpublica Chriſtiana continenter perpeſſa eſt, flagella ſunt ſuperni iudicis in noſtra ſcelera ſeuerisſimé iuxta ac æquisſimè animaduertentis. Cæterum ſi eccleſia catholica excellentium virorum copia abundaret, qui zelô diuini nominis ſuccenſi illud propheticum verè dicerent, Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me, quique forma facti gregis Dominici, vitæ ſanctitate conſpicui ſe populo in exemplum & imitationem proponerent, opitularenturque reipublicæ laboranti, ac meatus illos intercluderent, quibus ſe virus pernicioſe diffundit, ſalutariq; remedio tot malis occurrerent, minus fortaſſe eſſet quód doleremus. At proh dolor, illud certè Eſaiæ vaticinium iam nunc noſtræ huic tempeſtati aptisſimè quadrat, Non eſt qui inuocet nomen tuum, qui cõſurgat & teneat te, regnauit plané retro actis ſeculis peccatum, nec fuit vlla ætas vſq; adeò ſceleris pura, quin vario flagitiorũ genere, ceu pannô illo mẽſtruatæ, fuerit cooperta. Verum haud temere affirmari poſſe crediderim, nullis vnquam temporibus tantam ſanctorum, piorumque virorum raritatem eſſe viſam ac hiſce noſtris: neq; tam ſterilem & infœcundam vllorum temporum ſortem in producendis Dei ſummi cultoribus extitiſſe, quã noſtrorum. Hanc annonæ caritatem deploratam eſſe à tolerantisſimo illo Iob, nõn ſine cauſa cenſere poſſumus, ante faciẽ eius, inquit, egeſtas. Hanc enim ille aduentãtis Antichriſti fore prænunciam prophetice admonebat: neq; aliam pôtiorẽ eſſe cauſam mihi perſuaſum habeo huius vitiorum lernæ, quæ nunc innumeris pene capitibus in mundo impunè graſſatur, depopulaturque & vaſtat omnia: neque vllam hominum conditionem incontaminatam eſſe ſinit, quàm inſignium virorum paucitatem, ac penuriam, hic mali fons, hæc totius labis origo, hæc certisſima perditionis cauſa eſt. Deſunt Hercules horum monſtrorum domitores, qui ferro & igni ſubinde repullulantia capita, renaſcentesque ceruices intercipiant, obtruncent, diſsipent, & dilanient. Cogitanti mihi hæc omnia, & pro mei ingenij imbecillitate, ſeriò expendenti complures in memoria occurrerunt

viri eruditione & virtute inſigniter præclari, qui anteactis temporibus feliciter cum ſumma gloria floruerunt: illique potiſsimum me in ſui recordationem excitarunt, qui priuatas monachorum religiones glorioſius illuſtrauerunt, quorum nō parum multos & mihi per ætatem agnoſcere, & cum eiſdem verſari contigit. Vnum verò ex omnibus iam ego ſeligam, quem nunc præcipuè referam cuiuſq; memoriam renouem. Ille autem eſt magiſter frater Thomas à Villanoua digniſsimus olim Archiepiſcopus Valentinus, cuius quoniam nónnullæ conciones, ſpectataque doctrina in hoc volumine magna ex parte continetur, iudicaui non abs re facturum me, ſi veſtibulum ante ipſum operis, lectori aliquid de eo viro deq; illius immortalitate digniſsima vita cōmemorarē. Thomas igitur à Villanoua, in Villanoua ortus eſt, vnde & cognomentū accepit, quod oppidum in ea eſt parte citerioris Hiſpaniæ ſitum, quam Hiſpanorum vulgus la Mancha de Aragon vocitat, olim agrum Laminitanum coſmographis dictum, ad fontes nimirum Anæ fluminis, doctorum hominum eſt exiſtimatio. Eſt verò editus parentibus honeſtis atque honoratis, natalibus etiam non Chriſtianis ſolum, ſed & ab omni impuritate labeque alienis, matrem præſertim ſortitus eſt inſigniter piam, ægregiéque in Deum & proximos caritatis fœminam adeóque flagrantis ſpiritus, vt ſuauitates illas, ſpiritalesque delicias à Deo hiſce hominibus tribui ſolitas, quorum familiaris conuerſatio in cælis eſt, quorūque animæ amore lāguent diuino, ipſa etiam fuerit experta. Quæ ita filius de matre narrabat, vt Auguſtinum de matre Monicha hiſtoriam texere diceres. Studio liberalium artium iuuenis operam dedit in Complutenſi academia celeberrimo in hiſce artibus Hiſpaniæ gymnaſio, vbi haud longo poſt tēpore eam diſciplinarum liberalium eruditionem eſt nactus, eamque opinionem ac famam philoſophicę doctrinæ aſſequutus, vt publico in auditorio & publico academiæ ſtipendio, prælegeret ac doceret liberales artes. Tale in iuuene adhuc eminebat ingenij acumen, viuidáque & prompta intelligendi ac penetrandi abſtruſiſsima quæque vis animi. Prodiere tunc ex illius inſtitutione ab eo eruditi innumeri diſcipuli, inter quos in hiſtoria de rebus geſtis à Franciſco Ximenio Cardinali, Complutenſis academiæ cura, & Aluari Gomecij Toletani opera edita, ob inſignioris famæ celebritatem duo Thomæ à Villanoua diſcipuli memorantur, Ferdinandus Enzinas, qui acuminibus quibuſdā argutiſsimè excogitatis, dialecticā artē alijs admirationi, alijs verò ingenijs terrori eſſe fecit, & Dominicus Sotus, qui cū initio eandem ire viam, quā Enzinas cœpiſſet tantū poſtea nō in

Magiſter Ferdinādus enzinas & magiſter Dñicus Sot' authoris diſcipuli.

liberalium artium diſciplinis ſolũ,ſed &in theologicis ſacratiórumque literarum ſtudijs promouit,vt & Dominicanũ ordinẽ eius inſtituti monachus,& Salmãticenſem academiam primarius theologicæ cathedræ pręfect°,& ſui nominis memoria &vtiliũ librorũ editione auxerit.Tum ergo ob hæc ingenij & literatum merita, cũ ob ſenilẽ in iuuenili ætate morum vitęque ſanctiſsimæ probitatẽ,in præclarum diui Illephõſi eiuſ dem academiæ collegium fuit collega cooptatus.Aderat in eodem tũc collegio magnus ille Ioannes Vergara doctor theologus,ſapientia,doctrinarúmq; omniũ immortali fama percelebris,qui Thomæ à Villanoua vitæ integritatem,& in medijs literariæ paleſtræ concertationibus, atque in ipſis ſtudia ęmulantium iuuenum quaſi fluctibus ſanctitatẽ,pietatemq; in omni negotio eximiã erga pauperes inopéſque homines,frequẽti prędicatione admirans,ſolitus erat referre.Hinc demum à Salmãticenſi academia àccerſitus,vt cathedrã,quã vocant philoſophiæ naturalis,moderari vellet,haud quaq; leui propoſito ſalario eſt rogatus.Cæterum poſcentibus id Salmãticenſibus minime acquieſcẽdum putauit. Repudiauit libenter oblatum honorem tactus iam tunc profecto de cælo,diuinitúsque ad perfectionis Chriſtianę viam affectandam impulſus. Et quẽ neque honorũ,neque aliarum cõmoditatum irritamẽta Salmãticam perduxerãt,Chriſti redemptoris imitatio,perfectęque virtutis ſtudium facile eo pertulerunt.Quam obrem Salmanticæ in monaſterio religioſiſsimo diui patris noſtri Auguſtini religionis hábitũ ſuſcepit anno ſuæ ætatis circiter trigeſimo,vbi toto illo tyrocinij, ac probationis (vt dicunt) tempore,ac proximo etiam ab edita profeſsione, ita vigilijs & precationibus mirificè erat deditus,ea etiam vitæ modeſtia ac parſimonia corpus temperabat,vt omnes pene ordinis noſtri viros, in magnam ſpem erexerit rarę ſuę excellentíſque virtutis,futurúmque virũ clariſsimum haud vano præſagio diuinarent. Scholaſticam theologiam ibidẽ profiteri iuſſus librum ſententiarum monachis prælegendum ſuſcepit. Sacrarum mox concionum munus ea dexteritate obiuit, vt vel in ipſis initijs ſpecimen clariſsimum daret ardentiſsimi in Deum ſpiritus, ſtudijque admirabilis in cultum,honorémque diuinum,ſpiritalémque proximorum ſalutem.Quo factum eſt, vt tota vrbe Salmantica Thomæ Villanouani fama, noménque breuiſsimo tempore increbreſceret . Accepi equidem grauiſsimorum hominum prædicatione , ac teſtimonio indubitabili clariſsimum illum patrem Ioannem Furtatum inſtituti diui Dominici monachum (virum ſanè tota Hiſpania notiſsimum ob ęgregias prędicãdi verbi Dei,necnõ literarũ,ac ſanctitatis dotes) famę

illius celebritate adductum, vt cõcionantẽ pergeret audire, explorabũdum acceſsiſſe, num res ita ſe haberet vt publico præconio iactabatur, peroratáq; cócione exclamaſſe, ſũmas ſe diuinæ bonitati gratias agere, quòd eccleſiæ ſuæ tam ſtrenuum cultorẽ egregiũq; operarium impendiſſet. Breui poſt tẽpore, eo videlicet anno quo Hiſpanici tumultus aduerſus regiam maieſtatẽ fuerunt excitati clerus, Salmãticenſiſq; eccleſiæ capitulũ eidem habẽdas per quadrageſimã in ſummã ęde conciones demãdauit. Enarrauit ille tunc pſalmũ percelebrem, In exitu Iſrael de Aegypto, aderam ego inter auditorum cœtum nondum monachus, ſed laicus adhuc iuuenis. Ibatur ad illum plenis vijs, accurrebãt admirabundi & propè attoniti homines, mirari nouum dicendi genus, mirari orationis impetum auditorũ animos quoquo vellet rapientẽ, mirari ardentiſsimos affectus viſcera ipſa hominũ exurẽtes. Vſq; adeò deſcẽdit præ alte ea doctrina in omnium popularium pectora, vt non populũ ex laicis ciuibus cõſtantẽ per id tempus Salmãtinam vrbẽ diceres, ſed monaſterium rectè inſtitutum eſſe putares, religioſorumque fratrũm conuentũ. Affecit præſertim ſcholaſticos homines literiſq; vacantes in ampliſsimæ academia, quæ in ea vrbe iandiu floret, vitæq; præſentis faſtidire illecebras, futurique ſeculi æternis inhiare bonis, diuiniſque rebus ita ſeſe dedere docuit, vt non tantum eius vrbis monaſteria nouitijs monachis redundarent, ſed & finitimorũ oppidorum cœnobia, & omniũ propè vrbium conuentus vix, religionis ſacris initiari petẽtibus, ſufficerẽt. Miris incrementis ſeſe in dies ſingularis eius doctrinæ fama atque authoritas diffundebat. Illud verò ſummo ſtudio curabat, vt doctrinam & eruditionem additis virtutis, ac ſeuerioris vitæ firmamentis cõmuniret: quò nimirum verbo & opere eccleſiam Dei adiuuaret, exemploque ad bene beatęque viuẽdum hominibus præluceret. Quapropter ſubitò Hiſpaniã vniuerſam Thomæ à Villanoua percelebre nomen impleuit, ſanctitatiſque & eximiæ religionis ſonitu tantũ non obſtupecit totam hãc Hiſpanici orbis oram, curiamq; ipſam regiam, regalemque principis aulã clariſsimo pręconio penetrauit. Quo factũ eſt vt Carolus quintus Imperator Chriſtianiſsimus, idemque Hiſpaniarum rex catholicus ac dominus noſter, necnon Auguſta ipſius ſpectatiſsima cõiux, non parum multis quadrageſimis, cõpluribuſq; alijs diebus feſtis cõcionantẽ audire geſtiẽtes ad ſe euocarent, ex illiuſq; oratione inſignei animi cõſolatione ſeſe perfũdi, haud obſcura ſignificatione Chriſtianiſsimi principes declararẽt. Illud etiã miraculi loco mihi eſſe videt, quod in vniuerſum ex omni hominũ ordine, ex omni ſtatu ac conditione ſpiritu quodã

quaſi œſtro perciti homines ad illius conciones certatim contẽderent. Mitto nũc promiſcuę multitudinis innumerabile vulgus, quod velut ſui ignarum pietate inflãmabat: proceres quoq; & ſũmates mitto, quos ſuis etiã magiſtrat⁹ & ex equeſtri ordine ſpectatos viros, qui omnes incredibili ardore correpti incitabãtur: ſed (& quod magis demirari ſoleo) literatos homines egregiosq; cõcionatores, atq; omniũ prope religionũ monachos, nullos non deniq; viros literis & eruditione cumulatos anxios, audiẽdi auidos, ſui oblitos, vndequaq; excitatos ad ſe rapiebat. Res ſanè ſumma admiratione digniſsima, tã diuerſis hominũ ingenijs vna eadẽq; oratione tã plene ſatiſfieri poſſe. Sunt hę liquidæ veritatis, ſynceræq; virtutis diuinæ vires. Horum ego teſtis ſum oculatus, qui diligẽter curabã, ne qua ratione vnquã ab eius viri cõcione abeſſem. Neque vero talentum vnicum prædicandi verbi Dei Thomas hic clariſsimus, de quo agimus, duntaxat eſt diuinitus aſſequutus, ſed & alia cõplura, prudentiam potiſsimum adminiſtrandæ reip. ſingularem, cõmiſſaq; proinde illi ſæpe numero cura eſt regendi præcipua noſtri ordinis monaſteria, quæ ille ſanctiſsimè moderabatur, illud in primis quod patet Auguſtinus obſeruãdũ prælatis in regula proponit, pariẽs ſit ad omnes, temperareq; modeſtiã cũ infractæ authoritatis ſeueritate admonet, re ipſa inſigniter præſtabat. Liberalitate inſuper conſpicuus omniũ neceſſitatibus diligenter proſpiciebat, mox exhibiturus alacriter his quæ oportebat cõferri. Caritate præſertim totus videbatur ardere, maximè erga monachos ægrotos quiq; in valetudinario hoſpitio languebãt. His rebus adducti patres religionis expertique illius in omne opus eximias dotes bis priorem prouincialẽ deſignarunt: quibus tandem cũ diu reſtitiſſet morẽ geſsit, ægre enim à ſecretioris cubiculi, cellæque ſeceſſu diuellebatur. Hauriebat ſiquidem ex ſpiritali precatione ac meditatione nihilominus quã ex libris ipſis & literarum ſtudio, vnde cõciones ſuas inſtrueret & concinnaret, quamobrem eiuſmodi functiones & gubernandi curam vitabat, trahebatur tamen inuitus & reluctãs religione vehementer vrgente ob publicam cõmoditatem. Tanta illi inerat ſapientia & in gerenda republica ſpectatiſsima prudẽtia & grauitas. Illuſtriores multo quã antea ſui ſplendores cœpit ſolida huius viri virtus iam emittere: augebatur (vt veræ ac minime fucatæ virtutis eſt ingeniũ) procedente tẽpore ſanctitas, & ſimul ſanctitatis fama ſe fundebat latius. Porro accidit Deo ita rebus humanis conſulente, vt eo tẽpore archiepiſcopatus Valentinus Antiſtite vacuus paſtore deſtitueretur, & Valentina vrbs ſuo Præſule careret vita feliciter defuncto. Cæterum Imperatoris

Caroli quinti maieſtas in eo præcipuas ſuas cogitationes potiſsimũ po
nebat, vt eccleſijs ij Prælati præficerentur, qui numeris omnibus abſo-
luti rem eccleſiaſticam pro dignitate adminiſtrarent. Procul autem ab
Hiſpania per id tempus Cæſar apud interiorem Germaniã agebat Ger
manicis rebus valde perturbatis Imperatoria maieſtate proſpiciẽs, in-
ter illos igitur magnorũm bellorum æſtus, heroica Thomæ à Villanoua
virtus Cæſaris animo ſeſe obijcit: illa ſola eſt quæ ſanctiſsimi viri nego
tia gerit, illa quæ abſentis, nihilque minus quã de honoribus aut de di-
gnitatibus ineundis cogitantis memoriam apud occupatiſsimum prin-
principem excitat. Nuncio itaque accepto, mox prudentiſsimus Impe-
rator Thomam à Villanoua Archiepiſcopum Valentinũ creat. Suſceptũ
igitur archiepiſcopatum ea vitæ ſanctimonia, religionisque ſingularis
exẽplo ad finẽ vſque vitæ rexit, vt expectationi, quam ampliſsimam de
eo homines conceperant cumulatiſsimè reſponderet, populũ frequẽti
bus cõcionibus, vt verũ paſtorem decet, paſcens, ſummaq; ſolicitudine
nihil omittens earum rerũ, quas à reipublicę parẽte præſtari oporteret.
Magiſter Segria epiſcopus Sacerẽſis in Sardinia, vir plane literis & vir-
tutis exemplo ſat multum cognitus, quiq; ſtudioſiſsimus fuit aſſectator
doctrinæ ac cõcionum illius, is mihi ſermone familiari affirmabat, gran-
dius quid & ardentius inſonuiſſe, ſuperaſſeq; ſeipſum poſt initam digni
tatem, acceptamq; paſtoralẽ curam, & maiori intentione acrioriq; zelo
velut fulguraſſe in cõcione è ſuggeſtu, ex quo factus eſt Archiepiſcop⁹,
zelotypo, nimirũ affectu, ſpõſa ducta, ſuccẽſus. Minime verò mihi eſt ani
mus euãgelici illius pectoris ſigillatim virtutes percenſere, quãq; lucu
lenta boni paſtoris exẽpla omni in negotio ediderit, immenſæ hoc eſſet
operæ, ſed de eleemoſynarũ largitione nõnihil perſtringam duntaxat.
Dubio procul certoq; rei experimẽto compertum eſt, redituum prouẽ
tuumq; omnium qui ad ipſum legitime redibant, tam copioſam portio
nem pauperibus egenisque erogare eſſe ſolitum, vt tantummodo ſibi
ſuisq; rebus id relinqueret, quo nihilo delicatius vitã degere poſſet Ar
chiepiſcopus, quã olim monachus pauper in monaſterio degiſſet. Itaq;
eadẽ ſibi vtendum eſſe parſimonia in dignitatis gradũ promotus animũ
induxit, qua in religione & monachatu fuerat vſus, quo ſupereſſet vn-
de largiori beneficentia pauperibus conſuleret effuſioriq; benignitate
prouidere poſſet. Quę res quoniã vrbe Valentia totoq; Valẽtino regno
cognita ſatis explorataq; eſt, in ea commemoranda diutius immorari no-
lo. His moribus viuendiq; ratione vitam ſanctiſsime perduxit, donec à
Deo optimo maximo accerſitus diem ſuũ obijt anno ſalutis milleſimo

quingenteſimo quinquageſimo quarto,cũ nimirum ſacramentis eccleſiæ ſuſceptis,magno animo pietatéq; inſigni flagrans,ſerenóq; & ęquabili vultu in alacritatéq; propẽſo animã creatori Deo reddidit,maxima aſsidentiũ admiratione,tam ſanctũ ac beatũ vitæ finẽ demirantiũ.Fuere etiã lachrymis & lamentis & vario eiulatu ipſius obitũ plurimi homines proſequuti pauperes præcipuè,& egeni palã clamitantes ſibi ſuum parentem ereptũ,cuius ſolicitudine & largitate ſuæ inopiæ & egeſtati hactenus fuiſſet conſultum.Tenebãtur verò ſummo deſiderio clerus capitulúmq; Valẽtinæ eccleſiæ honorificẽtiſsimo ſepulchro apud ſe ſancti viri corpus ſepeliendi:miſsiſque ad eum paulò antequã vita excederet lectiſsimis de capitulo ac ſacerdotali ſenatu viris magnis precibus contenderunt,vt deſiderium hoc ſuum boni cõſuleret, ratúmque haberet: decreuiſſe ſe pro veteri in eum obſeruãtia ac veneratione in inſigniori tẽpli loco tumulũ erigere quo cõderetur.Negauit ille ſingulari modeſtia,monachũ ſe eſſe reſpõdens in monaſterio ſui ordinis ac inſtituti debere tumulari.In monaſterio itaq; eremitarũ Auguſtinienſiũ in ęde virginis à ſuccurſu nũcupatæ humili ſane loco ad tẽpli ingreſſum,ſuum demortui corpus ſepeliri mãdauit. Vbi quo magis,magíſq; ille magnifici ſepulchri honorẽ fugiſſe videtur,tãto maiori populi honorificẽtia colitur:inuiſitúrque frequẽter id ſepulchrũ à totius vrbis Valẽtiæ popularibus,ibidémque preces ſuas pij homines ad Deũ fundunt,votáque ſuſcipiũt,ſanctiſsimúmque Archiepiſcopũ patronum ſibi aduocãt illi pręſertim,qui proprius & magis familiariter viuentẽ cognouerãt. Cùm verò in excellẽtis huius Præſulis ſacrarũ cõcionũ poſſeſsionẽ magna ex parte ego venerim(nã intercidiſſe aliquas nõ ſine magna rei pretioſę iactura certò ſcio)intelligãque quãtum eximię vtilitatis fructũ eccleſię Chriſtianę illarum æditio ſit allatura,hiſce potiſsimũ temporibus de quarũ ſiniſtra ſorte ſupra incipiebã cõmemorare non cõmittam,vt tantus theſaurus in tenebris deliteſcat,ſed vt in lucẽ potius,& in oculos manúſq; hominũ veniat ſedulò curabo.His accedit,quòd cũ olim, ego cũ authore ipſo de maturanda ęditione agerem,illúmque obnixe rogarẽ,ne pateretur tã fructuoſis vigilijs defraudari homines,qua ille erat modeſtia inſigniter præditus,reſpõdit,nõ ſe tam ſuarũ rerũ admiratorẽ eſſe,vt in tãta ſcribentium felicitate,prodeuntibus quotidie pręſtantiſsimorum authorũ ęgregijs lucubrationibus,auderet tenuitatẽ anguſtę ſuę doctrinæ in publicum emittere. Cęterũ cũ iuxta cõſuetum modũ curſúmque naturæ ego,qui minus quã ille prouectæ eſſem ætatis,videbar illi futurus ſuperſtes,facerẽ poſtquã ille vita eſſet functus,id quod magis è repu

blica fore iudicarem,totum id quicquid eſſet negotij ſe mihi dare, pro
meo arbitratu,aut premerem,aut publicarem.Quare haud quaquã inte
grum iam mihi eſſe cẽſeo non edere,cũ tam vtilem imo neceſſariã reip.
editionem hanc eſſe videã.Miſi itaque ea exẽplaria,quę apud me erant,
patri Prouinciali,patribusq; Caſtellæ prouincię noſtri ordinis, vt virũ
doctum deligerẽt,cui curam delegarent,recognoſcẽdi,purgãdi, emen
dandi etiã ſi quid in his ſcriptis librariorũ amanuenſiumue in curia(qui
rudes ſępe & imperiti nobis contingunt)caſtigatione dignũ videretur:
daretq; operã vt in voluminis formã cõciones redactæ excudi poſsẽt,
quando mihi per crebras meas occupationes, quibus neceſſario diſtra-
hor,id perficere nõ licebat.Opere præſtiterũt mox quod à me rogaban
tur patres, curamq; eam delegarũt magiſtro fratri Petro Vzedæ colle-
gij noſtri ordinis in Cõplutenſi academia Rectori.cuius viginti annorũ
theologicis prælectionibus explorata eruditio, & inde cõfirmatũ in ſa-
cra doctrina iudiciũ,vota deſideriaq; mea plenè & cumulatè explebit.
Sũmasq; diuinæ bonitati gratias ago,quòd perfectum iam & abſolutũ
opus video.Ex quo tametſi omne ſtudioſorum hominum genus cõmo-
ditates & emolumẽta magna haurire poſſe perſuaſum habeo,illis tamẽ
quibus populum Chriſtianũ concionãdo doctrina & bonis moribus im
buere cura eſt,multo amplißima laturos dubitare nemo poteſt.Hinc ra
tionẽ inueniendi artificioſam colligent,hinc diſponendorũ argumẽto-
rum artẽ addiſcent,hinc deniq; totius orationis ductũ haurire poterũt,
ſupellectilẽq; variã & multiplicẽ ſibi cõparabunt, vnde ſuas conciones
affatim cõdiant,feliciterq; locupletent. Ecce illis proponimus exẽplar
ad quod ſeſe effingãt,quod ſane ſi fuerint imitati,nõ dubito quin ſeriò,
ſeduloq; ac magno ſpirit⁹ ardore incumbãt aduerſus hominũ peccata,
flagitiorumq; ſyluam,quæ tã altè in humanis pectoribus radices egit,
penitus amoliãtur & vaſtent. Faxit Deus optimus,vt is ardor, ſanctusq;
ille zelus,quo harum cõcionum anthor deflagrabat, populũq; Chriſtia
nũ ſuo tẽpore in virtutis ſtudiũ accendebat,excitetur modo,moueatur
que in his hominibus,qui hunc librum in manus ſumẽt, hinc vitia euel-
lãt & deſtruãt,illinc virtutes ędificent & plãtent, quẽadmodum & ipſe
operis author ſanctè præſtitit. Inter alia verò ęgregia documẽta,quæ
eccleſiaſticos cõcionatores hinc mutuari oportet,illud vnũ eſt cõmen-
datione dignißimum,quanquã nõ adeò magni põderis aliquib⁹ forſan
videbitur,vt breues eſſe laborẽt,à prolixitate enim priſcos concionato
res,qui ſanctitate & literis eccleſiã illuſtrarunt abhorruiſſe ex eorum
ſcriptis homilijs liquido cõſtat.Quo factũ eſt,vt glorioſus pater diuus

Magiſtro fratri Petro Vzedæ cura data recognoſcendarũ harũ concionum.

Frãciſcus ſuis religioſis fratribus in regula prę́ſcripſerit, vt prę́dicarent virtutes cũ breuitate ſermonis: quod quidẽ eiſdẽ pene verbis ex regula eadẽ deſumptis cõcilium nunc Tridẽtinum, ſeſsione quinta, paſtoribus doctoribusq́; eccleſiaſticis edixit; paſcãt, inquit, plebes cũ breuitate & facilitate ſermonis. Quã plane rem niſi in primis neceſſariã eſſe iudicaſſet, neutiquã tam anxie admonendã putaſſet. Indulgere ſibi nimiũ in hac parte noſtræ tẽpeſtatis cõcionatores video, dũ ex prolixitate cõcionis, ſibi authoritatẽ cõciliari opinari videntur: nullã rationẽ imbecillitatis & impatientiæ auditorũ habẽtes. Neq; enim animaduertunt coronã audiẽtium ex promiſcua multitudine cõſtare, vbi alij inualidi, & debiles & ęgri, alij varijs negotijs diſtracti, alij alijs rebus impediti ad audiẽdum accedunt, concioniq́; vacare vna hora licet, duabus non licet. In cõuiuijs quidẽ quiſq; illum cibũ duntaxat deſumit, quo magis oblectatur, reliquos reijcit, nec fas eſt cogi & illata vi cõpelli cõuiuam inuitum ad edendũ. Quo igitur iure in ſpirituali cõuiuio, refectioneq́; animarum cogẽdi ſunt homines, vt faſtidiẽtes etiã ſumãt, quæ cõcoquere nulla ratione poſſunt? Nũquid nefas eſt cõcionatorẽ in prę́ſens quicquam omittere eorũ quæ didicit, aut memoriæ mãdauit? Hac ratione fieri nõ dubito, vt multi vix inducere in animũ queãt ad cõcionẽ accedere, multi inuiti & reluctanti animo accedãt, nimirũ prolixitatis cõcionum tædium veriti. Dolẽdum & magna cõmiſeratione gemẽdum eſſe videtur, quod cũ euãgelica doctrina, verbũq; illud quod pectoribꝰ noſtris inſertum (vt Iacobus apoſtolus ſanctiſsimus dixit) ſeruare poteſt animas noſtras, ita aliquorum vitio odioſum ſit redditum, vt ad eum modũ homines ab eo fugiãt, quo ſolẽt qui è carcere elapſi ſeſe fugitiui in latebras abdũt. Habet vnaquęq; hominũ cõditio vitæq́; genus ſua, quibus pulſatur, animi irritamẽta, alij alias tẽtationũ acerbitates patiũtur: cõcionatores eccleſiaſtici (vt mea fert opinio) huic culpę ſunt obnoxij, qua tentãtur cũ magno reipublicę detrimẽto. Populus quidẽ vnius horę ſpatiũ (quod pro inſtituẽda, cõfirmãdaq; plebe ſatis eſſe videt̃) auſcultat, attẽdit, pẽdet, cõquieſcit, beneuolũ docilẽ & attẽtum ſe exhibet. Quòd ſi diutius cõcione detineatur, faſtidit, oſcitat, commouetur, detrectat, etiãſi gemmas & margaritas pro verbis illi obijcias, & vt aiunt, roſas loquaris: ſibi igitur ſolus placere ſtudet cõcionator, ſibi ſoli canit, ſuę tantũ voluptatis affectator. Ortũ forſan habet hęc dicẽdi libido ex nimio tacitoq́; ſui ipſius amore, ſuarũq; rerũ admiratione cũ cõcionis totius nauſea. Vitauit ſummo ſtudio hic eccleſię Antiſtes hoc in dicẽdo multiloquiũ, teſtes ſunt hæ conciones, teſtes ſunt qui dicentẽ ipſũ audierũt.

 Per

PerIlluſtri ac reuerendiſsimo D. D. fratri Ioanni Mugnatonio Epiſcopo Segobrigenſi, ex ordine Eremitarum diui patris noſtri Auguſtini. Frater Petrus Vzeda Guerrero ſacræ Theologiæ magiſter, & Rector collegij Complutenſis diui Auguſtini. S.

CVM mihi patres noſtræ huius prouinciȩ recognoſcēdarum
ſacrarum cōcionum Archiepiſcopi Valētini, ſanctiſsimi pla
nè viri, Thomæ à Villanoua, quas ille amplitudini tuæ olim
quaſi poſtrema moriēs volūtate, legarat, curā demandarunt,
ſimul mihi ab eiſdem patribus copiā fieri intellexi, grātias tibi quā poſ
ſem maximas publicò nomine agendi, quòd nō in priuatos vſus nobilē
theſaurum conuerteris, ſed in cōmunes potius cōmoditates edendum
publicandūq; curaueris. Nobilitaſti planè inſigni beneficio vniuerſum
ordinem noſtrum, in quem ille quondā cooptatus vixit: cumulaſti ſingu
lari beneficio prouinciam hanc noſtrā, quæ tanti alumni ſplendoribus
illuſtrata meritò gloriatur: prouexiſti mirum in modum ſtudioſorū ho-
minum ſtudia: eccleſiaſticorū deniq; cōcionatorū laboribus excellēti
beneficētia proſpexiſti: defixiſti tu ſanè iam pridem in hoc vno cogitā
tiones, rationesq; omnes tuas, vt reipub. Chriſtianȩ quo quomodo poſ
ſes opitularere, ſubſidiaq; & adiumenta minimè vulgaria ſedulo cōfer-
res. Hæc tibi antiquiſsima cura, hoc indefeſſum ardensq; ſtudiū, totus
in hoc incūbis. Tui igitur muneris eſt Præſul ampliſsimè, quòd opibus
his ſpiritalibus orbis fruitur, tu illas è tenebris & cæco carcere, in lucē
& libertatem aſſeris. Pijs hoc etiam authoris manibus officiū à te debe
ri dicere auſim, quē ille tā eximia beneuolētia coluit, quē etiam non cō
munis inſtituti ratione ſolum, ſed arctiſsimo ſacratioris amicitiæ iure
eſt cōplexus. Quid igitur? cur non monachus tui ordinis monachum, ec
cleſiaſtes eccleſiaſten, præſul præſulem: & (quòd apud ſapientiſsimos
quoſq; plus momenti habere putatur) amicus amicum, nō omniū bene
ficiorum genere proſequare? Equidē quod ad me attinet, pro virili mea
portione, curaui, vt quàm emendatiſsimum in manus hominū prodiret
opus. A verborum autē & ſententiarū mutatione, ita abſtinere cōſtitui,
vt tamen interim illiberales quaſdā voces, & quaſi plebei ordinis, aut
ſuſtulerim, aut cū alijs commutarim, & orationes præterea nōnullas, in
tegraſq; peryodos, quas ille, ne quid impetū moraretur, vernacula lin-
gua Latinæ concioni libere admiſcuerat, ita verterim, vt ſimili filio &
contextura ſermo procederet, neq; Sicyonios calceos, vt dicitur, Socra

ti

ti inepte induerem. Cæterum illud ſummopere caui, nequa loquendi formula, nequa metaphora, neque exaggerãdi ratio cauillis, aut ſycophantijs anſam vllã calumnioſis hiſce temporibus pręberc poſſet. Quid verò noſtra hæc opera emolumẽti attulerit ille exactius iudicabit, qui editionem hanc ſane tuam, pater ampliſsimè, cũ illis manu ſcriptis exẽplis contulerit, quæ deprauata & ab imperitis ſcribis exſcripta vulgo circunferuntur. Quare non ſolũ authori nomini iacturam, ſed & doctrinæ alioqui ſanctiſsimę periculum certum creari non eſt qui nõ videat. Acceptum igitur à te immortale beneficium fert, cùm tota reſpublica Chriſtiana, tùm noſter ordo, priuatiq́; inſtituti religio. Pro quo ſũmas tibi gratias agit, quas ſi tanto Præſuli tam principiq́; viro minime re-refert, nequaquã excellentis muneris ignoratio, ſed magnitudo potius nullo officiorum genere coæquanda eſt in cauſa. Ego etiam, quod ęqui boniq́ue conſulueris mihi negotium concinnãdi, & in melius reſtituendi ſacras has conciones eſſe datum, neque ea me indignum functionę exiſtimaueris, æterna me tuis obſequijs ratione deuinctum intelligo. Seruet amplitudinem tuam Deus Opt. Max. nobis quàm diutiſsimè incolumem. Vale, Compluti. &c.

INDEX RERVM AC SENTENTIARVM MEmorabiliũ, quæ in vtroq; tomo cõtinentur, quo obiter nõnulla loca ceu commentario explicãtur. Numerus folium, notæ vero columnam indicant. Authore magiſtro fratre Petro Vzedæ Guerrero.

ABraam producitur in exẽplum fidei obediẽtiæ & religionis. folio. 124.d. & infra.
Abraam Dei amicus. 352.c.
Accidentia ſine ſubiecto in euchariſtia ſacra. 155.d. & habent modum & proprietatẽ ſubſtantiæ
Actio & contemplatio in virgine ſacra vtraq; perfecta 239.d
Actio debet contẽplationẽ præcedere. 243.a. ita tamẽ vt contemplationẽ ipſa actio vocet. 250.b.c. & ſine contemplatione nõ eſt vtilis.
Actio quandoq; ſancta eſt, ſed melior eſt contemplatio inquantum in ſe eſt. 251.b.
Adam atque ſui peccati confeſsionem omittentes ſunt puniti 89.c
Adam vera nomina rebus indedit ante peccatum 274.a
Aduẽtus domini noſtri Ieſu Chriſti, &c. quaſi inſtet dies domini 6.b
Aduẽtus dñi ad iudiciũ ſiue fur inopinus, ſi repentinus, quomodo dicatur quod præ timore arescentur homines expectantes illũ 17.a. ſolui tur illa dubitatio diſtinctis tẽporibus: ſuperueniet enim repentina calamitas, perturbatioq; rerum: ſed poſtea expectata veniet dñi dies redditur, & altera ſolutio propoſitę quæſtionis, ibidem.b
Aduentus domini in carne cauſa potiſsima redemptio hominis 10.a
Adulator coram, & in nos laudes exaggerans taxatur 21.d.22.a
Adulatores Ammonitis apte cõparantur. 22.a
Adulatio abiecti & vilis animi vitium. 22.a
Adulatores reprehenduntur 230.c
Affectus ſenſuales abijciẽdi cũ ad myſteria meditanda accedimus 35.a
Alexander olim magnus vocatus 265.a
Aleatores increpantur 262.a
Amaritudo dulcedine tẽperatur à deo in hac vita 183.d
Ambitio taxatur 260.c
Ambitio reprehenditur 282.c.d. & 283.a.b
Ambitio, vide ſuperbia
Amor ex amore naſcitur 17.c
Amor potiſsima cauſa incarnationis 18.b
Amor de Deo triumphat 18.c
Amor margarita eſt cælitus danda 18.d
Amor eo magis inardeſcit quo tenerioribus annis innaſcitur 51.b
Amor ſororum Marthæ & Mariæ erga dñm admirabilis 97.b
Amore nihil fortius, nihil fidelius 97.b.c
Amoris vis magna 112.c.d
Amor rapit amantem extra ſe. 165.c. & trãsformat in amatum. 202. & vnitatẽ efficit, infra.
Amoris idioma proprium & peculiare, amãti ſoli cognitum 167.c
Amoris præceptũ eſt ſuauiſsimum, ibidem. d. & infra
Amore ſublato, vita eſt quædã mors 168.a
Amor Dei facile poteſt haberi 168.a.b
Amoris lex euãgelica. 168. d. & quare vocatur noua, infra
Amor Dei, donũ dei eſt. 169.a.d. & infra
Amor Dei eſt, in quo noſtrũ bonũ agitur. 169.c
Amare quilibet poteſt, nemo habet vnde excuſationem prætexat ibidem
Amor quã vita pretioſior ibidem
Amoris diuini laudes 170.a.b. & infra
Amare Deum ſuperat naturæ vires 170.a
Amoris diuini impetus, & vis cõtra obijces impedientes 171.d. & infra
Amor noſter niſi in Deo non quieſcit
Amor Dei impeditur corpore 172.c
Amor creaturarũ poſt habito Deo reprehẽditur. 173.b.c
Amor debet eſſe amoris principiũ & finis. 175.a
Amor mercenarius imperfectus ibidem
Amor ſui factus eſt per peccatum origo noſtrarum affectionum 175.b
Amoris quatuor gradus 175.b.c
Amor ſenſualis conſumitur ab amore diuino. 175.c
Amor diuinus deliquium eſt animi. 177. & languor. 185
Amor eſt pretium quo Deo æs alienum ſoluimus 176.b
Amor Dei vtiliſsimus homini 177.a
Amãti deũ omnia cooperãtur in bonũ, ibidẽ
Amor dei quantus & qualis 177.c
Amare deũ tripliciter, dulciter, prudẽter & fortiter 178.c
amore & timore deo cõiũgimur intiſsime. 178 c

¶¶ amor

Amor proximi, amorem dei introducit. 79.c.
Amor imperfectus, & incipiens charitas, incipitur & mouetur dulcedine, ſed amor perfectus ſine ſuauitate inter cruces & tormēta ardet 181.d.& infra
Amādus proximus, ſed non pluſquam anima propria. 185.b.c.
Amoris vndantis feruor 185.c.d
Amor motu ſubito & repētino exploratur, nā prudētia ſæpe fallit experimentum 186.c
Amor glutinum eſt 178.c
Amore tendimus in deum. 204.d. & amantis animę ingenium & mores 250.a.b
Amor potiuſquam timor optādus in ſubditis. 206.b
Amoris ecſtaſim quandam paſſus eſt Deus. 265.b
Amor dei ſūma perfectio vitæ. 236.d.& 237.b.c
Amor pretiū eſt, & valor noſtrorū operū. 237.b
Amor dei triplex naturalis acquiſitus & infuſus. 253.c
Amor dei facit bonū, ſed noſter amor antecedentem bonitatem reſpicit 278.a
Amore nihil patientius 278.d
Amoris quatuor ſigna 280.b
Amore aſpera fiūt ſuauia 295.a
Amoris debitum nunquam exacte perſolui à nobis debemus exiſtimare 351.b
Amore deus nos ad ſe prouocat 354.d.
Amore ſeruare legē perfectorum eſt 365.d
Amori obediunt omnia 367.c
Amor & fruitio ibidem
Amor eſt naturalis inclinatio in bonū. 368.d
Amorem dei, quomodo in ſeipſo inueſtigabat author 369.c
Amor dei interdum ſe prodit indicio, interdū ſe occultat 369.d.& infra
Amor deo debitus ſicut fructus debetur agricolę. 370.a
Amor, amore ſolo rependitur 370.d
Amor non vileſcit, etiā ſi in vili & contemptibili ſit ſubiecto 370.d
Amoris ſuauitas & dulcedo 371.b
Amor amicitiæ & perfectus, non eſt mercenarius, eſt tñ licit' amor dei ob pręmiū. 372.a.b.c
amor ignis, cuius ardor occultus, & flamma publica 372.c
amoris tria indicia late tractātur, ibidē & infra
amor vis eſt transformatiua 372.d
amor triplex, bonus, malus, indifferens, ex Bernardo ibidem
amor dei, donum dei 373.a. vide charitas
amoris ſpiritualis ſuauitates maiores quā corporalis amoris, vide, ſpiritus
amor videtur ſæpe inſolenter agere 373.b.c.
amor ſine modo eſt ibidem.c
amor in brutis temerarior quàm in homine. 374.a
amor dei peccata aliquando remittit. 375.c
amici debent eſſe omnes Chriſtiani, quia eundem ſacrum panem in menſa domini comedunt 20[illegible].d.
amici dei mors ſomnus eſt 97.a
amicitia cū bonis texenda præſertim principi & prælato 206.c.
amicitia vera quæ ſit 230.b
amicitia noxia vitanda 262.d.& infra
amicitia ſpecialis eſt inter animam & cuſtodē angelum. 264.d
amicitia magnum eſt commodum 280.b
amicitia cū deo raro inuenitur inter homines. 354.a.b
angelicę naturę diffinitio 257.b
angeli ſeparabunt electos à reprobis 7.d.
angelorum cantus & lætitia naſcente redēptore 32.b.c
angeli aſſumptis corporibus corporeum domini num concelebrant 36.d
angeli mirantur aſcendente domino. 38.c.d.
angeli aliqui à ſanctis prophetis didicerūt myſterium incarnationis 45.d.
angeli miniſtri & officiarij in domo Chriſti. ibidem
angeli cecinere morientibus Stephano & Bernardo. 43.d.
angeli exultant ob Chriſti de dæmone victoriam 67.c
angeli ſemel, hoc eſt deuicto dæmone miniſtraſſe redemptori leguntur miniſteriumq; deſcribitur 67.d
angelus terruerat cuſtodes ſepulchri dominici ſed Marias adeuntes ſolatur 112.a
angelorum chori aſſiſtunt domino aſcendenti in cælos 128.a.
angeli nuntiant reſurrectionem. 112.c. & 119.a
angeli teſtimoniū perhibēt fidei noſtræ. 150.d.
angelus naturaliter non aſſequitur modum extendi corpus Chriſti in ſacramento. 156.a.
angeli cuſtodiunt animam ab incurſu dæmoniorum 191.
angeli omnes adorant dominum naſcentem in terris 194.a.b
angelorum colloquia, vt concedantur, vitanda ſunt hominum 197.a
angeli ad ſacram virginem nuntiantis incarnationem verbi ingreſſus per hypotipoſin & ſubie-

ſubiectionem velut delineatus. 221 b.
Angeli ſoliti ſanctos homines in hac vita ceu interioris nocſalloqui. 221.a.
Angeli paranymphi,ad ſacram virginem legati prudens,& prouida oratio.221.c. d. & infra. quæ legatio figurata fuit per famulū Abrae. 224.d.
Angeli boni ac mali diſcerniculo coniecturali dignoſcuntur apparitiones,bonus enim angelus terret initio,ſed in fine ſermonis ſolatur placide,malus econtra ſe gerit 226.c
Angeli ſacræ virginis pulchritudinem mirantur. 244.c.& 255.b
Angelus Gabriel morienti ſacræ virgini aſsiſtit,& ad illam eius oratio 254.d.
Angeli in aſſumptione beatæ virginis exultant.255.b.
Angeli minus noti ſunt nobis quàm Deus. ibidem.
Angelos,tradit ſcriptura ſacra eſſe,& in magno numero eſſe,& deo regi eſſe dicto audiētes. 256.a.
Angelorum leges inter ſe & modi vitæ atque creatio parum ſunt nobis in aperto. ibidem
Angelorum natura,diuina drachma intelligitur,philoſophicè exponitur. 256.c d.
Angelorum voluntas,& intellectus ſtabiles& cōſtantes. 257.a.b
Angeli cōfirmati fuere in gratia, mox poſt bonam electionem qua adhęſerūt virtuti.257.b
Angelorū perfectiones,nobis in ſcriptura metaphoris& ſimilitudinib⁹ reuelātur.257.b.c.d
Angelus vnus vnum cæleſtem orbem mouet. 258.a.
Angelorum pulchritudo in corporibus aſſumptis. ibidem.b.c.
Angelorum magna multitudo. ibidē.d.
Angelorum ornatus admirabilis. 259.a.
Angelorum loquutio,qualis. 259.b.
Angeli perpetui laudatores maieſtatis Dei. ibidem.
Angeli nos magna dilectione proſequuntur 263.& aliqui prouincias & regna gubernāt.&c.
Angelorum erga homines varię beneficentię, ex hiſtorijs ſacris. 263.c.d.
Angeli ſtudioſe nos emundant & ornant,ſicut ſerui equos quibus inſeſſurus eſt dominus. ibidem.d.
Angelus non dominus,ſed cōſeruus noſter eſt. 264.a.
Angeli quare noſtræ cuſtodiæ incūbunt.263.d. & infra.
Angeli beati,ſi in illos liuor cadere poſſet,martyribus inuiderent. 289.b.
Animæ humanę nobilitas illiusq; cognitio vtilis. 24. a.b.
Anima ex ignorantia ſuæ dignitatis demittit ſe ad vilia 24.b
Animā debet quiſque habere in manibus ſuis vt illam exornet 26.d
Anima noſtra ideo varijs deſiderijs diſtrahitur quia quinq; ſēſib⁹ ceu maritis eſt alligata.91.c
Anima ignara requiem & ſatietatem quærit vbi non eſt. 91.c.d.& infra.
Animæ morbos negligentius curantes quā corporis redarguuntur. 99.c.d
Anima ſine gratia ſterilis. 142.d.&infra.
Anima quæ quieſcit extra Deum pene prodigium eſt. 172.b
Anima noſtra ad terrena delabitur 173. a.
Anima ſolicitè debet deū quærere. 174.c.d.
Anima hominis qualis ſecundum naturam,& ſecundum gratiam. 183.a.b.
Anima in hoc exilio ſpiritualibus illuſtrationibus recreatur. ibidem.b.
Animæ pulchritudo depingitur. 184.a.
Anima poſt contemplationem gradibus quibuſdam deum cognoſcit. 186.c.d
Anima contemplatiua quatenus ſecura,& quatenus in metu eſſe debet. 188.b.c
Animę deum quærentis anxia ſitis. 189.b.
Anima noſtra introducit ſponſum in beatitudinem,quia verè meremur gloriam,&introducitur ab ſponſo in cellā vinariā,quia gratiā quæ eſt merēdi principiū ab ſpōſo Chriſto accipit. 190.c.d.& infra.197.b.c.
Animæ duplex aſcenſus in deum. 191.b.
Anima ſacrificat deo in ara cordis, affectiones omnes ſuas. ibidem.c.
Anima contemplans lectulus vocatur Salomonis. 191.d.& infra
Anima noſtra nunc iumenti,nunc equi,nūc vehiculi nomē accipit ob diuerſas rationes.192 a
Animæ Chriſtum concipiunt,& aliquando pariunt,aliquando aboriuntur. 197.a.
Aliæ animæ periclitantur in partu, aliæ lactis nutrimento carent. ibidem.b
Animæ noſtræ multis modis poſſunt conſiderari, vt filiæ,vt ſponſę Dei,&c.204.b.c.
Animę ſtudium,vt proficiat in melius.205.a.b
Animæ noſtræ nobilitas. 208. b. quæ indigne peccando degenerat.c.
Animæ ſanctæ cū Deo vnio 208.d
Anima intra ſeipſam debet habitare. 242.c.
Anima debet venienti Deo occurrere, neque cunctando morari. ibidem.d.

Anima caſtello bene fundato cõparatur.249.b.& infra.
Anima cur amica formoſa & columba tribus nominibus vocetur. 250.a
Anima pulchra eſt ꝓpter cõtẽplationẽ.250.b.
Anima dicitur columba propter ſui ſolicitudinem. ibidem.
Anima rationalis in quo eſt inferior angelis. 257.b.
Anima noſtra equo comparatur. 263.d.
Animæ rationales à Deo corporibus ſecundũ prouidentiæ ordinẽ infunduntur. 285.b.
Animæ deum amantis, corporisq; litigiũ intra nos. 323.d.
Animæ noſtræ templa ſunt Dei. 376.c.
Animæ pulchritudo poſtquam a Deo eſt occupata. 377.a.
Anima quo ſtudio mundiciã ſeruare debet, ob inhabitantem Deum. ibidem.b
Anima Deo abſente ſqualida & ſordibus plena relinquitur. ibidem.c.d
Anima iuſti exultat ſoluta corpore. 378.c.
Animæ defunctę corporibus recordãtur eorũ quę geſſere velut veterum ſomniorum. 379.a
Animæ damnatæ cõqueruntur ob res ludicras torqueri. 379.a.b.
Anima vigilat ſæpe Deo licet mũdo dormiat. 379.c.d.
Animalia bruta beneuolũt benefactori ſuo,& grata ſunt. 176.b.
Apoſtoli edocti à virgine ſacra ea myſteria quę in natali Chriſti fuere celebrata. 33.a.
Apoſtoli & diſcipuli tremunt & diſsipãtur ante reſurrectionem. 110.d.
Apñi mirabundi & lętabũdi reſurrectione domini explorata eius diuinitatẽ agnoſcũt.113.a
Apoſtolorum ad Chriſtum reſurgentẽ & eius matrem oratio. 113 a.b.
Apoſtolorum dubitatio circa reſurrectionem domini Deo prouidente fuit, vt certioribus firmaretur teſtimonijs. 119.c.
apñi valde cõtriſtari audito diſceſſu dñi.121.b.c
Apoſtoli exercentur à dño circa patientia, vt diſcant alienis culpis compati. 126.d.
Apoſtoli aſcendentẽ in cælos dñm interrogãt, de libertate Iſraelis à ſeruitute Romanorum, 127.a.
Apoſtoli gloriã Chriſti,non ſuã quærẽtes Chriſtianos vocabant,non Petrinos, aut Paulinos fideles qui conuertebantur. 136.c
Apoſtoli in viros eſſe alteros, ſubito mutatos, accepto ſpiritu in Pentecoſte 137.b.c.d
Apoſtoli videntes transfigurationẽ dñi ſummum teſtimoniũ accepere deitatis Chriſti.163.c.& velut hauſta gutta diuinitatis inebriati.154 d
Apñi in pẽtecoſte quodãmodo inebriati..203 c
Apoſtolorũ particulares eccleſiæ vaſtatæ, ſola Petri durat,& durabit,ꝓmittẽte Chriſto.219.d
Apoſtoli de præcedentia diſputant,& repręhẽſi ſunt à domino. 260.b.c.
Apoſtoli de præcedentia ambitioſe certãt paſſionis dñicę inſtante tempore. 283.b.
Apoſtoli fidem habuere. 526.a.
Apoſtoli omnibus reliquis ſanctis excellentiores ſecundum Hieronymum. 336.d.
Apoſtolorũ doctrina nobis ſequenda. 349.b.
Apes virginũ ſanctarũ ſymbolum. 366.a
Aquila in edito locat nidum quo ſerpentes vitet. 72.b
Aquila quomodo iuueneſcit,ex Auguſt.78.a.
Apocalypſis Ioannis continet ſtatum eccleſię. 198.a.
arbores varij generis ad mores varios hominũ applicantur. 348.b.
arbores domino Hieruſalem intrãti per viam cur ſint ſtratę. 349.b.
armis fundata ſynagoga,ſed non eccleſia.199.c
aromata ſpirituali thuribulo igne diuino accẽſa & fumantia. 191.c.
Ariſtotelis ſententia de intellectu agente,& poſsibili explicatur. 147.a.
Arius ex Platonica philoſophia hauſit errorẽ circa Trinitatem,diuidendo eſſentiam.49.b
ars ad ſcientiam comparandam eſt neceſſaria. 82.d.
ars artium ſeruire Deo. 8.d.
artis opera admiranda. 126.c
arca fœderis olim cherubin erat ſubiecta.130.c
arca fœderis olim ſũma veneratione culta & grauiſsimis multati pœnis qui ea in re quicquam deliquiſſent. 138.d.& infra.
arcæ fœderis gemina olim trãſlatio quid portenderit. 244.d.& infra.
aſcenſio domini noſtri,in cælos noſtræ aſcẽſioni fecit fidem. 126.c.d
aſcendens dominus,reprehendit ſuos de incredulitate,vt fixius hęreret memoriæ increpatio. 126.d.
aſcendentis in cælos redẽptoris oratio ad ſuos. 126.d.
aſcenſio domini in cælos de Monte oliuarum facta. 126.d.
aſcendentis domini triumphus per hypotipoſin exponitur,& velut depingitur.128.a.b.c
aſcendit nemo in cælum virtute propria, præter Chriſtum. 130.a.

aſcenſio

Aſcenſio domini per prophetas cātata.130.c.d
Aſcenſio redemptoris nobis vtiliſsima.131.b.c &133.b.c.d.
Aſcenſio in cælum,quot & quibus gradibus cō fiet. 132.c.
Aſcenſio animæ noſtræ,qualis. 241.b
aſtrologia iudiciaria vana eſt. 127.b.c.
Auguſtinus & mater Monica quærentes Deū inueniunt. 190
Auguſtinus cōparatur merito ſoli. 310.b.cuius lux propria,non à magiſtro humano accepta fixa & ſtabilis intelligentia ſcripturarū,& intellectus acumine præſtātiſsimus.c. & quot modis fulſit in eccleſia dei.d. & 312.& 313.c.d. & 321.a.b.c.
Auguſtinus hæreticorū expugnator.311.a.b.& & 320.d.& infra.
Auguſtini doctrina. ibidem.c.
Auguſtinus omnib⁹ vitæ cōditionibus ſanctæ viuendi normam dedit. 312.a.b.
Auguſtini opera aliqua recēſentur. ibidem.b.
Auguſtinus docendi theologiam methodum oſtendit. 312.b.c.
Auguſtinus ordinatus epiſcopus inuitus eccleſiæ,cui ſuperſtes erat epiſcopus. 312.d.
Auguſtinus in magnas occupationes diſtract⁹ tamen innumerabiles libros ſapiētiſsimè ſcripſit. 313.a.b.& 321.b.
Auguſtinus videtur ſæpe dictante ſpiritu ſancto ſcripſiſſe. ibidem
Auguſtini ardor ſpiritus,& eleuatio egregia mentis in Deum ibidem.b
Auguſt.licet ordinis eremitatū & canonicorū fundator ſpecialis extiterit tamē fuit aliquo modo omniū religionū monachaliū inſtitutor,ibidē.& regulā dedit ferme oībus.313.b.c.
Auguſtini ſtylus pro librorum varietate varius. ibidem.c.d.
Auguſt.cādelabro aureo,de quo apud Zachariā cōparatur à beato Vincētio. ibidem.d.
Auguſtini ſanctitas doctrina & religio mirabiles. 317.b.& infra.
Auguſtinus publicata ſuorū peccatorū cōfeſſione videtur inter ſanctos eminentiā nactus 317.c.d.321.b.
Auguſt.cōſcientia cryſtalina & pura. 238.a.
Auguſtinus ſimilis aquilæ magnę,quā Ioānes in apoc.vidit,& Ezechiel propheta, ibidem.
Auguſt.ab errore Manichęorū reſipuit. 318.d.
Auguſtinum imitantur patres aliorū ordinū fundatores. ibidem.b.
Auguſt.ſacerdos magnus eſſe oſtēditur expoſitis p enumerationē illi⁹ virtutib⁹ 320.d.& infra
Auguſtinus in Ezechiele figuratus. 311.a.b.
Auguſtinus ſicut Paulus apoſtolus vas electionis factus ex perſequutore eccleſiæ. 321.a.
Auguſtinus plus potuit ſcribere,quā nos legere. ibidem.d.
Auguſtini tēpore excellētes prodiere ſanctitate & doctrina viri in eccleſia. ibidem.b
Auguſtini doctrina cum paſtorali cura cōiuncta. ibidem.
Auguſtini cōfeſsionum libri,ſine cōfuſione legi non poſſunt. ibidem
Auguſtinus numeroſa caterua monachorum ſtipatus. ibidem.c.
Auguſtin⁹ magnus dicitur,quia fecit & docuit & vſq; in extremam ſenectā concionatus eſt in eccleſia Dei. ibidem.
Auguſt.& eorū qui hæreticorū fuere victores, animę frameę fuere manu Dei rotatæ. 65.b.
Auſter ventus excitat ab imo atenas maris,& pœnitentiæ eſt typus. 78.c
Aues & piſces eodem elemento progenerātur, diſsimili tamen ingenio. 363.d.
Authoritas dicentis fidem facit rebus alioqui non credendis. 156.b.
Auxilium Dei omnibus ad operandū neceſſarium,ſed ſanctis ad merendū ſpecialius auxilium requiritur. 241.b.
Auxilium ſpeciale Dei neceſſarium,vt repue reſcamus. 261.d
Aulici aulicęque fœminæ operis admonētur. 56.c.
Auditus nō oculus circa diuina ornatur in hac vita. 183.b.c
Auditus in oratione parandus non lingua.245 d.& infra.
Auditoris vitium impedit prædicationis fructum. 58.a.
Auditores verbi Dei,tres cōditiones. 59.a.b
Audire monita ſalutare eſt. 207.a.
Auari damnabile vitium. 67.b.
Auari & negotioſi homines increpanturl86.b
Azyma,puritatem deſignat. 161.b

B

Babylonis filij ſpinis onuſti. 184.d
Babylonis filij degeneres & in inferiora procliues. 61.a.
Baptiſmi cæremonia explicatur. 252.a
Baptizatus promittit Deo vitæ ſanctitatē.252.a
Baptiſmo ablui magnæ gratiæ eſt nobiſ à Deo collatę 285.b.c
Baptiſmi ſacramenti cæremoniæ exponūtur. 319.d.& 322.a.
Baptiſta dictus magnus coram Deo. 265.d.

Baptiſta ſummę dignitatis officium eſt nactus 265.d.&.271.a.
Baptiſta lux quædam media inter nos & Deũ. 265.d.& 266.a.b.
Baptiſta mũdi vniuerſalis apoſtolus natus fuit 266.a.& proximus fuit ipſi redemptori digni tate.b.& 275.b.
Baptiſtæ natalis dies ſolus celèbratur, excepto Chriſti & virginis natali.266.b.& 271.275.c.
Baptiſta præparabat homines excipiendo redemptori. 266.b.c.& omnium oculos attrahit. 271.b.
Baptiſtę ſumma fuit authoritas.266.c.d.&267 b.c.d.& Meſsias creditur.271.c.& optatur. 276.c.
baptiſta naſcẽte plurima edita miracula.266.d
Baptiſtæ ſeptimum agens annum eremum cõ tendit.267.a.vbi de victu eius & veſtitu pluri ma dicuntur. 270.c.
Baptiſtæ ſanctimonia prodigioſa.267.a.& 275 c.d.
Baptiſtam puerum per apoſtrophen alloquitur. 267.b.
Baptiſtã viſuri occurrunt populi. ibidem.b.c
Baptiſta ſuperbos phariſæos humiliari cõpellit. ibidem.c.
Baptiſta cur non edidit miracula,ſed tota eius vita miraculum fuit. 267.d.& infra. 271.c.d.
Baptiſta vox Dei fuit. 268.a.& Chriſto quale teſtimonium perhibuit. 268.a.b.c.& 276.d.
Baptiſta conſulto abſtinet à familiaritate redemptoris inuitus tamen. 268.b.a.
Baptiſta de facie redemptorẽ non norat.268.c
Baptiſta redemptorem præcipientem baptizat. ibidem.d
Baptiſtæ lętitia ob manifeſtatum Meſsiam ho noremque redemptori delatum.268.d.& in fra.
Baptiſtam omnes euangeliſtę celebrant.269.a
Baptiſta à Chriſto fuſa oratione laudatur.269. b.non ſic alios laudat Chriſtus. 269.d. 277.a.
Baptiſta à prophetis dictus angelus.269.b.& il lo nullus ſurrexit maior.
Baptiſta exemplum eſt quod imitemur, ibidem.d.
Baptiſtæ eminentia ſuper alios ſanctos. 270. b.c.d.
Baptiſtæ perfectio magna,ibidem,& 276.c.
Baptiſtæ ſanctitas hominibus eſt confuſioni. 270.b.c.d.
Baptiſtæ ardor charitatis. 271.d.& 276.a.& infra in Deum & proximum. 272.c.
Baptiſta viginti tribus annis in eremi ſeceſſu delituit. 272.a
Baptiſtę doctrina excellens. 272.d.& 273.a.b & veritatis libera admonitio. 275.d.& infra.
Baptiſtæ magis ſolenniter quã alijs ſanctis nomen eſt impoſitum. 274.b.
Baptiſta ab eremo egreſſus hominib⁹ ſe manifeſtat trigeſimo anno ætatis. 275.c
Baptiſta Deo magiſtro eſt vſus triginta annis ab ipſo,ſcilicet, vtero matris. 276.b.
Baptiſtæ magnanimitas & conſtantia & modeſtia dum ſe negat Meſsiam eſſe 276.c.d
Baptiſta primus monaſticę vitæ inſtitutor. 277.a.
Baptiſta ſuis meritis & exemplo eccleſiam locupletat. ibidem.b.
beati admirantur iudicij Dei conſilia in diſtri buendis pręmijs. 56.a.
beati omnes erunt ſapientes & eloquẽtes.60.c.
beatitudinis pręmium exponitur. 155.a.
beatitudo cæleſtis affectanda diligenter,vbi& ſegnities noſtra increpatur. 167a.b.
beatitudinem cæleſtem frigide affectamus. 59.d.
beatitudo præſentis vitæ in ſola virtute conſiſtit. 346.a.b.
beatitudinis obliuio,cauſa eſt ceſſandi ab opere bono,& à virtutis laudatione. 381.b.
beatitudo perfecta actum voluntatis & intellectus amplectitur. 367.d.
beatitudinis ſpe ſubeundę libenter quæcunq; acerbitates rerum 60.d.
beatitudo promiſſa excitare debet ad amandum Deum. 176.d.& infra
beati quomodo diligunt Deum ex toto corde 178.b.
beatitudo anxie deſideranda oſtenditur.182. b.c.
beatitudinis odorem percipiunt ſancti in hac vita. 183.d
beati inter ſe magna charitate amant. 203.b
beatitudo patriæ mãſiones habet varias.205.a
beati ſine inuidentia. ibidem.
beatis vnitur Deus magis quàm ipſi ſibi vniũtur. 208.d
beatorũ cognitio matutina & veſpertina.209. & infra.
beatitudo ſchola quædam eſt & rerum mirabilium ſcientia. ibidem.c.
beatitudo patriæ emitur meritis. 237.a.
beatorum ſtabilitas in intellectu & voluntate 257.a.
beatitudinis muſica cæleſtis. 259.b.c.
beatitudo cæleſtis valde deſideranda, ibidẽ.d

beat

Beati omnes magni ſunt 269.c.
Beatis,quomodo Deus in cælo miniſtrat præcinctus. 330.c.&infra
Beatorum viſio matutina & veſpertina.330.d.
Beati illuminantur inferiores à ſuperioribus. 331.a.
Beatitudo futura explicatur.284.a.lege pmiũ.
Beatitudinis æternæ ſeptem proprietates,300.a.b.&infra.309.a.b.c.
Beati fidem non habent,ſed viſionem.326.b.c
Beatitudo eſſentialis animæ non variatur poſt reſurrectionem corporis,contra quendam doctorem. 330.d.
Beatitudo Chriſti &aliorum ſanctorũ. 331.a.b
Beatitudo,aut rapitur,aut emitur,aut ſola donatione acquiritur. 345.d.
Bella & tumultus populorum,iudicij vniuerſalis ſigna prænuncia. 6.c.
Bellatori tria potiſsimum ſeruanda. 200.a.b.
Bellum tunc gerendum cum vitari non poteſt 206.d.
Bellum gerimus omnes in hac vita. 296.c.d.
Benedicti viſio gentium tendentium in cęlum 345.a.
beneficijs inuitat⁹ homo magis inſoleſcit.27.c
Beneficiorum Dei memoria,amorem diuinũ excitat. 179.c.204.d.
Beneficiorum collatio,indicium amoris.280.b
Bernardus vidit hora natiuitatis redemptoris,redemptorem naſcentem. 37.b.
Bernardo moriẽte ceciniſſe angelos audijt monachus. 43.d
Bernardus vix clare vallis monachos à nimia vitæ aſperitate temperare poteſt. 295.b
Bernardi viſio multorũ cõſcendentium in cęlum,345.a. & centum ſexaginta monaſteria ſunt Bernardi exemplo monachis repleta. ibidem.
Beſtia tangens montem lapidatur,& beſtialis homo contrectans ſacra. 159.d
Bethlehem oppidum commendatur. 30.b.
Bethlehem,interpretatur domus panis, 33.d
Bethlehem vſque tranſire debemus.33.d.& 34.a.
Bethſamitę curioſius arcam domini vidẽtes,& ideo grauiter puniti,curioſitatis hæreticorũ nimię ſunt figura. 159.b.
Bonitas noſtra accidentalis,&per conformitatem ad Deum eſt. 278.a.
Bonitas naturalis in conformitate ad ſuũ prototypum primumque exemplar ſita eſt. 1.b.
Bonitas moralis in conformitate ad legem eſt. 1.d
bona temporalia vilia. 169.d. & 241.d.& infra.
bonorum alia iucunda,alia non. 201.a.
bona temporalia moderate petenda à Deo. 283.c.
bona temporalia licite petere poſſumus à deo. 372.c.
bruta animalia iudicij,&reddẽdę rationis legibus exempta. 1.d.
brutorum opera non dicuntur libro diuino cõſignata quia cũ fine libertate ſint facta illorũ ratio non exigitur à Deo. 1.c.
brutorum animalium erga homines obedientia notatur 286.d.
brutorum animalium,amor audentius aggreditur terribilia pro re amata quã hominum, 374.a.

C.

Cananæa mulier magnę fidei. 80.b.c.
Cananęa mulier commendatur à varietate virtutum. 83.d.&infra.
cananæa nobis proponitur in exemplum pœnitentiæ. 84.b.
cain noluit confiteri parricidium,& pœnas dedit. 89.c
cain tremore membrorum multatus à Deo. ibidem.
cantica Salomonis inſigniter obſcura & difficilia intellectu,180.b. ſed amore inflammata. 205.b
captiuitas ſumma eſt ſeruire peccato 84.c.
capreæ beatas animas viſu perſpicaci ſignificant. 186.b.
calceamenta deponenda,hoc eſt affectiones carnis exuendę ſunt accedenti ad diuinorũ contemplationem. 34.d.
caro quid infinitum eſt in rebus. 49.c.
caro omnis importabilis erat ante incarnationem verbi. 49.d
caro poſt incarnationem verbi exiccata eſt ſpiritu Dei afflante,&ideo ſanctitas in hominibus quàm antea frequentior. 50.a.b.c
Caro Chriſti ceu nubecula leuis à peccato immunis fatigabilis tamen erat. 50.c.
Caro electorum , carni Chriſti aſsimilanda. 50.d.
Carnis maceratio ſine dolore voluntatis non delet peccatum. 105.a
Carnis bellum inteſtinum. 296.c.d.&297.a
Caſtitatis certamen durum. 297.a.

Caſtitas præcipue ſacerdotibus conueniens. 320 b.
Caiphas prophetauit ignarus myſterij mortem Chriſti neceſſariam. 107.a.
Caſtrimargia Græce, gaſtrimargia graue vitium, guloſitas Latine. 66.b.
Cęlorum impaſsibilium ſubſtantia non mutatur, aut conſeneſcit, ſed ſecundum apparentiam & effectus tantum. 7.c.
Cęlum multipliciter dicitur, eſt enim aëreum, ſydereum, aqueum, empyreum, ſpirituale, intellectuale, & ſuperſubſtantiale. 130.c.
Cecilię virgini angelus flores tradidit. 185.d.
Cæreus accenſus Chriſti typus eſt. 234.c.
Charitas noſtra tempeſtate refrixit. 40.b.
Charitas immerito attenditur. 55.c.
Charitas munit viam & facilem facit ad patriam. 60.d.& infra.
Charitas via regia eſt. 61.a.
Charitas miſeretur peccatoris. 100.a.
Charitas vnctio eſt. 130.a.
Charitas eſt quę virtutem operibus noſtris cōferr. 131.c.
Charitas fidei & alijs virtutibus dignitate præſtat. 170.b.
Charitatis figurę multæ. 170.a.b.& inf.a.
Charitas quomodo ex ſpe ortum habet. 175.b.
Charitas debet eſſe ordine certo recta. 185.b.c.
Charitas glutinum eſt valde tenax. 190.c.
Charitas bonum quid eſt iucundum. 201.a.& à Chriſto maxime mandatur. c.& tre cauſæ ab apoſtolo traditæ exponuntur. d. & infra. 202.b.
Charitas fidem propagauit. 203.c.
Charitatis excellentia. 252.a.b.
Charitas refrixit iam. 272.a b.
charitas velo nautico ſpiritu ſancto afflato cōparatur. 326.b.
Charitatis carentia damnantur multi aliàs qui virtutum rigidi cultores. 360.a.b.c.d.
Charitas vocatur aurum, oleum, & ignis. 361.b.
Charitas communicata augetur. 362.a.b.
Charitatis vel vnus gradus, ſufficit ad ſoluendum debitum, & de effectibus charitatis quæ oleo comparatur. ibidem.
Charitas excellētior reliquis virtutib⁹. 367.a.b
Charitas, aliquo modo eſt virtus omnis. 367.b.
Charitatis laudes, ibidem.& infra.
Charitas eſt maximum donorum quę à Deo nobis dantur. 367.d. vide amor.
Chriſtus agnus. 4.b.
Chriſtus caro & frater noſter. ibidem.
Chriſtus iudex viuorum & mortuorum conſtitutus à patre. ibidem.c.
Chriſtus ſuper cacumen Oliueti montis apparebit iudicaturus orbem angelorum agmini bus cōmitatus, præcedēte vexillo crucis. 7.d.
Chriſtus in iudicio ignorare dicitur eos qui ipſius legem præuaricati ſunt, etiam ſi prophetauerint, & alioqui miracula in nomine Chriſti ediderint, quod ſi hos magnos, viros ignorat, & excludit quid blaſphemis, auaris, lubricis ve facturum putas? 8.d.
Chriſtum eſſe verum Meſsiam, ex ſcriptura conſtat. 14.c.
Chriſti anima Deo chariſsima & ſanctiſsima, & Deus mediante anima ſumpſit in vnitatē ſuppoſiti carnem. 19.c.
Chriſti mater, locus natiuitatis, & tempus, opera, mores, doctrina, mors, & reſurrectio, & denique omnia prophetata. 20.a.
Chriſtus opere ipſo de ſe teſtimonium perhibet. 21.a.
Chriſtus per miracula & ſcripturas oſtendit ſe Meſsiam. 21.a.
Chriſtus ex modo faciendi miracula ſcilicet, in operando ſe Meſsiam & Deum oſtendit. 21.a
Chriſtus laudans Ioannem Baptiſtam illius de ſe teſtimonium ſimul roborat. 22.a.
Chriſtus laudauit Baptiſtam, Nathanaelem, Petrum, Magdalenam, Centurionem, Cananęam. 22.d.
Chriſtus habet maxima & valde credibilia teſtimonia. 23.a.
Chriſtum tantum abeſt vt imitentur multi ex chriſtianis, vt oppoſitam illi vitam inſtituāt. 25.c.
chriſti diuinitas. 29.d.& 45.b.c.
chriſti natiuitas occultatur myſterio. 26.d.
chriſtus Nazareth ortus putabatur vulgo, & ideo multi ſcandalizabantur. 30.a.
chriſti ſecundum carnem natiuitas hypotipoſi explicatur. 30.d.& 31.a.
chriſtus nocte editus à virgine. 30.d.
chriſti paupertas patrimonium eſt noſtrū. 31.c.
chriſtus totus in noſtros vſus expenſus. 31.c.& 41.d.
chriſti naſcentis paupertas & præſepium. 31. b.c.
chriſto pauperi plus debemus quàm mirabilia operanti. ibidem.c.
chriſtus inter animalia bruta naſcitur. ibidem.
chriſtum naſcentem, dominum agnoſcunt bruta animalia. ibidem.c.d.
chriſtus in præſepio poſitus, transfert gloriam ſuam

ſuam in ſimilitudinem fœni, quia homo mutarat gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. 32.a.
chriſti præſepium magnæ eruditionis nobis eſt. ibidem.
chriſtus vna perſona cum duabus naturis. 32.c.d.
chriſtus in mundo naſcens, paſtores primum vocat quaſi futuro gregi paſtoris curam præludens. 33.a.
chriſtus rex Salomon merito dicitur. 35.a.
chriſtus author pacis. ibidem.a.b.
chriſtus ſuo ſanguine rependit Deo debitam ſatisfactionem. ibidem.b.
chriſtus diademate carneo à matre virgine coronatus, fabricante ſpiritu ſancto. 35.b.
chriſti caro corona eſt noſtra. ibidem.
chriſti caro eſt, per quam ianua cæleſtis homini patet: & ante illam nemo ſanctorum patrum cœlum ingreſſus eſt. ibidem.
chriſti dies deſpõſationis fuit, quo in vtero virginis eſt conceptus. ibidem.b.c.
chriſtus naſcens ex vtero virginis, egreditur de thalamo eccleſię. ibidem.c.
chriſtus quam homines & angeli ſpecioſior forma. ibidem.
chriſtus alter Samſon amoris vinculis ligatus. ibidem.d.
chriſtus eſt lux in laterna, & ſol in nubecula, & Oceanus vaſculo incluſus. 36.d.
chriſti natalis dies omnes debet exhilarare chriſtianos. 41.a.
chriſtus angelorum reparator, hominum redẽptor creaturæ corporalis innouator. 41.b.
chriſtus naſcens, grano ſynapis comparatur. 41.c.
chriſtus hominibus natus ex matre, ſed angelis natus ex patre. ibidem.c.
chriſtus nobis natus ex matre, & nobis donatus à patre. ibidem.d.
chriſtus ſimilis vnicorni, quem ſacra virgo cœpit. 42.a.
chriſtum naſcentem adire omnis homo cuiuſuis ſtatus vel conditionis exiſtat confidenter poteſt. 43.b.
chriſtus ſanandis peccatoribus venit. 43.c.
chriſtus paſtor ouem humeris portat. ibidem.
chriſto filio pater æternus domum fundat, inſtruit, & locupletat. 46.a.
chriſtum naſcẽtem tanquam ſuum dominum omnes adorant. 46.b.
chriſtus mox natus ſponſalia celebrat. 51.b.
chriſtus ſponſus generoſus & pulcher ſponſæ ignobili, & inuenuſtæ copulatur. ibidem.
chriſtus deamat ſponſam eccleſiam. 51.c.
chriſtum præſentẽ ignorat ſynagoga & de abſente vaticinatur, ſimilis Iſaac Patriarchę qui præſentem filium non videt, & tamen futura prouidet. 52.c.
chriſtus fide duce quęrendus. 54.d.
chriſti principis & cacodęmonis ſingulare certamen. 65.a.b.
chriſtus prior indicit bellum, & prouocat ad certamen diabolum, quia partes agebat eius qui iniuriam acceperat. 65.b.
chriſtus leges duelli aliqua ex parte ſeruat, dũ cum dæmone init certamen. 65.c.
chriſtus ſpirituali exercitio ſe ad certamen cũ dęmone munit. 65.c.
chriſtus prius hominem lachrymis quàm ſanguine lauat. ibidem.
chriſtus pugnator deſcendit eruditurus ſuos militarem artem. ibidem.d.
chriſtus repulit ſcripturæ teſtimonijs tentationes dęmonis. 66.b. & infra.
chriſtus tentari ſe à dæmone voluit, vt nos doceret vincere ob meritum ex illa deiectione & humilitate ſui, ſed potiſsimum vt exaltaret victricem humanitatem noſtram. 67.d. & infra.
chriſtus inſtaurat mala quæ dæmon intulerat nobis, per paſsionem quidem damna, & per victoriam in tentatione inhonorationẽ. 68.a
chriſti humanites regebatur à verbo. 68.a.
chriſti iudiciaria poteſtas figuratur. 68.a.
chriſtus vincens, vt vinceret cur dicatur. 68.b.
chriſti humanitas per equum album deſignata, immaculata fuit. 68.a.
chriſtus paſtor. 83.b.
chriſti occiſi pœna luitur Iudæis. 87.a.b.
chriſtus iudex propitius & beneuolus. 90.a.b.
chriſtus delegat iudicandi vices ſacerdoti homini, ſcilicet, puro, atque ideo leni. 90.b.
chriſtus inuitat ad potum quo ſitis reſtinguitur. 92.d.
chriſtus voluntarie & vltro ſe turbat, non autẽ anticipante turbanteque paſsione. 97.c.
chriſtus lachrymatur ex pietate. 97.c.
chriſtus ſuſcitaturus Lazarum, fremit, aut exhorrens Iudæorum pertinaciam, aut ſuæ paſſionis acerbitatem. 57.d.
chriſtus habuit authoritatem remittendi peccata. 102.b.c.
chriſtus ſine peccato. 102.d.
chriſti humilitas & modeſtia aliena ab omni ambitione. 106.c.

Chriſtus voce præconis quæritur ad necem. 107.a.
Chriſtus cogitationes nouerat hominũ,&ideo à pontificibus odio habitus. ibidem b.
Chriſtus ob reprehenſiones crebras odio habitus à ſenioribus populi. ibidem.b.c.
Chriſti vita ſingularis &perfecta odioſum phariſæis illum faciebat. ibidem.c.
Chriſtus verbo ſolo proſtrat omnes milites,vt conſtet ſponte ſua ſe capi. ibidem.d.
Chriſtus morte factus eſt illuſtrior. 108.a.b.
Chriſtũ, multi ſũt quibus ſi oblata olim fuiſſet occaſio occidiſſent,& modo occidunt corde & crucifigunt iterum. 108.d.& infra
Chriſtus in reſurrectione accepit retributionẽ paſsionis. 109.c.& 110.b.
Chriſto gratulari debemus felicitatem reſurrectionis. 109.c.& 110.a.
Chriſtus radix noſtra. 109.d
Chriſtus nouus Adam.109.d. & primogenitus mortuorum. ibidem.
Chriſti deſcenſus ad inferos explicatur, & ſanctarum animarum liberatio. 110.c.
Chriſtus animas ſanctorum patriarcharum vſque ad ſuam aſcẽſionem in paradiſo terreſtri deponit. ibidem.d.
Chriſti iacentis in ſepulchro habitus. 111.b.
Chriſti reſurgentis alloquium ad Magdalenã. 112.c.
Chriſtus re vera ſuſtulerat de ſepulchro corpus quod Magdalena quęrebat. ibidem
Chriſtus à Magdalena ſe tangi noluit, ſed illã ire viam ad apoſtolos iuſsit. ibidem.d.
Chriſtus reſurgẽs quadraginta dies ſolatur ſuos vſque ad aſcenſionem. 113.b.
Chriſto debentur maximę gratiæ,& quod patrem ſuum fecit nobis communem ,& quod Deum,ſeſe deijciens,fecit ſuum. ibidem.c
Chriſto non adhiberent homines fidem , niſi reſurrexiſſet. 114.b.c.
Chriſti diuinitatem alij magis gaudent cõtemplari. 117.b.c.
Chriſti cura ne pereat ouis aliqua. ibidem.d
Chriſti pectus theſauri ſapientiæ. ibidem.
Chriſti vidiſſe corpus felicitatem quandam attulit. 118.a.b
Chriſtus triplici ratione conſolatur ſuos , aſsimilaturque patrifamilias , qui peregre proficiſcens mœſtam familiam conſolatur. 121.c.
Chriſtus aſcendens in cælum triumphauit inter angelos. 125.d.
Chriſti humanitas figurata per arcam fœderis ſynagogæ. 129.a.
Chriſtus dominus in cælos aſcendens matrem virginem & familiam amplectitur. ibidẽ.b.
Chriſtus aperuit nobis ianuas cæli.129.a. & 134 a.b.
Chriſti ſectatores lenti & ſegnes increpantur. ibidem.
Chriſtus ſolus,ſed totus cum ſuis mẽbris viuis fide,ſcilicet,& charitate vnitis in cælum aſcẽdit. 129.d.
Chriſtus indutus & ornatus aſcendit in cælum 130.a.
Chriſtus vnctus inſigniter. ibidem.
Chriſtus aſcendens aquilę comparatur,quę imbecillos adhuc pullos alis impoſitos defert in altum. ibidem.
Chriſtus primus aperuit hominibus cæli fores. ibidem.a.b.
Chriſtus paſſer ſolitarius, cuius nidus ſinus eſt Dei patris. ibidem.b.
Chriſtus aſcendit ſuper omnes cælos, ibidẽ.c.
Chriſti humanitas ſupra cherubin locata.130.c & per arcam fœderis fuit figurata. ibidem.
Chriſti deſcenſio profundiſsima.130.d.& aſcenſio ſumma.ibidem & infra.
Chriſtus tribus gradibus deſcendit,& totidem aſcendit. 131.a
Chriſtus ſedere dicitur ad dexterã patris propter ſummam pręſidentiam quam ſupra res omnes eſt adeptus. ibidem
Chriſtus frater noſter optat nos ſuæ gloriæ participes facere.131.b.qui & aſcendens in cęlum dona eccleſiæ diſtribuit,ibidem.d.
Chriſtus dilexit ſummè eccleſiam atq; ideo aſcendit in cælum. 133.a.b
Chriſtus viator fuit in terra. ibidem.
Chriſtus aduocatus noſter. 134.a.b
Chriſtus quare potiſsimum vocat fratres ſuos poſt reſurrectionem. 336.c.
Chriſti gloria quærenda non propria. 136.c.d.
Chriſto tota Trinitas diuinarum perſonarum ſingulatim perhibent teſtimonium.149.a.b.c
Chriſtus prouidens futuras hæreſes ſui corporis ſacramentum expreſſe aſſeruit 161.a
Chriſtus diuinitatem ſuam ſufficienter probauit. 162.d.
Chriſti gloria magis hominem confirmat, quàm eiuſdem paſsio ſcandalizat & terret. 164.a.b.
Chriſti ad tres apoſtolos in monte antequam transfiguretur oratio 154.c
Chriſti transfigurati ſplendor & habitus corporis. ibidem.c.d

Chriſtus

Chriſtus à tota Trinitate teſtimonium accipi t
166.b.
Chriſtus dilectus vocatur. 166.b.& infra
Chriſtus doctor & magiſter datus à Deo. ibidem.d.
Chriſtus in paſsione & ſitiens & ſaturatus opprobrijs, ſitiens quantum ad affectum, ſed ſatur quantum ad effectum, 177.b.
Chriſtus in nobis formatur perſecutionis malleo. 178.c.
Chriſtus in quantum homo, imitandus ab homine perfecto. 182.a
Chriſt⁹ lauit & pulchrã reddidit eccleſiã.183.b
Chriſti ſponſi pulchritudo magna. 184.a
Chriſtus quare flos cãpi, id eſt, nõ priuatus, ſed cõmunis.184.b.c.& quare liliũ cõualliũ.ibidẽ
Chriſtus fructifer eſt, nos ſeu arbores ſteriles. ibidem.c.
Chriſti duę manus exponuntur.185.d.& infra.
Chriſti pueri magnitudo excelſa.194.b.c.d.cuius figurã gerebat lapillus ſine manib⁹ cõminuens ſtatuam. 195.a.b. & infra.
Chriſtũ anima cõcipit ſi virtutes virginis ſacrę imitetur 197.a
chriſt⁹ venit vt diſſolueret opera diaboli.202.b
Chriſti maxima charitas.202.c.d.& ipſius humanitas ſumma charitate perfuſa per barbã Aaron deſignata. 203.a
Chriſtus ſponſus eſt tribus de cauſis.204.b.c.& infra, & medicus, & dominus.
Chriſti dignitas ex veteri teſtamẽto probata. 125.d.
Chriſti ſponſi laudes ex Dauide collectę.205. c.d.& eaſdẽ rurſus explicat.206.a. & infra.
Chriſt⁹ homo, & ſuper homines.207.d.& infra
Chriſt⁹ laborat vt animã reddat pulchrã.208.c
Chriſtus eſt exẽplum quo erudiamur. 211.c. & ideo liber idealis dicitur.b.& quomodo ſcriptus in ſacra virgine. 211.d.& infra
Chriſtus nõ eſt nobilitat⁹ ab humano genere, ſed ipſe nobilitauit ſuũ genus. 212.d.& infra
Chriſtus nõ affectauit generis nobilitatẽ.114.a
Chriſti olim cognati dñici vocabantur. 214.c
Chriſtus Deus & homo cõuincitur, ex euangeliorum Matthæi & Ioãnis exordijs. 218.b.
Chriſtus ſplendor patris & mũdi gloria. 219.a.
Chriſti oratio ſemper exaudita à patre ęterno. 219.d.
Chriſt⁹ nõ ſolũ ſanctus, ſed ſanctitas ipſa.222.c
Chriſtus ſeruus, quia ancillæ filius. 223.a.
Chriſti corpus qualiter organizatum in vtero virginis ibidem.b.
Chriſti diuinitas, quomodo humanæ naturæ coniuncta. ibidem.d.& electro comparatur. 224.a.
Chriſti regnũ ſolium & maieſtas quæ ab angelo annuntiatur virgini ſacrę, quomodo accipi debet. ibidem.a.b.c.d.
Chriſtus capitur virginis ſacri amore, vide vnicornis.
Chriſti redemptoris feſtinatio liberandi à peccato alios. 229.b.c
Chriſtus geſtatus vtero virginis, aut animę ſanctæ oneri non eſt. 232.d.& infra.
Chriſtus præſentatus in tẽplo ſecundũ legem Moſaycam. 233.c
Chriſto paruulo teſtimoniũ perhibet Simeõ & Anna prophetiſſa filia Phanuel. 234.a.b.
Chriſtus noſter eſt duplici iure.235.a.& merita illius conſequenter nobis cedunt.b.c.
Chriſtus quomodo ſeruus. 235. b. & in noſtros vſus expenſus. c.
Chriſtus quinq; ſiclis redẽptus in templo. 234. d.& infra.236.c.
Chriſtus humiliatus pro nobis, quaſi per grad⁹ quoſdam. 235.b.
Chriſti gemina venditio, altera ſancta, altera ſacrilega.236.c.d. alterius geminę venditionis moralis imago, & infra.
Chriſtus per Dauidem Goliæ victorem figuratus. 238.a.
Chriſtus rebellantes ſeruos debellaturus, virginem ſacram ceu caſtellum munitũ in primis occupat. 238.b.c.
Chriſtus ueſtes à patre, cingulum accipit à matre. 239.a. & pro nobis debitor factus patri, à matre accipit vnde diſſoluat ęs alienum. b.
Chriſti caput Deus, pedes vero ſacra humanitas. 239.d.
Chriſti duplex portio inferior & ſuperior geminaq; officia earum. 240.b.c.d.
Chriſti caput ac pedes quomodo vngendi.243 c.d.
Chriſti aſcenſio per tranſlationem arcę fœderis figurata. 244.d.& infra.
Chriſt⁹ ad gloriam cæleſtem aſſumit ſacrã matrem ipſeque virgini obuiam prodit. 255.b.
Chriſtus mutat & inuertit ſtatum mundi, diuitias in paupertatem, &c. 260.d.& infra.
Chriſti humanitas equo ruſo cõparatur.263.d.
Chriſtus vt proſit nobis debet agnoſci. 266.a
Chriſtum futurum eſſe potentiſsimum regem Iudæorum fuit exiſtimatio. 281.b.c
Chriſti regnum non fuit de hoc mondo temporale ibidem.c.
Chriſti promiſsio certa. 291.d.

Chriſtus

Chriſtus ſocio in paſsione non eget, requirit tamen illum. 292.b.
Chriſtus docet viam vitæ. 292.b.&infra
Chriſtũ ſequi debemus nõ fugere aut præcedere, & alij aſſequũtur, alij ſequũtur tãtũ 293.a.b
Chriſtus quæ docuit fecit. 293.b.c.
Chriſti redemptoris verba, alijs viſa ſunt dura, & alijs verba vitæ. 294.a.
Chriſtus armat ſuos milites ad pugnam. 297.d
Chriſtus fidem non habuit. 325.d.
Chriſti vita clauus eſt nauigationis noſtræ. 326.a.b.
Chriſti meritis fidendũ eſſe potiſsimũ. 327.a.b
Chriſti redẽptoris beatitudo poſt Deũ prima & ab illo in alios deriuatur. 331.a.b.
Chriſtus pro nobis pauper fact⁹, quomodo, ex Auguſtino. 339.b.c.
Chriſtus literas non ſcripſit. 344.a.
Chriſti ingreſſus in Hieruſalem, arboribus ſtratis per viã cõcelebratus, quid ſignificet, quid veſtes iumento impoſitę, quid iumentum ipſum. 349.b.c
Chriſtus redemptor & doctor hominũ. 359.b.
Chriſtus olei apotecam habet. 361.c.
Chriſtus plures laudauit 367.a.
Chriſtus amator puritatis. 376.b.
Chriſtiana profeſsio altiſsima. 24.d.
Chriſtianum, eſſe militem & imitatorẽ Chriſti. ibidem
Chriſtiani nomen obligationis ad vitã Chriſto conformem. ibidem
Chriſtiani hominis vita, ſi ſecundũ euangeliũ ſit, crux eſt, ex Auguſtino. 25.b.
Chriſtiani horum tẽporum ſi cõferantur cum ſanctis antiquis formicæ videbuntur ad elephantos comparatę 25.c
Chriſtiana profeſsio his qui nequiter viuũt, iudicium affert, non ſalutem. ibidem.d
Chriſtiani multi ſeruarẽtur in humili loco poſiti, qui in altiori gradu pereunt. ibidem.
Chriſtiani ſicut & nomine, ita & morib⁹ Chriſtum debent referre. 36.b.
Chriſtiana generatio ſpiritualis. 37.d.
Chriſtianã perfectionẽ ſectãti etiã extra obligationis euentũ diligẽdus & promerẽdus eſt inimicus. 62.d.
Chriſtiani peccantes grauiori pœna digni, quã ignari infideles. 129.a.b.
Chriſtiani hominis dignitas magna eſt, nã habet imaginẽ ſacerdotij quod explicatur cõtra hereticos præſertim Lutheranos. 321.d.&infra
Chriſtiani turpiter viuẽtes, quomodo tẽplum Dei violent. 322.a.
Ciuis vtriuſq; Hieruſalẽ triumphãtis & militantis in vnam rempublicã coaleſcent perpetua pace fruentes. 7.d.
Ciues inardeſcunt patrię amore. 60.a.& 61.a.b.
Ciues regni cælorum deſiderant illud. 60.a.
Ciues ſupernæ Hieruſalem gemini, alij indigenę ſunt, vt angeli, alij aduenę ſunt vt homines. ibidem.b.
Ciuium cæleſtis Hieruſalẽ generoſi animi. 61.a
Claues ſacerdotales geminę diſcernendi & iudicandi. 101.a.
Clauium ſacerdotaliũ virtus & efficiẽtia. 102.a
Cognitio ſui pernecessaria homini 23.b
Cognitio Dei neceſſaria ad charitatem. 23.c.
Cognitio ſui vtilitatem habet magnam. 182.d.
Cognitionis quidã gradus in hac vita. 186.c.d. & infra. 187.b.
Cognitio matutina & veſpertina beatorum. 209.b.& infra.
Colocynthidę labores ſignificant quos dulce facit Heliſeus, id eſt Chriſtus. 295.a.
Comparatur anima accipitri, qui niſi pedicis ſolutus & oculorũ operculo depoſito ad prędam non euolat, ſic anima niſi corporeis ſolutis impedimentis. 35.a.
Concilium pontificum Iudæorum de Chriſti nece. 106.c.d
Concilium ſacerdotum de nece Chriſti fuerat per Salomonem prædictum. 107.b.
concordia & pax componenda ad recipiendũ ſpiritum ſanctum. 139.a.b.
condemnationis ſententia vltima, verbum dicitur aſperum. 70.d.& infra.
confitenda hic peccata vni ſacerdoti, ne in iudicio vniuerſali omnibus patefacta ignominioſe ſint. 3.c.
confeſsio adeo integra eſſe debet vt vno peccato temere occultato irrita reddatur aliorũ explicatio. 3.c
confeſsio peccatorum Deo ſoli facta, non ſufficit, ſed homini conſtituto à Deo. f. ſacerdoti iuriſdictionem habenti eſt facienda, poſtquã deus factus eſt homo, nam ante incarnationẽ ſecus erat. 89.d.& 90.a.
cõfeſsionis ſacramẽtalis preceptũ nõ eſt graue ſed miſer magnę eſt beneficiũ. 90.a.& infra.
confeſsionis vſus & frequentatio, rarior modo quã olim in eccleſia. 90.c.d
Confeſsionẽ in annũ totum differentes increpantur. 90.d
Cõfeſsionis ſacramẽtalis fructus ſeptẽ, cõiecturalis certitudo gratię. 9.: .b.& quies animę. b.c & facilitas venię. c. & euitatio nouę culpæ. d.

Cōfeſsionis plurimę vtilitates enumerātur. 95.b.
Confeſsio frequentanda, etiam ſi peccata mortalia non ſint, ob augmentum gratiæ, quæ per ſacramentum illud confertur. 95.b.
Confeſsionis fructus non percipiūt multi, quia ſine dolore confitentur, ſed velut hiſtoriam narrantes. 95.c
Confeſsionis ſacramentalis conditiones, vt fructuoſa ſit. 95.d
Confeſsionē præcedere debet meditatio peccatorum, & dolor etiam excitandus, & determinatio propoſitūq; cauendi in futurū. 95.d.
Confeſsio peccatorū nuda & aperta eſſe debet 95.d. & infra
Confeſsio accuſatoria eſſe debet. 96.a.
Confeſsione peccatorum, nō debet prodi perſona alteri⁹, niſi vbi id fieri oporteret. 96.a.b.
Confeſsio debet eſſe integra, lachrymoſa, ſecreta. 96.b.
Confeſsio vbi cōſulto occultatur peccatum aliquod, eſt nulla & nouum cōmittitur in ea peccatum. 96.b.
Confeſsionem generalem ſemel facere ad ſarciendas cōfeſsiones per pueritiā imperfectè factas ſalutare eſt conſilium. 96.b.
Confeſsionis ſecretum perpetuum ex parte quidem ſacerdotis qui audiuit, vt Deus & nō vt homo, & ideo in nullo rerum euentu reuelare poteſt confeſsionem, ſed ex parte pœnitentis eſt reprehenſibile vulgo prodere quæ ibi geſta ſunt. 96.c.d
Confeſsionis figuræ multę recenſentur. 96.c.
Cōfeſsione remittuntur quantumuis grauiſsima peccata. 95.c.
Confeſsio peccati vtilis apud Deum iudicem, ſecus apud humanum tribunal. 100.b.c
Confitendi propoſitum debet eſſe cum contritione, 103.b.c.
Confeſſarij eccleſiaſtici monentur. 101.b.c.
Confeſſarijs datur conſilium circa ſatisfactiones imponendas pœnitentibus. 101.d.
Cōfeſſari⁹ per ſacramētū pœnitētiæ peccatorū ligatū vere abſoluit, neq; ſolū declarat eſſe abſolutum cōtra quorundā opinionem. 102.a.
Comminationes non adimplentur, quia cōditionales ſunt virtualiter. 76.c.
Conſcientia propria homini obſcura, 26.a
Conſcientia eſt hominis domus. 356.c.
Conſtantinopolitanorum clades. 198.c.
Conſtantinus Victor maxentij. 199.a.
Conſilia mundi diſsipantur à Deo 53.a.b
Contemplationis auocamēta ſubmouet à nobis Chriſtus. 186.a.b. & 191.a
Contemplationis quietē multa debent præcedere. 187.d. & infra. 191.a.b.
Contemplatio triplex. 191.b.c.
Contemplationis modus exponitur, quo anima in ſublime rapitur. 191.b.
Cōtēplationis quies, quomodo quærēda. 243.c
Contemplatio eſt pulchritudo animæ. 250.b
Contemplatio etiam ſine actione ſæpe eſt laudabilis, 250.c. & dulcis eſt, & appetitur ab eo qui expertus illam eſt. 250.d.
Contemplatio æterna eſt. 251.b.c. & actione eſt perfectior. d. ſed interdum omittēda. ibidē.
Conuerſio noſtra tepida & lenta reprehenditur. 85.a
Conuerſio gentiū ad fidem rerūq; innouatio mira aduentante ſpiritu ſancto. 141.b.c.d.
Conuerſiones rerum mirabiles factę à Deo ſub Moyſe, & alibi ſæpe. 156.c.
Contritio eſt effectus gratiæ 347.d
Contritionis diffinitio. 103.a.b
Contritio debet habere propoſitum confitendi ſuo tempore, & adimplendæ ſatisfactionis impoſitę, & non peccandi. 103.d.
Contritionis perfectę, quinq; cōditiones. 103.d
Contritione certo & infallibiliter delētur peccata. 104.c.
Contritio ſimilis dolori eſſe debet quem mater ob vnigeniti mortē ſolet ſuſcipere. 105.b.
Cōtritionē debet homo ſtudioſe quęrere. 105.c
Contritio quomodo paranda practicè oſtenditur. ibidem.d.
Contritio petenda à Deo. 106.b.
Contritio & attritio differunt ex obiecto & fine non ſolum intenſione. 103.c.
Cordis duritia impedit fructum ſeminati verbi Dei. 58.a.b.
Cordis tepiditas ſterilē reddit animā, neq; ſeminati verbi dei fructū ſinit adoleſcere. 58.c.
Cordis tepiditas ex defectu orationis ſpiritualis, aut ex ardore concupiſcētię prouenit. 58.c.
Cor noſtrū interne dat teſtimoniū fidei. 149.d. & infra.
Cor ſuū diuidētes reprehēduntur. 178.a. illi nimirū qui amāt ſimul mundi delicias illicitas & Deum.
Cordis os deſideriū eſt. 179.b.
Cordis donū habere qui dicantur, & qui ſint excordes. 314.a.b.c.d.
Corp⁹ mortali cōditioni obnoxiū nequit habitare in cælo, ſed glorioſum corp⁹ poſſe locari ſuper aſtra, hoc fides docet & probabilibus oſtēditur exēplis corporis glorificatio poſsibilis eſſe. 126.b.c.

Corporis

Corporis dominici celebritas in admiratione ia, cret infideles ſi adeſſent.152.manna figurę ſacramenti euchariſtiæ. 152.a.b.& infra
Corpus Chriſti in ſacramento modum habet ſpiritus.155.d.& eſt totum in qualibet particu la quantitatis,& eius partes in ordine ad ſe inconfuſe & diſtinctè ſunt,ſed in ordine ad lo cum ordinem non habent. 155.b.
Corpus retardat diuinum amorē.172.c.& 175.c
Corpus ſimul cū anima habitatur à deo.184.b
Corpus impedit Intelligētis cognitionē.187.a.
Correctio fraterna eſt opus miſericordię.339.d.& infra.
Correctio vtilis ſemper opportuna 126.d.
Coſmas & Damianus martyres referūtur.299 b.& infra
Creatio vide mundus
Creatura nō ita facile unitur alteri creaturę in vnitatem ſuppoſiti ſicut creatori. 19.d.
Creatura omnis teſtata fuit creatorem ſuū veniſſe in mundum. 23.a.
Creaturæ omnes ſunt voces Dei,nos monētis. 27.c.
Creatura omnis pendet à verbo Dei,ſicut imago ſpeculo relucens pendet ab obiecto.48.c.d
Creatura corporalis tenebra dicitur.ibidem.d
Creaturarum cognitio,non ſatis ad vitam ęternam comparandam. ibidem.
Creaturę diliguntur à Deo per Chriſtū,& propter Chriſtum. 166.c.d.
Creaturæ oēs inuitāt ad amorē Dei.171.a.b.& illum pluſquam ſe amant pro modo ſuo.c.d.
Creaturę ſeuiunt contra inimicos Dei. 177.a
Creatura nulla animæ noſtræ ſponſus eſt.189.c
Credulitas ita reprehenditur,qualis fuit in prima muliere. 226.a
Creaturarum cognitio vtilis eſt. 210.a.b.
Creaturæ oēs ab ęterno ordinatę à Deo.217.b.c
Creaturę amant naturaliter magis creatorem quā ſeipſas.253.& pugnabūt cōtra hoſtes dei. ibidem.
Creatura pro ratione dignitatis naturalis magnitudinem accipit naturalē,& ſimili etiam proportione in ſupernaturalibus philoſophandum eſt. 266.b
Creaturæ bonitas accidentalis. 278.a.
Creaturæ placent deo,nō propter materiā,ſed ꝓpter artē & manū artificis. 276.d.& infra.
Creaturæ omnes ordinatæ ſunt. 301.a
Crux precedit aduentantem ad iudicandum dominum. 7.d.
Crux Chriſti nō ſolum fide,ſed dilectione vera & peccatorum diſplicentia apprehēſa,ſatisfactio eſt pro peccatis. 13.b.
Crux humilitaſq; redemptoris euertit munda potentiā,ſicut muros Hierico vibis cerā arca dñi.139.d.& infra vſque 140.c.d.
Crucis Chriſti titulus regnū Chriſti pia ferēs à Dauide prophetatus. 224.d.
Crux nō ſuauitas & illecebre,propenitus Chriſti famulis. 291.c.
Crux quomodo tollenda.292.a.propria non Chriſti,hęc eſt,leuis non oneroſa.b.
Crux ſponte ſumenda. ibidem.c.
Crucis claui moraliter explicātur tres,amor, ſpes,timor. ibidem.c.d.
Crucis portatę mirabilis effectus. 294.d.
Crux duplex carnis & ſpiritus. 295.c.
Crux dæmonis mala. ibidem.d.
Crux dñi quāta ſecūdū omnē dimēſionē.ibi.
Curę & negotia ſecularia,ſpinę ſunt ſuffocātes ſeminatum in corde verbum dei. 58.d.
Cuſtodes ac ſatellites ſepulchrum dñi obſeruātes deſcribuntur. 112.a.

D

Dalida figura virginis ſacræ. 42.d
Damnati aſtringuntur,vt conſiderent propriā miſeriam. 26.d.
Damnati grauiſsimè dolent ob nō actam pœnitentiam 78.b
Damnati dolent de peccatis propter pœnam tantum. 103.c.
Damnati oderunt deum. 167.d.
Dānatorum pœnę,ſine vlla cōſolatione mixta 234 a.b.
Dauid ſaltat coram arca domini 158.b.
Dauid ciuis cęleſtis Hieruſalem ad illam ſummo ſtudio contendit 61.b.
Dauid quare videatur imprecari mala inimicis ſuis. 62.d.& infra.
Dauid cōfeſsione peccati eſt abſolutus. 89.d
Dauid rex dilectus à Deo.278.& infra pœniā.
Deitas non eſt capax triſtitiæ. 331.b
Deus.nō angelus iudicaturus homines. 3.c
Deus ſimul iudex & teſtis omnium. 4.a
Deꝰ à ſe peccatis ſeparatū hominē,timore amore multiſq; modis ad ſe reducere rētauit.12.d
Deus aſsimilatur patri,qui filium nūquā curat emendare 13.b.
Deus inſolentiā humanā eſt virtus exercitādo caritatē in homine,qua mortē obiret pro Deo ipſo. 13 b.& 17.d.
Deus odit peccatū quod late oſtenditur. 16.b.
Deus amore curat ſanare hominem quē timore non ſanauerat. 17.c.
Deus amat ſine menſura & modo. 18.d

Deus

Deus illabitur ſpiritibus angelicis vniturq; illis intimius quã ignis ferro ignito 19.c
Dei opus proprium, ſeruare 19.b
Deus impaſsibilis in ſe, alienaq; eſt illi paſsio. ibidem
Deus ratione ſuę infinitatis magis vnibilis eſt ſuę creaturæ quàm angelus ibidem.c
Deus eminenter omnem perfectionem creaturæ continet 19.d
Deus ideo admirabilis, quia incomprehenſibilis ibidem
Deus ſolus illabitur animæ humanæ, ibidem
Deus premiſit prophetias ante incarnationem verbi, vt fieret credibilior. 20.a
Deo abſente, anima fit ſterilis & infœcũda. 27.b
Deus licet offenſus, excitat tamen, & vocat ad ſe peccatorem ibidem
Deus voce quadruplici peccatorẽ vocat. ibidẽ.
Deus beneficijs nos vocat 27.c
Deus per prædicatores nos vocat. 27.d
Deus plagis inflictis hominem vocat. 28.a
Deus inſpiratione vehementi quaſi tonitrui peccatorem excitat, qui ad alias voces obſurduerat. 28.c
Deus quos amat caſtigat ibidẽ.c
Dei eſt corda noſtra diuitijs ſpiritualibus augere 29.a
Dei donũ eſt, & quod beneficia accipiamus, & quod eadẽ agnoſcam9 ne ſimus ingrati. 29.c
Dei omnipotentia emicuit ſplendidius in natali Chriſti, quã in creatione orbis. 38.d. 39.a.b
Dei multitudo virtutum lucet in Chriſti natiuitate 29.c.d
Deus creato homine quieuit, non autem creato angelo, quia in homine materia beneficentiæ parabatur deo 40.a.
Deus miſertus miſeriæ humanæ, factus eſt homo. 41.d
dei laudibus operam dare debent aſsiduã qui vitam monachalem agunt. 40.c.d
deo huius nominis, verbum, reuelatori ſummę debentur gratiæ. 46.d
deus ſuæ eſſentiæ verbum producit. 47.b.c.
deo dicere, facere eſt 48.a
deo offerimus quod ab illo accepimus 54.d
deus vocat & velut operarios conducit omnes homines. 57.a
deo & mundo ſimul ſeruire impoſsibile. 58.d
deum laudare eſt munus perpetuum ſupernæ Hieruſalem 60.b
deus non præcipit impoſsibile 62.b
dei præcepta facilia. 62.b. & infra
dei præcepta vitioſis videntur grauia. 62.c
deus milites ſuos munit ad bellum. 70.b.c
deum decet non deſerere ad illum fugientes. ibidem.d.
deo inſeruire maxime eſt delectabile. 71.b.
deus inuocandus, vt dæmonis vitemus inſultus & oppugnationes 72.b
deus pro peccatis flagellat. ibidem.c.
deus quomodo nos a dæmonum incurſibus ſeruat. ibidem.b.c.
deus multis modis fauet his qui ſperant in eo. ibidem.d.
dei iudicia conſolationi ſunt homini. 73.a.
dei iudicia terribilia & horrenda. ibidem.b
deus neminẽ ad ſe venientẽ repellit. ibidẽ.b.c.
deum decet placari pœnitentia peccatoris. 74.a.
deus terribilis aduerſus rebelles, & pius in pœnitentes. ibidem.
deo nemo poteſt reſiſtere. ibidem.b.
deus mutat ſententiam condemnatoriam, mutato peccatore. ibidem.d.
deus propenſus ad miſerendum late oſtenditur. 75.d. & infra.
dei ſerui magnæ apud illum authoritatis ſunt. 76.a.
deum videntur obiurgare inſolenter ſerui ipſius, ſed non eſt inſolẽtia in viris ſanctis, ſed myſterium illud eſt. 76.a.b.
deus mutando ſententiam cõminatoriam, nõ mutatur, quia alia eſt ſententia cõminationis, alia eſt ſententia prædeſtinationis. 76.c.d
deus non negat gratiam, facienti quod in ſe eſt. 79.b.
deus benedicendus multas ob rationes à Dauide inſinuatas, quia ſcilicet bonus eſt, & quia nobis beneficentiſſimus. 77.c.
dei erga nos ſex beneficia inſignia recẽſentur, quia remittit culpam, abluit maculã, liberat ab inferno, dat gratiã, dat virtutes & inclinationes ad bonum, & tãdem inſtaurat priſtinã pulchritudinem. 77.c.d. & infra.
dei prouidentia perſecutiones paſſa eſt eccleſia, vt ſe toto orbe diffunderet. 81.b.
deo inſeruire ſumme artis eſt opus. 82.d
de9 à peccatore facilẽ ſatisfactionẽ petit. 89.a.b
deus dum primi hominis peccatum punit iudicibus humanis, iudicandi rationem, ordinẽque cognitionis præſcribit. ibidem.b.c
deus per Chriſtũ placatus, iam facile remittit iniurias. 90.c.
de9 cõqueritur ſe à ſuis derelinqui temere. 91.d
deus poſſeſſus, magis delectat, quam nondum habitus. 92.a.

dei

Dei auxilio facile ſuperātur difficultates. 99.c
Dei auxilio omnis conuerſio peccatoris facilis 102.d
Deus pluris æſtimat doloris cauſam & finem, quam intenſionem 103.c
Dei maxima pietas erga peccatorē 104.d.
Deū nemo fallere aut vincere poteſt. 105.a.b.
Deus quia nos amat non poteſt non placari noſtro dolore 105.b
Deus cognoſcens figmentum noſtrum nō petit vt doleamus ob peccatū, ſicut ob damna temporalia ſoliti ſumus 105.c
Dei benignitas conſideranda, vt doleas de peccato 105.d
Deus orandus vt det donum cōtritionis. 106.b
Deus aſtutiam hominum comprehēdit. 109.a
Deus eſt pater noſter 115.c
Dei præcepta ſunt regula vitæ 124.d
Dei præcepta ſeruanda 124.d
Deus interne clamat & vocat hominē 134.d
Deū noſſe naturale deſideriū hominis. 144.d ipſo tamen Deus ſe occultat, & cū opera ſua in propatulo eſſe velit, ſui tamen notitiā non facile concedit, 1 infra
Deum aliquē Barbarus omnis colit quia deū eſſe natura dictat. 145.a. ſed dei veras virtutes & attributa cæca gens ignorat
Deorū multitudo ridicule à gētib' culta. 145.b
Dei vnitas reuelata vulgo ante euangeliū, ſed Trinitas ſolis amicis dei 145.d
Deū nbuiſſe ſumma eſt ſapientia 146.b.
Deo dicenti ardua quantumuis, credere nō eſt difficile 148.c.& 156.b
Dei myſteria tunc melius loquimur cū ignorantiam noſtram agnoſcimus 155.b.c
Deus magnopere coli, & ſuſpici Moſaica ſacramenta iuſsit 158.d
Deus præparationem ac diſpoſitiones conferre debet 160.b.c
Deus munditiæ amator. 161.c.& 179.a.b
Dei erga nos ſumma clementia in eucharīſtiā 161.c
Deus in corpore glorioſo videtur, ſicut anima videtur in corpore viuo 163.b
Dei amor nimius erga nos. 165.b.& 169.a.& 370 b.& 177.a.b.c.d.& 202.b.c. erga ſanctos. 352.a.
Dei præcepta ſuauia ſint tantū abeſt vt impoſſibilia 167.d
Deus neq; fallere, neq; falli poteſt 166.d.
Deus volūtate liberali mundū creauit 168.c
Deo debitus amor 168.c
Deus amari vult. 169.b.& poſtulat 174.b.c
Deus diligi debet ob plurimas (quæ referūtur) cauſas 171.a.b.c.& infra & 173.b & 368.b.c
Deus diligēdus ratione ſui in ſe. 171.a.b & infra
Dei infinitas. 171 & 368.c.d.
Deo ratione ſui honor debitus ibidem
Deus ipſe eſt dulcedo & bonitas omnis immaterialis 153.d & infra. 368.d
Deus ſatietas noſtra 173.d.& infra
Deus non eſt quicquid imperfectionem vllā habet 174.b
Deus aliquando recedit vt deſideriū ſui acuat. 174.c
Deus ſi amatur propter aliud, minus perfectè amatur 175.a
Deum amamus ob noſtrum bonum poſt naturam lapſam 175.b
Deus licet ab ſpe incipiatur amari, tamen poſtea explorata eius bonitate propter ipſum illū amamus, itaq; ex ſpe oritur charitas. 17 .b.
Deus curam habet noſtri, & ideo amādus. 175.d.& 243.b.
Dei in nos maxima beneficia. 175.d.& infra 368.b
Deus diligendus ſaltem quia noſter eſt. 176.c.d
Deū poſſeſsū amittere ſūma eſt iactura. 178.d.
Deus quomodo amandus 177.c.& 368 b
De' tripliciter ex toto corde intelligitur amari 178.a.b.
Deus amatores ſuos docet 181.b.& 187.b
Deus temperat dulcibus amara. 183.d. & infra. & in hac vita confert ſuauitates 184.d
Deus corpus & animā noſtrā inhabitat. 184.b
Deo deducente homo ingreditur ad ſpirituales ſuauitates, & egreditur ad corporales ſolicitudines 185.a.b
Deus cognoſcitur per gradus quoſdā. 186.c.d
Deus cupide vocat ſponſam animā 187.c.d
Deus ſolus ſufficit, & ille ſolus quæritur ab anima ſancta 188.c
Deus ſpirituales eſcas amat 188.d
Deus quęrendus traſcendendo creaturas etiā beatas 189.d.& infra
Dei laudes ſolus deus plene poteſt efferre. 193.a
Dei geminum erga nos beneficium, & quia dedit, & quia reuelauit 193.a
Deus infinitus ſe, puero admetitur in Chriſto 196.c
Deo ſoli gloria debita & honor 196.d
Deo ſolicitudo noſtri 198.d.
Deus nō minus auxiliator eſt modo, quā olim cū prodigioſas victorias ſuis cōcedebat. 199.c
Deus orandus non tentandus expectato miraculo 200.a
Deus multis modis ſe oſtendit nobis, vt medicus,

eus,vt magiſter,&c· 204.b.
Deus regum poteſtates mutat. 206.b.
Deus non muratur,ſed aliquando habet ſe admodum quo ſolent qui mutantur,& ideo pœnitere dicitur. 218.a.
Dei auxilia neceſſaria nobis quæ & volēti pręſto ſunt. 241.b.
Deo eſt grata quęrela quando velut cū illo expoſtulamꝰ quod nō exaudire videatur.243.b
Deus interne loquens ad cor,quomodo nos afficiat. 244.a.b
Deus ſtabilem & firmam conſcientiam quaſi benefundaram domum inhabitat. 249.b.
Deus eſt in paupere cui ſubuenitur. 250.a.b.
Deus quomodo ſit ſupra naturam angelicam. 257.b.
Deus finis noſter non angelus. 264.a.
Deus magnos facit quos vult. 265.b.
Deo placere ſumma creaturæ dignitas.277.c.d & infra.
Deus amando beatos facit. 278.a.& infra.
Dei bonitas eſſentialis. 268.a.
Dei voluntas regula eſt omnium 278.a.b
Deus aliquos diligit ſecundum præſentē iuſtitiam tantum. 278.c.
Deus diligit vnum primo dilectum,in quo reliqui diliguntur. 279 c.d.
Deo rectore gubernatus non errat. 285.a.b.
Dei decem beneficia nobis collata ex Dauide afferuntur. 285.d.& infra.
Dei beneficia erga veterem populum. 288.a.
Dei beneficium eſt quod eccleſiam afflixerit temporaliter,virtus enim ſic illuſtrabatur.ibidem.d.
Dus poſtquā pro nobis paſſus eſt, exigit à nobis vt pro illo moriamur. 289.a. & in virtute exercet ſanctos ſuos immiſſa tribulatione vt ſplendidius fulgeant.b.
Deū vix eſt qui ſequatur,niſi illectus præmio. 290.a.b.
Dei cauſa deſerta iacet. ibidem.d.
deus non cogit nos,ſed vocat & monet vt libere veniamus. 291.c.
dei prouidentia confirmatur. 301.b.c.
deus ſuos filios caſtigat.304.a.b.& decē ob cauſa illos affligit. 306.c.d.
deus per ſolē maxime repreſentatur. 30.a.b
deo optima quæq; offerenda. 319.a.
deus non poteſt mentiri. 323.a.
deo non credere ſtultum eſt ibidem.d.
deo ac hominibus placere difficilimū eſt & rarum. 327.c.
deus ſuos zelatores egregie remunerat.ibidem
deus quomodo beatis dicitur in patria miniſtrare. 330.c
dei eſſentia & magnitudo. 333.a
dei erga homines humanitas & virtus. 333.a.b.
deus quomodo omnia in omnibus. 337.c
deus nunquam voluit ſibi humano ſanguine litari. 338.a.
deus odit omnem culpam. 346.b
deus ſupremus debetur honor. 350.a
deus fons eſt à quo omne bonum defluit. ibidem.
deus ſolum honorem ſibi aliquo modo delatū remunerat. ibidē.b.
deus honorat ſanctorū oſſa, veſtes & reliquias illorum. 353.d.
deus vix inuenit amicum in terris. 354.a.b.
deus ſalutem & beatitudinē nobis multis modis procurat,& nos vocat inuitans ad illam. 354.c.d.& 355.a.
deus promiſsionibus nos ad ſe allicit. 355.b.
deus promior ad miſerendum quā ad puniendum. 356.a.
deus iuſtis patrocinatur. 357.c.d.
deus ſe attēperat pro captu recipientiū. 359.c.
deus cæteras creaturas condens benedixit,hominem vero præteriuit. 365.a.
deus omnia certo pondere & menſura cōdidit & merita examinat hominum. 366.d
deus fit noſter per amorem. 367.c.
dei dona non poſſunt ſine ipſius dono intelligi. 368.c.
deus vere cognitꝰ,& vt ipſe eſt neceſſario amatur. 369.a.
deus inter cruciatus amandus. ibidem.d
deus amari exigit. 370.a.b.
deus redamādus,quia prior amat ipſe nos.370.d.& infra.
deus non vult recipi coacte,ſed vltro. 371.c.
deus rogat vt excipiamus illum domo. ibidem.c.d.
deus receptus animam locupletat. ibidem.d.
deus an diligi debeat ob præmium. 372.a.
dei trini vnitas eſſentialis infinitate amoris conſtat. ibidem.d.
deus hominis hoſpitium inhabitare gaudet. 376.d.
deus ſolus illabi poteſt animæ noſtræ. ibidē.
deus quodammodo eſt anima animæ noſtræ,forma tamen eſſe deus non poteſt creaturæ alicuius. 377.a.
deus eſt qui poteſt ſolus peccatorem excitare à ſomno. 376.c.d.
deus peccatorem increpat. ibidem.

Decachordum Dauidis exponitur. 230.c.
Diffinitio rei pręmittenda ante diſputationē, ex Tullio. 346.a.
Delectatio ſpiritualis ſuauior & pretioſior corporali, ex Bernardo. 92.a.b.& 93.a.b.
Dæmon alienorum vſurpator. 141.c.& ſpoliatur à Deo.d.
Dæmon illuſus, nam dum ſternere hominem per peccatum ſtudet, eleuat, & vt Deus fiat homo occaſionem præbet, & dum hominem deum in mortem agit, per Chriſti mortē capti homines liberantur. 16.a.
Dęmon non hominem ad peccatū incitaſſet, ſi inde tantæ dignitatis ſumēdam occaſionem putaſſet. 15.d.
Dæmon attente obſeruabat redemptorem in eremo agentem. 66.a.
Dæmō iniuriā attulit humanę naturæ. 65.b.
Dæmon in habitu eremitico redēptorē aggreditur tentatione vt exploret & decipiat. 66.a
Dęmonis ad redemptoris inſidioſa oratio. 66.a
Dæmonis argumentum refellitur quo aiebat, ſi filius dei eſt dic vt lapides iſti, &c. 66.a.b
Dæmonis redemptorem tentātis obſcura mēs & intentio. ibidem.b.
Dæmon deprauat & torquet ſenſum ſcripturę quē eius mēbra imitātur hac parte. ibidem.d
Dæmonis imbecillitas. ibidem.
Dæmon nullum ius habet in mundum. 67.b
Dęmonē plures modo colerēt, p pecunia. 67.b
Dæmon cōtemnit redemptorem. ibidem.
Dæmon duo mala naturæ noſtræ intulerat lædendo & inhonorando. 68.a.
Dæmon transfigurat ſe in angelum lucis, & occulte inſidiatur. 70.a
Dæmon meridianus quis ſit. ibidem.b.
Dæmon aperto Marte quandoq; tentat. 71.d
Dæmon à ſuo cultore ſanguinem poſtulare ſolet. 88.d
Dæmones inſidiantur animabus. 191.d
Dæmones muſica expelluntur. 230.c.
Dæmones hominum hoſtes. 263.b.
Dæmonum poteſtas magna. 297.a.
Dæmon humanum ſibi ſacrificari ſanguinem poſtulabat. 338.a.
Dæmon perfectiores homines aggreditur. 297 c.& 300.d.
Dæmones obſtinati ſunt in malo mox poſt primum peccatum. 257.b.
Difficilium aggreſsio ſignū eſt amoris. 373.d. & infra.
Dignitas onerosa eſt. 25.d.
Diogenes philoſophus cur hominem in medio hominum turba, accenſa lucerna, quæreret. 24.d.
Diſcordia ſummas attulit Chriſtiano nomini clades. 204.a.
Diſpoſitiones quænam & quales ad recipiendum ſpiritum ſanctum. 139.a.
Diſputatio de fide hoc tempore periculoſa. 14.c.
Diuitiæ vocantur ſpinę. 59.a.
Diuitiæ mundi contemnendæ, 328.d. & infra.
Diuites damnabuntur, quod non dederint eleemoſynā, ſed acrius punientur ꝙ alios ſpoliauerint. 9.d.
Diuitibus quare eleemoſynæ ſunt præcipiēdæ 338.d.& quando ad illas teneantur. 340.d.
Diuites an ſint honorandi. 349.& infra
Diuina inſpiratio duplex altera inflammans ſuauiter, altera terribiliter increpans. 28. c.d.
Diuinorum operum ideo rationem plene neſcimus reddere, quia eſt Deus ineffabilis. 19.d
Diuina humanis imma ſūmis copulantur naſcēte Chriſto ex virgine ſacra. 32.c.
Diuinorum cōſiliorum ſcrutatores curioſi reprehenduntur. 127.d.
Diuina aliqua attributa ex creaturis noſcuntur. 211.a
Diuinitas Chriſti non quidem ſenſibus fuit viſa in transfiguratione, ſed ex ſenſibus fuit cognita. 163.b.
Doctrina ex brutis animalib⁹ capitur 210.b.
Doctrinæ nouitas vitanda. 293.a.& 311.c.d.
Doctrina nunc abundat in eccleſia, ſed exēpla deſunt. 344.d.
Doctores eccleſię ſunt gubernatores nauigij eccleſiaſtici. 326.a.
Doctores errorum increpantur. 262.a.
Doctores ſacri ſpiritu ſancto illuſtrante intelligentiam ſcripturæ ſunt aſſequuti. 180.b
Dolor duplex alter voluntatis, alter ſenſus. 105.b.
Dolor ſenſualitatis non eſt contritio, ſed ſignū contritionis, ex Auguſtino. ibidem
Dolor timore mali exortus imperfectus eſt. ibidem.b.c.
Dolor ex Dei offenſi amore procedens eſt perfectus. ibidem.c.
Dolor de peccatis debet eſſe humilis non furētis. 104.a.
Dolor contritionis maximus appretiatiue, nō tenemur habere intenſione certa. ibidē.
Dolor ſenſitiuus de peccato aliquādo moderādus ne deſperatioē inducat. ibidem.a.b.
Dolor

Dolor de peccatis perpetuus tota vita debet durare. 104 b.
Dolor debet eſſe generalis peccatorum in particulari. ibidem.b.c.
Dolor contritionis ita magnus eſſe poteſt, vt omnis pœna purgatorij remittatur. 105.a.
Dolore recuperamus Deum amiſſum. 237.b.
Dominici patris eximia humilitas. 334.d.
Donum intellectus eſt magnum. 122.c.
Dormientes peccati ſomno increpantur.319.d & infra.
Dorotheę virginis & martyris martyrium & laudes. 262.c.

E.

Eccleſia turturi gemēti cōparatur.130.b. huius domus pectus eſt redemptoris Chriſti.ibidē.
Eccleſiæ præſenti imminuta eſt perfectio. 131.d.&142.a.
Eccleſiæ magna dona collata aſcendente in cælos redemptore. ibidem,&infra.
Eccleſia diuerſis temporibus redemptorem vt veniat orat,& vt abeat monet. 133.c.d
Eccleſiæ propagatio admirabilis in Pētecoſte. 137.d.& infra.
Eccleſiæ primitiuę ſanctitas & religio eximia. 139.a.b.
Eccleſia de latere Chriſti ceu Eua de coſta Adā dormientis formata. 141.a
Eccleſiæ primitiuę mirum incremētum infra quatuordecim annorum ſpatium. 141.d.
Eccleſia vel anima perfecta ſponſa eſt Chriſti in cantico Salomonis. 180.d.
Eccleſiæ pulchritudo per Chriſtum. 183.b.
Eccleſia omni tempore perſecutiones paſſa eſt ſed quatuor præſertim recenſentur perſecutionum formæ per Danielem prędictę.197.d & infra.
Eccleſiæ querimonia perſecutionibus afflicta. 198.b c.
Eccleſia plantata miraculis. 199.c. non armorum vi.
Eccleſiam ſuam armis etiā protexit deus.199.c
Eccleſię reformatio quantū Deo grata.200.b.
Eccleſiæ militantis charitas qualis.203 c.pręſertim primitiuę.d.
Eccleſię orientalis ab occidētali ſeceſſus. 203.d
Eccleſiæ ſtatus varij. 205.a.
Eccleſia proceſsiones facere,conſuetudine ex ipſo Chriſto in tēplo pręſentato inchoata, ſolet. 234.c.
ecclīa apoſtolo petro data à chriſto,regēda 48 c
Eccleſię theſaurus ex ſanctorum meritis etiā augetur.277.b.c.
Eccleſię reformatio eſt pacis & quietis cauſa. 69.a.
Eccleſiæ matris cenſurę ſcripta ſua generaliter ſubijcit author. 46.c
Eccleſia Deo pro filijs ſupplicans,per Cananęā deſignatur. 80.c
Eccleſiæ clamātis pro filijs,ſępe Deus nō reſpōdet verbum, ſed illa inſtat ſemper. 80.d.
Eccleſiæ oratio pro defenſione ab hoſtib⁹.81.a.
Eccleſiæ initia perſecutionibus obnoxia. 81.a.
Eccleſię vexatio à falſis doctorib⁹ fuit magna in ipſo exortu euangelij. ibidem.b.
Eccleſia perſecutiones quatuor modis eſt perpeſſa. ibidem.b.c.
Eccleſia ad anguſtias redacta per Turcas. 81.c
Eccleſiæ imperiū & amplitudo magna ex parte imminuitur vaſtatis & direptis prouincijs chriſtianorum. ibidem. d.
Eccleſiæ clades lamentatur author pie.d.& infra.
Eccleſię ſūma perſecutio eſt inſenſibilitas.82.a
Eccleſia æternum duratura. 87.c.d
Eccleſię fidem ad aliam gentē transferendam merito timere debemus. 87.d.
Eccleſia curat depellere dæmonē ab homine potiſsimū tempore quadrageſimæ. 88.c.
Eccleſiæ citra omnem proportionē fuere maiora beneficia collata quā ſynagogæ. 102.c.
Eccleſia primitiua erat ceu quædam reformata religio monachorum. 125.b.
Eccleſiæ naſci filiū,& nō inter infideles beneficiū eſt diuinum ſine meritis collatum. 285.b
Eccleſia velut à Deo deſertæ querimonia.288. a.b.& infra,& querimonię reſpōſio.d.&infra
Eccleſiæ varie afflicta. 310.d
Eccleſiæ authoritas quā bene fundata. 323.c.
ecclesia naui per ſimilis,vbi inſtrumenta nauigationis moraliter tractantur. 326.a.b.
eccleſia quomodo propagata. 344.a.b.
eccleſiæ præſens ſtatus degener. 344. d.
eccleſiaſticorum aliquorū ambitio & ſuperbia reprehenditur. 132.a.b.& 142.a.b
eccleſiaſtici negotioſi taxantur. 348.b.
eccleſię in calamitatib⁹ ſūmū malū inſenſibilitas & vacuitas doloris,hoc eſt malū ſpirituale cū cętera corpus videātur tantū vexare.82.a.b
elephāti benefícētię vicem reddūt.176.b.& de alijs animalibus,infra.
Aegidij magna miracula.352.c.& de eius vita. 358.d.& infra.
electi iudices erunt. 7.d.
electi per familias diſpoſiti ad dexteram iudicis conſiſtent, vt Abraam cum vxoratis,

Augustinus & Franciscus cum ſuis monachis eademque ratione alij. 8.a

Electi ſuperiores ſeu iudices inferioribus manifeſtabunt quæ in libris vitæ continētur. 8.c.

Electorum decedentium tres ſunt partes, bona, melior, optima. 241.b.

Electio Dei differt quatuor modis ab electione noſtra. 217.c. quia noſtra procedit ex conſilio, ſed Dei electio eſt ipſa conſilij ratio. d. & nos ſupponimus bonitatem, ſed electio diuina illam facit, & noſtra ſæpe fallitur Dei vero infallibilis eſt electio, & ideo immutabilis, ſed noſtra varietatem habet. 218.a.

Eleemoſyna commendatur. 54.d.

Eleemoſynam aliqualem habet rationem iuſtitiæ. 123.b

Eleemoſyna, vide miſericordia.

Eleemoſyna deſuper fluis neceſſario facienda. 341.a.

Eleemoſyna qua intentione facienda, ibidem. d.

Eleemoſyna melius per ſeipſum quā per famulum fit. ibidem.

Eleemoſyna quomodo facienda. ibidem & infra.

Eleemoſynā dare fenerari eſt & dare ad vſurā. 341.c.d. & infra.

Eleemoſynæ admonemur. 342.c.d & 345.b.c.

Eleemoſyna exhilarat eum qui illā facit. 357.a

Eleemoſyna eſt via ad beatitudinem. 357.a. & infra.

Eliæ prophetæ hiſtoria exponitur dum pugnat cum ſeueritate prophetæ miſericordia Dei. 76.b.c.

Eliſeus incuruatus puerum ſuſcitans figura verbi diuini. 195.d. & infra.

Eloquentię affectatio curioſa in eo qui audit verbum Dei reprehenditur. 59.a.b.

Emulatio quædam ſancta proficiendi. 205.a.b.

Epiſcopi non reſidentes, reprehenduntur. 348.b.

Epithalamiū quod cecinit Dauid pſ. 44. exponitur. 205.c. & infra.

Equitatui Pharaonis comparatur anima ſecūdum naturam. 183.a.b

Euangelium eſt profeſsionis Chriſtianę regula perfectiſsima. 25.b.

Euangelio non credere ſic confirmato magnę eſt indurationis, ſed credere & nolle obedire inſanię eſt manifeſtę ex mirandulano. 25.c.

Euangelium Ioannis altius alijs. 45.a.

Euangelij locus obſcurus tractatur. 121.d.

Euangelica præcepta viſa ſunt infidelibus vinculaquædam moleſta. 140.b.

Euangelij ſacri puritas & ſanctitas teſtimoniū perhibet fidei noſtræ. 151.b

Euangelica lex ſeuera, & ideo propoſito præmio ſummo inuitat, & ſeueritatem tēperat. 163.c.d.

Euangeliū eſt in ſanctis viris ceu in tabulis conſcriptum. 343.d. & infra. 346.d.

Eucharistia ſacra panis de cælo datus, panis viuus, panis angelorum. 152.d. & infra. in ligno vitæ paradiſi figurata. c. & aduerſus Iudæos defenditur. 152.d. & infra, & per manna figurabatur. 153.a.b. & infra.

Euchariſtia vitam immortalem confert. 153.a. & gratiam pro ratione & proportione ſumētis, & plura de eius effectu mirabili. b.c.d. & infra, quod vero non experiamur frequētius ſacros ac mirabiles effectus huius ſacramēti potiſsimum noſtra culpa eſt. 154.a.b.

Euchariſtiæ ſacramentum mirabile eſt opus incarnationis cæteris magis ſtupendum. 155.c.d & ſingulatim plurima quæ ibi ſupra naturæ ordinem contingunt ur referuntur.

Euchariſtiæ ſacramentum ſæpe edidit miracula, quorum nonnulla authori fuere explorata quæ refert. 156.d. & inter alia languētes corpore reficere & cōfirmare mirabiliter aſſeritur. 157. & digne ſumentibus ſæpe miram affert ſpiritus dulcedinem. d.

Euchariſtiæ ſacramentum ſuperat omnia Moſayca ſacramenta, & ipſa ſancta ſanctorum & cum illis confertur. 158.b.c.

Euchariſtiæ religio & cultus in ſuis figuris cōmendari debuit, quia in ſeipſa nō poterat prę magnitudine. 159.a.b. & quali ſumēda præparatione. c.d. & 160.b. & qui indigne ſumebat In eccleſia primitiua miraculo corporali dabat pœnas. 160 a. eſtque ſummum ſcelus, & velut repetit redēptoris crucem & tormenta.

Euchariſtię effectꝰ ſpirituales recēſentur. 160.a

Euchariſtia veri corporis domini eſt ſacramentum, vbi totum verum corpus Chriſti eſt, non ſub ſigno aut figura, idq́; ex ipſius Chriſti teſtimonio aperto conſtat. 160.c.d.

Euchariſtia ſūmum eſt beneficium. 161.c

Euchariſtiam ſumere admonemur & præcipimur à Chriſto. 162.a.

Euchariſtia ſacra obſes futurę beatitudinis. 162 b.c.

Euchariſtię ſacramētū ſymbolū amicitię. 201.d

Euchariſtię ſacramēto reddimur fortes & dęmonibus terribiles. 285.d.

Europa victrix orientalium. 199.a
Exemplum valde monet. 83.a.
Exēpla virtutum exterius neceſſaria propter infirmos qui virtutem nondum ſunt aſſequuti. 192.b.
Exempla ſanctorum nobis proponenda. 269.d & infra.
Exempla quam verba vtiliora. 344.d. & infra.

F.

Fama iuſtorum diffunditur. 357.a. & iniquorũ infamia.b.
Famę vanus appetitus taxatur, ibidem.b.
Familiæ cura ſolicite gerenda 20.c
Familiaritas amoris ſignum. 280.b
Farinula faciebat dulces cibos alioqui amaros 295.a.b.
Farinula Aegypti quę mũdanã ſolicitudinẽ ſignificat, nunquam deeſſe poteſt nobis in hac vita, qui de noſtro & frumentum & molas habemus. 154.b.c.d.
Fœdus ictum inter Papam & Imperatorẽ Carolum quintum & Venetorũ remp. aduerſus Turcarum tyrannum. 204.a.
Feſtinandum in via Dei. 232.d. & infra.
Ficum quare maledixit dominus. 348.d. & infra.
Fidelium Neophitorum in eccleſia primitiua pœnitentia et lamentatio ignorãtię proprię. 138.b.
Fideles in eccleſia primitiua feruentiores quã poſtea fuere. 254.d
Fidei diſtinitio ex Paulo. 322.c. eſt enim primũ fundamentum veritatum ſupernaturaliũ. d. & 324.c.
Fides neceſſaria virtus. 208.a. & 275.b. & 284.b
Fidei myſteria non poſſunt cognoſci ex creaturis. 211.a.
Fides confirmatur oſtenſa genealogia Saluatoris. 114.b.
Fides Chriſti eadem noſtra, & patriarcharum olim. 218.b.c
Fides Abrahæ & patriarcharum exponitur, & cum fide ſacræ virginis comparatur. 227.d
Fides ſola non ſufficit ad ſalutem, ſed requiritur obſeruatio mandatorum Dei. 237.a
Fides tormentis attrita fragrat. 289.c.
Fidei & intellectus mirabilis vnio. 322.c.
Fidei certitudo mirabilis quæ certitudinẽ ſciẽtiæ ſuperat. ibidem
Fides primæ veritati innititur. 323.a.
Fidei aſſertiones ad dicẽtem relatæ valde ſunt credibiles. ibidem.d. licet quoad nos ſint incomprehenſibiles.c.
Fidei laudes magnę. 323.c.d. & 324.d. & infra. 120.a.
Fides eſt nobis viæ dux. 324.b. & lux.b.c.
Fides difficulter recepta à mundi ſapientibus. ibidem.c.d.
Fidei neceſsitas vbique nobis occurrit. 325. a.b.
Fides penetrat quo ſcientia intellectualis non aſcendit. ibidem.b.c.d.
fidem figuratam per cimbam apoſtolicã. ibidem.d.
fides tutior quã priuatę reuelationes. 326.b.
fides ratione explicãda ne infideles calumniẽtur. 10.d.
fides aſſenſus ſuperat vires naturales intellect9 20.a.
fidem negare factis non dictis eſt contemnere quæ fides præcipit ſeruare. ibidem.d.
fides noſtra ab ipſis Chriſti incunabulis roborata. 32.d.
fides ratione non probatur. 49.a
fides ſapientia conſtat, neque cum ratione pugnat, & in multis cum philoſophia congruit. ibidem.
fidem & ſpem actualem habet peccator. 59.d
fides Marthę magna, ſed adhuc imperfecta, donec colloquio Chriſti fuit perfecta, nã antea ignara erat diuinitatis Chriſti. 97.a.
fides Marthæ quæ antea fuerat magna deficere incepit dum ad ipſum opus reſurrectionis Lazari ventum eſt. 97.d.
fidem Chriſti recipientes non viſo redemptore ſeculis ſuccedentibus valde laudantur. 118. a.b.
fidei noſtræ magna ſunt fundamenta. 119.d. & infra.
fides in promiſsione ſeruanda. 124.b.
fides eſt neceſſaria. ibidem.c.
fides ſola, poſt ſuceptum baptiſmum, non ſufficit ad ſalutem, ſed legis obſeruatio eſt neceſſaria. 127.c. & infra.
fides catholica diuina ope recipitur, non naturæ ſolis viribus. 140.a. & 147.d. & infra.
fides hominem animat in martyrium, & mutat illum mirabiliter. 140.a.b.
fides impugnata magis augebatur. 140.c.
Fidei noſtræ quædam difficiliora creditu aliis. 144.a.b.

Fides baculus eſt greſſus hominis regens. 144. c. & proinde precedere debet intelligẽtiam 151.d. & 152.c. & 156.a.
Fides neceſſaria ad ſalutem. 146.b. & 160.c. 277 a. & 324.a.b. & infra.
Fides noſtra magnis teſtimonijs ſubnixa. 147. a.b. & 148.b.
Fidei præceptum difficilius cæteris. 147.b.c. & infra.
Fidei noſtræ egre aſſentiuntur illi qui iam adulti & prouecte ætatis ex Iudaiſmo aut Mahometiſmo conuertuntur. 147.d.
Fidei indebilis firmitas. 148.a.b.
Fides teſtimonijs exterioribus debuit roborari. 148.d.
Fides dei teſtimonium habet. 148.c.d. & infra. 156.b. vide teſtimonia.
Fides de ſe nõ indiget externo teſtimonio, ſed à noſtra prouenit imbecillitate neceſsitas teſtimonij. 148.d. & infra.
Fidei non euidentiam habent ſancti viatores. 151. d. licet hæc fides in aliquibus, magnis ſplendoribus illuminetur, ita vt experiri rẽ ſe exeſtiment.
Fides quã intelligentia vtilior viatori. 152.a.
Fidei & rationis mutuum ſubſidium. 152.a
Fidei perſpicacitas. 156.a.
Fides non experientia querenda in ſacra Euchariſtia. 157.d.
Fides eſt prima preparatio ad Euchariſtiæ ſacre ſumptionem. 161.a.
Fides collirium eſt animæ. 161.d.
Fides accedẽtis ad Euchariſtie ſacramẽtũ, qualis & quam plena. 162.b.
Fides ex transfiguratione domini magnũ accepit teſtimonium. 162.d.
Fides eſt ſcripturæ clauis 180.b.
Fides eſt vmbra qua Eccleſia hic viuit. 184.d.
Fides per charitatem propagata. 203.c.
Figura victoriæ Chriſti de dæmone in Apocalypſi deſcribitur. 68.a.
Figura virgarũ quas Iacob variegatas ouibus concipiẽtibus obiecit aperte ad redemptorem & ad ſanctorum hominum exempla applicatur. 83.a.b.
Figura Allophylorum obturantium puteos quos effoderat Iſaac Patriarcha applicatur ad eos qui Deo vacãt vt perſeuerent. 93.c.d.
Figuræ multæ confeſsionis Sacramentalis. 96. c.d.
Figura Iacob Patriarchæ de Simeone & Leui vbi phariſei & Sacerdotes conſultantes de morte Ieſu repreſentati fuere. 108.b.
Figura reſurrectionis præceſsit in Ioſeph ſomniante ſtare manipulũ ſuum, adorarique a fratrum manipulis. 113.c.d.
Figuræ Reſurrectionis recenſentur. 115.c. & 118.d. & infra.
Figura quatuor Rotarum Ezechielis naturæ hominis & vitæ ſtudioſe applicatur. 123.a.
Figura humanitatis Domini fuit arca fœderis ſynagogæ 128.a.
Figura ſuſcitãde ſobolis fratris ſine liberis defuncti Eccleſiæ accommodata. 136.b.c.
Figura legis Moſayce bis date à Deo, Eccleſiæ & Apoſtolis accommodatur. 137.a. & aliter. 344.b.
Figura manne late applicatur corporis Dominici ſacramento. 152.a.b.c.d. & 153.a.b. & infra.
Figurã verbi incarnati geſsit Heliſeus propheta puerum exſucitans. 195.d. & infra.
Figura omnis ſtatus Ecclæ. Danieli oſtenſa. 198.a.
Figura Dauidis pulſata cythara dæmones pellentis applicatur Chriſto & Baptiſtæ. 230.c.
Figuram Chriſti redẽptoris noſtri geſsit Ioſue 139.c.
Fiducia in Deo locanda. 199.a. & 200.a.
Filij Dei nominamur & ſumus chriſtiani. 219.d
Filij parentes aliquatenus referunt. 114.b.c. & 218.c.
Flos campi quare dicatur Chriſtus. 184.b.
Flos quam fructus magis in periculo hoc eſt incipiens virtus quam conſummata. 188.c.
D. Franciſci eximia humilitas. 260.d.
Fratres eiuſdem patris filij ſumus Chriſtiani 201.d.
Fructus contemplationis. 184.d.
Fructus & folia viri iuſti. 347.d.
Fruitio amor eſt. 367.c.
Fumus atque ſuffitus odoris ſuauis precedit flammam amoris. 191.b.

G

Gabriel inter magnos angelos princeps. 221.a
Gabrielis nuntiantis incarnationem verbi eximia pulchritudo in corpore aſſumpto. 258.b.
Gallorum Hiſpanorumque diſcordia. 204.a
Gamalielis & Stephani apparitio Luciano presbytero facta. 150.d.
Gemmarum productio. 207.a.
Gentilitatis & paganiſmi vocatio & electio. 87. b.
Gentilitas feſtinat adire chriſtum ne preoccupetur ſponſus ab altera coniuge. 51.c.d.
Gentiles & Pagani nõnulli prouidentiã rerum & delictorũ vltrices pœnas agnouerunt. 2.c.

Gentilium aliquorum ſpectata probitas Chriſtianis pudorem, & confuſionem affert. 84.a.
Gentium vocatio. 231.b.
Genealogia per mares non per fœminas deducebatur apud hebręos 214.c.
Genealogia redemptoris cōcatenata hamo cōparatur & reti piſcatorio, ex. d. Greg. 218.b.
Generatio ſpiritualis, quomodo per Chriſtū inchoata, & per ſpiritum ſanctū perfecta eſt. 136.a.
Generatio ſpiritualis ſanctorū, quomodo intelligitur propagari. 356.a.b.
Genus humanum ab vno ortum hominē nequis hominū inſoleſcat. 213.d.
Generis propagatio aliquid confert ad mores animi. 214.b
Generis nobilitas quā habet vtilitatem. 212.c & 213.b.c.
Germanorum perditio notatur. 142.b.
Germania erroribus contaminata. 204.a. & 316.b.
Germaniæ illuſtris prouinciæ lapſus nobis debet eſſe exemplo & terrori. 290.d
Geruaſi & Protaſi, apparitio facta diuo Ambroſio. 150.d.
Gloria inanis & vana tētatio, & quomodo vincenda. 71.b.c.d
Gloriatio noſtra in Deo eſſe debet. 214.a.
Gratia ſumma, quod Deus ſit factus homo. 45.c.d.
Gratiam primam, Deus ſine merito noſtro nobis confert. 190.d.
Gratiæ multiplices ſunt 274.c.d
Gratia non omnibus datur æqualis. 275.a
Gratiæ diuinæ ſumma eſt celſitudo. 278.b
Gratię diuinę decem beneficia nobis data. 285.b. & infra.
Gratia diuina etiam protegimur ignorātes & dormientes. 286.b.
Gratia Dei præuenit & ſequitur nos. ibidem.
Gratia ſine acceptione perſonarū datur. 291.b.
Gratia adiuuat, vt portemus Chriſti crucem. 295.a.
Gratiæ diuinæ neglectio & contemptus, punitur priuatione ſpiritualis ſuauitatis quę corde ſentitur. 314.d. & infra.
Gratiæ ſumus inopes omnes 337.d
Gratia aſſuetudine vertitur aliquo modo in naturam. 346.c.d.
Gratia comparatur aquæ irriguę. 347.d.
Gratiæ abſentia, ſterilitatis noſtræ cauſa. 348.a.
Gratiam primam nemo meretur. 359.d.
Gratiam ſolus Deus infundit. ibidem.
Gratia gratis datur, & ſine iuſto pretio, emi tamē dicitur quia ſolis diſpoſitis infunditur. 361.b.c.
Gratiæ effectūs mirabiles in homine 363.d.
Gratia & charitas, aut ſunt idē, aut ſunt ſimul. 367.d.
Græcorum à Romana Sede diſsidium. 203.d & infra.

H

Hebręi ſacerdotes, qua religione tabernaculū intrabant. 376.a.
hebræi non celebrant feſta ſanctorum hominum. 375.d
hebręus populus regnum ſpiritualium ignarus 37.d.
hebræus populus mercenarius fuit. 55.c.
hebræi populi mores & peruicacia ingenia referuntur. 86.c.d. & præpulſa. 87.d.c.
hędus petulantiam ſignificat 181.d
hæreſis Arriana circa verbum Dei ex Platonica ſchola fluxiſſe. 145.c.
hæreſis ex ſuperbia cum ignorantia coniuncta 324.c.
hæreticorum & infidelium cæcitas ortum habet, ex hoc quod nō conſiderant Deum eſſe qui illa dicit quæ illis videntur non credēda. 156.b.
hæretici curioſitate volentes intuere myſteria per Bethſamitas punitos diuinitus ſignificātur. 159.b.
hęretici negantes veritatē corporis Chriſti in ſacramento refutantur. 160.c.d
hæretici huius temporis increpantur. 293.a.
hæretici & infideles currunt extra viam. 57.b.
hæretici perſequutores eccleſiæ. 81.b.c.
hæreticis & qui ſunt extra eccleſiæ vnitatē, nō datus ſpiritus ſanctus. 139.b
hæretici multi periere in myſterio ſacræ Trinitatis dum comprehendere tentant. 144.b
hęretici circa Trinitatem errantes pernicioſiores fuerunt alijs hæreticis. 146.c.
hęretici recentiores redarguuntur. 316.a.b.c
hæreticorum doctrinæ aridæ. 325.a
hæreticorum error circa ſacerdotium refellitur. 321.d
hæreticorum extremi errores vitandi circa iuſtificationem hominis, Pelagius tollit fidem, Lutherus opera, ſed veritas fidem & opera exigit. 326.d

Hæretici prelatis eccleſiæ detrahẽtes redarguũtur. 351.a.
Hæretici cultum reliquijs ſanctorum exhibitũ ſubſannãtes refutantur. 354.a.
Hæreticorum error circa corpus Chriſti, & circa virginem, an eſſet mater vera chriſti & dei 216.a.b.
Hermes Triſmegiſtus Priſcus philoſophus, de verbo Dei librum edidit. 135.b.&145.c.
Hermon anathema interpretatur. 331.b.
Heliſeus dulcẽ facit amaram ollam. 295.a.
Herodes Idumęus & Iudæorum rex violentus ac tyrannus. 52.b.
Herodis dolus & vafricies. 52.c.
Herodis conſilium de occidendo redemptore ibidem.d.
Herodes redarguitur per apoſtrophen. ibidem
Herodis regis in redemptorem prauitas. 236.c.
Hieroſolyma temere turbatur audito regis Iudæorum nomine. 52.b.
Hieruſalẽ ſuperna reſpublica eſt ornatiſsima 60.c.
Hieruſalem cęleſtis deſcribitur figura. 60.d
Hieruſalem cæleſtis habet idioma proprium. 61.c.
Hieronymus laudatur. 251.a
Hiſpanię laus. 284.c
Hiſtoriæ ſunt etiam fœcundæ myſterijs. 98.a.
Hiſtoricorum mos dum regũ hiſtorias literis mandant. 212.c.
Homo inter animãtia ſolus libertate donatus principiũ liberũ ſui motus habẽs in ſe. 1.b.
Homo iudicio ſiſti ſolus inter animãtia poteſt quia ſolus liberi eſt arbitrij. 1.c.
Hominis tria indigent reformari, intentio, affectio, & operatio. 143.a
Homo per hominem iudicandus. 4.c.
Homo templum Dei. 161.b.
Homo debitor, neque eſt ſoluendo que à Deo contraxit debita. 175.& 176.a.b.
Hominis in belluam degeneratio. 11.a
Homo per Deum ipſum à quo fuerat format[9] reformandus fuit. 11.b.&16.d.
Homo dicitur liberari à peccato & morte per Chriſtum, non vt peccatum & mors nõ ſint in homine, ſed ne regnent in homine. 11.c.
Homo libertate donatus per Chriſtum. 11.c.
Homo non accepit per chriſtum mox corporis gloriã. vt fidei daretur locus, cuius etiã rei ex diuo Bernardo & diuo Auguſtino ratio affertur. 11.d
Hominum ardor patiendi pro Deo. 13.c
Hominis ſine chriſto ſatisfactio pro peccatis, non eſt condigna. 14.b.
Homines non permitteret deus multiplicari, niſi illis ſalutis remedium prouidiſſet. 14.a.
Hominis exaltatio per incarnationem verbi fuit dæmoni ſumma confuſio. 15.d.
Homo à brutis diſcere debet aliquarum virtutum vſum 176.c.& amorem ex ipſis rupibus, & petris diſcere poreſt. 177.b.c.& 201.b
Homo ſtulte facit dum ratione ſua intẽtat dei recondita arcana comprehendere 19.d
Homo ſecundum naturã corruptibilis & mortalis. 23.c.d.
Hominis vita breuis & varia. ibidem.d.
Homo ad vitam ratione conſentaneã degendã tenetur, quia ſuapte natura rationalis eſt. 24.c.
Homo ob beſtiales mores in vulpem, canẽ, porcum, equum, mulum, & iumentũ degenerare dicitur in ſcriptura. 24.d
Homo profeſsione eſt chriſtianus non natura. ibidem.
Homo debet naturæ, vt bonus ſit homo, debet profeſsioni, vt ſit bonus chriſtianus, debet officio ſuo ſatisfacere. 25.d.
Hominis eſt præuenienti Deo parare cor non reſiſtendo. 29.a.
Homo non angelus cauſam naſcendi chriſto attulit. 41.c.
Homini pluſquam alijs creaturis adnẽtus chriſti neceſſarius, quia ſine chriſto nõ fuiſſet beatus. 41.c.d
Homo. finis proximus mundi corporalis. 46. a.b.
Hominum piorum familiaria colloquia diuinum amorem excitant. 179.c.
Homo non carnalis, ſed ſpiritualis eſſe debet, vt poſsit intelligere ea quæ inter ſponſum animæ deum, & ipſam animam gerũtur. ibidem
Homo, quid ſit ſecundum naturam, & quid ſecundum gratiam. 183.a.b
Homo cooperatur Deo meritoriẽ. 190.d.
homo in hac vita paruulus eſt. 197.c
hominis, eſt clamare ad deum. 198.d
hominis varius ſtatus & ſtudium 207.e
homo merito damnatur, ſi à dæmone licet potentiori hoſte vincatur. quia præſto erat illi auxilium dei, ſi inuocaſſet. 72.c.d
homo quare dictus paruus mundus. 220.c
hominum prima præuaricatio explicatur. 226 a.b.
hominis eſt generalis appetitus iucũde & quiete viuendi. 91.c.
homo ſui ipſi[9] verus reprehẽſor eſſe debet. 113.a

homo

homo ſæpe nequit ſibi lachrymas exprimere. 113.b.
homo eget auxilio dei ad operandũ. 241.b.
homo conſideratur ad ſe, & ad proximum, & ad Deum. 122.a
homo ante aduentum ſaluatoris omni flagitio erat contaminatus. 122.a.
homo quoad ſe reformatur ſecundum intellectum voluntatem & ſenſualitatem. ibidē.b.
homo intellectu præſtans eſt velut angelus, ibidem.c.
homo ſuapte natura in virtutem propēſus ſenſualitate etiam benemorata. 122.d. & infra.
homo temperatus comparatur orologio figuratus in Ezechielis oculatis rotis. 123.a.
homo reformatur in ordine ad deum, fide, obedientia, & latria. 124.c.
hominum præſentium mores taxantur. 125.c
homines in hac vita Galilæi & tranſmigrātes ſumus. 128.d.
homo Dei eſt inſtrumentum liberum tamen. 241.b.
homo debet intra ſeipſum habitare. 242.c
hominum ſolicitudo & ſtudia vanitatis plena notantur late. 245.d. & 246.a.b.c.d.
hominis propria functio quæritur, & tandē eſt cognoſcere & amare deum. 246.d. & 247.a.b
hominis hoſtes innumeri. 249.c.
hominis in hac vita obſcura, ſpiritualium rerũ cognitio. 256.b. & mutabilitas ex parte intellectus & voluntatis. 257.a.
homines ſunt ex quibus ruinę angelorum ſunt reparandę. 264.a.
homo non propter angelos, ſed propter Deum creatus eſt. ibidem
hominis viatoris miſeranda & periculoſa conditio. ibidē.b.
hominum triplex differentia, lucent alij, & nō ardent, alij ardent, ſed non lucent, alij lucēt & ardent. 272.b. & infra.
hominis inconſtantia. 286.a
homo in hac vita ſemper eſt in pugna. 296.c.d.
hominum dentes maxime reſiſtunt igni, ex Plinio. 299.c.
homo videtur relictus ſine ordine. 301.a.
homines affectant ſtudioſe quę ſibi noxia ſũt. 304.c.d.
homines aliqui ſunt velut excordes. 314.a.b.
homines præſtantiores ingenio & habitu corporis, ſapientiæ diuinæ, & Deo potius debēt vacare quã rebus ignobilibus. 210.b.
homo ante peccatum minus quã poſtea indigebat fide. 324.a.
hominis poſt peccatũ rerũ ignoratio & hallucinatio. ibidem.b.
hominis vita ex fine quærenda eſt. 328.b.c.
hominis ætates per noctis vigilias diuiſæ. 331.d & infra.
hominis modicę vires & facultas exigua actualis inopia. 333.c.d.
homines arboribus varijs cõparantur. 348.b
homines monentur inire cũ Deo amicitiam. 354.a.b.c.
hominis domus propria conſciētia eſt. 356.c.
hominum viuacitatis cupiditas. 357.d.
hominum famę affectatio. ibidem.d
homines in hac vita hallucinabũde intelligũt ſpiritualia, & per conuerſionem ad phantaſmata corporalia. 359.b.
homo ſibi prius quàm alijs debet prouidere in bonis ſpiritualibus. 361.d. & infra
homines ſenſui dediti reprehenduntur. 363.a. & infra
hominis triplex portio & vita. 363.a. & infra.
homines ſpirituales qui ſunt, & quales, & quomodo ab alijs differant, ſicut aues à piſcibus, licet eodem elemento natis. 363.d. & infra.
homines inter ſe valde differunt. 364.d
homines moribus diuerſis degenerãt in diuerſorum animalium quodammodo naturam. 365.a
hominis libertas ſeipſum immutandi. ibidem.
homo cur à Deo creatore recens conditus, non eſt benedictus ſicut cæterę creaturæ. 365.a.
homo nobilitatur dũ obligatur à Deo ad amorem ſui. 370.a.b.
homicidium minus graue peccatum, quã ſcandalizando proximum animam illius perdere. 262.b
honor & amor debitus. 171.b.
honor non affectandus, ſed ferendus. 182.b
honoris appetitus ſurrepit ſæpe viris, etiã alioqui diuitiarum contēptoribus. 282.d. & infra
honor exhibendus ſex perſonarum differētijs, parentibus, magiſtris, principibus, ſacerdotibus & ſanctis, & an diuitibus? 349.d. & infra.
honor miniſtris Dei exhibendus 350.a.b
honor eſt prēmium virtutis. 351.a.
hoſtes innumeri nos circunſtant. 57.a
hoſtię ſpirituales quænam dicuntur. 322.a
hugonis Victorini ſententia circa dilectionē Dei. 178.b.
humanæ cupiditatis veſania, ex d. Bernar. deſcribitur per ſimilitudinem quinq; hominũ, quos cupiditas agebat in rabiem. 92.b.
humanæ naturæ imbecillis potentia. 282.d

humanitas Chriſti in ſuppoſito diuino,non in proprio erat ſuppoſitanda. 222.c.
humilitas virtus à Chriſto diſcenda. 36.a.b.
humilitas prodeſt apud Deum ad veniam. 98.c
humilitas eſt ad exaltationē certa via. 132.a.b. & 260.c.d.& infra.
humilitas voluntarie aſſumenda. 261.a. differt humilitas ab humili.b.
humilitas falſa reprehenditur. 261.b
humilitas virtus non in vilitate ſita eſt. 333.b. ſed eſt ſui contemptus & cognitio. c. ex diuo Bernardo.
humilitatis diffinitio ſecundũ theologos ſcholaſticos. 334.b
humilitate virtute,tota fere Chriſtiana virtus continetur,ſecundum.d.Auguſt.eſtque Deo gratiſsima,illamque Chriſtus publice docuit quaſi viam ad cęlum. 335.a
humilitas eſt pacis & tranquillitatis mater, ibidem.b.atque hic et in futuro habet pręmiũ.
humilitas mater omnium virtutum oſtēditur. ibidem.c.
humilitate ſublata ruunt omnes virtutes.ibidē
humilitas animam præparat & diſponit ad gratiam & omnes virtutes. ibidē.d.
humilitas eſt diuitiæ peccatoris. ibidem
humilitas acquiritur aſsidua peccatorũ, & vitę prætéritę meditatione conferendo ſe cum præſtantioribus. 336.a.
humilitas eminere inter alios refugit,omnis enim eminentia notabilis nocet. 336.b. adulatores fugit,reprehenſorem amat,eſſe quã apparere mauult,obſequi gaudet,& imperare odit.&c.
humilis longè ab hypocriſi,ſed cupit alijs patefieri quam cognoſcit in ſe miſeriam. 333.d. & infra,
humilis laudari fugit,& omnibus ſe ſubijcit. 334.a.b.
humilis prudenter pro loco & tempore ſe ſubijcit,licet & aliquando omnes ſibi anteponat. ibidem.c.d.
hypocritæ reprehenduntur. 48.c

I

Iacobus apoſtolus pro hiſpania bellator apparuit. 199.d.
Iacobus hiſpaniæ patronus. 284.c.
Idolatriæ crudele ſacrificium. 338.a.b
Ieiunium vt gratum ſit Deo,quale eſſe debeat 65.d.
Ignis diuini amoris in altari cordis perpetuus eſſe debet. 179.c.d
Illephonſo ſe virgo ſacra conſpiciendam exhibuit. 332.d.
Illephonſus Toletanus pontifex,virtutibus celebris Arrianam & Eluidiam perfidiã ex hiſpania ſuſtulit. 327.b.c.d
Illephonſo cũ rege Reciſundo & tota curia diuinitus inſignis honor delatus. 327.d.& 332.c
Illephonſi eximie virtutes 327.b.c
Illephonſus virgini ſacræ deditiſsimus. 332.c.d
Illuminationes ſubitas deus in hac vita ſanctis quandoque concedit. 172.d
Imitatio neceſſaria ad ſcientiam. 82.d.
Impunitas diuinę irę ſignum. 285.d
Incarnationis dominicę potior cauſa curatio, quã exaltatio humanæ naturæ. 10.b
Incarnationis diuinę cauſas non noſtrum eſt perſcrutari. 10.c.
Incarnationis quatuor cauſæ explicantur congruentes,ex parte culpæ,ex parte peccatoris, ex parte Dei,ex parte ipſius remedij. 10.d
Incarnationis congruentia ex parte hominis, vt reformaretur per idem exemplar quo fuerat formatus. 11.a.& 16.c
Incarnationis congruentia ſumitur ex parte Dei,vt miſericordiæ & charitatis diuitias oſtenderet,ſicut iuſtitię ſeueritatem oſtenderat in primi angeli peccato. 12.b.& 19.b
Incarnationis congruentia ſumitur ex parte culpę,quia hoc fuit aptiſsimum cauendę futuræ culpæ,& purgandæ præteritę. 13.d.
Incarnationis cōgruentię multę,ſed prima ducitur ab exaltatione hominis. 15.d
Incarnatio verbi mundi victoria eſt 18.a
Incarnatio verbi hominem humiliorem Deoque ſubiectiorem fecit quã creatio mũdi. 18.ã
Incarnationis amor cauſa. ibidem.b.
Incarnationis myſteriũ creditu difficile. 19.a.
Incarnationi verbi,tria argumēta ratio humana ignoranter obijciebat. ibidem.b.
Incarnatio poſsibilis fuit. ibidem.c.
Incarnationem non repugnare oſtenditur probabili ſimilitudine. ibidem.
Incarnatio verbi ſumma ſapientia eſt, ſed excedit metas rationis,& ideo ſtultitia videtur apud ignaros. ibidem.d
Incarnationis beneficium ſuperat vires hominis,atque ideo homo mũdanus in eo hęſitat. 20.a.
Incarnatio verbi humanitatem,ac eiuſdem ſacram paſsionem contemplari debent illi qui altioribus diuinitatis myſterijs non ſunt aſſuefacti. 192.c.& infra.
Incarnatio verbi naturali ratione non potuit cognoſci. 193.a.b.

Incarnatio

Incarnatio verbi arcui comparatur, ex D.Ber nardo,cuius figuram gerebat Heliſeus incuruans ſe,vt mortuum exſucitet. 191.d.& infra.
Incarnatio verbi in ſolis curſu figurata. 210.d.
Incarnationis myſterium abſconditum. 45.d.
Incarnationis myſterium ſuperat intellectum creatum. 221.c.d
Incarnationē tota Trinitas eſt operata. 222.c.
Incarnatio verbi philoſophis prorſus ignorata 49.b.
Incarnatio verbi explicatur per parabolā de tribus ſatis farinæ. 50.d.
Incarnatio verbi ſine noſtris meritis,& alia 230.a.& 231.c.
Indi noui orbis timori nobis ſunt, ne fortè Deus repulſis nobis ad illos transferre velit fidem & eccleſiam ſuam. 87.d.
Inferni ſupplicia neceſſaria,& flammę ſcelerum vltrices. 2.c.
Infideles quā fideles leuius cruciandi ob peccata commiſſa. 290.a.
Ingratitudo hominis redarguitur ex brutorū comparatione. 31.d.
Ingratitudo hominis erga Deum. 27.c.
Ingratitudo magnum hominis vitium. 176.d.
Inimicus vtilior nobis ſæpe quā amicus. 63.a.b
Inimici noſtri dæmones & peccata. 63.b
Inimici quomodo vincendi. 63.b.c.
Inimicus amandus, quia Deus id iubet,& ob alias rationes. 63.c.
Inimicorum dilectioni promiſſa remiſsio peccatorum. 64.d.& infra.
Inimicorum dilectio oſtēſa in Stephano martyre. 43.d.
Inimicorum dilectio vtilitates multas habet. 64.d.
Iniuriam propriam condonare, ſed Dei iniurias vlciſci debemus. 67.b.c.
Inſulæ nouę emergēt ſubmerſis alijs tempeſtate præcedente iudicium vniuerſale. 6.d
Intellect⁹ vi natiua producit imagines rerū intellectilium & imaginari dicimur cū intelligimus. 46.d.
Intentio praua vitiat opus alioqui bonū. 348.b
Intentio & cauſa qua quis patitur attēdenda. 295.d.
Interna Dei illuminatio neceſſaria ad ſcripturarum intelligentiā. 118.c.d.
Inuidia per capram ſignabatur. 312.b.
Inuidia deteſtabile vitium. 108.c.& inuidi baſiliſco comparantur. ibidem.c.d.
Ioannes Baptiſta promiſſus,vt teſtimoniū grauiſsimum de Chriſto diceret. 20.b.
Ioannes Baptiſta pietate ergà homines affectus diſcipulos mittit ad Chriſtum. 20.b.
Ioannes Baptiſta laudatur à Chriſto. 21.d.
Ioannis Baptiſtæ teſtimonium omni exceptione ſuperius explicatur expoſitis illis exceptionibus quę cōtra teſtes ſolēt afferri. 22.b
Ioannes Baptiſta miſſus eſt à Deo,vt per illum homines doctrinam ſuſciperent,qua cōſequerentur vitam,quia non ſufficiebat ad hoc naturalis ſcientia ex creaturis collecta. 48.d.
Ioannes Baptiſta nondum editus vſum rationis habet. 229.b
Ioannes Baptiſta maximę authoritatis homo 22.b.
Ioannes Baptiſta angelus dictus. 22.c
Ioānis Baptiſtæ magna laus Chriſti pręconio, non obiter,vt alios ſolitus erat dominus laudare,ſed dedita ſpacioſius opera commendati. ibidem.
Ioannis Baptiſtæ conſtantia ſeueritas, prophetia puritas angelica,pręcurſorium officium à Chriſto laudatur. ibidem.d.
Ioannes Baptiſta Chriſti indigebat commendatione,non Chriſtus Ioannis. ibidem
Ioannes Baptiſta teſtimoniū perhibet de Chriſto,non propter Chriſtum,qui per ſe ſatis clarus erat,ſed propter tenebras lucē illam non comprehendentes. 22.d.& infra.
Ioannis cur lucerna dictus. 23.a
Ioannes euangeliſta aquilæ cōparatur. 45.a.b.
Ioannes euangeliſta diuinitatem Chriſti aduerſus Ebionitas hæreticos expoſuit. 45.a.b.
Ioannes euangeliſta & Paulus cōſentaneo & concordi ſermone loquuntur de diuinitate, ſicut due fiſtulę codē ſacroſpiritu afflatę. 46.c.& 48.d.
Ioannes euangeliſta multis titulis fuit decoratus. 181.b.
Ioannes euangeliſta fuit quodammodo filius ſacræ virginis. 280.d.
Ioannes euangeliſta gloriatur ſe dilectum eſſe à Chriſto. 277.a.b.
Ioannis euangeliſtę ſecreta ſua reuelauit Chriſtus. 280.b.& ſupra ſeipſum eleuatus eſt. c.
Ioannes euangeliſta non prohibetur à crucifixoribus Chriſto patienti adeſſe, quod diuinę tribuendum eſt prouidentiæ. 281.c.d.
Ioannis euangeliſtæ mors & ſepulchrū. 281.& glorificatio. 282.a.
Ioannes euāgeliſta & frater eius Iacobus, quomodo videantur in hac vita ſedere ad dexteram & ſiniſtram domini. 284.c
Ioannis à S.Facundo, ex eremitarum D.Auguſtini

ſtini patris noſtri ordine, apud Salmanticam circa dominici corporis ſacramentum miraculum. 157.a.b.
Ionas propheta contendit cum Deo. 353.c.
Ionas propheta ſtulte Deũ fugere conabatur. 74.a.
Ionas vtero piſcis receptus & eiectus irridetur. ibidem.b.
Ionæ prædicatio rudis videtur, ſed efficaciſſima. ibidem.c.
Ionas typus redemptoris ibidem.b.
Ionas fugiebat prædicare Niniuitis veritus, ne illi pœnitentia correpti diuinam iram auerterent, & ipſe videretur falſo fuiſſe comminatus excidium. 75.c.
Ioſeph ſponſus virginis Mariæ affligitur ob virginis partum in peregrinatione imminentem. 30.a.
Ioſeph ſanctꝰ turbatur cognita geſtatione vteri virginis ſponſæ, 228.c.
Ioſeph lætitia naſcente domino. 36.c.
Iſrael ſpiritualis non eſt repulſus à Deo. 86.c
Iudæa abutebatur beneficijs diuinis 17.c
Iudaice populi lamẽtabilis cæcitas. 20.b.&21.b
Iudaicus populus apte cũ Iſaac cæcuciente ad rem præſentem & futura prouidentem cõparatur. 20.b.
Iudæi conuincuntur magno argumento Moſaicam legem vmbrã eſſe noſtrorum ſacramẽtorum. 38.b.c.
Iudæorum cõmentitiæ expoſitiones de pane angelorum Iſraelitis dato refelluntur cũ de ſacramento dominici corporis intelligi debeat. 153.a.
Iudæus authori narrat miraculum quod illi acciderat circa ſacramentũ euchariſtiæ & ad fidem conuerſus moritur. 156.d.
Iudæorum electio & reprobatio. 86.b.c.&flagitia.d.
Iudæorum ob ſuperbiam reprobatio. 231.c.
Iudæ proditoris mors. 235.a.
Iudicij poſtremi an diffinitiua ſententia corporaliter pronunciãda an ſpirituali tantũ proponenda dictamine. 9.b.
Iudicij diuini examen exactum cognitioque cauſarum plene habetur. 9.a.
Iudicij vniuerſalis ſine cunctatione diffinitio. 8.c.
Iudicij vniuerſalis æquabilitas ibi reges, & bubulci ſociabuntur. ibidem.b.
Iudicio poſtremo cõmutabuntur vices, multi qui in hac vita tenuere dextram, illic ad ſiniſtram erunt. ibidem.
Iudicij finalis ratio ex dignitate hominis ſumitur. 1.b
Iudicium vniuerſale neceſſarium præter particulare & priuatum, quod fit moriente homine, 2.c.
Iudicio vniuerſali omnes angeli & homines aderunt, & omnium opera & cogitationes patefient. 3.a.
Iudicio vniuerſali ſint nec ne publicanda etiã peccata remiſſa probabile eſt problema. 3.c.
Iudicium Dei præuenit & præoccupat homo per pœnitentiam. 5.d.
Iudicij futuri arcanum omnibus prophetis manifeſtum. ibidem.
Iudicij futuri ſeueritas etiam Paganis gẽtibus nota ne quis cauſari poſsit ignorationẽ reddendæ rationis. ibidem.
Iudicij vniuerſalis forma & hiſtoriæ ſeries ex ſacris authoribus collecta. 6.b.
Iudicium vniuerſale præcedit rerum perturbatio. ibidem
Iudicij vltimi dies cur mala dicta eſt. 342.a.
Iudicij diuini lex & ratio. 3?0.c.
Iudex qualis eſſe debet. 26.b
Iudicis cum chriſtianis reprobis expoſtulatio in poſtremo iudicio. 9.d.
Iudicis cum ſynagoga expoſtulatio in poſtremo iudicio. ibidem.
Iudex vnus, & idem alijs leo alijs agnus apparebit pro varietatate cauſarum. 5.c
Iudex in vniuerſali iudicio terribilis apparebit. 5.a.
Iudex potẽtiſsimus apparebit in culmine mõtis Olıueti. 7.d.
Iudex collectam diu in peccatores iram ſimul effundet in poſtremo iudicio. 9.b.
Iudex quibus verbis reprehenſurus ſit peccatores in vltimo iudicio, non cõſtat ex ſcriptura plene, ſed vero ſimilis quædam iudicis expoſtulatio ex diuo Bernardo refertur. 9.c
Iudicari oportet hominem, ne irremunerata, aut impunita opera illius digna alioqui laude ac vituperio relinquantur, quæ inſignis eſſet imperfectio magnaque rerum ordinis perturbatio. 1.c.
Iudicandi vices, vt filio homini & redemptori pater æternus delegaret orabat Dauid pro filijs, ne videlicet coram tantæ dignitatis maieſtate cirati deficerent. 4.a.
Iudicare ſeipſũ eſt præuenire iudiciũ dei. 338.b
Iugum domini ſuaue eſt. 294.a.b.
Iumenta naſcentem dominum reuerentur. 194.a.

Iure poſitiuo ſunt res diuiſę,nam natura in cō muni poſsidendas poſuit. 123.b.
Iuſtitia diuina ordinat quæ inordinate fiunt. 2.a.
Iuſtitię bonum opus etiam peccatores qui rei ſunt in iudicio exhilarat,quia eſt bonum uni nerſi. 2.c.& infra.
Iuſtitia veritatis eſt ſocia, & in principe magnopere eſſe debet. 106.b.
Iuſtitiæ triplex gradus explicatur ex Dauid. 355.b.& infra.
Iuſtitia diuina maxime enituit in natiuitate & morte Chriſti. 39.b.
Iuſtitia ordinat hominem ad proximum, cuius quinque partes referuntur.123.a.b.&infra
Iuſtitię eſt tueri & propulſare iniuriam proximi. 124.b.
Iuſtitia in negotio ſeruanda. ibidem.
Iuſtorum hominum fidelium authoritas teſtimonium magnum fidei noſtræ.151.b.& infra
Iuſti homines ſunt veſtimenta Chriſti. 130.a.
Iuſtorum maior eſt tribulatio. 300.d.
Iuſti à malis vexantur. 301.a.b.
Iuſti cur vexari permittuntur fortuna impiorum proſpera. 302.b.c.d. & infra, vide Deus & tribulatio.
Iuſti fulgent luce propria,& mali aliena.309.d & infra.
Iuſtorum ſunt virtutes connexę. 310.a.
Iuſtus incipiens,à iuſto perfecto quomodo differt. 346.c.
Iuſtus apte cōparatur ligno. 347.a
Iuſti quomodo illuminātur in hac vita à Deo. 356.d.
Iuſtorum lætitia præſens & magnanimitas. 357.a.
Iuſti bonum famæ odorem ſpirant, ibidem
Iuſti tranquilla eſt conſcientia. ibidem.c.
Iuſtis Deus ſpeciale patrocinium impēdit. ibidem.c.d.
Iuſtorum victoria de vitijs. ibidem.d.
Iuſtorum fructus referuntur. ibidem.
Iuſti quibus medijs conſequantur gloriā.ibidē
Iuſtorum magna eſt remuneratio. 358.b.c.d.
Iuſtorum hominum corpora modico cibo ſæpe viſuntur,nitida & vegetata. 66.c.
Iuſti proficiunt in melius.242.b.c. & ab accuſatione ſui incipiunt Dei laudes. 243.c.
Iuſti ſunt ſtabiles. 310.a.b.
Iuſtificatio per fidē ſimul & opera habēda eſt cōtra hæreticorum extremos errores. 326.d.
Iuſtificatio lapſi poſt baptiſmum ſuſceptū per contritionem & votum præſtandi reliqua neceſſaria. 104.d.& infra.

L

Labores huius vitæ impares prēmio quantum ex ſe eſt. 331.d.
Labores quomodo fiunt dulces. 295.a.
Lac doctrinam ſignificat. 181.b
Latriæ ſoli Deo debetur. 324.d.& 350.a.
Laudare Deum valde laudabile. 237.c.
Lazari ſuſcitatio refecit ſpectatores. 97.d.
Lazari ſorores dum viuit orant redemptorem pro illo,ſed pro mortuo non leguntur orare, ſed plorare.ex D.Bernardo. 98.c
Lectus quo ſponſo ſuo anima vnitur conſcientia eſt. 184.a.
Leges imperatorię quibus publica animaduerſione ſontes puniuntur iuſtę. 2.d
Legis Moſaycę collatio & ſpiritus ſācti miſsio in Pentecoſte multis modis quadrant. 136.d
Lex euangelica cordibus & animis pro tabulis inſcripta. 136.d.& infra.& 378.a.
Lex Moſayca præfiguratio fuit Chriſti. 20.a
Lex Moſayca non introducebat in beatitudinem æternam quenquā, ſed gratia redemptoris. 139.c
Legis ſacramenta infra noſtra ſunt. 158.a.
Lege Moſayca purificatio indicebatur parentibus, qualis & quomodo.233.b.c. & oblatio primogenitorum.
Lex iuſto quare non dicitur poſita. 237. c. & 346.c.
Lex domini videtur aliquibus dura, ſed in ſe ſuauis eſt. 294.a.b
Leges mundi, vide mundus.
Lex domini ſeruanda antequam docēda.316.d
Lex vetus exteriorem munditiam, lex euangelica etiam interiorem præcipit. 329.c
Legis nouę à Moſaica differentia. 344.a
Lex vetus non ſemel tantum, ſed & iterum fuit deſcripta in tabulis lapideis cuius myſterium habetur. 344.b.
Legis Dei dulcis meditatio. 346.d.
Leges principū ſunt obligatoriæ in conſciētia. 350.c.
Legis obſeruatio ex amore eſt perfectorum. 355.d.
Leocadia virgo & martyr publice apparuit honorē delatura.d.Illephōſo Toletano Præſuli. 327.d.
Leonis gratitudo in benefactorem. 176.b.
Lætitia ſecularis per mel ſignificabatur. 322.b.

Leuitæ cur pilos iubebantur radere. 319.d.
Libertas arbitrij homini naturalis. 1.b.
Libertas noſtra vt ſimus beati 291.a.b
Liberalitas principis virtus. 206.d.
Liber conſcientiæ.212.b.qui & rationum.c.
Liber creaturarum datur pro diſcipulis adhuc rudioribus,& quaſi ſecundę claſsis. 209.d.& infra.
Libri vitæ notitia electorum. 209.a.
Libro æterno continentur opera cogitationes & affectus hominum ſubducēdę rationis gratia. 1.c.
Libri vitæ ratio. 8.c.
Librorum quorũdam nugãtium lectio noxia. 67.a.
Librorum quinque differentiæ. 209.a
Liber creaturarũ vtilis eſt ſi quis euoluat.308.d
Lilium conuallium Chriſtus 184.c
Loquutio ſponſę in cantica Salomonis deſiderium eſt,& loquutio ſponſi interior eſt inſpiratio. 181.
Loth cur præcipiatur non reſpicere retro,eiuſque vxor cur in ſalis ſtatuã ſit conuerſa.315.b & infra.
Ludorum licentia in feſtorum dierum ſolennitate taxatur, 40.c.
Luna inconſtans peccatori ſimilis. 310.a.b.
Lutherana hæreſis Europam vaſtat. 81.d.
Lutherana hæreſis propagata. 88.b.
Lutherus hæreticus,vide hęreticus & hęreſis.
Luxuriæ vitiũ grauiter à Deo punitur. 75.a b.
Luxuria per hircum deſignatur. 322.b.
Luxuriæ ac libidinis vitium reprehenditur, eſſeque generale malum pernicioſum & periculoſum oſtenditur latè. 328.c.d.& infra.
Luxuria ſpiritui hoſtis.365.b.vide pudicitia.
Lux inſenditur homini iuſto. 356.d.

M.

Magdalena in charitate eminuit. 367.a.
Magdalenę præſtantia ſupra alios ſanctos oſtēditur. 368.a
Magdalenę edidit ęgregia ſigna amoris erga Chriſtum. 373.a.& infra.
Magdalena gaudet ſedere ad pedes dñi,neque circa corporis obſequia diſtrahitur præ amore. ibidem.
Magdalenæ patrocinatur vbiq; dñs. 373.b.
Magdalena plorabunda quærit Chriſtũ in domo Simonis. ibidem.
Magdalena præ amore Chriſti aggreditur terribilia 374.a.b
Magdalena amoris impetu rapitur ignara cõſilij. ibidem
Magdalena præ amore Chriſti contemnit mũdi bona. ibidem.c.
Magdalena apoſtolica fœmina euangeliũ prædicat,in ſolitudinem ſeceſsit,& ibi amore languet. ibidem.c.d.
Magdalenę exordium vitæ cũ fine cõparatur. ibidem.
Magdalena commutat potius vitę profanę oblectamenta quã relinquit. 375.a.
Magdalena angelicis choris intereſt in hac adhuc vita. 375.a.b.
Magdalenæ pœnitentia viris debet eſſe cõfuſioni & pudori. ibidem.& infra.
Magdalenę ad redemptorem reſurgentẽ oratio. 112.d.
Magdalenæ fletus non inuento corpore domini in ſepulchro. ibidem.c.
Magdalena conuerſa interna vocatione Dei. 28.c.
Magdalena nequit diuelli à ſepulchro domini 112.b.
Magiſtri quomodo honorandi. 350.b
Magiſtratus reipublicę qualis eſſe debet. 26.b.
Magi Pharaonis tertiam perſonam ſacrę Trinitatis ignorantes in tertio ſigno defeciſſe dicuntur. 49.b.
Magi reges ab oriente venere ad ſpõſalia Chriſti & eccleſiæ. 51.c
Magi admonentur nati Redemptoris per ſtellam,modus autem admonitionis varie à doctoribus ſanctis traditur. 51.d.
Magis interna inſpiratione tracti. 52.a.
Magi reges adorantes infantem Redemptorē deſcũbuntur. 54.a
Magi terrena auxilia quærentes deſtituuntur lumine cęleſtis ſtellę. 53.b.
Magi cũ Thoma apoſtolo prædicatores Chriſti effecti. 54.c.
Magnanimitas quomodo ſe habeat ad humilitatem. 334.c.
Magni appellati ſunt aliqui. 269.a.
Magnum nihil eſt,niſi quod Deus magnũ eſſe voluerit. 265.b.
Magorum regum magnanimitas & fortitudo 52.a.b.
Magorum fides ſpectata & laus.52.b.& 53.c.& 54.b.c.
Magorum munera myſtica tractatione exponuntur. 54.d.
Mahumetani Turcę & eiuſdem perfidiæ ſectatores eccleſiam ſunt perſecuti. 81.c.
Mahumetani truculentius ſunt perſecuti quã alij hoſtes. ibidem.

Mahumetanorum perſecutio. 198.a. & ortus 203.d.
Mahumetus ludificator ſuis ſectatoribus deli cias promittit. 291.c.
Maiorum ſuorum laudatores ſtulti improbantur. 267.a
Maleficium optimum excitandi amoris eſt amor, ex Seneca. 17.c.
Maledictus qui peccat, ſpe veniæ. 4.d.
manna cibus pretioſus, & quomodo portendit ſacram Euchariſtiam. 153.b.c.d
Manna ſeruatũ in tabernaculo figura fuit ſacræ Euchariſtiæ quæ manet perpetuo in eccleſia. 154.d
Mãna victoris cibus, ſic & ſacra Euchariſtia nõ datur peccatori victo. 155.a
Manna viſum eſt in ſepulchro Ioannis euãgeliſtæ. 282.a
Manus ſponſi Chriſti leua & dextra, quid ſignificent. 185.d.
Mariæ feſtinę nuntiant apoſtolis reſurrectionem. 112.b.
Marię alię exultant reſurrectione comperta, & omnes rectà ad cœnaculum, & apoſtolos pergunt feſtino gradu ibidem.d.
Martyrum ſanguine confirmata religio Chriſtiana. 14.c.
Martyres in mortem traxit deſiderium cæleſtis patriæ. 61.c.
Martyres ſunt deſignati per virgas detracto cortice. 83.c.
Martyrium ob fidei confeſsionem tolerãtia. 140.b.
Martyres teſtimonium perhibẽt fidei noſtrę. 149.c.d. & infra.
Martyrum confeſsio neceſſaria eccleſiæ. 289.c. & illorum virtutes imitandę.d.
Martyres comparantur vaſis elaboratis & politis. 289.b. & virgis detracto cortice. 344.c.
Martyres ſanctos ſæpe euulſis à tyrãnis linguis elingues fuiſſe loquutos Deumq; glorificaſſe. 290.d.
Martyrum cruciatus pœnæ incredibiles. 298.a.b.c.d. & 288.b.
Martyres promiſsioni Chriſti fidentes. 291.d
Martyrum patiendi auiditas. 295.a.b
Martyres quinq; mille ex monachis D. Benedicti. 345.a.
Martyrum paſsio ob eccleſiã fundandã. 351.c.
Martyrum ſanguine oportuit fundare eccleſiam. 299.a.b
Martyres dentibus comparantur. ibidem.c.
Martyrum erga deum qualis amor. 178.c. & inter tormenta ardet. 181.d. & infra.
Martyrium eſt aſcenſus purpureus ad beatitudinem. 192.b.
Martyrium ſine fide non ſatis eſt ad ſalutem. 264.b.
Martyriũ eſt quo paſsio domini ſentitur. 289.a & cur à nobis deus illud exigat.b. & illius prę mium.
martyrio exploratur fides. 299.a.
martyrium Dorotheæ virginis. 362.a.
martinus epiſcopus humilitate clarus. 336.d. & infra.
martinus epiſcopus promoueri ad ſacros ordines fugiebat, ſed minoribus initiatus erat tãtum. 336.c.
martinus in deſpecto habitu factus Epiſcopus perſeuerat in priſtina inopia & ſui neglectione. ibidem.
martinus Deusq; mirabiliter certabant, dum ille humilitate deijci, & Deus honore extollere curat. ibidem.
martinus oſculo leproſum mundat & egregijs miraculis coruſcat. ibidem.
martinus par apoſtolis canitur ab eccleſia ibidem. & 337.
martini virtutes recenſentur & amor ęgregius circa ſuum gregem. 337.a.
martini exequijs interfuit in ſpiritu raptus, D. Ambroſius. ibidem.d.
martini ſanctitas prodigioſa. 337.c.d.
martinus excellẽs erga pauperes pietas & eleemoſynarum affectio à Chriſto & angelis mirabiliter honoratus ob ęgregiam humilitatẽ & pietatem. ibidem.d.
martinus dimidiatum pallium pauperi dedit. 341.c.
marthę querimonia in ſpeciem iuſta. 373.b.
matthæus & publicanus interna pulſatione cõuerſi. 28.d.
mater dei, nomen ſuper omne purę creaturæ nomen. 216.b.
matres prę amore filiorũ inſanire ſolẽt. 216.b.c
matrimonio iuncti, vide coniugati.
maxentius ſuperatus à Conſtãtino. 199.a.
medici admonentur. 304.a.
meditationis legis diuinę vtilitas. 346.d.
mel non offerebatur olim deo. 322.b.
memoria auditę prædicationis neceſſaria. 59.b
membra Chriſti viui fideles habentes charitatem. 129.d.
membra ſumus omnes Chriſtiani vnius corporis. 201.d
membra proprij corporis quomodo ſpiritualiter

ter amputanda. 263.a.
Mercatores Burgenſes potiſsime admonētur eleemoſynas facere. 341.c.d
Mercedis reſpectus non malus, ſed neq; perfectione omnino conſtat. 55.d.
Mereri ſine Chriſto non poſſumus. 184.c.d
Meriti ratio ac demeriti in libertate arbitrij fundatur, ac ideo in brutis eſſe nō poteſt. 1.c
Meritum potius laboris qualitate quā quātitate eſſe dicitur. 55.b.c.& 56.a.
Merita noſtra debēt antecedere præmiū. 165.d
Merita noſtra ſunt dona dei, quia illo adiuuante fiunt à nobis. 169.a.
Meriti ratio ęqualis in homine & angelo. 256.c
Merito alieno ſolo ſaluatur nemo, nam aut ſacramentū, aut proprius actus requiritur. 359.d
Merita examinantur à Deo. 366.d.
Merita in diuina acceptatione fundātur, quæ acceptatio in eo quod deus nos amat cōſiſtit. ibidem & infra.
Merita noſtra dona ſunt dei, quia illius ſpeciali auxilio & gratia afficimur & eleuamur ad meritorie operandum. 350.a.
Meritoria opera neceſſaria vitę ſunt, ſi in Deū referantur. ibidem.b.
Meſsias legis tēpore notus & publicatus. 14.a.
Meſsię diuinitas olim ſolis dei amicis reuelata Chriſtiq́ue ſanguis pro peccatis noſtris fundendus. 15.a.
Meſsię genus diligenter voluit ſpiritus ſanctus deſcribi. 212.b. tres ob cauſas. 214.a. & infra.
Michol irridens regem colentem arcam ſterilitate multatur, ſignificatq́; eos qui ſubſannant illos qui religioſius ſacramentū frequentant. 159.a.
Miniſtros dei debemus honorare propter deū 360.a.b.
Miraculum maximū incarnatio verbi. 223.d.
Miracula ſunt eccleſiæ conceſſa quando illis indiguit. 199.d.
Miracula Chriſti illius dignitatem probarunt ſufficienter. 162.d.
Miracula edita per ſacramentum euchariſtiæ, & authori cōperta nonnulla quæ refert. 156.d
Miracula plurima ſimul contingunt in ſacramento euchariſtiæ. 155.d.
Miracula Chriſti aduerſus Iudæos exponuntur. 152.d
Miracula Chriſti oſtendebant illum eſſe deū ob aliquas cauſas. 21.b.
Miracula redēptoris myſteriū habebāt. 77.b.c
Miracula redēptoris præter veritatē hiſtoriæ ſunt etiā fœcunda myſterijs. 98.a.
Miracula Chriſti faciebāt illum eſſe timori pōtificibus & phariſæis. 167.c.d
Miraculis in morte Chriſti perterrefacti & cōfuſi pontifices & phariſæi. 168.a.
Miracula edunt oſſa ſanctorum, quia deus in illis habitat. 377.a.b.
Miracula edita à reliquijs ſanctorum. 333.d.
Miſericordię opera cur dicuntur in euangelio commemorāda in die iudicij vltimi. 342.b.c
Miſericordia magnę dei tribuendum eſt quod humani generis propagatio in primis parentibus non fuerit in pœnam peccati extincta. 14.d.
Miſericordia dignatioque dei carnem ſumere conſtituentis ſtupori fuit ſanctis patribus 15.d.
Miſericordiæ opera cōmendantur. 287.d.
Miſericordia fratri exhibita miſericordiā valde prouocat. 338.d.
Miſericordia præſens eſt remedium aduerſus peccata. ibidem.c.& infra.
miſericordia dicitur eſſe remedium peccati, non quia alia remedia non ſunt neceſſario adhibenda, ſed quia per miſericordiam homo inuitat miſericordiam dei, vt præſtet nobis neceſſarias diſpoſitiones ad gratiam. 338.d.
miſericordia exercenda prudenter, ex D. Hieronymo. 339.c.d.& infra, de circunſtantijs eleemoſynæ.
miſericordia quando & quibus eſt in pręcepto. 340.c.& infra.
miſericordiæ materia circa quā verſatur. 339.d.
miſericordiæ opera iudicio vltimo nobis patrocinatura. d. 342.a.b
myſteria diuina curioſius non perſcrutāda. 151.c
myſteria diuinitatis Chriſti ab eo qui ſanctus eſt & purus à ſorde tractari debent. 44.c.
myſteria fidei caute & circunſpecte tractanda. 144.b.& infra.
moloch idolon atrox ſacrificium. 338.a.b.
moloch idolon Salomoni cultum. 205.c.
monachus, vide religioſus.
monachum ė monaſterio dęmon ſępe deducit pietatis prætextu. 72.a
monacha authoris ſubdita per obediētiam ab eodem compulſa manifeſtare miraculum ſacræ euchariſtiæ ſibi diuinit⁹ in os allatę. 156.d
moniales virgines quæ ab hominibus ſunt tutę monentur vitare dæmonum inſidias. 226.b.c & properare ad perfectionem. 236.a.
monachalium ordinum inſtitutor Auguſtin⁹, & illum alij patres ſunt ſequuti. 318.b.& 313.b.c.

monialiũ ſtatus laudatur. 162.c.d.& 365.a.b.c.d.
monicha mater patris noſtri Auguſt. dono timoris affecta, ex Auguſtino. 122.d.&355.c.
Monicḝ matris timor Dei eximius, & D.p. Auguſtino. 237.a.b
mõs Tabor cũ caluariḝ mõte cõparatur ille fuit gloriḝ iſte paſsionis locus, & de mõte iſto ad illum facienda tranſmigratio eſt. 164.a.b.c.
mõtes ſignificant ſublimes ſanctorũ mentes. 189.a
mõs Hermõ & Siõ quales & quid ſignificẽt. 203.b.c
mortificatio corporis commendatur. 55.a
mortis incertitudo & furi nocturno cõparatur. 332.a
mors alacriter recipienda. 330.a.b.
mortis meditatio magna ſapientia ſecundum Platonem. 24.a.
mors Chriſti peccatorem ſubleuat & ſpem confirmat. 14.a.
mors Chriſti neceſſaria pro ſalute mundi. 107.a.
mors amara his qui radices egerunt in terrã. 128.d.
mors ab imperfectis timetur. 362.d.& infra.
Moyſes oratione vincit hoſtes. 82.c
moyſes Iudaici populi mores deſcribit diligenter. 86.c.
moyſes Dei amicus dictus. 312.c.
moyſes & Helias teſtes transfigurationis dñi. 165.a.
moſaycḝ legis ſacra colebant valde Iudæi. 158.d.
moſayci ſacerdotis conſectatio ritus & munus, &c. 318.& 319.a.b.c.d. vide ſacerdotium.
mundus domus Dei ordinatiſsima. 2.a
mundus bonus eſt, quia bonus eſt Deus illius conditor. ibidem.b.
mundi contemptores dicũtur ſicco veſtigio fluct⁹ Iordanis mediasq; vndas pertranſire. 139.c.d.
mundi finis cũ hominis moribundi interitu cõparatur. 7.b.
mundus illectus amore diuino cõcidit victus. 17.d.
mundi ſapientia ſtultitia apud Deum. 19.d
mundus vacuus & veluti ocioſus ſuo fine carens ante Chriſti aduentum. 46.a.
mundum tripliccm poſuere Platonici, idealẽ, intelligibilem, & ſenſibilem. 49.b.
mundum colere laboris eſt plenum. 71.b.
mundi breuitas & impoſtura. 77.b.
mundi potentia prædicatione verbi per Chriſtum euertitur. 130.d.
mundi amatores qui cum ſequi videantur Chriſtũ aliquid ſibi ſeruant clanculum, taxantur. 139.d. & infra.
mundi curḝ ceu ſpinæ ſunt. 184.c
mundi ſimul amplecti leges & delicias, & Deo inſeruire fieri non poteſt. 287.c.& 293.b
mundus quomodo relinquendus. 296.a.b.
mundi atq; ſui ipſius abnegatio ſequenti Chriſtum neceſſaria. 291.& quomodo fiat. 296.a.b.
mundus datus eſt nobis in doctrinam etiam. 308.d. & infra.
mundi opes relinquere eſt nauem exonerare iactatis mercibus ingruente procella. 326.b.
mundanḝ lætitiæ contẽptus ſuadetur. 166.a.& 259.c
mundi vanḝ promiſsiones. 358.d.
mũdi creatio fuit ad modum fabricæ quã per ideã & exemplar fabricat artifex. 343.c
mulieres illḝ ab angelis inuiſuntur, ad quas viris nõ patet aditus. 225.d
mulieres fuco allicientes taxantur. 262.a.
mulieres diſcurrentes reprehenduntur. 348.c
mulierum ſtudium ornandi ſe & intuentiũ oculos pelliciendi improbatur. 24.d.
mulier infamis ſui generis eſt ignominia. 214.a
murenulḝ ſpiritualia ſignificant ornamenta. 183.c.
muſica ſpirituum beatorum laudantium Deũ ſuauiſsima. 60.c.
muſica dæmonum expultrix. 230.c
mutabiles & inſtabiles reprehenduntur. 242.b

N.

Nabuchdonoſor regis peccata per eleemoſynas curata. 338.d.& infra.
Natalitius redemptoris dies felix & vniuerſalis lætitiæ cauſa. 29.d
Natale ſolum redemptoris deſcribitur & cõmendatur. 30.b.
Naſcenti domino quaſi venienti principi cũ exultatione occurrendum. 33.b.
Natiuitatis Chriſti tẽpus & locus celebrãtur. 194.a.
Naſcente Chriſto omnis creatura exultat. 41.b
Naturaliter multa fiunt quæ ſupra humanam fidẽ eſſe videntur. 148.c.
Naturalia opera ſæpe fide carent. 323.c
Naturalia herbarum medicamenta, nõ ſine ſpeciali numine ſũt nobis p philoſophos manifeſtata. 193.a
Natura humana pulchra creata à Deo. 65.b.
Naturæ opera mirabilia. 126.c.
Nauis eccleſiaſticḝ inſtrumenta omnia moraliter exponuntur. 326.a.b.
Nicolai epiſcopi ſanctitas & paſtoralis cura. 345.a.b
Nicolaus ſanctitatis opera deſignabat adhuc infãs. ibidem.b.
Nicolaus reſiſtit magiſtratui ſeculari & imperatori zelo eccleſiæ. ibidem.
Nicolai excellens eleemoſyna erga puellas nubiles. ibidem.
Nicolaus ab ipſo vbere infans cœpit fructificare. 349.a. deque eius virtutibus.
Niniue interpretatur pulchritudo. 77.b.
Nobilitate antiqua illuſtres cur humaniores ſunt illis, quibus ſubita fortuna nobilitatẽ attulit. 332.d. & infra.
Neminis Tetagramaton religio. 158.b

¶¶¶¶ Nomina

Nomina impoſita laudem afferunt homini ſi modo diuinitus ſint indita. 273.d.& infra.
Nominũ profanorum impoſitiones hominibus factæ reprehenduntur. 274.a.
Nomina temere indita præſagium non habent. 274.a.
Nomen filij Dei quærebat Salomon. 46.d.

O

Obedientia neceſſaria ad credendum. 19.d.
Obedientia reddenda prælatis. 26.a.
Obedientia voluntatis & intellectus. 208.a.
Obedientia Deo in primis reddẽda. 186.c.& infra
Obededon benedicitur ob cultum exhibitum arcæ fœderis. 159.a.
Obſeruatio mandatorum diuinorum neceſſaria ad iuſtitiam. 355.d.
Occidentale imperium ſæpe fregit orientis vires. 199.a.
Oculis debet eſſe plenus homo. 207.c.
Odium proximi aries ſignificat. 322.b.
Officiorum reipublicæ debet eſſe diſtinctio vt aliud alius exerceat 348.c.
Olla amara quam dulcefecit Heliſeus quid ſignificet. 291.a.
Oleo orationis & piæ conuerſationis nutriendus ignis diuini amoris. 179.d.
Oleum gratiam ſignificat. 359.d.& 360.d.& charitatem. 362.b.
Operarij ſunt omnes homines daturi pœnas ceſſationis. 56.b.& 59.b.c.
Operũ hominũ vix inuenietur aliquod perfectum omni ex parte niſi miſericorditer et pie iudicetur. 9.a.
Opera ſine charitate facta ſed pœnarum ſolo metu contemnuntur à Deo:quia meritoria non ſunt licet alias vtilitates habeant. 355.d.
Opus pium diligenter perficiendum. 243.a.b.
Operis difficultas delectatione tollitur. 364.b.c
Opera bona ſæpe dulcedinem habent ſpiritualem magis quàm ipſa oratio. 243.a
Opera miſericordiæ commendantur. 250.a.
Opera cum fide neceſſaria ad iuſtificationem contra hæreticos. 326.d.& infra.
Opera bona ſunt neceſſaria neque ſufficit declinare à malis & per lucernas deſignantur. 329.c.
Opera bona debent præcedere nõ ſubſequi nos.contra eos qui ſatis eſſe putant teſtamento illa iubere,etiam debent non tantum in voto ſed in re præſtari. 329.d.
Opera nude examinãda in diuino iudicio. 341.a.b
Opera bona differentes & procraſtinãtes vſq; in finem vitæ increpantur. 348.d.
Oratione,ieiunio,& eleemoſyna præparatur habitaculum Deo. 29.d.
Oratio commendatur. 55.a.
Oratio victoriam parit in bello. 81.c.
Orationẽ iuſtam ſæpe videtur non exaudire Deus aut quia nos ſumus in culpa,aut quia nobis eſt vtilior dilatio. 85.b.c.d.& infra.
Oratio ad deum vtiliſſima. 200.b.c.& 204.d
Oratio debet breuiloquio abſolui. 243.d.& infra
Oratio eſt remedium tentationis. 297.c.d
Oratio pia per ſimilam conſperſam oleo ſignatur. 322.b.
Ordo rerum in deo ab æterno,non ſecundũm tempus,ſed ſecundum dignitatis perfectionem.217.c.
Ordo militaris D.Iacobi laudib⁹ celebratur.284.c
Ordo,lege Auguſtinus & monachalium.
Originale peccatum omnes filios Adam inquinat 229.b.
Oſculum vnionem cum Deo ſignificat. 181.b
Oſculi quatuor fructus enumerantur. ibidem.
Otium et negligentia taxantur. 56.a.b.& infra.
Otium viui hominis eſt ſepultura. 56.c
Otium eſt ſomnum quatuor potiſſimum excutiũt ibidem.d.& infra.
Otium vitandum. 249.b.
Otioſum eſt quod non ad Deum aliquo modo refertur. 168.c.d.
Oza temere manibus arcam tangens figura eſt eorum qui ſacram euchariſtiam ſine purificatione conſcientiæ ſumunt. 159.a.

P

Panes propoſitiones teſte Nicolao Lyrano, ſuro pinſebant Hebræi,& in auro coquebant. 158.b.
Parabolarũ clauſa myſteria dominus claue addita aperit. 360.a.
Parabola de decẽ virginibus ſummatim exponitur. 359.c.d.
Parabola euangelica Matth.13.de tribus ſatis farinę incarnationi verbi aptatur. 50.d.
Parabolæ non exquiſite exponendæ ſecundũ Chryſoſtomum. 55.d.& infra.
Parabola filij prodigi ſtatum continet peccatores, & illius miſeriam. 84.c.
Parabola euangelica patriſfamilias vineam colonis locantis exponitur ſummatim. 80.a.
Parabola trium panum qui ab amico petuntur exponitur. 143.c.
Parabolarum euangelicarum vſus. 319.b.
Paradiſus gemina hic,& in futuro negatur homini. 345.c.
Parẽtes qui inuictos filios & præſertim filias cogũt conditionẽ accipere,& monachas eſſe reprehenduntur. 291.c.

Partus

Partus ſine dolore,niſi in partuvirginis ſacrę nūquā viſus. 193.b.
Partus ſacræ virginis exponitur exemplis. ibidē.c. & in eo multa mirabilia contigere.d.& infra.
Paruulorum puerorum mores imitandi. 261.c.
Paſsionis cauſa attendenda. 295.d
Paſsiones corporis temperandę,vt Deus inhabitet. 184.b.
Paſsiones carnales valde impediunt diuinum amorem. 179.c.
Paſsiones corporis animam à ſpiritualium rerū cōtemplatione auocant. 35.a.
Paſsio domini commemorata in monte transfigurato redemptore. 165.c.
Paſsio eſt via ad gloriam. 283.c.d.& infra.
Paſchalis agni eius euchariſtiæ figura. 161.b.
Paſtoralis cura non ambienda,ſed ferenda dum imponitur. 182.b.
Paſtores eccleſiæ admonentur & reprehenduntur. 345.a.b.
Paſtores iugulātes ſubditos reprehendūtur, hoc eſt mēdaces adulātes captantes munera prę auaritia. 101.a.b.
Paſtores ruſtici non proceres accerſuntur naſcente redemptore. 31.d.& 33.a.
Paſtores eccleſiæ imitatores eſſe debent paſtorum qui ad redēptorem naſcentem properarunt. 33.b.
Paula deuotiſsima naſcentem dominum in ſpiritu vidit. 37.a.b.
Pauli conuerſio per Stephanum orantem à Deo facta. 44.a.
Pauli apoſtoli anima framea Dei fuit qua totum mundum Deus proſtrauit. 65.b.
Paulus apoſtolus cum vana gloria certat. 283.a.
Pauli apoſtoli & Iacobi in ſpeciem diſonantes cōciliantur circa fidei neceſsitatem. 326.c.d.
Paulus apoſtolus gerit ſe,ac ſi dubitaret de ſui prædeſtinatione & ſalute 361.d.
Pati & mori extraneum eſt à Deo, ſed voluit hæc omnia ſubire,vt ſeruare quod Dei eſt opus proprium,faceret. 19.b
Patres,quomodo honorandi. 350.b.
Patres ſpirituales ſunt honorandi. ibidem.c.
Patrini ſeu ſuſceptores adſtantes in baptiſmo ſunt velut fideiuſſores. 25.a.
Paupertas eſt tam frequens ob crebram aliquorum auaritiam. 123.c.
Paupertas per Chriſtum inducta. 260.d.& infra.
Pauperes euangelizantur actiue & paſsiue capi poteſt,& vtroq; modo fuit ſignum aduentātis Meſſiæ. 21.b.c.
Pauperes amati & honorati. ibidem.c.
Pauperes & gratiæ inopes ſumus omnes. 337.d.
Pauperes ſunt quibus Deus bona ſui fiſci contulit. 339.a.b.
Pauperi etiam malo præſtanda eleemoſyna.340.a.
Pauperū variæ differentiæ conſiderandę.ibidē.b.
Pauperes cur Deus eſſe velit. ibidem.
pauperi Chriſtiano prius ſuccurrendum. 340.b.c.
Pax per Chriſtum data.196.d.neque inter ſceleratos eſt.
Pacis abundantia & copia. 202.a
Peccatum omni ratione vitandum. 346.b.c.
Peccatum in ſe, neque bonum eſt,neque iucundū. 201.a.
Peccata dolore & amore curantur. 375.c.
Peccata à pauperibus redimenda pecunia data. 339.a.b.
Peccata tribus remedijs emendantur. 338.c.
Peccata animalium ſanguine deleta non ſunt.ibidem.a.c.
Peccati impunitas ſignum diuinę irę. 285.d.
Peccatum eſt cauſa cur labore quæramus victus & veſtitui neceſſaria. 247.c
Peccatum magis timendum in bello,quam Turca hoſtis. 199.d.
Peccatū turbauit principiū amoris,fōtemq;.175.b.
Peccato primi parentis ſpirituale intelligentis lumen amiſsimus quod erat donum naturæ additū 144.c.
peccati præteriti remediū ac veniam petebant prophetæ à Deo. 88.c.d.
peccati cognitio exigitur à peccatore. 89.b.
peccati damna. 88.c.
peccati cōfeſsio apud Deum plurimum valet ſemper,ſed non apud humanos iudices. 89.a.b.c.d
peccata diuturniora grauiora ſunt. 94.c
peccatum pondere ſuo in aliud peccatum trahit. ibidem.d.
peccati excuſatio reprehenditur. 96.a.
peccati occaſiones dimittendę,vt confeſsio ſit fructuoſa. 100.c.d.
peccatū eſt in ratione ſuperiori & voluntate. 105.a
peccatum retardat animam à diuino amore.172.d. & infra.
peccata quodammodo cooperantur in bonū amāti Dnum. 179.c.& 175.a.
peccatum fuit occaſio incarnationis. 217.a.
peccati quantum ſit malum. 230.b.
peccati ſatisfactio ibi in corde vbi peccatū eſt.105.a
peccati damna conſideranda vt doleas. 106.a
peccata vitanda accenſuro in cælum. 132.c.& recepturo ſpiritum ſanctum. 159.a
peccata purganda ad ſacram euchariſtiā ſumendā. 161.a.b.
peccata alia præter idolatriā ſunt cauſa quod deus minuat gentes.& diſsipet. 88.a
peccati cognitio remediū eſt contra flagellū. 82.b.

¶¶¶¶ 2 peccata

Peccata ſunt cauſa publicæ vaſtitatis. 83.a.
Peccata omnia etiam per pœnitentiam remiſſa, an tantum illa quæ condonata non ſunt, manifeſtanda in iudicio vniuerſali ſint, controuerſia eſt & problema. 3.c.
Peccati gemina infinitas & ratione obiecti, quia eſt contra Deum & ratione ſubiecti, quia quantũ eſt ex ſe in omnes poſsibiles homines deſũdebatur. 10.d.& 11.a.
Peccati atrocitas arguitur ex hoc quo filij dei morte fuit expiandum. 14.a.
Peccatum eſſe Deo inuiſum fuſe monſtratur. 16 b.
Peccati acerba vindicta. ibidem.c.
Peccatores in peius ruunt. 242.b.& longe ſunt ab acenſione ſpirituali. 243.b.
Peccator inſidens duabus vijs quis ſit. 287.b.c
Peccator eſt inſenſatus. 309.d
Peccator iuſte priuatur à Deo cordis ſenſu. 314.d.
Peccator diuitias ſuas in humilitate habet, vide humilitas.
Peccator gradatim fit deterior, & gradus referũtur. 346.b.
peccatores non reſurgunt in iudicio proprio neq; alieno. 347.b.c.
peccatoris obduratio explicatur. 354.d.
peccator in tenebris agit. 356.d.
peccatoris miſeria exponitur. 358.a.
peccator ſui ipſius eſt tortor. 379.d.& infra.
peccator ſomno lethargico preſſus. 28.b.
peccator procraſtinator. ibidem
peccator aliquando acceptis plagis magis deſipit. ibidem.
peccatori & nomen & proprietates deſerti & inculti agri conueniunt. 27.b.
peccator in magno periculo verſatur. 78.d.
peccator obſtinatus rariſsime conuertitur. 78.d, & infra.
peccator non ſanatur inuitus. 79.a.b.
peccator factis nõ vult ſanari, ſed verbo tenus. 79.b.
peccator aliquando vult reſipiſcere, ſed frigide, nã ſimul hæret in peccato. ibidem
peccatori efficacitur volenti reſipiſcere mox datur venia. 76.b.
peccator imponere debet humeris peccatum reſipiſcendo. 79.c.
peccatorum occaſiones fugiendę. 84.b.
peccator magis poſsidetur à dęmone quam hi quos Energuminos vocamus, quia mente tenetur ille à dæmone. 84.d.
peccatorem Deus exaudit ſæpe, quia cum non haberet vnde deberet ſperare ſalutem, ſpem tamen fixit in Deo. 86.a.
peccatorum inundatio tempore noſtro. 88.a
Peccator facẽre debet iudicium ſui ipſius. ibidẽ.d.
& infra.
peccator obduratus difficulter ſanatur, ſicut ægrotus putridis humoribus abundans. 98.b.c
peccator rarus reſipiſcit modo ad vocem prædicatoris. 28.a
peccator profeſsione Chriſtianus, ſed paganus moribus. 25.b.
peccator promiſsionẽ factã in baptiſmo violat. 25.a
peccantiũ multitudo peccãdi pudorẽ adimit. 25.b.
peccator iam nunc ad cælum admittitur per Chriſtum, quo patriarchis antiquis nõdum aditus patebat. 43.c.
peccator hadet fidem, ſpem, & fiduciam. 59.d.
peccator induratus per ęgrotum triginta octo annos agentem in lecto deſignatur. 78.c.
peccator obſtinatus, per Lazarum quatriduanũ & fœtentem ſignificatur. 98.a.b.
peccatorem cõuertere Dei ſolius eſt virtus. ibidẽ.b & c. 99.c.
peccatores nondum obdurati minore difficultate curantur. 98.b
peccator obduratus non tam oratione eget, quã lachrymis & contritione. ibidem.c.d.
peccator defleat dũ pro illo iuſtus intercedit. ibidẽ
peccator exemplo Chriſti in exſuſcitatione Lazari turbet voluntarie ſeipſum, quia dolor vltroneus Deo eſt gratiſsimus. ibidem.d.& infra.
peccatoris gemitus ob magnitudinem dicitur fremitus quæ affectio eſt irrationalis, & ideo vehementiorẽ habet turbationem. 99.b.
peccatoris fremitus geminat⁹ eſſe debet, & pro peccato quia cõtra deũ, & pro damno. 99.b.& 103.d.
peccator recidẽs in eadem peccata, reprehenditur. ibidem.b.c.
peccator debet manifeſtare ſeipſũ tolerato in prę ſentia pudore, ne pudefiat in iudicio vniuerſali. 100.a.b.
peccator ſimilis eſſe debet mẽdico ſedẽti in biuio. ibidem.b.
peccator debite pœnitens præuenit diuinum iudicium, & diuinam quodammodo mutat ſententiã 101.d.
peccatori etiã obdurato ſex remedia referuntur per epilogum. ibidem.d.& infra.
peccator ad lachrymas, ſicut paruuli ſolent, debet ſubſugere. 105.a.
peccatores conuerſi ſæpe meliores ſunt innocentibus iuſtis. 178.b.c
peccatores damulis indomitis ſimiles 287.a.b.
peccatoris appetitus in idem recurrens exponitur. ibidem.c.& inquietudo.d.
peccator pulueri apte comparatur ob inſtabilitatẽ. 347.b.
peccator dicitur non habere dominium ſui, vt vul-

go

go dicimus,no es ſeñor de ſi,propter vitioſum habitum peccandi. 347.b.
Peccatores piſcibus aſsimilantur 363.d.
Peccator deſtinato animi conſilio à Deo recedit. 360 b.
peccator credit aſſenſu cordis,ſed factis negat deũ. 371.a.b.
peccator aſsimilatur dormienti, & excitatur à Deo. 379.b.& quomodo excitatur à Deo.c.d.& infra.
peccator figuratus per Siſaram clauo cõfixum per ſomnum. 380.a.
Peccatoris alta Dei & ſui obliuio. ibidem.b.
peccator ignorans. ibidem.
peccatoris ratiocinatio mala dum colligit ex breuitate vitæ vacandum eſſe voluptati. 380.d.
Peccandi conſuetudine homo degenerat in brutũ. 79.a.
Peccandi cõſuetudo fit aliquo modo neceſsitas,ex Auguſtino. ibidem.b.
Pelagius,vide hreticus.
Pœnę damnatorum referuntur. 379.b.
pœna cogitanda vt peccatum deteſteris. 106.a.
Pœnitentiam diſcere à Niniuitis debemus. 76.d.
Pœnitentia rara in nobis,cũ multa ſint quæ nos ad illam vocent. 77.a.
Pœnitentia eſt ſalutaris piſcina qua lauantur ſordidi omnes. 78.b.c.
Pœnitentia ſpiritu diuino & ſupernaturali mouenda vt ſit ſalutaris. ibidem.b.
Pœnitentiam non agentes merito damantur. ibidem.d.
Pœnitentia dæmon pellitur. 88.c.
Pœnitentiæ tres partes,contritio,confeſsio,& ſatiſfctio. ibidem.c.
Pœnitentia & confeſsione expellendus dæmon à peccatore. 127.d.
Pœnitentia eſt qua peccator præoccupato iudicio diuinam euadit damnationem. 5.b.
Pœnitentia neceſſaria ad ſalutem quæ ſine cognitione ſui non habetur. 23.c.
Pœnitentia aſcenſus eſt purpureus ad gloriã.192.b. & primus gradus ſcalę 243.b.c.
Pœnitentiæ dolor per turturem & columbam ſignificatur. 322.b.
Pœnitentia ſcopendus ſpiritus. 364.d.
Pentecoſtes,hoc eſt,quinquaginta dies pœnitentiã & remiſsionem ſignificat. 139.a.
Perfectio in hac vita rata eſt. 205.a.
Perfectionem affectanti difficultates occurrunt ſuperandę. 232.b.c.& illi non feſtinatis prohibetur, quæ ſegnitiem tollit, ſed ſaltus & tranſmigratio omiſsis medijs. 232.d.
Perfectio in hac vita ſemper augenda. 242.a.b.
Perfectiora imperare debent minus perfectis tã in natura quàm ſecundum rationem. 265.b.
Perdicis auis ingenium & furacitas, ex Hieremia exponitur. 141.b.c. ac dæmoni apte comparatur filios Dei pellicienti.
Perſeuerantia in bono ſine charitate non eſt.360.d
Perſeuerantia magna virtus. 82.b.& 84.d.
Perſeuerantia ingenuę mentis eſt. 189 c.d.
Perſeuerantia charitatis. 190.c.
Perſeuerantia monetur 231.d.& 232.a.b
Perſeuerantia in oratione timore & amore acquiritur. 200.d.
Perſeuerãdum eſt in bono opere cœpto appoſita figura admonetur. 53.c.d
Perſeuerantia neceſſaria. 365.d.
Perſecutione formatur in nobis Chriſtus. 178.c.
Perſonæ diuinæ tres cũ ſint vnam ſubſtantiam habent,& in Chriſto tres ſubſtantię ſunt in vna perſona,ſcilicet,diuinitas,anima,& corpus. 49.d.
Perſonarum diuinarum diſtinctio. 48.b.c
Petri apoſtoli vmbra ſanat ægrotos. 353.d.
Petrus apoſtolus cur è naui proſilire & ſe dare in pelagi fluctus iuſſus mergitur,& à Chriſto ad cimbã reducitur. 326.b.
Petro apoſtolo à Chriſto data eccleſia regẽda.248.c
Petrus apoſtolus perfactam habuit contritionem. 103.c.
Petrus & Ioãnes apoſtoli currunt ad ſepulchrum. 112.b.
Petri apoſtoli in monte ad Chriſtum transfiguratũ oratio. 165.c.
Petrus ignoranter loquitur transfigurato domino, & ſine merito prẹmium affectat, in quo etiã nos ſæpe errore verſamur ibidem.d
Petri apoſtoli ſedes immobilis futura promiſsione Chriſti 219.d
philoſophici fontes cũ labore aquas interdum noxias exhibent 32.b
philoſophi Athenienſes,& nomen & mores ad ſuę ſectę opinionem accommodabant. 36.b.
philoſophia humana obnubilat aliquando fidei lucem. 53.b.
philoſophi aliqui quare negarunt prouidentiã dei. 301.b.
philoſophi ſine naturalis præmij ſpe tolerantiſsimi 119.a.
philoſophi myſterium Trinitatis ſacræ ignorarũt. 135.b.
philoſophorum ſtudium ſummum & labor,vt deũ cognoſcerẽt.145.a.ſed ſine fide valde hallucinati ſunt.b.
philoſophi nonnulli forſan inſtinctu diuino vnitatem Dei agnoſcere, vt Socrates, Plato Ariſto. 145.b.c.

philoſophos amore ſapientiæ abnegaſſe mundum ſi ne merito. 292.d.
Piſcinę euangelicæ, quinq; porticus, quinq; ſenſus vbi languentium multitudo delitescit ſignificant. 78.c.
Pilos radere, quid ſignificet. 319.d.
Plato myſterium Trinitatis aliquo modo attigit errabunde tamen. 145.c.
Platonici eandem ſententiam quam Ioannes euangeliſta exordio ſui euangelij poſuerunt, teſte Auguſtino. 49.a
Platonici de verbo Dei plura dixerunt. 49.b. & 135.b.
Platonici trinitatem quandam & triplicem mundum poſuere. 49.b
populares homines abſtinere debent ab officio, docendi alios, & explicandi ſcripturam ſacram. 311.c.d.& infra.
Pontificum Iudęorum cæcitas. 108.b.
Pontificum Iudæorum ſtupor & maligna conſilia reſurgente domino. 112.a.b.
Potentiæ velut plantę tres homini datę. 168.d.
Porphirij argumenta impia contra incarnationē. 19.b.
præcepti de diligendo Deum explicatio, & quomodo eſt poſsibile viatori. 178.a.b.
præcepti diuini contemptus graue ſcelus. 346.b.
præceptum dilectionis diuinę in ſtatu innocentiæ non fuiſſet exprimi neceſſarium, ſicut neque modo eſt neceſſarium vt præceptum proprij amoris nobis expreſſe ponatur. 172.d.& infra.
pręceptum dilectionis imperfecte impletur in hac vita. 170.c.
præceptorum obſeruatio magis neceſſaria ad ſalutem quā curioſitas ſcientiæ. 146.b.
præcepta veteris legis dicũtur eſſe non bona licet pro tempore, & pro illo populo bona fuerint, quia nō erant perfecta omnino. 168.d ſicut ſunt nouę legis.
præceptum amoris, & vetus, & nouum eſt. 169.a.
præcepto amoris magnum præmium propoſitum. ibidem.
prædeſtinationis ſignum eſt afflictio. 28.d.
prædicator eſt tuba Dei. 27.d.
prædicatores multi & aliorum vitæ indulgentes acriter reprehenduntur. 273.b.& 276.b.
prædicatores debent à Deo interius arcana doctrina imbui. 276.b.
prædicatori & doctori eccleſiæ incumbit fidei rationem reddere. 15.c.
prædicatores ſæpe in ipſo actu prædicationis magis illuminantur quam cum literis vacabāt. 117.a.
prædicatores non propriam gloriam, ſed Chriſti debent quærere. 136.c.
prædicatoris ardor conuerſionis fidelium eſt cauſa. 158.a.
prædicatores exterius tantum attingunt, ſed ſpiritus Dei interius afficit hominem. 141.a.b.
prædicatores negligentes taxantur. 142.c.
prædicator callere debet exacte diuinam ſcripturā. 211.b.
prædicationis vis in hiericuntis euerſione ſolo tubarum clangore deſignata. 139.d.
prædicatio verbi diuini vtiliſsima eccleſiæ. 57.c
prædicatio non cultu ſermonis, ſed efficacia cōſtat. 74.c.
prædeſtinat Deus terminum meritorum vniuſcuiuſque. 241.d.& infra. 275.a.
prædeſtinationis libera Dei voluntas eſt cauſa, qui non facit iniuriam dum hunc prædeſtinat & illū non 347.c.
prædeſtinatio prima radix omnium bonorum, & neceſſario impletur. 347.c.
prædeſtinati peccant in tempore, ſed delentur eorū peccata. 279.a.b
prædeſtinationis imperſcrutabilis eſt abyſſus. 278 c.d.& exemplo quodam exponitur.
prædeſtinatio ſemper impletur, quia abſoluta eſt ſententia. 76.c.
prædeſtinatio eſt cauſa meriti, non eſt autem ipſa ex meritis pręuiſis. 209.c.d. 274.c.d.& infra
prædeſtinatio immutabilis. 209.d. 274.d.
prædeſtinatio eſt ſumma gratia certa & ineffabilis, & origo omnium donorum cæleſtium. 274.c.d.& infra. 286.c.
prælatus eccleſiaſticus paſtor non dominus. 25.d.
pręlati magna obligatione tenentur. 26.a.
prælatorum aliquorum mores increpantur. 33.b
prælatos eccleſiæ eadem qua redemptorem tentatione dæmon adoritur, vt in molles panes pœnitentiæ duros lapides conuertant. 66.b
pręlatus graues pœnas daturus ſi ceſſauerit admonere ſubditos. 80.a
prælati debent auferre onera exactionum & iniquilium legum à ceruicibus ſubditorum. 99.d.
pręlati non debent ſuditis eſſe terrori. 101.c.
prælati & ſacerdotes eccleſiaſtici non reſidentes in ſuis ſacerdotijs reprehenduntur. 262.a.
pręlati ſcandalizantes ſubditos reprehenduntur. 262.a.
prælati rationē reddituri de alijs, & humeris alios dicuntur portare. 320.b.
prælati improbi etiam honorandi. 350.c.& de illorum ſuprema authoritate atque obligatione reddendi rationem Deo pro nobis. 350.d.& infra.
præmium beatitudinis exponitur. 155.a. & 164. & infra. 170.d. 172.c. 188.d.& infra. 237.a.& 252.d. 255. d.

d.258.c.d.& infra.269.c.381.b.
Præparatio ad euchariſtiam neceſſaria.158.& 159.& infra.161.d.& infra.
Præſepij redemptoris humilitas angelicis cantibus celebrata. 32.b.
Præſepe redemptoris ſchola eſt. 32.a.b.&36.b.
Præſcientia Dei non imponit neceſsitatem rebus. 347.c.
præſumptio, vide ſuperbia.
Primi homines ambitione tentati & victi. 283.a.
Principes quare honorandi. 350.b.
Principes & proceres debent eſſe Deo valde deditti, quia Deo magis egent. 109.b
Principum, Regum, & Imperatorum, quales mores & vita. 206.a.b.& infrà.
Principi omnes ſtudent placere, & ideo ad mores emendandos ſubditorum plurimum habet momenti quid illi placeat. 206.c.d
Principum humanorum natalitia celebrari ſolēt. 41.a.
Proceres & magnates reipublicę, quales eſſe debēt. 226.b.
Prodigalitas aliquorum, aliorum indigētia eſt cauſa. 123.c.
Prophetarum & patrum ſuſpiria, clamores & anxietates videndi Chriſtum dominum. 15.b
Prophetæ debuerunt præcedere ante Chriſtum, vt illi viam munirent, & ad fidem præpararent homines. 20.a.
Prophetarum mos incipiendi prophetias à principibus & ſacerdotibus ſub quibus floruerunt. 27.b.
Prophetis commune eſt per præteritum tempus futura prædicere. 30.c
Prophetæ deſiderabant videre Redemptorem. 39.a.
Proſperitas continua valde noxia homini. 304.d.& infra.
Publicanus confeſsione peccati adeptus eſt iuſtitiam. 89.d.
Pudicitię prælia, dura & difficilia. 71.d
Pudicitia plurimum iuuat ad vitam ſpiritualē degendam. 365.b,
Pueritia virtute imbuenda. 349.a.b
Puſillanimitas taxatur. 70.b.& 294.d.

Q

Quiritus & mater Iulita martyres admirandi. 306.b.c.& infra.

R

Ratio eſt regula humanorum actuum. 322.b.
Ratio naturalis non ſufficit vt in Deum tendamus 124.c.
Rationale Moſaycum, hoc eſt ornamentum ſacerdotale exponitur. 320.c.
Rationalem vitam agentes laudantur 363.c.d
Recidiuum cauendum. 338.b.
Recidiuū peccati peius peccato priore, tres ob cauſas. 79.c.
Redemptio copioſa per Chriſtum à Dauide dicitur, ſed à Paulo vocatur nimia. 177.d.
Redemptio quam creatio laborioſior. 11.b.& 16.d.
Redemptionis modus non ſtatim hominibus notus. 15.a.
Regula diui patris Benedicti quinq; millibus martyrum illuſtrata. 345.a.
Regum quales mores & vita. 206.a.& infra.
Reges principesq́ue homines ſpeluncis abditi quærent latibula montium, ne horrendam calamitatem rerum præcedentem iudicium vniuerſale conſpiciant. 6.d
Relatio in Deum ſaltem virtualis requiritur ad merendum. 350.b.
Relinquere omnia quantum ad actualem poſſeſſionem conſilium eſt domini non præceptum. 296.a.
Religioſus quiſque eſt caſtrum quo Deus inhabitat. 242.b.
Religioſorum tepiditas reprehenditur. 233.a
Religioſi diſſolutę vitæ reprehenduntur, & minus malum fuiſſet religionem monachiſmumq́ue nō adiſſe. 261.d.264.a.b.277.a.b.
Religioſi militaris ordinis prophanæ vitæ reprehenduntur. 284.d.
Religioſis perſeuerantia neceſſaria. 287.b.
Religioſi ne reſpiciant retro oculoſq́ue ad mundum relictum conuertant monentur. 315.a.b.c.d.& infra.
Religioſi ſecularibus implicati reprehenduntur. 348.b.
Religioſi prætextu pietatis diſcurrentes monētur. 361.d.& infra.
Religioſi ſuæ profeſsionis admonentur.365.a.b.377 p.378.a.b.
Religioſi ſunt figurati per exploratores terræ promiſsionis quę figura late tractatur. 366.a.b.c
Religioſi impatienter longitudinem vitæ conqueſti reprehenduntur. 381.a.
Religioſis perſeuerantia neceſſaria. 287.b.
Religioſi felices, quia ſecuri & procul ſunt à negotijs ſeculi. 58.d.

Religionis ſtatus felicitatem quãdam habet in hac vita. 247.c.& laudatur valde.d.& infra.
Religionis monaſticę labores faciles. 366. b.c. vide crux.
Religionis ſtatus laudatur. 378.a.b.& 366.b.
Reproborum plantus conſpecta electorum gloria. 7.d.
Reprobi dęmonibus vndique circunfuſis per familias ordine quodam prodibunt in iudicium vt Lutherus & Arrius cum hęreticorum familia, Cain cum patricidarum, Nero cum tyrannorum turba. 8.a.
Reproborum planctus in iudicio, quòd benignitate Dei fuerint abuſi, & occaſiones ſalutis oblatas à Deo neglexerint. ibidem.b.
Reprobis pereuntibus ſancti non erunt propitij. 9.a
Reprobationis odijque diuini explicatio. 218.d.& infra.
Reſpublica tunc eſt rectè ordinata cum perfectiores alios regunt. 265.b.c.
Reſurgent in corporibus fœdis reprobi, electi vero in lucidis, & nitentibus pro ratione meritorum. 7.c.
Reſurgent omnes homines, ſed non omnes immutabimur. 110.a.& 121.a.
Reſurrectionis dies lætitiæ plena. 109.c
Reſurrectio Chriſti cũ eiuſdem natiuitate de virgine comparatur. 110.a.
Reſurrectionis hiſtoria ex omnibus euangeliſtis collecta contexitur. ibidem.b.
Reſurrectionis circunſtantiæ artificioſe tractantur. 111.b.c.
Reſurrectio figurata in manipulo Ioſephi ſomniãtis. 113.c.d.
Reſurrectio Chriſti non debuit differri vſque ad generalem reſurrectionem propter eius gloriam & ſynagogæ confuſionem. 114.a.
Reſurrectio Chriſti adeò neceſſaria, vt ſine illa nõ profuiſſet incarnatio aut paſsio. ibidem.b.
Reſurgente Chriſto puri homines plures reſurrexerunt, vt nobis noſtræ reſurrectionis certius eſſet teſtimonium. ibidem.d.
Reſurgens Chriſtus apparet duobus diſcipulis euntibus in Emaus villam, & tota ea hiſtoria ex euangelio colligitur. 115.a.b.& infra.
Reſurrectio domini figurata multis modis. ibidẽ.c.
Reſurgentis Chriſti diuerſę formæ, ſed vt orti cultor, & vt peregrinus moraliter tractatur. 116.b.
Reſurrectionis articulus creditu difficilis. 118.b.c.& & 126.a.b.
Reſurrexerint ne viri ſancti reſurgente domino iterum morituri anceps quęſtio. 119.a.b.
reſurgens dominus debuit videri oculis diſcipulorum, vt fides plena reſurrectionis haberetur alloqui non habenda. ibidem.b.
Reſurrectio domini viſa eſt plurimis & pluries. ibidem.
Reſurrectio domini tactu explorata. ibidem.c.
Reſurgens dominus edit & bibit, ob teſtimonium reſurrectionis. ibidem. non neceſsitate naturæ. 120.c.
Reſurrectionis teſtimonia magna. 119.c.d.
Reſurrectio domini probata fuit morte & martyrio apoſtolorum & diſcipulorum Chriſti. ibidẽ.d
Reſurgens dominus, non apparet conſpicuus toti populo, ſed quibuſdam tantum teſtibus ne fides per euidentiam tollatur 120.b.
Reſurgens dominus oſtenſus eſt in forma communi, & non in glorioſa ne putaretur alter. ibidem.b
Reſurgens dominus, noluit conuerſari cum diſcipulis permanendo totis diebus cum illis, ne putaretur habere eundem ſtatum vitæ quem antea. ibidem.c.
Reſurgens homo poteſt libere ſe oſtendere, aut ſecundum colorem, aut ſecundum ſplendorem, aut qualem maluerit. ibidem.c.
Reſurrectionis noſtræ ſpiritualis, eadem ſigna & teſtimonia moraliter tractantur, quæ & Chriſti reſurrectionem oſtenderunt. ibidem.c.d.
reſurgentis Chriſti imitatores eſſe debemus, ne iterum moriamur per recidiuum peccati. 121.a.
reſurrectionis die Marię tres, euangelicę exeunt domo ante ortum ſolem, ſed orto ſole perueniunt ad ſepulchrum, quoniam in itinere crux Chriſti adhuc erecta occaſionem illis contulit immorandi, ita pia eſt authoris conſideratio. 111.c.
retributionis certa ſpes valde excitat ad operandum. 163.c.d.
reuelationes priuatim factę non euulgandę. 167.a.
reuelationes priuatę habent nonnunquam periculum. 326.b.
romani martyris & monachi geſta ęgregia. 190.c.d
romana eccleſia caput orbis, 219.d.
romanæ eccleſiæ ſtabilitas promiſſa Petro à Chriſto. ibidem.
romanorum tolerantia magna. 129.a.
romanorum in deis ſuſcipiendis & colendis errores ridiculi. 145.b.
romani non niſi ſtrenuos admittebant ad certamen. 297.b.c.
romani triumphi conſuetudo & cauſa. 125.c.
Ruperto abbati miraculum contigit circa ſacramentum Euchariſtię. 157.b.

S

Sacerdoti ſummo ſemel in anno & ornamẽtis pretioſiſsimis

tioſiſsimis induto licebat Sancta ſanctorum ingredi,& illi arcam nudam oculis aſpicere ſoli erat phas. 158.b.
Sacerdotum vita qualis. 319.a.b.c.d.& infra.
Sacerdotes cur comedere peccata populi dicantur. 339.a.
Sacerdotum prima cura populum Dei amantem reddere. 252.c.
Sacerdotes duplici obligatione tenentur vacare Deo, & Dei beneficio & ſtipendio populi. 40.c.
Sacerdotes veteris Synagogæ reprehenduntur. 53.a.
Sacerdos confeſſarius iudex pius & lenis. 90.b.
Sacerdos abſoluere debet peccatorem exeuntem de ſepulchro non ibi manentem. 100.d.
Sacerdotes eccleſiæ efficaciter conſecrant & abſoluunt,& dant gratiam inſtrumentaliter tamē. 102.a.b.c.
Sacerdotes Iudæorum quas ob cauſas moliti ſint mortem Chriſto. 107.b.
Sacerdotium triplex legitur in ſcriptura, legale, euangelicum,& ſpirituale. 318.c.d. & infra, vbi de officio ſacerdotis Moſayci diſſeritur.
Sacerdotium ſpirituale explicatur contra hęreticos recentiores. 321.d.
Sacerdotium ſpirituale quomodo metaphoricum ſit,& diſtet ab euangelico. ibidem.
Sacrificia Synagogæ Deo per ſe non accepta & grata. 188.d.
Sacrificia Moſayca moraliter exponuntur. 322.a.b.
Samaritana mulier mundanam peccatricemque animam repreſentat. 91.b.
Sanguine reſperſa humanitas Chriſti. 263.d.
Salomonis opera tripartita. 180.c.tribusq; idcirco nominibus ipſe appellatus.
Salomonis cantica epithalamium in nuptijs agni & columbę continent, ibidem.d. vbi & argumētum totius libri exponitur.
Salomonis pelles interius pulchrę, exterius rudes. 282.a.b.
Salomonis cantica amorem ſpirant in ſingulis verbis. 205.b. & eiuſdem lapſus in idolatriam.
Salomonis de virgine prophetia. 231.a.
Sancta ſanctorū ſummæ venerationis Hebræis. 158.b
Sanctitas plus requirit quàm iuſticia communis. 346.c.
Sanctitatis pulchritudo per ſe valde amabilis. 355.a
Sanctorum cęleſtium patrocinium inuocandum. 200.c.d.
Sanctorum hominum mores deſcribuntur. 207.c.d.
Sācti glorioſius coronatur pro meritis coronis, quā ſi per Chriſtū gratis illis donati fuiſſent. 12.a
Sanctorum antiquorum ardentior charitas, quàm fidelium pręſentium. 40.b.
Sancti conſueuere eſſe aduocati illis qui patiūtur ſimilia his quę ipſi paſsi ſunt. 44.a.
Sanctorum patrocinium quęrendum. 84.d.
Sancti homines ſunt Dei templa. 85.a.
Sancti viri codices ſunt & libri qui exemplo ſuo & opere melius docent quàm ſolo verbo. 137.a.
Sancti mutati ſunt ex parte virtutis Chriſti. 218.d.
Sancti omnes, excepta ſacra virgine peccati aliqua labe affecti. ibidem.a.
Sanctorum pręcedentia & comparatio inutiliter quæritur. 260.b.
Sanctorum tres differentię. 264.a.
ſancti templum ſunt Dei. 270.a.
ſancti ſunt gigantes quidam. Ibidem.a.b.
ſanctorum feſta quomodo celebranda. 273.c
ſancti homines equis ſimiles ſub ſeſſore Deo. 287.a & 293.c.& 183.a.b.
ſancti cur in præſenti vita affligantur florentibus impijs. 301.d.& 302.a.b.& infra.
ſancti comparantur ſoli. 309.d.& 310.b.c.
ſanctis alijs alię gratię communicatę. 310.b
ſancti fulgent in Eccleſia quatuor modis. ibidem.c.
ſanctorum merita dijudicare temerarium eſt. Ibidem.d.
ſanctorum diuitię quę ſint. 316.d.
ſancti in hac vita alij, alijs virtutibus excellūt. 237.c
ſanctorum feſta cur celebrantur in eccleſia. 337.c.
ſancti quomodo imitandi. ibidem.
ſancti ſunt euangelium viuum, & quomodo imitandi. 83.a.& 343.
ſanctorum caro finitur, ſed ſanctitas eſt perpetua. 344.b.
ſancti exempla noſtra ſunt cuius figura habetur. ibidem.b.c.
ſancti viri ſex conditiones ex Dauide collectę. 346 b.& infra.
ſancti fructificant alijs ſalutifera verba loquendo. 347.a.
ſancti ſemper in melius promouent,& in virtute ſtabiles ſunt. ibidem.
Sancti comparantur arbori irriguę. 347.d.
Sanctorum verba & conuerſatio & tota vita omni ex parte vtilis eſt. 348.a.b.
ſancti quomodo fructificāt ſuum fructum. ibidē.b
ſanctis impendendus honor multas ob cauſas. 351.a.b.& infra.
ſancti ſunt ſpirituales parentes noſtri,& ob beneficia ab illis accepta debemus illis honorē. 351.b.c. & intercedunt pro nobis.d.
ſancti amici Dei,& hæc amicitia illos honore di-

 gniſsimos

gniſsimos facit.351.d.& infra,& quo amore Deus illos proſequatur. 352.a.b.
Sanctis Deus arcana reuelat,& ab eis ſunt aliquando edocti. 352.d.
Sancti aliquando videntur dare Deo conſilium in ſcriptura vſque à Deo familiarem ſe illis Deus præbet, ibidem & infra, cum alijs eximiæ familiaritatis argumentis. 353.a.b.c.
Sanctorum à morte reliquię honorantur à Deo. ibidem.d.
Sanctorum honor in Cælis quantus ſit. 354.b.c.
Sanctorum in hac vita remuneratio.355.d.& infra, quæ intelligitur non tam in corporalibus, quàm in ſpiritualibus bonis. 356.a.b.c.d.
Sanctorum gloria breui comprehenſione explicatur. 356.c.
Sanctis omnia cooperantur in bonum. 357.c
Sancti cur volunt laudari ſua bona opera. ibidem.
Sanctus, vide iuſtus.
Sanctorum intereeſsio ſola non ſufficit nobis ad ſalutem. 359.d.
Sancti exploratores ſunt terræ promiſsionis. 366.a.b.c.
Sancti in ea virtute potiſsimum eminere creduntur, qua laudantur à Deo. 367.a.
Sanctus altero præſtantior quanto in maiori virtute præſtat. ibidem.d.& infra.
Sanctorum celebritates non agebantur apud Hebręos. 375.d.
Sanctorum oſſa & reliquiæ edunt miracula, quia Deus in illis eſt. 377.a.
Samſonis prodigioſa vis. 42.b.c.
ſapientia antefertur feruori ſpiritus. 181.c.
ſapientia diuina euertit domum,vt drachmam humanæ naturę inueniat. 194.b.
ſapientia perfecta, eſt notitia Dei,& notitia ſui. 23.c.
Satanas in angelum lucis ſe transformat. 188.b.
Saul reprobatus à Deo. 278.d.& infra.
ſcala qua ad cęlum aſcenditur,qualis. 132.c.d. & infra.
ſcalæ ſpiritualis gradus tractantur. 242.b.
ſcandalum dare alicui criminoſum eſt.261.& infra.
ſcandalum acceptum & phariſaicum contemnendum eſt. 262.d.
ſcientia ſine pietate parum vtilis. 361.a
ſcientiam debet præcedere bonitas. 316.d. & infra.
ſcientia quibus modis paretur. 82.d.
ſcientia curioſa cum ignoratione ſui taxatur.127.b.
ſcripturæ ſacræ concentus commendatur. 130.c.
ſcripturæ ſacrę magnum fidei noſtræ teſtimonium. 150.d.& infra.
ſcripturæ ſacræ lectio amorem diuinum excitat. 179.c.
ſcripturę ſacrę obſcuritas magnam confert vtilitatem. 180.a.
ſcripturę ſenſus varij & multiplices. ibidem
ſcriptura ſacra videtur aliquibus in locis externâ pręferre ruſticitatem,ſed interne ibidem profundum habet myſterium, ex Auguſtino. ibidem.
ſcripturę ſacrę clauis fides eſt, ex Hilario. ibidem.b.
ſcriptura ſacra virtutes & perfectiones angelorum per ſimilitudines nobis exprimit.257.b.c.d & infra
ſcripturæ ſacræ donum nobis datum. 285.d.
ſacra ſcriptura ab idiotis & popularibus non eſt tractanda. 311.d.& infra.
ſcripturæ ſacræ teſtimonium vincit authoritatem mundi. 323.a.
ſcriptura ſacra mappę nauigationis aſsimilatur. 326.a.
ſcripturæ ſacræ neceſsitas. 210. d.& qualis in ea ſapientia ſit.211.& quæ dulcedo.b.& materia,& finis.b.c.
ſcripturæ ſacræ concentus ſuauiſsimus. 481.a
ſcripturam ſacram Chriſtus valde nobis commendat, dum illius teſtimonijs dæmonem ſuperat. 67.a.
ſcripturæ ſacræ lectio vtilis multipliciter. 67.a
ſcriptura ſacra modum docet ſeruiendi Deo. 83.a.
ſecretorum reuelatio indicium amoris. 280.b
ſeculares matronas dæmon ſæpe adorationi vacandum adducit quo negligant ſuæ domus curam. 72.a.b
Sedere coram Deo volentes puniuntur. 282.c.
ſenſualitas eſt velut venenata vipera. 122.d
ſenſuales appetitus primogeniti ſunt peccatorum, hos Deus interficit, vt educat ſuos ex Aegypto. 85.a.
ſenſui ſeruientes reprehenduntur. 363.b.c.
ſenſus geminus, literalis, ſpiritualis, cantici Salomonis. 180.d.& infra
ſenſu corporeo non eſt perceptibilis per ſe ſponſus animæ noſtræ ſpiritus ſanctus. 189.c.
ſenſus omnes hominis ieiunio debent vacare. 65.d. & infra.
ſenſuum curioſitas infatuat hominem ſecundum Platonem. 91.c
ſententia vltima iudicij finalis bonorum ac malorum diſpar. 9.d.& infra.
Seraphin velabant caput & pedes domini, & corpus detectum relinquebant in viſione Eſaiæ prophetę. 44.c.

ſerpentis

Serpentis imagine dæmon primos homines eſt aggreſſus, ne deceptos ſe eſſe per inſidias poſſent cauſari. 226.a.
Satisfactio acceptata per pœnitentem inducit obligationem. 10.d.
Sybilis virginibus Barbaris myſteria quędam diuinitus reuelata præſertim vniuerſalis iudicij arcanum. 5.d.
Sybilę fœminę prophetantes inter gentes. 145.c.
Sicli quinque iu templo olim dati moraliter exponuntur. 237.a & infra.
Signum reprobationis nolle audire verbum Dei. 58.d.
Signa quę conſequutura dicũtur in euangelio eos qui crediderint & baptizati fuerint, moraliter exponuntur. 127.c.d.
Silentium laudatur. 228.c.d.& 242.c.& 243.d.
Simeonis ſenis Hieroſolymitani ęgregia ſanctitas. 232.d.& ad redemptorem oratio. 234.a.b.& deſiderium. 235.d.& infra.
Simeonis ſancti ad virginem ſacram prophetica oratio de Chriſti paſsione & futura matris anxietate. 236.a
ſimonię vitium taxatur. 136.d.
Synagoga vetus armis plantata. 199.c.
Synagogam deus beneficijs multis affecit. 288.a.c
Synagoga deferitur à Deo. 51.d.
Sion ſpeculatio interpretatur. 331.b.
Solis proprietates explicantur. 309.d.
Solis curſus incarnationis verbi typus quidam. 210.d.
Sol inter omnes creaturas corporeas Deo ſimilimus. 308.a.b
Sol in ſublimem ſuum fontem rapit vapores terrenos, ſic diuinus ſpiritus eleuat deſideria, & in altũ prouehit. 93.b.
Somnus & quies contemplationis exponitur. 185.d.
Somnus peccatoris notatur. 329.d.& infra.
Somnus cur vitam præſentem repreſentar. 378.c.
Species naturalis rerum per proprias differentias cõſtitutas eſſe velut ſpecies numericas quę addita vnitate mutãntur diligenter exponitur. 256.c.d.
Spes anchorę nautlcę comparatur. 326.a.
Spes & fiducia in Deo locanda. 82.c.
Sponſi Chriſti epithalamium & animę ſanctę. 205.b.c.
Spiritus ſancti inuocatio ad vniuerſalis iudicij rationem hiſtoriamque exponendam. 1.a.
Spiritus ſancti miſsio gemina viſibilis & inuiſibilis 134.c.d.
Spiritus ſanctus ſeſe infundit in ſpiritum noſtrum, non ſic illabitur ſpiritus creatus. 135.a.
Spiritus ſancti in nobis habitatio deprehenditur quibuſdam ſignis & coniecturis. ibidem.
Spiritus ſanctus qui prius Apoſtolis datus à Chriſto fuerat in flatu, eur in Pentecoſte poſtea datus eſt in igne? cuius tres cauſæ feruntur. 135.a.b
Spiritus ſancti perſona, magis quà alię diuinę ignota philoſophis. 135.b.c.& 145.c.d.
Spiritus ſancti cognitio neceſſaria ad ſalutem. 135.c.
Spiritu ſancto edocta eſt eccleſia ibidem.c.d
Spiritus ſanctus munerum diſtributor. ibidem.
Spiritus ſanctus quomodo in Pentecoſte miſſus hiſtorice tractatur. 137.b.
Spiritus ſanctus inuocandus, ſine quo fruſtra labor impenditur. 138.c.d.& infra.
Spiritus tergemini, Dei, nempe, mundi & carnis duo poſteriores abijciendi, vbi de præparatione ad ſpiritum ſanctum recipiendum agitur. 139.a.
Spiritus ſanctus mundum bene olim conditum, ſed iam deformem vt reformet & emendet mittitur. 140.d.
Spiritus à Deo petendus triplex, ſanctus, rectus, & principalis. 143.a.b.& infra.
Spiritus ſancti operationes mirabiles in nobis recenſentur. ibidem.d.
Spiritus ſanctus faber appellatur malleo percutiẽs. 378.c.& ſic format in nobis Chriſtum.
ſpiritus ſanctus intelligentiam ſcripturæ ſanctis doctoribus contulit. 180.b.
ſpiritus quandoque fallax & periculoſe errat. 185.b.
ſpiritus ſanctus incantator eſt ſpiritualium ſerpentium. 207.a.
ſpiritus ſancti dulcedo ſæpe in actione potius quã in oratione ſentitur. 243.a.
ſpirit⁹ ſancti vnctione delibuti reddimur agiles ad virtutis laborem. 285.d.
ſpiritus ſanctus qualia pectora inhabitat. 234.a.
ſpiritus quã ſenſus ſuauiores eſſe delicias. 364.a.b. 372.d.& infra.
ſpiritus viciſsitudine nunc adeſt, nunc abeſt deuotis animabus. 189.a
ſpiritus ſanctus eſt legatus filij, ſicut filius legatus eſt patris. 121.d.
ſpiritus ſanctus procedit à filio ſicut à patre. ibidẽ.
ſpiritus ſanctus aduentus tres vtilitates nempe reformatio mundi, doctrina & fides, ex euangelio collectę. 21.a
ſpiritus ſanctus reformat hominem quoad ſe, proximum, & Deum. 122.b.
ſpiritus ſanctus in concordiam redigit homines, & vnum cultum & religionem diffundendo charitatem. 124.c.

spiritualis

Spiritualis generatio per Chriſtum inchoata, & per ſpiritum ſanctum quomodo abſoluta. 136.a.b.
Spirituales homines qui ſint, & quã egregij. 363.d & infra, & quibus moribus. 354.c
Spirituales homines ſæpe ſine rationis diſcurſu rapiuntur in virtutis opus. 364.b
Spiritualis ſuauitas vnctione comparatur. 243.d
Sponſę Chriſti mores. 207.& 208.b.
Stellæ magorum ductricis magnitudo noua ſitus & lux. 52.a.
Stella euanuit intrantibus magis Hieroſolymam, quia coram luce prophetica ceu ſole obſcurantur inferiora lumina. 53.b
Stella index deſcribitur oſtendere redemptorem. ibidem.c.
Stephani precibus Deus Paulum conuertit. 44.a.
Stephani miraculum circa Ethnici hominis cõuerſionem, referente Auguſtino. ibidem.
Stephani charitas eximia, quæ magis de proximis quã de ſuis vulneribus eſt ſolicita. 43.d.& infra.
Stephani lapidati functio propria lapideam cordis noſtri duritiam intercedendo mollire 44.a
Sterilitas inuidioſa fuit in lege Moſayca. 226.d. & infra, vide virginitas.
Structio in filios crudelis tyrannorum typus. 142.b.
Superbia aliquorum reprehenditur. 132.a.& 228.b.
Superbia per taurum ſignificatur. 322.b
Superbia habet præſumptionem & ambitionem. 334.c.
Superborum amicitiæ & familiaritates vitandæ. 336.a.b.
Subſtantia eadem patris & filij & ſpiritus ſancti. 321.d.

T

Taurina ſpectacula illicita & improba. 273.b.
Temporis penuriam ſancti deplorant. 57.a.
Templum ſpirituale debemus interius fabricare domino. 343.a.b.
Templi interioris forma, & idea qualis. ibidem.b.c
Templum ſpirituale ex arte & exemplari fabricãdum, & quęnam eſt ars, & quod exemplar oſtenditur ibidem.d
Templorum conſecrandorum ritus antiquus Hebræorum. 375.
Templa eccleſiaſtica modo ſanctiora ſunt quã fuit templum Salomonis. 376.a.
Templa indecenter eſſe culta reprehenditur. ibidem.b.
Templorum externa conſecratio figurat ſpiritualis templi (quod nos ſumus) ſanctitatem. ibidem.b.c.
Tẽpla quibus cæremonijs conſecrentur, & de myſtico illarum ſenſu. 378.a.b.
Tentationum nullus omnino euaſit. 68.c.d
Tentatur Paulus apoſtolus. ibidem
Tentatione carere non eſt perfectio, ſed vincere illam. ibidem.d.& infra
Tentatio ferendã, ſed non optanda eſt. 70.a.
Tentationibus quatitur qui virtutis initia inchoat. 242.b.
tentatione gulæ & ambitionis dæmon redemptorem fuit adortus. 66.b.c.d.
tentatio tertia aduerſus redemptorem à dæmone propoſita. 67.a.b.
tentatio Chriſti eſt conſolatio noſtra. 68.c.
tentatio ſi bene vtaris ea vtilis eſt, quia nos humiliat, vnit Deo, odiſſe mundi huius gaudia facit, virtutum exercitia alit, & merendi ſegetem ſubminiſtrat. 69.c.d.& infra.
tentationes impatienter deprecantes reprehendũtur. 70.b.
tentatio attemperatur viribus noſtris à Deo. 70.b.c
tentationi ſucumbit, vt plurimũ qui ſine Deo vincere meditatur. ibidem.c.
tentati debemus ad Deum ſubfugere. ibidem.d.
tentatio nebulę ſupra cor ſparſę comparatur quæ veritatis ſpiculo ceu radio ſolari diſsipatur. 71.a.
tentatio timoris nocturni puſillanimitas exponitur. ibidem.
tentatio quæ vocatur ſagitta per diem volans, vana gloria eſſe declaratur. ibidem.b.
tentationis remedia. ibidem.c.
tentatio carnis difficilis, & quomodo vincenda. ibidem.d.& infra.
tepidi taxantur. 179.b.
teſtimonia quatuor ob cauſas eleuari & reijci poſſunt velut ſuſpecta. 21.a.
teſtimonia fidei noſtræ multiplica externa & interna. 147.& 148. & 149.& infra, & in cælo, & in terra. 150.a.b.& quorum contemplatio habet ſuauitatem. 151.c.& credibilia valde, quæ eſt euidentia nõ rerum in ſe, ſed credibilitatis in cõmuni.d. & infra. & 156.c.
teſtimonia Chriſti adhuc paruuli. 236.b.
teſtamenti vtriuſque mirabilis concordia. 320.d.
teſtamentis fieri opera bona mandantes, quæ ab ipſis per vitam oportuit facta reprehenduntur. 348.d.
Theologi doctoris eſt explicare ſcripturam ſacram non plebis. 311.c.d.& infra.
Theologia ſcholaſtica ab Auguſtino tradita eſt. 312.c.& illius vſus exponitur.d.
Thomę apoſtoli credendi duritia. 177.d.
Thomas apoſtolus ex theſauro pectoris Chriſti, in miſſa manu mire locupletatus. 117.d.

Thomas

Thomas apoſtolus aliud in Chriſto tetigit. &aliud credidit. 1.8.a
Thomas apoſtolus diuinitatem Chriſti cõfitetur. ibidem.
Timoris erat lex vetus. 168.d.
Timoris clauis Deo coniungimur. 578.c.d.
Timore ſine cauſa corripimur. 197.c.
Timor deponendus Deo auxiliante. 199.b.c
Timor etendimus in Deum. 204.c.
Timor Dei bonus & neceſſarius. 237,a.
Timor Dei fortis cuſtodia virtutis. 249.d.& infra.
Timore Deus nos ad ſe trahit. 554.c.
Timoris diuini laudabilis effectus. 355.c.
Timore ſeruare legem Dei licitum,ſed minus perfectum. ibidem.d.
Timere debemus in hac vita de noſtra ſalute & damnatione. 361.d.
Timor mortis deponendus. 362.d.& infra,
Timores nocturni, quos tentator obijcit homini explicantur. 71.a.
Tyranni gentiles perſecutionem eccleſię immaniter ſuſcitarunt. 81.b.
Toleranum templum celeberrimum virginisque ſacræ veſtigijs conſecratum. 328.a.
Transfiguratio domini tres potiſsimum ob cauſas facta fuit. 162.d.& infra.
Transfiguratio clarius quã reſurrectio diuinitatem Chriſti monſtrauit. 163.a.
Transfigurationis dñi teſtes viſa narrant. ibidem.
Transfiguratio non omnibus diſcipulis eſt mõſtrata,vt fides conſtaret. ibidem.a.b
Transfigurati domini hiſtoria tractatur. 164.c.
Transſubſtantiatio panis in corpus Chriſti in ſacramento exponitur. 155.d.& infra.
Tribulationem immittere peccanti gratiæ diuinę eſt ſignum. 285.d.
Tribulatione nos Deus ceu fręno domat & regit. 287.b.
Tribulatio eſt in qua ſentit homo paſsionem domini. 289.a.
Tribulatio ppetua eſt in hac vita. 296.c.d.& 300.d
Tribulationis ſeptem vtiliſsimi fructus numerantur. 303.a.b.& infra
Tribulationes duplices ſunt corporales & ſpirituales. 307.b.
Tribulatio omnis leuis & ferenda ſi pręmium cæleſte proſpicias. 69.b.
Trinitatis ſacræ myſterium creditu difficilimum. 144.b.
Trinitatis myſterium quibus reuelatum. 145.d.& & infra. & credi neceſſarium hominibus,ſed à curioſa eius perſcrutatione abſtinendum. 146.b.c.d.
Trinitatis inſignia teſtimonia in cælo & in terra. 147.&148.&149.& infra.
Trinitas diuina Chriſto teſtimoniũ perhibet. 166.b
Trinitatis ſacræ vna ſubſtantia et identitas eſſentialis & voluntatis. 203 d.
Trinitas ſacra perſonarum diuinarum,ex veteri teſtamento probata. 205.d.
Trinitatis ſacræ opera ad extra indiuiſa,& tota Trinitas operata eſt incarnationem verbi. 222.c.
Trinitatis myſterium aliquo modo per ſolẽ figuratur. 308.b.& infra.
Trinitatis ſacræ vnitas eſſentiæ amoris infinitate conſtat. 372.d.
Tuba archangeli perſonãs in iudicio vniuerſali.7.c
Turcarum aduerſus eccleſiam perſecutio. 198.a.b.
Turcarũ tyrãni immanitas&truculẽtia.205.c.d.

V.

Vana gloria vitiat bonum opus. 548.b.
Verbum vocatur filius Dei in ſcriptura ſacra. 46.c
Verbi mentalis generatio in intellectu eſt. 46.c.d
Verbum noſtrũ geminũ oris & cordis. ibidem.d.
Verbum magis quàm ſermo dementali dicitur. ibidem.
Verbum imago expreſſa rei intellectę. ibidem.
Verbo Dei quomodo creari omnia intelligantur. 47.a.b.
Verbi diuini & humani differentia. ibidem.b.
Verbũ dicitur,quia producitur ex intellectu deitatis& filius,quia in ſimilitudinẽ naturæ eſt.ibidẽ.c
Verbi integra diffinitio. ibidem.c.d.
Verbum Dei æternum, lux vita Deus eſt, diuinęque naturæ. 48.b.
Verbum Dei vita omnium. ibidem.c.
Verbum Dei quid ſummum eſt,& deiecit ſe ad id quod infimum eſt,ſecundũ carnem. 49.c.d.
Verbum incarnatum eſt liber idealis,& in exemplum poſitus. 211.c.
Verbum Dei quaſi liber ſcriptus eſt opera ſpiritus ſancti.211.d.& velleri rectè etiam cõparatur.212.a
Verbum Dei infinite bonum,& primo dilectum à Deo. 279.d.
Verba hominis ſancti ſunt ſalutifera audientibus. 347.a.
Verecundia propria hominis pœna. 2.d.
Verecundia acerbũ ſupplicium hominis. ibidem.
Verecundia ſeculi infimum peccati impedimentum. 249.d.
Veritas cõtra adulationẽ cõmendatur.21.d.& 22.a.
veritas ſeruanda in verbo. 124.b.
veritas in verbis commendatur. 332.c.
veritas in principe eſſe debet. 206.b.
veritas videtur dura,quia eſt inflexibilis. 294.b.
veritas humilitatis germana. 334.a.
viaticum eſt ſacra Euchariſtia. 154.a
viatoris conditiones quatuor. 62.a.
viatoris hominis ſemper poſsibilis correctio.263.b.

victoria

Victoria quæ vincit mundum incarnatio 17.d
Victoria miraculo parta ad Toloſam Nauarum. 199.d.
Victoribus datur manna, id eſt, ſacra eucharistia non victis à peccato. 155.a
Viæ domini duę, quibus ad patriam tenditur, miſericordia & veritas. 287.b.
Via ad beatitudinem arcta eſt. 360.c.
Vigilare debet homo in hac vita. 56.d.& infra.
Vigilare ſępe monẽtur homines à Chriſto. 328.a b.
Vigiliæ noctis triſariam diuiſæ in euangelio. 331.d.
Virgarum multicolorum Iacob myſterium ad ſanctorum exempla refertur. 344.c.
Virgiliũ poëtã incarnationẽ verbi inſinuaſſe credebat. S.p. Auguſtinus. 145.c.
Virginitatem matris Dei rubus Moſaycus ardens, & incombuſtus portendebat. 34.d.
Virginitas coniugio melior. 251.d.
Virginitatis laudes. 365.b.& infra.
Virginitas angelorum ſocia. 222.d.
Virginitas probro dabatur olim. 214.d.& 226.d.
Virginis ſacræ in partu paupertas. 30.c
Virgo ſacra ſponſum monet ęquo animo ferre incommoditates loci, ac rerum dum parit redemptorem. 30.b
Virginis ſacræ afflictio dum alieno loco poſita parit. 30.a.
virginis ſacræ parientis habitus, imago, deuotio, & requies. 30.d. & 31.a.& 42.d.
Virgo ſacra ſimplicitate aduenrantium paſtorũ in partu lætatur. 33.a.
Virginis ſacræ parientis inenarrabilis lætitia. 35.c.
Virginis ſacræ dignitas & exultatio in partu. 36.c.
Virgo ſacra nobis deum de cælis deduxit. 42.a.
Virginis ſacræ oculi & crinis amore captus Deus, id eſt, fidei & humilitatis. ibidem.b.
Virgo ſacra altera Dalida à Samſone adamata. ibidem.d.
Virgo ſacra in partu ſpeciali indiguit vigore roborari diuinitus, vt diuini numinis impreſsionem & mentis ecſtaſin ferens animo, non deficeret corpore. 44.d.
Virgo ſacrą deſcribitur dum magos excipit. 53.c.
Virginum monacharum munus & libertas ſpiritus & ardor. 92.c.& 93.a.
Virginis Deo ſacræ monentur. 93.c
Virgo ſacra probabiliter creditur vidiſſe eſſentiã diuinam Chriſto reſurgẽte, & fuit hæc pia opinio doctorum hominum. 111.c.
Virgo ſacra ſolatur in cœnaculo familiam Chriſti. 110.d.& infra.
Virgo ſacra exultat prodito iam incarnationis myſterio cum mater Dei ab omnibus ſalutatur. 138.c.
Virgo ſacra in fide & gratia permanſit apoſtolis obtenebratis perſecutionis tempore. 144.c.d.
Virgo ſacra duplici dicto angeli credens ſũma laude digna. 148.d.
Virgini ſacræ quare transfigurati Chriſti gloria nõ fuit monſtrata. 267.a.
Virgo ſacra inenarrabili lætitia afficitur dum redemptorem edit. 193.c.d. & dum illi adeſt. 240. a.b.
Virginis ſacrę preces pro ſalute generis humani. 196.a. quæ & verbum è cælis traxere in terram.
Virgo ſacra inuocãda quia mater noſtra eſt. 197.c.d & 215.a.b. 219.c. 210.c.d.
Virgo ſacra ceu papyrus, vbi verbum Dei quaſi liber ſcriptus eſt opera ſpiritus ſancti. 211.d.& velleri recte etiam comparatur. 212.a.
Virgo ſacra antecedit omnes ſanctos. ibidem.b.& 260.c.d.
Virgo ſacra ex illuſtriſsima familia. 214.b.
Virginis ſacræ & Ioſeph ſponſi cognatio nota. ibidem.c.
Vigo ſacra primo docuit cælibatum. ibidẽ.& 227.a
Virgo ſacra virginitatem vouit. 214.d.& 222.a
Virginis ſacrę heroica humilitas animiq; deiectio & modeſtia. 214.d.& 227.d.& 228.a.& 260.c.d.
Virgine ſacra naſcente exultant angeli. 215.a
Virgo ſacra primę mulieris damna cõpenſat. ibidẽ
Virginis ſacræ hiſtoriam parce ſcripſere euangeliſtæ ſpiritu ſancto aſpirati, quia ea laus potius cogitatione quã lingua, aut calamo exprimenda. 215. b.c. altera ratio. 218.a.
Virgo ſacra regina eſt inter omnes virgines. 215.c.d
Virginis ſacrę laudes omnes cõplectitur hoc quod dicitur, de qua natꝰ eſt Ieſus. 215.d.& 218.c. 219.a.d & infra.
Virgo ſacra ad dexteram filij ſui ſedet. 216.a.
Virgo ſacra mater Dei dicenda. ibidem.b.
Virgo ſacra perfectiſsime amabat Deum filium ſuum. ibidem.b.c.d.
Virgo ſacra valde amata à Deo filio ſuo. ibidem.d & infra.
Virgo ſacra neminẽ hominũ dedignatur. 217.a.b.
Virgo ſacra ordinata ab æterno ad ſummam inter creaturas perfectionem. ibidem.c
Virgo ſacra electa vt ſit mater Dei & hominũ aduocata. ibidem.
Virgo ſacra ex hoc quod eſt mater Dei infinitatẽ quandam nacta eſt. 218.a,& 219.b.
Virgini ſacræ corpori & moribus magis aſsimilabatur Chriſtus ſecũdum humanitatẽ quã filij alij ſuis matribus. 218.c. quia de ſola virgine ſacra ſine patre creato ſumpſerat humanitatem.
Virgo ſacra ante omnes ſanctos imitata eſt Chriſtũ filiũ. 218.d.& ideo illius fuit ſũma perfectio. 219.a

virgo

Virgo ſancta præ omnibus ſanctis imitanda. 219.b. pulchra vt luna, & alię laudes. 219. d. & 222.d. & 227.a.b.c.d. & infra, de humilitate eius. 228. d. 231. d. 238.c.
Virgo ſacra interne & externe depingitur. 220.a. ſine peccato concepta.b. ſine fomite prauaq; incli natione, & in hoc eius caro comparatur angelis, omniſq; perfectio in ſola virgine eſt.c. ſingulęque ſanctorum hominum virtutes. 238.a.
Virginis ſacræ annunciatio ſummi negotij res. 220.d d. & infra, & eius conuenientiæ. 221.b.
Virgo ſacra multis modis fuit virgo. 221.a.
Virginis ſacræ aſſenſus poſcitur ad incarnationem ibidem.a.b.
Virgo ſacra turbatur, non tam viſo angelo, quã audito. ibidem.c. quanquam etiam viſa pulchritudine inſolita in angelo turbata ſit. 258.b.
Virgini ſacræ ſe humiliat angelus, cũ antea angelis patriarchæ & prophetæ ſeſe ſubijcerent. 221.c.
Virgo ſacra adumbrata diuinitus quare dicatur. 222.b.
Virgo ſacra habuit communem cum Deo patre filium. ibidem.d.
Virginis ſacræ Deum incarnatum concipientis habitus velut depingitur. 223.a.
Virgo ſacra ſe ancillam vocat. ibidem, & merito.
Virgo concepit mox vt dixit fiat mihi. &c. ibid.d
Virginis ſacræ vterus eſt cæleſtis paradiſus vt concepit redemptorem. ibidem.b.c.
Virginis ſacræ exultatio inenarrabilis dum concipit filium Dei. ibidem.c.d.
Virginis ſacræ plenitudo gratiæ figurata in hydria Rebeccę vnde cameli potati ſunt. 225.a,
Virgo ſacra per prophetas myſticè celebrata, ſed in nouo teſtamento ſuccinctè nimis laudes eius continentur. ibidem.b.c.
Virgo ſacra omne donorum genere cumulata, vt Pandôra dici poſsit. ibidem.c.
Virgo ſacra in conclaui concluſa cum ab angelo inuiſitur. ibidem
Virginum clauſura & ſeceſſus commendatur. ibidem.c.d.
Virgo ſacra abſq; omni peccato, & in illa Deus extitit multis modis, quibus in nulla Deus exiſtit creatura. ibidem.d. & 228.a.b.
Virgines caſtę ſuapte natura pauidę & ſubruſticę ac latere cupientes. 225.d. & infra.
Virginis ſacræ circunſpecta & cunctabunda prudẽtia. 226.a.b.
virginis ſacræ modeſtia in ſermone. ibidẽ. d.
virgo ſacra ſpectatores virginitatis amore afficiebat talem vultus eius ſpirabat pudicitiam. 227.b
virgines ſacræ eximia fides. ibidem.b.c. quę patriarcharum fidem ſuperabat.d. & ſeueritas. 228.b.c
virgo ſacra ſilet propriam dignitatem, qua mater eſt Dei, præ modeſtia & humilitate. ibidem.c.
virgine ſacra viſitante Iſabelam prægnantẽ paruuli vteris incluſi maternis mirabiliter certant. 229.a.b. & ab originali peccato mundatur Ioannes Baptiſta celeriter.c.
virginis ſacræ cantus myſterijs diuinis plenus. 230. c.d. & exponitur. 231.a.b.c.
virgo ſacra parienti Iſabelæ cognatę affuit. ibidẽ.d.
virgo ſacra non tenebatur ad legem de purificatione parientium. 232.c.d.
virgo miratur Simeone & Anna Ieſum paruulum celebrantibus in templo. 234.c.
virginis ſacræ filium in templo præſentãtis ad deũ patrem oratio. ibidem.
virgo ſacra datis ſecundũ legẽ quinq; ſiclis filiũ redimit à ſacerdote. ibidem.d. vbi de hac virginis emptione nonnulla pie conſiderantur. 235.a.
virgo ſacra caſtellum eſt muniti ſsimum. 237.d.
virgo ſacra actiones Marthæ erga redemptorem exercuit. 238. & velut Sunamitis prophetæ candelabrum menſam, & cætera parauit, & miſericordiæ opera omnia illi exhibuit. ibidem.c. d. & infra.
virgini ſacræ magnopere debitores ſumus. 239.b.
virgo ſacra vtriuſque ſororis Marthæ & Marię munera plene exhibuit. ibidem.d. & infra,
virgo ſacra ſicut & Chriſtus geminam portionem habuit diſtinctam, ſuperiorem & inferiorem. 240.b.
virgo ſacra paſsionis filij futurę præſcia. ibidem
virgo ſacra acceptabat paſsionem filij, & eam ſecũdum portionẽ inferiorem recuſabat. ibidẽ.b.c.d. & infra, & in hac portionũ diuerſitate aſsimilata Chriſto oſtenditur. 241.a.
virgo ſacra optimum gradum glorię eſt conſecuta. 241.b. & 244.d. & 245.d. & 249.a.
virgo ſacra angelis eſt admirationi. 244.c. & 255.b. & roſæ comparatur, & cæleſtis domus & curiæ ornamẽtum per apoſtrophem ad eam aſcendẽtem. ibidem.
virgo ſacra per arcam fœderis figurata eſt per tranſlationẽ arcæ, ei⁹ aſſũptio deſignata. 244.d. & infra
virginis ſacræ reſurrectio corporis. 245.b. & per hypoteſin quaſi oculis ſubiecta, vbi & ſylua figurarũ, & epithetorum virginis ſacræ.c.d.
virginis ſacræ miracula non legũtur in euãgelio, cõtemplatio illius maxime refertur, de qua multa cumulantur. 248.a.b.c.
virgini ſacræ cõmiſſa eccleſia, non vt eam regeret, ſed vt eam ſapientia inſtrueret. ibidem. fuit enim ineffabili ſapientia prædita. d.
virginis ſacræ vita perpetua fuit contemplatio. 252.d. & illius paupertas, triennis in templo fuit

præſentata

præſentata.253.a.& illius vita ſumatim exponitur.b.c.
Virginis ſacrę amor erga deum filium.ibidē.b.c.d, & infra late.
Virgo ſacra ferebat grauiter filij abſentiam, & hic in exilio detineri.254.b.c.Id circo diuinitus a filio conſolatione cæleſti frequenter eſt recreata, & ad virginem videndā certatim vndequaque tendebatur.d.
Virginis ſacrę mors glorioſa, ibidem, & 255.a.deſcribitur reſurrectio & aſſumptio Chriſto filio obuiā cum cæleſti curia prodeunte.b.& matris & filij cōgreſſus deuota hypotipoſi exponitur.c.
Virgo ſacra Tôleti viſa, atque diuum Illephōſum Toletanum antiſtitē honore inſigni affecit.317.d & infra.
Virgo api comparatur appoſitiſsime. 366.a.
Virginum fœminarū fortitudo in martyrio. 293.c.
Vincere tentationem perfectio eſt. 69.a.
Vincere meditatur. 70.c
Virtus probata hominibus ſummā conciliat autho ritatem plusquā genus & dona alia. 267.d.
Virtus interna eſt pulchritudo animæ. 208.d
Virtutes ſine gratia modici ſunt valoris. 367.a.b
Virtutum aliquarum moralium rigidi cultores ob carentiam charitatis ſæpe damnantur. 360.a.b.d
Virtutes theologię argenteę columnę vocantur. 192.a.& infra.
Virtutes morales lignis imputribilibus comparantur. 192.a.
Virtute debes præcedere eos quos. dignitate excellis. 25.d.
Virtutum multitudo Dei lucet in Chriſti natiuitate. 39.c.d.
Virtutes morales laborem habent. 201.b.
Virtutes cōnexę in homine iuſto.310.a.& in ſacerdote eſſe debent. 320.a.
Virtutes morales remi ſunt nauigij Eccleſiaſtici. 326.b.
Virtutem ſequi vitio poſt habito diuinæ eſt gratię. 285.c.virtus eſt magnus honoris titulus. 351.b.
Virtutum exempla rara ſed abundat nunc doctrina. 344.d
Virtutes neceſſariæ homini vt à Deo habitetur. 249.b.c.
Viſio Dei negatur in hac vita. 183.b.c.
Viſus princeps eſt ſenſuum exteriorum. 119.b.
Viſus eſt teſtium omnium certiſsimus. 162.d
Vita actiua & contemplatiua, vide actio & contemplatio.
Vita præſens inſtabilem habet dulcedinē.189.a.b.
Vitę emēdatio neceſſaria accedēti ad deū.208.a.b
Vita præſens periculis plena. 329.c.
Vita præſens cur aſsimilatur ſomno. 378.c.d.
Vita præſens fallax & figurata per hoſpitam interfectricem Siſaræ. 380.b.
Vita præſens comediæ ſimilis eſt & ſtatuæ volubili rotę ſubnixę quę faciem ſubinde commutat modo longa, modo breuis apparet 380 c.
vitæ præſentis breuitas. ibidem.d.& infra.
Vita pręſens alijs ſe oſtendit longam, alijs ſe fingit breuem, eſt enim doloſa. 331.c.d.
Vita tripliciter diuiditur in animalem rationalem & ſpiritualem 363.a.
Vita præſens habet temperatos dolores cum lætitia. 284.a.
Vita pręſens militia eſt. 296.c
Vitioſi homines ſæpe corporibus ſunt morbidis & inualidis quatenus ciborum copia diffluūt. 66.c
Vitio vno polluuntur omnes virtutes. 329.d.
Viuunt omnia in Deo. 209.b.
Vltio mira de homine ſumpta a Deo. 13.b.& 17.d.
Vmbra fidem ſignificat. 184.d.
Vnicornis ingenium ex Iſidoro quod niſi virgine pulchra illectus non capitur. 42.a.
Vnicornis natura ferocitas & captura, verbi incarnationi aptatur. 196.b.& 225.b.
Vnio ſtupēda tā diſtātiū naturarū in Chriſto.49.d
Vnionis cum Deo quatuor fructus. 181.b.c
Vniones tres quas bernardus admiratur. 322.d.
Voluptas profana iucūda eſt ſed nō eſt bona.201.a.
Voluptatis vilitas & breuitas meditanda vt peccatum abemineris. 106.a.
Voluntas hominis aliquando mala cum acumine intellectus. 122.c.d
Voluntas propria cauſa diſcordiæ eſt. 203.b.
Voluntatis, diuinæ ſūma libertas & facit ipſa bonitatem in rebus volitis. 217.d.
Volūtas eſt qua in animam aliquid intrat quaſi per oſtium. 249.d
Voluntas noſtra mutabilis. 257.a.
Voluntas Dei regula eſt & rationem praticam antecedit.278.a.b.& ideo ſtultum eſt eius rationem quærere. ibidem.
Voluntatis proprię ſui quę ipſius abnegatio petita à nobis, videtur difficilis.299.d, & infra, & quomodo fiat. 266.a.b.
Vſurari increpantur. 109.a
Vſus ne neceſſarius adſcientiam habendam. 82.d.
Vtilium bonorū neglectio ſignū eſt amoris.374.c.
Vulpeculę demoliētes vineas fuere illi falſi doctores qui vera dogmata cōtaminabāt initio naſcentis Eccleſiæ. 81.b.& 188.b.c

Z

Zacharias angelo Dei non credēs multatus.148.d.
Zelatores diuini honoris ſancti & præſertim martyres. 200.d.
Zizaniorum ſeminator dæmon. 203.d.

CONCIONES SA-CRAE ILLVSTRISSIMI ET REVEREN-DISSIMI D. D. THOMAE A VILLA NOVA,

ex ordine Eremitarum Diui Auguſtini, Archiepi-ſcopi Valentini, & in ſacra Theologia magi-ſtri, nunc primùm in lucem editæ.

Dominica prima in Aduentu Domini,

Ex illo Lucæ.21. Tunc videbunt filium hominis venien tem in nube, cum poteſtate magna, & maieſtate.

IVDICII FINAlis ſeriem, modúmque dicturus, te deprecor alme Spiritus, noſtris ex alto illabere mētibus: prę cordiiſq; tuorū benignus infundere, vt tanto myſterio digna ſentiamus, et ſi quid dignè ſentimus, pleno eloquio profundamus. Da ſermonem rectum, & bene ſonantem in os meum: perſonetque ab ore meo, velut à tuba, populo Dei eloquium tuum: vt tinniant ambæ aures audientium eum, & cōuertantur ad te dominę: ne ſicut viuētes in die illa abſorbeat eos furor tuus. (Hieremę.19.a) Fac hoc ſumme Deus, ſanctæ virginis precibus exoratus: cuius pium ſuffragium deuota mente, flexis genibus, imploremus, dicentes. Aue Maria. Duo dicturi ſumus de iudicio finali, ſcilicet propter quid fiet, & quomodo fiet: primò tangentes cauſas & rationes, propter quas generale iudicium fiet: ſecundo hiſtoriam iudicij, nō ex quibuſuis vulgaribus libris, ſed ex euangelij fonte, & prophetarūm dictis, meliori quo potuerimus modo, ꝑ mediocritate noſtra colligentes. Et vt euidenter innoteſcat, propter quid iudicium futurum ſit, formetur ratio prima ex hominis dignitate, ſic. Homo, eo ipſo quòd homo eſt, tenetur iudicio, ſolusque poteſt in iudicio conueniri: eſt enim ex omnibus animantibus ſolus dominus ſuorū operum, habens in ſe plenam & libertatem, & facultatem eligendi, faciendique quod libuerit: neque cogi poteſt ab aliquo creato ad volendum, vel nolendum quancūque rem: ſed libero & ſpontaneo ſuo regitur arbitrio, habens in ſe principium proprium, & liberum ſui motus. Non ſic in alijs eſt vel agentibus, vel animantibus, quæ naturali quadam neceſſitate coguntur operari, nullamque in ſe ipſis eligendi faculta-

tem, aut libertatē habent: ſed ad certos effectus à natura ipſa determinata ſunt. Grandis humanæ naturæ dignitas altiſsimaq́; prærogatiua eſt, vt ad Dei imitationem, ipſa quoque quodammodo ſui iuris ſit, & ſuo arbitrio derelicta. Quid ſublimiꝰ dari potuit creaturæ? Aut in quo magis dignificari potuit ex natura? Deus, inquit ſapiens, ab initio cōſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui: appoſuit illi ignem & aquam, ad quod volueritporriget manum ſuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit, ei dabitur illi. Quia igitur ſuorum operum Dominus eſt, ad rationem illorum reddendam tenetur coram Domino. Vnde omnia opera eius, cogitationes & affectus, in libro Dei ſcripti ſunt: & ſicut ipſe per Prophetam ait, condita ſunt apud ipſum, & ſignata in theſauris eius. Vnde rurſus alius Propheta inquit. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcilicet mei defectus ſcribētur. Dies formabuntur, id eſt, tuæ lucis radius fulgebit in iudicio, & nemo in eis, ſcilicet, latebit. Non ſic opera brutorum computātur à Deo, quia neque libera, neque rationis reddendæ capacia ſunt: in hac libertate, merendi & demerendi ratio eſt: hæc etiam totius bonitatis vel malitiæ moralis radix & fundamentum eſt. In alijs enim omnibus creaturis corporalibus, ſola & ſimplex reperitur bonitas naturalis: ſecundum quam, & prototypo ſuo, & fini ad quem condita ſunt, conformia inueniuntur: & hæc ad artem, & finem conformitas, eorum bonitas eſt. In homine verò præter naturalem hanc bonitatem, aliam moralem ponimus, non per conformitatem ad artem, à qua conditus eſt, ſed per conformitatem ad legē, per quam in operibus, & affectibus regulandus eſt: cuius bonitatis fundamentum in hoc conſiſtit, quòd illi regulæ conformari, deformarique pro libito in manu ſua eſt. Huc vſque hoc apertè deduximus, vt ex hoc intelligamus, hominis naturam talem eſſe, vt de ſuis operibus propter libertatem ſuam, meritò in iudicio conueniri poſsit. Dico vlterius, neceſſarium eſſe vt hanc rationem aliquando reddant homines, propter duo: primo, quia Dei perfecta ſunt opera: ſapientia enim Dei attingit à fine vſque in finem fortiter, & nihil in rebus reliquit imperfectum: ſi autem huiuſmodi ratio non daretur, imperfectū quid eſſet in orbe: eſſet enī in homine bonum & malū, meritum & demeritum, & meritum careret præmio, & demeritum careret ſupplicio. Itaque taliter factus eſſet homo, vt merendi & demerendi locum haberet, cuius tamen merito & demerito non ſuccederet præmium, neque ſupplicium. Cùm autem meritum reſpiciat præmium: & demeritum ſupplicium, imperfectum & incōſummatum maneret opus Dei, propter quod facta ſunt omnia, id eſt, homo ipſe: & ita totus orbis propter ipſum factus maneret quodammodo inconſummatus. Secūdo, quia eſſet maxima quædam inordinatio in mundo, & mundus iſte Babylon & labyrinthus quidā videretur. Cū enim in naturalibus tantus ſit ordo in vniuerſo, miraque Dei arte rerum ſucceſſus & temporum ordinentur,

Eccl. 15. c.

Deute. 32. c.

ps. 138. c.

Deute. 32. a.

Sapiēt. 8. a.

nentur, ſi vt quidam delatrat, hominum ſolos reſpuit actus merito re ctor cohibere mõ:& vt alius inquit, Iob.22.b. ſuper cardines cæli ambulat, neque noſtra conſiderat: quid hoc mundo peius? quid inordinatius? quid à vera ſapientia diſtantius? Quæ enim maior inordinatio, quàm vt tãta mala maneant impunita, tanta bona ſine præmio relinquãtur? Quid ergo? dicemus Deum ſapienter quidem omnia condidiſſe, ſed neſcire gubernare quod condidit? abſit abſit. Mundus iſte domus Dei eſt, & ordinatiſſima eſt, qualem decet eſſe tãti principis domũ: quòd ſi quæ in ea inordinatè fieri permittuntur, ad maximum ordinem per Dei iuſtitiam, & pœnam debitam redigentur: neque minus ſapiens rerum gubernator, quàm creator Deus eſt. Hæc omnia exemplo lucidiora fient: quid verò vt ille Deum blaſphemet, deieret, & contemnat, legemq́ue eius & præcepta parui pendens ſubſannet & irrideat, ſacrilegus, prophanus, Dei ſacrorumq́; omnium contemptor, & moriatur diues et quietus, in delitijs opulentus et craſſus, et nihil vltra? Rurſus proximum ſuum de ſe bene meritum, iuſtum et innocentẽ expoliet alius, concutiat, & occidat, nulluſq́ue ei dicat, Cur ita facis? neque ipſemet proximus ab eo læſus contra illum mutire audeat præ timore, moriaturq́; felix & proſper, bonis affluens, honoribus & dignitatibus pollens, & nihil vltra? Alius verò omnium flagitiorum facinorumq́; perpetrator, obſcœnus, vt libidinẽ ſuam expleat omnia naturæ morũmque iura tranſgrediens, pro libito viuat, ſtupris, adulterijs, nefandiſq́ue libidinibus replens omnia, omnes offendẽs, omnia cõfundens, & quia potens eſt, neque ſuperiore aliquo iudice cohiberi poteſt, in delitijs ſit, & gaudeat impunitus, & nihil vltra? vbi igitur Deus? vbi fas? vbi lex? vbi veritas? vbi iuſtitia? vbi deniq; rerum facies, & incommutabilis ordo? Si res humanæ ita ſe habent, nihil vtique homine peius, nihil infelicius, nihil inordinatius. Defraudati ſunt igitur iuſti, decepti martyres, inanis iuſtitia, vacua virtus, omniſque ſanctorum hominum ſpes vana & ridicula habenda eſt: ſed non ita eſt, abſit abſit vt ita ſit. Deus enim bonus, bonũ quoque condidit mundum, non alia vtique ratione (vt ait Plato) quã quia ipſe bonus eſt. Ipſa igitur vitæ præſentis perſpicua inordinatio, futuræ animaduerſionis in malos apertum & euidens argumentum eſt. Quo fit, vt nonnulli gentilium, qua ſi ipſa veritate coacti, iniquis hominibus etiam poſt vitam deſtinent pœnas: nimis enim rationi obuiare videtur, tot tantaque facinora manere inulta: humanarumq́ue rerum nemini curam eſſe. Propter quod Propheta lætabundus populis denunciat, dicens. Lætentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate: & gentes in terra dirigis. Ps.66.a. Gaudeant, inquam, & lætentur populi, quia eſt iuſtitia, eſt veritas, eſt iudicium, eſt qui actus hominum quærat & iudicet, eſt qui puniat & vindicet, eſt etiam qui ſanctorum laborum præmia reddat. O quantum gaudium, o qualis gentium conſolatio, ô quàm vera & iuſta lætitia: ipſos denique peccatores, licet reos & timidos, ab iſto gaudio non iudico ſecluden-

doſ. Quis enim non gaudeat de iuſtitia? bonum vniuerſi proprio incommodo ſi æquitas viget, præferendum eſt. Timeant igitur & trepident gentes, ſed lætentur nihilominus & exultent, quoniam iudicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis non cogis. Sed qui negligit directorem, experietur iudicem: vnde & alibi idem propheta inquit. Cognoui quoniam faciet Dominus iudicium inopis, & vindictam pauperum. Quaſi dicat: non ſolùm fide hoc credidi, ſed naturali etiam ratione cognoui, quòd Deus bonorum malorumque ſit retributor: quia ita videlicet, ſummam Dei ſapientiam, bonitatem, iuſtitiamque decet, & rerum ordo depoſcit, vt præcedentibus rationibus demonſtratum eſt. O verè neceſſariam Gehennæ pœnam, verè decoram inferni pyram, quæ creatoris ſui iniurias vindicat: & inordinata per culpam, reordinat per pœnam. O verè pulchram creaturam, mundoque vtiliſsimam poſt reatum, quæ ſi poſt culpam deeſſet, defectuoſus & imperfectus mundus maneret. Ita nanque neceſſaria eſt ad vniuerſi complementum, & ordinem retributio peccatorum, ſicut remuneratio meritorum. Sed fortè dices, ad hoc iudicium particulare ſufficit, quod in morte cuiuslibet fit: quid opus eſt poſt hoc iudicium alterum generale? Deus enim non vindicabit bis in idipſum. Sed audi obſecro, & paucis tibi oſtendam hoc ita expedire, rationique & iuſtitiæ ita conſentaneum eſſe. Virtus enim non ſolùm meretur præmium, ſed etiam & honorem: immo honor proprium virtuti præmium eſt, & illi maximè debitum? Similiter peccatum non ſolùm meretur pœnam, ſed etiam confuſionem, & verecundiam. Vnde iuſtiſsimè præcipiunt leges imperatorum, vt delicta reorum publicè puniantur: vt videlicet pœnam inflictam, aſtantium verecundia & confuſio comitetur. Quòd ſi quis iudex ſecretò in carcere latronem pro furto flagellaret, non plenam egit de furto iuſtitiam: quia præcipuam quandam partem vitio debitam, ſci licet confuſionem latroni remiſit, quæ non poteſt per quancunque aliam pœnam corporalem ſuppleri, quoniam alterius generis eſt. Vnde vſque adeo confuſio & verecundia humana pœna eſt, vt hæc præcipua ſit hominis pœna, quatenus homo eſt: nam & iumenta flagellari, cruciari, occidi poſſunt, ſed non verecundari. Quo fit vt ingenuus quiſque malit aliquãdo ſecretò torqueri, quàm publicè confundi: & libenter quanlibet pœnam ſecretò portare, vt publici pudoris confuſionem euadat. Tunc igitur homo, maximè vt homo punitur, quando pro delictis ſuis publicè confunditur. Oportet igitur ad perfectam & integram iuſtorum remunerationem & malorum retributionem, vt felicitatem iuſtorum honor & gloria, & miſeriam iniquorum confuſio, & pudor comitetur. Si enim in ſecreto fieret retributio, non modica retributionis pars deeſſet vtrique. Vnde quia Deus bonorum, malorumque in ſummo iuſtiſsimus eſt retributor, iuſtis poſt gloriam ſempiternam, ſummum, poſsibilem, & ſibi debitum honorem, non denegabit: malis quoque ingratis, & legis

Pſa. 139 c.

Naũ pri mo. ex verſione lxx. ibi nos legim' non cõſurget duplex tribulatio.

legis ſuæ præuaricatoribus, poſt Gehennam, ſummam quoque confuſionem præſtabit. Itaque vt iuſto nihil deſit ad plenum virtutis honorem, neque iniquo ad plenam delictorum ſuorum confuſionem, omnem intellectualem rationalemq; creaturam ſimul in illo iudicio congregabit, vt ab omnibus creaturis rationis & intellectus capacibus iuſtus honoretur, & coram omnibus confundatur iniquus: propter quod nō relinquetur in cælo angelus, neque dæmon in inferno, neque quiſquam hominũ ex quo Adam conditus eſt, ſiue in cælo ſit, ſiue in inferno, ſiue in limbo, qui nō aſtet in hoc iudicio, & bonorum malorumque cauſam apertiſsime cognoſcat. Si enim quiſquam illorum illi iudicio deeſſet, iam non plenus honor neque cōfuſio videretur: portio enim illa vel honoris vel confuſionis deeſſet, quæ ex illius præſentia proueniret. Vnde honorabitur iuſtus apud omnes, apud quos honorabilis eſt: & confundetur iniquus coram omnibus, coram quibus confundi poteſt: vt integra & perfecta Dei iuſtitia inueniatur. Quapropter etiā omnia ſecreta cordium, omnes cogitationes, affectionesque, & deſideria nudabuntur: omnia opera ſiue bona ſiue mala publicabuntur: & ita quiſque aſtantium conſcius erit alienarum cogitationum, affectionum & operum, ſicut ſuorum. Deo nanque prodente omnibus omnia, nota erunt: vt omnibus Dei iuſtitia manifeſta ſit. Neque mirandũ hoc, nam ſicut in radio ſolis atomi quæ prius non apparebant, oculis fiunt notæ, ita in radio diuinæ lucis omnis illa congeries cogitationum, affectionum, & operum veluti atomorum multitudo, apertè & clare videbitur coram omnibus. Si enim oculus noſter corporalis propter lumen creatum, ad tantam diſtantiam ſimul tantam videt multitudinem ſtellarum, quid miraris ſi irradiante Deo, oculus intellectus tam numeroſam ſimul videat cogitationum, & operum multitudinem? Hoc eſt quod Dominus in Euangelio apertè inſinuat, dicens. Nihil opertum q̃d non reueletur, neque abſconditum quod non ſciatur: quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicetur, &c. (Luc. 12. a.) Et Apoſtolus, Nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, qui manifeſtabit abſcondita tenebrarum, & reuelabit conſilia cordium. (1. Cor. 4. a.) Et Propheta. Reuelabo pudēda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiā tuā. (Naū. 3. b.) Rurſus Eſaias ait. Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum, vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo. (Eſa. 47. a.) O confuſionem nimiam, ô maximum & terribilem pudorem: quis illum verbis explicare valebit, imò vel animo cogitare? Dicent montibus cadite ſuper nos, & collibus operite nos, vt Dominus in Euangelio, & Ioannes in Apocalypſi teſtantur, vt tantum poſsint euadere pudorem: (Luc. 23. d. Apo. 9. d.) tolerabilior namque illis omnes cruciatus, & quātumuis amara mors videretur, quàm coram Deo & angelis eius, & tam graui multorũ ſenatu, in tanta deformitate nudatis criminibus apparere. Quid dico? imo vellent potius pro tunc inferni ignibus cruciari, quod Iob deſiderat, dicēs. Quis mihi det vt in inferno protegas me, & abſcōdas me, donec pertranſeat furor tuus, modò ibi non me relinquas, ſed conſtituas mihi (Iob. 14.)

tempus in quo recorderis mei. O intolerabilem malorum pudorē, quo etiam ipſa Gehenna mitior eſt: latere enim impoſsibile, apparere autem intolerabile erit. Vere illi (vt pſal. 31. pſalm. inquit) beati erunt, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata: verè beatus, cui non imputabit dominus peccatum. Quorum autem tecta erunt peccata, niſi quorum hîc fuerint Deo & confeſſori reuelata? Noli homo noli celare peccatum tuum: ne celes vni, ne vniuerſitati nudetur. Reuela vni pudenda tua: ne reuelentur vniuerſo. Si vſqueadeò confunderis vni in ſecreto propalare peccatum, magis credo illud publicè, & coram populo dicere expaueſceres. Quid ergo tibi euenturum putas, cùm iam non verbo, ſed facto, Deo, & angelis, & hominibus, ſicut factū eſt propalabitur? Neque enim ſcelus ita turpe eſt dictu, ſicut factu. Pudet hîc referre quorundam in ſuorum confeſsione delictorum temerariam, friuolam, per nicioſamq́ue palliationē, quæ æternum illis eſt paritura pudorem? Qui enim vnum peccatū aut palliat aut tegit, cætera prodidiſſe, nihil proderit: quoniam iuxta prædictū prophetæ teſtimonium, illi ſolùm teguntur iniquitates, cui Deo propitio hîc fuerint remiſſæ: vno autem celato, cætera etſi prodantur, non remittuntur: nō ergo teguntur. An verò ita tecta erunt, vt penitus non appareant, iuxta quorundam ſententiam: aut vt appareant quidē, ſed non confundant, iuxta aliorum ſententiam: non eſt meum hoc loco diſputare. Quòd autem ad hoc iudiciū vniuerſa illa multitudo, de qua diximus, conuocanda ſit, & quod ratione probare nitebamur, etiam propheticum teſtimonium aſtipulatur, dicens. Deus deorum, dominus locutus eſt, & vocauit terram à ſolis ortu vſque ad occaſum: ex Sion ſpecies decoris eius, Deus manifeſte veniet Deus noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu eius ardebit, & in circuitu eius tempeſtas valida. Aduocabit cælum de ſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Congregate illi ſanctos eius, qui ordinant teſtamentum eius ſuper ſacrificia, & annunciabunt cæli iuſtitiam eius. Et ne de tali ac tanta congregatione mireris, ſequitur. Quoniam Deus iudex eſt. Quid ergo mirum, ſi creatorem iudicantem omnis aſtipuletur creatura. Sed iam de hoc tanto iudice apertiùs differamus, nō enim parum refert ad reū cauſæ ſuæ propitium habere iudicem, etiam ſi iuſtitia ſeruanda ſit in iudicio: hanc enim propitiationem propheta petit à domino, dicens. Viuet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adiuuabunt me. Quis ergo tanti iudicij futurus eſt iudex? Non vtique angelus vel archangelus, vel quantumuis illuſtris, & ex ſupremo ordine ſeraph: nō enim decet angelū tāta maieſtas, ſed Deum omnium conditorem: nec humanæ naturæ, quam ſibi copulando ita honorare dignatus eſt Deus, tantam irrogabit iniuriam, vt eam aſſiſtere faciat ad tribunal angeli iudicandam. Diuino itaque iudicio & infallibili iudicabitur homo: ille noſter futurus eſt iudex, quem neque fallere, neque fugere quicquam poteſt: qui nec decipere, neque decipi nouit. Cuius rei timorem propheta cō memorans, ad iniquos ita proloquitur,

Pſ. 49. a.
Pſ. 118
Pſa. 74.

tur, dixi iniquis, nolite iniquè agere; & delinquentibus nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu veſtrum; nolite loqui aduerſus Deum iniquitatem, propter quid ô propheta? qua ratione? Sequitur, quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque à deſertis montibus, ſcilicet, fuga vobis patet: quoniam Deus iudex eſt: ſub tanto ergo iudice quis audet peccare? qui omnium iudicādorum & iudex & teſtis eſt: & quem nulla ſcelera noſtra latent: neque tamen in forma Dei reprobos iudicaturus eſt, Tātæ enim maieſtatis tribunali aſsiſtere quis auderet? apparere coram

ps. 103. d. eo quis ſuſtineret? Columnæ cæli contremiſcunt ad nutum eius: reſpi

ps. 96. a. cit terram & facit eam tremere: mōtes & rupes ſicut cera liqueſcunt à facie eius, & poterit aſtare coram eo fluxa, debilis, & putrida caro? Vnde

ps. 67. a pꝓpheta, ſicut fluit cera à facie ignis, ſic (inquit) pereāt peccatores à facie

Iob. 7. Dei. Et Iob. Oculi tui in me, & non ſubſiſtam. Et rurſus, etiamſi locu-

Iob. 37. d. tus fuerit homo, deuorabitur. Quis igitur coram illo iuri ſuo innitetur? quis ſe iuſtum audebit aſſerere? quis non potiùs ante illum contractus, humilis, tremebundus, & pauidus ſubſiſtet? Propter hoc propheta regius nomine & voce filiorum Adam ad

Pſal. 71. patrem ſupplicat, dicens. Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuā filio regis, iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos in iudicio. Hoc eſt, nō in tua maieſtate nos iudica Deus, ſed vices tuas filio tuo domino noſtro committe: illum ad iudicandum delega: ille meus iudex ſit, qui fuit redemptor. Nec hoc piiſſime pater poſtulo, ꝙ aut rectitudinem tuam, aut miſericordiam tuam

ignorem: rectus namque es domine ps. 91.
deus noſter, & non eſt iniquitas in ps. 16.
te: miſerator & miſericors es domi- ps. 85.
ne: patiens & multū miſericors. Scio domine ſcio, quia rectiſsimus & mitiſsimus es natura: quid enim natura diuinitatis benignius aut clemētius?
Sed potens es domine, & veritas tua pſal. 88.
in circuitu tuo: horreo, trepidoque tuæ veritatis aſpectum: neque meas infirmitates, miſerias, laboresque, quibus ab infantia ſubdor, expertus es: illum ſupplico pater clementiſsime, illum mihi delega iudicem, qui eſurire, frigeſcere, triſtari, & anguſtiari mecum agnouit: qui miſeram hominum ſortem, & exiguitatem expertus eſt: qui malorum inſidias, perſecutiones, fraudesque ſuſtinuit:
qui tentari, & pati omnia nouit, In Heb. 5.
eo enim quòd tentatus & paſſus eſt, c.
ipſe dignabitur & eis qui tentantur auxiliari: didicit eñ ex his quæ paſ
ſus eſt, miſericordiam: ipſe cogno- ps. 102. a
uit figmentum meum, ipſe meam exiguitatem, & tempeſtatum validos fluctus, quibus in hoc mari naufragamur, ſimul agnouit. Quare libenter illius iudicium ſubeo, & amplector ſententiam, qui pro me miſerrimo & indigno ſeruo ſuo iudicatus & mortuus eſt: & ne me damnaret ad Gehennam, ad crucem ſe damnari permiſit. Non recuſo iudicem, quem habui redemptorem: agnum inquam pro me occiſum, hūc iudicem efflagito, hunc deſidero, hunc totis viribus concupiſco.
Non ipſius crudelitatem cauſabor
quia agnus eſt: non ſuſpectam ha- Ioan. 1.
bebo amicitiam, quia frater meus
& caro eſt: neque de rectitudi- Geñ. 37
ne formidabo, quia & ipſe Deus f.
eſt: illius aſſiſtere tribunali non re- Ioa. 20.
nuo, qui pro me profani iudicis tri- g.

bunali aſsiſtere non eſt dedignatus: quicquid de me decreuerit ipſe libẽter ſuſcipio. Iudicium tuũ ergo potẽtiſsime pater, Regi da: ipſe ſit meus Iudex, qui pro me fuit iudicatus: eo enim ꝙ indignè iudicatus eſt, ipſe dignus eſt viuorum & mortuorum omnium fieri iudex. Vnde ad illum meritò proclamat omnis cæleſtium militũ multitudo, dignus eſt agnus

Apo.5.c qui occiſus eſt, accipere virtutem, diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & omnem creaturam quæ in cælo eſt, & quę ſuper terra, & ſubtus terram, & mare, & quæ in eo ſunt. Exaudiuit dominus preces noſtras, votaque ſupplicantis populi non deſpexit, filioq; ſuo, puero ſuo, domino noſtro iudicium delegauit, illum conſtituit iudicem viuorum omnium & mortuorum. Vnde id ſcimus? quia ipſe vnigeni-

Ioã.5.d tus nobis hoc apertè reuelauit. Pater, inquit, non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio, & poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Noluit enĩ deus hominem niſi per hominẽ iudicare: cauſamque ſuam cum homine iudicãdam homini commiſit: vt interdum & hominem iudicet homo deus: iudicet inquam, non ſolũ quia deus, ſed quia fili⁹ hominis eſt. Nolite mirari hoc, videlicet ſi tanta dignitas homini concedatur, quæ non cõceditur angelo: hic enim homo non ſolùm filius hominis eſt, ſed & filius Dei eſt, & hãc omnem celſitudinẽ ipſe promeruit: in eo enim ꝙ humiliatus eſt vſque ad iudicium per obedientiam, exaltari quoq; ad iudicium omniũ promeruit per gratiam. Nolite ergo mirari hoc, quia filius hominis eſt. Quãta hominibus fiducia, quanta mortalibus ſpes in iudice iſto? Quis non ſperabit ſalutẽ etiãſi peccator ſit & indignus, quando à patre pijſsimo eius ſententia ferẽda eſt? Vnde Apoſtolus. Quis accuſabit aduerſus electos dei? Deus qui iuſtificat. Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexterã dei, qui etiã interpellat pro nobis. Quomodo cõdemnabit interpellator, qui ne dãnaret, ipſe mortis ſubijt damnationem? Quando ſaluator dãnabit, quos morte redemit? aut quãdo aduocatus in clientem ſuum poterit eſſe damnator? Fatebor enim neq; me dixiſſe pigebit, in hoc iudicio omnia terrent me, omnia me cõturbant, neq; ſine timore nimio huius tanti iudicij valeo recordari: ſola hæc mihi relicta cõſolatio eſt domine mi, quia criminum meorũ tu ſolus futurus es iudex, tu inquam redemptor meus, aduocatus meus, pater meus, tota ſpes mea, & totum bonum meum, & ſolaciũ. Vnde ſæpius cum propheta clamitò, dicens. Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et rurſus, etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Quid ni ſperem, cum ipſe ſit propitiatio pro peccatis meis? Quid ni confidam: vbi in corpore mei iudicis ſalutis meæ impreſſa inſignia fulgẽt? Certè etſi taceã ego, ſatis pro me loquentur vulnera illa: nec aliud reſpondebo exprobrãtibus mihi verbum, niſi hoc ſolum. Quia ſperaui in iſtis iuſtificationibus tuis ſemper. Sed quãuis iſta dixerim, nemo fratres mei, nemo ſe circũueniat, nemo dormitet, nemo in peccatis ſuis perduret in ſpe veniæ: maledictus enim qui peccat in ſpe. Audite pſalmographũ mirabiliter conſulentem. Deus (inquit) noſter

Rom.8.f.
Pſal.22.
Iob. 13.c.
Ioã.2.a.
Pſa.118.
Pſa.118.
Pſal. 21.

ſter deus ſaluos faciendi, & dñi dñi exitus mortis. Ita eſt profectò deus ſaluos faciendi, non damnandi: ab ipſo enim non mors, ſed exitus mor
Pſa. 67. tis. Veruntamen etſi ita ſit, deus cõfringet capita inimicorum ſuorum, verticem capilli perambulantiũ in delictis ſuis. Nolite dicere, deus ſaluos faciẽdi eſt, neminem damnabit: agnus mitiſsimus eſt, neſcit iraſci.

Agnus quidem electis, reprobis aũt ferociſsimus leo tunc apparebit: vnde propheta. Sicut leo rugiet: quia
Oſee. 11. d. ipſe rugiet, & formidabunt filij ma-
Eſa. 5. g. ris. Et alius propheta. Rugitus eius vt leonis: rugiet vt catuli leonum, & frendet & tenebit prędam, & amplexabitur & non erit qui eruat. Secundum ergo iudicandorũ conſciẽtiam, iudex in ſe vnus varius apparebit, probis agnus, improbis leo. Sic enim etiam in humanis iudex filijs, vxori, & amicis beneuolus eſt & benignus, facinoroſis verò & latronibus viſus nimium incutit terrorem: non quia ipſe terribilis, ſed quia rei conſciẽtia timida eſt. Hic quoque re ipſa terribilis apparebit, ac fortis: tùm propter diſtrictam iuſtitiã, & acerrimam in malos vindictam, tũ propter admirandam maieſtatem, & magnificum apparatum, grauiſsimumque angelorum, ſanctorumq́; conſenſum. Nõ enim ſicut in primo aduentu mitis & humilis, ſed potẽs & fortis adueniet: ſicut in prothemate dicitur. Tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum poteſtate magna & maieſtate, nõ occultum, ſed manifeſtum: nõ in virginis vtero, ſed in altiſsimo ſolio: non vagientem in præſepio, ſed regnãtem in throno: non iumẽtis vt prius, ſed angelis comitatum. Præueniamus ergo fratres tãtum iudicẽ, & præoccupemus faciem eius in delictorum noſtrorum cõfeſsione, ſicut monet pſalm⁹. præoccupemus manus eius Pſa. 94. condigna pœnitentia, ieiunijs, & flagellis: & ſententiam eius fletibus leniamus: ploremus coram deo qui fecit nos, ne perdat nos: cordisq́; noſtri maculas lachrymis diluamus: gemamus pro delictis aſsiduè: gemamus modicũ, ne ſemper gemamus: ploremus modicum, ne in æternum ploremus: nõ parcam⁹ nobis, vt parcat ipſe. Quò enim quiſque diſtrictior fuerit in ſe ipſum peccatorum vindex, eò illi mitior tũc apparebit iudex. Fœlix qui dicere poterit in illa die: feci iudicium & iuſtitiam do Pſa. 118. mine, non tradas me calumniantibus me. Iudicium facit cõtra ſe, qui ſe reum agnoſcit & confitetur, & iudicat: iuſtitiã facit, qui peccata, quæ ſententia damnat, pœnitentia punit. Hic dæmonijs calumniãtibus illa die non tradetur, quia modica & tẽpeſtiua pœnitẽtia magnã præoccupauit & declinauit vindictam: ò felices lachrymæ, ò felices gemitus, ò felices ſingultus, quibus ꝑpetuos illos euitamus gemitus, & dolores: felix pœnitentia, quæ liberat à Gehenna. Peccauimus fratres, pœnitẽdum eſt, aut ardendum: quanto melius modicum pœnitere, quàm perpetuò ardere? Nolite putare quod commenta aut aniles fabulas vobis narremus, rem certam ſeriamq́; narramus. Heu heu quàm ſecuri & intrepidi hęc dicimus & audimus, quaſi nos non tangeret hæc ſententia, quaſi ad nos nõ pertineret hiſtoria, quaſi alij nõ nos tribunali aſtare, rationemq́; reddituri eſſent, aut quaſi dies ille nunquam eſſet venturus: ſed ad eſſe feſtinant tempora, & cũ minus putauerimus feſtinus adue-

niet. Ne igitur iſta putemus, dictis
ſuis adiungit dominus mirabilẽ cõ-
firmationem: cœlum (inquit) & ter
ra tranſibunt verba mea attamen
non tranſibunt. Quam dictorum cõ
firmationem, huic maximè loco ap
ponendam idcirco dominus iudica-
uit, vt ſopitos & ſecuros ad pœniten
tiam excitaret indubitati examinis
cognita certitudo. vñ & in epiſtola
congruẽter ſatis & cõcinnè Apoſto
Ro.13.d lus, velut tuba perſonat, dicens. Fra
tres hora eſt iam nos de ſomno ſur-
gere, excutite ſomnum, pellite ſopo
rem: hæc auditis in Euãgelio, & dor
mitis? hora eſt corrigẽdi vitam, emẽ
dandi mores, expellendi vitia, nè
nos incautos reperiat tantum ma-
lum. Abijciamus ergo opera tene-
brarum, & induamur arma lucis: nõ
indultam nobis hanc à Deo ſalutis
opportunitatẽ negligamus: ne nos
tranſeat hora, quia poſtea non erit
hora. Veniet veniet ecce tẽpus, quã-
do præſentis horæ recordabimur,
eiulabimus, & flebimus, fruſtra cla-
mabimus, contra nos dicentes. Heu
quia potui, heu quia nolui, hei mihi
quia tantam miſeriã euitare non cu
raui, cum in manu mea & tam faci-
le fuerit. ô quomodo lętabũtur tunc,
qui hæc non ſurdis auribus audie-
runt? quomodo vtile ſalubreque cõ
ſilium pœnitendi laudabunt, cũ vi-
debunt ſtultos pereuntes, & pecca-
tores cũ diabolo inferni hiatibus de
pſal.118. glutiri. Confige timore tuo carnes
meas domine, confige cor meum ſa
gittis tuis, vt timeã te, & timẽdo pœ-
niteam, pœnitẽdo præueniam, præ
ueniẽdo ſecurus ad dexteram cum
tuis electis audire merear, venite be
nedicti patris mei, percipite regnũ
quod vobis paratum eſt ante mun-
di conſtitutionem, in quo cum Pa-
tre & Spiritu ſancto viuis & regnas
Deus, in ſecula ſeculorum. Amen.
Deo gratias.

ALTERA CONCIO
de eodem themate.

NON VACAT
myſterio, q̃ cum ex
ſecretis alia alijs re-
uelata fuerint filijs
prophetarũ per Spi
ritum Dei, hoc ta-
men vnicum extre-
mum et vltimum omnium iudiciũ,
nulli ferè prophetarũ fuerit occulta
tum: omnes enim ferè prophetæ de
hoc iudicio aliquid prædixerunt.
Nec ſolũm prophetis ſanctis, ſed etiã
barbaris illis virginibus ex gentilita
te Sibyllis vaticinantibus ſecretum
hoc Deo prodente eſt reuelatũ. Vn
de Auguſt. in libro de ciuitate Dei
Erythrææ Sibyllæ plura & mira car
mina ponit, quæ in quibuſdam etiã
eccleſijs ſacra natalis domini nocte
cõcinuntur, in quibus de iudicio &
ſignis illius vates illa virginea lucu
lenter & potenter diſſerit. Quare
hoc domine? nẽpe vt nullus in iudi
cio reus vllam tanti examinis futuri
ignorantiam obtendat: nemo dicat
non fui conſcius, hoc me latuit, neſci
ui quòd operum meorum reddituru-
rus eſſem rationem, ideoque impru
denter me geſsi, voluptatibus inſer-
uiui, nec opera mea vt decuit obſer
uaui. Voluit ergo dñs, hoc tam genti
bus, quàm Iudæis notorium eſſe, vt
legitimam non habeat coram eo ex
cuſationẽ omnis caro: propter qđ &
carmina illa Sibyllina toto orbe quę
ſita publicè in capitolio conſcribi,
& in maxima haberi apud gẽtes au-
thoritate fecit, vt iudicij ſermo ne-
minem

minem mortalium lateret. Hoc eſt
Eſa.40. quod propheta Eſaias commemo-
e. rat dicens. Nunquid non ſcietis? nũ-
quid nõ audiſtis? nunquid nõ annũ-
tiatũ eſt vobis ab initio? nunquid nõ
intellexiſtis fundamenta terræ qui
ſedet ſuper gyrũ terrę, & habitato-
res eius ſunt quaſi locuſtæ quę in eo
phinis colligũtur: & mittũtur in fo-
ueã, ne lædãt terrã. Vnde ſicut ibidẽ
dicitur. Omnes gentes quaſi non
ſint, ſic ſunt coram eo: & quaſi nihi-
lum & inane reputatę ſunt ei: nam
quaſi locuſtarum, ita innumera illa
hominũ multitudo reputabitur co-
ram domino, damnabiturque incẽ-
dio: Deus enim non reputat malos.
Eſt etiam huius rei non modica cau
ſa, ſolicitudo quã de electis ſuis do-
minus habet: vnde ſicut iniquis, ne
vllam habeant excuſationem, denũ
ciatum eſt, ita & electis, vt tantum
& tam periculoſum malum effuge-
Pſal.59. re poſsint. Vnde Pſalm. Dediſti me-
tuentibus te ſignificationem, vt fu-
giant à facie arcus. Gratias tibi agi-
mus domine, non quales debemus,
ſed quales nos miſerrimi homun-
ciones poſſumus: quia ſic præueni-
ſti nos. Quis enĩ ſeruus domino ſuo
de bonis eius rationem redditurus,
neque poſt deductam rationem vl-
lam ab eo ſoluendi dilationem habi
turus, non prius ſedet & computat
ſumptus, acceptam expenſamq; di-
numerat pecuniam: vt cũm rationis
reddendæ dies aduenerit, ſecurus, et
intrepidus ad menſam accedat? Ita
obſecro fratres mei ita faciamus: ne
Matth. poſtea ligatis manibꝰ & pedibus pro
22.b. debito, in atrocißimum illum, æter
num & teterrimum carcerẽ perpe-
tuò detrudamur. Mementote illius
Deute. carminis Moyſi, gens abſque conſi-
32.d. lio eſt, & ſine prudentia, vtinam ſa-
perent, & intelligerẽt, ac nouiſsima
ꝓuiderẽt: & frequẽter illud animo
voluite. Sed iam huius iudicij ordi-
nem & modum ſicut promiſimus
principio enarremus, non ex vulga
ribus communibuſq́ue authoribus,
ſed ex Euangelio & Prophetis, ve-
ram & certam hiſtoriam colligen-
tes: eorumq; teſtimonijs ſingula ro
borantes. Ante diem illum, dierum
vltimum, dierum maximum, gran
dem mortalibus futuram calamita
tem nemo ambigit, qui in ſcripturis
ſacris vel mediocriter fuerit erudi-
tus. Omitto nũc diabolici hominis,
antichriſti perſecutiones & clades:
omitto tormenta etiam, martyrum
præteritorum agonibus acerbiora,
quibus fideles ad ſuam impietatem
adducere tẽtabit iniquus ille: de cu
ius ortu & apparitione apertiſsimẽ
Apoſtolus ſcribit ad Theſſalonicen
ſes, dicens. Rogamus autem vos fra 2. Theſ
tres per aduẽtum Domini noſtri Ie ſa.2.a.
ſu Chriſti, vt non citò moueamini à
veſtro ſenſu, neque terreamini, neq;
per ſpiritum, neque per ſermonem,
neque per epiſtolam tanquam per
nos miſſam, quaſi inſtet dies domi-
ni: ne quis vos ſeducat vllo modo,
quoniam niſi venerit diſceſsio pri-
mùm, & reuelatus fuerit homo pec
cati filius perditionis, qui aduerſatur
& extollitur ſupra omne quod dici
tur Deus, &c. Huius igitur peſtiferi
nebulonis perſecutiones omittẽtes,
& fraudes, ipſa rerũ facies prope fi-
nẽ maxime deturbabitur: prius enĩ
vt dominus ait in Euangelio, inſur
gent pręlia, diſſenſiones, rixę, inimi Luc.21.
citiæ, fames, peſtilẽtiæ, ægritudines, b.
aliaque innumera infortunia, non
qualia à principio ſeculi viſa ſunt,
ſed multò maiora, & quæ finis ſecu
li apertiſsimum mortalibus ingerãt
teſtimo

teſtimonium. Neque enim ſi cōmunia eſſent(vt Augu. inquit ad Heſichium)in ſignū darentur à domino. Erit enim iſta hominum diſſenſio, vt vbique terrarum ciuitas cū proxima ciuitate,oppidum cum vicino oppido,regnum cum regno,familia cum familia,domus cum domo, grauiſſimas exerceant inimicitias, & diſcordias:concitatisque vndique bellis paſsim homines cōſternantur, & trucidentur. Veluti cum ſerenam: prius aquam tempeſtas ingruens à fundamento deturbat, atque in fluctus excitat mōſtroſos:talis erit tūc huius noſtri maris facies, malorum que omnium in ſeculo inundatio. Hanc autem hominum turbationē, motumque bellorum, elemētorum perturbatio ſubſequetur. Virtutes enim cælorum,id eſt,influentiæ cæleſtes(vt dominus inquit)mouebuntur, diſtēperabunturq́;, à quibus omnis iſta inferior machina guberna tur:quibus ita diſtemperatis, omnis elementorum ordo ſoluetur & confundetur:ac proinde fient inordinatiōes maximę in orbe,tonitrua, fulmina fulguraq́; treméda, tēpeſtates horribiles,grādines,incredibilis magnitudinis terræmotus, hiatusq́; terrę formidabiles: fluctus autē maris intumeſcent adeo, atque littoribus imminebūt, vt videātur vniuerſam terram deuoraturi:vnde tantus fiet corū fragor & ſonitus, vt procul à littore audiatur:& erit in terra preſ-
Luc. 21. c. ſura gentium maxima(vt ait dominus)præ confuſione illa ſonitus maris,& fluctuum. Alteratis nanq;, vt prediximus,influentijs, neceſſe eſt omnem elementorum ordinem perturbari,monſtroſosq́; in āere,aqua, & terra effectus quotidie hominibꝰ apparere. O qualis erit tunc hominū vita,quàm acerba,& amara,quā triſtis & luctuoſa:quis enim non horreat tantam inſpicere confuſionem, permutationemq́; rerum? Vnde & dominus in Euangelio, areſcētibus Luc. 21.
(inquit)hominibus præ timore, & & expectatione eorum quæ ſuperuenient vniuerſo orbi, obliuiſcentur cibi & potus, & omnium ſeculi deliciarum, veluti qui in mare naufragium periculoſiſsimum ſuſtinet. Ita que toto orbe mortales omnes naufragabuntur vbique. De hoc Ioannes in Apocalypſi ita inquit. Omnis Apoca.
mons & inſulæ de locis ſuis motæ 6. d.
ſunt,videlicet à terræmotus magnitudine. Tātum enim motum neque montes ſuſtinere valebūt,quin corruant, & ab inundatione fluctuum alijs opertis aqua,aliæ de nouo maris inſulæ alibi apparebunt. Propter quod vt ait,timore agitati reges terræ,& principes,& tribuni, & diuites,& fortès,abſcondent ſe in ſpelūcis,& in petris montium, ne videlicet horrendam,tremendamque rerum omnium videant cōfuſionem, mundique pereuntis formidabilem caſum. Qualem exiſtimas tunc futuram mortalibus vitam, quando reges & primates, & qui cæteris ſolebant eſſe terrori, relictis vrbibus palantes & errabundi confugient ad ſpeluncas, & veluti reptilia quædā perterriti & ſtupefacti, nec ſe inuicem expectantes, montium perquirent latibula? Vnde & idem Ioānes Apoca.
angelum buccinantem audiuit, at- 8. d.
que clamantem. Væ væ væ habitantibus in terra. Optandum valde nobis eſt fratres, in pace vitam finire, & tantam mundi calamitatem non videre:neque te moueat, quòd Dominus in Euangelio ait: ſicut in die Matth.
bus Noē,ita erit & aduentus filij ho 24. c.
minis.

minis.Sicut enim ante di'uuiũ erant
comedentes & bibentes, & nuben-
tes,& nuptui tradentes,vſque ad il
lum diem quo intrauit Noe in arcã,
& non cognouerunt donec venit di
luuium,& tulit omnes: ita erit aduẽ
Luc. 21. rus filij hominis.Et alibi, attẽdite ne
g. grauentur corda veſtra in crapula
& ebrietate, & curis huius vitæ, &
ſuperueniat in vos repentina dies il
la:tanquã laqueus enim ſuperueniet
in omnes qui ſedent ſuper faciem o-
1. Theſ mnis terræ. Et Paul⁹ ad Theſſaloni
ſa. 5. a. cẽſes.Ipſi enim(inquit)diligẽter ſci
tis,quia dies Domini ſicut fur in no-
cte ita veniet:cũ enim dixerint,pax
& ſecuritas,tunc repentinus eis ſu-
perueniet interitus, ſicut dolor in
vtero habentis,& non effugient.Ex
quibus & alijs ſcripturæ locis, aduẽ
tum domini impræmeditatũ & re-
pentinum mortalibus ſuperuentu-
rum apertiſsimè colligitur.Quomo
do ergo præ timore areſcent expe-
ctantes ſuperuenturam diem, & im
minentem iudicis iram,neque enim
ignorare poterunt ſeneſcentis mun
di ruinam,cuius tam euidẽtia expe-
rientur teſtimonia? Quomodo etiã
tunc nubẽt,& nuptui tradent, qua-
ſi ſecuri & intrepidi, ſi reges mon-
tium & petrarum præ timore lati-
bula quærẽt?Sed facilè ſoluitur quę
ſtio,ſi ad diuerſa tempora hæc ſcri-
pturarũ teſtimonia referam⁹: prius
nanque ſicut in diebus Noe ſecuri
& intrepidi voluptatibus & nego-
tijs ſecularibus homines incumbẽt,
quibus ita agentibus repentina ve-
niet dies illa,nõ dies vltima iudicij,
ſed tempus illud breue ſupradictæ
confuſionis,& inordinationis, quæ
veluti quædam tempeſtas incau-
tos occupabit, & vſque ad vltimam
iudicij diem protendetur. Dies er-
go ille pro toto illo tempore ſigno
rũ accipitur, qđ breue erit. Quòd ſi
de die vltimo intelligendũ eſt, opor
tebit dicere, poſt tempus hoc formi-
dabile ſignorum aliquandiu ſereni
tatem & tranquillitatem rebus red
dendã eſſe à Deo, vt præteriti timo
ris obliti mortales ad priſtinę vitæ
conſuetos redeant actus,& ita incau
tos opprimat dies illa. Sed prima re
ſponſio magis placet : ex quo enim
cœperit diſſolutio & diſtemperatio
illa partium vniuerſi, veluti ingra-
ueſcẽs ęgritudo in dies magis ac ma
gis augebitur,& per ſuos curſus mũ
dus paulatim in interitũ deueniet.
Sicut enim quiſpiã prius robuſtus
eſt & fortis in iuuentute, poſtea in-
graueſcente ſenio cõfectus, fluidus,
& laſſus: ſi verò morbus debiles ar-
tus inuadit, humores illico diſtem
perantur, alteratur anhelitus ener-
uantur vires,diſſoluuntur artus, &
ad vltimum hebetãtur ſenſus, turba
tur iudicium, totusque ille potentia
rum & virium animę ordo cõfundi
tur,donec corporali diſtẽperie ſpiri
tus ſoluatur à carne, & tandẽ mors
fiat:ita omnino in hoc orbe contin-
get:poſt primã enim eius iuuẽtam,
quãdo fortis fortia & robuſta quę-
que gignebat, iam in ſenium acto,
priuſquam intereat, elementorum
ſoluetur tẽperies:deinde veluti cre-
ſcente iam morbo,ſol obſcurabitur,
& luna non dabit lumen ſuum, &
aſtra de cælo cadent,id eſt,cadere vi
debuntur cometis ſcintillãtibus vn
diquaque,hęc enim veluti ſenſus in
orbe ſunt. Ad vltimum verò flagrã
te igne(vt ait Apoſtolus Petrus) Ele 2. Pet. 3.
menta calore ſoluentur, & vltimus c.
orbis erit interitus. Vnde Pſal. Ope Pſalm.
ra manuũ tuarum ſunt cęli, ipſi pe- 101. d.
ribũt, tu autẽ permanebis,& omnes
ſicut

ſicut veſtimentum veteraſcent:& ſicut amictum mutabis eos,& mutabũtur. Apertiſsime nãque defectum illum, permutationemq́; ſupradictã cęleſtium influentiarum, cęlorum inueterationem nuncupauit, non quidẽ in ſubſtãtia, ſed in apparẽtia: non in re, ſed in virtute: non quoad cęlorum impaſsibilia corpora, ſed quoad effectus eorum & influẽtias, quę veluti inueteratis orbibus inferiori mundo deficere, minusque ad illius gubernationem ſufficere videbũtur. Omnibus igitur flagrãti illo incendio conſumptis ſubitò, & in cinerem redactis, è celo miſſus tuba canet archãgelus, id eſt in aſſumpto corpore validiſsima voce clamabit, cuius vocem audiet totus orbis, & quæ in cælo,& quę in limbo,& quę in abyſſo ſunt animæ: in ictu ergo oculi, in voce illa Archangeli terribili, in nouiſsima tuba (vt inquit Apoſtolus) omnes reſurgemus cũ eiſdem corporibus, quibus in vita viximus: omnes quidẽ reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Reprobi nanque terreni Adam imaginem portantes, carnales, deformes,& põderoſi, licet incorruptibiles, ſurgẽt propemodum quales fuerũt in hac vita mortali: electorum verò noua progenies, in gloriam filiorum Dei permutata, in ſpirituali carne fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorũ: non quidem æqualiter, nam qui in ſancta ſimplicitate ab alijs edocti viã iuſtitiæ tenuerunt, fulgebunt ſicut firmamentum: qui verò eos ad iuſtitiam erudierunt, ſicut ſtellæ in perpetuas ęternitates. Et ſicut ſtella differt à ſtella in claritate, ita erit reſurrectio electorum: quò enim plus virtute & merito claruerunt in eccleſia, eo ibi amplius corporali etiã

1. Cori. 15. g.

Daniel 12. b.

1. Corinthi. 15. c.

decore fulgebunt. Quantus tunc iniquorum gemitus, quantus planctus, quis dentiũ ſtridor, quantus ęſtuantis animi fremitus & indignatio! cum prę oculis gloriam quam amiſerunt inſpexerint,& decorem filiorum Dei, quem neglexerunt, attenderint. Exibunt ergo angeli,& ſeparabunt malos de medio iuſtorum, quos ipſa exterior forma ſatis diſcernet: reprobisque in terra reſidentibus, electorum multitudo aduenienti iam iudici obuiam rapietur in aera. Siquidem ſuper montis Olịueti cacumen e directo apparebit de cælo, ſenſim aduenięns potentiſsimus iudex, angelorum millibus comitatus in nube lucida, veluti in triũphali curru euectus, ſigno Crucis veluti vexillo triumphi deſuper in omniũ oculis radiãte. Hoc enim Matthęus apertè commemorat. O quantũ gaudium, o quanta lætitia, quantus tũc beatarum mentiũ iubilus! quanta cũ laude aduentantem in ſuam ciuitatẽ principem cum triumpho ouans ſuſcipiet ciuium multitudo! promiſcẽ turq́; vtriuſq́; Hieruſalẽ ſenatores, & dextras dextris cõiungent in fœdus ſempiternum, pacemq́ue perpetuam, fœderati atque ſub vno imperatore vnam incolẽt ciuitatem, in vnamq́ue rempublicam conſpirabunt: ſtatuentur ſedes, locabuntur throni, ſedebunt circũquaque iudices orbis, iudicaturi non ſolùm duodecim tribus Iſrael, ſed & omnes gẽtium populos & nationes, ipſos etiã angelos à principio celorum apoſtatas. Vnde Propheta. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio, ſedes ſuper domũ Dauid, id eſt, ſuper Chriſti vniuerſam eccleſiam: ſic enim illis Dominus in Euangelio promiſerat, dicẽs. Sedebitis & vos ſuper ſedes duodecim

Matth. 24. c.

Pſ. 121. b

Matth. 19. b.

decim iudicantes duodecim tribus
Iſrael. Nec Apoſtoli ſoli ſedebũt co
ram eo, ſed etiam omnis multitudo
ſanctorum, quorum iudicio iudi-
candus eſt orbis. Quanta tunc ma-
ieſtas, quanta venuſtas, quanta ibi
ſeueritas! aſtabit deorſum in valle
Ioel.3.a Ioſaphat, teſte propheta, & in omni
confinio iudicandorũ maxima mul
titudo, vallata dæmonijs vniuerſis:
ibi aſtabit Iudas cum proditoribus
& ſicarijs: Caim cũ occiſoribus ho-
micidis: Nero cum crudelibus tyrã-
nis: Herodes cum parricidis: Pilatus
cum iudicibus iniquis: Maumeth
cum inſanis: Arrius, & Lutherus cũ
hæreticis: Simõ cum magis & ſimo-
niacis: Ninus cum paganis: Sardana
palus cum infamibus voluptuoſis:
omnes in faſciculos conglobati adu
natique ad ignem ſecũdum parabo-
Mat.13 lam zizaniorum Euãgelicam. Hi o-
mnes ad ſiniſtrã locabuntur, vt hæ-
di procaces & inquieti. Stabunt quo
que ad dexteram electorũ familiæ
ſeparatæ: vbi ſanctiſsimus Patriar-
cha Abraam erit cum vxoratis: Ioã
nes cum his qui vitam cælibem per
egerunt dum vita manebat: Helias
cum eremitis: Petrus cũ clericis: Au
guſtinus & Franciſcus cum ſuis fra
tribus: Stephanus cum martyribus:
Virgo virginum cũ virginibus: ſuo
ordine quiſque apparebit, ſuęq; pro
feſsionis habitum geſtabit, nõ ex la-
na, ſed ex gloria intextum: neque la
tebit fructus, quem quiſque geſsit
in vita, ſed ſuo quilibet labore deco
rabitur. Hoc eſt de quo Paulus apud
1. ad Th.2.d Theſſalonicenſes non inaniter glo-
riatur, dicẽs. Quæ eſt noſtra ſpes, aut
gaudium, aut corona gloriæ: nonne
vos ante dominum noſtrum Ieſum
Philip. 4.a. Chriſtum in aduẽtu eius? Et ad Phi-
lippenſes. Fratres mei chariſimi, &
deſideratiſsimi, gaudium meum, &
corona mea, &c. quia videlicet ex
eorum ſalute fulgentiſsima tunc in
capite eius corona fulgebit: immen
ſaque illi gloria redundabit, quòd
reges & potẽtes bubulcis ibi & agri
colis ſociati ſilebunt. Quid illis tunc
proderit gloria mundi? quid faſtus
& pompa regalis? quid apparatus
familiæ? quid pretioſitas veſtiũ? quid
delicata & numeroſa ciborum mul
titudo? nemo ibi in alterum mutire
audebit neq; gannire. Teſtatur hoc
Iob, dicens. Paruus & magnus ibi Iob.3.c
erunt, & ſeruus liber à domino ſuo.
Qui ergo in hac vita dexterã tenue-
runt, ibi læuam tenebunt: & econ-
trario. Cãcellatis enim manibus, ve Geneſ
luti Patriarcha Iacob, populum ſuũ 48.c.
Dominus iudicabit. Quantus tunc
tremor, quantus terror! vbique fle-
tus & vlulatus, & horribilis gemi-
tus: plangent enim ſe ſuper eum o- Apoca. 1.b.
mnes tribus terræ, vt ait Propheta, vi
dentes, ſcilicet, quia non ei profuit
tãta dignatio, tam mira benignitas,
quòd homo factus eſt, quòd natus et
paſſus eſt, & eos inęſtimabili ſangui
nis ſui pretio redemerit: neque gran
dis in iudicando mora, nam ſubitò
aperietur liber vitæ, aperietur quo-
que conſcientiarum libri, & omnia
patebunt. Non erit opus teſtibus, nõ
locus excuſationi, & fraudi: quia lu-
ce clarius omnium vita, actus, cogita
tiones, & affectus coram omnibus
apparebunt: non ibi dilatio, aut ap-
pellatio, quia Deus iudex eſt, ipſe iu
dex & teſtis: & ſicut ꝑ prophetã di Malac.
cit: Accedã ad vos in iudicio, & ero 3.b.
teſtis velox maleficis, adulteris, &
periuris, & qui calumniãtur merce-
dem mercenarij, & humiliat viduas
& pupillos, & opprimunt peregri-
num, nec timuerunt me, dicit Dñs
exerci-

exercituum: omnibus præuaricatoribus teſtis velox apparebit, quia coram omnibus ſubito radio claritatis ſuæ omnia eorum peccata nudabit. Hi ſunt libri infallibiles & veri, quos nemo poterit reijcere: ipſa enim cuiuſque conſcientia reatus ſui teſtimonium palàm omnibus exhibebit. Librum autem illum vitæ, in quo cuiuſque reprobatio, & prædeſtinatio relucebit, nō omnib⁹ perſpicuus erit, ſed ſupremis illis iudicibus, qui iudicandorum rationes in eo legent apertiùs vel obſcuriùs, prout donauerit ipſe qui iudicat Deus: & p eos inferioribus patefient, ſicut ſcriptū
Pſal. 75. eſt. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, id eſt, ſanctis illis verticibus ſanctarum mentium, turbati ſunt omnes inſipientes corde ſuam in eis vidētes damnationem. Et hoc fortè eſt eorum iudicialis poteſtas & authoritas, qua ab inferioribus etiam electis diſcernuntur vt iudices: de quo ſatis luculenter ediſſerit Richardus de ſancto Victore, cuius ne immoremur, ſcripta perlege.

Hanc vero iudicis ſeriem, librorumque apertionem, magnificè fa-
Daniel 7. c. tis Daniel præcinuit, dicens. Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit. Veſtimentū eius candidum quaſi nix: & capilli capitis eius quaſi lana munda: thronus eius flāmæ ignis, rotæ eius ignis accenſus: fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius, millia millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Aſpiciebam ergo in viſione noctis: & ecce cum nubibus cæli, quaſi filius hominis veniebat. &c. Quid apertius, quid lucidius, quid potentius de hoc iudicio dici potuit? Mira res: ita diſtinctè vati illi huius iudicij maieſtatem in viſione imaginaria fuiſſe monſtratam! Conſonat illi Ioannes Apoſtolus in Apocalypſi, cùm Apoca. 20. c.
ait. Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum à cuius conſpectu fugit terra, & cælum, & locus non eſt inuentus ab eis: & vidi mortuos magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni: & libri aperti ſunt, & alius liber apert⁹ eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecūdum opera ipſorum. Quanta tūc confuſio quorundam qui ſe ſanctorum agminibus agglomerandos in hac vita credebant, cùm ſe viderint dānatis annumerari? quomodo ſtupebūt dicentes. Domine quomodo Matth. 7. c.
hoc quid nam hoc eſt? ita ne fruſtrabitur ſpes noſtra? None in nomine tuo prophetauimus: dæmonia eiecimus: multos ad fidem tuam cōuertimus: virtutes multas & miracula fecimus: Hæc ne laborum noſtrorū retributio? hoc tantorum operum ſtipendium? Quibus dicet, nunquā noui vos, diſcedite à me operarij iniquitatis. Quanta turbatio, quanta in his verbis mœſtitia, nō enim ad modicum ſeparantur: ſed in æternum. Quod ſi prophetantibus & prædicantibus eum, mandatorū eius præuaricatoribus hæc dicturus eſt, quid auaris? quid blaſphemis? quid laſciuis? quid rapacibus & profanis dicturum putas? Quid facies tunc ò auare? quid facies raptor? quid ò ſuperbe, et lubrice? quid inquam facietis in die calamitatis de lōge venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam veſtram, ne incuruemini ſub vinculo, & cū interfectis cadatis Non ibi precādi locus: nullus vobis interceſſor aſſiſtet, qui

pro

pro vobis verbum loquatur: nõ bea
ta Virgo, non Angelus, non Apoſto
lus, non amicus, non etiam qui te ge
nuit pater propitiabitur pei cunti.
Vnusquiſque in ſua iuſtitia libera-
bitur, æquitas iudicij quæritur: ne-
mo audebit pro te dicere teſtimo-
nium. Vnde ſi iuſtus vix ſaluabitur,
impius & malus quid ſperare pote-
rũt? Ita enim adamuſsim ibi diſcer-
nentur non ſolùm exteriores actus
& opera, ſed radices quoque operũ,
intentiones & volũtates, meritorũ
quoque & demeritorum cauſæ, in-
tentionumque & deſideriorũ fines
& circunſtantię, vt vix vlla reperia-
tur pura iuſtitia quæ nõ auxilio gra
tiæ, & miſericordiæ egeat roborari.
Vnde Gregorius, væ vitæ quantun-
cunque laudabili, ſi remota pietate
ps. 142. iudicetur. & Pſal. Et non intres in iu
dicium cum ſeruo tuo. & Iob. Verè
ſcio, quod ita ſit, & quod non iuſtificetur ho
Iob. 9. mo compoſitus Deo. Si voluerit cõ-
a. c. tendere cum eo, non poterit reſpõ-
dere vnum pro mille. Et iterũ, vnũ
eſt quod locutus ſum, innocentem
& impium ipſe conſumit. Cõſonat
Pſal. 47 Pſal. Cùm accepero tempus, ego iu
ſtitias iudicabo. Non ait peccata, nõ
Soph. 1. ſcelera, ſed iuſtitias. & alius Prophe
1. c. ta. Scrutabor Hieruſalẽ in lucernis,
& viſitabo ſup viros defixos in fæci
bus ſuis, &c. O lucernas Dei, & quis
veſtram poterit effugere lucẽ? quid
corã vobis poterit occultari? neque
minus hoc pium erit in ſanctos, quàm in
reprobos ſeuerum: nam & Pſalmi-
ſta hoc ipſum à deo poſtulat dicens.
Iudica me Deus, & diſcerne cauſam
Pſal. 42 meam de gente non ſancta. Ac ſi di-
cat, non labores, non ſudores, nõ pe-
ricula, & diſcrimina, non famem, ſi-
tim, nec nuditatem, non vigilias &
aſperitates volo vt diiudices, hæc
enim omnia & auarus pro lucro, &
guloſus pro cibo, & elatus pro ho-
nore, & lubricus pro voluptate, cu
mulatiùs paſſus eſt: non ergo opera
nuda iudices, non agones ſolos dinu
meres: ſed diſcerne cauſam meam
de gente nõ ſancta, de populo vano:
hæc eſt iudicij tota ratio, hoc põdus,
hæc totius ſpei meæ vnicũ firmamẽ
tũ, quia laborũ meorũ & operũ qua
liacunq; ſunt, tu dñe cauſa, tu finis,
propter te, & ad te ſunt facta. Bre-
ui igitur tempore tãtarum rerũ ſum
ma finietur, ſic eñ omnes, quaſi ſin-
gulos iudicabit: ſua eñ quiſq; cõſciẽ
tia cõuincetur, nec erit qđ valeat re
ſpõdere cõuictus, ſed ſicut ſcriptum ps. 106.
eſt, omnis iniquitas oppilabit os ſuũ:
& rurſus, impij in tenebris conticeſ-
ſcẽt. Vnde & ſeruus ille nequam in
Euãgelio quia quod pro ſe reſpõde Math.
ret nõ habebat, obmutuit. An verò 22. b.
ſolo interiori & ſpũali examine, an
corporali quoque, voce & ſermone
hæc definiẽda ſint, nõ multũ refert:
credimus tñ audibilẽ omnibus à iu-
dice futurũ ſermonẽ: quẽ leonis ru-
gitũ nonnulli prophetarũ, alius au-
tẽ verbũ aſperũ vocat, dicẽs: qm ipſe Pſal. 90
liberabit me de laqueo venantiũ, &
à verbo aſpero. Vnde & alibi, ſicut
ſuperius annotauimus, inquit. Deus ps. 49.
manifeſtè veniet, deus noſter & nõ
ſilebit. Et alius Propheta, tacui ſem-
per ſilui, patiẽs fui, ſicut parturiens Eſa. 42.
loquar, diſsipabo & abſorbebo ſi- c.
mul. Omnem enim indignationem
quam longo tempore præcedentiũ
ſeculorũ in reprobos concepit: tunc
effundet in eos. Væ miſeris, & quis
poterit ſuſtinere? Si enim vt ait Iob: Iob. 26.
cùm vix paruã ſtillã ſermonis eius d.
audierimus, trepidamus: tonitruum
magnitudinis illius quis poterit in-
tueri? Sed quid nam tũc dicturus ſit,

licet ex parte per ſcripturas noueri-
mus, magna tamen ex parte vt credi-
tur ignoramus: plura enim q̃ ſcri-
ptura commemorat, vt exiſtimo, ac
duriora loquetur. Et licet velle hoc
diffinire forſitã temerarium videa-
tur, ſatis tamẽ placet Beati Bernardi
ſententia, qui ferè in hunc modũ ad
uerſus reprobos eũ aſſerit inuectu-
rum. Audite me filij Adam, quique
terrigenæ filij hominũ audite: quid
inueniſtis in me iniquitatis, quia re
ceſsiſtis à me? quid cauſę eſt ꝙ inimi
co meo veſtroque ſeruire magis li-
buit, q̃ mihi? neque enim ille creauit
vos, ſed neq; pauit quidẽ, aut tempo
ra veſtra ipſe diſpoſuit. Et ſi parua
hæc videntur ingratis, non ille, ſed
ego redemi vos: ſed quo pretio? non
vtiq; corruptibilibus auro & argen
to, non ſole vel luna, non ſaltem ali-
quo angelorũ, ſed proprio vos cruo
re redemi. Teſtes ſunt plagæ iſtæ
quas in meo corpore cernitis: teſtis
crux illa, quę ſuperius rutilat in ex-
celſo: teſtes hi qui morienti affuerũt,
& adhæſerũt. O generatio ſtulta &
praua, quare cum labore huic teter-
rimo hoſti obedire maluiſti, q̃ mihi
cum gaudio deo tuo, redẽptori tuo?
Pro. 11. c. vocaui & renuiſtis: pulſaui, & negle
xiſtis: extendi manum meam, & cõ-
templiſtis: deſpexiſtis omne conſi-
lium meum: præcepta quoque & le-
ges meas pro nihilo habuiſtis. Dicite
Eſa. 5. a. vos angeli, dicite o iudices, iudicate
inter me & vineam meam: quid am
plius illi debui facere, & non feci?
Attollent tunc omnes vocem ſuam,
& dicent: iuſtus es Domine, & re-
Ps. 118. ctum judicium tuum. Tunc ad po-
pulum ſuum, quem fide & doctrina
illuminare dignatus eſt, conuertet
ſermonẽ ſuum, dicens. Popule meus
quid feci tibi? aut in quo moleſtus
tibi fui? dicito mihi o ſynagoga Sata- Mich. 6. a.
næ, o perfida & incredula, quãtum
pro te laboraui, quantum pro te ſu-
daui, quanta miracula feci in te, quã
ta prodigia, quot tibi contuli bene-
ficia? quoties volui te congregare ſi
cut gallina pullos ſuos ſub alis, & Matth. 23. d.
noluiſti miſera: inſuper & pro labo-
ribus meis, & donis, tale mihi ſtipen
diũ prębuiſti. Et tu Chriſtiane, qui
nomine meo & fide gloriabaris, &
factis & opere negaſti me: eſuriui Matth. 25. c.
enim & non dediſti mihi manduca
re: ſitiui, & non dediſti mihi potum:
hoſpes erã, & non collegiſti me: nu-
dus eram, & nõ cooperuiſti me: in-
firmus & in carcere, & nõ viſitaſti
me. Tunc reſpondebunt ei ipſi dicẽ
tes. Domine quando te vidimus eſu-
rientem, aut ſitiẽtem, aut hoſpitem,
aut nudũ, aut infirmum, aut in car-
cere, & non miniſtrauimus tibi? Et
reſpondebit illis dicens. Amen dico
vobis, quandiu non feciſtis vni de
minoribus his, neque mihi feciſtis.
His igitur & ſimilibus impios incre
pabit. Vnde ſi ad illos qui de ſuis fa-
cultatibus non dederunt hæc dictu-
rus eſt, quid fiet de illis, qui non ſo-
lùm pauperes non pauerunt, ſed i-
pſos etiam ſpoliauerũt, & oppreſſe-
runt? ſi qui non dedit damnatur, qui
rapuit quo inferno punietur? At-
tendãt diuites, qui ſatis probè ſe vi-
xiſſe putant ſi aliena non rapiunt: ſi
licitis modis ditantur: ſi nemini in-
iuriam faciunt aut fraudem, videãt
quia non dediſſe ſufficit ad Gehen-
nam. Si enim cùm ſupereſt non da-
re indigenti, non eſſet damnabile,
non vtiq; in hos tam aeriter dñi ſen
tentia deſæuiret. Expleto itaq; iudi-
cio, & examine finito, ad impios in-
tonabit dicens. Ite maledicti in ignẽ
æternum, qui paratus eſt diabolo, &
angelis

angelis eius. Ad electos auté. Venite
benedicti patris mei, pcipite regnũ
qđ vobis paratũ eſt ab initio mũdi.
Tunc ad verbũ eius dehiſcet terra
hiatu grãdi ſub malorũ pedibus, &
deglutiet eos: iuſti auté cũ ipſo per-
petuò regnaturi cõſcẽdent in gloriã:
ad q̃ nos perducat idem dñs noſter,
& iudex noſter, Ieſus Chriſtus, cui
cum Patre & Spũ ſancto eſt honor
& gloria in ſecula ſeculorũ. Amen.

¶ TRACTATVS DE Aduentu Domini.

THEMA.

Dicite filiæ Siõ: Ecce rex tuus venit tibi manſuetus.

DE ADVENTV
dñi in carne, de quo
hoc tempore ſancta
agit eccleſia, qua-
tuor dicem⁹ auxiliã
te dño. Primo cau-
ſas propter quas ve-
nit, ſecũdo fructũ quẽ in mũdo fecit
eius aduẽtus, tertio gratitudiné, quã
tãto debemus beneficio, quarto præ
parationé, quam oportet habere ad
eum ſuſcipiendum. De quibus ſigil
latim in quatuor dominicis tractabi
mus fauente diuina gratia, quã per
virginem imploremus.

¶ Hoc indubié tenẽdum eſt fide, po
tiſsimã atq; præcipuã cauſam aduẽ-
tus dñi in carne fuiſse generis huma
ni redẽptioné, videlicet ad pacificã
dũ hominé cũ deo: ad regni cæleſtis
ianuã aperiẽdã: ad ſatisfaciendũ deo
pro peccatis totius mundi: ad quærẽ
dã centeſimã oué quæ perierat in de
Matth. 1.d. ſerto. Hoc enĩ nõ ſolum euãgelium,
ſed tota ſcriptura diuina teſtatur. Ex
hoc quoque ſaluatoris nomen acce-
pit, dicẽte angelo: qm̃ ipſe ſaluum fa
ciet populũ ſuum à peccatis eorum.

Vñ Apoſtolus. Fidelis ſermo, quia 1. Timothe. 1. c.
Chriſtus Ieſus venit peccatores ſal-
uos facere, quorũ primus ego ſum.
Et dñs in Euangelio. Ego veni vt vi
tã habeant, & abundantius habeãt. Ioã. 10. b.
Quãuis enim ex mirabili illa dei &
carnis vnione grãdis ſupra modũ ho
nor & exaltatio humanę naturę p-
uenerit, tñ præcipua cauſa dñicæ in
carnationis nõ fuit naturæ humanæ
exaltatio, ſed curatio. Vñ Augu. ma-
gnus (inquit) é cælo venit medicus,
quia magnus in terra iacebat ægro-
tus. Tolle ægritudiné, & nõ erit op⁹
medico: peccatũ itaq; Adæ & filiorũ
eius deũ traxit ad terrã. Felix culpa
quæ talé ac tãtum meruit habere re
dẽptoré. Iã ergo ex hoc profunda ni
mis inſurgit quæſtio, licet cõmunis
et trita, videlicet, cũ plurib⁹ alijs mo
dis deus gen⁹ humanũ poſſet redime
re, cur elegit mori pro pecato? Quod
enim alia media nõ defuerint, notiſ
ſimũ eſt: poterat nãq; deus gratis cul
pam Adę remittere ex pura miſeri
cordia: poterat & eiuſdẽ Adę qualẽ-
cũq; ſatisfactioné acceptare pro ſuo
peccato: & oratiõe vel ſacrificio pla
cari poterat: & ſoli peccatũ eius im-
putare, & nõ transfundere ad poſte-
ros. Immò ſi mortis ſentẽtiam in eis
exequi libuiſſet, qđ obſtabat vt nõ il
li quaſi trãſgeſſores morerenť, et alij
de nouo ab ipſo deo crearẽtur homi
nes, qui toti⁹ humani generis eſſent
parẽtes & origo, prioribus, Adã ſcili
cet, & Eua, ꝑpter ſuã tranſgreſsioné
hoc honore priuatis? Quã iuſtum, q̃
pium, q̃ facile videretur hoc! Ex tot
igitur remedijs, & pluribus alijs, nõ
ſolũ poſsibilibus, ſed etiã (vt videť)
cõuenientibus, quæ diuina ſapientia
inuenire poſſet, quare Deus elegit
mediũ tã rigidum, tã aſperum, tã dif
ficile, vt pro peccato hominis exula

ret in terra: & nõ ſolũ labores & dolores, ſed & mortem crudeliſsimam pateretur? Quis te compulit dñe ad patiendũ pro homine? quis te coegit vt à temetipſo tã crudelem & aſperã ſatisfactionẽ exigeres pro peccato? Si hoc præuideras, cur creaſti hominem, pro quo talia paſſurus eras? Cur ei præceptum dediſti, in quo te offenſurus erat, & periturus, cuius trãſgreſsio morte tua puniẽda erat? aut certè cur nõ eum verbo tuo prę uenisti, cùm tẽtaretur a Satana? Cur eũ nõ monuiſti? Vide miſer, attẽde tibi, ſerpẽs eſt, venenũ habet, ne credideris. Quis morte luit qđ ſolo verbo potuit euitare? Quod ſi genus humanũ mortuum fuerat ex peccato, moriatur & pereat. Nonne melius vt pereat creatura, q̃ vt creator eius benedictus vel exiguũ in ſemetipſo
Ro.11.d detrimẽti patiatur? O altitudo diuitiarum ſapiẽtiæ Dei, quã incõprehẽſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ ei⁹! Quis cognouit ſenſum Dñi, aut quis conſiliarius eius fuit?
Pſ. 138. quis abyſſum hãc poterit penetrare? vere mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, cõfortata eſt & nõ potero ad eam. Hoc opus ſi ratione menſuretur, exuperat omnẽ ſenſum, trãſcendit omnẽ intellectum: vnde ſtultitia magna videtur, ſicut Apoſtolus ait.
1. Corit. 1. c. Prędicamus Ieſum crucifixũ, Iudęis quidẽ ſcãdalũ, gẽtibus autem ſtultitiam: ſtultitia quippe non parua videbatur, deum pro ſua creatura pati
1. Corĩ. 1. d. & mori. Sed tñ ſicut idẽ Apoſtolus ait, quod ſtultũ eſt dei ſapientius eſt hominibus. Ad nos autẽ fratres chariſsimi nõ attinet ſcrutari quare factum eſt hoc, ſufficit ſcire, quia procul dubio ſic factũ eſt, & ſummo dei conſilio ſic factum eſt. Hoc ad æternã ſalutem ſcire cuilibet noſtrũ neceſſariũ eſt, vt dicitur in Symbolo: cauſam quare ſic factum eſt, dño relinquamus. Cũ apparuerit, cũ eũ viderimus ſicuti eſt, tũc cognoſcemus q̃ miro diuinę ſapientiæ conſilio, q̃ ſummo dei iudicio ſic voluit, & ſic fecit: nunc cautius facimus, ſi ſapientẽ audimus admonentẽ. Altiora te ne quæſieris, & maiora te ne ſcrutatus fueris: nam ſcrutator maieſtatis opprimetur à gloria. Verũtamen ne putẽt Pagani, q̃a ſic fidẽ noſtrã obtegimus et excuſamus, dicentes ꝙ myſteriũ hoc inſcrutabile eſt, & omnẽ ſuperat intellectũ, maximè quia ſecũdũ Petri Apoſtoli ſentẽtiã, debemus eſſe parati reddere rationẽ omni poſcẽti, de ea quæ in nobis eſt fide & ſpe: propter hoc, quantũ humana fragilitas attingit, et quantũ ex dei reuelatione & ſacris literis poſſumus intelligere, quatuor præcipuæ rationes poterũt aſſignari, cur factũ ſit tã admirabile myſterium, omiſsis pluribus alijs, quæ à doctoribus circa hoc in ſuis ſcriptis redduntur. Sic nanq; expediebat ex parte culpę, ex parte trãſgreſſoris, ex parte dei, cui facta eſt offenſa, ex parte remedij: vndiq; ergo expediens fuit ita fieri. Fuit nanq; primo cõuenientiſsimũ hoc ex parte culpæ, quæ cùm eſſet quodãmodo infinita, propter infinitatem eius in quẽ cõmiſſa eſt, infinita quoq; indiguit ſatisfactione, ſi ex ęquo cõpẽſari debebat: infinita verò ſatisfactio non inuenitur ſine infinito merito, qđ nõ poteſt eſſe in puro homine, propter qđ deus factus eſt homo, vt pateretur homo, & ſatisfaceret Deus in homine, pro hoĩe. Minimus naq; laborũ Chriſti, & minima eius in carne fatigatio, ſufficiẽs erat ex ſe, ad mũdi remediũ, et omniũ peccatorum pleniſsimã ſatisfactionem,

[Right margin: 1. Ioa. 3. c. — Prouerbi. 25. d.]

nē,propter infinitatē perſonæ patiē
tis,& ex cōſequenti propter infinita
tem meriti.Quia omne opus eius, &
quodcūq; ſeruitiū Deo patri pro ho
mine exhibitum,infinitē dignū erat
acceptari & recipi, propter infinitā
authoritatē perſonę offerentis,& in
finitū patris ad ipſum amorē. Vnde,
Heb.5. ſicut Apoſtol⁹ ait,exauditus eſt pro
c ſua reuerētia. Erat quoq; alia in cul
pa redimenda infinitas,quæ eius ad-
uentū exigeret:quia nō ſolū pro pec
cato Adæ, ſed & pro omnibus pec-
catis & flagitijs totius mundi perpe
tratis,& perpetrādis,& quæ perpe-
trari poſſent,reddēda erat patri ple-
niſsima ſatisfactio. Quæ cū infinita
ſit,debuit infinitē gratū eſſe opus re
demptionis,quo omnia ſoluerētur:&
magis illud Deo placere, q̄ omnia
mūdi facinora facta,& quę fieri poſ-
ſent diſplicerent.Huius aūt opus à pu
ra creatura fieri non poteſt,expediē
tiſsimum ergo fuit ad plenam pecca
torum redemptionem, vt ipſe redē-
ptor hominum Deus eſſet.

Secūdò fuit hoc cōueniēs ex parte
hominis reparādi,vt videlicet per il
lū prototypū reformaretur quo fu-
Gñ.1.c. erat ante formatus.Creauit eīm deus
hominē ad imaginē & ſimilitudinē
ſuā,ad imaginē (inquit) ſuā creauit
eū. Repetit verbū vt cōmendet ho-
minis dignitatē.O mira celſitudo, ò
mira pulchritudo, mira excellentia
hominis,ſuū referre creatorē, ac ad
eius formā & imaginē fuiſſe plaſma
Pſa.48. tū.Sed homo tantę dignitatis & glo-
rię,cū in honore eſſet, nō intellexit,
cōparatus eſt iumētis inſipientibus,
Pſa.105. & ſimilis factus eſt illis. Mutauit eīn
gloriā ſuā in ſimilitudinē vituli co-
medētis fœnū:peccato quippe deforma
tus & deturpatus totus obbrutuit:&
qui factus fuerat vt Deiculus,peccā-
do factus eſt vt bruticulus(vt ſic lo-
qui liceat.)Vñ hominem velut deri-
dēdo deus illi exprobrās poſt pecca
tū,ecce (inquit) Adā quaſi vnus ex Gñ.3.d
nobis factus eſt. Ac ſi dicat, qui vt
deus eſſe voluit, ecce ad quid reda-
ctus eſt.Decebat itaq; hominē ſic de
turpatū,primo illo quo cōditus fue-
rat prototypo & exēplari reformari:
ſic eīn calceum vel pileū deformatū
reformamus:ſic imaginem ęneā vel
plumbeā cōfractā,deformatā,aut cō
minutā in priſtinam formā conflan
tes reducimus. Quæ eſt autē imago
hæc cōſimilis patri, niſi verbū Dei?
De quo Apoſtolus.Qui cū ſit ſplen- Hebrę.1.a.
dor gloriæ & figura ſubſtātiæ eius,
portāsq; omnia verbo virtutis ſuæ:
verbum ergo caro factū eſt, vt dum Ioan.1.
cōflatur in verbo caro, reformaret
caro: nihil aliud eīn eſt Chriſtus Ie-
ſus,niſi deus hominē ſingulari mo-
do indutus, vel homo deo mirabi-
liter cōiunctus,ſicut calceus ſuo pe-
de reformatus, ſic enim ipſe vocat
corpus ſuū in Pſal.cū ait.In Idumæā Ps. 107.
extendā calceamentum meū, id eſt
corpus meū in ſacro gentili populo
cōuerſo tradā,cuius calceamēti cor-
rigiā Ioannes ſoluere ſe indignū in-
dicat, quia quo nexu verbum carni
vnitum ſit, cōprehendere nō valet.
Nō enim poterat homo angelo, vel
archangelo, aut alio cæleſtis exerci
tus ſpū reformari: qm̄ nō ad angeli
vel archāgeli,ſed ad dei imaginē cō
ditus fuerat.Ille itaq; debuit eſſe re-
formator, qui cōditor: vt q̄ fecerat,
reficeret:& qui plaſmauerat, refor-
maret. Huiuſmodi enim obligatio-
ne non debuit homo alteri q̄ deo te
neri: cūm non minus fuerit homi-
nem redimere, quàm creare, imò
multò plus redimendo debitorē ſit:
qui enim ſolo dicto creauit, morte

redemit. Sed obijciet forſitã aliquis, ex quo deus pro homine reformãdo incarnari & pati dignat⁹ eſt, cur huiuſmodi reformatio nõ apparet? cur hominẽ in priſtinum illum ſplendorẽ & natiuũ innocentiæ decorẽ nõ ſtatim reſtituit, vt omnibus angelis & hominibus innoteſceret tantę dignationis & miſericordiæ fructus? Nãq; ecce morimur, laboramus, tẽtamur, vexamur, delinquimus ſicut prius: & quales nos inuenit, talis nos verbum incarnatum reliquit, peccatores, paſsibiles, & mortales. Vbi eſt ergo illa tanto reparatore digna reparatio? vbi eſt illa reformatio tãto dei labore & ſudore patrata? Quis fructus aduẽtus dei in terris? Apoſto-
Ro.7.d. lũ audio ad Romanos dicentẽ: quia lex ſpũs vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis. Sed quomõ liberauit nõ video: cũ adhuc ſentiat aliã legem in mẽbris ſuis repugnantem legi mẽtis ſuæ, & captiuãtem eum in lege peccati: adeò vt coactus ſit exclamare. Infelix ego homo, qs me liberabit de corpore mortis hui⁹. Qui ſic de peccato & morte queritur, quomodo à lege mortis et peccati liber eſt? Ex parte quidẽ, nõ in totum: non vt peccatum non ſentiatur, ſed ne regnet: non vt mors nõ ſit, ſed ne perpetuò dominetur, legẽ peccati quidẽ ſentit in membris
Ro.8.a. ſuis. Sed quid ait? Nihil dãnationis eſt his qui ſunt in Chriſto, qui nõ ſecũdum carnẽ ambulãt, etiã ſi carnẽ ſentiãt: non enĩ ſentire peccatũ, ſed conſentire dãnabile eſt. Veniet aliquando merito Chriſti plena libertas, ſed quãdo? Vtiq; ſicut ipſe ibidẽ dicit, cũ
Ro.8.b. qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtũ à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritũ eius in vobis. Tũc fiet ſermo qui ſcript⁹ eſt: vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus? Tunc reparatio hominis à Chriſto facta omnibus innoteſcet, qñ fulgebũt iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ. Si- Pſ.126.b
quidẽ cũ dederit dilectis ſuis ſomnũ, ecce hæreditas dñi filij, ecce merces fructus ventris bñdicti, ecce fructus aduentus dñi in carnem. Nã omnis Ro.8.d.
creatura ingemiſcit & parturit vſq; adhuc, quia reuelationẽ filiorũ Dei expectat: et quidẽ iã filij dei ſumus in merito filij dei, ſed nondum apparuit quid erimus, ſed cũ apparuerit ſimiles ei erimus: quia videbimus eũ ſicuti eſt. Facta eſt ergo iã reparatio, ſed nõdum propalata: inchoata eſt, ſed nõdum perfecta: immò perfecta quidem iam merito, ſed nõdum effectu. Siquidẽ ſaluatorẽ expectamus Phi 3.d
dñm noſtrum Ieſum Chriſtũ, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ cõfiguratum corpori claritatis ſuæ. Venit ſaluator animarũ, veniet iterum ſaluator corporum: iã viua eſt radix, ſed nondũ rami viuificati. Sed quare nõ ſtatim viuificati eum radice, ad quid facta eſt iſta dilatio? moriẽdo quippe mortẽ occidit, ſed nõdum manifeſtata eſt mortis victoria: propter quid? Vtiq; vt fides, locũ habeat, & bonorum operum meritum non diſpereat. Vnde ad milites tẽpli deuotus Bernar. quæſtionẽ iſtã tangit & ſoluit dicẽs. Si ergo lex ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis, vt quid adhuc morimur, & nõn ſtatim immortalitate veſtimur? Sane (inquit) vt dei veritas impleatur. Quia Pſal.83.
enim miſericordiam & veritatẽ diligit Deus, neceſſe eſt mori quidem hominem, quippe quod prędixerat Deus: ſed à morte eũ reſurgere, ne obliuiſcatur miſereri Deus. Ita ergo mors,

Pſa.76. mors etſi non perpetuo dominatur, manet tñ propter veritatẽ dei. Hæc Bern. Aug. in li. de baptiſmo paruulorũ alia via ſoluit quęſtionẽ: ait enĩ, ſic à deo fuiſſe diſpoſitũ, ne fidei meritũ caſſaretur. Si enĩ poſt Chriſti aduẽtũ baptizati fideles, ſtatim impeccabiles fierẽt, & immortales, quis fidei locus relinquereт? Nõne oĩs paganiſmus ad baptiſmũ curreret, ſi non propter charitatẽ, ſaltẽ propter immortalitatẽ? Sed nec ſola fides, ſed & meritorũ magna pars euacuaretur. Et quidẽ Chriſto dño perfacile fuit humanũ genus ad innocentiæ ſtatũ ſtatim reducere, ſi hoc hominibꝰ expediret: ſed ꝓpter nos vtiq; facta eſt iſta dilatio. Quantũ enĩ honoris, meriti, gratię, & glorię electis dei omnibus deperiſſet, ſi hõ illico ad innocẽtiã priſtinã rediiſſet? Quid Petro ꝓ deo crucifixo, Paulo decapitato, Stephano lapidato, Laurentio aſſato, Bartholomæo excoriato, cæteriſq; martyribus, cõfeſſoribus, & virginibus, q venerũt ad coronã ex magna tribulatione, decoris, excellẽtiæ, & gloriæ tollereт? Quãto glorioſius illis fuit pro deo vitã exponere, q̃ fieri à deo immortales? Quanto honorificẽtius, cũ tanto victorię triũpho gloriã promeruiſſe, q̃ ſicut infãtes baptizatos, ſine labore, ſine ſudore, ſine diſcrimine, dei dono gloriã ſuſcepiſ-

Pſal.89. ſe? Vbi eſſet illa vox, Lætati ſumus. pro diebꝰ quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala. Et illa, trãſiuimus per ignẽ, & aquã, & induxiſti

Pſal.65. nos in refrigerium. Tolle militiã, nõ erit victoria: tolle victoriam, nõ

2. Tim. 4. b. erit corona. Quomõ gloriareт Paulus dicẽs. Bonũ certamẽ certaui: curſum cõſummaui: fidẽ ſeruaui: de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię, quã reddet mihi iuſtꝰ iudex. Fuiſſent fateor ſicut angeli dei, beati ſine labore: ſed nõ modica eſt hęc ſanctorũ prerogatiua, nõ leuis honor, q gloriã quã habẽt nõ purè gratis, ſed ſibi eã meritis & laboribus, ſanguine & morte acquiſierũt. Vñ neq; ad tantũ gloriæ faſtigiũ, ſola innocẽtiæ puritate peruẽturos fuiſſe exiſtimãdũ eſt. O magna dei charitas, ingens diuinæ prouidentiæ cõſiliũ erga electos ſuos. Sic nos redemit, ſic nos reformauit ſanguine ſuo, vt nullum afferret nobis detrimentũ, ſed maximũ & ingentiſsimũ meritorũ, honoris, & gloriæ cumulũ ipſa redẽptio. Labores, fatigationes, tẽtationes, dolores, tormenta, mortem, facilè ſubito ſuo aduentu auferre poterat, non abſtulit, ſed reliquit: vt hæc ipſa nobis pœnarum exercitia, fierẽt meritorũ inſtrumenta, & arma virtutũ. Scrupuloſam quęſtionẽ non nr̃o ſenſu, ſed Apoſtoli & ſanctorũ verbis, lõgius forſitã q̃ ſermonis anguſtia patitur enodauimus: nũc ad propoſitũ redeamus. Decuit itaq; ex parte hoĩs, vt eadem qua fuerat formatus imagine reformareт: et ille fieret dei & hoĩs mediator, qui deus eſſet & hõ, in ſe vniens & pacificãs qđ peccatũ fecerat ante diuiſum. Decuit itaq; hoc etiã tertiò ex parte dei: vt videlicet in hoc opere diuitias miſericordiæ & bonitatis ſuę oſtenderet, & inæſtimabilis charitatis ſuæ pondus manifeſtaret. Siquidẽ qui in primi angeli peccato iuſtitiæ ſuæ ſeueritatem oſtenderat, in peccato hominis protoplaſti debuit miæ & pietatis ſuæ magnitudinem declararet: vt in vno iudicis ſeueritas, in altero cõditoris pietas omnibus innoteſceret. Paruũ fuit deũ peccatũ hominis gratis ſine ſatisfactione dimittere: ſed hoc grãde erat pietatis indiciũ, ſi ipſe

pro eo non debitor ſatisfaceret: vt
qui in totius orbis creatione poten-
tiam, ſapientiam, magnificentiam,
bonitatemque monſtrauerat, pieta
tem & charitatem ſuam in hominis
redemptione, ſuper omnem ſenſum
& intellectum aperiret. Siquidē pro
opere ſuo ex compaſsione & pieta-
te innocēter pati & mori, ſolius Dei
amor, ſolius Dei clementia eſt. Ta-
lis amor decet Deum: talis amor nō
eſt niſi Dei: qui orbem creauit vt
Deus: hominē amauit vt Deus. Vn-
Ro.5.b. de Apoſtolus cōmendat (inquit) in
nobis Deus charitatē ſuā: qui ſcili-
cet in cęlis & angelis potētiā, magni
tudinemque monſtrauerat. Stupet
cælū & terra ſuper immēſum pon-
dus tam eximiæ charitatis: expaue-
ſcit orbis ſuper tam nimiam & inæ-
ſtimabilē dignationem. Sic Prophe
ta ait. Conſideraui opera tua, & ex-
paui: in medio duorum animalium
Aba- notū facies. O inenarrabilē, ò ineſ-
chu. 3. fabilem charitatis ardorē: Deus im-
ex ver menſus, omnipotens, infinitus, æter-
ſione. nus, ille qui ſapiētia, ſummè beatus,
lxx. & felix eſt, in ſinu patris inenarrabi
libus gaudijs & delicijs fruens, ſuæ
creaturæ amore ſuccenſus, ad ima
pauper, inops deſcendēs, in ſtabulo
inter animalia naſci, in patibulo in
ter ſceleratos mori dignatus eſt, ne
paradiſi delicijs homo quē creaue-
rat priuaretur? Quid dicā de te dñe?
Gñ.9.d Plātaſti vineā quaſi Noe, & bibiſti
ex ea, & inebriatus & nudatus es ex
vini feruore. Et ſicut de te olim Pro
Pſa.77. pheta prædixerat. Excitatus eſt tan
quā potens crapulatus à vino. O vi
num dilectionis fortiſsimum, ò triū
phum potentiſsimum charitatis, ec
ce Deus captiuus tuus factus eſt: ſi
contra Deum potuiſti, quanto ma-
gis contra hominem præualebis? O
glorioſum trophæum, o ſpolia am-
pliſsima, o victoriam ineffabilē, vbi
vincitur inuincibilis: omnipotēs ſu
peratur: altiſsimus deijcitur: vita
occiditur: & iudex omnium conde-
mnatur, ſolo amoris feruore deui-
ctus: ſola charitatis potentia ſupera
tus. Vnde Dominus in Euāgelio. Sic Ioā.3.b
Deus dilexit mūdum, vt filiū ſuum
vnigenitū daret. Et Apoſtolus. Pro- Epheſ.
pter nimiam charitatem qua dilexit 2. a.
nos Deus. &c. Verè nimia, verè ex-
ceſsiua charitas filium dare pro ſer-
uo: vnigenitum pro vermiculo.
Hæc Dei charitas mundum ſupera-
uit: hæc vniuerſum deuictum pedi-
bus Domini ſubiecit atque proſtra-
uit. Siquidem (vt ait Bernard.) ho-
minem à ſe peccatis longiſsime ſepa
ratum Deus pluribus modis tētauit
ad ſe reducere: primò timore, pro-
pter quod terribiles & horribiles fe
cit ab initio flagitiorum vindictas:
ſubuertit mundum diluuio: ciuita- Gñ. 7.
tes prophanas aduſsit incendio: cur Gñ.19.
rus Pharaonis ſubmerſit pelago: c.
Dathan & Abiron viuos deglutiuit Deute.
hiatu: & plures alias atroces pœnas 11.a.
in flagitioſos exercuit: vt pœnarum Exo.15.
timore homines deterreret à pecca a.
tis: ſed ſicut ſcriptum eſt, populus
non eſt reuerſus ad percutiētem ſe.
Tentauit ſecūdò alia via hominem
ad ſe reducere fauoribus & promiſ
ſis: elegit populum illum Hebræo- Exod.
rum: fecit pro eo miracula multa: 12.d.
occidit primogenitos: aperuit mare: Ex.14.
deduxit in columna ignis per deſer Exod.
tum: pauit manna de cælo: ſiccauit 13.d.
Iordanem: introduxit eos in terram Exod. 16.b.
optimam: fouit eos ſicut gallina pul Ioſue.3
los ſuos: ſi forte videns mundus tot &.5.
tantoſque fauores, diceret: reuerta- Matth.
mur, & ſeruiamus illi Deo pio & opti 23.d.
mo, qui ſic benignè & magnificeè tra
ctat

ſtat cultores ſuos: ſed nec ſic mūdus idolatria relicta reſipuit. Quid ergo faciā?(inquit) ecce neq; minis, neq; promiſsis proficio: mūdus in ſua duritia & pertinacia perſtat: flagella contemnit: beneficia deſpicit. Sed viuo ego, dicit Dominus, quia mihi curuabitur oīs caro, & flectet omne genu. Ego eos ſicut paleas triturabo, & ego comminuam ſicut plauſtrum nouum habens roſtra ſerrantia. Ecce opus ego facio, quod qui audierit tinnient ambæ aures eius. Venit in mūdum, incarnatus eſt, humiliatus eſt, in terris viſus eſt, & cū hominibus cōuerſatus eſt, flagellatus, ſputus, illuſus, occiſus eſt: nūtiatum eſt mundo tantum & tam ineffabile ſacramentum: audiuit, credidit, intellexit, cognouit: tantamque Dei erga ſe charitatem, benignitatem, clementiam, pietatē expertus, & tam immenſo beneficij pondere ſuperatus, ad pedes eius procidit & adorauit: & quem nō vicerat timor neque fauor, vicit amor: non enim valuit tantæ dignationis & bonitatis onus ſufferre. Viciſti me domine, & victus ſum: fortior me fuiſti, & inualuiſti: ſuperaſti dñe duritiā cordis mei, & quaſi ceram igne potentiſsimo charitatis me liquefeciſti: gratias tibi Deus, gratias tibi. Vnde Ambroſius exponēs illud Apoſtoli. Humiliauit ſemetipſum. &c. Propter quod & Deus exaltauit illum. &c. Multa (inquit) Domine feceras pro me, & non genu flexi: feciſti me: feciſti mundum pro me; Dominū orbis me cōſtituiſti: & non genua flectens adoraui: at poſtquam te vidi pro me humiliatum, plagatū, & crucifixum, ſtare non potui: ſed tanto amoris pondere victus, in terrā proſtratus adoraui. Ita ſe Deus geſsit cū mundo, ſicut quidam pater bonus & diues cū adoleſcēte filio inſolēte, fugitiuo, quē diligit, quē prius miſsis nūtijs, minis & terroribus nititur reuocare, iurans & obteſtās, ꝙ niſi redierit non eum amplius recipiet, & bonis omnibus & diuitijs & hæreditate priuabit: ſed non curat hoc adoleſcens inſanus, ſed perſtat in propoſito. Vnde pater videns quia hac via non profuit, mittit alios nuncios ſeniores domus ſuæ rogans vt redeat, promittensque ſe illi omnia quæcūque voluerit præſtaturum: ſed neq; minis, neque blanditijs molliri poteſt vt redeat. Vnde tactus dolore cordis intrinſecus pater, & filij deſiderium ſuſtinere nō præualens, pręamore videns animi eius obſtinationem, dilectione victus, & patris grauitatē, & authoritatem oblitus, ipſe vadit, & lachrymis ora perfuſus cū canis ſuis, ad filij genua prouolutus, obnixe obſecrat vt redeat: qua benignitate, dilectiōe, & humilitate adoleſcens deuictus, in terram proſtratus, veniam pro diſceſſu poſtulans, cum patre in domum redit: & pio parēti tota animi voluntate, de cætero obſequitur & deſeruit. Sic omnino, ſic nobiſcum egit piiſsimus Deus. Sed hanc mundi inſolentiam, atque duritiem, non ſine debita vltione reliquit Deus: ſed ſicut decet ſummum & optimum iudicem, ſic vltus eſt eam. Sicut ipſe in Pſalm. repetens dicit. Omnes gentes circundederunt me in nomine Domini, quia vltus ſum in eos: circundantes circundederunt me in nomine Domini: quia vltus ſum in eos. Circundederunt me ſicut apes: et exarſerūt ſicut ignis in ſpinis in nomine Domini: quia vltus ſum in eos. Siquidē poſtquā nimia Dei bonitate & charitate

Marginalia: Eſa. 45. d. — Eſ. 41. d — 1. reg. 3. b. — Phi. 2. a — ps. 117.

ritate mundus deuictus reſipuit, & ad verum Deum & creatorem ſuũ conuerſus eſt, tanto charitatis ardore erga Deum exarſit, vt ludibria, tormenta, proſcriptionẽ, pœnas, cruces, mortes, pro ipſo non ſolúm patienter, ſed & libẽter ſuſtineret. Bone Deus, quantus fuit ardor illorũ, qui ad fidem primo conuerſi ſunt! quomodo vnde quaque concurrebant ad Ieſum, ſicut apes ad fauum! quomodo exarſerunt in eius amorẽ, ſicut ignis in ſpinis! Propter qd? Quia vltus ſum (inquit) in eos. Sic ſic ò rebelles, ò contumaces, perfidi idolorum cultores, ſic vltus ſum in vos, qui me relicto dæmonia colebatis: vocaui, & renuiſtis: perterrui, & indurati perſtitiſtis: donec me de cælo pro veſtra ſalute venire, & crucis ignominiam ſubire feciſtis. Iuſtam ego de vobis vindictam ſumam: ego faciam vt qui in mei contumeliã, idolis oues & boues incendebatis, ipſi pro me ſicut ſacrificia incendamini, iuglemini, laniemini, trucidemini, & non breui tempore, ſed trecentis annis continuis hũc truculentum perſecutionis ardorem pro meo nomine patiamini: & vobis parum hoc eſſe videatur præ debito, & amore. O inſignem vindictam, ò admirandã vltionem vlciſcere nos, obſecro Deus, ſicut & mundũ tunc vltus es. Facillimũ erat Deo ſtatim poſt ſuam reſurrectionem & aſcenſionẽ, mundum ad ſe conuertere ſine vlla violentia, & reſiſtentia: ſed tanto tempore diſtulit, vt dignam de mundo exerceret vindictam: vindictam (inquam) amabilem, vindictam deſiderabilem: vt recompenſaret pœnis, tormentis, & martyrijs pro Deo ſuſceptis rebellionem, contumaciam, perfidiam, quam erga Deum tot retrò ſeculis habuerat: & mercedem quam oportuit erroris ſui in ſemetipſo reciperet: mortem amore ſubiens pro illo, quem tãdiu errore contempſerat. Sic itaq; mundum vicit: ſic de mundo amore triũphauit.

Vides quàm non modò opportunus & congruus, ſed expedientiſſimus, & quodam modo neceſſarius fuerit Dei in mundũ aduẽtus, nõ ſolũ vt diuitias bonitatis & miſericordiæ ſuæ in hoc opere demonſtraret, ſed & vt tanto beneficij põdere, mũdi algorem & duritiem ſuperaret: et hoc charitatis glutino ſibi mũdum conglutinaret.

Reſtat nunc vt oſtendamus quartò quomodo hoc & ex parte culpæ congruerit: peccatum nanque commiſſum tali remedio curãdum erat, quo homines maximè à peccando deterrerentur: & ſi peccare cõtingeret, citiùs ſubleuarentur. Hoc ſuper omnia quæ fieri aut excogitari poſſunt, facit mors Chriſti: quid eñ magis homini peccati horrorem incutere poteſt, quàm videre filium Dei pro peccato in crucis patibulo morientem? & terribilem patri pro reatu hominis ſatisfactionem reddentem? O grande malum peccatũ, pro quo talis vltio fit! non mihi inundantem mundum, flagrantes ciuitates, abſortos homines, non inferni, & omnes eius pœnas obijcias: nam ſi mille proponas Gehennas, non ſic expaueſco & contremiſco, ſicut videre Deum pro peccato morientẽ, & peccati reatum morte ſoluẽtem. Qualis eſt macula, quæ Dei ſanguine diluitur? qualis eſt culpa, quæ Dei morte vindicatur? Vñ Bernard. ex qualitate remedij, morbi ęſtimo quantitatem. Filius Dei iubetur occidi,

cidi,vt pretioſo ſanguinis ſui balſa-
mo mederetur:ò atrociſsima vulne
ra,quæ huiuſmodi medicaméto cu-
rantur.De cætero quis obſecro au-
deat peccare?quis vel leuiſsimá cul
pam non expaueſcat? Origenes, fi-
lius Dei(inquit) pro peccato mor-
tuus eſt, & te peccare delectat? Si
quis nanq; princeps vel imperator,
adeò eſſet latronum inimicus & vl
tor, vt pro furto filium vnigenitũ
regni hæredem furca ſuſpéderet,in
regno eius de cætero furari quis au
deret?& audes tu in regno Dei pec-
care,poſtquam vnigenitus Dei cru
cifixus eſt pro peccato? Sed ècõtra-
rio hæc ipſa mors Chriſti præ omni
bus & maximè lapſum peccatorem
ſubleuatà peccato. Quid times peca
Ioel.2.c tor?quid trepidas?quid diffidis? con
uertere ad Dominum,quia pius eſt
& benignus,& præſtabilis eſt ſuper
Ezech. 18.g. malitia:non vult mortem peccato-
ris,ſed vt conuertatur & viuat. Nõ
credis?huius rei teſtimonia credibi
lia facta ſunt nimis. Ecce propter
hoc crucifixus eſt:propter hoc pen
det in cruce:propter hoc inter ſcele
ratos moritur:quomodo te damna-
bit pœnitẽtem,qui propter hoc mo
ritur ne damneris?quomodo te abij.
ciet redeuntem, qui de cælo venit
Ro.8.f. quærere te? Vnde Apoſtolus. Quis
accuſabit aduerſus electos dei?Deus
qui iuſtificat? Quis eſt qui cõdẽnet?
Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, &
interpellat pro nobis? Dices forſan:
Agnoſco Dei viſcera, inæſtimabilẽ
dignationem intelligo, ſed magna
ſunt peccata mea nimis & horrẽda;
& inueterata flagitia mea, pœniten
tia verò modica aut nulla, quomo-
do poſſum ſaluus fieri?O ſtulte,non
attendis qualem pro tuis peccatis ſa
tisfactionem filius Dei in cruce pa-
tri reddiderit?exaggera crimina,ac
cumula peccata, aggraua quantum
potes, maior eſt illa pœnitentia,po
tior eſt illa hoſtia. Quid miraris ſi
ꝓ vna lachryma,vel ſuſpirio,innu-
mera peccata remittit Deus, cui in
cruce talis eſt reddita ſatisfactio pro
peccatis?Dominus(inquit Prophe- ps. 137.
ta)retribuet pro me,iam non exqui
ritur à me condigna pro peccatis ſa
tisfactio:ſufficit mihi ad omnem iu
ſtitiam crux Chriſti, non ſola fide,
ſed vera Dei dilectione, & peccato-
rum diſplicentia apprehenſa.Quàm
apertè hęc omnia quę diximus Euá
geliſta Ioãnes intonuit in epiſtola.
Filioli mei, hæc(inquit) ſcribo vo- 1.Ioan. 2.a.
bis,vt non peccetis,ſcilicet, q̃d filius
Dei venit in mundum: quòd paſſus
& mortuus eſt pro peccato: ſed ſi
peccauerit quis, aduocatum habe-
mus apud patrem Ieſum Chriſtum
iuſtũ,& ipſe eſt propitiatio pro pec-
catis noſtris. Ac ſi dicat:ſi ſtatis, hoc
vos deterreat à peccato:ſi corruitis,
hoc vos ſubleuet à peccato, quòd
Chriſtus Ieſus pro peccatis mor-
tuus eſt.

DEO GRATIAS.

DOMINICA SECVNDA Aduentus Domini.

Tu es qui venturus es?
Matthæus. XI.

GRANDEM BA
ptiſta Domino quæ
ſtioné à carcere per
diſcipulos ꝓpoſuit,
dicens:Tu es qui vẽ
turus es, an aliũ ex-
pectamus?Non quia
ipſe neſciret, ſed vt populum & di-
ſcipulos

ſcipulos ex reſponſione domini in fide formaret. Super qua quidem quæſtione diu nobis cum ſynagoga cæca diſceptatum eſt, eccleſia fideliter profitente, quia tu es qui vē turus es, & ſynagoga ecōtrario perfide renuente, non, ſed alium expectamus. Opportune ſatis nunc eam multiplici legis & prophetarum teſtimonio conuinceremus: quoniam Ieſus quem colimus, ipſe eſt verus Meſsias in lege promiſſus, ſicut ipſemet illis quondam prædixerat. Scrutamini ſcripturas, quia ipſę teſtimonium perhibent de me. Sed omittamus hoc, tum quia Iudæi nō adſunt, & vobis hoc neceſſariū non eſt, qui veram & catholicam fidē toto corde & animo profitemini: tum quia vt ſanctus Maximus ait: Iam non ſine magno diſcrimine de religionis veritate diſputamus, quam tantorū martyrum ſanguine confirmatam videmus. Magni enim periculi res eſt, ſi poſt prophetarū oracula, poſt Appoſtolorum teſtimonia, poſt Martyrum vulnera, veterem fidem quaſi recentem adhuc diſcutere præſumas: & poſt morientiū ſudores, otioſa diſputatione contendas. Alia igitur via nobis procedendum eſt, qui coram fideli populo profeſſam fidem, & certiſsimam prędicamus. Satius eſt oſtendere, quàm conſentaneum, quàm expediens, quàm vtile generi hominū fuerit, vt ad eius redemptionem vnigenitus Dei filius aduenirет, ſicut in prothemate aſſeritur. Tu es qui venturus es? Ac ſi dicat. Non Angelus, non Archangelus, non Patriarcha pius, aut Propheta egregius, non denique alius è cęlo, neque quidem Pater, aut Spiritus ſanctus, ſed tuū Verbum Dei, ô gloriæ princeps, tu (inquàm) ipſe,

Ioa.5.f.

tu es qui venturus es. Sed vt hoc ipſum plenius oſtendamus, à principio nobis exordiendum eſt, vt egregius Doctor Aurelius Auguſtinus in libro de ciuitate Dei teſtatur. Magna Dei miſericordia fuit, quòd per peccatum humano generi propagādorū filiorum virtus ablata nō fuit: & in primis illis parentibus præuaricatoribus, ſicut promeruerant, penitus euulſum & eradicatum hominum genus non fuit. Neq; enim erat Deo difficile, cùm propter peccatū Euę malediceret dicēs, in dolore paries: non ſic dicere, ſed dicere, nunquam (inquam) paries: perijſſetque cū eis ſimul omne genus humanū. Quod quàuis ex nimia paſsione, & acerbiſsimo dolore, vt videtur, Iob in ſterquilinio optabile fuerit: cùm humanis infirmitatibus, & miſerijs conſideratis, diei ſuę malediceret, dicens. Pereat dies in qua natus ſum: & nox in qua dictum eſt, cōceptus eſt homo, &c. Quia non concluſit oſtia ventris qui portauit me: neque abſtulit mala ab oculis meis. Quare non in vulua mortuus ſum? quare egreſſus ex vtero non ſtatim perij? quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? Grande tamen fuit humano generi beneficium, vt conſeruaretur in pluribus, qđ in vno indiuiduo iam propter peccatum diutius conſeruari non poterat. Ex tūc igitur Domine in nos ira tua: ſed ex tunc etiam miſericordia tua: quia cùm iratus fueris miſericordiæ recordaberis. Ipſa enim tua Domine increpatio, benedictio erat, cùm velut irat⁹, præuaricatrici mulieri ſententiam protuliſti, dicens. In dolore paries. Cui tunc flexis in terra genibus eum omni deuotione reſpondēdū fuerat. Gratias tibi domine, gratias

Iob.3.a.

Ps. 75. Habac. 3.a.

Gē. 3.c

tias tibi, quia vtcunque tamen pari
tura ſum:dolorem libéter accepto,
poſtquam prolem ex meo crimine
non amitto. Sed & hoc ipſum maio
ris clemétiæ ſignum fuit: iam enim
ex illo tunc hominibus inſinuaſti,
Hiere. quia cogitares ſuper nos cogitatio-
29.c. nes pacis & non afflictionis. Neque
enim piјſsimus & miſericors Deus
hominum genus multiplicari per-
mitteret, niſi ei prouidere de reme-
dio cogitaret. Vt quid enim naſce-
rentur homines futuri torres infer-
ni perpetuò, & cibus ignis? Vnde
Pſal. 11. Pſal. Secundum altitudinem tuam
multiplicaſti filios hominum. Alti-
tudinem (inquam) illius æterni con
ſilij quod pectore voluebas tuo, de
mittendo filio, vt redimeres ſer-
uum. Neque tamen innotuit homi-
nibus ſtatim redemptionis modus,
ſed tempore procedente cœpit cla-
rius aperiri. Iam enim legis tempo-
re, in populo illo notum fuerat &
publicum, ꝙ Meſsias quidam ma-
gnus venturus eſſet, qui populum à
miſeria liberaret. Sed neque perſo-
na ipſa Meſsiæ, neque liberandi mo
dus omnibus innotuerat, exceptis
paucíſsimis amicis tuis Patriarchis,
& Prophetis, quibus grandi tuo mu
nere reuelatũ eſt, quòd Meſsias hic
à populo expectatus, Deus eſſet fu-
turus, & per mortem & ſanguinem,
non ab inimicis gentibus, ſed à pec
catis, Dei populum per totum orbẽ
liberaturus eſſet. Quanta illos admi-
ratio, quantus ſtupor eorum mẽtes
inuaſit, cùm hoc illis innotuit pri-
mo! quàm ſupra quã dici vel credi
poteſt, ſuper tanta dignatione tua
domine lętati ſunt! Inde illis omnis
agonia illa videndi Chriſtum: inde
clamores: inde deſyderia: inde la-
chrymæ, & petitiones aſsiduè accla
mantium. Emitte agnum Domine Eſai. 16.
dominatorem terræ, &c. Vtinã di- a.
rumperes cælos, & venires. Rorate Eſa. 64.
cæli deſuper, & nubes pluãt iuſtum. a.
&c. Neque enim viri perfecti & do Eſa. 45.
cti, auiditate tanta vidẽdi Meſsiam b.
promiſſum æſtuarent, niſi illius ma
ieſtatem, diuinitatemque in ſpiritu
cognouiſsent, miro enim videndi
eius deſyderio tenebãtur. Vnde qui
dam eorũ, & ſtatim (inquit) veniet Malac.
ad templum ſanctum ſuum domi- 3.a.
nator quẽ vos quæritis, & angelus
teſtamenti, quem vos vultis: & quis
poterit cogitare diem aduẽtus eius?
& quis ſtabit ad videndum eum? Et
alius, & homo eſt (inquit) & quis co Hie. 17.
gnoſcet eum? De quo etiam in Euan ex ver-
gelio ipſe Dominus. Beati (inquit) ſione.
oculi qui vident quæ vos videtis: di lxx.
co enim vobis, quia multi Prophe- Luc. 10.
tæ & Reges voluerunt videre quæ d.
vos videtis, & non viderunt: & audi
re quæ auditis, & non audierunt. Mi
ra populi illius cæcitas: qui eum qui
de cælo venturus eſset, vt vaticinia
clamabant, pluſquam hominem fu-
turum non agnouit, idipſum etiam
prophetarum ardentiſsimo deſyde
rio proteſtante. Sed iam obſecro pa
ter pie, ediſsere nobis obſecro quæ
nam hæc fuerit apud te conſilij ra-
tio, quis ſapientię modus, vt pro vili
vermiculo vnigenitum tuum dile-
ctiſsimum, tibi coæternum & coæ-
qualem, in crucem & mortem tra-
deres? Quis etiam te compulit o ver
bum Dei, vt à te ipſo pro alieno pec
cato talem vindictam exigeres, talẽ
requireres pœnam? Nũquid nõ tua
ſunt omnia? An non tibi innumera
media ſuppetebant noſtram redimẽ
di naturam? Poteras vtique gratis
relaxare peccatum: poteras etiã po-
ſteris parentis Adæ nõ imputare pec
catum:

catum : potuiſti etiam vel ipſam Adæ confuſionem , vel quodlibet aliud ſacrificium, pro ſuo acceptare delicto: poteras rurſus alium ex eodem limo formare hominem, genus innoxium, ac ſi periſset Adam cum poſteritate ſua. Nonne hoc facilius, quàm omnipotentem Deū vel modicum in perſona ſuſtinere detrimētum? Quis non ſtupeat? quis non miretur, quòd in tāta remediorum ſylua difficiliorem, & tibi acerbiorem modū elegeris? O magnum diuinæ ſapiētiæ ſecretum, ò profundum myſterium. Sed quis cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? quis pectoris eius poterit arcana ſapientiæ penetrare? Non ſimus fratres in hoc indagādo ſecreto curioſiores quàm oportet: ſufficiat nobis ſcire, quia ita eſt: ſufficiat agnoſcere & credere: quia ita diuinæ placuit maieſtati: & pro tantæ dignationis eximio beneficio dieb^9 ac noctibus gratias agere largitori. Noli amplius quærere ò Chriſtiane, noli eſſe ſcrutator maieſtatis, ne opprimaris à gloria . Sed quia Apoſtolico præcepto eccleſiarum prælatis , & verbi Dei prędicatoribus , reddere rationē, de ea quæ in nobis eſt fide, hæreticis maxime, & infidelibus incumbit: ideo cum omni humilitate huius tāti ſacramenti congruentias quaſdā, prout humana facultas Deo reuelante ſuggeſsit, placuit aſsignare: non quibus infidelis & hæreticus conuincantur, ſed quibus ab eorum latratibus vera fides à fidelibus defendatur. Omitto nunc acriores rationes, quas Auguſt. & Anſelmus in libello (Cur deus homo) acutiſsimè tradunt: quibus Beatus Anſelmus hoc ferè ſe exiſtimat demonſtraſse: planiores tantùm, & populo intelligibiliores, mihi nunc mens eſt aſsignare. Cur igitur Deus homo factus eſt? Vtique vt per hoc homo exaltaretur, dæmō cōfunderetur, peccatū deſtrueretur: homo repararetur, & ad creatorem ſuum alienatus homo reduceretur . Innumeræ aliç congruentię ſunt, ſed has ſufficiat indagaſse. Primo igitur ad hominū exaltationem factum eſt hoc: poterat ſiquidem alijs plurimis medijs homo redimi, ſed non cum tāto fauore, & honore ſuo. Quāta gloria noſtra fratres, quòd Deus noſter eſt frater noſter, qđ homo Deus ſedet à dextris, adoratur ab angelis , ſupereminet aſtris, dominatur cunctis, quòd humana natura ſuper angelorum vertices collocata, cum deo diſponit omnia: gubernat vniuerſa. Ignoſcat angelus: nam in hoc maior & ſuperior eſt gloria nr̄a: nuſquā enim angelos apprehendit, ſed ſemē Abrahæ apprehendit. Quantum ex hoc munere obligaſti nos Deus ! Nam etiā ſi Adam non peccaſſet, & homo remedio non indigeret, inæſtimabile decus hominum erat, ad diuini honoris faſtigium exaltari. Felix culpa quę homini tanti decoris & honoris cauſa fuit : & vt Gregorius ait, quæ talem ac tantùm meruit habere redemptorem. Quantum ex hoc confunditur Zabulus, quanta inuidia cruciatur ! Si enim ex peccato ſuo hominem ad tantę dignitatis honorem peruenturum cognouiſset, nunquam (vt exiſtimo) hominē de peccato tentaſset: neque enim tantum de innumerabilium hominum perditione gratulatur, quantum de hac hominis exaltatiōe torquetur. Denique hominem quem deijcere peccato, & ſibi ſubijcere procurauit , ſuper aſtra ſublimatum videt: impera-

Pro.25. d.
1.Pet.3. c.
Heb.2. d.

imperare ſibi & dominari : & ad
eius nominis ſonitum, cũctas dæmo
num phalanges præ nimio timore
proſterni. Turbatur autem amplius
& confunditur, quia hoc totum non
alio medio factum eſt, quàm quo i-
pſe hominẽ deijcere procurauit: &
quoniam ſuo ſe laqueo captum vi-
det, neque ſemel tantum ſed ſępius,
& frequentius cõſilio ſuo deceptũ,
ſubijcere enim peccato voluit ho-
minem, & vſque ad Deum ſublima
tus eſt: ſublimatum verò interfice-
re curauit, & morte ſua captiuos o-
mnes redemit: hæc omnia videns, vt
Pſal. ait, nimis in ſeipſum iraſcitur:
ps. 111. dentibus ſuis fremit, & cõtabeſcit:
& præ inuidia totus aduritur & mar
ps. 101. ceſcit. Illuſiſti ei Domine ſapiẽn-
ter: nam ſicut ſcriptum eſt, formaſti
eum ad illudendum ei: videlicet vt
in nimia eius aſtutia dum capitur, ſa
pientiæ tuæ abyſſum liquidò demõ
Gñ.3.a. ſtrares. Siquidẽ ſerpẽs aſtutior erat
cunctis animantibus terræ, neque
erat poteſtas ſuper terrã quæ ei va-
leret comparari, ſed tu Domine illu
ſiſti aſtuto, & præualuiſti forti, ra-
piẽs de manu eius ſpolia: & animas,
quas iniuſte poſsidebat, potẽter ab
eo diripiens. Eſt etiam aliud, pro-
pter quod maximè Deus venit in
1.Ioa.3. b. mundum, vt ſicut Ioannes teſtatur
opera diaboli, id eſt, peccata diſſol-
ueret, non ſolum ſatisfaciendo pro
Col.2.b culpa, & chirographum decreti è
medio auferendo, & cruci illud affi
gendo, ſicut in paſsione fecit, de pec
Ro.8.a. cato damnans peccatum in carne, id
eſt, aſſumens pœnam, vt deſtrueret
culpam, ſed etiam à peccandi auda-
cia morte ſua homines deterrendo.
Si enĩ vllus in nobis eſſet ſenſus aut
ratio, quis poſt talem acantam de-
lictorum punitionem, nouã aude-
ret incurrere culpam? Vnde Orige-
nes, Filius dei pro peccatis mortuus
eſt, o Chriſtiane, & te peccare dele-
ctat? Deũ o homo, pro peccato cõ-
ſputum, flagellatum, laniatum, cru-
cifixum vides, & peccas? Satis Do-
mine, & pluſquam ſatis, ad omnem
culpam vitãdam paſsio tua ſuffice-
ret, ſi mens non læua fuiſſet. A prin
cipio ſiquidem quantũ odiſſes omne
peccatum, vindicta terribili liqui-
dò demonſtraueras: nam propter
peccatũ, gratiſsimus tibi, & pulcher
rimus angelus cælo deiectus eſt: pro
pter peccatum homo cum ſua poſte
ritate paradiſo priuatus: propter pec Gñ.3.d
catum totus aquis ſubmerſus eſt mũ
dus: propter peccatum exarſit ſul- Gñ.7.d
phureo igne aduſta Pẽtapolis: pro- Geneſ.
pter peccatum terra dehiſcens veri- 19.e.
tatis æmulos deglutiuit: AEgyptus Num. 26.a.
ponto ſubmerſa eſt; & innumeri po Exo.14
puli vaſtati ſunt. Nunquid nõ ad pec f.
cati deteſtationem ſatis generi hu-
mano talia exempla ſufficerẽt? Sed
nihil me Domine ita deterret, nihil
me ſic à peccato detinet, ſicut vide-
re filium tuum dilectiſsimum vnige
nitum propter peccatum clauis affi
xum, latronibus aſſociatum, & cru-
deliſsima morte multatum. O infini
tam audaciam peccatoris, qui poſt
tale ſpectaculum peccare nõ formi-
dat. Dicite obſecro, ſi quis Rex la-
tronibus adeò foret infenſus, vt fi-
lium ſuum, vnicum regni ſui hære-
dem, pro leui quodã furto furca ſu-
ſpenderet, in eius regno de cætero
quis cõmittere furtum auderet? Et fi
lius dei pro vnius pomi furto crucifi
xus eſt, & hoc ſcientes offendimus
omnes? quo reatu? quo ſupplicio?
quo inferno? Vnde Bernardus ex cõ
ſideratione remedij, peccati æſtimo
quãtitatem. Ecce filius Dei iubetur
occidi,

occidi, vt meis vulneribus pretioſo ſuo ſanguinis balſamo mederetur. Agnoſce o homo, quia grauia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Et Auguſtinus. ſatis apertè conſtat grauiſſimas eſſe cauſas peccatorũ, pro quibus Deo talis rependitur ſatisfactio. Heu heu quãta obliuio mortaliũ occupat ſenſus, quanta agitantur inſania mẽtes! Videas plurimos ioco &
Prouerbi. 2. c. ludo lethalia committere crimina, immò ſicut ſcriptum eſt, lætari cùm malè fecerint, & in rebus peſſimis exultare. Quibus profectò, quia hîc nõ licuit agnoſcere culpam, licebit quandoque experiri pœnam. Ludite nunc o ſtolidi iuuenes, agitate capita, ſpernite minas, mandata con-
Amos. 4. a. temnite: viuit Deus, & iurauit Dominus in ſancto ſuo, quia ecce dies venient ſuper vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis feruentibus: & per apertutas exibitis altera contra alteram! & proijcie mini in Arnon. Venite ergo ad Bethel & impiè agite ad Galgalã, & multiplicate præuaricationem: plorabitis verè gemitibus ſempiternis, & ſtridebitis contra vos dentibus veſtris, & non erit vltra ſpes vlla ſolatij: tunc vobis innoteſcet, tunc apertè ſcietis quanti piaculi hoc ſit, quod nunc iocando cõmittitis, & committendo contemnitis. Sed etiam ſi nouerimus, quia homo nõ ſolùm Dei
Gñ. 1. c. creatura eſt, ſed etiã plaſma (ad imaginẽ enĩ Dei factus eſt) homo innoteſcet amplius, quia deformatũ opus per ſuum prototypum decuit reformari. Homo enim cum in tanto honore conditus eſſet non intellexit,
Ps. 48. comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis fact⁹ eſt illis: mutauitque gloriam ſuam in ſimilitudinẽ vituli comedentis fœnum: conditus
Ps. 105. fuerat ſimilis Deo, & factus eſt ſimilis bruto. O miſerãdam mutationẽ, o miſerabilem caſum, miſſa eſt ergo de cælo imago Dei, quæ peccato deformatum hominem in priſtinam reduceret dignitatem, & ampliorẽ gloriam quam perdiderat: indutaque natura hominis perditam ei reſtitueret formam, amiſſumque decorem. Quid enim aliud eſt Ieſus, niſi Deus homine ineffabiliter indutus, & homo deo inſertus? Pileus ſuo capite, & calceus ſuo pede formatus eſt: ſic enim ipſe corpus ſuum nominat in Pſalmo dicens. In Idumæam
Pſal. 59. extendam calciamentum meum, id eſt, gentilitati corpus meum in cibũ ſalutis donabo Deformis calce⁹ per ſuam formam in decorem priſtinũ reformatus eſt: nõ enim poterat homo per aliam reformari naturã, niſi per imaginem Dei ſolã, ad cuius ſimilitudinem conditus fuerat. Tu igitur o verbum Dei, tu es qui venturus es, non Angelus, non Archangelus, aut alia quælibet creatura, ſed tu o fili Dei, forma mea, & exẽplar meum, tu meus futurus es reformator, qui in initio fuiſti & conditor. Alienam formam non recipio: alterius opere nõ reficior? an minus eſt reformare, quàm condere? Immo vt (Ambroſius ait) plus debeo Domine vulneribus tuis, quia redemptus ſum: quã operibus tuis, quia creatus ſum. Huiuſmodi honor non decet Angelũ, non Archangelũ, non Seraphim, aut aliam quanlibet creaturã: neque decuit inſignem creaturã hominem, alteri quàm Deo huiuſmodi debito ſubijci, obligarique. Quid enim profuiſſet condi, niſi redimi contigiſſet? An non melius eſſet nõ eſſe, quàm miſerum ſemper eſſe? O-

mnino

mnino non decuit vt alteri plus deberet homo, quàm Deo. Sed eſto, fieret redemptio per aliam quanlibet creaturam, & alicuius vel angeli, vel hominis oblationem pro toto humano genere deus acceptaret: quis obſecro, poſſet hominem ſic elongatum à Deo & abſtractum, in Dei culturam et obſequium reuocare? Quid prodeſſet aperire cælorum ianuam, ſi nullus ingrederetur per eam? Ecce totus mundus in maligno poſitus erat, idolatra, carnalis, cupidus, ſuperbus, elatus, innumeris vitijs immerſus, inextricabilibus tenebris inuolutus, ex huiuſmodi carnali beſtialique mundo ſpiritualem & angelicum facere quis poterat, niſi Deus? Denique vt agnoſcas, quia alia via homo in Deum reduci non poterat, per quinque mille annos et eò amplius dilatum eſt remedium, quoadusque conſtaret, quòd aliud quippiam non ſufficeret. Quot Patriarchæ, quot Prophetæ, ſanctiſsimi viri iſto tempore miſsi ſunt! ſed non audiuit eos orbis, neque eorum doctrina in bonis operibus reformatus eſt. Quem enim oues audirent, niſi paſtorem ſuum? Denique quid in tam longo tempore non intentatum eſt, vt homo in Dei culturam, & vitæ ſanctimoniam reduceretur? ſed incaſsũ, ſed fruſtra: quaſi humano more Deo omnia intentante, ſi poſset forſitan filij eius dilectiſsimi exinanitio, & labor, & dira mors, quolibet alio excuſari medio: aut veriùs hoc Deo inſinuante, quia aliud humano generi ſalutis remedium non pateret. A principio

1. Ioã. 5. d

ergo minis & terroribus mundum ad ſe reducere tentauit: dira ſupplicia in præuaricatoribus exercens, ſi forte talibus exemplis mundus à peccatis abſtineat, & conuerſus ad dominum reſipiſcat. Inde illa quæ ſupra diximus vltricis iuſtitiæ terribilia monimenta prodierunt: mundus aquis ſubmerſus, Pentapolis aduſta, AEgyptus vaſtata, & populus in deſerto proſtratus: & innumera alia quæ enumerare longum eſſet, & legẽtibus ſcripturas notiſsima ſunt. Sed in his omnibus nihil profectum eſt: nam vt Propheta commemorat, Populus non eſt reuerſus ad percutientem ſe. Alia igitur hominem aggreditur via, beneficio allicit quem timore non pungit: vocat ad ſe Abrahain, & ex eo peculiarem ſibi populum familiaremque delegit, quem vt filium foueat, inſtruat, protegat, viamque veritatis & ſanctimoniæ doceat, ſi forte expleatur in illa portione, quod non implebatur in orbe. Bone Deus, quibus eum fauoribus, quibus gratijs, quibus muneribus extuliſti! Potenter in manu valida ex AEgypto eum tranſtuliſti: Rubrum mare rupiſti: Iordanis flumen ſiccaſti: manna pauiſti: aqua de petra potaſti: in columna ignis & nube illum duxiſti: diſsipaſti regna: deſtruxiſti gentes: & plantaſti eum: innumeriſque fauoribus ſupra modum illum auxiſti: hæc tam innumera & præclara beneficia illi populo collata ſunt, propter hoc maximè, ſi forte audiens mundus tanti Dei munera, eximioſq; fauores, cõuerſus ad cor

Gñ. 7. d
Gñ. 19. e
Exo. 14 f.
Exo. 32.
Eſa. 9. c.
Gñ. 12.
Pſal. 79
Gñ. 14 e
Ioſue. 3 d
Exo. 16 b
Nume. 20. b
Exo. 13. d
Pſal. 79

diceret intra ſe, reuertamur ad
tam benignum & pium Deum, qui
talia præſtat dona cultoribus ſuis:
& ſic tractat ſeruos ſuos. Sed e con-
trario euenit, non ſolum enim ido-
latra gentilitas huiuſmodi exem-
plis in veri Dei cultum prouocata
non eſt, ſed & populus ille electus
Deute. huiuſmodi fauoribus in dies dete-
32.c. rior factus eſt, ſicut de illo Moyſes
prædixerat olim, Incraſſatus eſt di-
lectus, & recalcitrauit: incraſſa-
tus, impinguatus, & dilatatus, de-
reliquit Deum factorem ſuum: re-
ceſsit à Deo ſalutari ſuo: prouoca-
uerunt eum in dijs alienis, & in ab-
ominationibus ad iracundiam con-
citauerunt. Quid iam ageret Deus?
Matth. aut quem vltra quæreret modum?
21.d. Miſit nuncios ſuos & occiderunt
eos: iterum miſit alios, & irriſe-
runt eos: multiplicauit prophetas,
& non crediderunt eis: minis ter-
riti non ſunt, neque blanditijs al-
lecti, neque muneribus prouoca-
ti. Quid vltra reſtabat, niſi vt mit-
teret vnigenitum filium, ſi fortè re-
uereantur eum? ſicut in euangeli-
Oſeę.6 ca parabola dominus expoſuit. Vn-
b de per prophetam, quaſi de hac mũ-
di peruicacia admirans ait. Quid fa-
ciam tibi Ephraim? quid faciam ti-
bi Iuda? ſcio (inquit) quid faciam.
Amore deuincam eos. Inuenit ſa-
lubre conſilium diuina ſapientia;
nouerat enim quia nihil amore po-
tentius ad trahendum: quid enim
ad amandum ſic allicit, ſicut amor?
Vnde Seneca, Fruſtra (inquit) quę-
ris maleficas ad amorem, oſten-
dam ego tibi maleficium potens:
ama & amaberis. Venit ergo in mũ
dum: familiarem ſe exhibet & ſo-
cium: obſequitur, obtemperat, ſer-
uit, agit pro homine grandia: &
patitur pro illo indigna: expandit
viſcera: oſtendit amorem: vidit
mundus, & audiuit, conſiderauit,
& attendit: obſtupuit, obriguit, ex-
pauit: & tantæ dignationis & cha-
ritatis munere deuictus, tantique
beneficij põdere ſuperatus, ante do
mini ſui pedes proſtratus occubuit.
Quis enim aut ferreus aut ſaxeus
poſſet tantæ dignationi reſiſtere?
aut quem non emolliret, & non li-
quefaceret vel adamantinam duri-
tiem tam eximiæ charitatis poten-
tiſsimus ardor? Saxa duriſsima ſub
pedibus eius in morte confracta
ſunt, quanto magis humana cor-
da? Reſonante ergo per totum or-
bem apoſtolica tuba, & clara voce
hoc mortalibus perſonante, quo-
niam Deus pro homine homo fa-
ctus eſt, crucifixus & mortuus, &
hoc ipſum multiplici miraculo-
rum teſtimonio comprobante, ad
hanc vocem attonitus orbis, cha-
ritate deuictus, quod tot ſeculis an-
te non fecerat, procidit & adora-
uit. Viciſti domine, ſicut par erat:
fortior mundo fuiſti, & inualui-
ſti: ſuperaſti amore duritiam cor-
dis noſtri: & ſicut cinerem emolli
ſti nos: denique anima noſtra li- Cãti.5.
quefacta eſt, poſtquam dilectus lo b.
cutus eſt. Sagittaſti nos charitatis
tuæ ſagittis, & procidimus coram
te, ſicut propheta prædixerat. Sa Pſ.44.
gittæ tuæ acutæ, populi ſub te ca-
dent. Videres tunc populos ſiti-
bundos vndiquaque ad veram Dei
fidem, & cultum aceruatim deflue
re: ſicut ſcriptum eſt, Circundede
runt me ſicut apes, & exarſerunt ſi-
cut ignis in ſpinis in nomine domi
ni, quia vltus ſum in eos. O inſi-
gnem

gné vltionem, o præclaram vindictam: exarſerũt ſpiritu Dei ſpinoſa prius corda, & veluti apes ad fauum, ſic agglomerãtur ad Chriſtũ. Videas alios in plateis crucifixos, alios exuſtos, alios lapidatos, alios laniatos, alios excoriatos, dira tormentaq́ non ſolùm patienter, ſed etiam libenter tolerantes pro illo, in quẽ fuerãt ante blaſphemi. Sic ſic

Prou. 1. c o rebelles, indurati, pertinaces, ſic oportet vos eſſe, talia pro nomine meo decet vos pati: vocaui, & renuiſtis: extendi manum meam, & neglexiſtis: ego duritiam cordis veſtri emolliam: ego faciam vt amore meo ardeatis, & æſtuetis, & pro nomine meo cùm atroces crudeleſq́ue paſsiones, & mortes ſuſtinueritis, parum vos præ amore exigiſſe putetis. Ita domine obſecro, ita vindica te etiam nunc de hac noſtra duritia, vt emollias eam, & tui amoris igne ſuccendas nos: da nobis noſſe myſterium, ſentire beneficium, & pro tantæ dignationis munere in cui amore penitus inflammari. Quid enim proderit dediſſe beneficium, niſi dederis & ſenſum? Hæc eſt ergo victoria quæ vi-

1. Ioã. 5. a cit mundum, quia audierunt homines, quoniam verbum caro factum

Ioan. 1. eſt, & habitauit in nobis: hoc inſigne pietatis, & amoris opus indurata corda confregit, & in dñi obſequium emolliuit. Vnde Ambroſius

Phili. 2. a exponens illud apoſtoli, Humiliauit ſemetipſum, &c. propter quod & Deus exaltauit illum, &c. ſic ait. Quanta fecit dominus audeo dicere, & non flexi ei genu: ſed flexi ei poſtquam ſe humiliauit. Fecit pro homine cælos, fecit terram cum germinibus ſuis, fecit maria cum piſcibus ſuis, fecit corporalia omnia, & ea homini tradidit poſsidenda: ſed non pro his omnibus genua flexit. At verò cùm filium Dei pro ſe humiliatum vidit, ſtare non potuit, ſed tantæ charitatis pondere ſuperatus, pauimento proſtratus, adorauit. Quicquid Deus faceret ad remedium, quemcunque mundo mitteret ad ſalutem, non ei proſterneretur homo, niſi humiliaretur Deus. Quid profuit virgam mittere cum puero? non ſuſcitatur ad 4. Reg. baculum mortuus, niſi è cælo ve- 4. c. niat propheta magnus, & puero commenſuretur, eiuſq́ue calore frigida pueri carne confota ſepties oſcitet, reſpiret, aperiatq́ue oculos, & de cætero vita viuat. Audiſtis fratres, vt noſtra potuit inueſtigare fragilitas, qua ratione, qua cauſa Deus homo factus eſt, & quã altiſsimo & profundiſsimo ſapientiæ Dei cõſilio hoc myſterium pro homine patratũ eſt. Viſa hæc eſt gen 1. Cor. 1. tibus ſtultitia, ſed in rei veritate ad- c mirabilis ſapientia erat, ſicut ipſe dominus in pſalmo ad patrem ait: Ps. 138. mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. Sed ſi adhuc præcipuam & omnimodam ſacramenti huius cauſam noſſe deſyderatis, vno verbo dicam, non ego, ſed apoſtolus. Di- Gala. 2. lexit me (inquit) & tradidit ſemet- d ipſum pro me. Amor fecit: amor impulit: amor traxit: amor vicit: amor Dei filium à patris gremio in virginis vterum auolare fecit. Denique ſaluum me fecit, non alia Pſal. 17. quidem cauſa, non alia ratione, non alio merito meo vel ſeruitio, ſed quoniã voluit me, quia dilexit me. Sic enim Deus dilexit mũdum, Ioã. 3. b vt filium ſuum vnigenitum daret: & in acerbiſsimam mortem traderet. O potentiſsimã vim amoris, o

inſignem charitatis triumphum, o amor fortiſsime, quá glorioſa ſpolia reportas? Omnipotenté ſuperaſti: Deum viciſti: altiſsimũ potétiæ tuæ vinculis alligaſti: contra omnipotentiá triumphaſti: agnoſco ſpectabilem luctam. Mirabile certa-
Geñ.32 f. men: homo cum Deo luctatur tota nocte, & percutitur homo, ſed vincitur Deus: femur hominis emarcuit in certamine, ſed licet claudus, gloriatur tamen quia in lucta victor euaſit. Vnde dictum eſt ei, Si contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines præualebis? Sed vnde victor? quibus armis? quo telo? vtique non alio quá amore. Hic hominis amor violentus cælum inuaſit: paradiſi atrium potenter irrupit: omnipotentem dominum carneis vinculis alligauit: vniuerſa eius abſtulit arma, &
Luc.11. c. ſpolia eius diſtribuit: diuitias eius immenſas hominibus dedit: & ipſum maieſtatis dominum triginta tribus annis ligatum hominis ob-
Eſa.43. d ſequio mancipauit: ſeruire eum fecit duro ſeruitio, & tandem morte crudeli damnauit eum. O amorem crudelem & ſæuum, o amorem rigidum & ſeuerum: cur maieſtatem laceras? cur bonitatem damnas? cur in Deum piiſsimum & optimum tam crudeliter ſæuis? Ve-
Cát.8.b re fortis es vt mors dilectio, & durior inferno æmulatio: quæ pro vermiculo Deum tradis, pro vernaculo Deum morti exponis: & cùm pium te omnibus exhibeas, piiſsimo Deo ſoli factus es ſæuus. Parce obſecro maieſtati, parce bonitati: ſed ſi dimittitur deus, damnabitur mundus. Quid ergo eligam? quid petá? in anguſto poſitus ſum. Gratias tibi domine, gratias tibi, quia victus viciſti, & ſuperatus, charitate meam miſeriam ſuperaſti. Dilexiſti me domine ſupra modũ, dilexiſti me ſine modo: & qui o- Sapi.11. d
mnia in numero pondere, & menſura feciſti, in diligendo me modum, pondus, atq; menſurá exceſsiſti. Vnde Paulus apoſtolus, Propter Ephe.2 b
nimiam (inquit) charitaté qua Deus dilexit nos, &c. Veré nimiam, veré exceſsiuam, veré immoderatam & immenſam. De hac Auguſtinus, Dilexiſti me (inquit) domine pluſquam te, quia mori voluiſti pro me: tam caro pretio redemiſti me: de ſupplicio reuocaſti me: de ſeruitio retraxiſti me: pudeat non redamare te pro tanto amore tuo: pudeat pudeat, & vehemẽter pudeat. Sed vnde te amabo? niſi tu domine dederis amorem tuum? Specioſa hæc margarita eſt, & non facile eſt reperire eam. De cælo ergo mitte ignem in oſsibus meis, & liqueſcát amoris tui calore medullæ oſsium meorum intra me: & anima mea vt cera in tui deſyderio liqueſiat: vt ſciam, vt intelligam, vt ſentiam, quæ à te donata ſunt mihi: & hoc tibi amoris glutino ſic adiungar, vt vnus tecum in æternum ſpiritus fiam: te præſtante, te donante domino meo, redemptore meo, cui cum patre & Spiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

DE EODEM THEMATE.

Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

Inter

INter alia fidei noſtræ myſteria, vnũ prę cæteris ad credẽdum mundo difficilius fuit, incarnatio verbi Dei. Hoc enim ſicut totius fidei baſis & fundamentum eſt, ita ad perſuadẽdum grauius fuit: videbatur enim mundi ſapientibus & philoſophis auditu indignum dicere, quòd Deus eſſet homo, propter tria. Primò, quia iudicabant impoſſibile, quòd duæ naturæ tam diſtantes Dei & hominis, tam intimè vnirentur in vno eodemq́ue ſuppoſito, vt vnus & idẽ eſſet verus Deus, & verus homo, non denominatione aliqua, ſed natura. Nam ſi hoc in angelo & homine creaturis finitis admodum videretur difficile ad credendum, quòd vnus, ſcilicet, eſſet angelus & homo: quanto magis in duabus naturis, quarum vna infinita, & altera finita eſt? Secundò, quia indecens videbatur eis diuinæ maieſtati, vt pueri infunderetur corpuſculo, puellæ clauderetur vtero, & vagitus, inediam, ſitim, frigus, laſsitudinem, mortem, & alias hominum paſsiones experiretur. Grandemq́ue ſupra modum blaſphemiam iudicabant, hæc & ſimilia Deo tribuere: ac propterea Chriſtianos hoc aſſerentes ignaros, idiotas, ſtultos, prophanos & blaſphemos nuncupabant. Tertiò, quia mirabilis quędam ſtultitia videbatur, quòd creator omnipotens pro ſua creatura quam ipſe ſponte condiderat moreretur: & quòd nullo cogente ipſe gratis à ſe talem pro delicto alieno ſatisfactionem exigeret. Quis creare compulit hominẽ? quis peccato lapſum ſic eum reſtituere coegit? cur tanto diſpendio ſubuenitur crimini, quod facile poterat indulgentia dilui? Hæc & ſimilia Porphyrius in libro de regreſſu animæ quem contra religionem Chriſtianam edidit, ſtultiſsimè delatrat. Sed o quàm magnificata ſunt opera tua domine! nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ, vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc. Audi barbare, intellige pagane, ait Auguſtinus, quid tibi tam indignum & tam indecens videtur, quòd Deus fiat homo? imò dico tibi, nullum fuit opus in orbe in quo Deus magis ſuam potentiam, ſuamq; ſapientiam, ſuam benignitatẽ, clemẽtiam, miſericordiam, pietatem, charitatẽ, magnitudinem, cæteraſq́ue omnes virtutes ſuas eximias, & in quo magis ſe Deum eſſe monſtraret, quàm in hoc. Quid miraris, ſi piјſsimus ac clementiſsimus Deus, vt diuitias bonitatis ac clementiæ ſuæ oſtenderet, pro redimenda ſua creatura talia pati dignatus eſt? aut in quo hominem à ſe conditum ad ſe magis allicere atque ad amandum, colendum, reuerendum creatorem ſuum amplius obligare potuit? Nõ eſt hæc blaſphemia vt ipſe blaſphemas: propter hoc maximè in cælo & in terra ab angelis & hominibus Deus laudatur in ſecula. Eſt alienum (inquis) à Deo pati & mori, & extraneum, non negamus: ſed vt faceret opus ſuum, alienum eſt opus eius ab eo: vt operaretur opus ſuum, peregrinum eſt opus eius ab eo. Opus Dei ſaluare, redimere, liberare, ſubuenire, dominus enim ſoluit compeditos: dominus illuminat cæcos: dominus erigit eliſos:

Porhpyrius in lib. de regreſſu aīæ.

Pſ. 91.

Eſa. 28. f.

Pſ. 144.

& deus miſerẽdi dñs, et dñi domini
exitus mortis. Vt faceret hoc quod
ſuũ erat, extranea et aliena nimis à
ſe pati dignatꝰ eſt: neq; in alio quo-
piã opere ſũma illa dei bonitas&cle
mẽtia magis potuit innoteſcere, q̃
cũ ſit immortalis moriatur vt bene-
faciat,&cũ ſit impaſsibilis,patiat̃ et
liberet. Talis eſt Deus,talis eſt eius
pietas et charitas:neq; quippiã tã ex
ceſsiuũ & arduũ excogitari poteſt
qđ ardorẽ illum diuini amoris ad-
ęquet,& eiꝰ ſuperet pietatẽ.Hoc opꝰ
ſuper omnia mihi declarat quis ſit
ille Deus,quẽ ſuper omnia colimus
et veneramur, quã bonus, q̃ pius, q̃
beneuolus,q̃ magnificꝰ,quã potens,
q̃ ſapiẽs: qui nõ ſolũ omnia ex nihi-
lo,ſed etiã hominẽ ex ſeipſo facere
nouit,& potuit.Et quid obſecro in-
dignũ diuinę maieſtati,vt ſibi vniat
hominẽ quẽ creauit? Nõne ſpiritibꝰ
illis beatis tam angelicis q̃ humanis
ſic illabitur,vt eos ſua intima vnio-
ne & infuſione deificet penitꝰ,& trãſ
formet, multò intimius & veracius
quã ferrũ igniatur ab igne,& plꝰ de
Deo quã de ſeipſis habere videatur:
ſicut carbo ignitus plus de igne q̃
de carbone? Quid ergo mirũ ſi vnã
ex illis animabꝰ ſuper omnes bene-
dictiſsimã ſibiq; chariſsimã,ſpeciali
quodã & ineffabili modo intimiori
& ſublimiori,& illa mediãte carnẽ
in vnitatem ſuppoſiti ad gloriam
ſuã mundo manifeſtandã, & ad ge-
neris humani vitã peccato perditam
recuperandã dignatus eſt ſibi adiũ-
gere? Ad hęc infinitati Dei nõ repu
gnat,vt ſic vniatur creaturæ finitæ:
imò ex hoc ſuper omnia magis re-
ſplendet:quia enim infinitus & im-
mẽſus eſt Deus,ideo magis vnibilis
eſt creaturæ,quã angelꝰ, vel quæcũ
que creatura creaturæ. Cùm enim
omnem perfectionem creaturæ vir
tualiter,& eminenter cõtineat, nul
li perfectioni creaturę repugnat: at
que ideo ſolus poteſt illabi & inha-
bitare mẽtes hominum: vnus autẽ
gradus alteri gradui diſparato & di
ſtincto non ſic cõnectitur. Sed ſtul-
tũ eſt (inquis) hoc et ridiculum.Sic
vtiq; neſciẽtibus myſteriũ videtur:
ſed hæc ſtultitia omni ſapientia ma 1.Cor.1.
ior eſt:& quia quod ſtultum eſt Dei d
ſapientius eſt hominibus, ſuperat
omnem intellectum, excedit omnẽ
rationẽ diuinum cõſilium,& ſapiẽ-
tię eius arcanum.Et propterea ſi ra
tione metiaris, quia metas excedit,
ſtultitia videbitur,ſed re vera ſũma
ſapientia eſt.Hæc tua vera & indu-
bitata ſtultitia, velle quę ſupra ra-
tionem ſunt ratione comprehende
re:& infinitum diuini pectoris pela
gus,impenetrabilem inquam ſapiẽ-
tię eius abyſſũ intellectus tui va-
ſculo concludere. O hominum ſtul
tiſsime,ſi Deus à nobis comprehen-
di poſſet,non eſt admirabilis: ſi de
operibus eius à nobis integra ratio
reddi poſſet,non eſt ineffabilis.Quæ
ante oculos habes Dei opera nõ in-
telligis, quomodo Dei ſapientiã cõ
prehendes? Humilia ergo & captiua 2.cor.10 b
intellectũ tuum in obſequiũ fidei:
audi & inclina aurẽ tuam, vt credas
his,quę placuit Deo nobis reuelare
de ſeipſo.Noli ſcrutari maieſtatẽ,ne p̃s. 44
opprimaris à gloria. Audi vt videas, Prouer.
crede vt intelligas:quia niſi credide 25.d.
ris nõ intelliges:nõ per intellectum
ad fidẽ, ſed per fidem ad intellectũ
peruenies.Ne innitaris tuæ pruden
tiæ, ne fidas tuę ſapientiæ:quia ſcri
ptum eſt. Perdã ſapientiã ſapiẽtiũ,
& prudẽtiam prudentiũ reprobabo.
Sapiẽtia enim huius mũdi, ſtultitia 1.Cor.3.
eſt apud Deum.His & ſimilibus ra- d
tionibus

tionibus facilè deijci, ac diſſolui poſ
ſunt argumenta paganorum, & gé-
tiliũ, cótra incarnationẽ: & cõfundi
illius morbidi canis rabies aduer-
ſus fidem catholicã delatrãtis. Sed
nõ mirũ, ſi mundus in re tam ardua
& ſublimi aliquantulũ hęſitauerit;
quia verè omnes vires humanę fa-
cultatis exuperat tãti & tam immẽ
ſi beneficij magnitudo. Vnde hoc
ipſum præuidẽs Deus, per prophetá
Habac. 1.b. ait. Opus ego facio ꝙ nemo credet
cũ narrabit: opus ſuper quo mũdus
ſtupeat, & omnis hæreat intellectus:
neque quiſquam niſi per me adiu-
tus ſufficiat ad credendum. Gratias
tibi Deus, gratias tibi, qui talia pro
nobis feciſti, ꝙ neque ea credere ſuf
ficimꝰ: tu potuiſti facere, & nos non
dico intelligere, nec credere vale-
mus, & quia hoc tuæ maieſtatis o-
mnipotentia & virtutis celſitudo &
gloria demõſtratur. Præuidẽs itaq;
Deus huius incredulitatis incõmo-
dũ, multò ante præuenit mũdũ, præ-
monẽdo, & pronunciãdo quæ factu
rus erat, nõ ſolũ per notiſsimas pro-
phetias, ſed etiã per figuras, per ſacri
ficia, per ritus, & cæremonias, & alia
opera legalia, hoc ipſum variè &
multipliciter præfigurãtia: vt cũ fie
ret crederetur. Quid enim fuit vni-
uerſa lex Moſaica, niſi Chri vẽturi
præfiguratio, & prænũtiatio? Vnde
Ad Ro. 10.a. apoſtolus. Finis legis Chrs ad iuſti-
tiam omni credenti. Attẽde & vide
ſi non vniuerſus vitæ Chriſti curſus
apertè per prophetas fuerit præmõ
Eſa 7.b ſtratus: ꝓphetata mater, ecce virgo
1. Mic. 5 a. cõcipiet: ꝓphetatꝰ locus, & tu Beth-
Math. 2.a lehẽ terra Iuda: prophetatũ tempus
in hebdomadibꝰ Danielis: propheta
Dan. 9. ta tẽporis cõditio, orietẽ in diebꝰ eius
Ps. 71. iuſtitia & abũdantia pacis: prophe-
tati principes, non auferetur ſceptrũ
de Iuda: et prophetata opera, tunc Gene. 49.b.
aperientur oculi cæcorũ: prænun-
ciati mores, non erit triſtis neq; tur
bulẽtꝰ: prænũciata doctrina, aperiet Eſai. 35. b.
os ſuũ in parabolis: prænũciata paſ-
ſio, ſicut ouis ad occiſionẽ ducetur: Eſai. 42 a.
prænũciata reſurrectio, tu autẽ dñe
miſerere mei, & reſuſcita me, & re- Pſal. 77.
tribuã eis. Et quid moror? dies non
ſufficiẽt, vt ſingula cõmemorẽ. De-
cuit nanq; ſic apertè & expreſsè o-
mnia Chri opera, actus, & vitã præ-
nũciari, vt ad rei incredibilis fidem
mũdus diſponeretur & pręparareẽ.
Et ne quid omnino deeſſet, & ne po
pulus ille incredulꝰ & durus prætẽ-
dere ignorantiam poſset, miſsus eſt
Ioãnes ꝓpheta homo grauiſsimus & Eſai. 53. b.
ſanctiſsimus, qui eum nõ nutibus &
ſignis inſinuaret, ſed intuentiũ ocu
lis digito demõſtraret, dicens. Ecce Ioã. 1.d
agnꝰ Dei: ecce qui tollit peccata mũ
di. Quis in tãta teſtimoniorũ clarita
te cęcutire poterat, niſi penitus eſset
cæcus. Vnde dñs inuidos ſuos ad ſcri
pturas remittebat, dicẽs. Serutami-
ni ſcripturas, quia ipſæ teſtimoniũ Ps. 40.
perhibẽt de me. Sed o lamẽtabilem Ioã. 5.f.
illius populi cæcitatẽ, tam expecta-
tus, tã deſideratus, tã præfiguratꝰ, &
prænũciatus cũ fuerit, nõ eſt agnitus
ab eis. In mũdo erat, & mũdus per i- Ioã. 1. b
pſum factꝰ eſt, & mũdus eum nõ co-
gnouit. In propria venit, & ſui eum
nõ receperũt: ſed dicẽt, dęmoniũ ha Ioã. 10. d.
bet, & in Beelzebub principe dęmo
niorũ eijcit dæmonia. Euenit eis (vt Lucę. 11 b.
ait Grego.) ꝙ & eorũ patri Iſaac, qui
de filio ſuo Iacob multa prædixerat
in futurũ, quẽ corã ſe poſitũ nõ agno
uit. Vidẽs itaq; Ioãnes illius populi Ioã. 8.b
duritiã & cęcitatẽ, & quomodo neq;
prophetarũ oracula, neq; ipſius de
chro teſtimoniũ ſuſcepiſset, tactꝰ do
lore cordis intrinſeco, et nimia illiꝰ

populi compaſsione cõmotus, morti proximus, excogitauit modũ quo Christus illis ſe proderet admirabilem: mittit duos ex diſcipulis ſuis ad Christum, qui eum publicè coram omni populo interrogarent. Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Ac ſi dicat: ego de te teſtimonium perhibui, neque creditur
Ioã.8.b mihi: tu de teipſo teſtimonium perhibe, ſi forte credatur tibi: ſapiẽter excogitans domini reſponſionẽ magnũ de ſe lumen humanis mentibus allaturã: vt ſicut in Iordane aper-
Matt.3.d. tè à Spiritu ſancto de Chriſto teſtimonium acceperat, ita & nunc à filio de ſeipſo ad perpetuam fidei firmitatem & integrũ robur teſtimonium acciperet: & populus à Chriſto de ſeipſo hac occaſione inſtructus, in eius cognitionem, audita huius interrogationis reſpõſione deueniret. Hęc huius legationis potiſsima ratio & cauſa fuit, vt exiſtimo, quanuis multi grauiſsimi Doctores hãc legationem ad diſcipulorũ ſuorũ plenã de Chr̃o intelligẽtiã & cognitionem excogitatã potius exiſtiment: vt moriens eos in Chriſti tutelam & patrocinium relinqueret, per hoc nobis prębens exemplum, vt noſtrorũ famulorum ſalutẽ zelemus, & de noſtra familia curam habeamus. Noli dicere, ego eis cibum, & potum eis prębeo: debita eis ſtipendia ſoluo: de animabus ſuis ipſi viderint: non ſum epiſcopus, non ſum prælatus: nã pro eis domino tuo & illorum communi in die iudicij magnam redditurus es rationem. Et ſi
AdTimo.5.b. mihi non credis, apoſtolũ audi. Qui ſuorum maxime domeſticorum curam nõ habet, hic fidem negat, & eſt infideli deterior. Dices forſitã, quomodo fidẽ nego, quomodo infideli deterior ſum, nũquid quia familiã negligo Chriſtianus non ſum? aut hęreſim profiteor? aut fidem nego? Vtiq; negas nõ dictis, ſed factis: ſicut illi de quibus idẽ apoſtolus ait. Fatẽtur ſe noſſe Deũ, factis autẽ negant: Tit.1.d. nam qui futurã bonorum & malorum retributionẽ, id eſt gloriam et infernum diffitetur, quomodo Chriſtianus eſt? nunquid non eſt hic hæretic⁹ & infideli deterior? Et tu hęc agis, dum familiæ tuæ peccata negligis: quomodo enim gloriam & infernum credis, ſi pereuntibus filijs, & famulis tuis non ſubuenis? ſi in tãto diſcrimine conſtitutis cùm poſsis non ſuccurris? Vtiq; ſi crederes ſubuenires: peccant in oculis tuis, & taces: offendunt, & rides: adulterantur, & pro nihilo ducis: quomodo igitur futuras pœnas de peccatis credis? Certè ſi credis hoc, operibus nõ oſtendis. Exemplo id notum fiet. Si domo tua corruente clamaret quiſpiam, egredimini quia labitur domus, & tu ad menſam ſederes lætus & quietus, neq; ſurgeres, neque exires, dic mihi nunquid notum nõ eſſet atque perſpicuũ quòd clamanti non credis, qui exire negligis, & contemnis? nam ſi crederes periculum vtique vitares. Sic in propoſito mortem æternam operibus diffiteris, qui pereunti familiæ ſuccurrere negligis, & in hoc infideli deterior in iudicio reputaberis. Quia nõ tam acriter punietur qui futurã retributionẽ ignorauit, ſicut qui cõtempſit. Quiſquis ergo paterfamiliãs à Deo familiã regẽdam accepit, de cętero curã de ſuis habeat, qualiter viuãt non ignoret: ſi confitentur, ſi ieiunãt, ſi audiunt miſsã diebus quibus audire tenẽtur: ſi ludunt, ſi iurant, ſi fornicantur, ſi nequiter viuunt diligenter

genter diſcutiat: et ſi quem depre-
henderit in peccato, pro virili ar-
guat ac corripiat: et ſi incorrigibilis
apparuerit, à domo ſua pellat ſta-
tim, ne alienis peccatis inuoluatur:
ſicut faciebat rex ille ſapiẽtiſsimus
Pſ. 100 Dauid, non habitabit in medio, &c.
O pręclarum Baptiſtam, qui inſtan
tę mortis ſuę tempore pro ſuis diſci
pulis amplius quàm pro ſe ſolicitus
erat: non vt temporalibus bonis af-
fluerent, ſed vt eos Chriſto domino
commendaret. Hunc omnes eccle-
ſiarum antiſtites, omnes epiſcopi,
omnes principes imitentur, & ſe-
quantur: ſic animarum ſibi credita-
rum ſalutem procurent. Videns er-
go dominus Ioãnis zelum & feruo-
rem, & pium deſiderium, hac eius
pietate commotus, propter ipſum
populo indurato, & immerito de ſe
ipſo dignatus eſt dare teſtimonium
clariſsimum: neq; palam dixit, ego
ſum: ne diceretur ei, tu de teipſo te-
ſtimonium, &c. ſed factis melius re-
ſpondit, non ſolũ verbo aſſerẽs, ſed
opere potius comprobans eſſe verũ
Meſsiam in lege promiſſum. Fecit
nãq; in illa hora plurima miracula,
et non qualiacũq;, ſed qualia factu-
rum eſſe Meſsiam prophetica oracu
la prænunciauerant: eademq; ora-
cula citans & cõmemorans, reſpon-
dit. Ite & renunciate Ioanni quæ au
diſtis & vidiſtis: cęci vidẽt, &c. Acſi
dicat, hæc opera ego facio: ex his
quiſq; cogitare poterit, an ipſe ſim
de quo quęritis. Ex duobus ſufficiẽ-
ter probauit ſe eſſe Meſsiam, ſcili-
cet ex operibus, & ex ſcripturis: ex
operibus quidem non ſolum quia
fecit miracula, nam & hoc alij viri
ſancti fecerunt: ſed ex multitudine
miraculorum, ex modo quo facie-
bat, quia imperãdo vt Deus: ex cau-
ſa quia faciebat illa in teſtimonium
huius veritatis, Ego ſum verus Chri
ſtus in lege promiſſus. Vnde cũ ſo-
lus Deus poſsit vera miracula face-
re, & non poſsit eſſe teſtis falſitatis,
conſequens eſt verum eſſe quod aſ-
ſeritur, cùm id aliquo miraculo cor-
roboratur. Probauit etiam hoc ex
ſcripturis cõpendioſè allegans duas
prophetias Eſaię: vnam qua dicitur: Eſa.35.b
tunc aperientur oculi cæcorum, &
aures ſurdorum patebunt, & ſaliet
claudus ſicut ceruus: & aliam, qua Eſa.61.a
dicitur: ſpiritus domini ſuper me, eo
quòd vnxerit me euãgelizare popu
lo meo: in quibus prænũciatum fue-
rat Meſsiam facturum eſſe illa ope-
ra, quę tunc coram eis ipſe faciebat,
innuens ſe illum eſſe de quo quære-
batur. Vnde adiungit, & beatus qui
non fuerit ſcandalizatus in me: pro-
pter paſsionem, ſcilicet & pauper-
tatem meam: nam & lapis offen-
ſionis, & petra ſcandali Eſa. dicit, erit Eſa.8.e
vobis in ſanctificationẽ, & petram
ſcãdali duabus domibus Iſrael, & in
laqueum & ruinã habitantibus Hie
ruſalem. O populi obſtinati duri-
tiam, o nimiam cæcitatem eorum
qui tot inſpectis miraculis & teſti-
monijs non crediderũt, & ſolo pro-
ſtrati non adorauerunt: quàm meri
tò propter incredulitatem expulſi
ſunt! Benè de eis cecinerat Eſa. Ex-
cæca domine cor populi huius, vt Eſa.6.c
videns non videat, & audiens non
audiat, &c. Sed dices forſitan, &
quale ſignum erat Meſsię quòd pau
peres euangelizarentur, nonne &
prophetę pauperibus euangeliza-
bãt? ſed ſi actiuè legatur vt quidam
exponũt, facilè ſoluitur: non enim
modicum ſignum erat, quòd rudes
piſcatores totius orbis fierent præ-
dicatores & doctores. Sed et paſsiuè

aliquale ſignū eſt,nam alij prophetæ ad reges & principes mittebantur,ſed Christus dominus nō ad reges, ſed ad pauperes inſtruēdos deſtinandus erat.Euāgelizare, inquit, populo meo,me non regum & imperatorum, ſed pauperū & egenorum magiſtrū & doctorē.Sic nāq; & toto vitæ ſuæ tempore cū pauperibus & non cum diuitibus conuerſatus eſt:cū eis loquebatur:cū eis edebat:cùm eis ambulabat:inter eos nutritus & educatus eſt. Ex quo enim Deus pro hominibus pauper & egenus fieri dignatus eſt cœpit paupertas in pretio haberi in cælo & in terra:ſuo nānq; exemplo nimis honorauit paupertatem, ex paupere matre genitus,in tugurio paupere natus, pannis pauperculis inuolutus, præſepio pauperi reclinatus, paupe ribus prænunciatus,inter pauperes enutritus, inter pauperes verſatus, pauperibus apoſtolis aſſociatus,pauperum ſocius &amicus,pauperes ad apoſtolatum, pauperes ad fidē, pau
1. Cor.1 d. peres ad ſocietatē elegit. Vnde apoſtolus. Videte fratres vocationem veſtram, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potētes,nō multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus vt confundat fortia:& ignobilia mundi &contemptibilia elegit Deus, & ea quæ nō ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret. Lætamini pauperes,exultate egeni, quia etſi mundus vos deſpicit,ſic tamen reputamini à domino Deo veſtro & angelis eius.Gaudete et exultate,quia talem magiſtrū,talē principem, talem patronū ſortiti eſtis. Dominus Ieſus pauper & medicus pauperum, & egenorum hominū pauperrimus,cæli & terræ dominus
Ioā.8.f à Deo conſtitutus,ad dexteram Dei ſedit pauperū omniū patron⁹ & fautor.Caueant diuites & potentes, ne ſupprimāt vos,eſt enim qui quærat & iudicet:nouerint quia patronū potētiſsimum habetis in cælis,qui pro vobis reſpondeat: & iudicem ſeuerum,qui iniurias vindicet huius mūdi.Timeāt offendere defenſorē qui ait,propter miſeriam inopum,& ge Ps. 11.
mitum pauperum nunc exurgam, dicit dominus.Vnde propheta, Co- Ps. 139.
gnoui quia faciet dominus iudiciū inopis,& vindictam pauperum. O quot iudicia occulta & ſecreta quotidie fiunt in terra propter hoc in pauperū ſpoliatores & vexatores! Vtinam ea cognoſcerent & horrerent qui eos tam iniquè & ſine timore quotidie vexant,& ſpoliant.Habito itaque hoc reſponſo diſcipuli redeunt ad Ioānem. Quibus abeuntibus cœpit dominus mirificè laudare & commendare Baptiſtā. Noluit hoc facere in diſcipulorū præſentia , ne adulari & aſſentari videretur: nam magiſtri honor in diſcipulos ſuos redundat: per hoc nobis præbens exemplum,ne quempiam in præſentia commēdemus,ne adulatores & aſſentatores ſimus. O noſtri ſeculi perditionem, o mundi peſſimam corruptelam,o mundū mendaciis & adulationibus pleniſsimū. Non eſt veritas in mundo, non eſt qui loquatur verum cum proximo ſuo:quicquid hodie vulg⁹ loquitur, fraus & adulatio eſt. Docuerunt enim linguas ſuas loqui mēdacium: in hac ſchola exercitati ſunt: in hac edocti:vt diſcerent fallere, mentiri, adulari, exaltare parua, exigua attollere:ex tumulis mōtes facere, ex culicibus elephantos: hæc ciuilitas, hęc affabilitas:et inurbanus eſt quiſquis fallere,et mentiri non nouit. Si quis

quis verax, ſi quis fidelis et probus, ruſtic⁹ eſt ſtupidus reputatur: verè diminutę ſũt hodie veritates à filijs hominum: vana locuti ſunt vnuſquiſque ad proximum ſuum, labia doloſa in corde et corde locuti ſũt. Et hi blandi adulatores ſi vertas caput, fiunt ſtatim acerrimi detractores. Præſentem laudant, & exaltãt, abſentem verò rodunt & lacerant. Horum typum inſpice in Ammonitis illis, qui legatis Dauid dimidiã barbam raſerunt, & veſtes vſq; ad nates præciderunt, & ſic contumelijs affectos dimiſerunt. Ita & iſti in præſentia barbam radunt, in abſentia veſtes rodũt: vt appareat turpitudo. Coram blandiuntur & adulantur, poſt tergum omnes defectus & vitia produnt: ſicq; non integrã barbam, ſed dimidiam radunt. Nam & cùm laudant, ſi ſui ſimiles ad manum habeãt, innuunt oculis, & terũt pede, ſimul laudant & laudãdo ſubſannant: verbis applaudunt, & oculis irrident: ſermonibus blandiuntur, & nutibus vilipendunt. Deniq; vt ait pſalmus, Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. Fugiamus hoc vitium fratres, ab hac peſte caueamus: non ſolum quia peccatum coram illo eſt, ſed etiam quia leuium & vilium perſonarum eſt vitium. Vnde ſi diligenter verba laudis attendas, apertè inuenies ꝙ dum præcurſoris Chriſt⁹ perſonam laudat, eius de ſeipſo teſtimonium roborat. Propter quatuor enim alicuius teſtimonium ſolet eſſe ſuſpectum: primò ſi perſona leuis eſt, vilis eſt atque mutabilis: ſecundò, ſi ex laude commodum aliquod quæſiuiſſe creditur: tertiò, ſi fortè amicitia vel amore aliquo ad id motus fuiſſe putatur: quartò, ſi

1. Re. 10 a

ps. 54.

fortè is qui approbat ſeu teſtificatur, veriſimilitudine aliqua decipi aut falli poſſe probabiliter exiſtimatur: vbi hęc deſunt, teſtimonium validum eſt. Hæc quatuor impedimenta dominus in hac ſua commendatione miro artificio remouet à Ioãne. De primo ait, quid exiſtis videre in deſertum, arundinem vento agitatam? id eſt, hominem leuiſſimum, qui facilè vento elationis ad aſſẽſionẽ moueretur, vt digito protenſo diceret, Ecce agnus Dei. nõ certè: non erat talis Baptiſta. Nam à principio mundi nõ eſt natus homo tantæ authoritatis & grauitatis ſicut Ioannes: quippe totius populi iudicio homo reuerendiſsimus, honoratiſsimus, grauiſsimus, conſtantiſsimus, ſanctiſsimus, optimus, maximus credebatur, & reuerentia dignißim⁹: vnde in re tãta, nulla poterat de eo leuitatis ſuſpicio ſuboriri. Tanta erat Ioannis apud omnes Iudęos authoritas, vt omnis Hieroſolyma & Iudęa exiret in deſertum ad audiendum illum, magni, parui, diuites, pauperes, ſacerdotes, ſeculares, etiam ipſe rex Hærodes interfector eius, libenter eum audiebat, & ad eum veluti ad quoddam mundi miraculum, & ſanctitatis prodigium cũcti properabãt. Vnde facta legatione ſolenni eum pro Meſsia recipere voluerũt, beatos ſe eſſe reputantes ſi talem eos cõtingeret habere Meſsiã: et ſi dixiſſet, ego ſum, ſine vlteriori teſtimonio eum pro ſuo Meſsia libentiſsimè recepiſſent. Quæ maior authoritas excogitari poteſt in homine? ſed cõmodo aliquo fortè moueri poterat ad dicendum ꝙ neſciebat, ita certè: ad domum & familiã ſuſtentandam, ad faſtum & pompã ampliãdam, ad cibos

bos & veſtes pretioſas perquirendas: quis obſecro tale ſuſpicari poterat de homine cilicio & pellibus camelorum induto, & ſolis agreſtibus locuſtis cùm melle ſilueſtri paſto? Quid inquam huiuſmodi vir ab aliquo expectare aut deſiderare potuit, vt illum falsò commendaret? Hoc eſt quod ait. exiſtis videre hominē mollibus veſtitū, qui ſcilicet, ad tales veſtes parandas pecuniarū copiā aut cōmoda ſua perquireret? Sed neque de amicitia ſuſpicio maior, à ſua enim infantia ſeptennis in deſerto nutritus, inter beſtias & feras, nulli hominū familiaritate coniunctus fuerat, donec venit in Iordanem: neq; Christum viderat, aut faciem nouerat, ſicut ipſe teſtatur, niſi eum ſpiritus domini demōſtraſſet. Sed forte deceptus eſt, ſed quomodo obſecro decipi poterat in re tanta propheta, & pluſquā propheta? Ad hæc, à Deo miſſus eſt et nat⁹, vt Chriſtum dominum prçiret, & populis demonſtraret, ſicut de illo tot retro ſeculis fuerat prophetatū. Qui nūti⁹ dei erat in hoc ante Chriſtū deſtinatus & natus, quomodo in hoc fallere aut falli poterat? Vides quàm artificioſè omnem ſcrupulū à Ioānis teſtimonio remouet, vt eundem ſe eſſe de quo quærebāt efficacius comprobaret. In cuius rei fidem

Malac. 3.a. illud quoque Malachiæ vaticinium allegauit, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui prçparabit viam tuā ante te. Si enim Ioannes ille angelus præcurſor erat, conſequens erat Meſſiæ tempus aduenisse, & ſe illum eſſe de quo quærebatur. Grandis excellentia Ioānis, talem ſuæ virtutis habere prçconē, & tali ore non breuiter & in tranſitu, ſed ex propoſito & fixo ſermone cōmendari. Plures enim dominus laudauit in hac vita mortali: laudauit Nathanaelem dicēs, Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt: laudauit Petrū dicens, Beatus es Simon Bariona: & laudauit Magdalenam dicens, Sinite illā, bonū opus operata eſt in me: laudauit Centurionem dicens, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Iſrael: laudauit Cananæam dicēs, O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Sed nō ſic Ioannem, ſed longam in eius laudem orationem compoſuit, nō vnā aut duas, ſed multiplices eius virtutes cōmendans: conſtantiam laudat: cùm ait, Exiſtis videre arundinem vento agitatam? Vitæ aſperitatem cùm ait, Exiſtis videre hominē mollibus veſtitum? prophetam cū ait, Ego dico vobis propheta eſt & pluſquam propheta: angelicam puritatem, cùm ait, Ecce ego mitto angelū meum: præcurſoris officium cùm ait, Qui præparabit viam ante: ne quicquam deeſſet ad plenā & perfectam laudem, adiungit. Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioānne Baptiſta. Potuit ne amplius addi! Si vel leuiter à Chriſto commendari grādis eſt honor, ſic ab eo exaltari & ſublimari, quantç excellentiæ eſt? Sed hæc omnia (vt dixi) merito & non ſine propoſito: vt ſic eius de ſe teſtimonium ad mundi fidem & vtilitatem cōfirmaret, & ſtabiliret. Non quod tu domine à Ioāne cōmēdari indigeres: non enim tu ab illo, ſed ille à te clarificari, & vt ita dicā authorizari debebat: vnde ait, Ego ab homine claritatem non accipio, ideſt, nulli⁹ egeo teſtimonio, ſed omnis homo potius indiget meo. Nā etſi de Ioanne ſcriptum ſit, quia hic veniet in teſtimonium, &c. nō quia lux

Ioā.1.g. Matth. 16.c. Matth. 26.a. Matth. 8.b. Matth. 15.c. Ioā.5.g. Ioā.1.a.

lux demonſtrari debeat ab alio, ſed
Ioā.1.a. quia lux in tenebris lucet, & tene-
brę,&c.Ideo fuit homo miſſus à deo
qui tenebris teſtimonium perhibe
ret de lumine:nō propter lucé, quæ
de ſe ſatis clara erat, ſed propter te-
nebras, quę lucem ipſam compre-
hendere non valebant. Non pote-
rant(inquam)homines tenebris aſ-
ſueti, limpidis oculis & irreuerbe-
rato viſu cernere ſolé: pręmiſſa eſt
lucerna quā inſpicerēt, vt per eam
ad videndum ſolis radios inualeſce
rent: erat enim Ioannes lucerna ar
dens & lucens. Propter homines er-
go teſtimonium Ioannis, non pro-
Ioā.5.a. pter Chriſtum. Vnde cùm dixiſſet,
ego teſtimonium ab homine nō ac
cipio, protinus adiungit:habeo ego
teſtimonium maius Ioanne, nā qui
miſit me pater, teſtimonium perhi
bet de me: & opera quæ ego facio
hæc teſtimonium perhibēt de me:
& horum vtrunq; Ioannis teſtimo-
nio maius eſt. Ita eſt dn̄e Ieſu, pluri-
ma & fortia de te habes teſtimonia,
& teſtimonia tua credibilia facta ſūt
pſ.91. nimis. Tres enim ſūt qui teſtimoniū
dant in cælo, pater, verbum, & Spi-
1.Ioā.5. b ritus ſanctꝰ: et tres ſunt qui teſtimo-
nium dant in terra, ſpiritus, aqua, &
ſanguis. Valida & grauiſsima teſti-
monia:neq; ſola hæc, cælum, terra,
mare:aſtra, elementa, iumenta, ar-
bores, piſces, & duriſsimi lapides, &
omnia quæ in mundo ſunt de te te-
ſtimonia perhibuerunt: ſola Iu-
dæorum duritia ignorauit. Omnis
creatura teſtata eſt creatoré ſuum
veniſſe, angeli, homines, dæmones,
ſcripturę, miracula, vaticinia marty
ria, apparitiones, reuelationes, inſpi
rationes, omnia de te perhibent te-
ſtimonium:& illud omnium maxi-
mum quàm intimum eſt, quod ipſe
cordi fideli in ſecreto cubili perhi-
bes de te ipſo: de quo Ioannes, qui
credit in filium Dei, habet teſtimo-
nium dei in ſe. Verè cælum & terra 1.Ioā.5. c
ſolui poſſunt, potius quàm hæc tua
teſtimonia fallant. Obruis nos do-
mine teſtimonijs, & cōuincis:& ni
ſi te fidei noſtrę meritum detineret
omnino nos impelleres ad creden-
dum:imò fidē ipſam rei aperta noti
tia euacuares. Noſtra te detinet vti-
litas, quia nobis fides quàm ſcientia
de te pro nunc vtilior eſt:ſed qui fi-
dei culmen attigerunt, te donante
nonnunquam per fidem ad intelle- Eſai.7.
ctū perueniūt:ſicut propheta ait, Ni ex ver-
ſi credideritis, non intelligetis. ſione ſe
ptuagin
ta

¶Deſiderantur nonnulla.

DOMINICA TERTIA Aduentus.

¶Thema, Tu quis es? Ioan. 1.

BREVE THEma, ſed magnum pe
lagus: vtinā ſcires,
vtinam intelligeres
tu quis es: plus ti-
bi prodeſſet, quàm
ſcire omnes ſcien-
tias mundi, & omnes bibliothe-
cas. Quid enim prodeſt tibi ſcire mo
tus cęlorum & influentias aſtrorū,
virtutes herbarū, proprietates ani-
malium, & vt totam naturam ſcias,
& neſcire teipſum? Ber. ad Euge- Ber. ad
nium, A teipſo tua incipiat conſi- Eugeñ.
deratio, in te finiatur: tu tibi pri
mus, tu vltimus. Non es ſapiens, ſi
tibi non es. Ecce curam habes de
domo, de hæreditate, de negotio, de
familia

familia,de mula quam habes in ſta-
bulo,& teipſum ſolum negligis? O-
mnibus tuis das partem aliquã diei
& curæ:& tibi nullã? Teipſum tam
vilem æſtimas,& ſic paruipendis,vt
non digneris de te curam habere? O
anima miſera,quid curioſa extra te
vagaris,effuſa & diuiſa per mundũ,
à te alienata & exul? Recollige te,
redi ad te, habita tecum: non ſis ſi-
cut oculus, qui cùm omnia videat,
ſeipſum nõ videt. In quo enim me-
lius poteſt intellectus tuus & tua cõ
ſideratio expendi, quàm in teipſo?
aut quid melius potes contemplari
quã teipſum? Dico tibi, nulla peior
ignorãtia quàm tui. Si ignoraueris
logicam,philoſophiam,& omnes ar
tes liberales, mechanicas, & omnia
iura & leges, & medicinam ſaluari
potes: ſed ſi te ignoras, non ſaluabe
ris. Quomodo obſecro ſaluaberis ſi-
ne pœnitentia? Quomodo pœnite-
bis,ſi teipſum, tua deſideria, actus,
cogitationes malas, & peccata ne-
ſcieris? Itaque ut habeas humilitatẽ
& pœnitentiam, opus eſt noſse te-
ipſum: vt habeas charitatem, opus
eſt noſſe Deum, & eius misericor-
dias, & beneficia quæ præſtitit tibi.
Vnde Auguſtinus, Nouerim te, no-
uerim me, in his duobus perfecta &
vera ſapientia eſt. De te autem tria
oportet cognoſcere, ſcilicet, quis ſis
natura: quis profeſsione: quis offi-
cio. Natura homo, profeſsione Chri
ſtianus, officio prælatus, vel prin-
ceps, vel iudex, vel ſacerdos. Quis
ſis natura quòad corpus, interroga
mortuos, & dicent tibi: vade ad ſe-
pulchra & cœmeteria, & apertè vi
debis: nõ opus eſt alia ſchola. O quã
vilis & abiectus, homo putredo, &
filius hominis vermis. Væ tibi ho-
mo à tua ſuperbia, qui tali fine con-
cluderis: intumeſce, eleuare quan-
tumuis, velis nolis in hoc finies, qui-
cunque ſis, ſiue rex, ſiue pontifex, ſi
ue miles. Quid miſeri homines auer
titis oculos ne videatis? quid diſsi-
mulatis? quid curatis non videre, vt
gaudijs & voluptatibus perfruami-
ni, & ſeculi delicijs ingurgitemini?
Quantò prudentius & ſapientius fa-
ceretis, ſi hoc quotidie, imò ſemper
præ oculis haberetis. Vnde in Eſaia Eſa. 40
legitur, Vox clamantis clama: & di- a
xi, quid clamabo? omnis caro fœ-
num, & omnis gloria eius quaſi flos
agri, &c. Hoc clama, hoc vociferare
vocibus acutis & fortibus, quia ob-
turatas habent aures. Non prædices
aliud, hoc ſæpius repete, hoc frequẽ
ta. Ipſi auertunt oculos ne videant:
tu ſæpius eis obijce hoc ob oculos,
vt vel inuiti videant, & agnoſcant
qui ſunt, ſi fortè redeant ad ſeipſos,
& videant dolum maximũ & phre-
neſim in qua ſunt: ſi fortè refrige-
ſcat ardor ille peſtilẽs & libido poſ
ſidendi: ſi fortè tepeſcat rabies illa
famelica, & fames rabida auaritiæ,
& tẽporalium voluptatum, qua ve-
xantur, quaſi ſemper ſint victuri, &
in hoc ſeculo permanſuri. O cæci- Eſa. 40
tas lamentanda, exiccatum eſt fœ- b
num, & cecidit flos, & quàm veloci
ter, & quã cito? Homo (inquit Iob) Iob. 14
natus de muliere, breui viuens tem a
pore, repletur multis miſerijs: qui
quaſi flos egreditur, & cõteritur:
marceſcit poſt modicum vt flos.
Videas puellam pulcherrimam for
moſiſsimam, quaſi naſcentem ro-
ſam: expecta modicum, & videbis
eam vetulam, rugis aratam, defor-
mem, turpem, abominabilẽ. O puel
la, dic mihi vbi eſt illa tua pulchri-
tudo, venuſtus decor & lepos? Vbi
illa rubedo faciei, ille color albus,
illi

illi nitores viui? Vbi illa iucunditas, lætitia, gaudium, illa ſenſuum viuacitas, & loquendi ſales? Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos: roſa illa pulcherrima citò emarcuit. Væ miſeris mulierculis, quæ in hoc fœno poliendo, adornando, fucando, decorando vitam expendunt, veſtes pretioſas, & iocalia, & murænulas, & alia puerilia & vana curioſi* perquirendo, factę velut laquei dæmonis ad capiendos ſtultos paſſeres, & veluti araneæ tela ad capiēdas muſcas, quaſi non ſufficeret corruptio & infectio ipſa naturæ quam deploramus, ſed alia perquirūt libidinis irritamenta ad decipiendos oculos. O quā deceptas ſe inuenient in morte, quando viderint vitam & operam perdidiſſe. Itaque fratres mei, hoc ſumus: hoc ſapere, hoc confidere ſumma ſapientia eſt. O ſi qui haberet plenam lucem, & apertos oculos, & intellectu comprehenderet temporis breuitatem: quæ humilitas, quis contemptus omnium tēporalium, quæ obliuio omnium honorū, quę animi ſerenitas, quæ pax, quæ tranquillitas eſſet in eo! Quomodo quaſi ex alta ſpecula hominū ...corum labores, anxietates vanas, & ſtultos ſudores cōſpiceret! Quomodo vel ploraret eorum miſeriā, vel rideret ſtultitiam, ſicut illuminati à Deo viderunt Sancti, & Anacoritæ, & ideo omnia contempſerunt: ex hac quippe ignorantia, omnis hominum cupiditas & fatigatio vana procedit. Vnde Plato, ſumma (inquit) philoſophia eſt, continua vel ſaltem aſsidua mortis meditatio. Neq; minor ſapientia, ſi te agnoueris quoad animam, eſt: quippe ingenua & nobilis creatura perpetua & immortalis, angelo ſimilima, ad imaginem Dei facta, Dei ea pax futura quandoq;, ciuis cælorū, & angelorum ſocia: habemus quippe theſaurum iſtum in vaſis fictilibus (vt ait apoſtolus. O anima ſi cognoſceres excellentiam & dignitatem tuam, tam perpetuam & ineffabilem gloriam, & ſublimitatem quā expectas: quomodo dedignareris deijcere te ad amorem & cupiditatem horum terrenorum, lucrorū! quomodo horreres fœdare tuā pulchritudinem fœdo iſto luto libidinum! quomodo fumum iſtum & vētum inanem honorum ſecularium paruipenderes! Væ tibi à tua cæcitate quā in peccato primi hominis incurriſti: nam ſi lumen oculorum tuorū, quo te ipſam cernebas, non amiſiſſes, nūquā in tantam miſeriā deueniſſes. Omnis quippe noſter labor, & afflictio iſta terrenæ cupiditatis, & affectus & deſiderium terrenorum, & vilitas & abiectio, ex hac ignorantia venit, teſte pſalmiſta. Homo (inquit) cùm in honore eſſet, non intellexit, ſcilicet, excellentiam & dignitatem ſuam: et comparatus eſt iumentis inſipientibus, et ſimilis factus eſt illis, mercedem quā oportuit honoris ſui in ſemetipſo recipiens, & ignorantiæ ſuæ dignā pœnam perſoluens. Vnde ſponſæ in canticis terribiliter minatur ſponſus, Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, ideſt, tuā pulchritudinem, egredere, ſcilicet, de ſanctuario meo, corde tuo, et abi poſt veſtigia gregum tuorum, brutorum animalium: et paſce hædos tuos, ſenſus inquietos et petulantes, iuxta tabernacula paſtorum, ideſt, in his corporeis voluptatibus. Vides ꝙ in pœnam ignorantiæ brutalitatem comminatur. Quāta ſit iſta pœna,

Gñ. 1. c.
2. cor. 4 b
pſ. 48.
2. Petr. 2. c.
Cāti. 1. c

pœna,et quàm terribilis commina
tio ſpiritualianimæ, in belluã ſicut
Dani.4 Nabuchodonoſor conuerti, & eie-
f. ctã ab interiori cordis tabernaculo,
in quo cum domino oblectabatur,
more ſeculariũ in exterioribus de-
lectari, Bernardus teſtis eſt: qui ad
tempus infernum experiri tolera-
bilius,& excludi à corde quaſi à pa-
radiſo reputat. Vides quantum ma
lũ in ignorantia ſui? O homo agno-
ſce qui es,intellige tuam dignitatẽ,
vt talis ſit vita qualis eſt natura. Ho
mo es,vitam age humanam, ne de-
generes in vitam brutalem:viue vt
homo. Rationalis es natura,& ratio
tibi à natura data eſt quaſi regula
tuorum operum, viue vitam ratio-
nalem: viue ſecundum tuam re-
gulam naturalem. Et quid eſt vita
rationalis, niſi vita virtuti dedita?
Virtus enim non eſt niſi habitus vel
actus ratione regulatus. Vides quòd
ipſa tua natura te obligat ad virtu-
tem? Vnde Ambroſius in examerõ,
exponens illud Geñ. Germinet ter-
Gñ. b. ra herbam virentem, & lignum po-
miferum faciens fructum iuxta ge-
nus ſuum.& tu(inquit)homo iuxta
genus tuum viue,non adulteres ge-
nus tuum. Vis illud noſſe, attende
Act.17. apoſtolum in actibus dicentem. Ge
g nus eum ſimus Dei,&c. Bernar. li-
gnum generi reſpondet ſuo, & tu
nõ reſpõdes generi tuo? Tritici gra-
num ſparſum terræ generis ſui gra
nũ reddit, & tu à te degeneras? fru-
ges non adulterant ſui ſincerita-
tem ſeminis,& tu adulteras purita-
tem animæ,vigorem mentis, corpo
ris caſtitatem? Hæc Ambr. Non in-
quam pudet te homo cùm ſis vitam
agere belluinam? comedere, bibe-
re,dormire, luxuriari, vt brutum?
ad quid obſecro recepiſti animam
rationalem? profectò in vanũ eam
accepiſti,vt ait pſalm. in te otioſa & Pſal.23.
vacua eſt, homo in te mortuus eſt:
ſolum brutum viuit: ſolam homi-
nis effigiem habes: nam in reliquo
bellua es. Quanta vilitas, quãta de-
iectio,quanta miſeria: deniq; ſi nõ
eſſent homines brutales, non dice-
ret dominus in Euangelio, Dicite Matth.
vulpi illi:& iterum, nolite ſanctum 13.g. Matth.
dare canibus,nec mittatis margari- 7.a
tas veſtras ante porcos. Et pſal. no- ps.31.
lite fieri ſicut equus & mulus. Et ite
rum, Computruerunt iumenta in Iohel.1.
ſtercore ſuo. Ecce hominem vulpẽ, d
hominem porcum, hominem canẽ,
hominem equum, hominem mulũ
& ſic de alijs:& totum hoc ex igno
rantia ſui,quia vt diximus, non a-
gnoſcunt homines dignitatẽ ſuam,
& finem ad quem conditi ſunt. Et
hoc ethnici etiam in lumine natu
rali intellexere:hoc volebat Dioge
nes, quando foro hominibus refer
to,in meridie lucerna accenſa, cla-
mabat:homines quęro: cęteros qua
ſi beſtias reputans. Vides quã neceſ
ſaria & vtilis cognitio ſui ſecũdum
naturam?

Secũdò oportet vt cognoſcas quis
es conditione ſiue profeſsione: nã na
tura es Chriſtianus: & quid eſt eſ
ſe Chriſtianum, niſi eſſe diſcipulum
Chriſti, de ſchola Chriſti, militem
Chriſti, imitatorem Chriſti? Hanc
quippe regulam profeſſus es, ſcilicet
Chriſtianiſmũ: vnde oportet te vi-
tam agere Chriſtianam. Ad hoc au
tem tria debes conſiderare, ſcilicet,
profeſsionem tuam, regulam quam
profeſſus es, & exẽplar regulæ cui
te debeas conformare. Profeſsio tua
altiſsima eſt: ſi eam bene cõſideres,
vt credo, totus contremiſces: ecce
in baptiſmo quãdo profeſſus es hãc
regulam,

regulam, & patrini tui quaſi fide-
iuſſores tui, tuo nomine tecū aſtite-
rūt corá domino in eccleſia, primò
interrogatus es, abrenūcias ſatanæ
& omnibus pompis eius? & ore il-
lorum reſpondiſti, abrenuncio: non
enim poteras Deo ſeruire & dæ-
moni: & ideo annumerádus familię
Chriſti, oportuit primò te abiurare
contrariū: deinde immerſus es in a-
quá, & dño conſepultus, vt ſoli illi
viuas qui ſuá vitá dedit pro te mor-
tuus mundo. Deinde tertiò vnctus
chriſmate & oleo ſancto, & ſanctifi-
catus domino in tabernaculum, do-
micilium, & ſanctuarium ſempiter
num. Quartò indutus es veſte candi
da, & dictum eſt tibi, accipe veſtem
candidam immaculatam, quá præ-
feras ante tribunal Chriſti: per quá
deſignatur innocentia baptiſmalis,
quæ tibi data eſt mundato originali
peccato. Quintò data eſt tibi lucer-
na ardens, quæ deſignat fidé chari-
tate formatam, quá pollicitus es in-
cenſam cōſeruare, vſq; ad mortem.
Ecce tuam profeſsionem: an ſerua-
ueris eam tu videris: certè nihil ho-
rum quę promiſiſti Deo cuſtodiſti.
Nam non minus quá Iudęus vel Pa-
ganus, ſeculi pōpas & diuitias per-
quiris: mundo non Chriſto viuis: &
in mūdialibus negotijs & gaudijs
quaſi totá tuá vitá expendis: corpo
ris ſanctuariū millies ꝓphanaſti &
polluiſti, & ſpiritu ſancto expulſo
dæmoniorū hara & ſtabulū factus
es: innocentiam baptiſmalé, ingreſ-
ſus annos diſcretionis, ſtatim perdi-
diſti: & veſtem illá ſępius ſordidaſti:
polluiſti cœno, & ſanguine cōſpur-
caſti, & cōſcidiſti fide mortua & ſi-
ne charitatis lumine. Quid dicá tibi?
ſic viuis quaſi oppoſitum ſpopōdiſ
ſes: neque voti tui & ſponſionis deo
factæ memor fuiſti. Quid ergo di-
cturus es in iudicio ſolo nomine &
profeſsione Chriſtianus, vita & mo-
ribus pluſquá paganus? Auſus es ò
prophane Chriſto mentiri, mentiri
ſpiritui ſancto? Non attendis quam
fecerit Deus vltionem in Ananiam Act 5.
& Sapphirá propter hoc mendaciū?
Sed & regulam quam profeſſus es
in paucis, aut in nullo ſeruaſti. Re-
gula tua euangeliū eſt, hęc eſt regu
la Chriſtianiſmi perfectiſsima, pu-
riſsima, & ſtrictiſsima. Videtur tibi
ampla, ſed non eſt: nam teſte Augu
ſtino, tota vita Chriſtiani ſi ſecun-
dum euangelium viuit, crux eſt. Et
Paulus ait. Qui Chriſti ſunt, carnem
ſuam crucifixerunt cum vitijs & cō Gal. 5. d
cupiſcentijs. Denique quid dicatur
in tua regula attende. Qui vult ve-
nire poſt me, abneget ſemetipſum, Matth. 16. d.
tollat crucem ſuam, & ſequatur me.
Et iterum. Qui non tollit crucé ſuá, Matth.
& ſequitur me, non eſt me dignus. 10. d.
Ecce aſperitatem, attende puritaté:
ſi quis viderit mulierem ad concu- Matth.
piſcendū eam, &c. Hieronymus. Vę 5. d
nobis qui toties fornicamur quo-
ties concupiſcimus: ſi attendas ad
cupiditatem, non concupiſces rem Deut. 5
proximi tui: ſi ad patiétiam, ſi per- c
cuſſerit in vná maxillam prębe a- Matth. 5. f.
liam: ſi ad manſuetudinem, non ſo- Matth.
lùm nō occides, ſed ego dico vobis, 5. d
qui iraſcitur dign[us] erit iudicio: ſi ad Matth.
damnū famę, non ſolū non dices fal 19. c.
ſum teſtimoniū, ſed nolite iudica- Matth.
re: ſi ad ſilentiū, omne verbū otioſū 7. a
quod locuti fuerint homines, &c. et Matth. 12. c.
alia huiuſmodi præcepta leges in
tua regula. Quid quęſo ampli[us] Car-
thuſia habet quantū attinet ad mo-
res, & ſanctitaté, & puritaté, exce-
ptis cęremonijs & votis? Dic mihi ò
Chriſtiane hác formá vitæ ſeruaſti?

O quã lõgè ab illa. Quid obſecro mihi diceres, ſi me videres in habitu ſeculari, in platea ſaltãtem cũ puellis, & ludentem? O prophane, o irregularis, vbi eſt regula tua? & ego ad te ô Chriſtiane, & tu ſerua tuã. Sed heu nõ curatur hoc, quia maiori ex parte ſic viuitur, multitudo peccantium pudorẽ peccandi adimit: quia rariſsimus eſt perfectus Chriſtianus qui euangeliũ cuſtodiat. Audi quid dicat Picus Mirandulanus. Et quidẽ (inquit) euangelio tam cõfirmato & probato tot teſtimonijs non credere, grandis induratio & pertinacia eſt: ſed credere & profiteri, & oppoſito modo viuere, maior inſania eſt. De tertio verò quomodo ſequaris exẽplar regulæ tuæ, id eſt, Chriſtũ, non opus eſt quærere: nõ ſolum nõ imitaris, ſed omnino cõtrariè viuis. Chriſtꝰ in paupertate, tu in diuitijs: Chriſtus in humilitate, tu honores ſitis: Chriſtꝰ in laboribꝰ, tu quæris delicias: Chriſtus in doloribꝰ, tu in voluptatibus implicaris: totuſq; aduerſus, totus antichriſtꝰ, & vis cum Chr͞o regnare? Quòd ſi ad alia exẽplaria ſanctorũ attendas, quid es ad illos comparatus, niſi velut formica
Nume. ad Elephantẽ? In libro Numeri legi
13.d. mus, miſſos exploratores ad terram promiſsionis redijſſe dicẽtes, Vidimus mõſtra de genere gigãteo, quibus cõparati quaſi formicæ videbamur. Sic omnino exploratores et cõtẽplatores cæleſtis patriç, quoties gigãtum, id eſt, ſanctorũ qui ibi fũt vitam moreſq; cõſiderant, ſi viuentes modò Chriſtianos cum illis conferunt, quaſi formicç videbuntur, qui per hoc tẽpus excellũt maximè. Ecce quis es profeſsione, & quã longè
Rom.2. à tua profeſsione. O hypocrita non
b attẽdis quod ſcriptum eſt, quia qui in lege peccauerint, per legẽ iudicabuntur? Tua profeſsio ſi nõ te corrigis, non erit tibi ad ſalutẽ, ſed ad iudicium. Magnum eſt eſſe Chriſtianum, ſed difficile & arduum eſt eſſe perfectum & bonum Chriſtianũ. Vnde Hierony. Nil felicius Chriſtiano, cui regnũ cælorum promittitur: ſed nihil difficilius, de cuius ſalute cõtinuè certat. Sed reſtat adhuc ſcire quis es officio, ſiue ſtatu: et quidem non parum feceris ſi naturæ ſatisfeceris, vt ſis integer & perfectus homo: & ſi profeſsioni, vt ſis verus & catholicus Chriſtianus: ſed adhuc deeſt tibi aliquid, ſi habes officiũ, vt officio ſatisfacias. Quã multi enim boni viri, & boni Chriſtiani in humili ſtatu ſaluarẽtur, qui in alto dignitatis gradu poſiti perierunt, aut propter inhabilitatem, aut propter negligentiam? Vnde Auguſtinus, in quo loco (inquit) ſciebam non eſſe epiſcopum, ne illò accederem caue bam, vt in humili ſaluarer, ne in alto periclitarer. Felices qui ſolùm de ſeipſis in die iudicij reddituri ſunt rationẽ: nã altitudo dignitatis & officij, quaſi præcipitium timenda eſt. Quis es tu? Sum Imperator, Rex, princeps. Magnus ſtatus, ſed maius pondus: magna dignitas, ſed laborioſa & periculoſa: noli altum ſape AdRo. 11.c.
re, ſed time. Pſal. Ab altitudine diei ps. 55.
timebo. Oportet te tantum cæteros homines præcedere virtute, quantum prçcedis dignitate. Sed quia alibi per occaſionem de boni principis officio latius dixiſſe me commemini, in hoc loco non immoror ea in re.

Tu quis es? Sum Prælatus. Et quid eſt eſſe Prælatum? eſſe paſtorẽ, non dominũ, non principem: non dominantes in clero (ait Petrus) ſed 1.Petr.5

forma

forma facti gregis, exemplum ſanctitatis in populo. Sed cuius gregis? 1. Petri b vtique illius, pro quo filius dei vitam poſuit: quē non auro & argēto, ſed ſanguine ſuo pretioſiſſimo emit. Et quātus grex? lx. millia, centū millia ouium: difficilis cura. Vnus angelus vnam ſibi ex illis omnibus ſufficere putat, & tu tantas? Et quæ conuentio cū domino gregis? Cuſtodi (inquit) virum iſtum, et ſi lapſus fuerit erit anima tua pro anima illius, ſanguinē eius de manu tua requiram: non Ezech. 3. c. oſtēſa pelle ſatisfacies mihi, ſed perpetuò inferno damnaberis. O terribilis obligatio: & eſt qui velit ad hoc obligare ſeipſum? Sūt multi qui nō ſolùm volunt, ſed cupiunt & ambiūt. O cæcitas filiorū Adā. Bernar. Accedit ad cumulū ſolicitudinis & pōdus timoris, quod cùm meā & proximi cōſcientiam ſeruare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota: vtraque abyſſus eſt, vtraque mihi nox eſt, & nihilominus exigitur à me vtriuſque Eſa. 21. c cuſtodia: & clamatur, cuſtos quid de nocte, cuſtos quid de nocte? & nō Geñ. 4. b eſt mihi dicere cū Caim. Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Hęc Ber. qui paucas & bonas oues habebat in cuſtodia, & clauſas in clauſtro. Reuereamur fratres prælatos, & honoremus, & obediamus illis, qui ad tātum periculū animas ſuas pro nobis expoſuerunt. Obedite (inquit Apoſtolus) præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis, cōmiſeremini illorū: ipſi enim peruigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris.

Tu quis es? Ego dominus temporalis, comes, dux. Et quid eſt eſſe dominum temporalem? nunquid habere multam familiam, equos phaleratos, domos & palatia, opulētam menſam, magnificas & pretioſiſſimas veſtes, argenteis & aureis vaſis fulgentem abacum, & pulcherrima aulæa & periſtromata, inſuper & canum, & accipitrum omne genus? non vtique ad hoc ſunt in populo, ſed vt ſint patres & patroni ſubditorum quibus præſunt: vt eos in pace & iuſtitia regant: & defendāt eos à moleſtantibus: & ſubueniant eis in neceſſitatibus ſuis. Formam dominorum audi in beato Iob ſcriptā, Iob. 29. c qui vtique fuit magnus dominus tēporalis. Oculus fui cęco, pes claudo, pauperum pater eram. Si negaui quod volebant, & oculos viduæ expectare feci. Cōterebam molas iniqui, & de dētibus illius auferebā prędam: ſi comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea, quia ab infantia mea creuit mecum miſeratio, & de vtero matris meę egreſſa eſt mecum, &c. Videant magnates noſtri temporis ſi tales ſunt: videant qui menſas opulentas ex laboribus & ſudoribus pauperum replent, & mille calumnijs & exactionibus crudeliter ſubditos premūt: nō patroni ſed prædones, audiāt quid dominus per prophetā cōminetur huiuſmodi. Væ qui opulēti eſtis in Amos. 6. a. Sion: optimates capita populorū, ingredientes pompaticè domū Iſrael. Audite hoc vaccæ pingues, qui calumniā facitis egenis, & cōfringitis pauperes. Iurauit dñs Deus in ſan- Amos. 4. a cto ſuo, quia ecce dies veniēt ſuper vos, & leuabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis feruentibus, & per aperturas exibitis altera contra alteram, & proijciemini in Armon dicit dominus.

Tu quis es? Ego ſum iudex, prętor, decurio, præfectus, magiſtratus, cēſor. Et nūquid ſeruas rectam virgā? nō poſſum omnino, ſed neceſſe eſt

aliquádo aliquātulū flectere, precibus & rogatu aliquorū procerū, & præcipue eorū quiapud regé gratia & fauore pręſtāns intercedit amicus, cui ſi nego cū vituperio reijciar ab officio. Et nūquid accipis munera? aliquando (inquis) nā nō poſſum ſuſtentare domū meā: ſalariū eſt modicum, ſumptus immodicus: nō equidé agros fodere, aut arare queo, ex meo officio alendus ſum: & vtinam agros arares vel foderes, meliꝰ enim fuiſſet eſſe aratoré, quā iudicé. Audi

Eſai.1.f. quid de te dn̄s dicat. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij? iuſtitia habitauit in ea, nunc auté homicidę, &c. defectu ſcilicet iuſtitiæ. Et cauſam addit: principes, id eſt, iudices tui infideles, ſocij furū, omnes diligunt munera, ſequūtur retributiones. Propter hoc ait dn̄s exercituū ſāctus Iſrael. Heu ego cōſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Longum eſſet modò perſequi per ſingula officia: de prædicatoribus, de ſacerdotibus, & religioſis dicere ad quid teneātur ex officio: ſufficit teti giſſe de maioribus ſtatibus, vt videāt ad quid tenētur. Hæc ſunt quæ oportet te cognoſcere o homo, vt videas ſi reſpondes naturæ, profeſsioni, & officio: hęc oportet diligenter conſiderare, & ſæpius ponere te coram te, & examinare teipſum, nec viuere more bruti pecoris nulla vi-

P̄s.48. tæ ratione habita, Pſal. Sicut oues in inferno poſiti ſunt: quid ſi tu teipſum in tergum reieceris tuū? implebit dn̄s quod promiſit. Arguam te, & ſtatuā contra faciē tuam. Proh quātum tibi doloré proprię fœditatis aſpectus afferet. Sed fac vt dicit

Habac. 2.a Habacue, Super cuſtodiā meā ſtabo. Sic faciamus fratres, diſcutiamꝰ nos nūc, ne iudicet nos deus: vt olim venerit mercedē accipiamus æternā.

O ſi hanc rationem ſæpius tecū faceres, & teipſum tibi ſępe pręſentares, & hiſtoriam vitæ tuæ plenè recenſeres! O quot fructus ex hac cōſideratione eliceres! vtique humiliares te, tuos defectus agnoſceres, deplorares, corrigeres, vulnera animæ tuæ ſanares, iudicatum & non iudicandum teipſum Chriſto præberes: damnationem euaderes. Sed tu velut beſtia degis vitam ſine cōſideratione, ſicut ſcriptum eſt, ſicut oues in inferno poſiti ſūt, mors depaſcet. Non erunt tunc, inquit Bernardus, o anima feneſtrę ſenſus, per quas exeas & exules à teipſa, & obliuiſcaris tuorū vulnerum, ſed perpetuò videbis te, & abominaberis teipſam, & fremes cōtra te. Vnde propter hoc, damnatorum vermis non morietur in ęternum: quia nunquā ei deerit iſte paſtus quo alatur. Quāto ſapiētius facies, ſi modò cū vales animā tuā corā teipſo poſueris, ſicut ſcriptū eſt, anima mea in manibus meis ſéper, & maculas vulneraq; ipſius ſolicité inſpexeris, & diligēter diluere atq; ſanare curaueris: neque ſolū hoc, ſed etiā bonis operibus & virtutibus ornare, vt ſpecioſa appareat corā dn̄o. Facit hoc muliercula vt placeat viro, & nō magis tu vt placeas Deo? & non ſolū ſed valde delectabilis eſt fratres iſta conſideratio ſui, dico vobis in veritate, nulla hiſtoria ſic delectat animā iuſti quām hiſtoria propria. O quando recéſet ſingula Dei beneficia quæ recepit, & conſiderat mala quæ euaſit, & miſericordias domini quas expertus eſt! & quando ſe videt liberum à priori cæcitate & ſeruitute vitiorum, & tranſacta nebula obſcura in

Ps.48. (margin beside "oues in inferno poſiti ſūt, mors depaſcet")

in ſereno die luminis conſtitutus, quomodo exultat, quomodo lætatur, quas gratias Deo agit, quomodo inuitat ex corde omnes creaturas ad laudandum Deum pro tāta bonitate, quia ipſe nō ſufficit! quomodo accenditur in amorem benefactoris ſui! quomodo delectatur vidēdo quia ſic amatur à Deo, & quomodo ſperat futuram gloriā, ex teſtimonio amoris dei! quomodo properat recuperare tempus amiſſum, & ſeruire benefactori ſuo totis viribus! quomodo cōpatitur his quos videt ſimili morbo laborare! et ſi deplorat præteritam ſeruitutē non ſunt lachrymæ illæ amaræ, ſed dulciſsimæ. Sunt & plures alij fructus in hac cōſideratione quos longum eſſet enarrare, melius ſentiūtur quā dicuntur. Vnde credite mihi, inter omnes conſiderationes hæc tui cōſideratio vtiliſsima & potiſsima eſt: Cāt.1.b propter quod cùm ſpōſa ex amore peteret, Indica mihi quem diligit anima mea: reſponſum eſt, ſi ignoras te: ac ſi diceretur ei, quid modò ſpōſi viſionem expoſcis? potius cura agnoſcere temetipſam, quia per hāc tui conſiderationem, ſi eam frequētaueris, ad viſionem quam expoſcis peruenies. Beatus enim eſt qui aſcēſiones in corde ſuo diſpoſuit, vt de virtute in virtutem procedēs, videa- ps. 83. tur Deus deorum in Sion in ſua gloria, ad quam nos perducat Ieſus Mariæ filius. Amen.

DOMINICA QVARTA Aduentus.

THEMA.

Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini.

Litera euāgelica narrat tempus in quo cœpit prędicatio et prophetia Baptiſtę ſub quib⁹ principibus & ſacerdotib⁹, more antiquorum ꝓphetarū: deinde narrat quid prædicabat, Ego vox clamantis in deſerto ex authoritate Eſaię. Et quoniam non intēdimus immorari in litera, hæc ſufficiāt. Circa thema duo dicemus, primo loquemur de voce iſta quæ clamat in deſerto, ſecundo de præparatione ad quam inuitat.

Deſertum hoc eſt peccator: habet deſerti cōditiones, quia horridus eſt & incultus, nulla fruge cōmoda ſeminatus, generat ſpinas & tribulos, ſentibus & vepribus dēſis prauarū cogitationum, & deſideriorum eſt obſitus vndiq;, & fit habitatio beſtiarū ſilueſtrium & ferarum, & ſerpentiū & ſcorpionum, ſicut ait Eſa. Eſa. 34 c Erit cubile draconū, & paſcua ſtruthionū: deniq; null⁹ fruct⁹ in eo niſi glādes porcorū, ſed ſolitudo, ſiccitas ſterilitas, horror & pauor. Quāta ſolitudo vbi deus nō eſt? quāta ſiccitas vbi pluuia cæleſtis nō cadit? quanta ſterilitas vbi deeſt calor ſolis, & cultus ſpiritus. Huic deſerto nō ceſſat dñs loqui, vt cōuertatur & redeat: à die qua incipit vti ratione, vſq; ad ſepulturā non ceſſat clamare magna clemētia: ipſe offenſus, ipſe rogat, ipſe inuitat Ier. 3. & in Apoc. Ego ſto Iere.3.b ad oſtiū & pulſo, & in Prouer. Sapiē- Apoc.3 b tia foris prædicat, in plateis dat vocē ſuā, ſcilicet, creaturarū. Vſq; quo Prouer. c paruuli diligitis infantiam, & ſtulti ea quæ ſunt ſibi noxia cupiēt, quærētes, ſcilicet, præcipitia vbi pereāt. Sed quatuor voces ſūt ꝑncipales quibus dñs loquit̃ huic deſerto, ſcilicet

vox gratuitę donationis, vox exterioris prædicationis, vox acerrimæ correptionis, vox interioris inſpirationis. Prima vox eſt beneficij, ná Deus tractat peccatoré primo benignè & beneuolè, dat ei ſalutem & bonos ſucceſſus téporalium, honores, diuitias, & facit vt ei omnia ad libitum ſuccedant, ſi fortè cõuertatur & dicat: anima mea ſeruiamus tam bono & pio domino, qui tá benignè nos tractat: qui pro tormétis tot largitur beneficia: & pro inferno quod meremur, dat nobis rerum temporalium abundantiam: ſicut
Iere.5.f ſcriptum eſt in Ieremia. Non dixerunt in corde ſuo metuamus dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & ſerotiná in tempore ſuo, plenitudinem annuæ meſsis cuſtodienté nobis, &c. Et quidem ſi boni eſſemus ad eum modũ beneficijs acceptis reſipiſceremus: ſed quia mali ſumus & perperſi, oppoſitum euenit: nam beneficijs & donis deteriores ſumus, &
Gñ.40 d amplius inſoleſcimus ſicut vilia mácipia: & ſuccedentibus proſperis, obliuiſcimur donatoris & ſuperbi-
prouer. 1.d. mus. Proſperitas ſtultorum perdet illos. Bene ſtultorum, nam ſi ſapientes eſſemus & cordati, magis nobis proficeret. O ingratitudo, o ferocitas filiorũ Adá, & quibus verbis te exprimá! Omnes ferę ſentiũt beneficiũ, & beneficijs cicurantur & máſueſcunt: videas leoné ferociſsimũ ſuo magiſtro colludenté, & vrſum indomitũ iam cicurem & ludentem cum eo à quo paſcitur, et elephanté mõſtroſum obedienté ſeſſori Indo vt ouem máſuetá: omnes beſtiæ benefactoré agnoſcunt, & beneficiorum gratiá reddunt, tu ſolus homo rationalis vt fera truculéta, vt vipera venenata, & baſiliſcus, paſcétem mordes: benefactori tuo aduerſaris: non recognoſcis benefactorem tuum: blaſphemas & offendis. O ferocitatem ſupplicio vltimo digná, hanc vocem quocũque te vertas audis. Omnes creaturę (vt ait Auguſtinus) quid ſunt niſi voces Dei? Clamat cælum: ò homo, ego tuis cómodis & vtilitatibꝰ voluor: clamat ſol: ò homo, ego te foueo & illumino, ego terram tibi tempore veris velut paradiſum reddo, ad tuá recreationem & conſolationem: clamat terra: ego tibi homo, fructus, ſegetes, herbas, legumina, & cibaria prębeo: & mare: ego tibi tot piſciũ genera profero: agnoſce datoré, eſto gratus largitori: ſed ſumus ſicut porci edentes glandes capite demiſſo. Vox totius naturæ, accipe, redde, caue: ſi non eſſet aliud peccatum, ſola ingratitudo ſufficiebat ad infernum. Conqueritur dominus. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum. Sed Eſai.1.a
quia hæc vox obſcura eſt, & non ab omnibus intelligitur, vtitur deus ad peccatorem ſecunda voce, ſcilicet, doctrinæ & prædicationis, qua ipſum hortatur vt redeat ad ſeipſũ: vox enim prædicationis nõ prædicatorum, ſed Dei ęſtimanda eſt. Vnde Ioan. Ego vox clamantis, ſcilicet, per me non clamans: non eſtis enim
vos qui loquimini, ſed ſpiritꝰ patris Matth. 10.c.
mei qui loquitur in vobis. Et iterũ Luc.10.
qui vos audit, me audit. Et apoſtolꝰ c
ad Theſſaloni. Gratias agimus Deo 1.Theſ.
ſine intermiſsione, quia cũ accepiſ- 2.c
ſetis à nobis verbum auditus dei, acceepiſtis illud nõ vt verbũ hominũ, ſed ſicut verè eſt verbum Dei. Hac voce non ceſſat vocare Deus frequétiſsimè peccatores: non itaq; de noſtro loquimur, ſed tuba Dei ſumus.

Hac

Hac tuba vos excitat & vocat ſicut
ps.41. ſcriptū eſt in pſal. Abyſſus abyſſum
inuocat, in voce cataractarum tuarū. Abyſſus bonitatis & miſericordiæ dei abyſſum iniquitatis & malitię, peccatorē inuocat: in voce cataractarum, id eſt, nubiū: nam prędicatores nubes ſunt, qui totā terram animarū fidelium irrigāt imbre & pluuia doctrinę euāgelicæ, vt fructificēt fructus bonorū operū. Et licet multa in prædicatione dicātur, hæc tamē principalis intētio eſt, reducere ad Deū abyſſum profundiſsimā peccatorū. Vnde ad prophetā dicit dñs.
Eſa. 58. Clama ne ceſſes, annuntia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorū. Ad hoc propoſitū facit.
Ier.15.d ſi ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meū eris. Et verba Sap. Si cōuerteris, cōuertā te, dicit dñs ad peccatorem, vt ſic inuitatus animoſius id peragat.
Ier.7.c Surgens diluculo mittebam prophetas meos. O miſericordia diuina, quid tua intereſt? meū eſt cōmodum: mea res agitur. Quantæ virtutis fuerit iſta vox olim omnes noſtis: hac enim voce prædicationis Deus ad ſe totū mūdū cōuertit: modò autē inualida eſt, rarus eſt peccator qui hac voce reſipiſcat: propter quod dñs noſtris temporibus magis vtitur tertia voce, ſcilicet, caſtigationis. Excitat igitur dñs peccatorē voce caſtigationis: quia enim nō audītur vox beneficiorū, vox doctrinæ, ideo dñs multiplicat plagas & aduerſitates: dat ęgritudines, infortunia, afflictiones peccatoribus, vt redeāt. Sic enim ſopitos grauiſsimo ſomno, quādo nō audiūt voces, manu pulſantes excitare ſolemus. Sic
Eſa.28. e facit Deus, ſi forte vexatio dabit intellectum, ſicut vulgariter dicitur: malo ſuo edoctus ſtultus ſapit. Sic olim fratres Ioſeph in angustia poſiti cognouerunt peccatum ſuum, Gē.42 d
dicentes. Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrē noſtrū, videntes anguſtias animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit ſuper nos iſta tribulatio. Vnde iſta voce quidā excitantur & cōuertuntur ad dñm timore adducti, ſicut ſcriptum eſt. Conuerſus ps.31.
ſum in ærumna mea dum cōfigitur ſpina, ſcilicet, doloris & ęgritudinis. Alij autē aperiunt oculos dicentes: heu peccauimus, male egimus: ſed ſtatim redeūt ad ſomnū ſuum. Alij excitantur & ſurgunt, proponentes relinquere peccata, cōcubinas, vſuras, & cōfitentur: ſed quotidie proponunt, & nunquā faciunt, dicētes. modò ecce modò: expecta paululū: & modò, & modò non habet modū: & paululū & paululum in longum procedit, donec venit mors & rapiū Eſa.28.
tur ad infernū. De quibus Eſa. Expecta reexpecta, māda remāda, modi- c
cum ibi modicū ibi. Alij autē tam lethargico ſomno tenētur, vt nec ſic excitentur: & eſt miſerabile, videre manum domini aggrauatam ſuper 1.Reg.5
eos, percutientem eos terribiliter, b
& ipſos ſomno peccati deceptos nō corrigi, ſed effrænatius peccare. Videas hominem leproſum, infamē, perditis facultatibus, multis plagis affectum ut Pharaonem, & quò am Exo.8.
plius percutitur, amplius induratur.
Percuſsi, inquit, eos, & non doluerunt. Iere.5.a
& iterum. fruſtra cōflauit cō Iere.6.
flator, rubigo illius non eſt conſum g
pta. Et pſal. Diſsipati ſunt, nec com ps.34.
puncti. Et Eſai. Super quo percutiā Eſa.1.b.
vos vltra, addentes præuaricationem. Væ nobis fratres tales ſumus hodie. O domine quomodo aggrauaſti manum tuam ſuper nos? Quot

bella, quot flagella, quot infortunia? & non eſt qui redeat, nō eſt qui pœniteat: inſenſibiles facti ſumus, & quò amplius percutimur, eò amplius deſipimus. Propheta non eſt qui ſurgat & teneat te. Quid reſtat huic peccatori tam proteruo & indurato, niſi quarta vox potentiſſima inſpirationis, de qua pſalm. Vox tonitrui tui in rota: id eſt, peccatore. Peccator enim rota qua voluit, inuoluitur: itaq; vox in rota, vt eſſet rotari in peccatis bene dicitur tonitruum, quia fortiſſima eſt, & quæ ſufficiat penetrare aures quantunuis ſurdas. Apoſtolus, Viuus eſt ſermo Dei & efficax, penetrabilior omni gladio. Bernar. Vox eſt non ſonans, ſed penetrans: non loquax, ſed efficax: non auribus obſtrepēs, ſed affectibus blandiens. Huic voci nō eſt duritia quæ poſſit reſiſtere, quia ſcriptum eſt. Nunquid non verba mea ſicut ignis, & malleus conterēs petras? Et pſal. Intonuit de cælo dominus, & altitudo dedit vocē ſuam, grando & carbones ignis. Iere. Et factus eſt ſermo domini quaſi ignis in corde meo: & ſpōſa, vox dilecti mei. Hæc vox conuertit Paulum, Matthæū, Magdalenam, & Publicanū. Sed valde notandum eſt quod ait, ignis & malleus, grādo & carbones. Quia dupliciter loquitur deus ad animam: nā quædā eſt vox interior amoris & inflāmationis, qualis fuit illa Magdalenę, cùm Deus intus mittit ſcintillā amoris & deuotionis, & inflāmat animam in ſuum amorem vt redeat: de qua pſal. Ignitum eloquium tuū vehementer. Sicut diſcipuli dixerūt. Nōne cor noſtrum ardens erat, dum loqueretur in via? Et ſponſa, Anima mea liquefacta eſt, poſtquam dilectus locutus eſt mihi.

[Eſa. 64 e]
[pſ. 76.]
[Heb. 4. c]
[Iere. 23. f.]
[Pſal. 17.]
[Iere. 20 b]
[Cāti. 2. &. 5.]
[pſ. 118.]
[Luc. 24 e]
[Cāt. 5. b]

Et hæc deſignatur per ignem & carbones ignis. Alia vox eſt interior acris & fortis, terribilis increpationis & redargutionis, qua Deus peccatorem redarguit, & redarguēdo conuertit: ſicut fuit forſitan illa Pauli, Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Et iterum ego oſtendam illi quanta oporteat illum pro nomine meo pati. Et hæc deſignatur per grandinem & malleum: hæc fratres dico vobis fortiſſima eſt: & quis poterit eam ſuſtinere? arguit enim vt Deus. Dico vobis, facilius eſt ſuſtinere omnem mundi redargutionem alligatum columnæ publicæ in medio foro coram toto mūdo, nihil ad hanc redargutionem. Vnde pſal. A fortitudine manus tuę ego defeci: in increpationibus pro iniquitate corripuiſti hominem, & tabeſcere feciſti ſicut araneam animam eius. Hæc hęc increpatio oſſa hominis comminuit, ſicut ait Iob. Increpat quoq; per dolores in nocte, & omnia oſſa eius mareeſcere facit: intolerabilis eſt fratres, experti eſtis, ſed amabilis & deſiderabilis. Vnde Pſal. Ad te domine clamabo, ne quādo ſileas aut taceas: volo affligas, volo arguas, &c. hoc enim magni amoris ſignum eſt, ſicut ipſe ait. Ego quos amo arguo & caſtigo: vnde pater filium legitimum hæredem delinquentem arguit, increpat, ſed ſpurium abire ſinit. Magni amoris & electionis æternæ ſignum eſt, quando hominem redarguit, increpat, neq; ſinit quieſcere donec exeat à peccato. Sicut prima vox intimè ſentitur, & cùm adeſt, inurit ac depingit in anima ſubitò memoriam beneficiorum diuinorum, ſtimulando ad amorem & pudefaciendo nos ob non amatum

[Act. 9. c]
[pſ. 38.]
[Iob. 33. c]
[pſ. 27.]
[Apoc. 3 d]

Deum

Deum: ſic hæc ſecũda imprimit terrorem timoris incomportabilis domini. Si vani alicuius terriculi metus horrorem incutit, quia ſuperior natura: quid illa viſio increpationis Dei, vt nos tremore cõtrahet? nunquam ne ad iudicium vos vocari ſomniaſtis? Sũt enim hæc ſomnia velut veſtigia religioſi ſermonis interdiu habiti. Hac voce attrahit de⁹ animam citra coactionem vllam, ar reptam tamen. Væ miſeris qui in peccatis gelati, ſicut ſcriptum eſt.
Ps. 118. Coagulatum eſt ſicut lac cor eorũ. Hanc vocem fratres petamus, hanc poſtulem⁹ in hoc paſchate pro principibus noſtris, vt loquatur dñs pacem in plebem ſuam, & inſpiret eis concordiam: & paſtoribus noſtris, vt intendant eccleſię reformationi: nam vt videtis, totum perijt: & ſi nõ fuerit eccleſiæ aliqua reformatio, non eſt ſpes melioris ſtatus.

Ecce voces fratres quibus Deus loquitur ad deſertum: nos audiuimus
Hebr. 3 b apoſtolum admonentem. Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra: ſicut fecerunt illi
Ps. 94. quibus iurauit in ira ſua: ſi introi-
Ecle. 3. d bũt in requiem meam. propter ſolã duritiam, nam cor durum male habebit in nouiſsimo. Sed quid dicit omnibus iſtis vocibus audimus? Parate viam domini: non petit grandia, nõ difficilia, nõ vt ditemus nos donis & gratijs, nã ſuum eſt ditare cor: ſed ſolùm vt nos præparemus, vt nos diſponamus: nam & hominis
Prouer. 16. a. eſt Deo præuenienti parare cor, ſed Dei eſt perficere, vt non reſiſtamus ei volenti ingredi in habitaculum cordis noſtri. Parate, inquit, viam domino, hoc ſufficit ne reſiſtatis. Vi
Apoc 3 d de quia dicit quia ſtat ad oſtium & pulſat: rogat maieſtas vt accipias, vt aperias. Aperi mihi ſoror mea, ſpõ- Cãt. 5. a. ſa mea, columba mea. Quanta peruerſitas, quanta cæcitas nolle aperire, nolle hoſpitari. Hoc ſufficit ne reſiſtatis: tollite petras & ſcopulos, & ſpinas viarum veſtrarum: tollite peccata horrẽda, rixas, diſſenſiones, odia, inimicitias, vſuras, ſimonias, adulteria, furta, inuidias, ſuperbias: nã peccata diuiſerunt inter vos & deũ veſtrum: mundate conſcientiã ſcopis confeſsionis: rigate & purgate lachrymis, & bonis deſiderijs & cõtemplationibus ornate: & orationũ fragrãtia ceu ſuffitu fumigate: & in ſatisfactionem peccatorum veſtrorum aliqua ieiunia vel vigilias offerte, & eleemoſynas non habentibus date: hæc enim præparatio ſedis dei, vt ait pſalmus. Iuſtitia & iudicium Psal. 88. præparatio ſedis tuæ. Et ſi feceritis, ipſa maieſtas dignabitur venire & inhabitare corda veſtra, & implebit omnibus bonis, & gaudio, & lętitia in pręſenti animas veſtras. Ego quidem meam libenter aſtringo vobis fidem, quòd feliciter hæc paſchalia ſolennia Deo authore ſuccedent illi, qui Deum ipſum cordis hoſpitio ſuſceperit: inibi hic gratiã, & poſtmodum futuram gloriam, ad quam nos perducat.

¶ IN DIE NATALIS Domini, ſermo primus hiſtorialis.

Tranſeamus vſque in Bethlehẽ & videamus hoc verbum quod factum eſt.
Lucæ. 2.

Hodiernę feſtiuitatis ſacramētum fratres, ſacrumq; myſteriū non tam lingua quá affectu colendū eſt: non tam verbis, quā gaudijs celebrandū. Obſecrādus eſt De⁹, vt preſtet homini ſentire quod colit, colere quod accepit: & qui tantum homini præſtitit donum, præſtet & ſenſum, ne tāto beneficio ingratus inueniatur. Quid enim proderit grandia receπiſſe donaria, & hoc ipſum ignorare quod accepit, niſi ad ingratitudinis labem? O felicem, o ſacrum diē, quo Deus homo factus, ex vtero virginali veluti nouus ſol oriēs illuxit mūdo. O iucundiſsimam lucē, quæ vno ictu & Paſtorum & Magorum oculos ſubito radio perſtrinxit: hos ſtellæ lumine, illos diuina claritate ducens ad præſepium. Vt enim ait euangeliſta, Claritas Dei circūfulſit illos. Quis huius diei ſacrā venerādamq; letitiā valeat explicare ſermone? Vidit in ſpiritu propheta diē iſtum, & gaudio repletus, pondusq; lætitiæ ferre non valens, exęſtuans ſpiritu, gratulabūdus erupit in exultationis præconium, omnes inuitās creaturas ad laudem: omnes inuocans in adiutorium ſibi, vt ad perſoluendas tanti beneficij laudes ipſum
Pſal.95. adiuuare conueniant. Lætentur, inquit, cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius: orbis terrarum & qui habitant in eo.
Pſal.97 Iubilate Deo omnis terra: cantate, exultate, & pſallite. Pſallite domino in cithara, in cithara & voce pſalmi: in tubis ductilibus, & voce tubę corneæ. Iubilate in conſpectu regis domini: moueatur mare & plenitudo eius: orbis terrarum, & qui habitant in eo. Flumina plaudent manu ſimul montes exultabunt à conſpectu domini. Propter quid ô propheta, & ad quid tā vniuerſalis omniū & immoderata lætitia? Quia venit (inquit) quoniam venit. Notum fecit dominus ſalutare ſuum: viderūt omnes termini terræ ſalutare Dei noſtri. Recordatus eſt miſericordię ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael. Impleuit quod promiſerat antiquis Aggæi. 2.b patribus Deus: mittens deſideratum gentibus filium ſuum in carne: vt Eccleſ. 36.c prophetę eius fideles inueniantur. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Et qualis. Paruu- Eſa.9.b lus? Cuius celſitudinis admirentur angeli: ſtupeant cherubim: paueant gētes: populi contremiſcāt. Siquidē vocabitur nomē eius, admirabilis, cōſiliarius, De⁹ fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Eſa.9.b Hæc ſunt fratres, quę vobis hodie enarranda ſuſcepimus: hæc ſunt quæ viuo magis quā ornato ſermone dicere concupiſcim⁹: rem ipſā prout geſta eſt, ex ſacra euangelij hiſtoria compilātes, proprioq; & natiuo vt geſta eſt ordine proponētes. Aſtate, & omnibus vos animo exhibete præſētes: quò enim faciliora ſunt intellectu quæ dicimus, eò ardentiora ſunt affectu, ſi digno, vt par eſt, feruore animi penſitentur. Naſciturum dominum in Bethlehem longe ante propheta Micheæ a prędixerat: neque hoc populi illius ſcribas & magiſtros latebat. Sed ne omnibus palàm eſſet altitudo myſterij, veluti à caſu prōhetia impleta eſt. Inſcriptio præcipitur ab Auguſto, & dum Maria & Ioſeph deſcribendi veniunt in Bethlehem, diſponente Deo Chriſtus ibidē naſcitur, & vaticiniū impletur. Cur hoc ita? Cur nō potiùs virgo Bethlehemitica fuit,

ca fuit,& illius incola ciuitatis,ne in tenero ſaltē corpore, partui proxima tam longam peregrinationem ſubire cogeretur?Nempe vt ſigillato myſterio admitterentur digni, arcerentur indigni: hoc nanq; plurimos illius gentis domini æmulos vehementer ſcandalizabat,quoniā Nazaręus erat eorum iudicio, illū in Nazareth ortum eſſe putantes: & non in Nazareth,ſed in Bethlehem naſciturus erat Chriſtus. Vnde & Nathanael huius vaticinij nō ignarus, Philippo Ioſeph filio à Nazareth Chriſtū ſibi prædicāti, a Nazareth (reſpondit) poteſt aliquid boni eſſe? Et cùm Gamaliel partis domini fautor in concilio pro domino reſponderet, ab æmulis domini dictum eſt illi. Lege ſcripturas,& vide quia à Galilæa propheta non ſurgit. Impingebant enim iam in illum lapidem offenſionis,& petram ſcandali, quam prophetans olim prædixerat Eſaias. Altiſsimo ergo Dei profundoq; conſilio hoc ita diſpoſitum eſſe cognoſcamus: nō enim dādum erat ſanctum canibus: neque margaritæ porcis cōmittēdę. Neq; hic leuiter prætereunda virginis anguſtia eſt, cùm vicina partui lares proprios dimittere,& alienas petere cogitur ædes, longam terere viā, & per nōtoſam exulare regionem. Virgo(inquā)tenera & grauida, virgo publici neſcia, domi aſſueta, virgo ſuper omnes fœminas prudentiſſima: neq; minꝰ viri ſācti anxietas & afflictio diſsimulanda, cū peruagatis ſingulis quibuſq; domibus, nullum virgini reperit domicilium: nullum ſibi & ſpōſæ adinuenit hoſpitium. Triſtabatur, vtiq; & ſeipſum fortè talibus infortunijs impróperabat, ſibiq; vni hoſpitum repulſam

Ioā.1.g.

Ioā.7.g

Eſa.8.c.

Matth. 7.a

attribuebat: & quanto magis illam omni honore dignisſimam cogitabat, tanto magis illam videns inhonoratam dolebat: ſed ſacræ virginis temperabatur eloquio, illū adhortantis, vt libenti forti & alacri animo iſta pateretur, ſciens ſine decreto Dei nihil fieri poſſe: & quòd vir bonus quicquid ei acciderit æquo animo debet ſuſtinere. Siue igitur neceſsitate cogente, ſiue quia aduenarum tumultum & frequentiā diuerſorij virgo horrebat, in porticū quandam ciuitatis muro proximā hoſpitari conſilium fuit. Eſt locus ſub rupe caua, non hominum manibus, ſed Deo fabricante cōſtructus, quem tanto myſterio ab initio natura formauerat: & ne vnquam ſacra deficeret ędes non ex lapidibus, non ex lateribus, ſed ex fortiſsima & duriſsima rupe omnium creator defixerat: vnde & hodie omniū ſacrarum illius temporis ædium ſola permanſit, cæteris aut bello, aut vetuſtate conſumptis. O locum ſacrum, o locum benedictum, o porticum cælo parem, myſtico illo tabernaculo digniorem, ſanctorum ſancta ſanctiorem, quem tibi & angeli & homines non debent honorem, cùm in te naſcatur dominus & angelorum & hominum? O quanto purpuratum, inauratum, & gemmatum dignitate ſuperas templum: tēplum (inquam) illud magnificū Salomonis tanta mole conſtructum, toto orbe celeberrimum, cunctiſq; mortalibus admirādum. Felix Bethlehem tanti regis ditata natali: felix creatoris tui patria, quæ de tanto filio gloriaris: lętare Bethlehem, & per omnes vicos tuos feſtiuū hodie alleluia cantetur. Quæ tibi ciuitas, quę regio, quod regnum pretio-

ſum

ſum illud ſtabulum non inuideat? Hoc te toto orbe celebrē fecit: hoc famam nomenq́; tuum cunctis gentibus vbique terrarum publicauit: hoc tuam ſuper aſtra gloriam euexit: propter hoc vbiq; laudaris, vbique deſideraris, vndique terrarum confluentibus in te gentibus auidiſſimè frequentaris. Non oriens ſuos detinet Indos, & occidens ad te ſuos mittit Iberos, vt à ſolis ortu vſq; ad occaſum tua gloria decurrat. Hoc ſacrum ſacellū ſæpius (vt exiſtimo) regius propheta Deum adoraturus intrabat: prænouerat enim ſpiritu monſtrante loci dignitatem & ſanctitatem, & quorum futurum eſſet quandoque hoſpitium non ignorabat. Hoc eſt quod in pſal. legimus.
Pſal. 131 Ecce audiuimus eam in Ephrata: inuenimus eam in cãpis ſyluę, introiuimus in tabernaculū eius: adorauimus in loco vbi ſteterūt pedes eius. & infra. Ibi producā cornu Dauid, id eſt, ſaluatorem Meſsiam, per quē regnum & potentia Dauid in ſeculum confirmabitur. Quibus vtique verbis & futuram in Bethlehem domini natiuitatem apertiſsimè prophetam cognouiſſe, atque in illo ſacro natalis domini loco ſæpius eundem adoraſse monſtratur. Neque te moueat, quòd de præterito enũciat (ſteterunt pedes eius) hoc enim cõmune eſt prophetis, propter certitudinem prophetiæ futurum tempus in pręteritum cõmutare. Intrat igitur virgo regia pauperis hoſpitij incompoſitas anguſtias: intrat domicilium paleis, & animalium ſtercore ſordidatum: domunculamque vento & frigori peruiam gratanter inhabitat. Non ibi ſella, non lectus, non menſa, non ignis, non denique alia ſupellex, præter humile præſepium paſcendis animalibus aptum. Hæc ſunt bone Ieſu partus ſolatia quæ matri puerperæ præparas? hæ deliciæ, hæ ampla palatia, hę opes, hic miniſtrantium apparatus? Quis iam de aduerſa fortuna conqueratur, quis de ſua ſorte audeat indignari? quis quantūlibet aduerſa patiatur, non ęquo ferat animo? Mater Dei hęc ſuſtinet: mundi domina, & regina cælorum tali hoſpitatur hoſpitio: & indignabitur vilis vermiculus, quicquid illi accidat, quomodocũque tractetur? & pauper non gratias aget in tam deſpecto loco filium Dei videns? ſe ſimilem Dei noſtri in paupertate cognoſcens? & ſi dura ſibi acciderint, nonne in ipſis gloriabitur, cùm tam dura & aſpera matrem & filium, & pro ſeipſo, pati perſpiciat? Aderat iam hora illa ſacra, hora aurea, hora rutilans, ſuper omnia tempora benedicta, hora mūdi ſolatio ab initio deſtinata, & nox Sapi. 18.
in ſuo curſu medium iter agebat, cũ ecce virgineus vndique vultus immutatur, rubent genę coloribus, cãdidaque alioquin facies tota purpuratur, ita vt lilijs cãdidis aſsimilare illam poſſes purpureis mixtis roſis: feruido agitatur ſpiritu, inſuetiſque ardoribus beatiſsima illius anima inflãmatur: æſtuabat intus delicijs, inundanteſq; gaudiorum impetus tenerum pectus portare nequibat. O virgo benedicta, nũmne iſti ſunt ſacri partus dolores? iſtæ puerperij intolerabiles anxietates, hæ torſiones, quas ſolent tali tempore ſuſtinere prægnantes? Pręnouit alma puerpera ſui partus indicia, & ſpiritu Dei plena, deuotione feruida, manibus oculiſq; in cælum leuatis, flexiſque genibus totã ſe Deo deuouẽs, ipſius beneplacitũ expectabat.

Aderat & ſanctus Ioſeph rerum no uitate perterritus, oransq; & ipſe ſi lentio rei exitum attendebat: cùm ecce virgineo elapſus vtero decorus infans,nuda terra coram eis eiulans palpitabat infans omnipotens, mirandus infans, in quo ſunt omnes
Col.2.a thesauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei, infans paruulus & Deus immenſus. Qualis ex purpureę gremio aurorę cùm rutilans oritur ſol: qualis radius, cũ vitream penetrat feneſtrã, integramq; relinquit: qualis ſtella fulgorem,aut vernans roſa placidũ ex ſe mittit odorẽ: talis decora puella ſuo vtero edidit ſaluatorem. Adorat mater quem peperit filium, & prius vt Deo deuotum offert mẽtis obſequium, quàm vt puero neceſſarium exhibeat matris officiũ. Quis tuam virgo nunc explicet mentem? quis tui cordis gaudium valeat reſerare? cũ Dei tui,creatoris tui matrẽ te vides & virginem? gaudium matris habentem cũ virginitatis honore? O partum ſtupendum, o partum mirandum, o partum deniq. qualẽ decet omnium conditorem. Hunc
Eſai.66. c partum admirans propheta,in mentis ſtupore actus exclamat. Quis audiuit vnquam tale? quis vidit huic ſimile? antequam parturiret peperit, & antequam veniret partus eius peperit maſculum. Et ne illius partus modum ignoraſſe ipſum exiſtimes, alio in loco dicit. germinans germinabit ſicut lilium, & exultabit læta bunda: & laudãs apertiſsimẽ immunitatem lætitiamq; parientis deſignãs. Quo me vertam fratres, quid prius dicam? extra me me poſitũ inter tanta miracula cerno. Deus naſcitur, virgo parit, partus dolorem non affert: virgo lacte cibat, alitur omnipotens, pannis inuoluitur, obmuteſcit verbum, lætitia plorat, & manibus portatur ille qui ſuſtinet orbem. Hoc ſpectaculo attonitus Ioſeph tremebundus aſtabat: contremiſcit & gaudet, turbatur & exultat, nec ſuum in virginem audet attollere vultum. Lacta ô virgo beata, lacta Deum tuum, panem angelorum o benedicta refice vbere de cælo pleno. Inuolutum ergo infantem mater in præſepio locat, quoniam nõ erat ei locus in diuerſorio: non erat (inquit) in alieno hoſpitio locus illi, qui condidit locũ: illi qui omnem replet locum, illi qui cunctorum eſt ipſe locus. O extremam paupertatem, loci indigentiam: cui deeſt in orbe locus? quid mirum ſi cuncta deſint, cui etiam in diuerſorio alieno deerat locus? Alieno naſcitur loco, alieno conditur ſepulchro, alieno in vita vtitur hoſpitio, & nihil penitus differt à ſeruo, cũ ſit dominus omnium. Age iam infans decore, noſtras incipe ſentire miſerias: noſtros incipe portare dolores: ſalutis noſtræ aggredere præludia, maior poſtmodũ maiora facturus: accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſsime, exulta vt Pſ.44 gigas alacriter ad percurrendam la Pſal.18. borioſam vitæ mortalis viam. Laborioſum iter aggredere, & opus incipe ad quod veniſti: longa enim ti 3. Reg. 19.b. bi reſtat via, plura te manent pericula diſcrimina, innumera tibi vincẽda certamina, acerrimiq; pro nobis ſubeundi dolores. O elegantem puerum, o puerum pulcherrimum tantis laboribus natum: felices lachrymæ quibus noſtra abluũtur crimina: felices ploratus, quibus æterna gaudia poſsidemus: felices panni quibus noſtra nuditas operitur, & gloria nos immortalitatis veſtimur:

ſtimur:felix arctitudo pręſepij,qua nobis cæli amplitudo donatur. Tu enim domine iaces in præſepio, vt nos ſedeamus in gloriæ & honoris throno: tu brutis animalibus aſſociaris,vt nos angelicis inſeramur cuneis:tu virgineo lacte cibaris,vt perpetuas nos mereamur deguſtare delicias. Meũ tua paupertas patrimonium eſt: & mea virtus infirmitas tua, mea gloria deiectio tua:& mea eſt ſapientia infantia tua: meum eſt totum quod pro me pati dignatus es. Mei ſunt ploratus: meæ ſunt lachrymæ; meum eſt quod ſuſtines frigus: & mea quam pateris omnium indigentia. Totus es meus bone Ieſu, totus es me⁹, & in meos vſus expenderis. Me illa arctitudo dilatat: me illa indigentia ditat:me vagitus ille lætificat: me ſtabuli abiectio ſublimat. Quanta mihi in his omnib⁹ fiducia,quanta gloria! plus nanque domine iniurijs tuis debeo quibus redemptus ſum, quàm operib⁹ tuis quibus conditus ſum & plus me tibi

Exo.14 ſubditum facit humilis hęc deiectio tua,quã portentoſa illa maris diui-

Exo.7. ſio, & mirabiliũ operũ apud AEgyptios perpetratio. Longe enim plus eſt minimum quodq; pro homine impaſsibilem pati, quàm mirabilia cuncta pro homine omnipotẽtem perpetrare. Sed iam ad hiſtoriã redeamus. Iacet in pręſepio totius mũdi gaudium & honor, & veluti fœnum brutis exponitur animalibus:

Habac. 3. ex verſione ſeptuaginta. ſic enim olim fuerat per prophetam dictum. Conſideraui opera tua, & expaui: in medio duorum animalium cognoſceris. Mira res & cui ſimilis à ſeculo non eſt audita. Agnoſcunt ſupernaturali inſtinctu creatorem ſuum irrationales beſtiæ, genua flectunt bruta,& inſuetis naturæ motibus reuerentiam exhibent conditori: rudis alioquin aſina corã illo trepidat reuerenter:& quia eloquio neſcit,mugitu bos diuinã perſonat laudem. Proſternitur(inquã) brutum factori ſuo, quid factur⁹ eſt rationalis homo? Deus pro homine homo factus eſt,brutũ proſternitur, iumentũ adorat,& non ſua beneficia recognoſcens ſtabit homo? ſilebit homo pro quo Deus factus eſt homo? Quãtum extremæ huius ingratitudinis conqueritur dominus per prophetã dicens. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui, Iſrael autem me non cognouit. Iſrael (inquam) pro quo veni,pro quo hęc omnia pertuli,me cæteris omnibus adorantibus ignorauit,abiecit,& vilipendit, cùm inſenſibilia omnia in maiorẽ eius infamiam venienti mihi in mũdum reuerentiam & obedientiam præſtiterint. Me Magis cælũ ſtella radiante monſtrauit: aër me iubente conticuit: mare pedibus meis ſe ſolidum & calcabile præbuit: terra me moriente contremuit: ſol vt meam auditatem palliaret radios ſuos abſcõdit: ſaxa etiam duriſsima vt meã ſentire mortẽ viderẽtur,me moriẽte ſunt ſciſſa: aruit iuſſa ficus: piſces me imperante glomerãtur ad rete: animalia muta expoſito mihi genu flectunt infanti: me omnia creaturę ſuum ſuo modo venerata ſunt & coluerunt: ſolus me carnalis populus ad quem & propter quem venerã, ignorauit. O cæcam nimium ſtoliditatem, o ſtolidam ſupra modũ cæcitatem, o ingratitudinem inauditam, digno vtique ſupplicio vindicandam: accede ſaltem iam nũc rationalis homo, accede ad præſepiũ iſtud, & qui peccando iumentis inſi-

Eſai.1.a. Matth. 2. Matth. 8.d Matth. 14.c. Matth. 27.f. Marc. 15.c. Matth. 27.f. Marc. 11.b. Ioã.21. d Eſai.1.a. Pſal.48

piẽtibus

pientibus comparatus es, & ſimilis factus es illis, creatorem tuum vel inter ipſa iumenta recognoſce: ne ipſis etiam iumentis poſteriorē te viliorémque demonſtres. In præſepio tibi angelorũ cibus apponitur, vt conditionis tuæ deiectionisq́ue memineris, dignitatisq́ue priſtinæ recorderis. Grandis clementia conditoris: quia enim tu brutalem tibi
Pſ.105. ſuperinduiſti figuram, & mutaſti gloriam tuam in ſimilitudinē vituli comedētis fœnum, ipſe quoque fœni locum non abhorruit, & gloriam ſuam trãſtulit in ſimilitudinem fœni, vitulo ad comedēdum expoſiti:
Ioan.1. verbum enim caro factum eſt, & o-
Eſa.4.b mnis caro iuxta prophetam fœnũ. Accede igitur deuotē & reuerēter, & perſpicaci intuitu pręſepiũ iſtud intuere: neque enim caſu putãdum eſt accidiſſe, ꝙ puer Ieſus in præſepio poneretur. Non deerant virgini vires ad ſuſtinendum puerum, neq; illũ vtiq; tali loco poſuiſſet, niſi magnũ aliquod in illo præſepio myſterium ageretur: altiſsima nãq; nobis inde paratur eruditio, magna cathedra præſepium illud, ex quo cunctis mortalibus Dei loquitur ſapientia, cæleſtis in ſtabulo magiſter legit. Venite ergo gentes, & ad tanti magiſtri ſcholam vndique properate: ſtate omnes docibiles
Ioã.6.e Dei. Quid miſeri, quid ſtolidi, inanes philoſophorum ſcholas auidiſsimè frequentatis? Quid humanas tenebras, falſas hominum inuentiones, tam alacriter ſequimini? Quid labruſcã acerbã tam placidis præponitis vuis? Veritatis vobis magiſter adeſt, noua de cælo proponitur
Pſ.33. diſciplina, accedite ad eũ, & illuminamini: accedite & erudimini: & facies veſtræ non confundentur. Venite properate, & haurietis aquas in Eſa.12.a
gaudio de fontibus ſaluatoris: aquas limpidiſsimas, aquas dulciſsimas, aquas puriſsimas, aquas ſalubres: nõ turbidas, non infectas, non venenatas: quales vobis philoſophici fõtes, non ſine magno labore propinant:
ſed aquas viuas in vitam æternam Ioã.4.b
ſalientes, aquas ſalutis & vitæ, aquas veritatis & gratiæ. Omnes igitur ſitientes venite ad aquas iſtas: venite
emite abſque argento & abſq; vlla Eſa.55.a
commutatione vinum & lac: vinũ ſpiritus & lac doctrinæ gratis vobis propinatur cæleſtis ſapientiæ: dulciſsimum poculum, nihil pro illo à vobis exigitur niſi ſola voluntas. Audite nunc exemplo docentē, quod poſtea docturus eſt verbo. Quicquid enim vobis poſtmodum angelica perſonat tuba, humilis nũc oſtentat abiecti præſepis anguſtia. Diſcite paupertatem, diſcite humilitatem, diſcite manſuetudinem, diſcite patientiam, diſcite obedientiam, diſcite charitatem, diſcite virtutum omnium iuſtitiæ & ſanctitatis normam, diſcite denique verum bonorum omnium huius ſeculi cõtemptũ. Probate quod probat, reprobate quod reprobat ſapientiſsimus infans, qui ideo ab initio ſuæ Eſa.7.c.
conceptionis butyrum & mel comedit, vt ſciat reprobare malum & eligere bonum. Non vobis contemptibilis appareat infans ſacerrimus, quia pannis inuoluitur, & præſepio reclinatur. Veſtros ſurſum leuate oculos, & videte deſuper angelorũ cuneos, velut apum examina, circa puerum volitantes, & inter noui crepundia partus mira Deo ſuo laudũ præconia perſonantes. Erigite ſurſum aures, & dulciſsimam percipite harmoniam, quam nato regi cælorum

lorum intonant poteſtates. Videtè tripudium, attendite gaudium, ſentite iubilum, quo vniuerſum vndiq; perſonat cælum. Rutilat ingenti lumine atra prius nox, depulſiſq; tenebris meridianũ claritate ſua vincit fulgorem. Admirantur nimis cęleſtis curiæ principes, immẽſam intra tenerrimi corporis ſacellum inhabitantem domini maieſtatem: &

4.Reg. 4.e. vt quondam Heliſeum prophetam puero, ita nunc infinitum Deum infanti exiguo menſuratum: & ſicut

Ioã.1.g. ſcriptum eſt, aſcẽdunt & deſcendũt ſuper filiũ hominis: intrãt & exeũt: intus potentiam, foris clementiam admirantes. Stupent oceanum infinitum modico vaſe concluſum, lucidiſsimum ardentiſsimumq; ſolem leui nubecula circũuelatum: ſe mutuò reſpiciunt expaueſcentes, neq; eſt præ ſtupore proferre ſermonẽ. Quàm miro diuinæ ſapientiæ artificio, humanis diuina, terrenis cæleſtia, abiectis ſublimia in hoc natalitio copulantur! quomodo viciſsim permixta humilibus cæleſtia reſplẽ-

Sap.8.a dent! Verè attigit Dei ſapientia à fine vſque ad finem fortiter, vt diſponeret cuncta ſuauiter. Et vt ex ipſis primordialibus geſtis, conditionem modumq́ue naſcẽtis poſsis deprehẽdere infantis, maieſtas eius & humilitas ſimul eodem ſpectaculo proponuntur. Naſcitur ex muliere, ſed ex virgine: iacet in præſepio, fulget in cælo: ſociatur brutis, & adoratur ab angelis: pãnis inuoluitur, & à proſtratis coram ſe regibus colitur: obmuteſcit in gremio, & proditur radiante cælo: abſconditur in ſtabulo, & cæleſtibus hymnis eius natalitia celebrantur. Quanta maieſtas, quãta humilitas! Facta ſunt hæc, vt in vna eademq; perſona duplicem naturam, diuinam & humanam, ex geſtis nequeas ignorare. Homo nanq; eſt qui ex muliere naſcitur, ſed deus eſt qui ab angelis adoratur: homo eſt qui pannis veſtitur, ſed Deus qui ſumma deuotione à regib⁹ colitur: homo eſt qui vagit in puellæ gremio, ſed Deus qui gentibus prædicatur à cælo: homo eſt qui propter famem lactatur à matre, ſed Deus qui propter hominem gignitur ſine patre. Ab ipſis igitur incunabulis ſtatim congruenti teſtimonio noſtra fulcitur fides, vt ſequentibus ſignis initia quoq; ipſa reſpondeãt, & fidelis habeat vnde in fide glorietur, & infidelis vnde de ſua pertinacia non excuſetur. Sed inter hæc omnia illud maximè ponderandum, quòd non ſcribis & phariſæis, non ſacerdotibus & doctoribus, nõ principibus & diuitibus, ſed ruſticis paſtoribus apud Bethlehem hoc ſecretum reuelatum eſt, quos Dei claritas circunfulſit, vnuſq́ue ex tripudiantibus angelis ad illos, annũcio (inquit) vobis gaudium magnum, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid. Quantum & quã euidens de Chriſto teſtimonium! & ne ab vno tantùm dictum eſſe videretur, facta eſt cum angelo multitudo cæleſtis exercitus laudantium & dicentium. Gloria in altiſsimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et ſi de vnius verbo fortè dubitas, plurium te multitudo confirmet. Erubeſcat Iudęorum perfidia, quibus ad Chriſti fidem nec tãtum ſufficit angelorum oraculum. Properant alacriter ſimplices videre natum regem pręſepio recumbẽtem: inueniunt, agnoſcunt, adorãt, iubilant, cæleſtibuſq; hymnis ruſti-

cas interſerunt laudes. Hi ſunt primi eccleſiaſtici lapides ædificij, h. i prima eccleſiæ ſurgẽtis initia, quos paſtor paſtorum paſcendis gregibus aptos ab ipſo natalis exordio ad ſui ouilis curam conduxit: quia enim magnum ſibi emere ouium gregem poſtmodum ſuo ſanguine deſtinauerat, à principio paſtores locat, quibus ſui poſtea ouilis curam committat. Quantum horum deuotione ſimplicium virgo læta ta eſt, quantum de illorum præconio iucundata gaudebat! quia Deo prodente notum cœperat eſſe hominibus diuinæ dignationis myſterium, quod pro illorum ſalute in eius vtero geſtum eſt. Gaudebat, quia cæleſtium vnguentorum odorem iam mundus odorabat, & in eorum fragrantiam (ſicut ſcriptum eſt) ſponſa currebat: gaudebat notam hominibus ſupernæ ciuitatis filiorum lætitiam, quã iamdudum ipſa beatis auribus audierat. Gaudebat, & tacito intus animo cuncta voluebat, conſeruans omnia verba hæc, vt ait Euangeliſta, & conferens in corde ſuo. Sicut prudentiſsima, ſicut ſapientiſsima, ſicut honoris Dei com muniſq; vtilitatis vera zelatrix, cũcta myſteria cordis armario reſeruabat ſuo tempore reuelanda, propheta rumque oraculis conferebat: non tam vt ſibi faceret fidem, cui plurima ſuppetebant veritatis teſtimonia omni fide maiora, quàm vt cùm opus eſſet, ad omnium vtilitatem rei ordinem, prout geſta eſt, fidelibus aperiret. Vnde ab illa, vt creditur, poſt domini paſſionem diſcipuli domini & Apoſtoli, eorum quæ nunc de his euangelica narrat hiſtoria, multa

Cãti.1.a

Luc.2.g

didicerunt. Imitentur hodie paſtores eccleſiæ paſtores iſtos, qui illorum typum figuramque geſſerunt: vigilent ſuper gregem domini: & cuſtodiant vigilias noctis ſuper ouile commiſſum: vt diuino perfundantur lumine, & ſecretorum cæleſtium participes fiant. Quærant mentis feruore alacres in ſpiritus gaudio puerum Ieſum, non iam cum animalibus in humili præſepio iacentem, ſed cum angelis ad patris dextram in gloriæ & maieſtatis throno ſedentem. Ad modicum oues relinquant, vt Ieſum in legis gremio & in ſcripturarum abditum perſcrutentur, & cùm inuenerint & adorauerint, redeant ſtatim ad gregem ſibi commiſſum, & illius ſolicitè curam gerant. Atque hoc, non vt iſti ſemel, ſed ſæpius iteratis vicibus agãt, euntes & redeuntes, aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis. Proh dolor, non enim ita fit: ſuper reditus & primitias ab omnibus maximè vigilatur, de ouibus vltima cura eſt: ex paſtoribus nanq; alius in principũ curia degit, alius negotijs ſecularibus implicatur: alius ludis & venationibus vacat: alius ampliandæ dignitatis gratia Romã petit, & ouile Chriſti mercenarijs relinquitur ſpoliandum, dilaniandum, & diſpergendum. Lupis ouium cura committitur, quid facturus eſt eſuriens lupus, niſi laniare, perdere & mactare? Hinc eſt quòd diuinorũ ſecreta, & ſpiritualium reuelationũ lumina, à prælatis hodie ad vltimas gregis ouiculas tranſierunt. Vbi hodie epiſcopus miraculis clarus? ſanctitate cõſpicuus? ſpiritu feruidꝰ? ſcripturarũ indagator? doctrina fulgidus? cæleſtiũ ſcrutator? tẽporalium cõtem-

 ptor?

ptor? qui propter nimiā ad deum familiaritatē,& ſecretorū eius cōſcius ſit, & velut alter Moyſes irato dño murum ſe opponere poſsit pro domo Iſrael:& propter vitæ eximiam ſanctitatem, ſingularemq; doctrinam, gregis dominici forma factus ſit,& virtutū exemplar. Rarus nūc in eccleſia talis,& qui digito mōſtrari poſsit. Heu ſicut populus ita & ſacerdos: imò quod ſanguineis deflendum eſt lachrymis,nonnunquā vltimus de populo vita & moribus ſacerdos eſt. Poſita eſt hodie Hieruſalem in pomorum cuſtodiā,& pueri dominati ſunt eius:pueri(inquā) non ætate, ſed ſenſu. Rara ſapiētiæ canicies in prælatis:antiſtes eccleſię, qui virtutibus & ſapientia fulgere debuerat,auro nitet & ſerico:& animarū ornatus hodie in corporis cultu permutatus eſt. Fauore nō merito eccleſia regitur:& ad curam gregis non ſapiēs paſtor, ſed potēs quæritur:nō innocēs,ſed diues: & qui populū Dei magis potētia opprimat, quā vita ædificet,& ſapiētia doceat. Sed de his hactenus: hoc enim ad nos ſicut dicere attinet, ita prouidere non ſpectat. Magis autē & nos trāſeamus cum paſtoribus iſtis fratres vſque Bethlehem,& videamus hoc verbum quod factum eſt: videamus diuinę dignationis beneficium gratis nobis præſtitū:videamus immenſum charitatis pondus, quo dilexit nos Deus:& totis præcordijs & ex intimis medullis immēſas ei gratias cum iubilo mentis reddamus. Quid retribuam tibi Deus, quid retribuā pro omnibus quæ dediſti mihi? Superat enim omnē ſenſum, excedit omne iudicium pietas tua, dilectio tua, clementia tua. Sacrificiū laudis reddam tibi:non quia ſufficere exiſtimē, ſed quia aliud quod tibi reddere poſsim in promptu nō habeo. Suſcipe domine libēter, quia quod habui hęc & feci. Hoc totis his diebus, imò omnibus diebus vitæ noſtræ agamus fratres, hoc continuè meditemur, ſemper quærentes puerum Ieſum in via, donec trāſeamus in Bethlehem iſtā,& videamus eum non à matre iam temporaliter naſcentē, ſed à patre æternaliter orientem. Bethlehem domus panis interpretatur, & illam ſignificat de qua dictum eſt:beatus qui manducat panem in domo Dei. Illa domus panis eſt,in qua cęleſtes ſpiritus & beatorum animæ frumēti adipe ſatiātur, & epularum opulentia ſaginantur. Tranſeamus fratres in iſtā Bethlehem ſpiritu interim dum non licet corpore: tranſeamus à terrenis & caducis iſtis voluptatibus ad cæleſtes illius ciuitatis delicias: tranſeamus à vetuſtate carnis in ſpiritus nouitatem. Ignominioſas carnis illecebras relinquamus, & cæleſtibus nos epulis inſeramus: pudeat pudeat, ſanguinibus vitiorum humanam ſordidare naturam, quam Deus ſibi in vnam hypoſtaſim ſociauit. Deferamus naturæ noſtræ propter hoc vel maximè, quia ita in Chriſto ſublimata eſt. Meminerimus, quia fratres eius ſumus, os de oſsibus eius, & caro de carne illius, & vnius cum illo naturæ conſortes:& valde pertimeſcamus in nobis illam fœdare naturam, quam in Chriſto ſociatā Deo nō ignoramus. Quā terribiliter dn̄s per prophetā huiuſmodi naturę humanę violatoribus cōminatur dicēs. Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & veſtimētum mixtum ſanguine erit in combuſtionem,& cibus ignis. Et huius

Marginal references: Exo.32.c. — Ezech.13.a — 1.Pet.5.a — Eſa.24.a — Pſal.78 — Thren.5.b — pſ.115. — pſ.115. — Luc.14.c — Gn̄.2.d — Eſai.9.a

huius cauſam aſsignans addidit. Par
Eſa.9.a. uulus enim natus eſt nobis, & filius
datus eſt nobis, &c. Veſtimentum
mixtum ſanguine, caro eſt luxuriæ
ſordibus maculata, qua animus ve-
luti induméto veſtitur: quę ab omni
contagione ſanguinis huius & fœdę
coinquinationis ſi ſeruata non fue-
rit, erit in perpetuá gehennæ cõbu-
ſtionem, & cibus ignis: non ſolum
quia domini templum in ea violatú
1.Cor.3. d eſt (vt inquit apoſtolus) ſed etiam
quia naturæ, cuius tantus hic paruu
lus factus eſt particeps, grauis iniu-
ria irrogata eſt. Tranſeamus igitur
Geñ.14 e mare rubrũ carnalium cõcupiſcen-
tiarũ cum ſpirituali Iſrael: inundá-
tesq́; earum fluctus diſciplinæ vir-
ga flectamus: neq; tráſeuntes apud
Hierico ciuitatem, id eſt, ſeculi pom
pam, & vanam inanemq́; huius mũ-
di gloriam, reſideamus: ſed vſque in
Bethlehem, iſtam ciuitaté domini
opulentam, greſſu celeri feſtinátes,
tranſeamus celeriter, tranſeamus vi
riliter: quia niſi tranſierimus, nõ vi-
debimus: defixis enim in fæcibus &
ſepultris in terra cordibus, verbi hu-
ius non panditur ſacramentum: ſi-
cut ſcriptum eſt. Nunquid narrabit
Pſal.5 aliquis in ſepulchro, ſcilicet, vitio-
rum, miſericordiam tuam? & veri-
tatem tuam in perditione? Nunquid
cognoſcentur in tenebris mirabilia
tua. & iuſtitia tua in terra obliuio-
nis? Veré terra obliuionis ſeculum
iſtud, in quo tam immenſa Dei be-
neficia obliuioni feré tradita ſunt,
& quaſi nihilum à memoria homi-
num exciderunt. Non ita in terra il
la viuentium, in Bethlehem illa ci-
uitate præclara, vbi pro his omni-
bus indeſinenter perpetua cõtinuò
redditur Deo laus; & gratiarũ actio,
perpetuus hymnus, perpetuus iubi-
lus, & perpetua benedictio cum in-
numerabili omnium lætitia, & glo-
ria. Ad quam nos perducat ipſe Ie-
ſus Chriſtus, dominus noſter, cui cũ
patre, & ſpiritu ſancto, eſt honor &
imperium in ſecula ſeculorũ. Amé.

DEO GRATIAS.

IN DIE SANCTO natalis Domini.

¶Egredimini filiæ Sion, & vide-
te regem Salomonem in dia-
demate, quo coronauit eum
mater ſua, in die deſponſatio-
nis illius, & in die lætitiæ cor-
dis eius. Canticorum. 3.

GRádis feſtiuitas hæc
fratres, & eximio
cordis iubilo cele-
branda: occurrendũ
eſt cũ gaudio & tym
panis aduentáti re-
gi in hanc noſtram
miſeriæ vallem, & tota veneratione
& honore poſsibili, táta eſt à nobis
ſuſcipiéda maieſtas. Nemo ab huius
alacritatis participatione ſecerni-
tur, quia vna cũctis lætitię cõmunis Pſal.30
eſt ratio. Quis tam ferreus, quis tam
mortuus à corde, vt in hac ſacra die
lętitia & exultatione nõ rępleatur?
Si enim natalitia principũ apud do-
meſticos & ſeruulos tanto gaudio
celebrantur, regis regum & æterni
principis natale, quo tripudio colé-
dũ eſt? domeſticũ ſe negat, quiſquis
huius lætitiæ participem nõ ſe præ-
bet. Vacemus igitur táto myſterio:
nulla nos cura, nulla nos terrena
ſolicitudo prępediat. Liberos huic

ſacraméto animos, liberos exhibeamus affectus: nihil nos ab huius myſterij cōtéplatione diſturbet: vacuū que ab omnibus cor huic meditādo, venerando, colendoq; præſtemus. Hoc eſt quod adoleſcētulas feruida ſponſa in aſſumpto themate cōmonet, dicens. Egredimini filiæ Siō, &c. non ignara myſterij, ſed experta ſuauitatis abundantiam, dulcedinis copiam, quam de huiuſmodi ſuſceperat contemplatione ſacramenti, filias prouocat in idipſum, cupiens & ipſas ſimilia experiri: cōſimilia deguſtare: & ideo illas inuitans clamat & dicit. Egredimini filiæ Sion: egredimini (inquam) ab huius ſeculi præpedientibus curis: egredimini à torquentibus & tumultuantibus mundani huius fori negotijs: egredimini à carnis huius demulcentibus illecebris, & temporarijs voluptatibus: egredimini ab inexplebilibus fallacium diuitiarum deſiderijs: egredimini à praua morum conſuetudine, & peccatorum onere, vos in infima deprimente: egre-
Hie. 50 b dimini demum de medio Babylonis huius, vt tantis poſsitis intereſſe myſterijs, & nectareos è cælo percipere hauſtus. Si enim non egreſſæ fueritis, non guſtabitis, non videbitis, non gaudebitis. Vacate
pſ. 35. ergo & videte quàm ſuauis eſt dominus, eius enim ſuauitas niſi à vacantibus non guſtatur. ¶ Vnde &
Exo. 3. b magnus ille Moyſes cùm ad ardentem & incombuſtum rubum accederet, diuino prohibitus eſt eulogio dicens. Solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas ſanctus eſt. Et quid ad locum ſanctum calciamenti ſolutio? Quid ſanctitati cum calceo? Locus ſpinoſus eſt domine, & calciamentum deponere iubes? Non ait, tolle pileum: genua flecte: proſterne te coram domino: quæ inſignia ſolēt eſſe cultus & reuerentiæ, ſed calciamentum ſolue. O magnum ibi latens ſacramentum: rubum enim quem viderat Moyſes incombuſtum, conſeruatam agnouimus tuā laudabilem virginitatem ſancta dei genitrix. ¶ Tu virgo beata, tu es ille rubus ardens & inconſumptus: tui typum vmbra illa gerebat: tuam partu non violatam, ſed ſacratam virginitatem rubus ille ſignabat: te demonſtrabat illa figura. O igitur quiſquis non iam ad vmbram, ſed ad ipſam veritatem paſsibus cordis accedis, vide ne procaciter irruas: accede reuerenter, accede deuotè. Si enim vmbra ſic colitur, ſi ab vmbra ſanctus arcetur, tu peccator & ſordidus ad veritatem ipſam qua audacia properabis? Accede ergo ſed cum timore multo & reuerentia: & ſi vis intelligere myſterium ſolue calciamentum: calciatis pedibus, nō acceditur ad ſacra. Calceus animæ affectus, & cogitatus: horum calciamenta pedū carnis paſsiones, appetitus, cupiditates, & illecebræ. Hæc ergo calciamenta de pedibus tuis ſolue: exue affectus tuos ab his: dimitte eos liberos, & accede. Calciato non cōceditur acceſſus ad ſacra: canibus nō datur ſanctū, neque Matth. 7.a
mittit deus margaritas ſuas ante porcos: terrenis curis oppreſſus animus cæleſtia nō deguſtat: multo puluere fœdatus oculus magnū Salomonē nō poterit videre coronatū. Excute ergo de pedib⁹ calceos, ſi ardentē & incombuſtum rubum cupis videre. Quid enim Deus in carne niſi ignis in rubo? An non rubus ſpinoſa caro quā aſſumpſit, plena doloribus, plena

na pũctionibus,plena pœnalitatib⁹?
Credite mihi fratres, hæc ſunt quæ
nos à cæleſtib⁹ auocãt: corpus enim
Sap. 9.a quod corrũpitur aggrauat animã:
atq; deprimit terrena hæc inhabita-
tio ſenſum multa cogitantẽ. Si has
excutimus paſsiones,ſtatim ad cæle
ſtia ſpõte rapietur affect⁹: ſpiritua-
lis enim eſt animus,& ſpiritualibus
delectatur,ſi tam põderoſa mole nõ
ad hæc infima & vilia traheretur.
Vnde ſicut accipitres depoſito ocu
lorum capitio,& ſolutis pedicis, ſta
tim viſa præda in illã cũ impetu vo-
litantes feruntur,ita ſi ab oculis cor
dis capitiũ terrenæ affectionis tolla
mus,& de affectibus noſtris pedicas
paſsionũ carnalium diſſoluamus,co
gitat⁹ noſtri ſtatim euolãt ad ſuper-
na. Egredimini igitur filię Sion,vos
(inquam) quę toto animi deſiderio
ſpõſum die ac nocte requiritis, vos
quæ pro ipſo omnia contempſiſtis,
vos quę ad ipſum totis viſcerib⁹ an-
Pſal. 26. helatis,& faciẽ eius ſemper quęritis,
& 104. non filias Babylonis alloquor, qua-
rum affectus omnis in terra, quarũ
omne ſtudiũ vanis & ſpurcis volu-
ptatib⁹ indulgetur: quarũ mens ſopi
ta cupidine nullũ poteſt veri lumi-
nis intueri fulgorẽ. Vos igitur filiæ
Siõ, vos regni cæleſtis hæredes, Deo
nubiles, amabiles dñõ, ſpõſi famulę,
Hieruſalem ciuitatis incolæ, Deo
deuotæ, eia egredimini, expedite
vos curis, vacate myſterijs, & vide-
te regem Salomonem, regem pacifi
cum, regem ſapientiſsimum, Dei ſa
pientiam,& veram pacem omnium:
qui ad hoc natus,& ad hoc miſſus eſt
vt omnia pacificaret: & pacẽ omni-
bus daret. Noſter enim hic Salomõ
vſque adeo Salomon eſt, vt non ſo-
lùm pacificus,ſed & ipſa pax ſit. O
verè magnum Salomonem & paci-
ficum regem,qui hominẽ Deo, ho-
minem angelo, hominem homini
fœderauit, per crucem interficiens Ephe. 2.
inimicitias in ſemetipſo, Deo debitã d
rependens delicti ſatisfactionem in
proprio ſanguine, vt Deus homini
illam ad quam conditus fuerat glo-
riam condonaret. Ipſe enim eſt pax
noſtra, qui fecit vtraque vnum, & Ephe. 2
populum populo in vnam fidem c
coadunauit, ſoluens parietem ma-
ceriæ medium,& in ſuo ſanguine fa
ciens pacem, pacem his qui longè,
pacem his qui prope. Hũc ergo ma
gnum Salomonem videte in dia-
demate, quo coronauit eum ma-
ter ſua: mater beata, mater ſan-
cta, mater virginea, mater ſuper
omnes fœminas benedicta: diade-
mate (inquam) non aureo, non ar-
genteo, ſed carneo ex viſceribus
ſuis artifice Spiritu ſancto fabrica-
to, diademate decoro, florido, ver-
nante, omniumque odorum va-
rietate fragrãte. Videte nunc in prę
ſepio Salomonem hunc à matre ſua
diademate laureatũ, viſurę quãdoq;
eundẽ in throno à patre ſuo magni-
ficẽ coronatum. O præclaram coro-
nã, quæ capiti impoſita totũ corpus
venuſtat & decorat: o diadema glo-
rioſum, quo cuncti mortales titulũ,
& ius in regnũ cælorũ ſortiti ſunt.
Corona noſtra caro Chriſti eſt: per
hanc regnum cælorũ poſsidemus:
per hãc in regnum cælorum ingreſ
ſum habuimus: null⁹ enim quantũ-
uis perfectus & ſanctus, ante hãc po
tuit regni cælorũ gloriã poſsidere,
neque propheta egregius, nec pa-
triarcha prim⁹, neq; ipſe dñi præcur
ſor Ioãnes, quo maior nõ ſurrexit in Matth.
orbe. Hoc diademate coronauit eũ 11.b.
mater ſua in die deſpõſationis illius
cũ humana natura: quando in virgi

neo eius thalamo ſponſam ſibi ſine
Ephe.5. macula, & ſine ruga, ſociauit in con
f. iuge ſe re ſempiterno. A quo nūc
pſ.18. thalamo egreſſus in mundū, ſuæq; ſponſę, id eſt, eccleſiæ cōſpectibus præſentatus, miro eam ſua pulchri-
pſ.44. tudine inflammauit amore: quippe quia ſpecioſus forma nō ſolū præ fi lijs hominum, ſed etiā præ millibus angelorū. Vnde ad ipſum ſtatim in paſtorib⁹ properat, & in regib⁹ dex tram cōiungere dextrę confirmare cōnubium, ratificare cōiugium, ſibi que eum in ſempiternū ſponſum & dñm indiſſolubili fœdere ſociare.
3. Reg. 10. Hęc eſt regina illa Saba quæ à finibus terrę venit videre ſapientiā Sa-
Nume. 12.a. lomonis: hæc eſt AEthiopiſſa illa cō iux Moyſi, propter quā Aaron &
Exo.2.b Maria cū ipſo rixati ſūt: ſed magn⁹ iſte noſter Moyſes, qui venit nō per
1.Ioã.5. b aquā ſolū, ſed per aquā & ſanguinē, qui etiā ſponſus ſanguinū factus eſt,
Exo.4. f. illi dilectā ſuam AEthiopiſſā nō di mittet. Murmuret Aaron, rixetur Maria, id eſt Iudæorū ſacerdotium & ſynagoga, nō abijciet magnus dux AEthiopiſſam ſuā quā amauit, quā ſuo ſanguine candidauit, ſuo corpo
Cãt.1.b re ſubarrhauit. Nigra ſum (inquit) fateor, ſed formoſa, ſed decora: decorante me deo ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Nolite me cōſiderare ꝙ fuſca ſum, ſed cōſi derate etiā quia formoſa ſum. Nolite aſpicere idolatriæ præcedētis nigredinē, ſed inſpicite magis ſuccedē tis fidei eximiū decorē: hic dies de-
Cãt.3.d ſpōſationis illius cū eccleſia, hic dies quoque lætitię matris eius. O virgo beata, quis tuā hodie valet explicare lętitiā? Quis eſtimare gaudiū poterit cordis tui? cùm dei & creatoris tui matrē te conſpicis, cū virginitatē tuam illibatā & integram ſentis, cū omni creaturæ prælatā iure te vides? mundi dominā, angelorū reginam, hominū aduocatā. Neq; enim digni tatē tuam ignorabas, quādo prophe Luc.1.e tico ſpiritu, in deo ſalutari tuo exultans, beatā te ab omnibus prædicandā pręcinuiſti. Attendite fratres, ſi cui noſtrū infallibili ſigno ſua pāderetur prædeſtinatio; & quòd cęleſtis illius Hieruſalē domeſticus, & indubitat⁹ ciuis eſſet futur⁹, quo gaudio iubilaret! qua lætitia exultaret! quā lōge ab eo triſtes exularēt & lachrymæ & luctus! Cui ergo palàm erat, non quidē vnā ex cæleſtibus incolis, aut ex ciuibus illis ſupernis futurā ſolùm, ſed maximā & reginā, pōderate quo perfūdatur gaudio? ſentite quo exultet tripudio. Hoc eſt ſpectaculum virgines, ad quod vos hodie alma inuitat eccleſia: ſpectaculū grā de, ſpectaculū glorioſum, ſpectaculum omniū maximum, & viſu digniſſimum, prodigiū ſuper omnia prodigia, magnus ille noſter Salomon. Egredimini & videte Deū in puero: Cãt.3.d æternum in tenero: Dei maieſtatē in vagientis infantia: videte leonem in agno: gigantem in paruulo: Dei potentiam teneræ carnis ergaſtulo circūcluſam: videte cibū eſuriētem: fortitudinē trepidātem: portatū ma nibus qui ſuſtinet orbē: Deus pēdet ab vbere: omnipotēs pānis inuolutus: & animaliū fœnū fact⁹ eſt cibus angelorū. Egredimini, & videte potē tiſsimū illum Sāſonem ligatū mani- Iud.16. bus, capillis ſciſsū, in Dalilæ gremio quieſcentē. Hæc eum nobis de cælo traxit: hæc ſuo decore captum, carneis nexibus ligatum, & infirmum, nobis tradidit pro populi ſui ſalute irridendum, & occidendum. Decora Dalila, cuius pulchritudo ita placuit altiſsimo. Eſt ne aliquod

ſpecta-

ſpectaculum in mundo, quod huic
valeat comparari; Obſtupeſcite vir-
gines ſuper hoc, admiramini vehe-
menter, egredimini rationis me-
tas; egredimini præfixos humanæ
cognitionis terminos: trãſcẽdite hu-
manos ſenſus, & in profundã ecſta-
ſin deducimini, ſuper tantam & tam
inæſtimabilem pietatẽ, ſuper tam
admirabilem Dei noſtri dignatiõ-
nem. Amore hominum hæc omnia
ſuſtinet Deus: pro vili vermiculo
hæc portat altiſsimus: pro creaturã
ſua creator mortalis naſcitur, pãnis
inuoluitur, vbere lactatur, præſe-
pio iacet, animalibus ſociatur. Hæc
die noctuque animo voluite: hæc
aſsiduè contemplamini: hæc vbiq;
& ſemper in cordibus ruminate: ta
lia enim & tanta ſunt hæc, vt meritò
è memoriã noſtra nunquam excĩ-
dere debeãt. Videte etiam regis ho
ſpitium, videte cunas, videte comi-
tatum, videte regium apparatum.
Non ſub poplite oſtrum regale, nec
eius membra, vt decebat regem, pur
pura teguntur: non diadema fulget
in capite: nõ ibi multitudo famulo-
rum: non regia domus: nõ aureæ cu
næ: in ſtabulo naſcitur, in præſepio
reclinatur, iumẽtis aſſociatur. O ex-
tremã omnium paupertatem: o vlti
mam egeſtatem. Venite principes,
venite reges, venite potẽtes, qui ve-
ſtibus pretioſis auro & gemmis in-
textis induimini, qui mollibus ſtra-
tis recũbitis, qui pretioſis & delicatis
cibis peliturũ breui corpus, & ver-
mibus eſca futurũ, tam auidè impin
guatis: venite, & videte regem regũ
omniũ Salomonẽ, quo naſcitur pa-
latio: quo reſidet throno. Audite
primã eius lectionẽ, quãm in ſilẽtio
Matth. 11.d. docet, & diſcite ab eo quia mitis eſt,
& humilis corde. Diſcite humilita-
tẽ, diſcite paupertatẽ, diſcite aſperi-
tatẽ, diſcite patientiã, diſcite obediẽ
tiam, diſcite indigentiã, diſcite cha-
ritatem, diſcite tandem omniũ quæ
in hoc mundo bona putantur, verũ
contemptum; cùm ſic illa videatis
àb hoc ſummo rege contemni, quia
verè illa cõtemptu digna ſciebat. O
magna cathedra præſepium illud, in
quo reſidet diuina ſapientia, magi-
ſter orbis. Totũ ibi legitur euange-
liũ: quicquid enim ò bone Ieſu, po-
ſtea verbo docuiſti, hic ſtatim ortus
opere demonſtraſti. Quid enim a-
liud homines quærunt, niſi delicias,
diuitias, & honores? Quod cæleſtis
magiſter damnat, mundus probat:
quod ille probat, mũdus cõdemnat:
vide cuius vis eſſe diſcipulus. Et ſi
opere mundanus es, ne dicam paga
nus, noli de Chriſti nomine gloria-
ri: ſi autẽ Chriſtian⁹ es, Chriſtũ tuũ
ſequere: Chriſtũ imitare: Chri tui
adhere doctrinæ: reſpice in faciem
Chriſti tui, & cõſimilia operare. Si Ps. 83.
Chriſtum nõ ſequeris, qua ratione
Chriſtanus nũcuparis? cur te Chri-
ſti diſcipulum eſſe mentiris? Noui-
mus Athenis plures philoſophorũ
ſectas, alios Platonicos, alios Pytha
goricos, alios Epicureos, alios Stoi-
cos: quiſq; iuxta opinionẽ ſuam, &
nomẽ ſortiebatur, & vitã cõſimilem
ſectabatur. Si tu igitur Chriſtian⁹ es
nomine, eſto & re. Cur Chriſti do-
ctrinã amplecteris, & vitã in cõtra-
rium agis? nomine Chriſtianus, vita
mũdanus. O nimiam cæcitatẽ, ò ma
ximam mũdanorum ſtoliditatem:
Chriſto applaudunt vocabulo, &
opere contradicunt: quaſi non ipſe
cũ venerit, veros à falſis nouerit di-
ſcipulos ſeparare. Sed iam ad propo
ſitum redeamus. Poſtquam igitur
videritis regem Salomonẽ pannis

inuolutum,in præſepio recumbentem,ipſumque adoraueritis, & vos illi toto corde obtuleritis in obſequium:videte etiam ipſius præclariſsimam matrem,nimio gaudio lætabundam. Aſpicite qua deuotione adoret, qua reuerentia tractet,quã ſolerti diligentia ſeruiat.Videte lactantem,quem adorat:adorantem, quem lactat. Animaduertite virginem puerperam, euacuatam neque vitiatam: gaudium matris habentem cum virginitatis honore. Videte partum admirandum, partũ ſtupendum, partum ſacrum, partum Deo digniſsimum: & obſtupeſcite

Eſai.66. c cùm propheta dicentes. Quis audiuit vnquã tale, quis vidit huic ſimile? Antequàm parturiret peperit, antequam veniret partus eius, peperit maſculum. Neque poſt hæc omnia, dedignemini illum cernere ſanctiſsimum virum Ioſeph, in tam prodigioſa re trepidantẽ, hærẽtem, & ad tanta & tam noua miracula expaueſcentem. Stupet, & gaudet: admiratur, & lætatur: feruet intus ſpiritu, neque audet in tantam maieſtatem attollere vultum. O feliciſſime Ioſeph, quàm verum eſſe cernis quòd dictum eſt tibi ab angelo:

Matth. 1.c. quod in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Vidiſti certè ſacri partus prodigium: vidiſti,& omnium quæ geſta ſunt teſtis fuiſti. Vide quantam fortitus es à Deo gloriam: attende quo miniſterio ſeruiendum eſt illi, cui pro Feſcẽninis angeli cõcinunt. Videte quoque poſt hæc proſtrata iumẽta in præſentia creatoris: videte mugientem bouem: & quia humani eloquij expers,mugitus pro laudibus referẽtem. Pudeat pudeat conticeſcere,vbi iumẽta loquuntur.Nemo ſit mutus, loquentibus illis.Deus pro homine homo factus eſt. Bos agnoſcit,& aſinus adorat, iumentum proſternitur:& ſtabit homo,& ſilebit,& genua nõ flectet ingratiſsimus homo? O quàm vera & iuſta eſt domine querimonia tua per prophetã, quãdo per ipſum dixiſti. Cognouit bos poſſeſſorem ſuũ, & aſinus præſepe domini ſui, Iſrael autem me non cognouit:& populus meus non intellexit. Eſa.1.a.

Solus ille ingratus eſt pro quo hæc omnia pertuli. Accede igitur homo & adora: accede, & lauda: noli dicere, peccator ego ſum, iniquꝰ ſum, factus ſum quaſi iumentum coram illo: nam ecce inter iumenta poſitus, iumenta non abijcit. Videte etiam paſtores adorantes, & ruſticos illos ſpiritu plenos gaudio lętantes, Deo ſuo, Chriſto ſuo ruſticis laudibus concinentes. Leuate quoque oculos,& videte deſuper angelorum cuneos, velut apum examina circa puerum ſtupentes quidem primò, deinde laudantes. Cernunt nanque abyſſum luminis in laterna: ſolem in nubecula: oceanum infinitũ paruo corpuſculi vaſe concluſum. O quãta in ſupernis illis ſpiritibus admiratio,quantus ſtupor! Et fortè illę ſunt filię Hieruſalem,quas hortatur ſponſa egredi de paradiſo, ad videndum ſuum Salomonem diademate laureatum. Quis enim in cælo manſit angelus, qui ad tantũ ſpectaculum non veniret?Feſtiuum natalis domini ſui celebrãt diem: corporeoque domino, ipſi quoque in aſſumptis corporibus mirificas concinunt laudes. Reſonat vndiq; cæleſtis harmonia, & clangore tubarum, & organorum muſica perſonat cęlum. Alij autem per aëra volitantes, canoro iubilo iteratis vocibus Pſal.72.

cibus dicũt. Gloria in altiſsimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hęc ſunt virgines Deo deuotę, quę in hac ſacra die videre admonemini, non quidem corporeis oculis, hoc enim paucis datum eſt. Quantum hoc prophetæ deſiderauerunt, quibus hoc lachrymis poſtularunt, vt Deum inter homines commorantem, & colloquentem, in hac vita videre & audire mererentur, teſtis eſt ipſe dominus: qui ad apoſtolos ſuos de hoc loquitur, dicẽs:
Luc.10. d Beati oculi qui vident quæ vos videtis: dico enim vobis, quòd multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierũt.
Malac. 3.a. Vnde & quidã propheta hoc ęſtuãs deſiderio dicebat. Ecce veniet dicit dominus, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis ſtabit ad videndũ eum? Sed & hodie quid non pateremur, quibus nos periculis non exponeremus, quid non daremus, ſi tanta nobis myſteria cernere poſsibile foret? Teſtes ſunt huius, qui non modico vitæ ſuæ periculo, inter tot diſcrimina rerum per mare per terras, cauatam rupem illam, & ſacrum huius natalis locum, ex longinquo videre feſtinant, tanta cum cordis auiditate, vt ſe in hoc adipiſcendo felicisſimos reputent, etiam hîc viuẽtes. Sed quia hoc iam ſperare non licet, egredimini mentis exceſſu, ſi fortè videre poſsitis in ſpiritu, qui corporali oculo nõ iam ſinitur. Verum tamen eſt, quòd deuotis mentibus, & in ipſum valde anhelantibus, hoc etiam nonnunquam largitur Chriſt[9]: ſicut illi deuotiſsimę Paulę, teſte Hieronymo præſtitum eſt: quæ quoniam pro Chriſto omnia dimiſerat, & relicta vrbe in Bethlehem ſitibunda permanſerat, videre meruit quod optauit, ſcilicet, naſcentem dominum: gratulantẽm virginem: ouantes angelos: Magos cum paſtoribus adorantes: & cætera omnia per ordinẽ, quæ hac ſacra nocte ibidem geſta fuere. Quid pro ſuis ſanctis non faciet dominus? quid dilectorib[9] ſuis non præſtat omnipotens? Bernardus quoque deuotus virginis famulus, hac nocte, hora natiuitatis, infantem meruit videre naſcẽtem, & gratulatus eſt. Neque dubium, quin alijs pluribus hoc fuerit aliquando conceſſum. Quòd ſi vobis ſic tantis non contigerit intereſſe myſterijs, ſaltem videte animo, videte oculo mentis: & profunda hæc meditatione penſate, totos hos dies his ſacris meditationibus incumbẽtes: & quia corpore non poteſtis, præſentes vos ſingulis mente & ſpiritu exhibete. Hæc eſt enim vera ſolennitas, hæc placita Deo feſtiuitas, quæ non veſtibus & cibis, non ludis & cachinnis, ſed ſpirituali gaudio intra cordis cubiculum celebratur, ſicut ſcriptum eſt. Lætabuntur in cubilibus ſuis. Et rurſus. Reliquiæ cogitationis diem feſtum agent. Tibi hæc ſpiritualis & iucunda feſtiuitas ſine mentis exceſſu non agitur. Egredimini igitur, & lætamini, & iucũdamini. Sed non eſt in hominis poteſtate egreſsio iſta: non egreditur, niſi qui manu Domini extra ducitur: nemo intrat cellam vinariam, ſi manu regis non fuerit introductus. Sic enim ait. Introduxit me rex in cellam vinariam. Vnde huius conſcius propheta clamat ad dominũ. Educ de carcere Deus animã meã. Solue (inquam) intellectum ergaſtulo ſenſus alligatum, vt libero vo

Marginal notes (right column): Pſ.149. (beside "ſuis. Lætabuntur in cubilibus"); Pſ.75. (beside "Reliquiæ cogitationis"); Cãt.2.a (beside "Introduxit me rex in"); Pſ.141 (beside "Educ de carcere")

latu rapiatur ad alta: corporeis e-
nim ſenſibus immerſus, ſpirituales
neſcit diſcernere guſtus. Educ ergo
de carcere, non morte, ſed ſpiritu,
ps. 105. deus, animam meam. Sed ad quid?
Ad videndum (inquit) in bonitate
electorum tuorum: ad lętandum in
lætitia gentis tuę: ad laudãdum cũ
hęreditate tua: vt videam myſteria
hęc ea perſpicacia & deuotione, qua
vident electi tui: & videndo gau-
deam, non temporali gaudio, ſed lę
titia gentis tuæ: & videndo & gau-
dẽdo, tandem ſicut te laudat hæredi
tas tua domine, hæreditas illa quam
& hic temporaliter poſsides per gra
tiam, & in cælo æternaliter per glo
riam: ad quã nos perducat ipſe qui
natus eſt pro nobis, dominus Ieſus
Chriſtus: cui cũ patre & ſpiritu ſan
cto, eſt honor & gloria, in ſecula ſe-
culorum. Amen.

DEO GRATIAS.

IN DIE NATALI Domini, Concio tertia.

PRopheta regius huius noſtræ ſolennitatis gaudio inebriatus, ſpiritu feruens, deuotione ſuccẽſus, ita inquit. Deus docuiſti me à iuuentute mea, & vſque nunc pronunciabo mirabilia tua: & vſque in ſenectam & ſenium deus, ne derelinquas me, donec annunciem brachium tuum generationi omni quæ ventura eſt: potentiam tuam, & iuſtitiam tuam Deus, vſque in altiſsima quæ feciſti magnalia: Deus quis ſimilis tibi? O miram eloquij cæleſtis phraſin, o ardentiſsimam ſpiritus elocutionẽ. Operępretium erit fratres, in ea exponenda vel ad modicum demorari: declaratio enim ſermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Deus (inquit) docuiſti me à iuuentute mea, & vſque nunc toto vitæ meæ tempore. Tu ſolus mihi magiſter, tu doctor meus, ex ore tuo didici quicquid ſcio, alienã doctrinã penitus ignoro: alterius me non miſcui diſciplinę, tu meus ſol, mea lux, & mea ſapientia ſolus. Tu pro tua in me beneuolentia & charitate, in ſchola cordis mei, incerta & occulta ſapientię tuæ dignatus es
aperire mihi. Propter quod non ta- Ps. 50.
cebo, ſed pro mea virili pronunciabo hominibus mirabilia tua, quæ te magiſtro cognoui: non vno quidem aut duobus menſibus, aut annis, ſed
vſque ad ſenectam & ſenium, dum Pſal. 70
vita durat, quãdiu vixero, & quouſque ſpiritus hic meos rexerit artus. O Deus meus te obſecro, te deprecor ne derelinquas me: non auferas gratiam tuam, lucem tuã, & ſapientiam tuam à me donec annunciem brachium tuum, filium tuum, generationi omni quæ ventura eſt. Nam populus iſte Iudaicus, rudis, carnalis, ruſticus & terrenus, nõ ſapit quæ Dei ſunt: cæleſtium ſacramentorũ capax non eſt: veniet autem ſcio, futuris tẽporibus generatio alia, multum ab iſta differens: generatio fidelis, generatio ſapiens, ſpiritualis & pulchra, populus docilis, prudẽs, ſanctus, & perfectus. Huic ego vehementer ſitio prodere, pronuntiare, & aperire mirabilia tua, operumque tuorum mirãda myſteria. Quænam obſecro rex, quæ nã ſunt iſta mirabilia, quæ narrare cupis?
Nunquid portenta illa AEgypti, Exo. 3.
incombu-

Exo.7.d incombuſtum rubum, verſas in ſanguinem aquas, ſerpentem deuorantem colubros, primogenitosq; ma-
Exo.7.b ctatos, diuiſum virga mare, ſummerſos fluctibus equos, cælo cibatū po-
Exo.12.e pulum, ortygometris, id eſt coturnicibus, compluta caſtra, ſiccatum flu-
Exo.14.f men, ruentesq; tubicine muros? Sūt
Exo.14.g ne hæc quæ tanto tempore venturæ
Deut.8.d generationi ſeculisq; futuris pronūciare cupis? Audiuimus olim ea, &
Ioſ.3.d. ſcriptura narrante didicimus. Non
Ioſ.6.a. (inquit) non, ſed potentiam tuam,
Pſ.70. & iuſtitiam tuam deus vſque in altiſſima quæ feciſti magnalia: maiora multò & præclariora ſunt quæ pronuntio, ſtupenda timendaque prodigia ſuper quæ cælum ſtupeat, & terra contremiſcat. Deus carne velatur, Deus de virgine naſcitur, Deus pānis inuoluitur, vberibus paſcitur,
Lucæ.1. præſepio reclinatur: virgo cōcipit,
& 2. virgo parit, virgo in partu dolorem non ſentit. Menſuratur puero maieſtas immēſa, & intra tenerrimi corpuſculi vaſculum clauditur, qui cōtinet orbem. O mirabilem infantē, o prodigioſum puerum, o vnicum omnium miraculorū, & prodigiorum potentiſsimum & maximum. Hæc ſunt myſteria, quæ ardenti deſiderio cupit enarrare propheta, in quorum conſideratione liqueſcit omnis anima, non antiqua illa portē ta, quæ ad hæc comparata minima
Eſa. 43. ſunt. Vnde in Eſaia dominus ait. Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini: ecce ego facio noua, nunc orientur, vtiq; ſcietis ea. Ideſt, faciam ego alia noua opera, multò illuſtriora & clariora, quorum magnitudine & claritate obſcurentur antiqua, & obliuioni tradantur, ac pro nihilo reputentur. Vbi eſt dies hæc? vbi nunc obſecro memoria AEgypti? vbi area teſtamenti? vbi vrna manna? phaſe antiquum, & illorum monumenta factorum? quis hodie pro illis canticum canit, quis pro illis nunc gratias agit? Succedētibus vtique nouis incomparabiliter maioribus antiqua ceſſerunt & obliterata ſunt. Sicut Hieremias propheta prędixerat. In diebus illis (ait) Hier.3.e
non dicent vltra area teſtamenti domini, neque aſcendet ſuper cor, neque recordabuntur illius. Tantum enim noſtra ab illis diſtant, quātum res ab vmbra, veritas à figura. Vnde te hodie ò Iudæa cæca cōuenio, tuamq; conſcientiam intus interrogo, quæ nam obſecro iſta ſunt noua quę facturus erat Deus, quorum magnitudine obſcurētur antiqua? quæ nam facta ſunt poſtmodum illis miraculis clariora? quādo vobis poſtmodum aut mare diuiſum, aut ſiccatum eſt flumen? quando manna de cælo datum? quando petra vobis fudit aquas, aut aliquid ſimile, ne dicam maius, præſtatum eſt prodigium? cùm tamē promittat per prophetam dominus, ſe maiora multò facturum, quorū reſpectu non memorentur antiqua. Si dixeris, quia ventura ſunt, obſtat promiſsio: nūc orientur, id eſt, cito. Si dicis, quia in ſecreto facta ſunt, litera cōtradicit, cùm ait. Vtique ſcietis ea. Quia ergo ſignare non poteris, veni mecum in Bethlehem, & his multò maiora videbis. Miraris populo diuiſum mare, modicum eſt: ecce oceanus infi- Exo.14.f.
nitus modico corpuſculi vaſe cōcluditur. Miraris quod rubus arſerit incō- Exo.3.a
buſtus, parum eſt: ecce virgo parit intacta. Miraris quod virga Aaron Nume.17.b.
ſine aliquo humore fronduerit, nihil eſt: ecce virgo regia ſine virili opere Deum atque hominem parit.

Miraris

Exo. 2. a Miraris eximium prophetam Moy
ſem poſitum in caniſtro, parum eſt:
mirare amplius regem cælorum po
ſitum in præſepio. Miraris columnã
Exo. 13 d ignis, & nubem populum per deſer
ta ducẽtem, mirare potius ignẽ dei-
tatis flagrantiſsimum; tenui nube-
cula clauſum, ducem & magiſtrum
orbis exortum. Quid dicã amplius?
Ioſ. 10. c miraris retro actum ſolẽ Gabaone
deuicto, mirare potiùs humiliatum
Deum, diabolo ſuperato. Miraris
3. Reg. 17. e Heliam prophetam magnum exi-
guo puero commenſuratum, oculis
oculos, manibus manus, & os ori, &
pedes pedibus applicantem, mirare
potiùs diuinam illam maieſtatẽ in
exiguo puero incuruatam, virtutes
que diuinas pueri viribus commen
ſuratas. Sed quid moror? dies nõ ſuf
ficeret ad dicendum, ſi ſingula ſin-
gulis applicarem, vt horum ad illa
Col. 2. c innoteſcat exceſſus. Vmbra illa erãt
(vt diximus) & veritas iſta: & in ho
rum typum & figurã illa facta ſunt.
Eccleſi. 36. a Vnde ſapiens quidam ſapiẽter orat,
Innoua ſigna, immuta mirabilia,
glorifica manum & brachium dex-
trum. Id eſt, renoua & reitera quæ
facta ſunt ſigna, ſed non ſicut facta
ſunt: ſed immuta in rem ipſam vm-
bram, & in ipſam veritatem figu-
ram. Sed in quo innouabuntur, in
quo immutabuntur? vtique in bra-
chio dextro tuo, filio tuo. Ideo ſe-
quitur. Glorifica manum & brachiũ
dextrũ. Hæc ſunt mirabilia tua do-
mine, quorum memoria non dele-
bitur in æternum: de quibus cælum
& terra, & omnis ſtupeat creatura.
O mirandum ſeculis omnibus ſpe-
ctaculum: videres angelorum cu-
neos ruſticis hominibus, & iumẽtis
permixtos, ſolo proſtratos, reclina-
tam in præſepio adorare maieſtatẽ:
nulla in eis ambitio dignitatis, vbi
tanta inſpicitur humiliatio maieſta-
tis. Admirantur attoniti, ſtupẽt, hæ-
rent, reſpiciunt ſe mutuò, neque va
lent præ ſtupore proferre ſermo-
nem. Harmonicis alij canticis foris
reſonant, & laudibus modulantur
amœnis: agglomerantur ad puerũ
ſicut apes ad fauum, aſcendunt &
deſcendunt ſuper filium hominis,
ingrediuntur & exeunt: intus ma-
ieſtatem, foris infirmitatem: intus
potentiam, foris infantiã: intus dei-
tatis theſauros, foris paupertatis pã
nos oculis lynceis inſpiciunt: alter-
nantibusque concinunt epigrãma-
ta choris, impletum eſt quod per pro-
phetam de Meſsia dominus prædi-
xerat. Vitulus & leo & ouis ſimul Eſai. 11 b
morabuntur, & puer paruulus mi-
nabit eos: & leo quaſi bos comedet
paleas. Nam ecce angelus cum bo-
ue & ruſtico paſtore aſtat ad præſe
pium, & inde cum illis ſuo paſcitur
cibo. Nam quod ſequitur, Et dele-
ctabitur infans ab vbere, ſuper fo-
ramina aſpidis, &c. nemo dubitat in
Magorum vocatione fuiſſe comple
tum, quos à faucibus draconis, ab
vberibus virginis infans recens po-
tenter eripuit. Sed non leuiter trãſ-
eundum eſt, quòd in hoc tam mi-
rando ſtupendoque myſterio, potẽ
tiam & iuſtitiam præ cæteris pſal-
mographus admiratur: lucet enim
amplius Dei omnipotentia in hoc
opere, quàm in orbe. Nam etſi nul-
la ſit creatura in qua Dei potentia
non reluceat, quia creare ad ſolam
omnipotentiam pertinet, & infini-
tam virtutem arguit in creante: ne-
que poſſet vnum folium aut florem
vniuerſitas angelorum ex nihilo
producere: ſed non ſic patuit in cæ
teris quid poſsit Deus, ſicut patuit
in

in hoc facto. Quid mirum enim ſi
Deus angelos aut cælos creat? quis
etiã admiretur, ſi creator pulchras
& nouas ediderit creaturas? Illa vtiq;
ſupra modum admiranda potentia,
qua creatrix eſſentia & creata, im-
paſsibilis & paſsibilis, immortalis &
mortalis, Deus & homo, intimo &
indiſſolubili nexu mirificè ſic in v-
no ſuppoſito cõiuncti ſint, vt quic-
quid Deo conuenit conueniat ho-
mini, & è conuerſo. Hoc eſt quod an
gelicos illos ſpiritꝰ in ecſtaſin rapit,
videre tam diſpares naturas tam in-
tima & inſolubili connexione liga-
tas. Deus meus quid non potes, qui
hoc potes? Miraculum grande in na
tura conditus fuerat homo, in quo
omnipotẽs conditor ſpiritum cor-
pori, & animam carni miro quodã
artificio connexuit à principio, atq;
ſic concordi affectione ligauit, vt
terribilis & amara nimis eorum per
mortẽ diſſolutio fiat. Sed quid hoc
ad hanc verbi & carnis in vno ſup-
poſito vnionem? quę vtique tanto
mirabilior eſt, quanto plus Deus ab
homine, quàm anima diſtat à car-
Ioã. 7.c ne. Vnde in euangelio dominus ait,
Vnũ opus feci, & omnes admirami
ni. Hominẽ ex limo facere inſignis
eſt potentiæ, ſed multò potẽtius ho-
minem facere ex Deo, quàm ex li-
mo non ſicut ex materia, ſed ſicut
ex termino. Vnde ſi ſuperior quæ-
dam poteſtas, angelus, archangelus,
aut cherubin, cyniphi aut formi-
cæ ſic vniretur, vt idem eſſet ange-
lus & formica, miraretur vniuer-
ſum opus inſigne. Quanto ergo mi-
rabilius, quanto potentius eſt, quòd
limo profundi coniunctus eſt Deus?
ſicut ipſe in pſalmo commemorat,
ps. 68 dicens. Infixus ſum in limo profun-
di. Admirandum verè opus excelſi,
in quo Dei omnipotẽtia clariſsimè
illuceat, & virtutis eius celſitudo
inſigniter appareat, neque potentia
ſolùm, ſed & iuſtitia. A ſeculo non
eſt auditum, neque audietur in po-
ſterum talis iuſtitiæ rigor, qualis in
hoc opere monſtratus eſt: monſtra-
tur tremenda ſeueritas in angelorũ 2. Petr.
punitione, quorum multitudo innu 2.
mera tumore quodam ſuperbiæ à
cælo depulſa, & miſeriæ barathro
perpetuò deiecta eſt. Sed non ſic me
hæc vltio turbat. Non ſic conſter-
nat, ſicut ea quę in hominis delicto
facta eſt. Seuerior mihi domine par
cendo, quàm vlciſcendo viſus es: at-
que plus me hominis pia redẽptio,
quã angeli dura perditio terret. O
inæſtimabilem diuinæ ſeueritatis
rigorem: quia homo deliquit, occi-
ditur Deus: & pro quadam hominis
culpa, filius Dei vnigenitus morte
mulctatur. Quid hac ſeueritate ſe-
uerius, quid hac iuſtitia humano
ſenſu rigidius? Terribilior vtique
apparuiſti redimendo Deus, quàm
ſi nunquam redimeres: & iuſtior mi
ſerãdo, quàm ſi perpetuò perderes.
Quis enim huius iuſtitiæ tuæ modũ
intelligat? quis de vltionis huius æ-
quitate nõ ſtupeſcit? Ignoſce domi-
ne obſecro, ignoſce huic peccatori
honoris & gloriæ tuæ ardentiſsi-
mè cupido: nam de hac tua iuſtitia,
niſi blaſphemando, nequeo explica
re quod ſentio: exceſsiſti factis, ex-
cedam verbis. Dicam audacter, & li-
cet cũ ſtupore & tremore, tamẽ cũ
magna fiducia dicam: exceſsiſti ſu-
pra modum omnis iuſtitię metas: &
dum nimis videri vis iuſtus, plus iu-
ſto factus es iuſtus: imò ſi dicere au-
derem, præ nimia iuſtitia (niſi quia
Deus es) dicerem vtique, quia appa
reres iniuſtus. Quænam enim eſt
hæc

hęc iuſtitia, vt filius moriatur pro ſeruo: innocens pro reo: omnipotés pro vermiculo? An non plus ponderat iudicij huius pœna, quàm culpa? Non plus redditur offenſo, quã debitum fuerat? Verè ſupra modum adiectum eſt ad delicti mẽſuram in vindicta? exceſſus eſt iſte, non æquitas: vbi ergo nõ eſt æquitas, quomodo erit iuſtitia? Vtinam rectiſsime
Iob.6.a iudex, vtinam appenderes peccata noſtra, quibus iram tuã meruimus, & filij tui acerbiſsimam mortem, in ſtatera: vtique quaſi arena maris hæc grauior appareret. Sed nũquid apud Deum iniuſtitia? abſit. Iuſtitia hęc eſt domine, ſed apud te: nos enim non intelligimus eam, ſed veneramur, ſed colim⁹, ſed miramur, & omni qua poſſumus dilectione & deuotione illam amplectimur. Ecce potentiam, ecce iuſtitiam tuã deus, quam pronũciare populis exoptat propheta regius, vſque in altiſsima
ps.70 quę feciſti magnalia: verè altiſsima, verè magnalia, quę nemo comprehendere valeat, ſed eis inſpectis ex-
ps.34 clamare cogatur. Deus quis ſimilis tibi? Sed nunquid ſola potẽtia & iuſtitia in hoc ſplendet myſterio, & nõ potius omnís diuinę virtutis & maieſtatis celſitudo? In hoc Dei bonitas, ſapientia, charitas, miſericordia, clementia, magnificentia, pietas, & quicquid aliud diuinæ virtutis inſigne mõſtrari poteſt, copioſius innotuit. Ampli⁹ Deus innotuiſti in filio quàm in mũdo, & perfectius in homine quàm in orbe. In hoc monſtraſti quis eſſes, quid ſaperes, quid poſſes, quantum amares, quãtum ignoſceres, quã pius, quã bonus, quã miſericors, & quã magnificus eſſes: in hoc omnium tuarum virtutum infinitas & immenſitas quædam, pluſquam in cæteris omnibus relucet apertius: Quis enim ne dicam hominum, ſed neq; angelorum, qui à ſeculo vidẽt te, amoris tui immẽſum põdus, & ardentiſsimam vim tam plene cognoſceret? Quis eorum vel ſuſpicari poſſet à longe, tantæ charitatis ardorem? quòd ſic amares, ita diligeres, vt te ipſum cruci & morti exponeres pro vermiculo? Excedit, exuperat ſupra modum hæc charitas tua domine, quam in noſtra redemptione monſtraſti, omnem ſciẽtiam, & omnem ſenſum non ſolùm humanum, ſed etiam angelicum. Et vt apoſtolus ait, etiam illis, quæ ab Ephe.3 b
initio ſpeculantur principatibus, & poteſtatibus, ex hoc vtique myſterio innotuit per eccleſiam multiformis ſapientia tua: ſed & benignitas tua & charitas tua in homines, non ſolum hominibus, ſed etiam angelis innotuit. Siquidem cùm ſis in cæteris honorabilis, & amabilis, in homine admirabilis apparuiſti: & ſicut propheta inquit, in conſilijs ſuper filios hominum terribilis. Vnde ſu- ps.65.
per hoc ſacramento mirabili & abſcondito admirans idem propheta, inquit. Domine quid eſt homo, quia ps.143
innotuiſti ei? aut fili⁹ hominis, quia reputas eum? Innotuiſti ei, innotuiſti in eo: neque enim quis eſſes, quid ſaperes, & quid poſſes in cæteris omnibus (vt diximus) vt in homine demonſtraſti. In hoc diuitias gloriæ & bonitatis tuæ inueſtigabiles aperuiſti: in hoc ſplẽdidius quã in alijs effulſiſti: in hoc ardẽtia pectoris tui deſyderia (vt ſty lo hominis ſcribã) Eſai.8.a
abundantius expleſti, quia enim bonus natura es, ardentiſsimè bonitatem tuam diffundis: neque erat in quo ardorem hunc benefaciẽdi pro libito expleres, donec homo cõditus,

eſt,

eſt, qui tibi (vt dicitur) manꝰ plenas, & largam præſtitit benefaciẽdi materiam. Ideoque cùm angelorũ innumeras differẽtias creaſſes, cælos, aſtra, terram, maria, corporumque varias naturas condidiſſes, in his omnibus non quieuiſti, ſed homine
Gñ.2.a condito, vt ſcriptura ait. Quieuit Deus ab omni opere, quod patrarat. In homine quieuit Deus, nõ in angelo, non in cęlo, quia benefaciẽdi innoteſcendiq̃ue ſufficientem affluentemq́; ſibi in eo materiam dari proſpexit. Cùm enim Salomone teſte omnia propter ſeipſum fecerit altiſſimus, non quidem in ſeruitium, quia non indiget, ſed vt innoteſcat in eis, homine condito quieuit: quoniam innoteſcendi in eo plenã reperit facultatem. Hæc ſunt mirabilia tua pijſsime Deus, hęc ſunt altiſſima magnalia quæ hodie colimus, & quibus debitũ exhibemus, nõ tãtũ obſequium, ſed amorẽ, ſed gratulationẽ, ſed exultationem, ſed laudẽ, ſed gloriã, & honorem. Hæc vſq; in ſenectam & ſenium pronunciare cupit propheta egregius: hęc nos quoque diebus & noctibus, vbique & ſemper totis viribus, toto corde, tota mẽte, cum omni deuotione & amore ruminare, ſentire, eloqui, & laudare cõcupiſcimus. Deus ne derelinquas nos, ſed illumina & inflãma corda noſtra, vt tanti amoris & pietatis dignationem & agnoſcamus & ſentiamus: & quia cõdignas nequimus, debitas ſaltem pro tãto amore gratias referamus: ne ingrati tanto ac tam inenarrabili beneficio coram te inueniamur, & vertatur in damnum quod præſtitum eſt in
Eſai.1.b remedium. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filijs ſceleratis: væ ſeculo ingrato, tepido & tantorũ beneficiorũ oblito. Refrixit hodie fratres deuotio illa ſanctorũ antiqua, ardẽtiſſimus feruor & feruẽtiſsimus ardor. Illi quidẽ quoniã rogo cæleſti proximi fuerunt, amore calebant: nos verò velut diſtantes elongatiq́; ab igne, mentis gelicidio laboramus. Recens Chriſti ſanguis (vt Hieronymus ait) tunc in cordibus hominum feruebat, hodie in noſtris cordibus antiquatus deferbuit, & gelatus eſt. Quid dicam de temporis huius miſerabilis gelicidio? à maiori vſq; ad minorem, à propheta vſque ad ſacerdotem, omnes auaritiæ ſtudent, Hie.6.c negotijs implicãtur humanis, laſciuijs & libidinibus vacant, honoribus & fauoribus inhiant: obliuioni datus es domine tanquam mortuus Ps. 30 à corde. Vbi feruor ille antiquus? vbi illa populi deuotio? vbi flagrãs charitatis incẽdium? vbi indefeſſa laus? & gratiarum actio? vbi ſtillans dulcedinem horum tuorum operum iugis & perpetua meditatio? Hoc vnicum & maximum fidelibus tũc erat negotium, diebus ac noctibus in operibus manuum tuarum meditari, Ps. 118 & immẽſas pro eis Deo gratias reddere: o ingratiſsimam gentem, quæ talium ſuſtinet donorum & beneficiorum obliuiſci. Conqueritur, & meritò, huius noſtræ obliuionis dominus, per prophetam dicens. Nunquid obliuiſcetur virgo ornamenti Hie.2.g ſui, aut ſponſa faſcię pectoralis ſuę? populus verò meus oblitus eſt mei diebus innumeris. Et adhuc acrius per alium prophetam redarguit, dicens. Væ qui conſurgitis mane ad Eſai.5.c ebrietatem ſectandam, & potãdum vſque ad veſperam, vt vino æſtuetis, cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris,

& opus

& opus domini non reſpicitis, neq; opera manuum eius conſideratis: hoc inquam opus & illa opera, de quibus angeli admirantur, & dæmones cōtremiſcunt. Quid enim in hac feſtiuitate magis oblitum quàm ipſa feſtiuitas? ludo non laude feſtiuitas ſacra recolitur. Quòd et ſi omnes fideles hæc domini increpatio pūgat, ſed eos maximè, quibus hoc competit ex officio: quos ſtipendiatos populus fidelis habet ad hoc, vt pro eis debitas Deo gratias reddāt. Quia enim ſeculares ad vitæ neceſſaria ſibi & ſuæ familiæ perquirenda, temporalibus lucris deſeruire cogūtur, occupatiq; negotijs, diuinis laudibus vacare non poſſunt, decimarum ſtipendio clericos in hoc opus conducunt, vt per eos expleāt quod per ſe non poſſunt: quibus durius iudicium in fine reſeruatum eſt, ſi in tāto negotio egerint negligenter. Nullam enim pro ſe afferre poterūt excuſationem, qui duplici debito ad hoc aſtringuntur, Dei ſcilicet beneficio, & populi ſtipendio. Felices uos ò virgines Deo gratę, quibus datum eſt vt in his ruminandis, ſpeculandis, deguſtandisq; myſterijs totā vitam expendatis: quarum omne officium eſt, pro his donis, diebus ac noctibus, cum omni cordis gaudio & iubilo, redemptori Chriſto laudes & gratias perſonare. Moneo ego vos & exhortor in domino, ardenter tam pio, tam iuſto, tam debito,
Eſai.23. d tam ſancto operi inſtate. Laudate cum gaudio, frequentate canticum, repetite laudem, cantate, exultate, pſallite, pſallite domino in cithara,
ps.97. in cithara & voce pſalmi, in tubis ductilibus & voce tubæ corneæ: iubilate in conſpectu regis domini à facie eius, quoniam venit: quoniam venit iudicare terram, id eſt, potenti eam iudicio ab oppreſsione dæmonis liberare. Hęc ſit lætitia veſtra, hæc exultatio veſtra, hæc omnis cura & meditatio veſtra. Gaudeant alij in diuitijs & delicijs, in cibis & potibus, & veſtibus pretioſis: laſciuiant in conuiuijs ſuis, & lectis eburneis: vobis alia lætitię ratio eſt, de qua dicitur. Ego autē delectabor in domino, & exultabo in Deo Ieſu ps.102.
meo. Lætamini ergo cum ſponſo veſtro, qui vobis tantam contulit dignitatem: præcinite ei in confeſ- Eſai.66 d
ſione, vt ſatiemini ab vberibus conſolationis eius, & inebriemini vino exultationis illius. Audite prophetam ſedulò hoc ipſum vos admonētem. Qui reminiſcimini dn̄m ne ta- Eſai.62. c
ceatis, neq; detis ſilentiū ei, donec ſtabiliat & ponat Hieruſalē laudem in terrā. Vos (inquā) quæ reminiſcimini dn̄i, id eſt, quę in hoc opus in hac clauſura deputatæ eſtis, quæ in hoc vitam & animas deuouiſtis, non vobis hoc opus excidat à memoria, & quod memoria tenetis aſsiduis laudibus perſonate, ne taceatis ore, neque detis ei ſilentiū corde: aliquando enim tacendo loquimur, & loquendo tacemus. Laudate ergo ore, laudate mēte, à laudibus nolite ceſſare, donec ſtabiliat in terra veſtra, carne veſtra hanc laudē, ne laudando ſicut modò fatigemini: id eſt, donec à corporali hac & alternāte laude ad ęternam & inceſſabilem cæleſtis Hieruſalem laudem transferamini: ad quam nos perducere dignetur ipſe dominus & redemptor noſter Ieſus Chriſtus, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

Natalis

NATALIS DOMINI Concio quarta.

In die ſancti Stephani.

THEMA.

¶Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerũ eius. Eſaiæ nono capitulo.

SOlẽt natalitia ptincipum ingenti gaudio celebrari, etſi ab hominibus incolis regni, ſed à domeſticis amplius: & merito, quia bonus reipublicę ſtatus à principe pendet. Si ergo principis terreni ad modicum temporaliter regnaturi natale, tantam vbique hominibus lætitiam parit, regis æterni, cuius re-
Luc.1. gni non erit finis, & à quo omnis noſtra felicitas pendet, natalitius dies quo gaudio, quo tripudio colendus eſt? Nouerit certè alienum ſe eſſe à domo & familia Chriſti, quem huius diei feſtiuitas non tangit: hilaritas non afficit. Quis enim domeſticus, qui de ſui domini ortu non gaudeat? Proinde au-
1.Tim.3 d dito prophetico prothematis nuncio, ecclefia catholica quæ domus eſt Dei, in matutinali officio omnes inuitat creaturas ad laudem, quia tanti ſe regis imparem præ-
Ps.95. conio credit. Lætentur (inquit) cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo eius: orbis terrarum, & qui habitant in eo: flumina plaudent manu, ſimul montes exultabunt à conſpectu domini, quoniam venit. Commune ſit gaudium, quia commune eſt bonum: vniuerſalis ſit lætitia, quoniam vniuerſalis vtilitas eſt. Lætentur angeli, quoniam eis naſcitur reparator: lætentur homines, quoniam illis naſcitur redemptor: lætentur omnes creaturæ corporeæ, quoniam eis naſcitur reſtaurator. His enim titulis noſter paruulus decoratur: angelorum reparator eſt, hominum redemptor, & totius creaturæ potentiſsimus innouator. Neque enim ſolis hominibus naſcitur, quamuis pro ſolis hominibus naſci dignatus eſt. Venit filius hominis opera diaboli, id eſt, peccata diſſoluere, & inſtaurare damna quæ in cęlo & in terra per peccatum facta ſunt: ideo iudicabit in nationibus, & implebit ruinas, Ps.109
quas olim virulentus ille draco cauda ſua cælis intulerat: homines etiam perditos reuocabit ad propria: mundum quoque ſenſibilem peccato deformatum in priſtinum reducet honorem. Sed non reparabitur hęreditas, donec reparentur Rom.8. d
hæredes: omnis enim creatura ingemiſcit vſque adhuc, quia reuelationem filiorum Dei expectat. Sed cùm reformauerit corpus humilita- Phili.3. d
tis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ, tunc videbimus cælum nouum, & terram nouam: & erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux Apoca. 21.a.
ſolis ſeptempliciter maior: elementaque omnia in melius mutabuntur, Eſa.30. f.
& totus renouabitur orbis. Quã cauſa, quo merito? nõ vtiq; alio quã teneri huius infantis vagiẽtis in pręſepio. In ipſo cuncta condita ſunt, Col.1.c
in ipſo renouabuntur vniuerſa. O mirabilẽ potentiã pueri, o infantulũ

tenerum angelicis poteſtatibus tre-
Mar. 4 d mendum: o granum ſinapis, quan-
tam intus virtutem contines! Con-
tunderis aliquando, & quid intus la
teat apparebit: omnibus enim ole-
ribus maius fies, ita vt aues cæli ſub
tua vmbra reſideant. Quod ſi ita
eſt: cur ergo hominibus ſolis eius
natiuitas imputatur? Paruulus (in-
Eſai.9.a quit) natus eſt nobis, & filius datus
eſt nobis: nobis (inquam) non ange
lis. Et iterum angelus ad paſtores:
Luc.2.b Annuncio vobis gaudium magnũ,
quia natus eſt vobis hodie ſalua-
tor mundi. Vobis (inquit) hodie na
tus eſt, qui nobis natus eſt ab æter-
no: vobis hodie naſcitur ex matre,
qui nobis ſemper naſcitur ex patre.
Meritò vtique nobis totum hoc be
neficium imputatur, quia etſi o-
mnibus naſcitur, ſed propter homi
nes ſolummodo natus eſt: homo
enim illi cauſa naſcendi, non ange-
lus. Non propter angelos venit, li-
cet angelis eius aduentus profuit:
ſed ſicut eccleſia canit. Qui propter
nos homines, & propter noſtram
ſalutem deſcendit de cælis: & incar
natus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria
virgine. Qui ergo propter homi-
nem ſolum aduenerat, aduentu ſuo
non ſolis hominibus, ſed cunctis
ſe exhibuit clementiſsimum largi-
torem. Eſt & alia ratio, propter quã
ſolis hominibus eius imputetur ad-
uentus: videlicet, quoniam illis ma
ximè conducibilis fuerit. Angelis
enim licet de ſuæ ciuitatis plenitudi
ne gratulentur, nulla tamen ex hoc
beatitudo eſſentialis accreſcit, quæ
in ſola Dei viſione & fruitione con
ſiſtit: aliæ etiam creaturæ corporeæ
perfectionẽ non ſentiunt quã eius
beneficio ſortiũtur. Homo verò qui
à perpetua illa beatitudine propter
quam conditus fuerat eiectus eſt, &
perpetuis tenebris, & atrociſsimo
carceri mancipatus, vinctus, in mẽ- ps.106
dicitate & ferro ſub crudeli tyrãno
dirã ſuſtinens ſeruitutem, quanto
ampliori munere donatus eſt, cùm
per eius aduentũ à tam atroci ſerui
tute liberatus & ſuæ libertati reſtitu
tus, in perpetuã illam gloriam reuo
catur? Hęc hominũ tam miſeranda
miſeria, hęc filiorũ Adæ tã extrema
calamitas viſcera diuinę pietatis cõ
mouit, vt à ſummo cęlo in eius auxi
liũ aduolaret, ſicut in pſalmo ſcriptũ
eſt. Propter miſeriam inopum, & ge ps. 11.
mitum pauperum nunc exurgã, di-
cit dominus. Miſeratus eſt pius & mi
ſericors Deus vicẽ noſtram, & ſortẽ
noſtrã, & ſe morti temporali oppo-
ſuit, vt nos ab æterna morte libera-
ret: vt vel ex hoc ſolo opere diſcat
homo, quanta eum Deus ſuus proſe
quatur charitate. O quomodo me
amas amor meus, quomodo me a-
mas, quantũ tibi debeo gloria mea,
& heu cæcus ignoro. Vnde pſalmus. ps.71.
Liberauit pauperẽ à potente, pau-
perem cui non erat adiutor. Parcet
pauperi & inopi, & animas pauperũ
ſaluas faciet ex vſuris & iniquitate.
Redimet animas eorum, & hono-
rabile nomen eorum coram illo.
Quanta ſunt hæc beneficia Deus vt
homo obliuiſcatur eorum, & non
potius pro illis die ac nocte in-
ceſſanter tibi gratias reddat. No-
bis ergo puer natus eſt, nobis filius
Dei datus eſt. Meus es ò bone Ieſu,
& vndequaque meus es. Mihi na-
tus à matre, mihi donatus à patre.
Duplici te iure poſsideo, meus es
totus, & in meos vſus expenſus: te
mihi mater genuit, te mihi pa-
ter dedit: omni ex parte meus es:
iuri huic meo in æternum non re-

nuncio

nuncio: tenui te neque dimittam,
Cāt.3.b donec introducam te, imò donec introducas me in domum matris meæ, & in ſecretum cubiculum genitricis meæ cæleſtis Hieruſalem, Gala.4 d quæ eſt mater noſtra: vt in illo perpetuo deoſculer & amplexer te, & iucundiſsima tua pulchritudine & pulcherrima tua iucunditate cum angelis perfruar in æternum. Cāt.8.a Vtrique ergo debitores ſumus, & patri à quo filius datus: & matri, de qua paruulus natus eſt nobis. Hæc virgo beata nobis Deum protulit & hominem: hæc ſua eum pulchritudine & decore à cęlis allexit: amore illius captus eſt, & humanitatis noſtræ nexibus irretitus: ſicut in pſalmo ſcriptum legimus. Ps. 28. Et dilectus quemadmodum filius vnicornium. O comparationem mirificam: vnicornis enim Iſidoro teſte, cùm ſit animal ferociſsimum & agile, nulla arte, nulla induſtria capi poteſt, ſed hac eum venatores arte deludunt: opponunt ei virginem decoram, mundo venuſto ornatam, cuius decore ex natura ſua ita capitur oculis, vt depoſita feritate, velut manſuetiſsimus agnus, apud virginis pedes aduoluatur, & ſe tractandum illi ludens & beneuolus exhibeat: quæ dum leniter illi blanditur, collo eius laqueum furtiue immittit, quo à venatoribus prope latentibus fortiter retinetur. Mira naturæ vis, quæ feroci bruto puellarem gratiam ſic conciliat. Quid mirum ſi fortes viros eneruet fœmina, quæ ferociſsimos vnicornes ſola pulchritudine domat. Quid etiam filio Dei ſimilius quàm filius vnicornium? captus eſt & ipſe amore virginis, & maieſtatis oblitus carneis vinculis irretitur. Vnde in canticis quaſi capturam ſuam præuidens, ex amore ad virginem clamat. Auerte oculos tuos à me, Cāt.6.b ipſi me auolare fecerunt: auolare (inquam) à ſinu patris in vterum matris: à ſummo cælo ad infimum limum. Et iterum. Vulneraſti cor meum ſoror mea, ſponſa, Cāt.4.c in vno oculorum tuorum: in vno crine colli tui. Licet enim omnis huius puellæ venuſtas ei grata fuerit, oculi tamen & crinis maximè ſe pulchritudine teneri, vulnerarique fatetur: quia fides & humilitas incarnationis opus in ea præcipuè perfecerunt. Vnde & à beata Heliſabeth protinus de fide laudata eſt: & ipſa in cantico ſuam præcipuè humilitatem commendat, dicens. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, &c. Luc.1.e Oculus ergo fidem, capillus humilitatem deſignat: quibus potentis Dei filio virgo maximè complacuit, illumque vno capillo colli ſui, licet fortiſsimum & potentiſsimum, fortiter alligauit. His nimirum virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua & pulchritudine ſua in cæleſtibus agnita, cæli ciuium ad ſe prouocauit aſpectus: ita vt in ſui amorem, regis animum inclinaret. Extat huius rei eximia figura, licet in affectu carnali, in fortiſsimo illo Samſone pulcherrimæ Dalilæ Iudi.16 a amore capto, ligato, tonſo, irriſo, & inimicis tradito. Qui vir à ſeculo potentiſsimus, & in fortitudine corporis nemini comparandus, poſt tot patratas victorias, poſt tot res bene geſtas, poſt mille hoſtes aſini mãdibula ſuperatos, mirabile dictu,

ipſe vnius puellæ pulchritudine vi-
Iudi.15.c ctus eſt, ligatus & tonſus, inimicisq;
ſuis ad illudendũ expoſitus. Quis vn-
Iudi.16 quã vidit virtutem viri & fortitudi-
e nem in capillis? Quis vnquã audiuit
hominẽ per ſolam capillorum tonſionem infirmari, debilemq; & ſine viribus reddi? In muſculis & neruis robur eſſe ſolet, nõ in capillis: nõ dubium eſt, magnum aliquid portẽdere hãc capillorum fortitudinem, & grande aliquod in portẽtoſo viro latere myſteriũ. Neq; enim humana fortitudo erat, vnius mãdibulæ telo exercitus cuneũ ſuperare: agnoſco fortiſsimum Samſonem in egreſſu populi ab AEgypto aſini mãdibula cuneos principum ſuperantẽ. Quid enim populo illo Hebræorum debilius? quid infirmius? Nunquid non mandibula aſini eſt vſq; hodie? Cũ enim puſillanimitatis ludibrio quẽlibet annotamus, Iudæũ eum vocare ſolemus: quia nihil Iudæo debilius inuenitur. Et tamẽ bone Deus, quãtas gẽtium & populorũ ſtrages hac debili mandibula illo tẽpore perpetraſti? quot regna, quot reges illo populo ſubiugaſti? vt per hoc brachij tui potentiã, & nimiam fortitudinẽ tuam oſtẽderes, qui tam infirmo populi inſtrumento, tales ac tantas victorias obtineres: & de gente alioquin fortiſsima toties tam mirificẽ triumphares. Hic ergo ipſe, qui tãtæ fortitudinis & vigoris magnitudinẽ oſtenderat, qui toto orbe terribilis & formidabilis apparuerat, vnius virginis amore prehẽſus, hodie infans, infirmus, ligatus & tõſus, æmulis exponitur illudendus: neq; enim teneretur niſi homo, neq; illuderetur niſi homo, neq; crucifigeretur, niſi homo. Quæ ergo eum carne veſtiuit, ipſa illũ ligauit, ipſa eum ludibrio & morti expoſuit. Vide nũc ô anima deuota, inſpice Samſonem illum potentiſsimũ, infirmatũ, ligatũ, & tõſum, in dilectæ ſuæ Dalilæ gremio recũbentẽ. Vbi nunc capilli qui de capite eius, id eſt, diuinitate profluũt ab æterno, in quib⁹ virtus eius tota cõſiſtit? vbi ſapientia, vbi potentia, vbi æternitas, immẽſitas, immutabilitas, infinitas, & virtutes aliæ diuinæ, quibus ſacrũ illud caput inundat? Tonſus eſt noſter Samſon, tondente ſe Dalila: nõ eius crines euulſi ſunt, ſed detonſi: intus in capite radices manent, ſed aliquãdo prodibũt. Expecta me (inquit) in die reſurrectionis meæ. Expecta modicũ, expecta modicũ, vt noſter Samſon adiungatur ad tẽpli columnã, id eſt, fortiſ-
ſimã crucem: ſi enim exaltatus fue- Ioã.12.e
rit à terra, omnia trahet ad ſeipſum,
& morietur Samſon, & ſimul omnis Iudi.16
æmulatio diſſoluetur: plures enim g
moriendo quã viuendo proſternet, & in morte quã in vita potẽtior apparebit. O ſacram Dalilã, o feliciſsimam virginẽ, quę fortiſsimũ alligaſti, & omnipotentem Deum noſtris cõmodis infirmaſti: quã læta, quàm iucũda hodie de Sãſone triumphas? Quis tuã valeat explicare letitiam? Quis tuos poſsit gaudiorum fluctus exprimere, cùm Deum ac creatorẽ tuum gremio foues, pãnis inuoluis, vberibus paſcis, oſculis & amplexibus lenis? Quãto prius de te prophe-
ta prædixerat. Germinans germina- Eſai.9.a
bit ſicut liliũ: & exultabit lætabũda, & laudãs. Sicut enim lilium ſine læſione ſpirat odorem, ita tu ô virgo beata ſine corruptione peperiſti ſaluatorem. Mirabilis partus & ſacrũ puerperium, cui pro doloribus lætitia, & pro anxietatibus gaudia cõpenſantur: felix Ioſeph, cui donatũ

eſt talibus intereſſe myſterijs, horum gaudiorum fieri cõſortem: qui dulciſsimos audire concentus, cæleſtium ſpirituum ſentire tripudia, videre obſequia, ouantes angelos, adorantes reges, lætantes paſtores beatis oculis inſpicere promeruiſti. O ſi cui ex nobis daretur hęc omnia in ſpiritu cernere: ò ſi mẽtis inſpiceremus obtutu, quod corporalib⁹ videre oculis non eſt datum. His ergo fratres myſterijs ſpiritu & mente, prout poſſumus, præſentes nos exhibeamus: in horum deuota cõtẽplatione dies iſtos ſacros expẽdamus: ſigillatim animo ſingula ruminem⁹: cõtemplemur mẽte, quod videre nobis non licuit corpore: ſic enim Deo erit grata noſtra ſolennitas, ſi in his meditationibus & cõtemplationib⁹ expẽdatur: cupidos enim horum & curioſos Deus ſuo illuſtrabit lumine, vt videãt & fruantur, & illorum fiãt participes gaudiorũ. Sed ad tantũ ſpectaculũ nemo pollutus accedat: lõgè fiat omnis immũdus: prius mundetur conſcientia, quàm erigatur aſpectus. Nam grauis fit iniuria puero, ſi Dei virginiſq; puriſsimũ filium quiſpiam manibus pollutis attingat. Vnde vt huius nos puritatis admoneret propheta, aſsũpti pro thematis eulogio ſapienter præmi-
Eſai.9.a ſit. Quia omnis violẽta prædatio cũ tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine erit in combuſtionem, & cibo ignis. Et ſtatim quaſi rationem aſsignans, adiungit. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Ac ſi diceret, mundam ſibi ex hoc quiſquam carnem ſuam cuſtodiat, quoniam verbum Dei factum eſt caro: alioquin æternum ſibi paratum nouerit incendium: veſtimẽtum enim mixtum ſanguine, caro eſt libidinibus ſordida: violẽta prædatio, anima eſt tentationis impulſu ſuperata. Quiſquis ergo vel in animo malitia ſuperatur, vel in carne concupiſcentia ſordidatur, futurum ſe nouerit in perpetuam cõbuſtionem, & cibum ignis. Quis enim non formidet in ſe illam violare naturã, quã filius Dei vnigenitus, princeps pacis, in tantum gloriæ faſtigium ſublimauit? Deus illam ſuper angelos collocauit: & tu eam beſtijs & iumẽtis inſipientibus ſociabis? Purus ergo iam vel ex nũc fiat omnis homo, quoniam Deus pro homine fieri dignatus eſt homo. Sed etſi quiſpiam peccatis grauatur non diffidat, ſed humilis & ſupplex accedat: peccatis enim mundandis hic naſcitur puer. Non eum aſtantium angelorũ multitudo deterreat, quoniam & ibi inuenitur ſocietas iumentorũ. Qui ergo ſanctus eſt, accedat cum angelis: qui purus accedat cũ virginibus: mater enim & cuſtos infantis virgines ſunt. Qui diues, accedat cũ regibus: qui pauper, cũ paſtoribus: qui autẽ peccator eſt, habet iumenta quibus aſſocietur: quia nõ deſpiciet peccatorem humiliatũ, qui ſordidũ non deſpexit ſtabulum. Inter iumẽta naſcitur, vt omnibus fiduciã prębeat accedẽdi. Paruulus natus eſt nobis mitis & humilis: ad paruulũ accedere quis formidet? Paruulorum mores omnes agnoſcitis, vna lachrymula placatur offenſus: vno ſuſpirio grauiſsimas dimittit offenſas, iniuriarum non recordatur: pro exiguo ſeruitio cæleſtia regna condonat: neminem deſpicit: neminẽ abijcit: omni volenti ſe tradit. Accedite ergo ad eum peccatores, nunc dũ paruulus eſt, dum generis & maieſtatis videtur oblitus. Accedite, no-

lite timere, iraſci neſcit, ferire non
Ioã.12. nouit. Non enim venit filius Dei in
g mundum vt iudicet mundum, ſed
vt ſaluetur mundus per ipſum: non
puniendis, ſed ſanandis peccatori-
bus naſcitur. Vnde rectè de illo ad-
Eſa.9.b iungitur. Et factus eſt principatus
ſuper humerum eius. Debiles &
infirmos ipſe leuabit ipſe porta-
bit. Clementiſsimus princeps re-
Matth. gnum ſuum ſuper humerũ geſtat:
18.b. pijſsimus paſtor laſſam ouem hume
ris ſuis ad ouile reducit: & ſicut pro-
Eſa.40. pheta ait, in brachio ſuo congre-
c gabit agnos, & in ſinu ſuo leua-
bit, fœtas, ipſe portabit. Et rurſus
Eſa.46. Ego (inquit) feci, ego ferã, ego por-
b tabo & ſanabo. Fortiſsimus noſter
Iud.16. Samſon valuas ciuitatis arreptas
a humero impoſitas geſtat in mon-
tem: ciuitas ſuperna patet: nulli
iam negatur ingreſſus. Qui volue-
rit intret cælum, penetret paradi-
ſum: intret cæcus, intret claudus,
intret pannoſus & deſpectus, poſ-
ſideat regnũ quod Abraam, Iſaac,
& Iacob hucuſque poſsidere non
potuerunt. O magnam gratiam re-
demptoris: iam nos fratres non te-
tra limbus, ſed hians paradiſus ex-
pectat: cur ſtamus? cur hæremus?
cur pauemus? Pauebant exire pa-
tres, quia quantunuis boni, quan-
tunuis iuſti, inferna luſtrare neceſ-
ſe erat. Illuc Iacob patriarcha vt
Gñ.42 lugeret filium ſuum deſcendere ge
g ſtiebat: illuc etiam ſanctiſsimus
Iob poſt vermes & vlcera prope-
Iob.17. rabat: illuc Dauid venturum ſe no-
d uerat, cùm aiebat. Quis eſt homo
pſ.88. qui viuit, & non videbit mortem?
eruet animam ſuam de manu infer-
ni? Quaſi dicat, nullus. Nam ſicut
nemo viuens excuſatur à morte,
ita nemo moriens excuſatur ab in-
ferno. Nunc vero martyr Stepha-
nus cælos apertos videt, hiantem
gloriam, patẽtem paradiſi ianuam,
lætus agonem aggreditur prouo-
catus à premio. Cur enim celerem
pertimeat pugnam, qui æternam
ſibi parari videt coronam? Cur mo
mentaneos lapidum paueat ictus,
cui cæleſtis gloriæ patet introitus?
Ouans Stephanus hodie ingredi-
tur cælum, quia lugẽs Chriſtus he-
ri ingreſſus eſt mundum: heri puer
Chriſtus natus eſt nobis, hodie puer
Stephanus naſcitur angelis: Stepha
nus hodie ſociatur archãgelis, quia
Chriſtus heri ſociatus eſt brutis.
Hæc regis humilitas militem in tan
ti honoris gloriã ſublimauit. Heri
cecinimus homines, puer natus eſt
nobis, & filius datus eſt nobis: hodie Eſa.9.
idipſum de Stephano canunt an-
geli: hanc enim in ſancti Bernar-
di obitu, ouantes angelos quidam
monachus audiuit cantare cantile-
nam: eandem (vt opinor) in trium
pho Stephani cecinerunt. Exul-
tant domeſtici, quia domini ſui
nouam hodie ſecum recipiunt pro-
lem: exultemus & nos quia ma-
gnum cælo miſimus aduocatum:
quando enim deſeret deuotos ſuos,
qui pro inimicis lapidantibus exo-
rauit? O mirabilem martyris cha-
ritatem, lapidibus per aëra crepi-
tantibus oblitus eſt vulnerum, &
memor eſt animarũ: plus illum pro
ximi, quã ſua ſolicitãt vulnera: quid
hac pietate mirabilius? Quàm bellè,
quã mirè certantis domini veſtigia
miles ſequitur: Clamat dominus, pa
ter ignoſce illis. Clamat miles, do-
mine ne ſtatuas illis hoc peccatum,
Clamat dominꝰ, pater in manus tuas
commendo ſpiritum meum. Cla-
mat miles, domine Ieſu in manus
tuas

tuas commendo ſpiritum meum. Et quod valde mirandum eſt, qui ſtando ſubmiſſe pro ſe orauit, cum clamore magno pro inimicis genua flexit: illic acriorem orationẽ adhibuit, vbi maior difficultas apparuit impetrandi: nam ſibi patere cælum videbat, lapidantibus verò iuſtum, quęnam erat ſalutis ſpes? Nec tamen ſine fructu fuit tantæ

Act.7.g charitatis oratio: nam Paulum nobis doctorem gentium prædicatorem vtiliſsimum impetrauit, qui huius martyris merito ex lupo factus eſt agnus. Vtinam id ipſum nobis è cælo nunc impetret aduocatus: vtinam lapidea corda noſtra in carnea vertantur, & cordis noſtri ſaxea durities emolliatur: hæc enim nobis impetrare lapidati martyris propria functio eſt: in hoc ipſum eccleſiæ Dei clientelam apud principem gerit. Ab alijs martyribus alia petere conſueuimus, & in his, quæ paſſi ſunt ipſi, ſimilia patientium aduocati conſtituti ſunt. In peſte Rochum, in ophthalmia Luciam, in carcinomate Agatham, in dolore dentium Apolloniam imploramus. Huius verò lapidati martyris hoc eſt munus, duritiam cordis ſuis precibus emollire, indurata corda in Deum conuertere: proferre de petra aquas, oleumque de ſaxo duriſ-

Deute. 32.b ſimo. Extat huius rei præter inſignem illam & mirabilem Pauli cõuerſionem, miraculum grãde quod Auguſtinus in libro de ciuitate Dei commemorat, de quodam pagano iam iam morituro: cuius filia Chriſtiana & gener, cùm non illi catholicam fidem perſuadere potuiſſent, neque eorum precibus, neque fletibus vt ſaluus fieret acquieſceret, maritus filiæ flores ex altari huius ſancti martyris ſumptos, in manipulos colligatos ad caput illius nocte poſuit: qui euigilans clamare cœpit, vt epiſcopum aduocarent qui tunc temporis cum Auguſtino erat: vocatus eſt ergo presbyter, baptizatus ſtatim fidem profeſſus eſt, & confeſsionem peccatorum cum lachrymis & gemitibus adhibuit, & ab illa hora vſque ad mortem clamare non deſtitit. Domine Ieſu accipe ſpiritum meum, neſciens quia Act.7.g hoc ipſum Stephanus in agone dixiſſet. Quanta eſt huius ſancti martyris virtus, qui paganum hominẽ damnationi proximum, ab inferno retraxit. Ad hunc igitur martyrem deuotis precibus accurramus: illi noſtra negotia ſolicitè cõmittamus. Fidelis & pius, quod pagano contulit, libentius impetrabit Chriſtiano: non dubium eſt enim, quòd qui tanta in terra poſitus charitate flagrauit, ampliorem nunc in homines affectum habeat locatus in paradiſo: in qua cum domino ſuo inter angelorum cuneos triumphat, & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

IN NATALI DOMINI, Concio quinta.

THEMA.

¶ Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ioãnis. 1. c.

VIdit Eſaias dominũ Eſai.6.a ſedentem ſuper ſoliũ excelſum & eleuatum, & plena erat omnis domus à maieſtate eius, & ſeraphim ſex alis ala-

tos

tos iuxta eum, duabus alis velabant caput eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant: quibus acclamātibus, ſanctus, ſanctus, ſanctus, liminaria domus commota ſunt, & domus repleta eſt fumo. Hac viſione percitus propheta clamauit. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum, & regem dominum exercituum vidi oculis meis. Et volauit ad eum vnus de ſeraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os eius, & dixit, Ecce tetigi labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mūdabitur. Quo mundatus calculo, ad prophetandum quod viderat ipſe ſe obtulit, dicens. Ecce ego, mitte me. Noſtro propoſito fratres hæc omnia valde conſonant: nam ecce annis ſuperioribus de corpore domini nudo & aperto, id eſt, de natiuitate eius ſecundum carnem, hiſtorico more, plano & intelligibili modo, quàm deuotè potuimus vobis ſermonem fecimus: hodie iam de velato capite & pedibus, id eſt, de generationis æternæ & incarnationis myſterio, iuxta euangelium Ioannis locuturi ſumus. Væ mihi quia vir pollu-

Pſal.138 tus labijs ego ſum: mirabilis facta eſt hæc ſcientia tua à me, conforta-

1.Cor.2 d ta eſt & non potero ad eam. Non homo animalis hæc vobis myſteria perſonare debui, ſed ſi quis mundus, ſi quis ſanctus, ſi quis in populo angelico pollens intellectu, & ſeraphica lingua, ille nobis hæc tanta & tam profunda myſteria debuit publicare. Limpidiſsimus quidam intellectus in hoc pulpito ſtatuendus erat, vnde nobis claritatis ſuæ radios potentiſsimus ille ſol mirificè quaſi à luna quadam reuerberaret. Sed quoniam licet impulſus et coactus hunc locum hæc vobis ſacramenta expoſiturus aſcendi, deprecor vos, regem illum maieſtatis, de quo nobis futurus eſt ſermo, obſecrate mecum, vt mittat aliquem ex ſeraphim, qui calculo ignito de altari, polluta & ſordida labia mea purificet: de altari (inquam) illo ſacro virgineo, de ara illa candenti, in qua mundi ſacrificium nouem menſibus reconditum eſt. O quibus ardoribus hodie flagrat, o quanto ſpiritus igne ſacerrima illa ara ſuccenditur hodie! O virgo ſacra quis impreſsiones illas feruentiſsimas & lucidiſsimas infuſiones, quis ignitos illos influxus & micantes fulgores, quibus vndique tota perfunderis, valeat explicare? Sol enim ille iuſtitię ex tuo vtero iam iam proditurus, te quaſi auroram, & purpurantibus coloribus decorauit, & fulgurantibus radijs illuſtrauit. Hæ ſunt partus anguſtię, hi dolores quos paterisvirgo, his anxietatibus torqueris. Crediderim ego, neque me fallit opinio, non potuiſſe vllo modo virginis corpuſculū tenerrimum, tam fortes, tam feruidas, tam potentes impreſsiones ſuſtinere, niſi ille qui eam talibus ſpiculis & fulgoribus percellebat, grandi eam miraculo ſuſtentaret interius. Quid enim? mōtes & petræ ſicut cera fluxerunt à facie eius, & tenerrima virginis caro eius præſentiam ſuſtinebit? Vtinam vtinam ab hoc altari candenti & flagrantiſsimo nobis hodie ſcintillę quędam proſiliāt, quę & labia dicentis mundent, & cor illuminēt & inflamment: aliàs ad hæc proferenda quis idoneus? Profundum & vaſtum pelagus hodierni euangelij intraturi ſumus, in quo quiuis & quamuis Pſal.96 Eſai.6.

quanuis magnus elephas ſubmergatur: pelagus quod omnino non poteſt tranſuadari, quia ſupra modum intumuerunt aquæ illius: in quo fateor margaritę precioſæ ſunt, ſed niſi deſuper fundatur oleũ quod clarificet cæruleam & profundam aquam, eas videre minimè poterimus. Oremus igitur deuotè & humiliter Chriſtum dominum, quē pater oleo
ps. 44 iſto lætitiæ vnxit prę participibus ſuis, qui cum oleo & vnctionibus in terris hodie apparuit, vt ſacram nobis è cælo proferat vnctionem, quæ mihi prolaturo labia mundet, & cor illuminet ad dicendum, & vobis audituris cor & aures aperiat ad audiendum. Sed quem mittemus? aut quis ibit nobis apud Chriſtum mediator & intereeſſor, niſi ipſa pia & humilis virgo, quę eum nobis hodie ex viſceribus ſuis protulit? Huic igitur deuotè ſupplicemus, vt legationem noſtram ſuſcipiat, offerētes ei conſuetum ſeruitium, ſalutationem angelicam. Aue Maria. Multò aliter Chriſti natiuitatem, quá cæteri euangeliſtæ nobis Ioannes perſonuit: illi enim longam atauorum ſeriem, proſapiam nobilem, & antiquum genus, angelicam annunciationem, admirabilem cōceptionem, virgineum partum, & cætera quæ ad humanitatem Chriſti pertinent, hiſtorico more, tanquam pueri cuiuſdam illuſtris, potentis, & prodigioſi, qui verus eſſet Meſſias in lege promiſſus, longa narratione proſecuti, de illius diuinitate breuiſsimè attigerunt. Ioannes autem, nouo tunc in eccleſia Ebionitarum errore ſuper hoc pullulante, ad ſcribēdum percitus, velut aquila grandis expaſsis alis ſuper nubes leuatur, non modò cæteros, ſed & ſe ipſum ſupergrediēs, ſicut ſcriptum
eſt. Et aquila deſuper ipſorum qua- Ezech. 1.
tuor. Vnde ſupra humanam ęſti- c.
mationem & facultátem in altum progreſſus, aſcendit ſuper cherubim, & volauit, volauit ſuper pen- ps. 17.
nas ventorum: qui carnis parentibus Abraam, Iſaac, & Iacob, cum cæteris prętermiſsis, altiorem infantis originem, ex ſublimi diuinitatis ſtirpe deducens, qualis & quātus ſit iſte qui naſcitur, profundo nimis eloquio ita pertonuit. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deũ: omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, &c. Modum verò hodiernę generationis arctiſsimo cōpendio deſcribens, conſequēter adiungit. Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ac ſi diceret. Ita ſentite de Chriſto, ô Ebionitę, nō ſatis eſt quòd de ſpiritu ſancto conceptum, & de virgine natum confiteamini, non ſufficit ſanctiſsimum & maximum omnium qui ſunt & fuerunt, & futuri ſunt, & verũ Meſſiam iſtum puerum profiteri: ſed & verum Dei filium, à Deo æternaliter genitum, patri coæqualem, conſubſtantialem & coæternum, Deum de Deo, lumen de lumine oportet vt credatis eum. Agnoſcite latētem
maieſtátem in puero, & in ſacculo Col. 2. a
carnis teneræ diuinitatis theſauros omnes recònditos intuemini. Niſi enim Deus eſſet iſte qui naſcitur, non cælum & terra in eius natalitio mouerentur: non proderetur à cælo, non coleretur ab angelis, non adoraretur à regibus, non agnoſceretur à beſtijs: non tot canticis & laudibus illius feſcēnina cæleſtium chori cum iubilo perſonarent. Ita

dico vobis ô Ebionitę, ita ſentire de Chriſto: ſic antiquiſsimi vates, quo rũ oraculis catholica fides fulcitur,
Eſa.9.b intelligere docuerũt. Vnde Eſaias, Paruulus (inquit) natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, cõſiliarius, Deus fortis, princeps
Mich.5 pacis, pater futuri ſeculi. Et Mi-
a cheas. Tu Bethlehem Ephrata, paruulus in millibus Iuda ex te mihi egredietur, qui ſit ſaluator in Iſrael: & egreſsus eius ab initio à diebus
Pſa.18. æternitatis. Et pſalmiſta. Ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultauit vt gigas ad currẽdam viam, à ſummo cælo egreſsio eius. Quàm apertè hæc omnia vaticinia & humanam Chriſti natiuitatem, & diuinam eius potẽtiam profitentur. Paruulus datus eſt nobis, ſed vocabitur nomen eius Deus fortis. In Bethlehem ephrata orietur, ſed egreſſus eius à diebus æternitatis. Tanquã ſpõſus de thalamo ſuo, id eſt, à virginis vtero, ſed à ſummo cælo egreſsio eius. Quid eſt à ſummo cælo? niſi quod euãgeliſta pertonuit. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Inde primam ſuã originem traxit iſte puer: non ab Abraham, Iſaac & Iacob. Hoc magnũ eſt fidei noſtræ myſterium, & vnicũ fundamentum, cui quiſquis vera dilectione innixus fuerit, ſaluabitur:
1.cor.14 & qui illud ignorauerit, ignorabi-
g tur. In hoc omnis animarum ſalus & vita conſiſtit: hoc eſt inſigne illud amoris indicium, & inexplicabile beneficium, quo nos ſibi deuinxit diuinitas: hæc maxima & ſuprema gratia quam contulit orbi: quia ſic hominem exaltauit & ſublimauit, vt qui erat Deus noſter, fieret fra-
Gñ.2.d ter noſter, os de oſsibus noſtris, & caro de carne noſtra. Quanta nobis inde ſpes, quanta vitæ fiducia fratres? Hoc eſt myſterium illud abſcõ-
1.Cor.2 b ditum à ſeculo, quod nemo principum huius mundi cognouit: nõ doctus Plato, non eloquens & verboſus Demoſthenes, nõ argutus & ingenioſus Ariſtoteles, non denique ſuperba philoſophorum caterua, vacuo ſapientiæ ſupercilio turgida. Sed quid de hominibus loquor? etiã angelis Dei à principio non fuit cognitum, ſicut reuelatum eſt ſanctis prophetis amicis Dei, à quibus illud plures angeli didicerunt, Apoſtolo
Ephe.3 b teſte. Vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus, per eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Quia enim propter homines maximè hoc tam inſigne & præclarum opus à Deo diſpoſitũ eſt, prius eis oportuit innoteſcere. Sciebatur in pago, & neſciebatur in palatio: innotuerat in villa, & ignorabatur in curia. In hoc myſterio angelos diſcipulos habuimus, in hoc magiſterium noſtrum dedignati non ſunt magiſtri noſtri. Didicerunt ab oraculo quod nondum viderant in verbo, Deo etiam pro nobis ſic melius prouidente, vt eis contemptibiles nõ eſſemus. Neque tamen hoc de omnibus angelis dixerim, ſicut de aliquibus non dubitauerim. Nouerãt quippe omnes angeli à principio beatitudinis ſuæ, à quo, in quo, & per quem conditi fuerant, ſed propter quem non ita fortè ſciebant: nondum eis innotuerat heres ille vniuerſorum, cuius
Hebr.1. a obſequio deſtinati ſũt: omnes enim ſunt adminiſtratorij ſpiritus, omnes
Heb.3. d domus magni Salomonis ſecundum varia officia deputati ſunt officiarii.
3.Re.4. c

Et quemadmodũ ſi rex quidam diues & potens domum ignoto filio ſuo inſignem ædificet, regale palatium conſtruat, officiarios eligat, officia diſtinguat: alios œconomos, alios camerarios, alios ſecretarios, alios repoſitarios, alios pincernas & cubicularios, ſicut magnũ principẽ decet, ſtatuat: ampliſsimam ſupellectilem comparet, ſuperbum equorum & famulorum apparatum exquirat, mirabuntur omnes curiales quid ſibi velint hęc omnia, donec prodente patre puſillus princeps omnibus innoteſcat. Sic omnino in filio Dei vnigenito contigiſſe putandum eſt: omnis hæc mundialis machina tam ampla & mirifica domus illius eſt, quam illi cõſtruxit pater: angeli ſunt officiarij ſecundum ſuos ordines, prout illius miniſteriũ decuit diſtributi: hominum etiam diuerſi in eccleſia gradus iuxta Apoſtolum, in opus miniſterij diſtincti ſunt. Cæli cælorum, & quicquid ſupra cælum, & ſub cælo eſt, in huius ſacerrimi infantis obſequium conditi ſunt: propter ipſum ſũt omnia, ipſe eſt finis omnium. Hic inquam infans qui pannis inuoluitur, & in præſepio iacet, hic eſt princeps, & dominus, & hæres vniuerſorum, & quę in cælo, & quæ in terra, & quæ in abyſſo ſunt: ſicut in epiſtola Apoſtolus commemorat. Quem conſtituit hęredem vniuerſorum: per quẽ fecit & ſecula. Innotuit autem in fine temporum, cum patri libuit illũ mundo manifeſtare. Vſq; tunc mũdus ipſe vacuus quodammodo, & otioſus erat, quoniam illius finis nondũ apparebat. Sicut enim quãdo Deus cõdidit mundum, cùm cælos, terram, maria, arbores, & iumenta creaſſet, hæc omnia otioſa videbantur, donec homo, qui omnium illorum proximus finis erat, creatus eſt: ſic de omnibus iudicandum, donec incarnatus eſt Chriſtus. Quod & Ioannes inſinuat cùm ait. Verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Quaſi vnigeniti, quaſi principis, & hæredis omnium. Et Paulus. Quando venit plenitudo temporum, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Plenitudo temporũ illa eſt, in qua oſtenſo omnium fine conſummatus eſt mundus: nam vſque tunc vacuus erat, & imperfectus. Cui etiam conſonat Eſaias dicens. Quis ſuſcitauit ab oriente iuſtum? Et ſequitur. Quis hæc operat᷑ eſt & fecit, vocans generationes ab exordio: id eſt, conſummans omnia quę ab exordio cõdita ſũt. Decebat enim eum propter quẽ omnia, ſicut ait Apoſtolus, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſsionem cõſummari. Et alibi, omnia veſtra ſunt: vos autẽ Chriſti: Chriſtus autem Dei. Et iterum. Manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatũ in carne, & iuſtificatum eſt in ſpiritu: apparuit angelis, prædicatũ eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Vnde quàm primum egreſſus de virginis vtero, quaſi ſponſus de thalamo, cæleſtis princeps, mundo innotuit: ſtatim ei ſicut domino cæleſtia & terrena famulantur. Properant angeli regem ſuum adorare, ſicut ſcriptum eſt. Et adorent eum omnes angeli eius: feſtinant reges à longinquo, totius gẽtilitatis nomine nouo principi famulatum, & obediẽtiam exhibere: paſtores etiam ex propinquo Iſraelis

lis

Ephe.4 c. — Heb.1 — Gene.1 — Ioan.1 — Gal.4. a — Eſa.41. a — Heb.2. c — 1.Cor.3. d — 1.Tim.3.d — Pſ.18. — Hebr.1. b — Matth.2.a

dico vobis ô Ebionitę, ita ſentite de Chriſto: ſic antiquiſſimi vates, quorũ oraculis catholica fides fulcitur, intelligere docuerũt. Vnde Eſaias, Paruulus (inquit) natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis: & factus eſt principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius admirabilis, cõſiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri ſeculi. Et Micheas. Tu Bethlehem Ephrata, paruulus in millibus Iuda ex te mihi egredietur, qui ſit ſaluator in Iſrael: & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. Et pſalmiſta. Ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultauit vt gigas ad currẽdam viam, à ſummo cælo egreſsio eius. Quàm apertè hæc omnia vaticinia & humanam Chriſti natiuitatem, & diuinam eius potẽtiam profitentur. Paruulus datus eſt nobis, ſed vocabitur nomen eius Deus fortis. In Bethlehem ephrata orietur, ſed egreſſus eius à diebus æternitatis. Tanquã ſpõſus de thalamo ſuo, id eſt, à virginis vtero, ſed à ſummo cælo egreſsio eius. Quid eſt à ſummo cælo? niſi quod euãgeliſta pertonuit. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Inde primam ſuã originem traxit iſte puer: non ab Abraham, Iſaac & Iacob. Hoc magnũ eſt fidei noſtræ myſterium, & vnicũ fundamentum, cui quiſquis vera dilectione innixus fuerit, ſaluabitur: & qui illud ignorauerit, ignorabitur. In hoc omnis animarum ſalus & vita conſiſtit: hoc eſt inſigne illud amoris indicium, & inexplicabile beneficium, quo nos ſibi deuinxit diuinitas: hæc maxima & ſuprema gratia quam contulit orbi: quia ſic hominem exaltauit & ſublimauit,

Eſa. 9. b

Mich. 5 a

pſa. 18.

1. cor. 14 g

vt qui erat Deus noſter, fieret frater noſter, os de oſsibus noſtris, & caro de carne noſtra. Quanta nobis inde ſpes, quanta vitæ fiducia fratres? Hoc eſt myſterium illud abſcõditum à ſeculo, quod nemo principum huius mundi cognouit: nõ doctus Plato, non eloquens & verboſus Demoſthenes, nõ argutus & ingenioſus Ariſtoteles, non denique ſuperba philoſophorum caterua, vacuo ſapientiæ ſupercilio turgida. Sed quid de hominibus loquor? etiã angelis Dei à principio non fuit cognitum, ſicut reuelatum eſt ſanctis prophetis amicis Dei, à quibus illud plures angeli didicerunt, Apoſtolo teſte. Vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus, per eccleſiam multiformis ſapientia Dei. Quia enim propter homines maximè hoc tam inſigne & præclarum opus à Deo diſpoſitũ eſt, prius eis oportuit innoteſcere. Sciebatur in pago, & neſciebatur in palatio: innotuerat in villa; & ignorabatur in curia. In hoc myſterio angelos diſcipulos habuimus, in hoc magiſterium noſtrum dedignati non ſunt magiſtri noſtri. Didicerunt ab oraculo quod nondum viderant in verbo, Deo etiam pro nobis ſic melius prouidente, vt eis contemptibiles nõ eſſemus. Neque tamen hoc de omnibus angelis dixerim, ſicut de aliquibus non dubitauerim. Nouerãt quippe omnes angeli à principio beatitudinis ſuæ, à quo, in quo, & per quem conditi fuerant, ſed propter quem non ita fortè ſciebant: nondum eis innotuerat heres ille vniuerſorum, cuius obſequio deſtinati ſũt: omnes enim ſunt adminiſtratorij ſpiritꝰ, omnes domus magni Salomonis ſecundum varia officia deputati ſunt officiarii. Et

Gñ. 2. d

1. Cor. 2 b

Ephe. 3 b

Hebr. 1. a

Heb. 2. d

3. Re. 4. c

Et quemadmodũ ſi rex quidam diues & potens domum ignoto filio ſuo inſignem ædificet, regale palatium conſtruat, officiarios eligat, officia diſtinguat: alios œconomos, alios camerarios, alios ſecretarios, alios repoſitarios, alios pincernas & cubicularios, ſicut magnũ principẽ decet, ſtatuat: ampliſsimam ſupellectilem comparet, ſuperbum equorum & famulorum apparatum exquirat, mirabuntur omnes curiales quid ſibi velint hęc omnia, donec prodente patre puſillus princeps omnibus innoteſcat. Sic omnino in filio Dei vnigenito contigiſſe putandum eſt: omnis hæc mundialis machina tam ampla & mirifica domus illius eſt, quam illi cõſtruxit pater: angeli ſunt officiarij ſecundum ſuos ordines, prout illius miniſteriũ decuit diſtributi: hominum etiam diuerſi in eeclesia gradus iuxta Apoſtolum, in opus miniſterij diſtincti ſunt. Cæli cælorum, & quicquid ſupra cælum, & ſub cælo eſt, in huius ſacerrimi infantis obſequium conditi ſunt: propter ipſum ſũt omnia, ipſe eſt finis omnium. Hic inquam infans qui pannis inuoluitur, & in præſepio iacet, hic eſt princeps, & dominus, & hæres vniuerſorum, & quę in cælo, & quæ in terra, & quæ in abyſſo ſunt: ſicut in epiſtola Apoſtolus commemorat. Quem conſtituit hęredem vniuerſorum: per quẽ fecit & ſecula. Innotuit autem in fine temporum, cum patri libuit illũ mundo manifeſtare. Vſq; tunc mũdus ipſe vacuus quodammodo, & otioſus erat, quoniam illius finis nondũ apparebat. Sicut enim quãdo Deus cõdidit mundum, cùm cælos, terram, maria, arbores, & iumenta creaſſet, hæc omnia otioſa videbantur, donec homo, qui omnium illorum proximus finiſerat, creatus eſt: ſic de omnibus iudicandum, donec incarnatus eſt Chriſtus. Quod & Ioannes inſinuat cùm ait. Verbum caro factũ eſt, & habitauit in nobis: & vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Quaſi vnigeniti, quaſi principis, & hæredis omnium. Et Paulus. Quando venit plenitudo temporum, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Plenitudo temporũ illa eſt, in qua oſtenſo omnium fine conſummatus eſt mundus: nam vſque tunc vacuus erat, & imperfectus. Cui etiam conſonat Eſaias dicens. Quis ſuſcitauit ab oriente iuſtum? Et ſequitur. Quis hæc operatus eſt & fecit, vocans generationes ab exordio: id eſt, conſummans omnia quę ab exordio cõdita ſũt. Decebat enim eum propter quẽ omnia, ſicut ait Apoſtolus, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem ſalutis eorum per paſsionem cõſummari. Et alibi, omnia veſtra ſunt: vos autẽ Chriſti: Chriſtus autem Dei. Et iterum. Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatũ in carne, & iuſtificatum eſt in ſpiritu: apparuit angelis, prædicatũ eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Vnde quàm primum egreſſus de virginis vtero, quaſi ſponſus de thalamo, cæleſtis princeps, mundo innotuit: ſtatim ei ſicut domino cæleſtia & terrena famulantur. Properant angeli regem ſuum adorare, ſicut ſcriptum eſt. Et adorent eum omnes angeli eius: feſtinant reges à longinquo, totius gẽtilitatis nomine nouo principi famulatum, & obediẽtiam exhibere: paſtores etiam ex propinquo Iſraelis

Ephe.4 c. | Heb.1 | Gene.1 | Ioan.1 | Gal.4. a | Eſa.41. a | Heb.2. c | 1.Cor.3. d | 1.Tim.3.d | Ps.18. | Hebr.1. b | Matth.2.a

lis nomine ſeruitutem profitentur: omnia ſicut domino,ſicut deo,ſicut patris æterni vnigenito obtẽperant & obediunt.Hoc cunctis in euangelio Ioãnes euangeliſta intimat, hoc docet,vt dignè de puero ſicut de dei vnigenito ſentiamus. Cui Apoſtolus mirificè conſonat in epiſtola, dicens. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis ſuę,purgationem peccatorum faciens,&c. O cæleſtes fiſtulæ Ioannes & Paulus,quã concorditer, quàm ſublimiter perſonatis! o ſpiritus ſancti lyrę, quàm potenter,quàm dulciter cõcinitis! Quęnam eſt obſecro,aut eſſe poteſt hac harmonia concinnior,quæ iucundior,quæ ſuauior? Sed iam abyſſum hanc profundiſsimam cum omni humilitate, duce ſpiritu ſubintremus,ſacroſanctæ matris eccleſiæ examini & iudicio ſubmittentes, quicquid & hic, & alibi, ſiue dicto, ſiue ſcripto exponere & docere tẽtauerimus. Primò igitur inquiramus quęnam eſt cauſa,quòd Dei filius in ſcripturis ſanctis verbum ſoleat nũcupari. Non enim Ioannes primus hoc nomẽ inuenit: nam prior pſalmographus dixerat olim. Verbo domini cæli firmati ſunt.Et iterũ.Eructauit cor meum verbum bonũ. Et iterum. Miſit verbũ ſuum, & ſanauit eos.Et Eſaias. Exiccatum eſt fœnum,& cecidit flos, verbum autem domini manet in ęternum.Et iterũ. Videbit omnis caro pariter quod os domini locutum eſt: id eſt,verbum Dei. Antiquitus ergo hoc filij Dei vocabulum prophetis ſanctis fuerat reuelatum,in quo non modica diuinæ generationis notitia hominibus data eſt. Si enim filius verbum eſt, ipſa generatio proculdubio per intellectum eſt:verbum nanque intellectu gignitur & concipitur.Quantas ex huius nominis reuelatione diuinitati gratias homines debeamus, non facilè dici poſſet: plus enim vno hoc vocabulo, quàm vno libro integro continetur,vt ex ſequentibus patebit. Neque tamen per hoc illi quæſtioni ſatisfeciſſe credimus, quę apud ſapientẽ inquiritur Quod eſt nomen eius,aut quod eſt nomen filij eius,ſi noſti? Itaque quòd filius Dei verbum ſit, ex ſacris literis irrefragabiliter conuicimus: ſed quomodo verbum ſit,diffuſius exponamus. Eſt enim apud nos duplex verbum, oris ſcilicet, & cordis: vnum quod profertur exterius, alterum quod cõcipitur interius. Sed de quo iſtorum in diuinis intelligendũ ſit, propheta expoſuit,cùm ex perſona patris, in pſalmo ait. Eructauit cor meum verbum bonum. Vnde miror,cur neotericus quiſpiam in hoc loco tranſtulerit, in principio erat ſermo:licet enim, ὁ logos, vtrãque ſignificationem admittat, tamẽ verbum Dei nõ tam ſermoni quẽ proferimus, quàm interiori verbo cordis aſsimilari exiſtimandum eſt. Eſt autem verbum cordis, imago quędam & ſimilitudo rei, per intellectum producta,ei immanens: id eſt, quoddam ſimulacrũ intellectu formatum,& ei inhærens: vnde meritò partus cordis, & filius mentis poterit nuncupari. Eſt enim à natura vis talis inſita mẽti, vt poſsit omniũ rerum exteriorum in ſeipſa, velut in tabula quadam, imagines depingere, atque formare: ac propterea cũ intelligimus,imaginari dicimus: quia per intellectum rerum imagines cognoſcendo formamus. Mira profectò intellectus facultas, vt in ſeipſo

Marginalia: Hebr.1. a — Pſ.32. — Pſ.44 — Pſ.106. — Eſa.40 b — Ibidẽ — Prouer. 30.a. — Pſ 44 — Eraſm.

ſe ipſo ꝓdūcat in eſſe cognito, quicquid Deus extra produxit in eſſe reali: & ſicut Deus omnium creator eſt, ita quoque omnium plaſmator quodammodo intellectus ſit. Quod maius prodigium, quàm vt in mente alius mũdus intelligibilis ſit, qualis ad extra eſt iſte ſenſibilis? Ibi cælum, ſol, aſtra, maria, terra, arbores, animalia, arbuſta, montes, petrę, flumina: ibi leones, vrſi, equi, elephantes, aquilæ, & cætera omnia quę exterius videmus effigiata, ſunt. Vnde Ariſtoteles. Intellectus agẽs eſt quo eſt omnia agere: intellectus poſsibilis quo eſt omnia pati, id eſt, recipere imagines: ergo rerum & ſimulacra intellectu producta & in eo manentia, ſicut diximus, verba dicuntur. Ponamus ergo intellectũ quendam tanti vigoris & efficaciæ, vt intelligẽdo rerum omnium eſſentias, non fictitias & imaginarias, quales noſter intellectus format, ſed veras, reales, & eſſentiales formas ad extra producat. Exempli gratia, veros leones, veros elephãtos, veras aquilas, & veras columbas: ita vt ſi ego (exẽpli gratia) modò ex hoc pulpito cãpum iſtum leonibus, vrſis, equis, aquilis, intelligẽdo replerem, & extra me non imagines rerum, ſed formas iſtas veras & reales ex quadam mentis plenitudine, foras dicendo ſpuerem. Quæro à vobis, nonne tũc omnes illę formæ ad extra per intellectum productæ verba etiam dicerentur? Vtique: nam omne quod dicitur, verbum eſt: & illa intellectu dicuntur, quæ intelligendo producuntur: talis eſt intellectus diuinus. Vnde meritò Ambroſius, verbũ leonis, verbum equi, verbum elephantis vocat: quia intelligendo produ-
Ps. 148. cta ſunt. Ipſe enim dixit & facta ſũt Et in Geneſi. Dixit Deus, fiat lux, Gene. 1.
& facta eſt lux. Dixit Deus fiat firmamentum, & factum eſt firmamẽtum: & ita de alijs. Qua obſecro lingua dixit? non vtique alia, quã intellectu: intelligendo enim dixit, & dicendo creauit. Et vide, ne forſitã ſic illud angeli eulogium intelligendũ
ſit. Quia non erit impoſsibile apud Luc. 1. d
Deum omne verbum. Hęc itaq; differentia eſt inter intellectum increatum & creatum, quòd formas fictitias & imaginarias, quas intelligendo noſter intellectus in ſeipſo fingit, intellectus diuinus veras, & reales propter infinitam eius virtutem & efficaciam, ad extra producit. Vnde ſic intelligendus eſt Deus mundum iſtum ſenſibilem condidiſſe, ſicut tu apud te mundum alium in mente tua intelligendo formare ſoles: intellectus enim noſter intellectus diuini ſimilitudinem quandam habet, vt ſit ipſe effigiatiuus, quorũ eſt ille formatiuus. Sed procedamus vlterius inquirẽtes. Hic intellectus tam efficax & potens, qui non fictitia in ſeipſo, ſed realia ad extra verba intelligendo & dicendo producit, nunquid eſſentiam ipſam infinitam, increatã diuinitatis, ſicut creabiles eſſentias intelligit? notum eſt quòd ſic. Rurſus petamus, nunquid Deus propriam eſſentiam intelligẽdo, ſicut in cæteris per intellectum verbum producit, an non? Quis etiã proteruus philoſophus verbum in diuinis negare audeat? Ridiculum enim eſſet, vt qui ad eſſentias creabiles & finitas tam potens & fœcũdus eſt, ad ſeipſum & eſſentiam ſuam infœcundus & ſterilis inueniatur. Vn-
de per Eſaiam. Nũquid ego qui alios Eſa. 66.
parere facio, ipſe non pariam? & qui c
cęteris generationem tribuo, ſterilis ero?

ero? Simile nunc diceretur, nūquid
qui ad alias naturas fœcundus ſum,
ad me ipſum, & meam naturam ſte-
rilis ero? Producit ergo verbum nō
vtique fictitium & imaginariū, ſed
veram, realem, eſſentialem imagi-
nem deitatis: quam intelligit, ſicut
in cæteris naturis ſupra declarauі-
mus. Nam ſicut intelligendo eſſen
tiam leonis, veram & realem for-
mam leonis, id eſt, verum leonē: &
intelligendo eſſentiam equi, veram
& realem eſſentiam equi, id eſt, ve-
rum equum producit: & ita in cęte-
ris: ita intelligendo eſſentiam deita
tis, veram & realem imaginem, & fi
guram deitatis, id eſt, verum Deum
producit: neq; poteſt rectè aſsigna-
ri diſcrimen. Hoc verbum Dei, ego
voco filium Dei: verbum Dei, quia
intellectu deitatis productum: filiū
Dei, quia in naturæ ſimilitudinem
producenti ſimilis generatum: hoc
enim eſt eſſe filium. Cætera Dei o-
pera, verba Dei quodammodo dici
poſſunt, non obiectiuè, ſed produ-
ctiuè: nō ad intra dicta, ſed ad extra
prolata: verba Dei, ſed non verba
deitatis, id eſt, non intellectu diui-
nitatis in eius ſimilitudinem produ
cta, ſicut filius Dei. Vide quàm con-
Heb.1. cinnè euangeliſtæ Apoſtolus reſpō
b deat in epiſtola, de eodem verbo di-
cens. Qui cùm ſit ſplendor gloriæ,
& figura ſubſtantiæ eius: adde intel-
lectu producta, & erit integra diffi-
nitio verbi: hoc enim ſupra diximꝰ
eſſe verbum. Figura (inquit) ſubſtā
tiæ eius, id eſt, imago nō fictitia qui-
dem, quales noſter intellectus intel
ligendo formare ſolet, ſed ſubſtan-
tialis, realis, eſſentialis, & vera. Ver-
bum igitur quod euangeliſta nun-
cupauit, Apoſtolus exponendo diſ-
finiuit. His tertiam prophetæ vocē
addamus, & integra erit harmonia.
Eructauit cor meū verbum bonū, di ps.44.
co ego opera mea regi: lingua mea
calamus ſcribæ velociter ſcribētis.
Quàm ſuccinctè complectitur o-
mnia quę dicta ſunt, quàm potèter
vtranque exprimit productionem?
Eructauit cor meum verbum bo-
num: ecce productionem ad intra.
Dico ego opera mea regi: ecce pro-
ductionem ad extra. Sed ſigillatim
exponamus, nullum enim verbum
à myſterio vacat. Eructauit, id eſt,
ex illa plenitudine, ex illa immenſi-
tate, ex illa abundantia deitatis, ex
memoria fœcunda, quaſi ex ampliſ-
ſimo quodam vtero Dei, ex omni-
bus quę ſunt in eſſentia & notitia
patris, vt Auguſtinꝰ ait, plenè, per-
fectè, infinitè, ab intimis produxit:
O pulcherrimā expreſsionem, o ver
bum ad exprimendam diuinam ge
nerationem aptiſsimum: per quod
& plenitudo illa naturę & produ-
ctionis efficacia, vis & intimitas ex-
primitur. Ab intimis eructatum, nō
à foris creatum. Vnde ſequitur: cor
meum, id eſt, non de nihilo, ſed de
corde, de mea ſubſtantia productū:
non de nihilo factū, de corde & vte-
ro Dei verbū Dei eructatur. Sicut
alibi ait. Ex vtero ante luciferum ge ps.109
nui te. Ex corde, quia per intellectū:
ex vtero, quia ex memoria fœcūda
patris. Ecce producendi modum. Et
ſi per intellectum, ergo verbum nō
quidem fictitium & imaginarium,
ſed bonum, id eſt verum, reale, eſ-
ſentiale, perfectum, qualis eſt natu-
ra bonitatis ex qua producitur. Sic
ad intra dico, & ſemel dico, ſicut ſcri
ptū eſt. Semel locutus eſt Deus. Ad ps.61.
extra verò multipliciter. Dico ego ps.44
opera mea regi. Dico, id eſt, dicēdo
produco: opera ſunt, ſed quia dicta,
verba

verba quoque dici poſſunt: nõ quaſi immanentia, ſed quaſi prolata. Dico opera. O mirabilem locutioné: nos opera noſtra facimus, non dicimus: Deo auté dicere facere eſt. Sed cui dicat, & propter quem dicat, attédamus. Regi Chriſto domino, ex virgine nato: regi, ad quem videndum filias Hieruſalé exire inuitat, dicés.
Cát.3.d Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua. Regi, de
ps.71. quo in alio pſalmo orat: Deus iudicium tuũ regi da. Huic regi, & propter hunc regem, ſicut ſupra expoſuimus, omnia Dei opera dicta & cõdita ſunt: propter illũ fecit omnia: ipſe eſt finis omnium. Sed quomodo dixit ea, ſequitur. Lingua mea ca
ps.44 lamus, &c. Si lingua, quomodo calamus? Si calamus, quomodo lingua? Lingua eſt quę dicit, & dicẽdo producit: ſed quia non verba tranſitoria, ſed realia & permanentia dicit; quia dicendo format ad extra quod dicit, ideo calamus ſcribæ: calamus enim verba exterius ſcriptura format, & tranſitorijs verbis permanẽtes effigies reddit. Velociter ſcribẽtis: ſed quã velociter? Ipſe dixit, & facta ſunt. In momento, ſubitò, ſine mora, ſine labore, ſine tempore. Nõ me capio præ lætitia, quoties ſacrarum literarum inter ſe, & cũ ratione tantam conſonantiam intueor. Ex his (ni fallor) qualiter in diuinis verbum intelligendum ſit, & qua ratione filius Dei verbum dicatur, & quomodo à patre generetur, ex parte quantum humana fragilitas attingere poteſt, declaratum eſt: ſed quid huiuſmodi verbo Ioãnes attri
Ioan.1. buat, audiamus. In principio erat
a verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum. Quã ſubli miter de verbo ediſſerit, quã ſuccincte percurrit Deo coæternum, conſubſtantiale, coæquale principium! Vitam, lucem, aſſerit eſſe verbum: in principio (ait) erat verbum: id eſt ab æterno. Audi rationem. Ab æterno fuit intellectus, ergo ab æterno erat verbum: neque enim Deus ſine intellectu, neque intellectus ſine verbo eſſe poteſt: & verbum erat apud Deum, id eſt, in eſſentia deitatis. Patet: nã ſi in cæteris naturis per intellectum diuinũ producitur verbum, ergo à fortiori in natura diuina: non enim ad propriam tantùm naturam ſterilis erit intellectus diuinus, ſicut ſupra diſſeruimus. Et Deus erat verbum. Hoc etiã liquet: nam diuinus intellectus, ſicut diximus, non fictitias rerum imagines, & intentionalia verba, ſed veras, eſſentiales, & reales formas intelligẽdo producit, ergo verbũ à Deo per intellectum deitatis productũ, imago realis, vera, ſubſtantialis eſt deitatis, ergo Deus. Cùm enim in forma Phi.2.a
Dei ſit, nõ rapinã Deo facit, eſſe & nominari ſe Deum: alioquin ſi alterius naturæ verbum Dei eſſet, iam non verum deitatis verbũ, ſed quaſi fictitium exiſteret: & creatę & increatæ naturæ vnum & idem verbũ eſſet, quod eſt impoſsibile. Quòd ſi Deus erat verbum, ergo æquale & conſubſtantiale producenti: nam in Deo non eſt diſparilitas: et ſi in principio, ergo coæternum. Vnde ſequitur, hoc erat in principio apud Deum: id eſt, coæternum, conſubſtantiale, & coęquale producenti ſe Deo. Diſtinctionem quoque in diuinis ipſa productio aperte probat:

bat: cùm nihil poſsit producere ſe-
metipſum. Neque eſt inutilis iſta
repetitio: nam prius Deus eſſentia-
liter, & poſtmodum notionaliter ac
cipitur, vt reor. Omnia per ipſum fa
cta ſunt: & meritò quidem, nam cũ
verbum ſit vera, plena, eſſentialis,
& adęquata imago deitatis, omnia
quæ in abyſſo illa immenſa deitatis
continentur, verbo referuntur: o-
mnium ergo creaturarum ideas in
ſeipſo formaliter cõtinet, vt primũ
earum exemplar, & prototypus. O-
mnia ergo per ipſum, vt per exem-
plarium facta ſunt: & ſine ipſo factũ
eſt nihil. Sed quod factũ eſt in ipſo
vita erat. Nemo hoc dubitat: nã do-
mus quæ non viuit in ſe, viuit in ar-
tifice viuo. Sed ſi aliter legere lite-
ram iſtam iuuat, grandior eſt ſenté-
tia. Lege autem ſic. Sine ipſo factum
eſt nihil quod factum eſt: & ſequi-
tur, in ipſo vita erat. Id eſt, verbũ eſt
vita omnium, quia omnia ſuſtentat,
& omnia ab eo habent dependen-
tiam, ſicut eccleſia canit. Pōdus rei
vertibilis verbo virtutis ſuſtinés. Et
Hebr.1. a Apoſtolus. Portans omnia verbo
virtutis ſuæ: Sed vnde iſtam depen-
dentiam comprobabimus? Vtique,
quia Deus erat verbum; ſed ex ra-
tione verbi magis ratio perquiréda
eſt. Verbum Dei, ſicut deduximus,
omnium creaturarum exéplar eſt,
quæ per ipſum in ratione cuiuſdam
aſsimilationis, & quaſi veſtigia quę-
dam fiunt: ſicut ergo imago ſpeculi
ab obiecti præſentia dependet, &
radius à luce: ita etiam à verbo cun-
cta. Et vita erat lux hominum, imò
angelorum, imò omnium intelle-
ctuum. Hoc ſatis aperté deducimus.
Obiectum enim illuminat intelle-
ctum ſui præſentia, cùm illum vita-
liter in ſui cognitionem immutat:

cùm itaque verbum ſit primum &
vniuerſale omnium, repręſentatiuũ
omnium, ideas in ſeipſo continens,
in omnium cognitionem omné in-
tellectum illuminare poteſt, poten-
tius vtique & verius quàm obiectũ
ipſum creatum in ſui cognitionem
illuminet: eſt ergo verbum vniuer
ſalis lux omnium intellectuum: vn-
de meritò beati omnia in verbo vi-
dere dicuntur. Sed quia dixit, vita
erat lux, inſinuatur per hoc, ꝙ inde
habeat verbum quòd ſit lux omniũ
intellectuum, vnde quòd ſit vita o-
mnium exiſtentium, propter ratio-
nem idealem: inde enim dependen
tiàm, inde quoque illuſtrationé ſu-
pra deduximus. Et lux in tenebris
lucet. Creaturas maximè corpo-
reas, tenebras nominat: ſunt enim
quaſi illius veritatis & luminis vm-
bræ quædam, formam ſpiritualis
ideę exteriori corpulentia præferé-
tes: vnde propter quandam ſimili-
tudinem cum exemplario ſuo, in
quandam illius notitiá ducũt. Sicut
Apoſtolus ait. Inuiſibilia Dei, per Rom.1. a
ea quæ facta ſunt, intellecta conſpi-
ciuntur. Sed tenebræ eam non com
prehenderunt. Quia infinité melius
eſt illa lux quàm per tenebras re-
pręſentetur, infinitos etiam mũdos
creabiles in ſe cõtinet, quorum for-
mas hic orbis non refert: vnde quia
naturalis hęc cognitio luminis, quę
per creaturas eſt hominum, nõ ſatis
erat ad vitam, fuit homo miſſus à
Deo, &c. Audiſtis quid de verbo dei
euangeliſta ſonuerit, audite nunc
Apoſtolum prorſus ſimiliter cõci-
nentem: euangelij enim & epiſto-
lę mira eſt concordia. Ioãnes de ver
bo Dei concinit, & Paulus Dei ver Heb.1. a
bum diffinit, dicens. Qui cũ ſit ſplé-
dor gloriæ & figura ſubſtátię eius.

Ioannes

Ioannes ait. Deus erat verbum. Et
Apoſtolus ad filium. Thronus tuus
Deus in ſeculum ſeculi. Ioannes
Ioan. 1. ait, omnia per ipſum facta ſunt. Et
Hebr. 1 a Paulus. Quem conſtituit hæredem
vniuerſorum, per quem fecit & ſe-
Ioan. 1. cula. Ioannes ait. In ipſo vita erat
Heb. 1. a lux. Et Paulus, portans omnia ver-
bo virtutis ſuę. Ioannes ait, vita erat
lux hominũ. Et Paulus, purgationẽ
peccatorum faciens. Eſt enim illu-
minatio, purgatio quædam vt Dio-
nyſius ait. Vidiſtis & mirabilem cõ
centum & harmoniam. Non atten
ditis, quàm dulciter cæleſtes fiſtu-
læ eodem ſpiritu perflatæ ſibi cor-
reſpondeãt? Hæc omnia de verbo
Dei & eius productione tam diffu-
ſè deduximus, non quòd fidem pro-
bare velimus, abſit abſit à nobis tãta
Eſa. 53. c vecordia: ſcriptum eſt enim. Gene-
ps. 130 rationem eius quis enarrabit? Non
ambulabo in magnis, neque in mi-
rabilibus ſuper me. Infinitè melius
& perfectius verbum & eſt, & gi-
gnitur, quàm à nobis vel dici vel
cogitari poſsit: ſed cum omni hu-
militate de ſupercæleſtibus ratio-
cinati ſumus: tum vt abyſſum ſa-
pientiæ in hoc euangelio abſcon-
ditam ex parte demonſtraremus,
vt ſciant philoſophi, quia non eſt
ſine ſapientia fides: tum vt fidem
rationi & veræ philoſophiæ non eſ
ſe contrariam, contra inſultantes
paganos oſtenderemus: tum etiam
vt viam fidelibus panderemus ad
intelligendum, qualiter philoſo-
phi fidei noſtræ ſimilia prædixe-
runt. Aſſerit enim Auguſtinus, in
libris Platonicis eadem in ſenten-
tia licet non eiſdem verbis, quæ
in hoc Ioannis euangelico exor-
dio, prælegiſſe. Non euangeliſta Pla
tonizauit, ſed Plato euangelizauit.

Vnde enim Ioannes inde Plato ac-
cepit: licet aliter per ſcalam intelle-
ctus noſtri, ſicut ſupra deduximus,
philoſophi ad diuinum intellectum
& diuinum verbum conſcenderũt,
& modo ſupradicto ratiocinantes
de verbo Dei fidei ſimilia conſcri-
pſerunt: non ab eis accepimus, ſed
omnes à veritate. Scripſit etiam ille
Triſmegiſtus philoſophus antiquiſ
ſimus, vt fertur, librũ de verbo Dei:
& Platonici de eodem verbo multa
dixerunt, triplicem mundum ſta-
tuentes, idealem in verbo, intelligi-
bilem in intelligentia, ſenſibilem in
rebus. Conſimiliter ad id quod euã-
geliſta nunc ait. In mundo erat, &
mundus per ipſum factus eſt, & mũ-
dus eum non cognouit. Sed magi
Pharaonis in tertio ſigno (ſicut ait
Iſidorus) defecerunt: cùm nan-
que de verbo Dei, & de ipſo Deo,
multa conſcripſerint, de Spiritu
ſancto nihil penitus cognouerunt:
quanuis Plato Trinitatem quãdam
poſuerit, à noſtra non longè diuer
ſam, ſcilicet, Deum, verbum, & ani
mam mũdi, quæ anima Spiritui ſan
cto quodam modo reſpõdere vide-
tur: ſed non ſicut fides, omouſion,
ſed ſubſtantia, perfectione, & di-
gnitate inter ſe diſtantem: cuius
philoſophicam inuentionem ſto-
lidè ſecutus eſt Arrius. Quod au-
tem euangeliſta conſequenter ad-
iunxit. Et verbum caro factum eſt.
Hoc philoſophicum ſuperciliũ pe-
nitus ignorauit. Non fuerunt digni
huius ſeculi ſapientes, quibus tan-
tum myſterium panderetur. Vn-
de ſaluator ipſe ſuper hoc Deo pa- Luc. 10 d
tri ſuo gratias agens, confiteor (in-
quit) tibi pater domine cæli &
terræ, quia abſcondiſti hæc à ſa-
pientibus & prudentibus, & reue-

laſti ea paruulis:ita pater, quoniã ſic fuit placitum ante te. Verbi potentiam & excelléntiam ex parte attigerunt, ſed deiectionem & humiliationem penitus neſcierunt. Imò cùm poſtmodum in orbe apoſtolis prædicaretur, ſcãdalum illis videbatur tanta dignatio: & quod ad amorem & laudem prouocare debuerat, incitabat ad riſum. Quàm è contrario nunc noſter euangeliſta, vt magnificaret amplius dignationem, ponderauit expreſsius deiectionem! non enim dixit, verbum homo factũ eſt, ſed caro: vt inter extrema diſtantiora admirabiliorem tranſitum denotaret. Quid enim verbum? quid caro? In ſpiritualibus aſcende quantum poteris, per angelos, archangelos, thronos, dominationes & poteſtates, tanto vtique melior omnibus effectus, quantò differẽtius præ illis nomẽ hæreditauit. In corporalibus verò deſcende quantum poteris, nihil carne infirmius, nihil corruptibilius, nihil debilius. Denique ſicut propheta ait. Omnis caro fœnum, verbum autẽ domini manet in æternũ. Filius Dei pro te ò homo ſic humiliatus eſt: & vt Apoſtolus fortius ſonat, exinaniuit ſemetipſum, id eſt, ferè ad nihilum ſe redegit. Et ſicut ipſe in pſalmo ad patrem clamat. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Attende & conſidera quid pro tanta dignatione tuo rependere debeas conditori: & non ſcandalizat, ſed inflammat: non perturbat, ſed humiliat nos iſta deiectio. Non cum philoſophis irridemus, ſed tanti beneficij pondere victi ſuccumbimus, ad huius verbi ſonitum proſtrantes noſmetipſos. Attigit verè ſapientia à fine vſque ad finem fortiter, vt diſponeret omnia ſuauiter. Et enim potenter voluiſſet, multis alijs modis hominem redimere potuiſſet. Stupenda prorſus tam diſtantium naturarum tam intima & indiſſolubilis vnio: vt ſicut in diuinis, in tribus perſonis vna eſt ſubſtantia, ita & in vero Deo & homine Chriſto, in tribus ſubſtantijs diuinitatis, ſcilicet, anima, & corpore, vna ſit perſona. Arcem quidem tenet vnitas Trinitatis, qua tres perſonæ vna ſubſtantia ſunt: ſecundo tamen loco illa præcellit qua è conuerſo tres ſubſtantiæ in vna Chriſti perſona ſunt. Quàm mirificè in libro regum hæc verbi exinanitio vſque ad carnem, per illam prophetę incuruationem ad puerũ deſignata eſt! expreſſa quidem huius rei figura, qua in tota lege ſignantior non eſt vlla: ſed quia olim eam expoſuimus, nunc repetere nõ eſt opus. Mira Dei exinanitio vſq; ad carnẽ, mira quoq; carnis exaltatio vſq; ad Deum. Inclinauit cælos, id eſt, attributa diuina, & deſcẽdit. Sed vſquequo? Et caligo ſub pedibus eius. Et aſcendit quoq; caro, & volauit. Sed vſquequo? ſuper cherubim, ſuper pennas ventorum. Deſcendit Deus vſq; ad mortis caliginem, aſcẽdit caro vſque ad Dei æternitatem: deſcendit Deus vſque ad paſsiones carnis, aſcendit caro vſque ad proprietates Dei: Deus humanatus eſt vt caro deificaretur: Deus factus eſt homo, vt homo fieret Deus. Verbũ caro factum eſt, vt nos à carnis onere & ſeruitute liberaret: erat enim ante importabile carnis onus, non tolerabile iugum. Gigantes gemebant ſub paſsionum aquis: & inundantes carnis impetus viri etiam perfecti vix ſuſtinere valebant.

Sub

Marginalia: 1 Cor. 1 d — Hebr. 1. b — Eſa. 40 b — Phil. 2. a — Pſ. 68. — Sap. 8. a — Bernar. de conſ. ad Eu. ge. lib. 5 — Pſ. 17. — Iob. 26. b

Sub grauiſsima ſarcina debilis & infirma hominũ natura premebatur: neq; erat qui liberaret à iugo. Vidit Deus, & miſertus eſt noſtri: miſeratus eſt vicē & ſortē noſtrã: miſit manum ſuã ex alto, & liberauit nos, &
ps. 143. eripuit nos de aquis multis, & de manu filiorũ alienorũ. O inæſtimabilē dignationē, o ineffabilem charitatē: de throno maieſtatis ſuę deſcendēs pijſsimus ac clemētiſsimus rex, ſarcinã quæ infirmũ ac debilē opprimebat hominem, humeris ſuis accepit, & eum ab onere ſubleuauit: aſsũpſit in ſe carnē, & aſſumendo curauit, & curãdo leuificauit. Aſcēdit Deus ſuper nubē leuem, & ingreſſus AEgy-
Eſa.19.a ptũ omnia ſimulacra AEgypti à facie eius mota ſunt: id eſt, Deo carnē aſſumēte, & mundũ intrãte, turpia carnis idola, & lubricitatis ſimulacra corruerũt. Quã mirificē hoc Dei erga nos tã inſigne beneficiũ Eſaias cecinerat olim, qui poſtquam verbi incarnationē & natiuitatē ſpiritua-
Eſa.40. a lem enarrauerat, dicēs. Cõſolamini cõſolamini popule meus, dicit dñs: loquimini ad cor Hieruſalē, & aduocate eam, quoniã cõpleta eſt malitia eius: dimiſſa eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu dñi duplicia pro omnibus peccatis ſuis, &c. Et infra: omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & reuelabitur gloria domini, & videbit omnis caro pariter, quod os domini locutũ eſt: adiungit illico. Vox dicētis, clama. Quaſi diceretur ei: o ingrate, hęc vides & taces? hæc agnoſcis & ſiles? Tale hoc beneficiũ eſt, vt poſsis ſuſtinere ſilentiũ, & nõ potiùs viſcera rumpãtur præ gaudio, & fauces à laude rauceſcant. Clama, & dixi quid clamabo? Superat omnē linguã iſta dignatio, vincitur à maieſtate locutio. Clama (inquit) ſicut potes, & dic: omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quaſi flos agri. Exiccatũ eſt fœnũ, & cecidit flos, quia ſpiritus dñi ſufflauit in eo. Et exponēs adiũgit. Verē fœnũ eſt populus, exiccatũ eſt fœnũ & cecidit flos, verbũ autē dñi manet in ęternũ. Quid lucidiꝰ, quid apertius? fœnũ eſt populus, fœnum eſt caro, verbum caro factum eſt. Et exiccatũ eſt fœnum, & exaruit caro. Sed quomodo ſiccatum eſt? quia ſpiritus domini ſufflauit in eo. Effudit de ſpiritu ſuo ſuper omnē carnē, & exiccata eſt, & flos eiꝰ cecidit. Olim homo per peccatũ totꝰ degenerarat in carnē, ſicut ſcriptũ eſt, nõ permanebit ſpiritus meus in homine, quia Gñ.6.a
caro eſt: carnem illã aſſumpſit deus, & totus homo mutatus eſt in ſpiritũ, Deo facto homine: homines ex carnalibꝰ in ſpirituales; ex terrenis in cæleſtes, ex beſtialibus in angelicos demutati ſunt: factus eſt Deus filius hominis, vt filios hominũ filios Dei faceret. Vnde Ioannes dicturus quia verbum caro factũ eſt, vt huius tãti operis finē vtilitatemq; mõſtraret præmiſit: dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, nõ omnibꝰ, ſed his qui credunt in nomine eius: qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex volũtate viri, ſed ex deo nati ſunt. Sed quid ſolũ autoritatibus agimus? experiētiã, ſi placet, cõſulamꝰ, & apertiùs innoteſcet. Dicite fratres ante Chriſti aduentũ verbo nondũ incarnato, quales genuit natura homines, quales filios humanitas procreauit? In tãto tēporũ curriculo quos legiſtis virgines? quos cęlibes inueniſtis? Vix duo vel tres Helias & famulꝰ eius Heliſęus: neq; hos virgines quidē legimus, ſed vxores habuiſſe nõ legimus: cæteri omnes

etſi ſancti,in cõiugio ſeruierũt. Nũc verò carne à filio dei aſſumpta,quot virginum choros,quot cælibum cu neos,quot continẽtium caſtra in ec cleſia videtis? An nõ exiccatum eſt fœnũ,& cecidit flos?an nõ omnis vi ror carnis exaruit,&emarçuit vigor eius,poſtquã Deo cõiuncta eſt:Con ſiderate poſt domini incarnationẽ AEgypti & Paleſtinę eremũ:luſtra te ſolitudines angelicis hominibus plenas,qui ſic in carne, quaſi extra carnem degebãt: carnẽ quidẽ ſupra ſe portãtes,ſed paſsiones eius & gra uedines ferè penitus ignorãtes.Nun quid nõ in eis caro exiccata,&leuifi cata erat?nũquid nõ flos ei⁹ ceciderat? & viriditas eius omnis aruerat? Sed vnde ſiccata?quia ſpiritus flauit in ea:incaleſcente ſpiritu exaruit in eis caro.Quid in eis,obſecro,carneũ niſi ſola exterior ſpecies apparebat? O bone Ieſu,quas tibi gratias pro tãto beneficio mũdus perſoluet? quid tibi reddẽt homines, quos ferè per gratiã tuam in naturã alterã cõmutaſti? grauiſsimũ carnis onus ſubire non recuſaſti, vt eam nobis leuifica res. Nã etſi caro illa tua ſacra,iuxta

Eſa.19.a prophetæ vaticiniũ,nubecula leuis fuit, & totius peccati põdere caruit, tamẽ hoc ipſum,laſſari, fatigari, reſolui,eſurire,ſitire,frigeſcere,naſci, pati,mori,cęteriſq; carnis paſsionibus inculpabilibus ſubijci,quãti laboris & moleſtiæ fuit?O durũ patris imperiũ,& grauiſsimã iniunctionẽ: conſiderate fratres,ſi cuipiã angelo nũc Deus præciperet, vt carneo cor pore veſtiretur,moleſtias carnis experiretur, & paſsiones eius ſentiret, quã grauis illi hæc obediẽtia fieret: nonne alter infernus illi hęc ſarcina videretur? Quid ſi dolores acerbiſsi mos,cruciatus diros,mortẽ,et crucẽ in ea ſubire præciperet, quæ omnia filius Dei vnigenitus pro nobis pati nõ dedignatus eſt, vt nos ex homini bus deos faceret, & in ſui gloriam permutaret? Factus eſt particeps hu manitatis noſtrę,vt nos participes fa ceret diuinitatis ſuę. Meminiſtis fratres ſimilitudinis illi⁹ euãgelicę,qua regnũ cælorum cõparatur fermẽto, Matth. quod acceptũ mulier abſcõdit in fa- 13.d rinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.O admirandã ſimilitudinẽ,di uina ſapiẽtia tria ſata farinę,corpus, animã & ſpiritũ, hoc eſt animæ vnius duplicẽ portionẽ in Chriſto fer mẽto deitatis fermẽtauit,&illud fru ſtum fermentatum toti humani generis maſsæ in ſacramẽto cõiunxit, donec tota electorũ maſſa fermenta retur & deificaretur. Sicut qui vnũ carbonẽ incendit,& illũ cæteris cõmiſcet,donec incendãtur omnes: vt quos nõ deificauit aſſumendo,deifi caret ſumptus ab eis,& vt ita dixerim illis incorporatus.Nũc autẽ hæc fermẽtatio nondũ apparet, quia etſi filij Dei ſumus,nondum apparuit quod erimus: cũ autẽ Chriſtus vita 1.Ioã.3. noſtra apparuerit, tũc fermentatio a iſta publica erit, quia ſimiles ei erimus: & qualis illa portio carnis in Chriſto, talis omnis maſſa electorũ videbitur. Vnde Pſal. Cũ dederit di pſ.126 lectis ſuis ſomnũ: ecce hæreditas domini:ecce merces,ecce filij, ecce fructus vẽtris. Tunc quid verbũ caro factũ mundo cõtulerit apparebit: tũc pars fermẽtata & pars azyma notiſ ſimæ erunt,quando fulgebunt iuſti Matth. ſicut ſol in regno patris eorum, & 13.f. impij in tenebris conticeſcent: quãdo qualis cæleſtis, tales cęleſtes: & 1.Reg.c qualis terreſtris, tales & terreſtres. b Quando natura hæc noſtra in quo- 1.cor.15 libet beato diuino quodam lumine f.

illuſtrabi-

illuſtrabitur,& ad eſſe diuinũ miro quodam modo eleuabitur: vt plus quilibet beatus videatur habere de Deo,quàm de ſeipſo. Quando ſol il le potentiſsimus nubecula noſtræ carnis impreſſus, miris eam colori-
1.cor.12 bus & candoribus illuſtrauit: quã-
a do erit Deus omnia in omnibus, & filij Dei effecti in illa cæleſti Hieru ſalem cũ Chriſto domino vero Deo & patre noſtro regnabimus,& gaudebimus:cui eſt honor, & gloria,& imperium in ſecula ſeculorũ. Amẽ.

DEO GRATIAS.

IN EPIPHANIA DOmini. Sermo primus hiſtorialis.

THEMA.

¶Apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera,aurum,thus & myrrham. Matthæi.2.

GRandis feſtiuitas hodierna fratres, neq; minori quã natalis domini gaudio celebrãda: ſuccedũt ſibi mutuò ſacra ſolennia,ne fidelibus populis deficiant gaudia. Illo die natus eſt dominus,hodie mõſtratus eſt:illo die ex vtero genitꝰ prodijt, hodie radianti ſydere manifeſtatus innotuit.Quid obſecro naſci profuiſſet, ſi nõ dignaretur agnoſci Iudęis, Gẽtilibus,& Paganis? Ignorata quid cõtulit natiuitas ſaluatoris? Grãdis vtique miſericordia,& redundans gratia,quòd natus de virgine,reuelante ſe angelo,& prodẽte cęlo,ſtatim his pro quibus naſcebatur, innoteſcere voluit.Intelligite fratres myſteria, perpẽdite ſacramenta:illo die natus eſt Chriſtus,& hodie deſpõſatus eſt: tunc proceſsit tanquã ſpõſus de thalamo ſuo,dilectæ ſuę aſpectibꝰ prę- ps.18.
ſentiãdus,viſus eſt,& agnitus ab illa: &quia ſpecioſus forma præ filijs ho ps.44
minũ,placuit in oculis eiꝰ,& amore liquefacta ſtatim ꝓperat ad amplexus .O formoſe puer ab vtero cõnubia ducis? modò naſceris, & ſponſæ iam ſolatia quæris? o virgo ſacra,nuper edidiſti, & iam illũ deſponſaſti? Vna die ſpõſus & ſpõſa orti ſũnt,& eadẽ hora qua nati, deſponſati ſunt: coætanei inuicẽ ſunt,licet alioquin ille æternus eſt.A pręſepio, quaſi à lectulo,ſpõſam ad connubia trahit: vocat angelo, vocat ſidere,neq; longas ſuſtinet amoris impatiẽtia moras:patrem & matrẽ recẽs infans teſte vaticinio nominare nõ nouerat,
& iam ſibi Samariã & Damaſcũ in Eſa.8.a
fœdere ſociabat.Cõſueuerũt parentes aliquãdo præcoci cõiugio copulare infantes, vt ſe mutuò magis amẽt,& cũ creſcẽtibus creſcat amor: firmius enim hæret affectus qui teneris inſeritur animis,neq; facilẽ rũpitur amor qui cũ lacte bibitur:vnde fit ille amor quaſi naturalis, qui in cordibus hominũ ab infantia coaleſcit:neq; iam illa vxor ſolũm, ſed quaſi ſoror habetur, quæ ab ortus initio copulatur. Vt ergo ſponſam ſuã cęleſtis infãs ardẽtius tenaciuſq; diligeret,ab infantia duxit eam: vn Cãt.4.c
de eam in cãticis ſororẽ, ſpõſam vocat: quia,ſcilicet, cũ eo ab vberibus creuerit. Eſt autẽ ille ſicut ſpecioſus & diues,ita potẽtiſsimus & nobilis, ab altiſsimo genere originẽ ducens: illa autẽ ẽ cõtrario fuſca paululum, & ignobilis, ruralis & ruſtica , ex Adæ terreni genere orta : timeri poterat, ne forte adultus deſpiceret illam princeps pacis, niſi puer ab

infantia duxiſſet eam: vnde illum cęleſtis pater, & virgo mater deſpõſare feſtinant. O quomodo adamauit eam! O quantum dilexit illam! quid non pro illa paſſus, quid non aggreſſus eſt? duriſsimos agones, certamina fortia, & periculoſa diſcrimina pro eius amore ſuſtinuit: mille ſe periculis laboribus, & morti expoſuit, vt eam ſibi coniugio retineret: triginta tribus annis pro
Gñ.29. c ea patri ſeruiuit duro ſeruitio, & videbantur pauci dies præ amoris magnitudine. Corpore ſuo ſubarrhauit eam, ſpiritu ſuo ornauit eam, ſanguine ſuo mundauit eam, potenti lauacro & fortiſsimo abluit eam,
Ad.Ephe.5.f. vt exhiberet ſibi ſponſam acceptabilem, ſine ruga, & ſine macula pulcherrimam. Vnde pulchritudinis eius, quam ipſe in ea fecerat poſtmodum admiratus, exclamat: & ec-
Cãt.1.d ce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Oculi tui columbarũ. Hæc eſt feſtiuitas quã recolimus fratres, ad hanc celebrandam cum gaudio conuenimus. Sacra cæleſtis principis connubia fiunt, læta illius ſponſalia celebrãtur: ad hoc ſapiẽtiſsimi reges ex oriente venerũt, & in hoc onuſtos muneribꝰ dromedarios deferũt: legati ſpõſæ ſunt, illiꝰ nomine paranymphi veniunt, cum filio virginis inire cõnubia, dare fidẽ, & manibus ſacris iungere manus. Audierant ſiquidem procul narrante ſydere, quia de thalamo ſuo ſponſus
p̃s.18. proceſſerat: cõnubij fœdera inire feſtinant, ne prior alia vxor accedat. Hoc & Dauid pſalmographꝰ olim
p̃s.67. propheta cecinerat. Venient legati ex AEgypto, AEthiopia pręueniet manus eius Deo. Ab AEgypto tenebrarũ legati deſtinantur ad lucẽ: & AEthiopiſsa gentilitas cãdoris ęter ni manus anticipat, ne ſpõſum ei lippis ſynagoga oculis ſubripiat, & ablato illo cõfuſa permaneat. Vę ti- Luc.19. g
bi miſera ſynagoga, væ tibi ſtolida & cęca: illũ quẽ tãdiu expectaueras amiſiſti. O ſi cognouiſſes & tu, o ſi ſcires quæ in medio tui aguntur hodie: ecce relinqueris hodie deſerta, vidua, ſola, & deſolata. Sic enim de te ꝓpheta vaticinatus fuerat olim. Eſa.1.c.
Et relinquetur filia Sion ſicut vmbraculum in vinea: & ſicut tuguriũ in cucumerario. Fœdus cum alia firmatum eſt, & ſolui nõ poterit: dedit munera, accepit arrham: nũquã huius ſpõſę ſpõſus fidelis fœdera violabit. Verba fœderis ſi ignoras, agnoſcito. Hic eſt Deus, Deus noſter in ęternũ, & in ſeculũ ſeculi: ipſe reget p̃s.47
nos in ſecula. Legatorũ principum verba ſunt: qui vt hoc agerẽt, cõgregati ſunt, & conuenerunt in vnũ: hi ſunt arietes illi, de quibus alius propheta prędixerat. Omne pecus Ce- Eſa.60. b
dar cõgregabitur tibi: arietes in Nabaiot. Arietes gregis Cedar, id eſt, obſcurę gẽtilitatis duces, iſti ſũt qui nouo paſtori nouum offerũt famulatũ. Priores iſti naſcẽti Chriſto venerunt in Nabaiot, id eſt, Bethlehẽ, quos reliquũ omne pecus quoq; ſequetur. Sed quomodo tam cito eis innotuit natiuitas ſaluatoris? nõ hominis quidem eloquio, ſed ſtellæ radio. Viderunt radiantẽ ſtellã, & ortũ eſſe ſolẽ veluti ex lucifero cognouerũt. Quomodo autẽ noui ſyderis idioma perceperint, variẽ exponitur à diuerſis. Chryſoſtomꝰ à vaticinio Balaã pręmonitos fuiſſe Magos affirmat, ex cuiꝰ genere traxerãt for taſsis originẽ: eſt autẽ huiuſmodi vaticiniũ in Numerorũ libro. Dixit Ba Nume. 31.c
laam filius Beor, dixit homo cuius obthuratus eſt oculus, dixit auditor

ſermonum

ſermonum Dei, qui nouit doctrinam altiſsimi, & viſiones omnipotentis videt. Videbo eum ſed nõ modò: intuebor illum, ſed non propè. Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab, &c. Hanc ortus domini prophetiam (vt dicunt) patres filijs expoſuerãt, & agnito myſterio, ab illo tempore in monte Victoriano excubias obſeruabant, donec ſidus optatum apparuit. ¶ Sed Auguſtinus, magiſterio angelico illos myſteriũ didiciſſe rationabilius iudicat: vel potius, ſicut Leo ait, diuino radio illuminati ſũt intus. Dedit enim aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri: & ſe inueniendũ obtulit requiſitus: quanuis & ipſa ſtellæ nouitas, & inſolita magnitudo, magnũ aliquid portendere videretur: erat nanque ab alijs ſideribus ſubſtãtia, motu, ſitu, lumine, & magnitudine longè diuerſa; vt ſuo radio admirationem quandam induceret & pauorem. Quòd autẽ nati regis portentũ exiſteret, diuina (vt credim⁹) reuelatione nouerunt. Ipſe enim qui iacebat in præſepio, fulgebat in cælo: & quos ſydereo radio illuminabat exterius, diuino lumine irradiabat interius: nã & paſtores nõ angeli ſolius, ſed Dei claritas circũfulſit. Sequũtur ergo superni luminis ducatũ deuoti principes, & ortũ iuſtitię ſolẽ micantis ſyderis radio perluſtrant: regiamq; ciuitatem ingreſſi, noui regis ortum audacter inquirunt. Nequeo ſatis mirari horũ principum animoſam fortitudinem: in alieno regno, regnante tyranno, nouum perquirere regẽ, aperti periculi res eſt: neq; potuit latere ſapientes viros tam euidens & notorium diſcrimen. Quomodo putas ad hanc vocem concitatur in eos fera crudelis? quas non parat mortes, quos gladios non acuit ad vindictam? Herodes ille Idumæus erat, & Iudæorũ regnum nequiter intruſus violentia poſsidebat, atque propterea ſuſpectum habebat omnem euẽtum: quicquid fiebat, quicquid accidebat coniurationem ſuſpicabatur, & ſui capitis periculum æſtimabat. Nouerant hoc Magi prudentes, nouerant regis immanem tyrannidem, trucẽ animum: nouerant truculẽtum hoſtem, ſicariũ, in populos, in filios & domeſticos parricidam: ſed animoſitate ingenua ſtant intrepidi corã regẽ, audaciq; eloquio impij tyranni vultus & ora confundunt. Mira fides, pro eo quem nondũ viderant, mortem & extrema omnia ſuſtinere parati: prius cõfeſſores, quã viſores: prius voto martyres, quã oculo inſpectores effecti: omni nanq; malitia ſuperiorem ſuam indaginẽ arbitrabantur: & quia cęleſtem regẽ inquirunt, terrenũ non formidãt offendere principatũ. ¶ Turbatur ergo Herodes, nimirum quia alienigena tyrãnus erat: ſed tu ò nequiſsima, ò perfida Hieroſolyma, cur ita turbaris? vt quid cum nequiſsimo tyranno triſtaris? Saluator tibi naſcitur tandiu optatus, tam longè ante promiſſus, tot lachrymis & precibus à patribus poſtulatus, rex potens & magn⁹, qui te à ſeruitute eripiat, qui ęmulos tuos ſub pedibus conterat, qui te gloria & honore nobilitet & exaltet, qui omnium bonorum te affluẽtia repleat & amplificet, qui famam gloriamque tuam ſuper aſtra euehat & reponat, quem prophetæ cecinerant, patriarchę ſignauerant, antiquitas omnis feruenti animo

Nume. 24 c

concupierat: & tu miſera & cæca, audito eius natalitio turbaris? & quod magis horrendum eſt, illius mortẽ excidiumq́; cum diro tyranno machinaris? quid dicam tibi ô generatio praua, & peruerſa? o viperarum venenata progenies, quid dicã tibi?
Deu.32 a Hæccine reddis Deo tuo, Meſsiæ tuo, popule ſtulte & inſipiens? Hæc ſũt natalis eius feſtiua tripudia, hæc læta iucunditas, hæc gaudia, hi ludi, hæ choreæ, & paſsim vbique canentium fuſa lætitia? Sic ſaluatori tuo natalitia feſta perſoluis: ſic optati Meſsiæ genialia ſolennia colis? Quis ſuper tanta malitia & ingratitudine non ſuccenſeat? quis aduerſus gentem procacem & malignam non indignetur: Superat verè ſuperat omnem indignationem tantæ magnitudo nequitiæ, malitiæ pondus, ingratitudinis labes. Meritò
Roma. 11.a. domine, & bene meritò repuliſti eam: iuſto eam iudicio diſsipaſti. Non prout meruit actum eſt ei, neque ſecundum eius malitiam redditum eſt illi. Euenit profectò huic
Gñ.27. d populo cæco, quod cæcutienti Iſaac patriarchæ olim cõtigerat, vt præſentem non agnoſceret filium, de quo in futurum multa præuidebat. Sic populus iſte, Chriſtum dominũ quem ore prophetico longè ante prænunciauit, coram ſe poſitũ non agnouit: excæcauit enim eos malitia ſua, ne radiantem lucem perſpicerent, quã quærebant. Sed ad Herodem redeamus. Diſsimulat callidè vulpina ſoboles amaritudinem animi, quam ex Magorum nuncio conceperat: ſenatum conuocat, cõcilium congregat, legis peritos interrogat, quæruntur de Chriſto teſtimonia, conferuntur tempora, diſcernuntur indicia: & quò apertius rei veritas aperitur, eò intenſius venenatus anim⁹ intra ſe aduritur. Varia ergo ſecum voluenti animo, ſententia ſtat religionẽ ſimulare, & Chriſtum dominum interficere. O dementiam ſingularem, Meſsiam tot retrò ſeculis à Deo promiſsũ, à prophetis prænunciatũ, à patribus expectatum, & nunc demum ſydereo lumine demonſtratum, inſanus homũcio iugulare conatur. Mira hominis ſtoliditas: vaticinia interrogat, & necem parat. Quid agis Herodes? quid conſulis? tũne ſtatum rerũ ordinem permutabis? Dei excelſi promiſſa euacuabis? ſacrorum vatũ oracula irrita facies? Tũne (inquam) ſolus aduerſus Deum & homines præualebis? O hominum ſtultiſsime, ſi prophetiæ non credis, vt quid eam conſulis? ſi credis, vt quid in contrarium niteris? Si vera eſt prophetia, vtique implebitur: ſi non eſt vera, ad quid conſulitur? Audi inſane, ſacri oraculi verba ſignato. Ex te enim exiet dux, qui regat populum Mich.5 a
meũ Iſrael. Dux ergo infans erit, & Matth. 2.a
velis nolis populum Dei reget: quid tu illi necem moliris? Nunquid non audiſti? Viuo ego (dicit dominus) quia conſilium meum ſtabit, & omnis voluntas mea fiet? Voluntati Dei quis reſiſtet? Si naſcitur in Bethlehem, quia ſcriptum eſt, ergo & reget Dei populum, quia itidẽ ſcriptum eſt. Cur prophetiam diuidis? cur eam truncas? Attende maligne quod ſequitur, & contremiſce. Et ortus (inquit) eius à diebus æternitatis. Inanis beſtia, quẽ inſequeris, à diebus æternitatis oritur: oritur ex patre, qui nunc recenter natus nũciatur ex matre: & tu ipſum dolo interficies inique? Miror valde, & ſupra modum ſtupeo horum malignãtium

tium conſilium, quomodo iſta non vidit: neq; enim in occulto res erat, ſi mens non cæca fuiſſet. Neque minus deteſtanda ſacerdotum peruerſitas, monſtraſſe viam cęteris, & ſicut lapides à milliario immobiles permanſiſſe. Si in Bethlehem natus eſt Chriſtus, ò pontifices, ò ſacerdotes, ò legis periti, vt quid cum Magis non quæritis eum? quare non properatis ad illum? Si Magis non creditis, quid cum Herode turbamini? ſi creditis, vt quid piè quærentes non ſequimini? Quàm bene de vobis pſalmographus cecinerat olim:

pſ. 17. Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti ſunt mihi: filij alieni inueterati ſunt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis. Ecce enim à longinquo gens barbara, pia ſolicitudine Chriſtum quærit, quem ingrati filij prope poſiti videre recuſant. Ex tanta nanque populi Iudæorum multitudine, neque vnus quidem inuêtus eſt, qui audito tam inſigni & præclaro nuntio, propinquã Bethlehem ciuitatem adiret, & tantæ rei veritatem inquireret: tantus erat illius populi mentis ſtupor, & hebetudo iudicij. Mentiti ſunt ergo domino filij alieni, dum nequiter cum hoſte religionem ſimulant, &

pſ. 26. necem parant. Sed mentita eſt potius iniquitas ſibi, quoniam fruſtrà

prouer. 1.b iacitur rete ante oculos pennatorũ. Et ſicut ſcriptum eſt. Non eſt ſapie̅-

prouer. 21.d. tia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra dominum. Miro itaq; Dei conſilio facti ſunt oſte̅ſores, cuius voluerũt eſſe proditores: locum natiuitatis vafra vulpecula diligenter interrogat, vt ſuo ſcrutinio pios quæſitores inſtituat. Ipſa ergo eius fraus quam parabat, in pernicie̅ verſa eſt. Sic domine, ſic aſtutos in aſtutia ſua comprehendis, & conſilia

Iob. 5. b prauorũm diſſipas: ſic ſæua malitia documentũ pietatis exhibuit, & pio deſiderio fraudulenta nequitia doctrinæ miniſterium præbuit. Sed iam perfidos iſtos omittamus, & ad pios principes redeamus. Magis intrantibus Hieroſolymam, ſtella diſparuit, quoniam lucidioris oraculi hemiſpherium ſubintrauit. Quã ergo ſolaris fulgor obſcurare non potuit, prophetiæ claritas adumbrauit: humanum enim flagitantes conſilium diuinum amiſere ducatum: & conuerſos ad terrenũ documentum cęleſte deſeruit ſignum: grandi vtique ac notãdo myſterio, vt qui fidei certo lumine ad Chriſtum dirigimur, diem hominis, id

Hier. 17. b eſt, philoſophicam lucem, vlterius non quæramus: humanæ enim ſapientiæ caligo clãrum fidei noſtræ ſydus potius obnubilat, quàm illuſtrat. Quo fit, vt experimento ſæpe didicimus, vt qui nimium cupit eſſe philoſophus facile̅ deſinat eſſe Chriſtianus. Propter hoc igitur, dum ab hominibus nati regis ortum inquirunt, eiuſdem regis fulgidum ducẽ amittunt. Sed ad quid obſecro, gentium reges Iudæorum regem inquiritis? Vidimus (inquiunt) ſtellã eius in oriente, & venimus eum muneribus adorare eum. Adorare ò reges, propter quid adorare? potẽtiores apud vos reges ſunt, & clariores principes quos colatis, vt quid regẽ gentium, exiguum Iudæorum regẽ adorabitis? Venit olim à finibus veſtris regina, ſed audire ſapientiam

3. Regũ 10. a. Salomonis, non adorare Salomonẽ: & tamen in regibus Iudæorum, quis Salomone potentior? quis ditior? Iudæa ſui ortum regis ignorat, & vos

ab orientis initio ipſum adorare venitis. Agnoſcite fratres horum ſapientium notiſsimam fidem: nunquam enim vt Auguſtinus ait, tam ardenter, tam feruidè adorare cuperent regem Iudęorum, niſi ipſum etiam crederent regem eſſe ſeculorum. Hæc fides Magorum animos ad inquiſitionem pueri concitabat: hæc eos ardenti deſiderio in natum regem propellebat. Geſtiunt videre viſionem illam magnã, ſpectaculum viſu digniſsimum, Deum humanatum, Deum & hominem vna hypoſtaſi vnitum. Egreſsis ergo ab vrbe præuius eis dux ſuperemicat, quem amiſerant. Bone Deus, quo exultant gaudio? quanta replentur corde lætitia? Vnde euangeliſta. Gauiſi ſunt (inquit) gaudio magno valde. Duplici nanque lumine ſyderis & legis directi feruntur: conſonat oraculo ſydus, recta eos via ducens in Bethlehem, & duplici fides teſtimonio roboratur: inflammat eos etiam loci propinquitas, quia prope iam eſt, vt videant quod exopiãt. Feruent itaq; pia corda cæleſti rorata tripudio: conceptumque non valent viſcera ſuſtinere feruorem. Properant ouantes natum videre regem, & longa fit omnis deſiderio mora: appropinquant oppido fulgidum ſydus ſequentes, & rei exitum expectantes: diuertit ſydus ad propinquam porticum, iumentorũ potius quàm hominum vſibus aptam. Mira res, ſiſtit deſuper proximũ tecto, rotatur, voluitur, tripudiat, ſcintillat, radioque velut digito, quæſitum regem oſtentat. Stupent nouitate viri, neq; enim aptum erat principi tectum: deſiliunt equis conciti, domusque penetralia luſtrãt. Intus virginem decoram vident, vultu verecundo, facieque pulcherrimam, verecundam, ſolam, tremulam, ſedentem angulo, geſtuq; pauentem: virginem ſpecioſam valde, decoris portentum maximum, qualis non fuit ab initio altera, neque futura eſt in ęternum. Hęc ad equorum, dromedariorumque ſtrepitum pauida, infantem præſepi locauerat, fœnoq; condiderat: neque enim ſoli veniebant gentium proceres, ſed multa ſuorum familia comitati, ſicut decebat reges extranea regna petentes. Vnde propheta. Inundatio (inquit) camelorum operiet te. Dromedarij Madiam & Epha, omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem domino annunciantes. Inſpiciunt ſe mutuò principes, tanto decore perciti, beneuoleq; ſalutant. Quid (inquiunt) hic agis ô decora puella? quænam hic cauſa manẽdi? quænam es? aut vnde veniſti? eſt ne tecum aliquis? quis te deduxit huc? eſt ne tibi filius? Durum verbũ acutus gladius virginis viſcera ſcindẽs: ſilet, vultu pallida, ſanguinẽ nanq; pauore totum cor rapuerat. Quid enim tunc anxia virgo faceret? mentiri non poterat, filium prodere nõ audebat: ſilet ergo, neque tamen locum ſilentio pręſtat repetita quæſtio: inſtant reges acrius, pacis & amoris ſigna pręſtantes: proditur itaque aſpectibus decorus infans, præſepiq; à matre leuatur. O magnum ſtupendumque miraculum: tremũt cũcti viſo puero, timore magnetur bantur, vultus crineſq; erigũtur, pauimento procidunt maieſtate perculſi, & ad virginis pedes timore proſtrantur. Prædixerat hoc pſalmographus olim, cùm iſtorũ prophetaret aduentum. Reges (inquit) terræ congregati ſunt, conuenerũt in

Eſa. 60. a

ps. 47

in vnum, ipſi videntes ſic admirati ſunt, cōturbati ſunt, commoti ſunt, tremor apprehendit eos. Et rurſus
Matth. 2.b in euangelio. Procidentes adoraue runt eum. Sicut enim paſtores vidētes cognouerunt, de verbo Dei non hominis magiſterio docti: ita & Ma gi iacēt, purpurati principes ad vir ginis pedes, & pannoſum infantem regia celſitudo paueſcit. Quid ſentis ô virgo? tuam quid nunc concitat mentem? quid eſt quod vides? Qualis potens aquila tremulos cum ſuperuolitat turdos, talis virgo regia barbaros circunſpicit reges. Dicite nunc principes quænam vos poten tia terret? quid vidiſtis in matre? quid vidiſtis in filio? quid vidiſtis in virgine? quid vidiſtis in puero? Non ſub poplite ſella regalis, non de mē bris purpura, non de capite diadema fulgebat, non ibi turba famulantum, non terror exercitus, non ſplēdentium fragor armorum, non ſerica veſtis & aurum, non purpura & oſtrum: quid vos concitat reges? quid vos timore conturbat? Magnū profectò aliquid latebat in puero, quod principes illi oculis lynceis inſpexerunt: leo in agno, gigas in paruulo, Deus in puero, maieſtas immenſa ſub teneri corpuſculi cor tina latebat: & radiātiſsimus ſol ſub leui carnis nubecula latitabat, qui eos ſuæ claritatis radio perculit & proſtrauit. Poſtquam igitur aliquādiu proſtrati conceptum timorem digeſſerunt, recepta fandi fiducia, diuinum infantem adorant: myſticas ei munerum ſpecies offerentes humiliter adorant. Aurum regi, thus Deo, mortali homini myrrhā offerunt: acceptumq́; manibus ſuis puerum, viritim delatum ſummo cum gaudio & reuerentia colūt. La chrymantur omnes præ lætitia, & veluti carbones igne ſpiritus ſuccē duntur. Quis horum principum deuotionem, & mentis feruorem explicare queat? Quis eorum lætitiam exultationemq́ue recenſeat? Cui cō parabimus viros iſtos fratres, aut cui aſsimilabimus eos? Si leonibus, fortiores ſunt: ſi aquilis, velociores ſūt: ſi lyncib⁹, perſpicaciores ſunt. Properant ab oriente celeres, velut ad prædam aquilæ immenſa terrarum ſpatia breui dierum circulo peruolantes. Vnde propheta poſt præfa- Eſa. 60. b
tum illorum vaticinium, celeritatē admirat⁹ exclamat. Qui ſunt iſti qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Non eos ardua regnorum negotia, non domeſtica cura, non numeroſa familia, nō vxor, non filij, non diſponendarum rerū multitudo detinuit: non diu de itinere conſulunt, non in lōgum protrahunt, non expenſas & victualia parant: ſed viſo ſydere, omiſsis omnibus iter quà ducuntur arripiūt, viamq́ue cum omni celeritate percurrunt. Tanta erat illis auiditas vi dendi myſterium. De fortitudine verò & conſtantia quid dicam? Fremit tyrānus, turbatur ſacerdos, excandeſcit vulgus, pręſentemq́ue intentant omnia mortem, ſydus abſcō ditur, puer natus ignoratur, populus qui gratulari debuerat de tanto nuncio perturbatur, & perſtant in negotio fortes, cōſtanter cœpta ſectantes. Non eos tyrāni crudelitas, non populi malitia, non ſyderis deſertio, non ignorata natiuitas ab incœpto deterruit: non eis ſtabulum ſordet, non paupertas & præſepe vilet, non pannis offenduntur, nō de matris ſolitudine & inopia ſcandalizantur, ſed difficultate augetur animus

nimus,& obſtaculis conſtantia roboratur. Iam verò quanta fuerit in eis fidei perſpicacia, res ipſa oſtẽdit: nulla viderant adhuc infantis miracula, nulla prodigia, non eum maria calcantem, nõ mortuos ſuſcitãtem, non cæcos illuminantem viderant, non eius ſapientiam nouerant, non doctrinam audierant, & tamen in ſumma rerum egeſtate, & vltima humilitate Dei maieſtatem agnoſcunt & colunt, carnis velum mentis acie penetrantes, & poſt parietem noſtrum gloriæ regem intuentes. Mira quidem fides latronis, quę Deũ orauit in patibulo: ſed non minor Magorum, quæ Deum coluit in ſtabulo. Agnouit ille pendentem, iſti lactentem: ille gementem, iſti plorantem: ille clauis affixum, iſti pannis inuolutum: ille vita exeuntem, iſti intrantem: ſed ille forſan eius opera audierat, iſti verò nihil in eo audierant, aut viderant, quod notarẽt. Quibus autem verbis, quibúſue gaudiorum lachrymis, puerum & matrem honorauerint, dicere quis ſufficiat? Inſtant, orãt ſupplices, totaq; virginem deuotione precantur, vt eorum ſuſcipiat fidem, & gratũ habeat famulatum. Diuitias quoque, ſeruos, & regna offerunt in obſequium, grandem ſibi felicitatem accidiſſe putantes, ſi tãtam dominam reges habere cõtingat, cui obediãt, cui ſeruiãt, cui ſe totos & ſua impẽdãt. Neq; tamẽ monitis paret virgo ſobria, ſed placidè dimiſſos ad hoſpitia mittit: vbi nocte eadem in ſomnis angelico edocti oraculo, ne redẽãt ad Herodẽ, per aliam viã ouantes & lęti reuerſi ſunt in regionem ſuã. Poſtmodũ verò authore Chryſoſtomo, adiuncti Thomæ, fidẽ catholicã populis prædicauerũt, & ad regna cælorũ feliciter migrauerũt. Hæc de hiſtoria. Eamus & nos fratres, & natũ ſaluatorẽ cum iſtis ſapientibus inquiramus, non iam in præſepio iacentem, ſed in throno regnantem: non pãnis inuolutum, ſed gloria & honore coronatum: nõ in ſinu matris cubãtem, ſed ad dexteram patris ſedentem: non in brutorum conſortio, ſed in angelorum frequentia dominãtem: quæramus eum nõ ſyderis, ſed fidei radio. Hæc vię noſtræ dux certiſsimus, hæc ad dominum ſaluatorem recto tramite nos deducet, & regem maieſtatis in decore ſuo mõſtrabit. O quiſquis gloriæ dominum in æterna felicitate videre ſitis, ne declines oculos à fulgore huius ſyderis, ſi vis peruenire quò cupis. Quęramus autem eum ardenter, quęramus diligẽter, quæramus perſeueranter: non nos rerũ temporalium proſperitas detineat: non infortuniorum aſperitas deterreat: per varias ſortes, per mille diſcrimina rerum, calcantes ſeculi huius blandimenta fallacia, in regni cęlorum gloriã properemus. Sed non appareamus in cõſpectu eius vacui, Deu. 16 d offeramus & nos principi noſtro donaria, non de theſauris noſtris, ſed Rom. 11 d de ſuis: quis enim prior dedit, & retribuetur ei? Tua ſunt omnia (in- 1. Para. vltimo. quit Dauid) & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Offeramus ei de theſauro temporalium, aurũ: de theſauro corporis, myrrham: de theſauro cordis, odoriferum thus. Hic rectus eſt ordo, vt primò tempo ralia largiamur: qui enim non libẽter dat ſua, quomodo donabit ſeipſum? Aurum illi offert, qui tẽporales diuitias quas poſsidet, in toto vel in parte Deo dicat, vel pauperũ vſibus tribuit. Sed qui Deo largitur diuitias,

Luc. 23. e

diuitias, cõtemnat quoque pro Deo
delicias oportet. Quid nanq; prode
rit eleemoſynas affluenter facere,
& turpibus delectationibus ſordi-
dari? Qui enim dixit. Si quis non
renunciauerit omnibus quæ poſsi-
Luc.14. c det, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus,
ipſe quoque dixit: qui nõ tollit cru
Matth. 10.d. cem ſuam, & ſequitur me, nõ eſt me
dignus. Placet Deo eleemoſyna,
quam carnis continẽtia comitatur.
Reliquiſti diuitias, bene feciſti; adij-
ce adhuc vt relinquas delicias, &
placita erit Deo oblatio tua. Myrrha
amara eſt, ſed corporibus vtilis, &
proficua, præſeruat enim corpora
à corruptione, vermibus & liuore.
Talis eſt omnis continentia, & pœ-
nitentiæ diſciplina: hac carnes præ-
ſeruantur, ne libidinibus putrefiãt,
Ioel.1.d ſicut ſcriptum eſt. Computruerunt
iumenta in ſtercore ſuo. Tãtum ca-
ueas ne ſit nimia, attenuet carnis vi
rorem, non extinguat virtutem, nõ
effundatur, ſed diſtilletur, ſicut ſcri-
Cãt.5.b ptum eſt. Digiti mei diſtillauerunt
myrrham. Iam ſi quis hæc duo mu-
nera libenti animo Deo obtulit, po
terit de cordis ſui theſauro odorife
ram thuris oblationem offerre: de
ps. 140 qua pſalmus. Dirigatur (inquit) ora
tio mea ſicut incẽſum in conſpectu
tuo. In homine enim carnali & cu-
ris temporalibus implicato, quis lo-
cus eſt deuotionis & laudis? qui ve-
ro à temporalibus expeditus, & car
nis inedia maceratus, ſeipſum & ſua
domino dedicauit, deuotionis & lau
dis in corde ſuo reperiet oblationẽ.
Iſtæ ſunt phialæ odoramentorum
aureæ, quas Ioannes vidit in Apo-
Apoc.5 e calypſi, id eſt, pura corda ſpiritu &
deuotione pleniſsima. Quantũ Deo
grata ſit huius thuris oblatio, pro-
pheta commemorat, vbi ait. Sacrifi
cium laudis honorificauit me, illic ps. 45
iter quo oſtendam illi ſalutare Dei:
non quidem in paupere tugurio, ſed
in excelſo gloriæ ſolio: ad quã nos
perducat ipſe Ieſus Chriſtus domi-
nus noſter, cui cum patre & ſpiritu
ſancto eſt honor & gloria in ſecula
ſeculorum. Amen.

DOMINICA IN SEptuageſima.

THEMA.

¶Quid hic ſtatis tota die
otioſi?

DVbitabit forſitã ali-
quis, quomodo non
aduerſatur diuinæ iu
ſtitiæ & æquitati,
hæc æqualis opera-
riorum inæqualiter
laborantiũ præmia-
tio, cùm ſcriptum ſit, reddet vnicui ps. 61
que iuxta opera ſua: & Apoſtolus
apertius: vnuſquiſque præmium ac- 1. Cor.3
cipiet ſecundum ſuum laborẽ: quo- c
modo ergo inæqualiter laborantes, Matth.
æqualiter præmiãtur? Nec videtur 20.b
ſatisfacere quæſtioni reſponſio pa-
trisfamilias, amice nõ facio tibi in-
iuriam: non poſſum facere de meo
quod volo? Fatemur domine, ita eſt:
nõ facis iniuriam: tua eſt gloria, tuũ
eſt regnum, quicquid volueris iuſtũ
eſt, etiam ſi euertas omnia quæ crea
ſti: attamen ex quo ſtatuiſti & decre
uiſti præmiare vnumquenque iux-
ta merita ſua, ſicut ſcriptum eſt, o- Iob.34
pus hominis reddet ei: quomodo po b
teſt fieri, vt inæquales adæques? nun
quid acceptio perſonarũ apud Deũ? Act.10.
Aduertite fratres & intelligite: non c
repu-

repugnat hoc diuinæ iuſtitiæ, & legidatę: quia in labore non ſolum quantitas attenditur, ſed etiam qualitas laboris, & intentio, & voluntas, & charitas laborantis. Non aſpicit Deus quantum, ſed ex quāto: homines aſpicimus manus, Deus intuetur cor. Vidua quę duo ęra miſit in gazophylacium plus omnibus emiſit coram Deo. Gloria reſpondet merito, ſed meritum non conſiſtit tantum in quantitate laboris, quantum in voluntate & charitate laborantis: nam ſancti & iuſti ſine difficultate ieiunant, orant, & ſeruiunt Deo: imperfecti maiorem habent laborem, quia minus diligunt: nunquid ideo magis præmiabuntur? In humanis & hoc reperitur. Adducis operarium ad vineam, & das ei argentum pro labore: adducis pictorem, vel lapidariū, vel aurificem, & das ei aurum: quid præmias, laboris quātitatem, an nō potius qualitatem? Nunquid operarius ille conqueri poteſt apud te, ꝙ ſuſtinuit pondus diei, & æſtus, & minus accepit? An non ei reſpōderes: tuus labor maior eſt, ſed minus valet, quia tu in gleba operaris, iſte in gemma? ſic eſt fratres, valor & meritū noſtri operis & laboris, non ex quantitate, ſed ex voluntate & charitate eſt: illam attendit Deus: præmiat laborem non ex magnitudine ſed ex valore. Hoc ipſum attendere poſſumus, ſi volumus, in iſtis operarijs: nam in quibus labor minor, in eiſdem voluntas & charitas maior: nam primi conducti ſunt, vltimi nō ſunt conducti, ſed ſolo verbo obedientes laborauerunt. Sic omnino euenit; populus ille Iudæorum mercenarius fuit & conductus, omnia faciebat pro præmio & terrenis pollicitationibus. Vnde dominus per prophetā. Quis eſt ex vobis qui alta re meum incendet gratuitò, non eſt mihi voluntas in vobis (dicit dominus) quia non liberè, & ex amore ſeruitis: quis enim gratum habeat donum vel ſeruitium mercenarij? Populus verò Chriſtianus qui vltrò vocatus eſt ad vineam, non ſic, ſed & amore, & charitate, ſed & omnia ſua pro domino exponit, tam longè eſt vt temporalia quærat. Vnde Apoſtolus. Si in hoc mundo tantum expectantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Et licet expectet æternū præmiū, non tantū pro illo ſeruit, ſed pro charitate. Vnde dominus ad eccleſiam ſponſam ſuam. Oculi tui columbarū ſimplices, non reſpicis mercedem cum ſeruis: non oſtēdis amorem, & prætendis mercedem. Hoc eſt quod facit laborem & opus gratiſsimum & acceptiſsimum coram Deo. Ex quo magnum & vtile documentum fratres: nō tam aſpiciatis ad operis magnitudinem, quantum ad intentionem & charitatem. Deo ex ſolo amore ſeruietis pro ſeipſo, pro ſua bonitate, & quia debetis, non pro mercede etiā ęterna: charitas enim non quęrit quæ ſua ſunt. Affectus eſt nō contractus (ait Bernardus) amo quia amo: amo vt amem. Non debes diligere Deum ſicut domum, pallium, aut vineam pro vtilitate tua: & quo minus prætēdis, magis mereris prę-mium. Purificate corda veſtra duplices animo (ait Iacobus) id eſt, qui cum Dei amore veſtri amorem im miſcetis. Secundò notanda eſt illa murmuratio operariorum. Quomodo poteſt cadere in beatis murmuratio? Placet quod dicit hic Chryſoſtomus in expoſitione parabolarū, non

Marginal notes: 1. reg. 16 b; Luc. 21. a; Malac. 1. c.; 1. cor. 15 c; Cāt. 4. a; 1. cor. 13 b; Iacob. 4. b

non omnia exquiſitè exponenda, ſed intentio parabolę ſequêda: nam plurima dicuntur ſecundum literã, quæ conſonant hiſtoriæ, & non conſonant expoſitioni: nam ad literam loquendo, videbatur quòd illi haberent iuſtam rationem murmurandi. Sed ſi placet exponere, optima eſt expoſitio beati Hieronymi, quòd intelligatur de murmuratione admirationis, quia ratio noſtra non attingit diuinam prouidentiã, & diuinã iuſtitiam, quæ regulatur ratione æterna. Dum nõ capit, videtur ei iniuſtitia, & quodãmodo renititur, & in ecſtaſim & admirationem ducitur. Sic in beatis magna eſt admiratio diuinorum iudiciorum, cùm videant plurimos tota vita in peccatis in fine conuerſos, & aliquando martyres pro domino extitiſſe, & breuiſsimo tempore ab idolatris & blaſphemis magnos ſanctos eſſe ſuperatos. Vnde tertiò valde notanda eſt illa ſententia: erunt nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi: quia in Dei ſeruitio non tam attenditur quantitas temporis, quàm feruoris, & diligentia. Non ergo ſuperbiant qui in iuuentute vocati ſunt, & longo tempore ſeruierunt: nec diffidant qui in ſenectute redeunt ad Deum. Nam ſi diligentes fuerint, poſſunt & alios ſuperaſſe, ſicut ſcriptum eſt. Conſummatus in

Sap.4.c breui compleuit tẽpora multa. Hoc & in congregandis temporalibus diuitijs ſolet euenire, vt vnus plus diteſcat vno anno, quàm alius multis annis: & multò magis in ſpiritualibus, quæ ex Dei gratia & voluntate dependent. O ſi illam diligẽtiam adhiberemus in ſpiritualibus, quã exhibent in temporalibus mundani, quã citò eſſemus magni & diuites! o quomodo ſudant, quomodo vigilant pro vana mercede! Vnde in nobis tanta paupertas, niſi ex negligentia & otio? quia vitam inutiliter expendimus in vanitatibus. Ex hoc prouenit illud quod quartò notandum eſt, & valde timendum: quia multi ſunt vocati, pauci verò electi: multi operarij, & pauci conſequuntur mercedem. O quàm timenda ſententia, & quam expaueſcenda! Quis hoc dicit, niſi ille procurator cui commiſſum eſt præmiare operarios? Credite mihi fratres, credite quod ſæpius admonui, ſæpius clamaui: niſi viriliter laboraueritis, vltra plebem & communem viã, non recipietis prẽmium. Væ miſeris qui laborauerũt, & labores ſuos perdiderunt, & pro labore inueniẽt ignem. Recordamini fratres quòd operarij eſtis, quòd ad vineam vocati eſtis: operarius qui tota die ludit & ſaltat, comedit & bibit, & non laborat, quam mercedem in nocte accipiet à domino ſuo, niſi verbera & fuſtes? Operarius, rex magnus, epiſcopus religioſus, fœmina, & omnis homo diligenter exerceat officium ſuum, & perficiat opus ſuum. Princeps & regulus, qui totam vitam quam in regendo exercere debebat, exponit in ludis, & venationibus, & vanitatibus, quomodo prẽmiabitur? Epiſcopus qui in vanis negotijs implicatur, & relinquit ouile, quid accipiet? Religioſus tepidus, qui non arat neque ſeminat, ſi non orat & laudat, quid accipiet? Fœmina aulica quę diẽ totã ſedens expendit deſidioſa quid accipiet? Similiter & aulicus qui neque habet officiũ, neque curam populi vel animarum, quãdo ipſe operarius eſt, operetur. Recitẽt, legant bonos libros, operẽtur

tur manib⁹ aulicę dominæ, aliquid pro altaribus elaborent. Hoc honorabile & honeſtum & ſanctum eſt, vt in conſpectu veſtro ò regina, laborent veſtrę pediſequæ, virginesq́; aulicæ. Fiet duplex bonum, nam nõ erunt otioſæ, & fiet eleemoſyna pro eccleſijs, & bonum exẽplũ in alias emanabit. Etenim in laudẽ mulieris
prouer. ſanctæ ait ſpiritus ſanctus. Quæſiuit
33.b. lanã & linum, & operata eſt cõſilio manuũ ſuarum: panem otioſa nõ comedit. Nã multa mala docuit otioſitas: grande malum otioſitas, & radix omnium malorum, & ſentina
Eccleſ. omnium vitiorum. Otium (ait qui-
33.d dam) eſt viui hominis ſepultura: homo otioſus inutilis, naſci non debuerat. Fruſtra natus eſt, & ſtatua inanimata eſt, lapis marmoreus eſt, truncus arboris, ficus ſine flore & ſine fructu, ſolum aptus ad ignem: in deſiderijs eſt omnis otioſus, viuens mortuus eſt. Otiũ eſt mater vitiorũ, nouerca virtutum, ſentina immunditiæ, fomentum peccatorum, ianua inferi. Aqua limpidiſsima ſi ſtagnatur, & immobilis torpet, ſtatim putreſcit & corrumpitur, & malè olet, & generat algas & immunditias, & culices, & venenata animalia: ſic anima otioſa putreſcit, & generat turpes cogitationes, & appetitus, & mille malitias, & nequitias, ex mala inclinatione naturæ, vt agnoſcam⁹ quales ſumus, quòd oportet nos occupari, ne putrefiamus. Vnde domi-
Ezech. nus per Ezechielem. Ecce hæc fuit
16.f. iniquitas ſororis tuæ Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundãtia, & otium ipſius, & filiarum eius: ex hoc prodijt illa nefanda turpitudo Sodomæ. Et quid horum obſecro
1.Regũ deeſt in palatio? Dauid in bello ſan-
24.c ctus, in otio adulter & homicida; Sa-
lomonem dilectũ otiũ & opulentia 3.Regũ
idolatrare fecerunt: omnia mala ex 11.a.
otio prodeũt, & omnis egeſtas, & omnis tẽtatio diaboli. Hieronym⁹ ad Ruſticũ. Sẽper te occupatum diabolus inueniat. Apoſtolus. Nolite lo- Roma.
cum dare diabolo. Auis quãdiu vo- 12.d
lat ſecura eſt, ſi ſedet & quieſcit, ſagittariorum inſidiantiũ ſagitta perfoditur. Noui ego religioſam fœminam, quę dum non haberet quid faceret, ligna ex vno loco ad alium deferebat, ne otioſa eſſet. Et verè omnium tentationum non ſolũ pręſeruatio, ſed & optima medela eſt occupatio, vt docet experiẽtia. Religioſus quidam fodiebat arenam in feruore diei, ne otioſus eſſet: interrogatus quid ageret, reſpondit: occido illum, ne occidat me. Vnde nobis fratres iſta tepiditas & otioſitas? nempe ex cęcitate & ignorantia: quia non agnoſcimus, vel non aduertimus periculum noſtrum; vitę præſentis ſtatum non cõſideramus, in quo poſiti ſumus: & quòd ſumus operarij. Vnde quatuor ſunt quæ nos mouere debent ad vitandum otium: primò, magnitudo negotij, quia regnum & regnum cælorum perpetuũ negotiamur, exẽplum de illo qui hic in cancellaria litigat de dignitate, de bonis. Secũdò breuitas tẽporis, quia in ictu oculi & momẽto vitæ pręſentis, negotianda eſt futura æternitas. Tertiò, magnitudo periculi, nam ſi ita eſſet, quòd perdentes regnum ſaltem manerent vt paruuli non baptizati, in aliqua uita mediocri ſine pœna, ſatis magnũ eſſet malum Deum amittere & gloriam: ſed non ſic eſt, ſed oportet vel regnare, vel ardere, vel in domo dei eſſe, vel in carcere & igne perpetuo. In tanto diſcrimine quis dormiat?

miat? Quartò multitudo hoſtium circunſtātium, qui quotidie ædes noſtras expilaturi ſubeunt per feneſtras, & in nullo alio occupātur, niſi
1.Petr.5 b vt perdāt nos. Vnde Petrus. Fratres, ſobrij eſtote & vigilate, &c. Sumite exēplum mūdanorum. O cū quāta ſolicitudine & diligētia laborāt pro vili premio: exēplum officialium, o ſi ſic laboraremus. Debent nos prouocare exempla ſanctorum, ò quā diligenter die ac nocte operantes, quāta temporis parſimonia, quam modicum dormiebant. Arſinius dicebat, monacho ſufficit vna hora ad ſomnū: & cū manibus operabatur, tūc orabat. O quā breues dies ac noctes: Et tu ais nō habeo quid faciā, in quo expendā tēpus. Hoc dicis, quia
1.Cor.2 d animalis es, & nō percipis ea quę ſūt ſpiritus Dei: quia neſcis mente operari, ſed ſolis manibus: neſcis laudes, neſcis meditationes, neſcis gratiarū actiones, neſcis diſcutere cōſcientiā. Vnde quidam illorū ſanctorum monachorum dicebat. Si viuerē annos Mathuſalem, mihi deeſſet tēpus ad commemorandum Dei beneficia, & deplorāda mea peccata. Audi bo-
ps.76 nū operariū. Renuit cōſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum. &c. Anticipauerūt vigilias oculi mei, cogitaui dies antiquos. &c. Quid ergo ſtatis hic tota die otioſi? Hic vbi acquirenda felicitas, hic vbi paranda corona, hic vbi lucrandum ſtipendium, hic vbi tantū animæ periculum, hic non ad horam, ſed tota die, tota vita otioſi perditis vitā, cōſumitis tēpus pretioſum. Nūquid poteſtis dicere, quia nemo nos cōduxit? Nō verè. Ecce cōduxerunt nos prophetæ, euāgeliſtę, apoſtoli, tot doctores, tot martyres: venit de cęlo filius Dei, vt vos cōduceret, & nos quotidie ſermonibus vocamus, excitamus, prouocamus ad opus, & quaſi oblitos cōmonemus, ne perdatis mercedem cum multis, & labores veſtros & operas. Videte, quomodo vos admonet Paulus in epiſtola cōformiter ad euāgelium. Fratres neſcitis ꝙ hi qui in ſtadio currunt, &c. Sic currite vt com 1.Cor.9 d
prehēdatis: currite rectè, velociter, cautè. Rectè: nam quid prodeſt currere extra viam? Ego (inquit) ſum Ioā.14. a
via. Hæretici & pagani extra viam currunt, omne bonū quod operantur, amittunt, non aſſequentur brauium. Currite velociter, & diligenter, nam pigri in medio itineris laſſantur: non attingunt brauium. Viā
(inquit) mādatorum tuorū cucurri, ps.118
cùm dilataſti cor meum: in odorem vnguentorū tuorū curremus. Chriſtus exultauit vt gigas ad currēdam ps.18.
viam, niſi velociter cucurreris poſt eum, fugiet tuos oculos. Currite cautè, ſunt in via lamę, pręcipitia, & laquei, de quibus pſal. In via hac qua
ambulabāt, abſcōderunt ſuperbi la ps.139
queū mihi. Ecce religioſus bene currit, & offertur materia exeundi à monaſterio, & perijt: cecidit in laqueū diaboli. Aliꝰ dū eleemoſynis incēdit & bonis operibꝰ, adhęret mulieri cui fauet, et cadit. Quid fuit niſi lama quædā? Alius dū corripit fratrē de peccato, fit iurgiū, & ira, & odiū maximū. Quid fuit niſi pręcipitium in
via? Videte (inquit) fratres quomo- Ephe.5. c
do cautè ambuletis, quoniā dies mali ſūt: id eſt periculoſi. Nos ergo fratres, proponētes corā oculis brauiū, curramus properè: & proponentes mercedē, laboremꝗ indeſinēter, ſemper habentes in memoria illud apo
ſtoli. Momentaneū hoc & leue tri- 2.cor.4 d
bulationis & laboris, æternū ſupra

H modum

modum in ſublimitate pondus glo-
riæ operatur in nobis. Ad quam nos
perducat Ieſus. Amen.

DOMINICA IN SEXAgeſima.

THEMA.

¶ Exijt qui ſeminat, ſeminare
ſemen ſuum. Lucæ.8.

QVanta ſit vtilitas prædi
cationis aperte oſtendit
mundi conuerſio: nã ſic
reſonantibus tubis apo-
ſtolicis mũdus cõuerſus
eſt: & ſi in eccleſia Dei nũc aliquid
eſt viroris & virtutis, hoc facit aſſi-
dua prædicatio verbi Dei. Nã verè
Eſai.i.c. (vt ait Eſaias) niſi dñs exercituũ re-
liquiſſet nobis ſemẽ verbi ſui, quaſi
Sodoma fuiſſemus. O quãta obliuio,
quãta negligẽtia, quãtus cõtemptus
eſſet! quomodo inũdarẽt omnia pec
catis! cùm etiã inter tot reprehẽſio-
nes, & exhortationes abũdent ſatis
delicta. Innumeras enim vtilitates
facit verbũ Dei in anima, vt ait Ber
nardus: nã frę nat eam à peccatis, vi
uificat, illuminat, inflammat, mun-
dat, paſcit, cõfirmat, ſanat, fœcũdat,
emollit, & totius boni capacẽ facit.
Etenim verbũ Dei eſt fręnum, vita,
lux, ignis, cibus, medicina, virtus &
purificatio cordiũ. Lõgum eſſet hęc
omnia diſcutere, & ad hoc vix ſuffi-
ceret totus ſermo hodiernus, ſed ex
autoritatibus ſcripturæ hæc omnia
breuiter cõprobabo. Quod frænet
& cohibeat à peccato, patet ex pſal.
ꝑs.118 In corde meo abſcondi eloquia tua,
vt nõ peccẽ tibi. Quod mũdet à pec-
cato cõmiſſo, patet ex euangelio. Et
vos mundi eſtis propter ſermonem
quẽ locutus ſum vobis. Quod viuifi
cet animã, patet ex euãgelio. Verba
quę ego loquor vobis, ſpirit⁹ & vita
ſunt. Quod illuminet mẽtem, patet
ex pſal. Declaratio ſermonũ tuorũ ꝑs.118.
illuminat, & intellectum dat paruu
lis. Et iterum. Lucerna pedib⁹ meis
verbum tuum, & lumẽ ſemitis meis.
Quod inflãmet, patet ex pſal. Igni-
tum eloquium tuum vehementer. ꝑs.118
Quod paſcat, patet ex euãgelio. Nõ
in ſolo pane viuit homo, ſed ex o- Lucę.4
mni verbo quod procedit de ore b
Dei. Quod ſanet, patet ex pſal. Miſit
verbum ſuum, & ſanauit eos. Quod ꝑs.106
cõfirmet, patet ex pſal. Dormitauit
anima mea prę tędio, cõfirma me in ꝑs.110
verbis tuis. Quod emolliat, patet ex
pſal. Emittet verbũ ſuum, & liquefa ꝑs. 147
ciet ea. Et in canticis. Anima mea
liquefacta eſt. Quod fœcundet, patet Cãt.5.b
ex propheta. Sicut deſcendit imber Eſa.55.e
de cælo & nix, & inebriauit terram,
ſic verbum meum, &c. O quã vellẽ
iſta omnia latè diſcutere, & experi-
mẽto aſtruere, ſi tẽpus adeſſet, & ad
alia nõ properarẽ. Videant qui con
temnunt audire ſermones, quantis
bonis priuant & expoliant animas
ſuas. Nec mihi dicas ſapiens ſum, li-
teratus ſum, habeo in domo mea ſer
mones Auguſtini, Bernardi, Chry-
ſoſtomi, quos legam: nã litera mor-
tua eſt, vox viua. Habet enim neſcio
quid latẽtis energiæ viua vox, quod
nõ habet litera. Viuus eſt enim ſer-
mo Dei, & efficax, & penetrabilior Hebr.4
omni gladio ancipiti, & pertingens, c
&c. Non ſic litera: plus enim mo-
uet ſermo, quã lectio: prædicator e-
nim vox Dei eſt, qui loquitur in il-
lo. Non venis audire hominem, ſed
Deum in homine. Itẽ ſpiritus ſanct⁹
cooperatur verbo: amplius ſicut ſcri
ptũ eſt, prędicauerũt vbiq; dño coo- Mar.16
perãte, & ſermonẽ cõfirmante, &c. d

Quantos

Quãtos peccatores induratos,& vi-
dimus & legim⁹,ex auditu verbi dei
fuiſſe cõuerſos,mutaſſe vitã,emẽdaſ
ſe mores? Sed dices,nõ video hodie
tantã vtilitatẽ in auditorio,cũ tanta
frequẽtatione ſermonum. Verũ eſt.
Quid hoc facit? indiſpoſitio terrę,in
quã ſemẽ cadit, nõ defectus virtutis
in ſemine. An non vides in euãgelio
ex ſeminato ſemine vix quartã par
tem perueniſſe ad fructum,propter
male diſpoſitã terrã? Vtinam vtinã
hodie ex tãto auditorio, vel quarta
pars fructificaret,vt debet: multi ho
die auditores,& pauci factores. Vidi
m⁹ ergo iuxta literã quid impediat
à fructu. Tria impedimẽta legimus
in litera,ſcilicet,duritiã,ſiccitatẽ, &
ſpinas: ex quibus ſumuntur tria ge-
nera auditorũ inutiliũ, qui audiẽdo
nõ proficiunt. Primum ergo impedi
mẽtum eſt duritia: ſcitis fratres quo-
modo agricolæ emolliãt terrã, ideo
iuxta viã non fuit fructus,quia terra
dura & cõculcata, quẽ fructũ debet
facere? ſermo Dei in corde peccato-
ris obſtinati, indurati, qui per decẽ
annos fuit in peccato mortali, exer-
cẽdo vſuras,habẽdo concubinã,ran
corẽ & odium proximi,retinẽdo,&
furãdo,& non reſtituẽdo,ludẽdo,et
blaſphemando, ab hoc corde reſilit
ſtatim ſicut grãdo: nõ apprehendit,
nõ mouet,non excitat affectus,non
deuotionẽ, non horrorẽ peccati, nõ
timorem inferni, non deſideriũ ſalu
tis: & ſi omnes ſcripturas cum ma-
gno feruore prædices,non excitabis
in eo vel tãtillum cõtritionis, dolo-
ris,timoris, cõpunctionis. Hoc pro-
pter nimiã duritiem quã fecit pecca
tũ diutinũ in ipſo; & diuturna con-
ſuetudo peccãdi: vnde aut dormiũt
audiẽtes ſermones, aut loquuntur,
aut quaſi tracti ex capillis cũ magno
tædio retinentur. Et ita quia verbũ
Dei nullã facit impreſsionẽ in cor-
de eorum,veniunt dæmones, & ra-
piũt verbũ de memoria ſtatim, aut
conculcãt ipſum. Hoc eſt enim ver-
bum quod cecidit ſecus viã: nã cor-
da taliũ publica ſunt, nullã habẽt cu
ſtodiã,via publica per quã tranſeũt
dęmonia. Sine impedimẽto & cõtra
dictione,ſicut ait Iob, vadent & ve- Iob.20.
nient horribiles ſuper eum: & ideo d
quaſi plenam habẽtes poteſtatem ſu
per eos,ſtatim deuorãt verbũ, et tra-
dunt à memoria,ne forte conuertã-
tur, & pœnitentiã agant. Cõtra hos
loquitur apoſtolus,cũ ait. Per ſingu Hebr.3
los dies adhortãtes voſmetipſos, ne c
obduretur quis in vobis fallacia pec
cati: ſcitis enim fratres,quot ſudori-
bus & laboribus agricolæ arẽt,ſcin
dant,et emolliãt terrã,antequã ſemi
nent, vt molli gremio quaſi mater
terra recipiat,et foueat ſemẽ, vt ſic
hæreat & radices emittat. Sic ſic o-
portet ante ſermonem quotidie exa
minare,diſcutere conſcientiam, ad-
monere,exhortari corda noſtra, ne
peccatis obdurẽtur, & fiant ſterilia.
Hoc primũ & maximũ impedimen
tum eſt,hoc eſt peſsimũ genus audi-
torum, in quibus propter duritiam
nulla fit impreſsio,null⁹ ſenſus,nul-
lus guſtus,nulla cõmotio: quoniã in
maleuolã animã non introibit ſapiẽ Sap.1.a.
tia,&c. Hi ſũt filij diffidẽtiæ,quia de Ephe.2
eorũ ſalute parum confidimus,quo- a
niam nec libenter verbum audiunt,
ſed cum tædio & fatigatione. Vnde
ſecundum euãgelium, ſignum hoc Ioã.8.f.
eſt æternæ reprobationis: quia qui
ex Deo eſt, verba Dei audit: pro-
pterea vos non auditis,quia ex Deo
nõ eſtis. Sunt filij huius ſeculi, & in
his quæ ſeculi ſunt non fatigarẽtur,
audire fabulas, & cantilenas per

viam,ſed verbũ Dei nõ ſuſtinét per
horã.Secundũ impedimentũ eſt ſte-
rilitas &ſiccitas terre,quia nõ habet
humorẽ,id eſt,tepiditas cordis non
habẽtis humorẽ ſpiritus, charitatis,
& deuotionis,quia non pluit dñs ſu-
per illã cęleſtem rorẽ,& pluuiam il
lã,quam ſegregauit hæreditati ſuę.
Magnũ malum fratres tepiditas,&ſi
nõ adſunt multa grauia peccata. A-
Apoc.3 c poca.Vtinã calidus,&c.Quia anima
tepida debilis eſt,&fragilis ad omne
bonũ.Vnde iſti licet aliquando au-
diãt libẽter &cum gaudio ſermonẽ,
& hora qua audiunt excitẽtur,& cõ
moueãtur ad lachrymas, tamẽ quia
non habẽt morẽ deuotionis,ſtatim
ſiccatur omnis illa viriditas orto ſo
le tẽtationis vel tribulationis, quia
nõ habẽt vigorem & virtutẽ implẽ-
di,& perficiẽdi bonos affectus,& bo
na deſideria quæ cõceperunt, ſed in
ps.128 herba ſiccãtur. De quibus pſal. Fiãt
ſicut fœnũ tectorũ, quod priuſquã
euellatur exaruit:de quo nõ imple-
bit.Audiſtis fratres ſępius quoniam
bonorũ affectuũ & deſideriorũ in-
fernus plenus eſt: nõ enim ſecũdum
deſideria, ſed ſecundum opera red-
dit dns vnicuiq;in iudicio. Vnde fra
Rom.2. a tres prouenit iſta ſiccitas&ariditas,
& tepiditas cordiũ in nobis? Vtique
ex duobus:aut ex defectu orationis,
& exercitiorũ ſpiritualium, quia vt
diximus,anima lõgo tẽpore nõ irro
ratur rore cæleſti, & imbre illo ſpi-
ps.142. ritus. Vnde pſalmus. Anima mea ſi-
cut terra ſine aqua tibi. Idẽ pſalmus.
ps.101 Aruit cor meũ,quia oblitus ſum co-
medere panẽ meum. Aut ex calore
cõcupiſcentiæ cõſumente paulatim
omnẽ humorem & vigorẽ ſpiritus,
calor enim carnis deſiccat animã,et
quò magis homo fit carnalis,eò ma-
gis deſinet eſſe ſpiritualis. Vnde pro
pheta. Ignis eſt vſque ad perditionẽ Iob.31. b
deuorãs,&omnia eradicãs genimi-
na : & ex hac tepiditate prouenit ps.20.
debilitas ad omnia bona. Vnde pſal.
Quoniã declinauerũt in te,mala co
gitauerunt cõſilia,quę nõ potuerũt
ſtabilire. Tertiũ impedimẽtum fru
ctus eſt,ſpinarum & herbarũ naſcẽ-
tium multitudo, quæ ſuffocat ſemẽ:
id eſt,cupiditas. Felices religioſi,qui
terrã cordis mundã habẽt ab iſtis ſpi
nis:ſeculares licet habeãt ſpinas, vi-
deãt ne ſuffocet ſemẽ multitudo. Vi
dimus plurimos aptos,ingenioſos, ca
pacíſsimos,magni iudicij & ſenſus,
negotijs mercaturæ & diuitijs im-
plicatos,omnẽ illam aptitudinẽ per
dere. Proh indignũ facinus tot bona
ingenia tã malè feriata:quæ ſi in di-
uina ſapiẽtia expenderentur, fuiſ-
ſent inſignia. Hi cũ gaudio audiunt,
& multũ delectantur quãdo ſunt in
ſermone,ſed ſtatim egreſsi de eccle
ſia,rapiantur ad negotia,ad officia,
ad curam ſuperfluã, vel ad volupta
tes & gaudia mũdi: & ſic verbũ dñi
obruitur &ſuffocatur ſpinis curarũ,
& ſolicitudinũ, & voluptatum. Ad
quos Hieremias. Nouate vobis noua Hier. 4 a
le, nolite ſerere ſuper ſpinas, quia
nõ orietur ſemen: ſic enim faciunt
agricolæ radicitus euellẽtes ſpinas,
& purgantes terrã. Impoſsibile eſt
Deo fructificare & mũdo, nequęũt
hæc cõuenire ſimul. Coanguſtatum
eſt ſtratum cordis, ita vt alter deci-
dat: oportet purificare cordis agrũ
à cupiditatibus,& cõcupiſcentijs,et
delicijs mundi,eum qui fructifica-
re Deo vult. Bernardus. Delicata eſt
ſpiritualis conſolatio, & non dabi-
tur admittentibus alienã. Et hoc im
pedimentum eſt quod maximè no-
cet, quia magis vniuerſale eſt. De Hebr.6 a
his Apoſtolus ad Hebræos. Terra
ſæpe

ſępe venientē ſuper ſe bibēs,&c.De
Iob.30. his Iob etiā ſub ſentibus delicias cō-
b putabat.Vbi attēde,ꝙ diuitiæ & voluptates ſpinæ ſunt:pūgunt euris,& appetitibus & ſtimulis conſcientiā. Diximus quid impediat ne verbum Dei proficiat auditoribus: dicamus nunc quas cōditiones debet habere bonus auditor,vt proficiat. Tres po nit dn̄s in themate, dicens. Hi ſunt qui in corde bono. Prima,quòd audiat corde bono, & optimo. Audit corde bono qui audit libenter,&cū gaudio,& ſine faſtidio: audit corde optimo,qui audit intētione, & deſiderio proficiendi.Debet ergo audire hilariter,& vtiliter.Sicut nō parū refert quomodo cibus capiatur in ſtomacho,ſic non parū refert auditorē verbi dei quomodo recipiat ſermonē ad fructum. Sunt qui audiunt cū tædio,& hora fit lōga:hi quomodo proficient? ſunt qui audiunt libē ter,ſed curioſē quærētes ſibi magi-
2. Tim. ſtros pruriētes auribus,qui delecta-
4.a tionē quærunt & nō fructum:paleā, & nō granum:verborū ornatum, & nō ſenſum.Hi volunt audire elegātias,facetias,quæſtiones ſubtiles, & vanā rhetoricā,non doctrinam: de
Ezec.33 quibus dn̄s ad Ezechielem. Et tu fili
a hominis, &c. Et quę ſequuntur. O ſtulte ardet domus tua, & ignis omnia deuaſtat,& tu expectas rhetoricā &cōpoſitam orationē?Intratur ciuitas ab inimicis, & iam iam in periculo es damnationis ęternę,&ſpectas ſuauia verba?In re tam ſeria pigmenta verborū requiris? & vento ſolo paſci deſideras,nō paſci ſolido cibo?Exēplum: ſi quis rex procuratori ſuo in negotio arduo mitteret literas,vt ſolicitē negotiaretur,& ille immemor negotij laudaret charactęres,admiraretur efficaciam & or natum literarū, quomodo ei ſuccederet rex?Sic omnino dn̄s dedit nobis euāgeliū,& ſacras literas ad negotiādum regnum cęlorum:ſi tu ſolam rhetoricā attendis,ſtultiſsimus es virorum. De his dominus ad Ezechielē vt ſupra.Secunda cōditio eſt, ꝙ verbum retineat & memoretur, nā ſi ſemen nō radicatur in terra,nō faciet fructū,videns certē quòd tota hyeme latet abſcōſum in viſceribus terrę,vt bene radicetur.Grego:Si cibus nō retinetur in ſtomacho, quid prodeſt homini?Et ſi libēter audias ſermonē,ſi ſtatim obliuiſceris,quomodo perficies quod cōmendatum
eſt. Maria cōſeruabat omnia verba Luc.2.c
hęc cōferens in corde ſuo,quia optima terra erat, in qua Deus verbum
ſuū ſeminauit:& in lege dicitur,animal quod nō ruminat, immūdū eſt. Leui.11 a
Iacobus huiuſmodi cōparat viro cō Iacob.1
ſideranti vultū ſuū in ſpeculo, cōſide d
rauit ſe &abijt,& ſtatim oblitus eſt qualis fuit: ſic iſti tempore quo audiūt cōſcientias ſuas in lumine verbi Dei aſpiciunt,& maculas ſuas vident,ſed egreſsi eccleſiā ſtatim obliti ſunt quales ſe viderint. O ſi hanc curam habuiſſetis,quā docti,quàm ſapientes eſſetis,cùm quotidie tantam doctrinam audiatis! Sed cū deberetis eſſe magiſtri propter tēpus,
facti eſtis quibus lacte opus ſit, non Heb.5.
ſolido cibo: quia verbū Dei auditū d
non ruminatis, & non conſeruatis. Tertia conditio eſt,&fructum afferūt in patiētia,id eſt,efficaciter perficiunt,alias quid prodeſt audire, niſi
in damnationē? nam ſcienti & nō fa Iacob. 4.c
ciēti peccatū eſt illi: nō enim audi- Rom.2.
tores,ſed factores legis iuſtificabun- c
tur. Vnde dn̄s in euāgelio. Viri Nini Matth.
uitæ ſurgent in iudicio cōtra gene- 12.d.
rationem iſtam,&c.quia illi vno ſermone

mone & breuiſsimo Ionæ conuerſi ſunt ad pœnitentiam,& nos tot ſermonibus non conuertimur fratres. Lex euágelica nõ tam eſt theorica quã practica,finis ei⁹ opus maxi mè & nõ ſcire.Sicut ergo ſi quis optim⁹ pictor,vel artifex,vel medicus non operaretur in illa arte, vana eſſet ſciẽtia:ſic & tua Chriſtiana philoſophia nõ prodeſt, ſi nõ operaris. Sed quid eſt quod addit,in patiẽtia? Vnde quia nemo repente fit ſũmus, ad creſcendũ in virtute & perfectione, patiẽtia opus eſt , ſicut ad ſapientiã. Nõ attendas qualibet die quantum profeceris,ſed poſt annum. Væ illis qui ſuſtinentiã perdiderũt, qui deſperantes de profectu virtutis tradiderunt ſe omni ſpurcitiæ,& immũditiæ,& ſeculi voluptatib⁹. De hoc optima parabola in euãgelio. Simile eſt regnum celorum, quẽadmodum ſi homo iaciat ſementẽ in terrã,& dormiat. Mitte bonum ſemen doctrinæ in agro cordis,nã illud ſeruatum producit herbãm deſideriorum,calamum propoſitorum,ſpicã virtutum,fructum operum.

DEO GRATIAS.

DOMINICA IN QVINquageſima.

THEMA.

¶ Ecce aſcendimus Hieroſolymam. Lucæ.15.

SAncta mater eccleſia vt animet nos ad ſuſtinendum rigorẽ quadrageſimæ,in primis proponit nobis ciuitatem Hieruſalẽ, quò tẽdimus: deinde exẽplum Chriſti,quod imitemur: deinde cæci illuminationẽ, ad petendã lucem oculorum,ne erremus viã. De hoc aſcenſu hodie locuturi ſumus.Quoties ſupernæ illius ciuitatis gloriam, & felicitatem,& magna & ineffabilia dona quę in ea dominus præparauit diligentibus ſe , conſidero, & tepiditatem,& frigiditatem noſtrã; quã leuiter ad eam felicitatem afficimur,quã parui facimus,quã denique neglectui habem⁹,& quaſi poſt habentes illam contemnimus, hæreo obſtupeo,ac voce,verbiſque ad dicendum prorſus deſtituor. Si in rebus terrenis modica ſpes lucri tẽporalis arriſerit,feruet animus, gliſcit,ebullit deſiderijs & cupiditatibus feruidis: ad æterna illa & ineffabilia lucra , nullùs eſt animi motus, nulla cupiditas, nullum deſideriũ: alget & frigeſcit cor noſtrum: neq; etſi mille conſiderationibus & adhortationibus ſatagas in illo excitare deſiderium:ſtatim algeſcit, & gelatur, & in ſuam priſtinam redit frigiditatem. O deplorandum algorẽ, ò gemendam miſerandamq; duritiam: ò magnum peſsimumque miraculum. Ad leuia accendimur, in magnis algeſcimus.Vnde hoc?nunquid ex incredulitate ? non vtique: & credimus,& ſcimus, & nulla de hoc eſt nobis ambiguitas. Nunquid ex diffidentia ? non: licet mali ſperamus , tamen confidimus & Chriſti paſsione,& Dei noſtri miſericordia,ad illam gloriã peruenire.Vnde ergo tam miſerabilis cõtemptus terræ deſiderabilis? Vtiq; aut quia regnũ illud ſpirituale eſt,& ego carnalis ſum, venundatus ſub peccato , & Rom.7 c
ideo in corde carnali non fit impreſſio,neq; ſigillatio illi⁹ tãti boni prępediẽte duritia peccatorũ:aut quod abſit,

abſit,quia nō ſumus ciues illius ciui tatis, & ideo nō poſſumus inclinari naturaliter in illā: vnuſquiſq; enim ad ſuā patriā naturaliter inclinatur.
ps.136 Ciues Babylonis nō delectat audire de canticis Sion,neq; in illis recipiūt guſtum,ſed ad ſuam potius ciuitatē inclinantur,& in ea oblectantur.Fi
Ioā.12.f lij lucis amplexantur lucem,filij tenebrarum diligunt tenebras.Audite quendam de filijs & ciuibus veris illi⁹ ciuitatis,quomodo gliſcat,quomodo concupiſcat, quomodo ar-
ps.83. deat ad illā.Quā dilecta tabernacula tua domine virtutū,concupiſcit
ps.121. & deficit anima mea in atria dñi: cor meū & caro mea exultauerunt in Deū viuum.Et iterū.Lętatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi, in domū domini ibimus,eum viſuri, & cum illo in domo eius quaſi domeſtici, & familiares perpetuò manſuri, & cum illo regnaturi in ęternum. Idcirco diſſoluor gaudio,non me capio præ lętitia, dum hęc cōſidero: nec tranſit hoc gaudium, non frigeſcit,ſed ſtat & permanet in corde
ps.121. meo:ſtantes erānt pedes noſtri,affectus et deſideria,in atris tuis Hieruſalem.Non ad terrena dilabuntur illico,licet hic viuamus,ſed noſtra
Phi.3.d conuerſatio,noſtrum gaudiū in cæ-
Matth. 6.c lis eſt: ibi eſt cor noſtrum, quia ibi eſt noſter theſaurus. O dilecta & ſplendida atria Hieruſalem, chori angelorum,archangelorum,dominationū,poteſtatū,apoſtolorū,prophetarum,martyrū,virginū,confeſſorū,in his atrijs ſpeculādis,viſendis contēplandis,luſtrandis, perambulādis ciues oblectati in his vitā expēdunt:hæc ſunt ſua gaudia,& ſuę deliciæ.Non enim ibi tantū vnum eſt atrium,vel vna manſio, ſed magna prorſus atria, & multæ manſiones.

Vnde ſequitur.Hieruſalem quę ędificatur vt ciuitas, in qua innumeri ciues,varij ſtatus,varia officia,grandis multiplicitas,pulchra nimis & admirabilis politia. Quis ordinem, pacem, tranquillitatem, conformitatem,legem, ſtatutá, decreta illius tam innumeræ multitudinis in illa ciuitate degentis, cuius gubernator eſt Deus,valeat explicare? Non eſt ibi diſcordia,non diſſenſio,non iurgia,non lites,quia non eſt ibi meum & tuum,ſed omnia cōmunia.Vnde ſequitur. Cuius participatio eius in idipſum. Nō partitur, nō diuiditur hęreditas illa in hęredes,ſed tota eſt omniū, & tota cuiuslibet eſt. Sicut ſol iſte quem vides, ſic omnium eſt, ꝙ totus eſt tuus: nihil enim de illo partitur,ſed totus te calefacit, & illum:ſic tuū hortū implet arboribus & floribus,quaſi ſolū impleret atq; alium nullum.Sunt autē in hac ciuitate duplices ciues,quidam naturales & antiqui, ſpiritus ſcilicet angelici,qui in ea creati ſunt,&ab initio ſeculi permāſerunt: alij aduentitij, qui de foris adueniūt.De his adiungit.Illuc enim aſcenderūt tribus, tri ps.121.
bus dñi.Apoſtoli,martyres,cōfeſſores,& virgines, de h oc nr̃o ruſticano pago & quotidie aſcēdūt: ſed ad quid?ad cōfitendū nomini dñi. Hoc eſt opus,hoc officiū,hoc exercitium totum illius ciuitatis,laudare,benedicere, glorificare nomē domini,regē & principē illius ciuitatis. Hoc faciunt in æternū, & nunquā deerit materia laudis, quia nūquā ſufficiet copia laudatoris.Sicut alibi dicitur.
Beati qui habitant in domo tua dñe ps.83.
in ſecula ſeculorū laudabūt te.Vnde
in Apoc.de illis animalib⁹ & ſenioribus legitur:&nō habebāt requiē di- Apoc. 4.c
centia.Sanctus,ſanctus,ſanctus, dñs

Deus exercituũ, &c. O qualis laus, qualis muſica tantorum cantorum concinentium! quæ lętitia, quis iubilus, quæ feſtiuitas in tanta varietate, & multitudine laudantiũ! o quis ibi adeſſet. Exemplum eſt de muſica centum cantorum: inuitat propheta eccleſiam ad conſiderandam, & contemplandam hanc feſtiuitatem, dicens. Reſpice Sion ciuitatẽ ſolennitatis noſtræ, imò ſolennitatem ciuitatis noſtræ. Oculi tui videbunt Hieruſalem ciuitatem opulentã: tabernaculum quod nunquam transferri poterit, neque auferentur claui eius in ſempiternum: & omnes funiculi eius non rumpentur. Populũ imprudentem non videbis populũ alti ſermonis, ita vt non poſsis intelligere diſertitudinẽ linguæ eius, in quo nulla eſt ſapientia, id eſt, infantis baptizati, diſcedentis poſt baptiſmũ: neq; Demoſthenes, neq; Tullius, neque Plato, neque Ariſtoteles, tam diſertè & ſapienter loqui ſciũt. Non fuerunt tales oratores in mundo, neque tales cantores, qualis ille puer. Vnde cùm dominus Ioannem Baptiſtam cunctis mortalibus prætuliſſet, cõparans ipſum ad ciues illius ciuitatis ait. Qui minor eſt in regno cælorum, maior eſt illo. Si talis eloquentia, & ſapientia, talis laus & muſica in paruulis, qualis in magnis, qualis in ſpiritibus illis ſupremis? O rempublicã ornatiſsimam, populum nobilem, ſapientia pręditum mirabili, fulgentem, nitidum, purum, generoſum. Quis non optabit viuere in tali ſocietate? quid non ſuſtinebit homo libenter, quid non patietur, beſtias, ignes, tormẽta, cruces, vt vnus ſit in perpetuum de tali ſocietate? quid tam crudele, quid tã acerbum in mundo, vt per illud homo non iucundè tranſeat ad tãtam felicitatem? Ingrediatur putredo in oſsibus meis, ait propheta, & ſubtus me ſcateat. Fiam vt Iob, putridus & vlceroſus, plenus vermibus in ſterquilinio, dũmodo quieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum, populum iſtum, fulgidum & glorioſum. Hæc eſt fratres mei, ciuitas ad quam aſcẽdimus: ad hanc lætitiam, ad hanc feſtiuitatem, ad hanc gloriam properemus: nemo torpeat, nemo laſſetur, nemo cauſetur aſcenſus difficultatem, ſed terminum vitæ conſideret, & quietem. Si ad hanc gloriã obtinendam mors, & ſanguis, & tormẽta peterentur, vt in martyribus, libenter omnia pati deberemus: nõ indicitur niſi breue ieiuniũ, & leuis pœnitentia pro peccatis. Quàm leuis & facilis eſt aſcenſus ad tantam gloriam? &c. Vnde in canticis. Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani: angelis, cedris altiſsimis, incorruptibilibus, candidiſsimis: columnas, apoſtolos, & prophetas (ſuperædificati ſupra fundamentum apoſtolorum & prophetarum &c.) argenteas, vocales, ſonoras, in omnem terram exiuit ſonus eorum: reclinatorium aureum, ſinus eſt patris, in quo quieſcit cũm ſanctis ſuis: aſcenſus purpureus, ex ſanguine: ſic ipſe aſcendit, traderur enim gentibus ad illudẽdum, ſicut aſcenderunt apoſtoli & martyres. O domine, quàm pulchrum eſt ferculum, ſed aſcenſus arduus: quis aſcendet per illum? Sed nolite diffidere, nam media charitate conſtrauit, propter filias Hieruſalem tenellas & delicatas: ſanguinem in charitatem, crucem in amorem commutauit. Non exigitur hodie à te Chriſtiane

Matth. 11.b

Habac. 3.d

Iob. 2.e

Cãt. 3.d

Ps. 18.

ſtiane mors, non ſanguis, nõ ſupplicia, ama & regna: quid facilius quã amare? O quã cõſtrata eſt via & quã plana, vt diligendo peruenias, quò peruenit Laurẽtius patiẽdo: & quis nõ poteſt diligere? Hęc eſt via: nõ iã aſcenſus purpureus, ſed via regia:
Heb.13. c quã commendat Apoſtolus in epiſtola, dicens. Adhuc altiorem viam vobis demonſtro, ſi linguis hominũ loquar, &c. Ecce fratres non habemus hic ciuitatem manentem, ſed futuram inquirimus. Iam non eſtis
Ephe.2 d hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei. Veros ergo vos filios & ciues huius ciuitatis oſtendite, primò in huius miſerę Babylonis contemptu. Quid vobis cũ diuitijs, & delicijs, & honoribus terrenis, qui tantam gloriam, & honorem, & lętitiam expectatis, imò habetis in cælo? non decet nobiles, & generoſos, & illuſtres ciues tantæ ciuitatis, ad tam vilia & indigna deijci & humiliari, neque liberos & ingenioſos ſub iugo & ſeruitute peccatorũ premi. Relinquite iſta filijs & ciuibus Babylonis, illi gaudeant, exultent, lætentur, & glorientur in ſua ciuitate: ad vos peregrinos & exules, qui quotidie exilium veſtrum deploratis, hæc gaudia nõ
Iob.3.d pertinent. Vnde Iob. Quid miſero data eſt lux, & vita his qui in amaritudine ſunt? qui expectant mortem & non venit, &c. Secùndò oſtendite in feſtinatione, in deſiderio veſtræ ciuitatis: non recedat à memoria, ſemper attendite & præ oculis habete quod dicitur, ecce aſcendimus Hieroſolymam. Siue comeditis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis, hoc cogitate, hoc penſate, in illa defigite corda veſtra, & non erit vobis graue quicquid acciderit: memoria enim Hieruſalem, leue vobis faciet omne quod agitis. An nõ videtis fratres, exules huius mundi, & captiuos, ſiue detentos, quando ſoluuntur à vinculis, qua auiditate, & celeritate properant in ſuam patriam, in qua habent parentes, amicos, filios, & domeſticos, & diuitias? quomodo penetrant montes, peruolant collium culmina, hyemes, frigora, pluuias contemnunt, ſummo diluculo ad iter accincti, & celeriter percurrentes omnem viæ difficultatem, donec perueniãt in patriam? Non eos detinent ludi, non feſta, nõ choreæ ciuitatũ quas pertrãſeunt, non itineris delicię, non ædificiorũ et turriũ inſigniũ illuſtria ędificia: ſed omnia cõtemnẽtes atq; cõculcãtes, properãt quò deſiderãt, abſorpti omnino in illo ſuę patriæ gaudio, quod ſperant, deſiderio conſequẽdi ſtimulati. Sic ſic omnino agite fratres, feſtinem⁹ ingredi in illã requiẽ,
vt ait Apoſtolus. Tales vos oſtendite viatores, omnia huius ſeculi arbi- Heb.4. c
tramini vt ſtercora, vt ad cæleſte Phi.3 b
gaudium peruoletis. Oſtendam vobis regium viatorem quem ſequamini, prophetam dico illum regiũ, quem nec diuitiæ, nec deliciæ, neq; corona, aut honor regius, nõ bella, non negotia, ab hoc cæleſtis patriæ deſiderio et feſtinatione detinebãt. Vnde ait. Supra flumina Babylo-
nis, etc. quoniã illic interrogauerũt Ps.136
nos: quomodo cantabimus cãticum domini, etc. Si oblitus fuero tui Hieruſalem, adhæreat lingua, etc. Si nõ propoſuero te Hieruſalem, etc. O verba ignita, ô feruidum viatorem. Ita eſt fratres, obliuiſcitur dextera, et lingua palato adhęret, ſi deſit memoria Hieruſalem: torpet manus in opere, ſi Hieruſalem nõ habetur

in corde. Quid enim fecit martyres tam dira ſupplicia pati, niſi memoria Hieruſalem, quid anachoritas, monachos ſolitarios, quaſi ſylueſtres, ſine omni ſolatio humano viuere, niſi memoria Hieruſalẽ? quid hodie replet monaſteria, & facit fœminas imbecillas moniales relictis parentibus, & cognatis, ſpretis maritis, ac filijs, & cõiugijs, & ſolatijs, in monaſteria velut in ſepulchro recludi, niſi memoria Hieruſalẽ? Torpet vtrique manus in opere, ſi Hieruſalem non habetur in corde, adhæret & lingua palato. Hinc eſt, quòd ſæpius videmus viros contemplatiuos & deuotos, ignita, & dulcia, & efficacia verba proferre, qualia neſcit literatus & theologus peritiſsimus in ſcriptura ſentire. Vnde hoc, niſi quia mente luſtrat cæleſtem Hieruſalem, à qua celeſte didicit idioma: Matth. 12.c & ex abundãtia cordis os loquitur: habet enim vnumquodque regnum ſuum idioma, quod neſcit alienum: Matth. 26.g & ſicut Petro dictum eſt, loquela Ioã.3.d tua manifeſtum te facit: nam qui de terra eſt, de terra loquitur: & ciuis Babylonis Babylonicũ ſubmurmurat idioma: ſemper de negotijs & diuitijs & honoribꝰ loquitur. Sed ciuis Hieruſalẽ loquitur idioma Hieruſalem, & de patria ſua loqui delectatur, de Deo, de gaudijs beatorũ, de æterna felicitate, de ſpiritualibus, de ſcripturis ſanctis, quibus peruenitur ad illam: in hoc exercetur die ac nocte, legendo, meditando, contemplando, loquendo de ſua ciuitate Hieruſalem, donec finito exilio ad eam perueniat, vbi gaudeat & lætetur cum alijs ciuibus, angelis Dei, in gloria, ad quam nos perducat. Amen.

¶PRO ALIO SERmone de eadem dominica.

SEcundò, dicendum eſt de præparatione viç. Qui viã aſperam per montes & prærupta colliũ cacumina, longam aggredi debet, tria faciunt: primò exonerãt ſe, vt poſsint celeriter aſcendere: ſecundò informant ſe de itinere, et ſi via difficilis ſit accipiunt ducẽ itineris ne errent: tertiò accipiunt viaticum, ſi in via non eſt vnde ſe ſuſtentent. Hæc omnia nos facere debemus: primò oportet exonerare nos à curis & ſolicitudinibus quæ onerant cor, vt poſſimus aſcẽdere: nam aſcẽſio in corde fit, ſicut ſcriptum eſt. Aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit. Vnde non tã Ps. 83 res ſunt quç onerant, quantum ipſa cura & cupiditas diuitiarũ. Oportet vt nudus nudũ Chriſtũ ſequaris: de quo ait pſalmus. Exultauit vt gigas Ps. 18 ad currendam viam: quia ab omnibus temporalibus expeditus erat. Secundò, oportet vt te informes bene de itinere, num eſt obſcurum & incertum. Hæc informatio fit per ſacras literas & euangelium, quod nõ oportet dimittere de manibus, ſem per attendendo ſemitas ſanctorum, & non declines ab eis. Si dixerit tibi aliquis. Hic eſt Chriſtus, aut illic: noli credere. Reſponde ei. O ſtulte, dimittam ego viam martyrũ & ſanctorum, de quibus conſtat ꝙ ſunt in cælo, & ſequar te viliſsimũ homuncionem? quod ſi nõ es certus de via? conſulo vt accipias bonum confeſſorem, ducem ſanctum, & doctum,

Matth. 15.b & illi vitam tuam reueles, vt reducat: ne fortè ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foueam cadant. Tertiò, oportet accipere viaticum, dominicum corpus frequenter: hoc eſt quod inſtaurat vires, & virtutem prçſtat, & confortat valde viatoré, ad aſcendendum. Væ qui tanto bono ſe priuant ad annum ſolum cõmunicantes: quid mirum ſi deficiãt ſtatim in itinere? Hic eſt ille panis ſubcineritius, in cuius fortitudine ambulamus vſque ad montem Dei
3.reg.19 b Horeb. Reſtat modò vt de conditionibus viatoris dicamus: has ponit
ps. 8. pſalmus. Quis (inquit) aſcendet in montem domini? rarus vtique, & valde rarus reſpondet: innocens manibus, &c. Quatuor conditiones, innocentia vitæ, munditia cordis, diligentia operis, veritas oris: has debet habere qui vult aſcendere: nulli noceat, ſit ſine querela, in omnes beneficus, puritas in cogitationibus & deſiderijs, diligentia in opere, ſemper bene operando, & veritas in ore non fallendo, non mentiendo. Hic eſt verus ciuis Hieruſalem: nam ibi hçc omnia ſunt. Non eſt ibi nocens; omnes ſe diligunt: non eſt macula, omnes puri: vnde quia in lucifero inuenta eſt macula in corde, ſtatim proiectus eſt de cælo: non eſt otioſitas, omnes occupati in laude Dei: nõ eſt mendacium, nam viſcera eorum omnibus patent.

DEO GRATIAS.

SERMO IN FERIA ſexta ante primam dominicam quadrageſimæ.

THEMA.

¶ Diligite inimicos veſtros, benefacite; &c.

AVguſtinꝰ in ſermone ait. Multi præcepta domini ſua imbecillitate, & non ſanctorum viribus æſtimãtes, putant eſſe impoſſibilia quæ præcepta ſunt, & dicũt ſufficere virtutibus non odiſſe inimicũ, cæterũ diligere, plus præcipi quàm humana natura patiatur. Dicunt enim, quomodo poſſum diligere illũ, qui ex animo me odit? qui mihi omnibꝰ modis nocere procurat? qui famam meam denigrat? qui ſanguinẽ meũ ſitit, & mortem procurat? meorum operum ſugillatorem, mearum virtutum detractorem? Hunc ſi non odio habeo, ſatisfacio: & ſi ei malũ pro malo non reddo: diligere tamẽ talem hominem, & ei bene facere, perfectio eſt ſupra hominẽ: angelicum eſt potius quàm humanũ. Non nego quòd eſſet bonum, ſed non capit in homine tanta perfectio. Quã bene congruit iſtis illud poëticum. Noctua Phœbęum viſu nõ ſuſtinet orbem, hoc Iouis armigero putat eſſe negatum. Sic quod ipſi non valẽt, omnibus reputant impoſsibile, Sed abſit tanta blaſphemia, vt Deum dicamus impoſsibilia præcepiſſe. Hieronymus ait. Qui dixerit Deum impoſsibilia præcepiſſe, anathema ſit: ſic enim tranſgrediendo præceptũ nõ videretur homo peccare, quia ad impoſsibile nemo obligatur. Nõ ſolum impoſsibilia non ſunt diuina præcepta, ſed neque difficilia, ſicut Iacobus apoſtolus ait. Et mandata 1.Ioã 5.

eius a

Matth. 11.d eius grauia non ſunt. Et dominus in
euangelio. Iugum meum ſuaue, &
pſ. 118 onus meum leue. Et pſalmus. Omnis
conſummationis vidi finem: id eſt,
vſque ad vnguem dominica præcepta
ſeruaui: & quod experientia
inuenio, latum mandatum tuum
nimis. Sed homini carnali, mundano,
vitioſo, ac propterea fragili,
& debili, & infirmo, non habenti
virtutes & gratiæ vires, grauiſsima
apparent: nō quia in ſe grauia ſunt,
ſed quia ipſe non habet vires ad portandum
ea: ſicut ſeni decrepito, &
puero modica onera grauia ſunt.
Eſt autem hoc eis graue, quia non
intelligũt dominicum præceptum:
non enim vt ſonat intelligendum
eſt. Nam hoc quod diximus in themate,
aliquid habet de præcepto, aliquid
vero de cōſilio. Inimicus enim
diligendus eſt ſicut proximus, & nō
eſt excludendus à dilectione generali
proximorũ: quia per hoc quod
factus eſt inimicus, non deſinit eſſe
proximus: neque tamē nouam obligationem
addidit vt diligatur malè
volendo, & perſequendo. Teneris
ergo non odiſſe, non perſequi, non
deſiderare ei malum, non excludere
eum ab orationibus tuis generalibus,
& in extrema neceſsitate vt
proximo ſuccurrere: & ſi in mortali
eſt, vt proximum corrigere: &
vitam æternam generaliter & Dei
gratiam in animi præparatione ei
velle, ſicut alijs proximis. Cæterum
ei familiariter loqui, & tempo
raliter diligere, & extra caſum neceſsitatis
ei benefacere ſicut amico,
hoc conſilium eſt, non præceptum.
Vnde dominus non ait. Ego impero,
ego præcipio vobis, ſed ego autē
dico vobis, quia hoc plus habet conſilium
quàm pręceptum. Vnde ait.
Eſtote perfecti, quoniam pater veſter
perfectus eſt: oſtēdens hoc magis
ad perfectionem, quàm ad neceſſitatem
pertinere. Verum eſt, quòd
(vt ait quidam doctor) ſi vides inimicum
tuum eſſe in mortali, quia
odit te, & verbo tuo gratioſo putas
leniri poſſe, & ex mortali eximere,
videtur quòd tenearis & debeas illũ
alloqui: plus enim debes dolere de
ſuo peccato, quàm de tuo temporali
damno: ſicut & peccantem corripere
teneris, ſi correptionem ſuſceſcepturum
eſſe credis. Liquet ex hoc,
quòd licet conſilium de diligendo
inimico ſublime ſit & perfectũ, ſed
pręceptum temperatum eſt, & leue,
aut non nimis graue, ſicut putatur.
Sed nobis fratres, qui euangelicam
perfectionem quærimus, qui
domino placere cupimus, & eius monita
& conſilia pro poſſe ſeruare curamus,
non opus eſt diſtinguere ad
quid tenemur, ad quid obligamur,
vt illi Phariſęi dicebant. Si ſic dixeris
inhonoras patrem: ſi ſic dixeris
non inhonoras. Sed exemplo domini
& ſanctorum, literæ tenorem ſequi,
diligere, benefacere, orare, omnibus
vijs & modis procurare vt
odium & inimicitia tollatur, & odium
ceſſet, & inimicis quaſi amicis
pro amore Dei beneficia & obſequia
præſtare. Sufficit nobis, quòd
etſi non pręceptum hoc, tamen gratum
& acceptum eſt corā Deo. Sed
dices, ſi hoc ita eſt, non deberemus
recitare pſalmos Dauid, nam in eis
multa mala imprecatur inimicis ſuis
dicens. Auerte mala inimicis meis, pſ. 53.
& in veritate tua diſperde illos. Et
iterum. Domine pone illos vt rotā, pſ. 82.
& c. & plurima alia. Quomodo orat
pro inimicis, qui talia orat? quomodo
diligit qui tanta eis mala imprecatur?

catur? Hanc quæſtioné mouet Caſ-
ſianus,& ſoluit multipliciter. Quia
vel loquitur de inimicis Chriſti prę
nunciatiuè,non deprecatiuè: vel de
dæmonibus aut peccatis ſuis: vel o-
rat,vt pereant inimici,& maneāt ho
mines. Attédite fratres contra quos
inimicos loquitur:ſūt enim inimici
quos debem⁹ diligere, & ſunt inimi
ci quos debemus odiſſe: oportet in-
ter hos diſtinguere,ſed & amicos ab
inimicis dignoſcere. Tu amicū pu-
tas illū qui tuis vitijs palpatur, qui
oculos tuos excęcat,& velum ponit
ne videas turpitudines tuas, qui dor
mienti in peccato ceruicalia ponit,
qui te decipit & illudit, qui famam
Ezec.13 c tuam & animam perdit, adulatoré
& fautorem peccatorum tuorū, qui
Eccle.12 d tibi fodit foueam in qua cadas,& pa
rat laqueum quo capiaris,quo cōſu
lente peris, quo blandiente inſanis,
quo fauente mille perpetras facino-
ra:hic calice aureo venenú tibi pro-
Prouer. 29.a pinat. Verè,ſicut ait ſapiens, adula-
tor blandus inimicus occultus, &
Mich.7 b inimici hominis domeſtici eius. In
hunc beneficia confers, hunc quaſi
animam tuam diligis, huic omnia
quæ habes libenter donas. O inſanę
& fatue,quàm bene imples domini-
cum conſilium neſciens: nam verè
diligis inimicū, & benefacis his qui
te oderunt,& decipiunt,& irrident,
& illudunt. O ſi bene attendas ope-
ra,quātò magis amicus videtur qui
te perſequitur: nam ille facit vt co
gnoſcas teipſum, dicit tibi vera, &
vitia tua tibi pandit:ille facit te viue
re ſolicitum, ne turpia agas, ſciens
quia non parcet tibi: ille excitat te,
& exercet ad omnia opera virtutū:
humiliat te, & præbet tibi materiā
patientiæ,manſuetudinis,fortitudi-
nis,et charitatis,et illuſtrém facit, et
præſtanté in bonitate:ille licet cum
magno detrimento ſuæ conſciētiæ
et famæ fabricat tibi coronā,et gran
dem coram Deo gloriam parat, et
magni meriti occaſionem tribuit.
Quid obfuit diabolus Iob? et marty
ribus perſecutores quid obfuerunt?
imò quā illuſtres et pręclaros fece-
runt? Aperi oculos,et vide quia hic
qui putatur inimicus,beneficus eſt.
Quid? multum ergo facies, ſi pro
tantis bonis quę tibi præſtat, neſciés
licet et inuitus, eum dilexeris, et
pro illo Deum oraueris? Nō eſt hic
verus inimicus, ſed proximus: ego
tibi veros inimicos oſtendam quos
oderis,quos deſtruas,quibus omnia
quæ in pſal. legeris impreceris. Dæ-
mones,peccata tua,et vitia,hęc ſunt
quæ te perdūt, quæ te deſtruūt,quæ
tibi gehennam parant: contra hos
inimicos ora, vt perdat et deſtruat
eos dominus, et tu quantum vales
deſtrue illos. Sed et caro iſta, quam
tu tantum diligis, quam ſic foues et
nutris, et in qua nutrienda vitā tuā
expendis, maximus inimicus tuus
eſt. Hanc caſtiga,hanc ſubijce, hanc
doma,et malè tracta, donec eam in
ſeruitutem redigas. Quid fratrem et 1.Cor.9 a
proximum tuum odis atque perſe-
queris? o ſtulte,nō eſt ille inimicus,
ſed proximus: nō te perſequitur ho
mo, quem fecit Deus, ſed malitia
quam fecit homo: illa eſt inimicus
tuus,illam oderis, illā perſequitor,
illam deſtruito. Tolle malitiam à
fratre, non te perſequetur,non tibi
malè faciet. Fac ergo vt deſtruas il
lam: ſed quomodo? Si videris (in-
quit Apoſtolus) inimicum tuum ci- Roma. 12 d
ba illum, etc. hoc enim agens, car-
bones ignis cōgeres ſuper caput e-
ius, et accendetur charitas, et de-
ſtruetur malitia,et ceſſabit inimici-
tia,

tia,& erit frater quem inimicum putabas. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malũ, vt ait Apoſtolus. Certamen enim magnum eſt inter fratris malitiam & tuam bonitatem: certa viriliter vt beneficijs vincas illum, qui te aggreditur incõmodis: grandis enim tibi gloria eſt, ſi in hoc certamine victor euaſeris: & grãdis eſt confuſio, ſi ſuperatus fueris. Non cedat bonitas tua malitię fratris tui, non victa ſuccumbat, ſed ſuper eum triumphat. O quanta gloria, coram Deo, & hominibus, & coram ipſis inimicis, videre illum cõfuſum, verecundantem, non audentem aſpicere, & attollere oculos ad aſpiciendum faciem tuam, dolentem & contriſtatum, quòd tam bonum hominem perſecutus fuerit: ò quã victus, ò quàm ſubditus, ò qualis vindicta de illo! Dico tibi, et ſi illum ligaſſes, & carceri mancipaſſes, & laniaſſes, non tãta fuiſſet vindicta. Sic ſic vindicare de inimicis tuis: ſic enim vindicatur Deus, & talem vindictam quęrit pſalmiſta. Plus enim deus vindicatur de peccatoribus quos conuertit, quàm de peccatoribus quos condemnat. Nam iſti victi ſunt, ſed non conuicti: illi victi, & conuicti. Vnde de hoc in pſalmo gloriatur dicens. Omnes gentes circuierũt me, quia vltus ſum in eos. Sed quomodo? occidendo in eis errorem, ſuſtentando fidem, vt ait Auguſtinus.

Roma. 12.d

ps. 21.

Sufficere debuerat ad dilectionem inimicorum hæc tam ſplendida & glorioſa victoria, ſufficere & commoditas grandis quã ex perſecutione capimus: ſed adhuc alias addem⁹ rationes & conſiderationes, quibus ad hoc animum inclinemus: has breuiter perſtringam. Prima conſideratio eſt, quòd Deus ita vult & præcipit, & hoc gratum eſt illi. Quanta quotidie facimus pro amicis, quot à nobis alienatos & inuiſos orantibus amicis in noſtram gratiam recepimus, vt illis placeremus: O Chriſtiane, facis hoc pro amico, & non facies pro Deo? maximè cùm hoc non ſolùm conſulat, ſed & præcipiat, vt ſi non velis reconciliari inimico, propter hoc gratiam & amicitiam illius perdas: et ſi nolis inimico fieri amicus, Dei inimicus efficiaris. O domine, verè ne tuam amicitiam perdam, omnes turcas, imò & ipſos dæmones ſi præciperes diligerem, pro amicis haberem. O miſer qui tam pro nihilo habes fieri Deo inimic⁹, cogita modò ſi rex haberet duos famulos, aut pater duos filios, quos valde diligeret, & vnus alter odiſſet, & diceret vni: ecce non poſſum ſuſtinere, vt tu mihi dilectus oderis quem ego ſic amo: aut ama illũ, aut me & hæreditatem perdes: quanta duritia & proteruia eſſet, fieri regi vel patri inimicum, & hæreditatem amittere ne alteri fratri concordaret? Hoc tu facis: Deus pater pijſsimus diligit filios ſuos, nimirũ quia vitam & ſanguinem pro eis dedit, vult inuicẽ ſe diligere quos ipſe diligit, & præcipit, & aliter neque accep tat munera, neque obſequia: quãtæ ergo malitię eſt, nolle flecti, nolle obtemperare? Quid tãtum potuit tibi proximus nocere, vt non magis Dei amor & beneficia ponderent, & valeant apud te? Vides quia non eſt fragilitas, ſed peruerſitas, nolle hoc implere? Secunda conſideratio eſt tui ſtatus, & profeſsionis: nonne Chriſtianus es? nonne hanc ſcholam ſequeris? Reſpice magiſtrum tuum, ducem tuum, & vide quanta bona fecit inimicis ſuis: quomodo curabat

Luc 23. e bat ęgrotos eorum, quomodo docebat, quomodo dirigebat, quomodo ſitiebat ſalutem eorum, quomodo Matth. 26 pro crucifigentibus orat. Pendebat in cruce cruentus, plagatus, & laceratus ab eis quibus tanta beneficia præſtiterat, neque contenti tormentis, inſultabant ludibrijs, deridentes & ſubſannantes, mouêtes capita ſua dicebant: alios ſaluos fecit, &c. Audit patiêter inſultatores ſuos, & patrem orat, dimitte: & tu coram eo petis vindictam. Qua fronte, quo vultu? & quid obſecro, ſimile tu paſ ſus es ab inimicis tuis: Chriſtiane reps.83. ſpice in faciem Chriſti tui, reſpice & eiuſdem ſcholæ diſcipulos, apoſtolos & martyres, quantum laborauerunt, quomodo ſudauerunt, vt proficerent illis â quibus affligebâtur, & quomodo docebât, & illuminare cupiebant perſecutores ſuos. Si ergo de ſchola Chriſti es, cur non ſequeris profeſsionem? cur condiſcipulos non imitaris: Non legis, quia omnes qui piè volût viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur? Non Tim.3. c legiſti in Apoſtolo, quia in hoc poſiti ſumus? Tertia conſideratio eſt valde vtilis, ad hoc vt conſideres, quia licet æmulus tuus iniuſtè te perſequitur, tamen tu iuſtè pateris propter peccata tua. Quid hominê aſpicis? Attende diuinam iuſtitiam, cuius eſt miniſter ille: non hunc læſiſti, ſed Deum maximè offendiſti. Vnde Baſilius, quid (inquit) quaſi canis fremens lapidem inſequeris? aſpice manum quæ illum proiecit, attende ſcilicet peccatis tuis, quibus hæc promeruiſti: ille enim â Deo miſſus eſt, vt te premat & affligat, in tuum commodum, ſi fortè côuerps.34. tatis, & te pœniteat. Vnde pſalmus. Ego autem cùm mihi moleſti eſſêt, ſcilicet inimici, induebar cilicio, operui in ieiunio animam meam. Sic fac, agnoſce quòd â Deo eſt iſta perſecutio: humilia te coram Deo, plora, ieiuna, pœnitêtiam age, ora pro peccatis, rem age cum Deo, quem offendiſti, & Deo placato, ceſſabit inimicus. O quale exemplum in illo qui hoc dicebat, quomodo hoc opere implebat? Ecce propter peccatû adulterij & homicidij quod cômiſſit, ſuſcitauit dominus Abſalonem filium eius contra ipſum, vt regno expelleret: qui optime hoc cognoſcens, contra venientem filium nô arma capit, non ſe defendit, ſed veſtitus ſacco, & cinere capu conſperſus, pœnitentiam agens & plorans, pedeſter egreſſus eſt Hieruſalem, 2.reg.15 c nudis pedibus incedens, vt Deû humilitate & pœnitentia placaret: cûque ſic plorans, triſtis & humiliatus procederet, ecce Semei filius Iemini ex latere montis, lapides contra ipſum mittebat, mille blaſphemias & iniurias dicens contra eum, cum ſuperbia, indignatione, & clamore. Egredere vir Belial, &c. A- 2.reg.16 gnouit rex quòd â Deo miſſus eſſet, b & patienter tulit: imò lætabatur intus, ſperans â domino conſequi veniam pro tanta maledictione, ſperâs quòd vindicato peccato tali maledictione Dei furor placaretur, & ceſſaret indignatio. Vnde eùm dux eius Abiſai vellet illum maledicum occidere, indignatus rex contra ipſum, ait. Quid mihi et vobis filij Saruiæ? dimittite vt maledicat: dominus enim præcepit ei, vt malediceret Dauid: ſi forte reſpiciat dominus afflictionem meâ, & reddat mihi dominus bonû pro maledictione hac hodierna. Bernardus. O verè vi 1.reg.13. c rum ſecundum cor Dei: non iraſcitur

tur maledicenti, & iraſcitur vindicanti. Nec deceptus eſt: nam placatus Deus hac eius patientia & humilitate, reddidit ei regnum, interfecto filio perſecutore, quem Deus acceperat vt flagellum ad puniendum ipſum: quem & perſecutorem pius pater plorabat acerrimè poſt mortem, vſque adeò vt indignatus Ioab, diceret ei. Amas odientes te, & odio habes diligentes te. Sic nos facere deberemus in perſecutionibus particularibus, & generalibus, & ſtatim ceſſaret perſecutio. O ſi ſic nunc faceremus fratres, o ſi ſic Deum placaremus, vt auerteret irã ſuam, & tolleret à nobis turcas. Quid prodeſt colligere exercitus, & colligere peccata? An neſcimus quia turca iſte, et bella, flagella Dei ſunt? Si emendaremus vitã, & peccata præterita plo raremus coram domino, ipſe auerteret à nobis flagellum ſuum, & daret de inimicis victoriam. Non dico vt arma relinquamus, nam hoc eſſet ſtultum, & tentare Deum: ſed vt prius Deum placemus, & deinde arma ſumamus, ſicut fecit Dauid.

Quarta conſideratio, eſt malorum & damnorum quæ incurrimus ex odio & inimicitia proximorũ: hęc optimè enumerat pſal. dicens. Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi reddidi retribuentibus mihi mala, decidã meritò, &c. Ecce quatuor damna maxima. Primum decidam meritò ab inimicis meis inanis: odium enim proximi omnia bona quæ agis, orationes, eleemoſynas, ieiunia, caſſa & inania facit toto tempore, quo durat: & perdis coram Deo totum quod viuis. Quantum malum hoc? Secundum eſt perſecutio in corde: nam (vt ait Auguſtinus) omnis qui alium perſequitur in corpore, prius ipſe perſecutionem ſuſtinet in corde. Vnde pſalmus. Gladius eorum intret in corda ipſorum. Alium nõ vulneraſti, & iam animam tuam iugulaſti: nam qui odit fratrem ſuũ, homicida eſt, & bis: ſcilicet homicida ſui, & homicida proximi, ſi non facto, certè animo. Tertium damnũ eſt vexatio illa, quam patitur qui odit: de quo ait. Comprehendat & conculcet in terra vitam meam. O quàm conculcatam & vexatam habet à diabolo vitã, qui odit, quando premitur illo odio, quaſi quodam veneno: ſic furit, vexatur, fatigatur, torquetur grauiſſimo tormẽto, ſemper triſtis & turbulentus, & furioſus. O miſer, ſi non parcis proximo, parce tibi, qui ſic vexaris. Quartum damnũ eſt, & gloriã meã in puluerem deducat: quòd non ſolùm de gloria beatitudinis æternæ, ſed etiam de gloria illa & corona ex victoria virtutis & patientiæ, de qua ſupra diximus, intelligi poteſt: quã habuiſſet coram Deo & angelis, ſi inimici malitiam ſuperaſſet: illa in puluerem deducitur, cùm vindicta quæritur: & cùm inimicum vincis, ipſe victus es coram Deo. Quinta conſideratio eſt plurium, & magnarum vtilitatum, quæ ex remiſſione iniuriæ nobis proueniunt. Prima eſt, grande meritum, & gloria de qua in euangelio dicitur. Secunda eſt peccatorum venia. Pſal. Verba iniquorum præualuerunt ſuper nos: & iniquitatibus noſtris tu propitiaberis. Hoc eſt quod dominus in euangelio promittit, dicens. Si dimiſeritis hominibus, & pater veſter cæleſtis dimittet vobis: & ſi nõ, non. Vnde hoc quotidie dicimus in oratione dominica, & ad hoc fortè canitur hoc euangelium in principio quadra-

Pſal. 7 | Pſ. 46. | 1. Ioã. 3. c | Pſal. 7 | Pſ. 64 | Mar. 11. c

quadrageſimæ, vt ſi quæritis veniá
à Deo, primo dimittatis proximo,
ne fruſtra laboretis. O domine, &
quàm bona & vtilis conuentio: li-
benter accepto pactum, vt pro tan-
tillo mihi tanta dimittátur. Gratias
tibi, quia habeo quòd dimittá, vt &
mihi dimittatur. Auguſtinus. In po
teſtate noſtra fratres poſita eſt no-
ſtra ſentētia: & niſi nos eam ſubſcri
bamus, non pronunciabitur contra
nos. Subſcribis contra te, cùm nō vis
dimittere proximo tuo: quia dū nō
parcis, indignū venia te reddis. Mi-
ſer attēdis quid tibi fecerit homo, &
non cōſideras quid ipſe feceris deo?
Ecclesi. 28.a Vnde in eccleſiaſtico. Homo homi-
ni ſeruat iram, & à Deo quærit me-
delá. Imple ergo oleo charitatis va-
3.reg.17 ſa vacua, exēplo viduæ Sareptanæ,
vt ex illo poſsis reddere quæ debes
creditori tuo. Tertia vtilitas eſt, quę
dicitur in euágelio: vt ſitis filij. Quá-
tum eſt eſſe filium tanti patris? Aliæ
virtutes ex bruto te faciūt hominé,
charitas ex homine te facit filiū dei:
quòd ſi filium, & hæredē. Sed cuius,
& quantæ hæreditatis? Hæredē dei,
omnium eius diuitiarum, omnium
bonorum eius, perpetui regni, & in-
effabilis gloriæ: ad quam nos perdu
cat Ieſus. Amen.

DOMINICA PRIMA in quadrageſima.

THEMA.

¶ Ductus eſt Ieſus. &c.
Matth. 4.

Litera ſácti euágelij pro-
ponit nobis quandá mo
nomachiá, prouocatio-
nē eximiam, qualis ne-
que vnquá fuit, nec erit
in ſecula, inter duos magnos princi-
pes, ſcilicet principē gloriæ Ieſum,
& principē tenebrarū Luciferū: ſpe-
ctátibus ex vna parte ducē & dn̄m
ſuum, choris & hierarchijs angelo-
rū, & ex alia parte ducē ſuum, cater
uis & exercitibus dęmoniorū: Deo
iudice. Cauſa auté tanti certaminis
iniuria fuit atrox & inſignis, quam
ipſe Lucifer puellæ cuidá pulcherri
mæ fecerat: naturę, ſcilicet humanę,
quam Deus valde pulchram creaue
rat, & quam ipſe Lucifer ſine cauſa
iniurijs affecerat, inhonorauerat, et
peſsimè deturparat. Aſſur ſine cau- Esai. 52.
ſa calumniatus eſt eam, filius autem b
Dei Ieſus, motus táto Luciferi ſce-
lere, & quia illa placuit in oculis e-
ius, deſpōſauit eam ſibi: & cōtracta
affinitate alienā ſibi ſuam iniuriá re
putauit, & fecit: ac ſtatim illá cogita
uit vleiſci. Qua de re Luciferū ipſū
prouocauit ad duellū, & ipſe prior
cū patrino ſuo ſpiritu ſácto prodijt
in cápum. Hoc eſt quod dicit litera.
Ductus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertū,
vt tētaretur à diabolo. Et iuſtè prior
ipſe prouocat, quia grauatá & offen
ſam partē defendit. Pſal. Dn̄e pręue ps. 16.
ni eum, & ſupplanta eum: eripe ani-
mā meā ab impio: frameā tuam ab
inimicis manus tuæ. Eripe, quia ani
ma mea eſt: & ſi nō, quia framea tua
eſt: nec eſt honor tuus neq; decus ꝙ
hoſtis tuus frameam tuá poſsideat.
Anima ſancta, framea domini acu-
ta, qua pręclara facinora gerit. Nō ti
bi videtur Pauli anima Dei framea,
quando totū mundū illa proſtrauit,
& táta ſtrage reges, principes, ciuita
tes, & omnia ſibi dn̄s ſubdidit fra-
mea iſta? nullꝰ inimicus pedibꝰ ſtare
cōtra ipſū valebat. Similiter & Au-
guſtini anima contra hæreticos po-
tentiſsima framea extitit: qua ipſos
penitus debellauit, proſtrauit, & in

nihilum redegit. Conſuetudo eſt in prouocationibus, ꝙ qui aliũ prouocat cãpum eligat, prouocatus autem eligat arma: quare dominus cãpum eligẽs, nõ paradiſum, neq; voluptuoſum aliquẽ locũ, ſed deſertũ rigidũ, ſterilem, & aſperũ elegit, vbi nõ poſſet ad votum dæmõ arma reperire. Nõ enim ibi frutices, nõ poma, nõ deliciȩ, nõ alia Eua quã inuaderet: & quia aliud non reperit, ad lapides ſe cõuertit. Dæmõ legit arma probata quibus vicerat primũ hominẽ, ſcilicet gulam, ſuperbiã, & auaritiã. Exiuit dominus ad cãpum per quadraginta dies priuſquã Lucifer: & toto illo tẽpore præliũ meditans, belli ſe præludijs exercebat, ieiunijs, ſcilicet, orationibꝰ, & lachrymis, contẽplationibus, & aſperitatibꝰ multis. O dñe, & quis narrare poterit aſperitates, & quot acerba in hoc deſerto ſuſtinuiſti, ſine domo, ſine lecto, ſine igne, ſine adiumẽto aliquo, vel ſolatio, ſolus inter feras, & animalia bruta, ad pluuiã & frigus, et rigidas tempeſtates: hyems enim erat, et cũ eſſes delicatiſsimus, ſupra modũ omnia iſta ſenticbas. Sed & mater tua pijſſima quãtũ paſſa eſt dolorẽ propter tui abſentiã? nunquã à principio ortus tui tantã abſentiã habuit, neque pertulit, imò ſemper tecũ fuit: quare quilibet horũ dies annus ei videbatur abſentiȩ. O quis tibi bone Ieſu, in deſerto illo obuiaſſet, & tecũ manere per vnũ ſaltẽ diẽ meruiſſet: vt videret orationes illas feruentiſsimas, & vultũ tuum pluſquã ſeraphicũ, ſpiritu inflãmatũ toto iſto tẽpore. Grãdia quidẽ et eximia facta ſũt in hoc deſerto, ſed ſecreta, & non nouimus ea. Prius nos lachrymis quã ſãguine abluiſti: vt quid, dñe tot aſpera ſuſtines? Sufficiebat mors tua futura ad nos redimẽdũ, quare ergo modò ſic cruciaris? Factum eſt hoc fratres, vt dux noſter milites ſuos exẽplo ſuo inſtrueret ad pugnã. Pſal. Benedictꝰ dominꝰ deus meus, qui docet manus meas ad prȩliũ, & digitos meos ad bellũ. Diſcite fratres quomodo nũc pugnetis: nam hoc tẽpus quadrageſimȩ tẽpus eſt belli & certaminis cum diabolo. Egredimini in deſertum, et videte ducẽ veſtrum quẽ imitemini: eiſdẽ armis pugnate quibus ipſe pugnauit, ſolitudine ſcilicet, ieiunio, oratione, aſperitatibus & lachrymis: his telis ſuperabitis inimicũ. Recludimini his diebus in ſolitudine oratorij, vacate à negotijs, orate, plorate ibi peccata veſtra, ieiunate & pœnitemini: iũgite veſtra ieiunia cum aſperitatibus et orationibꝰ: quid enim prodeſt ieiunare, et illa die ieiunij exercere ludos, venationi incũbere, delicijs & choreis inſiſtere? Qualis eſt iſta pœnitentia? quale eſt hoc ieiuniũ? Audite Eſaiã. Quare domine ieiunauimus, & nõ aſpexiſti? Eſai.58. a Reſpõdit dñs. Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur volũtas veſtra, id eſt, impletis deſideria veſtra: ecce ad cõtentiones & lites ieiunatis. Nũquid hoc eſt ieiuniũ quod elegi? nolite ieiunare ſicut vſq; ad hãc diẽ, &c. Sit ergo integrũ & perfectum ieiunium tuũ. Quare vnus ſolus ſenſus, ſcilicet guſtus ieiunabit? Ieiunẽt potius omnes ſenſus: peccauerũt omnes, dño faciãt omnes ſatisfactionem. Ieiunet intellectꝰ à prauis cogitationibꝰ, volũtas à malis deſiderijs, oculus à viſu curioſo & delectabili, lingua à verbis otioſis et ſcurrilibus, auditus ab auditu detractionum, & cantilenarum, pedes ab illicitis negotijs, manus à rapinis, & denique tota caro à voluptatibus, etiam licitis. Hoc eſt

perfectum

perfectum ieiunium & gratum coram domino, cùm omnes ſenſus abſtinent à mũdanis, vt vacẽt diuinis. Totus ergo ieiuna, quia totus peccaſti. Toto illo tempore quo dominus fuit in deſerto, Lucifer nõ erat otioſus, ſed diligenter contemplabatur eum, & ſupra modum mirabatur illius vitam, & abſtinentiam. Sciebat quòd in illo nõ habebat quicquam, quòd ab initio incarnationis mundiſsimus erat ab omni peccato: videbat eum agere vitam angelicam in contemplatione & oratione continua, non comedere, neque bibere: atq; ex hoc ſuſpicabatur ꝙ eſſet plus quàm homo, & verus filius Dei. Ex alia parte, videbat eum macilẽtum, fatigatum, pallidum, fameſcentem; ex quo eum purum hominem conjectabat. Decreuit itaque experiri rem, & confligere cum eo, & probare an eſſet filius Dei. Itaque in habitu religioſo & eremitico (vt ſuſpicor) ſenſim acceſsit, & ſalutauit eum, multaque locutus eſt cum illo, quæ non ponuntur in euangelio. Exiſtimo quòd dixerit ei. Quid facis obſecro, in iſta vaſta eremo ſolitarius tandiu, in tanta afflictione, & labore? Videris mihi homo ſanctiſsimus, pluſquàm humanam vitam agere: vita etenim tua omnium trãſcendit facultatem. Non placet Deo, neque illi eſt gratum, quòd te interficias ieiunando. Quid enim refert, interficias te ieiunio, an gladio? Ad quid ergo tantus labor, tam diuturna aſperitas, tam longa inedia? Exiſtimo etiam quòd omnia poſsis, & quodcunque volueris facies; ergo ſi filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant, & comede, ne fame pereas in hac vaſta ſolitudine. O ſtulte nimis, quid ais? Si filius Dei eſt, nunquid eget pane? Nonne ipſe eſt panis angelorũ, & panis vitæ? Iterum ò maligne, vel conuertet, vel non: ſi non, quomodo tentabis eum lapidibus? non enim eſt fames tam rabida quę comedat lapides. Si conuerterit, putas ne pane ab ipſo tam mirabiliter cõuerſo poteris eum ſuperare, qui tantam habet poteſtatem, vt ex lapidibus panes faciat? Quænam audacia, quænam ſtultitia hæc? non dum ſatis capio, quid pretenderit in hoc conflictu ſerpens antiquus: nam ſi gula tentare volebat, nonne facilius multò aſportare vndecunque panes, fructus, & obſonia, & fameſcenti proponere, quã lapides? Quid ſibi vult iſte circuitus? vt primò ex lapidibus panes fieri miraculo ſuadeat, vt deinceps illis panibus in gulam inducat? Credite mihi, aliquid latet, aliquid vltrà pretendebat iſte malignus. Duo enim volebat, primò, probare ſi fortè eſſet filius Dei: vnde hoc in capite tentationis ei obiecit. Secundò, ſi purus homo inueniretur, caſtrimargia vel alio vitio ſuperare. Sed neutrum obtinuit, & fortè volebat inducere eum ad miraculum petẽdum, vbi alio modo fami poterat obuiari ad proximas villas eundo & edendo, quod eſſet quodammodo tentare Deũ. Et quod tunc ſuadere conabatur Chriſto, hoc quotidie per miniſtros ſuos prælatis eccleſiæ ſuadere conatur, ſcilicet, vt pœnitẽtiæ & rigoris lapides, panes fiant; id eſt, in delicias cõuertantur. Vnde cõfeſsionẽ auricularem à Chriſto inſtitutã, religionũ aſperitatẽ, clericorũ cælibatũ, carniũ abſtinentiã, ieiuniorũ inediam demoliri ſatagunt, & in vitam delicioſam & carnalem eccle

ſiam Dei traducere. Tales ſimiles
Phi.3 d ſunt illis, de quibus Apoſtolus ad
Philippenſes loquitur, dicens. Mul
ti ambulant quos ſæpe dicebam vo-
bis, nunc autem & flens dico, inimi
cos crucis, quorum Deus venter
eſt, & gloria in pudendis. Hunc con
greſſum dominus in ſcuto ſcripturę
recepit, dicens. Scriptum eſt: non in
Deu.8. a ſolo pane viuit homo, ſed in omni
verbo quod procedit de ore Dei. Nā
verbum Dei animam paſcit, ſicut
panis corpus. Et vt ait diuus Augu-
ſtinus. Sicut corpus quando per lon
gum tempus non reficitur, deficit, &
debilitatur: ita & anima ſi paſtu ſuo
doctrinæ & contemplationis non
p̄s.101 paſcitur. Pſal. Aruit cor meũ, quia
oblitus ſum comedere panē meũ.
Et non ſolum animam, ſed etiā cor-
pus quodāmodo per redundātiam
Exodi. ſuſtentat verbũ dei. Sic Moyſes per
24.d quadraginta dies ſolo dei verbo ali-
tus eſt: ſic ſācti patres in eremo per
hebdomadas ſine cibo manebāt, vt
exiſtimo verbo dei ſuſtentati: imò
& plures videmus ſeruos dei modi-
co paſtu pingues & nitidos à gau-
prouer. dio cordis: nam anima ſancta quaſi
15.b iuge conuiuium: & è cōtra homines
iniquos etiam ſi multum comedāt,
& omnia vorent elementa, macilē-
tos, pallidos, corroſos à conſcientiæ
verme, à triſtitia & mœroribus, à cu
ris & inquietudinibꝰ quas perferūt.
Viſo q̧ in primo cōgreſſu nihil ipſũ
læſerat dæmon, parat ſecundũ: & aſ
ſumpſit eum per aëra, & portauit in
Hieruſalē: & ſtatuit eum ſupra pin-
naculũ templi: & ait illi. Ecce gran
dis multitudo populi infra eſt, ſi fi-
lius dei es, mitte te deorſum, & mul
titudo illa vidēs quòd te nō læſeris,
credent in te: & ſic illis cedet in ſalu
tem, tibi autem in decus maximum

& honorem: neq; timeas læſionem,
ſcriptum eſt enim, angelis ſuis man p̄s. 90
dauit de te, &c. Voluit dæmon oſtē
dere ſe literatum, defecit tamē in tri
bus. Primò, quia deprauauit ſcriptu-
ram, retorquendo ad caput, quod di
ctum erat de corpore. Secūdò, quia
non ad propoſitum erat authoritas.
Bernar. Scriptum eſt, quid ſcriptum
eſt maligne? quid ſcriptum eſt? ange
lis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiāt
te in omnibus vijs tuis. Nunquid in
præcipitijs? Tertiò, quia detrūcauit
ſcripturam. Procede vltra ò mali-
gne, procede, quare taces quod con
tra te eſt? ſuper aſpidem & baſiliſcū, p̄s. 90
&c. Hoc idem faciunt hodie mēbra
eius, dum peſtilentes errores ſuos
verbis ſacræ ſcripturæ tum muti-
latis, tum deprauatis fulciunt, vt
ſimplices decipiant. Oſtēdit in hoc
congreſſu dæmon debilitatē ſuam,
quia non valet ille mittere, ſed ait
mitte te deorſum. Ita eſt fratres, ſi
non tu te mittis, ille non mittet:
hortari poteſt, ſed præcipitare non
poteſt: porrigit gladium, ſed tu te
iugulas: nemo enim læditur niſi à
ſeipſo. Quid dæmonem increpas?
quid tentatorem incuſas? tua eſt
culpa, tu te præcipitas. Vnde Ber-
nardus exponēs illud pſalmi. Eripe p̄s.70
me de manu peccatoris, & contra
legem agentis & iniqui. Ego (in-
quit) ſum ille peccator exlex & ini
quus, eripe me domine de mani-
bus meis: caue tibi caue, qui ſu-
pra pinnaculum templi aſcendi-
ſti, qui culmen perfectionis cū Dei
gratia attigiſti, caue tibi ab hoc i-
nanis gloriæ præcipitio: latenter
enim ſurrepit hæc ſuperbia, & dum
in corde tuo exaltaris, iam coram
deo præcipitaris: ſicut ſcriptum eſt,
deiecisti eos dum alleuārētur. Do-
minus

minus quoque hunc ictum in ſcuto ſcripturæ recepit, dicens. Scriptum
ps.72. eſt, nõ tentabis dominũ Deum tuũ: nam quæ fieri poſſunt humano cõſilio & viribus, nõ ſunt Deo totaliter relinquẽda. Sed vbi quod in noſtra poteſtate eſt fecerimus, confidamus in Deo. Valde nobis in hoc Chriſtus cõmendauit ſacram ſcripturã, dum omnes iſtos diaboli cõflictus ſacræ ſcripturæ authoritatibus ſuperauit. Chriſtus dæmonẽ tribus authorita-
1. reg.17 e tibus ſuperauit, ſicut Dauid lapidibus de torrente Goliam. O quã vti-
Lectio ſcripturæ. lis eſt lectio ſacra, & quãtũ prodeſt! vere non ſolũm paſcit animam, ſed & confirmat cor in omni virtute, & tuetur à tentatione. E contrario autem lectio prophana librorum, quibus tantum gaudet leuitas humana, deſtruit mores iuuenum, inclinat ad vitia & vanum amorem, facit carnales & mundanos. Non debet quiſpiã tolerare huiuſmodi libros in domo ſua, neq; permittere, quòd
1. cor.15 d filius, vel filia legat ipſos: corrũpunt enim bonos mores colloquia praua. Si quid ergo in ſermonibus auditis, ſeruate in ſcrinio memoriæ: proderunt nanque vobis in tempore tentationis, vt quaſi ſcuto quodam vos
ps.118 defendatis à telis inimici. Pſalm. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc eſt illa turris
Cã.4 b Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Nulla eſt enim tentatio, nulla aduerſitas, nullum infortunium, nulla calamitas, cui non ſacra ſcriptura medeatur & ſuccurrat, conſolatione, conſilio, vel alio quopiam remedio. Videns dęmon quòd hoc conflictu nihil profecerat, ad tertium & validiorem ſe præparat: adduxit eum ad montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, dicens. Ecce in tali parte eſt Roma, in tali eſt Gallia, ibi eſt Hiſpania, & ibi eſt Aphrica, & ibi maxima India: hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. O maligne, ò ſuperbe, quid ais? Filius Dei cadens adorabit te? Semper ab initio Dei honorem & gloriam appetiſti: verè cadit qui adorat te, & qui ſequitur te. Hæc omnia tibi dabo. Bernardus, tu ne illa dabis? miſer tu ne illa feciſti? & quod iùs habes in homines niſi quia nequiter decepiſti illos? Auguſtinus. Diabolus iniuſtè poſſidebat mundum, ſed mundus iuſtè poſſidebatur à dęmone: quia qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. O ſi ho- Ioã.8.d
die diabolus regna promitteret, quãtos haberet adoratores. Pro aureo vel argẽteo nummo, homines mille periuria & peccata cõmittunt, quid facerent pro regno? Deus nos liberet ab hoc vitio fratres, nam penitus excęcat mentem, & euertit animũ. Vnde eccleſiaſticus. Nihil ſceleſtius Eccleſi. 10.b
auaro: animam ſuam venalem habet, pro obolo vendet & tradet eam diabolo. In hac tentatione nõ dixit diabolus, ſi filius Dei es: quia dominũ contempſit, vidẽs q̃ ſe permitteret huc atq; illuc trahi per ipſum: & pro certo habuit, q̃ eſſet purus homo. Sed tunc eũ cõtempſit ampliorẽ ſenſit virtutẽ: non enim patienter vt prius, ſed cũ indignatione & authoritate reſpõdit ei dñs. Vade Satana; Deut.6 c
ſcriptũ eſt enim dñm Deũ tuũ adorabis, & illi ſoli ſeruies: & proiecit Deu.10 d
eum à ſe, victũq; & cõfuſum eiecit à certaminis loco. Dedit nobis dñs in hoc exẽplũ, vt nr̃as iniurias patienter toleremus, ſed non Dei. O zelus Dei, quomodo refrixiſti hodie: ſufficit

ficit cuiq; ſi ipſe bonus eſt, ſi Dei offenſas, & peccata deuitat, nemo vult malis obſtare: nemo pro Deo opponere ſe audet iniquis. Non ſic rex ille patientiſsimus & máſuetiſsimus, qui cũ ęmulum ſuum Saul, & animo æquanimiter toleraret, mortuumq; amarè defleret, contra flagitioſos acriter intonabat.

Pſal.138

Nõne qui oderunt te domine oderá, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfectò odio oderam illos, & inimici facti ſunt mihi. Quid ni eſſet inimicus inimicorum domini ſui? Sed & Helias ille qui zelo zelauit pro honore Dei, & quadringentos quinquaginta ſacerdotes Baal gladio percuti fecit, cùm increparet regé Achab de morte Naboth, & diceret ei rex. Num inueniſti me inimicum tibi? mira autoritate reſpõdit. Inueni, eò q venũdatus ſis, vt facias malũ coram domino: ſic regem vt mancipiũ alloquitur. O ſi nunc hoc zelo, hac autoritate prælati eccleſiæ vigerét contra vitia, non ſic omnia téderent in ruiná. Eiecto dæmone, atq; deuicto, angeli illius certaminis ſpectatores, ſicut euágeliſta ait, acceſſerunt & miniſtrabant ei. O quáta lætitia, quantus iubilus, quibus laudibus efferunt triumphũ principis ſui?

3.reg.19 b
3.reg.18 g
3.reg.21 f.

Exo.14 a

Dextera tua domine magnificata eſt in fortitudine, dextera tua domine percuſsit inimicũ; & in multitudine gloriæ tuę depoſuiſti aduerſariũ, & malignum. Gregorius. Agnoſce homo in hoc fortiſſimo duce duplicé naturá. Homo eſt qué tentat dæmon: Deus eſt, cui angeli ſeruiũt. Sed quod obſecro ſeruitium preter laudes? Ait enim ſanctꝰ euágeliſta, quòd miniſtrabát ei. Nuſquá lego q angeli Chriſto miniſtrauerint niſi hic. In eius natiuitate tripudiantes & ouantes angelos legimus: in morte angelum cõſolantem & cõfortantem inuenimus: miniſteriũ alibi non inuenio. Quid obſecro miniſtrabát, aut in quo miniſtrabát? Exiſtimo eos, ſiue à virgine, ſiue aliás exquiſitos cibos cũ pane dño appoſuiſſe vt ederet, circunſtátibus ac ſeruiétibus vndiquaq; cęleſtibꝰ principatibus, ac pincernarũ more menſam dñi ambientibus. O quanta gloria generis noſtri, quáta ſublimitas naturæ noſtræ: homo ad méſam ſedet, & ab angelis ſeruitur ei. O ſpectaculũ iucundiſsimũ, gratiſsimum, viſuq; digniſsimũ. Accede anima ad hác méſam: collige micas quæ cadũt de menſa dñi tui: contemplare regẽ tuum, pallidũ, macilẽtum, fameſcentem, pauimẽto nudo ſuper lapidem accubátem inter angelicos cuneos cũ modeſtia comedẽtem. O quis affuiſſet, o quis vidiſſet. Hæc de hiſtoria. Propter multa dominus tentari voluit: primò, vt nos in tẽtationibus animaret, & confortaret, ne deficiamus ſi tẽtamur, cùm ipſe dominus omnium tentatus ſit. Secundò, vt fiduciam daret recurrẽdi ad ipſum, qui optimè nouit & expertus eſt infirmitates & tẽtationes noſtras. Vnde apoſtolus. Nõ habemus põtificẽ, qui nõ poſsit cõpati infirmitatibus noſtris, tentatũ per omnia pro ſimilitudine abſq; peccato.

Hebr.4 a

Debuit enim per omnia fratribꝰ aſsimilari, vt miſericors fieret. O immẽſa dei miſericordia, qui pro nobis non ſolũ infirmari, ſed & tẽtari voluit: non ſolũ labores, afflictiones, infirmitates, ſed etiã tẽtationes noſtras aſsũpſit. Quãta humilitas, quãta dignatio: quid reſtabat vt aſſumeret, niſi peccata? Quã longè eſt à Deo peccatum, quã odibile diuinæ maieſtati? & tamen pro nobis cùm peccare non poſſet,

ſet, à nequiſsimo dæmone induci ſe & ſuaderi ad peccandum permiſit. Tertiò, vt ſic inſtrueret nos ad prælium: ſicut ſupra dictũ eſt. Quartò, vt dum tentatur, noſtrarum tẽtationum victoriã promereretur. Sed præcipua & potiſsima cauſa (vt exiſtimo) fuit exaltatio, & honor noſtræ humanitatis aſsumptę. Si enim lynceis oculis myſterium inſpexeritis, videbitis hoc ad plenã naturę noſtræ reſtitutionem, & reparationẽ, omnino fuiſſe decentiſsimum. Duo nanq; incõmoda homini dæmõ intulerat: & quia humiliauerat, & quia læſerat. Damnum per paſsionẽ plenè reſtitutum eſt, ſed honor quoq; reſtituendus erat: vt ſcilicet idẽ Lucifer, qui primum hominem ſua nequitia in paradiſo deuicerat, & ſubiecerat, ab homine Chriſto filio eius eiſdẽ medijs, non ſolũ in mẽbris, ſed in ſua perſona in deſerto vinceretur & confunderetur. Huius tã inſignis victoriæ typus in apocalypſi deſcribitur, vbi dicitur. Vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum habebat arcũ, & data eſt ei corona: & exiuit vincẽs vt vinceret. Equus albus humanitas Chriſti, in qua nullũ fuit peccati cõtagium: ſeſſor verbũ qui eam in omnibus operibus ſuis regebat: à cuius nutu & volũtate neq; tãtillũm vnquã deuiauit. Hic habebat in manu ſiniſtra arcum, quo malos percutit: & ſagittas, id eſt iudiciariã poteſtatem. De quo pſal. Dediſti metuẽtibus te ſignificationę, vt fugiant à faciẽ arcus: vt liberẽtur dilecti tui. Dat Deus timẽtibus ſe ſignificationẽ, & veluti annuit oculo electis ſuis, cũ eos hic corripit, ne illos illa crudelis ſagitta perfodiat. Ite maledicti in ignẽ æternum. Habet quoque iudex coronã, qua pręmiat bonos: vitæ enim & mortis habet imperium, damnãdi & ſaluandi plenariã à Deo patre poteſtatem accepit. Et exiuit vincens vt vinceret. Obſcurũ eſt verbum, niſi aperiat ſigillum agnus, qui habet clauẽ Dauid, & aperit & nemo claudit. Exiuit à patre, & venit in mundum: exiuit hodie ductus à ſpiritu in deſertum, vincẽs vt vinceret: vincens mortem ſuam, vt vinceret noſtram: vincens infirmitates ſuas, vt vinceret noſtras: vincens tẽtationes ſuas, vt vinceret noſtras: vincens in ſeipſo diabolũ, vt eum vinceret in electis ſuis: victor ad vincẽdum, triumphator ad triumphãdum. Vno cõflictu omnes noſtras moleſtias & tentationes ſuperauit, dum ſuas deuicit. In hoc enim quòd ſic humiliatus eſt, & tentari ſe à dæmone permiſit, omnium noſtrarum tentationum victoriam promeruit: in illo omnes hodie vincimus, in illo cuncti triumphamus. Cõgaudeamus ergo victori noſtro, regi noſtro, triũphatori noſtro, & diſcamus ab eo noſtras tẽtationes deuincere. Coronam habet in dextera victor, quam ſuis militibus certanti bus proponit, vt eos animet ad victoriam. Videat quiſq; vt fortiter dimicet, quia nõ coronabitur niſi qui legitimè certauerit. Non in noſtris viribus, ſed in eius virtute cõfidimus: qui vicit in ſe, vincet in nobis. Vnde propheta. Ego autẽ in domino gaudebo, & exultabo in Deo Ieſu meo. Deus dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quaſi ceruorum, & ſuper excelſa mea deducet mẽ victor in pſalmis canentem. Adſit nobis eius gratia, vt viriliter pugnemus, & fortiter vincamus: vt ad optatam coronam peruenire mereamur in gloria: ad quam nos

Marginal notes: Apoc. 6 a; Pſ. 59.; Apoc. 3 b.; 2. Tim. 2. a.; Habac. 3. d

perducat ipſe dominus Ieſus Chri-
ſtus, cui cum patre & ſpiritu ſancto
eſt honor & gloria, in ſecula ſeculo-
rum. Amen.

DEO GRATIAS.

SERMO SECVNDVS de tentatione noſtra.

THEMA.

¶ Scuto circundabit te veritas
eius. Nõ timebis à timore no-
cturno, à ſagitta volãte in die,
à negotio perambulante in te
nebris, ab incurſu & dęmonio
meridiano. Pſalmo. 90.

NOn modica conſo-
latio noſtra eſt fra-
tres chariſsimi, q
dominus Ieſus Chri
ſtus ſaluator noſter
tentari voluit. Si
enim ipſe cùm eſſet
filius Dei, & Deus verus, ſine omni
labe peccati, tẽtari & induci ad pec
catũ per diabolũ ſe permiſit, nos in
peccatis cõcepti, in peccatis nati, in
peccatis verſati, quid mirabimur,
aut indignè feremꝰ, ſi tẽtationes pa-
timur? Si illũ tam purũ & tam ſanctũ
aggredi auſus eſt dæmõ, nos vermes
& pulices terrę, quare nõ aggredie-
tur? Quis vnquã ſanctorum ſine tẽta
tionibꝰ vixit? Paulus ille vas electio-
Act. 9. c nis, per quem dominus vniuerſum
mundum ad fidem & agnitionẽ ſuã
cõuertit, poſt gloriã domini perlu
ſtratam, poſt paradiſum circungira
tã, poſt penetratos & calcatos cęlos,
2. cor. 12 ſentit aliam legem in membris ſuis
a repugnantem legi mentis ſuæ: & du
riſsimo illo tyrãno preſſus, cogitur
exclamare. Infelix ego homo, quis Rom. 7
me liberabit de corpore mortis hu d
ius. Et tu pulex terræ, & vilis ranun
cula, indignaris & moleſtè fers, ſi ali
qua carnis tentatione pulſaris? Nũ-
quid tu melior aut ſanctior Paulo?
Perlege ſi vis, omnium ſanctorum
libros, Hieronymi, Auguſtini, Gre-
gorij, Bernardi, & aliorum omniũ,
& miras inuenies paſſos tentationũ
procellas, quas non valentes à ſuis
cordibus propulſare, cum propheta
clamare coguntur. Saluum me fac ps. 68
Deus, quoniam intrauerunt aquę vſ
que ad animam meam. Infixus ſum
in limo profundi, & non eſt ſubſtan
tia. Veni in altitudinem maris, & tẽ
peſtas demerſit me. Siquidem gigã-
tes gemunt ſub aquis inundantium
tentationum pondere preſſi, iſti ſic Iob. 26.
agitantur, ſic premuntur, & tù in pa b
ce & tranquillitate otioſam & quie
tam vitam duces? Non cõſiſtit per-
fectio & puritas animæ, in non ſen-
tiendis perferendisq; concupiſcen-
tijs, prauis inclinationibus, & ſtimu
lis peccatorum: hęc enim puritas an
gelica eſt, non humana. Poſt corru-
ptam & infectã noſtræ naturæ maſ-
ſam, poſt illam domini maledictio-
nem, qua dictum eſt Adæ, maledi- Gñ. 3. c.
cta terra in opere tuo, ſpinas & tribu
los germinabit tibi, impoſsibile eſt
homini non pati ſtimulos, & concu
piſcentias peccatorũ. Vnde Iob. Ec- Iob. 4.
ce qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles, d
& in angelis ſuis reperit prauitatẽ,
quantò magis qui habitant domos
luteas, & terrenum habẽt fundamẽ
tum, conſumentur velut à tinea, id
eſt concupiſcentia, quæ de carne na
ſcitur, & ipſam corrodit. Hæc ergo
puritas in angelis, nõ in hominibus
perquirẽda eſt: ſed puritas humana
in

in vincendis, ſuperandiſq; peccatorū paſsionibus inuenitur. Vnde pſalmus, Si mei non fuerit dominati, tūc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Et Apoſtolus poſt illam de lege membrorū querimoniam, ne quis in illa eſſe noxam, & crimen exiſtimaret, adiungit. Nihil ergo damnationis eſt his, qui ſunt in Chriſto, qui non ſecūdum carnem ambulant, etiam ſi carnem ſentiāt: nam non ſentire carnem in carne, impoſsibile eſt. Ne ſuccēſcas igitur, ne confundaris aut paueas, ſi tentationibus exagitaris, ſi titillante con cupiſcentia pulſaris, neq; idcirco te iam damnatum aut à Deo oblitum & contemptum putes: nō enim hæc eſt differentia inter probos & impios, ſanctos & malos, perfectos & imperfectos, quòd hi ſentiunt peccatorum ſtimulos, et nō illi: nam vtrique ſentiunt, vtrique perferunt: ſed quòd illi domitis paſsionibus, ſubiectis appetitibus, ſopitis & emortuis ieiunio & oratione concupiſcētijs, ſui cordis, et corporis motibus dominantur, et liberi ſunt: hi verò furentibus paſsionibus, et appetitibus ſuperati, miſeram et captiuam ſub peccato ſuſtinent ſeruitutem. Eſt enim in eis paſsio fortis, et reſiſtētia nulla: iuxta illud prophetę. Erit op⁹. veſtrum quaſi ſcintilla, et fortitudo veſtra quaſi fauilla, et ſuccendetur vtrunque ſimul: et non erit qui extinguat. Itaque militi Chriſtiano, quandiu in hoc carnis tabernaculo eſt, tentationes deeſſe non poſſunt: quocunque te vertas, quocūque vadas, quomodocunque viuas, ſine tētationibus eſſe non poteris, ſed vna ſuperata, alia fortior orietur: et illa deuicta, expectabis aliam: neq; dabitur tibi locus vt glutias ſaliuam tuā.

Pſ. 18. — Rom. 8. a — Eſai. 1. g

Siquidem, vt ait Iob. Militia eſt vita hominis ſuper terram. Non ergo turberis, non deijciaris, ſed confortare et eſto robuſtus, ſciens quia in hoc poſitus es: nam cælorum regnū à diebus Ioannis vim patitur, et violenti rapiunt illud. Vi armorum ſuperandum et poſsidendum eſt: nullus adultus militię capax, ſine vi introibit in illud. Hui⁹ militiæ omnes viri, mulieres, virgines, pueri, puellæ, anus, et ſenes, milites ſumus: et apoſtolica illa tuba reſonat in caſtris. Non coronabitur niſi qui legitimè certauerit. Videat quiſq; quomodo decertat: nam puſillanimes et timidi, deſides et ignaui regnū Dei non poſsidebunt. O Chriſti miles, regnum non terrę ſed cæli, non temporale ſed perpetuum, tibi hac pugna conquirendum proponitur, et de pugna cōquereris? Pugna momētanea, et perpetua corona, et affligeris? Momentum certaminis tibi datum eſt ad perpetuam & ęternā gloriam conſequendam, et illud ſine pugna, et moleſtia tranſigere cupis? Tu eſto iudex, ipſemet iudica quā rationabilis et iuſta ſit tua querimonia. Si omnes annos Mathuſalem victurus eſſes, et omnes mundi moleſtias ſolus paſſurus, nunquid condignæ eſſent omnes illæ paſsiones ad futuram gloriam, quam expectas: Et modò ais, multum eſt quod patior: graue eſt quod ſuſtineo. Conſidera retributionem, et videbis quā nihil eſt. Vnum tantum tibi denunciat ſapientiſsimus ille Salomon, vt ſi victus fortaſsis impetu tentationis, et quaſi euulſus fueris, ſtationem tuā ne dimittas: ſed vt fortis miles, in ea perſiſtas. Vnde ait. Si ſpiritus poteſtatem habentis ſuper te aſcēderit, locum tuum ne dimiſeris. Ac ſi di-

Iob. 7. a — Deu. 31 b — Matth. 11. b — 2. Tim. 2. a — Rom. 8. d — Eccleſ. 10. a.

cat. Redi ad ſtationé, ſta in ea, for-
titer præliare: quoniam modica pœ
nitentia ceſſare faciet peccata mul-
ta. Non des locum diabolo, non rece
das à r· igione. non deſeras proficié
di propoſitum. Nouit dominus quia
impulſus peccaſti: & modica pœni-
tentia te ſuſcipiet. Sicut ſcriptú eſt.
pſ.117 Impulſus euerſus ſum vt caderé: &
dominus ſuſcepit me. Caue ne tibi
Ephe.4 contingat quod dicit Apoſtolus de
e quibuſdam, quòd deſperantes tradi-
derunt ſe impudicitiæ, in operatio-
nem omnis immunditiæ, in auari-
tiam. Omni tempore vtilis eſt nobis
exercitatio tentationis, ſi tamen be-
Iacob.1 ne vtamur ea. Vnde Iacobus. Omne
a gaudium exiſtimate fratres, cùm in
varias tétationes incideritis. Et Am
broſius. Tolle pugnam, non erit vi.
ctoria: tolle victoriam, nó erit coro-
na. Sed inter alias, quatuor ex tenta
tionibus cõmoditates accipim⁹. Pri
vtilitas ma, quòd tentatio humiliat nos, & in
tétatio veram noſtræ fragilitatis cognitio-
num. nem adducit: ſæpius nanq; cor no-
ſtrum decipit nos, vt Petrum: qui di
Luc.22. cebat Chriſto, paratus ſum tecú in
e carceré, & in morté ire, & ad vnius
puellę vocem ipſum negauit. Vide-
tur nobis nihil eſſe tam graue, quod
non pro Dei amore ęquanimiter
toleremus: imò & martyria pro
Chriſto deſiderare videmur: ſed
modica iniuria pulſati, quid virtu-
tis intus lateret innotuit. O ignaue,
non vales ſuſtinere cõuitium, & to-
lerabis martyrium? Nonnunquam
etiam videtur nobis, Dei gratia &
miſericordia purificatos eſſe à vitijs
& cõcupiſcentijs, atq; ab omni pec
catorum illecebra liberos eſſe ac pu
ros, & Deo immenſas pro hac liber
tate gratias agimus, ſed data occaſio
ne, & oblata tentatione, quàm falſa
ſit iſta noſtra gloriatio liquidò co-
gnoſcimus: omnes enim illæ vipe-
reę paſsiones venenatum ęfferút ca
put, & ſuis ſtimulis nos pungentes
apertè demonſtrãt quia ſopitę erát,
non mortuę: abſconditę non extin-
ctæ. Propter hoc pſalmographus ro
gabat dominum, dicens. Proba me pſ.25.
domine, & tenta me: vt vel ſic agno-
ſcam, & ſciam quid habes in me: &
agnita veritate humiliem me. Secú-
da vtilitas eſt, quòd tétatio vnit nos
Deo, & quaſi euellédo nos amplius
ei coniungit. Ipſa quippe neceſsitas
vrget nos diuinum eff lagitare ſubſi
dium, & illius quærere & inueſtiga
re refugium: & dum auelli timemus
ei fortius inhæremus. Vnde cú qui-
dam monachus graui carnis ſtimu
lo perurgeretur, & alius ſenex mi-
ſericordia motus ei diceret, an vel-
let orationibus adiuuari, vt diſcede
ret ab eo ſpiritus ille immúdus, re-
ſpondit: ſe illa tentatione multum
proficere, eò quòd fatigatus, neceſ-
ſe haberet orare, plorare, vigilare,
& Dei adiutorium ſæpius implora-
re: qua ſublata, otio forſitan & tepi
ditate torperet. Tertia vtilitas eſt, ꝙ
tentatio nos à mundi huius gaudijs
& conſolationibus ſeparat, & cælú
deſiderare compellit. Si enim tot té
tationibus preſsi, tot tribulationib⁹
fatigati, miſeram hanc vitá ſic perdi
tè amamus, quid eſſet ſi tráquillam
& ſecuram, ſine moleſtia poſsidere-
mus? quis futuram optaret? quis ad
aliam ſuſpiraret? Volens itaq; Deus
paruulos ſuos ab huius mundi ſola-
tijs ablactare, amarum tentationis
aloes vberibus apponit, vt quos ter-
rena amaritudo repellit, dulcedo cę
leſtis vehementius alliciat. Quarta
vtilitas eſt, quòd tentatio ad exerci-
tium virtutum, & augmentum meri

torum

torum plurimum valet: nã ſi anxie-
tatem & afflictionem tentationum
auferas, vbi erit patientia, manſuetu
do, fiducia, humilitas, conſtantia, for
titudo, & alię virtutes, quarum pro-
prium munus eſt, eas vincere aut to
lerare? Meritorum quoq; immenſa
ſeges amittetur, quæ in eis perferen
dis aggregatur. O quomodo nunc
lætantur ſancti in cęlo de tentatio-
nibus quas vicerunt: quoties repe-
ps.89. tunt illud pſalmi. Lætati ſumus pro
diebus quibus nos humiliaſti: annis
quibus vidimus mala. Vnde cum do
minus plurimas gẽtes & fortiſsimas
Iud.3.a coram filijs Iſrael contriuiſſet, reli-
quit tamen eis ad exercitium Iebu-
ſæos, vt in eis erudiret Iſraelem: ita
& nũc ſanctis & electis ſuis, poſt plu
rimorum vitiorum victoriam, reli-
quit ad exercitium meritorum leue
aliquid pugnæ, in quo exerceantur
& humilientur: vt qui leuem illam
tentationem vincere nequeunt, ex
hoc agnoſcant, grauiores non ſuis
viribus, ſed Dei gratia ſuperaſſe. Vn
de, vt de carnis ſtimulo Bernardus
ait, velimus nolimus, Iebuſæus iſte
habitat in finibus noſtris: ſupprimi
poteſt, exterminari non poteſt. Sed
faciamus eum tributarium, vt ſcili-
cet nobis ſeruiat ad ſalutem, & red-
dat ex tentatione prouẽtum. Vides
quot, & quanta nobis commoda ex
tentatione proueniant, ſed tamen
non eſt à nobis optanda, aut procu-
randa tentatio: Chriſtus Ieſus quia
filius Dei erat, & peccare non pote
rat, per ſpiritum ſanctum ſe obtulit
tentatori, nobis caducis & fragili-
bus alia ratio eſt. Satis eſt ſi viriliter
perferamus oblatas: fuge eas quantũ
potes, nã eas fugiſſe viciſſe eſt. Qui
Eccleſ.3 amat periculum, ait ſapiens, peribit
d in illo. Et Auguſtinus, frequentato-
ribus mulierum, ex ignorantia &
ſuperbia dicentibus, volo habere
quod vincam, ſapienter reſpondit:
imò vis habere quo pereas. Hęc ita-
que ſit lex, vt neque eas præſumen-
do quæras, neque cùm offeruntur ti
mẽdo deficias: ſunt enim è contra-
rio quidam adeò debiles ac puſilla-
nimes, qui leuiſsima tentatione pul
ſati, ſtatim fatigantur, anxiãtur, deij
ciuntur, & innumeras coram Deo
proferunt querimonias, & quod pe
ius eſt, interdum blaſphemias: ſe ſu-
pra vires tentari, grauiſsimum ſibi
onus imponi, Deum cum eis crude-
liter agere, & ſuarum afflictionum
obliuiſci, & ſimilia: qui cùm deberẽt
à Deo petere fauorem, his querimo
nijs illius magis prouocant indigna
tionem. Quantò ſatius eis eſſet, ſur
gere, coronari, orare, diuinum auxi
lium implorare, quàm reſolutos &
exanimes iacere, & querimonias
iſtas effundere. De hac pſalmogra-
phus puſillanimitate liberatus, gra
tias agit, dicens. Cantabo ei, qui me ps.54.
ſaluũ fecit à puſillanimitate ſpiritus
& tempeſtate. Hi non attendunt
quod ſcriptum eſt. Fidelis Deus, qui 1.cor.10
non permittet vos tentari vltra quã c
poteſtis: ſed faciet etiam cũ tẽtatio-
ne prouentum. Honorat te Deus
o piger, cùm te iſtis tẽtationibus pul
ſat. Si enim non agnoſceret in te vir
tutem, non immitteret tẽtationem.
Neſcis quia diabolus compẽſato no
biſcum agone luctatur? Expecta dò ps.26.
minũ, viriliter age, confortetur cor
tuum, & ſuſtine dominum: noli dif-
fidere, nam qui probat, ipſe iuua-
bit. Grandis Deo cura eſt de militi-
bus ſuis, atque ideo tyronibus & no
uitijs militiam temperat, ne ſuccum
bant. Nam ſi cùm viam perfectionis
ingrediũtur, graue aliquid eis à frõ-
te occurre-

te occurreret, ſtatim verterētur in
fugā. Vnde filijs Iſrael in ipſo egreſ
Exo.16 a ſu de AEgypto, nō ſtatim Cananęo-
rum, Amorrhæorum, & Iebuſæorū
Exo.12. certamina oppoſuit: ſed prius eos
Exo.13. d pauit in deſerto manna, & circundu
xit, & legem dedit, & in columna
nubis præceſsit, ac veluti pullos ſub
alis ſuis protexit, & fouit. Ita nūc qui
Dei ſuauitatem guſtauit, qui māna
ſuauiſsimo ſpirit⁹ paſtus eſt, qui mel
Deut.8 b de petra, oleumq́ue de ſaxo duriſsi-
mò ſuxit, ſi poſtmodum tentationi-
bus probatur, non facilè cedit: quia
eum ſuauitas explorata validiſsimè
ſolidauit. Prius itaque milites ſuos
fauoribus viſitat: & poſtmodum ten
tationibus probat. Sicut ſcriptū eſt.
Iob.7.d Viſitas eum diluculo, & ſubito pro-
bas illum. Qualis enim quiſque ſit,
ipſa tentatio manifeſtat. Sed ſunt
quidam qui in tētatione poſiti Dei
auxilium implorare non curāt, ſed
ad ſeipſos vertuntur, & ſuo conſilio
& viribus innituntur, totumq́; pon
dus tentationis, rationibus & argu-
mentis ſuperare ſatagunt, dicentes
intra ſe. Non expedit hoc, quomo-
do faciam rem tam fœdam? ſi hoc
perpetrauero, ſtultus & reprobus
ab omnibus reputabor: & ſimilia,
quæ remedium afferre ſolent tenta
tis ne tentationi ſuccumbāt. Tamē
cū in ſolo hoc nitantur, ſicut pro-
Eſai.36 a pheta ait, innituntur baculo arundi
neo, qui confractus innitentem de-
ludet, & eius manum perforabit.
Nam quę obſecro eſt virtus noſtra,
ad oppugnandum dæmonum forti-
tudinem? ſicut pygmęus ad gigantē:
ſicut pulex ad elephātum: ſicut cy-
nips ad aquilam. Non eſt enim pote
ſtas ſuper terram quę ei valeat com
Iob.6.b parari. Vnde Iob. Non eſt mihi auxi
liū in me: deſperaui, ſcilicet de me,
nequaquam vltra iam viuam. Alij
autem multò prudentiores & ſapiē
tiores, proprijs viribus diffidentes,
cùm in diſcrimine & agone tenta-
tionis ſe poſitos vident, ad Dei fauo
rem & auxilium refugiunt, oratio-
nibus, ieiunijs, lachrymis, & clamo-
ribus Dei ſuccurſum flagitātes. Sic
faciebat ille qui dicebat: Sicut pull⁹ Eſai.38
hirundinis, ſic clamabo: & medita- c
bor vt columba. Quid enim faciet
pullus hirundinis corā ſerpente de-
uoraturo, niſi clamare? Vnde pro- ps.17.
pheta. Quoniam in te eripiar à ten-
tatione: & in Deo meo tranſgrediar
murum. De his nunc loquitur iſte
pſalm. Qui habitat in adiutorio al ps.58.
tiſsimi, in protectione Dei cæli com
morabitur. Id eſt qui cōfidit in deo,
protegetur ab eo: & qui ad Deū in
tribulatione confugit, ſub eius pro-
tectione liberabitur. Decet quippe
hoc diuinam maieſtatem & celſitu-
dinem, vt fugientes ad ſe nō deſerat, Eſai.49
& ſperantes in ſe non confundat, £
ſed protegat & defēdat. Si enim hoc
faciunt principes terræ, quāto ma-
gis faciet cælorū rex? Ac propterea
quicunque ad eum cōfugerit in ve-
ritate, dicet domino, ſuſceptor me⁹ ps.58.
es tu, & refugium meum. Sed ſperā-
di & confidendi rationem attende.
Deus meus ſperabo in eum. Ad quē
enim recurret opus, niſi ad factorē
ſuum? aut in quo confidet creatura,
niſi in deo creatore ſuo? Nō deſeret,
quia deus eſt: non confundet, quia
creator eſt: deus meus ſperabo in
eum. O verba dulciſsima, literis au-
reis cordibus imprimenda. Sequi-
tur, quoniam ipſe liberabit me de la
queo venantium, & à verbo aſpero.
Quos modò liberauit à diaboli la-
queo, poſtmodum eripiet à iudicis Matth.
verbo aſpero, ite maledicti in ignē 25.d
æternum.

ignem ęternum. Sed quomodo eri-piet? qua arte liberabis? Sequitur, ſcuto circundabit te veritas eius: id eſt, quia vndique tentationibus & periculis vallatus es, ſcuto veritatis vndique circundaberis, ne quã intret ad te, malum inueniat. Et ſi-
Ioã.8.d cut in euangelio dicitur, ſi veritas te liberauerit, verè liber eris. Sed quomodo veritas à tentatione liberet, ex ſequentibus notum fiet. Quid nanque eſt omnis tentatio, niſi nebula quędam atra ſuper oculos cordis ſparſa, lumen rationis obnubilans & offuſcans? Hæc radio veritatis diſſoluitur, & in ſerenitatem placidiſsimam vertitur. Et ſicut nubes ſpiculo ſolis percuſſæ diſſoluuntur, ſic paſsiones & perturbationes animæ veritatis iudicio redargutę euaneſcunt. Vnde ſequitur: non timebis à timore nocturno. Quàm pulchrè, quàm doctè, modum & ordinem quo diabolus in tentationibus vtitur, & omnes eius artes & conflictus expreſsit! Cum enim quiſpiam cognita ſeculi vanitate, mũdum relinquere, vitam corrigere, & Deo vacare de cætero ſtatuit, primò ei timores iſtos nocturnos opponit, dicens, Non poteris religionis aſperitatem ſuſtinere: nõ valebis ieiunia, vigilias, diſciplinas, & alias regulares obſeruantias portare: fragilis es & delicatus, ſupra vires ſunt: quid conaris quod perficere nequibis? gaude & quieſce. Pari forma quoque, ſi quis in vita ſeculari ſobriè, & iuſtè, & piè viuere decreuit, mille ei obijciet difficultates, mendaces & fallaces, vt ipſum auocet à propoſito. Hi ſunt timores nocturni militi Chriſtiano primo acie vincendi & ſuperãdi. Ne timeas à timore hoc, verè mendaci & tenebroſo, o Chriſti miles. Montes fumoſi & nebuloſi ſunt hi, quos tibi obijcit dæmon: penetra nebulam, & videbis nõ modò quàm leue, ſed & quã dulce & ſuaue eſt totũ, quod difficile & graue eſſe mentitur. Nulla enim maior conſolatio, nulla delectatio gratior, quã ſeruire Deo. Vita religioſa, vita quieta, pacifica, ſecura, delectabilis, iucunda, rationalis, amabilis, & gratiſsima. Vita ſecularis, vita ſolicita, laborioſa, inquieta, periculoſa, amara, curis & anxietatibus pleniſsima. Qui experti ſunt quod dico, optimè norunt, quòd qui hæc & ſimilia timent, illic trepidauerunt timore, Pſ. 13.
vbi non erant timor: imò vbi erat iucunditas, pax & delectatio magna. Quis hanc nebulam diſſoluit, has tenebras depulit, hanc falſitatẽ timoris nocturni aperuit, niſi veritas? Quæ cùm animo pręliantis effulſit, falſum eſſe & mendacem hũc timorem oſtẽdit. Poſtquam igitur miles Chriſtianus deprehenſa horum timorum falſitate, viam perfectionis arreptam viriliter proſequitur, neque ab incœpto his nocturnis timoribus deterretur, alia eum aggreditur via: nam vitam religioſam, quã impedire non potuit, deludere, & fruſtrare conatur. Immittit enim cordi innumeras vanitates, & inanis glorię cogitationes multiplicat: exaggerat & magnificat leuia quæque pietatis & deuotionis opera ſupra nubes, ex calculis montes, & ex pulicibus ingentiſsimos efficit elephantos: vt videlicet dum in hac ſuperbia animus erigitur, à fructu bonorum operum euacuetur. Hæc eſt ſagitta volans in die lucis & ſanctitatis: nã de peccato & crimine quis gloriabitur? Leuiter volat, ſed non leuiter vulnerat. Hęc nouitios & in-

expertos maximè pungit, qui theſauros ſpiritus ignorantes, quicquid feruoris aut deuotionis accipiunt, pro maximo ducunt, & iam ſe perfectionis culmen conſcendiſſe arbitrantur. His ſagittis ô tyro Christi, veritatis ſcutum oppone: aperi oculos & vide, primò quàm leuia ſunt iſta quę facis & pateris: quot imperfectionibus admixta, quæ ſuas à te pœnas exigunt. Inuenitur etiam in ijs quæ facis virtutis & meriti ratio, non abnuo: ſed quid ſunt omnia hæc, ad peccata tua quæ in eis punis, ad pœnas inferni quas euitas, ad paradiſi gloriam quam requiris, ad ſeruitij debita quę perſoluis, ad Dei munera quæ quotidie recipis? Cùm omnia hæc & ampliora multò feceris, quid obſecro, aliud dicere in veritate poteris, niſi quia ſeruus inutilis es, & quod debuiſti feciſti, & vtinam quod debuiſti. Sed age magna ſint, grandia ſint, vt fingis: quid habes quod non accepiſti? Quod ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis. Quòd ſi veritatis lumen mẽtis aciem illuſtrauerit, omnis hæc ſagittarum volitantium multitudo retundetur penitus, & ſubitò euaneſcet. Ecce quàliter eadem veritas quæ nocturnos timores depulerat, volitãtes quoque ſagittas ſuo radio repulit & diſperſit. Videns tentator quòd ſeruus Dei lumine veritatis munitus & illuſtratus, à Dei ſeruitio neque timore reuocatur, neq; inani gloria euacuatur, alia via tentat vt eum ſuperet vel decipiat. Opponit ei ſolidiora, & appetibiliora, quę cupiat: ſcilicet, diuitias, dignitates, cibos, veſtes, variamque domus ſupellectilem, & alia bona ſeculi temporalia: vt qui inanis gloriæ ventũ pro nihilo cõtempſit, his ſaltem vtilioribus & validioribus incitamentis à ſuo propoſito moueatur. Neq; ſolum obijcit, ſed & modum quo ad ea pertingere poſsit oſtendit, dicens. Ecce omnes te venerantur, omnes te virũ bonum & religioſum credunt, & reputant: ſi ſanctitatem & modeſtiam ſimulaueris, facilè poteris obtinere quod cupis. Hoc eſt negotium perambulãs in tenebris, ſcilicet, iniqua & deteſtabilis hypocriſis. Verè tenebroſa & obſcura negotiatio, quę paupertate diuitias, humilitate honores, aſperitate delicias, inedia cibos, palliata & mentita ſanctitate procurat: quam veritas non modò prodit, ſed & proditã reijcit & confundit: quid enim hypocriſi magis ipſa veritate contrarium? Hæc quoque veritas quã inania & futilia ſint hæc tẽporalia monſtrat: vt pudeat prò his bonum virum tantam ſimulare fallaciam, palliare nequitiam, exercere proditionem. Hac veritate munitus Christi miles, ſicut timores nocturnos & inanem gloriam, ita quoq; noxiam temporalium bonorum cupiditatẽ deuitat. Neq; tamen ſic diabolus à moleſtia ceſſat: aperto namq; marte aggreditur repugnantẽ, & grauiſsimo eum libidinis, rancoris, liuoris, aut alterius vitij cuiuſpiam inuadit incurſu. Suſcitat inuiſibiliter incẽdij carnalis igniculum, excitat concupiſcentiæ flammas, & halitu ſuo natiuas hominis prunas accendit: vt quem non vicit cupiditas, concupiſcentia deijciat. O duram nimis & terribilem pugnam, ò formidãdum periculoſumque conflictum. Auguſtinus. Inter omnia Christianorum certamina, duriora ſunt prælia caſtitatis: vbi continua pugna, & rara victoria. Cæteræ pugnæ foris aguntur,

Luc. 17. c

1. Cor. 4 b

aguntur,hoc inteſtinum & internũ prælium eſt:caue miles Chriſti,fuge hunc incurſum quantum vales:hoc enim vitium fugiendo magis, quã aggrediendo ſuperatur.Oppone ei veritatis ſcutum, quo ignita diaboli tela extinguere valeas.Vide quã fœda,quã turpia, quã vilia ſunt quæ tibi obijciuntur: & quòd poſt modicum nihil horum remanet niſi pudor,& dolor. Vide quã triſtis & amara ſit iſta voluptas, & litum melle deuita venenũ: vide etiam quòd pro momentanea voluptate noxiũ & ſtultum nimis eſt gaudia amittere ſempiterna. Quid faciet dæmon cùm protectum à veritate Chriſtianum,neq; hoc tam crudeli incurſu à ſanctitate & iuſtitia potuerit ſeparare?ad technas & fraudes ſuas conuertitur,vt quem violentia nõ deiecit,
2. Cor. 14. d fraudulentia decipiat. Transfigurat ſe in angelũ lucis, vt ſub ſpecie pietatis,amatorem ſanctitatis & probitatis deludat:& ieiunãtem amplius magis ac magis ieiunare ſuadet:orãtem,vigilantem,laborantemque ſimiliter: vt poſt triduum inutilẽ ieiunio & vigilia reddat. Excedere monet,vt deficiat:& currenti calcaria addit,vt cadat. Quis omnes eius fallacias & fraudes explicare ſufficiat. Religioſum & honeſtum monachum ſub charitatis prętextu,ad pacem inter fratres cõponendam, ad ſolatium infirmis exhibẽdum,& alia pietatis opera exercenda, extra cœnobium ducit, vt ſic per plateas vagantem libidine inficiat, curioſitate ſauciet, ambitione inflet, curis ſecularibus diſturbet, & à deuotionis feruore diſtrahendo tepefaciat, & infrigidet. Similiter deuotis matronis ſuadere ſolet plus nimio orationi vacare,vt familię curam negligentius agant, & dum ipſę in oratorio diutius concluſę manent,famula peccatis incumbat. Et alia ſimilia portẽtoſa ſtratagemata famulis Dei quotidie ingerit, vt eos pietatis imagine fallat.Omitto nũc ludrica phãtaſmata quæ orantibus & contemplãtibus obijcit,vt eos de ſe magna credere faciat,& in ſuperbiã erigat: quæ ſine diſcretione ſpirituum nullus quãtumuis ſapiens & acutus deprehendere ſufficiet.Hoc eſt dæmonium meridianum, à quo nos diuina miſericordia liberet:cò periculoſius, quò minus ſentiri aut diſcerni poteſt. Hunc dæmonem veritas prodit, & lucis ſuæ radio manifeſtat: hunc deprehendiſſe, viciſſe eſt: ſtatim nanque cognitus euaneſcit, & fugit.Quis tam immanem pugnã, tot laqueos,tot inſidias,vincere aut declinare poterit,niſi dei fuerit protectione munitus? Quid faciet homuncio fragilis & ignorans, tot venenatorum ſerpentum cuneis circũuallatus? Vnicum ei ſupereſt remedium,diuinum implorare ſubſidium: cęleſtem inuocare tutelam: Deus enim pius inuocantibus eum ſtatim adeſt, & ad ſe fugientibus firmum ſuæ protectionis munimẽ impendit. Vnde ſequitur. Quoniam tu Ps. 144
es domine ſpes mea,altiſsimum poſuiſti refugium tuum. In tãto diſcrimine noli de te confidere homo, nõ de viribus tuis præſumas. Spera in Deo,& ipſe te velut aquila in altiſsimo collocabit nido, quò nõ poſsint venenatorum ſerpentum conatus pertingere. Sic enim de aquila dicitur,quòd pullos ſuos altiſsimo nido recondat,quò nullum venenatũ irrepere poſsit. Vnde aptè ſubiungitur non accedet ad te malum: & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo

lo tuo. Cadent à latere tuo mille: & decem millia à dextris tuis: ad te autem nō appropinquabit. Quare nō accedet? quare nō appropinquabit? niſi quia altiſsimū poſuiſti refugiū tuū. Si peccati malū nō acceſſerit cor di tuo, flagellū quoq; nō appropinquabit tabernaculo tuo, corpori tuo: quoniā propter peccata flagellū à Deo infligi facinoroſis conſueuit. Deuita peccatū, & deuitaſti flagellum. In hoc ergo tam ſupremo refugio à Deo locatus, nō modò repentium infra dęmonum incurſus, & morſus non formidabis, ſed mira eos fortitudine ad dexteram & ſiniſtram tuam proſternes: id eſt, in aduerſis & proſperis ſuperabis. Neque ſolùm ipſe te ſua gratia proteget & defendet: mittet etiam tibi angelorum ſubſidium, qui te vndiquaque in bello muniant, & circūſtent. Angelis enim ſuis mādauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabūt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Tali autem munitus auxilio quem poteris formidare? Nulla eſt tibi homo excuſatio ſi cadis: nulla querelæ ratio ſi lapſus in peccato damnaris. Noli cauſari, noli allegare quòd fragilis & cęcus, cum aſtutiſsimo & fortiſsimo ſerpente conflixiſti. Quid mirum ſi cado, ſi ſuperor, ſi proſternor: quis ego eram, vt cum tanto gigante confligerem? non æquo marte pugnabam, non cum æquali decertabam. Quæ eſt hæc iuſtitia, vt tā impari certamine victus perpetua damner abyſſo, crudeles pœnas luā, & ſupplicio deputer ſempiterno? Audi peccator: aderat tibi Deus à latere, angelorum ſubſidium tibi paratū erat, quare non clamaſti? quare non inuocaſti? cur de tuis viribus cōfidiſti? Si talem te noueras, cur ſolus ad certamen cùm fortiori deſcendiſti? cur ſolus cū multis certare præſumpſiſti? cur paratos angelos tecū in pręliū aduocare neglexiſti? Tua culpa, tua ſuperbia, tua inertia victus es, ac propterea iuſtiſsimas pœnas victus lues. Audiſtis fratres conflictum dæmonis fortiſsimum, audiſtis quoque Dei gratiam, & angelorum ſuccurſum protegētem: noſtis etiā veſtram (vt opinor) fragilitatem & exiguitatem: quid ergo reſtat, quid ſupereſt, niſi vt in ſolo Dei auxilio confidatis? Hoc vnicū eſt cōſilium, vnicum remedium, ſicut diximus. O quiſquis diabolicas fraudes deprehendere, ſatanicos incurſus ſuperare deſideras, noli oculos tuos ab iſto protectore deflectere: noli ab oratione ceſſare, noli à clamore deficere: hoc enim marte Amalechitas tuos, velut alter Moyſes in orationis monte poſitus, ſuperabis. Vnde ſequitur. Quoniā in me ſperabit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum. Cùm ipſo ſum: in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum. O mirabilem protectionem, o ſecuriſsimam defenſionē. Quo meritò? quo ſeruitio? qua cauſa? qua ratione? Nulla certè alia, niſi quoniam in me ſperauit. Verè beatus vir, cuius eſt nomen domini ſpes eius: & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas: quis enim vnquam ſperauit in eo, & confuſus eſt? Audiſtis quid in ſe ſperantibus promittat Deus. Liberabo eum, protegam eum, exaudiā eum, glorificabo eum, longitudine dierū replebo eum. Quot fauores, quot gratias,

Exo. 17. c

Ps. 39.

Eccle. 2. b

gratias, quot tutelas, quoties replicat, vt attingat: liberabo eum à pręſenti periculo, protegam à futuro, exaudiam eum in tribulatione, etiã antequam clamet, neq; modo exaudiam, ſed eũ ipſo ero, & pro illo ipſe certabo. Quid addi vltra poteſt? Libera me dñe, & pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet cõtra me. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Cũ ipſo (inquit) ero, in tribulatione eripiã eum, & glorificabo eum. Et vnde expectabatur cõfuſio, inde honor accedit: nã victoria nõ tam ſua quã mea, honorabo, exaltabo, & glorificabo eum: inſuper & poſt tã honorificã victoriam lõgitudine dierũ replebo eum in hac vita: & quod eſt omnium maximũ & feliciſsimũ, oſtendã illi ſalutare meũ, pulchritudinem meã, lucem meã, faciem meã, gloriam meã: ad quã nos perducat, qui vt perduceret mori dignatus eſt, Ieſus Chriſtus filius Dei: cui cũ patre, & ſpiritu ſancto, eſt honor & imperium, in ſecula ſeculorũ. Amé.

Iob.17. a

Rom.8. f.

DEO GRATIAS.

FERIA QVARTA IN dominica prima quadrageſimæ.

THEMA.

¶Viri Niniuitę ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & cõdemnabunt eam. Matth.12

PRopheta Dauid ex diuinis iudicijs magnam ſe capere conſolationẽ teſtatur, dicẽs, Memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo domine, & conſolatus ſum. Sed non video, in quo diuina eum iudicia conſolari poſſunt. Quid enim terribilius diuinis iudicijs, quę à ſeculo ſunt? Peccauit angelus, & pro facili motu ſuperbiæ perpetuo igne damnatus eſt: peccauit homo, & pro vno eſu pomi, morti & miſerijs addictus eſt: mundus totus pro peccato laſciuiæ aquis diluuij obrutus eſt: et pro ſimili peccato ſulphureo igne Pentapolis exarſit penitus, & in lacum redacta eſt. Quid (inquam) ò propheta, quid inueniſti in his iudicijs, quod te cõſolatione afficiat, & non potius terrore, & timore? Quãto ſatius (ſententia mea) dixiſſes: memor fui iudiciorum tuorum à ſeculo domine, & conterritus ſum: & cõturbatus ſum: quã vt dixiſti, & conſolatus ſum. Sed optimè dictum eſſe quis dubitet, quod ſpiritu dictãte prolatum eſt? Grandius quid ſonuit ſpiritus ſanctus per hæc verba, & profundius. Aggraua quãtumuis diuina iudicia, & exaggera quantũ potes: quò enim grauiora ſunt, eò maiorem conſolationem inferunt animo: ex hoc quòd in omnibus illis nunquã Deus ita iratus, nunquam Deus ita furore cõmotus eſt, vt vel iuſtum damnaret cũ impio, vel humiliatum & conuerſum ad ſe peccatorem deſpexerit. Quis vnquam ad Deum toto corde conuerſus eſt, & reiecit eum? aut quando Deus pœnitentem, lachrymãtemq́ue peccatorem deſpexit, & repulit à ſe? Diſcute ſigillatim à principio ſeculi diuina iudicia, & diſcurre per ſingula, & non inuenies humiliatum peccatorem condemnatum: nec dolorem, & lachrymas hominis fuiſſe deſpectas. Grandis hæc conſolatio peccatorũ: grande ſperandę pietatis indicium. In manibus rei iu-

ps.118

Gñ.3.d

Gñ.7.d

Geñ.19 c

dicium eius poſitum eſt: & in arbi-
trio peccatoris redire in gratiam of
fenſi domini. Quid ſuauius? quid
pſ.85. dulcius? Non eſt ſimilis tui in dijs
domine, & non eſt ſecundum ope-
ra tua. Quis inter dominos & prin-
cipes tam benignus, vt offenſam ſuã
& veniam reo committat? Quã lon-
gè hoc ab omni humana clementia:
& tamen apud Deũ quicquid offen
derit homo, pœnitentiã adhibeat,
& veniã ſperet. Non præteribit le-
gem ſuam Deus, quam filijs homi-
num dedit, & per filium ſuum, &
prophetas, & apoſtolos humano ge
Eſa.30. d neri promulgauit. Si (inquit) cõuer
ſus fueris, & ingemueris, ſaluus eris.
pſ.50. Et iterum. Cor contritum & humi-
liatum Deus nõ deſpicies. Hæc lex
cum hominibus ſtatuta eſt: hęc me
conſolata eſt in humilitate mea: id
eſt, humiliatione peccatorum: quia
pſ.118 eloquium tuum domine viuificauit
me, vt reſpirarẽ in peccatis, & ſubſi-
ſterem coram te. Loquetur enim
pſ.84. dominus pacem in plebem ſuam, &
ſuper ſanctos ſuos, qui præcepta il-
lius ſeruauerũt: & ſuper peccatores,
qui pręcepta eius cõtempſerunt, ſi
tamen cõuertuntur ad cor. Nihil ho
minibus gratius, nihil lætius hac ſe-
curitate clemẽtię. Merito ergo ait.
Et cõſolatus ſum. De hoc ſanctus pa
ter Auguſtinus in expoſitione ſym
boli, ita inquit. Nunquã Deus ſper-
nit pœnitentiã, ſi ei ſimpliciter offe
ratur & ſyncerè. Suſcipit libenter,
accipit, & amplectitur, & facit o-
mnia, quatenus eum ad priorem ſta
tum reuocet: quodq́; eſt adhuc pręſtantius & eminentius, etiam ſi quis
non potuerit explere omnem ſatiſ-
faciendi ordinẽ, quantulãcunq; ta-
men, & quãlibet breui geſtam non
reſpuit pœnitentiã: ſuſcipit etiam i-
pſam, neq; patitur quanuis exiguæ
conuerſionis perire mercedẽ. Neq;
mihi nunc obijcias de Eſau, qui (vt
Apoſtolus ait) nõ inuenit locũ pœ- Heb.12
nitentiæ, quãuis cũ lachrymis quæ- c
ſiſſet illã: non enim illi profuerũt la
chrymę ad recuperandam benedi-
ctionem: profuiſſent autẽ ad recupe
randam gratiam, ſi de peccato, & nõ
de damno ploraſſet, & fratris odiũ
in corde non reſeruaſſet. Simile eſt
illud Saulis regis, qui licet increpan
ti Samueli reſponderit, peccaui: ve- 1.reg.15.
niam non obtinuit: quia non ſynce- f
rè & ſimpliciter, ex peccati tædio
ita dixit, ſed regno priuari magis ti-
muit. Vnde ſubiunxit: peccaui, ſed
nunc honora me corã ſenioribus po
puli mei, & corã Iſrael. Eodẽ quoq;
modo de Antiocho rege dicẽdum:
qui quoniã timore mortis, nõ pecca-
ti dolore plorauit, veniam non pro- 2.Mac. 9.b
meruit. Non ergo ſimpliciter & ſyn
cerè pœnitentiã iſti fecerũt, & pro-
pterea gratiam & veniam non obti
nuerũt. Quid verò illuſtre magis &
inſigne ad pœnitẽtiam hominibus
cõmendandam afferri poteſt, quàm
factum hoc quod pre manibus habe
mus Niniuitarum ſingulare omni-
bus ſeculis monumentum: gens bar-
bara & idolatra, omnibus ſcelerib⁹
& criminibus dedita, poſt latã pro-
mulgatamq́; à Deo de vrbis excidio Ionæ.3.
ſententiã, pœnitentiã ex corde geſ- d
ſit, & veniã promeruit. Quãdo igitur
Deus in ſuis cultoribus & fidelibus
verã deſpiciet pœnitẽtiam, qui etiã
in hominibus alioqui idolatris &
paganis, eam non deſpexit? Et ſi in
illis ad reuocandã domini ſententiã,
pœnitentia valuit: quomodo in no-
bis ſententiã nõdum prolatã nõ im
pediet? Gratias tibi deus, quia flecte
ris: quia placaris: quia propitiaris:

decet

decet enim tuam celſitudinem huiuſmodi clementia:& quia omnium dominus, et omnibus te miſericordem & placabilẽ exhibes.Sicut igitur ad terrorem peccatorum,in Sodomorum excidio exẽplum iuſtitiæ omnibus ſeculis Deus dedit, ita quoque delinquentibus in hac Niniuitarum venia exemplum miſericordię dereliquit: vt rigori mixta clementia ſic terreat,vt nõ deijciat: ſic alleuet,vt non inſolentem faciat. Decebat nanque apud homines ex Dei factis vtrũque conſtare,& ꝙ ad inſolẽtes & pertinaces terribilis ſit, & ad humiliatos & morẽ gerentes miſericors & placabilis:vt ſpe venię concepta, ad pœnitentiam agendã feruentius homines inualeſcerent, & de iuſtitiæ contemptu in Deum amplius non inſoleſcerent. Sed ſuſtinete modicum,& paucis nunc Niniuitarum hiſtoriam recenſeamus, quæ licet cõmunis ſit & vulgaris,habet tamẽ aliquid quod & delectare, & inſtruere poſsit auditorem. Quid enim auditu iucundius, quã videre prophetam à Deo fugiẽtem? O facetam nimis,& lepidam fugam: quaſi ad ſolum Iudçæ territorium diuina iuriſdictio pertineret. Nunquid ò propheta non legeras in Dauid,quò
ps.138 ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie tua fugiã Si aſcẽdero in cælũ tu illic es, &c.Non legeras,quia neq; ab oriẽ-
ps.74 te,neq; ab occidente, neq; à deſertis montibus.Quis non tuam iſtam fugam ſimul & miretur & rideat? Fugit itaq; in mare,humanum aliquid paſſus, ſcilicet propheta: turbatur mare,proijcitur ad fluctus,propheta ipſomet ſuadente, forte quia vel
Ionæ.1. ſic Niniuitarum præconiũ euadere
a cogitabat,marinis fluctibus obrutus.Sed aliter ei euenit:nã illo modo citius ad Niniuẽ peruenit, vẽtre delatus à piſce.Quis tibi reſiſtet ò deus? quis tuã poterit ſubterfugere voluntatem?Fugit ne iret,&quia fugit,citius iuit.Mediũ quod aſsũpſit vt domini beneplacitum impediret,factũ eſt mediũ vt impleret.Sicut & quõdã fratres Ioſeph ipſum vẽdiderunt, ne adorarent,& è contrario cõtigit: vt quia vẽdiderunt,ideo adorarẽt: et medio quo vaticinium caſſare volebãt,implerẽt. Talia ſunt iudicia tua Deus in eos qui tuę cõtradicere voluntati conantur. Libet nunc cũ propheta vterino ad modicũ iocari: dic mihi ò Iona, quid ſentis in ventre? Nunc poſt canos ad vterũ redis, & poſtquã ſenuiſti iterũ partum expectas? Filius hucuſq; mulieris, iam ex nunc filius eris piſcis. Securã vtique tibi nauem paraſti,non timebis fluctus,non cautes,non vẽtos:nulla tibi poterit nocere procella: cibus factus es piſcis,ſed non eris cibus, ſed filius: in ſenectute iterum parieris, & nouus aducenies homo in mundo, infans annorum quinquaginta. Qualis tibi videtur pugna cũ Deo, qui ad talem te impulit fortem? O grande myſterium quod in hoc hiſtoriæ ſimplici latet facto: typum enim gerebat domini ſaluatoris, ex vtero terræ in nouam ſobolem ſuſcitandi, primogeniti mortuorũ, vt ipſemet ſaluator expoſuit. Orat intra vterum propheta, flexiſque genibus in viſceribus beſtiæ ſe totum Deo commendat,& vouet: neque minus myſtica eſt eius oratio, ſed eis accõmoda,qui vtero antiqui ſerpẽtis degluriti, ad domini gratiã cupiunt reſpirare: cõſonat quoq; redemptori ſepulto, cuius (vt diximus) typum geſsit. Demũ mãdante Deo, ad littus euomitur, iubeturq;

Ionę.2. a

Gen.37. f.

Ionę.2. a impl'ere præceptum, neq; audet obſiſtere, ſed ingreditur ciuitatem, & voce præconia per eius plateas declamat, adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur, adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur. O elegantem oratorem, o mirum eloquentiæ nitorem, qualis hic ſermonis ornatus! quæ compoſitio verborum! quid barbarius, quid ruſticius ſonare potuit? & tamen tanta poteſtas in verbo, vt omnium corda tráſfigeret. Sicut ignis omnia deuaſtás per Niniuiticos calles procedit, & talem barbarorum cordibus terrorem incuſsit, vt non hominem, ſed cæleſtem aliquam poteſtatem audire videantur. O quam verum eſt il-

1.cor.4. d lud Apoſtoli. Regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute. Diſcant prædicatores populorum, non eloquentiæ ornatum, ſed ſpiritus ſancti virtutem magis inquirere: ipſe enim eſt qui voci ſuę dat vocé virtu-

ps.67. tis, & audientiũ corda verbis prædicantium, quaſi iaculis ferit. In vanũ nanque foris perſtrepit prædicantis ornata locutio, ſi non intus ſpiritus ſancti virtute iuuatur. Quis obſecro Cicero, quis Demoſthenes ſermone compoſito truces barbarorum animos ita domaret, vt ſimplex hic & ruſtici ſermonis auditus? quotidie cernimus, ſimplici ſermone propter ſpiritus aſsiſtentiam ſpirituales viros vtiliter hominum corda ferire: alios verò ornato eloquio in véntum verba perflare, vt non coram Deo glorietur omnis orator, & di-

ps.11. cat: linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt: quis

Ionæ.3. c noſter dominus eſt? Dũ igitur propheta in populo declamaret, & cunctus populus amariſsimé fleret, ſermo venit ad regem: qui ſtatim mutato habitu, aſperſus cinere, veſtitus cilicio, hominibus, infantibus, & iumentis, ſingulare ieiunium indixit, mandans homines & iumenta ſacco veſtiri, & quæ non nouerant peccare, pro peccatoribus pœnitentiam agere: vt ita aceruatim hominum, & infantum, & iumentorum clamor aſcenderet coram Deo. O mirabilem pœnitentiæ inuentionem, ó ſapientiſsimum regem: & quis tibi dixit, Deum pœnitentia poſſe placari? vbi legeras diuinam flecti lachrymis pietatem? Sententiam abſolute prolatam audiſti, & tamen non diffidiſti de venia, ſperans Deum poſſe mutare ſententiá, cùm peccator cœperit mutare conſilium: neque enim audieras à propheta: ſi non egeritis pœnitentiam, ſi non conuertimini, ſi non humiliamini, peribitis corã Deo, ſed abſolutè protulerat, adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Neq; tamen animũ regis diſſoluit tam dira prolatio, ſed Deo fidens, dominicum nititur placare furoré, ibi ſperans vbi nulla ſperandi apparentia

videbatur. Vnde ait. Quis ſcit ſi con- Ionę.3. d
uertatur & ignoſcat Deus & reuertatur à furore iræ ſuæ, & nõ peribimus? Vnde o rex piũ eſſe noſti quẽ nõ c[illegible]lis? Quis tibi dixit quia miſericors eſt deus ille, quẽ neq; prius audiſti? Quantũ placuerit Deo hęc regis tam animoſa fiducia, & inuicta ſpes, populiq; humilis & lachrymoſa pœnitétia finis demonſtrat. Vidit (inquit) deus opera eorũ, quia cõuerſi ſunt à via ſua mala, & miſertus eſt ſuper malitiã quã locutus fuerat, & nõ fecit. Hæc de hiſtoria. Sed plura reſtãt adhuc circa hoc factũ memoratu digniſsima. Inquiramus igitur primo, quidnam diuinæ erga populum

lum indignationis cauſa extiterit, vt ciuitatẽ opulentiſsimã, & omniũ illuſtriſsimã, & maximã ſubuertere
Ionæ. 1. a cogitaret. De hoc ſcriptura nihil ſe rè cõmemorat, ſolùm ait, quia aſcẽ dit malitia eius corã me. Sed quęnã fuerit iſta malitia nõ declarat: exiſti mo autẽ fuiſſe forſitan virulentam carnis laſciuiam: quanuis enim ciui tas illa & idolatra, & idolatrię inuẽ trix antea fuerit, hoc tamen multis ante ſeculis extiterat, neq; talis vnquã animaduerſio audita fuerat in ea: nouum igitur aliquod crimen ſu perueniſſe credendum eſt, quod diuinam in eos prouocaret vindictã. Et hanc libidinem eſſe, ex alijs factis & iudicijs, quæ paſsim per ſcripturas leguntur, cõiectamur: hoc enim luxurię facinus à Deo præalijs atro ciori vindicta ab initio punitum legimus. Propter hoc mũdus diluuio
Gñ. 7. d abſorptus: propter hoc Pentapolis
Geñ. 19 c igne & ſulphure deſolata: propter hoc vna tribus in Iſrael bello crude li ſubuerſa: propter hoc etiam (vt ſu ſpicor) Niniue ſicut Sodoma periret, niſi vindictam domini acerrima pœnitudine præueniſſet. Vnde etiã apoſtolus huius ſecreti cõſcius, quoties ferè huius piaculi mentionẽ facit, diuinam quoq; cõmemorat irã, vt vel timore vindictę ab hoc crimi ne homines arceantur. Ad Theſſalo
1. Theſ. 4. a nicenſes enim ita inquit. Hæc eſt vo luntas Dei ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos à fornicatione: vt ſciat vnuiuſquiſq; veſtrum vas ſuum poſsidere in ſanctificatione & hono re, non in paſsione deſiderij, ſicut gentes quæ ignorant Deum, & ne quis ſupergrediatur in negotio fratrem ſuum, quoniam vindex eſt do minus de his omnibus, ſicut prędixi mus vobis, & teſtificati ſumus. Et ad

Coloſſẽſes. Mortificate (inquit) mẽ bra veſtra, quæ ſunt ſuper terrã, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malã, & aua ritiam, propter quę venit ira Dei ſu per filios incredulitatis. Et ad Ephe- Col. 3. a
ſios adhuc acrius, hoc enim (inquit) ſcitote, intelligentes ꝙ omnis fornicator, aut immũdus, aut auarus, nõ habet hęreditatem in regno Chriſti & dei. Quid terribilius? Sequitur, ne mo vos ſeducat inanibus verbis, ſci licet quaſi peccata hæc facilia ſint, & leuia: aiunt nanque, naturalis eſt iſta inclinatio, & ad propagationẽ humani generis neceſſaria: ſi non eſ ſet libido, periret generatio: facilis eſt in naturalibus venia, & cui noceo ſi cum libera fornicatus fuero? cui facio iniuriam ſi delectationibꝰ vaco? non ſum ſacerdos, non ſum vxoratus, & ſimilia. Nemo (inquit) vos ſeducat inanibus verbis, & falſa iſta philoſophia: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentię: id eſt, perditionis. Nolite participes eorum effici in culpa, ne ſitis quoq; participes in vindicta. Niſi enim Deus grauiſsimè huiuſmodi libidinibus offenderetur, nunquã tã atro ces in libidinoſos exercuiſſet vindi ctas. Videant ergo qui ſe huiuſmodi impudicitijs addixerunt, & qui venereis voluptatibus brutaliter va cant, quoniam non ſolùm cùm venerit ad iudicium, viſitabit dominus ſuper viros defixos in ſordibus ſuis, ſed etiam nunc niſi cauerint pœnitẽdo, in eos grauiſsimè vindicabit. Hanc igitur diuinæ indignationis, imminentiſq; Niniuitarũ excidij cauſam fuiſſe ſuſpicamur. Sed multò ſcrupuloſior eſt fuga prophetæ: propter quid obſecro propheta ſanctꝰ indictã ſibi legationẽ à
Ephe. 5. b

 Deo

Deo tã pertinaciter refugiebat? Nunquid timebat periculum, vel mortẽ, aut aliquod quoduis damnũ ex prędicatione huiuſmodi formidabat? Non vtique: non erat timor in cauſa. Quid ergo? ſcripturam ſuper hoc attendito. Et afflictus eſt (inquit) Ionas afflictione magna, & iratus eſt, & orauit ad dominum, & dixit: obſecro domine, nunquid non hoc eſt verbũ meum cùm adhuc eſſem in terra mea? propter hoc præoccupaui vt fugerẽ in Tarſis? ſcio enim quia tu Deus clemens & miſericors es, patiens & multæ miſerationis, & ignoſcens ſuper malitia, &c. Hæc erat cauſa fugæ. Vadam (inquit) ad ciuitatem, & prædicabo illis excidium iuxta verbum tuum, & vna te poſtmodum lachrymula ab hoc furore placabit: dimittes eis offenſam, & tu Deus miſericors eris, & ego propheta falſus reputabor, non faciam. Si verè ſuper facinus indignaris, ſi te eorum malitia perculſit, de cęlo ſuper eos ſulphur, ſicut ſuper Sodomam compluito, & diſperdito eos, ſicut Gomorrham. Ad quid obſecro legatio iſta? Quòd ſi inimici ſunt, & verè contra eos indignaris, cur ſuam eis prædicis perditionem? manifeſtum certè eſt, quòd miſericordiam mediteris. O mirandam, ſtupendamque prophetæ indignationem, ò ſingularem viri ſancti audaciã, cum Deo ſuo ſuper aliorũ venia contendere, quaſi etiam ipſe in hoc ipſo facto eadem ipſa non indigeret venia. Oblitus eſt ſui propheta hîc, non meminit quia homo eſt.

Iona.3. b

Simile pr[ulchrum] Sic ſolet contingere nonnunquam in humanis, vt pater quiſpiam potens, de iuuenis filioli inſolentijs indignabundus ſeniorem famulum vocet, & dicat: vade dic furcifero illi, ne intret domum meam, neque amplius faciem meã videat, ego illũ exhęredabo: famulus verò, qui patris amorem optimè nouit, inuitus & ſubmurmurans vadit, ſecum hæc animo voluens: vidiſtis ne huius hominis furorem? adorat puerũ quaſi Deum, vnam falſam lachrymulam ſi puer coram eo monſtrauerit, & ſe & omnia quæ habet illi donabit. Non aliter Deo cum ſuo propheta nunc contigiſſe videtur. Iacet ergo propheta nimio de venia Dei furore indignabundus: aſtat Deus deſuper placãs illum, & leni eum ſermone demulcens. O pulchrum & viſu dignißimum ſpectaculum, o ineffabilẽ diuinæ clementiæ dignationẽ, quid dicã fratres? quid loquar ſuper tanto prodigio? ſtupeo penitus & horreo: vincit omnem ſenſum, & omnem cogitatum ſuperat parabola iſta. Inſpicite obſecro, & contemplamini creatorem omnium, Deũ ineffabilem, illam maieſtatem, operi ſuo, ſeruulo ſuo indignãti de operibus ſuis, placido vultu rationem reddentem. Putàsne (inquit) bene iraſceris tu? Et ille: bene iraſcor vſque ad mortẽ. Quid inſolentius, vt videtur, quid ſuperbius? Et dñs ad illũ, tu doles ſuper hedera in qua non laboraſti, quæ ſub vna nocte nata eſt, & ſub vna nocte perijt. Et ego non parcã Niniue ciuitati magnę, in qua ſunt pluſquã centum viginti millia hominum, qui neſciũt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, & iumenta multa? Quid mãſuetius? quid clementius? eſt ne aliquis tẽporalis rex aut dominus, ita humanus, ita benignus, qui ſimilia faciat ſeruis ſuis? qui ita ſe humiliet ſeruitoribus ſuis? & hominibus ipſe quoque homo talem apud ſe prębeat locum

Ionę.4 d

&

& familiaritatem. Quid prius admirer fratres ignoro, clementiam domini, an famuli dignitatem. Grandis authoritas ſeruorum tuorum domine, altiſsima dignitas: o qualem apud tuam celſitudinem detinent locum, quantam fiduciam, audaciamque illis præbet apud te experta immenſitas bonitatis, & clementiæ tuæ? quàm te illis familiarem in omnibus exhibes, & amicum? Patris benignitas filios inſolentes facere conſueuit: an non inſolentia illa, quam diximus, indignantis prophetæ reſponſio? bene iraſcor vſque ad mortem. An non
Exo. 32 g inſolétia illa alterius prophetæ precatio: ſi dimittis dimitte, aut dele
Haba. 1 a me de libro in quo ſcripſiſti. Et illa quoque alterius diuinorum iudiciorum obiurgatio, quare reſpicis contemptores, & taces conculcante impio iuſtiorem ſe? & aliæ ſimiles in ſcriptura. Sed nunquid inſolétia in ſanctis? abſit, abſit: quid ergo dicemus? Non ſunt hæc vtiq; inſolétiæ verba, ſed profundiſsima & admiranda myſteria: non enim potuit aliter exceſſus ille amoris & benignitatis Dei in ſuos ſanctos, & nimia familiaritas amicitiæ & gratiæ congruentius, niſi huiuſmodi exceſſibus propalari. Nõ melius nobis illa inenarrabilis beneuolentia Dei in ſuos, & ſanctorum in illum fiducia, quàm excedendo huiuſmodi apparentibus inſolentijs declaratur. O Deus meus, quãtum me delectat audacia iſta prophetę! quàm mirifice te cordi meo loquitur exceſſus iſte confidentiæ! verè beati qui ſeruiunt tibi, beati quos tali tantoque amore dignaris. Simile quodam mo
3 reg. 21 c do factum legimus de Elia, quẽ dominus ad impijſsimum Achab miſit comminari eum ſuper morte Naboth, quem occiderat propter vineam. Occidiſti (inquit) & poſſediſti: hæc dicit dominus: in loco in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum, & ego inducam ſuper te malum, & demetã poſteriora tua, &c. Pertimuit Achab, licet iniquus & idolatra, ſciditq; veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnẽ ſuã: ieiunauit & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite. Et dñs ad Eliam: nõne (inquit) vidiſti humiliatũ Achab corã me? Ah, ah, ah, Dñe deus meus ſcio nõ morietur Achab: iam miſertus es ſuper illo. Diſpeream ſi non te vna lachrymula ſuperauit, noui ego pietatem tuã, & benignitatem tuam iam pridem. Si indulgere decernis, vt quid Eliam conſulis? nunquid in Eliam, aut in te peccauit Achab? quid Eliæ cum venia? O inæſtimabilem dignationem, quia ipſum legatum mortis antea fecerat, ne forte de non impleto vaticinio indignaretur; veniæ illi rationabilem cauſam prius reddit, participemque facit conſilij de remittẽdo peccato. Nihil Deo amicabilius, nihil vrbanius. Audite adhuc aliud eiuſdem rei teſtimonium: Iratus Elias 3. reg. 17
contra populum, dicto ſolo cælum a
clauſerat, ne plueret ſuper terram: paſcebat eum dominus per coruorum miniſterium, carnibus & pane in deſerto: populo autem fame & inedia pereunte. Propheta bene paſtus à coruis nulla ſuper hoc ſolicitudine tenebatur: at pijſsimi patris ac omnium conditoris viſcera ſuper tantam populi calamitatem, quanuis idolatrantis & prophani, commota fuerant iam dudum. Ait ergo ad Eliam. Surge & vade in Sa

3 reg.17 b reptam Sidoniorum, præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt paſcat te. O domine, ſatis opulentè paſcor à coruis, viduæ miniſterio non indigeo, vt quid in Sareptam ibo? O viſcera pietatis Dei mei, vt videret propheta populi afflictionem, & miſeriæ condoleret, miſertusque eorum interdictum aquę tolleret, miſſus eſt in Sareptam. Noluit enim dominus interdictam à propheta pluuiam populo ſuo concedere, ſine eiuſdem qui interdixerat beneplacito: tanta eſt ſeruorum Dei authoritas apud ipſum, tantusque reſpectus Dei in ſuos. Hæc igitur tam multis diximus, vt in his etiam quę à ratione diſſonare videntur, altiſſimam ſpiritus conſonantiam monſtraremus: nihil enim hac prophetę indignatione irrationabilius, ſi in ſola ſuperficie penſitetur: nihil altius, nihil ſapientius, ſi in ea nucleus hauriatur. Nunc ad alia procedamus. Non tibi videatur mutabilis Deus, quia flectitur à ſententia: nō enim erat illa prædeſtinatiónis, ſed cōminationis prophetia: nec ideo dicta eſt vt impleretur, ſed magis vt non impleretur: id eſt, vt reorum pœnitētia impediretur. Quòd ſi adhuc circa prophetiæ veritatem dubitas, quomodo verum eſt, adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur, cùm non ſit ſecuta ſubuerſio? Dicimus tibi cum Auguſtino: ad ſenſum domini propheciani impletam eſſe, licet humano ſenſui caſſari videatur: Niniue enim moribus ſubuerſa eſt, nōn mœnibus, vt dominus prætendebat, quamuis ſecuta fuiſſet quoque mœnium ſubuerſio, ſi non præceſſiſſet morum tam cita conuerſio. Vel aliter & fortè argutius dicimus, in huiuſmodi oraculis ſæpius non nudam futurorum, & abſolutam exiſtentiam prænunciari: ſed ordinem magis cauſarum ad illos effectus. Hoc eſt cùm dicitur. Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Non quòd ita futurum ſit abſolute pronunciatur, ſed quòd vt ita in futurum fiat, in præſenti diuinę ordinationis & cauſarum diſpoſitio talis ſit. Qui tamen poſſit ſuperuenienti aliquo impedimento præpediri, veluti ſi quis regis conſiliarius à ſecreto aliquid foris futurum prænunciet, quod intus in regis cōſilio nouit eſſe diſpoſitum, etiamſi poſtmodum prędicta res non ſequatur, non poteſt redargui fuiſſe mentitus: quia non rem ipſam, ſed rei diſpoſitionem apud bene intelligētes denunciauit. Diſcamus igitur fratres ab his barbaris pœnitētiam agere, diuinum diſcamus placare furorem: non legerant iſti prophetas, non ſacros voluerant libros, non illis data lex, non euangelica eis tuba ſonuerat. Ad vnam prophetę vocem mutati, acerrimam agreſſi ſunt pœnitentiam. O miram Dei virtutem, miram quoque animorum facilitatem. Signa non petunt, miracula non requirunt: nullus ibi ſuſcitatur mortuus, nullus curatur ęgrotus, nullus a dęmonio energuminus liberatur. Sed quid de ſignis loquor? cùm neque dicti rationem aut cauſam exquirant, non à quo miſſus propheta, aut quare miſſus, aut quænam in eos tantę vltionis iram culpa promeruit. Solo vocis ſonitu, quaſi cæleſti quadam tuba commoti, conturbati, conuerſi, certatim ſe ſupplices totos Deo dederunt. Væ nimium obduratæ ceruici, væ genti peccatrici: populo iniquitate gra- Eſa.1.b.

uato

uato, femini nequam, filijs ſceleratis, quid dicturi ſumus, quos neque diuina oracula, neque ſanctorũ monimenta percellunt? Quot vbique cõciones, quod exhortationes, quot libri, nec minis terremur, neq; promiſsionibus allicimur, neque prouocamur exemplis: non promiſſa nos gloria, non fumans deorſum gehenna, non arridens Dei beneuolentia auocat à peccatis. Vbi hodie verum pœnitentem? vbi vel vnicũ reperies Niniuitam? Dic mihi ò pœnitens, ſi vera eſt pœnitentia tua, ſi dolor non fictus, vt quid mollibus veſtiris? pretioſis cibaris? blandis foueris? oblectaris ludis? voluptatibus deliniris? Cur amplas erigis domos, amœnos inſeris hortos? ſpectacula curioſus frequentas? Hæc ne ſunt inſignia pœnitentis, hęc opera lachrymantis? Lachrymę cachinnis immixtæ, riſu ſociata triſtitia deriſorem te monſtrant, nõ ſupplicem: irridentem potius quã pœnitentem oſtendunt. Ille verus eſt dolor, cui comes aſtipulatur & conſonat vita. Si verè pœnitens, cur ergo non viuis vt pœnitens? An non attendis in iſto Niniuitarum facto, diuinam quid placauerit iram? Nunquid ieiunium, vel ſaccus? nunquid cilicium, vel cinis? nunquid infantum eiulatus, ploratus hominum? vlulatus iumentorum? non hoc vtique ſolum, ſed quid potius? ſcripturam
Ionæ.3. d attendito. Vidit (inquit) Deus opera eorum quia conuerſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt: hęc morum conuerſio, hæc vitiorum correctio verum fuiſſe dolorem oſtendit, qui tot ſignis ſe prodebat, & Deum illis placatum reddidit & benignum. Et nos igitur fratres, ſi Deum propitium nobis cupimus inuenire, ſimilia faciamus. Quotidie veſtras clamamus ad aures: quotidie veſtro ingerimus auditui illud prophetæ. Adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur. Hoc iterum iterumque repetimus: nolite confidere in mundo, ſpeciem eius nolite diligere: præterit nanque figura hu- 1. Cor. 7. f
ius mundi, & omnis hæc viſibilis pulchritudo citò vaneſcet: Niniue enim pulchritudinem ſonat. Nolite ò fœminæ fucare vultus: nolite corporis pulchritudinem exterius mẽdicare: fluxam, & labilem carnem nolite curare: blandicijs eam nolite fouere: nã adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur: id eſt, poſt modicum vniuerſa illius pulchritudo quam tanto opere quæritis, deflorabitur, & in cineres redigetur, & vermes. Faciat Deus, vt monentem per nos ipſum iſtorum exemplo celeriter audiatis, vitam cũ moribus ſolicitè corrigatis, vt & in prę ſenti propitium, & in futuro beneuolum ſentiatis, ipſo præſtante, cui eſt in Trinitate perfecta honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

FERIA SEXTA POST primam dominicam quadrageſimæ

THEMA.

¶ Surge tolle grabatum tuum, & ambula. Ioan. 5.

MIracula domini ſaluatoris noſtri myſteria fuiſſe notum eſt, ex ſententia Auguſtini, & Gregorij, vnde curatio huius infirmi apertè ſignificat iuſtifi-

 cationem

cationem peccatoris, de qua erit ſermo: & dicemus tria, quàm magnum beneficiũ facit Deus peccatori quẽ iuſtificat: modũ quo illũ iuſtificat: & ſignum perfectæ iuſtificationis.
Pſ.102 Propheta Dauid latè enumerat miſericordias & beneficia quæ fecit dominus peccatori quem iuſtificat à peccato, dicens. Benedic anima mea domino, non ſolùm labijs, ſed toto corde & animo, totis præcordijs & medullis & oſsibus. Hoc eſt quod ait, & omnia interiora mea nomini ſancto eius. Sed propter quod: Quoniam ſanctus eſt: quoniã bonus propter ſuam excellentiam & gloriam, & plenitudinem. Quanuis nihil eõ tulerit Deus, nihil ſperetur ab eo, propter ſe magnus eſt & laudabilis nimis, & omni laude digniſsimus. Iterum. Benedic anima mea domino, quoniam debes ei omnem laudem propter immẽſa beneficia quę ſuſcepiſti ab eo. Hoc eſt quod ait, & noli obliuiſci omnes retributiones eius. Non ait, dona, miſericordias, beneficia, plꝰ dicit retributiones: quia ſcilicet, pro inferno retribuit cælũ, pro morte vitam, pro tormento lætitiam. Sicut ſcriptum eſt. Suſcepit
Eſa.40 de manu domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis: ſcilicet, veniã & gratiam. Non enim ſolùm peperit, ſed benefecit tibi. Sed quæ ſint iſtæ retributiones attẽdite: qui propitiatur omnibus iniquitatibꝰ tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuã, qui coronat te in miſericordia & in miſerationibus, qui replet in bonis deſideriũ tuũ, renouabitur vt aquilę iuuẽtus tua. Sex beneficia annumerat quæ Deus pręſtat in iuſtificatione peccatoris: primò dat veniam remittendo culpam & offenſam maximam in præuaricatione peccatorum. Eſt enim terribilis cõtemptus, quòd formica de terra audeat trãſgredi legem, quam angeli & omnis creatura cuſtodit, & rebellare contra ſuum creatorem. Secũdò abluit maculam, & turpitudinem, & fœditatem quam peccatum cauſat in anima: facit enim eam turpiſsimam, fœdiſsimam, viliſsimam, leproſam, & malè inclinatam. Tertiò liberat ab inferno quem promeruit peccãdo, & à morte perpetua. Hęc enim tria ſunt in peccato, culpa, macula, & reatus: ab omnibus iſtis liberat iuſtificãdo. Hoc eſt quod ait, qui propitiatur omnibus iniquitatibꝰ tuis, ſcilicet, remittendo culpam: qui ſanat omnes infirmitates tuas, ſcilicet curando & radendo maculam: qui redimit de interitu vitam tuam, ſcilicet auferendo reatum. Hæc omnia ſe tenent ex parte remiſsionis: ſufficiebat peccatori tãta miſericordia, ſed Deus non contentus hoc beneficio, non ſolũ remittit offenſam, ſed dat gratiam: & de inimico facit amicum, de filio perditionis facit filium Dei, & pro reatu facit illum hæredẽ cæleſtis regni, & ſuæ gloriæ participẽ. Hoc eſt quod ait, qui coronat te in miſericordia & miſerationibus, dãdo ſcilicet gratis ex puro dono & miſericordia gratiã, quę eſt celeſtis regni corona, quoniam per illã habemus ius ad cæleſte regnum: & nõ contentus quoque tollere maculas, & malas inclinationes quas diximꝰ, dat etiam cum gratia virtutes infuſas, quibus anima decoratur, & ornatur, & inclinatur ad bonum. Hoc eſt quod ait. Qui replet in bonis deſiderium tuum: id eſt, appetitũ tuum, inclinando illum ad bonum per virtutes infuſas, implens ſcilicet balſa-

mo ſpiritus pretioſo,& cæleſtis cordis deſiderio,quæ erant prius plena ſtercore & veneno peccati:& ſic eadē remota omni vetuſtate & fragilitate animæ reducit illum in priſtinam pulchritudinem & virtutē:imò aliquādo in maiorem quam habuerat ante peccatum.Hoc eſt quod ait, renouabitur vt aquilæ iuuētus tua. Non attendis quām immēſum opus diuinæ miſericordię eſt iuſtificatio peccatoris,in qua tot & tanta beneficia prę ſtātur homini? Nūquid nō meritò peccator iuſtificatus totus ſoluetur in laudē ſui iuſtificatoris? Omitto cætera, quantum beneficiū eſt,quòd anima indurata & inueterata peccatis, enormis, & turpis, in priſtinam redeat iuuentutem. Certè ſi eſſet aliquis, qui quauis arte, quouis ingenio hoc præſtaret corporibus,ditior ac potentior eſſet omni rege,& nullum pretium exceſſiuum ad tantum beneficium obtinendum homines iudicarēt, & poſt eum totus mundus abiret. Si ergo moriturorum corporum renouationem ſic æſtimarent,quanto magis incorruptibilium animarum renouatio deberet æſtimari? ſed quomodo hæc renouatio fiat attende: vt aquilæ inquit. Aquila(vt ait Auguſtinus) cùm ſeneſcit aſcēdit in altum volando, donec calefit vehementer in meridie, in æſtu ſolis, & ſubitò deprimit ſe in fontem frigidiſsimum,in quo ſe immergit,& ſubita hac alteratione plumas mutat, & virtutem,& viſum hebetatum ſenectute recuperat. Ad inſtar aquilæ anima renouatur, ſcilicet, volatu, calore, balneo: volatu contemplationis, calore charitatis & cōtritionis, balneo lachrymarum. Hic eſt, fons puriſsimus & potētiſsimus tantæ virtutis, vt omnes animæ maculas tollat,& illam purificet,& mirabili potentia renouet, & reiuueneſcere faciat.Hęc illa piſcina ſalubris in qua quicunque ægrotus quacunque infirmitate lotus fuerit,procul dubio curabitur & ſanabitur:piſcina ſcilicet lachrymarum & pœnitētiæ. Vnde Auguſtinus de fide ad Petrum. Omni homini in hac vita poteſt eſſe vtilis pœnitentia quocunq; tempore geſſerit: quālibet iniquus, quanlibet annoſus,ſi toto corde renunciauerit peccatis præteritis, & pro eis in conſpectu Dei non ſolùm corporis,ſed & cordis lachrymas fuderit,& malorum operum maculas bonis operibus diluere curauerit, omnium peccatorum indulgētiam mox habebit. Hoc enim nobis dominus prophetico promittit eloquio, dicens. Si conuerſus fueris & ingemueris,ſaluus eris. Ezec.33 c Hæc Auguſtinus & Ambroſius in ſermone. Nullum eſt peccatum adeò graue, quòd lachrymis nō diluatur, & eleemoſynis nō extinguatur. De hoc lauacro ait pſalmiſta. Aſperges me domine hyſſopo & mundabor, &c. Ps.50. Sed ad hoc vt piſcina iſta mundet & ſanet,oportet vt ab angelo, id eſt,à domini ſpiritu moueatur: ſicut ſcriptum eſt,flabit ſpiritus eius, & fluēt aquæ. Ps.147. Nam ſi timore ſolo inferni, aut dolore alicuius incommodi,aut infamiæ quam incurriſti,aut alio ſimili reſpectu ploras, nō habet aqua iſta ſanandi virtutem: ſed quando amore Dei,& ſpiritu Dei,& dolore offenſæ, prodeunt fontes & riui lachrymarum omnem lepram peccati mundant. O domine, quando moues piſcinam iſtam, quomodo conturbas? quomodo reuoluis cor, & ab imò pectore ſuſpiria ſuſcitas? quomodo

modo æſtuat pectus prę gemitibus, vix potens ſuſtinere ſingultus, quaſi rũpi velit prę dolore. Dico vobis non eſt ægritudo, non eſt peccatum adeò graue, quod nõ iſto balneo di-
Ps. 125 luatur. Vnde pſalm. Conuerte domine captiuitatem noſtram ſicut torrens in auſtro. Nam auſter ventus ab imo, & ab infimis arenis conturbat mare: & deſignat ſpiritũ ſanctum, ſic ab imo pectore conturbãtem peccatorem. Erant autem iuxta piſcinam quinq; porticus, in qui-
Io. 5. bus iacebat magna multitudo lãguidorum. Iſti ſunt quinque ſenſus corporales, in quibus ægrotat omnis multitudo peccatorum. In porticu viſus iacet magna multitudo ſuperborum, cupidorum, curioſorum, mundanorum. In porticu guſtus iacet multitudo guloſorum, & ebriorum, & delicatorum. In porticu tactus iacet ingens multitudo lubricorum, voluptuoſorum, carnalium. In porticu auditus iacet multitudo illorum, qui delectantur nugis, & detractionibus, & cantilenis. Omnis ferè ægrotus iacet in his: per has enim feneſtras ingreditur mors, & omnis virulentia quę animam inficit & inquietat. Nam quã quieta & pacifica eſſet anima, ſi nullis ſenſibus vteretur? Hæc eſt illa ancilla o-
Ioã. 18. c ſtiaria, caro ſcilicet, quæ Petrum, id eſt animã fortem, facit negare Chriſtum. Vnde viri ſpirituales magnã habent cuſtodiam ſenſuum, ſciẽtes quoniam in hac ſalus & pax animę conſiſtit. Aegrotus autem ille qui per triginta octo annos iacebat in lecto, deſignat peccatorem induratum, & obſtinatum in aliquo peccato, qui languidus eſt corde ad cogitandum, ore ad laudandum, manibus ad operandum: & cùm ſit iuxta piſcinam, nunquam ſanatur, quia non deſcendit in ea. Bernardus. O peccator, non difficilis eſt cura tuæ ęgritudinis: non petit Deus à te grãdia vt cureris: non vt peragres maria: prope eſt verbũ in corde tuo, & in ore tuo. Dic tu prius iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Quãtum eſt hoc vt contemnas facere? Vę miſeris qui ſuorum vulnerum medicinam habẽtes ad manus, neglexerũt curare ſe, & damnantur. O quomodo dolent in inferno de hoc, & fremunt contra ſe dentibus ſuis. Quàm iuſtè ardent in inferno, qui contempſerũt tam leuem adhibere medicinã. Infelix anima, quæ tam longo tempore viuit ſine Deo, facta habitaculũ dæmoniorum, à quibus captiua tenetur ad ſuam voluntatẽ. O cor quod talia ſuſtinet, o quanta audacia! ardet infernus ſub pedibus, & expectat ore aperto, & ſolo capillo vitæ pendet anima ne cadat in illo, & ridet & dormit. Plus eſt per diem in peccato manere, quã aggredi viginti homines: quia non vita, ſed anima in periculo eſt. Huiuſmodi peccatores rarò ſanantur, non quia piſcina ſalubris non ſit, ſed quia non deſcẽdũt in illam. Rariſſimè enim huiuſmodi peccatores cõuertuntur & pœnitẽt: illa enim induratio ęternæ damnationis indiciũ eſt. Vnde dominus per prophetã ait. Super tribus
ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertam eum. Amos. 1. a.
Quod nõ debet intelligi, quaſi Deus nõ expectet peccatorem vſque ad quartum peccatum, & non amplius: cùm ipſe dicat, ſeptuagies ſepties: ſed ſecundum Hieronymum quatuor ſunt peccata, primum in corde, ſecundũ in opere, tertium in conſuetudine, quartum in contemptu. Tria genera

ra

ra peccatorum Deus ſæpe conuertit,& ſaluat per pœnitentiam:quartum rariſsimè & per miraculum.Ille enim contemptus contemptibilé facit:& contemptor meretur contemni.Et ideo dicit, ſuper quatuor nō conuertam eum: quia rariſsimè qui tales ſunt, conuertuntur. Audiant concubinarij,raptores,luſores,vſurarij, & cæteri qui in ijs & alijs peccatis diu malę ſecuri dormiunt, & paueant & contremiſcant: nam ſicut iſte ægrotus non deſcendendo in piſcinam vt cæteri, ſed ſpirituali priuilegio ſanatus eſt: ſic huiuſmodi peccatores obſtinati & indurati in peccatis, quaſi miraculo ſaluantur. Vnde & ſæpe dicunt huiuſmodi. Hominem non habeo. Humanitatem enim exuentes,in brutales verſi ſunt. Longa enim peccādi cōſuetudine ratio in eis deprauata & corrupta,lumine iudicij amiſſo, ferè totaliter obrutuit,& in aliā naturā degenerauit. Sed ꝙ dn̄s hūc ęgro
Ioã. 5. tū interrogauerit,vis ſan^o fieri? hoc proculdubio deſignat ꝙ nullus peccator ſaluatur inuitus: à principio nanq; mūdi vſq; nūc, nemo adultus à peccati reatu ſine propria volūtate ſanatus eſt.Deus enim (teſte Bernardo) neminem ſaluat inuitū: ſed
Act.9.a facit volentem. Vnde & Paulus Apoſtolus,in illa ſubita & mirabili cōuerſione,quando proſtratus & cæcatus eſt corpore,vt exurgeret & videret mente,non ſine propria volūtate conuerſus eſt. Cuius rei teſtimonium perhibent verba eius cūm proſtratus reſpondit.Domine quid me vis facere? Ac ſi dicat, paratus ſum facere quicquid volueris: iube quòd vis.Non petit à te Deus ò peccator,niſi vt velis ſanari: ſi enim vera & prompta & efficaci voluntate ſalutem animæ tuæ volueris, ſinė dubio ſanaberis. Quid facilius,quid leuius,quā velle ſalutem? Tuum eſt velle, optare, petere, ac deſiderare:
Dei eſt præſtare. Sicut ſcriptum eſt, Ps. 67.
domini domini exitus mortis. O ſi medicus corporalis nihil aliud peteret ab ægroto, niſi vt vellet ſanari, quis ad horā ægrotaret? Sed domino hoc interroganti quidam reſpō dēt,nolo:reſpōdent (inquā) nō verbis,ſed factis. Qui dixerunt Deo recede à nobis,ſcientiam viarum tuarum nolumus. Qui inierunt fœdus cum morte, & pactum cum inferno fecerunt. Aliqui reſpondent, vellė. Hi ſunt qui ſanari cupiunt, ſed vitia & peccata non deſerunt:lachrymas pro peccatis fundunt, ſed ad ea quæ fleuerant ſtatim redeunt, non tam voluntate,quàm veluti quadam neceſsitate peccantes. Hi ſunt qui ſub peccati iugo & duriſsima ſeruitute peccati tenentur captiui, non tam miſeri quā miſerandi. Quorum eſt
illa vox, non quod volo bonū hoc Ad Ro.
ago, ſed quod odi malum illud fa- 7.c
cio. Quid autem refert volūtate, an neceſsitate pereas, dūmodo pereas? Neceſsitate dico, non abſoluta: ſed de qua dicit Auguſtinus,quòd conſuetudo peccādi vertitur in neceſsi Ps.24.
tatem.Et pſalm. De neceſsitatibus meis eripe me.Pauciſsimi ſunt qui libera voce reſpondeant,volo:huiuſmodi enim voluntatem ſtatim ſequitur ſalus. Nam qui ſic efficaciter vult,facit quod in ſe eſt:facienti autem quod in ſe eſt, Deus dat gratiā. Vnde dominus talibus ait,ſi vis ſurge,tolle lectum tuū & ambula.Surge à peccato,ſurge à ſepulchro & à cœno iſto in quo quaſi porcus volutaris,relinque peccatum,fuge vitiū, odio habe iniquitatė, ſicut ait pſal.
Ini-

ps.118 Iniquitatem odio habui & abominatus ſum. Et rurſus. Qui diligitis
ps.96. dominum, odite malum. Sicut ait Apoſtolus. Surge qui dormis, exurge à
Ephe.5. c mortuis, &c. Iaces in cœno, & petis mundari: ſurge à cœno, mundabit te Chriſtus. Secundo, tolle lectum tuum in quo iacebas: quod erat voluptati, ſit iam oneri: porta ſuper te peccatum tuum: age pro illo pœnitentiam vel leuiſsimam, & ambula:
1.Ti.4. b proſice in virtutibus, in bonis operibus, exerce te ipſum ad pietatem, & ſanus eris: hæc enim tria ſigna ſunt perfectæ ſanitatis, quandiu aliquod horum deeſt non es omnino ſanus, licet aliquo modo ſis ab ęgritudine curatus ſurgẽdo ſolũmodo, tamen manes debilis & infirmus, facilè recidis: ſicut quando ceſſat febris, & humor non eſt euacuatus. Quòd ſi hæc omnia feciſti, adhuc vnum tibi deeſt. Ecce iam ſanus factᵘ
1.cor.10 c es, noli peccare. Noli recidere, ne deterius tibi contingat, Qui ſtat videat ne cadat: optimũ enim eſt gratia
Heb.13. b ſtabilire cor. Nam ſi recideris peius erit, propter tria: propter ingratitudinem, propter conſuetudinẽ, propter diaboli dominiũ. Quia
Luc.11. d fortiᵘ figitur & teſte euãgelio: adducit alios ſeptem nequiores ſe, & fiũt nouiſsima peiora prioribus. Sed valde notandum eſt, quòd non ait: iam noli peccare ne damneris, ne iudiceris: non illi minatus eſt iudicium, neque infernum, quia mundani homines hæc parum timent: ſed fortiorem ægritudinem. Audiant hoc contemptores inferni, ſeculi amatores: non differt Deus vindictã peccatorum, etiam hic terribiliter pu-
Ioel.3.a nit. Vnde per prophetam. Et ſi vleiſcimini vos contra me, cito velociter reddam robur ſuper caput veſtrum. Non exiſtemetis quòd differam ad infernum: hic conteram, & in æternum damnabo. Sicut ſcriptũ Hier.17 c
eſt, duplici contritione cõtere eos. O quales vindictas fratres vidimus ſuper peccatores, quàm terribiles, & quã crudeles! ſed miſeri non attendunt, non agnoſcunt: putant caſu factum. Aperta ſunt ſæpius Dei iudicia habentibus oculos, ſicut ſcriptum eſt: verumtamen oculis tuis ps.90.
conſiderabis, & retributiones peccatorum videbis. O quã iuſta & quã iucunda ſunt iudicia tua domine, lętabitur (inquit) iuſtus cùm viderit ps.57.
vindictã: manus ſuas lauabit in ſanguine peccatorum. Quomodo mundant manus, niſi quia purificãt opera? quia erudiuntur alieno damno? Timeamus ergo fratres iudicia dei, & ſi in peccato fuimus, deſcẽdamus in piſcinam ſalutarem hoc tempore ſancto quadrageſimæ, vt purificati & ſanati obtineamus hic ſalutẽ & gratiam, & poſt gloriã: ad quam nos perducat Chriſtus Ieſus, qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

DEO GRATIAS.

DOMINICA SECVNDA in quadrageſima. Concio prima.

THEMA.

¶ Miſerere mei domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth.15.

IN Ezechiele legimus. Terra cùm induxero ſuper eos gladium, & tulerit populus terræ virum Ezec.33. a.b

rum vnum de nouiſsimis ſuis, & cõſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatoré: & ille viderit gladium venienté ſuper terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: audiens autem ſi quis eſt ille ſonitum buccinę, & non ſe obſeruauerit, veneritq́ue gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſi⁹ ſuper caput eius erit. Sonum buccinæ audiuit, & nõ ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animã ſuã ſaluabit. Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venié tem, & non inſonuerit buccina: & populus ſe nõ cuſtodierit, veneritq́; gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem eius de manu ſpeculatoris requiram. Et tu fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael. Officium enim prædicatoris, ſpeculatoris officium eſt. Vnde illi dicitur: ſuper monté excelſum aſcéde, qui euangelizas Sion. Speculator quippe in alto debet eſſe, non in infimo: perfectionis & contemplationis culmen tenere debet, vt poſsit populũ admonere, ac veluti ex alta ſpecula contemplari quæ populus non videt. Hic cùm ſenſerit gladiũ, id eſt, domini indignationem ſuper populum venientem, ſi non ſonuerit buccina, id eſt, prædicationis tuba intonuerit, prẹmonendo, arguendo, increpando, obteſtando populum vt agat pœnitentiam, & cõuertatur, reus erit ſanguinis populi: ad hoc enim poſitus erat, vt populum præueniret. Si auté præmonuerit, & populus non ſe cuſtodierit, & eius monita ſequi voluerit: ille quidem liber erit à ſanguine populi, & populus in peccato ſuo morietur. Videtis certe fratres periculum noſtrum: attenditis obligationem terribilem: non ergo ſuccenſeatis, non indignemini, ſi aliquando arguimus aut reprehendimus peccata veſtra, & vos acriter increpamus. Incũbit nobis hoc ex officio, ſub pœna indignationis æternæ: & ſi non fecerimus, ſanguinis veſtri in Dei iudicio rei erimus. Vnde meritò clamabat propheta, væ mihi quia tacui. Eſa.6.b Huius taciturnitatis culpam nunc ego declinare cupiens, quoniã gladium venientem ſuper populum cõſpicio, ſermonis tuba vos excitare cupio, vt fugiatis, & declinetis ab ira Dei, & periculum euadatis, auxiliante Dei gratia: ad quam impetrandã, fauorem virginis imploremus, offerentes Aue Maria.

Ezec.3.d

Eſa.40.b

Proponit nobis hodie lectio euangelica mulierem Cananæam paganam & idolatram, ſed certè mirabilem & ſpectabilem, quæ à finibus Tyri & Sidonis egreſſa pro ſalute filiæ ſuæ quam dæmon malè vexabat, dominum exorabat. Cuius eximiam fidem atque conſtantiam vt dominus notam faceret, audire ſe diſsimulabat: et tacẽdo prẹteribat: ſed nõ illa à clamore ceſſauit, donec apoſtoli improbis clamorib⁹ ſimul & miſericordia commoti, pro ea domino ſupplicarent, dicentes: dimitte eam obſecram⁹, quia clamat poſt nos, & clamorib⁹ ſuis aures noſtras obtundit. Quibus dominus, nõ ſum miſſus niſi ad oues quæ perierũt domus Iſrael. Et accedens, procidens adorauit, & ait: domine adiuua me. Cui dominus. Non eſt (inquit) bonum ſumere panem filiorũ, & mittere canibus. At illa dixit, etiam domine: nam & catelli edunt de micis quę cadunt de menſa dominorum ſuorum. O eximiam humilitatem, ò perſeuerantiam ſingularé. Quid

primum

primum in hac muliere laudem ignoro, fidem, an humilitatē, an conſtantiam, an fiduciam, patientiam, perſeuerantiam. Quot virtutū inſignia vnico exemplo monſtrauit? Vnde dominus exclamans ad tantā fœminæ probitatem, ait. O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora. Quomodo nobis ob oculos obijcit hæc mulier, ſanctam matrem eccleſiam hoc tempore lugubrem, afflictam, gementem, & dolentem, & pro filia ſua plebe Chriſtiana, domino innumeris gemitibus & clamoribus, ſupplicantem, atque dicētem. Miſerere mei, non dico fili
Matth. 16.c. Dauid, ſed fili Dei viui: nā filia mea plebs tua, quam verbo tuo & ſpiritu tuo tibi genui, pro qua ipſe de cœlo deſcendere, & ſanguinem in cruce fundere dignatus ēs, malē à dæmonio vexatur, torquetur, & affligitur: & timeo ne penitus deficiat præ anguſtia. Inclina bone Ieſu pietatis tuæ oculos ſuper populum tuum, miſerum & afflictum: & vide tribulationem meam, quoniā ſuper inimicos facta ſum opprobrium vicinis meis valde, & timor
Pſ.30. notis meis. Qui videbant me, foras fugerunt à me: obliuioni data ſum tanquam mortuus à corde. Qui non reſpondit ei verbum: quandiu enim clamat & non auditur? quandiu plorat & non ſuccurritur? ſed ecce tribulatio ſuper tribulationē; afflictio ſuper afflictionem. Expectauimus pacem, & ecce tribulatio: ſemper in laboribus, in anguſtijs, in cōtinua calamitate & miſeria, quotidie vaſtatur, quotidie arctatur ab inimicis, & non eſt qui ſuccurrat, & pro illa reſpondeat. O longum ſilentium, o duriſsimam diſsimulationem: vſquequo (inquit) clamabo, & non exaudies: vociferabor vim patiens, & non ſaluabis: Domine vim patior, reſponde pro me. Sed Habac. 1.a.
quid dicam, aut quid reſpondebit mihi cum ipſa fecerim? Proinde timendum ne forte durē reſpondeat, Eſa.38.c
& dicat: non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Hi enim quos tu fideles putas, ò eccleſia, reſpice bene, canes ſunt, & latrāt contra me verbis & factis: nomen meum blaſphemant: ſolo nomine Chriſtiani ſunt, opēre antichriſti. Super quo propitius tibi eſſe potero? ecce omnes receſſerunt à me, omnes conſpirauerunt & cōiurauerunt contra me, quid clamas ad me ſuper contritione tua? Inſanabilis eſt dolor tuus, inſanabilis Hie.30. b.&c.
fractura tua, peſsima plaga tua, plaga inimici, percuſsi te caſtigatione crudeli. Durus eſt hic ſermo, & quis Ioā.6.f
poteſt eum audire? Sed tamen prudens ac humilis eccleſia à precibus & clamoribus non deſiſtit, & ſępius repulſa non diffidit: nouit enim viſcera pietatis ſponſi ſui, ſed inſtat & ſupplicat, dicens. Etiam domine, ita eſt, canis ſum, negare non poſſum: impij ſunt & peccatores, ſed tamen catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum: canes ſunt, ſed domus tuæ catelli ſunt: tibi incumbit etiam catellis tuis de neceſſarijs prouidere. Non panes filiorum peto, non antiquas illas miſericordias, & copioſas gratias, quas in principio fidelibus tuis dediſti: nō affluentiam illam ſpiritus, & donorum redundantiam, quam de cælo largiter effudiſti: non fauores illos ampliſsimos, quos olim ſanctis tuis, filijs tuis, dilectis tuis miſericorditer exhibuiſti: ſed tātum micas, quæ

cadunt

cadunt de menſa tua: vt vel ſaltem fideles tuos defendas à barbaris, vt eos tuearis ab inimicis, vt plebem tuam pacifices, & ſcandala populi tui tollas: vt tuorum fidelium oculos illumines, vt videāt peccata ſua, & flagitia ſua, & fœditatem ſuam, & agant pœnitentiam, & confundantur & conuertantur à via ſua mala, & redeant ad te Deū verum, redemptorem & ſaluatorem ſuum. Hæc domine apud tuam magnificentiam & clementiam micæ ſunt: has peto, has efflagito & poſtulo: non eſt tuum domine negare populo tuo micam, pro quo ſanguinem effudiſti, & dediſti animam. Sic quotidie pia mater pro filijs ſuis ad pedes ſponſi ſui prouoluta, veluti columba gemens fiducialiter precatur: ſic gemitibus inenarrabilibus indeſinenter clamat. Feli- Rom.8 e
ces nos, ſi aliquando audire mereatur. O mulier magna eſt fides tua, fiat tibi ſicut vis. Hæc de euangelio. Duo dicenda ſunt: primò quā malè eccleſia vexatur à dæmonio, & à miniſtris ſuis hoc tempore: ſecūdò de remedio huius vexationis. Sicut ait Auguſtinus ſuper pſalmū, ſæpe expugnauerunt me à iuuentute mea: eccleſia à principio ſuæ formationis ſemper fuit multipliciter impugnata: neq; deerunt illi impugnationes vſq; in finem, quandiu in hac peregrinatione extiterit: oportet enim verbū Dei impleri, quod apoſtolis
Ioā.16. ſuis prædixit. In mundo preſſuram
d.&c. habebitis. Et iterum, Mūdus gaude-
Ioā.15.e bit, vos verò cōtriſtabimini. Et alibi Si me perſecuti ſunt, & vos perſequētur. Quantos ſuſtinuit perſecutionū fluctus tenella, illa eccleſia in Hieruſalē à perfidis Iudæis, quādo primo fundari cœpit, principibus ſacerdotum & populo cōtradicentibus illi! Vnde ab immanitate perſecutionis cùm ordiretur ſucciſa eſt, & coacta Eſa.38.c
eſt diſpergi per totū mundum, non ſine magna Dei prouidentia: vt ſic illā per totū orbem tranſplantaret, et plātata dilataret propagines vſq; Pſ.79.
ad fines terræ. Sed nec ſic ceſſauit perſecutio, ſed nouo quodam et inuſitato perſecutionis genere ſubmiſſi ſunt à Iudæis apoſtoli, qui Chriſtū falſò prædicarēt: & ſub nomine Chriſtianitatis, ipſum Chriſtianiſmum peruerterēt. Hi ſunt vulpeculæ illæ callidæ, quas ſpiritus ſanctus in cāticis capi iubet, ne demoliātur vineas: Cāt.2.d
quoniā (inquit) vinea noſtra floruit. Dum enim florere cœpiſſet in orbe eccleſia, ſtatim iſtæ vulpeculæ eam demoliri conatæ ſunt: quibus ad omne exitium ſatis eſt ſi capiātur, & deprehendātur in aſtutia ſua: nam 1.cor.3.
fraude detecta, non eſt vnde vineæ d
nocere poſſint: in quib⁹ capiēdis, id eſt prodēdis, propalādisq; nō modicū ſudauit apoſtolus. De his enim dicebat. Videte canes, videte malos o- Phi.3.a
perarios, videte conciſionē. Hebræi 2.cor.11
ſunt, & ego: Iſraëlitæ ſunt, & ego. Et c
ad Galatas. O inſenſati Galatæ, quis Gal.3.a
vos faſcinauit nō obedire veritati? fuerant enim ab iſtis decepti. Vix iſta perſecutio trāſierat, & ecce alia grandior & immanior exorta eſt à tyrānis et imperatoribus gētilibus, qui ferina crudelitate innumeram martyrū multitudinē occiderūt, nō parcētes ſexui, ætati, aut cōditioni: ſed more ferali, omnes in vniuerſū chriſticolas laniantes. Quos optimè exprimit pſal. Cōgregatio taurorū Pſ.67.
in vaccis populorū, vt excludāt eos qui probati ſunt argento. Sed & hæc vix quoq; tranſierat, & ecce tertia inſurrexit perſecutionis tēpeſtas, ab

hæreticis excitata: quæ toto terrarum orbe eccleſiam Dei longo quidem tempore vehementer afflixit: qua & aliqualiter ſedata, vltima nunc à paganis,& Turcis,& infidelibus inualuit: quę à tempore illius peſtiferi Mahometi ſupra modum eccleſiam Dei vexauit, neque ceſſat vexare vſque ad diem hanc. Hic eſt
Ps.79 enim aper ille de ſylua, & ſingularis ferus, qui vineam domini quotidie depaſcitur, & demolitur. Has quatuor eccleſiæ perſecutiones, teſte Bernardo, deſignat pſalmus, cùm
Ps.90 ait. Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, &
Dan.7. a draconem. Hæ ſunt quatuor illæ beſtiæ horribiles, quas vidit Daniel, aſcendentes de mari: quarum prima erat quaſi leęna, & alas habebat aquilę: ſecunda ſimilis vrſo, & tres ordines dentium erant in ea, comedens carnes plurimas: tertia ſimilis pardo, habens alas auis, & quatuor capita: quarta terribilis atque mirabilis, & fortis nimis, dentes habens ferreos, comedens & comminuens omnia, & cornua decem. Quæ meritò cæteris præfertur in feritate, quoniam hæc vltima præ omnibus alijs eccleſiam dei vexauit: cuius decem cornua, multos & varios deſignant Mahometicos principatus, qui varijs temporibus ſupra modum Dei eccleſiam vexauerunt: quorum vnus & maximus eſt hic Turcarum, à quo præ cæteris eccleſia in arcto poſita eſt. Si enim præſentis temporis anguſtias conſiderare voluerimus, inueniemus à mille ducentis annis, hoc eſt à tempore Conſtantini Imperatoris, eccleſiam Dei nunquam ad tãtam miſeriam deueniſſe. Nam etſi plurimas calamitates hoc ſupradicto tempore perpeſſa ſit, toto tamen orbe diffuſa, propriam dignitatem & gloriam retinebat, & omnibus ferè nationibus imperabat: nunc verò in angulo orbis concluſa atque conſtricta, peccatis noſtris, magnam ei partem, imperium ſcilicet Conſtantinopolitanum, Gręciam, Theſſaliam, Macedoniam, & nunc ad vltimum Rhodum & Vngariam, Turca ſurripuit: reliquũ verò Europæ quod reſtat, ſic ab hæreſi Lutherana corrũptum ac deprauatum eſt, vt vix eius dimidium in vera fide, & Pontificis obedientia perſiſtat. Sola enim Italia, & Gallia, & Hiſpania, in pura & ſyncera permanẽt fide: & hęc modica pars in tanta diſcordia, & diſsidio eſt, vt niſi Dei clementia prouideat, breui videatur penitus peritura: tota nanque corruit ac labaſcit, quaſi domus aliqua veternoſa, & veluti nauis ruptis compagibus, & amiſſo clauo mergitur in profundum. O miſerandam deplorandamque calamitatem eccleſiæ, ò extremam ſortem ſanguineis lachrymis proſequendam, ò antiquam illam maieſtatem & gloriam, ad vltimam confuſionem & ignominiam deuolutam. Cui comparabo te, vel cui
Thre.2. d aſsimilabo te filia Hieruſalem, cui adæquabo te, virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua. Quis medebitur tui? vbi eſt illa potentia & magnitudo tua? vbi eſt illa gloria & pulchritudo tua, quando ab oriente in occidens imperiũ extendebas: quãdo toto terrarũ orbe diffuſa, tot regnis & prouincijs pręſidebas: quãdo omnes gentes & nationes tuo protegebas imperio? Heu facta eſt quaſi vidua domina

gentium,

Thre.1. a gentium, princeps prouinciarum facta eſt ſub tributo. Nolite nũciare in Geth, & ne dixeritis in compitis
2. reg.1. c Aſculonis, ne forte audiant & lętentur filiæ incircũciſorũ. Quid tibi tantũ peccare potuit populus tuus domine, vt ſic repelleres eum à te, & traderes in manus inimicorum, & ſubijceres dominio paganorũ? Memento ſolij gloriæ tuæ, & recordare pretioſi ſanguinis tui, & ne repellas
ps. 43 in finem. Sic itaq; arctamur, ſic affligimur, & ad hũc ſtatum propter peccata noſtra deuoluti ſumus: nec tamẽ in hoc maxima afflictio noſtra eſt: ſcimus enim, quia omnia dedit ti
Ioã.13.a bi pater in manꝰ, et tuo nutu omnia diſponuntur, & facile eſt tibi ſaluare cùm volueris: tu enim cõturbas
ps. 64 profundum maris, & procellas per-
ps. 46 ſecutionum ſuſcitas, & cùm placet ſonũ fluctuũ eius mitigas. Sed quod maximè auget dolorem noſtrum, & duplicat afflictionem, eſt expectatio futurorum. Foris gladius, &
2. cor.7 b intus timores, vt ait apoſtolus. Facit autem vehementer timere, videre in tantis malis duritiam et inſenſibi
Eſa. 64 b litatem cordis noſtri: non eſt enim qui ſentiat, non eſt qui doleat, non eſt qui ſurgat & teneat te: in vltimo malorum cõſtituti, profũdo ſomno dormimus, iucundamur & lætamur quaſi phrenetici. Nõ eſt qui clamet & deprecetur veniam: nulla malorum reformatio, nullus qui peccata
Hie.5.a defleat. Percuſſi (inquit) eos, & non doluerunt, diſciplinam accipere re-
ps. 34 nuerunt, diſſipati ſunt, neque com-
Eſa.9. c puncti. Et alibi. Perdidi populum meum, & non eſt reuerſus ad me. O ſtupendum ſtuporem, o ſoporem mentium miſerandum: quaſi exigua mala ſint hęc, cũ multò maior ſit quã belli miſeria, quã fames, aut peſtis: in his enim iactura corporis, in illo eſt etiam periculum animarum: hæc timemus, illud contemnimus: hoc noſtræ perditionis euidentiſsimum prognoſticum. Prope eſt 2.The.2 a
dies domini, finis venit, venit finis: Matth. 3.b
iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, appropinquat tẽpus illud, de
quo in Apoca. legimus: & vidi, & ec Apo.14 c.d
ce nubem candidam, & ſuper nubẽ ſedentem ſimilem filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alius angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem. Mitte falcem tuã, & mete, quia venit hora, vt metatur: quoniam maturuit meſsis terræ. Qui ſedebat ſuper nubem, miſit falcem ſuam in terram, & meſſuit eam, &c. Verè venit iam meſsis ad maturitatem, non reſtat niſi vt metatur triticum, & condatur in hor- Deu.32 e
reum domini: & botri amariſsimi, & acerbæ labruſcę in inferni torculari calcentur: quod fiet die à domino præfinito. Quid ergo faciemus fratres in tanta miſeria conſtituti, niſi quod fecit hæc mulier Cananæa, quæ nobis ob id in exemplum obijcitur in euangelio, vt eam in noſtris preſſuris & tribulationibus imitemur? Primò ergo flagella domini, & peccata, propter quæ veniunt agnoſcamus: non ſimus quaſi ſtatuę ſine ſenſu, cor habentes lapideum & induratum. Secundò, clamemus ad dominum clamore valido, corrigendo vitam, & miſericordiam poſtulando, ſicut ſcri-
ptum eſt. Ad dominum cum tribu- ps.119
larer clamaui, & exaudiuit me.
Et iterum. In tribulatione mea in- ps.17
uocaui dominum, & exaudiuit de templo ſancto ſuo vocem meam.

Hoc enim vnicum refugium habe-
mus:in hoc tota ſalus noſtra conſi-
ps.19. ſtit.Sperét alij in curribus et equis,
& exercitu forti, nos autem in no-
mine domini noſtri: inuocemus il-
lũ,imploremus,ad illũ accurramus:
arma enim noſtrę militię ſpiritua-
2.cor.10 a lia ſunt,potétia Deo,orationes,ſcili
cet,ieiunia,pœnitentia, lachrymæ.
His armis prioribus tẽporibus eccle
ſia omnes diaboli cõflictus deuicit:
omnes mũdi procellas ſuperauit:his
Exo.17 c olim Moyſes de mõte nõ pugnãdo,
ſed orando,nõ præliãdo,ſed clamã-
do, Amalechitas deuicit:quoties ad
hoc recurritur, certa eſt victoria:
quoties negligitur, indubitata eſt
miſeria. Tertiò ſi volumus ꝙ audia-
tur in cęlo clamor noſter, de Tyri
& Sidonis finibus excam⁹:relinqua
mus peccata,& non modò vitia, ſed
etiã vitiorum fines,id eſt,occaſiones
Eſa.1.d. deſeramus: in Eſaia enim ſcriptũ le
gimus,cũ extẽderitis manus veſtras,
auertã oculos meos à vobis: & cùm
multiplicaueritis orationẽ, nõ exau
diã: manus enim veſtræ ſãguine ple
nę ſunt. Multa fecerunt Niniuitę,cũ
Ionæ.3. Ionas propheta ciuitatis excidium
d prophetaret: ſed quid ait ſcriptura?
Nouit dominus ꝙ cõuerſus eſſet v-
nuſquiſq; à via ſua mala,& miſertus
eſt. O eccleſiæ reformatio tãdiu de-
ſiderata,& nunquã exhibita: o ſi da
retur nobis illã videre oculis noſtris
ante mortẽ! Credite fratres quandiu
in his moribus eccleſia vixerit fru-
ſtra bellatur in Turcas, prius cõtra
mores quã in hoſtes pugnandum.
Corrigamus itaq; vitã,& adhæreã-
mus deo,& ipſe pugnabit pro nobis.
Quartò,in oratione et clamore per-
ſeueremus,& nõ à clamoribus deſi-
ſtamus,donec impetrem⁹: ſicut ſcri-
ptum eſt, ſicut oculi ancillæ in ma-
nibus dñæ ſuę,ita oculi noſtri ad do ps.122
minum Deum noſtrum, donec mi-
ſereatur noſtri. Magna virtus perſe-
uerãtię,quæ etiã vbi merita deſunt,
locum obtinet impetrandi.

Deeſſe aliquid videtur.

IN EADEM DOMINI-
ca ſecũda quadrageſimæ. Cõ
cio ſecunda de eodem
themate.

VT quis perfectè acqui-
rat de re aliqua ſcien-
tiã, tria illi ſunt neceſſa
ria,ars,vſus,& imitatio.
Ars,quæ regulas & do-
cumẽta tradat: vſus,qui ea exerceat:
imitatio, quæ exemplar oculis obij
ciat. Exẽplum eſt in pictore, qui vt
perfectè artẽ ſuam acquirat, primò
indiget arte quę doceat regulas cõfi
ciẽdorum colorũ,& proportionem
ſeruandã in eis cõponendis,& in de-
pingẽdis imaginibus rationẽ: ſecun
dò indiget vſu, nã ſi non pingit,nun
quã erit pictor: tertiò indiget exem-
plaribus inſignibus,in quib⁹ omnes
illę regulæ apprimè videãtur. Ita in
muſica & in cęteris artibus. Eſt autẽ
tã potẽs imitatio, vt ſola ſine arte,vt
Tullius ait, vel cũ modica arte,ſuffi
ciat facere rhetorẽ, aſsiduè legendo
& exercẽdo. Quod etiã in pleriſq; fa
cultatibus euenire ſolet. Ars artiũ
eſt ſeruire Deo, ſuprema ſapiẽtia ſci
re benè viuere,ſi hãc noſti,etiã ſi cæ
tera neſcies, ſapiẽtiſsim⁹ es: qui hãc
neſcit, quicquid ſciat ignorãtiſsim⁹
eſt: hanc omnes Chriſtiani profite-
mur: quid enim aliud eſt chriſtianiſ
mus, niſi ars docẽs homines piè viue
re, placere & ſeruire deo. Vnde Pau
lus. Apparuit gratia Dei ſaluatoris Tit.2.c

noſtri

noſtri omnibus hominibus, erudiés nos, vt abnegantes impietaté, & ſecularia deſideria, ſobriè & piè & iuſtè viuamus. In hoc ſeculo huius artis regulas & præcepta tradit euágeliũ, & ſcriptura ſacra: ſed nihil proderit iſta ſcire, niſi ea opere exerceas: peritia enim ſcripturæ poteſt te facere bonũ theologum, ſed non bonum Chriſtianum: ſed iuuabunt ad hoc valde ſanctorũ exépla, quæ ſunt quaſi quędá exemplaria perfecta, in quib⁹ tota Chriſtianitatis ars perfectè depicta cernitur. Nihil enim aliud eſt quilibet ſanctus, niſi euágelium viuũ, & euágelica inſtitutio perfecti⁹ videtur in ſácto, quá legitur in libro. Solet geometra rudibus tyronibus depingere geometricas quaſdá figuras, in quibus oculo practicè videát, quod aure theoricè nó intelligũt. Ita & deus perfectioné quá tradit in euágelio deſcribit in ſancto, vt qui virtutũ formá legẽdo nõ intelligit, vidẽdo ſciat. Quátũ in cœnobijs & in cęteris chriſtianis cõgregationib⁹ vita vnius viri ſácti inſpecta alij proficiát, experientia demõſtrat. Verè exẽplum, quá verbũ homines ampli⁹ mouet, ac ꝑpterea ſpiritus ſáctus huius artis traditor & inuẽtor, ſciens quantũ ad bene viuẽdum proficiat imitatio, ferè per totá ſcripturá varia ſanctorum exẽpla paſsim ſparſit, & fidelib⁹ imitanda propoſuit: vt Abrahę obedientiá, Ioſeph caſtimoniá, Moyſi máſuetudiné, Iob patientiá, Dauid humilitaté, Elię zelũ, & alia ſimilia, in quib⁹ veluti exẽplarib⁹ & ſpeculis omnis bene viuẽdi ars relucet & ſplendet. Hę

Gñ.31.f ſunt virgę quas noſter Iacob ouibus ſuis obijcit in canalibus, vt eis confi gurentur. Omnes noſtis hiſtoriá, nõ tamẽ erit inutile, propter ſimplices, ſi eam diffuſius pertractemus. Iacob patriarcha poſtquá diu ſocero ſuo Labá ſine aliquo ſtipẽdio ſeruierat, conuenit cum eo, vt pro ſeruitij ſui mercede, maculoſi fœtus qui ex gregibus naſcerẽtur, in partem ſuá cederent, reliqui verò qui vel albi vel nigri prodirẽt, ſoceri ſui eſſent. Placuit ſocero cõuentio, quia rarò huiuſmodi fœt⁹ varij naſci ſolẽt, ſed ſanctus Iacob vt debitũ ſibi pro ſeruitio ſalariũ obtineret, ſicut bonus philoſophus, quáuis paſtor, vſus eſt càutela quadá pulchra & prudenti: tollẽs náq; virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas, atq; ita color earum factus eſt varius, ex viridi alboq; cõmiſtus: poſuitq́; eas in canalibus vbi effũdebatur aqua, vt cũ veniſsẽt greges ad bibẽdũ, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earũ conciperent: factumq́; eſt, vt in ipſo calore coitus oues intuerentur virgas, & parerẽt maculoſa & varia, & diuerſo colore reſperſa: itaque ſic grex eius multiplicatus eſt valde, ac in breui tẽpore factus eſt diues. Hác figurá pulchrè exponit Gregori⁹ viceſimo primo moraliũ, ferè ad hũc modũ. Paſtor paſtorũ fortis luctator, & verus Iacob, qui triginta tribus annis duriſsimo ſeruitio patri ſeruiuit in vita mortali pro Rachele formoſiſsima, eccleſia ſancta dei, vt exhiberet eam ſibi ſine macula & Eph.5.f

ſine ruga, & qui omniũ laborũ ſuorũ ſtipendiũ in animarũ fideliũ grege recepit Chriſtus dñs, cui à patre dicitur, poſtula à me, et dabo tibi gẽ Ps.2.

tes hęreditaté tuá, poſſeſsioné tuam terminos terræ, hic paſtor totũ gregẽ ſuum vult variũ, pulchrũ, maculoſum, non vnicolorem, ſed vario colore reſperſum. Nõ enim tibi ſuf

ficit vna virtus, vt ſis ouis Chriſti: nō ſatis eſt vt humilis, vel caſtus, vel máſuetus, vel pius inueniaris, vt electorũ ouili adiungaris, ſed ex pluribus aut ex omnibus virtutibus oportet eſſe decoratũ. Talis erat illa de
Pſ.44 qua dicitur in pſal. Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, cir-
Matth. 25.a cundata varietate. Virgines illæ fatuę quia vnicolores erât, & ſolo virginitatis cádore coloratæ, audierũt à domino, neſcio vos. Ac ſi diceret, non eſtis vos ex ouibus meis: variũ geſtate coloré, & ſuſcipiá vos. Phari
Luc.18. e ſęus ille qui de ſola ieiuniorũ & pœnitétię nigredine gloriabatur, aliena ouis erat, nõ erat de Chriſti ouili: nõ enim erat maculoſus, ſed multa ſuperbia maculatus. Vt igitur oues ſuas plurima virtutũ varietate decoraret optim⁹ paſtor in ſacræ ſcripturæ canalibus multicolores virgas, id eſt, varia ſanctorũ exépla, eis obiecit cõtemplandas & cõtuendas, quibus ſe per omnia conformarent & configurarent. Et partim quidé eas decorticauit, partim verò in ſua viriditate reliquit: virgæ nanque decorticatæ martyrum exempla deſignant, qui amore Chriſti, & zelo fidei, carnis corticem tormentis, & duriſsimo martyrio exuerunt: virides verò virginum, & confeſſorum exempla ſunt, qui illo virtutis & virginitatis virore Deo placuerunt, & ſanctam eccleſiam illuſtrauerunt. Ouis ergo quæ inſpectis huiuſmodi exemplorum coloribus, veluti chamæleon in eis ſe transformat & transfigurat, fœtuſq; ſanctorũ deſideriorum, & bonorum operum, varios ac multiplices ad earum ſimilitũdinem intus gignit, & foris parit, ouis eſt Iacob, id eſt Chriſti. Quæ autem ab inſpectis ſanctorum exéplis in nullo variatur, ſed in antiquo & ſimplici colore inolitæ vetuſtatis permanet, ouis eſt Labam, id eſt, dęmonis. Quiſq; ergo in ſe oculos penitus vertat, & cuius ſit ouis exploret. Ecce quotidie ad bibendum in Chriſti canalibus cõuenitis: varias vobis ſententiarum & exemplorũ virgas in ſermonibus obijcimus. Quidá vario deſideriorum bonorũ, & ſanctarũ affectionũ ſchemate in cordib⁹ ſuis, iuxta propoſitas & obiectas ſibi ſententias, afficiuntur & colorantur: alij autem quales intrauerunt, tales exeunt, quá duro corde, & obiecti virtutum colores nullam penitus in eis faciunt impreſsionem. Ecce ouilis Chriſti ſignum, ecce charactere quo filij lucis à perditionis filijs diſcernuntur. Qui bonũ quod videt æmulatur & imitatur, Chriſti eſt: qui contemnit, & negligit, Labam eſt. Sed quorſum hæc omnia? attendite fratres literá euangelij. Opponit nobis hodie ſacra euangelij lectio, virgam quandá ſatis variá, & multicoloré, id eſt, exéplum quoddam inſigne quod imitemur: non patriarcham, non apoſtolũ, non prophetam, aut martyré, ſed mulierculá quandá peccatricem, gétilem, idolatrá, ſimpliciſsimá, ſine lege. Ne enim cauſari poſsis quòd ſanctos imitari nequeas, ꝙ illorũ vires & ſpiritũ nõ habeas, hæc muliercula tibi proponitur, vt vel illá ſaltẽ imiteris, vel ſi nõ, ab illa erubeſcas & cõfundaris: iuxta Eſaię vaticiniũ. Erubeſce Sidõ, ait mare. Hæc legem nõ Eſa.23.a
habebat, prophetas nõ nouerat, myſteria ignorabat: & tamé bone deus, quot virtutes & inſignia in ea ſubitò emicuerũt? quáta fides, quanta fiducia, quáta patiétia, quáta humilitas, quáta perſeuerátia? Nõ viderat Chrĩſti

miracula,

miracula, non mortuos reſurgétes, cæcos vidétes, ſurdos audiétes, claudos ſalientes inſpexerat, ſed ad leuis cuiuſpiá rumoris auditũ, ſic pia eius viſcera fides repleuerat, vt abſenté ſolo verbo dęmoniacá filiam curare poſſe firma animi adhęſione teneret. Fiducia verò impetrandi tá multa, vt neq; reiecta cõticeret, neq; deſpecta negligeret. Patientia magna clamauerat, & ſiluit dñs: ſequebatur, & non reſpondebat: intereeſſores apoſtolos reiecerat: deprecanté atq; proſtratá conuiciatus fuerat: & non eſt tot exploſionibus laceſsita, non eſt dedignata, non eſt irritata. De humilitaté quid dicam? cũ vocata canis, ipſa quoque cõuicio ſuo addiderit, & catellá ſe nominauerit. Perſeuerántia verò ſupra humaná facultaté fuit: ná toties irritata atq; deſpecta, clamare non ceſſauit, donec obtinuit. O mirá huius mulieris veritatem, ò mirabilem fœminam, prius ſtudioſiſsimá quàm fidelé: ante virtutibus conſummatam, quàm ſacris initiatam. Quid tu dictura es anima fidelis, quæ initio vitæ ſacramẽtis imbuta, inter tot ſacrarum ſcripturarũ rudiméta, inter tot prophetarum & apoſtolorũ oracula, inter quotidiana ſacrorum ſoléuia, & aſsiduas Dei laudes, inter frequentatos diuinę legis ſermones, & iuges prædicantiũ exhortationes, alges & friges. Ab hac idolatria diſce feruoré diſce fidé, diſce virtuté. Quid enim in ea intus lateret, ſaluator agnouerat. Siluit vt innoteſceret: improperauit, vt luceret: diſtulit, vt augeret. Vt eccleſiæ ſuæ fœminá iſtá imitationis exéplum, & virtutũ omnium exéplar futuris ſeculis relinqueret, quá ipſe nõ exteriori verbo, ſed interiori radio ſubitò cõfirmauerat. Vnde meritò eam modò pœnitentibus obijcit eccleſia, vt in ea videát quod ſequátur, attendát quod imitentur. Fac tu ò peccator pro anima tua quod fecit illa pro filia ſua, cõſimili enim morbo laborat, pari ęgritudine grauatur, ſic à dæmonio malè vexatur: curre ad medicũ, inquire medelá, clama, obſecra, inſta, fac quod iſta fecit, & liber eris: ſic & filia eius liberata eſt. Primò itaq; egredere de finibus tuis, ſicut illa de ſuis egreſſa eſt: relinque non ſolũ peccata, ſed etiá occaſiones peccatorum, et elõgare ab eis quantũ potes; et ſic obuiabis ſaluatori: ſicut ſcriptũ eſt, ſurge qui dormis, exurge à mortuis: et illuminabit te Chriſtus: ná inter peccatorũ fines Chriſtũ inuenire nõ poteris. Pelle à domo tua concubiná, dimitte fraudes, vſurarias cautiones diſrũpe, ceſſa à taxillis & ludo, et omné peccandi occaſioné effuge, & ſtatim aderit tibi Chrs. Quid enim tibi proderit in medijs peccatorum fluctib⁹ clamare? & inter medias inferni leges, animæ tuę ſaluté optare? Si verè liber eſſe cupis, lõgè fac à te vitiorũ omniũ ſeruitutẽ. Egredienti à Sodomis Loth tria præcepit angel⁹. Primò ne ſteteris in omni circa regione: ſecũdò noli reſpicere poſt tergũ: tertiò ſaluũ te fac in monte. Hęc omnia cuilibet peccatori neceſſaria ſunt: vt non ſolũ vitiorũ Sodomam, ſed & ei⁹ ſuburbana, & omné regioné proximá egrediatur, neq; ad prę terita peccata quę dimiſit redeat, & ad virtutũ & perfectionis culmen, quantum valet citato greſſu conſcédat. Secundò cognoſce ò peccator nimiam vexationem diaboli, captiuitatem duram, & miſeram ſeruitutem, & diuinam miſericordiá inuoca continuis clamoribus, ſicut iſta

Eph. 5. c

Gen. 19 d

Canança,dicens. Miſerere mei domine fili Dauid, anima mea malè à dæmonio vexatur. Et quàm malè? Quis explicare ſufficiat? Nulla eſt ſeruitus,nulla captiuitas,quæ vitiorum ſeruituti valeat comparari. O quã humiliatum & concatenatum detinet iniquitas peccatorē! Si quis tyranno quantumuis ſæuo & crudeli deſeruiat,& diebus ac noctibus catenis & ferro ligetur, quantum eſt hoc? manus & pedes ligare potuit, ſed mens & voluntas libera ſunt:in peccatorum mancipio non ſic, ſed mens,ſenſus,ratio,iudicium,voluntas,affectus,deſiderium,& quicquid in homine præcellit,ligatū eſt:amiſit,quod eſt hominis, & ferè totus obrutuit. Vnde dominus per prophetam ad huiuſmodi animam ait.
Hie 3.a Leuã in directum oculos tuos, & vide vbi nunc proſtrata ſis: quã vilis facta es,nimis iterans vias tuas:ſed & amaritudo & triſtitia immenſa, vexatio & inquietudo maxima, nulla
2.cor.7.b pax,nulla quies,cõtinuum diſsidiū, inceſſabile bellum,foris gladius, intus timores. O tormentum malitiæ importabile, quàm malè miſeras animas torques! alter infernus eſt anima impij: miror quomodo tam crudelis vexatio vltrò toleratur. Vnde
ps. 85. propheta.Libera me domine ex inferno inferiori, innuens per hoc, alium eſſe ſuperiorem in corde malo,priori anxietate & ſupplicio quã ſimilimum.Denique ſtatum peccatoris miſerrimum in euangelio de-
Luc.15.c ſcriptum reperies in illo filio prodigo,qui cùm eſſet nobilis & delicatus,inter delicias & purpuras in domo patris enutritus,poſtmodum ad hanc calamitatē deuenit, vt infimo cuipiam ex ciuibus ſeruiret,& porcos paſceret nudus & famelicus,tam ingenti eſurie, vt ſiliquas porcorū auidè concupiſceret,& nemo illi daret. Quanta humiliatio,quanta deiectio! vtinam Deus peccatorum oculos illuminaret, vt infelicitatē ſuam viderent & ſentirent. Deterior vtiq; eſt animę vexatio à dæmone, quàm corporis: & multo infelicius eſt dęmoniacum eſſe corde, quàm carne. Tamē ſi poſſeſſum à dæmone energuminum aliquando cernimus,cuncti miſeramur, omnes dolemus, eum liberare conamur: & energuminum mente nemo curat,nemo iuuat,nemo miſeratur:cū multo citius ac facilius poſsit à dęmonio liberari. Tertiò,ſi fortè non audiris,ſi nō admitteris,interpella viros iuſtos & ſanctos,qui pro te deprecentur & orēt, vt fecit iſta. Sic legis in pſalmo. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et iterum. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tēpore opportuno. Quātum apud Deū valeat pro peccatoribus iuſtorum deprecatio, teſtis eſt Abraam, qui ſuis precibus importunis, illarum quinq; nefidar[illegible]iuitatū ſalutē pro decē iuſtis duntaxat, à dño obtinuerat. Teſtis etiã Moyſes, cui⁹ deprecationibus placatus eſt Deus,ne fundi- tùs totam illam multitudinem in deſerto proſterneret. Sicut pſalmographus ait. Dixit vt diſperderet eos, ſi nō Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione,&c. Quartò ſi forſitan & ſic patiaris repulſam, inſta, clama, perſeuera, non deſiſtas, donec obtineas: ora, clama, inuoca, plora, memor illi⁹ verſiculi. Sicut oculi ancillæ in manibus dñæ ſuæ, ita oculi noſtri ad dominū Deum noſtrum. Sed quandiu? Vtique donec miſereatur noſtri. Et tu ſimiliter non ceſſes, donec miſericordiã conſequaris. Vnde idem

Right margin: ps.120 (at "Leuaui"); ps.31 (at "Pro hac"); Gen.18 d (at "ſuis precibus"); Gen.32 g (at "Moyſes"); ps.105 (at "Dixit"); ps.122 (at "Sicut oculi").

ſs.131. idem propheta. Si introiero in taber
naculum domus meæ, ſi aſcendero
in lectũ ſtrati mei, ſi dedero ſomnũ
oculis meis, & palpebris meis dor-
mitationem, & requiem tempori-
bus meis, donec inueniam locũ do-
mino, tabernaculũ Deo Iacob. Tu
quoque non des requiem tibi, non
des ſomnum oculis tuis, neque dor-
mias aut quieſcas, donec expulſo dę
mone, intra te inuenias locum do-
mino, tabernaculum Deo Iacob. De
2. cor. 6. d quo apoſtolus: templum Dei factũ
eſt, quod eſtis vos. Sic fratres, ſic ani
marum ſalus procurãda eſt, ſic pel-
lendus ab anima dæmon, ſic miſe-
rabilis illa ſeruitus vitiorum euitan
da: non facilè iugum iſtud à ceruice
excutitur, nõ leuiter huius Pharao-
nis ſeruitus declinatur: decem pla-
Geñ. 8. cum ſequẽtib⁹ gis Aegypti interdũ percutitur pec
cator, & non modò nõ euadit liber,
ſed quò amplius à Deo percutitur,
eò deterius induratur, donec pieta-
Geñ. 11. Geñ. 14 e te multa eius primogenitos Deus oc
cidat, & rubrum mare ſiccatum di-
uidatur. Primogeniti peccatorum,
appetitus ſenſuales, in quibus origi-
natur omne flagitium: mare rubrũ,
concupiſcentia carnis, quæ niſi Dei
beneficio extinctis illis primogeni-
tis exiccetur, fruſtra exterius pecca-
tor verberatur. Manus Dei potẽs &
extenta, iugum hoc Pharaonis ab a-
nimæ ceruicibus ſola excutit, & de
peccatorum tenebris animam edu-
cit: & nos ridendo & iocando, puta-
mus ab hac ſeruitute liberari. Pu-
det dicere, quã lentè, quàm frigidè,
peccatorum noſtrorũ negotia pro-
curamus, quã pro nihilo ducimus à
dęmone tam dirè & miſerè poſſide
ri. Semel in anno, & præcepto coa-
cti, ad confeſſionem accedimus: re-
miſsè & tepidè pro peccatis oram⁹,
lachrymas & gemitus raró fundi-
mus. Ita ſcilicet, ita certè pellitur dę
mõ, ita illius duriſſima ſeruitus de-
clinatur? Quid de illo dicat beatus Iob. 41.
Iob audiamus. Reputabit quaſi pa- c
leas ferrum, & quaſi lignum putri-
dum ęs. Nõ fugabit eum vir ſagitta-
rius: in ſtipulam verſi ſunt ei lapides
fundæ: quaſi ſtipulã æſtimabit mal-
leum, & deridebit vibrantem ha-
ſtam. Vides quam pertinax & pro-
terua ſit iſta beſtia? quã pro nihilo
fortia iacula pendat? & ariſtis & pa-
leis ipſam expugnare cõtẽdis? Quid
agis miſer, tot negotijs implicitus,
& animæ tuæ oblitus? & quod maius
negotium quã eximere te à tam mi
ſera ſeruitute? Animam leproſam, li
uidam, turgidam geſtas, & oblitus
tui aggregandis opibus inhias? Re-
dite præuaricatores ad cor, clamat Eſai. 46
dominus per prophetam. Intuemi- c
ni corda veſtra: vt quid miſera ani-
ma diſſimulas vlcera tua? & plagas
tuas? vt quid in tanto diſcrimine po
ſita, à te ipſa exulas curioſa & vaga?
Redi ad te, inſpice te, tecum inhabi
ta. Sed ad Cananæam noſtrã redea-
mus, qui non reſpondit ei verbum.
Poteſt hic non inepta quæſtio eluci
dari. Cũ Deus ſit pius & miſericors,
& animarum noſtrarum ſalutẽ ni-
mis cupiat, cur aliquãdo petitiones
noſtras, non dico temporales & ſtul
tas, ſed ſpirituales & pias, aut omni-
no neget, aut differat? Quòd enim
ita ſit, nõ opus eſt teſtimonijs: nam
experientia quotidiana hoc ſatis
probat: ſed et prophetarum oracu- Iob. 19.
la non deſunt. Vſquequo (inquit) a. & Ha
vociferabor vim patiens, et nõ ex- bac. 1. a
audies. Et alius. Clamabo per diem, ſs. 2.
et non exaudies: et nocte, et non ad
inſipientiam mihi. Reſpondeo vnũ
è duobus eſt in cauſa: aut enim nos

quod petimus impedim⁹: aut nobis prodeſt ipſa dilatio. Impedimus autem multipliciter: tum quia fortè ſumus in aliquo vitio occulto, propter quod petiti muneris incapaces Eſa. 38. c efficimur. Vnde propheta cũ dixiſſet. Dñe vim patior, reſponde pro me: ipſe prius ſibi reſpondet, dicés. Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerim? Ac ſi dicat, quid mihi facturus eſt deus, aut qua ratione me à vitiorum meorũ violẽtia liberaturus eſt, cùm ego libẽs ac volens voluar & inuoluar in eis? Tũ quia fortè acceptis beneficijs ingrati fuimus, vnde noua accipere non meremur: aut quia forſan aduerſus nos præteritorum flagitiorũ nimia magnitudo reclamat, quorum vehementiſsimus clamor orationum & lachrymarum noſtrarum clamorẽ obtundit. Sic dominus per prophe- Eſai. 1. d tam ait. Cùm clamaueritis ad me non exaudiam: manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Et per alterũ prophetam apertius. Propter multi- Hie. 30 c tudinem iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua. Quid clamas ſuper contritione tua? inſanabilis eſt pla- Hie. 2. e ga tua. Et iterũ. Si laueris te nitro, & multiplicaueris tibi herbã borith, tamen maculata es tu coram me: dicit dominus. Durũ eſt uerbũ iſtud, & quis poterit illud audire? ſed ne detur locus deſperationi, poſt modicum prioribus verbis adiungit. Obducam cicatricem tibi, & à vul- Hie. 30 c neribꝰ tuis ſanabo te. Pluribꝰ quoq; alijs vijs & modis interdum petitionibus noſtris ipſi obſtamꝰ, & ne fiat quod anxiè petimus, impedimus. Aut nobis prodeſt quòd differtur petitio, & hoc multipliciter. Primò ad probandam patientiam, & fiduciã quam habemus in eo, & an amore puro, propter ſeipſum magis quàm propter dona diligamus eum. Secũdò ad augendum deſiderium, vt creſcente deſiderio, creſcat etiam donum. Tertiò vt petendo promereamur quod petimus, quod prius forſitan non promerebamur. Quartò ne ſit vile quod præſtat, ſicut ait ſanctus Chryſogonus beatæ Anaſtaſiæ. Quintò quia fortè non expedit nobis quod poſtulamus, quanuis ſpirituale videatur. Sextò quia fortè dedit, & ignoramus. Petebas ſpiritũ, dedit crucem: flagitabas deuotionem, dedit tribulationem. Tibi forſitan magis hoc expedit: quia licet in illa plus ſit ſolatij, in hac plus eſt meriti. Propter has & ſimiles cauſas Deus aliquando differt petitiones noſtras, iuſtas & pias: nam alioquin, cùm ipſe ſit pijſsimus, benigniſsimꝰ, liberaliſsimus, magnificus, ſumma bonitas, ſummẽ deſiderans communicare ſeipſum, noſtri etiam amantiſsimus & beneuolentiſsimus, qua ratione credendus eſt filijs ſic dilectis negare petita, ſi expediant? Qui Rom. 8. f. proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, quomodo non nobis omnia cum illo donabit? Et ipſe filius, qui pro nobis ſanguinem, vitam, animã poſuit, & vt gratię & gloriæ ſuæ diuitias nobis cõmunicaret, naſci & mori dignatus eſt, quomodo nobis dona ſua negabit? mortuus eſt vt daret, & negabit? Proculdubio noſtra eſt culpa, ſi nõ obtinemus: hæc enim amoris & liberalitatis eius in nos validiſsima ſunt teſtimonia. Habẽtes igitur huiuſmodi dilectionis eius inſignia, quomodo diffidemus? qua ratione deficiemus? Eia igitur conſurge cõſurge, excutere de puluere, ſolue vincula colli tui captiua filia Sion; Eſa. 52. a

abijce

abijce iugum,rumpe catenã, proij-
ce onus,declina ſeruitutem, egrede
re à peccatis,elongare à miſeria,cla-
ma poſt Ieſum, nõ ceſſes à clamore,
donec audias: magna eſt fides tua,
fiat tibi ſicut vis. Non deficias, non
diffidas:nam væ illis qui perdiderũt
ſuſtinentiam.Dominus(ait prophe
Hie.2.g ta)obtriuit confidentiam tuam, &
nihil habebis proſperum.O magnũ
cõfidentiæ meritum, his præcipuè
qui in abyſſo peccatorũ ſunt: quan-
ta efficacia,quanta acrimonia Eſaias
propheta huiuſmodi fiduciam pec-
Eſa.50. catoribus ſuadet,dicens! Quis ex vo
d bis timet Deum,audiens vocẽ ſerui
ſui? qui ambulat in tenebris, & non
eſt lumen ei, quod das conſilium?
Sequitur.Speret in nomine domini,
& innitatur ſuper Deum ſuum:hoc
faciat, & quicquid petierit obtine-
bit. Quia enim ſperaſti ò peccator,
vbi non ſtat ſpes,& vbi nulla erat fi
duciæ ratio confidiſti,quia in abyſ-
ſo malorum poſitus à Dei tui boni-
tate oculos non auertiſti, quia ſic
Dei pietatem & miſericordiam ſu-
blimaſti,fiat tibi ſicut vis. Ecce pec-
cata domino,dæmonium eijcio, li-
bertatẽ præſto gratiam ſuper addo,
daturus inſuper poſt huius vitæ cur
ſum & gloriam: ad quam nos per-
ducat,ipſe dominus, & redemptor
noſter Ieſus, cui cum patre & ſpi-
ritu ſancto eſt honor & gloria in ſe
cula ſeculorum.Amen.

FERIA SEXTA POST ſecundam dominicam quadrageſimæ.

THEMA.

¶Auferetur à vobis regnũ dei,
& dabitur genti faciẽti fructũ
eius. Matth.21.

SEnſus literalis hu-
ius parabolæ planꝰ
eſt: paterfamilias,
Deus: vinea, ſyna-
goga: ſepe,lex:tor-
cular,altare ſacrifi-
ciorum: turris,tem
plum:agricolæ,Iudæi: nuntij, pro-
phetæ:filius, ipſe Chriſtus.Itaque fi
lium Dei eiecerũt extra ciuitatem,
& hæredem regni cælorum occide
runt:propter quod impleta eſt in eis
ſentẽtia eorum,malos malè perdet,
&c.et ablatum eſt ab eis regnũ dei,
& datum eſt eccleſiæ faciẽti fructus
eius. Circa hoc dicemus duo: primò
quã iuſtè ablatum eſt ab eis regnũ
Dei:ſecundò quomodo etiam timẽ
dum eſt,ne fortè ſimiliter auferatur
à nobis.

¶Admiranda & tremenda ſunt iudi
cia tua domine,ecce elegiſti populũ Rom.11
illum,eduxiſti eum de AEgypto in d
manu validá: feciſti portẽta magna
in populo AEgyptiorum affligen- Exodi
te eos,occidiſti primogenitos, ſicca per to-
ſti mare, obruiſti in eo exercitum tũ librũ
Pharaonis, pauiſti populũ per deſer
tum cæleſti pane, duxiſti eos in nu-
be,& in columna ignis,dediſti eis le
gem in Sina,ſiccaſti Iordanem, de-
ſtruxiſti gentes, & plantaſti eos, & ps.79.
plantatos in medio orbis contradi-
cente toto orbe protexiſti, & defen
diſti eos, miſiſti eis ex ſuo genere
prophetas & ſanctos, & ad vltimũ,
ne quid deeſſet honoris & dignita-
tis, ex eis carnem aſſumpſiſti: &
poſt tot beneficia & fauores indigna
tus, odiſti,abieciſti,deſtruxiſti, re-
puliſti eos,& toto orbe miſeros di-
ſperſiſti,non minori odio quã fue-
rat ante dilectio. Sicut ſcriptum eſt.
Vẽdidiſti populum tuum ſine pre- ps.43.
tio.Quis non timebit te,o rex gen-
tium?

tium? quis gloriabitur corã te? quis à iudicijs tuis nõ formidabit? Sicut pſalmographus, eleuans (inquit) al liſiſti me. Et Iob. Eleuaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me valide: nunquid ſicut dies hominis dies tui, aut anni tui ſicut humana ſunt tẽpora? vt modo quid placeat, & modo diſpliceat? nunc acceptes, & poſt modicũ quod acceptaueras refutes? Abſit hoc à te domine. Ego (inquit) Deus, & non mutor. Scriptum eſt, non repellet dominus plebem ſuam: ſcilicet quã præſciuit: vt apoſtolus optimè exponit, quos elegerat ab initio & pręſcierat. Verũ Iſrael non litera, ſed ſpiritu, non repulit dominus, nam reliquit ſibi ex illo populo ſemen electum ad propagandas & conuertendas gentes: alios verò repulit, quos tamen nunquam elegerat, æquiſsimo & iuſtiſſimo ſapientiæ & prouidentiæ ſuæ iudicio, exigentibus atque expoſcẽtibus hoc eorum meritis atque operibus. O ſi liceret nunc à principio omnia geſta illius populi euoluere, & in ſingulis malitiam, pertinaciã, duritiam, peruicaciam, ingratitudinem illius populi oſtendere: verè non miraremur, quia eum repuliſti, ſed magis quòd tam longo tempore tantam eorum nequitiam ſuſtinuiſti. Nouerat eos optimè dux eorum Moyſes, qui in dulciſsimo illo & ſublimi cantico, quod quaſi cygnus iam iam moriturus præcinuerat, mores eorum & vitam deſcribens, ſic ait. Hæccine reddis Deo popule inſipiens & ſtulte? gens praua atque peruerſa, gens abſq; conſilio, & abſque prudentia. Vua eorũ vua fellis, & botrus amariſsimus, fel draconum eorum vinum, & venenum aſpidum inſanabile. Omitto nunc murmurationes, & rebelliones in deſerto, omitto idolatrię frequentata ſcelera, omitto procliuũ animum eorum ad omnia vitia, & deflexam ad terrena & temporalia mentem: quot ſanctos & prophetas, qui eorum ſaluti conſulebant, & bonum eorum feruenti animo zelabant, varijs tormentorum ac pœnarum ſupplicijs affecerunt, & crudeliſsima morte necarunt, replentes Hieruſalem ciuitatem ſanctam innocentium ſanguine vſque ad ſummum? Et hæc omnia perpetrarunt coram oculis tuis, tu domine ſuſtinebas eos in multa patiẽtia propter patres eorum, & quoniam inuocatum eſt nomen tuum ſuper eos, ne gloriarentur gentes, & dicerent: manus noſtra excelſa fecit hęc omnia: & non tuæ dignationi, ſed ſuę virtuti aſcriberent illius populi perditionem: donec offenderunt in lapidem offenſionis, & cecidit ſuper eos, vt dicitur in euangelio, & comminuit eos: tunc enim conſummata eſt, et completa eorum nequitia, et nõ potuit amplius iam portari. Sic illis idem dominus dicebat: implete mẽſuram patruum veſtrorum, veniat iam ad cumulum nequitia veſtra, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti, vſq; ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quẽ occidiſtis inter templum & altare. Ita dico vobis venient hæc omnia ſuper generationem iſtam: cõſummata nanque eorum malitia, luent ſimul omnia mala quę geſſerunt ab initio. O ſcelus importabile, o flagitium ſummũm et vltimum, hęredẽ extra vineã eiecerũt, et occiderunt: filium Dei ſaluatorẽ mundi, eorum Meſsiam toties promiſſum, et tãdiu deſideratum

Pſ.101 / Iob.30.c / Iob.10.a / Malac.3.b / Rom.11.a / Rom.2.d / Deu.32.a / Rom.9.c / Deu.32.d / 1.Petr.2.b / Luc.20.c / Matth.23.d

deſideratum crucifixerunt, & mor
te crudeli & probroſa gratis, ſine
cauſa,imò poſt multa & grandia mi
raculorum ſigna, & ſanitatum ingẽ
tia beneficia, quæ illis præſtiterat,
poſt cæleſtis ſapientiæ doctrinã, &
ſalutis eorum feruentiſsimum zelũ,
ps.77. peremerũt: propter quod deſcẽdit
ſuper eos ira Dei, & ſic delictum
eorum maximũ fuit:ita vltimo ſup-
plicio affecti ſunt.Dici enim nõ po-
teſt,aut exprimi(teſte Ioſepho)quã
ta fuerit eorum clades & calamitas
in euerſione Hieruſalem,à quo tem
pore vſque nunc per mille quingen
tos annos diſperſi in populis viuũt,
in omni opprobrio & cõtumelia,ſi-
cut toti mundo liquidum & manife
ſtum eſt. Vnde modò vos ego con-
uenio Iudæi,& interrogo quid egi-
ſtis,quid cõmiſiſtis, propter quid iã
longo tempore diſperſi eſtis,ſine re
ge,ſine ſacerdotio, ſine templo, ſi-
ps.78. ne ſacrificio: ſicut propheta prædi-
xerat,facti in opprobrium & contu
meliam populorum? Quanta geſſe-
ratis prius peccata,quoties idolatra-
ſtis,& Deum blaſphemaſtis, irrita-
ſtis,& nunquã ſic fuiſtis reiecti, nun
quam ſic puniti? ſed ſi ad modicum
indignatio Dei graſſabatur in popu
lum, & affligebant vos inimici ve-
ſtri, ſtatim mittebat vobis ſaluato-
rem.Scrutamini ſcripturas, legite li
brum iudicum,& regnorum & pro-
phetias: magna illa captiuitas ſub
Nabuchodonoſor ſeptuaginta an-
nis non amplius durauit, quæ tunc
poſt alia idolatriæ & occiſionis pro-
phetarum ſcelera ſuperuenit. Quid
ergo modo egiſtis, quòd ſic deiecti
eſtis non per ſeptuaginta, ſed per
mille quingentos annos, ſine reme
dio,ſine ſolatio. Aduertite ſaltem,
& ex ſupplicio agnoſcite delictum.

Quid (inquam) feciſtis, niſi quia
Chriſtum dominum occidiſtis, fi-
lium peremiſtis? Sicut ſcriptum eſt.
Dereliquerunt dominum, blaſphe- Eſa.1.b.
mauerunt ſanctum Iſrael, alienati & 5.f.
ſunt retrorſum. Vnde & ipſe Chri-
ſtus,& hoc ſcelus perpetrandum an
te in hoc euangelio prædixerat, &
vindictam quoq; futuram cùm in-
grederetur Hieruſalẽ pius & miſe- Luc.19.
ricors ante deplorauerat. Quid a- f.
pertius, quid notius, ſi non eſſent
obſtinati? &c. Sed iam ad nos noſtra
conuertatur oratio: exemplũ terri-
bile nobis obiectum eſt fratres ante
oculos, timeamus & nos ne ſimilia
patiamur: audiamus apoſtolum ad
Romanos de hoc iudicio ſubtiliter Rom.11
differentem, & terribiliter commi- d
nantem: dum enim in hoc pelago
iudiciorum, quaſi immerſus & ab-
ſorptus, diſputans laboraret, coa-
ctus eſt exclamare. O altitudo diui-
tiarum, ſapientiæ & ſcientiæ Dei,
quã incomprehenſibilia ſunt iudi-
cia eius, & inueſtigabiles viæ eius!
Quis enim nõ admiratus exclamet,
ſi conſideret quòd relicto illo popu
lo electo, in quo tot ſãcti amici dei,
patriarchæ, & prophetæ præceſſe-
rant, in quo Dei lex vigebat, & eli-
gitur alius idolatra, blaſphemus,
prophanus, immũdus, vitioſus, bru
talis pro eo, & loco eius ſubroga-
tur? Eſto quòd primus ille Hebrai-
cus malus erat, nunquid iſte gentilis
melior erat? Quare hæc, propter
quid hoc? Audiamus apoſtolum ex-
ponentem. Nolo (inquit) vos igno- Rom.11
rare fratres, myſterium hoc, vt non c
ſitis vobiſmetipſis ſapientes, quia
cæcitas ex parte contingit in Iſrael,
donec plenitudo gentium ſubintra
ret: nam delictum eorũ diuitiæ ſunt
mundi, & diminutio eorum gentiũ
plenitudo.

plenitudo. Fracti ſunt rami oliuæ, vt oleaſter inſeratur in oliuam vberem, & fructiferam. Ad illorum enim æmulationē & inuidiam, exaltatę, & acceptatæ ſunt gentes, velutiſi quiſpiā dominus, ad contumeliam cognatorum, & domeſticorum ſuperborum, & malè ſeruientium, reiectis illis à domo ſua, exteros ſuſcipiat famulos, et beneficijs ditet atque ſublimet. Quàm bene prius hoc in illo ſupradicto cantico
Deu.32 famulus Dei Moyſes prophetauerat, atque prædixerat, dicens. Ipſi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus, & ego prouocabo eos in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta irritabo illos: vt ſcilicet videant, et contabeſcāt oculi eorum. Vnde Baptiſta Ioannes, comminās atque reprimens eorum inſolentiam, dicebat illis. Agite fructus pœ
Matth. 3.b nitentiæ, et ne cœperitis dicere, patrem habemus Abraam: dico enim vobis, quia potens eſt dominus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrææ. Videtis certè propter quid relicto illo populo, gentilitas vocata eſt: non quia melior erat, ſed in illius inuidiam et cōtumeliam. Vnde quò vilior, eò illius contumelia maior. & poſt hæc vertit apoſtolus ad populum Chriſtianum ex gentili aſſumptum, ſermonem, et viliter cōminans ait. Si ergo tu cùm oleaſter eſſes, inſertus in bonā oliuam, et pinguedinis oliuæ conſors factus es, noli altū ſapere, ſed time. ſi enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè neque tibi parcat, et fiat in te ſimile quid. Non quod ſimilem repulſam timere debeat eccleſia, vt ſcilicet reiecta alia ſubrogetur. Non
Heb.13. d fiet hoc, ſcriptum eſt, hic ſanguis noui et æterni teſtamēti. Et iterum.

Super hanc petram ędificabo eccleſiam meam, et portæ inferi nō præualebunt aduerſus eam. Et iterum. Matth. 16.c
Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Et in pſalmo. Si reliquerint filij eius legem meam, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo. Non itaq; timemus repulſam, ſed tranſlationem: quis enim ſcit, ſi propter delicta populi Deus eccleſiam ſuam et fidem transferat ad aliam gentem, iſta relicta. Luc.22 c Ps. 88
Auget autem timorem noſtrum, hæc noua alterius orbis apud Indos reuelatio, quæ gens barbara cùm ſi dem amplexari iam cœpit, meritò eſt timendum, ne propter noſtram malitiam tranſeat ad illos Deus, nobis expulſis. Sic enim ab oriēte iam diu ſiccari fides, et ad occidentem fluere cœpit: vt timeri poſſit, ne etiam deſerto occidente, tranſeat Oceanum. Nūquid non apud Eſaiam legimus, vnde hoc iuſtè timeamus? Nam de iſtis temporibus loquens. ait. Legem eius inſulæ expectabūt. Et poſtea. Ponam (inquit) flumina in inſulas, et ſtagna areſaciā. Laudate habitatores petrę, ponent domino gloriam, et legē eius inſulis nunciabunt. Quid amplius? vidimus oculis noſtris, et cunctis innotuit, qualiter his temporibus, veluti aperto foramine Græcię, Angliæ, Germaniæ, fides quaſi aqua ad inſulas hoc ipſo tempore repertas defluxerit, ſiccatis prorſus illorum regnorū et prouinciarum ſtagnis: ac proinde timēdum meritò, ne in reliquas Chriſtiani nominis prouincias, propter peccata noſtra, ſimile quid fiat. Nam etſi modò non idolatramus, & Chriſtum et prophetas corporaliter non Eſa.42. a.&b.et c

occidimus,

occidimus,plura tamen alia peccata & facinora, odio & indignatione Dei digna committimus. Hodie nanque ſicut ait propheta, maledictū, & mendacium, et furtum,& adulterium inūdauerunt,& ſanguis ſanguinem tetigit.Non eſt veritas,non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra.Propter quòd (inquit) lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea. Non enim ſola infidelitas, ſed idolatria euerſionis populi cauſa ſunt: ſed & alia peccata. Vnde ante primam euerſionem illius gentis, quę facta eſt à Chaldęis, cùm dominus apud Hieremiam prophetam indignationis ſuæ erga populum,& futurę euerſionis cauſas prędiceret, non ſolū idolatriam, ſed & alia multa peccata enumerauit. Ait enim. Super quo propitius tibi eſſe potero? filij tui dereliquerunt me, & iurant in his,qui non ſunt dij. Ecce idolatriā. Sequitur. Saturaui eos & mœchati ſunt,& in domo meretricis luxuriabātur:equi amatores in fœminas,& admiſsarij facti ſunt. Vnuſquiſque ad vxorem proximi ſui hinniebat. Ecce luxuriam. Et infra, quia inuenti ſunt in populo meo impij inſidiantes, quaſi aucupes laqueos ponentes, & pedicas, ad capiendos viros, ideo magnificati ſunt & dilatati,&c. Ecce auaritiam. Cauſam viduæ non iudicauerunt, & cauſam populi non dixerunt, & iudicium pauperum non iudicauerunt. Ecce iniuſtitia. Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Ecce fallaciam. Et adiungit,nunquid ſuper his non viſitabo, dicit dominus? aut ſuper gente huiuſmodi non vlciſcetur anima mea? Vides certè quòd vltio illa euerſionis, non propter ſolam idolatriam, ſed propter luxuriam, auaritiam,iniuſtitiam, & fallaciam in populo ſuo futura deſignetur. Hæc autem omnia, idolatria excepta,in populo Chriſtiano ſatis abundāt. Quis maritus hodie vxori ſeruat fidem? quis non hinniuit ad vxorem proximi ſui? quot vſurarij & prædones? quot aucupes in ciuitatibus noſtris laqueos parant, & pedicas ad venandas pecunias proximorum? quando pauperes magis oppreſsi ſunt? quando minor cura pupillorum & viduarum? De erroribus verò & falſa doctrina Lutheranorum, quantum hodie viguerit, quātum inualuerit in populo olim fideli, non opus eſt dicere. Proinde verendum nimis, ne impleatur in nobis quod de illis dictum eſt. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius. Auertat Deus tantum malum à populo ſuo, & illuminet oculos cordis noſtri, vt videamus peccata noſtra, & corrigamus, vitamque noſtram in melius emendemus, & orationibus,lachrymis & ieiunijs iram Dei mitigemus; vt inſtantia mala euitemus,& futuram gloriam conſequamur: ad quam nos perducat Chriſtus, Amen.

Oſeæ. 4.

Hie. 5. b

DOMINICA TERTIA in quadrageſima.

THEMA.

¶ Cùm eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.

Lucæ. 11.

Sancta

SAncta mater eccle
ſia in hoc tempore
quadrageſimę prę-
cipuè intendit pel-
lere ab animab⁹ dæ
monium: hoc fit
per pœnitentiam,
quæ habet tres partes, ſcilicet, con-
feſsionem, contritionem, & ſatisfa-
ctionem. De his tribus tractabimus
his tribus dñicis, & primò hodie de
confeſsione, iuxta thema: de qua di
cemus tria, primò quid opus fuit cõ
feſsione ad peccati remiſsionem: ſe-
cundò de maxima vtilitate in fre-
quentatione confeſsionis: tertiò dę
conditionibus bonæ confeſsionis,
vt pellatur dæmon. Iob dolens de
peccato commiſſo, & cupiens quæ-
rere illius remedium, ſic loquitur
Iob.7.d Deo. Peccaui, quid faciam tibi ò cu
ſtos hominum? Et quidem ſi poſsibi
le fuiſſet me non peccaſſe, hoc maxi
mè vellem: nã pro toto mundo nol
lem peccaſſe: ſed peccaui, factũ eſt,
impoſsibile eſt iam non eſſe factum
peccatum: quid ergo faciam tibi ò
cuſtos hominum? id eſt, quam ſatiſ-
factionem, quam recompẽſam red-
dam tibi, pro peccato meo? Iube
quicquid vis, ſtatue quodlibet, nihil
mihi erit graue, nihil difficile, vt
peccatum meum deleas, & in gra-
tiam & amicitiam tuam redeam.
Scio domine, et verè ſcio, quia pro-
pter peccatum meum expoliatus
ſum gratia tua, factus ſum tibi ini-
micus & odioſus, ſpoliatus ſum etiã
regno æterno gloriæ tuæ, et infer-
ni cruciatibus mancipatus: quid mi-
hi graue fieri poteſt aut aſperum, vt
tantum malum effugiam, et ad gra
tiam tuam redeam? Quanta ſuſti-
nent homines pro euitanda morte
temporali! et ego non omnia ſuſti
nebo, pro fugienda morte æterna?
De hac re diffuſius propheta Mi- Mich.6 b
chæas loquitur, dicens. Quid dignũ
offeram deo pro peccato meo? Cur-
uabo genu Deo excelſo. Sed hoc
quantum eſt ad tam enormia pecca
ta? Offeram ei holocauſtomata, et vi
tulos anniculos? Et quidem domi-
ne, ſi voluiſſes, ſacrificium pro pec ps.50.
cato meo dediſſem: vtique et ſi opus
eſſet omnem meam ſubſtantiam, et
facultates, in ſacrificijs expẽdiſſem:
ſed ſacrificijs non delectaberis. Im
poſsibile enim eſt, ſanguine hirco Heb.10 a
rum deleri peccata. Quid peccato,
et hircorũ ſanguini. Vnde ait. Nun-
quid placari poteſt dominus in mil
libus arietum, aut in multis millib⁹
hircorum pinguium? Nunquid da
bo genitum meo pro ſcelere meo,
fructum vẽtris mei pro peccato ani
me meæ? et offeram tibi filios meos
in holocauſta pro peccatis meis?
Abſit hoc à me: talibus enim piacu
lis, & maleficijs non placatur, ſed
offenditur Deus. Hoc dæmones peſ
ſimi humano generi inimici, à ſuis
cultoribus exigebant, ſanguinẽ hu
manum ſitiẽtes. Quod ſi ad Abraam
hoc pręcepit deus, ſed tẽtando, pro- Geñ.22
pterea nõ permiſit expleri pręceptũ.
Quid ergo dignum offerã Deo pro
peccato meo? Ad hãc inquiſitionem
mundo neceſſariã & vtilẽ reſpõder
idẽ propheta, dicens. Indicabo tibi
homo quid ſit bonum, et quid dñs
requirat à te: vtique facere iudiciũ,
diligere miſericordiam, & ſolicitũ
ambulare cum Deo tuo. Tria hæc,
primò facere iudicium, vt ipſe te iu
dices, ne iudiceris ab eo: ſicut ſcriptũ
eſt. Si nos vtique diiudicaremus, nõ 1.cor.11.
vtique diiudicaremur. Secundò, di Ei
ligere miſericordiam, & facere eam
cum proximo, vt ſic promerearis
conſequi

conſequi miſericordiam à Deo de peccatis: ſicut ſcriptum eſt. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Tertiò ſolicitũ ambulare cũ Deo tuo, vt de cætero caueas à peccatis, ſicut ſcriptum eſt. Et ero immaculatus cum eo, & obſeruabo me ab iniquitate mea: hæc fac & viues. Dices forſan, & quale iudicium debeo facere de me? vtique vt cognoſcas peccatum, & doleas de peccato, & confitearis te peccatorem, ſicut Dauid fecit, dicens. Miſerere mei Deus, quoniam iniquitatem meam ego cognoſco: & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Hæc ſunt homo quæ Deus requirit à te pro peccato tuo, & non amplius. Non vtique hoc ſufficit tibi ad veniam? O leuiſsimam ſatisfactionem, o facillimam recompenſam. Et quid obſecro magnum eſt, vt cognoſcat & confiteatur peccator, ſe eſſe quod eſt? Quid grande, vt ei diſpliceat peccatum ſuum tam fœdum, & malum? O ſi nullam aliam ſatisfactionem exigeret iuſtitia ſecularis à reis pro criminibus, niſi vt cognoſcerent delicta, & ſecretò confiterentur iudici ſe feciſſe flagitium, & dolerent, & abſoluti abirẽt. Quis reus ad horam maneret in carcere? In foro ſeculari qui confitetur occiditur: o duritiem, o peruerſitatem, o pertinaciam iniquorum, o infernum iuſtiſsimum his, qui tam leuem ſatisfactionem Deo facere renuunt pro peccatis. Et quidem ſi Deus pro peccatis exigeret, vt carnes tuas flagris laniares, aut tota vita in pane & aqua ieiunares, vel relicto mundo in ſolitudine viueres, & in fouea Deo tota vita ſeruires, vtique facere debueras, pro euitando illo perpetuo inferni igne: quanto magis tam leuia & facilia? Hoc eſt fratres quod nimis cruciat damnatos, & furere facit contra ſeipſos, & ſe ſuis morſibus conſumere, cùm recordantur quòd vno ſuſpirio, & vna lachryma, & breui cõfeſsione peccatorum ſuorum, totã illam pœnam æternam euadere potuerunt, & neglexerunt. Gratis fratres & ſcienter perdimus nos, qui tam facilè ſaluari poteramus. Pſal. Pro nihilo ſaluos facies illos. Vtiq; pro nihilo: nam agnoſcere peccatum, diſplicere de peccato, & confiteri te eſſe quod es, qualis eſt ſatisfactio pro delicto? Vtiq; de ſe nulla: ſed Dei miſericordia dignatur ſaluos nos facere pro nihilo: quia pro peccatis noſtris debitam ſatisfactionẽ ſuſcepit in filio. In foro naturali, diuino & humano, iuſtiſsimum eſt vt qui petit veniam, culpam ſuam agnoſcat, & confiteatur ſe malè feciſſe: nam neganti, aut defendenti peccatum quis ignoſcet? videlicet ſi reus dicat, non feci hoc: aut dicat: ſeci quidem, ſed bene feci. Vt ergo reus ſit capax veniæ, oportet vt peccatum ſuum agnoſcat, & cum peccaſſe pœniteat: non quòd pœnitendo ſatisfaciat, ſed quòd niſi pœniteat locum veniæ non relinquat. Qui agnoſcit peccatum & dolet, iam coram Deo fatetur ſe peccatorem. Quantum verò profuerit ab initio coram Deo ad veniam impetrandam confeſsio peccatorum, & quantum è contrario obfuerit nolle confiteri peccatum, oſtendit ſatis luculenter beatus Chryſoſtomus in ſermone de pœnitentia, pluribus exemplis ſacræ ſcripturæ. Peccauit Adam, venit ad eum dominus deambulãs in paradi-

Marginalia: Matth. 5. — Pſ. 17. — Pſ. 50. — Pſ. 55. — Gẽ. 3. b

ſum. Videte qua pace & tranquillitate, exemplum præbens iudicibus, ne furore commoueantur contra reos: ne forte aggrauent ſententiã odio, ſed ſolo zelo iuſtitiæ in pace & tranquillitate iudicent. Vbi es Adam? nunquid neſcis domine? Nõ ignorantis (inquit gloſſa) ſed ad confeſsionem adducentis verba ſunt: ſed miſer ille qui proſtratus in terram confiteri debuerat peccatum ſuum, & dicere, peccaui domine, miſerere mei: ſe potius cũ muliere excuſauit, & quodammodo in Deum culpam ſuam retorſit, dicens. Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno & comedi. Mulier quoque interrogata, quare feciſti hoc? in ſerpentem culpam reiecit, dicens: ſerpens decepit me. O ſi humiliati fuiſſent, & confeſsi peccatum, proculdubio (vt ait Bernardus in libro de præcepto, & diſpenſatione) minori & leniori multo pœna multati fuiſſent: ſed propter impœnitentiam morte cum ſua poſteritate damnãtur. Ecce quãtum obfuit mundo nolle confiteri peccatum. Simile cõtigit Caim, nam poſt occiſionem fratris ſui Abel, venit ad illũ dominus, & interrogauit: vbi eſt Abel frater tuus? Cui reſpondit, neſcio: nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Quanta impudẽtia. O ſacrilege fratricida, ſic reſpondes altiſsimo? non eras cuſtos? nũquid homicida? Propter hanc obſtinatam impudentiã, à facie Dei proiectus, perpetuo tremore membrorum multatus, exemplum omnibus poſitus, à ſuo abnepote occiſus, perpetuo inferni igni damnatus eſt. Qui ſi peccatum ſuũ confeſſus fuiſſet, & pœnitens miſericordiam poſtulaſſet proculdubio mitiorem ſententiam accepiſſet. Ecce proteruiæ fructum: è contrario attendite quantum confeſsio profuerit, in propheta Dauid: quem dominus, ex paſtore regem fecerat & prophetam, & oblitus tantæ dignationis & dilectionis, grauiſsimis peccatis peccauit, homicidio ſcilicet & adulterio: venit ad eum Natham, & vt ſapiens medicus, non intrat domum exclamando: o inique, o peruerſe, o ingrate: ſed blande opoſuit illi parabolam de homine diuite & paupere: & cùm ipſe rex contra ſe neſciens dediſſet ſententiam: ait, tu rex es ille homo. Conuerſus ad ſe rex, videns reatum ſuum, ſtatim intulit: peccaui domino. Mira res: propheta illico reſpondit ei: dominus tranſtulit peccatum tuum, non morieris. Exclamat hic Chryſoſtomus. O celerem pœnitẽtiam, o celeriorem veniam, duobus verbis tam grauia facinora diluit. Similiter publicanus ille humiliatus dicebat. Deus propitius eſto mihi peccatori: & hac ſola confeſsione deſcendit iuſtificatus in domum ſuam. Vides certè quàm grata & accepta Deo fuerit ab initio confeſsio peccatorum, & quàm vtilis peccatori. Sed dicit aliquis, quòd iuſta & neceſſaria ſit confeſſio peccatorum ad veniam obtinendam: bene video, ſed Deo, non homini, tibi ſoli peccaui, tibi ſoli confiteor: ad quid opus fuit peccatum contra Deum commiſſum homini reuelari, maximè cùm hoc ſit nimis oneroſum, & verendum? Vt quid (inquã) voluit Christus legiſlator benignus & ſuauis, fideles ſuos ad hoc onus tam moleſtũ obligare? Difficile enim eſt, vt homo omnia ſua peccata, & deſideria mala, & cogitationes prauas homini manifeſtet: neque

Gẽ. 3. c

Gẽ. 4. b

2. reg. 12. a.

Luc. 18. b

ps. 50.

neque videtur hoc fuiſſe peccatori
neceſſarium ? Reſpondetur breui-
ter: quòd quandiu Deus non fuit ho
mo, nõ opus fuit peccatum homini
verbo confiteri: ſed poſtquã filius
Dei factus eſt homo, iam pater non
iudicat quenquam, ſed omne iudi-
cium dedit filio, & poteſtaté dedit
Ioã.5.d ei iudicium facere, quia filius homi-
nis eſt: ipſe enim eſt (vt ait Petr⁹) qui
Act.10. conſtitutus eſt à Deo iudex viuorũ
g & mortuorum. Ex tunc ergo pecca
tor, hominis Chriſti à Deo patre
foro cõmiſſus eſt, & in illo reddere
rationẽ peccatorum ſuorũ tenetur.
Sed quia Chriſt⁹ aſcẽdit in cęlum, &
nõ eſt vbiq; præſentia corporali viſi
bili, vt ei homo rationẽ poſsit redde
re de peccatis, ideo antequã aſcende
ret in cęlũ, cõmiſit vices ſuas ſacer-
dotib⁹, & eos ſubdelegauit ad audiẽ
da & iudicãda peccata, dicẽs: quorũ
Ioã.20. remiſeritis peccata, remittũtur eis,
e &c. Ecce propter quid, ex tũc homo
peccata ſua ſacerdoti à Chr̃o ſubro-
gato cõfiteri tenetur. Ad aliud quod
dicis de grauitate iſti⁹ pręcepti, vti-
nã vtinã intelligeres quã grãde bene
ficiũ, & quã grãdis miſericordia fuit
hæc. Duas ſuper hoc legimus cõmiſ
ſiones in euãgelio: prima quæ facta
eſt filio à patre, ſecũda quæ facta eſt
ſacerdoti à Chriſto: vtraq; fuit in ma
gnũ fauoré peccatoris. Quis enim tã
mirandus fauor, quę maior clemen
tia, quã vt cauſa noſtra cõmittere-
Gñ.2.d tur fratri noſtro, qui eſt os de oſsib⁹
noſtris, & caro de carne noſtra? Quis
in cęlo vel in terra inuenire potuit
iudicé fauorabiliorem, quã hominẽ
Chriſtũ Ieſum, qui propter hoc de-
ſcendit de cęlis, propter hoc iudica-
tus & crucifixus eſt, ne homines da-
mnarentur? quomodo me nimio ri-
gore grauabit, quẽ ſuo ſãguine pre-
tioſo redemit? quomodo me damna
bit, qui propter hoc mortuus eſt ne
damnarer? Vnde apoſtolus. Quis ac- Rom.8.
cuſabit aduerſus electos Dei? Deus f.
qui iuſtificat. Si eſt iuſtificator, quo-
modo erit accuſator? Quis eſt qui cõ
demnet? Chriſtus qui mortuus eſt.
Si ſaluator eſt, & redẽptor, quomo-
do erit damnator? Propter hoc obni
xè pſalmographus orabat, dicens.
Deus iudiciũ tuũ regi da, & iuſtitiã ps.71.
tuam filio regis. Ille me iudicet qui
pro me mortu⁹ eſt: ille ſit iudex qui
ſtetit & ſaluator. Secũda quoq; cõ-
miſsio nimis fauorabilis & ſtupẽda ſu
pra modũ fuit: nã ꝙ pater filio ſuo tã
ſublime iudiciũ cõmitteret, licet pio
& miſericordi, recto tamẽ & iuſto, &
patris zelatori: ſed quòd filius ſacer
doti peccatori, tantũ iudiciũ cõmit-
tat, hoc vehemẽter mirandũ & ſtu-
pendũ. Nũquid ſi humano more lo-
qui liceat, poterat pater dicere filio:
quid eſt hoc quod feciſti fili mi? ego
honoré meũ, et offenſarũ mearũ iu-
diciũ, & peccata dimittendi poteſta
tẽ, quã non habet angelus, neque ar
chãgel⁹ in cælo, tibi cõmiſi, ſciẽs tui
iudicij rectitudinẽ: & tu illã homini
peccatori cõmiſiſti? Tã facilè meas
remittis iniurias, & pro nihilo offen
ſas meas donas? Quid nanq; faciet il
le ſacerdos peccator cũ peccatore a-
lio, niſi quod vellet ſecũ fieri de pec
catis ſuis? O mirabilẽ cõmiſsionem,
o ineffabilẽ dignationem, ꝙ veniat
peccator peccatis onuſtus, ad alium
peccatorem ſibi ſimilem, & iſte iu-
dicet eum, & abſoluat, & deducat de
inferno, & reſtituat paradiſo: et quod
iſte facit in terra, ratum, & firmum
habeatur in cęlo. Benedictus domi- Matth.
nus, qui talẽ poteſtatem hominibus 16.c Matth.
dedit. Hoc eſt onus? Ita eſt: onus eſt 9.a
mirabile, & onus eſt maximum, ſed

immenſi beneficij, inenarrabilis clementiæ, ineffabilis obligationis. O ſi intelligeremus illud verè. Si ſolus Papa hanc haberet poteſtatem in mundo, omnes ad ipſum quantumcunque ſeparatum & diſtantem cum maximo feruore ac deſiderio, pro tanto beneficio conſequendo, ſæpius in vita ire debuiſſemus, & pro maximo beneficio reputaremus: quanta ergo gratitudine proſequendum, quòd vbique terrarum ſacerdotes abundant, qui non ſolũ confeſſiones peccatorũ libenter acceptant, ſed etiam peccatores ad hanc veniam ſuſcipiẽdam prouocant & inuitant. Verè ex quo filius Dei deſcendit ad homines, mi-
Ps. 118 ſericordia domini plena eſt terra. Ne mireris ſi Deus tam facilè donat iniurias peccatori, qui filio ſuo non
Rom. 8. f. pepercit, ſed pro nobis tradidit illum. De cætero ergo quid miraris, ſi cum illo nobis cœlũ, paradiſum, gratias, dona, peccata, iniurias, & omnia donauit? Sed hoc vide peccator, ne tanta Dei pietate & miſericordia abutaris, & facilitas veniæ tibi incitamentum præbeat delinquendi, aut in peccato permanendi.

Intellexerunt hoc tantum & tam immenſum beneficium priores illi Chriſtiani, qui venerunt ad fidem: vnde videntes tantum donum, & tantam poteſtatem in terris, cum incredibili feruore cordis per ſingulas dominicas ſacramenta Dei frequentabant, tanto Dei munere et beneficio fruentes: & ſi tot habuiſſent presbyteros, fortè quotidie confiterentur. Sed poſtea omnis ille feruor, & deuotio illa refrixit, & venerunt homines ad tantam cæcitatẽ & ignauiã, vt per multos annos non cõfiterentur. Itaq; videns eccleſia hominũ negligentiã, in re quæ tantum ad ſalutem animarũ ſpectat, dedit præceptum de confitendo ſemel ſaltem in anno. O confuſionem & verecundiam noſtram, ad tantum bonum, & tantam ſalutem opus fuit præcepto. Væ miſeris, & cæcis, & induratis, qui præcepto indigent ad fugiendum infernum, & veniam obtinendam, & præcepto ad annum. Quis hoc poteſt audire pius & verus Chriſtianus? Ad annum ego expectabo veniam? ad annum differam vitam meam? pro perditis hominibus, & prophanis meretricibus, & lenonibus ſit hoc præceptũ: quando enim fit macula in veſte, ſtatim abluo: neque poſſum ſuſtinere maculatum pallium per diem, ſit vulnus in carne, & quęro ſtatim medicos: & chirurgos, neque ad alium diem differo: & maculas animę meę, & vulnera cordis mei lethalia, ad annum purificanda & curanda differam? animamque meam plagoſam, vlceroſam, imò mortuam & fœtentem deferam in corpore viuo ſicut in loculo? & circunferam intus, poſt integrum annum ſuſcitandam? Vbi ſenſus? vbi iudicium? vbi fides talium? vbi timor Dei? vbi ſpes regnandi cum Deo? Hoc eſt quod miſeros inficit, & replet peccatis, & vitijs, & criminibus, hoc eſt.
Sicut ſcriptum eſt: Computrue- Ioel. 1. d
runt iumenta in ſtercore ſuo: & indurantur in peccatis ſuis, & veniunt ad vltimum malorum: quia non ſtatim adhibent remedium plagis ſuis, ſicut fit in plagoſo corpore, cui nõ adhibetur medela. Vnde Eſaias vul- Eſa. 1. b.
nus (inquit) & liuor, & plaga tumens non eſt circũligata, neq; curata medicamine, neque fota oleo. O qualis audacia,

audacia, quæ obliuio, quod mentis gelicidium, quis ſtupor! Ecce ardet infernus ſub pedibus, inhians, atque ad deuorandam miſeram animam apertus, & iam peccator ipſe deputatus eſt ad illum, & ſolùm pendet ex tenui filo vitę præſentis, quod tã facilè rumpitur & miſer ridet, comedit ſecurus, & gaudet, neque eſt ſibi cura de remedio. Maior certè audacia eſt hæc, quàm ſi centum armatis congrediatur: nam in hoc ſolo vita mortalis exponitur, quæ aliquando perdenda eſt: ibi autem anima perpetuę damnationi, & ardoribus ſempiternis obijcitur: & perpetua ibi gloria ponitur in diſcrimine. Nolite itaque fratres mei, nolite in tantam incidere negligentiã, ſed ſalutis veſtræ ſoliciti, ſi quando, prout eſt humana fragilitas, in peccatum cecideritis, illico ſurgite: ſtatim ad confeſsionem properate. Hoc dominus per prophetam
Ps. 40 peccatoribus ſuadet, dicens. Nunquid qui cadit, non adijciet vt reſurgat? Et beatus Hieronymus in regula. Nihil (inquit) homini vtilius, nihil ſalubrius, quàm vt peracto delicto confeſsionis medelam non differat. Neque mihi dicatis, ſufficit mihi ad veniam contritio, cum propoſito confitendi: ſufficit, fateor: ſed vnde ſcis, quòd plenè & ad ſufficientiam doles? Cur efficaciorem medelam morbo tuæ animæ non appones? Nunquid in morbo corporali & periculoſo non tutius & ſecurius remedium quæris? Communis doctorum ſententia eſt, quòd per confeſsionis ſacramentum, attritus in contritum tranſeat: propter quid in tanto diſcrimine conſtitutus, tantam Dei miſericordiam & gratiam contemnis? & ſolo doloris remedio vteris? Quot & quantas vtilitates peccatoribus confeſsio afferat, dicere propoſuimus, ſed hora non patitur, in ſequentem dominicam tractãdum differamus:
alacres conuenite, & orate, vt detur Ephe. 6 c
mihi ſermo in apertione oris mei, ad ſalutem animarum noſtrarum, & gloriam Ieſu Chriſti domini noſtri, qui cum patre viuit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

FERIA SEXTA POST tertiam dominicam quadrageſimæ. Cõcio de Samaritana.

THEMA.

Omnis qui biberit ex hac aqua, ſitiet iterũ: qui autẽ biberit ex aqua quam ego dabo ei, nõ ſitiet in æternũ: ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam ęternã.

Ioannes. 4.

Duplex nobis aqua in themate proponitur, vna quæ ſitim non ſatiat, quæ eſt hæc mundana & terrena conſolatio: altera quę ſitim ſatiat & fit in bibente fons aquæ ſalientis in vitam ęternam, quæ eſt ſpiritualis animæ conſolatio: de quibus erit totus ſermo.

In hac muliere Samaritana nobis proponitur forma quædam & effigies animæ mundanæ, ſecularis, peccatricis, quę arida & ſitibũda, præ nimia ſiti fatigata, oneroſiſsima & inexplebili hydria cupiditatis & cõcupiſcentię onerata, deſcendit ad puteũ huius ſeculi, ad hauriendam aquam

conſolationis & voluptaris ex crea-
turis, vt refrigeret & ſatiet ſitim ſuã.
In hoc vniuerſa ſe. ulariũ induſtria,
omnis labor, omne ſtudium, omnis
cura, & opera impẽditur, hoc eſt
quod cũ tanta agonia, & anxietate,
& labore vniuerſi homines mũdani
perquirunt, & in quo tota eorũ vita
cõſumitur, quærere videlicet cõſo-
lationẽ, voluptatẽ, quietẽ, vt lętè &
iucundè pro libito viuãt. Hanc alij
in diuitijs, alij in honoribꝰ, alij in ve
nereis voluptatibꝰ, alij in ludis & ve
nationibus, veluti in diuerſis puteis
& fontibus, quęrũt: omnes tamẽ hoc
vnum quærunt, vt ad placitũ viuãt.
Vnde eis hæc tam rabida et inexple
bilis ſitis? Vtique quia anima eorum
quinq; viris, id eſt quinque ſenſibus
corporeis nupſit, atq; eis nimiũ con-
iuncta & alligata eſt. Inde appetitus
inſatiabilis vidẽdi, audiendi, guſtan
di: & quantũcunq; videat & audiat,
Eccl. 1. b tamẽ non ſatiatur oculus viſu, neq;
auris impletur auditu: nunquã iſta
hydria plena eſt. O quã felix, quàm
ſapiens, quã pacifica, & quieta eſſet
anima, ſi in humano corpore à Deo
illuminata, ſine ſenſibus viueret! vel
potius, ſi à ſenſibus iſtis voluptarie
alienata, eis vti deſpiceret. Cæcos
quotidie intellectu ſubtiliores &
perſpicaciores videmus, propterea
quia anima intra ſeipſam collecta,
ſuo naturali lumine fortius viget:
vnde ſi Platoni credimus, nihil eſt
quod magis hominẽ infatuet, & à ve
ra ſapiẽtia alienet, quã corporalium
ſenſuũ nimia curioſitas: ab hac ſitis
& rabies illa mortaliũ inexplebilis.
O anima miſera & fatua, quid anxia
ris? quid fatigaris? quid ſatietatẽ quę
ris, vbi non eſt? An ignoras quòd
aqua iſta maris ſalſa & turbida ſitim
nõ ſedat, ſed prouocat? nõ extinguit,
ſed incẽdit? nõ refrigerat, ſed inflam
mat? Vt quid cęca & inſipiẽs relicto
tuo naturali potu, alienũ & extra-
neum quęris? hęc aqua quã ſitis, por
corum nõ ſpirituũ potus eſt. Quid ti
bi & diuitijs? quid tibi & auro, & ar
gẽto, & voluptatibꝰ obſcœnis? Egre
dere egredere de tabernaculo iſto,
& videbis quã lõgè ſint omnia hæc
à te: quã nihil ad te pertineant, quæ
tam anxiè & miſerè cõcupiſcis. Hic
eſt maximus mortaliũ error, ꝙ cùm
homo ex anima & corpore cõſtet,
& nobilior multò principaliorque
pars hominis anima ſit, hac contem
pta ſolis nutriendis, vegetandis, im-
pinguãdisq; corporibus tota vita in-
cũbunt. Sicut Iob de adultero ait. Pa
uit ſterilẽ, & quæ nõ parit: & viduæ Iob. 24. d
non benefecit. Vnde anima ſuo nati
uo illo cibo potuq; priuata ſemper
arida, ſitibũda, famelica, per corpo-
reas creaturas vagatur, mẽdicans ab
eis aquę guttulas, vt refrigeret ſi-
tim ſuam. Quàm potenter dominus
per prophetam ſuper hoc mortaliũ
errore exclamat! Obſtupeſcite cæli Hie. 2. e
ſuper hoc, & portæ eius deſolamini
vehemẽter: duo enim mala fecit po-
pulus meus. Me dereliquerunt fon-
tẽ aquæ viuę, & foderunt ſibi ciſter
nas diſsipatas, quæ continere nõ va-
lent aquas. Aquam mũdiſsimã, lim-
pidiſsimam, clariſsimã, dulciſsimã,
ſaluberrimã fontis vitę gratis obla-
tam neglexerũt, & cũ magno labo-
re foderũt ſibi ciſternas perforatas,
vt bibant ex eis aquam turbidã, fœ-
tidã, putridam, mortiferã, venenatã:
Quãta cæcitas, quãta ſtultitia hæc!
Verè ciſterna diſsipata, honor: ci-
ſterna perforata, voluptas, diui-
tię, & omnis proſperitas mũdialis:
non valet aquam continere: triduo
placet, & ſtatim euaneſcit omnis

illa

illa cõſolatio,& faſtiditur,& diſpli-
cet. Experientiam conſulito, mul-
to tempore laboraſti, & ſudaſti, vt
dignitatem, vel officium, vel epiſco
patũ obtineas: quo obtento, poſt mẽ
ſem vel annũ eum pro nihilo habes,
et faſtidis: anxiè deſideraſti mulierẽ
tibi gratá et dilectá in vxorẽ accipe
re: accipis eam,& poſt modicum vel
contemnis, vel negligis: vidiſti pul-
chrã hæreditatẽ, placuit oculis tuis,
& multo pretio emiſti eam ad mo-
dicũ lætatus es, & ſtatim viluit. Ta-
lis enim eſt omniũ temporalium bo
norũ cõditio, vt Gregorius ait, non
habita deſiderãtur, habita faſtidiun
tur. Solus Deus eſt qui quò plus gu-
ſtatur, eò amplius eſurietur: ſicut ipſe
Eccleſ. 24.c ait. Qui edunt me, adhuc eſurient: et
qui bibũt me, adhuc ſitient. Omnis
itaq; proſperitas mundialis ciſterna
perforata eſt, aquã illã putridam &
fœtidã voluptatis, quã ad modicum
exhibet, diu in ſe cõtinere nõ valẽs,
pro qua fontẽ purũ & perennem cõ
temnere, extremę omnino demẽtię
eſt. Sed vnde obſecro iſta mundano
rum tã miſerãda & odibilis cæcitas,
vt tã anxiè hęc inania & tranſitoria
diligãt? Vtiq; (vt Bernardus ait) ex va
lidiſsima fame: anima quæ proprio
cibo nõ paſcitur, auidè quærit alie-
nũ: ſicut homo famelicus, herbas &
radices arborum fame cogente edit,
quæ tamẽ nõ humanus, ſed beſtialis
cibus ſunt. Si homines mũdani & vo
luptuoſi ſpirituales cõſolationes, pu
riſsimas & ſuauiſsimas deguſtaſſent,
has viles & abiectas illico deſpice-
rẽt: nã guſtato ſpiritu, deſipit omnis
caro. Multo nãq; maiores & fortio-
res ſunt delectationes in ſpiritu, quã
in carne. Abſit abſit (ait Bernardus)
vt venenũ iſtud temporalis volupta
tis, balſamo illi pretioſiſsimo, & vi-
no puriſsimo ſpiritualis delectatio-
nis cõparetur. Quo enim anima cor
pore melior eſt, eò maior ac pretio-
ſior eſt animæ quã corporis delecta-
tio: ſed qui illam ignorant, quærunt
iſtã. Quàm pulchrè idem Bernardus
in declamationibus temulentã iſtã
rabiem humanæ cupiditatis depin-
git, dicens. Vidi ego aliquãdo quin-
que viros, quid ni phreneticos arbi-
trarer? primus ſi quidẽ buccis tumẽ
tibus marinã maſticabat arenã: ſe-
cũdus ſulphureo aſtans lacui, exha-
lantem teterrimũ fœtidiſsimũq; ge-
ſtiebat haurire vaporẽ: porrò tertius
fornaci incubãs vehemẽter accẽſæ,
micantes ſcintillas hiantibus excipe
re faucibus lætabatur: quartus ſupra
pinnaculũ tẽpli reſidens, leuioris au
rę ſpiritũ aperto attrahebat ore, etſi
quo minus influere videretur, fla-
bello ſibi vẽtum ipſe ciebat, ac ſi to-
tum ſperaret aërem deglutire: quin
tus ſeorſum poſitus ridebat cęteros,
ipſe quoq; ridẽdus, & maximè: pro-
prias enim carnes incredibili quodã
ſtudio ſugere laborabat, nunc ma-
nus, nunc brachium, nũc alias partes
applicãs ori. Miſeratus homines, cau
ſamq; miſeriæ ſciſcitatus à ſingulis,
vnam omnibus eſſe reperio, validiſ-
ſimam vtique famem: tum verò
macilentas eorũ facies contẽplatus,
recordabar prophetæ gemẽtis miſe
Pſ.101 rabiliter, & dicẽtis. Aruit cor meũ,
quia oblitus ſum comedere panem
meũ. Hæc Bernardus. Quid hæc tã
mõſtrifica, & portentoſa viſio inſi-
nuet, in aperto eſt. Qui enim auidè
aridã mandebat arenã auarus eſt, qui
auro & argẽto nõ ſatiatur: qui fœti-
dum hauriebat fœtorẽ, libidinoſus:
qui fæculẽto delectatur amplexu,
qui auiditate ſũma prodeũtes è for-
nace ſcintillas hianti ore ſuſcipiebat

iracundus;qui furoris paſcitur igne, quivéro buccas implebat,ſuperbus. Oſee.12 a De quo propheta:ephraim paſcitur vento:qui cęteros irridens,propriis Sed ibi legitur paſcit vētum. carnes dentibus laniabat, inuidus: qui aliena proſperitate tabeſcit atq; liqueſcit. Erat autem vniuerſæ huius infelicitatis & miſeriæ cauſa, vt ipſe ait, validiſsima fames: non enim tam horrendis cibis inhiarēt, ſi proprio hō fuiſſet alimēto priuati. Anima quippe quādiu in mortali corpore viuit, ſine cōſolatione eſſe nō poteſt. Qui ergo ſpirituales cōſolationes ignorat, carnales perquirat neceſſe eſt. Sic ſic deluditur humana fragilitas,ſic miſerū genus hominū poſt vanitatē ſeducitur,&ſpiritualis anima angelicis ſpiritibus quā ſimillima talibus paſcitur alimentis. O miſerandam nimis,lamentandamq; rationalis naturæ deiectionem. Felices ò virgines Chriſti, quas pietas diuina de hac cæcitate, & poteſtate tenebrarum ereptas, et in regnum Col.1.b filij dilectionis ſuæ tranſtulit, & ad Cāti.4. d aquarum viuentium puteum traxit, vt die ac nocte hauriatis aquas in Eſa.12.a gaudio, de fontibus ſaluatoris, ſacro videlicet euangelio, & ſcripturis ſanctis. In hoc verſamini, in hoc ſudate,in hoc vniuerſam vitam expendite:hęc pars veſtra,hoc officiū, hoc munus: in hoc poſitæ eſtis, ad hoc religionem intraſtis, propter hoc ab omnibus ſeculi ſolicitudinibus,à domus et familiæ regimine, à nutriendorum filiorum labore immunes eſtis, vt vacetis et videatis, ps. 99 quoniā ſuauis eſt dominus. Pudeat, pudeat,à ſecularibus vinci,vt maiori ſolicitudine ipſi aquam peſtilentiæ,quā vos aquam vitę, perquirāt. Siue ergo legitis,ſiue oratis, ſiue in choro pſallitis,ſiue in cella ſpiritua-

le quidpiam cogitatis, hoc vnum agite, hoc vnum quærite vt guſtetis, & guſtando videatis,quoniam ſuauis eſt dominus. Ecce Chriſtus ad os putei ſedet,ſolitarium inuenietis,nolite eum in frequentia populi quærere:in ſecreto cubiculi ſolum ſolę perquirite,aquam viuam ab eo petite, hydriam deponite, ad vorū haurite, & vſq; ad ſummum implete: gratis vobis dabitur, nullo pretio, nulla mercede, tantùm petite, amate, deſiderate. Ipſe vos prouocat,ipſe inuitat,dicens. Qui ſitit, veniat & bibat:accipiat aquā vitæ gratis.&.per prophetam: omnes ſitientes venite ad aquas,emite abſq; argētō,& abſque vlla commutatione,vinum ſcilicet ſpiritus,& ſapiētiæ lac: hoc ſolum erit pretium,vt velitis.O magnificum largitorē,pro ſolo deſiderio porrigit eam: quia & ipſe magis dare,quā nos accipere deſiderat. Vnde (vt Ioannes ait) in nouiſsimo die magnæ feſtiuitatis ſtabat Ieſus & clamabat, ſi quis ſitit veniat ad me & bibat: qui enim credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina aquæ viuę ex ventre eius fluent. Quanta bonitas,quanta magnificentia! Dat, & gratis dat, & clamore valido nos inuitat, vt accipiamus eam. Nam præ nimio animarum zelo, & præ mundanæ cæcitatis multo dolore, ſtabat in populi frequentia, & velut pręco clamabat. O filij Adā, famelici & ſitibundi, vt quid appenditis argentum veſtrum, & non in panibus? & laborem veſtrum, & non in ſaturitate? Vt quid ò miſeri ambulatis in via Ægypti, vt bibatis aquam turbidā, &non ſatiantem? Si quis ſitit veniat ad me & bibat: bibat & ſatietur, & ſitim ſuam expleat. Qui enim credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina

Ioā.7.f. Eſa.55.a Ioā.7.f. Eſa.55.a Hie.2.d

de

de ventre eius fluent aquæ viuæ: nõ opus erit ei exterius à creaturis guttulas cõſolationis, & voluptatis mẽdicare. Ego in medio cordis eius venas aquarũm immenſæ delectationis aperiã, & flumina ingentia miræ voluptatis educam. Intrà ſe inueniet, quod foris vagando quærebat. Quã notum & quam exploratũ eſt hoc viris religioſis, ſolitudinis amatoribus, qui ſpiritualibus exercitijs vacare conſueuerunt: Quę eſt enim vniuerſa mundi voluptas, aut iucũditas, ad eam quã intra ſe, cella recõditus religioſus inuenit? Expertis loquor: non opus eſt in hoc diutius immorari. Et ne aliquis ſcrupulus ſuper hoc remaneret, euãgeliſta Christi dictum expoſuit, dicens. Hoc autem dicebat de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum: hic eſt ille fons aquæ viuæ, vnde ſpiritualium conſolationum, & gaudiorũ torrentes inundant. Et meritò aqua viua nuncupatur, quòd animã quã irrigat, & omnes eius vires & potentias, feruore ſuo excitet & viuificet. Da mihi quandam religioſam, quam inhabitet ſpiritus Domini, quàm viua, quàm feruẽs, quàm hilaris, quàm iucunda, quàm agilis & prompta ad omne opus bonum incedit? E contrario, ſi aqua ſpiritus deſit, & mẽns et ratio, et ſenſus hebet, & torpet: vt meritò dicere poſſit cum propheta: anima mea ſicut

ps.142. terra ſine aqua tibi. Arida quippe eſt facies animæ, quam pluuia illa

ps.67. voluntaria de cælo non irrigat. Et ſicut aqua terræ ſitienti infuſa, eam floribus, frondibus, herbis virentibus veſtit, et ornat: ſic aqua iſta, animam quam perfundit, in amœniſſimum hortum, et paradiſum delectabilem vertit. Sicut propheta ait. Eris

Eſai.58. d

quaſi hortus irriguus, cui non deficient aquæ. Quis explicare ſufficiet, quibus affectibus & deſiderijs, anima Deo dedita ſeruecat? quanta ſpiritualium gaudiorum, et conſolationum abundantia, cor eius ſcateat? Quã pulchrę à domino ſonti comparata eſt! eo, quòd in ſimilitudinẽ fontis tota ferueat, ebulliat, et ſaliat. Tanta enim donorum cæleſtium, et ſpiritualium chariſmatum redundantia interdum eam dominus replere dignatur, vt non ſufficiat ipſa portare quod infunditur, ſed aut pectus ab illo ſpiritꝰ feruore diſrumpi videatur, aut ipſa in ecſtaſim penitus rapiatur. Vnde per Eſaiam do-

Eſai.48 d

minus ait. Vtinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris: & fuiſſet ſemẽ tuum ſicut arena maris, et ſtirps vteri tui vt lapilli eius. Felix anima, quam ſic domi- ps.20.

nus in benedictionibus dulcedinis præuenit. Vnde hæc tam nimia redundantia? Vtique ex gutta illa gratiæ quã Deus arenti animæ infudit: illa facta eſt in ea fons exuberantiſſimus & feruentiſſimus, fons perennis & ſempiternus. Omnis quippe illa gaudiorum affluentia, quæ in anima beata Deo coniuncta, ex mẽtis vtero ſcaturit, ex hac aquæ guttula proceſſit, quæ ſẽper adaucta meritis, in fontem ingentiſſimum creuit. Quæ bene in vitam æternam ſalire dicitur, quòd & hic deſideria animæ in vitã æternã rapiat, & poſtmodum ipſam animam in vitã ęternã prouehat. Sicut enim radius ſolis vaporibus terrenis & aqueis impreſſus, eos purificat et leuificat, et verſus fontem ſuum, id eſt, ſolẽ à quo proceſſit ſurſum rapit, et ſubleuat: ſic ſpiritus domini lenta deſideria, et

grauia à terrenis purgata, & mūdata, in Deum à quo proceſsit, rapit & trahit. Eia igitur virgines Deo dicatæ, aquam iſtam viuam cum omni diligētia perquirite: nihil vobis graue aut difficile ſit, dummodo venā iſtam pretioſam, & puteum aquarū
Cāt.4.d viuentium intra voſipſas inueniātis. Die ac nocte in hoc ſudate & laborate, rupem cordis veſtri duriſsimam aculeato intellectus ſpiculo, meditando, legendo, orādo, aſsidue rumpite, & perfodite, donec aquā iſtam reperiatis: & cùm inueneritis eam, cum omni ſolicitudine cuſtodite. Aſtant enim vndique allophyli qui puteum obſtruant & obturent.
Gen.26 d.&c Figura notiſsima eſt, Iſaac patriarcha dum terrā illam promiſsionis colonus inhabitaret, præ nimia terræ ſiccitate, puteos effodere ad bibēdum, familiæ & gregibus ſuis, aquarum defectu, compellebatur: quos allophyli terræ incolæ noctu puluere & cœno, inuidia forſitan moti, excæcabant & obſtruebant. Sed neque ille à puteorū foſſura quieuit, donec inuenit puteum latitudinis, quem præ nimia aquarum redūdantia, allophyli obturare non potuerunt. Ita & vos facite, hūc magnum patriarcham imitamini. Iſaac riſus interpretatur, & bene deſignat ſpi-
Prouer. 15.b ritualem animam, quæ quaſi iuge conuiuium, plena omni gaudio & lætitia Deo ſeruit: non eſt enim vera & plena lætitia, niſi in bona conſcientia. Hæc anima interdum meditationis aculeo perfodit ſaluberrimum puteum, ſacro paſsionis Chriſti myſterio medullitus cogitato: ex quo aquam lachrymarum piæ compaſsionis ac deuotionis ſibi quotidie haurit: ſed dæmones inuidi, ſtatim negotiorum, aut curarum tēporalium puluere iniecto, puteum iſtū obſtruunt: vſque adeò vt die altera in hac tam pia & ſalubri meditatione, neque vnam guttam lachrymarum inueniat. Perfodit ergo anxia puteum alterum, aſsidua peccatorū ſuorum meditatione, in quo doloris & contritionis mirabilem lachrymarum affluentiam reperit: ſed allophyli hunc rixarum & contētionum paleis obturant, vt ſequēti die nullam in eo ſtillam compunctionis reperiat. Inſtat autem, & ne ſic deficit, ſed incœpto operi inſiſtit, et charitatis Dei, beneficiorumq́; eius, & gloriæ ſibi oblatæ & immenſæ illius pietatis erga ſe memor, quātum poteſt meditando, contemplando, intra ſe alium puteum perfodit: ex quo ſuauiſsimam & dulciſsimam lachrymarū, gaudij, & exultationis aquam ſibi exhaurit: ſed allophyli ſtatim iniecto cœno & luto fœtidiſſimo carnalis delectationis, eum obturant: vſque adeò, vt ſequenti die nullam in eo ſtillam delectationis reperiat. Quid ergo faciet huiuſmodi anima? Meo conſilio non ceſſet, non deficiat à puteorum foſſura, donec latitudinis, id eſt charitatis puteum reperiat. Hunc enim non valent allophyli, toto mundi puluere atque luto cæcare. Tanto namq; impetu & redundantia eſſluit, vt quicquid terrenum immittatur, pellat eminus, atque reijciat. Vnde apoſtolus. Quis nos ſeparabit à charitate Rom.8.f.
Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Quaſi dicat, quid horum poterit diuinæ charitatis fontem obcæcare? Et conſequenter adiūgit. Certus ſum enim, quòd neque mors, neque vita, neq; angeli, neque principatus, neque virtutes,

tes, neque inſtantia, neq; futura, neque fortitudo, neque altitudo, neq; profundum, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu: hæ enim ſũt
Cãt. 4 d aquæ, quæ fluũt impetu de Libano, id eſt de corde puro, candido, mundiſsimo, tanta redundantia & tanto impetu, vt ex corde ſaliant in vitam æternam, & animam deuotam ſecũ rapiant in gloriam: ad quã nós perducat. Amen.

DOMINICA QVARTA quadrageſimæ.

ECce adſum promiſsioni meæ: de fructibus cõfeſſionis dicere hodie promiſi, hoc proſequamur auxiliante Dei gratia, ad quam impetrandam, ſanctam virginem ſalutemus. Inter multos & eximios confeſsionis fructus, placuit hodie charitati veſtræ ſeptem præcipuos exponere, nam omnes quis ſufficeret? non quidem vt ſciatis tantũ, non hoc intẽdo: ſed vt eis cognitis, exomologeſin frequẽtetis. Hic erit ſermonis finis, hic fruct⁹, hoc intẽdimus, hoc quærimus, hoc rogamus, & obſecramus. O quis mihi cõcederet, vt poſſem tam ſalubrẽ conſilium toti regno perſuadere, & in priſtinam illam conſuetudinem Chriſtianum populum reuocare. Verè ſi hoc me præſtare poſſe confiderem, huic ſoli negotio vacarem: ſed iam ipſos fructus attẽdamus. ¶ Primus eſt æternę vitæ, vt ita dixerim, aliqualis certitudo, ſaltem coniecturalis: nam maior citra miraculum haberi in hac vita non poteſt. Nam quandiu peccator non confitetur, in magno periculo eſt: ſed ſi doluit, & cum propoſito firmo non iterandi peccatum, ad confeſsionẽ acceſsit, iam fecit quod in ſe eſt: & faciẽti quod in ſe eſt, deus dat gratiam. Non quòd plenam de hoc ſecuritatem quiſpiam habeat in hac vita, ſed ſi non plenam habet ſecuritatem, certè multam conſequitur confitendo fiduciam: hoc enim ſolum Deus poſtulat pro peccato, neque ſuæ deerit promiſsioni Deus. ¶ Et licet contritio ſola cum propoſito confitendi ſufficiat ad veniam, tamen ſicut ſuperiori ſermone diximus, non eſt omnino tuta conſcientia, ſi cõfeſsio negligatur. Scriptum
eſt, Deus nõ iudicat bis in idipſum. Naum. 1 ex verſione ſeptuaginta
Si ergo hîc in foro Chriſti à ſacerdote iudicandus acceſſeris, in futuro Chriſti tremẽdo iudicio pro his quę in hoc foro dimiſſa fuerint proculdubio nõ damnaberis. Quis renuat aſtare ſacerdoti iudicandus in ſecreto, ne ad Chriſti tribunal, ſeuero & terribili examine iudicetur in publico? Audiſtis ſępiſsimè in euãgelio nobis à domino commẽdatum;
vigilate, eſtote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Mar. 13. d
Niſi hoc noſtra multum intereſſet, non eſſet conſilium hoc toties à domino repetitum. Et quænam eſt, obſecro, iſta hominis ad mortem præparatio, niſi cum dolore peccatorũ frequentata cõfeſsio? Qui hoc agit in tuto eſt, qui negligit in periculo. Sed in quo periculo? non vitæ temporalis, ſed damnationis æternæ. O quantũ intereſt morti ad mortẽ: ſed tu ſaltẽ ſic eſto pro æterna, quæ poteſt fugi, ſolicitus, ſicut pro tẽporali quæ euitari non poteſt, homines ſolicitantur. ¶ Secundus fructus eſt quies animæ: nam confeſsio maximè pacat & extinguit illum remor

ſum

ſum,& vermem intus rodentem cõ
ſcientiam: qui ſi modò extinctus nõ
fuerit, poſtea in æternum animam
morſibus lacerabit. De quo Eſaias.
Eſai.66. g Vermis eorum (inquit) non morie-
tur. Hunc autem experientia teſte,
nihil mortificat ſicut cõfeſsio pec-
catorum. Etiam ſi doleas, & pœni-
teas,& ieiunes,& innumeras eleemo
ſynas facias, non ſic quietatur con-
ſcientia,& peccatorum onere suble-
uatur, ſicut ſi ad hoc ſacramentum
contritus accedas. Vnde in hoc ap-
paret virtus huius ſacramenti, quod
nihil ſic animam oneratam alleuat
ſicut ipſum. Sicut enim ſtomachus
corruptis humoribus & putridis ple
nus, donec euomat anxiè laborat,
ſic donec per confeſsionem pecca-
ta ſua homo euomuerit, cõſcientia
non quietatur. Ac propterea qui fre
quentare confeſsionem conſueue-
runt, magnum tormentum,& incre
dibile pondus ſentiunt, ſi aliquo im
pedimẽto vel occaſione differatur.
Vnde hęc vel ipſa cõſcientiæ alleua
tio & quietatio ſola, ſufficere debue
rat ad eius frequentationẽ,&c. Ter
tius fructus eſt facilitas veniæ: tantò
enim grauiora ſunt peccata, quantò
diutius infelicem animam detinent
alligatam, teſte Gregorio. Et ſicut
ait Chryſoſtomus in libro de prępa
ratione lapſi, cecidiſſe non ita malũ
eſt, ſicut poſt lapſum iacere & non
reſurgere,& cum quadam veluti vo
luptate iam ac reſolutione peccare:
peccare enim fragilitatis eſt, in pec-
cato verò perſeuerare,& nolle reme
dium quærere contemptus. Plus er
go interdum Deo diſplicet illa ne-
gligentia, quàm culpa. Vnde & ipſe
quaſi de hoc increpans peccatorem
pſ.40 per prophetam ait. Nunquid qui ca
dit non adijciet vt reſurgat? Et per
Hieremiã. Hæc dicit dominus, nun Hie.8.b
quid qui cadit non reſurget? & qui
auerſus eſt non reuertetur? Quare
ergo auerſus eſt populus iſte auer-
ſione contẽtioſa, id eſt, dura & perti
naci? Vnde hoc maximè curandum
eſt nobis, ne pereamus: facilius enim
eſt in ægritudinẽ non incidere, quã
morbum curare. Sed ex quo fragi-
les ſumus, & ad cadendũ procliues,
ſecundum conſilium eſt, vt ſimus e-
tiam diligentes ad reſurgendũ: hæc
enim pœnitentię acceleratio, nobis
à Deo reputabitur ad iuſtitiam. Scri
ptum eſt enim. Septies in die cadit prouer. 24.b
iuſtus. Si iuſtus, quomodo toties ca-
dit? & ſi toties cadit, quomodo iuſtus?
Vtique quia non meretur nomẽ iu-
ſti amittere, teſte Hieronymo, qui
licet ita fragilis fuit, vt ſepties cade-
ret: ſic tamen diligens fuit, vt ſepties
in die reſurgeret. Et Auguſtinus in
regula, præfert illum qui ſæpius ira-
ſcitur & veniam petit illico, illi qui
tardius iraſcitur,& ad veniam petẽ
dam tardius inclinatur. Quartus fru
ctus eſt euitatio culpæ: nam vt ait
Gregorius, peccatum quod per pœ
nitentiam citò non deletur, ſuo pon
dere ad aliud trahit. Et Ioannes in
Apocalypſi. Qui in ſordibus eſt, ſor Apo.22 c
deſcat adhuc. Anima enim peccato
ſordida no veretur amplius ſordida
ri, ſed poſtquam mũdam ſe viderit
à malis, peccatorum ſordes multum
refugit. Sicut in canticis dicitur, la- Cãt.5.a.
ui pedes meos, quomodo inqui-
nabo illos? Vnde euenire ſolet, vt
qui peccata commiſſa curare negli-
gunt, quaſi rupto rationis & timoris
muro, malitia & nequitia repleãtur
vſque ad ſummum. Abyſſus enim pſ.41.
abyſſum inuocat: & piloſus clamat
alter ad alterũm, ſicut ait Eſaias. Vir Eſai.34 d
tus quoque noſtra ad reſiſtendũ pec

catis

catis per ſe fragilis eſt, ſicut idẽ pro-
Eſai.1.g pheta ait. Erit fortitudo veſtra, ſicut fauilla: & niſi iuuetur à gratia, diu vitiorum impulſum ſuſtinere non valet. Quo fit, vt anima quæ in peccato eſt à gratia deſtituta, diu euadere vlteriora peccata nõ poſsit. Quintus fructus eſt examinatio conſcientię: quomodo enim poteſt bene examinari conſcientia ad annum? Ecce quod hodie facimus cras obliuiſcimur, & eorũ quæ geſsi anno præterito nunc recordabor? quòd ſi crimina opere perpetrata in memoria fuerunt, de his tamen quæ perperã cogitaui, & deſideraui, quomodo reminiſcar? Propter hoc qui ad annum differunt confeſsionem, vix decimam ſuorum peccatorum partem recordantur. Quòd ſi dixeris, peccata quę in memoriam non veniunt, Deus ignoſcit: fateor, ita eſt, ſi debitam in peccatis rememorandis diligentiam adhibueris: alias peccatum per negligentiam & incuriam oblitum, per ſacramentum pœnitentiæ non deletur. Vnde autem ſcis, ſi ſufficientem & debitam pro tempore reminiſcendorum peccatorum diligentiam adhibuiſti? quis nouit quãto examine opus ſit, vt recorderis ad annum? Inde ergo timor & ſcrupulus non modicus remanet in conſcientia confeſsionẽ differentis, qui in frequentãtibus locum nõ habet: ac propterea non eſt ita ſecurus de venia qui confeſsionem differt, ſicut qui frequentat. Sextus fructus eſt conſeruatio meritorum: nam dũ homo eſt in peccato, bona opera ei nihil conferunt ad gloriam, ſed vitam cum operibus perdit: cùm enim ipſe ſit abominabilis, eius opera deo
Gñ.4.a non placẽt: ſicut in Geneſi legimus, quòd reſpexit dominus ad Abel, & ad munera eius. Et quanta perditio hæc? Si autem confiteatur ſtatim, & exeat à peccato, totum quod viuit lucratur, & Dei amicus efficitur. Septimus fructus eſt augmentatio gratiæ hîc, et poſtmodum gloriæ. Nam cùm ex doctorum ſententia, ſacramentum ex opere operato gratiam conferat, quoties dignè ſuſcipitur toties gratia augetur, & ex conſequenti gloria. Quantum putas lucrum, vnum gradum gloriæ acquirere in perpetuum? Vnde propter hoc, & ſi mortalia peccata deeſsẽt, ſalubre conſilium eſſet frequentare cõfeſsionem: Deus enim pius & magnificus, dolentibus pro commiſsis et confitentibus, non ſolùm veniam peccatorum, quã expoſtulant, concedit, ſed etiam gratiam ſuperaddit. Hos & alios fructus ex vſu & frequentia ſacramentalis confeſsionis accipimus, quando verè pœnitentes ad hoc pœnitentiæ ſacramẽtum accedimus. Vtinam vtinam velletis experiri quod dicimus: probate obſecro, & videbitis quanta ſit animæ conſolatio, quanta conſcientiæ ſecuritas & tranquillitas, quanta reformatio vitæ, quanta veniæ apud Deum fiducia, quod leuamen cordis, quę perſonæ mutatio, quanta denique vtilitas in reſiſtentia peccatorum, in facilitate bonorum operum, in correctione morum, in deuotionis augmento, in teneritudine ſpiritus, in viuacitate intellectus, in puritate conſcientiæ, in lætitia animæ, in ſpiritus pinguedine, in omnibus denique ſpiritualibus bonis, quæ conferunt ad ęternam ſalutem. Quid nanque deeſſe poteſt menti, quã Deus ſemper inhabitat? quæ tota animæ intentione quotidie ſe purificat, & ſcopis confeſsionis ſe

emũdat?

emundat, vt Dei habitaculum fiat?
ps.76.b Sicut propheta ait. Memor fui Dei,
& ſcopebam ſpiritum meum. Deni
que vt vno verbo omnia concludã,
quantum diſtat inter templum Dei
purum & ſanctum, & ſtabulũ diabo
li fœtidum & ſordidum, tantum in-
tereſt inter illum, qui aſsiduè ani-
mam ſuam purificat, & renouat ſa-
cramentis, vt Dei munda inhabita-
tio fiat, & illum qui toto anno in ſor
dibus peccatorum ſordeſcit.

Sed dum hos confeſsionis fructus
tam multis ediſſero, atque vobis cõ-
mendo, quod vnuſquiſque veſtrum
mẽte pertractet, dicetis fortè in cor-
dibus veſtris: quanta iſte de confeſ-
ſione multiplicat? nunquid non plu
rimos videmus frequenter peccata
ſua confitentes, & aſsiduè etiam ce
lebrantes, tepidos, vitioſos, diſſolu-
tos, nihil tale vita monſtrantes, qua-
le hic de frequentantibus confeſsio
nem promittit? Certè vt dicitis, ita
eſt: & valde doleo, quia ita eſt: ſed &
quemadmodum ego dixi, iſti ſacra-
mentum pœnitentiæ frequenter ſu
ſcipiunt, ſed eius fructum non perci
piunt: quia indignè, & tepidè, ſine
dolore & conpunctione accedunt.
Hi ſacerdoti ſuorum peccatorum
hiſtoriam, quaſi per otium narrãt,
nullus gemitus, nulla lachryma, nul
la compunctio: ſed ſicut propheta
Oſeę.10 ait, vitula Ephraim docta diligere
e trituram: qui profectò ſi cum vero
animi dolore, & conſequendæ ve-
niæ deſiderio, & firmo emendatio-
nis propoſito confiterentur, multo
plura ac maiora, quàm promiſimus
dona conſequerentur. Vnde operæ
pretium eſt oſtendere, qualis debeat
eſſe confeſsio, & quales conditiones
habere debeat, vt huiuſmodi fructi-
bus pœnitens potiatur. &c. Has au-
tem conditiones propheta vno ver-
ſu comprehendit, quando ait. Dixi,
confitebor aduerſum me iniuſtitiã ps.31
meam domino: & tu remiſiſti impie
tatẽ peccati mei. Dixi, id eſt ſtatui,
propoſui: quo verbo prima confeſ-
ſionis conditio innoteſcit, ſcilicet,
quòd ſit præmeditata. Vnde qui ve
niũt in pręmeditati dimittẽdi ſunt,
vt examinent prius conſcientias a-
pud ſe, & ſic reuertantur ad ſacerdo
tem. Nam qualis erit illius cõfeſsio,
qui ſolùm cõfiteri cogitat, quod ad
ſacerdotis pedes memoriæ ſuæ oc-
currerit. Hoc autem peccatorũ ſcru
tinium ſecundum tempus quod di-
latata eſt cõfeſsio, & perſonæ quali-
tatem, adhibendum eſt, ſicut in ne-
gotio arduo & momentoſo: neque
ſolũ prius rememoranda ſunt deli-
cta, ſed etiam contritio procurãda:
ad pedes enim confeſſoris rarus eſt
qui pœniteat prout debet. Neq; ſuffi
cit propoſitum pœnitendi, ſed opor
tet vt confeſsionem ipſam aut præ-
ceſſerit, aut comitetur dolor delicto
rum. Oportet etiam tertiò, ante con
feſsionem firmum & verum conti-
nendi à peccatis propoſitum perqui
rere, & an verè illud habeas diſcu-
tere: quo naufragio multæ animæ
ſubmerguntur. In his tribus debita
præparatio ad confeſsionem conſi-
ſtit: ſcilicet, in ſcrutinio, & dolore
peccatorum, & propoſito non pec-
candi: quæ ante confeſsionem dili-
gentiſsimè procurandæ ſunt. Confi-
tebor, ſecundam hîc intellige condi
tionem; ſcilicet quòd ſit clara, nuda,
& aperta, non velata, non palliata,
nõ aliquo ſuco colorata intẽtio pœ
nitentis, ſic vt nudũ ſi poſſet cor ſuũ
ſacerdoti monſtraret, vt animæ ſuæ
vulnera ſicut ipſe nouit, agnoſcat.
Confitebor, inquit. Tu confitere, tu
reuela,

reuela, non ſacerdoti hoc munus cõmittas. Sunt enim plerique in rebus ſecularibus diſertiſsimi, ad ſola con fitenda delicta muti. Aduerſum me. Hic tertia conditio datur intelligi: ſcilicet, quòd ſit accuſatoria. Aggraua, exaggera quantum potes peccata tua: nunquam enim pro merito te accuſabis: excedit enim eloquij noſtri facultatem omne delictum, ſi be-
Iob. 10. a ne penſetur. Vnde Iob. Dimittã (inquit) aduerſum me eloquium meũ, & ſoluã linguæ meæ habenas, vt cõtra me accuſando loquatur. Loquar in amaritudine animæ meæ, & dicã Deo, noli me cõdemnare: ego enim mihi non parco, ſed prout poſſum, cor ante me condemno: ego me iudico, ne me iudices. Caue caue, ne declines cor tuum in malitiam, ad
Ps. 140. excuſandas excuſationes in peccatis: ne culpam tuam in mulierem, vel in ſerpentem reijcias, vt Adam,
Gñ. 3. c. hoc eſt in carnem, vel diaboli ſuggeſtionem. Exemplum mihi Adã ait
Zach. 13 c propheta: in illo diſce quantũ obeſt excuſatio delictorum. Nunquid nõ accuſaturus veniſti, vt quid excuſas? quid pallias? ne ergo dixeris, diabolus me decepit: circumuentus ſum à Satana: grauiſsima fuit tentatio: intolerabilis impulſus carnis meę, paſſio: ſenſualitatis impetus me deiecit: ſed accuſationis cuſpidem verte in te, dicendo, Peccaui, vt malus & iniquus, vt ingratus & impius, quia dei amorem & timorem non habeo, & non ſum dignus leuare oculos meos in cælũ, prę multitudine peccatorũ meorũ, & ſimilia. Iniuſtitiam meã, non alienam. Neminem in confeſſione prodas, neminem accuſes, niſi peccati tui circunſtantia neceſſariò confitenda, requirat. Et tu quantũ ſat eſt, & apud eum qui perſonam non nouerit quam reuelas, ſi poſſibile eſt. Quidam dum ſe iuſtificare prætendunt, fiunt proximi detractores: & vbi quærebant remedium delictorum, peccata accumulant: & diſcedunt à confeſsione deteriores. Dicunt enim odi hominem, & meritò, quia prauus eſt & iniquus: nullus eum poterat tolerare: hæc mala mihi fecit, & ſimilia. Iniuſtitiam meam (inquit) non alienam, non virtutes, non gratias, nõ eleemoſynas. Accuſare te venis, quare te commendas? Iniuſtitiam meam, non longas hiſtorias, non fabulas, &c.

Domino. In hoc verbo multa tanguntur: ſcilicet, quòd confeſsio ſit integra, lachrymoſa & ſecreta. Cùm confeſsio fit, pœnitens non cum homine, ſed cum Deo ſe loqui putat: nam confeſſor ibi, loco Dei eſt. Caueat igitur, ne ex hominis verecundia, aliquot peccatum occultet: nam ſic confeſsio non proderit, imò nouum peccatum fit, & tenetur iterum confiteri. Hoc magnum eſt periculum animarũm: multi enim propter hoc toto ferè tempore vitæ ſuæ in peccato vixerunt: quia iuuentutis tempore ex verecundia nonnulla peccata tacuerunt, quę poſtmodum cõfiteri neglexerunt. Propterquod, ad reſarciendas iuuentutis ignorantias, & plurimos defectus, qui in cõfeſsione fiunt à iuuenibus, ſaluberrimum iudico, in adulta ætate, quãdo iam viget ſenſus & intelligentia, huius ſacramenti aliquam facere generalem confeſsionem ab exordio vitæ ſuæ, cum debito ſtudio & ſolicitudine. Sit etiam lachrymoſa, & dolore affecta. Sic geme, ſic plora, ſicut ſi ſolus coram Deo in oratorio loquereris. Sit etiam ſecreta, nõ ſolùm ex parte confeſſoris (domino enim cõfiteris

fiteris non homini:& ſi homini,non quaſi homini,ſed quaſi Deo, & qui audit non quaſi homo: vnde nulla ratione, nulla violentia, nullo caſu ſacerdoti licet confeſsionem reuelare) ſed ex parte etiam pœnitentis reprehenſibile eſt vulgo prodere. Nonnulli enim ſi non abſoluuntur, vel de aliquo peccato reprehenduntur,conqueruntur poſtea de confeſſario:& quæ ad illorum ſalutem in confeſsione illis dicta ſunt,produnt: quod nunquam faciendum eſt. Si talis fuerit confeſsio, ſi his conditionibus fuerit ornata, attende quid ſequitur. Et tu remiſiſti impietatem peccati mei. Non ſolum leuia & facilia peccata, ſed impietatem peccati mei: id eſt peccata impia, & criminoſa. Nullum eſt enim peccatum adeò graue, quod huius ſacramenti virtute non deleatur. Nam qui dixit, quorum remiſeris peccata, remittuntur eis: non dixit, iſta vel illa, ſed indifferenter omnia. Sit vera confeſsio, non deſit dolor, & omnia dimittentur, non ſolum dum confiteris, ſed etiam dum confiteri cum dolore proponis. Dixi(inquit) cõfitebor, id eſt propoſui confiteri: & tu remiſiſti impietatem peccati mei. O eximia pœnitentium virtus, ô forte lexiuium, quod omnes peccatorum maculas tam facilè diluis, ô vnctio ſalutaris, quæ lepram animæ tam ſuauiter ſanas, ò tiriaca potentiſſima quæ omne virus cordis extinguis. Hoc eſt vnguentum illud nardi piſticæ pretioſæ, quo anima vngitur & ſanatur, & tota domus repletur ex odore vnguenti. Hæc eſt illa aquæ viuæ piſcina, quam mouet angelus per dolorem in corde: in quã qui intrat, per huiuſmodi aquæ motum ſanatur & mundatur ab omnibus plagis & infirmitatibus ſuis. Hęc eſt illa virga Moyſi, qua percuſſum mare concupiſcentiatum exæſtuãs diuiditur in diuiſiones, vt electi Dei ſicco pede promiſsionis in terram pertranſeant. Hęc eſt illa farinula prophetæ, dulces faciens colocynthidas pœnitẽtiarũ amaras. Hic ſal eiuſdem prophetæ aquas ſalſas lachrymarum potabiles faciens. Hæc ſapiens illa mediatrix inter regem & filium Abſalon, id eſt Deum & electũm eius, ipſum reconcilians & reducẽs ad patrem. Hæc filium prodigum miſerum, elõgatum à patre, porcos corporalium ſenſuum paſcẽtem, poſt conſumptam cum meretricibus concupiſcentiarum, ſpiritualium donorum ſubſtantiã, poſt famem & miſeram ſeruitutem vẽrecundantem, reducit ad patrem: & veſtibus ſplendidis, & nouis induit gratiarum, quibus peccando fuerat ante nudatus:& vituli ſaginati, ſplẽdidique conuiuij, in quo mira reſonat ſymphonia participem facit:& paternę hæreditatis, id eſt cæleſtis regni honorem & dignitatem reſtituit:& ſupernorum ciuium in æterna illa beatitudine facit conſortem: quam nobis pręſtare dignetur ipſe Ieſus Chriſtus, Amen.

Ioã.20. e

Ioã.12. a

Ioã.5.a

Exo.14 d

4.reg.4 g

4.reg.2 d

2.regũ. 14

Luc.15. c.d

DEO GRATIAS.

FERIA SEXTA POST quartam dominicam quadrageſimæ.

THEMA:

¶ Voce magna clamauit, Lazare veni foras.

Ioannes. 11.

Hiſtoriam

HIſtoriã primũ euangelicę lectionis vel carptim exponamꝰ, & eandẽ deinde ad mores cõuertemus.

Ecce quem amas. Auguſtinus hęc tractans ait. Non dixerũt, veni & ſana: ſufficit vt noueris, nõ enim amas & deſeris. Noueris ex hoc pro infirmitatibꝰ corporis ſuccincte orare, pro ſalute animæ prolixius.

Nonne duodecim horæ ſunt diei? Se ipſum diẽ, & apoſtolos horas vocat. Vnde latẽter arguit eos inſolẽtiæ, quia ei cõſulere volebãt: ſicut et alibi Petro ait. Vade poſt me ſatana.
Matth. 16.d. Si quis ambulauerit in die, nõ offendit: neq; vos me lucẽ mundi ſequentes, offendetis.

Lazarus amicus noſter dormit. Verè ita eſt, ſi amicus eſt, dormit: inimicus moritur.
Act.7.g Vnde Stephanꝰ obdormiuit in domino. Pſal. Cũ dederit
ps. 126. dilectis ſuis ſomnũ. Dormiebat ei, qui tam facilè eum poterat ſuſcitare à ſepulchro, ſicut dormientẽ à lecto.

Domine ſi fuiſſes hic, &c. Grãdis fides, quæ non ſolũ prohibere mortẽ præſentia ſua, ſed & vitã impetrare defuncto potentẽ fatetur: ſed defecit, quia nõ dare, ſed à Deo impetrare credidit. Hominẽ perfectiſsimũ & maximũ prophetam hæc mulier credebat, ſed Deũ, aut Dei filiũ vnigenitũ neſciebat. Hæc fides dominico colloquio perficitur, vt miraculum fide promereatur.

Reſurget frater tuus. Tẽperamẽto vſus eſt propter infirmitatẽ fœminę.

Scio quia reſurget in nouiſsimo die: non dico hoc, ſed ego ſum reſurrectio & vita, impetrare non egeo, ſed viuificare poſſum quia vita ſum: credis hoc? Hucuſq; te proficere oportet in fide, vt miraculũ videas: vtique domine, illa profitetur, & addit adhuc.

Ego credidi quia tu es Chriſtꝰ, &c. Hęc fides perfecta eſt, quã quia pro-
ſeſſus eſt Petrus, audiuit: beatus es Matth.
Simon Bariona. Mira colloquij vti 16.c.
litas eadem verba mulier protulit illuminãte filio, quæ protulerat Petrus illuminãte patre. Satis eſt Martha, perſta in hac fide, ne cadas ab eã, voca ſororem tuam.

Surrexit citò, &c. Præ amore & deſiderio ſaluatoris, præſentes nobiles cõſolantes, velut pueros ſpernit, & rapido greſſu obuiam dilecto ſuo vadit. Mira harum fœminarum dilectio in Chriſtũ: ecce vocatus grandi neceſsitate non venerat, neque ſe venturum promiſerat, reſponderat verbum quod ad earum intellectum forſitan falſum apparebat. Sic enim illę acceperant domini reſpõſionẽ. Infirmitas hęc non eſt ad mortem, id eſt non morietur frater hac infirmitate. Et tãto cõtemptu neq; offenduntur, neq; ſcãdalizantur in eo, ſed audito eius aduẽtu feruido amore occurrunt ei. Non dicũt: ecce noluit opportunè venire, modò venit: eſt mortuus frater quẽ promiſerat non moriturũ. Nihil tale eis venit in mentẽ, quia eas Chriſti amor penitus poſsidebat. O amoris potentiã ineffabilẽ! quid nõ vincis amor?
Charitas nõ irritatur, non indigna- 1.Cor.13
tur, nõ offenditur, omnia ſuffert, o- c
mnia credit, omnia ſperat: non læditur ab amico, quicquid agat: omnia in bonũ interpretatur: de nullo ſcãdalizatur. Nihil amore fortius, nihil patiẽtius, nihil fidelius. O dñe quomodo probas tuos! quã mirificè tentas eos, vt corũ in te fiduciã oſtẽdas! Eſtote conſtantes fratres mei, quic-

N quid

quid accidat, eſtote firmi, & nolite
deficere, ne amittatis domini con
Deu.13. fidentiam. Tentat vos dominus
a Deus veſter, vt appareat ſi diligi-
Pſ.129. tis eum, aut non. A cuſtodia matu-
tina vſque ad noctem ſperet ani-
ma iuſta in domino: quia cùm mi-
nus putatur, veniet & ſaluabit eam.
Geñ.22 Memento te Abrahæ amici Dei, qui
a probatus à Deo, perfectus inuen-
tus eſt: qui contra ſpem in ſpem cre
Rom.4 didit, & reputatum eſt illi ad iuſti-
c tiam. Occidere iubebatur filium v-
Rom.4 nicum, in quo promiſsiones acce-
a perat, & iuſſa Dei implere para-
tus à promiſsione non diffidit. Me-
Iob.2.b mento te etiam ſanctiſsimi Iob, qui
in ſterquilinio plagatus, fiduciam
non amiſit, neque domini verbe-
ribus irritatus eſt. Vnde ſuadente
Iob.13c vxore diffidentiam, viriliter re-
ſpondit. Etiam ſi occiderit me, in
ipſo ſperabo. Memento te etiam Su
Dañ.13 ſannæ, quæ in vltimo tribulationis
d poſita, cũ iam nullibi pateret reme-
dium, erat fiduciam habens in do-
mino: vnde & liberata eſt. Sic etiam
fœminæ ſanctę, quia probatæ in a-
moris fiducia perſtiterũt, fratris ſu-
ſcitationẽ à domino promeruerũt.
Eccli.2 Vnde Sapiens. Væ his qui perdide-
e runt ſuſtinentiam. Et propheta. Do
Hie.2.g minus obtriuit confidentiam tuam,
& nihil habebis proſperum.

Turbauit ſemetipſum gratis, &
ſponte turbatus eſt, nõ ſicut nos in-
uiti perturbamur.

Infremuit ſpiritu & lachrymatus
eſt. Quòd lachrymatus eſt ad pie-
tatẽ ſpectat, vti nobis pietatis prę-
beret exemplum. Homines enim
ſine pietate, ſine affectione, ſine
fœdere, ſine miſericordia, Apoſto
2. cor.3. lus nequiſsimis annumerat. Vnde
a
Rom.12 ait. Flere cum flentibus, gaudere
c.
cum gaudentibus. Sed quòd infre-
muit altiori indiget ſenſu: magnum
profectò aliquid in pectore Chri-
ſti latebat, vnde fremitus ille pro-
dijt. Sed quid illud ſit, quis agno-
uit? Forte duritiam & pertinaciam
Iudæorum exhorruit, quæ cum
mortuos fœtidos ſuſcitare compel-
lebat, vt tanto miraculo conuer-
tantur: & huius incredulitatis do-
lore percitus, grandi gemitu infre
muit. Vel fortè paſsionis acerbitas
illi, ſicut in horto, tunc oblata eſt,
quia ex illo opere principium ha-
bitura erat: vel in myſterio fremuit
ſemel & iterum, vt hoc ipſo in pec-
catoris ſuſcitatione opus eſſe mon-
ſtraret, vt poſtea dicturi ſumus.

Domine iam fœtet. Ecce quę prius
non interrogata prædixerat. Scio
quia quęcunque popoſceris à Deo,
&c. Modò cùm ad rem ipſam per-
uenitur, à fide deficit, & labaſcit.
Aliud eſt enim dicere, aliud ex-
periri. Multa profitemur, quæ in
conflictu aliter inuenimus. Ieſus au
tem eleuatis oculis orauit: vt nos in
ſimilibus idẽ facere doceret. Sed ne
putetur vitã potiùs impetraſſe, quã
præbuiſſe, orationis cauſã exponit
nõ neceſsitatẽ eſſe, ſed vtilitatem: &
ſtatim prodijt qui fuerat mortuus.
Quantus ſtupor, quantus tremor, o-
mnes præſentes tunc inuaſit! Miror
quòd præ timore non inde aut fuge
runt, aut in terrã ceciderunt. Quem
mortuũ iam fœtentẽ viderant, mo-
dò viuum & ſtantẽ videbant. Quis
animus tantũ potuit horroris ſpecta
culum ſuſtinere? Trepidant apo-
ſtolicæ manus ſoluentes eum, & vix
poſſunt implere mandatum. O Iu-
dæa perfida, quomodo non ad hoc
prodigium cõuerſa es? Mira cęcitas
ſacerdotũ conſiliãtium vt mortem
inferant

inferant vitæ largitori. Quanta nequitia, quanta ſtultitia. Non fuit qui in tanto concilio diceret: quid agitis ô ſacerdotes, quid conſulitis, contra quem armamini? Fœtidos mortuos hic homo ſuſcitat, & vos occidetis eum? Videte ne potius eius ſolo præcepto omnes moriamini: facilius eſt enim præcepto occidere inimicos, quàm verbo ſuſcitare amicos. Sed nullo miraculo perfidia vincitur, nullo prodigio malitia ſuperatur: tanta erat enim hominum iniquorũ inuidia in Chriſtum, & ſic totius nefandi ſenatus oculos malitia obcæcauerat, vt vnde conuerti debuerant, inde fierent nequiores.

Sed hanc eandem hiſtoriam morali tractatione rurſus expediamus. Vt ait Gregorius in homilia, miracula domini ſaluatoris ſic accipienda ſunt, vt in veritate credantur facta, & tamen per ſignificationẽ nobis aliquid innuant: non enim ſolùm miracula ſunt, ſed myſteria. Latet in hac Lazari ſuſcitatione, ſpiritualis ſuſcitatiô peccatoris. Lazarus nanque quatriduanus, fœtidus, & ſepultus, peccatoris typum gerit, non cuiuſque, ſed obſtinati, indurati, corrupti: in quo ratio, mẽs ſenſus, ſyndereſis, vitio ſepulta ſũt. Non eſt in eo humanæ rationis veſtigium, ſed in belluam totus degenerauit. Si quidem vt ait pſalmus.
Ps.72. Prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectũ cordis. Hic fœtore malæ famæ Dei populum inficit, & lædit: vnde ſicut peſtilens ab hominum conſortio ſegregandus eſt, ne contagione peſtifera cæteros perdat. Quatriduanus eſt, quoniam quatuor dies in peccato habet: ſcilicet cõſenſum, opus, cõſuetudinem, & cõtemptum. Impius enim cùm venerit in profundũ malorũ, contemnit. De quibus Sapiens. Qui lętantur cùm male fecerint, & prouer. 18.a.
exultant in rebus peſsimis, horũ difficilis eſt ſuſcitatio: peruerſi enim prouer. 2.c
difficilè corriguntur. Sicut enim fer Eccleſi a
mentatam maſſam in azymam redere difficilimum eſt, ita carnem & mentem fermento peccatorum, & amurca vitiorum infectam, in priſtinam reſtitui munditiam, ſolius Dei opus eſt. Vnde Iob. Quis Iob.14. a
poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, nonne tu qui ſolus es? Et Hieremias. Si po- Hie.13. d
teſt (inquit) AEthiops mutare pellem ſuam, & pardus varietates ſuas, ita & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malũm. Peccator vnius diei aut duorum dierum perfacilè curatur, quia nõ ita omnino peccato infectus eſt, ſed quatriduanus vix vnquã à peccato reſurgit. Ideo per prophetam dominus inquit. Su Amos. 1.a.
per tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor, non conuertam eum. Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor, non conuertam eum. Super tribus ſceleribus Edom, Tyri, Moab, Iuda, & ſuper quatuor, nõ conuertam eum. Quaſi dicat: tribus ſceleribus aliquando parcam, quarto vix parcam: quia qui Deum contemnit, meretur & ipſe contemni. Vnde illud verbum toties repetitur, non vt impoſsibilem, ſed vt difficilem quatriduani peccatoris oſtẽderet curationem. Nam ſicut qui in ægritudinibus corporalibus, diſtẽperatis humoribus ægrotat, per facilè ſanatur: qui autem corruptis omnino, & putridis, diuturna febre laborat, lõgo tempore, & forti medicamine vix curatur: ita in

animæ ægritudinibus omnino eue nire ſolet. ¶ Veruntamen ſi ea quæ in Lazari ſuſcitatione facta ſunt, hu iuſmodi peccator implere voluerit, poterit & ipſe ſuſcitari: Deo enim nihil eſt difficile, cuius nutui omnia parent. Primo itaque qui huiuſmodi eſt, iuſtorum patrocinium quærit, quorum precibus dominus exoratus ſubueniat. Sic enim Lazarus ſanctarum ſororum obſecrationibus ſuſcitatus eſt. Placet Deo nimis humilitas peccatoris, qui de ſe penitus diffiſus, quia indignum exauditione ſe reputat, alterius ſuffragia quærit. Multum
Iacob. 5 d quoque valet apud Deum deprecatio iuſti: quid enim non tribuit
Gen. 18 d amicis ſuis Deus? Abraam precibus obtinuerat à domino, vt quinque ciuitates nefandiſſimæ decem iuſtorum merito ab incendio ſal-
Exo. 32 g uarentur? Moyſes totius populi excidium obſecrationibus ſuis auertit, ſicut ſcriptum eſt. Dixit vt di-
ps. 105 ſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione in con
ps. 144 ſpectu eius. Denique voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Iuſtus enim etſi non poteſt alterius ſuſcitationé operibus promereri, poteſt eam alteri precibus impetrare. Sed valde aduertendum eſt, vt inquit Bernardus, quòd ſorores pro infirmo & adhuc viuo dominum deprecantur: pro mortuo autem & ſepulto non orant, ſed plorant. Sic omnino ſancti apud Deum pro peccatore adhuc ſenſibus viuo, qui & reatum ſentit, & à peccato ſolui toto animo concupiſcit, orationibus intercedũt pro illo: at qui iam mortuus à cor-
ps. 30. de, in vitijs & in peccatis ſepultus eſt, non precibus ſed lachrymis agunt, in ſilentio ſedentes, & amore flentes: ſi forte reſpiciat Deus, & ps. 30. miſereatur. Quis enim tam inſolés, vt pro obſtinato contemptore deprecari audeat? & dicere deo ſuo: domine ſalua illũ. Vnde pſalmus. Pro hac, ſcilicet impietate, orabit ad te ps. 31. omnis ſanctus in tempore opportuno. Veruntamen in diluuio aquarũ multarum, id eſt peccatorum inundatione, ad eum nõ approximabũt. Vt Ioannes. Eſt peccatũ ad mortem, 1. Ioã. 5. d nõ ſolũ peccati, ſed ſenſus, & cordis, non pro illo dico vt oret quis. Quid igitur? nõ oret, ſed ploret; efficacior enim coram Deo eſt lachryma, quã lingua: & plus fletibus, quã orationibus flectitur. Hoc ipſũ amici Iob, Iob. 5. a eidé quaſi iam perdito, & à Deo repulſo cõſulebãt dicẽtes. Voca, ſi eſt qui tibi reſpondeat: & ad aliqué ſanctorum cõuertere. Et alius amicus. Si fuerit pro peccatore, ſcilicet angelus loquens, vnus de millibus, vt annunciet hominis æquitaté, miſerebitur eius, & dicet angelo, ſcilicet, li Iob. 33. c bera eum vt non deſcẽdat in corruptionem. Deprecabitur Deũ, & placabilis ei erit, & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiã ſuam. Sed nunquid intercedente iuſto peccator ipſe ſilebit? imò continué pro ſeipſo lachrymas fundet. Iuſti oratio peccatoris contritione ſociabitur, vt veniam obtineat: nã & Chriſtus ante Lazari ſuſcitationé, turbauit ſemetipſũ, & lachrymatus eſt, & infremuit ſpiritu: quę omnia in peccatoris contritione inueniri oportet. Turbet ergo ſemetipſum peccator, non expectet vt turbetur à Deo: nam contritio dolor eſt voluntarie pro peccato aſſumptus, nõ flagello extortus. Modicus dolor ſpontaneus, gratior eſt grauiſſimo dolore

dolore coacto. Vnde pſalmus. Tribulationem,& dolorē inueni.Id eſt Pſ.114
non expectaui vt dolor inueniret me, ſed ipſe quæſiui, & inueni dolorem, quo peccati mei macula ſanaretur. Quoſdam enim dolores(vt ait Auguſtinus) nos inuenimus, alij a utem inueniunt nos. Sed ſi verus eſt dolor, ſequantur lachrymæ: qui enim pro temporalibus incommodis lachrymas affluenter effundit, & peccatorum lachrymas neſcit,ipſe ſibi teſtis eſt, quia nō verè de peccatis dolet. Vnde propheta.
Hie.6.g Luctum vnigeniti fac tibi plāctum amarum.Si enim mater pro vnigenito filio,quem à morte temporali lachrymis reuocare nō poteſt, tam implacabiliter plorat, quibus tu fletibus animæ tuæ æternam mortem deplorare debebis,cùm poſsis eam lachrymis ſuſcitare? In morte corporis temperare à lachrymis philoſophicum eſt, in morte animi non
Cāt.4 d plorare perniciosum eſt. O fontem aquæ viuę, & aquarum viuentium puteum,fontem lachrymarum,quo crimen abluitur, macula peccati tollitur,concupiſcentiæ ignis extinguitur, facies animæ lauatur, ſitis cordis ſedatur, & mentis ſterilitas fœcundatur, beatus qui te poſsidet:
Pſ.126 non confundetur in tempore malo, cum loquetur inimicis ſuis in porta. Doleat itaque peccator, & lachrymetur,& fremat ſpiritu cū leſu,vt ſuſcitetur.Non ſolùm gemat, ſed à gemitus magnitudine fremat. Qui enim barathro peccatorū concluſus eſt, & abyſſo iniquitatum eliſus, ſi leuiter clamat, quomodo in cęlo vox eius audietur ad veniam? Altius gemat neceſſe eſt, qui profundius corruit. Vnde Iob grauiſsima tribulatione preſſus dicebat.Antequam comedam ſuſpiro, & quaſi Iob.3.d
inundantes aquæ.ſic rugitus meus. Exemplum ſibi proponat peccator in rege illo pſalmographo, qui eò altius gemebat, quò profundius ceciderat. Audi lapſum. Non eſt ſanitas in carne mea, vſque in finem. Pſ.37.
Audi gemitum. Tota die contriſtatus ingrediebar. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Sic pro peccato gemebam,vt prę magnitudine,non iam gemitus, ſed rugitus potius videretur. Quòd autem Chriſtus bis infremuit, duplicatum gemitum peccatoris deſignat: vnum pro peccato, alterum pro reatu. Gemat peccator pro delicto, gemat etiam pro damno: doleat quia peccando Deum offendit, doleat quoque quia ex peccato gehennæ pœnam incurrit. Secundus enim gemitus ſine primo, non ſufficit ad medelam. Qui enim de ſolo peccati damno dolet, culpam non abluit, & damnum non tollit. Propter quod in purificatione mulieris par turturum, aut duo pulli columbarum offerri iubentur: turtur Leui.12 c.& Lucæ.2.d
enim & columba, vtraque gemit. Geminata offeratur in ſacrificio, vt à peccatorum colluuie ſordidatus animus expietur. Sunt autem qui teneritudine quadam animi, pro commiſsis & gemitus imo pectore mittunt, & oculorum fonte lachrymas affluenter effundunt, ſed nullo animi vigore peccati iugum à ſe abijciunt: ſtatim enim poſt lachrymas redeunt ad plorata. His à Chriſto dicitur. Tollite lapidē. Quaſi dicat,placet ꝙ cōmiſſa ploratis, ſed deplorata iterum nō repetatis. Qui enim lauatur à mortuo, & iterū tangit mortuum, quid

Eccli.34 d illi profuit ablutio? Peccator rediés ad peccatum, ſicut qui abluit laterem, abluendo enim amplius ſordidatur. Vnde Petrus. Contigit (inquit) eis illud veri prouerbij, canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Nec tamen facilè abijcitur peccati pondus: grandem tibi violentiam inferre debes, quiſquis peccati iugum ſemel admiſſum, ab animæ tuæ ceruicibus pellere contendis. Heu miſeram peccati ſeruitutem, quam qui ſemel incurrit, catenis duriſsimis, & infrangilibus irretitur. Reſidet iniquitas ſuper talentum plumbi, vt ait propheta, & deprimentem peccatorum molem nulla poteſt virtus humana repellere. Non tamen diffidendum, ſed pro noſtra virili conandum eſt, Dei nanque iuſſu tolletur hoc onus. Nam & mulieres pias, quæ dominico corpori vnguenta ferebant, ſolicitas pro lapide dicere audiuimus: quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? nullo tamen ſuo labore, ſed angelico opere, viderunt reuolutum lapidem. Omnis itaque noſtra fiducia in Domini auxilio ſit, neque tamen operam noſtram ponere negligamus. Computreſcet iugum à facie olei, & charitatis vnctio mollem duriſsimam deliniet, atque diſſoluet. O ſi ſanandis animæ paſſionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus. Quid non ſuſtinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda ſalute? Atroces vſtiones, horribiles inciſiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam recuperet ſanitatem: ſed ſi animæ languor curandus eſt, quicquid iniungitur duriſsimum eſt. Modico vino abſtinere non ſuſtinet lubricus: exiguo lucro priuari non patitur auarus: ad modicum humiliari non tolerat ambitioſus: floccipenditur animæ perpetua vita, & mortalis corporis amittenda ſalus ſupra modum diligitur. Deprimentes itaque peccatorum paſsiones tota virtute pellamus, ſi à vitiorum ſepulchro viui reſurgere concupiſcimus. Sed non ad ſolos peccatores directum ſermonem exiſtimemus, ſed ad omnes potius, & maximè prælatos, quibus ex officio incumbit huiuſmodi peccatorum oppreſsiones auferre. His à Chriſto dicitur, tollite lapidem: hoc eſt, auferte à populi mei ceruicibus iugum: non cum exactionibus, impoſitionibus, præceptionibus grauetis: releuate potius, grauantemque eos peccatorum ſeruitutem, obſecrationibus, increpationibus, correctionibus, orationibus pellite. Heu heu quid dicam ſuper contritione filiæ populi mei? Oneri ſunt qui debuerant eſſe leuamini: & qui principum exactiones releuare à populo debuerant, ipſi magis eccleſiaſticis reditibus eos grauant. Sed omittamus eos: nam cum paſtor paſtorum apparuerit, de ſuis ouibus rationem exiget, & ad omnes nos hoc verbum potius referamus. Omnibus dicitur, tollite lapidem: nō eſt enim proximus qui fratris ſub onere preſsi non miſeretur, & iuuat. Quid enim? indulgentiores erimus in beſtias quàm in fratres? Scriptum eſt in lege. Si videris aſinum fratris tui, aut bouem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſubleuabis

Marginal notes: 2.Petr.2 d; Zach.5. c; Mar.16 a; Eſa.10.f; Hie.6.c; 1.Petr.5 b; Deu.22 a

ſubleuabis cum eo. Aſinum ergo fratris & bouem ſub onere cadentem ſubleuabimus, & ipſum fratrem mole peccatorum preſſum impij negligemus? Vera charitas onuſtis peccatoribus non indignatur, ſed miſeretur potius: non irritatur aduerſus eos, non detrectat, non excandeſcit, non linguæ verbera lapſis ſub pondere addit, ſed infirmitati & miſeriæ condolens, prout poteſt fratris neceſsitati ſuccurrit. Hoc Deo gratiſsimum & acceptiſsimum eſt fratres: nam crudeles animos crudeliter iudicabit Deus, non ſolùm in futuro, ſed etiam nunc. Qui enim ſupra modum aliorum peccata criminantur, hoc ſuo facto merentur, & ipſi ſimilibus implicari: vt in ſemetipſis diſcant, aliorum de cætero miſereri. Vnde pſalmus. Qui exaſperant, non exaltentur in ſemetipſis. Qui verò iam virtute animi deprimentem paſsionis lapidē abſtulit, quid vltra faciet ad vitam? ps. 65.

Audi quid facias. Lazare veni foras, prodi, exi, veni in publicum, manifeſta teipſum. Cur latebras quæris? cur intra te abſconderis? cur ſub doli pallio lates? Qualis intus in conſcientia es, talis foras confeſsione prodito. Non vulnera tua pallies, non excuſes, non defendas. Si enim operam medicantis expectas, neceſſe eſt vt vulnera tua detegas. Reuela te vni, ne aliquando reueleris vniuerſo mundo: ſuſtine nunc verecundiam vnius ſacerdotis, ne poſtmodum ſuſtineas verecundiam orbis. Sicut enim ad Dei iuſtitiam pertinet, vt nullum malum maneat impunitum, ita ad Dei veritatem, vt nullum peccatum maneat occultum. Vnde in euangelio dicitur. Nihil occultum, quod non reueletur. Matth. 10.c. Si tu non reuelaueris peccatū tuū, reuelabitur à Deo: ſi abſconderis quaſi homo, manifeſtabit ipſe vt Deus. Iob. 31. d Vnde in pſalmo. Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. ps. 49. Et per prophetam acrius. Reuelabo (inquit) pudenda tua in facie tua: & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Naum. 3.b O terribilē confuſionem, quando dicent montibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos. Luc. 23. d Verè beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. ps. 31 Quorum autem tecta erunt, niſi quorū nunc propria confeſsione detegentur? Miſerum te oſtende, ſi vis Dei miſericordiam obtinere: illi enim qui nō cōfitetur offenſam, quis vnquā præſtabit veniam? aut quis miſerebitur obſtinato? Pauperes in biuio vt trāſeuntium miſericordiam obtineant, vulnera ſua propallant: tu fac ſimiliter coram Deo: confitere te peccatorem, & inuenies Deum propitiatorem. Non enim magnum eſt, vt confitearis te eſſe qui es: non grādia exigit à te pro reatu tuo Deus. Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris: dic quod es, & eris quod non es. Eſai. 43 d. ex verſione lxx. Quid magnum eſt ſi latro confiteatur ſe eſſe latronem? Qui coram iudice confitetur, furca ſuſpēditur: qui coram Deo confitetur, inferni furca liberatur. Apud ſeculi iudicem cōfeſsio iudicium perficit, apud æternum iudicem confeſsio iudiciū tollit. Miſer qui illud iudiciū expectat, in quo ſi cæli non ſunt mundi in conſpectu eius, quāto magis homo putredo, & filius hominis vermis. Iob. 15. b Iob. 25. b Vnde Iob. Verè ſcio quòd ita ſit, quòd non iuſtificetur homo Iob. 9. a

compoſitus Deo. Si voluerit cõten dere cum eo, non poterit reſponde-
pſ.142 re vnum pro mille. Et pſal. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine, quia nõ iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Quiſquis igitur vitiorũ ſepulchro fœtidus & tabidus iaces, cùm vocem clamantis audieris, noli cor tuum obdura-
pſ.34. re, ſed per confeſsionem protinus veni foras: neobſurdeſcas in ſimi-
pſ. 57. litudinem ſerpentis, & aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, ne audiat vocem incantãtium, & venefici incantantis ſapienter.

Sed exi foras, non ſolùm à delicto, ſed etiam ab occaſione, & delinquendi propoſito. Quidam enim ad modicum in quadrageſima peccata deſerunt, ſed peccandi propoſitum nunquam dimittũt: quidam cum peccatis etiam propoſitum peccandi reliquiſſe ſibi videntur, ſed occaſiones delinquendi non fugiũt. Hi non ſuſcitantur, quia nõ omnino foras exeunt. Angeli qui in Sodomorum ſubuerſionem deſtinati
Gñ.19 d ſunt à Deo, Lot diſsimulãtem extra ciuitatem & ſuburbium extrahentes comminati ſunt, ne in omni circa regione permaneret, ſed in monte ſaluum ſe faceret, typicè per hoc deſignantes, vt quiſquis diuinã vltionem euadere procurat, exeat à peccato, exeat à peccati ſuburbio, id eſt propoſito: exeatà peccati regione, id eſt peccandi occaſione: neque poſt tergum aliquando reſpiciat, neque in humili conuerſatione, id eſt ſeculari permaneat, ſed virtutis culmen cum omni celeritate conſcendat. Cũ Niniue ciuitatis excidium per prophetam dominus comminaretur, ieiunauerũt incolæ, planxerunt, veſtiti ſunt ſaccis, in cinere ſederunt, cum lachry-
mis clamauerunt. Sed quid ait ſcri- Ionæ.3.
ptura? Et vidit Deus opera eorum, d
quòd conuerſi ſunt de via ſua mala, & miſertus eſt ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. Non ait vidit gemitus, vidit lachrymas, vidit ſaccos, vidit cineres: ſed quid vidit? opera eorũ, quòd conuerſi ſunt à via ſua mala. Si vitia non deſeruntur, fruſtra Dei miſericordia lachrymis imploratur: fruſtra enim oculus plorat, ſi animus in crimine perſeuerat. O peccator ſi verè ploras, veni foras: fuge concupiſcentiam, dimitte laſciuiam, expelle muliercuIam, ſolue catenam: alias non credo verbis, non credo lachrymis. Funiculus tri
plex malæ inclinationis, prauæ con Eccl.4
ſuetudinis, violentæ occaſionis dif- c
ficilè rumpitur. Miraculum grande eſt, vt habens iuxta ſe mulierẽ, non
tangat eam: & vtique qui tangit, pi Eccl.13
cem, inquinabitur ab ea. In ſinu tuo a
carbones foues, & tuum non com- prouer.
buretur veſtimentum? 6.d Etiam ſi mil lies iuraueris, etiam ſi obteſtando promiſeris, nunquam tibi credam.

Illum autem, qui à domino viuificatus, deſiderio ſalutis à vitiorum ſepulchro foras egreditur, vos ò ſacerdotes ſoluite, & ſinite abire. Cauete ne eum in ſepulchro ſoluatis,
prius exeat vt ſoluatur. Nunquid pſ.87.
narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, aut veritatem tuã in perditione? nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici ſuſcitabunt & cõfitebuntur tibi? Nõ ſuſcitat à ſepulchro medicus, ſed Deus: ſed quem ſuſcitat Deus, hunc ſoluit medicus. Prius ergo vadat, & concubinam à domo pellat, pecuniam alienam reſtituat, contractus vſura

rios

rios rumpat, famam proximi læſam prout poteſt, reſarciat, mercenariorum labores, & pauperum debita ſoluat, offenſo fratri reconcilietur, & veniam petat, & tunc ad confeſſarium redeat, & abſoluatur. Hic rectus eſt ordo, hic in Lazari ſuſcitatione à domino ſeruatus eſt, hunc ordinem ne tranſgrediaris. O medice, cur fœtētem ſoluis? cur indigno veniam promittis? cur cui abſolutionis beneficium exhibeas non diſcernis? Duas tibi claues dominus dedit, vnam diſcernendi, alteram iudicandi: abſoluendi ſcilicet & ligandi: & tu ſine diſcretionis examine neminem ligas, omnes abſoluis: vna tantũ claue, neque integra quidem vteris, ſed dimidiata. Heu heu

Hie. 4. e ventrem meum doleo, ventrem meum doleo: in domo Dei horrendum vidi, paſtores domini ſui oues iugulātes: medicos populi ſui ægrotos occidentes: iudices turpibus blādientes: cenſores flagitia palpantes: cæcos gregem domini dirigētes. An non horrendum hoc? Hi ſunt prophetæ mendaces, in quos dominus per prophetam inuehitur, dicēs. Eo quòd deceperint populum meum, dicentes, pax, pax, & non eſt pax: et ipſe ædificabat parietem, ipſi autē liniebant eum luto abſque paleis. Et

Ezec. 13 b.c.d infra. Væ qui cōſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas: & cùm caperent animas populi mei viuificabāt animas eorum: & violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis, vt interficerent animas quæ non moriũtur, & viuificarent animas quæ non viuunt, mentientes populo meo credenti mendacijs. Et per alium prophetam apertius. A minore vſq; ad

Hie. 6. e & d. maiorem omnes auaritiæ ſtudēt. A propheta vſque ad ſacerdotē cuncti faciunt dolum: & curabant contritionem filiæ populi mei cũ ignominia, dicentes, pax, pax: & nō erat pax. Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt: quin potiùs confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt. O miſeri animarum non curatores ſed interfectores, nō cōſultores ſed deceptores, quid reſpondebitis domino pro grege, quē veſtris blandicijs decepiſtis? veſtris conſilijs iugulaſtis? Quid eccleſiam domini hodie perdit, niſi confeſſariorũ & paſtorum blandiens adulatio? deliniens demulcensque aſſentatio? Vę miſeris, non ęgritudinem, ſed contritionem ac confuſionem peccatorum curant, quam augere debuiſſent, promittentes pacem, quibus non eſt pax, & veniam quibus æterna damnatio parata eſt. Paruum eſt (inquiunt) nimirum humanum eſt peccare: quis eſt homo

3. reg. 8. c. & 2. Par. 6. g qui non peccat? facilis eſt venia: ne triſteris, ne doleas: confeſſus es, abſolutus es, ſufficit tibi ad ſalutem, viue lætus, domini ſacramenta ſuſcepiſti, ſine dubio ſaluaberis. Sic animas mortuas & ſecuras à ſuis pedibus mittunt, tantò miſeriores, quantò ſecuriores vulnera liniunt, vermem conſcientiæ extinguunt, ſtimulum peccati auferunt, & ſecuros peccatores ad inferna demittũt: qui ſi timorem populo incuterent, forſitan illum à vitijs reuocaſſent. Cui cōparabimus adulatores iſtos? aut cui aſſimilabimus eos? Similes ſunt profectò hominibus, qui à ripa percutientibus in flumine manũ porrigunt, & violentia fluminis ipſi cũ alijs demerguntur. Vnde aptiſsimè

Hie.6.d ſequitur in propheta. Quá obrem
eadent inter ruentes in tempore vi-
ſitationis ſuæ. Corruent, dicit do-
minus: pondere nanque peccatorũ
aſsentatores ſuos poſt ſe peccatores
in præcipitia rapiunt, & ſecum eos
ad inferna deducunt. Hæc contra
quoſdam confeſsarios noſtri tempo
ris piè impios, & impiè pios dicta
ſint, qui ne confitentem aliquanti-
ſper contriſtent, illum in ſua nequi-
tia manere permittunt. At quantò
melius eſſet ad modicum contriſta
re, quàm in æternũ damnare. Apo-
ſtolũ audiamus, qui ad Corinthios
2.Cor.7 b ſic ait. Et ſi contriſtaui vos in epi-
ſtola, non me pœnitet: nam etſi ad
horam epiſtola illa vos cõtriſtauit,
nunc gaudeo: non quia contriſtati
eſtis, ſed quia cõtriſtati eſtis ad pœni
tentiam. Ecce enim hoc ipſum ſe-
cundum Deũ contriſtari vos, quan-
tam in vobis operatur ſolicitudi-
nem, ſed defenſionem, ſed indigna-
tionem, ſed timorem, ſed deſideriũ,
ſed ęmulationem, ſed vindictá. Hæc
omnia bona triſtitia quę ſecundum
Deum eſt, operatur in homine. Nõ
te pigeat ò ſacerdos, ægros moribus
ſic contriſtare: nolo tamẽ vt in pœ
nitentijs iniungendis, plus ęquo ſe-
uerior ſis: dictum domini ſaluatoris
memorate, alligant onera grauia, et
Matth. 23.a. importabilia, & imponũt in hume
ros hominum, digito autem ſuo no
lũt ea mouere. Vnde & nũc ad apo
ſtolos ait. Soluite, & ſinite abire.
Ac ſi dicat. Non pœnitẽtia eos gra
uetis, non auſteritate terreatis: nam
in actione pœnitentiæ non tam at-
tenditur quantitas rigoris, aut tem-
poris, quàm doloris. Contritio pec-
catum tollit, gemitus & lachryma
crimen abluit. Peccatorẽ ſacerdotis
abſolutio ſoluit, exterior autẽ pœ-
na & de peccato ſumit iuſtam vin-
dictá, & peccatori affert medicinã.
Cor contritum & humiliatũ Deus ps.50.
non deſpicit. Cõfitentis aduerſum
ſe iniuſtitiam ſuam, ipſe peccati im
pietatem remittit. Qui peccata ſua
eleemoſynis redimit, qui ſaccum & Eſai.58.
cinerem ſternit, qui humiliat in ie- b
iunio animam ſuam, & orationem ps.34.
fundit coram altiſsimo, ipſe immu-
tabilis Dei præuenit iudicium, & vt
ita dicam, mutat ſententiam, & ple-
nam aſſequitur peccatorum veniã.
Quę licet ita ſint, ſatius tamen iudi-
co, cum modica pœnitentia animas
ad purgatorium remittere, quàm
propter pœnitentię rigorẽ damna-
tionis periculo eas exponere. Nam
pœnitentia pro mortali ſi accepta-
tur, obligat ad effectum. Sic itaque
rigorem pœnitentiæ temperato, vt
neque leuitas, delicti contemptum,
nec grauitas, omittendi periculum
pœnitenti creet. Hoc iudicio meo
ita perficies, ſi facilem vnam iniun-
xeris, & acriorem alteram peccato-
ri conſulueris: ita tamẽ, vt ad omnẽ
eius voluntariam & ſpontaneã pœ
nitentiam, ſacramenti applices effi-
caciam: non nihil enim ex hac appli
catione illi accreſcit. Hæc ſunt pec
catoris indurati remedia: quæ ſi fe-
cerit, ſicut dictum eſt, quanuis qua-
triduanus, quanuis ſepultus, & fœ
tidus, poterit à peccato ſuſcitari,
& beatorum felicitate potiri. Sunt
autem ſex, vt epilogo ea conclouda-
mus: ſcilicet pia patronorum inter-
pellatio, amara delictorum contri-
tio, diligens paſsionum curatio, cla
ra peccatorum confeſsio, efficax ſa-
cerdotum abſolutio, & pœnitentis
debita ſatisfactio. Quæ omnia in le
ctionis euangelicæ ſerie ſigillatim
annotata ſunt. Sed de abſolutionis
efficacia,

efficacia, ſuccinćte nũc attingamus, propter quoſdam qui iudicio meo clauium virtutem nimis attenuant, aſſerentes ſacerdotes neminem à peccato abſoluere, ſed abſolutum duntaxat oſtendere, hoc domini ſal uatoris miraculo opinionem ſuam corroborantes: nam Lazarum ſolus ipſe ſuſcitauit, & viuum apoſtolis ſoluendum tradidit. Quis enim (inquiunt) poteſt remittere peccata, nisi ſolus Deus? Ego occidã, & ego viuere faciam, ait dominus. Quomodo igitur ſacerdos abſoluit, quomodo viuificat animas? Leproſos in lege ſacerdos non mundat, ſed mundatos declarat: propter quod domi nus leproſos iam mũdatos ad ſacerdotes remiſit, dicens. Ite & oſtendite vos ſacerdotibus. Non ergo aliter exiſtimandum eſt contingere in lepra cordis, quã corporis. Deus mundat, ſacerdos mũdatos declarat. Sed ſi ita eſt abſolutio, non ſacramentũ, ſed ſacramenti ſignum & indicium eſt, & non in officium, ſed in onus & ſeruitium data eſt. Quanta eſt hæc clauium virtus, non à peccatis abſoluere, non peccata remittere, ſed abſolutum remiſſumque oſtendere? Non ita lego in euangelio, non ita audio. Sed quid? Quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt: & quorum retinueritis, retenta erunt. Remittit ergo peccata ſacerdos, non tantum dimiſſa oſtendit: non tamẽ vt Deus, ſed vt miniſter: non propria virtute, ſed Dei inſtitutione: nõ ſua authoritate, ſed Dei beneplacito: non relaxando delićtum, ſed applicando ſacramentum. Deus enim ſolus gratiam, & vitam peccatori confert, ſed ad arbitrium & iudiciũ ſacerdotis: cui tanta virtus & potẽtia collata eſt à Chriſto, vt ipſo exterius abſoluente ſolo verbo, Deus intus infallibiliter abſoluat veritate, & facto, ſi non ponatur obex, & adſit diſpoſitio. Quid miraris? quid ſtupes? An in paruulorum baptiſmo non ita fit? Sacerdos à foris mittit aquam, & Deus intus infundit gratiam: & ablutio illa exterior non ſolùm interiorem ſignificat, ſed etiã ſuo modo cauſat. An etiam dubitas quia ſacerdos verbo conficit, verbo conſecrat? Verę ſunt ſacramentales formæ, non dubites: ego te baptizo, ego te abſoluo: neque tua indigent gloſſa. Vnde quia magnam quandã poteſtatem, & ſeculis inauditã, Chriſtus dominus apoſtolis collaturus erat, poſt ſuam reſurrećtionẽ prius eos ſuo flatu ſpiritu ſanćto perfudit, dicẽs. Accipite ſpiritum ſanćtũ: & ſtatim adiunxit. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. O admirandam ſtupendamq́; potentiã, o gratiam ſingularem: vt homo homini, peccator peccatori peccata dimittat: & in hominis arbitrio Deus offenſus iuſtitiam ſuam ponat. Stupeo fratres, & vehemẽter admiror, nec me capio præ lætitia, quoties tãtæ dignationis & clementię beneficium mecum ipſe conſidero. Quis vnquã hominum à Deo talem poſſet gratiam ſperare? quis vnquã poſſet credere, quòd filius hominis ſuper terram poteſtatẽ habeat remittẽdi peccata? Cùm paralitico cuidã diceret Chriſtus, remittuntur tibi peccata tua, blaſphemare viſus eſt phariſæis: & quis (inquiunt) poteſt remittere peccata, niſi ſolus Deus? Quibus dominus. Vt ſciatis (inquit) quia filius hominis poteſtatem habeat remittendi peccata, ait paralitico. Surge, tolle lećtum tuum, & ambula. Acclamatum eſt ab omnibus viſo

Deu. 3; f.
Luc. 17. e
Ioã. 20. c
Ioã. 20
Matth. 9. a

viſo miraculo,& merito:benedictus
Deus, qui talem poteſtatem dedit
hominibus quia nihil maius homi-
nibus præſtari poſſe videbatur : &
tamen hoc quod ſic admiratur ſy-
nagoga, cuilibet ſacerdoti collatū
eſt in eccleſia,nō dubiè,non obſcu-
rè,ſed infallibiliter,& apertè.Quo-
rum remiſeritis(inquit)peccata,re-
mittuntur eis. Quid clarius, quid a-
pertius?nolo expoſitiones tuas,no-
lo gloſſemata vana, ſic à Christo
prolatum eſt,ſic ſuſcipio,ita credo.
Confer nunc omnia illa antiqua be
neficia quæ populo illi collata ſunt,
Sap.7.b & velut arena exigua reputabūtur
Deu.8. a ad iſtud.Quid eſt manna,quid aqua
de petra, quid conceſſa libertas ad
Exo.17 b. & in Exodo per mul ta capi- ta agi- tur de li bertate Iſraelis hanc gratiam remiſsionis? Mira po
teſtas, vt inter Deum & hominem
arbiter homo ſedeat, & Dei iudicia
ſuo arbitrio homo diſcernat, offen-
ſas Deo illatas fratri remittat, &
quod homo agit in terris ratum &
firmum habeatur in cęlis. Cui vn-
quam ſanctorum patrum in lege tá
ta facultas conceſſa eſt? Abraam a-
Exo.33. c micus Dei, Moyſes Deo familiaris
& charus,qui cum Deo quaſi vir ad
proximum ſuum loquebatur, nun-
quid tale aliquid acceperunt?Nun-
Geñ.18. d quid orante Abraam pro peccato
Sodomorum,& Moyſe pro reatu vi
Exo.32 g tuli deprecante,quiſpiam illorū au
diuit à domino. Relaxa tu peccatū,
dimitte delictum? Sed quid admira
mur,ſi ſacerdoti euangelico conce-
ditur, quod patriarchæ ſanctiſsimo
conceſſum non eſt? Decuit enim
Baruc.3 d Deum hominem factum, inter ho-
mines cōuerſatum, in terris viſum,
talia hominibus dona præſtare, ta-
lia fratribus ſuis xenia relinquere.
O verè donum Deo dignum, & ma
gnificétia tali largitore digniſsima.

Apoſtolum ſuper hoc audiamus.
Qui proprio (inquit) filio ſuo non Rom.8. f.
pepercit,ſed pro nobis tradidit illū,
quomodo nō cum illo nobis omnia
donauit? Sponte dedit filium, & ma
gnum eſt ſi gratis remittat debitū?
Donauit vnigeniti ſui perſonam,&
non delicti noſtri cōdonabit indul-
gentiam? Hæc quidem gratia ſi per
ſe penſetur,magna eſt:ſi verò ad il-
lam conferatur,exigua. Lætemur er
go fratres,& gaudeamus,quia in il-
lo plenitudinis & gratię tēpore for
te incidimus, in quo ſi Christo do-
mino per fidem & amorem adhęſe
rimus, ſi in eius merito & virtute
confiderimus,etiam ſi mortui & ſe
pulti peccato fuerimus, eius gratia
& miſericordia faciliter ſuſcitabi-
mur, ipſo viuificante, qui mortem
aſſumpſit,vt vitam donaret. Cui cū
patre & ſpiritu ſancto eſt honor &
gloria,in ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA IN PASſione, de contritione.

THEMA.

¶ Quis ex vobis arguet me de
de peccato? Ioan.8.

HÆc verba ſolus do-
minus & mater eius
dicere poſſunt, cæte
ri quantunuis ſancti
dicent cum Ioanne: 1.Ioā.1. e
ſi dixerimus quòd
peccatum non habe
mus,ipſi nos ſeducimus,& cum Ia-
cobo: in multis offendimus omnes. Iacob.3 a
Eſt tamen alia via,ſi per modum o-
rantis & deprecantis, qua omnes
dicere debemus. O ſi quis argueret
me

me de peccato. Magnum nobis be-
neficium præſtat qui arguit, verus
amicus eſt: nam ſermo reprehēſio-
nis clauis eſt apertionis. Aperit ſen-
ſum & rationē, vt intelligamus de-
fectus noſtros, & corrigamus. Sed eſt
tanta noſtra ſuperbia, quòd non ac-
ceptamus reprehenſionem, etiam ſi
fiat cum omni humilitate. Apoſto-
2. Ti. 4. a lus ad Timotheum. Argue, obſecra,
increpa opportunè, importunè. Ec
ce fratres reprehenſio vſuræ in hac
quadrageſima quantum fructum fe
cit, quátas animas eripuit de laqueo
diaboli: dico vt gaudeatis, & gra-
tias agatis Deo. Poſſumus dicere ꝙ
2. cor. 7. b Apoſtolus, et ſi contriſtaui vos, non
me pœnitet, quia cōtriſtati eſtis ad
pœnitentiam. Cæterum maximus
& verus reprehenſor eſt quiſq; ſui:
nam neſcit homo quid ſit in homi-
1. Cor. 2. c ne, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo
eſt: mala noſtra palliamus & bona
oſtendimus, ideo ſoli noſtros defe-
ctus optimè cognoſcimus, quos cō
tinuè arguere debemus coram Deo
per ſingulos dies, adhortantes cor-
Heb. 3. c da noſtra (vt ait Apoſtolus) ne ob-
duretur quis ex nobis fallacia pecca
ti: ſicut legimus de illo ſene mona-
cho, quem cùm alius monachus viſi
taret ſtás pro foribus cellæ, audiuit
d ſenem ſecum loquentem, & ſe incre
pantem. Quid hic agis ſenex fatue,
hypocrita, deceptor populi, putri-
de, tepide, quádiu te ſuſtinebo? Hæc
autem reprehenſio per contritionē
fit; de qua hodie locuturi ſumus, &
dicemus tria: primò quid ſit contri
tio: ſecundò quàm magnum & pro-
prium remedium peccatorū ſit con
tritio: tertiò quomodo acquiretur.
¶ Contritio eſt iuxta theologorū
ſententiam, dolor voluntariè aſſum
ptus pro peccato, cum propoſito cō
fitendi, & ſatisfaciendi: poteſt addi,
& iterum non peccādi. Dicitur pri-
mo, eſt dolor. Pro hoc notandum, ꝙ
duplex eſt dolor: quidam qui eſt a-
ctus voluntatis, & ille eſt odium, &
diſplicentia, & deteſtatio, & abomi
natio peccati, nolle peccaſſe: & iſte
actus eſt liber, & in noſtra poteſtate:
ſecundum illud Auguſtini. Nihil
eſt magis in poteſtate volūtatis, quā
ipſa voluntas. Alius eſt dolor ſenſiti
uus, qui eſt paſsio & triſtitia quædā
in ſenſualitate, quæ aliquando pro-
rumpit in lachrymas. Primus dolor
eſt contritio, & non ſecūdus, ſed eſt
effectus contritionis. Nam ex diſpli-
centia & odio peccati commiſsi, na
ſcitur in ſenſualitate illa triſtitia: et
hæc non eſt ſic in noſtra poteſtate:
nam quidā ſunt duriores ad lachry
mas, alij teneriores, vt mulieres, &
tantum bonum & tam magnum cō
modum peccatorum debuit eſſe li
berum, & in noſtra poteſtate cum
Dei gratia. Nam ſi in huius commo
tione & dolore ſenſualitatis contri
tio eſſet, mulieres teneræ multò me
lioris cōditionis eſſēt quàm viri du
riores. Verum eſt, quòd (vt ait Au-
guſtinus) hic dolor ſenſualitatis ſi-
gnum eſt contritionis: nam qui pro
temporalibus luget faciliter, & pro
peccatis nō luget, ſignum eſt quòd
non perfectè dolet, neq; diſplicēat
ei peccata. Eſt tamen ſignum fallax,
nam quæ ſenſu percipimus facilius
nos afficiūt hoc dolore, quā quæ fi-
de tenemus. Dicitur voluntariè aſ-
ſumptus, propter quod dolor & pœ-
nitentia in morte ſuſcepta aliquo
modo ſuſpecta eſt, quę non volun-
tate libera, ſed magis timore fit, &
quaſi quadam violentia inſtātis pe
riculi: ſi tamen liberè doleat, prode
rit. Dicitur, de peccato, non de da-
mno,

mno,vel de pœna, vel de infamia, vel de turpitudine,& vilitate peccati:ſed dolendũ eſt de peccato,prout offenſa Dei,ſic vt etiãſi nullum incõmodum de peccato proueniret, neque eſſet infernus aut iudicium, neque aliquis ſciret, etiam diſpliceret peccatum,quia Deus fuit offenſus.Sicut Petrus & Magdalena poſt remiſsionem peccatorum, & poſt tãtam Dei amicitiam, nihilominus plorabãt aſsiduè peccata,adeò vt Petrus maxillas haberet concrematas præ lachrymis,vt ait Clemens. Vera cõtritio ex amore Dei debet procedere,non ex timore, aut ex amore ſui. Vnde Auguſtinus. Oportet pœnitentem non ſolùm Deum timere iudicem,ſed & iuſtum diligere:&hoc valde aduertere debet peccator. Nam Deus magis aſpicit de quo doles,quã quantũ doles:& plus curandum eſt vt dolor ſit perfect⁹, quàm vt ſit intenſus. Damnati multum dolent de peccatis, & multum pœnitent, vt dicitur in libro ſapien
Sap 5.a tiæ: dicent intra ſe pœnitentiã agentes, &c. ſed pro tormento, non pro peccato. Similiter latro multum dolet de furto,ſed propter patibulum, non propter delictum. Adulteri de adulterio,ſed propter infamiã,non propter culpã: & alij propter alios reſpectus. Solus dolor ille contritio eſt,qui eſt propter Deũ: vnde attritio & contritio non tam differunt, quia contritio eſt dolor intenſus,& attritio eſt dolor remiſſus, ſed magis quia contritio eſt dolor perfectus propter Deum, & attritio eſt dolor imperfectus, & mixtus cum alijs reſpectibus. Dicitur in diffinitione,cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, & iterum non peccandi. Nam triplex propoſitum debet comitari contritionem:ſcilicet propoſitum confitendi ſuo tempore,ad minus: & propoſitum ſatisfaciendi, implendo ad minus pœnitentiam à ſacerdote iniunctam: ac propoſitum non peccandi. Non ſufficit, quòd non habeas propoſitũ peccandi,ſed debes habere propoſitũ non peccandi.

Ex hac diffinitione poſſumus elicere quinque conditiones, quas debet habere dolor, vt ſit perfecta & cõſummata contritio. Prima quòd ſit purus,id eſt propter Deum totaliter,vel principaliter, vt dictũ eſt, non propter damnum: non quòd malum ſit dolere de damno, & de inferno, & de vilitate peccati, & perditione multorum bonorũ quæ perdidiſti peccãdo,imò hoc eſt valde bonum:vnde propheta ad hunc dolorem prouocat, quando dicit,
quàm vilis facta es,nimis iterãs vias Hie.2.g
tuas:& iterum, leua in directum o- Hie.3.a
culos tuos, & vide vbi nunc proſtrata ſis: ſed hic dolor non debet eſſe principalis,ſed acceſſorius. Vnde do
minus ſuſcitaturus Lazarum,bis in- Ioã.11.a
fremuit ſpiritu, oſtendens quòd in ſuſcitatione peccatoris duplex gemitus habendus eſt: primus de peccato, ſecundus de damno. Propter
hoc & in expiatione puerperæ par Leui.12 b
turturum,aut duo pulli columbarũ offeruntur pro peccato: nam turtur & columba gemit:vtraque in figura,quòd duplicatus gemitus offerendus eſt pro peccato in expiatione peccatoris.

Secunda conditio,quòd ſit pius,id eſt non ſit furioſus: vt faciunt quidam, qui ſeipſos diris deuouent, & cõqueruntur de Deo, & peccatis ſuperaddunt blaſphemiam: hæc furia damnatorum eſt, & deſperatorum.

Vnde

ps. 57. Vnde pſalmus. Furor illis in ſimilitudinem ſerpentum, id eſt damnatorum. Iam enim hic incipiunt guſtare & bibere calicem dæmoniorum, & damnationis æternę. Debet itaque dolor eſſe pius, humilis in mãſuetudine, qualis exprimitur in pſalmis pœnitentialibus: in illis enim ſpiritus ſanctus deſcripſit formam doloris ſalutiferæ contritionis. Non ibi reperis furiam; ſed humilitatem & afflictionem piam. Exempli gratia. Miſerere mei domine, quoniam infirmus ſum: ſana me domine; quoniam conturbata ſunt oſſa mea: & anima mea turbata eſt valde.

1. cor. 10

ps. 6.

Tertia cõditio, quòd ſit maximus apreciatiuè, ſcilicet, non intenſiuè: vt plus doleas de peccato, quàm de quocunque infortunio, vel morte vxoris, aut filiorum. Non intenſiuè, nam ſenſibilia mala magis mouent nos, ſed apreciatiuè & in æſtimatione: quia ſi daretur optio, potius eligeres pati quodcũque infortunium, & mortem filiorum, & tuã, imò & infernum, & anihilationem tuam, quàm eligere peccatum. Vnde Auguſtinus. Chriſtianus nõ debet peccare, etiamſi neceſſe ſit mori quicquid Deus non eſt. Tantum malum eſt peccare. Sicut igitur peccatum eſt maximum malorum, ita debet maximè exhorreri apud rationem rectam, & illuminatam mẽtem. Dole peccator, & deteſtare peccata tua quantum potes, quantum vales, quia nunquã pro merito deteſtaberis: nũquàm eris nimius in hac deteſtatione, & odio voluntatis. Sed in dolore ſenſitiuo, & triſtitia poteſt eſſe exceſſus: vnde aliquando temperandus eſt, ne venias in deſperationem. Propter quod Apoſtolus

2. cor. 2. b

iubet conſolari peccatorẽ Corinth. ne abſorbeatur abundantiori triſtitia. Temperatur autem huiuſmodi triſtitia contemplatione diuinę bonitatis. Vnde pſalm[o]. Ad meipſum anima mea conturbata eſt, ꝓpterea memor ero tui. Oportet enim aliquando diuertere oculos à conſideratione tui, & tuæ iniquitatis, & ponere in diuina miſericordia & pietate. Vnde Auguſtinus. Pœnitẽs de peccato doleat, & de dolorẽ gaudeat: & ſic dolor temperabitur gaudio. Psal. 6.

Quarta conditio doloris, quòd ſit perpetuus: nam pœnitentia cum vita finienda eſt. Vide peccator quod onus imponis ſuper te, ad quid te obligas peccando propter momentũ delectationis. Nõ tamẽ eſt ſic intelligendum, quòd dolor ille cõtinuatus duret per totam vitam: hoc enim quis poſſet? ſed quòd quoties peccatum tibi occurrit in memoriam, practicè & moroſè teneris odio habere & deteſtari, vt te pœniteat feciſſe illud. Quidã dicunt quòd ſufficit vt non placeat, ſed tutius eſt vt etiam diſpliceat. Vnde pſalmus. Peccatum meum cõtra me eſt ſemper. Et iterum: tota die, id eſt tota vita contriſtatus ingrediebar. ps. 50. ps. 37.

Quinta conditio, quòd ſit particularis de quolibet peccato mortali quod eſt in memoria: non quòd debeas habere tot dolores particulares, quot peccata recordaris, vt quidam volũt: ſed ſufficit quòd habeas vnum dolorem extẽſum, qui ſe extendat ad omnia peccata mortalia in particulari, quæ recordaris te feciſſe. Non enim ſufficit ſi in confuſo doleas de omnibus, & in generali, quia es peccator magnus, & quia offendiſti multum, ſicut dolent ſan

cti:

ſti: ſed quòd doleas de homicidio, de adulterio, de fornicatione, de furto, ſi commiſiſti in ſpeciali: ad quod nō opus eſt habere multos dolores, ſed ſufficit vnus inteuſus de omnibus in particulari conſideratis.

Has conditiones debet habere dolor, vt ſit perfecta contritio: quas ſi habuerit proculdubio remittetur peccatum. Habemus de hoc validiſſima & fortiſsima teſtimonia. Pſal.
Pſ. 50. Cor contritum & humiliatū Deus
Eſa. 30. d non deſpicies. Eſaias. Si conuerſus fueris & ingemueris, ſaluus eris. E-
Ezec. 18 g zechiel. In qua hora ingemuerit peccator, omniū peccatorū eius nō recordabor. Et ne hoc alicui poſſet venire in dubium, Deus firmiſsimo
Matth. 24. c verbo ſuo, de quo ait, cælum & terra tranſibunt, verba autem mea nō tranſibunt, appoſuit iuſiurandum,
Ezec. 33 c dicens. Viuo ego, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, ſed vt cōuertatur & viuat. Id eſt, viuo ego, quòd ſi conuerſus fuerit & ingemuerit, viuet, & non morietur. Quis locus hæſitandi relictus eſt, vbi Deus hoc teſtificat, & iurat? Vnde & exemplis hoc iterum cōfirmat: nam quis obſecro à principio mundi vſque hodiè conuerſus eſt, & pœnituit, & non illi pepercit Deus? Attende & ſcrutare ſcripturas, & neque vnum dabis
3. reg. 21 g exemplum. Acab, Dauid, Niniuitæ, Magdalena, Petrus, Paulus, Mana-
2. reg. 12 d ſes pœnituerant, & venia ſecuta eſt.
Ion. 3. b Saul autem, & Eſau, & Antiochus,
Luc. 7 g non verè pœnituerunt, & ideo
Matth. 26. g non inuenerunt veniam. Sicut apoſtolus ait de Eſau, non inuenit locū pœnitentiæ, quanuis cum lachry-
Act. 9. c mis quæſiſſet illam: ſcilicet quia o-
2. Para. 33. c. dium fratris retinebat in pectore,
Heb. 12 c & mortē meditabatur. Voluit Deus hanc veritatem ſic eſſe firmam, & confirmatam, & ſtabilem, ne peccatores incerti & dubij diffiderent, & retraherentur à pœnitentia, & perirent. Quanta miſericordia, quāta benignitas, quāta fiducia! in manu rei venia poſita eſt. Si pœnituerit, ſi conuerſus fuerit ad Deum quem offendit, ſine dubio parcetur ei, & redibit in gratiam. Iurauit hoc Deus, vt ſecurus ſis: ne trepides, ne diffidas, o peccator: hæc eſt lex poſita à Deo cum filijs hominum, lex certa & infallibilis: hæc me conſolata eſt Pſ. 118
in humilitate mea: alias ſi dubia eſſet conuerſo & pœnitēti venia, quis non diffideret præ multitudine & grauitate peccatorum? Vide homo ſi eſt aliquis rex tam pius, & tam miſericors, qui hoc faciat, vt offenſus ſolam pœnitentiam poſtulet, & ſuas offenſas in manu rei ponat. Eſt ergo cōtritio remedium peccatorum omnino neceſſarium, proprium, naturale, & vniuerſale. Iuſtificationes enim exteriores, & ſanctificationes, & ſacramenta, in diuerſis tēporibus & legibus variantur: alia enim ſunt ſacramenta nouæ legis, & alia veteris, & alia legis naturæ: ſed contritio omni tempore, & in omni lege naturæ, ſcripturæ, & gratiæ, tanquā naturale & propriū peccati remediū, immobilis & immutabilis perſeuerat: vnde & omnia alia ſine hac nō ſufficiunt. Etiam ſi dederis omnes tuas facultates pauperibus, & carnes tuas flagellis laceraueris, & tota vita in pane & aqua ieiunes, ſi peccatum placet, aut non diſplicet, nihil prodeſt ad veniam. Vnde ab initio peccatum ſine dolore remiſſum nō eſt. Hic autem dolor in homine poſt baptiſmum lapſo, ita demum præparat ad remiſsionem peccatorum, ſi cum fiducia diuinæ miſericordiæ,

&

& voto præſtandi reliqua coniun-ctus ſit, quæ ad ritè ſuſcipiendum pœnitentiæ ſacramentum requi-runtur. Et tantus poteſt eſſe dolor, vt etiam omnem pœnam purga-torij tollat. O magnam & poten-tiſsimam medicinam, & quæ ad manum ſit, neque opus ſit eam exterius perquirere, ſed in pecto-ris officina redundet, ſi eam quæ-ramus ibi. Et ratio huius eſt, quia peccatum in ratione ſuperiore eſt, & in conſenſu voluntatis conſi-ſtit: nam non conſentiente volun-tate non poteſt eſſe peccatum: o-portet ergo, vt ibi quæratur pec-cati ſatisfactio, vbi fuit culpa. Vo luntas eſt quæ peccauit, ipſa ſa-tisfaciat. Quid prodeſt pœniten-tia carnis, ſi non pœnitet quæ pec cauit? In quo autem alio poteſt ita voluntas ſatisfacere Deo, niſi vt doleat de illo in quo malè de-lectata eſt, & bene deteſtetur quod malè complacuit. Quod aliud ma gis conſonum ſacrificium ex na-tura rei poteſt peccator Deo of-ferre, quàm cor contritum & hu-miliatum? Hæc ergo vera, & pro-pria, & legitima ſatisfactio, & me-dela peccati eſt. Non habet pec-cator ad manum aliud remedium certius, quàm ſicut puer accurre re ad lamentum & lachrymas. Nam ſi voluerit cum Deo contendere de iuſtitia, exiet condemnatus: non poterit reſpondere vnum pro mil

Iob.9.a le: quia non iuſtificabitur coram eo omnis viuens. Si fugere volue-

pſ.138 rit ab eo. Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? ait Pſal-

Rom.9 c miſta. Si reſiſtere tentauerit, vo-luntati eius quis reſiſtet? Nam ſi fortitudo quæritur robuſtiſsimus

eſt. Si decipere, aut occultare pec-cata voluerit; omnia nuda & a-perta ſunt oculis eius. Nihil ita-que reſtat peccatori, niſi contri-ſtari, dolere, & plorare coram eo. Eſt enim tanta Dei noſtri pie tas, quòd non ſuſtinet videre nos triſtes & afflictos: ſtatim placatur, ſtatim miſeretur, & commouentur viſcera eius, ſuper paruulos ſuos ge mentes, & afflictos. Vnde Prophe ta hoc conſulit animæ peccatrici, di cens. Filia populi mei accingere cilicio, conſpergere cinere, luctum vnigeniti fiat tibi planctum ama-rum. Id eſt ſic dole, ſic luge, ſi-cut mulier vnigenitum plorat de-functum. Videas illam afflictam, dolore & amaritudine plenam, la chrymis perfuſam, ſingultus, & eiulatus, & rugitus ex ſuo pecto-re emittentem, veſtitam ſacco, ſolam iacentem, nullam recipe-re conſolationem, nullum ſola-tium admittentem, nolle come-dere, neque bibere, neque vide-re quenquam, non poſſe dormire, diebus ac noctibus imaginem de-functi animo reuoluentem, in hoc ſolo abſorptam & occupatam, nihil aliud volentem neque curantem. O homo, ſi ſic plorares animam tuam, ſi ſic plangeres animæ tuæ mortem! neque enim minus ca-ra eſt tibi anima tua, quàm matri vnigenitus. Quanto ergo magis la mentari deberes animã tuam mor tuam, quam potes lachrymis ſuſci tare, quàm illa filium, quẽ lugendo non poteſt reuocare ad vitam? vt ait Auguſtinus. Si enim poſſet, quid non faceret? quomodo eiularet? Vi dit aliquando quidam Anachorita mulierem ſic filium deplorantem,

Heb.4. d

Hier.6. g

& conuerſus ad ſe ingemuit, dicens. O anima, nunquam ego te mortuam ſic deploraui. Sic ſic ſine conſolatione plorandum eſſet peccatum, ex ſupradicto prophetiæ conſilio: ſed væ nobis inſenſatis, qui mortua anima mille peccatis, nullum ſentimus dolorem: ſed opus eſt exprimere lachrymas, excitare dolorem, quærere afflictionem. Quanta hæc confuſio, quanta hæc cæcitas & miſeria. Si mortuo viro vxor pergeret ad vicinas dicens, non poſſum plangere, vbi quæram dolorem & lachrymas? Quid illæ reſponderent? O inſenſata, non multum diligebas, quem non deploras. Sic fratres poſt peccatum confuſio eſt noſtra indigere monitione ad lachrymas: verè ſi ſciremus malum quod perpetrauimus, quid amiſimus, quid incurrimus, non poſſemus à lachrymis temperare: potiùs fræno, quàm calcari egeremus. Sed
ps. 112 tamen Deus cognouit figmentum noſtrum, quia ſenſuales ſumus, & ſpiritualia incommoda, non ſic vt temporalia ſentimus, & ideo ſi non ſponte dolemus, ſaltem ipſum dolorem perquiramus, vt prophe-
ps. 114 ta ait. Tribulationem & dolorem
ps. 26 inueni. Et iterum. Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis, id eſt clamoris & lamenti. Sed quomodo circuibimus? Vtique conſideratione & intellectu, more auium, quæ circumeundo volatu ſe in alta rapiunt: ſic circumeundo conſideratione, iacentem & grauem affectum excitemus, & eleuemus intelligentiæ plumis. Sed quomodo fiet iſtud practicè, audite. Re-

cluſus in oratorio ſolus, conſidera Dei bonitatem, clementiam, & amorem erga te, & multiplicem eius beneficentiam, & dona quæ tibi dedit, quomodo te ſuſti-
nuit, & expectauit in multa patien- Rom. 9 c
tia, quomodo pro offenſis multa bona dedit, offenſus rogat vt redeas ad illum: & conſidera tuam duritiam, pertinaciam, ingratitudinem, & prauitatem, quàm malè reſpondiſti tam bono patri, quomodo contemnis monentem, deſpicis vocantem, & ſine timore & verecundia pro nihilo habes illum offendere, & mille iniurias facere. Qua audacia, quo vilipendio formica de terra erigis caput contra tantam maieſtatem, & rebellas contra eum, quem trepidant cæleſtes principatus, ſub
quo curuantur qui portant orbem? Iob. 9. b
& legem eius, quam Angeli, & cæli, & omnes creaturæ cuſtodiunt, ſolus cum diabolo præterire & præuaricari audes ſtultus & cæcus? & relicto parente conditore, qui te proprio ſanguine redemit, cum diabolo inimico ſuo & tuo conſpiras, & ſolus rebellas contra illum, qui tanta pro te ſuſtinuit, & tantam gloriam tibi parauit? Hæc (inquam) & ſimilia profundè conſidera, attentè & moroſè, & ſi lapis non es, mouebitur certè cor tuum, & molleſcet in lachrymas, tanta Dei bonitate, & tanta ingratitudine & malitia tua conſiderata, & in me-
ditatione tua exardeſcet ignis amo- ps. 38.
ris, & doloris calore ſuccenderis. Quòd ſi hac via non vales duritiem cordis deuincere, ſaltem iuxta conſilium Prophetæ, conuertere ad

Ps.54 ad infernum, qui obliuiſceris Deū: & cogita damna quæ peccando incurriſti innumera: quot virtutes, quot dona, quantam gratiam perdidiſti: quomodo vitam tuam male conſumpſiſti: quàm alius eſſes, ſi domino adhæſiſſes, & mandata eius ſeruaſſes, ſicut ipſe per Pro-
Eſa.48. d phetam ait. Vtinam cuſtodiſſes mā data mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. Cogita etiam pœnas illas æternas, & æterna ſupplicia quę incurriſti: gloriam quam amiſiſti: ſeruitutem diaboli duram, quam ſuſtines: cæcitatem quā pateris: vilitatem tuam & eiectionem, qua confunderis: quàm vilis & abominabilis factus es, & quantum decorem innocētiæ perdidiſti: quomodo vitijs ligatus es, & irretitus, tua nobilitate & libertate captiuata ſub iugo peccati. Cogita (inquam) quid pro quo commutaſti: ò ſtulte, Dei amicitiam & gratiam, omnia dona eius, & gloriam illam ſempiternam, & diuitias perpetuas, angelorum ſocietatem, iuſtitiæ & innocentiæ decorem, pro viliſsima & momentanea voluptate, & pro modico temporali lucro contempſiſti & commutaſti, & te perpetuis ignibus & ardoribus, & dæmonum ſeruituti obligaſti. Quanta dementia, quanta ſtultitia, quanta miſeria. Sicut ſi regina decora & ornata, relicto rege marito ſuo, & gloria regni contempta, cum vili mancipio AEthiopiæ pro vili pretio recedat, & omnem ignominiam ſuſtineat. Hæc cogita, vt quem Dei amor non excitat, ſaltem incommodum moueat ad luctum: quòd ſi neque ſic emolleſcit cor tuum, ſaltem ipſam tuam duritiā & inſenſibilitatē deplora, quòd quaſi phreneticus in tanto periculo mortis, & in tanta miſeria conſtitutus, nihil ſentias, ſed rideas & gaudeas, futurus poſt modicum torris inferni perpetuus, & cibus ignis. Et conuerſus ad dominum, ora vt amoueat à te cor lapideum, & præſtet
cor carneum: & aperiat tibi fon- Ezec.11 d
tem lachrymarum, venam aquæ
viuæ ſalientis in vitam æternam: Ioā.4 b
neque ab hac oratione deſiſtas, donec obtineas: nam certè ſi perſiſtis, obtinebis. Noui ego fœminam, quæ de hac ſiccitate dolebat, quòd nullas haberet lachrymas, quę monita vt peteret à domino cum fiducia, & perſeuerantia, tantam à Deo obtinuit abundantiam lachrymarum, vt neceſſe fuerit poſtea eas reprimere, & ab oratorio recedere, ne euaneſceret caput, & oculi caligarent. Credite mihi, noſtrā culpa eſt quòd tepeſcimus: quia non oramus, non poſtulamus, non quærimus, non procuramus. O felices lachrymę quibus peccatorum maculæ abluuntur, & ignis ille ſempiternus extinguitur. O felices gemitus, quibus vlulatus illos ſempiternos euadimus. Felices dolores quibus tormenta mortis æternæ declinamus. Felix contritio & triſtitia, quæ hic peccatum delet, veniam obtinet, Deo reconciliat, hominem à ſeruitute diaboli liberat, & lætitiam illam inenarrabilem, & gloriam impetrat ſempiternam: ad quam nos perducat Ieſus Chriſtus. Amen.

DEO GRATIAS.

FERIA SEXTA POST dominicam in paſsione.

THEMA.

¶Collegerunt pontifices & phariſæi concilium.
Ex Ioan. 11.

IN euangelio narratur cauſa mortis domini: audito nanque magno illo miraculo ſuſcitationis Lazari à præſentibus, vt dicitur in euangelio, quidam abierunt ad phariſæos,& nuntiauerunt illud. Die ſequenti congregati ſunt in concilio cum pontificibus,& principibus po-
Pſal. 2 puli, ſicut ſcriptũ eſt. Principes conuenerunt in vnum, aduerſus dominum,& aduerſus Chriſtum eius. Et dicebant. Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit? Si dimittimus eum ſic, omnes credẽt in eum, & facient eum regem: quo audito, venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem. O iniqui, ò peruerſi, non mouet vos zelus populi, non gentis liberatio? Quæ enim apparentia fuit regni in homine paupere,& humili, alienis eleemoſynis ſuſtentato? Quam ambitionem, aut dominandi libidinem vidiſtis in homine humili, & contemptore diuitiarum, & pomparum? Quòd ſi inuitus à populo conſtitueretur rex, nunquid non ſufficeret liberare populum à Romanis, qui poterat homines ſuſcitare à mortuis? Quis vnquam ſaluator populi tam potens fuit, vt talia opera faceret? Quanta vobis eſſet felicitas in tali rege! quanta ſecuritas in tali ſaluatore! Non ergo erat vlla ratio aut cauſa timendi, ſed colorem ſuæ malitiæ & inuidiæ præſtabant: illic trepidauerunt ti- ps. 13.
more, vbi non erat timor. Sederunt itaque, & ſinguli ſententiam dicebant: alius ſic, alius ſic. Vnus dicebat cõprehendatur ſecretè, & mittatur procul in cuſtodiam vbi amplius non appareat, alius ligetur, & mittatur ad Cæſarem, vel tradatur Pontio Pilato: alius occidatur ſecretè ab aliquo: alius inuitetur, & potetur veneno: alius publicè rapiatur, & occidatur: ſed non in die feſto, ne fiat tumultus in populo. Nullus erat ibi qui re- Mar. 14
ſponderet pro innocente, & dice- a
ret. Quid enim mali fecit. Nullum Matth.
aliud crimen reperitis, niſi quòd 27.c
ſigna multa facit, quòd ſanat ægrotos, quòd illuminat cæcos, quòd ſuſcitat mortuos? Propter hæc adorare debuiſtis, & pro his occiditis? His beneficijs talem præſtatis remunerationem? O audaciam, o cæcitatem ſtolidorum conſiliariorum! Illum tentatis occidere, qui mortuis vitam præſtat? qui tantam à Deo accepit poteſtatem, & non cõſulitis an poteritis? Talem vobis facitis inimicum, & non timetis, ne fortè ille occidat vos? Facilius enim multò eſt viuos occidere, quã mortuos ſuſcitare. Quãtò conſultius iſta omnia tractaſſent, ſi cæci nõ fuiſsẽt. Pſal. De his. Acuerunt linguas ſuas ps. 139
ſicut ſerpentes, venenum aſpidum ſub labijs eorum. Non faciebant cõcilium vt veritatem inquirerent, ſed vt malitiam confirmarent: & ſic excitati paſsione, hæc omnia non attendebant. Tunc Caiphas põtifex

tifex anni illius, auditis ſingulorum ſuffragijs, abſoluit negotium, dicens. Vos neſcitis quicquam, neque cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, ne tota gens pereat: quid aliam cauſam inquiritis? ſufficit ad hoc ſalus populi. O prophane, quantam veritatem dixiſti! Verè expedit vt moriatur Chriſtus pro mundo, ne tota gens pereat. Ita eſt. Hoc à ſemetipſo non dixit, ſed prophetauit ſpiritu ſancto mouente linguam ſuã, quia pontifex erat, ſed non tangente cor illius. Prophetauit, ſed non fuit propheta: quia non intellexit quod dixit, ſed in ſenſu in quo ille locutus eſt, falſum protulit. Nõ enim debet occidi innocẽs, etiã ſi inde ſperetur quæcunq; cõmoditas: quia ſanguis effuſus clamat cõtra populum: neq; occiſio innocẽtis poteſt eſſe populo vtilis, ſed nociua. Alia via quærendum eſt remediũ: nam occidere innocentem, non eſt quærere, ſed deſtruere bonum publicum. Gẽn. 4. b

Ab illo ergo die decretũ & determinatum eſt, vt Chriſtus dominus occideretur. Ieſus ergo iam non publicè ambulabat in populo vt prius, ſed abijt in regionẽ ſeparatã, iuxta deſertum in ciuitatẽ Ephrem: & ibi latuit, vſq; ad ſabbathũ ſequẽs: nam ſabbatho præterito factũ eſt concilium, & poſt octo dies venit Bethaniam, & die ſequẽti ingreſſus eſt Hierusalem, cũ ramis, & gaudio populi. Vnde patet, quòd hoc concilium non fuit factum hodie, ſed ſabbatho præterito. Phariſæi autẽ & põtifices nõ inuenientes eum, dederunt mandatũ, & voce præconis iuſſerunt, ſub anathemate & eiectione à ſynagoga, vt ſi quis nouerit vbi ſit, indicet, vt comprehendatur. Et vt exiſtimo, quæſitus eſt in domo Mariæ & Marthę, & per totã ciuitatẽ: & hic fuit primus guſtus paſſionis eius in virgine. Hæc de euangelio.

¶Hoc cõcilium mirabiliter fuit expreſſũ in libro ſapiẽtiæ, vbi dicitur. Dixerũt impij cogitãtes apud ſe nõ rectè: circunueniamus iuſtum, quia inutilis eſt nobis, & cõtrarius eſt operibus noſtris. Etſi iuſtus, tamẽ nobis valde aduerſatur, perdit ac deſtruit nos: acceptionẽ populi quã habebamus abſtulit. Iã populus nõ honorat nõ ſequitur nos, pro nihilo deſpicit nos, & eleemoſynæ perierũt. Ex quo hic homo prædicare cœpit, honor redditusq; ceſſauit: nobis valde perniciosus eſt, & cõtrarius eſt operibꝰ noſtris: in omnibꝰ aduerſatur & reprehendit opera noſtra: improperat nobis peccata legis, ꝙ non intelligimus legẽ, ſed præuaricamur, & diſſipamus eam: quòd dimittamꝰ legẽ Dei propter traditiones noſtras, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ, infamat doctrinã noſtrã, dicens, quòd doceamus ſolas ceremonias, vanè omittentes potiora: mundantes ꝙ foris eſt paropſidis, & non quod intus eſt cordis: quòd excolamus pulicẽ, & deglutiamus camelũ. Perſonas noſtras & doctrinam infamat: neq; ſola exteriora reprehẽdit opera, ſed factus eſt nobis in traducem cogitationũ noſtrarum. Etiam cogitationes noſtras nouit, & publicat: neſcimꝰ quomodo: vt neq; cogitare quæ volumus liceat, & deſiderare non ſit liberũ coram eo. Nã illico dicit, vt quid cogitatis mala in cordibꝰ veſtris? Nihil poteſt eſſe occultũ huic homini: tanquã nugaces eſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à vijs noſtris, tanquam ab immunditijs. Vocat nos ſemper hypocritas, Sap. 2. Matth. 15. a. Matth. 23. c. Matth. 9. a. Sap. 2. c

Matth. 5.b. ſictos, mendaces, cæcos, & duces cæcorum: & deteſtatur vitam noſtram vt prophanam et peſsimam, monēdo populũ vt nõ ſequatur nos: quòd
Matth. 23.a. imponamus onera grauia et importabilia, et digito nõ tangamus, non agētes quod docemus: propter quod grauis eſt nobis etiam ad vidēdum, & odio eſt nobis maximo. Non poſſumus eum oculis aſpicere præ rancore, quoniam diſsimilis eſt alijs vita illius. Habet vitam extraneam, & pluſquam humanam: non ridet, nõ lætatur, non otiatur, nõ quærit quæ mundi ſunt, longè eſt ab omni humana conſuetudine vita illius: nullus mortalium ſic viuere poſsit: & filium Dei ſe nominat, & gloriatur patrem ſe habere Deum. Et certè negare non poſſumus, quòd opera faciat ſtupenda, & prodigia terribilia. Sed videamus ſi ſermones illius veri ſunt, tētemus quæ vētura ſunt illi, tentemus vadum, perſcrutemur hanc veritatem. Contumelia & tormento interrogemus eum, & morte turpiſsima condemnemus eum: ſi enim verus filius Dei eſt, ſuſcipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum, neque permittet filiũ ſuum ſic torqueri & occidi: quòd ſi non liberatus fuerit, proculdubio fallit, & filius Dei nõ eſt, ſed ſeductor populi. Hoc ergo inquiramus, hoc ſciamus. Hæc (inquit) cogitauerunt, & errauerunt: excæcauit enim illos malitia ipſorum, & inuidia ipſorum. Quã apertè, quàm exactè, quàm propriè huius concilij malignitas expreſſa eſt à ſpiritu ſancto in illo libro! Quis illorum conſiliariorum aſtantium concilio, rem ſic exprimere potuiſſet? Ex hac authoritate patet, iſtos non ſolum timuiſſe plebem, ne illum defenderet: ſed etiam timuiſſe, ne forte ipſe eriperetur miraculo, & ideo quaſi tentando negotium inchoaſſe. Nam licet oderant illum, & eius mortem optarent, tunc non poterant ignorare potentiam miraculorum eius: & quanuis peſsimi non tamen erant rudes. Vnde forſitan timebant, ne faceret ignem de cælo deſcendere, vt Elias ſupra quinquagenarios: vel 4.reg.1.b
ne cæcaret comprehenſores vt Eliſæus: vel alio modo occideret eos, 4.reg.6.d
vel de manibus eorum euaderet. Et ideo quaſi negotiũ arduum & difficile aggreſsi ſunt, rei exitum pertimeſcētes. Vnde Auguſtinus ſuper pſalmos. His omnibus, curationibus eius ingrati, tanquam multa febri phrenetici, inſaniētes in medicum qui venerat curare eos, excogitauerunt conſilium perdendi eum, tanquã volentes probare, vtrum verè homo ſit qui mori poſsit, an aliquid ſuper homines, & mori ſe nõ permittat. Propterea dominus, vt probaret ita eſſe vt cogitauerãt, quod liberare ſe poſsit, antequã cõprehēderetur vno verbo eos proſtrauit in terrã, quaſi Ioã.18.b
mortuos. Et niſi ad hoc miſſus eſſet, vt pateretur quotquot veniſsent proſtraſſet: et ipſos principes & phariſæos ſi veniſsēt, ſimiliter proſtraſſet: vt experirēntur quàm meritò timuiſſent, & quàm facilè poſſet ſe liberare de manibus eorum. O nimiã cæcitatem, o ſtupendam phreneſim, quomodo auſi ſunt comprehēdere illum, qui ſolo verbo ſic eos ſtrauit? qui ſolo tactu aurem reſtituit? niſi mens læua fuiſſet ſurgentes etiam timore correpti fugere debuiſſent. Et pontifices non ceſſauerunt à proſecutione negotij, cũ famuli eorum hoc eis narrauerunt.

Vnde

Vnde poſtmodum cùm vidiſſent
dominum in cruce poſitum, pal-
lentem & morientem, quaſi ouan-
tes & gloriantes, quòd res proſpe-
Matth. 27.c. rè ſucceſsiſſet, inſultabant domino
dicentes. Alios ſaluos fecit, & ſeipſũ
non poteſt ſaluum facere. Si rex Iſ-
rael, deſcẽdat nũc de cruce, & crede
mus ei. Sperauit in domino, eripiat
eum ſi vult. Nam vſque tunc ſem-
per timebant, ſed quàm modicum
durauit illa inſultatio, & illa gloria-
Matth. 27.f. tio eorum! Adhuc iſta dicebant, &
ecce ſol obſcuratur, terra cõtremit,
petra ſub cruce ſcinditur, velũ tem-
pli rumpitur, elementa turbantur,
adeò vt Centurio viſis his quæ fie-
bant cõterritus acclamaret. Verè fi
Luc.23.g lius Dei erat iſte: & populi ſua pecto
ra percutientes, ad ciuitatẽ reuerte-
rentur timẽtes, et tremẽtes pro pec
cato cõmiſſo. Sed tũc tunc magis cõ
fuſi, quoniã venerunt cuſtodes, &
eum ſurrexiſſe à mortuis nuntiaue
Matth. 28.c. runt. Et neceſſe fuit pecunia cor-
rumpere eos, ne hoc populo prode-
rent. Quomodo tunc confuſi ſunt,
quomodo timuerunt & palluerũt?
Quanto aliud fuit illud cõcilium ab
iſto? Sed poſtea quoq; veritate aper
ta, quando populus conuertebatur,
Act.2.g et apoſtoli faciebãt ſigna magna, &
nomen illud quod ipſi extinguere
voluerunt, non ſolùm in Iudæa, ſed
in toto orbe adorari et coli cœpit;
ipſis videntibus & ſcientibus, quo-
modo fremebant, et intra ſe conta-
beſcebant? Vnde dominus per pro-
Michę. 7.b phetam. Nę læteris (inquit) inimica
mea (ſynagoga ſcilicet) ſuper me,
quia cecidi: cõſurgam cũ ſedero in
tenebris, mortis ſcilicet & ſepulchri:
dominus lux mea eſt. Et in pſal. Tu
ps.40 autem domine miſerere mei, & re-
ſuſcita me, et retribuã eis. O duritiã,
òpertinaciam: quomodo non con-
uerſi ſunt his omnibus viſis atque
compertis. Quàm bene Iacob pa-
triarcha iſtorum malitiam, et per-
tinaciam, et concilium hoc peſsi-
morum expreſsit in figura! nam
cùm morti appropinquaret, videns
in ſpiritu hæc omnia, ait. Simeon &
Leui fratres: vaſa iniquitatis bel- Gñ.49 a
lantia. In conſilium eorum non ve
niat anima mea, & in cœtu eorum
non ſit gloria mea: quia in furore
ſuo occiderunt virum. Maledictus
furor eorum, quia pertinax, et in-
dignatio eorum quia dura. Nam
ex tribu Simeon fuerunt Phariſæi,
& ex tribu Leui ſacerdotes, qui ho
die congregati ſunt in concilium
contra Chriſtum. Quorum conci-
lium patriarcha in ſpiritu deteſta-
tur, et pertinaciam incredulitatis.
Quoniam viſis tot mirabilibus non
ſunt conuerſi. De quibus Iob. Per Iob.5.c
diem incurrent tenebras, & quaſi
in nocte, ſic palpabunt in meridie.
Sed fefellit eos malitia, et mentita ps.26.
eſt iniquitas ſibi. Hanc fregerunt
lampadem ſacram, & effuſum eſt
oleum ſuper omnem terram. Sicut
ſcriptum eſt. Oleum effuſum no- Cãti.1.a
men tuum. Ruperunt ſaccum mor ps.26.
talitatis noſtræ, & intus apparuit
aurum diuinitatis, & potentiæ di-
uinæ. Voluerunt extinguere lucer-
nam mundi, & poſuerunt eam ſu- Matth. 5.b
per candelabrum, vt luceret omni-
bus qui in orbe ſunt. Et dum morti-
ficare voluerunt granum illud fru
menti cæleſtis, ſeminatum eſt, et e-
mortuum creuit in ampliſsimam ſe
getem populorum. Sicut ipſe ait. Ni Ioã.12.c
ſi granũm frumenti mortuum fue-
rit, ipſum ſolum manet: ſi autem
mortuum fuerit, multum fructum
affert. Horum omnium cauſa fuit

 inuidia.

inuidia. Fugiamus fratres tam malum vitium. Inuidia diaboli, mors introiuit in orbem terrarum: inuidia Cain fratrem innocentem occidit: inuidia fratres vendiderunt Ioſeph: inuidia phariſæi occiderunt Chriſtum: & infinita alia mala fecit inuidia. Deus nos liberet à tã malo & tã ignominioſo vitio. Primò hoc peccatum diabolicum eſt, & purum malum: nam alia vitia & peccata aliquod bonum prætẽdunt, licet inordinatè. Nam ambitioſus quærit honores: auarus diuitias: lubricus voluptates: guloſus ſaporem: accidioſus quietem: & hæc omnia bona ſunt, ſi non nimis, & præter diuinæ legis & rationis ordinem quærerentur: ſed inuidia pura malitia eſt, nihil habẽs commodi, ſed tormenti plena: nihil ſolatij, nihil voluptatis. Nihil habet bonũ inuidia, niſi quòd meritò torquet habentem. Vnde maximè contrariatur caritati, ac propterea ſicut caritas facit hominem filiũ Dei, ſic è conuerſo inuidia facit eum filium diaboli. Inuidia eſt vitium infame & vile, non cadit in animum generoſum. Iob. paruulum occidit inuidia: nam inuidendo ſe abiectũ & defectuoſum eſſe oſtendit. Tertiò eſt vitium periculoſum, nã vnus inuidus ſufficit euertere vnum populum: non enim cauetur, quia non ſentitur. Quis enim caueat ab amico, cui plurima fecit beneficia, & in nullo eum læſit? In hoc ſolo læſum ſe putat, quia bene tibi eſt. Inuidus nemini parcit ſic detrahit amico, ſicut inimico. Vnde bene comparatur baſiliſco, qui ſolo viſu occidit. Habet enim viſum faſcinantem, & oculum venenoſum. Si te viderit lætum & proſperum, ſtatim detractionis virus oſtendit, etiam ſi eum genueris. Neque ſcies effugere: nam ſi quis iratus eſt, aut placas, aut declinas: ſi offenſus, reconciliari procuras: ſi damnificatus vel læſus, ſatisfacis: ſi lubricus, prouides vxori: ſi latro, rem tuam cuſtodis: ſed inuido quid facies, vt no noceat? Niſi miſerum te viderit, nocere non ceſſabit: ſola enim miſeria & paupertas cauet inuidiam. Vnde inuidus in inferno optimè locaretur, ibi quieſceret: quia non haberet cui inuideret. Caueamus fratres, ne ſimile nobis contingat: nam dicebat illis dominus, væ vobis hypocritæ phariſæi, qui dicitis ſi fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguinem prophetarum: & vos implete menſuram patrum veſtrorum, maiora quippe ſcelera facturi eſtis. Nam illi occiderũt prophetas, & vos occidetis dominũ prophetarum, & apoſtolos eius. Nã ecce ego mitto ad vos prophetas & apoſtolos, & ex eis occidetis & flagellabitis in ſynagogis veſtris. Simile nunc cõtingit multis, qui deteſtãtur facinus phariſæorum conſpirantium contra Ieſum, & ipſi etiam cõtra ipſum conſpirãt, & intra ſeipſos ipſum crucifigunt. Religioſus enim qui relicto ſuo monaſterio & profeſsione, redit ad mundum, conſpirat contra Ieſum: prælatus qui ſuſcepto officio oues tondet, & non viſitat, conſpirat contra Ieſum: index qui odio perſequitur innocentes, conſpirat contra Ieſum: aduocatus qui defendit cauſam iniuſtam, & moleſtat proximum, conſpirat contra Ieſum: dominus temporalis qui pauperes ſpoliat, & opprimit populos ſubditos, conſpirat cõtra Ieſum. Totus mundus hodie (vt ait Bernardus) conſpirauit contra te ô bone Ieſu,

Margin: Sap. 2. d; Gen. 4.; Gen. 37. d; Matth. 27. b; Iob. 5. a; Matth. 23. d.; Heb. 6. b

ſu, & qui ſunt de domo & de familia tua. Non mirandum hoc de phariſæis, cùm Chriſtiani & domeſtici tui hoc faciunt. Quiſquis aduerſatur & impedit aliquod bonum, maximè publicum, quod pertinet ad ſaluté, antichriſtus eſt, & conſpirator. Vn-
1.Ioá.2. c de Ioannes. Audiſtis quia antichriſtus venit? Nunc antichriſti multi facti ſunt, magna eſt hodie factio contrariorum Ieſu, qui ſtatim ſe opponunt omni bono, & contradicũt. Ecce quantum bonum hac quadrageſima incœptum eſt in deſtructione vſurarum, in quibus tot animæ peribant: nunc vt audio multos habet contradictores & oppugnatores. Sciat quiſquis eſt, quod eſt vnus de numero iſtorum phariſęorum, & conſors iſtius cõcilij. Audet aliquis aduerſus Deum inire conſilium? aggredi negotium? formica de terra luctari cum Deo? Scio (inquit) quòd hoc eſt malum & peccatum, & Deo diſplicet, & Deum habebo contradictorem & contrarium: ſed tamen faciam quòd potero. Et quid pote-
Eſai.59. a ris miſer contra Deum? Per annum ſicut aranea ordieris telam, & vno flatu diſsipabitur à Deo. Quem negotij finem ſperas contradicendo Deo? Quis reſtitit ei, & pacem habuit? O audaciam, o ſtultitiam, quid tibi accidet, niſi quòd iſtis qui occiderunt Chriſtum, ne venirent Romani, & perderét ciuitatem? & quia occiderunt, ideo venerũt, & deſtru-
Iob.5.b xerunt plebem. Iob, qui apprehẽdit
1.Cor.3 d ſapientes in aſtutia ſua, & conſilia prauorum diſsipat. Parum eſt Deo diſsipare prauorum conſilia, ſed ipſos in ſuis conſilijs capit, vt tendát
ps.56. rete & cadant: in eo parent laqueos, & incidant in eos: faciant foueam & incidant in eam: & illa via qua prętendũt Deo aduerſari, impleát Dei voluntatem: & qua putant fugere, illa via incidant, & pereant: vt iſti occiderunt Chriſtum ne perirent, & quia occiderunt, ideo perierunt. Caueamus igitur de cætero aduerſari Chriſto: ſed in omni negotio noſtro primò conſideremus an Deo placeat, an Deum fautorem habebimus, ſi ſecundum Deum eſt negotium, alias non aggrediamur. Secundò iſtud non noſtris viribus ſolis efficere cogitemus, ſed domino cõmittamus, orationibus & ſacrificijs commendantes, vt ſi rectum eſt, & ei placitum, fiat. Vt ait pſalmus. Iacta curam tuam in domino, & ipſe ps.54.
faciet. Tertiò vt quicquid poſtea acciderit, beneuolé accepteinus, credentes quòd ita expedit nobis. Hoc autem maximè conuenit principibus, in bello, & negotijs arduis, omnia agere cum ſummo conſilio. Non confidere in conſilio hominũ, ſed in Dei adiutorio, ſemper commendantes Deo omnia, & ad ipſum in omnibus accurrentes, & eius auxilium poſtulantes. Vnde oportet principem eſſe deuotiſsimum, & timentem quantò plus indiget Deo quàm cæteri, propter ardua negotia & frequentia. Sicut faciebat Dauid, qui in omnibus conſulebat dominum: ſimiliter & Moyſes. Vnde Ioſue, quia non conſuluit dominum Ioſue.9
ſuper facto Gabaonitarum, decec
ptus eſt. Cogitationes enim mortalium timidę, & incertę prouidentię Sap.9.c
noſtræ. Vnde Iob, qui adducit conſi Iob.12 c
liarios in ſtultum finem, &c. Placeat Deo, vt regalis altitudo veſtra ſic ſemper Deo coniuncta et deuota exiſtat, vt per eius bonam gubernationem, hic pacem et tranquilitatem habeamus, et poſtea cæleſtem

ſtem gloriam conſequamur. Amē.
DEO GRATIAS.

IN DIE SANCTO RESurrectionis.

THEMA.

¶ Præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis. Marci.16.

DOminicæ reſurrectionis hodie ſacra
dies lętior cunctis
reſulſit fratres: gau
ps.117 deamus, hæc enim
eſt dies quam fecit
dominus. Bonorū
dierū mater, vitæ immortalis exordium,
totius gloriæ noſtræ principium.
In huius ergo tam venerandæ
ſolennitatis die, & Chriſto congratulemur,
et nobis. Chriſto (inquam)
poſt crucis trophæum de hoſtibus
ſpolia reportanti, cui ob diri
agonem certaminis, & inuiolati obſequij
humilitatem, ſupernus arbiter
Deus poſt immortalitatis gloriam,
cunctorum vniuerſale dominium
tribuit, ſicut ipſe nō inaniter
Matth. gloriatur, dicens. Data eſt mihi po-
28.d. teſtas in cælo, & in terra. Quàm glorioſus,
quàm decorus, hodie victor
reſurgit ab inferis! Quàm nouum,
quàm mirandum in ſua carne præbuit
cælicolis ſpectaculum! Noua
quædam creatura ſeculis demonſtratur
in carne, qualis ab initio non
fuerat ſpectata in orbe. Nobis autē
propterea congratulādum eſt, quia
futuræ noſtræ reſurrectionis ſpeciem
iam videmus, & ſperatæ ſpecimen
gloriæ in Chriſto cōſpicimus.
Noſtra eſt fratres gloria quam recolimus,
noſtrum eſt decus quod veneramur,
inchoata eſt in Chriſto reſurrectio
noſtra, ſuo tempore in nobis
quoque perficienda. Radix no- Apo.22
ſtra iam viuit, nō dubiū quin quan- c
doque viuificabuntur & rami. Glorioſa
iam vitis comparuit, pro certo
glorificabuntur & palmites. Ego Ioā.15 a
(inquit) ſum vitis, & vos palmites.
An non ſpectat ad palmites, an non
pertinet ad ramos glorificatio vitis,
& vita radicis? Multum vtique per Rom.3.
omnem modum: quia qualis radix, a
tales & rami: & quod radici donatum
eſt, ramis omnibus præſtitum
eſt in radice. In vita nanque radicis,
certa eſt ſpes vitæ ramuſculis.
Surrexit Chriſtus radix noſtra, pro- 1.cor.15.
culdubio ſurgemus & nos. Non d
cōturbet nos fratres reſurrectionis
promiſſæ dilatio, poſtquam illius
iam in trunco noſtro pignus accepimus.
Caput viuit, vita deferetur
ad membra. In te domine Ieſu o- Act.17.
mnes iam viuimus, in te conſurre- f.
ximus, in te iam ad dexteram patris
omnes conſedimus: ſicut apo-
ſtolus memorat, dicens. Qui con- Ephe.2
reſuſcitauit nos, & conſedere fecit b
in cæleſtibus. In Chriſto collatum
eſt iam in virtute, quod aliquando
conferetur & opere. Nouus hodie 1.cor.15
Adam formatus apparuit, nō in ani f.
mam viuentem, ſed in ſpiritum viuificantem,
futuri ſeculi deſtinatus pa
ter & origo: à quo noua quædam Eſa.9.b
orīunda progenies, non terrena, &
ſordida, ſed cæleſtis & lucida: vt 1.cor.15
qualis pater cæleſtis, tales ſint & f.
filij cæleſtes. Denique fulgebunt iu Matth.
ſti ſicut ſol in regno patris eorum. 13.f.
Primogenitus mortuorum hodie Col.1.c.
Chriſtus ſurrexit ab inferis, glorio- &Apo.
ſuſque regenerationis futuræ tēpus 1.b.
expectat: hunc glorioſorum quoq;

filiorum

filiorum ſequetur innouata propago, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: in multis dico, non in omnibus, nam etſi propter ipſum omnes reſurgemus, non tamẽ cum ipſo omnes immutabimur. Immutabuntur autem, qui eius imaginem in vita portarunt: & configurabuntur corpori claritatis ſuę, qui in hac mortali vita configurari cruci humilitatis ſuæ non ſunt dedignati. Omnibus ergo Chriſtus reſurrectionem promeruit, ſed non omnibus immutationem glorificationis ſuæ pręſtabit, ſed quibus paratum eſt à patre ſuo. Hæc feſtiuitas fratres, hoc gaudium noſtrum, hęc noſtra iucunditas. Congratulemur domino noſtro, ad tantum gloriæ faſtigium ſublimato: congaudeamus principi noſtro, toti hodie creaturę prælato, & cæleſtibus principatibus præſidenti. Solent nanque vernaculi, ſolet familia, exaltato domino gratulari, & de domini ſui nouo principatu vehementer lætari. Si ergo de familia Chriſti ſumus, ſi ad eius domum pertinemus, perfuſa genis lætitia monſtrabit iubilus laudis & exultationis oſtendet. Naſcẽti de virgine domino plauſerunt angeli, naſcenti de terra domino plaudant populi. De virginis nanq; vtero mortalis exortus eſt dominus, de terræ gremio hodie naſcitur immortalis: virgo partus dolorem nõ ſenſit, terra hodie tantum fœtum paritura contremuit. O nouum partum, ò nouam ſobolem, ò nouam natiuitatem. Vetera (inquit) trãſierunt, ecce facio omnia noua: nouũ cælum, nouam terram, nouam gentem, nouam familiam: huius nouitatis exordium in Chriſto monſtratur ab inferis reſurgente. Innouatus eſt Chriſtus, innouabũtur ſuo tempore poſt ipſum & omnia. Huius autẽ ſacræ reſurrectionis ſeriem, narrare vobis ex euangelica hiſtoria mens eſt, attentiores vos cupio propter hoc, quia non facile eſt vnam ex omnibus euangelijs elicere formam, quæ omnibus congruat, & nulli in aliquo contradicat. Sed vnde ſumemus exordium? vnde tuam incipiam Chriſte, gloriam enarrare? Si iuſtus Deus, rerum omniũ moderator & rector, vnius quantunuis exigui laboris officijq; munus nõ dimittit inglorium, & potum aquę frigidę pro ſe pauperi exhibitum ſine iuſto pręmio non relinquit, quid tibi donatum eſt ò bone Ieſu, tam fortiſsimo ac potentiſsimo præliatori, tam humillimo & obſequentiſsimo ſeruitori? qui propter gloriam & obedientiam patris, & mundi totius ſalutem, tale certamen aggreſſus es, talia non recuſaſti ſubire ſupplicia, extremamq; pati mortẽ non formidaſti. Vere dignus eſt agnus qui occiſus eſt (vt in apocalypſi cęleſtium militum turma proclamat) accipere virtutem, & diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem, & dominationem ſuper omnem creaturam, quæ in cælo eſt, & quę ſuper terram, & ſubtus terram, & mare, & quæ in eo ſunt. Vere dignus eſt vt in nomine eius omne genu flectatur cęleſtium, terreſtrium, & infernorum. Vt quia cunctorum dominus, propter patris obedientiam, omnibus ſe ſubiecit, propter eandem iterum omnibus præferatur. Talem ſe hodie pręſtat magnificus noſter triumphator, cùm tartareas manſiones perluſtrans, ſua poteſtate vectes ferreos, portasq;

[Margin notes: Rom. 8 f. — i.cor. 15 g — i.cor. 15 f. — Phi. 3. d — Matth. 10. c. — Apo. 21 b — Matth. 10. c. — Apoc. 5 d — Phi. 2. b]

Eſa.45. a portasque confringens, tenebrarũ
latebras mirifica luminis ſui clarita-
te perfudit. Quãtus ibi tremor, quã-
ta turbatio totam inuaſit abyſsum,
inſolitam potentiam expaueſcen-
tem! Scripturam ſuper hoc audia-
Exo.15. b mus. Tunc conturbati ſunt princi-
pes Edon, robuſtos Moab obtinuit
tremor: obriguerunt omnes habita
tores Canaam, irruat ſuper eos for-
mido, & pauor in magnitudine bra
chij tui domine. Fiant immobiles
quaſi lapis, donec pertranſeat popu
lus tuus domine, populus iſte quem
poſsediſti, populus (inquam) ſancto
rum patrum, quem in ſanguine te-
ſtamenti eduxiſti vinctum de car-
Zach.9. c cere, & lacu in quo non erat aqua.
Eduxiſti eos (inquam) velut paſtor
Ezech. 34. d. oues quas deuorarat abyſsus, & in
paſcuis vberrimis collocaſti. Quo
autẽ eas tua præſentia gaudio perfu
deris, quo repleſti iubilo, quibúsue
te laudibus proſequuntur, quia lin-
gua non explicat, deguſtet affectus.
Oſeæ. 13.d. Momordiſti infernum domine, iux
ta prophetæ vaticinium, non totam
deuorans reorum abyſsum, ſed ve-
lut morſu quodam ſanctorum eua-
cuans limbum. Horum autem ſan-
ctorum præconia, vocesque, in my-
ſtica illa eductione populi de Ægy
pto cognoſcito, cùm per ſiccum ma
re perſonant acclamantes: cãtemus
Exo.15. a domino, glorioſe enim honorifica-
tus eſt. Equum & aſcenſorem pro-
iecit in mare dominus, quaſi vir pu
gnator, omnipotens nomen eius.
Currus Pharaonis, & exercitũ eius
proiecit in mare, electi principes eius
ſubmerſi ſunt in mari rubro, abyſsi
operuerunt eos, &c. Dextera tua
domine magnificata eſt in fortitudi
ne, dextera tua domine percuſsit
inimicum, & in multitudine gloriæ
tuæ depoſuiſti aduerſarios tuos, &c.
Quantò potentius impleta ſint hæc
in hoc exitu quàm in illo, exprime-
re non eſt opus. Sed neque modò va
cat, prophetiæ huius ſingula verba
notare. Eductis igitur de barathro,
vt creditur, in paradiſo eos de qua
eiecti fuerant collocauit: vt non ſo
lùm cæleſtem, ſed & terrenam eis
hæreditatem reſtitueret. Sicut ſcri-
ptum eſt. Tu es qui reſtitues hære- Pſal.15.
ditatem meam mihi: quo loco vſq;
ad aſcẽſionis diẽ conſediſſe cum pa
tribus ſuſpicamur. Interea virgo cũ
apoſtolico cœtu, in ſancto illo cœ- Act.1.b
naculo commoratur: illuc nanque
mœſta familia poſt domini ſui obi-
tum conuenerat, matris ſolatium,
& magiſterium, loco filij ſuſceptu-
ra. Veluti cum rapidus inuadit co-
lumbas accipiter, diſpergitque per
campos, aut turbidus imber inuiſus
ſocialia agmina turbat, ſereno poſt-
modum lucente cælo agglomeran-
tur ſingulæ paſsim, iunguntúrque
per ſata, ita puſillum gregem paſsio
turbauerat paſtoris, diſperſeratque
per abrupta. O quãtus pudor facies
eorum perfuderat, quia talem tan-
tumque magiſtrum reliquerant in
agone! quanta eorum occuparat tri
ſtitia mentes! Glomerantur ad ma-
trem, neque audent pudore in eam
attollere vultus. Felicem dixerim
hoſpitem illum, qui tantam prome
ruit hoſpitari familiam: felicem do-
mum, in qua tot myſteria peracta
ſunt. Apoſtolicus ibi cœtus ablui- Ioã.13 b
tur, ibi agnus paſchalis comeditur, Matth.
ibi dominici corporis & ſanguinis 16.b. &
myſterium inſtituitur, ibi noua ma c
ter eccleſia cõgregatur, ibi ſpiritus Act.2.a
ſanctus è cælo demittitur: ex hoc
quoque cœnaculo, veluti ex quodã
horreo, diſperſa grana per orbem,
mul-

multiplici illum populorum ſegete repleuerunt. Quid hoc loco diuinius? quid ſanctius? vix vlla tunc apud eos dominicæ reſurrectionis ſpes: vix in eis vlla fidei ſcintilla remanſerat: eorum vndique corda mœror luctusq; repleuerat. Sola omnium virgo mater plena fidei, plena ſpei, myſterium pectore voluebat ſuo: ſola rem tacita conſiderabat. Neque tamen ſuam mœſtis animis pandebat certiſsimam ſpem, quia ſolatij nullum in eis reliquerat triſtitia locum. Quis tuam nunc virgo explicet mentem? ſenſusque tuos quis valeat propalare? Quibus nunc pectus æſtuat fluctibus, quibus agitatur nubibus anima! Poſt illum nanque acerrimum paſſionis dolorem, & vltimam omnium mœſtitudinem, poſt transuerberatam viſcera gladium, noui nunc inſurgunt lætitiæ motus: veluti cùm turbida nocte inſperatum oritur hemiſphærio lumen, faceſsit paulatim inualeſcente fiducia metus, mœſtosque deſerit triſtitia ſinus. Exclamat itaque cum propheta amore furens, longosque ab imo pectore rugitus emittit. Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara, exurge ne morcris ò fili, triſtemque hanc ſolare familiam: non glorientur ſuper te qui oderunt te gratis, retribue viciſsitudinem inimicis tuis, & confuſionem æmulis tuis. Confundatur pudore qui te contempſerũt, & mouerunt ſuper te capita ſua. Memor eſto opprobriorũ tuorum, quę ab inſipiente ſunt tota die. Memento quia nulla eſt ſubſtantia amicis tuis, nulla fiducia puſillis tuis. Hęc dicẽs, placido rigat liquore vultus, totaq; liqueſcit intus amore: purpurata fulget ruboribus gena, flagrat cęleſti ſpiritus ignita candore. Audit è tumulo catulus æſtuãtis leænæ rugitus, nec longũ differt protelare ſoporẽ: properat reſumere quos fœdarat cruore tẽpeſtas paſsionis artus, proſtratũq; tumulo leuare cadauer. Prędixerat hoc olim patriarcha Iacob, cũ ſub nomine Iudę, Chriſtũ ſignaret eulogio. Catulus (inquit) leonis Iuda: ad prędã fili mi aſcẽdiſti, requieſcẽs accubuiſti vt leo, & quaſi leęna, quis ſuſcitabit eum? Pulchrè filium matris clamoribus ſuſcitãdum denuncians, ſicut ſolent mortui catuli leænę rugitibus ſuſcitari. Hæc igitur virgo virtutibus ſuis Deũ cælo deduxit: hæc eum iterum ſuis clamoribus ab inferis reuocauit: ſicut ſcriptum eſt: Quis aſcendet in cælũ, id eſt Chriſtum deducere? aut quis deſcendet in abyſſum, hoc eſt Chriſtum à mortuis reuocare? Iam ergo tertia dies aderat, & ſerenior cęteris oriens rutilabat aurora, cùm anima illa potenti vnita verbo, grauiſſimo comitata ſenatu ſanctorum patrum, tumulum quo corpus iacebat ingreditur, circunſtantibus foris angelorum agminibus, quos pater è cęlo plus miſerat ſpectare miraculum, dignasque triumpho concinere laudes. Hærebat ſaxo corpus lacerum, cruore perfuſum, liuoribus vſquequaque turgidum, corpus ſacrum, non humano opere, ſed ſpiritus ſancti virtute formatum, corpus mundiſsimum, quod nulla vnquã peccati cõtagio fœdarat, corpus cęlo dignius, angelicis virtutibus pręferendum, cuius contactu curantur ægroti, cuius voce ſuſcitantur mortui, cuius veſtigijs ſubijcitur põtus, cuius nutui omnis obtemperat creatura. Subintrat animus viſcera frigida, & tepẽtes artus rediuiuus calor immutat:

Marginal notes: Luc. 2. e (beside "tem viſcera gladium"); pſ. 56. (beside "gitus emittit"); pſ. 68. (beside "ſolare familiam"); pſ. 40 (beside "confuſionem æmulis"); pſ. 21. (beside "& mouerunt"); pſ. 88. (beside "mor eſto"); pſ. 73. (beside "to quia nulla"); pſ. 68. (beside "tuis, nulla fiducia"); Gñ. 49. b (beside "dixerat hoc olim"); Roma. 10. b. (beside "ſcriptum eſt"); Matth. 8. a (beside "rendum"); Matth. 9. c (beside "tui, cuius veſtigijs"); Mar. 4 c (beside "tura. Subintrat"); Matth. 8. d (beside "immutat")

immutatæ clarior ſole ſplendet palli da prius caro, rutilantque fulgoribus membra deifica, purpureis immixtæ candori vernant coloribus plagæ, fulgidoque cælata corpore, veluti carbunculi vulnera rubent, ſurgit è tumulo rediuiuum corpus, clauſoque procedit ex antro. Quantus tunc plauſus omnium, quis cantus, quæ laus, quæue perſonat harmonia, dicere quis ſufficiat? Stupêt ad nouum ſpectaculum cælorum agmina paſsim, nec eſt qui poſsit tantum iubilum enarrare? Quid ſentis ò virgo, cùm ſacras ad aures cælicolarum peruenit cantus? quæ te tunc lætitia tenet, cùm vides filium ſuper aſtra fulgentem, cælo terraq; prælatũ, illiusque potiris affatibus, amplexibusque teneris? Crediderim ego (nec me opinio fallit) diuina te tum fruitione beatam, vidiſſe verbum, cunctosque luſtraſſe ſanctorum angelorum cuneos, qui te miris efferũt ſuper aſtra preconijs, prædicantque felicem. Interdũ mu-
Ioã. 29. e lieres deuotæ, quæ pendenti in cruce domino aſtiterant, parant vnguẽ-
Luc. 24 a ta, vt tranſacto ſabbatho dominicũ corpus inungãt: totaque nocte peruigiles morantem lucem expectãt. Sed amor impatiens longas non ſuſtinet moras, denique nocte prodeunt, oblitæ ſexus conditionisq; fœmineæ. Hęc autem earum maxima cura erat, quis videlicet lapidem eis ab oſtio monumenti reuolueret. Quaſi non maior eſſet illis in milite, quàm in lapide difficultas. O vim amoris, quæ nulla reputat incommoda, modò ſuo potiatur deſiderio. Quid de harum dicam ſanctarum fœminarum amore? Sepul-
Matth. 27. g chrum armatis cuſtodiri non ignorabant, ſignatumque mira diligentia lapidem, ne videlicet corpus ab aliquo auferretur in triduo, neque timent per media caſtra in ſepulchrum irruere, ſignaturamque dirũpere, & corpus illis inuiſum honorificè perungere. O fœminæ deuotæ, quò vaditis? Quis vos amoris furor exagitat? Non attenditis circunſtantes armatos tumulo, qui vos ſuſpicati latrones, rapient ad pœnas? & per mediam vrbem arreptas in ſenatum trahent? ſimilemque in vobis crudelitatem, qualem ipſum pati vidiſtis, explebũt? Putatis ne prece aut pretio flectẽtur crudeles, vt optatum vobis permittant tractare corpus? vnctionisque illi beneficiũ impendere? Ardent crucifixi odio, neque ſine magno veſtro detrimento poteritis explere quod vultis. Nihil horũ æſtuans amore animus formidabat, ſed vngendi corpus abſorptæ deſiderio facilia cuncta putabãt, omnia ſubire ſupplicia paratæ; modò daretur dulces tractare manus, vulneribus ſacris imprimere oſcula, dilectique corpus magiſtri non tam vnguentis, quàm lachrymis irrigare. Prodeunt ergo domo, cũ adhuc tenebræ eſſent, & veniunt ad monumentum orto iam ſole: nõ quòd ſegniter irent, quæ quaſi aquilæ volabant ad corpus, ſed quia e un tibus medio ſe itinere crux obtulit (cur ita nõ credamus?) quæ inſtãte ſabbatho adhuc erecta manebat, priſtinosq; illis renouauit dolores. Dũmque illã ſæpius amplexantur, repetitisque deoſculantur amplexibus, dominicam paſsionem multis gemitibus & eiulatibus proſequentes, hora abijt, lugentésque ortus reperit ſol. Neque tamen ab incœpto deſiſtunt, ſed propinquum adeunt tumulum, & fortè proſtratos circũ

Ioã. 20. a
Mar. 16 a
Matth. 24. c

circa ſatellites ſemineces reperiunt, nimioq́ue ſtupore correptos: angelus ſiquidem domini, veſte fulgēti, aſpectu terribili, cuius erat vultus vt fulgur, ſua eos viſione terruerat, ſemi mortuosque proſtrauerat: qui ne ſimilia paterentur & fœminæ, blando eas ſermone ſolatur. Nolite (inquit) timere vos ò fœminæ ſanctæ, quæ dominum pietate requiritis. Timeant ſacrilegi, qui ſtultè impiéque cuſtodiunt. Scio quia crucifixum quæritis, ſurrexit: venite & videte locum, vbi communis poſitus erat dominus. Sed hoc citiſsimè apoſtolis nunciate, dicentes, quia ſicut eis olim prædixerat, ſic impleuit. Accedunt ergo trepidæ, locum ſine corpore vident: & nimis exterritę iuſſa nunciare diſcedūt. Sopor armatos reliquit cuſtodes, & quæ eos tenuerat mortis imago: ſurgunt attoniti, celeriq; fuga iter arripiūt. Intrant erectis crinibus ciuitatē, ſtupidi, pauidoque geſtu, trementi affatu, tremorem cordis oſtendūt. Verba dimidiant, neque valēt anhelo, quę viderant, proferre ſermonē. Stupent pontifices, quibus prius nūciata res eſt, nimioque timore correpti conuocant cōcilium, medioq; cuſtodibus eductis, rem vt facta fuerat addiſcunt. Quātus tunc tremor, quis pauor improbas illas inuaſit mentes! neq; enim negare fas erat, quod euidenti patebat tot teſtium indicio. O nefanda rabiès, ò progenies ſcelerata draconum, quæ te cōcitat inſania? quis furor impellit aduerſari Deo? tantúmque palliare ſermonem? Cur non redis ad cor? quid contra ſtimulum calcitrare conaris? Cur non ſubdis colla iugo, & vel nunc pietati ſuccumbis? Publico efferunt ęrario pecuniam, corruptiſque cuſtodibus furatos publicent apoſtolos corpus: nec vlla erat apparentia mendacio, ſed hoc ſcuto tutari vitas potuere, ne veritate cōperta, in fruſta eos populus laniaret, criménque expiaret horrendū. Vadunt itaque greſſu celeri fœminæ, iunctiſque diſcipulis nunciant myſterium, neque creditur illis, ſed delirare putant, fœmineaque leuitate permotas confinxiſſe fabulam. Neque ita res erat: accurrunt igitur ex apoſtolis, duo, Petrus & Ioannes, veritatem perquirere, quos grādior magiſtri affecerat dilectio. Currit vterque viam, neque ſeniorem iunior expectat, tantū erat videndi miraculum auiditas. Sepulchrū ſimul intrant, vacuúmque conſpiciunt, neq; erat qui eos prohiberet armatus. Stupent nimis, redeuntque præcipites nunciare myſterium ſocijs, quos anxia ſuſpenſos expectatio tenebat. Hos ſecutę fœminæ ad ſepulchrum redeunt, ibidémque manētes, amariſsimè plorabant: neque enim eas oraculi verba lenierant, oblitæ quæ prius illis inſpectus prędixerat angelus: diuertuntque ad hortuli angulos ex illis duæ: manet ſola Maria ſoror Lazari, ad ſepulchri oſtium, neque enim inde diuelli eam ſinebat amor, affectusque magiſtri: luget totumque replet eiulatibus locum, neque eſt qui tantum poſsit mitigare dolorem. Proſpicit iterū, iterumque ſepulchrum, ſi fortè reperiat quem ante quæſierat: ſic nāque ſolemus auream ſæpius requirere drachmam, neque inſpectę ſemel oculis confidere arcæ. Dum ergo ſic proſpicit, angelos in veſte fulgenti inſidere videt lapidi, quo cōditum dudum corpus iacuerat: qui placido vultu ploranti aiunt. Quid ploras

Marginal notes: Matth. 28.a. — Eſa.46. c — Matth. 28.c. b — Luc.24 b — Ioā.20. — Luc.15. b

Ioã.20. c.& Luca.24.a ploras ò mulier? quid viuum inter mortuos quæritas? inſciaq́; deploras? Sed illa maiori depreſſa mœrore, neque angelos curat, neque cæleſtes veretur vultus: totam nanque poſsidebat dolor, candentique ſuccenſa camino, quem amabat pleno quærebat affectu. Luctus ergo ſui cauſam breui ſermone perſtrinxit. Tulerunt (inquit) dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hoc eſt quod defleo, hæc mei cauſa mœroris. Dumq́ue eos alloquitur, aſſurrexiſſe venienti proſpicit cuipiam: conuerſaque retro viſura quem colunt, aſpicit ad latus hominem, neq; Chriſtum agnoſcit horti ſuſpicata cultorem: qui ſimili eam voce præfatur. Quid ploras ò mulier? cur anxia gemis? At illa. Si tu (inquit) ſuſtuliſti eum, dicito mihi, & ego eum tollam per mille pericula, per medios enſes, media per arma, per mille diſcrimina rerum ego eum tollã: neque meum quiſpiam poterit arcere vigorem. O quàm inſcia facti mulier prophetat: ipſe eum tenet, ipſe quod quæris corpus arripuit: repete vt reddat. Neque tibi tale vt requiris reddat, ſed quem mortuũ requiris, viuum oſtendat. Mouentur dilectæ ſuæ lachrymis pia magiſtri viſcera, & proprio eam ſermone fatus, Maria (inquit) verboq́; ſe permittit agnoſci, Maria (inquit) ò Maria, quænam eſt hæc hæſitatio, Maria? vbi Maria fides? ſic verbis meis credidiſti Maria? cur me Maria luges? purum me hominem exiſtimaſti Maria? Vbi ſunt prodigia quæ coram te feci Maria? Me negas dum ploras, non eſt pietas hæc ò Maria. Agnoſcit illa dilecti vocem,
Cãt.5.c & anima eius omnino liquefacta eſt, poſtquam dilectus locutus eſt. Potentem hunc lętitiæ ictum quo animus illius ſubitò transfigitur, dicere quis ſufficiat? Mirum quòd non eſt extincta præ gaudio. Clamat furens gaudio, nec ſe valet ipſa portare: magiſter clamat, ò magiſter (ſic enim eum nominare ſolebat) magiſter mea gloria, mea tota lętitia, magiſter, magiſter meus, Deus meus, quẽ ſuper omnia colo, magiſter te ſuper omnia amo, tu noſti: iuua me, tantũ gaudium vt ſuſtineam magiſter. Viuis magiſter meus, viuiſne mea gloria, viuis? Vigilo, an dormio? Eſtne vera quam proſpicio forma? Vera eſt, & credo, credo te potuiſſe quod dixiſti implere facto, mortuamq́ue reſumere carnem. Sed ille, ne me (inquit) tangito: non enim eſt digna contactu fœmina, quæ oculo pluſquam oraculo credit. Vade cita, fratribus ſcilicet nunciare, quòd viuo: Ioã.20. d
hæc dices ad eos, communem Deũ patremq́ue conſcendo. His dictis diſparuit, & beata illa fœmina manſit plena gaudio, totaque tripudians, lætitiæ voces, plauſuſq́ue fundebat. Accurrunt aliæ exultationis clamoribus concitæ, mirantur valde tam ſubitam mutationem: quid factum ſit percontantur, ſed illa præ gaudio non valet proferre quod viderat. Viuit dominus meus (inquit) viuit, ne dubitetis ſorores. Vidi ego eum his oculis, hæc & hæc mihi mãdauit: eamus eamus tantamq́; lætitiam fratribus nunciemus. Dum ergo irent, ne ſe tanta viſione fruſtratas aliæ quererẽtur, quę ſimili eum deuotione quæſierant, medio illis itinere rurſus dominus apparuit, eaſq́; placidè ſalutauit, dicens. Auete, tractariq́ue ſe permiſit ab eis. Et Matth. 28.b
cùm nõnulla dixiſſet, diſparuit iterum. Vadunt ouantes, ingrediẽteſq́; Luc.24 d
cœnaculum,

cœnaculum, inuenerunt turbatos, ſcãdalizatosq́; diſcipulos. Audierãt enim legatos, quos miſerãt veritatem perquirere, Petrum ſcilicet & Ioannẽ, aſſerentes verum eſſe quod mulieres prædixerant: neq; quid factum eſſet ſuſpicabãtur, ſed hærebãt ſtupidi, huius rei exitum expectantes. Intrãt ergo fœminæ plaudẽtes, oculisq́; ſalientibus cordis lætitiam demonſtrãtes. Quid hęretis clamãt? non in dubio res eſt, nolite fratres hæſitare, pro certo dominus viuit, his nos eum oculis proſpeximus, his eum manibus tractauimus: & hæc vobis dicere verba mandauit. Gaudent, neq; tamen omnino creditur illis, ſed maiori deinceps admiratione tenentur: donec poſt modicũ viſo domino Petrus mulierum nuncio fidem fecit: aduẽtantibusq́; diſcipulis à caſtello, roborata grandiori teſtimonio fides eſt. Deniq; iam veſpere, eodẽ die, ne vllus maneret dubitationis ſcrupulus, omnibus congregatis dominus apparuit, & mira eos alacritate repleuit. Quis tũc fuerit apoſtolis animus, quæ mẽs, quãtumq́; ex tũc innouata familia Chriſti fuerit: nemo poterit pro merito cogitare. Agnoſcunt apertè, ſe non purũ hominẽ, ſed Deũ habuiſſe magiſtrum: & facta eius memorantur & dicta. Felices ſe tanto magiſtro putant, præteritamque mentis cæcitatẽ incuſant. Vbi fuimus (inquiũt) vbi noſter tunc ſenſus abierat, cùm te cęleſtia loquẽtem Ieſu nõ agnouimus? vbi erat tunc animus, cùm tot patrares vbique prodigia? quomodo hæc non aduertimus ſtulti? Tuã quomodo non percepimus maieſtatem? neq; enim in obſcuro res erat, ſi mens nõ cæca fuiſſet. Cur ſic tuis illuſiſti domine? cur tanta nos

Luc. 24 c. d. e. f.

felicitate fraudaſti? Noſtros cur non reuelaſti ſenſus? te cur non apertè monſtraſti? vt te ſciremus, diuinoſque tibi exhiberemus honores? ad matrem verò conuerſi, ò te felicem (inquiunt) virginem, ò te ſuper omnes fœminas benedictam, tantum quæ ſeculis genuiſti filium: orbem quæ tuo fœtu beaſti. Sancti te cuiuſpiam hominis hucuſque parentem venerati ſumus, ex nunc Dei hominiſque te credimus genitricem. Nos ergo ſuſcipe virgo, noſtroſq́; ſola dirige actus. Hæc (aiũt) panditurq́; audientibus cunctis magnum illud montis Thabor ſacramentum, quod dominico præcepto hucuſq; fuerat occultatum: audiunt ſuſpenſi narrante Petro, tantæ maieſtatis faſtigium: inopinatãque domini ſui omnes admirantur gloriam: plaudũt manibus cuncti, nec tantã capit lætitiã ſenſus. Dignis etiam teſtibus roborata fides, hoc amplius teſtimonio coaleſcit. Fit gaudium immenſum, impreſſaque dudum animis triſtitia venienti lætitiæ cedit: excuſſoque mentis ſopore reuiuiſcit ſpiritus. Diuinis vacant laudibus, die noctèque orantes, ſe totos domino commendantes. His ergo quadraginta diebus multiplici eos dominus apparitione ſolatur, & in fide firmat, altum donec conſcendit olympũ. Hęc de hiſtoria. Sed nõ leuiter prætereunda legatio, quam per mulieres dominus fratribus deſtinauit, dicens. Aſcendo ad patrem meũ, & patrem veſtrum, Deũ meũ, & Deum veſtrum, communem ſe nobiſcum habere patrem, Deumque profitens. Debuit enim (vt apoſtolus ait) per omnia fratribus aſſimilari, vt miſericors fieret. Quid

Matth. 17. b.

Act. 1. a

Ioã. 20. e

Heb. 2 d

prius domine magnificabo, aut pro
quo tibi magis gratias dabo? quia
tuum patrem feciſti noſtrum, aut
quia Deum noſtrũ feciſti tuum? In
priori nanque exaltaſti nos ſublimi
ter ad te: in ſecundo deieciſti te hu
militer ad nos. Prius enim quàm no
ſtram indueres formam, patrem ha-
bebas, ſed Deum non habebas: nos
autem Deum habebamus, patrem
non agnoſcebamus. Veniẽs autem
ad nos, Deum ſuſcepiſti, patrem de-
diſti, vtrobique magnificus, vtrobi-
que miſericors. Tecũ igitur ad Deũ
in ſpiritu tuo audenter clamamus,
Rom. 8 c Abba pater. Tu quoq; nobiſcum ſi-
mili voce proclamas. Deus meus,
ps. 21. & Matth. 27. c. Deus meus, vt quid dereliquiſti me?
Mira res & omni dilectione proſe-
quenda. Deus Deum habet: Deus
Deum ſibi interpellat adiutorẽ in
agone: pro ſeruo Deus factus eſt ſer
uus, vt me ſeruum faceret filium: il
le ſic humiliatus, ego ſic exaltatus.
In nullo igitur differs à ſeruo, cùm
Gal. 4 a ſis dominus omniũ. Gratias tibi do-
mine pro tãta humiliatione tua, gra
tias tibi iterum pro tanta exaltatio-
ne mea. Quid dicam? Ex terræ ver-
miculo filius Dei factus ſum, vt Ioã-
Ioã. 1. b. nes proclamat. Dedit (inquit) eis po
teſtatem filios Dei fieri. Et alibi. Vi
1. Ioã. 3. a de qualem caritatem dedit nobis
pater, vt filij Dei nominemur, & ſi-
mus. O verbum potens, ò verbum
omni acceptione digniſsimum, ò di
gnam tali tẽpore legationem. Aſcẽ
do ad patrem meum, & patrem ve-
ſtrum, Deum meum & Deũ veſtrũ.
Huius autẽ ſacræ reſurrectionis ty-
Gẽn. 37 b pus olim præceſſerat in Ioſeph, cùm
vidit in ſomnio manipulum ſtare
ſuum, ſtratis fratrum ſuorum mani-
pulis, & adorantibus ipſum. Quod
in dominica reſurrectione impletũ
eſſe non ambigimus. Stetit manipu-
lus quẽ ex agro virgineo cæleſtis ſi
bi agricola collegerat, quẽ ſynago
ga crudelis odio & inuidia tumulo
proſtrauerat: ſtetit poſt triduum in
terra ſeminatus, reuixit mortuus,
grandemq; in cumulũ creuit: ſtetit
gloria & honore coronatus, immor Pſal. 8
tali vita ditatus: fratrũ verò manipu
li ſternentur ad tẽpus, tumuliſq; ſe-
pulti iacebunt, donec aſpiret dies, Cãt. 2. d
& inclinentur vmbræ: donec tempus
meſsis adueniat, & quæ nunc ſub al Matth. 13. d.
tari quieſcũt ipſorũ animæ, cũ exul
tatione veniant, & manipulos ſuos Apo. 6. c
reportent. Aderunt tũc è cælo meſ- ps. 125
ſores, qui reiecta zizania, iacẽtes col Matth 13. d. e.
ligant manipulos: ſtatimq; manipu
los iunctos horreo domini ſui recõ-
dãt. Interdũ caro noſtra requieſcet ps. 15.
in ſpe, ſuo tẽpore colligenda. Vbi e-
nim meũ conſpicio caput, ibi me fu 1. co. 15 d
turũ eſſe non ambigo: & talẽ me fu-
turũ qualis eſt ipſe. Præceſsit in Ga-
lilæam dominus, prior trãſmigrauit
ad vitã: cùm tempus tranſmigrandi
aduenerit, ſequemur & nos. Ibi eum
videbimus: ibi eum adorabimus: ibi
in ipſo pertranſito flumine pede læ ps. 65.
tabimur: ibi ſimiles ei apparebimus 1. Ioã. 3. a
quia videbimus eum ſicuti eſt: ibi nos
filios eſſe noſcemus, quoniã ſimili-
tudo genus oſtẽdet: ibi ergo eum vi
debimus, videbimus & amabimus,
amabimus & gaudebimus: perpetua-
que cum illo iucunditate fruemur.
Quã nobis indulgeat, qui mortuus
fuit, & viuit cũ patre & ſpiritu ſãcto
Deus, in ſecula ſeculorum. Amen.

DE RESVRRECTIONE domini, altera concio.

THEMA.

¶ Surrexit, ſicut dixit. Matth. 28

Dignum

DIgnũ profecto tractatu & inquiſitione videtur inueſtigare & ſcire propter quid tertia die poſt mortẽ dominus reſurrexit, & non vſq; ad finem ſeculi, & generalẽ omnium reſurrectionem, ſuam diſtulit. Sed quis cognouit ſen-
Rom.11 d ſum domini, aut quis cõſiliarius ei⁹ fuit? An & nos cum apoſtolo dicere
1. cor.2. c audebim⁹, quia nobis reuelabit hoc per ſpiritum ſuum? Reuelauit vtiq;, ſed ſanctis ſuis: ex quorũ codicibus plures huius rei cauſas & rationes didicimus. Factũ eſt hoc primò, ad Chriſti gloriam, & inimicorũ eius confuſionem. Si enim nõ ita properè Chriſt⁹ à mortuis ſurrexiſſet, bone Deus, quis Iudæorum faſtũ, quis ſacerdotũ & phariſęorum ſuperciliũ ſuſtinere potuiſſet? Quibus verbis familiam domini ſubſannarent? quibus ludibrijs in Chriſti matrem & diſcipulos inſultarent? Quanta Chriſti ſequacibus confuſio? quantus pudor diſcipulis eius & ignominia fuiſſet in populo? quò irent? vbi cõparerent? Deluſos eos ab illo omnes dicerent, & phariſęorũ prouidentię omnis populus applauderet, quia videlicet hominem illuſorem digna morte multaſſet. Glorietur in Chriſtum perfida ſynagoga tota die, & ſicut ſcriptum eſt, exultantes ad ſe inuicem acclamarent.
ps.34 i. Euge euge viderũt oculi noſtri. Sed non decuit ita fieri, abſit vt in Deũ glorietur homo, & gloriatio iſta permaneat. Vnde per prophetã, ipſe
Mich.7 b dominus ad ſynagogã ait. Ne læteris inimica mea ſuper me: quia cecidi: cõſurgam cũm ſedero in tenebris. Dominus lux mea eſt. Et ad patrem
ps.40 in pſalmo. In hoc cognoui quoniã voluiſti me, quoniã nõ gaudebit inimicus meus ſuper me. Pro diſcipulis verò ſic orat ad patrẽ. Nõ erubeſcãt ps.68. in me, qui expectãt te domine, dñe virtutũ: non cõfundãtur ſuper me, qui quærunt te deus Iſraël. Et rationem petitionis ſuæ adiũgit. Quoniã Ibidẽ propter te ſuſtinui opprobriũ, operuit cõfuſio faciem meam. &c. Ac ſi dicat. Non mihi vertatur in ignominiã zelus, & in cõfuſionem obedientia tua. Oportuit etiam ita fieri, ad catholicam fidẽ cordibus hominũ inſerendam: audeo dicere, ſi Chriſtus à mortuis ſurrexiſſet, nihil eius aduentus, nihil paſsio, nihil miracula profuiſſent. Vnde in pſalmo. Quæ vtilitas (inquit) in ſangui- ps.29. ne meo cùm deſcendero in corruptionem? Quaſi dicat, nulla. Si enim non ſurrexero, nullus conuertetur: nemo mihi credet. Tanta nanq; fuerat paſsionis eius ignominia, vt etiã ipſi qui eius opera viderãt, & doctrinã audierant, & vitæ innocentiã nouerant, vehemẽtiſsimè turbarẽtur: atque ita conſternati animo defecerant, vt non putarent ſe illum vide- Marc.6 g re, quem videbãt, ſed ſpiritũ aut phãtaſma eſſe. Quid de illis putandũ eſt, qui iſta neq; viderãt, neq; nouerãt? Fideles apoſtoli non facilè credunt Chriſto viſo, infideles populi quomodo crederẽt prædicantiũ verbo? Itaq; ſi diligenter inſpicias, plus ad fidẽ noſtrã ſola Chriſti reſurrectio, quã tot prodigiorũ cõtulit multitudo. Hæc enim ſola totius Chriſtianę religionis immobilis columna, anchora firma, & ſtabile fundamentũ eſt. Vnde Apoſtolus ad Corinthios ait. Si Chriſtus nõ reſurrexit, 1.cor.15. c inanis eſt prædicatio noſtra, inanis eſt fides veſtra. Quis enim obſecro, quanuis clarus eloquio, peritus verbo, potens miraculo, genti-

li mundo, dæmoniorum idolatriæ
tot retrò ſeculis dedito, perſuadere
potuiſſet, vt hominem crucifixum,
inter latrones pēdentem mediū, re
licto patrum ſuorum ritu, vt verum
Deū ac dominū adoraret, niſi eius
tanta præceſſerat paſsionis ignomi
nia, maior ſequeretur vitę immorta
lis honor & gloria? Hæc ſola omniū
& maxima, furentes in Chriſtum
principes mitigat: inſultantes paga
nos humiliat: aduerſantes populos
conciliat: irridentes Iudæos confun
dit: & hæreticos ſubſannātes pro-
ſternit. Hæc omnem intellectū con
tra veritatem Dei ſuperbientem in
fidei obſequium captiuat, & omnē
altitudinem aduerſus fidei pietatem
2.cor.10 b extollentem ſe, in Chriſti ſeruitu-
tem redigit: hæc fideles munit: infi
deles confundit: homines Chriſto
conciliat: angelos in Chriſto læti-
ficat. Tolle Chriſti reſurrectionem,
& omnis fides noſtra tepeſcit, omnis
gloria noſtra labaſcit. Nouerat hoc
Act.2.d apoſtolic⁹ ille cœtus, qui ſpiritu ſan
cto edoctus, in cōcionibus ad popu
lum Chriſti reſurrectionē frequen-
tiùs, & maximè perſonabat: quia vi
delicet in illa totius fidei noſtræ vi
gor eſt, & ex illa credentiū populo-
rum fruges abūdantior ſurgit. Neq;
ſolum ad fidem plantādam, ſed etiā
ad ſpem noſtram erigendam decuit
Chriſtū reſurgere. Vt quod in Chri
ſto iam factum credimus, in nobis
aliquando futurum nō dubitemus.
Si enim radix viuit, viuificabuntur
Col.3.a & rami. Vnde apoſtolus. Nunc mor
tui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt
cū Chriſto in Deo: cùm autē Chri-
ſtus apparuerit vita veſtra, tūc & vos
apparebitis cū ipſo in gloria. Et ite-
Rom.8. b rū. Si ſpiritus Dei habitat in vobis,
qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtū à mor-
tuis, viuificabit & mortalia corpora
veſtra propter inhabitantē ſpiritū
eius in vobis. Tranſibit vtiq; hyems Cāt.2.c
tēporis huius, & approximāte ſole
flores apparebunt in terra noſtra.
Quamuis enim in ſacris codicibus
mortuorū reſurrectio ſæpius pro-
miſſa legatur, valde tamē ſpem no-
ſtrā erigit, hāc in Chriſto videre cō
pletam. Propter quod idē apoſtolus
quorundā duritiā admiratus, ait. Si
Chriſtus prædicatur quod ſurrexit 1.cor.15
à mortuis, quomodo quidā dicūt in c
vobis quoniā reſurrectio mortuorū
nō eſt? Reſurrectio enim Chriſti, re
ſurrectionis noſtræ exēplar & cauſa
eſt. Ne autē quiſpiam ſuper hoc ali-
quatenus hæſitaret, multi ſanctorū Matth.
qui dormierāt, cū illo ſurrexerunt, 27.f.
& apparuerunt multis: ne videlicet
quiſpiā dicat, ſi Chriſtus ſurrexit, nil
mirū, quia Deus & ſine peccato erat:
ego autem carnalis ſum, venūdatus Rom.7
ſub peccato. Ne quiſpiā igitur de ſua c
reſurrectione deſperet, fecit dn̄s re-
ſurrectioni noſtrę à cōſortib⁹ fidē.
Quā eleganter, quā luculenter, quā
potēter hoc ipſum ſanctiſsimus ille
Iob tot ante ſeculis perſonauit! Quis Iob.19.
mihi tribuat vt ſcribātur ſermones c
mei: quis mihi det vt exarentur in li
bro ſtylo ferreo, & plūbi lamina: vel
certè ſculpātur in ſilice! Quid autē
ſit ꝙ tā vehementer ſcribi deſiderat,
attendite. Scio enim, ꝙ redemptor
meus viuit, & in nouiſsimo die de
terra ſurrecturus ſum, & rurſum cir
cūdabor pelle mea, & in carne mea
videbo Deum ſaluatorem meum:
quem viſurus ſum ego ipſe, & non
alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in
ſinu meo. Vnde repoſita ò vir ſan-
ctiſsime, vnde repoſita? Attendite
vnde. Quia redemptor meus viuit.
Inde mihi vitæ ſpes magna repoſita
eſt:

eſt: in illo enim quodammodo vi-
uo, & in illo iam quodammodo ſu-
Ephe. 2 b ſcitatus ſum, vt apoſtolus ait. Qui
conreſuſcitauit nos, & conſedere fe
cit in cæleſtibus in Chriſto. Amen.

DE EODEM FESTO feria ſecunda.

THEMA.

¶ Tu ſolus es peregrinus in Hie
ruſalem? Lucæ. 24.

IN lectione euange-
lica tractatur de ſe-
cunda apparitione
Domini diſcipulis
euntib⁹ in Emmaus,
& fuit ſic: quòd duo
ex ſeptuaginta duo
bus diſcipulis, illo mane reſurre-
ctionis, oblato negotio, ibant in illá
villam, quæ diſtat à Hieruſalé plus
minus tres leucas, & dum irent per
viam, loquebantur ad inuicem de
his omnibus, quæ audierant: ſcilicet
de atrociſsima crudelitate ſacerdo-
tum, & grauiſsimo peccato eorum,
qui hominem ſanctum & iuſtum
ſic occidiſſent: de prodigijs quæ in
morte domini contigerant, & de
patientia maxima qua mortem ſu-
ſtinuit: de nuntio mulierum quod
adduxerant illo mane: & inter hæc
recordabantur ſuauiſsimæ conuer
ſationis eius, & doctrinæ, & vitæ in-
nocentiſsimæ, & ingentium mira-
culorum, & quàm deſtituti & or-
phani remanſerant ſine illo, & flue
bant lachrymæ per maxillas eo-
rum abundanter, & ſingultus ver-
ba interpellabat. Erat quoque in-
ter hæc maxima hæſitatio, an ille
fuiſſet filius Dei, & verus Chriſtus.
Dicebant enim, ſi erat ille Chri-
ſtus, quomodo ſic mortuus eſt mor
te ignominioſa? quomodo popu-
lum non liberauit à ſeruitute Ro-
manorum? Si non erat, quomodo
mentiretur homo tam iuſtus & ſan
ctus? quomodo faciebat tam ma-
gna prodigia? Dum ergo hæc & ſi-
milia loquerentur, dominus poſt
tergum veniebat in habitu peregri
ni, & extenſo greſſu appropinqua-
uit, & ait illis. Qui ſunt hi ſermones
quos confertis ad inuicem ambulan
tes, & eſtis triſtes? Video vos affli-
ctos & mœſtos, cupio ſcire cauſam?
Tunc reſpondens vnus illorũ Cleo
phas nomine, dixit. Tu peregri-
nus es in Hieruſalem, & ſolus hæc
ignoras? non eſt enim quiſpiam in
vita qui ignoret hęc quæ loquimur.
O ſi ſciretis quàm bene ſcit, & quá
bonam poteſt dare rationem de eis!
Dicit eis, Quæ? Et illi, de Ieſu Naza
reno, qui fuit vir propheta, potens
in opere & ſermone coram Deo, &
omni populo: & quomodo tradide-
runt eum ſummi ſacerdotes, & prin
cipes noſtri in damnationẽ mortis,
& crucifixerunt eum: nos autẽ ſpe-
rabamus quia ipſe eſſet redemptur⁹
Iſrael. Et nunc ſuper hæc omnia, ter
tia dies eſt hodie quòd hęc facta ſũt,
ſed & mulieres quædã ex noſtris ter
ruerunt nos, quæ ante lucẽ perrexe
rũt ad monumentũ, & non inuento
corpore eius, venerũt dicẽtes ſe etiã
viſionem angelorum vidiſſe, qui di
cunt eum viuere: & abierunt qui-
dam ex noſtris ad monumentum,
& ita inuenerunt ſicut mulieres di
xerunt, ipſum vero non inuene-
runt. Pondera verbum nos ſpe-
rabamus, nam iam ſine ſpe erant:
& mulieres terruerunt nos, quia

turbati ſunt illo nuntio, non lætifi-
cati, immemores quippe erant ver-
borum domini, quę de reſurrectio-
ne ſua prædixerat. Et ait dominus.
O ſtulti & tardi corde ad credendũ
in omnibus quę locuti ſunt prophe
tæ, nõne hæc oportuit pati Chriſtũ,
& ita intrare in gloriam ſuam. Hæc
eius paſsio & mors quæ vos ſcanda-
lizat, magis oſtendit magiſtrum ve-
ſtrum eſſe Chriſtũ: ſcrutamini ſcri-
pturas, & videbitis quòd Chriſtus
talia paſſur⁹ erat. Nõ legiſtis in lege
Nume. quomodo Moyſes exaltauit ſerpen
21.c.& tem in deſerto æneum, & aſpiciẽtes
Ioã.3.b ſanabantur? Quęnam ratio vt ſic cu
rarentur ægroti? imò amplius ex re
cordatione ſerpentum debebãt ma
iori ęgritudine teneri. Hæc figura
fuit, quòd Meſsias in ſimilitudine
carnis peccati, ſine veneno peccati
veniens, exaltãdus eſſet in cruce, vt
omnes qui in illũ crederent à pecca
to ſanarentur. Non legiſtis in Gene
Geñ.22 ſi, quomodo Abraam obtulit arietẽ
c loco filij? Figura erat, quòd filius
Dei non in ſua natura, ſed in huma-
na occidẽdus erat. Non legiſtis etiã
Gñ.2.d quòd Deus formauit Euam de coſta
Adæ dormientis? Quare non ipſam
ſicut Adam formauit de limo ter-
ræ? Hæc figura erat, quòd de latere
Chriſti dormientis in cruce fundan
da eſſet eccleſia. Quòd ſi prophetias
attẽditis, multò amplius hoc intelli
getis. Quàm apertè propheta Dauid
ps. 21. in illo pſalmo vigeſimo primo pro-
phetizauit, quòd Chriſtus occiden-
dus eſſet! ibi omnia legite quæ ma-
giſtro veſtro contigerant: foderunt
manus meas, diuiſerunt veſtimenta
mea, & ſubſannationem eorũ, ſpe-
rauit in domino. &c. Et in alio pſal.
Pſal.2. Quare fremuerunt gẽtes? cõſpiratio
ſacerdotum apertè deſcribitur. Et
in alio pſal. Dederunt in eſcã meam ps.68.
fel, & in ſiti mea potauerunt me ace
to. Legite Eſaiam, & videte totã ſe-
riẽ paſsionis magiſtri veſtri deſcri-
ptam: tanquam ouis ad occiſionem Eſa.53 c
ducitur, & quaſi agnus coram ton-
dente ſe, ſic non aperuit os ſuũ. Ve-
rè languores noſtros ipſe tulit. Et vi
dimus eum, & non erat ſpecies. Et
cum iniquis deputatus eſt. Videtis
certè quòd ipſa paſsio magis probat
magiſtrum veſtrum fuiſſe Chriſtũ
verũ in lege promiſſum. Dum hæc
exponeret, verba illa quaſi carbo-
nes igniti inflãmabant corda eorũ,
& feruebant intus viſcera à ſermo-
nibus eius: aſpiciebant ſe mutuò, &
dicebant intra ſe. O mirabilẽ pere-
grinum, ò doctiſsimum peregrinũ,
in qua ſchola didiciſti? Nũquam ſic
locutus eſt homo, videtur doctrina
magiſtri noſtri: ſed hic nunquã audi
uit ab eo, neque fuit diſcipulus eius:
neſciunt ſic loqui noſtri ſacerdotes
& rabbini. Durauit hæc prælectio
per totam viam, neque ſenſerunt
laborem itineris: vellent amplius
protendi viam. O ſi habuiſſemus
hanc pręlectionem. O ſacer euan-
geliſta quare non ad longum ſcri-
pſiſti, quot & quanta myſteria de-
clarata ſunt in hoc tam lõgo ſermo
ne? Appropinquauerunt ergo ca-
ſtello, & dominus finxit ſe longius
ire, & illi coegerunt eum dicentes,
mane nobiſcum domine, quoniam
aduesperaſcit, & inclinata eſt iam
dies. Et intrauit cũ illis annuens pe-
titioni eorum. Et intrãtes domum,
illi parauerunt cœnam, & inter
ſe admirantes dicebant. O qualis
eſt iſte peregrinus: felices nos qui
talem ſocium inuenimus. Sperabãt
poſt cœnam tota nocte loqui, & au
dire. Stratis ergo toris, peregrinus

dixit

dixit benedictionem menſæ conſuetam, fortè oculi omnium. Et illi mirabantur quòd eandem diceret quã magiſter ſuus: & accipiens panem fregit. Dicunt aliqui quod manu ſicut cultello, ſed non eſt opus: & dum frangeret & porrigeret eis, aperti ſunt oculi eorum, & agnouerunt eum: & volẽtes amplecti eum, ipſe euanuit ab oculis eorum, & mãſerunt attoniti & ſtupidi ad modicum: & reuerſi ad ſe cum ingenti gaudio dicebant, perfuſi lachrymis. O domine quare feciſti ſic, quare ſic illuſiſti nobis? quare non permiſiſti vt agnoſceremus te? et manus & pedes tuos oſcularemur, & tecum gauderemus? O nos ſtolidos, quomodo nõ aduertimus quãdo loquebatur in via, quòd verba illa non erant humana, ſed diuina. Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis? Relicta ergo menſa, ſicut fulmina & aquilæ veloces eadem hora redeunt Hieruſalem. Vnde cùm iam dies feſtinaret ad occaſum, ante ſolis occaſum peruenerunt Hieruſalem currentes, & ingreſsi domum vbi erant apoſtoli cum gaudio, antequam ipſi loquerẽtur præuenti ſunt à dicentibus: gaudete fratres, quia ſurrexit dominus verè & apparuit Simoni: nã de mulieribus non curabant. Et ipſi narrabãt per ordinem quæ geſta ſunt. Et cùm iſta cum ſummo gaudio confabularẽtur, dominus coram omnibus apparuit iterum, & ait illis. Pax vobis, nolite timere. Conturbati autem & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre. Et ait illis. Quid turbati eſtis? videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipſe ſum: palpate & videte, quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet. Habetis aliquid hîc quod mãducetur? Et comedit coram eis: & factũ eſt gaudiũ magnum, & lætitia incredibilis, tãta vt ſuperaret & abſorberet totã triſtitiam præteritã: & quaſi à ſomno profundo excitati, ſic admirabãtur & ſtupebant de his quæ videbant, ſcientes & intelligentes quoniã magiſter eorum non ſolùm verus eſſet Meſsias ſaluator in lege promiſsus, ſed etiam verus Deus, omnipotens creator, à quo tam magna præmia expectarent. O felicem familiam, ò felicem ſcholam tanti magiſtri. Hęc de euangelio.

Luc. 24 e · *Ibidẽ*

Sub quatuor formis ſiue figuris dominus ſe monſtrauit poſt ſuam reſurrectionem: Magdalenæ apud ſepulchrum in forma hortulani: diſcipulis Emmaus in forma peregrini: apoſtolis in cœnaculo in forma propria humana: virgini in oratorio in forma propria glorioſa. Omnibus iſtis modis mõſtrat ſe Deus electis ſuis, quos ipſe ſecum reſuſcitauit de morte ad vitam, vt iam in nouitate vitæ ambulent. Nam incipientibus & qui nouiter ſuſcitati ſunt, oſtẽdit ſe in forma hortulani. His enim animabus exhibet ſe hortulanum, eradicans malas radices vitiorum, emolliens terram cordis eorum, & ordinans omnes eorum potentias, plantans in eis multiplices & varios flores, & roſas deſideriorum, cogitationum cæleſtium, varias quoque arbores bonorũ morum & virtutum, quibus fructificẽt Deo: faciens animã illã ex hiſpida & horrida eremo viridẽ & floridum hortũ, & amœnũ, quaſi paradiſum. Sicut ſcriptum eſt. Et eris quaſi hortus irriguus, cui nõ deficient aquæ. Talis eſt omnis anima iuſta in principio quãdo cõuertitur ad dominũ

Mar. 16 b · *Luc. 24 c. & f.* · *Rom. 6 a*

P 4 Felix

Felix anima quę talem habet hortu
lanum. Talis erat illa quæ dicebat.
Cāt.6.a Veniat dilectus meus in hortum
ſuum, vt comedat fructum pomo-
rum ſuorum. Iuſtum quippe eſt &
rationabile, vt fruatur ipſe fructib⁹
operum, & actuum bonorum mo-
rum, & virtutum quas ipſe plātauit.
Cāt.7.d Vnde dicebat. Omnia poma noua,
& vetera ſeruaui tibi, dilecte mi. Id
eſt, nihil perdidi ex eis, nihil come-
di, nihil vſurpaui, ſed omnia ſerua-
ui tibi. Illa anima hoc dicere po-
teſt, quæ omnibus ſuis viribus &
potentijs fructificat Deo: cor bonos
affectus & deſideria, mens bonas co
gitationes, lingua verba ſancta, ma-
nus bona opera, totum quod optat,
quod intelligit, quod loquitur,
quod agit, quod videt, quod audit,
totum ex omni parte Deo tribuit,
nihil vſurpans ſibi: ſicut hortus to-
tum quod producit fructificat hor-
tulano ſuo.

Sed poſtea iam proficiſcentibus in
via domini, & feſtinātibus in Em-
maus, oſtendit ſe in forma peregri-
ni docentis myſteria. Nam poſtquā
plantauit animam bonis deſiderijs
& virtutibus, & moribus, contem-
ptum mundi ſuadet. Docet eam fe-
ſtinare in cælum, peregrinum ſe o-
ſtendit in mundo, faciens etiam a-
nimam peregrinam. Sicut ſcriptum
Heb.11. eſt de ſanctis. Confitentur quia pe-
c regrini & hoſpites ſunt ſuper ter-
ps.128 ram. Et pſalmus. Et nō dixerunt qui
pręteribant, benedictio domini ſu
per vos. Bonus peregrinus apo-
ſtolus qui dicebat: nō habemus hic
ciuitatem manentem, ſed futuram
Heb.13. inquirimus. Prius eſt homines eſſe
c bene inſtitutos in moribus, quàm
mundi contemptores, & æterno-
rum inquiſitores. Vnde Salomon
prius in prouerbijs ſe exhibet ani- prouer.
marum hortulanum: in eccleſiaſte & Ec-
ſe oſtendit peregrinum, ad mundi cleſ.
contemptum omnes exhortantem.
Quàm pauci ſunt qui tecum in hac
vita peregrinari velint bone Ieſu,
qui in mundo radices non habeant,
qui de terrenis nihil inquirant; ſed
cæleſtib⁹ & æternis inhient. Apoſto
lus, non contēplantibus nobis quæ 1.cor.4.
videtur, ſed quæ nō videntur. Nā d
quę videtur temporalia ſunt, quæ
non videntur æterna. Iſtis tamen ſi
qui ſunt, quàm familiarem & iu-
cundum ſocium te exhibes in via,
docens myſteria, inſtruens de ſcri-
pturis, vt viæ labores & fatigatio-
nes vitę præſentis non ſentiant: ſi-
cut ſcriptum eſt. Beatus quē tu eru ps.93.
dieris domine, & de lege tua docue
ris eum, vt mitiges ei à diebus ma-
lis, donec fodiatur peccatori fouea,
id eſt corpori ſepultura. Felix pere-
grinus qui talem habet ſociū in iti-
nere, cum quo loquatur & confabu
letur, à quo inſtruatur. Erit ei certè
talis ſocius pro vehiculo, vt ait Ber-
nardus. Sed valde notandum eſt (vt
inquit Gregorius) quòd iſti diſcipu
li quem non cognouerunt diſputan
tem de ſcripturis, cognouerunt in
fractione panis: quia ſæpius contin
git, vt maior lux & cognitio Dei re
periatur in bonorum operum exer
citio, quàm in ſacrarum ſcriptura-
rum ſcrutinio, ſicut ſcriptum eſt. A
mandatis tuis intellexi. Et iterum, ps.118
ſuper ſenes intellexi, quia mandata Ibidē.
tua quæſiui. Quantos videmus ſecu
lares ſimplices, & ſine literis, elee-
moſynis & fractioni panis vacātes,
feruidos, deuotiſsimos, illuminatiſ-
ſimos. Et quantos literatos & prædi
catores theologos, mundanos, tepi-
dos, frigidos, & ſine lumine. Illa lux Ioā.1.a
vera

vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Credite mihi, operibus & eleemoſynis potius & perfectius inuenitur
Eſai.58. b quàm in libris. Vnde Eſaias. Frange eſurienti panem tuum, egenos, vagoſque induc in domum tuam: cùm videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Tunc erũpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur. Orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies, & implebit ſplẽdoribus animam tuam. Frange ergo, da pauperibus panem tuum, & franget etiam tibi Deus panẽ ſuum: id eſt lumen ſuum. Hoc etiam nos prædicatores ſæpius experimur, ꝙ cùm vobis euangelicum panẽ frangimus, cœleſtis luminis amplius participes efficimur: & quoties ab huius fractione ceſſamus, quaſi oppoſita nube & caligine à cæleſti ſole minus illuſtramur. Propter vos enim nos illuminat Deus, & hic panis quantò amplius frangitur & donatur, tantò magis abundat: nam fide-
Luc.16 c li miniſtro in modico ampliora dãtur. Tertiò poſt morum inſtitutionem, in quibus eſt quaſi hortulanus poſt ſeculi contemptum, in quo videtur vt peregrinus, ſedentibus in domo, incluſis in oratorio viris religioſis, & contemplantibus, quorum
Phi.3.d conuerſatio in cælis eſt, iam non aliam exhibet formam, ſed in propria apparet effigie: non iam hortulanum aut peregrinum, ſed Chriſtum ſe exhibens, multiplici oleo, et ſuauiſsimo chriſmate vngẽs, & demulcens animas varijs conſolationibus in terris: non iam de ſcripturis diſſerens, ſed interius docens, ſi-
1.Ioã.2. d cut Ioannes ait. Non opus eſt vt aliquis doceat vos, ſed vnctio docebit vos de omnibus. Sed iſtis (vt ait Bernardus) ſuper cantica, aliquando ſe oſtendit in propria forma humana, aliquando in forma glorioſa. Nam quidam ſanctorum in contemplatione humanitatis Chriſti ſuam habent conſolationem, ſemper habentes præ oculis hominem illum ſanctiſsimum, puriſsimum: vitam Chriſti, opera, & exemplum eius imitantes: redemptionis myſteria ſæpius pertractantes: de cõceptione, natiuitate, paſsione, & reſurrectione, aſcẽſione, & miſsione ſpiritus ſancti ſæpius cogitantes: in quibus meditationibus abundantiſsimum oleum dulcedinis & ſuauitatis inueniunt: ſiquidem corpus illud ſacratiſsimũ vas plenum eſt balſamo cæleſti: vnctus eſt enim oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, ac propterea tractãtes Ps.44
illud vngi neceſſe eſt. O quãta dulcedo in his myſterijs contemplãdis reperitur, vt alia omittam in hac ſacra reſurrectione imitanda & contemplanda, in conſiderando illo fulgore corporis, & potentia, in feſto angelorum, & animarum tripudio, in gaudio virginis & diſcipulorum, in confuſione illa iniquorum crucifigentium, in quibus anno præterito totum ſermonem cõſumpſimus, & erat ſicut mel ſuauiſsimum. Sed ſunt alij perfecti & contemplatiui, quos non tam delectat Chriſti humanitas, quàm diuinitas: qui oculis lynceis ſacrum illud carnis velamẽ penetrantes, interiorem fulgorem & diuitias penetrant: qui dicere poſſunt cum Apoſtolo. Etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, 2.cor.5. d
ſed iam non agnoſcimus, ſcilicet ſecundum carnem. Nam ſtatim figũt oculos in verbo, penetrantes carnẽ, ſicut ait propheta. Spiritus ante faciem Thren. 4.d.

ciem noſtrã Chriſtus dominus. Felix anima quæ tam clarum habet viſum, vt plus iam in verbo quã in carne domini delectetur. Talis erat
2.Cor.3 quæ dicebat: nos autem reuelata fa
d cie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem trãſformamur, à claritate in claritatem, tanquam à domini ſpiritu. Iſtis dominus in propria figura glorioſa mõſtratur, quibus nihil iam deeſt, niſi vt rupto ac
Exo.29 ſciſſo velo carnis, ſancta ſanctorum
a.&.36. appareat intra velum, & videatur
a Deus intus in corde ipſorum, ſicut
Hebr.9 videtur ab angelis & beatis, nõ iam
a
1.Ioã.3. per ſpeculum & in ænigmate, ſed
a ſicuti eſt. Non ſunt (inquit Apoſto-
1.cor.13. lus) condignæ paſsiones huius ſecu-
d li ad futuram gloriam, quæ reuela-
Rom.8 bitur in nobis, non quaſi à foris: nã
d regnum Dei intra vos eſt, intus eſt
Luc.17. illa gloria, in intimis, ſed occultatur
c velo corporis ſancta ſanctorum: rupto autem velo reuelabitur illa gloria in intimis cordis. Nunc enim (in
1.Ioã.3. quit) filij Dei ſumus, ſed nondum
a apparuit quid erimus. Et apoſtolus.
Col.3.a Nunc mortui eſtis & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto: cùm autẽ Chriſtus apparuerit vita veſtra, tũc & vos ſimul apparebitis cum eo in gloria, ad quam nos perducat. Amẽ.

IN OCTAVA PAſchæ.

THEMA.

¶ Quia vidiſti me Thoma credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt.

Ioannis. 20.

DVas nobis apparitiones Euangelica narrat hiſtoria: primam, quæ ad ſolos decẽ apoſtolos ipſo die Reſurrectionis facta eſt, de qua iux
ta Lucam, feria tertia paſchæ dictũ Luc.24
eſt: alteram, quę octauo die ad vn- f.
decim apoſtolos facta eſt, de qua hodie futurus eſt ſermo. Niſi videro. &c. Admiranda durities: cui tot fratrum authoritas, & gaudium inſpectum non ſufficit ad fidem. Vt hanc
curaret dominus apparuit: pius pa- Luc.15.
ſtor ouem ſuam perire non patitur, a
ſicut ad patrem dixerat. Quos dedi- Ioã.18.
ſti mihi nõ perdidi ex eis quenquã. b
Diſcant prælati quam cõmiſsis ouibus ſolicitudinem exhibeant: ſi pro vna ſola dominus apparuit, omnis ſolicitudo, omnis labor vnius animæ negotio minor eſt. Ciuem Romanum fieri olim magni pretij res erat, ciuem cęlorum fieri quãti erit? Qui errantem ouem reducit ad ouile, ſi illa ouis à vita diſcedat, magnũ ſibi apud Deum aduocatum legauit. Infer digitum tuum, &c. Felix manus quæ dominici pectoris ſecreta rimauit: quas diuitias non intus
inuenit? Ab illo pectore arcana cæ- Ioã.13.e
leſtia Ioannes hauſerat dormiendo: in illo Thomas grandes theſauros reperit ſcrutando. Grandis illa ſchola, quæ tales diſcipulos facit. Inde alter ſuper aſtra volans mira de diuini
tate dictat, cũ ait. In principio erat Ioã.1.a.
verbum, & verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum. Alter radio veritatis tãctus, ſublimiter exclamat. Dominus meus, & Deus meus: dominus meus, & Deus meus. Maior incredulitate confeſsio altius ſonare non potuit: quicquid fides ha

bet,

bet, breui elogio comprehendit. O miram hominis perſpicaciam: hominem palpat, & Deũ vocat: aliud tetigit, aliud credidit. Si mille codices ederet, non ita eccleſiæ profuiſſet. Quàm apertè, quàm fideliter, quàm nudè Chriſtum vocat Deũ. O verbum eccleſiæ Dei vtiliſsimũ & neceſſarium, quo multæ hæreſes & validiſsimæ olim ab eccleſia extirpatæ ſunt. Laudatus eſt Petrus, quia dixerat: tu eſt Chriſtus filius Dei viui: expreſsius intonat Thomas, dominus meus & Deus meus: ſimplici verbo vtranque naturã in Chriſto confeſſus. Quia vidiſti me Thoma credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt. Grandis ex hoc verbo nobis eſt conſolatio fratres. Quoties dicimus, quoties clamamus, o beati oculi, o tempora felicia, o ſecula dulcia, quæ tanta myſteria inſpicere ac videre meruerũt? Ita eſt: beati oculi, qui vident quæ vos vidiſtis, ait dominus: ſed et beati qui non viderunt & crediderunt. Fuit illud maioris ſolatij, hoc altioris meriti. Viſio magis lætificat, fides amplius honorat. Quid magnũ quòd Petrus, & Andreas, & Thomas, & alij apoſtoli, pro domino quẽ viderant à mortuis viuum, & in cælo ſublimatum, vitam expoſuerũt? an non altioris meriti videtur, pro nõ viſo mori? Niſi quòd apoſtoli dupli ci hoc titulo beati ſunt, & quòd viderint Chriſtum à mortuis ſurrexiſſe: & quòd ſic viderint vt viſio hæc fidei meritum non euacuaret: quæ poſteris relicta eſt in exẽplum. Admiramur autem amplius eorum fidem & conſtantiam, qui cũ neque Chriſtum, neq; apoſtolos viderint, apoſtolicę fidei & perfectionis imitatores, & veluti hæredes ſunt. Non

Matth. 16.c.

ſic ſtupeo, cùm Petrũ & Andream crucifixos video, ſicut cùm Laurentium inter prunas, & Sebaſtianum inter ſagittas gloriantes inſpicio. Vnde Bernardus ad fratres. Quid eſt quod vita veſtra vitam apoſtolicam non repręſentet? Illi reliquerũt omnia in ſchola ſaluatoris, ſub eius præſentia congregati: vos autẽ non in præſentia, ſed in abſentia: nõ ad verba oris eius, ſed ad vocẽ nunciorum eius, ſimile aliquid feciſtis. Defendite vobis hanc prærogatiuã fratres: quòd illi ad viſum & ad verbum, vos ad auditum & nunciũ crediditis. Hæc Bernardus. Et ipſe dominus per prophetam, vt eos cõfunderet qui videntes Chriſtum increduli fuerunt, inquit. Populus quẽ non cognoui ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Et Petrus in canonica commendans eos, qui cũ Chriſtum non vidiſſent, fidem apoſtolicam imitabantur, ait. Quem cũ non videritis, diligitis: in quem nũc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lętitia inenarrabili & glorificata: reportãtes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum veſtrarum. Hæc de euãgelio.

Pſ. 137

Pſ. 17.

1. Petr. 1 b

De fide & teſtimonio dominicæ reſurrectionis dicendum eſt hodie, quomodo videlicet Chriſtus ſuam reſurrectionem probauit: quomodo etiam nos probauimus noſtram. Inter fidei noſtræ orthodoxos articulos, vnus ex difficillimis & magis arduis, reſurrectio mortuorum inuenitur. Quàm difficile fuit hoc mũdo perſuadere, vt poſt incineratum corpus, & vſquequaque per elementa diſtractum, iterum reparari ad vitam crederet, & vitales rurſus auras haurire. Animas corporibus ſolutas, rurſus alia viuificare corpora

hominum,

hominum,vel brutorum, aut in melius mutatas,fulgida in aſtra trãsferri,quorundam philoſophorum dogma tenebat: ſed carnẽ & oſſa poſt cineres ſuo viuificata ſpiritu, in vitam quandam immortalem reſurgere,ni fides diceret, quis vnquam hominum ſuſpicaretur? aut cui vnquã veniret in animum. Paulus apoſtolus cùm Athenis, in philoſophorũ gymnaſio publicè concionaretur, ſumma attentione & magno ſilentio auditus eſt,quouſque ad hunc articulum perueniret:ſed hoc audito, riſerunt omnes,& veluti delirus ab omnibus exploſus eſt. Quis nam (in

Act.17. c quiunt) eſt hic ſeminiuerbius,nouorũ dæmoniorũ annunciator? Quanto igitur veritas hæc mundo difficilior ad credendum viſa eſt, tãtò fortiori indiguit teſtimonio. Fuit autẽ reſurrectio Christi reſurrectionis noſtræ exemplar & cauſa. Vnde vt perſuaderet noſtram,decuit validiſſimis medijs probare ſuam: ſicut &

Act.1.a. factum eſt. Nam per quadraginta dies, ſuam diſtulit aſcenſionem: vt hoc temporis interſtitio (ſicut ait Lucas) diſcipulis ſuis præberet ſeipſum viuum, in multis argumentis apparens eis,& loquens de regno Dei. Sicut enim quadraginta horis mortem ſuam probauit, ita quadraginta diebus ſuam firmauit reſurrectionem. Triplici autem teſtimonio ad hoc vſus eſt dominus, ſcripturarum, angelorum, & ſenſuum. Non ſolùm enim exteriori quodam magiſterio ex ſacra ſcriptura, plurimos ad hoc, & fortiſſimos locos & citauit & expoſuit, ſed etiam interiori quodam lumine eorum intellectus illuſtrauit: ſicut

Luc.24 e.&g. euangeliſta ait,aperiẽs illis ſenſum, vt intelligerẽt ſcripturas. Ipſe enim qui exterius docebat, interius illuminabat: quia lux & magiſter erat. Quàm potenter, quàm luculenter diſcipulis illis in itinere Emmaus, omnes ſcripturas euoluit & expoſuit! Incipiens enim à Moyſe, & per cæteros prophetas diſcurrẽs, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. O ſacram lectionem,o deſiderabilem expoſitionem:o quis eam noſſet: o euangeliſtæ ſancti, cur nobis hanc lectionẽ conticuiſtis? Plurima Auguſtinus in libro de ciuitate Dei ad hoc adducit teſtimonia:ſed non ſic iuuat illa audire ab Auguſtino, ſicut iuuaret à Christo, Ex his autem, illa potentiora & euidentiora putamus, quæ in pſalmis legũtur:vt eſt illud. Quo- Pſ.15. niam nõ derelinques animã meam in inferno, neq; dabis ſanctum tuũ videre corruptionem. Quod in hoc ipſum ab apoſtolo Petro allegatum Act.1 3. e eſt. Et illud, ego dormiui, & ſopora- Pſal.3 tus ſum, & exurrexi, quia dominus ſuſcepit me. Et rurſus. Exurrexi, & Pſ.23. adhuc ſum tecum. Et rurſus alibi. Exurge gloria mea, exurge pſalte- Pſ.107 rium & cithara, exurgam diluculo. Vbi non modò reſurrectio, ſed & reſurrectionis tempus exprimitur. Et illud, quo nihil apertius. Aduerſum Pſ.40 me ſuſurrabãt omnes inimici mei, aduerſum me cogitabãt mala mihi. Verbum iniquum conſtituerũt aduerſum me: nunquid qui dormit, nõ adijciet vt reſurgat? etenim homo pacis meæ in quo ſperaui, qui edebat panes meos, magnificabit ſuper me ſupplantationem. Tu autem domine miſerere mei. Sed in quo? nũquid vt liberes me ab illis? nunquid vt à cruce iſta deponas me? Non, inquit, ſed reſuſcita me, & retribuam eis: in hoc miſerere. Sicut & per

alium

alium prophetam ad æmulam ſyna
Mich.7 b gogam loquitur,dicens. Ne læteris
inimica mea ſuper me, quia cecidi:
conſurgam cùm ſedero in tenebris:
dominus lux mea eſt.His & ſimili-
bus teſtimonijs ſuam reſurrectionẽ
ex ſcripturis ſacris dominum com-
probaſſe credimus, quæ paſsim per
omnes prophetas leguntur,adiun-
ctis figuris & typis,quorum lex ple
Ionæ.2. na eſt. Vt eſt illud Ionæ in ceti vte-
Iud.14. c ro nauigantis:& illud Samſonis pa-
rabolicum:ex comedente exiuit ci-
bus, & de forti egreſſa eſt dulcedo:
&ſimilia.Fidem quoque prophetię
fecerunt angelorum viſa oracula,&
audita.Non enim vnius tantùm,ſed
trium aut quatuor angelorum te-
ſtimonio, roboratum eſt ſacramen
Mar.16 b tum.Ieſum quęritis(ait vnus)Naza
renum crucifixum:ſurrexit,non eſt
Luc.24 a hic.Et duo alij ad mulieres ſanctas,
quid(inquiunt)quæritis viuentem
cum mortuis.? Neque tantum dixe-
runt hoc,ſed etiam vt alijs dicerent
indixerunt.Non ſolos autem ange
los filio ſuo teſtes pius pater miſit è
cælo, ſed etiam plures ſanctorũ pa-
trum, in huius rei teſtimonium de-
ſtinauit è limbo: qui vt euangeliſta
Matth. 27.f. ait, apertis monumentis, poſt eius
reſurrectionem ſurrexerunt,&ſan-
ctam ciuitatem ingreſſi, apparue-
runt multis: & proculdubio domi-
nicam reſurrectionem,& ſuam, il-
lis teſtificati ſunt. De quibus quid
poſtmodum factũ fuerit, ardua in-
ter doctos quæſtio eſt: quibuſdam
aſſerentibus quòd poſtea dormie-
runt,nobiſcum iterum ſuſcitãdi, &
apoſtolico teſtimonio id roboran-
Hebr.11. g tibus ad Hebræos, vbi ait: & hi o-
mnes teſtimonio fidei probati non
acceperunt repromiſsionem, Deo
pro nobis melius aliquid prouiden
te,vt non ſine nobis conſummaren
tur. Cui conſonat pſalmographus,
dicens. Me expectant iuſti, donec Pſ.141
retribuas mihi. Alijs autem è con-
trario opinantibus,perfectam in il-
lis reſurrectionem fuiſſe, & cũ ſuis
corporibus æthereas poſsidere man
ſiones.Neque enim (vt inquiunt)tã
ardenter & cupidè prope regionem
illam ſe ſancti patres ſepeliri cura-
rent, vt etiam ab Ægypto corpora, Gñ.50. d.& E-
reliquiasque ſuas quidam illorum xo.13.d
transferri mandauerint, niſi cum
Chriſto ſuam anticipare reſurre-
ctionem ſpiritu prophetico cogno-
uiſſent.Quid enim illis contulit re-
ſurrectio poſt modicum morituris?
Sed in re tanta tutius exiſtimarem
cum Hieronymo dubitare,quã cer-
tũ aliquid diffinire, niſi me illa apo
ſtoli verba cum Auguſtino ſentire
compellerent: nondum fuiſſe ſine
nobis perfecta reſurrectione cõſum
matos,ſed meliore ſui parte beatos,
ſtola prima, Dei videlicet viſio-
ne frui. Vtcunque tamen res ſe ha-
bet,hoc pro certo credimus & ſen-
timus,neque ſcripturas, neque an-
gelos,neque patres è limbo ſuſcita-
tos,mundo ad reſurrectionis plenã
fidem ſatisfuiſſe, niſi idem ipſe do-
minus qui ſurrexerat, diſcipulorũ
oculis appareret. Viſus enim apud
homines in teſtificatione veritatis
principatum tenet, cuius teſtimo-
nium dominicę reſurrectioni de-
fuiſſe non decuit. Apparuit enim
non tantum ſemel, ſed plus decies:
nõ vni ſoli,aut duobus, ſed pluſquã
quingentis fratribus ſimul, non in 1.cor.15. a
ſecreto,ſed in publico:nõ in obſcu-
ro,ſed in monte die claro: non à lon Luc.24 f.
gè,ſed in medio eorum,vt ab omni
bus diſtinctè videri poſset,notus o-
mnibus:vſque adeo vt nemo illum
auderet

auderet interrogare, tu quis es? ſcié tes quia dominus eſt, vt Ioannes ait. Et vt viſui concordaret auditus, ſono, voce, ſtylo, organo ante paſsionem conſuetis, & vſitato eloquio, locutus eſt cum illis: vt etiam ſi non videretur, ex auditu ſolo poſset agnoſci. Et ne vllus in eis ſcrupulus
Luc.24 f. remaneret, palpabilem ſe illis exhibuit, vt tactu probaretur, non habere corpus phantaſticum, ſed verum: non aëreum, ſed ſolidum: non alterius naturæ, ſed oſſeum & carneum: & idem ipſum quod in cruce pependerat. In cuius fidem vulnera reſeruauit & oſtendit. Et quia glorificatis corporibus (vt Auguſtinus ait) non poteſtas, ſed egeſtas edendi
Act.1.a. aufertur, comedit etiam, & bibit coram eis, vt viuum & animatum ſe eſſe monſtraret. Denique nihil omiſit, quod ad plenam & integram fidem à quouis ſcrupuloſiſsimo & incredulo efflagitari potuiſſet: ne forte poſtmodum fidelium quiſpiam diceret. O ſi attrectaſſent, ô ſi palpaſſent, o ſi hoc, aut illud viſores diſcipuli experti fuiſsent. Vnde mira diſpenſatione incredulitatem illá diſcipulorum eueniſse putandum eſt, vt dum eorum hæſitatio euidentioribus argumentis plenè conuincitur, illorum cunctatione fides noſtra solidetur. Quanuis enim modicæ fidei homo, quanuis imbecillis ingenij Chriſtianus (vt Leo ſanctiſſimus inquit) nunquam ſolicitudinem ſuâ inquiſitioni Thomæ æquiparare potuiſset: nunquam enim poſt agnitá veritatis loquelam, auſus eſset petere, vt etiam tactu Chriſtum perſcrutaretur in Chriſto: & in ipſo homine quem cerneret, hominis corpus inquireret. Quis obſecro poſt tot & tam euidentia teſtimonia, cuipiam dubitandi relictus eſt locus? Omne quanuis arduum & difficile creditu, ſi quinque vel ſex hominũ grauiſsimorum oculata fide aſseritur, ab omnibus ſuſcipitur, & indubiè creditur, & acceptatur: quingentis teſtibus oculatis, & talibus teſtibus, fidem quis non adhibeat? qui non ſolùm hoc doctrina & verbo aſſeruerunt, ſed morte & ſanguine confirmarunt. In huius enim rei teſtimonium à tyrannis mũdi atrocibus ſupplicijs, & dira morte occiſi ſunt. Pendet in cruce Petrus, biduo in cruce pendebat Andreas, ex patibulo veluti ex pulpito populo acclamans. Videte fratres quid ſuſtineo, conſiderate quæ patior, credite crucifixo, credite morienti. Si enim vera non ſunt quæ vobis prædico, vt quid miſer iſta ſuſtineo? Si non vidi quæ vidiſse me aſſero, vt quid libens ac volens in hac cruce pendeo? Pro falſitate agnita quis moritur? aut quis expectatur ex mendacio fructus? Si Chriſtus non reſurrexit, vt dicimus, inuenimur falſi teſtes Dei: quoniá teſtimonium diximus aduerſus Deũ, quòd ſuſcitauerit Chriſtum, quem non ſuſcitauit: ſed falſus teſtis non erit impunitus, pro falſo teſtimonio à vero Deo gloriam quis expectet: Quænam igitur nobis morien di ratio, quæ cauſa tam dira tormenta patiendi: non enim ea vobis prędicamus, quæ alijs narrantibus audiuimus, aut pro libito ipſi confinximus, ſed quę oculis noſtris perſpeximus, & oculata fide probauimus. Non ergo fallimur quia vidimus: non fallimur, quia pro veritate morimur. O fides catholica quá ſtabilis quàm firma eſt, quàm bene radicata, quàm bene fundata ſupra firmam

1.cor.15. c

Matth. 16.c. mam petram. Cælum & terra tranſibunt, tu autem præterire nũquam
Matth. 2.4.c. poteris. Totus orbis à principio tibi contradixit, ſed tu potentiſsimè de
Heb. 1.d 1. Io. 5. a omnibus triumphaſti. Hęc eſt enim victoria quæ vicit mũdum fides noſtra: hæc reges potentiſsimos Chriſti imperio ſubiugauit: hęc populos ferociſsimos Chriſti obſequio mancipauit. Quid fecit martyres diros agones & acerrimas pœnas ſubire, ni ſi fides? Quid fecit anachoritas contemptis delicijs, ſpretis honoribus, calcatis diuitijs, cælibem in ſolitudine vitam agere, niſi viua fides? Quid hodie Chriſti fideles facit inter luctuoſas ſeculi delicias impolluto pe-
Gal. 5.b de tranſire, niſi fides, quæ per charitatem talia operatur? Hæc veros chriſticolas facit mollia abijcere, dulcia relinquere, aſpera ſubire, laborioſa ſufferre. Hæc facit ſpe futurorum, pręſentia bona dimittere: & futuris præſentia commutare. Quid mirũ ſi vitam hanc ardentiſsimè diligit, qui aliam aut non credit, aut nõ ſperat?
Rom. 1.b. & Habac. 2.a. Denique iuſtus ex fide viuit, quod ſi à fidei ſaluberrimis monitis per inobedientiã ſe ſubtraxerit, Deo non placebit. Fides praua deſideria fręnat, effrænes appetitus cohibet: feroces cordis motus ſedat: vitia pellit, virtutes inſerit: mollia calcat, aſpera tolerat: in proſperis nõ erigitur, in aduerſis non deijcitur. Denique nihil eſt tam arduum, & tam durũ, quod nõ aggrediatur propter Deum, qui viua fide credit in Deum. Apoſtolũ
Heb. 11. f. audiamus. Sancti per fidem vicerũt regna: operati ſunt iuſtitiam: adepti ſunt repromiſsiones: obthurauerũt ora leonum: extinxerunt impetum ignis: effugauerunt aciem gladij: cõualuerũt de infirmitate: fortes facti ſunt in bello. Alij autem diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionẽ, vt inuenirent meliorem reſurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, &c. Quàm mirè, quàm luculẽter, fidei virtus & potentia à ſpiritu ſancto deſcripta eſt! Decuit igitur, talem ac tantam fidem huiuſmodi argumentis corroborari, ne violentia principum, & ęmulorum inuidia caſſaretur. Niſi enim ſupra omnem dubitationem firmiſsimo teſtimonio firmaretur, poterat forſitan malignorum impetu & cõtradictione labefactari. Sed dicet quiſpiã cur igitur toti populo Chriſtus publicè non apparuit? Sic enim & fortius æmulos ſuos confunderet, & firmius reſurrectionem ſuam probaret. Sed in aperto eſt reſponſio. Hoc enim non eſſet fidem fundare, ſed euertere: non eſſet homines ad ſe allicere, ſed conuincere. Vtilior autẽ mundo fides, quã ſcientia erat. Non ſic etiam diuinæ ſapientiæ ordo poſcebat, quę nõ indifferenter omnes, ſed dignos admittit, & indignos excludit. Propterea vt Petrus apoſtolus ait, dedit eum Deus manifeſtum Act. 10 f fieri, non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo. Sed adhuc manet ſcrupulus, cur iſtis teſtibus non in forma glorioſa, ſed in forma cõmuni dominus apparuit? In quo diluendo non nimis laboramus: quoniam ſi in forma glorioſi corporis appareret, putaretur alter, & ſic reſurrectionem ſuam minimè cõprobaret. Sed cur (inquies) cum diſcipulis non continuè per illos quadra-

ginta

ginta dies cõuerſatus eſt, ſicut prius? Reſpõdeo, ne videlicet ad priorem vitam ſurrexiſſe, & mortalis ſicut prius fuerat, putaretur. Si enim eadẽ eſset conuerſatio, eadem exiſtimaretur & vita. Euaneſcebat ſubito ab oculis eorum, vt eadem perſona, ſed alius putaretur ſtatus. Neque tamẽ vlla præſtigij, aut ludificationis, in Chriſto tibi ſuſpicio ſurrepat: quoniam etſi in veritate caro eius ſole fulgidior, & luna clarior refulgebat, tamen in poteſtate eius erat mõſtrare ſe ſecundum fulgorem, aut ſecundum colorem: palpari autem, & comedere, corpori glorioſo non naturali diſpoſitione, ſed gratię diſpenſatione contigiſse putandũ eſt. O mirum diuinæ ſapientiæ ordinẽ, quàm artificioſè, quàm apertè, quã decẽter omnia feciſti! O Deus attingens à fine vſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuauiter. Hæc de Chriſti reſurrectione, & eius teſtimonio dicta ſunt: de noſtra nunc vel modicum diſſeramus. Quicunque enim cum Chriſto reſurrexit, ſimilibus indicijs vitam ſuam probare oportet. Omitto nunc decem illa teſtimonia viuentis animæ, quæ in iuſtificatione peccatoris à doctoribus enumerari ſolent: non enim nũc ea teſtimonia inquirimus, quibus vitam in ſeipſa anima deprehẽdat, ſed quibus viuam ſe eſse alijs oſtendat: hæc autem ſunt quæ de Chriſto diximus. Si vita conſonat ſcripturis: ſi ſanctorum iudicio cõmendatur: ſi vulnera cordis & manus per confeſsionẽ oſtendit: ſi mel lis fauum, id eſt dominici corporis ſacramẽtum comedit: ſi laudes Dei feruidè loquitur: ſi ſcripturas prius abſconditas & intelligit, & exponit: ſi Deum animę palato guſtat: ſi tentationibus & infirmitatibus tactus, non facilè cedit, ſed ſolidum & firmum ſe in omnibus exhibet: & ſimilia, quibus indicijs vita animæ reſtituta, etſi non euidenter cernitur, tamen probabiliter coniectatur. Primum igitur & maximum teſtimonium ſcripturarum eſt, ſi ſecũdum euangelium viuimus: ſi ea quæ ad noſtram eruditionem ſcripta ſunt, vita & opere implemus. Ne te quęſieris extra: non te ex vulgi fama, ſed ex vita cõmenda. Sacra ſcriptura nitidiſsimum ſpeculum eſt, talẽ reddens vultum hominis, qualis eſt. Quem pagina ſacra redarguit, etiã ſi ab omnibus commendetur, deformis & fœdus putandus eſt. Sed poſt hoc, præſtat etiam angelorũ, id eſt ſanctorum virorum pro ſe habere iudicium: quoniã vt apoſtolus ait, decet ſanctos habere teſtimonium etiam ab his qui foris ſunt: nõ à profanis & mundanis, à quibus laudari vituperium eſt: ſed à iuſtis & bonis, qui quoniam bonitatis artifices ſunt, de bonitate meritò iudicare poſſunt. Sutor de calceo iudicat: & de imagine pictor: miles arma diſcernit: & tractant fabrilia fabri. Qui ergo bonus eſt, bonitatis rectus eſt iudex: cæcus malè iudicat de colpribus: & de virtutibus prauus. Sed quoniam in multis offendimus, omnes tunc de nobis verè ſentimus, cùm in nobis peccatorum vulnera agnoſcimus, & ſicut cognoſcimus, ita per confeſsionem ſacerdoti medico pandimus. Vulnera (inquam) manus & lateris: non ſolùm enim peccata exteriora operum, ſed & vulnera interiora cordium confiteri debemus. Qui modo non confeſſus eſt, qui ad dominicam menſam neq; in paſchate acceſsit, quomodo cum domino

Sap. 8. a

1. Ti. 3. b

Iacob. 3. a

domino ſurrexiſſe eredēdus eſt. Væ
tibi miſero: in pallio luti maculam
vel ad horā ſuſtinere nō vales, & in
animo diuturnā & annoſam peccati
ſuſtines lepram? Eſt ne aliud quod
Rom. 6 b imiteris in Chriſto? eſt vtiq;: Chri-
ſtus reſurgens ex mortuis iam non
moritur, mors illi vltra nō domina-
Ibidē bitur: & tu quoq; reſurgēs ab operi-
bus mortuis, nō vltra moriaris pec-
cato, neq; regnet vltra peccatum in
tuo mortali corpore. Perpetua ſit
tua reſurrectio ſicut Chriſti: vt quid
iterū ſepulchrum repetis vnde ſur-
rexiſti? Non qualis ſepultus eſt Chri
ſtus talis reſurrexit, ſed immortalis
Ibidē.a & glorioſus: & tu quoq; in nouitate
vitę cōſurgito, in nouam creaturam
innouatꝰ & immutatus. Vixiſti pec
cato, viue iam Deo: vixiſti in carne,
Gal.6 d viue de cętero in ſpiritu. In Chriſto
enim Ieſu neq; circūciſio, neq; præ-
putium aliquid eſt, ſed noua creatu
ra quæ ſcilicet de veteri per ſpiritū
formata eſt in vitę nouitatē. Hęc pri
ma reſurrectio eſt quæ fit à ſpiritu
transformante: in quibus hęc prima
inuenta fuerit, perficietur aliquādo
1.cor.15. g ſecunda. Omnes quidē reſurgemus,
ſed non omnes immutabimur: ſed il
li tantum, qui fuerint hic prius per
ſpiritū immutati. Vnde apoſtolꝰ. Si-
Rom.8. b ſpiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum ha
bitat in vobis, qui ſuſcitauit Ieſum
à mortuis, viuificabit & mortalia
corpora veſtra, propter inhabitan-
tem ſpiritum eius in vobis. Cōfigu-
Phi.3.b d rabit enim corpori claritatis ſuæ,
quos cōfiguratos inuenerit cordi hu
militatis ſuæ. Beatus & ſanctus qui
habet partem in reſurrectione hac
Apo.20 b prima: in his enim ſecunda mors nō
habet poteſtatē, ſed erūt ſacerdotes
Dei, & Chriſti eius, & regnabūt cū
illo in ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA QVARTA post Paſcha.

THEMA.

¶ Cùm venerit ille arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & iudicio. Ioan. 16.

LItera euāgelij pars quędā eſt illius dulciſsimi & ſuauiſsimi ſermonis, quem dominus fecit poſt cœnam iam proximus paſsioni: in quo velut cygnus morti proximus ſuauius cecinit, adeò vt diſcipuli illo eius eloquio delectati, dicerēt. Nunc palam loqueris, & prouerbium nullū dicis. Fuit autem huius cauſa maxima triſtitia apoſtolorum: nam dici nō poteſt, quanto dolore & mœrore affecti ſunt, audientes quòd tam citò dominus ſeparādus eſſet ab eis, & tam crudeliter occidendus. Conſternati ſunt animo, & amaritudine pleni, oculis in terra defixis, & vultu demiſſo, nō poterant ſe mutuò aſpicere præ multitudine lachrymarū. Vnde Bernardus. Quid ni cōcuterētur viſcera, turbaretur affectus, hęſitaret animus, horreret vultus, paueret auditus, nec omnino æquanimiter diſceſsionis eius ſermo poſſet admitti, vt relinqueret eos pro quo omnia reliquiſſent? Sicut enim gallina in ſinu ſuo fouet, & à miluo protegit pullos ſuos ſub alas, (Matth. 23.d.) ita eos dominus ſua præſentia protegebat. Et propterea, vt Chryſoſtomus ait, cognito eius diſceſſu, non poterant aſpicere in eum, neq; eum alloqui præ dolore. Hoc eſt quod ait: Vado ad eum qui miſit me: & nemo

ex

ex vobis interrogat me, quò vadis? ſed quia hęc loquutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrũ. Sicut enim cũ paterfamilias dilectus lõgè recedit, vxor, filij, filię, ſerui, ancillę ſeorſum lachrymãtur & plorãt, ſic tota illa familia mœſtitia plena erat: vnde ad eos cõſolandos vſus eſt dñs ſermone tã longo & cõſolatorio. O benignitas, ò charitas, ò clemẽtia: ipſe poſt modicũ tam duros cruciatus & tormẽta paſſurus, oblitus dolorum ſuorũ, de diſcipulorũ triſtitia magis angitur: & ipſe magis cõſolandus, cõſolatur diſcipulos. O quanta pietas, quãta dignatio, quãta viſcera miſericordiæ. Vſus eſt autẽ dñs triplici cõſolationis medio, ſicut ſolet pater familias receſſurus. Nã primo dicit ſui diſceſſus vtilitatẽ, & quantum omnibus expedit vt recedat. Secũdò, nõ dimittã vos ſolos, nã ecce filius, vel frater meus manet, qui curã veſtri habebit, & nõ ſẽtietis meã abſentiã. Tertiò cõſolatur eos ex abſentię breuitate, dicẽs. Nolite triſtari, nam citiſsimè redibo. Sic dñs, primò proponit eis vtilitatẽ ſui diſceſſus, dicẽs. Ego veritatẽ dico vobis, expedit vobis vt ego vadã. Secũdò ait. Nõ relinquã vos orphanos, ſed aliũ paracletum dabo vobis: & gaudebit cor veſtrũ. Tertiò ait, modicũ & nõ videbitis me, & iterum modicũ & videbitis me: quia ad patrẽ vado. Et iterum, ſi quo minus dixiſsẽ vobis quia vado parare vobis locũ, &c. Sed tãta erat triſtitia eorũ, ꝙ nec hæc ſufficiebãt ad ſolatiũ, & ad reprimendũ dolorẽ. Sed quia paracletũ illum, quem ſæpius promittit in illo ſermone, illi nõ agnoſcebãt, neq; modũ aduentus eius, neq; vtilitatẽ ſciebãt; ideo in litera oſtẽdit duo, quis ſit ille paracletus, & ad quid venturus. Et primo vtilitatẽ aduentus eius tractat, dicẽs. Veniet ille paraclet⁹, propter mundũ, propter vos, & propter me. Propter mundũ, ad illum ſcilicet corrigendũ, & reformandum: nam cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me: de iuſtitia verò, quia ad patrẽ vado, & iam non videbitis me: de iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt. Obſcura litera, & ipſe vidit: vnde ait. Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò. Veniet Ioã.16. c.d. propter vos: nã cũ venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatẽ, & quæ ventura ſunt annunciabit vobis. Veniet propter me: nã ille me clarificabit, ille manifeſtabit mundo quis ego ſum, meam potentiam, diuinitatem, maieſtatẽ, & gloriam, & totum orbem pedibus meis proſtrabit. Sed nõ loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque à me audiuit, loquetur: ſicut & ego quæcunq; audiui à patre meo, nota feci mundo: Ioã.15 b quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Nã ſicut doctrina mea nõ Ioã.7.b eſt mea, ſed eius qui miſit me patris: ſic eius doctrina mea eſt, & de meo accipiet illam: non ſicut diſcipulus à magiſtro, ſed ſicut product⁹ à ſuo principio. Erit enim legatus meus, ſicut & ego legatus ſum patris. Et quomodo hoc fiat exponit. Omnia (inquit) quæ habet pater, mea ſunt: Ioã.17b vnde & ipſa patris ſubſtantia mea eſt: & ideo ſicut ſpiritus ſanctus à patre procedit, ſic & procedit à me: & ſicut mittitur à patre, ſic etiã à me: vna eſt enim ſubſtantia de qua procedit. Propterea dixi, quia de meo accipiet, quia à quo habet ſubſtantiam, ab illo habet & ſapientiã, & do-

& doctrinã. Neſcio an in tota ſacra ſcriptura de perſona ſpiritus ſãcti,et modo procedẽdi eius à patre,& à filio,tã late & tã apertè diſſeratur.Sic itaq; expoſuit,& quis eſset ille paracletus mittẽdus,et ad quid mittẽdus eſſet. Hæc de euãgelio. Ex quo colligitur triplex vtilitas aduẽtus ſpirit^9 ſãcti.Prima mundi reformatio: ille arguet mundũ &c. Secũda,doctrina: ille docebit vos omnẽ veritatẽ. Tertia,fides: ille me clarificabit.De prima ſolũ fiet ſermo, & dicemus duo: primo in quo cõſiſtit iſta mũdi reformatio:ſecũdò quomodo ſpiritus ſanct^9 mundũ reformabit.Quãtũ ad primũ notandũ,ꝙ homo tripliciter poteſt conſiderari,ſcilicet in ſe,quò ad proximũ,quo ad deũ: & ita indiget triplici reformatione, ſiue ordinatione: ſcilicet quò ad ſe,vt ſit ſobri^9: quò ad ꝓximũ, vt ſit iuſtus: quò ad deũ,vt ſit pius.Sicut apoſtol^9 ait.A
Tit.2.c paruit gratia Dei ſaluatoris noſtri omnib^9 hominibus, erudiẽs nos: vt abnegãtes impietatẽ,& ſecularia deſideria,ſobriè,& iuſtè,& piè viuam^9 in hoc ſeculo. Sobriè, ad nos:iuſtè, ad proximũ:piè,ad deum.Homines autẽ,ante aduẽtum ſaluatoris, erãt flagitioſi quò ad ſe, facinoroſi quò ad proximum,impij quò ad Deum. Erãt enim brutales,vitioſi,carnales, vt ſatis oſtẽdit apoſtolus ad Roma-
Rom.1. c nos.1. Erãt quoq; cupidi,elati,raptores,pernicioſi ad proximos: vtpote
1. Tim. 3.a ſine timore dei.Erãt & impij,infideles,idolatræ & ſine deo:ſicut illis ait
Eph.2.b apoſtol^9.Eratis ſine deo aliquãdo:et per aduẽtũ ſpiritus ſãcti de carnalibus & brutalibus facti ſunt rationales,& ſobrij:de pernicioſis & iniquis facti ſunt iuſti & benigni:ex infidelibus & idolatris,facti ſunt fideles & pij.Hoc eſt quod ait,arguet mundũ de iudicio corrupto,ſcilicet quia beſtiales erãt quò ad ſe:arguet de iuſtitia,non ſeruata ad proximum: tertiò de peccato impietatis & infideli tatis quò ad deum:& ſic reformabit perfectè hominem quò ad ſe,quò ad proximum,& quo ad deum.Sed expoſitio huius triplicis reformationis in litera poſita,obſcuriſsima eſt.Ait enim,arguet de iudicio, quia princeps huius mundi iã iudicatus eſt. Ac ſi dicat,corruptor ille & malus ſuggeſtor humani iudicij per meam paſsionẽ iam erit exploſus de mundo, et ſic poterit homo in ſuo iudicio reformari. Arguet de iuſtitia, quia ad patrẽ vado, & iam nõ videbitis me.Quaſi dicat:ſi ego per longum tẽpus fuiſsem in mundo, mea doctrina homines arguerẽ, & reducerem ad iuſtitiã:ſed quia recedo & vado ad patrem, mittã ſpiritum qui hoc agat. Arguet etiam de peccato quò ad deum: quia nõ crediderunt in me, & ipſa incredulitas & infidelitas ſatis magna eſt impietas ad Deum. De hac ergo triplici reformatione, in qua tota hominis perfectio eſt,in quo cõſiſtat,& quomodo facta ſit à ſpiritu ſancto,dicemus.

¶Prima hominis reformatio quò ad ſe in tribus cõſiſtit:ſcilicet in ratione illuminata,in voluntate bene inclinata,in ſẽſualitate ſubiecta:qui hæc tria habet in ſe, perfectus eſt. Primum valde neceſſarium eſt homini:nam ipſa ratio eſt regula humanorum actuum, & totius vitæ lumen: & ſicut auriga in curru, vel gubernator in naui, & ſicut oculus in corpore: ab illa enim dependet tota vitæ ordinatio & gubernatio. Vnde dominus in euãgelio. Vide ne lumẽ quod in te eſt,tenebræ ſit:nam ſi lumen tenebrę ſit, Matth. 6.c.

& ipſe tenebræ quãtæ erũt? Et iterũ,
Ibidẽ ſi ocul⁹ tuus fuerit ſimplex, id eſt ra
tio illuminata, totũ corpus tuũ luci
dum erit: id eſt tota vita perſpicua,
& illuſtris. Si autẽ oculus tuus fuerit
nequã, & tenebroſus, totum corpus
ps.118. erit tenebroſum. Vnde pſal. Intelle-
ctũ da mihi, & viuã. Magnum donũ,
et grandis felicitas, præſtare intelle-
ctu, pollere ingenio, vigére ſenſũ &
prudẽtia, & rationis acumine. Reſpi
ce duos iuuenes, filium regis, filium
paſtoris: Deus bone, homo homini
quid præſtat? Vnus quaſi angel⁹, ali⁹
quaſi beſtia. Hæc autẽ rationis illu-
minatio in tribus cõſiſtit. Primò in
acumine intellectus, & vigore lumi
nis naturalis intellect⁹. Secũdò in in
duſtria per quã acquiruntur quinq;
illi habitus, ſeu virtutes intellectua
les, quę perficiũt intellectũ: de quib⁹
Ariſto. in metaphyſi. ſcilicet intelle
ctus, ſapiẽtia, ſciẽtia, prudẽtia, & ars:
de quibus nõ oportet modo dicere.
Tertiò in donis ſpirit⁹ ſancti, ſcilicet
Eſa.11.a dono intellectus, ſapiẽtiæ, ſciẽtię, &
conſilij: qui ſuper naturaliter illu-
ſtrãt rationem hoc modo, nã donũ
intellect⁹ facit intellectũ viuacẽ per
ſpicuum, ſubitò intelligentẽ & pe-
netrantẽ veritatẽ modico diſcurſu,
& angelico ſimilẽ. Donũ ſapiẽtiæ il
luminat ipſum quoad ſpiritualia &
ęterna: donũ ſciẽtiæ quoad viſibilia
naturalia: donũ cõſilij quoad agibi-
lia & operabilia. Sed quid prodeſt ha
bere clarũ intellectũ, ſi voluntatẽ ha
beas corruptã, proteruã, & malè in-
clinatã? Quãtos vidimus ingenioſos
& malitioſos, verſutos, doloſos, vitio
ſos, quibus ingeniũ nõ ſeruit niſi ad
iniquitatẽ? Sicut ſcriptũ eſt. Sapiẽtes
Hie.4.e ſunt vt faciãt mala, quib⁹ melius fuiſ
ſet eſse ſimplices, & bonos. Vnde
ps.118. pſalmiſta hoc poſtulabat dicẽs. Vo-
lũtaria oris mei beneplacita fac dñe.
Id eſt, da vt volũtati placeat quod ra
tio probat. Sic enim plurimos vide-
mus quaſi natura bonos, & bene in-
clinatos, qui ſine labore & ſtudio ſũt
probi: alios verò natura malè incli-
natos, qui non ſine violẽtia magna
boni ſunt. Sicut in equis, quidã leni
ter & tenui filo ducũtur, alij effręnes
fræno duro indigẽt vt regãtur: non
minor, ſed maior eſt hæc felicitas,
quã prima. Fit etiã hoc tripliciter.
Primò per virtutes cõgenitas natu-
raliter, vt videmus in pueris: ſecũdò
per virtutes morales acquiſitas: ter-
tiò per virtutes infuſas, & per dona
ſpirit⁹ ſãcti, ſcilicet pietatis, & fortitu
dinis, firmantur in bono. His nõ re-
ſtat niſi habere ſẽſualitatẽ ſubditã &
domitã: nõ enim oportet expectare
ꝙ ſit bene inclinata: vipera veneno
ſa eſt, prona ſẽper ad malũ ab adole Gñ.8.d
ſcẽtia ſua, non poteſt bene inclinari:
ſed fręno, cẽſura, & flagello opus eſt
ad illã. Vnde apoſtol⁹. Caſtigo corp⁹ 1.cor.9.
meũ, & in ſeruitutẽ redigo: nã ſcio ꝙ d.
non inhabitat in me, id eſt in carne
mea, bonum. Caro enim legi dei nõ Rom.7
eſt ſubiecta, neq; enim poteſt, ſẽper c
parata cõcupiſcere aduerſus ſpiritũ: Rom.8.
perfundit venenũ, & repugnat legi b
mẽtis nr̃æ, ideo in illa nõ eſt habẽda Gal.5.c.
fiducia, ſed ſẽper ſuſpecta exiſtiman Phil.3.a
da, caſtigãda, domãda, & frẽnãda. Fa
cit autẽ hoc ſpiritus ſãctus per donũ
timoris: nã per timorẽ dñi declinat
omnis à malo. Vnde Auguſt. de ma
tre ſua Monicha. Erat autẽ timor ea
ſtus in corde eius tãquã faſcia pecto
ralis qua cogitationes aſtringeret:
in ore, tanquã frænũ quo linguã de-
primeret: in opere, tanquam ſtimu
lus, ne pigritia torperet: in cunctis
tanquã regula, ne modũ excederet.
Ecce in quo cõſiſtat hominis refor-
matio

matio quoad ſe. Talis erat Sapiens, qui de ſeipſo dicebat. Puer erã ingenioſus, quò ad primũ:& ſortitus ſum animã bonam, quò ad ſecundum:& cùm eſſem magis bonus veni ad corpus incoinquinatũ, quoad tertiũ. Vnde huiuſmodi homo ordinatiſsimus, eſt in omnib⁹ quaſi horologiũ, in cogitationibus, deſiderijs, ſermonibus, operibus, in vita, veſtitu, motu, geſtu, cõuerſatione: totus eſt ordinatus moderamine rationis, ſicut in horologio motũ rotarũ ſequitur manus index. De hoc figura in Ezechiele de quatuor rotis oculatis, & rota in medio rotæ, & vbi erat impetus ſpirit⁹ ſequebãtur & rotæ. Quatuor rotæ ſunt quatuor animę potẽtiæ, ſcilicet intellect⁹, ſẽſus, volũtas, appetit⁹ ſẽſitiuus: rota in medio rotæ, quia intellect⁹ cõprehẽdit ſẽſus: nã quicquid poteſt ſẽſus ſentire, poteſt intellect⁹ intelligere & ampli⁹: ſimiliter volũtas cõprehendit appetitus, nã quicquid appetit⁹ appetere poteſt, voluntas poteſt velle & amplius. Iſtę quatuor rotę ſequũtur in homine iuſto motũ rationis, & ratio motũ ſpirit⁹, ſicut in horologio motũ ponderũ ſequitur motus rotarũ, in nullo enim repugnãt neq; diſcrepant à ratione & ſpiritu: in hoc ordine cõſiſtit illud decorũ & honeſtũ maximè quęrendum. Væ impio in malũ, qui totus inordinatus diſcerpitur & fatigatur, ſicut ait Auguſtin⁹. Ordinaſti dñe, & ita eſt, vt omnis animus inordinatus ſibi ipſi pœna ſit.

Sap.3.d

Ezec.1. d. & c. 10.b.

Eſa.3.d.

❡Secunda hominis reformatio quo ad proximũ, quã facit integra & perfecta iuſtitia, cõſiſtit in quinq; partibus: ſcilicet in diſtributione tẽporaliũ, in cõmunicatione gratiarum, in ſupportatione onerũ, in redditione debitorũ, in innocẽtia operũ. Oportet primò, vt homo ſit iuſtus ad proximũ in diſtributione tẽporalium: nã vt ait Ambroſi⁹, in libro de officijs, natura omnia fecit cõmunia:& hic mũdus non eſt niſi quaſi quædã cõmunis hęreditas hominũ, ſed iure poſitiuo appropriata ſunt in particulari, & locũ habet in populis meũ & tuũ. Vnde ſentẽtia Clemẽtis. Cõmunis vſus omniũ quæ ſunt in hoc mũdo, omnibus eſſe debuit: ſed per iniquitatẽ, alius hoc dixit eſſe ſuũ, & alius iſtud: & ſic inter mortales facta eſt diuiſio per iniquitatẽ ex iure gẽtium. Pertinet ergo ad iuſtitiã, vt ex hac cõmuni hęreditate nullus vſurpet ſuperflua cum damno aliorum. Quis nãque pater æquus & iuſtus, ſi haberet decẽ filios, libenter pateretur vt vnus omnẽ ſibi hęreditatem, vel maximam eius partẽ vſurparet, fratribus in paupertate relictis? Sic etiã Deo diſplicet quorundã abundãtia, cũ damno proximorũ. Vnde per prophetã dicit. Væ qui cõiungitis domũ ad domum, & agrum agro copulatis, vſq; ad terminũ loci nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? Sed quãdo iure poſitiuo permiſſa eſt appropriatio, pertinet quoque ad iuſtitiã, vt ſi quis de cõmuni naturæ cellario ſibi multum appropriauit, illud quod ſupereſt diſtribuat indigentibus. Vnde apoſtolus. Abũdantia veſtra illorum ſuppleat indigẽtiã, vt fiat ęqualitas, ſicut ſcriptũ eſt. Qui multũ nõ abundauit: et qui modicũ, nõ minorauit: qui multũ ſcilicet habuit nõ abundauit, quia ſuperfluũ indigẽtib⁹ erogauit: & qui modicũ habuit, nõ minorauit: id eſt nõ ei defuit, quia aliorũ abundantia illius ſuppleuit indigentiam: & ſic fiet æqualitas iuſtitiæ inter proximos. O ſi hæc regula ſeruaretur ab

12.q.1.c. dilectiſſimis.

Eſa.5.c.

2.cor.8. c

Exo.16 d

omnibus, profectò totus mũdus omnibus bonis ad plenũ redundaret, & nullus eſſet indigẽs in toto orbe. Vnde enim tanta in mundo indigẽtia, niſi ex iniqua auaritia plurimorum? quæ peſtis eſt & venenum iuſtitię, vt ait Ambroſius. Deus enim & natura ſufficientẽ, imò redundantem & diuitem mũdum hominibus creauit, opulẽtamq́; eis menſam in campis, riuis, arboribus, auibus, animalibus & piſcibus poſuit, etiam ſi decies tãtum & ſupra homines redundarẽt. Sed nimia multorũ abundantia indigentiam in diuite mundo parturijt: nã dum vnus quinquaginta ciborũ genera apponit in mẽſa, fit vt quinquaginta non habeãt vnam eſcam. Et dum alius quinquaginta veſtes ſeruat in arca, cogit vt quinquaginta non habeant vnam veſtem: & dum alius horreis plenis abundat, neceſſe eſt vt alteri cibarius & hordeaceus panis deficiat: & ſic in alijs. Hæc vtiq; prima portio iuſtitiæ eſt, vt in tẽporalibus vnuſquiſq; de communi naturæ cellario neq; nimius ſit in conſeruando, et ſi forte iuris permiſsione abundat, æquus ſit & largus in diſtribuẽdo. Secunda iuſtitiæ portio conſiſtit in cõmunicatione gratiarũ, non enim nobis nati ſum⁹, & naturales dotes gratuitasq́; gratias, quas accepimus, nõ nobis accepimus ſolis, ſed omnibus profuturas, Apoſtolo teſte qui ait.
1.cor.12 a Manifeſtatio ſpiritus datur ad vtilitatem ſcilicet communem eccleſiæ, vnde ad iuſtitiã ſpectat, vt gratias, dona, ſcientias, & artium peritiam quã quiſq; vel dono accepit, vel induſtria quæſiuit, in cõmunem vtilitatẽ expẽdat, dicente domino. Gra-
Matth. 10.a. tis accepiſtis, gratis date. Et Petrus
1.Pet.4 c ait. Vnuſquiſq; ſicut accepit gratiã in alterutrum illam adminiſtrãtes: ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei, diſpenſatorem ſe no- 1.cor.4.
uerit gratię non dominum, vt ſit fi- a
delis in diſpenſatione: nam qui abſcondit frumentum non tam panis quàm doctrinæ, maledicetur in populis: non enim ſeruandi, ſed cõmunicandi gratia accepit. Theolog⁹ ergo libẽter impartiatur populis doctrinã: medicus non vẽdat pauperibus curandi peritiã, ſed libẽter viſitet, gratis curet egenos. Nam ſi à diuitibus accipit ſtipendiũ, non facit iniuriã: quia de ſua arte viuere debet. Similiter aduocatus nõ vendat pauperibus patrocinium: neq; ſacerdos ſuffragiũ: & vnuſquiſque ſic in ſua arte quærat vtilitatẽ, vt nõ communẽ reſpuat cõmoditatem. Neque enim ſibi tantũ didicit, neq; ſibi ſoli ſapit, ſed omnibus, quibus ſua arte vel ſciẽtia ſufficere poteſt: qꝛ ſi tyrãnice vẽdit quibus nõ debet, iniuſtẽ agit. Tertiũ pertinet ad hanc ordinationẽ ſuſtinere onera proximorũ ſicut ſcriptum eſt. Alter alteri⁹ one- Gal.6.a
ra portate, & ſic adimplebitis legẽ Chriſti. Non ſolũ corporalia onera, mœſtos cõſolando, infirmos viſitãdo, egenos adiuuando: ſed etiã ſpiritualia, defect⁹, ignorãtias, ſtultitias, malitias tolerando. Sicut apoſtolus ait. Supportantes inuicẽ in timore Col.3.b
Dei. Quis enim eſt, qui nõ in aliquo indigeat tolerari? qui nõ interdũ cõqueratur iniuſtẽ? qui nõ aſperẽ aliquando reſpondeat? qui nõ frequẽter importunus, oneroſus, moroſus, & moleſtus exiſtat? Tu iracũdus es, & ego ſuperb⁹: ſuſtine meã ſuperbiã & ego tuã portabo iracundiã. Tu loqueris pluſquam oportet, & ego neque interroganti reſpõdeo: ſuſtẽta meam taciturnitatem, & ego tuam ſuſti-

ſuſtinebo loquacitatem. Quã neceſ
ſaria eſt hęc adinuicem ſupportatio
degentibus in cõmuni! vt maritus
vxorem,& vxor maritum:parentes
filios,& filij parẽtes:ſerui dominos,
& domini ſeruos ad inuicẽ ſuppor-
tẽt.Sunt enim parẽtes ſenes,vt plu-
rimum triſtes,rigidi,oneroſi,rixoſi,
auari,moleſti:iuuenes verò filij ẽ cõ
trario,leues,vani,prodigi, petulan-
res,ſtulti,loquaces. Quomodo cõue
nient in vna domo, ſi nõ ſe inuicem
ſupportent & tolerent?Inſigne vir-
tutis eſt,alienam tolerare nequitiã:
neq; eſt omnino iuſtus qui impios
tolerare non valet. Exẽplum nobis
poſuit Petrus apoſtolus huius tole-
2 Petr.2 rãtiæ in Loth,de quo ait.Aſpectu&
b auditu iuſtus erat,habitãs inter eos
qui de die in diẽ animam iuſtã ini-
quis operibus cruciabãt.De qua re
Paulus quoq; vtiliſsimum exhibuit
documentũ,dicens.Si pręoccupatus
Gal.6.a fuerit homo in aliquo delicto, vos
qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi in-
ſtruite in ſpiritu lenitatis.Id eſt non
excãdeſcentes,non exaſperãtes, nõ
Ibidẽ criminãtes,cauens ne & tu tenteris:
ps.65. ſcriptũ enim eſt.Qui exaſperant,nõ
exaltẽtur in ſemetipſis: ipſa nãq; ſu
perba crudelitas qua infirmũ fratrẽ
exaſperas, te eijcit in præcipitium
ſimilis, aut grauioris delicti.Quartũ
documentũ ſpectat ad probum vi-
rum & iuſtũ,redditio debitorũ, iux
Rom.13 ta apoſtolicum pręceptum: nemini
b quicquã debeatis:cui tributũ tribu-
tum,cui vectigal vectigal,cui hono
rẽ honorẽ:pariformiter cui obedien
tiam obedientiã; cui reuerentiã re-
uerentiã; cui obſequiũ obſequium,
cui fidem fidẽ. Sit quiſpiã quantun-
uis largus,& liberalis,& benign[us] in
proximos, ſi ſuperbus & procax eſt
in prælatos,non eis deferẽs reueren
tiã,pręceptiſq; obedientiã denegãs,
nõ eſt iuſtus.Subtrahit enim debitũ
non pecuniæ,ſed obediẽtiæ & reue
rentiæ, quã debet. Debitũ autẽ hoc
iuſtitiæ non ſolũ inferiorum eſt ad
ſuperiores,id eſt ſubditorũ ad pręla
tos,filiorum ad parẽtes, ſeruorũ ad
dños, ſed ẽ contrario. Debet enim
prælatus ſubditis cuſtodiã & doctri
nã:debet pater filijs diſciplinã & ali
moniã:debet dominus ſeruis ſtipen
diũ & curam. Neq; minus iuſtitiam
deſerit prælatus,ſi ſubtrahat curam,
quã ſubditus ſi deneget obedientiã
aut reuerentiã.Sed ne quicquã deſit
ad plenã perfectamq; iuſtitiam, de-
cet vltimo vt innocentiã erga pro-
ximũ cuſtodiat:vt neq; dicto,neque
facto, neq; etiã negotio, neque etiã
deſiderio proximo noceas: vel fra-
trẽ in negotio circumuenias. Veritas 1. Theſ.
cuſtodiatur in verbo: fides in pro- 4.b.
miſſo: iuſtitia in negotio:ęquitas in
officio:ſic vt in nullo, neq; in fama,
neq; in perſona, neq; in ſubſtantia,
neque in arte, vel dignitate, vel offi
cio proximũ indebitè lædat, vel ei
moleſtus ſit, ſed quantũ in ipſo eſt
viuat ſine querela. Vnde nõ omni- Sap.18d
no iuſtus eſt,qui etiã ſine cauſa pro-
ximum iudicat,& bonã de eo exiſti
mationẽ,& opinionem quã habebat
amittit: læſit namq; indebitè proxi-
mum quò ad ſe, iniquè ſuſpicãs ma
lum,vbi non debuit. Pertinet quo-
que ad iuſtitiã,non ſolũ non inferre
iniuriam,ſed & propulſare cum po
teſt:illator enim eſt iniuriæ, qui cũ
eam poſsit prohibere permittit. In
iure ſic habetur. Facientis culpã ha
bet,qui quod poteſt corrigere,negli
git emẽdare.Vnde Iob de ſeipſo ait.
Cõterebam malas iniqui,& de denti Iob.29.
bus illius auferebam prædam. Per- c
ſtrinxi breuiter iuſtitiæ formã,qui

quilibet debet ſeruare cum proximo. De hac ſpiritus ſanctus mundũ iniquum,& facinoroſum, ſine timore, & pudore viuentem, redarguit: & in iuſtitia reformauit, vniendo ſcilicet homines in vnã fidé, in vnũ cultũ, & baptiſmũ, ſub vno deo, in vna eccleſię domo: ſicut de illo ſcri-
pſ.67. ptũ eſt. Qui inhabitare facit vni⁹ moris in domo,& infundẽs hominibus erga proximos charitatẽ: quę eſt verum & perfectum iuſtitiæ complementum. Caritas enim (vt ait apo-
1.cor.13. d ſtolus) patiens eſt, ſcilicet, ad portanda onera: benigna eſt, ad dona communicanda: non æmulatur, nõ irritatur, non eſt ambitioſa ad perſoluẽda debita: non agit perperam ad inferenda nocumenta: nõ quęrit quę ſua ſunt, ad temporalia diſtribuẽda. Vides quomodo omnia quæ ad perfectionem iuſtitiæ pertinere inſinuauimus, ſola contineat atque impleat charitas, quę non ab hominibus, ſed à ſpiritu ſancto eſt?

¶ Tertia reformatio hominis ad Deum, in tribus cõſiſtit: in fide, obedientia, latria. Nã homo debet Deo fidem dictis: obedientiam pręceptis: gratitudinẽ beneficijs. Debet fidẽ,
Ioã.14. d quia veritas eſt: debet obedictiam,
Eſa.24. a quia dominus eſt. Ego dominus, ſolus dominus naturalis, nam alij ſunt
1.cor.8. b facti dñi. Debet latriam, quia Deus, quia ſummè bonus, ſummè benefi-
pſ.117 cus. Si ratio naturalis ſufficeret nos dirigere in vitam ęternã ſine diuina illuſtratione & doctrina, non opus eſſet fide: ſed quia per ſe nõ ſufficit, ſed indiget dirigi & illuſtrari à deo,
Ioã.1.a. iuxta illud: erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem veniẽtem in hunc mũdum: ideo oportet Deo
2.cor.10 b credere,& captiuare intellectum in obſequiũ fidei. Magna enim ſuperbia eſt, velle ſuo dirigi conſilio in via tam lubrica & tenebroſa. Vnde Petrus de ſacra prophetia ait. Cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco. Neq; minor ſuperbia eſt velle ſuo regiar bitrio & voluntate, & nolle obtemperare mandatis, neque dirigi à dei præceptis: nam dei præcepta regula viuendi ſunt, & forma humanæ vitæ. De his Iob. Sicut pullum onagri liberum ſenatum putat: ſcilicet, vt faciat quicquid vult. Vnde pſal. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis. Hoc generale mandatum datũ eſt, vt cuſtodiantur & ſeruentur, nimis ſcilicet, vt neq; cogitatu, neque deſiderio, nec verbo, neq; facto homo audeat attendere oppoſitũ: ſed quaſi à natura ſint, ſic ſeruẽtur. Ita vt homo pauper Chriſtianus, etiã ſi inueniat alienas pecunias, neq; cogitet eas accipere, quoniam à Deo prohibitum eſt:& homo famelicus alienas dapes nõ eſuriat, quoniam deus ſic mandauit, neque aſcendat in cor eius. Tertiò debem⁹ latriã, id eſt honorem, reuerentiam, amorẽ, gratitudinem,& obſequium deo,& propter ipſum,& propter ſua beneficia. Quãtum eſt totum quod quis tribuere poteſt laudis & amoris, ad id quod ipſe meretur? Et ſimiliter, quid retribues domino pro tãtis donis & beneficijs, quæ tibi donauit? Pſal. Te decet hymnus deus in Siõ: id eſt, tibi debetur laus, tibi propria eſt laus. Et ſicut apoſtol⁹ ait. Soli deo honor & gloria. In his tribus pietas conſiſtit. Vis videre hominem verè pium,& quò ad deũ bene ordinatũ, attende Abraam, qui iubẽte domino, egredere de terra tua, & de cognatione tua,& de domo patris tui, & pollicente ſe daturum illi & ſemi

Marginal notes (right column): 2.Petr.1 d; Iob.11.c; pſ.118; pſ.115.; pſ.64; 1.Ti.1.d; Gñ.12 a; Gñ.15 c

niciuſ poſt eum terrã illam, ſtatim credidit & obediuit, neſciens quò iret, factus exul & peregrinus ſuper terrã omnibus diebus vitæ ſuæ. Nec
Rom.4 d hæſitauit de promiſsione, aut quæſiuit: quomodo poſſeſſurus ſum terram tot populis inhabitatã? homo alienigena & peregrinus, quibus armis, quo exercitu, expugnaturus ſum eam? Et poſtea iam ſenex, cùm poſt tam longam & diuturnam peregrinationem, neque paſſum pedis illius terræ accepiſſet, & videret ſe iam ſenem & emortuam vuluam Saræ, neque filiorum ſpem reliquit,
Ibidē neque diffidit: non hæſitauit in promiſsione, neque ſe deceptũ conqueſtus, in terram ſuam de qua exierat redijt: ſed firmam fidem & obediẽtiam ſeruauit. Et quod magis ſtupen
Gñ.22 a dum, cùm poſtea dato filio, illum iuberetur occidere in quo repromiſſionem acceperat, dicente domino:
Rom.9. b in Iſaac vocabitur tibi ſemen: non hæſitauit, non percontatus eſt. Quomodo ergo implebis domine quod mihi promiſeras, ſi filius promiſsionis occiditur? ſed incũctanter domini præceptum implere feſtinat. O vere virum fidelem, pium & Dei amicitia digniſsimum. De cultu autem quid dicam? cùm in medio mũdi vndique per totum orbem vigente idolatria, ſolus cũ domo ſua, Dei veri culturam tenuerit, illibatamq́; ſeruauerit. Nonne veniebat in mentem quòd ſolus ex omnibus mundi incolis hunc ritum ſeruaret, quòd à toto penitus orbe deuiaret? nõne ſecum aliquando voluebat, quid facio ſolus? ego ſapio, totus deſipit orbis? Nihil tale ſuſpicatus, ne à ſolius Dei amore & timore deuiaret, propter quod eximio honore à Deo ſublimatus eſt, vt verus Deus, omnipotens, totius orbis creator & rector, Deus Abraam vocari dignatus ſit. Quàm eximius titulus, quantum faſtigium dignitatis! Hanc reformationem fecit ſpiritus ſanctus in mũdo, vt liquet: mundum infidelẽ, incredulum, idolatram, à Deo alienatum, dæmonibus mancipatum, per doctrinam apoſtolicam ad veram fidem, & obedientiam, & cultũ reducendo: ſicut ſcriptum eſt. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur: & renouabis faciem terræ. Ps.103 Quid enim profuiſſet per tuam paſsionem hominem redimere, & cælum aperire, & gloriam promereri, niſi per ſpiritum tuũ homines reformares, perficeres, ſanctificares, vt idonei eſſent tantæ ſalutis? Nunquid beſtialibus & carnalibus, impijs, idolatris, & ſacrilegis daturus eras regnũ cælorum, & brutales cũ angelis collocaturus? Per paſsionem tuam hominibus cælum aperuiſti, & per ſpiritum ſanctũ homines reformaſti, renouaſti, & capaces cæli feciſti. O quàm reformatus fuit mundus illis diebus, quanta bonitas, quanta innocentia, quanta iuſtitia, quàm ſobrij & continentes, & ſtudioſi ad ſe! quàm iuſti, beneuoli, benefici ad proximum! quàm deuoti, quàm pij, quàm ſancti ad Deum! Quæ religio hodie tam ſancta & reformata ſicut tunc erat eccleſia! Lege actus apoſtolorum, & vide mores eccleſiæ congregatæ in Hieruſalem: lege Philonẽ Iudæum, Philo. li. de vita cõtẽplatiua. & vide ſanctitatem eccleſiæ congregatæ Alexandriæ ſub Marco: verè Euſeb. lib.2. de hiſt. eccle. c.17 Chartuſia non eſt hodie tãtæ perfectiónis. Sed heu, egreſſa eſt à filia Sion omnis decor eius, perijt omnis illa reformatio paulatim, & ad priſtinos mores redit mundus. Leuate Thre.1. b oculos, & videte quæ fiunt hodie in

 eccleſia.

ecclesia.Vbi hodie iudicium?vbi iu
ſtitia ? vbi pietas? O ſi hodie redi-
res ſpiritus ſancte, quãtos argueres
de iudicio!quantos de iuſtitia!quan
tos de peccato! Pudet videre quæ
fiunt:& libéret in montibus,& ſoli-
tudine commorari cum beſtijs,nec
videre fraudes,dolos, calumnias,ne
quitias,iniuſtitias,&cætera flagitia,
quę quotidie fiunt in populis. O-
remus dominum, vt mittat iterum
inuiſibiliter ſpiritum ſanctũ in ſuá
ecclesiá: qui eam arguat, purificet,
ſanctificet,reformet,&in priſtinum
ſanctitatis fulgorem reſtituat: vt ſic
munda & ſanctificata, coram eo in
hoc mundo placeat,& poſtea cũ eo
ſine fine quieſcat in gloria : ad quá
nos perducat.Amen.

IN ASCENSIONE DO mini, Concio prima.

THEMA.

¶Viri Galilæi quid ſtatis aſpi-
cientes in cælum ? hic Ieſus
qui aſſumptus eſt à vobis in
cælum, ſic veniet. Actuum.1.

CElebris apud Roma-
nos cõſuetudo fuit,
dũ totius orbis Ro-
ma teneret imperiũ
duces ſuos qui in au
gẽdo aut tuendo im
perio ſtrenue deſu-
daſſent,& pro reipublicæ cõmodo
fortiter dimicaſſent, parta de ho-
ſtibus victoria, ſolenni decorare
triumpho : vt videlicet huius iam
præclari honoris gloria, alijs eſſet
exhibitę virtutis præmiũ,alijs exer
cendæ fortitudinis incitamentum.
Erat autem hic triumphus omniũ
honorum quos præſtare Roma po
terat maximus: ſiquidem curru ve-
ctus potenti Imperator Romanus,
ingẽti comitatus caterua, vndique
ad currum multitudine captiuorũ
circunfuſa,procedebat ad vrbẽ: cui
longo tractu obuiam grauiſsimus
ille ſenatorum ordo regio cultu or-
natus,& vniuerſa ciuitas cum incre
dibili pompa & immẽſo gaudio ve-
niebat.Arcus quoque lapideus mi-
ro elaboratus ingenio,duci Roma-
no in honoris titulum erigebatur:
cui totus bellici certaminis ordo, &
victoriæ modus erat inſculptus.Sub
quo Imperator cum toto illo ma-
gnifico apparatu, vndique clangen
tibus tubis, muſiciſq́ue reſonãtibus
inſtrumẽtis,vniuerſo populo accla-
mante,tranſibat. Cuius virtutes &
laudes orator inſignis poſtmodum
coram omni populo, indicto ſilen-
tio, ornatiſsimo perſonabat elo-
quio: eratq́ue hic dies toti Roma-
no populo celeberrimus. Hic virtu
tis honos,hæc gloria triumphantis.
Hoc eſt quod nunc agimus fratres,
hæc eſt ſolennitas quam tanta deuo
tione proſequimur. Triumphi tui
gloriam Chriſte recolimus,tuos ho-
die celebramꝰ honores. Quod enim
tunc agebatur apud Romanos, ho-
die fit apud angelos. O potẽtiſsime
Imperator, quanto hodie honore
triumphas!qua gloria, qua pompa,
poſt partam de mundo & diabolo
victoriam,poſt laborioſum cruen-
tumq́ue crucis certamen,ingẽti co-
mitatus captiuorum numero, cæle-
ſtem illam vnde exieras, ciuitatem
ingrederis! Quis huius diei gaudiũ
valeat recenſere? quis feſtiuam cæ-
leſtium principatuum poterit enar

rare

rare lætitiam? quo apparatu, quo faſtu hodie cælorum ciues redeuntē cum ſpolio principem in ſua ciuitate ſuſcipiunt! qua maieſtate ſacri mundi ſenatores obuiam venienti duci occurrunt! quo honore, qua laude, quibúsue illum præconijs proſequuntur! Non exiſtimo huius tantæ feſtiuitatis, neque ipſos qui interfuerunt apoſtolos idoneos oratores, ſiquidē à principio ſeculi vſque nunc ſimilis in cælo non eſt audita lætitia, aut par vnquā celebrata feſtiuitas. Noluit autem dominus poſtquam victor ſurrexit, ab inferis ſtatim cum gloria vrbem intrare cęleſtem, ſed ad quadrageſimum diē in regna cæleſtia ſuum diſtulit ingreſſum: vt hoc temporis ſpatio reſurrectionis ſuæ veritatem euidentibus demonſtraret indicijs. Neque enim facilè mundo perſuaderi potuiſſet reſurrectio mortuorum, niſi firmiſsimo teſtimonio firmaretur. His ergo diebus ſæpius diſcipulis apparendo, comedendo, bibendo, loquendo, ſeipſum illis tractabilē exhibens, vulnerumque ſuorum cicatrices oſtendens, omni modo poſsibili cunctis ſenſibus, viſui, tactui, & auditui, de ſua reſurrectione indubitatum prębuit argumentum. Poſt hæc autem non in obſcuro aut in occulto, ſed clara luce, palam videntibus illis, non vno quidem aut duobus, ſed pluſquam centum & viginti diſcipulis, ad æthera eleuatus eſt: & non abs re: qui enim ſecretò concipi, naſci, transfigurari voluit, nulloq; vidente reſurgere, publicè deſtinauit aſcendere: vt dum aſcēſionis ſuæ euidentiā facit, noſtræ quoque olim futuræ & fidem faciat, & ſpem erigat. Erat enim apud homines non minus arduus ad credendū aſcenſionis, quàm reſurrectionis articulus. Tali ergo fuerat teſtimonio roborandus, vt nulla prorſus de illo poſſet hominibus ſuſpicio ſuboriri. Sicut nanque corpus in cineres redactum, viuificari rurſus, & vitales ad auras redire, mundo impoſsibile videbatur, ita etiam carnem & oſſa ſuper aſtra locari, & rationi, & philoſophię, & totius naturæ ordini aduerſum, & diſſonū penitus apparebat. Quis enim vnquam philoſophorum hoc vel præſumere, vel ſuſpicari auſus eſt? Animas hominū corporibus iſtis exutas, ſidereis locari infundique corporibus, præteritarumque miſeriarum oblitas, rurſus in corpora velle reuerti, Platonica doctrina cenſebat: corpora verò cum ſpiritibus ad cæleſtia rapi, neque Platoni vnquam in mentem venerat: quia id prorſus irrationabile, & impoſsibile videbatur. Vnde cùm Athenis de reſurrectione corporum, & glorificatione, coram philoſophis luculenter Paulus diſſereret, nimio cunctorum riſu, & ſubſannatione exploſus eſt. Non enim attendebant ſtultiſsimi homines (dicentes enim ſe eſſe ſapientes, Rom. 1. c ſtulti facti ſunt) neque conſiderabant nihil in orbe impoſsibile omnium creatori: atque in his quæ rationem exuperant, cæleſti potius oraculo, quàm infirmo rationis oculo fidem habendam. Quòd enim caro & oſſa, qualia nunc ſunt mortalia & ponderoſa, cælum inhabitent aliquando, hoc fides non aſſerit, & ratio prohibet: ſed carnē cælo præſtantiorē, digniorem, illuſtriorēq;, imò ipſo etiam ſole ſplendidiorem, ſuper aſtra locari, & in cælis degere quis vetat? At dicunt, hoc impoſsibilius videtur, mortalem ſcilicet carnem,

nem, aliquando ita diſponi, vt cælo ipſo dignior lucidiorque reddatur. Sed ſi artem naturamq; inſpiciant, hoc incredibile nō videbitur. Quid enim nubis vapore deformius? quid vilius? & tamen radiante ſole pulcherrima ſplendidiſsimaque efficitur creatura. Quid ouium vellere abiectius? quid craſsius? ex quo tamen ars valde decora conficit indumenta. Vermium quoque bombycino filo quid leuius? ex quibus omnis ſericus decor arte cōtexitur. Quantam etiam in metallorum materia variationem quotidie arte & natura fieri cōſpicimus? Quid ergo miraris ò philoſophe? quid rides? quid verā ſanctāq; doctrinā naſo rugato ſubſannas? Ars & natura hæc poſſunt, & non poterit amplius artis naturæque inſtitutor, & cōditor Deus? Rudem materiam ſic poteſt excolere ars, & humanam carnem non poterit amplius perficere ſummus & omnipotens artifex? Noctilucæ (quam lampyridem vocant) corpori natiuum ſplendorem natura indidit, & miraris quòd diuina potētia humano corpori tribuatur. Quāta fieri quotidie natura & arte cernimus, quæ niſi viderētur non crederentur? Quid magnum eſt ſi Deo reuelante in his etiam quæ ratio nō attingit, fides adhibeatur? quanuis neque etiam lōgè ſit à ratione, eum anima remunerari & carnem, quæ multarum ei virtutum in hac vita extitit inſtrumentum: fieri honoris conſortem, quæ fuit etiam ſocia laboris. Vt ergo ad cæleſtia promerēda ſperandaque noſter erigeretur affectus, oculatum dominus voluit habere regreſſum, & vt latētis quoque maieſtatis foris monſtrarentur indicia: ſicut ſcriptum eſt. Etenim non credētes inhabitare dominum ps.67. Deū viderunt ingreſſus tuos deus, ingreſſus Dei mei, regis mei, qui eſt in ſancto. Nō credētes ergo, ingreſſus cęlorum, viderunt, & videntes crediderunt. Sed mirum valde eſt, quòd receſſurus dominus diſcipulos ſuos de incredulitate & cordis Mar.16 duritia redarguit. Conſolandi enim c magis quàm increpandi tempus & opportunitas videbatur. Quis nanque receſſurus à ſuis, durius agit, & non potius beneuolētiam mōſtrat, vt eius ab omnibus regreſſus optetur? Sed cōſultò hoc factum eſt: tum vt eius increpatio immobilius fixa permaneat, ea enim quæ recedētes vltimo dicimus, ipſo noſtro diſceſſu amplius commendamus: tum etiam vt oſtendat vtilis reprehenſionis, & fraternę commonitionis ſemper opportunitatem adeſſe: & cùm magis importuna videatur, tunc maximè eſſe opportunā. Quāquam et ſi importuna videatur, omittenda idcirco non eſt: ſed ſicut apoſtolus monet. Argue, obſecra, 2.Ti.4. increpa opportunè importunè. Cō- a monendi autem de ſua incredulitate, tunc temporis cùm ad prædicandum gentibus fidem deſtinantur, maximè fuerant, vt ex his quę paſſi ſunt diſcerent tolerantiā, propriæq; Heb.5 e hæſitationis memores, alienæ facilius indulgerent: neq; mirarentur ſi eis narrantibus non facilè gentes aſſentiant, cùm ipſi etiam angelis dominicam reſurrectionem aſſerentibus non crediderint. Supra montem ergo oliuarū, vnde aſcenſurus erat, diſcipulis cōſtitutis, longo eos ſermone præfatur. Vidiſtis filioli mei, grex mea, & oues paſcuæ meę, ps.99. vidiſtis vitæ meæ proceſsum & modum, vidiſtis ſigna, & prodigia quæ

in

in populo feci, vidiſtis vulnera & tormenta quæ pro mundo ſuſcepi, vidiſtis acerbiſsimos dolores & mortem quam pro mundi piaculis pertuli, vidiſtis reſurrectionem meam, & nunc quoque aſcenſionem meã videbitis: audiſtis doctrinam meam, & quæ dicere mundo pater verba mandauit. Ite, & toti orbi quæ audiſtis & vidiſtis nunciate: pandite myſteria, reuelate ſacramenta, docete gentes, inſtruite populos, cæcos & miſeros in viam ſalutis & veritatis

Act.1.a reducite. Eritis ergo horum omniũ mihi teſtes in omni Iudæa & Samaria, & vſque ad vltimum terræ prædicantes vbique euangelium meum omni genti & nationi, ſine acceptione vlla, Græcis, Iudæis, Latinis, & Barbaris, à ſolis ortu vſque ad occaſum nomen meum, doctrinamq; dif

Matth. 28.d. fundite: baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, cõdemnabitur. Nolite timere, attendi

Ioã.16 g te quia ego vici mundum & vos quoque in nomine meo ſuperabitis ipſum. Non enim veſtra virtute hæc omnia patraturi eſtis,

Luc.24 g ſed mea. Sedete ergo in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Ecce

Ioã.15 d ego mittam vobis ſpiritum de cælo paracletum, qui tanti vos operis idoneos miniſtros efficiet, ſufficiẽtiam virtutemque præſtabit. Audiunt læti cæleſtis verba magiſtri: & quia iam iam recedentem videbant, nouam ei ingerunt quæſtionem. Do-

Act.1.a mine ſi in tempore hoc reſtitues regnũ Iſrael? ſcimus proculdubio verum te eſſe Meſsiam, recedis & nos Romanis ſubiectos relinquis: quando ergo implebũtur ſcripturę, quæ populo in te libertatem, gloriamq; regni promittunt? Quibus dominus.

Ibidẽ Non eſt (inquit) veſtrum noſſe tempora & momenta, quæ pater in ſua poſuit poteſtate. Fiet quidem hæc regni quandoque reſtitutio, ſicut promiſſa eſt, non ſicut vos modò putatis. Tempora verò nolite requirere, non ad vos hoc pertinet ſcrutinium: ſed magis videte, vt firmum de me apud homines exhibeatis teſtimonium. Grande nobis his verbis documentum dominus reliquit, ne diuinorum ſecretorum & iudiciorum ſcrutatores ſimus, ne curioſè quæ ad nos non pertinent inquiramus. Quãta cęcitas & ſtultitia humanas ex hoc poſsidet mentes! Neceſſaria vtilia q; ſaluti, in quibus vita æterna & gloria noſtra conſiſtit, ſcire negligimus, & inutilibus & arduis, & quæ ad nos nõ pertinẽt quęſtionibus curioſè vacamus. Quid Deus facere poſsit, quid non poſsit diſcutimus: & quid nos oporteat facere non attendimus. Inutilibus diſciplinis plenus eſt mundus: quibus dum bona implicantur ingenia, neceſſe eſt vt in neceſſarijs & vtilibus minus valeant. O Chriſtiane poſſeſſorem non ſcrutatorem cælorum te ipſum præſtato. Motus cæli dinumeras, & motus tui cordis ignoras? Influentias aſtrorum diſcutis, & paſſionum tuarum influentias non diſcernis? Quantò tibi vtilior & facilior eſt ſcientia tui quàm cæli? quantò faciliùs in te deprehendere poteris ortus & occaſus vitiorum, quàm in cęlo ortus & occaſus ſignorum? quantò ſapiẽtius ageres, ſi ex aſpectu morum tuorum futuræ tuæ beatitudinis aut damnationis indicia percipias, quã ex aſpectu aſtrorum, de futura tibi proſperitate vel aduerſitate, & rerum ſucceſsu, vana & mendacia

mendacia iudicia proferas. Omitte futura, quære præſentia: noli quoq; tu ſcrutari iudicia quæ pater poſuit in ſua poteſtate: noli humanos transcendere limites: noli ſapere pluſquam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. Non enim homo propter aſtra creatus eſt: ſed aſtra propter hominem. Non eſt homo in agendis aſtris ſubditus, ſed aſtrorum dominus liberum te creauit altiſsimus; & tu aſtrorum te fateris mancipium? Non eſt hæc ſcientia ſed ſtultitia, ab aſtris perquirere quid agendum: ex aſtris agnoſcere quid futurum. Mirantur idiotæ & rudes aſtrologorum peritiam, ſed ſapientes eorum ſtultitiam execrantur. Quòd ſi aliquãdo de futuris vera prædicunt, non ideo dicunt quia ſapiunt, ſed quia dæmonis, aut oraculo, aut inſtinctu loquuntur: vt iuſto Dei iudicio decipiantur, qui huiuſmodi ſtultitijs fidẽ exhibẽt, & in talibus vanitatibus ſuam fiduciã locauerunt. Ex priore quoque illa domini ſententia, qua inquit, qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit, quidam largam cunctis ſperandæ ſalutis fiduciam ſpondent, dicentes. Si fides cum baptiſmo ſufficit ad ſalutem, quid vltra quæritur, credẽtium quis damnabitur? Omnes credimus, omnes baptizati ſumus, non eſt cur timeat quis de ſua ſalute, cùm talem à domino habeat cautionem. Neque attendunt miſeri, quod ſtatim ſubiungitur. Signa autẽ eos qui crediderint hęc ſequentur, &c. Vbi viuę credulitatis traduntur indicia. Si ergo talem fidẽ habes, quæ ad iſta non ſolum corporaliter, ſed etiam ſpiritualiter implenda ſufficiat, fateor ſaluus eris: æternam tibi ſalutem promitto. Sed vbi obſecro tãta fides? Ex tam numeroſa fideliũ multitudine rarus admodum inuenitur qui in horum aliquo non deficiat: non dico vt illa prodigia faciat, quæ in eccleſiæ exordio â primis fidelibus facta ſunt, in quibus ad literã hoc prognoſticum impletum eſt, ſed vt ſpiritualiter dæmonia non tam ab alieno corpore, quã â proprio corde reijciat: expulſoq; per pœnitentiam dæmone, linguis loquatur nouis, confeſsionis videlicet & laudis: lingua enim noua cõfeſsio criminis, lingua quoque noua confeſsio laudis. Vtraque lingua mutus eſt, qui hoſpitem pectoris ſatanam nondum expulit. Mortiferas deinde venenataſque peccatorum paſsiones extinguat, quę ſerpentino morſu animam enecãt: à quibus etſi quãdoq; mortiferũ quid guſtauerit, minime lædatur: quia etſi adeſt ſenſus, abeſt tamen conſenſus: huiuſmodi nanq; venena in vita præſenti non guſtare impoſsibile eſt. Sed vt Apoſtolus inquit, nihil damnationis eſt his qui ſunt in Chriſto: qui etſi carnem ſentiant, non tamen ſecundum carnem ambulant. Demum verò cùm fixam permanẽtemque in ſeipſis ſanitatem perſenſerint, intimo charitatis affectu ſuper ægros moribus proximos, conſulendo, corripiendo, commonẽdo, manus imponant, & ſanẽtur. Si quis huiuſmodi eſt qui ita crediderit, & baptizatus fuerit, fateor ſaluus erit: qui autem ſola fide ſine operibus conſequi à domino ſalutem expectat, ſimilis eſt famulo ſtertenti, qui ſe laborantibus impudenter adiungit ad præmium, hac ſola innixus fiducia, quia illius domini famulus eſt. Sed iam ad hiſtoriam redeamus. Cũ hæc & ſimilia dominus ad ſuos diſcipulos

Rom.12 a

Mar.16 d

Rom.8. a

diſcipulos loqueretur, ſacer ille an gelorũ ſenatus cælo demiſſus ingẽti multitudine aëra repleuerat. Aſtãt ſurſum cæleſtis Hieruſalem principes auro inſignes & oſtro, regis domini exitum præſtolantes. Rutilat etiam deſuper triumphalis currus, grandi decore purpureos radios emittens. Eia princeps gloriæ cæleſtia te agmina quærunt, expectat te ciuitatis ſupernæ omnis authoritas:
ps. 131 ſurge in requiem tuã, tu & arca ſanctificationis tuæ, arca (inquam) corporis tui ſacra, vnde redemptionis humanæ pretium ſolutum eſt, vnde tot mundo ſacramentorum diuitias ediſdiſti: arca (inquam) illa fœde
Nume. 10.d. Col. 2. a ris, in qua ſapientiæ & ſcientiæ Dei theſauri reconditi ſunt: hãc tecum ad cæleſte tabernaculum arcam deferto, hanc ſuper angelorum verti-
Exo. 26 g ces in illo ſancta ſanctorum æterno, ad patris dexterã collocato: vt particeps tecum gloriæ ſit, quæ fuit etiam conſors contumeliæ: & maieſtatis throno reſideat, quæ pro mundi ſalute pependerat in patibulo. Quondam cùm Eliſeum prophetã
4. reg. 6 d regis Syriæ ſatellites circundarent, timenti eius puero, apertis animæ oculis, diuinitus ignitorũ curruum ingentem multitudinem Deus oſtẽderat, quæ domino ſuo prophetæ venerat in fauorem. An putas & nunc apoſtolico cœtui coruſcãtem deſuper potentiam, examinaque angelorum circunuolitantia, Deus quoque non reuelauit? Multò nanque plures currus domino prophetarum aſcendenti obuiam venerãt, quàm olim fuerant cum propheta. De quib⁹ mirabiliter pſalmiſta in-
ps. 67. tonuit. Mons Dei mõs pinguis, mõs coagulatus. Mons pinguis: & quomodo coagulatus? quomodo pinguis? Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium dominus in eis in Sinai in ſancto. Hac tripudiantium curruum multitudine mons ille oliuarum aſcendente domino coagulatus ſcatebat, ſicut olim cum Eliſeo apparuerat mõs Samariæ. Vnde ſequitur, aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus: vt liqueat quia de domini aſcẽſione loquatur. Propter quod de eadem quoq; ſubiungit. Viderũt ingreſſus tuos deus, ingreſſus Dei mei, regis mei, qui eſt in ſancto. Ingreſſus (inquam) regis domini ad cæleſtia regna cum gaudio triumphantis. Quorum autẽ huiuſmodi currus extiterint, aduertito. Coniuncti ſunt principes angelorum, pſallentibus in medio iuuencularum id eſt animarum tympaniſtriarum: his enim duabus turmis angelorum, ſcilicet & animarũ ſtipatus, magnus ille Iacob, reuertitur Gñ. 32 c in patriam ſuam: qui in baculo cruc is ſuæ quondam ſolitarius, mũdi huius Iordanem tranſierat. Aderant etiam ibi eccleſiæ primates apoſtoli, viciſſim cum angelis, domino cõmuni cantica drãmatis perſonãtes.
ps. 67. Ibi Beniamin adoleſcentulus, id eſt dilectus domino Ioannes in mentis exceſſu, ibi principes Iuda, principes Zabulon, & princeps Neptalim duces eorum: quorum inæſtimabilem lætitiam nulla ſufficiet lingua narrare. Quibus ſigillatim allocutis, & amplexatis, matre etiam virgine Maria mira beneuolentia vt piẽ creditur deoſculata, manibus eleuatis benedicens eis, incipit eleuari. O quantus tunc laudis & exul d tationis cantus, quantus cæleſtium inſtrumentorum ſonitus, quis clangor tubarum! à ſeculo non eſt audita

dita tanta lætitia. Felices qui affue-
Matth. runt, beati nimium qui hæc viderũt
13.c & audierunt. Aſcendit nanque do-
ps. 46 minus, teſte propheta, in iubilo: &
dominus in voce tubæ. Sicut enim
olim in eius natali aſſumptis corpo
ribus angelorum multitudo corpo-
rali voce laudes cecinerat, ita hodie
etiã multiplicius corporibus aëreis
velut tubis corpoream muſicã per-
ſonabant. Quod enim homini eſt tu
ba, hoc eſt angelo corpus aſſumptũ.
Vnde vt ſenſibilem audibilemque
harmoniæ concentum in domini
aſcenſione affuiſſe cognoſcas, aſcen
diſſe dominum in voce tubę typicè
propheta prædixerat. Senſim ergo
cunctis videntibus & admirantibus
ferebatur in cælum, donec nubes lu
cida eorũ occupauit obtutus: iamq;
ſemotus erat ab oculis, & adhuc ſur
ſum eorum tenebatur aſpectus. Ma-
nent ſtupidi in exceſſu mentis, ſopi-
ti velut exanimes, hærent ſolo im-
mobilia ſtupore cadauera: eorum
nanque ſenſus & corda ſecum ad
cæleſtia dilectus rapuerat. Illis igi-
tur ſic ſtupẽtibus, duo angeli proxi
mo eis aëre volitãtes, quid (inquiũt)
Act.1.b viri Galilæi, quid ſtatis aſpiciẽtes in
cælum? Quid attoniti defixis in cæ-
lum oculis contemplamini? Redite
ad vos: hic enim Ieſus qui aſſumpt⁹
eſt à vobis in cęlum, ſic veniet, quẽ-
admodum vidiſtis eum euntẽ in cæ
lum. Mira diuinæ prouidentię cura:
factum eſt hoc, vt quoniam pene-
trantem cælos ſequi non poterat eo-
rum intuitus, quod viſui deerat, an-
gelico teſtimonio ſuppleretur. Ne
4. reg.2 videlicet putaret quiſpiã, velut E-
b liam raptum fuiſſe Ieſum in amœ-
nam terræ paradiſum, idcirco ange
li ſæpius replicant repetentes. Hic
Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cę

lum, ſic veniet quemadmodum vi-
diſtis eum euntem in cælum. Hac
igitur voce velut excitati redeũt ad Actu.1.
cœnaculum, & ibidem in oratione &Lucæ
perſiſtunt, expectantes promiſsio- 24.g
nem, quam illis de cælo ſe miſsurũ
dixerat dominus. Qualiter autẽ do-
minus in cælo receptus ſit, & quan-
ta ibidem fuerit admiratio, cùm pe-
regrinos illos ſpirit⁹ duce domino,
apertis cælorum ianuis, in ſuas loca
ri ſedes angeli proſpiciunt, quãtus
iubilus & ſtupor ſupernas ex hoc
inuaſerit mentes, ex parte Eſaias Eſa.63.a
propheta commemorat: cuius teſti-
monium quia omnibus comperiũ
eſſe non dubito, nunc reticeo. Hæc
de hiſtoria. ¶ Ad vos nunc ô fratres
noſtra conuertatur oratio. Viri Ga-
lilæi quid ſtatis? An neſcitis, quia Ga
lilæi eſtis? an ignoratis quia ex præ-
ſenti ſeculo nequã citiſsimè trãſmi- Gal.1.a
grabitis? Quid ergo ſtatis? quid hęre
tis? quid futuram in vobis gloriam
non requiritis? Non habetis hîc ci- Heb.13.
uitatem manẽtem, ſed futuram in- c
quiritis: ad eam ergo cur non prope
ratis, citò velociter hinc tranſplan-
tandi? in alieno ſolo quid radices
emittitis? An non attenditis, radica-
torum in terra quàm difficilis, quã
violenta, quàm triſtis & amara ſit
auulſio? Conſiderate obſecro ama-
torum huius ſeculi amaros exitus,
graues torſiones, acerbos dolores,
quos in morte tolerant: & nolite cũ
eis ſimiliter radicari. Quid anxiè
quæritur, quod tam celeriter amit-
titur? Quid cælorum futuri perpe-
tuò ciues, tranſitorijs vitæ delicijs
inhiatis? Mementote quia Galilæi
eſtis, huius tam celeris Galilææ no-
lite obliuiſci: ſurſum animos ve-
ſtros erigite, ſurſum ſenſus & corda
leuate: quæ ſurſum ſunt quærite, nõ Col.3.a
quæ

quæ ſuper terram. Ecce enim dux
Mic.2.d veſter & dominus coram vobis pādens iter aſcendit, vos poſt illum properate: quid ſtatis? Quanta illum omnis ſexus, ætatis, & conditionis militum caterua inſequitur! Quàm alacres poſt eum in odorem
Cāt.1.a. vnguentorum ſuorum teneræ etiam virgines, & delicati pueri percurrunt! & vos ſtatis, & vos ſedetis? O Galilæi, ò viatores, ò peregrini, via cælorum patet, ianua paradiſi aperta eſt: non vos iam patrum limbus, ſed angelorum paradiſus expectat. Quid ergo ſtatis? tanta vos gloria manet, & ſtatis? tantum vobis præmium repoſitū eſt, & hæretis? Talis vobis corona promittitur, & deſidioſè pugnatis? Quid dicam vobis ò deſides, ò pigri, ò inertes? Labor modicus, & ſempiterna lætitia: pugna leuis, & corona perpetua: vita breuis, & vita longa. O peregrini, quid ſtatis? Ex hoc vitæ veſtræ momento omnis æternitas veſtra dependet, & ſtatis? Tam modico & breui labore gloria perpetua conquiritur, & dormitis? & quod grauius eſt, aſpicientes in cælum? Aſpicitis (inquam) & contemnitis: videtis, & negligitis. Si non vtique videretis, leuior eſſet culpa: at modò quia vi-
Ioā.9.g detis & deſpicitis, peccatum veſtrum manet. Pudeat pudeat vinci à gentilibus, à philoſophis gentium ſuperari. Quanta geſſerunt Romani, quàm ardua & præclara opera virtutis aggreſsi ſunt! quàm difficilem & aſperam vitam philoſophi portauerunt, ſolo amore virtutis allecti, ſola ſapientiæ pulchritudine delectati! Aliam mercedem non expectabant, aliud prēmium non quęrebant. Quid nos dicturi ſumus, quos tanta præmiorum moles etiam cognita non prouocat ad virtutem? Væ genti peccatrici, Eſa.16
filijs ſceleratis, ſemini nequam, populo graui iniquitate. Erubeſce Si- Eſa.23.a
don ait mare: iuſtè nanque præſentem vitam diligit, qui meliorem aliam non cognoſcit: meritò bonis præſentibus inhiat, qui meliora futura non expectat. Vos verò quibus Deus oculos mentis aperuit, vt latentes, reconditaſque cæli diuitias contemplemini, quas non morte & ſanguine, non eculeis & tormentis, ſed vitæ modeſtia, animique continentia poſsideri non ignoratis, vos (inquā) ò Galilæi, ò Chriſtiani, quid ſtatis? Quòd ſi non mouet vos tantæ beatitudinis inæſtimabile pondus, moueat ſaltem terribilis expecta- Heb.10
tio iudicij, & ignis ęmulatio, quę cōſumptura eſt veritatis aduerſarios, proprię ſalutis contemptores, & pigros. Moueat etiam diſtrictiſsima operum & vitæ veſtræ ratio, quam ſeuerè in die iudicij, in oculis omnium angelorū, & hominū, reddituri eſtis. Hic enim Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum ſic veniet. Veniet vtiq; Galilæi, veniet, & cùm non expectatis veniet: & ſicut ſcriptum eſt veniet, & non ſilebit. Sem- Pſ.49
per (inquit) tacui, ſemper ſilui, pa- Eſa.42.
tiens fui, vt parturiens loquar. Quid b
tunc dicturus es ò Chriſtiane, quid reſponſurus es ò contemptor? Dicet forſitan Gentilis, neſciui: dicet Indus, non audiui: dicet Paganus, non intellexi. Tu verò miſer quid dicturus es? Quę omnia etſi ad cunctos Chriſti fideles apertè pertineant, ad vos tamen ò fratres maximè deriuantur, quos profeſſio, habitus, & tonſura, Galilæos eſſe conuincit. Sed & loquela veſtra

R manife-

Matth. 26.g. manifeſtos vos facit, quippe qui totis diebus ac noctibus, Dei laudibus incumbitis, altiſsimi præconijs deſudatis, angelorum officium in terra exercetis, beatorum ſpeciem & modum in corpore geritis, cæleſtium ſpirituum in carne quietem & puritatem æmulamini. Galilæos vos agnoſcite: Galilæos vos exhibete: nolite fieri Babylonis huius terrenæ ciues & incolæ: nolite caducis iſtis voluptatibus adhærere: ſed quotidie ad cæleſtia ſuſpicientes, cum Propheta clamate. Sicut
ps.41. ceruus deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad Deū fontem viuum: quando veniam, quando apparebo ante faciem tuā Deus?
Ibidē Quando tranſmigrabo? quando recedam? quando tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei, vſque ad interius cu-
Cāt.3.d biculum, vſque ad reclinatorium aureum, vſque ad viſionem & fruitionem Dei, vſque ad perpetuam illam & ineffabilem dulcedinis &
Eſa.64. c.&1.corin.2.c gloriæ tuæ multitudinem? quam dilectoribus tuis iuſtè præſtas glorioſus & benedictus Deus, cui eſt honor & gloria & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

DE EODEM FESTO.
Concio ſecunda.

THEMA.

¶ Qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes cælos, vt adimpleret omnia.
Ad Epheſios. 4.

TRia in his apoſtoli verbis tanguntur: ſcilicet perſona quę aſcēdit, locus in quē aſcendit, & fructus aſcenſionis: de quibus in præſēti futurus eſt ſermo. In illo doctiſsimo & altiſsimo colloquio, ad legisperitum Nicodemū à domino habito, inter alia dominus ait: Nemo aſcēdit in cælum, niſi qui
deſcēdit de cælo, filius hominis, qui eſt in cęlo. Admiratus eſt ſuper hoc ſermone legis ille peritus, & meritò: quis enim ſuper hoc nō admiretur? Si ita eſt domine, quid fruſtra cōtendimus? quid fruſtra laboramus? vt quid ieiunijs, orationibus & lachrymis quotidie nosipſos atterimus? Væ martyribus, væ virginibus, væ anachoritis, & cęteris mundi cōtemptoribus, ſi cęlorum regnum nullus ingreditur. Ad quid ergo tam repetita rēgni cælorum in euangelio promiſsio? Ad quid frequens illa illius obtinendi, impetrandi, acquirendi, ad homines exhortatio? Nūquid ſibi ipſi euangelium contradicit? Nunquid falſa eſt fides noſtra, & vacua ſpes noſtra? Abſit abſit. Quid ergo dicendum ad hæc? Auguſtinus. Ita eſt: ſolus filius Dei & hominis ingreſſurus eſt cælum: ſolus (inquā) ſed totus. An non cum illo manus, pedes, brachia, & cętera eius membra conſcendent? Sumus nos, teſte Apoſtolo, membra eius viua, nō 1.cor.6d
omnes, ſed qui ei fide & caritate adhæſimus: cum his ſuis membris Chriſtus ipſe qui deſcendit de cælo, aſcendit in cælum. Si quis illi non incorporatus cælum conſcendere confidit, fallitur fateor, fallitur nimis, & ſupra modum fallitur. Solus itaque qui deſcendit aſcendet: ſed non ſicut deſcendit, ita aſcendet.
Deſcēdit

Deſcendit nudus, & purus Deus:
aſcendet autem veſtitus & accin-
ctus: homo veſtitus (inquam) car-
Gñ.37.c ne, veſtitus & tunica talari eccle-
ſiæ, ſicut de ſanctis ſcriptum eſt. Vi-
Eſa. 49. c uit dominus, quia omnibus his ſi-
cut veſtimento veſtieris. Vnde pro-
p̃s.44 pter hoc vnxit illum Deus oleo læ-
titiæ & charitatis præ participibus
ſuis, vt per vnctionẽ illã qua vnctus
apparuit, poſſent ei alij participes
adhærere, & illi adiuncti, eius me-
rito & virtute cum illo ad cæleſtia
rapi. Quanuis poſſit hoc aliter in-
telligi: quòd videlicet nemo aſcen-
dat in cælum virtute propria, ſed aſ
ſumatur potius virtute aliena. Sicut
p̃s.88. in pſalmo ſcriptum eſt. Domini eſt
aſſumptio noſtra, & ſancti Iſrael re-
gis noſtri. Et in canticis de eccle-
Cãt.3.c ſia. Quæ eſt iſta quæ aſcendit de
deſerto, delicijs affluens, innixa
ſuper dilectum ſuum. Innixa (in-
quã) quia vtique per ſeipſam aſcen
dere non valebat. Vnde egregius il
le vates de Chriſto dicebat. Sicut
Deu.32 b aquila prouocans ad volandum pul
los ſuos, & ſuper eos volitans ex-
pandit alas ſuas, & aſſumpſit eos
atque portauit in humeris ſuis, pro-
uocauit verbo, ſuperuolitauit exẽ
plo: aſſumpſit dono, portauit me-
rito. Quid enim aliud hodie Chri-
ſtus grandi ſanctorum patrum ca-
terua comitatus apparuit, niſi aqui-
la grandis, alarum ſuarum remi-
gio pullos ſuos in cæleſtia deferens?
in nidum altum, nidum & ſecurum
& tutum, nidum ſempiternum? quò
nequeat venenatus ſerpens irrum-
pere, neq; quicquam aliud nocens
attingere? In hunc nidum nullus vn
quã pullus, neq; patriarcha primus,
neq; propheta egregius, ſed neque
Matth. 11.b Ioãnes ille ſanctiſsimus, quo maior
inter natos mulierum non ſurrexit
alius, aſcendere valuit: donec parẽs
aquila venit, & eos ſuper ſe volãs ad
illum traxit. Vnde pſalmographus
ille propheta, nidum iſtũ procul in-
ſpiciens, & magno cordis ſui deſide
rio ad illum ſuſpirans, clamabat.
Quàm dilecta tabernacula tua do- p̃s. 83.
mine virtutum! concupiſcit & de-
ficit anima mea in atria domini. Quã
bene, quàm aperte concupiſcit, &
deficit: quia videlicet cæleſtes illas
manſiones pullus aquilæ valde deſi
derabat, ſed non habere ſe pennas
quæ ſufficerent ad volandum non
ignorabat. Concupiſcit deſiderio,
ſed deficit merito: ſed nõ diffidit, &
vnde non diffidit attẽde. Etenim paſ Ibidẽ
ſer inuenit ſibi domum, & turtur ni
dum vbi reponat pullos ſuos. Quis p̃s.101
paſſer, niſi ille ſolitarius in tecto ſin p̃s.140
gularis, donec tranſeat? quæ turtur,
niſi caſta & gemebunda eccleſia,
ſponſi ſui ſolatio viduata, cui in hac
viduitate gemitus continuus pro
cantu eſt? Reperit ille domũ repe-
rit illa nidum. Domus paſſeris ſinus
eſt patris, nidus turturis pectus eſt
corporis: corporis (inquam) dilecti
ſui, in quo per lateris aperturã ſub-
intrans, ſecura nidificat, & pullos
ſuos in tuto collocat. Attende nidũ,
altaria tua domine virtutum. Sub
hoc altari vidit Ioannes animas in- Apoc.6 c
terfectorum propter verbũ Dei cla
mãtes: vſquequo domine ſanctus &
verus, non vindicas ſanguinem no-
ſtrum? Quid aliud ſunt martyres
ſub altario, niſi paſſeres in nido? O
altare ſacrum, o ara tutiſsima, in
quã turtur iſta gemebunda pullos
ſuos deſtinat ſeruandos: vtique do-
nec plumeſcendi tempus adueniat,
& corruptibile hoc induat incorru 1.cor.15
ptionem, & mortale hoc induat im- g

1.cor.15. mortalitatem. Et vt de his dictũ non
g poſsis ambigere, ſequitur. Beati
ps.83. qui habitant in domo tua domine,
in ſecula ſeculorum laudabunt te:
hæc turtur, illi pulli. Turtur in de-
ſerto gemit: pulli ſub altario non
gemunt, ſed garriunt. Qui deſcen-
dit ergo, ipſe eſt qui aſcendit. Ita A-
poſtolus ait in prothemate, & euan
geliſta. Nullus aſcendit in cælum, ni
vbi ſu- ſi qui deſcendit de cælo, filius homi
pra. nis qui eſt in cælo. Vide quàm ſibi
conſonant cæleſtes fiſtulæ, eodem
ſpiritu perſonantes! Quid hac ſcri-
pturarũ concordia ſuauius? Sed quò
ps.56. aſcendit ò Apoſtole? Super omnes
ps.148 cælos (inquit) ſunt enim cęli cęlorũ
teſte propheta, neq; vno tantũ mo-
do cælum dicitur: eſt nanq; cælum
aëreum, cælum ſydereum, cælum
aqueum, cælum empyreum, cælum
ſpirituale, cælum intellectuále, cęlũ
ſuperſubſtãtiale. Hos omnes cælos
tranſcẽdit Chriſtus, donec ad ſupre
mum attingeret. Sicut ſcriptum eſt.
ps.18. A ſummo cælo egreſsio eius, & oc-
curſus eius vſq; ad ſummũ eius. Cor
poraliter nanq; ſuper mundialis or-
bis cõuexum ſacra illa humanitas
locata eſt, totum corporalem orbẽ
pedibus ſuis calcans. Sicut ſcriptum
Pſal.8 eſt. Omnia ſubieciſti ſub pedibus e-
ius. Cunctos etiã angelicos vertices
gloria & dignitate ſuperauit: non
ſicut olim in figura, vbi in Dei ta-
Exo.37 bernaculo arca teſtamenti ſub che-
a rubin locari iuſſa eſt: nam vetus illa
dignitas tabernaculi cæleſti maie-
ſtati cedebat: humanitas verò redẽ-
ptoris maieſtate ampliori ſedebat
ſuper cherubin. Et de hac proheta
ps.131. clamabat. Surge domine in requiẽ
tuam, tu & arca ſanctificationis tuę.
Vnde ſponſa hoc ipſum ſentiens, ad
Cãt.2.d ſponſum aiebat. Reuertere dilecte

mi, ſimilis eſto caprę, hinnuloque
ceruorũ, ſuper montes Bethel. Mon
tes Bethel ſunt angelorum vertices,
quos omnes hinnulus hic gratiſsi- prouer.
mus celeri ſaltu tranſcẽdit. Quantũ 5.d
ergo prius deſcenderat, tantum rur
ſus aſcendit. Aſcenſum & deſcẽſum
iſtum attendite in propheta. Incli-
nauit (inquit) cælos, & deſcendit: & ps.17.
caligo ſub pedibus eius. Ecce deſcen
ſum vſque ad caliginem, vſque ad
inferorum terram & caliginoſam
abyſſum. Et aſcendit (inquit) ſuper ps.17.
cherubin, & volauit: ſuper pennas
ventorum. Ecce paſſeris volatum,
ecce aſcenſum. Deſcendit quò am-
plius non decuit: & aſcendit quò am
plius non potuit: vt Bernardus ait.
Decuit enim eum, qui cùm eſſet fi-
lius Dei vnigenitus, & glorię prin-
ceps, patris obedientia paulominus ps.8.&
ab angelis minoratus eſt, & inter ho Heb.2.a
mines minimus & vltimus inuen-
tus eſt, ſuper omnes homines & an-
gelos gloria & honore ſublimari: vt Pſal.8
in eo iuſtitia Dei conſumationem
accipiat. Hoc eſt quod apoſtolus ait.
Qui cùm in forma Dei eſſet, non ra Phi.2.a
pinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualẽ
Deo. Quanta maieſtas! ſed ſemet-
ipſum exinaniuit, formã ſerui acci-
piens. Quanta humilitas! ſed vſque
ad quid? vſque ad formam ſerui, vſ
que ad alapas, vſq; ad irriſiones, vſ-
que ad flagella, vſq; ad tormenta, vſ
que ad mortem: & ne quid de gene-
re mortis deeſſet, mortem autẽ cru- Phi.2.b
cis. O deſcenſum maximum, ò pro-
fundiſsimam humiliationem, ſic
humiliatus eſt filius Dei. Audi nunc
ſimilem & correſpondentem à iu
ſto Deo exaltationem: propter Ibidẽ
quod & Deus exaltauit illum, &
donauit illi nomen quod eſt ſuper
omne nomen, vt in nomine Ieſu, o-
mne

mne genu flectatur, cælestium, terreſtrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei patris. Ecce quomodo deſcendit, ecce quomodo aſcendit: eiſdem enim gradibus quibus deſcenderat, rurſus aſcendit. Tribus nanque gradibus filius Dei deſcenderat, ſcilicet vſque ad formam ſerui, vſque ad paſsionem, vſque ad mortem: & per eoſdem aſcendit. Quia enim patris amore factus eſt ſeruus, ſuper omnem creaturam meritò conſtitutus eſt dominus: quia iniquè ab homine iudicatus eſt, viuorum & mortuorum à patre conſtitutus eſt iudex: & quia pro omnibus mortuus eſt, ſibi & omnibus immortalitatem & æternitatem promeruit. Inde exaltatus, vnde prius fuerat humiliatus: deſcendit Deus vſque ad paſsiones carnis, aſcendit caro vſque ad proprietates dei. Eſurire nanque, ſitire, laſſari, fatigari, pati, mori, paſsiones carnis ſunt: has Deus aſſumpſit, vt caro fieret impaſsibilis, incorruptibilis, immortalis, perpetua ſicut Deus. Deus factus eſt homo ſeruus, vt homo Deus omnibus dominetur. Vnde

Mar. 16 d & ſedere ad dexteram patris in euangelio hodierno dicitur, non quia materiali quodam throno reſideat, ſed propter cunctarum rerum præſidétiam, gubernationem, & dominium, propter gloriæ & dignitatis excellétiam ſuper omnem creaturam, propter honorem & cultum, quo cum Deo ab omnibus ſimul adoratur & colitur. O mirabilem exaltationem, o eximiam generis noſtri gloriam: vt homo angelis præſideat, mundum regat, omnibus imperet, & cũcta diſponat. Frater, inquam, noſter, & caro noſtra Gñ. 37 f in cælo & in terra dominatur & regnat. Quis ſuper tanto honore non gaudeat? quis de tanto fratre non glorietur? Quis ſeruus quem domini ſui tam ſublimis gloria non tangat? Exultemus & lætemur fratres ps. 117 in hac die, gratulemur fratri noſtro ad Dei dexteram ſuper angelos ſublimato, gratulemur & nobis eiuſdem gloriæ & dignitatis conſortibus: non enim ſibi tãtum, ſed omnibus fratribus ſuis hunc accepit honorem. Vnde dicebat. Ego veritatem dico vobis, expedit vobis vt ego vadam. Et iterum. Si quo minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum: vt cum abiero, & parauero vobis locum, iterum veniam, & aſſumam vos ad me ipſum: vt vbi ego ſum, & vos ſitis. Non vult regnare ſolus, omnibus nobis regna parauit. Expectat nos frater noſter dilectiſsimi, properemus, feſtinemus exire de carcere, & cæleſtes cum illo diuitias poſsidere. Si quis enim pauper & nudus, exilio deputatus, regem Franciæ aut Hiſpaniæ chariſsimum ſibi fratrem haberet, qui eum ſuæ felicitatis & regni ardentiſsimè cuperet habere conſortem, quanta putatis ad eum diligentia properaret? & nos tantam dignitatem & gloriam nobis paratam & promiſſam negligemus? Grandis itaque nobis vtilitas ex domini ſaluatoris aſcenſu accreuit: nam qui propter nos deſcenderat, propter nos quoq; aſcendere dignatus eſt. Deſcẽdit propter iuſtificationẽ noſtrã, aſcẽdit propter glorificationem noſtram: deſcendit vt præſtaret ſalutem, aſcendit vt pararet manſionẽ. Sicut ipſe ait. Vado parare vobis locum. O eximium

(Ioã. 14 a — beside "Ego veritatem"; Rom. 4 d — beside "Deſcẽdit propter iuſtificationẽ"; Ioã. 14 a — beside "Vado parare")

ſui populi metatorem. Denique ſicut in prothemate dicitur, aſcendit, vt adimpleret omnia: adimpleret (inquam) virtute, ſapientia, lumine, gratia, ſpiritu & veritate: vt conſūmaret è cælo, quæ triginta an norū ſpatio in terra degens inchoa uerat. Sicut propheta orabat. Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis, à templo ſancto tuo, quod eſt in Hieruſalem. Vacua enim erant ante eius aſcenſum corda fidelium, ſed adimpleuit ea rore cæleſti. Sicut in pſal. ſcriptum eſt. Pluuiam voluntariam ſegregabis Deus hęreditati tuæ, & infirmata eſt, tu verò perfeciſti eam. Et rurſus. Viſitaſti terram, & inebriaſti eam: multiplicaſti locupletare eam, riuos eius inebrians. Multiplica genimina eius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinans. Sicut enim in vere, aſcendēte ſole ſuper capitis noſtri zenith, terra prius ſterilis & arida, herbis, virgultis, & floſculis vernat: arbores frondibus, floribus, & fructibus veſtiuntur: ita Chriſto in æthera cōſcendente, arida eccleſiæ facies, multiplici gratiarum & chariſmatum varietate refloruit. Sic antea per prophetā dominus promiſerat, dicens. Erit firmamentum in terra in ſummis mōtium, ſuperextolletur ſuper Libanū fructus eius, & florebunt de ciuitate ſicut fœnum terrę. Fructus (inquā) ille virgineus benedictus, ſuper naturæ angelicæ libanum, & cedros illas altiſsimas extolletur: & tunc rorem ſpiritus ſtillantibus cælis, in noſtra hac ciuitate, arida prius corda florebūt ſicut fœnum terrę. O quales tunc martyrum & virginum flores! quàm candidos & purpureos floſculos eccleſia pullulauit! O quāta ſpiritus viriditate vernauit! quanto gratiæ virore decorata eſt! Videres cateruatim gentes innumeras ad fidem confluere: & populos cæleſtis gratiæ ſitibundos, auidiſsimè baptiſmi aquam expoſcere. Cunctis fidelibus tunc hoc vnum votum erat, toto animo Chriſto deſeruire, & pro illo mortem & extrema omnia pati. Heu heu, egreſſus eſt à filia Sion omnis decor eius: & omnis illa viriditas exiccata eſt. Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: malum granatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt. Confuſi ſunt agricolæ, vlulauerunt vinitores ſuper frumento, vino, & hordeo, quia perijt meſsis agri. Ver mutatum eſt in autumnum, & ad priorem ariditatem, terrę noſtræ facies redacta eſt. Sed ad propoſitum redeamus.

Conſueuerunt principes, regni aut imperij poſſeſsione ſuſcepta, pecuniæ copioſam multitudinem gratulanti populo effundere, & nobilibus regni atque magnatibus ampliſsima dona largiri. Sic etiam gloriæ princeps, poſtquam ſanguine ſuo partum cælorum regnum intrauit, magnifica ſuis dona diuiſit: vt ex hoc maieſtatis & gloriæ ſuæ diuitias oſtenderet, & ad eas deſiderandas abſentium animos inclinaret. Quàm apertè hoc Propheta vaticinatus erat ante! Aſcendiſti (inquit) in altum, cepiſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus. Accepiſti (inquam) in hominibus munera, quæ ipſe dediſti: ſic enim hunc locum de ſpiritu ſancto citat Apoſtolus, dicens. Aſcēdens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. In terris nāq; velut pius medic⁹, lāguores noſtros ægritudinesq; curauit:

Margin notes: Ephe.4 b; pſ.67; Ibidē; pſ.64; Pſal.71; Thre.1 b; Ioel.1.c; pſ.67; Ephe.4 b

E cęlis

E cælis autem velut potens dominus, pretioſa magnificaque nobis dona demiſit; vt ſicut in terris eius miſericordiam experti ſumus, ita in cælis eius potentiam noſceremus.
Hæc de domini noſtri aſcenſione breuiter dicta ſufficiant. Quod verò ad nos attinet fratres, conemur & nos ſimiliter cum illo deſcendere, vt ſimiliter aſcendamus. Non enim eſt alia via aſcendendi, niſi deſcendendo. Deſcende coram te, & aſcen
1. reg. 15. a des coram Deo: eſto paruus in oculis tuis, & eris magnus in oculis dei:
Ephe. 4 b quia verè qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit: & è contrario; qui aſcendit, ipſe eſt qui deſcendit. Vnde
ps. 72. pſalm. Deieciſti eos dum alleuarentur. Quò maiorem te reputas, minor es: & quò minorem te facis, maior haberis. Diſce homo humiliari, vt exalteris: diſce contemni, vt ſublimeris; ſtultiſsimum nanque eſt alia via quàm humilitatis cælum conſcendere velle. Quid enim? per humilitatem Chriſtus ſublimatus eſt in gloriam ſuam, & tu per ſuperbiam exaltaberis ad alienã? Caput in tormentis deijcitur, & membrum in delicijs coronabitur? O miſerandam ſtultorum hominum inſaniam, ò phreneſim nimis dolendam, ò mentis cæcitatem nunquam pro merito deploratam. Qui Chriſtiano nomine cenſentur, qui fidem Chriſti eiuſque doctrinam euangelicam profitentur, quid dico profitẽtur, imò qui de populi Chriſtiani ducatu, magiſterioque gloriantur, hi ſuperbiæ facibus magis ardent: hi honoribus & dignitatibus inſatiabilius inhiant: horũ omnis cura & ſolicitudo eſt, qualiter inter homines magni & honorati videãtur: & in exquirendis ampliãdisque reditibus, annos ſuos omnes, & totam vitam expendunt. Quid (inquam) delirius, quid inſanius, quàm ſub humilitatis vexillo, ambitioni militare? & in magiſtri humilis ſchola, ſuperbiam profiteri? Quomodo audierunt hi cæleſtis verba magiſtri? Di-
ſcite à me, quia mitis ſum, & humi- Matth. 11. c.
lis corde: & inuenietis requiem animabus veſtris. Imò cõtritio & infeli
citas in vijs eorum, & viam pacis nõ ps. 13.
cognouerunt: vtiq; quia viam humilitatis deſeruerũt. Nõ eſt enim pax, nõ eſt quies, niſi in humilitate. Quid enim mundum inquietat, niſi ambitio & ſuperbia? Cùm enim (vt Bernardus ait) deſcendere facilimum ſit, & aſcendere difficilimum, homines miſerandi facilem viam contemnentes, aſperam & difficilem elegerunt, iuſtam ſtultitiæ ſuę retributionem recipientes, laborem improbum vſque ad mortem, eos veluti ſub tribulo paleas demolientem, conterentemque. O homo deſine ps. 36.
obſecro ab ira, relinque furorem, quid fruſtra fatigaris? quid fruſtra conſumeris? Abijce ſuperbiæ pondus: euome ambitionis venenum, & requieſces. Non enim per dignitatis, ſed per virtutis & humilitatis gradus eſt aſcenſus in cælum. Vis tibi oſtendam hos gradus? pro-
pheram audi. Ibunt de virtute in ps. 83.
virtutem, & videbitur Deus deo- Ibidẽ
rum in Sion. Et iterum, Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. In corde (inquam) ſcala tibi erigenda eſt, per quam aſcendas in paradiſum; non in habitu, non in ſermone, non in exteriori aliqua cæremonia vel cultu: omnis nanque gradus perfectionis profectusq; virtutis, in corde potius, quàm in opere,

vel ſermone quærendus eſt. Non enim aſpicit Deus, quid aut quantũ agas, ſed quantum in eius deſiderio & amore proficias. Nam etſi ex operibus vnuſquiſque iudicandus eſt, virtus tamen operis eſt charitas cordis. Quàm apertè hos ipſos gradus idem propheta in alio pſal-
Pſ. 23. mo diſtinguit, dicens. Quis aſcendet in montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Et huic quæſtioni reſpondens, ſubiungit. Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuã, neque iurauit in dolo proximo ſuo.

Hi quatuor ſunt gradus per quos in vitam aſcenditur: ſcilicet innocẽtia in vita, puritas in corde, fructus in opere, veritas in ſermone. Primo igitur ab omni labe peccati, & ab omni fæce libidinis & terrenæ cupiditatis, mundandum eſt cor:
Matth. 5.a. ſcriptum eſt enim, Beati mũdo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Deinde curandum, vt nemini noceamus, & inter proximos noſtros
Sap. 18d & fratres ſine querela viuamus. Sed non ſatis eſt ad vitam, ſi malum proximo non irrogamus, niſi etiam bonis operibus proficiamus. Vnde ait,
Pſ. 23. Qui non accepit in vano animam ſuam. Fruſtra enim rationalem accipit animam, qui brutaliter viuẽs, rationis non elicit actus, ſed more pecudum, tota vita otio, & voluptatibus incumbit: dormire nanque, comedere, bibere, luxuriari, vagari, iucundari, & ſimilia, brutis & hominibus communia ſunt. In quo ergo te à brutis diſcernis, ſi præter hæc in vita alia non oſtendis? Reſtat adhuc veritas in ſermone, vt qui proximum non lædit facto, nõ etiam decipiat verbo: ſed probitatem vitæ linguæ veritas comitetur.

Si quis ergo hęc quatuor ſupradicta inuiolabiliter obſeruauerit: ſi quis breuẽ iſtam quatuor graduũ, ſed arduam & difficilem ſcalam ſedulò conſcendere procurauerit, hic accipiet benedictionem à domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo: hic aſcendet in montem domi- Ibidẽ
ni, & ſtabit in loco ſancto eius: hic perpetuæ felicitatis gaudijs perfruetur æternis cum Deo & filio eius vnigenito, Ieſu Chriſto, domino noſtro: cui eſt honor, gloria, imperium, & poteſtas, in ſecula ſeculorũ. Amen.

DEO GRATIAS.

IN ASCENSIONE DOMINI, Concio tertia.

THEMA.

¶ Exaltare ſuper cælos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua. Pſal. 56.

IVſta quędam in deuotis mentibus fratres dubitatio ſurgit, quid hoc ſit, ꝙ filius Dei vnigenit⁹, qui ex ardẽtiſsimo amore ſuæ flagrantiſsimæ charitatis, è ſinu patris deſcendens, terras luſtrare, & miſerias noſtras ſubire dignatus eſt, vt nobis cæleſtia regna donaret, poſt reſurrectionem ſuam nobis in hoc exilio relictis, poſt modicum tempus ipſe in cęlos ſine nobis redierit. An ſicut vita, ita & animo in ſua reſurrectione mutatus eſt, vt glorioſus effectus, mortalium obliuiſceretur, quos ſanguine ſuo & morte redemerat?

rat? Quis hoc dicat? cùm ipſe per
Eſa.49. d prophetam clamet. Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non
Ibidē obliuiſcar tui. Ecce in manib⁹ meis deſcripſi te, illasque vulnerum memores cicatrices in tui memoriam in meo corpore reſeruaui. Quid ergo bone Ieſu? cur tam citò rediſti? cur ſine nobis aſcendiſti? Secura tibi tua gloria erat, cur non expectaſti nos, vt in vltimum diem tecum in cęleſtia regna gaudentes migraremus? An non melius eſſet, vt ſocius itineris & peregrinationis noſtrę, gregis tui nunc conſolator & cuſtos exiſtens, poſtmodum ductor
Mich.2 d iter panderes ante eum, & cum gloria & triumpho tuis comitantibus, ſupernam illam ciuitatem intrares? Quantum ſolatij, quantum ſecuritatis & gaudij, quibus tuis hęc tua præſentia contuliſſet! Te præſente non graues fuiſſent perſecutiones, tormenta omnia tyrannorum, & vitæ huius diſcrimina nobis tolerabilia viderentur: nihil tā durum, nihil tam acerbum, quod nō tuo eloquio molliretur. Vita hæc calamitoſa & triſtis, leuis nobis & facilis tua iucunda ſocietate fuiſset: ſi quid ſcrupuli incidiſset, conſuleremus te: ſi quid periculi, fugeremus ad te: ſi quid doloris & amaritudinis recrearemur à te: eſsesque
1.cor.15. d nobis etiam nunc omnia in omnibus, in quibus indigeremus te. Oues (inquam) tuas, quas tanto pretio cō
Luc.10. a paraſti, inter atroces lupos & beſtias crudeliſsimas relinquis, & tu ad cæleſtia tutus migras? Dic mihi ò gloria mea, vbi amor tuus? vbi pietas? vbi viſcera illa charitatis flagrātia? Hæcne cura gregis? hæcne ſolicitudo tuorum? Filiolos tuos miſeros & ærumnoſos in hac lachrymarum valle relinquis, & ſolus ad regni ſolatia vadis? Quænam hæc impatientia regni, vt tuos deſeras in ærumnis? Expectares domine, ſuſtineres modicum, vt finito mūdi curſu, nobiſcum triumphares: nō enim è cælo veneras quęrere quæ tua ſūt, Ioā.8.f ſed quę omnium. Hanc noſtrā querimoniam fratres agnoſcite in propheta, cùm ait. Quare ſicut colonus Hie.14. b futurus es in terra: & ſicut viator declinans ad manendum. Quaſi diceret. Ciuem te volebamus, non colonum: indigenam, non viatorem: ſicut in hoſpitio, ita in mundo breui triginta annorum ſpatio verſatus, celeri curſu in patriam vnde veneras remeaſti. An ideo veneras, vt abires? Et alius proppeta hanc ipſam feſtinantiam deſignans, ait. Exultauit vt gigas ad currendam viam, à Ps.18. ſummo cælo egreſsio eius: & occurſus eius vſque ad ſummum eius. Sed 1.Ti.3.d ò verè magnum pietatis ſacramentum, mirandumque diuinæ diſpoſitionis conſilium. Qui propter nos venerat, propter nos redijt: nos illi aduentus cauſa, nos cauſa regreſſus. Sic vtique nobis expediebat: ſic oportebat, vt citò rediret. Natus pro- Rom.4 d pter delicta noſtra, reſurrexit propter iuſtificationem noſtram: aſcendit propter glorificationem noſtrā. In omnibus ſe nobis vtilē exhibuit: totus noſter, & totus in noſtros vſus expēſus. Audi ſuper ſuo reditu pſalmographum eum deprecātem, obſecrantemq́; Exurge domine Deus Pſal.7. meus in præcepto quod mādaſti, & ſynagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere. Præceptum quod mandauit, amor eſt: ſicut in euāgelio dicit. Hoc Ioā.15.b

R 5 eſt

eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Hic amor (inquit) domine à mortuis te ſuſcitet, quem moriens commēdaſti: in hoc exurge, & ſynagoga populorū, quæ mortalem te nō agnouerat, circundabit immortalem: & propter hanc in altum regredere: propter hanc veniſti, propter hanc regredere. Gratias tibi domine quia veniſti; obſecramus vt redeas: ſic volumus, ſic cupimus, ſic petimus, ſic nobis ex pedit ad ſalutē. Grata nobis præſentia tua, ſed valde vtilior aſcenſio
Ps.131. tua. Reuertere obſecro in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuę. Sufficit nobis vt in ſacra euchariſtia velatus permaneas. Quàm efficaciter id ipſum ſponſa in canticis deprecatur & rogat! Veniat (inquit)
Cāt.5.a dilectus meus in hortum ſuum, vt comedat fructum pomorum ſuorū, vt paſcatur in hortis, & lilia colli-
Cāt.2.b gat. Et aduentatem inſpiciens, ecce (inquit) iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Et poſt modi-
Cāt.8.d cum. Reuertere, ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel. Et iterum. Fu
Ibidē ge dilecte mi, aſsimilare capreę hinnuloq; ceruorum ſuper mōtes aromatum. Quænam hæc leuitas ò ſpōſa, modò vocas, modò reijcis. Rogaſti vt veniat, & iam iterum rogas vt vadat. Vbi ſunt illi gemitus, illæ lachrymæ, clamores, & voces illæ?
Eſa.45.b Rorate cæli deſuper, & nubes pluāt
Eſa.16.a iuſtum: emitte agnum domine do
Eſa.64.a minatorem terræ: vtinam dirumpe res cælos, & venires. Quid aliud iſta his vocibus clamitat, niſi veniat dile
Cāt.5.a ctus meus in hortum ſuum? & lilia colligat? In hortum (inquam) ſuum, quem plātauerunt manus eius, quē ipſe inſeuit ab initio, vt paſcatur in hortis, & lilia colligat. Nemo enim poteſt ea colligere, niſi hortulanus: ipſi ſoli reſeruata ſunt: niſi ipſe aduenerit, omnia lilia & roſæ marceſcent. O pulcherrimas roſas, ò placidiſsima lilia, virginū & martyrum animas, niueo purpureoque candore vernantes: has monet ſpōſum colligere, & patri ſuo gratiſsimas, fide veluti caniſtro deferre: propter quod & monet vt redeat, non quidem leuitate fœminea, ſed quia ſic nouerat expedire. Vt quid enim collectis lilijs morabitur ſponſus ea patri deferre? Sed illud magis admiror, quòd poſt longum cū ſpōſo colloquium, vltimo monet: fuge dilecte mi. Vt quid fugiat ò ſpon Cāt.8.d
ſa? vt quid fugiat? Abſit hoc à fortiſſimo principe, vt fugiat. Quid enim mortalis militum caterua vallatus non fugit, & nunc fugiet immortalis? Non faciet hoc, cuius fortitudo Nume.24.b
eſt ſicut rhinocerotis. Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur: mors illi vltra non dominabi- Rom.6.b
tur. Incommoda nulla pati poteſt, & quomodo eum tu mones vt fugiat? nec propè, ſed procul & celeriter, & vbi iterum capi non poſsit ſuper montes Bethel, ideſt ſuper cælorum vertices, & angelicas poteſtates. Plena ſunt iſta myſterijs, & quę niſi exponat ſpiritus, non penetrat intellectus. Sed iam exponamus, quid mundo vtilitatis hæc Chriſti aſcenſio attulerit, vt ſic obnixè ſuperreditu ei ſupplicetur: quid enim aduentus eius profuerit nouimus palam omnes, ſed de reditu non ita liquet. Sed mentiri non potuit qui dixit. Amen dico vobis, expedit vo Ioā.16.b
bis vt ego vadam. Sed quomodo nobis expediat audiamus. Si enim non abiero (inquit) paracletus non veniet

veniet ad vos:cùm autē abiero,mittam eum ad vos.Et iterū, ſi quo minus dixiſſem vobis quia vado parare vobis locum,&cùm parauero vobis locum, iterum veniam & aſſumam vos ad me ipſum.Duo ex his verbis emolumenta colligimus, & quòd paracletum miſſurus, & quòd nobis in cælo locum paraturus ſit. De primo apoſtolus ex propheta ci-
ps.67. tat.Aſcendens in altum,captiuā duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.De ſecūdo alius propheta va-
Mic.2d ticinatus erat ante. Aſcēdet pandēs iter ante eos. Et bene pandens iter, quia niſi ipſe præceſſiſſet,nullus vtique ſequeretur: & niſi prior cælos penetraſſet, nemo ſanctorum vſq; in finē ſeculi illuc intraret. Et quanquam in eius ſocietate vbilibet beati eſſent,non tamē oportuit beatos tandiu promiſſa cæleſtis Hieruſalē amœnitate priuari, iucundaque ciuium ſupernorum ſocietate frauda ri. Quid profuiſſet interea cęlorum aperuiſſe ianuam, ſi per eam nullus intraret ? Reatus filiorum ſolutus erat, vt quid hæreditas differretur?Aſcendit itaque prior parare nobis locum,quaſi legatus,quaſi patronus,quaſi aduocatus: vt aſſiſtat vultui Dei pro nobis: ſicut apoſtolus
Heb.9f ad Hebræos ait.Non enim manufactis ſanctis Ieſus introit, exēplaria verorum:ſed in ipſum cælum,vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.
1.Ioā,2. Et Ioannes apertius in epiſtola. Fi-
a lioli mei, hæc ſcribo vobis, vt non peccetis: ſed etſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.Ipſe
Ibidē (inquam) aduocatus, ipſe iuſtitia, ipſe venia,& propitiatio noſtra. Nō noſtra merita, ſed ſua vulnera corā patre hic allegat aduocatus. O mirū aduocandi modum:vbi in aduocati merito clientis iuſtitia conſiſtit:cauſæ modo factus eſt aduocatus,cuius poſtmodum futurus eſt iudex. Et quando clientem ſuum damnabit aduocatus pius?O magnam ſpei noſtræ fiduciam fratres! Si Deus pro Rom.8.
nobis,quis contra nos? quis accuſa- f.& g.
bit aduerſus electos Dei? Deus qui
iuſtificat. Quis eſt qui condemnet? Ibidē
Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit,qui & eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro
nobis.Quis nos ab huius tāti aduoca Rom.8.
cati charitate ſeparabit fratris, vt f.
nō eum totis viſceribus diligamus?& in eo omnē ſpē noſtrā reponamus? Non me capio præ lætitia, quoties mihi hoc patrocinium in mentem venit.Quando obſecro,vincetur &
cadet cauſa,quæ filium regis vnige ps.71.
nitum,fratrem noſtrum,patronum habet & iudicem? Non mihi tanta fiducia in totius cæleſtis curiæ patrocinio repoſita eſt: cùm enim alia defuerint patrocinia, hic mihi nunquam deerit aduocatus.Quàm pulchrè hoc pſalmiſta perſonat, dicēs.
Dixi. Confitebor aduerſum me in ps.31.
iuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac, ſcilicet impietate mea, orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno: ueruntamen in diluuio aquarum multarū ad eum nō approximabunt. Quid ergo? deſperabo, quia ſancti tunc non approximabunt? Non vtique. Sed quid? Tu, inquit, es refugium meum à tribulatione quæ circundedit me, exultatio mea, erue me à circundantibus me.Ad te domine confugiam deſerentibus ſanctis in diluuio aquarum multarum,tēpore importuno: expectat

ſtat enim ſanctorum omnium interpellatio opportunum tēpus. Tibi autem filio regis, domino meo, patrono meo, omne tempus eſt oppor
Ps.71. tunum. Non itaque timebo abyſſū aquarum multarum, quam deuorat abyſſus miſericordiarum tuarū domine.

DEO GRATIAS.

IN DIE SANCTO Pentecoſtes.

THEMA.

¶Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Pſal. 103.

Non ſumus hodie de ſpiritus ſancti perſona locuturi, ſed de eius aduentu: de quo gratia illi᷒ adiuuāte dicem᷒, propter quid venit: & quomodo venit: tertio quomodo in nobis ſpiritualiter nunc veniat.

Sicut à theologis doctoribus traditur, duplex eſt ſpiritus ſancti miſſio, viſibilis & inuiſibilis. Miſſio viſibilis eſt, quę ſub aliquo ſigno ſenſibili fit: & ſic ſpiritus ſanctus ſub quadruplici forma, miſſus ſiue da-
Ioā.1.e. tus legitur. In ſpecie columbæ in ba
Luc.9.e ptiſmo: in ſpecie nubis in transfigu
ratione: in ſpecie flatus poſt reſurre
Ioā.20.e ctionem: in ſpecie ignis in die Pen-
Act.2.a tecoſtes. Vnde ſemper apparuit ſub exteriori ſigno effectui inuiſibili proportionato. In baptiſmo nanq;, quia ſpiritualis regenerationis negotium agebatur in aquis, fœcundę auis typum aſſumpſit. In transfiguratione autem, quia doctor & magiſter ſeculi Chriſtus pronunciabatur à patre, cùm ait, ipſum audite, Luc.9.d
nubis roſcidę figurā habuit: vt euangelicæ doctrinę pluuiam, eccleſiæ faciem fœcundaturam deſignaret. Vnde quidam propheta. Filię Sion Ioel.2.f
exultate, & lætamini in domino Deo veſtro, quia dedit vobis doctorem iuſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum, & ſerotinum, ſicut in principio. Poſt reſurrectionem verò, quia remittendi peccata diſcipulis facultas præbebatur, quod ſine gratię inſpiratione nō fit, in flatus ſpecie inſpirando ſpiritus datus eſt. Nunc autem, quia magiſtri & prædicatores orbis apoſtoli deſtinantur, vt ſapientiæ & eloquētiæ gratia eis collata exteriori ſigno panderetur, in forma ignitæ linguę congruenter apparuit. Sicut in hymno hodierno eccleſia concinit. Igni vibrante lumine, linguæ figurā detulit, verbis vt eſſent proflui, & charitate feruidi. Alia eſt miſſio inuiſibilis, qua quotidie ſpiritus ſanctus electorum cordibus ſpiritualiter immittitur: de qua dominus in euangelio. Spiritus vbi vult ſpirat: Ioā.3.d
& vocem eius audis, & neſcis vnde veniat, aut quò vadat. Non enim exteriori aliquo ſigno eius aduentus agnoſcitur, ſed interiori quodam experimento vox eius & inſpiratio deprehenditur. Nam etſi motio eius interior, quæ vox in euangelio nuncupatur, aliquando ſentitur, ſed tamen à quo ſit illa vox, vel in quem finem tendat, penitus ignoratur. O vocem potentem, quæ interiora noſtræ mentis concutit, & viſceribus noſtris flammam ignis incendit. De qua pſal. Vox domini in virtu- Ps.28.
te, vox dñi in magnificentia, &c.

Eſt

Eſt autem miraculum hoc grande in hac ſpiritus infuſione, quod cùm à ſpiritu noſtro lõge amplius in infinitum diſtet ſpiritus Dei, quã quiuis alius ſpiritus, nullus tamen ei ſic intimè interſeri & vniri poteſt, ſicut ille. Vnde neque angelus angelo, neq; angelus homini, aut dæmoni, neq; dæmõ angelo aut homini, aut dæmon dæmoni ſic illabi poteſt, ſicut ſpiritus ſanctus illabitur menti. Hęc enim intima & veluti ſubſtantialis inhabitatio, vnioq;, ſoli Deo conuenire poteſt: qua præſentior & intimior fit animæ, quàm ſit ipſa ſibi. Vnde Bernardus. Illud autem ſcitote, nullum creatorum ſpirituum per ſe noſtris mentibus applicari, vt videlicet nullo mediante noſtri, ſiue corporis inſtrumento, ita nobis vniatur infundatur, quò eius participatione docti ſiue doctiores, boni ſiue meliores efficiamur. Nullus angelorũ, nulla animarum hoc modo mihi capabilis eſt: nullius ego capax: neque ipſi angeli ita ſe alterutrum capiunt. Sequeſtretur proinde prærogatiua hæc ſũmo & in circũſcripto ſpiritui, &c. Hæc Bernardus. Deprehenditur autem à nobis multipliciter hic illapſus: ſcilicet deuotionis feruore, intelligẽtiæ claritate, mentis inenarrabili dulcedine: cordis dilatatione: hiantis animę deſiderio: operis mira facilitate: quibus veluti indicijs pręſentia ſpiritus innoteſcit: quæ multò melius eſſet ſentire, quàm dicere: poſsidere, quã exponere. Sed quænam fuit ratio, quæ cauſa, vt poſt viuificam illã ſpiritus infuſionem in flatu, iterũ ſpiritus mitteretur in igne? Hoc nũc tractemus, hoc in ſermonis exordio propoſuimus. Cuius rei tres potiſsimas inuenio cauſas: prima quam diuus Bernardus aſsignat, vt Trinitatis myſteriũ hominibus innoteſceret. Erat nanque ex operibus creationis ſatis agnitus Deus pater: ex ipſa etiam incarnatione & miraculis filiꝰ aliqualiter innotuerat: quid ſupererat, niſi vt ſpiritus ſanctus, viſibili aliquo ſigno monſtraretur, vt illius notitia haberetur in mundo? inter omnes enim diuinas perſonas ſpiritus ſanctus occultior habebatur. Quæ enim gens tam barbara & ruſtica, vt Deum omnino neſciat? & per hæc viſibilia quæ cernimus, conditoris omni potentiam non intelligat? Inuiſibilia enim Dei, per ea quę facta ſũt intellecta cõſpiciũtur. De verbo autem Dei, non ita cõmunis & vulgaris notitia erat: niſi quod philoſophorum peritiſsimi, neſcio quo lumine, ad ipſum attigerant, ſuſpicando magis, quàm comprehendendo. Hermes enim ille triſmegiſtus philoſophus antiquiſsimus de verbo Dei librum edidiſſe dicitur: & Plato philoſophorũ omniũ maximus, Auguſtino authore, eouſq; in verbi cognitionem profecerat, vt eadem quæ Ioannes in ſui euangelij exordio, de verbo Dei, licet aliter protulerit. Sed de ſpiritu ſancto, nulla vſpiã apud philoſophos, aut vulgares, facta eſt mẽtio: propterea (vt opinor) quia productio illa, qua ſpiritus ſanctus producitur, nullam habeat in natura ſimilem: cũ enim à patre naturam, ſicut & filius accipiat, & ei cõnſubſtantialis ſit, & cõſimillimus: neque tamen eius productio generatio eſt, neque ipſe productus eſt filius, ſed ſpiritꝰ ſanctus dicitur: quia ſpiratione nõ generatione producitur. Huius rei nulli philoſophorum vel leuis vnquam ſuſpicio ſuboriri potuit: quoniam longè ſit

Bernar. ſuper cãti. ſerm. 5.

Ber. ſermo. 1. In die Pẽtecoſt.

Rom. 1. c

ab omni ſenſu iſta productio. Vnde
Exo.8.e apud exodum Magi Pharaonis defecerunt in tertio ſigno: quia mundi ſapiẽtes de ſpiritu ſancto nullam omnino habuere notitiam. Vide quàm neceſſaria hæc ſpiritus manifeſtatio fuerit, ſine cuius cognitio-
Ioã.17.a ne neq; fidelibus vita eſt. Hæc enim eſt vita æterna, vt cognoſcát te deũ verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Fuit etiam hoc aliunde neceſſarium, vt Dei pietatem, beneuolẽtiam, charitatem, quam hominibus exhibuerat ſpiritus declararet: & quantum Deo homines debeant e-
1.cor.2.c ius lumine noſceretur. Vnde Apoſtolus non inquit, accepimus ſpiritum huiusmundi, ſed ſpiritum qui à Deo eſt: vi ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis. Opus enim illud inſigne uerbi incarnationis, & humanæ redemptionis, non aliter mũdo innoteſcere potuiſſet, niſi hanc ſpiritu Dei homines illuſtrati didiciſſent. Ille ſcripturas quas ore prophetico protulerat, expoſuit: ipſe myſteria & figuras quas olim præmiſerat, declarauit: illo magiſtro & doctore, homines arcana cæleſtia didicẽre. Quid autem nobis redemptio, quid incarnatio, quid paſſio non agnita profuiſſet? Vnde huius aduentus vtilitatem & finẽ do-
Ioã.15.d minus inſinuans, ait. Cùm venerit ille paracletus, ille teſtimoniũ perhibebit de me: ille me clarificabit: ille docebit vos omnem veritatem. Non loquetur autem à ſemetipſo, ſed quęcunque audiet, loquetur: & quę ventura ſunt annunciabit vobis. Ex quibus verbis, in veritatem lucem & magiſterium, hunc ſpiritũ fuiſſe demiſſum, apertiſſime conſtat. O mirificum doctorem, quis ita docet vt hic ſpiritus? Vna ſola

prælectione diſcipulos conſũmauit, & ex rudibus piſcatoribus doctiſſimos ac eloquentiſſimos prædicatores fecit. Vnde Gregorius huius magiſterij potentiam admiratus, exclamat. O qualis eſt iſte artifex ſpiritus, nulla ad diſcendum mora indiget, ſed in omne quod voluerit, mox vt tetigerit, mentem docet: ſolumq́ue tetigiſſe, docuiſſe eſt. Implet náque 1.reg.16
citharœdum puerum, & pſalmiſta c
facit: implet paſtorem armẽtarium, Amos.
ſycomoros vellicantem, & prophe 7.d
tam facit: implet abſtinentem pue- Dan.13
rum, & iudicem ſenum facit: implet f.
piſcatorem, & prædicatorem facit: Matth.
implet perſecutorem, & doctorem 4.c Act.9.a
gentium facit: implet publicanum, & infra
& euangeliſtam facit: neſcit enim Luc.5.f
tarda molimina ſpiritus ſancti gratia. Si quid ergo in eccleſia ſapiẽtiæ & intellectus, ſi quid virtutis & gratiæ, ſi quid ſanctitatis & decoris, omnia ab iſto fõte prodiere. Diuiſio-
nes enim gratiarum ſunt, idem autẽ 1.cor.12
ſpiritus: ipſe dedit quoſdam quidẽ a
apoſtolos, quoſdam prophetas, alios euangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores, ad conſummationẽ ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti. Venit etiam viſibiliter alia non minore ratione, vt videlicet opera quæ Chriſtus in mũdo inchoauerat, ſua virtute conſũmaret. Sicut ſcriptum eſt. Confirma hoc Deus quod ope- Pſ.67
ratus es in nobis à templo tuo, quod eſt in Hieruſalem. Ad hoc nanque filius Dei in mundum venerat, vt filios hominum faceret Dei filios, & ſuæ gloriæ cohæredes: vt eſſet ipſe
primogenitus in multis fratribus. Rom.8
Vnde Ioannes euangeliſta poſtquã c.&f.
verbi Dei gloriam expreſſerat, dicens: in principio erat verbũ, & ver Ioã.1.a.
bum

bum erat apud Deum, & Deus erat verbum: huius verbi incarnationē deſignans, adiungit: & verbum caro factum eſt. Et huius incarnationis, veluti rationem vtilitatemque deſcribens, ait. Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius: qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Ac ſi diceret. Filius Dei factus eſt homo, vt filios hominum filios dei faceret: hęc generatio diuina in naturali filio dei inchoata eſt ab ipſo, apoſtoli & diſcipuli veluti ſemina quædam, & oua in nido relicta ſunt, ex quibus iſta genera-
Eſa.6.c. tio pullularet. Vnde Eſaias. Omnes qui viderint eos, dicent: hoc eſt ſemen cui benedixit dominus. Et ite-
Eſa.1.c. rum. Niſi dominus exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus. Venit itaque ſpiritus ſanctus, & apoſtolos veluti oua ſuperincubans eos fouit: & nouam quandam generationem eduxit, vnde omnis iſta fidelium multitudo
Luc.1.d propagata eſt. Sicut enim ex Maria virgine ſpiritus ſancti opere filius Dei conceptus & natus eſt, ita etiam ex virgine eccleſia, ſpiritus ſancti virtute, hæc filiorum dei generatio
Act.1.b nata eſt. Quid nanque aliud cœnaculum illud fuit, niſi eccleſiæ ſanctæ vterus, vnde ex veteribus hominibus noua ſpiritus ſancti proles ſubitò formata eſt? O pulcherrimam ſobolem, ò decoram nimis generationem. O quomodo in nouam creaturam ex veteri commutati ſunt! Admiratur Eſaias ſubitam iſtam pro-
Eſa.66c pagationem, dicens. Quis audiuit vnquam tale, & quis vidit huic ſimile? Nunquid parturiet terra in die vna, aut parietur gens ſimul? quia parturiuit & peperit Siō filios ſuos? Nunquid ego qui alios parere facio, ipſe non pariam? dicit dominus. Si ego qui generationem cæteris tribuo, ſterilis ero, ait dominus. Admiratur propheta & meritò, quia ſubitò vno partu, generatio tam multa ex Sion vtero nata eſt: non quidem ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ſicut euangeliſta ait, ex deo nati Ioā.1.b.
ſunt. Hoc eſt quod pſalmographus in prothemate noſtro ait. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur: creabuntur (inquam) id eſt regenerabūtur ex vteribus noui hommes, & renouabis faciem terrę: nam ipſa terra ſuo etiam tempore renouabitur. Apoſtolum audi. Saluatorem ex- Phi.3.d
pectamus dominum noſtrū Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Sed quando anima renouata eſt per ſpiritum, caro etiam illo tēpore renouabitur. Creati ergo ſunt hodie ex veterib9, ſpiritu Dei, noui quidam homines: non quales natura à principio ex Adam propagare conſueuerat, ſed ſpirituales, ſed cæleſtes, ſed diuini: per quos noua quædam filiorū Dei propagatio in diuinam quandā pulchritudinem coaleſceret. Cui9 quidem propagationis olim in lege figura illa vulgatiſsima præceſſerat, de fratre defuncti fratris ſobolē ſu- Deu.25
ſcitante, non ſuo quidem, ſed fratris b
ſui nomine nuncupandam: quam in Chriſto impletam fuiſse euangelicæ hiſtoriæ textus inſinuat. Nam poſt reſurrectionem ſuam Chriſto iam in vitæ nouitatem à mortuis ſuſcitato, ad apoſtolos ſuos mulierem ſanctam mittit, cui talia mandat.

Vade

Vade ad fratres meos,& dic eis:aſcẽ
Ioã.20. d doad patrem meum,& patrem ve-
ſtrum,Deum meum , & Deum ve-
ſtrum. O magnum abſconditumq́;
myſterium:vix eos vſquam in toto
euangelio fratres nũcupauerat ,ſed
amicos,diſcipulos, aut ſocios: nunc
verò,quia regenerandi tempus ad-
uenerat, debiti officij onus ex fra-
tris vocabulo eos admonet. Quaſi
dicat. Dic ad fratres meos,vt memi
nerint quia fratres ſunt, vt proprij
muneris recordẽtur: vt ita mecum
agant,ſicut boni fratres: ecce enim
ad patrem defunctus ſine prole con
ſcendo:meminerint vt fratri ſuo ſe-
men ſuſcitent in eccleſia. O egre-
gium fratrem Paulum,ò quam mul
tam domino & fratri ſuo ſobolem
1.cor.4. d generauit! Vnde ad eos ait.In Chri-
ſto Ieſu per euangelium ipſe vos ge
Gal.4 c nui,& iterum filioli mei,quos iterũ
parturio, donec formetur in vobis
Chriſtus.Neq; ſuo quidem , ſed de-
functi fratris nomine,genitam à ſe
prolem apoſtoli nuncuparunt.Non
enim Petrinos , aut Paulinos , ſed
Chriſtianos conuerſos à ſe fideles
appellauerunt.Sicut ſcriptum eſt in
ps.44 pſalmo. Filiæ regũ in honore tuo.
Quàm grauiter, quàm acerbè Pau-
lus increpat quoſdam , indignatus
1.cor.1 b quia dicerent: ego ſum Cephe, ego
ſum Apollo,ego ſum Pauli.Nũquid
(ait)Paulus pro vobis crucifixꝰ eſt,
aut in nomine Pauli baptizati eſtis?
Diuiſus eſt Chriſtus bonus frater,
qui non ſibi ex aliena vxore ſuſce-
ptam prolẽ vſurpat. Videant præla
ti,caueant epiſcopi,quibus ſuſcitan
dæ huius ſobolis officium datum
eſt, ne ab officio vacent. Caueant
etiam prædicatores, quibus diuinI-
tus ſacri verbi fœcunditas data eſt,
ne huic fratri ſemen ex ſponſa eius
ſuſcitare aut negligant, aut diſsimu
lent: ne grandi ſua ignominia , eis
calceus cordis, id eſt ſpiritus ſancti Deu.25
gratia,auferatur , & in faciem à ne- b
glecta fratris vxore coram omnibus
ſpuatur,& dicatur eis. Sic fiet homi
ni qui non ædificat domum fratris
ſui:proprium nãque amittere pro-
meretur honorem , qui cum poſsit
& debeat,domini & fratris ſui glo-
riam non quæſiuit. Sed cur in die
Pentecoſtes ſpiritus ſanctus miſſus
eſt? nunquid vacat hoc à myſterio?
imò magno hoc ſacramento factum
eſt,vt eadem die & lex, & legis con
ſummatio mitteretur. Lex in Sina, Exo.19
ſpiritus in Sion: vtrunque in monte, c
vtrunque in igne, vtrunque in ſo-
nitu,&maieſtate.Et lex quidem per Ioã.1.b.
Moyſen data eſt , gratia & veritas
per Ieſum Chriſtum facta eſt. O
quantum intereſt inter legem & le
gem: dedit ille legem tabulis defor Exo.34
matam & mortuam , quæ homines a
ligaret,potiusquam ſolueret:graua-
ret quàm iuuaret : occideret magis
quàm viuificaret: Chriſtus verò le- Hie.3. f
gem ſuam nõ tabulis ſcribit, ſed cor
dibus intus infundit: non largitur
Chriſtus eccleſiæ ſuæ euangelium
literis in codice deformatum,ſed vi 1.cor.15
uificantem ſpiritum, qui & mẽtem f.
illuminet,&omnem doceat verita-
tem : euangelium viuum , legem Ioã.16b
igneam, ſanctificantem virtutem,
quæ non ſolum quid agendum in-
ſtrueret , ſed ad implendum iuua-
ret. Quàm apertè hoc olim prophe
ta prędixerat! Ecce dies venient,di Hie.31 f
cit dominus:&feriam domui Iſrael,
& domui Iuda fœdus nouum : non
ſecundum pactum quod pepigi cũ
patribus veſtris, in die qua appre
hendi manum eorum,vt educerem
eos de terra Ægypti: ſed hoc erit pa
ctum

ctum quod feriam cum domo Iſrael
poſt dies illos, dicit dominus. Dabo
legem meam in viſceribus eorum,
& in corde eorum ſcribam eam: &
ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi
in populum, &c. Quid de ſpiritu ſan
cto apertius, quid clari⁹ aut promit-
ti aut prophetari potuit? Fuerat etiã
hoc olim præfiguratum in duplici
illa legislatione: dederat nanq; dñs
Exo. 24 Moyſi tabulas digito Dei formatas
c. & d. & ſcriptas, quas Dei famulus ira
percitus propter vitulum in radice
montis confregit. Neque à domino
dictum eſt ei cur ita feciſti? Propter
quid obſecro, ſuper hoc nõ eſt à do-
mino reprehenſus, niſi quia in my-
ſterio facta ſunt omnia? Præceptum
Exo. 34 a eſt ei rurſus ieiunare, iterum mon-
tem conſcendere, & decidere tabu-
las quas Deus inſculperet. O domi-
ne cur non tu eas ſicut priores effi-
cis, & largiris? Non (inquit) ita faciã,
ſed tu eas dola, & ego ſcribam eas: vt
ſic daretur intelligi, bis legẽ à Deo
hominibus præſtãdam eſſe: & prio-
rem quidem illam non ſemper dura
turam, ſed propter populi malitiam
aliquando ceſſaturam: ſecundã verò
legem perpetuam & æternam, ad
quam homo de proprio tabulas cor
dis ponat, quas Deus inſcribat; nam
in priore quidem lege nihil de ſuo
poſuerat homo. Non attendis mira
bilem inſtitutionem, viuos codices,
id eſt apoſtolos ſpiritu Dei exaratos
& inſcriptos, eccleſiæ ſuæ Chriſtus
legendos tranſmittit: in quibus Dei
populus non ſolũ doctrinæ magiſte
rio, ſed etiam opere & exemplo vi-
tam legat: vt qui neſcit legere euan
geliũ in libro, legat illud in ſancto.
Hæc enim lectio vtilior multò & ef
ficacior eſt: valde nanq; melius euã
gelium legitur in ſancto, quã in li-
bro: & viſa quàm audita vitæ forma
mortaliũ animos magis mouet. Qua
lis autẽ hæc fuerit hominum inſtitu
tio rei exitus manifeſtat: breui nãq;
temporis ſpatio, talibus exẽplarijs
ad verã fidem vniuerſus pene orbis
cõuerſus, & à prauis ſuis morib⁹ im-
mutatus eſt. Conturbati ſunt omnes Ps. 63.
qui videbãt eos, & timuit omnis ho
mo: tãta erat in eis vitę ſanctitas: mo
rum grauitas, prodigiorũ poteſtas,
doctrinæ ſapiẽtiæq; authoritas. Die
itaq; illo ſancto, cũ innumera popu historia
li multitudo in Hieruſalẽ, propter ex Act. 2.
diei ſolennitatẽ, more ſolito conue-
niſſet, & diſcipuli omnes in cœna-
culo cum virgine ſacra vnanimiter
orarẽt, tertia diei hora, ẽ cælo ingẽs
ſonitus, & terribilis quidã & inaudi
tus fragor factus eſt, tanquã toni-
truum, & tanquam ſpiritus quidam
vehemens: & irruens ſuper eos, lu-
mine, claritate, fragrantia, & odore
diuino repleuit totam illam domũ,
vbi erant ſedẽtes. Cũ enim domin⁹
ad cælum leuaretur, acceperant in
mandatis, ab Hieroſolymis ne diſce
derent, ſed expectarent virtutem ex
alto, quæ eos & ſapientia perficeret,
& fortitudine roboraret. Apparue-
runt etiam ſuper eos linguæ quædã
ignitæ, viritim ſingulæ ſingulos ſu-
perinſedentes, & calore illo ſpiritus
viuifico corda eorum perfuſa ſunt.
Flagrãt igne diuino viſcera ſancta:
& ſicut vaſa argentea in camino ar-
dẽti, ſic ſpiritu Dei homines illi in-
flammati ſunt. Bone Deus, quis pe-
ctoris eſtuãtis ardorem, ſuauitatem
dulcedinem, & eeſtaticas illas dulce
dines, quas viri iſti hac hora experti
ſũt, dicere ſufficiat? Quæ lingua, qui
ſenſus, in huius tam mirabilis ſpecta
culi enarratione non ſuccũbat? Su- 1. reg. 10
bitò quippe cõmutati ſunt in viros b

alteros, mutãte ſe Deo: & ſic à ſeipſis alterati ſunt, vt neque ipſi cognoſcerent ſemetipſos. Stupebant in eis omnes qui videbant eos: ſed & ipſi de ſeipſis amplius mirabantur. Ingreſſi ſunt enim terreni, exierunt cœleſtes: ingreſſi ſunt carnales, exiẽrunt ſpirituales: ingreſſi ſunt idiotæ, exierũt ſapientes: ingreſſi ſunt timidi, exierunt fortes: ingreſſi ſunt tepidi, exierunt ardentes: ingreſſi ſunt rudes piſcatores, exierunt eloquentes prædicatores. O magnum ſtupendumque prodigium: ô ſublimem & admirabilem ſeculis mutationem. Omnis quippe illa vetuſti ac terreni hominis rubigo, illo flagrantiſſimo incendio conſumpta eſt: & ſicut in fornace excoquitur argentum, ſic ab omni corporis & mentis contagio excocti ſunt, purificãte eos ſpiritu, cuius

Eſa.31.d ignis eſt in Sion, & caminus in Hie-

Malac. 3.a ruſalem. Vnde propheta. Ipſe quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum: & ſedebit conflans & emundans argentum, & purificabit filios Leui. Et pſalmographus apertius.

Ps.67. Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, niue dealbabuntur in Selmon, monte Dei, monte coagulato, monte pingui, monte in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo. Nos enim à peccatorum ſordibus aqua mundamur, illi autem, quia non ſolum à ſordibus, ſed etiam ab omni fomite & contagio peccati penitus purificabãtur, igne luſtrati ſunt. Sic Ioannes prædixerat ante. Ego qui-

Matth. 3.c. dem aqua baptizo vos: ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne. Fit concurſus plebis vndiq; curſitantis ad ſpectaculum iſtud: & videntes illos ſupra modum mirabantur dicẽtes. Nonne omnes iſti qui loquũtur Galilæi ſunt? quomodo nos audiuimus vnuſquiſq; linguam noſtrã, in qua nati ſumus? Neq; ſolũ in lingua rum varietate admiratio erat, ſed multò magis in ſapientia & myſterijs quę ex ore ipſorũ procedebant, attoniti ſtupebãt. Neq; tamẽ ſic inuidorum perfidia conuicta conticuit, ſed muſto plenos illos eſſe dicebãt: & ita erat. Illo muſto pleni erant, de quo ſaluator eis prædixerat, quòd in vtres nouos, & non vtres veteres Marc.2.d & putridos mittendum ſit, ne rumpantur. An non muſto pleni, qui in Act.5.g conuitijs & contumelijs gaudebãt, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati? Quos neque parentum, neque vxorũ, neque filiorum vlulatus & lachrymæ poterant auertere, ne atrocibus tormentis, & dirę morti propter Chriſtũ & fidem exponerẽt ſemetipſos? Ebrios quippe cœleſti vino, & à terrenis omnibus alienatos nulla proſperitas alliciebat, nulla aduerſitas deterrebat. O vini potentiam ineſtimabilem: ô muſti feruorem immenſum. Inter candentes prunas & micantes gladios, inter ſtridentes feras & rugientes leones, inter laniantes vngulas & diſcerpentes equuleos lætabundi, laudes & gloriam Chriſto domino decantabant. Petrus ergo audito phariſæorum murmure indicto ſilentio, magna authoritaté populum ſic alloquitur. Viri Iudæi, & qui habitatis Hieruſalem vniuerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea: non enim ſicut vos exiſtimatis hi ebrij ſunt, cùm ſit hora diei tertia; ſed hoc eſt quod dictum eſt per Prophetam Ioel. Et erit in nouiſ- Ioel.2.g ſimis diebus dicit dominus, effundã de ſpiritu meo ſuper omnem carnẽ, &

& prophetabunt filij veſtri, & filiæ
veſtræ. Iuuenes veſtri viſiones vide-
bunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſo-
mniabunt, &c. Pluribus quoq; alijs
teſtimonijs Chriſtum verum eſſe
dominum & Meſsiam conteſtatus
eſt. Quo audito, ò linguam verè
ignitam, ferè tria millia ad fidem cõ
uerſa ſunt: & compunſto corde ani
marum ſuarum remedium poſtula-
bant. Alio etiam ſermone poſtridie
quinq; millia cõuerſa ſunt. Et ita ec
cleſia breui tempore in grandem fi
delium numerum adaucta eſt. O ſi
nunc vnam talem linguam haberet
eccleſia: heu, frigida lingua ignitũ
ſermonem proferre non valet: &
quoniam ſpiritu Dei prędicatores
non incaleſcimus, auditorum corda
minimè inflammamus. Qualis verò
illorum neophitorũ cõuerſio erat,
& quanta mutatio! Audeo dicere,
non tales ſunt hodie qui religionẽ
arctiſsimam profitentur. Venditis
enim ſtatim omnibus quę habebãt,
pretium eorum ad pedes apoſtolo-
rum ponebant, & in commune vi-
uebant, multo maiori & arctiore o-
bedientia apoſtolorum, quàm ſic
hodie in clauſtro obedientia prælа-
torum. Denique diuus Auguſtinus
religionem ſuam horum imitatio-
ne perfecit, ſatis exiſtimans ad ve-
ram religionem, ſi ſui fratres illo-
rum primitiuorum ſecularium in-
ſtitutionem & regulam ſequeren-
tur. Quæ illis deuotio, qualis pax,
quanta concordia! dicere quis ſuffi-
ciat? Multitudini credentium (vt
Act.4 f ait Lucas) erat cor vnum, & anima
vna: neq; quiſquam eorum quæ poſ-
ſidebat aliquid ſuũ eſſe dicebat, ſed
erãt illis omnia cõmunia. Magno de
uotionis feruore loca ſancta viſita-
bãt: ieiunabant aſſiduè: indeſinẽter
orabãt: ſcripturas ſanctas indefeſſè
legebãt: apoſtolorum doctrinã attẽ
tius audiebant: pietati & cõtempla-
tioni quietè vacabãt: proximorum
neceſsitatibus prout poterãt ſuccur
rebant: affluenter coram domino
preces cum lachrymis effundebãt:
piè conquerentes, & deuotè clamã-
tes. O domine cur feciſti nobis ſic? Luc.2 g
Quare ſic deluſi ſumus, vt nõ agno-
ſceremus te? cur præſentẽ nõ agno-
uimus maieſtatem? Vt quid datum
non eſt tua dulci præſentia frui? ſa-
cris hærere veſtigijs, diuinas oſcula
ri manus, ſuaues percipere & intelli
gere voces? Heu non ſatis notus abij
ſti, & vbi nunc quæremus te? O cæ-
citatem noſtram, ò denſiſsimas cor-
dis noſtri tenebras: quomodo nõ vi-
dimus, quomodo non cognouimus,
quomodo nõ intelleximus? cùm in
cõſpectu noſtro cæcos illuminares, Matth.
mortuos ſuſcitares, leproſos mũda- 11.a. &
res, ægrotos curares, obſeſſos libera Luc.7 d
res, aquas ſiccis pedibus calcares, Matth.
mari & tẽpeſtatibus imperares: Vbi 14
eramus quando hæc faciebas? quan
do docebas nos, & ſecreta cęleſtia
diſſerebas? Heu gloriam noſtram
blaſphemauimus, bonum noſtrum
crucifiximus, Deum noſtrum cru-
delibus tormentis & morte affeci-
mus. O inexpiabile ſcelus, o facinus
inauditũ. Parce domine, ignoſce do
mine, miſerere domine: quoniã per Act.3.c
ignorantiã fecim⁹, maieſtatis & glo
rię tuæ potentiã ignorantes. Hæc &
ſimilia (vt exiſtimo) crebris ſingul-
tibus, & fuſis lachrymis ſæpius repe
tebant. Mirum prodigiũ, & nunquã
ſatis pro merito ponderatum: il-
lum, quem paucis ante diebus tam
atrociter occiderant, quem ſpue-
rant, illuſerant, blaſphemauerant,
& inter latrones medium crucifi-
S 2 xerant,

xerant, in eadem ciuitate, coram
eiſdẽ pontificibus & iudicibus, non
ſolum verum eſſe Meſsiã profitebã-
tur, ſed vt verum Deũ ac dominũ,
cum omni deuotione venerabãtur,
& toto animi deſiderio adorabant
ṗs.76. & colebãt. An non dexteræ excelſi
mutatio hæc? Quis tã repentinam
cordium mutationem facere potue
rat, niſi Deus? Quã aperte hoc prius
Eſa.60c propheta prædixerat! Venient (in-
quit) ad te curui filij eorum, qui hu-
miliauerunt te: & adorabunt veſti-
gia pedum tuorum omnes qui de-
trahebant tibi. Quomodo tunc con-
fundebatur malitia iniquorũ! quo-
Act.7g modo deluſa eſt nequitia inuidorũ!
& ṗs.36 Stridebãt in eos dẽtibus ſacerdotes:
& quò acrius in eos furebãt, eò am-
plius eorum fides & virtus inualeſ-
Act.5.b cebat. Augebatur indies credentiũ
multitudo, & Chriſti gloria in inui-
dorum oculis excreſcebat. Quo gau
dio tunc virgo ſacra exultauit! quã-
ta lætitia eius animus perfuſus eſt!
cùm prodito incarnationis myſte-
rio, & patefacto redemptionis hu-
manæ ſacramento, excreſcentem
Chriſti filij ſui fructum in eccleſia
vidit. Confluebant ad eam vndique
Chriſtiani, videre ſanctuarium do-
mini, ſacroſanctam Deiparam geni
tricem, virginẽ Deò charam ſuper
omnes fœminas, benedictam virtu
tis regulam, ſanctitatis formam, to-
tius honeſtatis vnicum decus & exẽ
plar: cuius vita & magiſterio in ſuo
primordio eccleſia Dei illuſtrata
eſt ſupra modum, & indies eius
merito & fauore augebitur, & pro-
ſperabitur vſque in finem ſeculi, &
ſempiterna ſecula. Hæc de hiſtoria.

Nos quoque fratres, ſi admodum
apoſtolorum renouari cupimus, ſi
Gal.6d ex veteri homine in nouam crea-
turam immutari deſideramus, hũc
domini ſpiritum iugiter flagite-
mus. Hic enim recreator & innoua-
tor eſt mentiũm: ſine hoc fruſtra
laborat omnis induſtria; ſi diebus 1.cor.11. a
ac noctibus cum omni ſolicitudi-
ne & diligentia perfici ſatagas ſi-
ne ſpiritu Dei, non efficies. Fruſtra
conatur animus ſi non adeſt ſpiri-
tus: experientia didici, quia non
poteſt homo capillum capitis ſui
album facere aut nigrum, ſic quò
ſpiritualior fieri conor, eò amplius
carnalior inuenior. Deſperaui ita-
que de me ipſo, videns quia nihil
proficio, & hoc ſolum mihi reli-
quum eſt, leuare oculos meos in ṗs.120
montes, vnde veniet auxilium mi-
hi: auxilium autem meum à do-
mino, qui fecit cælum & terram.
Expectans expectaui dominum, vt ṗs.39.
intendat mihi: vt exaudiat preces
meas, & educat me de lacu miſe-
riæ, & de luto fæcis. Laboraui cla ṗs.68.
mans, raucæ factæ ſunt fauces meę:
defecerunt oculi mei, dum ſpero
in Deum viuum. Et quæ eſt omnis
deprecatio mea apud te domine?
quid mihi eſt in cælo? aut à te quid ṗs.72.
vnquam volui ſuper terram? Quid
aliud clamo, quid aliud quoti-
die à te poſtulo? niſi, emitte ſpiri- ṗs.103
tum tuum domine, & renoua fa-
ciem terræ huius: cor nouum, & Ezec.11 d
ſpiritum nouũ domine Deus meus,
vt efficiar coràm te noua creatura. Gal.6d
Sed nõ facile eſt ſpiritum obtinere:
pretioſum balſamum eſt, & non da-
tur niſi optanti. Vnde pſal. Os meũ ṗs.18.
aperui, & attraxi ſpiritum. Os cor-
dis hiatus deſiderij eſt, quo ſpiritus
domini attrahitur inuocat⁹. Sic eum
inuocabat quę dicebat. Surge aqui- Cãt.4d
lo, veni auſter. Id eſt à quatuor vẽtis
veni ſpiritus, perfla hortum meum,
&

& fluēt aromata illius. Quòd ſi mul tis lachrymis expetitus, crebris ſuſpirijs & obſecrationibꝰ inuocatus, aſsiduis bonorum operũ fructibus promeritus, vix poſsidetur: quãdo dabitur contemptori? Triplicẽ ſpiritum in ſcripturis inuenio: ſcilicet
Exo.32 a ſpiritũ Dei, ſpiritum mundi, & ſpiritum carnis. Hos duos abijce, vt poſ-
1.cor.2.c ſideas primũ: valde enim contrarij
Oſee.4 c.&5.b. ſunt, neq; eos vnum capit habitaculum. Si quis negotijs ſecularibus implicatur, ſi quis illecebroſis turpitudinibus ſordidatur, in hunc ſpiritus Dei nõ intrat: hunc ſpiritus ſanctus non inhabitat: quoniam quietis & puritatis amator eſt. Quietam & mũdam illi mãſionem offerat, qui eum cordis ſui domicilio hoſpitari deſiderat. Vnde & in hac die, non niſi quietis & pacificis, & pariter conſidentibus datus eſt. Sic enim Lucas
Act.2.a ait. Dum complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco, & factus eſt repente de cęlo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant ſedentes. Ex quibus verbis quomodo ad huius ſpiritus aduentum te diſponas aduerte. Cõpleantur in te primò dies Pentecoſtes, & poſt longam delictorum
Leui.25 b pœnitentiam iubilæi plena remiſ-
Sap.1.a. ſio concedatur: quoniam in animã maleuolam non introibit ſpiritus ſapientiæ: neque habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spiritus nanque
Ibidẽ diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuperueniente iniquitate. Primo ergo ab omni peccato mundanda eſt conſciẽtia, deinde cum fratribus quærenda
Act.2.a concordia. Vnde ſequitur. Erant omnes pariter in eodem loco: ipſe enim inhabitare facit vnius moris in ps.67. domo. Nam & vnguentum illud capitis quod deſcendit in barbã, bar- ps.132 bam Aaron, vſque ad oram veſtimenti eius, quibus largiatur attende. Ecce quam bonum & quam iucundum, habitare fratres in vnum. Deus pacis eſt, & diſsidentibus non cohabitat. Vnde apoſtolus. Habete 2.cor.13 d pacem, & Deus pacis erit vobiſcum. Neque ſufficit ſi alijs es pacificus, niſi fueris etiam tibi ipſi quietus. Super quem (inquit) requieſcet ſpiri- Eſa.66.a tus meus, niſi ſuper humilem & quietum, & trementem ſermones meos? Vnde ſequitur. Repleuit totã domum vbi erant ſedentes. Caue ne foris ſedeas: nam ſi extra domũ Dei ſederis, ſpiritum Dei nõ accipies: nemo enim in ſpiritu Dei loquens, dicit anathema Ieſu. Videant 1.cor.12. a hæretici, & attendãt vbi ſunt: quoniã ſi extra domũ Dei ſunt, procul dubio Dei ſpiritũ non participant. Quę autẽ ſit iſta domus apoſtolꝰ diſcipulo ſuo ſatis apertè denũciat, dicens. Vt ſcias quomodo te oporteat 1. Ti.3. ambulare in domo dei, quę eſt eccleſia. Extra domũ es ò Luthere, ab ouili diuiſus es, & dicis anathema Ieſu? In populo dei diuiſionẽ & ſciſſurã facis, nõ te inhabitat ſpiritus dei: non ſpiritu ſancto, ſed ſpiritu phanatico loqueris. Alia cõtra te argumẽta nõ quæro: ſufficit mihi quia fratribꝰ nõ cohæres, nõ es pariter in eodẽ loco, non ſedes in domo dei cum cæteris, ſed foris clamitas. Soli nõ datur ſpiritus, ſingulari non conceditur gratia. Qui enim ſingularis videri vult, ſuperbus eſt: & Deus ſuperbis re- 1.Petr.5 b ſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Cauete igitur fratres ab iſta peſte: eccleſiam Dei catholicam & Apoſtolicam amplectimini: in ea

quieti manere: vt cum apoſtolis, ſpi
pſ.118 ritu Dei ſuſcepto, per viam verita-
tis incedentes, in cæleſtem illã bea-
titudinem perducamini: quã nobis
Eph.1.c præſtare dignetur, qui pignus æter-
næ hæreditatis ſpiritum ſuis cõcede
re dignatus eſt. Cui cũ patre, & eo-
dem ſpiritu ſancto, eſt honor & glo
ria, in ſecula ſeculorum. Amen.

DE SPIRITV SANCTO Concio ſecunda.

THEMA.

¶ Emitte ſpiritum tuum, & crea
buntur: & renouabis faciem
terræ. Ex Pſal. 103.

INter alios qui in veterĩ
teſtamento domini ſal
Deu.1.f uatoris geſſere figurã,
vnus Ioſue filius Num,
re & nomine videtur habuiſſe pri-
matũ: hic nanque primus hoc nomi
ne Ieſus legitur nuncupatus, qui fa-
Ioſue.3 d ctus ſucceſſor Moyſi, ſicco veſtigio
Iordane pertranſito, filios Iſrael in
terram deſiderabilem introduxit,
expugnata in ipſo ingreſſu vrbe Ie-
richo congreſſu mirabili. Non enim
tormentis & iaculis, ſed tubis & cla
moribus muris corruentibus, tota
penitus diruta eſt. Quid obſecro,
Chriſto domino accõmodatum ma
gis, ac conſonans, hac figura afferri
potuit? Non lex Moyſi populum in
hæreditatẽ perpetuã introducit, ſed
Ioã.1.b. gratia quæ per Chriſtum eſt: nihil
Heb.7c enim ad perfectum adduxit lex, gra
Rom.6 d tia autem Dei vita æterna. Hic ve-
rus Moyſi ſucceſſor, qui legẽ in gra-
tiam commutauit: populum ſuum
per Iordanem vitæ præſentis ſicco
1.Pet.1a d veſtigio traducit, & in hæreditatem
incõtaminatam, immarceſſibilem,
in cælis cõſeruatam introducit. An
non pede ſicco Iordanis fluenta per-
tranſit, qui doctus à Chriſto, inter
medias voluptatum delicias, & diui
tiarum affluentias, nullo libidinis
vel cupiditatis humore pertingi-
tur? qui iuxta apoſtoli documentũ, 1.cor.7c
ſic habet vxorem, quaſi nõ habeat?
ſic diuitijs gaudet, quaſi non gau-
deat? ſic emit, quaſi non poſsideat?
ſic vtitur hoc mundo, quaſi non vta
tur? Vnde pſal. In flumine pertranſ- pſ.65.
ibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
Illa vero ciuitatis Iericho expugna-
tio, eam quę per Chriſtũ facta eſt,
mundi, idolatriæq́; oppugnationẽ,
apertè deſignat. Non enim exerci-
tu & armis, ſed apoſtolicis perſo-
nantibus tubis, omnis altitudo mu-
rorum, id eſt principatuum ſecula-
rium, corã arca domini, id eſt Chri-
ſti Ieſu crucifixi ſacra humanitate,
ad pedes eius adoratura proſterni-
tur. Sicut ſcriptum eſt. Sagittæ tuæ pſ.44
acutæ, populi ſub te cadẽt. Et omnis
ciuitas penitus vaſtata eſt, quia ni-
hil de ſeculari vanitate, & ritu ido-
latriæ antiquo, & mundi huius cu-
piditate immiſtum, in eccleſia reli-
ctum eſt. Vnde omnibus fidelibus
anathema terribile à Chriſto Ieſu
indicitur. Maledictus homo, qui poſt-
quam ſacro baptiſmatis fonte ablu-
tus eſt, de Iericho, id eſt de hoc ſecu- Ioſue.7 c.d
lo nequã quidpiã ſibi reſeruauerit. Gal.1.a
Reſeruãt aliqui ſcio, ſed male: reſer
uãt anathemate perpetuo feriẽdi, ni
ſi eos peccati pœniteat: quia qui hu
iuſmodi ſũt, à Dei beatifica viſione
perpetuò ſeparabuntur. Caue ergo
ò Chriſtiane, caue, tibi aliquid re-
ſeruare de Iericho: non pallium coc
cyneũ, id eſt carnis concupiſcentiã:
nõ ſiclos argẽteos, id eſt auri cupidi
tatem:

ditatem: non linguá auream,id eſt
bládienté adulatoriáq́; ſeruaueris:
hæc enim omnia tibi mortifera ſũt,
& lethalia. Populus te nunc in vita
præſenti multis iniurijs & cõtume-
lijs lapidabit, & perpetuo poſtmo-
dũ anathemate cõdemnaberis. Grã
de prorſus miraculũ, ipſa mundi ad
Chriſtũ conuerſio: & quod ad fidẽ
roborandã,etiam ſi alterũ non adeſ
ſet,Auguſtino teſte,ſufficeret. Verè
ps.76. opus altiſsimi,&dexteræ excelſi mu
tatio, carnalẽ mundum in ſpiritua-
lem cõuertere,& ex brutalibus ho-
mines angelicos facere. Quis talem
facere potuiſſet mutationẽ, niſi ſo-
lus Deus? Quis obſecro, catholicam
fidem mũdo perſuadere potuit, vt
ea crederet, quæ humanus non ſuſti
net ſenſus,ratio non apprehendit,
intellectus non capit,niſi diuina vir
tus adeſſet? Videlicet Deum eſſe v-
num & trinum: Dei filium hominẽ
pro hominibus factum: virginẽ pe-
periſſe: eundem crucifixum, & mor
tuum,& ſepultum,reſurrexiſſe: ho
minem verum in cælos aſcẽdiſſe: fu
turam quoq; omnium hominũ poſt
cineres reſurrectionem: peccatorũ
in baptiſmate ablutionem: corporis
dominici in ſynaxi aſsiſtẽtiam. Hæc
inquam,&huiuſmodi,quæ fides ca-
tholica firmiter complectitur, quis
vnquam hominum credere potuiſ-
ſet,niſi exterius reſonante apoſto-
lica tuba,interius ſpiritus ſancti po-
tenti virtute fulciretur? Sicut ſcri-
ps.67. ptum eſt. Dominus dabit verbum
euãgelizantibus virtute multa. Mi-
ra res, & incredibilis quoq; ipſa cre
dulitas: cùm hæc primũ prædicanti-
bus apoſtolis audiebantur, figmẽta
quædam videbantur & ſomnia: næ-
nias quaſdã & fabulas eos narrare
putabant: & quaſi deliros inſanosq́;
deridebãt,& explodebãt: eos & do-
ctrinam eorum mundi non ſuſtine
bat auditus. At poſt modicum, eos
ipſos euangelicæ doctrinæ ſubſan-
natores pro eadẽ ipſa doctrina quã
deridebant,alios lapidatos,alios cru Heb.11.
cifixos, alios laniatos, alios exco- g
riatos, alios exuſtos, alios diris tor-
mentis inciſos,& crudeli morte da-
mnatos,cum gaudio & lætitia hæc Act.5.g
omnia ſuſtinere videres. Sic adhæſe
rat fides mẽtibus, ſic in eorũ cordi-
bus crucifixi amor & virtus excan-
duerat. O mirabilem potentiam ſer
monis, ò verbi Dei ſtupendam ni-
mis efficaciam. Huic doctrinæ to- Act.18f
tus orbis contradicebat, omnis po-
tentia ſecularis obſiſtebat: freme-
bãt in diſcipulos domini, & ſtride- Act.7g
bant dentibus ſuis principes terræ,
dira ſupplicia exercentes, & durio-
ra quotidie comminãtes: fit vbique
terrarum contra eos magiſtratuum
conuentus: conueniunt vbiq; ſena-
tus,omnes gentes,omnes populi,ci-
uitates opulentæ, & ampliſsima re-
gna,vt eos perderent, & occiderẽt:
conſilia ineunt, & ſicut ſcriptum
eſt, cõgregatio taurorum in vaccis ps.67.
populorum, vt excludant eos qui
probati ſunt argento. Et apertius.
Fremuerunt gentes, reges terræ & Pſal.2
populi cõuenerunt in vnũ aduerſus
dominũ,& aduerſus Chriſtum eius.
Dirumpamus vincula eorũ,& proij-
ciamus à nobis iugũ ipſorũ. Vincu-
la enim eis præcepta euãgelica vide
bãtur, quia videlicet eos à concupi-
tis voluptatibus arcerent,& mundi
delicias prohiberent. Iugũ etiam im
portabile lex dñi apparebat, quia
huius ſeculi diuitiarũ,honorũ,pom
parum vanitatem damnaret,& mũ-
dialis proſperitatis verum contem-
ptum indiceret: ideoque contradi-

 cebant,

cebant,ideo obſiſtebant:ſed fruſtra,
ſed inaniter, ſed vacuè. Quò enim
amplius renitebantur, eò fortius fi-
des catholica inualeſcebat: & quò
magis aduerſabãtur,eò amplius nu-
merus fidelium excreſcebat: quia
1.cor.1d quod ſtultum eſt Dei,ſapientius eſt
Act.6b hominibus: & quod infirmum eſt
Dei,hominibus etiã fortiſsimis for-
tius eſt. Huiuſmodi ergo perſonan-
tibus tubis, inclytus noſtræ peregri
nationis ductor Ieſus,non Num,ſed
Dei viui filius, omnem malignorũ
ſpirituum, & terrenorum principũ
poteſtatem,Dei filijs aduerſantẽ, &
veri Iſraelis in deſiderabilẽ promiſ-
ſionis terram, & cæleſtẽ Hieruſalẽ
ingreſſum præpedientẽ, ſpiritus ſui
virtute pſtrauit:renitẽteſq; animos
fidei ſuę veritati ſubiecit:ſicut iãdiu
per prophetas ſuos in ſuo aduẽtu ſe
facturum promiſerat: quibus huius
tam mirabilis cõuerſionis reuelarat
arcanum. Vnde pſal.de his. Exulta-
ps.147 tiones(inquit) Dei in gutture eorũ,
& gladij ancipites in manibus eorũ,
ad faciendam vindictã in nationi-
bus:increpationes in populis. Ad al
ligãdos reges eorum in cõpedibus,
& nobiles eorum in manicis ferreis:
vt faciant in eis iudiciũ conſcriptũ.
Id eſt vt promiſſã in eis per ſcriptu-
ras prophetarum impleãt cõuerſio-
Gñ.23d nem: & quæ ad Abraam dicta eſt,o-
mnium gentiũ in ſemine ſuo, id eſt
Chriſto,benedictionem. Neq; tamẽ
(vt diximus)facile opus erat & leue,
à priſtina ſua conſuetudine, & inoli
ta prauitate totum mundũ cõuerte-
re:receptam tot ſeculis per totũ or-
bem idolatriam penitus diſsipare:
antiquatos diu nephariorum ſacro-
rum ritus,dæmoniorum cultum, &
ſacerdotalia officia procul elimina-
re:nouam ſeculo religionẽ, nouumq́
cultum,nouam fidem, nouam ſapiẽ
tiam,nouos ritus,nouos mores, no-
uam omnino vitam toto orbe intro
ducere:hominũ ſenſus,affectus, vo-
luptates, appetitus, & deſideria o-
mnimode permutare: inueteratum
omnibus peccatis mundum,& fæce
vitiorũ infectum,eliminata prorſus
omni turpitudine renouare: viuen-
tium animos à terrenis ad cæleſtia,à
temporalibus ad æterna,à præſenti-
bus ad futura ſublimiter auocare:et
vt gaudijs temporalibus, delicijs &
voluptatibus abdicatis, contemptis
diuitijs,abiectis honoribus,& ſeculi
huius blandiẽtibus bonis, cæteriſq;
omnibus quæ ſolent ab hominibus
naturaliter deſiderari relictis,labo-
res,ſudores,aſperitates,pœnitẽtias,
cruces,mortificationes,& quæ natu
raliter omnes refugiunt, amplexen
tur:non vi & potentia,non exercitu
& armis, ſed paucorum hominum,
& pauperum, abiectorumq́ue ſola
verborũ acrimonia, ſola ſermonis
efficacia perſuadere:huiuſmodi,in-
quã, tam mirabilis totius orbis per-
mutatio, niſi Dei virtute, nullis vi-
ribus,nullo conſilio, nulla pruden-
tia,nulla virtute vnquam fieri po-
tuiſſet. Ad hoc igitur de cælo ſpiri-
tus ſanctus miſſus eſt, vt mundũ be-
ne quidem & ſapienter conditum,
ſed peccatis hominum male fœda-
tum, ſua iterũ virtute reficeret in-
nouaretq́ue,& ad prioris formæ ſpe
ciem ſimilitudinemq́ue, quantum
fieri poterat redigeret:ſicut propoſi
ti prothematis verba teſtãtur. Emit
te ſpiritum tuum,& creabuntur: &
renouabis faciem terræ. Hic autem
ſpiritus, quanuis corporali quidem
ſpecie, in ſolos verbi Dei prædicato
res,diſcipulos domini deſcenderit:
inuiſibiliter tamen totum orbẽ ſua
virtute

Sap.1.b virtute repleuit. Sicut ſcriptum eſt.
Spiritus domini repleuit orbem ter
rarum. Non enim tãta celeritate in-
numera hominum multitudo ad fi-
dei veritatem conuerti potuiſſet, ni
ſi idem ipſe ſpiritus qui exterius per
ora prædicantium perſonabat, inte-
rius audientium corda diſponeret.
Vnde in canticis ſponſa, id eſt eccle
Cãt.3.a ſia de ſeipſa loquitur, dicens. Inuene
runt me vigiles qui cuſtodiebant ci
uitatem. Inuenerunt, inquit: nõ ait,
plaſmauerunt: fundauerunt: forma-
uerunt: à Chriſto enim domino, ex
proprio latere in cruce, veluti alte-
Gñ.2.c ra Eua formatam, & ſpiritu oris eius
ad ſuſcipiendam fidem diſpoſitam,
paratamque, vigiles ſancti, id eſt ve-
ritatis prędicatores, eam inuenerũt.
Eſa.50b Dominus enim aperuit illi aurem,
& ipſa non contradixit: ſed in do-
ps.20. mini benedictionibus præuenta, vo
cantibus eam vigilibus occurrens,
prȩueniebat eos. Sicut ſcriptum eſt.
ps.67. Venient legati ex Ægypto: AEthio
pia præueniet manus eius Deo. Et
quænam alia AEthiopia, niſi defor
mis illã & idolatra gentilitas? Hæc à
domino interius ſpiritu ſancto prę-
uenta, prædicatores quoque ſuos i-
pſa prȩuenit. Vnde ad illos domin⁹.
Ioã.4 d Leuate (inquit) oculos veſtros, & vi
dete quia regiones iam albæ ſunt ad
meſſem. Deſcendebat tunc à Samá-
ria ingens plebis ad dominum mul-
titudo, vnius tantum mulieris voce
accita. Has meſſes dominus apoſto-
los ſuos contemplari volebat, acſi di
ceret eis. Attendite quanta ſit iam
gentium populis ad recipiendam fi
dem diſpoſitio. Si enim vna mulier
ſuo verbo tot ad me cũ feſtinatione
ſitibundas animas adducit, quid vos
ſpiritu Dei plenos, in tanta gẽtium
Ioã.4.e meſſe facturos exiſtimatis? Vere alij
laborauerunt, & non meſſuerunt:
quia ſegetes cæleſti adhuc ſpiritus
calore diſpoſitæ non erant ad meſ-
ſem. Vos autem nunc in torum la-
borem introiſtis, & quæ illi longo
tempore ſeminauerunt, mira celeri
tate metetis: quia regiones iam al-
bas, diſpoſitaſque ad meſſem, Deo
diſponente reperiſtis. Non ergo hu-
mana perſuaſione (vt apoſtol⁹ ait)
ſed Dei virtute, hæc tantarum meſ- 1.cor.2a
ſium tam ſubita & inopinata recol-
lectio facta eſt. Quoniam regnũ Dei
non eſt in ſermone, ſed in virtute. 1.cor.4 d
Vnde Marcus euangeliſta de eiſdẽ Mar.16
apoſtolis; prædicauerunt (inquit) d
vbique domino cooperãte. Et pſal.
Præparans mõtes in virtute tua ac- ps.64
cinctus potentia: qui cõturbas pro-
fundum maris ſonum fluctuũ eius.
Montes & culmina terrenarum po
teſtatum ad euangelicam doctrinã,
ſua virtute ipſe intus præparabat,
qui accinctus potentia eos exterius
verbo vocabat. Ipſe (inquam) præ-
parabat, ipſe trahebat, ipſe ad pœni
tentiam conturbabat: & concitatos
perſecutionis fluctus in Apoſtolos
ſuos, ipſe ſedabat. Qualis autem &
quanta fuerit hęc mũdi commotio
conturbatioque, cùm in gentibus
euãgelica tuba perſonuit, nemo qui
hiſtorias legerit, ignorat. Siquidem
vt idem pſalmiſta inquit. Conturba ps.63.
ti ſunt omnes qui videbant eos, & ti
muit omnis homo. Quanuis nõ inſi
cior, poſſe per montes, Apoſtolicos
quoque vertices deſignari: vtroſq;
enim mõtes ſua virtute, vt diximus,
ſpirit⁹ pręparauit: hos ad loquendũ,
illos ad audiendum. Quàm aperte
impletum eſt tunc, quod olim per
Hieremiam prophetam ſub perdi-
cis typo domin⁹ prædixerat. Perdix Hie.17.
fouit quę non peperit: fecit diuitias, b

&non in iudicio:in dimidio dierum ſuorum perdet eas: & in nouiſsimo erit inſipiens. Eſt enim (vt fertur) hæc perdici vafrities naturalis, vt comparis ſuæ oua furetur, & ſuper incubans adulterinos ex eis pullos educat: quos cùm ad paſtũ iam adultos impudica furatrix eduxerit, audita veræ parentis voce, omnes illos amittit: adulterina enim fure relicta naturali inſtinctu omnes peruolāt ad parentem. Sic omnino diabolo euenit apud Chriſtũ: creaturas quas non condidit furtim ſurripuit: homines quos non ipſe creat, in nido paradiſi repertos, nequiter ſibi & ſtultè vſurpauit: ſicut ipſe apud Eſaiam ſub Aſſur nomine, de ſuo iſto furto impudentius gloriatur, dicēs.

Eſa.10 c In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli terminos populorum, & principes eorum deprędatus ſum: & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes. Et inuenit quaſi nidum manus mea fortitudinem populorum: & ſicut colligũtur oua quę derelicta ſunt, ſic vniuerſam terram ego cõgregaui: & non fuit qui moueret pennam, & ganniret. Fouit ergo perdicis more ouà quæ non peperit: fecitq; ſibi ex alieno nido diuitias. Sed non in iudicio: quia nequiter & ſtultè ſurripuit eas. Quas tamen lõgo tempore ſibi retinuit, multisq; ſeculis tyrannicè poſſedit. An nõ eas ſe poſsidere putabat, cũ in montis culmine ad Chriſtum inſolẽter dicebat; Hæc omnia

Matth. 4.b tibi dabo, Hæc omnia dabis miſer? Feciſti tu illa? Nõ (inquam) fecerat, ſed furatus fuerat. Alienis ergo pullis nouercam ſe exhibens, coli ſe ab eis quaſi parentem adorariq́ue fecerat. Sed neq; parẽs erat, neque parẽtis viſcera erga miſeros exhibebat. Audita eſt tandem veræ parentis in orbe vox, ore apoſtolico pertonantis, & pullis audientibus agnita, relictoq; ſtatim miſerabili fure, ad verum conditorem celeri omnes volatu iunguntur. Quàm cõfuſus, quã ſolitarius permanſit miſer, alienis filijs denudatus! Sed in nouiſsimo amplius inſipiens apparebit, quando ſubſannantibus & explodẽtibus cũctis, cum adulterinis pullis qui auolare noluerunt, præcipitabitur in infernum. Non mirum igitur, ſi tanta celeritate ad proprium dominũ & parentem orbis terrarum cõuerſus eſt, qui ſub crudeli tyrãnide tot ſeculis miſerabiliter detinebatur captiuus, neque hanc ipſam captiuitatem agnouerat, donec euãgelica tuba veluti excitatus, ab ignorantiæ ſomno reſipuit, & vbi eſſet agnouit. Sic enim in pſal. ſcriptũ eſt. Reminiſcentur, & conuertentur ad dominum vniuerſi fines terrę: & adorabunt in conſpectu eius vniuerſæ familiæ gentium. Redibunt (inquit) ad ſe, & conuertentur: quaſi enim extra ſe, & à ſuis ſenſibus alienatę fuerant, cùm ſtatuis lapideis & ligneis, diuinum exhibebant honorẽ. Sed Deo exterius vocante, & interius illuminante, torpore relicto, redeuntes ad cor, ad verum factorẽ & creatorem ſuum conuerſi ſunt. Tanta autem fuit vbiq; celeritas cõuerſionis, quanta præceſſerat ignorantiæ tenebra. Quippe ſicut tenebræ eius, ita & lumẽ eius. Vndequa- ps.138

tuordecim ferè annorum ſpatio ab Rom.15 e

Hieruſalem vſque ad Illyricum, tã lato terrarum tractu euangelium Paulus repleuit, & innumeras vbiq; terrarum eccleſias cõſtruxit. Tanta erat in mundo auiditas libertatis, tanta vbique veritatis & ſapientiæ ſitis.

ſitis.Sufficiat hæc de mundi conuer
ſione dixiſſe, vt appareat ad quid
ſpiritus ſanctus aduenerit, & quem
hominibus fructum eius aduentus
attulerit.Reliquum eſt,vt quoniam
totius terræ nunc facies arida facta
eſt,& nos cum propheta quotidie à
domino eundem ſpiritum flagite-
mus,qui eccleſiæ ſuæ faciem, quam
mirabili decore depinxit, deforma-
tam diu,in priſtinam ſpeciem reno-
uet & inſtauret.Proh dolor, in quē
ſtatum hodie eccleſia redacta eſt
quantum à prima illa venuſtate de-
Thr.1.b generat? Verè, iuxta prophetæ vati
ciniū,egreſſus eſt à filia Sion omnis
decor eius,& omnis eius pulchritu
Hie.9.a do penitus immutata eſt. Quis da-
bit capiti meo aquā, & oculis meis
fontem lachrymarum,vt die ac no-
cte hanc filiæ populi mei contritio-
Thr.4.a nem deplorem? Quomodo obſcura
tum eſt aurum,mutatus eſt color o-
ptimus? Vbi eſt ille claritatis ſplen-
dor, caſtimoniæ nitor, deuotionis
candor, & omnis virtutis ornatus,
qui tunc vbique terrarum in eccle-
ſię facie rutilabat? Lapides ſanctua
Ibidē rij,viri religioſi,quos tunc deuotio-
nis cortina celabat, negotijs ſecu-
laribus implicati, diſperſi ſunt in ca
pite omnium platearum. Quocun-
que vadas,plena ſunt omnia mona-
chis: & qui cæleſti curiæ olim aſſi-
dui erant, principum hodie curias
implent. Filij Sion, prælati eccleſia-
rum,quōdam vitæ ſanctitate & mo
rum honeſtate inclyti,auro ſapiētiæ
primo veſtiti, quomodo reputati
ſunt in vaſa teſtea? quomodo ad ter
rena lucra, & temporales diuitias
ſuos oculos deflexerunt? Quid enim
aliud hodie quæritur ab epiſcopis,
niſi argentum & aurum? de anima-
rum verò ſalute vltima cura eſt. Ve
rè opus manuum figuli,quia nō iam Thr.4.a
ad eorum promotionem ſpiritꝰ ſan
ctus inuocatur,ſed principes exorā-
tur, & à rege propter obſequia &
amicitiam eliguntur epiſcopi: vnde
regis non Chriſti negotia agunt: ni-
mirum,quia regis factura ſunt,& o-
pus manuum figuli.Hinc epiſcopo-
rū cateruas in curia reſidentes quo-
tidie videas,eccleſias autem ſuis re- Ibidē
ctoribꝰ vacuas: ac propterea lamiæ,
id eſt hęretici, hodie nudauerunt
māmas,& lactauerunt catulos ſuos.
Quas non ita fortè nudaſſent,ſi præ-
latorum vigilantia in populo non
defuiſſet.Nota eſt Germanorū per-
ditio,quos impia lamia Lutherꝰ fœ-
tida lacte paſcit hodie, & depaſcit.
Sed & de populo Chriſtiano quid
expectandum eſt, ſi tales facti ſunt
proceres illius? Filia (inquit) popu Thr.4.a
li mei crudelis,quaſi ſtruthio in de-
ſerto.Non eſt qui egenorum neceſ-
ſitatibus prouideat, qui alienis mi-
ſerijs condoleat,& erga proximum
viſcera caritatis expandat. Omnes Phi.2.c
quærunt quę ſua ſunt, maiores de-
glutiunt & ſpoliant minores: rodūt-
que tributis & exactionibus ſubſtā-
tiam eorum, quibus ſe debuerant
præſtare patronos. Cui aſſimilabi-
mus principes iſtos, niſi ſtruthioni-
bus in deſerto, qui nimia crudelita-
te,etiam pignorum ſuorum deſer-
tores ſunt, & filios vteri ſui nutri-
re deſpiciunt? Durantur enim teſte
Iob ad filios,quaſi non ſint ſui.Talis Iob.39 d
eſt hodie populus Chriſtianus,talis
eſt familia Chriſti. Sed neque cleri
facies ſpecioſior eſt: candidiores o-
lim Nazaræi eius niue,nitidiores la Thr.4.c
cte, rubicundiores ebore antiquo,
ſapphiro pulchriores: at nūc deni- Ibidē b
grata eſt facies eorū ſuper carbones:
non ſunt agniti in plateis. Quomo-
do

do enim inter alios dignoſceretur, qui neque moribus, neque vita, neq; habitu, neque eloquio à reliquis de populo differunt? Nam ſicut populus hodie, ſic & ſacerdos. Vbi eſt illa ſacerdotum matura grauitas? ſpectabilis honeſtas? ſanctimoniæ candor? virtutis nitor? deuotionis feruor? & omnigenę doctrinæ mirificus ſplendor? Vbi ſapiēs? vbi ſcriba? vbi doctor paruulorum? Adhæſit lingua lactentis ad palatum eius in ſiti, paruuli petierunt panem, & nō erat qui frangeret eis. Ideo lamiarū lacte potantur: ideo qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. Defluxit popul⁹ in vitia, quia nō eſt qui coërceat eum. Multi prædicatores, & pauci qui prædicent vt oportet. Non deſunt qui prædicent verbo, ſed deſunt qui opere impleāt quod alijs prædicant: & viuēdo pręcedāt quos loquendo dirigūt. Deeſt etiam ille ſpiritus qui olim in ſanctis prædicatoribus elucebat. Emitte ergo illum domine, & creabuntur: & renouabis eccleſiæ tuæ faciē deformatam. Nouam obſecro ſobolem Deus in eccleſia tua ſpiritu tuo crea: nouos paſtores, nouos doctores, nouos principes, nouos populi tui rectores & ductores, qui eccleſiā tuam labentem erigāt: euerſam reficiant: inueteratam innouent, & in priſtinam pulchritudinem redigāt & inſtaurent. Quoniam apud inimicos tuos factus es hodie propter nos opprobrium vicinis tuis valde, & vituperatio commorātibus in circuitu. Sceleribus & peccatis noſtris blaſphemare fecimus nomen tuum inter infidelium gentes, & paganorum populos de lege tua fecimus malè ſentire, dum legi imputāt, quòd ſub lege populus malè viuit. Sed hoc

Oſee.4 b

Eſa.33 c

Thr.4 a

Ibidē

ps.30.

quod generaliter de eccleſia dictū eſt, poteſt etiam ad vnam quanque animam per ſe deriuari. Quid eſt enim anima ſine gratia, niſi terra ſine aqua? Vnde Propheta. Anima mea (inquit) ſicut terra ſine aqua tibi. Sterilis & arida, hiſpidoque deſerto ſimilis eſt omnis anima, quam tuus domine non rorat ſpiritus. Nullos virtutum germinat affectus: nullos bonorum operum producit fructus: cæleſtium gaudiorum fœcunditate nō viret: ſpiritualium deſideriorum germine non vernat: ſed velut arida terra, vacua germinib⁹ ſordet, & vertitur in ſalſuginē. Emitte igitur domine de cęlo ex nubib⁹ æternitatis tuæ pluuiam illam volūtariam, quam ſegregaſti hæreditati tuæ: rorem aquæ viuæ cui non communicat alienus: & hanc animæ noſtræ complue terram: vt grata tibi virtutum germina, placidos ſapientiæ flores, vernantes purpurantesq; charitatis roſas, humore ſpiritus fœcūdata valeat germinare. Ros enim lucis ros tuus, ſterilitatem auferens, fœcunditatem tribuens, mētem inebrians, amiſſumq; animæ virorem reſtituens. Hunc (inquam) tuæ benedictionis rorem, quo tuam hodie hæreditatem irrigaſti, in mētes noſtras emitte, & creabuntur in nobis affectus ardentes, deſideria viua, cogitationes flammātes, amores igniti, ſenſus cæleſtes, affectiones puræ. Hæc enim noua ſpirit⁹ ſoboles, hæc pulchra cordis generatio eſt, quæ iandiu, proh dolor, ablata & conuoluta eſt à me, quaſi tabernacula paſtorum. Reſtitue eam domine, viſita terrā cordis mei, & inebria eam: multiplica locupletare eam, riuos eius inebrians: multiplica genimina ei⁹, & in ſtillicidijs tuis lętabitur germinans.

ps.142

ps.106

ps.67.

Eſa.26 d

Sap.4 a

Eſa.38 c

ps.64

germinans. Pingueſcẽt ſpecioſa deſerti mei, & valles cordis mei abundabunt frumento: & campi tui replebuntur vbertate. Experiatur obſecro, in ſe anima mea, quod olim per prophetam tuum miſericorditer promiſiſti, dicens. Deſerta tua, & ſolitudines tuę anguſta erũt, præ habitatoribus tuis. Et adhuc dicent in auribus tuis filij ſterilitatis tuæ. Anguſtus eſt mihi locus: fac ſpatiũ mihi, vt inhabitem: & dices in corde tuo, quis genuit mihi iſtos? Ego ſterilis & non pariens, tranſmigrata & captiua, & iſtos quis enutriuit? Ego deſtituta & ſola, & iſti vbi hic erant? Vtinam domine, vtinam, hac tam decora ſobolis generatione anima mea ſic ſcaturiat, & hac filiorũ ſuorum multitudine ſic prematur, vt capere nequiens dulciter affligatur: & præ numero & abũdantia tota pereffluat & rumpatur: effluat in laudes, rumpatur in eceſtaſes. Felix anima quæ ſpiritu tuo ſic fœcundatur, & cæleſti progenie ſic repletur. Sed non ſimplicem tantum, ſed triplicem à domino ſpiritum cũ propheta poſtulare debemus. Spiritum ſcilicet rectum, ſpiritum ſanctum, & ſpiritum principalẽ. Ita enim ait. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. Ne proijcias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi lętitiã ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Tria nanq; in nobis ſunt, quæ ſpiritu Dei maximè indigent reformari: intentio, affectio, operatio. Ad hæc igitur tria triplicem à domino ſpiritum poſtulamus. Rectum, qui dirigat intentionem: ſanctum, qui mũdet affectionem, principalem, qui firmet operationem.

Eſa.49. c

Pſ. 50.

Intentio per ſpiritum illuſtrantem in Deum, velut ſagitta in ſignũ plenè dirigitur, quando in omnibus quæ agimus, ſoli Deo placere curamus. Sed quid proderit quòd bona prætendimus, ſi ab intentione recta per affectum deuiamus. Corrupta enim affectio intentionem rectam non ſinet illuc peruenire, quò tẽdit. Ideo ſpiritui recto ſpiritus ſanct⁹ adiungitur, vt ad bonum quod ratione prætendimus, voluntate afficiamur. Sicut alibi idẽ pſalmographus ait. Voluntaria oris mei beneplacita fac dñe: id eſt, fac vt cordi meo placeat, quod ex ratione os approbat: & voluntas amplexetur, quod ratio recta dictat. Hoc ſola ſpiritus ſanctificatione perficitur: dũ enim ſpiritus ſancti calore animus ſanctificatur, & purificatur à malis, hac ipſa puritate diſponitur, vt inhęreat bonis. Deus enim noſter (vt propheta inquit) ignis conſumens eſt: conſumens (inquam) cupiditates terrenas, vt afficiat ad cæleſtes. Sed neque ſic animus conſummatus euadet, niſi quod rectè intendit, & ſanctè concupiſcit, efficaciter exequatur. Audi ſuper hoc apoſtoli querimoniã. Velle (inquit) adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, ſed quod nolo malum hoc ago. Si Apoſtolus ita loquitur, quid nos homunculi dicturi ſumus? Infirmum ſe ad exequendum bona Apoſtolus deplorat, & nos fortes erimus? Ad hoc ergo ſpiritum principalem ſuppliciter flagitemus: vt iam quidem rectè prætendentes, ac bene volentes ſua virtute roboret ad opus: vt quod ardenter deſideramus, efficaciter impleamus. Eſt enim ſpiritus domini velut obſtetrix quædam animæ

Pſ. 118.

Dañ. 4 d. & Hebrę. 12 g

Rom. 7. c

mæ, pios eius affectus educens in lucem: vt quos ipſo eam fœcundante conceperat, ipſo obſtetricante parturiat. Sæpe enim (vt propheta
Eſa.37 a loget) veniunt filij vſque ad partum, & heu propter ſpiritus abſentiã non eſt virtus in parturiente. Qui ope-
ps.50. ratorius ſpiritus meritò principalis vocatur, quia in eo maximè vita cõſiſtit. Ex operibus enim, & non ex ſo lis affectibus iudicabitur quiſque: ſi-
Iob.34 b cut ſcriptum eſt. Opus hominis red det ei. Et iterum. Qui reddet vnicui
Rom.2. a que ſecundum opera ſua. Væ anima
Matth. 24.b bus prægnantibus, væ etiam abortãtibus, in illa die quæ cum ſuis fœtibus damnabuntur. Tribus ergo viribus noſtris, intellectui, voluntati, & ſenſui, triplicem à Deo ſpiritum requiramus. Rectum intentioni: ſanctum affectui: principalem operatiuæ virtuti: rectum, vt illuminando dirigat: ſanctum, vt inflammando afficiat: principalem, vt roborando confirmet. Non quod ſpiritus ſancti perſonam diſtingamus, ſed munera eius & functiones diſcernimus: lumen ſcilicet, calorem, & virtutẽ.
Luc.11a Et vide, ne fortè iſti ſint tres panes, quos iuxta euangelicam parabolã monemur petere ab amico: ſcilicet ſcientiæ, caritatis, & fortitudinis: quibus infirmitas noſtra, ſecundum omnes ſuas vires, reficitur, ne deficiamus in via. Quãuis Eliſeum prophetam, non triplicem, ſed duplicẽ
4.reg.2 b tantum ſpiritum Eliæ legimus poſtulaſſe: pro eo, vt exiſtimo, quia ex illo duplici tertius regulariter oriatur. Amor enim lumine formatus, vix vnquam poteſt eſſe otioſus. Sed quia non niſi in vaſe mũdo ſpiritus puritatis recipitur, ideo ante ſpirit⁹
ps.50. petitionem præmiſit: cor mundum crea in me Deus: & bene crea, hoc enim ſorde vitiorum penitus tabidum & infectum, quis poterit emũdare? Quis (inquam) poterit facere Iob.14. a
mundum de immundo conceptum ſemine, niſi tu qui ſolus es, ſolus potes & vaſculum cordis mundare, & ſpiritus liquorem infundere? Sicut concinnè ſatis per alium prophetã promittis. Dabo vobis cor nouum, Ezech. 36.c.
& ſpiritum nouum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meum ponam in medio veſtri. Ita nunc domine, ita fac cum ſeruo tuo, ſecundum miſericordiam tuam. ps.118.
Quid enim aliud cupio aut requiro abs te, niſi ſpiritũ tuum domine? Petat alius diuitias, delicias, honores, & dignitates: exoptet ſibi ſapientiam, eloquentiam, prophetiam, ingenium, aut quæuis alia clariora chariſmata: ego ſpiritũ ipſum mihi volo, & exopto iſtorũ omnium largitorem. Vanus nanq; eſt omnis homo, quem non inhabitat ſpiritus Dei: at vbi ſpiritus Dei 1.cor.12 a
adeſt, deeſſe quid poteſt? Spiritus operatur omnia in omnibus: ſpiritus 1.cor.2c
ſcrutatur ſecreta Dei: ſpiritus loqui 1.cor.1.c
tur myſteria: ſpiritus docet omnẽ Ioã.16c
veritatem: ſpiritus teſtimoniũ perhibet ſpiritui noſtro quòd filij Dei Rom.8. c
ſumus: ſpiritus adiuuat infirmitatẽ Ibidẽ
noſtram: ſpiritus interpellat pro nobis, & clamat, Abba pater: & ſi in Ioã.16b
peccato ſumus, ipſe nos arguit de peccato: & ſi in ſeruitute, ipſe liberat de ſeruitute: quia vbi ſpirit⁹ dñi, 2.cor.3. d
ibi libertas. Spirit⁹ itaq; noſter eſt paracletus, patron⁹, doctor, aduocat⁹, ductor, & cuſtos. Deniq; ſpirit⁹ tuus bonus deducet me in terram rectã, ps.144.
terram deſiderabilem, terram lacte Nume. 16.b.
& melle manantem, terram viuentium: in qua cum patre & ſpiritu ſancto,

ſto, viuis & regnas in ſecula ſecu-
rum. Amen.

IN FESTO SANCTAE Trinitatis. Ad Philippum Hiſp. Principem, Concio prior.

THEMA.

¶Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt in cælo: pater, verbum, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. Ioann. in prima epiſtola canonica, cap. vltimo.

QVi profundum fluuium, aut aquis torrenteq; vadũ periculoſum pedes trãſiturus eſt, multa in primis ſolet cauere: Primũ nõ ſe proijcit temerè in aquas, ſed pedetentim cum multo timore & prouidentia pertranſit. Secundò non fidens ſoli viſui, baculum quo metiatur altitudinem aquarum aſſumit, quo etiam greſſus regat, ne forte fouea occulta & latenti mergatur. Tertiò ſi de nocte traijciendus eſt fluuius inũdãs, vt ex ripa ei incendatur lumen curat, quo ipſum vadum appareat: In
Eze.47 a Ezechiele legimus fluuium quendam ampliſsimum de templo egredientem, per quem angelus prophetam deducebat, & menſus eſt mille cubitus, & traduxit illum vſque ad talos: & rurſus menſus eſt mille, & traduxit illum vſque ad genua: & rurſus menſus eſt mille, & traduxit illum vſque ad renes: & menſus eſt mille, torrentem quem non potuit tranſire: quoniã intumuerunt aquæ torrentis. Torrens iſte qui exiuit de templo, id eſt pectore ſaluatoris, ſacra doctrina eſt: in qua ſunt quędã facilia & leuia de moribus, & de virtutibus, de vitijs & peccatis: quædã profundiora de creatione, de gubernatione, & de prouidentia dei: quędam adhuc profundiora & altiora, de myſterijs redẽptionis, & figuris eorũ: quædã profundiſsima, altiſsima, impertranſibilia, quale eſt hoc myſteriũ de quo tractare debemus. Hodie nanque Princeps ſereniſsime, pelagus profundum & abyſſum magnam intraturi ſumus: locuturi ſumus non de moribus, nõ de vitijs & virtutibus, non de rerum natura & eius creatione, non de cælo & aſtris, aut motu cælorum, non de animalibus & plantis, non de veteris teſtamenti figuris, ſed de omnium rerum primo principio: de naturę artifice, & potentiſsimo conditore: de illo ſecretiſsimo & impenetrabili diuinitatis arcano, & profundiſsimo Trinitatis myſterio. O altiſsima materia, & quis audebit pelagus tãtum intrare? In hoc lacu profundiſsimo plurimi periclitati ſunt: in hoc perijt Arrius: in hoc Sabellius, Manicheus, Photinus, & innumeri hæretici perierunt. Quia incautè intrauerunt, in hoc pelago magnę ſuſcitatę ſunt tempeſtates in eccleſia: adeò
vt nauicula Petri valde periclitata, Matth.
& penè ſubmerſa ſit. In eo ergo nos 8.c
ſenſim & pedetentim intremus, nõ temerè nos proijciamus, ſicut illi:
Vnde pſal. Accedite ad eum & illu- ps. 35.
minamini. Ber. Ne irruatis, ne ob-
ruamini: nam ſcrutator maieſtatis, Prouer.
opprimetur à gloria: ſicut qui nimis 25.d.
attentè reſpicit ſolem non illuminatur, ſed cęcatur. Cum baculo etiam

fidei

fidei intremus, qui præcedat nos: ne fidamus viſui noſtro, ne præceamus ante baculum. Fides præcedat, ratio ſequatur: intellectus ne præeat, ſed ſequatur fidem. Quia ſcriptum eſt.
Eſa.7.b ex verſione ſeptuagi-ta Niſi credideritis, non intelligetis. Oportet ergo credere, ad intelligẽdum: & non intelligere, ad credendum. Si credideris firmiter ſine ratione, mira intelliges de diuinis ſecretis, mira etiã loqueris: ſicut ſcriptum eſt.
ps.115. Credidi propter quod locutus ſum. Noli ergo prius intelligere, vt credas: ſed prius crede vt intelligas. Magna quippe ſtultitia eſt, velle myſteria fidei ratione comprehẽdere. O cæca ſuperbia, vt vilis vermiculus & formica de terra, vaſculo modico ſui intellectus, Oceanum diuinitatis velit concludere, et pugillo comprehendere vniuerſitatis authorem. Quæ in proſpectu ſunt videmus cum labore, ait Sapiens:
Sap.9.d quæ in cælis ſunt quis inueſtigabit? Exiguas creaturas quas videmus non intelligimus, & abſconditam deitatis abyſſum volumus intelligere? Et quoniam nocte profunda ambulamus, poſtquam peccato parentis, ſpiritualis intelligentiæ lumen amiſimus, obſecremus aliquem de ripa ſecuritatis, & gloriæ, qui iam vadum tranſiuit, & periculum euaſit, vt nobis accendat lucernam ad oſtendendum vadum iſtud, et lumẽ ad intelligendum, & gratiam ad loquendum imploret. Sed quem potiſſimum obſecrabimus, niſi illam virginem puriſsimam, de qua ſcriptũ
Prouer. 31.c. eſt: Non extinguetur in nocte lucerna eius. In illa quippe tempeſtate paſsionis filij eius benedicti, omnes lucernæ apoſtolorũ vento illo perſecutionis valde obtenebratæ ſunt, fides virginis ſola inter illos permãſit, ardens & lucens. In tota nocte vitæ præſentis, à principio ſuæ conceptionis vſque ad mortem, qua venit ad diem claram, toto vitæ ſuæ tẽpore lucerna & fidei & gratię collatæ nullo turbine, nulla tempeſtate extincta eſt, ſed ſemper lucida & clara permanſit. Ad hanc ergo virginem accurrẽtes, gratiam poſtulemus, offerentes ei ſalutationẽ angelicam.

¶ Duo dicenda ſunt themati propoſito conſentanea. Primò de Trinitatis myſterio: ſecundò de eius teſtimonio. Vtrunq; tangitur in themate. Primum cùm dicitur, hi tres vnũ ſunt: ſecundũ cùm dicitur, tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, &c. De priori in hac concione dicetur: de ſecundo autem in ſequenti.

¶ A principio mundi grãde fuit hominibus deſiderium, & naturalis quædam ac vehemens inclinatio, noſſe primum illud principium, & rerum omnium conditorem, quem vocamus Deum: qualis ſit, cuius ſit cõditionis et naturę, & meritò: quid enim optabilius, quid dulcius homini, quàm noſſe artificem et conditorem ſuum? Si enim imago pulcherrima à pictore aliquo depicta, capax eſſet ſenſus & intellectus, quid magis optaret, quàm agnoſcere et videre pictorem ſuum, et ipſum totis viribus ſuis benedicere et laudare? et multo amplius ſi ad eius ſimilitudinem depicta eſſet. O pictor noſter, ô artifex mundi, omnia tua opera corporalia obiecisti nobis, et te ipſum abſcõdiſti, vbi quæremus te?
Iob, ſi ad orientem iero nõ apparet; Iob.23.
ſi ad occidentem non videbo eum. b
Poſuiſti tenebras latibulum tuum. ps.17.
Video cælos tuos, video ſtellas, maria, terram, opera digitorum tuorũ, Psal.8
opera eximia, opera præclariſsima,

artificem

artificē verò nō video, quē maximè videre deſidero. O noctē, ò tenebras ò peregrinationē, ò exiliū intolerabile, ò abſentiā cōditoris duriſsimā.
ps. 41. Pſal. Fuerūt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, dū diciturmihi quotidie: vbi eſt deus tuus: Nō enim opera eiꝰ videre cupio, ſed artificē. Quoniā ſicut ait Aug. Beatꝰ qui te videt, etiā ſi cætera nō videat: qui autē te & alia videt, non ideo beatior eſt. Deū nāq; eſſe per ſe notiſsimū eſt: omnia nanq; hoc teſtātur. Clamat cęlū, clamat terra, clamat ſol & aſtra, quoniā
ps. 99. ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Vnde neq; eſt, aut vnquā fuit gēs adeò barbara, ruſtica & bruta, quæ nō haberet & coleret deū aliquē: quoniā deū eſſe, omnis gēs, omnis mūdus agnoſcit, quaſi hanc veritatē ipſa natura mōſtrante. Sed qualis ſit iſte deus, cuius naturę, cuiꝰ cōditionis, & qualitatis, corporeꝰ an incorporeꝰ, vnus vel plures, viſibilis aut inuiſibilis, æternus aut corruptibilis, productus vel improductus, & quomodo omnia diſponat vel gubernet, & de eiꝰ prouidētia & ſapiētia, etſi ſūt plures, an ęquales vel inęquales, & de eorū dominio & iuriſdictione, & cōuerſatione, & vita, hoc latet: hoc arcanū ſecretiſsimū eſt & abſcōditum ab oculis mortaliū: hoc eſt quod omnes homines tā ardēter ſcire cupiūt ab initio. O quātū in hoc inquirēdo & inueſtigādo illi antiqui philoſophi & ſapiētes, qui mūdi magiſtri & doctores ſe eſſe profitebātur, deſudauerūt, diuitias & delicias mundi, & hominū ſocietates deuitātes, & cōtemnētes, vt huic ſerutinio vacarēt, & abſcōditū intra creaturarū nebulā reperirent. Sed quātus eſt humanꝰ intellectus, quanta rationis perſpicacia, & ingenij acumē, ad tātū arcanū perſcrutādū: Laborauerūt, ſudauerunt tota vita, ſed fruſtra. Defecerunt ſcrutātes ps. 63.
ſcrutinio. Vanū quippe erat eis ante ps. 126
lucē ſurgere. Ante illā dico lucē quę
illūminat omnē hominē venientē in Ioā. 1. a.
hūc mūdū. Quoniā hæc veritas, hoc arcanū nō rationis ſcrutinio, nō intellectꝰ lumine, ſed diuina ſolū reuelatione manifeſtādū erat. O bone Ieſu, quātas & quā ridiculas inſanias & ſtultitias de deo ſēſerūt & docuerūt. Verè, dicētes ſe eſſe ſapiētes, ſtulti facti ſūt. Pudet referre ineptias pueri- Rom. 1. c
les illorū deorū quos colebāt gētilitas: legatur Augu. de ciuitate dei: & Auguſ. 4. de ciuitate Dei. c. 8
vt vnū de multis dicā, quid puerilius, quid ſtultius, quā ponere tot deos & deas pro ſegetibꝰ ſolis, ſicut ponebat populꝰ ille Romanus, qui omnibꝰ imperabat? Scilicet Seiā, Segetā, Proſerpinā, Nodotū, Volutinā, Patelenā, Hoſtilinā, Florā, Lacturciā, Matutā, Rūcinā, Tutilinā: quaſi nō potuerint vnū deū inuenire, cui ſemel ſegetes cōmēdarēt, partitis muneribꝰ vni ſata cōmittebāt: alij ſegetē prodeūtē: alij creſcētia germina: alij nodos: alij folliculos: alij ſpicā patētē: alij ariſtis ſe ęquātē: alij florentē: alij lacteſcētē: alij matureſcentē: alij meſſē: alij frumentū, vt tutò ſeruarēt. O miſerādā inſaniā tantę cęcitatis & tenebrarū. Sed & cultus, & ſacrificia turpiſsima erāt. Erat nāq; in hoc tāta varietas, vt vnaquęq; prouincia proprios haberet deos, varioſque cultus, varios ritꝰ, & varia ſacrificia: vt liquidò cōſtaret, in tāta varietate nō poſſe cōſiſtere veritatē. In hac profūda cęcitate & tenebris, per quinq; mille annos, & ampliꝰ ferè, totus mūdus permāſit: ſicut apoſtolꝰ ait. O grādis dei Rom. 1. c
ſeueritas, ò terribilis vltio peccati. Pauciſsimi autē ex illis philoſophis, inſtinctu diuino, vt exiſtimo, magis

T quam

quã ſtudio, à lõge aliquid de hoc ſa-
cratiſsimo arcano attigerunt, ſicut
fuit ille Socrates, qui pro vno deo in
terijt bibita cicuta apud Athenas: &
Ariſto. qui vnũ naturæ deũ & princi
pẽ aſſeruit: & Plato ille, vocatus diui
nus, qui licet poſuit plures deos crea
tos, id eſt angelos, ſicut & in pſal. di
pſ.49. cit, deus deorũ dñs locut⁹ eſt, vnũ ta
mẽ poſuit verum Deũ, omnium cõ
ditorẽ. In quo etiã neſcio quo inſtin
ctu poſuit quandã Trinitatẽ, ſcilicet
ipſum per ſe eſſe: id eſt eſſe primũ: &
ipſum verbũ, ſiue filiũ dei, ſiue men
tẽ, ſiue mundum exẽplarẽ, & idealẽ:
& tertio loco animã mundi. Vnde &
trinitas Arriana parũ à trinitate Pla
tonica differebat: neq; parũ nocuit
Arrianis eſse Platonicos. Mirum de
iſto philoſopho, qui tãtum attigit de
hoc myſterio, vt dicat Augu. ſe in li
bris Platonicis legiſſe totum illud
Ioã.1.a. principiũ Ioãnis, In principio erat
verbũ, & verbũ erat apud Deum, &
Deus erat verbũ, licet alijs verbis. Et
quid mirũ de iſto philoſopho, cùm
Hermes Triſmegiſtus Platone mul
tò antiquior, librũ ſcripſerit de ver
bo perfecto, quẽ ego legi: in quo di-
xit. Monas genuit monadẽ, & in ſe
reflexa produxit ardorẽ. Quid am-
pli⁹ de Trinitate diceret Augu. An
putamus eos ſolo lumine naturali
hæc attigiſſe, & non potius inſtinctu
quodã diuino hęc ſenſiſse? quia viri
boni erãt, & ſtudio perquirẽdæ veri-
tatis intẽti, ſicut Sibyllæ, quę multò
maiora dixerũt, lumine quaſi ꝓphe
tico. Vnde Augu. de Virgilio ſentit,
nõ niſi inſtinctu dei dixiſse, iam no
ua progenies cęlo demittit alto, &c.
Ioã.11.f licet neſciẽs quid diceret, ſicut Cai-
phas. Qui philoſophi licet de verbo
diuino plurima dixerũt, defecerunt
tamẽ in tertio ſigno, id eſt in cogni-
tione ſpirit⁹ ſancti, ſicut Magi Pha- Exo.8.c
raonis, vt refert Aug. in libro quæ-
ſtionũ ſuper Exodũ. Talis ergo fuit
gẽtilitas. ¶ In populo autẽ Hebręo
à Deo electo & illuminato, de hoc
myſterio hoc ſolũ innotuerat, quod
dicitur, Audi Iſrael, dñs deus tuus v- Deu.6.a
nus eſt. Neq; ex ſapiẽtibus, & legiſpe
ritis, & ſcribis quiſquã erat, qui aliud
ſciret, aut pluralitatẽ aliquã in diui
nitatis natura ſuſpicaretur, præter
paucisſimos Dei amicos, quibus pro
pter amicitiã & familiaritatẽ, de⁹ vt
maximũ & præclariſsimũ donũ Tri
nitatis arcanũ reuelauerat: et ꝙ in il
la vnitate & ſimplicitate deitatis,
quã lex proclamat, aliqua eſset plu-
ralitas demõſtrauerat. Neq; hoc æ-
qualiter omnib⁹: priorib⁹ enim illis
patriarchis generaliter, & confuſẽ
hoc expoſuerat: ſicut ipſe dicit, Ego
dñs qui apparui Abraam, Iſaac & Ia Exo.6.a
cob in deo omnipotẽti, & nomẽ meũ
Adonai nõ indicaui eis. Quòd nõ de
nomine illo altiſsimo tetragrãma-
tõ, ſed de illo de quo dñs ait, Pater Ioã.17.a
manifeſtaui nomẽ tuũ hominib⁹, in-
telligẽdum exiſtimo. Nã licet agno-
ſcebãt Trinitatẽ in diuinis, nõ tamẽ
perſonarũ proprietates, origines, &
relationes, & nomina propria, quæ
poſteri cognouerũt. Vnde ipſe Da-
uid de ſeipſo ait. Super ſenes intelle pſ.118.
xi, quoniam prę omnibus clarius de
hoc myſterio locut⁹ eſt, proprijs no
minibus, nominãs perſonas, dicẽs in
pſal. Verbo dñi cæli firmati ſunt, & pſ.32.
ſpiritu oris eius omnis virtus eorũ.
Et in alio pſal. Domin⁹ dixit ad me,
fili⁹ meus es tu, ego hodie genui te. Pſal.2
Quid amplius euãgeliſta diceret: Sic
etiam Eſaias, & alij prophetę poſte Eſa.6.a. & 48.c.
riores, hoc intellexerunt: ſicut ait
Grego. Creſcẽte tẽpore, creuit noti
tia veritatis. Quãti putas æſtimabat
Dauid

Dauid hanc creatoris ſui notitiam?
quomodo de huius tam alti ac mirifi
ci myſterij ſapiẽtia gloriabatur? Plꝰ
certè quã de regno, & de omnibꝰ di
uitijs, & omni gloria mũdi. Propter
ps.50. quod dicebat. Incerta & occulta ſa-
piẽtię tuę manifeſtaſti mihi. Gratias
Ioã.1.a. tibi Ieſu, gratias tibi lux vera, quę il
luminas omnem hominẽ venientẽ
in hũc mundũ. Tu nobis hoc arcanũ
publicaſti, & notum feciſti deus ho
minibus. Ecce iam bubulcus, & ru-
ſticus manu tenens aratrum & pa-
ſtor ouium cuſtos, & agricola ſege-
tes metens, nouerunt hoc ſecretum,
quod tũc ſolis amicis tuis pro dono
maximo reuelaſti. Si quęras ab agri
cola, à paſtore & bubulco, dic mihi
quid ſentis de Deo? Deus (ait) eſt pa
ter, & filius, & ſpiritus ſanctus, tres
perſonæ, & vnus Deus. O admiran
dam gratiã. Hiero. Hoc doctus Plato
neſciuit, hoc eloquẽs Demoſthenes
ignorauit. Vnde & ipſe dñs gratias
agẽs patri, pro tãto beneficio, eleua-
Matth. tis oculis in cęlũ, ait. Cõfiteor tibi do
11.d. mine pater, rex cæli & terræ, qui ab-
ſcondiſti hæc à ſapientibus, & reue-
laſti ea paruulis: ita pater, quoniã ſic
fuit placitum ante te. Et vt ſcias quia
de reuelatione huiꝰ myſterij loqui-
Ibidẽ tur, adiungit. Nemo filium nouit, ni
ſi pater: patrẽ autem nemo nouit ni
ſi filius, & cui voluerit filius reuela-
re. Ex quo etiã colligitur, ꝙ ex ſola
reuelatione hoc myſterium potuit
innoteſcere. Vnde cũ Petrus inter-
Matth. rogatus reſpondiſſet, Tu es Chriſtꝰ
16.c. filiꝰ Dei viui: audiuit à domino, Bea
tus es Simon Bariona, quia caro &
ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater
meus qui eſt in cælis. Ac ſi diceret.
Non tibi hoc mater ſynagoga, non
ſacerdotes & ſcribæ, ſed ſolus pater
meus de cælo reuelauit. Beatus pro
tanto dono, quia hoc myſterium a-
gnoſcere meruiſti. Non itaq; ratio-
ne, non ſtudio, non experientia vel
aliquo alio lumine naturali, ſed ſo-
la reuelatione Ieſu Chriſti hoc inno
tuit mundo: & mundus à tali magi-
ſtro cognouit Deum ſuum, quis eſ-
ſet, qualis eſſet, & quomodo eſſet:
adeò vt nihil reſtet, niſi videre eum.
O præclara notitia, o altiſsima ſapiẽ
tia, ſola iſta veritas, tres ſunt qui te-
ſtimonium dant in cælo, pater, ver-
bum, & ſpiritus ſanctus, & hi tres v-
num ſunt, præualet toti ſapientię
mundi, pluſquã omnis philoſophia,
& omnis aſtrologia, & omnis alia
vel naturalis vel ciuilis ſciẽtia: quia
vtilius & optabilius eſt noſſe creato
rem mũdi, quã noſſe motus cælorũ,
virtutes aſtrorum, herbarum, & ani
maliũ naturas, & omnes creaturas.
Vnde dominus. Hæc eſt vita ęterna, Ioã.17.a
vt cognoſcant te verum Deum: &
quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ. Sine alijs
ſcientijs ſaluari poteſt homo: ſine
hac nõ eſt ſalus. Hæc ſapiẽtia omni-
bus hominibꝰ iam neceſſaria eſt ad
ſalutẽ: ſine hac notitia poſt promul-
gatum euangeliũ, nullus ſaluabitur:
ſed ſicut ſcriptũ eſt, ignorãs ignora 1.cor.14
bitur. Vnde in ſymbolo. Hæc eſt fi- g
des catholica, quã niſi quiſque fide-
liter firmiterque crediderit, ſaluus
eſſe non poterit. Nam ſine fide, im- Heb.11.
poſsibile eſt placere Deo. Hæc veri- a
tas totius fidei vnica baſis & firma-
mentum eſt: quicquid de fide tene-
tur, hoc vnico fundamẽto ſolidatur.
Si Trinitatem neges, filium Dei in-
carnatum, natũ, paſſum, reſurrexiſ-
ſe, aſcendiſſe, & cæteros omnes fidei
articulos quomodo credes? Vnde
Augu. loquens de Trinitate, ait. Ni-
hil difficiliꝰ quęritur, nihil fructuo-
ſius inuenitur, nullibi periculoſius

erratur. Et propterea hæretici qui in hoc articulo errauerunt, cæteris peiores fuerũt, quia totam fidẽ radicitus euellebãt. Quia igitur altiſsimũ hoc Trinitatis myſteriũ ſola Dei reuelatione mũdo innotuit, ideo ſũmè colẽdum & venerandũ, piè credendum eſt, non temerè diſcutiendum, neq; curioſè perſcrutandũ: id enim ſolũ in hac parte cognoſcere poſſum⁹, quod de ſe diuina clemẽtia reuelare dignata eſt. Vnde mea quidem ſentẽtia, ſanctius multò, & magis piè doctores antiqui de hoc myſterio tractauerũt, quã aliqui ex recẽtioribus, qui dũ multa ſubtiliter diſquirũt, hãc ſacratiſsimã veritatẽ inuoluunt, potius quã exponũt. Quos benè diuus Ambro. ab hac ſubtili perſcrutatione compeſcere debebat, di

Eſa.53.c cẽs: Sanct⁹ propheta ait, generationẽ eius quis enarrabit? & tu enarrare cõtendis? Et magnus ille doctor Auguſt. qui cũ de hac ſuperbenedicta Trinitate in ſermone diſſereret, nomẽ vnum quo tres perſonę illæ appellarẽtur perquireret, ingenuè reſpõdet, neſcio: & liberè me neſcire profiteor: quod Chriſt⁹ voluit indicare, hoc ſolũ ſcio. Augu. fatetur ſe ignorare quod reuelatũ nõ eſt, & tu innumera de Trinitate ſecreta quæ reuelata nõ ſunt explicare præſumis? & nõ attendis ſcripturã, in qua dñs hanc temerariã præſumptionẽ, & ſuperbũ ſcrutiniũ, per prophetã

Eſa.6.a. cohibet? Nam cũ Eſaias propheta dominũ ſedentẽ ſuper ſoliũ excelſum, & eleuatũ vidiſſet, & ſeraphim clamãtia, ſanctus, ſanctus, ſanctus, dñs Deus exercituũ audiſſet, protin⁹ di

Ibidẽ ctũ eſt ei: vade, & dices populo huic, audite audiẽtes, & nolite intelligere: & videte viſionẽ, et nolite cognoſcere. Ac ſi diceretur mũdo. Nolite mortales ſecretum hoc ſcrutari myſterium: hoc nolite ſapere: nolite intelligere: audite audiẽtes, & ſolũ credite: nã hoc vobis proderit ad ſalutẽ: credere enim pietatis eſt, velle ſapere temeritatis. Vnde Bernar. Scrutari Trinitatẽ ſumma peruerſitas eſt, credere Trinitatẽ ſalus animarũ eſt: videre Trinitatẽ ſũma felicitas eſt. Et Augu. in ſermone Trinitatis. Rogo vos fratres, hoc maius inter nos certamẽ ſit, quomodo inueniemus, quomodo peccata noſtra plãgamus, quomodo aduerſarios ſuperem⁹: nã in die iudicij nõ damnor quia neſciui naturã creatoris mei, ſed quia nõ ſeruaui præcepta domini mei. Hæc itaq; cuſtodiamus, hæc ſciamus, & fidem Trinitatis ſyncera & firma mẽte teneamus: vt per hanc fidẽ, & mãdatorum obſeruantiã, ad claram & beatã illius viſionẽ & cõtemplationẽ pertingere valeamus cũ angelis, in cæleſti gloria. Ad quam nos perducat. Amen.

DE EODEM FESTO ſanctæ Trinitatis. Ad eundem Philippum Hiſp. Principẽ, Concio poſterior.

THEMA.

¶ Tres ſunt qui teſtimoniũ dãt in cælo: pater, verbum, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. Et tres ſunt qui teſtimoniũ dant in terra, ſpirit⁹, aqua, & ſanguis: & hi tres vnũ ſunt. Ioannes primæ epiſtolæ canonicæ cap. vltimo.

ANno ſuperiori corã ſereniſsima altitudine veſtra in concionem aſcẽdens, duo mihi dicenda

ex hoc themate propoſui, ſcilicet de Trinitatis myſterio, & de Trinitatis teſtimonio. Alterũ dixi, de altero di cẽdũ mihi, hodierna die eſt: de quo multa ſeſe offerũt tractãda. Scilicet de quo dat teſtimonium hæc ſpirit⁹ aquæ, & ſanguinis Trinitas, & quale eſt hoc teſtimonium, & quomodo tres vnum ſunt. Non dico, pater, & filius, & ſpiritus ſanctus: quia hoc fide credimus: ſed de ſecunda Trinitate, ſcilicet de ſpiritu, aqua, & ſanguine, quomodo hi tres vnum ſunt? Quid enim ſpiritui cum aqua? quid aquæ & ſanguini, cùm ſint tam diuerſa, & diſcrepantia? Videndũ eſt etiam, quomodo dant teſtimonium in cælo: nam vbi omnia patent oculo, quis locus eſt teſtimonio? In cęlo omnia vidẽtur, omnia in proſpectu ſunt in verbo: quid ergo opus eſt teſtimonio? Quòd ſi dicatur ſic intelligendum eſſe, quòd tres in cęlo dant teſtimonium non cælo, ſed mundo: quomodo ergo ſpiritus ſanctus qui eſt in cælo, tribus quæ in terra dant teſtimoniũ annumeratur, cùm non ſit de terra? Item quare verbum nõ annumeratur, cùm etiã dedit teſtimonium in terra ſicut ſpiritus ſanctus? Hæc concione præſenti declarabuntur, adiuuante Dei gratia: ad quã impetrandã virginis fauorẽ imploremus, offerẽtes ei ſolitã ſalutationẽ. ¶ Tres ſunt qui teſtimonium dãt in cęlo: de quo ex pręcedẽtibus & ſequẽtibus in litera notũ eſt. Ait enim, omne quod natũ eſt ex Deo, vincit mũdũ: & hæc eſt victoria quę vincit mundũ, fides noſtra. Et quis eſt qui vincit mundũ, niſi qui credit quoniã Ieſus eſt filius Dei? Et ſpirit⁹ teſtificatur quoniã Chriſt⁹ eſt veritas: neq; ſol⁹ ſpirit⁹ teſtificatur hoc; ſed tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cęlo, &c. Et tres ſunt qui teſtimoniũ dant in terra, &c. Si teſtimoniũ hominum accipimus, teſtimoniũ Dei maius eſt. Et ne dubitemus de quo teſtimonio loquitur, adiungit: quoniã hoc eſt teſtimoniũ dei quod maius eſt: quia teſtificat⁹ eſt de filio ſuo. Qui non credit filio, mendacẽ facit deum: qui non credit in teſtimoniũ quod teſtificatus eſt Deus de filio ſuo. Vides quã apertẽ oſtẽdit de quo dant teſtimoniũ, ſcilicet de fide catholica, & de eius fundamẽto in quo fundatur, ꝙ Ieſus eſt filius dei: ſuper quo fundauit eccleſiã ſuã, ſicut dixit Petro. Quaſi diceret, nõ puteris fidẽ catholicã fabulam aliquã eſſe deorũ gentiliũ, aut figmentũ Manichęorũ, aut inuentũ aliquod ſubtile & cõmentitiũ, aut Mahometicas nugas, & ſimilẽ cæteris legib⁹, aut ſectis, quas errore ſequitur mũdus: nõ eſt ſic, veritas firmiſsima eſt, fũdatiſsima, grauiſsimis teſtimonijs de cęlo & de terra corroborata. Quoniã tres ſũt qui de illa ſcilicet dant teſtimonium in cælo, & tres qui teſtimoniũ dant in terra. &c. Dicamus iam nũc quantũ indigeat fides teſtimonio: mox dicemus, quib⁹ teſtimonijs roborata eſt. Matth. 16. c.

¶ Inter omnia Chriſtianę religionis præcepta, nihil magis arduum, nihil difficilius quã fides: ne cõferatis ieiunia, continentiã, humilitatẽ, patientiã, mũdi contemptum, pœnitentiã, acerbitates omnes & cruces, omnia hæc in vnũ adiuncta, leuiora & faciliora ſunt quã fides. Nam iuſto & bono viro quies & ſolatium eſt, relinquere mũdum cũ ſuis diuitijs & delitijs: credenti futurã beatitudinem, & perpetuam illam gloriam, non eſt valde difficile. Nam quid leuius, quàm temporale bonum pro æterno, & exiguum pro eximio cõmuta

re?Et ſi quid difficultatis eſt poſſum
mihi perſuadere, & appetitib⁹ meis
inferre vim, ſed ſublimes illas & in-
acceſsibiles veritates fidei, quæ o-
mnem intellectum ſuperant, fir-
miſsimo ſenſu amplecti, et incon-
cuſſa fide tenere, id ſupra humanã
facultatem, & ſupra humanas vires
eſt. Nam exempli gratia, quòd deus
ſit trinus & vnus, quòd Deus homo
factus eſt; crucifixus & mortuus,
quòd virgo peperit, quòd corpus
Chriſti in ſacramento, & in quali-
bet parte hoſtiæ eſt, quòd corpus
in puluerem redactũ reſurget, quòd
ſupra ſolem fulgebit, quòd cælo car
neum & oſſeum corpus perpetuò
locabitur, & ibi erit vita perpetua
in corpore & anima, poſt reſurre-
ctionem: huiuſmodi veritates fidei
catholicas, quæ ſupra omnem intel
lectum & rationem ſunt, iniungere
homini arctiſsimo præcepto, vt mẽ
te amplectatur & teneat, & vt eas
firmiter & abſque vlla dubitatione
& ſcrupulo credat, & ſic teneat vt
pro illis mori paratus ſit, & omne ge
nus mortis potius ſuſtineat, quàm
vel modicum hæſitet aut dubitet,
& hoc ſub pœna ignis & damna-
tionis æternæ, ſicut in euangelio di
Mar.16 citur, Qui crediderit & baptizatus
c fuerit, ſaluus erit: qui verò non cre-
diderit condemnabitur: hoc, inquã,
omnium præceptorum Dei maxi-
mum & difficilimum. Quod enim
non capio, non intelligo, comprehẽ
dere non valeo, refugit ſenſus, ratio
non attingit, intellectus nõ aſſequi-
tur, iudicium remurmurat, quomo
do aſſentiam, quomodo amplectar,
quomodo cred[illegible]: Quòd ſi ſenſui meo
& intellectui interre voluero violẽ
tiam, vt renuens aſſentiatur: quò am
plius conabor, tantò minus adhære
bit, & minus credet: fides enim non
ſuſtinet violentiã. O rem terribilẽ
atq; ſublimem. Hinc accidit, vt qui
ex Iudaiſmo, vel ritu Mahometico
ad fidem Chriſtianam adulti adue-
niunt, Chriſtianæ vitæ ſtylum, con
uerſationem, & formam, cæremo-
nias, & cętera omnia quæ ad Chri
ſtianiſmum ſpectant facilè ſequan-
tur, fidem verò rariſsimè teneant:
faciliusque ab eis impetrabis, vt vi-
tam monaſticam, aut ſolitariam &
eremiticam cum omni aſperitate
degant, quàm vt fidei catholicæ, &
huiuſmodi articulis aſſenſum præ-
beant. Refugit enim intellect⁹ eorũ
catholicas veritates, neq; valet eas
capere: horret, reſilit ab eis: neq; ſic
poſſunt illum cogere ad credendũ,
ſicut voluntatem ad obediendum.
Adeò arduum & difficile eſt hoc
præceptum, vt niſi hominẽ interius
Deus adiuuaret, impleri humanis vi
ribus omnino non poſset. Et ideo
quiſquis fidem catholicam tenet ac
credit, Deo, non ſibi imputet quòd
Chriſtianus eſt. Vnde dñs in euan-
gelio. Nemo venit ad me, niſi pater Ioã.6.c
meus traxerit eum. Auguſt. Quid
eſt, nemo venit ad me? Id eſt, nemo
credit in me, niſi pater nõ ſolũ adiu
uerit, verumetiã traxerit. Vnde ſe-
quitur. Qui audiuit à patre meo, & di
dicit. Sicut Petrus, cui dictũ eſt. Bea
tus es Simon Bariona, quia caro & Matth.
ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater 16.c.
meus qui eſt in cęlis. Qui ſic (inquã)
audiuit & didicit, qui ſic illuminat⁹,
& inſtructus, & adiutus eſt à patre,
hic venit ad me: qui verò non audi-
uit, fruſtra conatur: nã per ſe ſuis vi-
ribus venire nõ poteſt. Donum Dei Eph.2.b
eſt fides, vt inquit apoſtol⁹, & nõ ex
vobis. Et iterũ. Vobis datũ eſt, vt nõ Phil.1.d
ſolùm in ipſum credatis, ſed & vt

pro

pro illo patiamini. Vides certè q̃ à ſe fidem non habet, ſed à Deo infuſam recipit intellectꝰ. Propter quod apoſtoli meritò ac ſapienter ſuppli-
Luc.17. b cant, domine adauge nobis fidem, ſcientes quia à ſe & per ſe habere non poſſunt. Ac ſi dicerent. Sequi te
Luc.22. c in omnibus parati ſumus, & tecum in tribulationibus permanere, vteſſ que poſſumus: fidem ipſe da, & quã dediſti adauge: nam hoc tuum eſt, nos ad id noſtris viribus valere diffidimus. O verè magnum ac neceſſarium fidei donum, ò mirandam illius virtutem, ò potentiſsimum glutinum, quo veritates illę ſublimes & excelſæ omnẽ rationem & iudiciũ ſupereminẽtes ac trãſcendentes, intellectui noſtro ſic imprimũtur, ad glutinantur vt ei cõnaturales & cõgenitę eſſe videantur. Sicut ſubtiliſſimæ membranæ ſcriptura mandata radi omnino non poteſt, rumpi poteſt charta, ſed non deleri: ſic omnino fidei virtute, ſublata omni illa repugnantia & reſiſtentia, hominis intellectus emollitur & delinitur, & in eo catholicæ veritates inſinuantur & inſcribũtur: vt nulla vi, nulla potentia, nulla argumentorũ ac rationum apparentia, nulla ſermonis ac perſuaſionis efficacia, penitus valeant aboleri. Quanta ſuſtinuerũt martyres? quanta paſsi ſunt
Heb.11. g ne fidem dererent? Ecce diſcerpti & dilaniati ſunt: potuit dira mors animam à corpore, ſed non fidem ab anima ſeparare, quia videlicet ſpiritus ſanctus in eorde eorum potenti eam virtute deſcripſerat. Magnum profectò miraculum, res tam diſſonas & diſcordes, tam indiſſolubiliter vnire: tres enim mirabiles vniones fecit Deus, vt inquit Bernardus, ſcilicet quòd humanitatem & diuinitatem vniuit in Chriſto: quòd virginitatem & maternitatem vniuit in Maria: quòd intellectum & fidem in Chriſtiano coniunxit. Grande miraculum, quòd in ſacramento altaris corpus tuum ſic aptaſti: ſed magnum quoque quòd me illud credere firma fide feciſti. Fidès ergo noſtra propter eius difficultatẽ interiori indiget adiutorio, quæ & propter eandem cauſam exteriori indiget teſtimonio. Nam ſi firmiſsimis teſtimonijs non fuiſſet exterius corroborata, quis vnquam hominum crediſſet? aut quomodo iuſtè damnaretur infidelis & paganus propter incredulitatem, ſi nullum de credendis teſtimonium accepiſſet? Vnde dominus in euangelio, de Iudæis ait. Si non veniſſem, & opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Qua enim ratione peccarent, non credendo quòd filius dei, & verus Deus ſum, ſi id operibus non probaſſem? At modò (inquit) excuſationem non habent de peccato ſuo, ſcilicet incredulitatis, quia potentiam & diuinitatem meam ſolidiſsimis teſtimonijs & miraculis cõprobaui. De quibus teſtimonijs pſal. Teſtimonia tua (inquit) credibilia facta ſunt nimis. Veritates quidem catholicę, ſublimes & excelſę valde, & ſupra omnẽ rationis & intellectus facultatem, & ferè incredibiles: ſed earum teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, quia fortiſsima, potentiſsima, vrgentiſsima, & euidẽtiſsima ſunt ſupra modum. Vincit teſtimoniorũ magnitudo articulorum credendorum difficultatem, vſque adeò vt nimis durꝰ ac pertinax ſit, qui poſt tantam teſtimoniorum ſyluam, & tam euidentiſsimarum

Ioã.15 d

Ps.92.

T 4 proba-

probationum apertiſsimam lucem, fidei veritatib⁹ credere renuat. Nec ei poteſt ſuffragari credendorum ſublimitas ne damnetur in iudicio, quę tã multiplici fuit ſuperata pro-
bationis teſtimonio. Nam licet fides ſuper rationem ſit, tamen rationa-
bilisſimum eſt vt tam atteſtatę veri-
tati credatur. Et quidem Deo ſinę teſtimonio credendum eſt: quid e-
nim poteſt dicere Deus, vt non di-
centis authoritas verbi ſuperet diffi
cultatem? Quid multum facis ò ho-
mo, ſi Deo credis quamuis ardua & difficilia dicenti? Nonne attendis quis eſt qui dicit? Quanta quotidie credimus difficilia creditu aſſeren-
tibus hominibus, de miraculis natu
ræ, quæ nunquam vidimus? de fon-
tibus, de piſcibus, de animalibus? Vt pote quòd delphinus infantem in-
equitantem vehat per mare, & de-
ducat ad littus: quòd baſiliſcus ſolo viſu homines interficiat: quòd lapis quidam ſemel incenſus diutiſsime ardeat, neque conſumatur: quòd ſa-
lamandra viuat in igne. Natura e-
nim (vt inquit Plinius) in ſuis ope-
ribus fide caret: ſed tamen credũtur à populo, quia referuntur in libris, propter ſcribentium authoritatem. Omittamus authores: quid obſecro altitudo veſtra ſe vidiſſe aſſereret, quod non ab omnibus ſtatim cre-
deretur, etſi arduum & difficile vi-
deretur? Et ſi quis forſitan aut diſsẽ
tiret, aut dicti rationem peteret, quã inurbanus & ruſticus haberetur, propter ſummam dicentis authori-
tatem? O homo regi aut imperato-
ri ſine teſtimonio credis, & non cre
dis Deo? Quę eſt omnis authoritas hominis ad authoritatem Dei? Vn-
de Ioannes in epiſtola. Si teſtimoniũ
1.Io.5.b (inquit) hominum accipitis, teſti-
monium Dei maius eſt. Exaggera quantumuis credibilium difficul-
tatem: certè exuperat ſupra modũ Dei authoritas vt credantur. Nõ di-
cimus tibi vt credas Paulo, vel Mat
thæo, vel Ioanni, Eſaiæ, vel Hiere-
mię, aut alteri apoſtolo, vel prophe
tæ, ſed Deo. Fides tua non alicuius hominis innititur authoritati, ſed
Dei: non enim vos eſtis qui loqui- Matth.
mini, ſicut ait dominus, ſed ſpiritus 10.c.
patris veſtri qui loquitur in vobis. Propter quod prophetę ſæpe repe-
tunt. Hæc dicit dominus, audite ver Hie.31.f
bum domini. Quaſi dicerent. Nõ no &b.
bis fidem adhiberi poſtulamus, non noſtra ſunt verba quæ loquimur, ſed Dei. Vnde apoſtolus locuturus
de ſacramento altaris, ego (inquit) 1.cor.11.
accepi à domino quod & tradidi vo c
bis. Et iterum. Dicit dominus, non 1.Cor.7
ego. Et iterum. An experimentum b
quæritis ei⁹ qui in me loquitur Chri 2.cor.13
ſtus? a
Si ergo Dei ſunt, & non homi-
nis verba, quæ in fide catholica tibi credenda proponuntur, quid mul-
tum eſt ſi ſimpliciter dicta, & nullo teſtimonio fulcita, credantur? Non-
nę impium & temerariũ eſt, à Deo dictorum ſuorum quærere teſtimo-
nium? Vnde dominus. Generatio Matth.
(inquit) praua & adultera ſignum 12.c.
petit. Et iterum increpans duritiam
Iudæorum ait. Niſi ſigna & prodi- Ioã.4.g
gia videritis, non creditis. Propter
quid Zacharias pater Ioannis taci- Luc.1.e
turnitate multatus eſt, niſi quia di-
ctis angeli ſimpliciter non credidit, ſed ſigni teſtimonium poſtulauit?
Propter quid virgo ſacra de fidei Luc.1.e
merito laudata eſt à cognata, niſi quia tam noua & ardua ſacramenta ſolo angeli dicto, ſinę aliquo ſigno vel teſtimonio credidit? Vides cer-
tè quia fides de ſe non indiget teſti-
monio:

monio: ideo enim fides eſt, quia nõ teſtimonio, ſed dicentis authoritati innititur. Sed tum propter noſtram fragilitatem, tum propter eius difficultatẽ adhibentur teſtimonia, quia dicentis authoritatem nõ videmus, ſed credimus. Si enim Deum in prophetis loquentem oculis cerneremus, quid opus eſſet probatione? Propter hoc (inquam) opus illi eſt magno & multiplici teſtimonio, ſicut in themate dicitur. Tres ſunt qui teſtimonium dant in cęlo, &c. Nunc autem qualia eius teſtimonia ſunt audiamus. Tres (inquit) ſunt qui teſtimoniũ dant in cælo. Et qui tres? Pater, & filius, & ſpiritꝰ ſanctꝰ. O magnã fidei authoritatẽ, quæ talibus teſtibus cõprobata eſt. Quid hac veritate firmius? quid certius? quid ſublimius? cui talia aſtipulãtur teſtimonia? Non angelos, non archangelos miſit in teſtimoniũ, ſed ipſa maieſtas venit, ipſa deſcendit, & teſtimonium perhibuit. Quanta firmitas, quanta authoritas. Nam ſi publicum aliquod inſtrumentum de re grauiſsima deſcribendum eſſet, tabellionisq́; officio in eo fungeretur Toletanus antiſtes, & teſtes qui fidem rei facerent, ſummus Pontifex, Imperator, & Rex Francię forent, quàm authentica eſſet ea ſcriptura? quis huiuſmodi inſtrumenti fidem refutaret in iudicio? aut quaſi incertam & inualidam reijceret? Hæc eſt fidei catholicæ ſublimitas & dignitas, quæ non humano aut angelico, ſed diuino etiam fulcitur teſtimonio. Huic teſtimonium perhibuit pater ad Iordanem de cælo intonans [Matth. 3.d] ſuper filium, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacuit: et idẽ [Matth. 17.a.] iterũ in Thabor repetens, filio tunc fulgentiſsima gloria coruſcãte: tertiò quoque cùm filius oraret, clarifica me pater claritate quam habui [Ioã. 17.a] apud te, priuſquam mundus fieret: non in ſecreto, ſed publico, coram omni populo è cælo, quaſi tonitruo quodam, huius teſtimonij dignitatem atque ſublimitatem commendans, mirabiliter reſpondens, & clarificaui & iterum clarificabo. Propter quod dominus huius teſtimonij dignitatem & ſublimitatem cõmẽdans, ait. Vos miſiſtis ad Ioannẽ, [Ioã. 5.c. & f.] & teſtimonium perhibuit veritati: ego autem nõ ab homine teſtimonium accipio, ego habeo teſtimonium maius Ioanne: nam qui miſit me pater, ipſe teſtimoniũ perhibuit de me. Dedit & teſtimonium verbũ huic veritati, ſicut ipſe ait. Ego teſtimonium perhibui de me: [Ioã. 8.b] & teſtimonium perhibet de me qui miſit me pater. Et quale ſit eius teſtimoniũ audite. Opera quæ ego facio teſtimonium perhibent de me. [Ioã. 10.g] Et iterũ. Si non facio opera patris mei, nolite credere: ſi autem facio, ſi mihi non creditis, operibus credite. Ac ſi dicat. [Matth. 11.a] Vidiſtis miracula potentiſsima, mortuos ego ſuſcito: cæcos illumino: leproſos & infirmos ſolo verbo curo: mari & ventis & vniuerſæ creaturæ impero: [Matth. 8.c] & de mea diuinitate dubitatis? Magnum miraculorum teſtimonium, magnum reſurrectionis, magnum & aſcenſionis: ſicut ipſe ait, nemo aſcendit in cælũ, [Ioã. 3.b] niſi qui deſcendit de cælo. Id eſt non aliud euidentius teſtimonium requiratis, vt credatis quòd de cælo ſum, & de cælo veni, quàm quòd oculis proprijs in cęlũ me remeare videbitis. Huic quoque teſtimonium perhibuit ſpiritus ſanctus, cùm in ſpecie columbæ ſuper ipſum deſcendit in Iordane, [Mar. 1.a] & in die Pẽtecoſtes in igne [Act. 2.a]

deſcendens viſibiliter de cælo, apoſtolorum mentes illuminauit, & omnium gentilium linguis magnalia de ipſo domino Ieſu, ore ipſorũ in conſpectu omnium eructauit: ſicut ipſe dominus prædixerat. Cùm
Ioã.15.d venerit paracletus, ſpiritus veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimoniũ perhibebit de me. Vidiſtis è cælo potentiſsima teſtimonia: ſed non ſolùm cælum, ſed & terra huic veritati teſtimonium aſtipulatur. Nam tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Quorum teſtimonia etſi minora prioribus, tamen ſplendidiſsima ſunt: ſpiritus in corde, aqua in baptiſmo, ſanguis in martyribus: quorum virtutẽ & magnitudinem latius diſſeram⁹. Qui ideo martyres dicuntur, quia fidei teſtes fuerunt: in quam nõ verbo & eloquio, ſed ſanguine & morte iurarunt. Quis dubitet credere, quod tot millium martyrũ ſanguine confirmatum eſt? qui velut fluuius in mundo in primordio eccleſiæ naſcentis inundauit? Pendet Petrus in cruce: pendet Andreas frater eius biduo prædicans ex patibulo: pendet Simon, Thadæus, cruci affixus, Bartholomæus excoriatus, &
Act.7.g Stephanus lapidatus in fidei teſti-
Eſa.49.a monium. Audite gentes, attendite populi, ecce morimur, & volentes, nõ qualicunq́; ſed atrociſsima morte morimur: nulla nobis eſt iam expectatio mercedis in mundo: ſi non vera ſunt quę narramus, ſi Chriſtũ iis oculis non vidimus reſurgẽtem, & aſcendentem, vt prędicamus, ad quid iſta patimur? ad quid tam dira tormenta volẽtes ſuſtinemus? Quis tam ſtolidus, ſtupidus, & inſanus, vt pro falſitate ſcienter & ſine pręmio moriatur? Non enim audita, ſed viſa narramus. Si non vidimus, ſi fallimus, falſum contra Deum teſtimonium tulimus, quòd ſuſcitauerit à mortuis quem non ſuſcitauit, & falſus teſtis non erit impunitus: qualẽ ergo à Deo qui veritas eſt, pro noſtro mendacio retributionem expectamus? O mirabile teſtimonium: 1.Io.5.b
quis ita deſipuit, vt pro mortuo & crucifixo mori & crucifigi ſine pręmio patiatur? Sed & ſequentiũ martyrum innumera multitudo huic teſtimonium perhibet veritati: qui licet non viderunt ea pro quibus moriebantur, nunquam tamen preſentem vitam ſic exponerent, niſi de alia meliori & perpetua certi eſsẽt. Non enim ſimplices & ruſtici, ſed viri ingenui, ſapiẽtes, & cordati fuerunt. Sed inter hoc maximè fidẽ roborat, tanta virginum morientium caterua, quarum martyria quis non admiretur? Videas puellas tenerrimas & delicatas, quæ vel muriũ vel lacertarum ſolent aſpectum formidare, vt leones vt vrſas, impauidas aſtare iudicibus: cruentas non reformidare beſtias: à carnificibus intrepidas laniari. Quis Deum in puellari pectore latentem non videat? quis non humanam, ſed diuinã hanc fuiſſe fortitudinem neſciat? quis talia teſtimonia non recipiat? Dat & teſtimonium aqua in baptiſmo: olim enim quando catholica fides fundabatur in orbe, vt hominum mentibus firmius adhæreret, in eius robur & firmitatem, ſpiritus ſanctus in baptiſmo viſibiliter in oculis omnium apparebat, & qui baptizabantur quandoque linguis gentium, ſicut in die Pẽtecoſtes loquebãtur: quod Act.2.a
ſignum non parum contulit illis tẽporibus ad fundandam fidem. Dat quoque teſtimoniũ ſpiritus in corde,

de, ſicut idem Ioannes ſtatim adiungit, dicens. Qui credit in filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe: id eſt non opus eſt vt exteriora quærat teſtimonia, nam in corde ſuo fidei ſuæ grauiſsimum, & validiſsimum teſtimonium experitur. Acceperat hoc teſtimonium qui dicebat, quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abſcondiſti timentibus te. Verè exuperat omnem corporalem dulcedinem guſtus Dei in corde iuſti: nec opus eſt vt exteriꝰ quærat, quem intra ſe guſtat. Nam ſicut fauus mellis, & caro perdicis, & fruſtum panis, & quiſque alius cibus ſuo guſtu diſcernitur, ſic Deus ſuo quoque guſtu dignoſcitur. Ad quem idem propheta nos inuitat dicens. Guſtate, & videte quoniã ſuauis eſt dominus. Sed hoc teſtimonium non omnibus patet: manna abſconditum eſt, quod nemo nouit niſi qui accipit. Felix anima, quæ tali abundat teſtimonio: huic cætera teſtimonia ſuperfluunt. Nam quæ diuini amoris feruore extra ſe rapta torrente illo voluptatis vltra quàm ſẽſus capere poteſt inebriatur, quomodo poteſt dubitare, ſe experiri quod guſtat? Sed hoc experimentũ breuiſsimum & rariſsimum eſt. Cæterum & in cõmuni vita fidelium, ipſa pax & tranquillitas bonæ conſcientiæ, dum quę fidei ſunt cuſtodit & facit, & in oppoſitum amaritudo & inquietudo cordis diſcedentium à Deo, ſatis per ſe oſtendit, verum eſſe quod creditur. Huiuſmodi ſunt, qui teſte Auguſtino, dicere poſſunt eccleſiæ. Iam non propter tuam loquelam credimus, nam ipſi audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mundi. Hic autem ſpiritus de quo loquor, nõ ſpiritus ſanctus, ſed ſpiritus hominis intelligendus eſt, qui de terra eſt, & ideo terrenis teſtimonijs annumeratur. Sed quomodo, tres vnum ſunt, dicamus: ſi tamen litera hæc ſuſcipitur à fidelibus, nam multi codices hoc nõ habent: & vt quidam dicunt, addita eſt ab hęreticis hæc particula. Sed q̃m ſic communiter legit eccleſia, intelligi debet, nõ quòd hi tres ſpiritus, aqua, & ſanguis, vna res ſint, ſicut & ſupra de prima, ſemper benedicta Trinitate dixi, ſed quòd vnum ſit eorum teſtimonium, & ab vno principio procedat. Nam idem ſpiritus ſanctus eſt, qui martyres fortificat in martyrio: & qui viſibiliter apparet in baptiſmo: & qui teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filij Dei ſumus. Et ſic idem eſt teſtificator, & idem teſtimonium, non formaliter, ſed cauſaliter: licet varia ſint inſtrumẽta, per quæ exhibetur. Audiſtis de cælo & de terra magna & egregia teſtimonia, ſed non hæc ſola ſunt, ſed præcipua: nam plura alia ijs connumerari poſſunt. Totus nanque orbis, & omnis creatura, huic veritati teſtimoniũ perhibuit. Nam ſicut ait Gregorius, ſol teſtimonium perhibuit, cùm in morte eius lucem abſcondit. Aſtrum dedit teſtimoniũ, quòd in natiuitate eius inſuetum apparuit. Cælum dedit teſtimonium, quando factus eſt repẽtè de celo ſonus, tanquam aduenientis ſpiritus vehementis: & cæli diſtillauerunt à facie Dei Sinai. Angeli dederunt teſtimonium, qui in eius natiuitate ſuauiter cecinerunt, & in reſurrectione & aſcenſione, apoſtolis apparuerunt. Dæmones, etſi muti, teſtificati ſunt, licet eorum teſtimonium nullum ſit: quando clamabant: ſcio te quod ſis ſanctꝰ Dei, fili Dei,

Margin notes: 1. Ioã. 5. c; ps. 30.; ps. 33.; Apo. 2 c; ps. 35.; Ioã. 4. f; Matth. 27. e.; Matth. 2. a; Act. 2. a; ps. 67.; Luc. 2 b; Matth. 27. a.; Act. 1. b; Luc. 4 f; Matth. 27. f.

Marc.1.c. Dei, vt quid veniſti perdere nos? Terra teſtimonium dedit, quæ ipſo
Matth.27.f. morienti contremuit. Mare teſtimonium dedit, quod ſe ſub eius pe-
Ioã.6.c dibus calcabile præbuit. Venti de-
Matth.8.d derunt teſtimonium, qui ipſo iuſ ẽ
Mar.11.b te ſiluerunt. Arbor dedit teſtimonium, quæ ipſius præcepto ſtatim
Eſa.1.a. aruit. Iumenta dederunt teſtimonium, ſiue quando agnouit bos poſ-
ſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe do
Mar.1.c mini ſui: ſiue quando in mare ipſo permittente præcipitata ſunt. Deniq; ſaxa duriſsima teſtimoniũ perhibuerunt, quãdo in eius morte ſciſſa ſunt. Vides teſtimoniorum ſyluã: vides omnem creaturam coniuraſſe in teſtimonium creatoris. Væ miſeris, qui obſtinati animo tam innumera eius teſtimonia non ſuſceperunt. Sed & hodie innumera quotidie per orbem teſtimonia fiunt: & cælum, & terra, & omnis creatura huic veritati aſtipulatur: vero ſiquidem omnia conſonant. Sed libet ex tam multis aliqua ſpecialiter annumerare, & prædictis adiungere, quę ampliora & notoria ſunt. Dãt quartò teſtimonia de terra, multa & grãdia miracula quæ facta ſunt, & quotidie fiunt à ſanctis: quę quidẽ ideo miracula ſunt, quia ſola Dei poteſtate fiunt. Quæ cũ à fidelibus in nomine Ieſu fiant, ſi non eſt veritas in Ieſu, Deus vtique teſtificator eſt, aſtipulator eſt falſitatis, quod dicere blaſphemia eſt. Quòd ſi tam bonis & præclaris viris ore nefando fraudẽ imponas, dicens, quòd Magi & malefici fuerint, & per ſuas incantationes opera diaboli miracula ediderint: quid dicere poteris de oſsibus eorum, ad quorum ſepulchra quotidie ingentia miracula fiunt? non enim maleficus eſt qui mortuus eſt. Si ergo Deus huiuſmodi viros miraculis honorat: & ficem eorum ipſis iam mortuis, prodigijs cõmendat, audeo dicere, ſi ipſi in errore & peccatis dormierunt, & fides eorum vera non fuit, Deus deceptor eſt, & Deus hominibus impoſturam facit qui & vitã eorum, & fidem miraculis illuſtrat. Quis enim imputet homini ſi eos honorauerit, & ſequatur, quos tam immenſa miracula, & tam egregia teſtimonia etiam mortuos commendant? Aut ergo fides eccleſiæ vera eſt, aut ſi nõ, Deus deceptor eſt: hoc autem & cogitare ſacrilegium eſt, ergo primum veriſsimum & certiſsimum. Quintò teſtimonium perhibent huic veritati reuelationes & apparitiones angelorum & ſanctorum, quæ frequenter fiunt in eccleſia, & ſpiritus prophetię qui in ſanctis aliquando apertiſſime cernitur. Omitto libros grauiſſimorum virorum: quanta quotidie narrãtur ab hominibus fide dignis, & ſanctis, de huiuſmodi viſionibus, & reuelationibus, ac apparitionibus, non in ſomno tantum, ſed & in vigilia ſibi factis. Sed de antiquis, quàm publica & notoria fuit illis tẽporibus illa martyrum Geruaſij & Prothaſij apparitio, quæ Ambroſio facta eſt? Sed & illa Gamalielis & Stephani, quæ presbytero Luciano monſtrata eſt? quibus fidem fecit indubitatam ſubſequuta corporum inuentio. Plura de his dicerẽ, niſi timerem modum concionis excedere. Sextò teſtimonium perhibet & verè maximum ſcriptura ſancta, ad quam nos ipſe dominus remittit, dicens. Scrutamini ſcripturas, Ioã.5.f.
quia ipſę teſtimonium perhibẽt de me. Dic mihi ò Pagane, reſponde Barbare, nunquid qui dicere potuit

res

res futuras antequam fierent, non communes & vulgares, ſed inſignes & illuſtres, per bis mille annos antequam fierent, & poſtea ſicut dixit impleuit, nonne hic Deus eſt? & quę ab eo taliter dicta, & impleta ſunt, vera ſunt fidei catholicæ ſacramenta? Quæ fide nos Chriſtiani profitemur, omnia multis ante ſeculis à Deo pronunciata ſunt prophetarũ oraculis: ſi dubitas, non noſtros, ſed Iudæorum codices oſtendo, inimicorum noſtrorum: lege, perlege: & ſi non es certus, intellige: & impleta eſſe oculis cerne. Quomodo falſum eſſe poteſt, quod tam longo temporum curriculo ante pronunciatum & promiſſum eſt? aut quis ea potuit tam longe ante prædicere, & prædicta opere implere, niſi Deus? Hęc ratio ſi diligentius attendatur, difficilis eſt ſolutionis. Hanc inſinuat deus

Eſa. 45. c. & d. per Eſaiam prophetam, dicens. Ego dominus, & non eſt alius. In abſcondito non loquutus ſum in loco terræ tenebroſo. Annunciate, & venite, & conſiliamini ſimul, quis auditum fecit hoc ab initio, ex tũc prædixi illud. Nunquid non ego dominus, & non eſt vltra Deus abſq; me?

Eſa. 48. a Et poſtea. Audite hæc domus Iacob qui vocamini nomẽ Iſrael. &c. Priora ex tunc annũciaui, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus ſum, & venerunt. Sciui enim quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea. Prædixi tibi ex tunc: ante quã venirent indicaui tibi, ne forte diceres, idola mea fecerunt hæc: ſculptilia & conflatilia mandauerunt iſta. Quæ audiſti vidi omnia. O validiſsimum argumentum: hoc vtitur Auguſtinus contra gentiles, in libro de concordia euangeliſtarum diffuſè, & multò diffuſius Euſebius Cęſarienſis, in libro de demonſtratione euangelica, in quo ſatis copioſè per totum demonſtrat librum, ea quæ in euangelio videmus impleta, vaticinijs prophetarum ampliſſimè fuiſſe diu ante prænunciata. Septimò dat fidei teſtimonium legis euangelicæ puritas & ſanctitas, ſicut ſcriptum eſt.

Lex domini immaculata conuertens animas. Pſ. 18. Quid (inquam) purius, quid ſyncerius, quid perfectius euãgelio? Quę philoſophia moralis, quæ lex, quæ doctrina homines ſic iuſtè & ſanctè viuere docet, & circa mores mundum in ſanctitate & veritate ſic inſtituit, vt lex Chriſti? vtpote quæ nullum malum admittit, nullum bonum omittit, nullam turpitudinẽ ſuſtinet. Quàm pulchra, quã decora, quàm recta, quã iuſta eſſet illa reſpublica, quæ lege hac inſtituta, nihil prætermitteret, nihil omitteret? Cui ſi Platonis, aut Ciceronis, aut cęterorum philoſophorum reſpublicas conferas, impiæ, iniquæ, & fatuæ videbuntur. Quòd ſi doctrina Platonis aliquando mirabilis viſa eſt, hoc ideo fuit, quia in pluribus euangelicæ doctrinæ conſona fuit. Non ergo indiget alio fulciri teſtimonio lex euangelica, quia ipſa ſibi ſatis teſtimonium perhibet, quia vera eſt. Dat vltimò teſtimonium fidei ſanctorum fidelium modeſtiſsima, innocentiſsima, atque ſanctiſsima vita: quorum ſanctitas & perfectio, humanam tranſcendere facultatem viſa eſt: non enim humana, ſed angelica, in mortali corpore viſa fuit. Bone Deus: ſi illi qui relictis omnibus mundi diuitijs atque delicijs, in ſumma honeſtate & ſimplicitate degentes, tibi ſoli, honori tuo, obſequio tuo, & tuis laudibus die

ac

ac nocte, quaſi angeli quidã humanati, vacantes, nihil præter te quęrentes, ſoli contemplationi & orationi inſtantes, nulli hominum nocentes, omnibus benefacientes, humiles, modeſti, & pij, ſi iſti (inquam) decepti ſunt, & in errore vixerunt, & tanquam male de Deo ſentiētes, & perfidi, & ſacrilegi damnati ſunt:
.a. qui ergo ſunt qui ſaluantur? Si hos (inquam) deſpexiſti, & deſeruiſti: ſi hos errare permiſiſti, qui ſuper humanam facultatem ſanctè & purè vixerunt, tui obſeruātiſſimos ac deuotiſſimos, quos ergo alios diligis? quos illuminas? Si iſti maieſtati tuæ non placuerũt, qui ſunt qui placēt? Neque enim tales in omni virtute & ſanctitate, mundus vel habuit, vel vidit. Abſit, abſit hoc à Deo, vt huiuſmodi cultores ac dilectores ſuos ſanctiſſimos errare permiſerit: & quos tāta puritate & ſanctitate perfecit, ęterna morte damnauerit. Nec enim ad tantæ excellentiæ culmen propria virtute, ſed Dei gratia peruenerunt. Hæc ſunt catholicæ fidei teſtimonia, ſole clariora, luce ſplendidiora, quæ de cælo & de terra ei
ps.118 ſuffragantur. Verè mirabilia teſtimonia tua domine, ideo ſcrutata eſt ea anima mea. Quid enim delectabilius, quid iucundius, quã in his meditandis, in his ponderandis, ruminandis, ſcrutandis, die ac nocte verſari? Superat hoc omnem mundi delitiarum dulcedinem, ſicut pro
ps.118 pheta ait. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitijs. Verè beati qui ſcrutan-
Ibidē tur teſtimonia eius, & in toto corde exquirunt eum. Et vbi inquirēdus, niſi in illorum diligentiſſimo ſcrutinio? Certè videbis quàm verum ſit quod pręmiſimus ex propheta. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. ps.92. Sed vnde credibilia nimis, niſi quia fortia & apparētia nimis? Quis enim adeò pertinax, proteruus, durus, vt his auditis & cognitis teſtimonijs repugnare audeat, & à credendo abſtineat? Dicam fratres, dicam, & cum nimio cordis mei gaudio dicam: etſi vobis forſan temerarius viſus fuero, dicam: fides tua domine, ſanctis fidelibꝰ tuis, qui in huiuſmodi teſtimoniorum ſcrutinio verſantur, iam vix fides eſt: quoniã de fide, iam quodammodo trãſit in lucem. Sicut ſcriptum eſt. Iuſtitia in Rom.1.b eo reuelatur de fide in fidem. De fide obſcura, in clariorem, & quaſi notam, quæ iam fides vix eſt. Nō quòd aliquis mortalium ſine fide viuat, & per ſpeciem ambulet: hoc enim nō 2.cor.5.b viatorum, ſed beatorum eſt: in vmbra enim eius viuemus inter gētes, inter angelos verò in lucem. Si enim virgo ſacra in fide vixit, & de fide Luc.1.e laudata eſt à cognata, in qua facta ſunt diuina myſteria, quis ſãctorum ſine fide viuit? Sed quòd volo dicere hoc eſt: plurimos ſanctorum in hac vita, ſiue teſtimonio illo interiori ſpiritus de quo diximus, ſiue horum teſtimoniorum diligētiſſimo ſcrutinio, ad notitiam fidei maiorē, imò ad intelligentiam per fidē pertigiſſe. Sicut ſcriptum eſt. Niſi credideritis non intelligetis. Eſa.7.b ſecūdū 70. Non quòd de Trinitatis, aut incarnationis, aut ſacramenti altaris, aut de alio articulo ſimili in particulari euidentiam habeant, licet nonnulli putent ſe illorum aliquod demonſtraſſe, ſed ꝙ in genere & in vniuerſali, veram eſſe fidem catholicam quam tenent quodammodo clarè videant. Cum qua tamen generalis euidentia ſtat, quòd de ſingulis articulis aliquo

modo

modo in ſpeciali fidẽ habeant. Quia licet conſtet in vniuerſali de omnibus quòd veri ſint, quomodo autem eorum quilibet verus ſit, non vidẽt. Hæc tamẽ lux (vt ego exiſtimo) trãſit, & non diu remanet in intellectu, Deo ſic volente, ne fidei meritum deperdatur: nam in hac vita vtilius eſt nobis credere, quàm intelligere. Propter quod, Deus fidei probationes, quas diximus, ſic temperauit, vt fides fulciretur teſtimonio, & non deſtitueretur merito. Nam ſi conuincere voluiſſet intellectum ad aſſentiendum, facile erat cui nihil eſt difficile. Si enim gloriam & ſplẽdorem quem habet in ſuo corpore, in ſacramento altaris quotidie omnibus videntibus mõſtrare voluiſſet, quis Paganorum aut infidelium videndo pronus in terram non ſtatim adoraſſet? ſed hoc nõ eſſet fidem ſtatuere, ſed euertere. Mirabilis ergo prouidentiæ ſuæ temperamento fidem teſtimonio ſtabiliuit, & fidem merito nõ deſtituit. Fides enim nũc neceſſaria eſt, nam per fidem æternæ beatitudinis viſionem promereri incipimus. Nam dum Deo mirabilia dicenti quæ non apparent firmiſsimè credimus, & in obſequium
2.cor.10 b fidei, proprijs ſenſibus abdicatis, intellectum noſtrum propter eius dicta captiuauimus, mentemque noſtram, qua nihil eſt in nobis præſtantius ac ſublimius, Deo fide ſubijcimus, & in obedientiæ ſacrificium inclinamus, dum (inquam) tantum ei honoris & reuerẽtiæ deferimus, credendo & amando quod non videmus, promeremur poſtea videre quòd credimus. Fidem ergo catholicam, quã in baptiſmate ſuſcepimus firmam & immaculatam cuſtodiamus, donec ipſo donante, inter angelorum choros cõſtituti, dicamus: ſicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate domini virtutũ, in ciuitate Dei ps.47.
noſtri. Ibi nanque Trinitatem, quã nunc credimus, oculis claris videbimus: videbimus, & amabimus: amabimus, & gaudebimus: gaudebimus, & laudabimus, & fruemur in perpetua felicitatis æternæ gloria. Ad quam nos perducat. Amen.

DEO GRATIAS.

IN DIE SANCTO CORporis Chriſti.

THEMA.

¶Manhu. Exodi. 16.

HOc verbũ dixerunt filij Iſrael, viſo cibo quem illis dominus effuderat circa caſtra, tantæ rei nouitate perciti: admirãtes dixerunt adinuicem, Manhu: & inde cibus ille, manna nomen accepit. Nõ ſecus (vt exiſtimo) in eccleſia Dei hodie contingeret, ſi inter nos philoſophorũ aut paganorum caterua conſiſteret. Inſpecta enim hac noſtra celebritate, viſo populi iubilantis concurſu, ſacerdotum laudãtium apparatu, miniſtrantium ordine, canentium iubilo, ſaltantium tripudio, inſtrumẽtorum ſonitu, veſtium ſplẽdore, plebis exultantis applauſu, inſpectaio etiam honore, reuerentia, cultu, qui ſacræ hoſtiæ ab omnib⁹ exhibetur, quid aliud puras dicerent inter ſe? quid aliud acclamarẽt, niſi Manhu? quid eſt hoc? quis honor hic panis? quænam

quænā hæc reuerentia cibi? Hi quos videmus, viri prudentes ſunt, ingenui ſunt, cordati ſunt, plebs nobilis & vrbana, gens ſapiens & diſerta, quomodo illi hoſtiæ genu flectūt? quomodo diuinos pani præſtant honores? Quid obſecro iſtis reſpondebimus fratres? quid illis dicemus? niſi quod admirantibus Hebræis, dux
Exo.16 d corum, Moyſes ille reſpondit. Hic eſt panis, quem dedit nobis dominus ad veſcendum: non qualiſcunq;, ſed
Ioā.6.e panis viuus, qui de cælo deſcendit: panis angelorum: panis animarum:
Sap.16d panis vitæ: panis quem qui manducauerit, viuet in æternum. Nunquid
Ioā.6.e non meritò huiuſmodi panis honoratur? an non vobis hoc dignus videtur honore? Si quis ex vobis pane aliquo ærumnoſam hanc vitam cētum annos producere poſſet, nun
ps.16. quid nō ſicut oculi pupillā, panē illum cuſtodiret? non illum omnibus mundi diuitijs anteponeret? Hic autem panis edenti vitam præſtat: non centenariam, ſed æternam: vitam iucundam, vitam beatam, vitā omniū bonorum plenitudine feliciſsimā.
Gē.2.b Hic eſt fructus ligni vitæ in medio paradiſi poſiti, quo qui participat
Ioā.8.f. & g non videbit mortem in æternum. Noli ergo mirari ò philoſophe, ſi tali ac tanto cibo, talem ac tantū exhibemus honorem. In hac tamen re experientiam noli conſulere, ſed fidem: noli intelligere vt credas, ſed crede vt intelligas. Sicut ſcriptū eſt,
Eſa.7.b loco citato ex verſione.70 Niſi credideritis, non intelligetis. Fides docet nos de omnibus: hac magiſtra, hæc omnia facimus, & non confundimur. Si credideritis quod credimus, ſentietis quod ſentimus. Quāta de hoc pane præconia in euangelio hodierno Phariſæis, & turbis à domino dicta ſunt! Cùm enim poſt longam cum domino diſceptationem, ſuper illo cibo diuinitus illis collato ſupra modum ſuperbirēt, & contemptis domini Ieſu miraculis, exprobrarent dicentes. Quod tu facis ſignum, vt videamus, & credamus tibi? quid tu operaris, au quòd ſurdos, cæcos, claudos, & ægrotos ſanas? Modica ſunt hæc & exigua. Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panē cæli dedit eis. Hoc eſt verè magnum & illuſtre ſignum: quando tu ſimile aliquod vnquam feciſti, neq; facturus es quidem? Quàm proprium eſt liuidis extenuare opera quæ negare nō poſſunt! His (inquam) ita ſuperbientibus reſponderi poterat aptiſsimè, quòd maiora & illuſtriora opera ab ipſo facta ſunt, quàm olim Moyſes fecerat, ſiue in Ægypto, ſiue in deſerto. Sed ne arrogāter hoc dictū exiſtimarent more ſuo, vt piiſſimus ac elementiſsimus dominus, pro calumnia eis exhibuit diſciplinam: ſicut ſcriptum eſt. Pro iniquitate erudiſti hominem. Quia ergo inſipienter ſcripturam citauerant, non intelligentes de quo pane propheta loqueretur, eadem eos authoritate conuincit, dicens. Amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed pater meus dat vobis panem de cælo verum: panis enim verus eſt, qui de cælo deſcēdit, & dat vitā mūdo. Quomodo enim ille panis de cælo erat, qui in aëre procul dubio formatus eſt? Quòd ſi ſcripturarum more aër hoc loco cælū nominatur, ſicùt & alibi, volucres cæli, id eſt aëris, aues dicūtur: quomodo igitur quod ſequitur verum eſt? panem angelorum manducauit homo? Nunquid roſcidum illum cibum in cælo angeli manducāt? aut huiuſmodi

Margin (right column): Ioā.6.d & c. — Ioā.6.d — Sap.16c — ps.38. Vulgo legitur corripuiſti, ſed vox Græca erudire etiā ſignificat quã.70. interpretes ſunt vſi — Ioā.6d — Pſal.8

huiuſmodi ſpiritus cæleſtes indigent alimento? Quis hoc dicat? Iam hic cæca Iudæorũ ignorantia confunditur, non habens quid reſpondeat. Quas tricas bone Deus ſuper hunc locum Rabini confingunt, deliramenta puerorum ſubſannatione riſuq́ue dignisſima. Quidam autem illorum non valentes ſcripturam iſtam exponere, quaſi à veritate coacti, diuinum radium quo angeli paſcuntur, illi cibo immixtum fuiſſe confingunt: atque ita fieri autumant, vt hominis & angeli idem cibus ex titerit. Quod quidem nõ in illo man
Sap.7 d na, ſed in noſtro verum eſt: ſplendor enim diuinæ lucis quod eſt verbum Dei, & angelorum cibus, puriſsimo Domini & candidisſimo corpori infuſus, nobis in ſacramento edendus proponitur: atq; ita fit, vt panem angelorum manducet homo. Hoc eſt quod illos voluit dominus intelligere: propter quod de hoc pane, & eius dignitate, & fructu, multa ſubiungit, quæ longum eſſet modò per ſingula exponere. Ex quibus illud noſtro propoſi-
Ioã.6 d to congruit, quod addidit: non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Acſi diceret: quid in illo temporali cibo gloriamini, qui neque vitam perpetuare, neque ſine corruptione in diem alterum cuſtodiri poterat? Hic panis quẽ ego dabo, perpetuus & incorruptibilis eſt, perpetuos faciens manducantes. Huius ille vmbra erat, in quo tam impenſius gloriamini. Ille populum ad horam ſatiabat, iſte ſatiat in æternũ. Dedit vobis Moyſes vmbram, ego vobis daturus ſum veritatem. Quomodo autem in illo mãna huius ſacramenti figura præceſſerit, nunc largius proſequamur: hoc enim Apoſtolus ad Corinthios inſinuat, cùm ait. Nolo vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari, & omnes eandem ſpiritalem eſcam manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt: bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. Sed qualiter huic ſacramento figura conueniat, nunc exponamus. Erat manna cibus quidam delicatisſimus, dulciſſimus, candidisſimus, puriſsimus, nõ hominum induſtria, ſed Dei virtute formatus, nullum habens cum terra cõmercium, cibus admirandus & prodigioſus, cui inter alia hæc erant annexa prodigia: primò, quod vnus omnium ſaporum plenitudinẽ continebat: ſecundo, quod cuique ſapiebat, vt ipſe erat: bonis bene, malis malẽ. Vnde quidam illorum illum faſtidientes, dicebant. Anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto leuiſſimo: & cæpas, peponesq́ue Ægypti, & ollas carnium cupiebãt. Tertiò, quòd vnumquéque ad ſufficientiam ſatiabat, ſicut ipſe comedens indigebat. Pro vno quoque enim capite, vnum colligebatur gomor. Neque pro viro amplius, neque pro puero minus. Et ſic neque edaci deerat, neque parco ſupererat. Hoc miraculũ apoſtolus ad Corinthios annotauit, dicens. Qui multum, nõ abundauit: & qui modicum, non minorauit. Non datus fuit iſte cibus populo in Ægypto, ſed neque ingreſsis terram deſiderabilẽ,

Marginalia (right column): 1.cor.10 a — Sap.16. d — Nume. 21.b. — Exo.16 d — 2.cõ.8.c

poſtquam vberes terræ fructus guſtauerunt, ſed peregrinantibus in deſerto, donec ingrederentur promiſſam patriam. Neque ſtatim vt egreſsi ſunt de Aegypto, ſed per
Exo.14 tranſito prius mari, & ſubmerſis in aqua hoſtibus, & conſumpta farinu
Exo.12. la quam eduxerunt de Aegypto.
f. Erat quoque aliud non minus in eo mirandum, quòd cùm in diem alte
Exo.16 rum ſine putrefactione ſeruari non
c poſſet, domini tamen pręcepto in arca teſtamenti illius tanti beneficij memoriale ſempiternum illæſum
Ibidē.f & integrum ſeruabatur. Quid ob-
&Heb. ſecro fratres huic mirabili ſacramē-
9.a to conſonum magis, & accommodatū afferri potuit hoc edulio? Quā expreſſam & quàm notoriam continet ſacramenti noſtri figuram? Quid enim dulcius, quid pretioſius, quid purius iſto cibo? qui non de
Ioā.3.d terra eſt, ſed de cælo venit: non ho
Luc.1.d minum opere, ſed ſpiritus ſancti virtute, in ſacro virginis vtero forma-
Sap.16d tus, omnem habet ſaporem, omnem continet ſuauitatem. In eo omnium virtutum & chariſmatum plenitudo eſt. Si quis eſurit, accedat ad illū, & omnē in eo reperiet ſatietatem. Si peccator eſt, accedat, & inueniet indulgētiā: ſi iuſtus, inueniet gratiam: ſi ægrotus, inueniet medicinam: ſi mortuus, inueniet vitam: ſi mœſtus, inueniet lætitiam: ſi famelicus, inueniet abūdantiā. Omnigena ſuauitate reficit iſte cibus: totus cęleſtis, totus diuinus: nihil terrenę fœculentiæ habens admixtum. Tā-
1.co.5.b tum à malitiæ fermento caueat qui
c accedit, azymus enim eſt, & fermētariā nō patitur corruptionem. Sapit etiā cuiq; ſicut eſt, & iuxta ſumētis qualitatem ſuum mutat panis iſte ſaporem. Vnde ſancta de illo canit ecclesia. Sumūt boni, ſumūt mali, ſorte tamen inęquali, vitæ vel interitus. Mors eſt malis, vita bonis: vide paris ſumptionis, quā ſit diſpar exitus. Habet etiam aliud, quod iuxta propriā cuiuſq; capacitatē reficit vnūquenquam edentis, nanque merito & deuotioni reſpondet. Licet enim in ſeipſo infinitę virtutis exiſtat, nō tamen infinitā, ſed proportionatam cuilibet exhibet efficaciā: neq; maioribus deeſt, neque minoribus ſupereſt: cui tamen ſecundum ſe, ex Dei beneplacito, determinata mēſura, id eſt gomor, limitataq́; efficacia eſt, quam ex opere operato confert: ſiue vt ſacramentum, ſiue vt ſacrificium eſt. Aliunde tamen tantā cuilibet præſtat gratiam, quantā in eo reperit meritorū & diſpoſitionis ſufficientiam. Quotus ergo quiſque fuerit qui accedit, ſiue gigas merito, ſiue pigmęus ſit, habet in eo gigas vnde ſatietur, & pigmæus vnde reficiatur. Oceanus eſt gratiarū immenſus: vas ſuum quiſque vſque ad ſummum repleat: ſiue magnū, ſiue paruum ſit, Oceanus nō minuitur. Sed ſi iam iugum Pharaonis excuſſit, ſi liber ab Aegypto peccati ſeruitutē euaſit: non enim captiuorum & ſeruorum, ſed liberorum & filiorū eſt iſte panis. Non etiam eſt ciuium in patriam regnantium, ſed viatorum in deſerto peregrinātium. Qui iam cæleſtis patriæ fructibus ſaginatur, hoc ſacramētali non indiget alimēto: ex adipe enim frumēti ſine cortice, illa ciuitas ſatiatur: ſicut in pſal.
ſcriptum eſt. Lauda Hieruſalem do ps.147
minū, lauda Deum tuum Sion. Sed propter quid? Quoniā cōfortauit ſeras portarū tuarū: quoniā benedixit filijs tuis in te. Quoniā poſuit fines tuos pacē, quoniā ex adipe frumēti

ſatiat

ſatiat te. Vnde iſte cibus viaticũ meritò nominatur, quoniam viatorũ cibus eſt nõ ciuium. In deſerto quip
pſ.62. pe iſto inuio & inaquoſo hoc pane reficimur peregrini, donec promiſſam nobis patriam pertingamus. Hinc iam ô fratres deſidiam veſtrã perpendite: agnoſcite negligentiã, quippe qui corpus in via toties in die reficiatis, & animã miſeram longa peregrinatione laborantem, vel ſemel in menſe reficere negligatis. Satis ſibi quiſque putat, ſi eccleſiæ præcepto coactus ad annũ commu-
1.cor.11. nicat. Quid dicam vobis, laudo vos
c in hoc: non laudo. Quid mirum ô viator ſi deficis, ſi laſſaris, qui viaticum tuum recipere ad annum protrahis. Quid de infirmitate, & torpore cordis quotidie cõquereris, qui illud cibo ſuo ſemel in anno paſcis?
pſ.101 Nũquid nõ legiſti? Aruit cor meũ, quia oblitus ſum comedere panem meũ? Nunquid nõ vidiſti, quid laſſo corpori cibus cõferat? Crede mihi, hoc confert animo viaticum ſalutare. Quòd ſi dixeris, nõ ita experior. hoc eſt quod ego vehemẽter doleo: quia raro qui hoc experiatur inuentus eſt dignus. Refici nãque hoc edulio pluribus commune eſt, ſed hanc ipſam refectionem experiri, paucorum eſt, quos pius dominus adamauit. Quis hodie cæleſtis edulij dulcedinem ſentit? quis in hoc cibo præſentiam maieſtatis agnoſcit? An putas quia guſtatus dominus nullã afferat ſumentibus ſuauitatem? Occultatur quandoq; fateor, propter fidem: vt non huic experientiæ noſtra credulitas innitatur: ſed frequẽtius hoc noſtra euenit tepiditate,
Exo.12 quoniã Aegypti farinula guſtus in-
f. fectũs cæleſtem non percipit alimoniam. Sic enim à populo illo ſapidus ille cibus guſtatus non eſt, donec Aegypti farinula penitus conſumeretur. O Aegypti farinulam amariſſimam, & quis hodie hac farinula non polluitur? Curæ huius ſeculi, anxietates, ſolicitudines, ambitiones, inuidiæ, odia, cupiditates, libidines, concupiſcentiæ, appetitus effrẽnes, cogitationes turpes, illecebroſę paſsiones, hæc farinula Aegypti ſunt: his quiſquis inficitur, iſtius mãna dulcedinem non experitur. Mũdum ab hac farinula deferat animæ palatum, qui cæleſte cupit guſtare edulium. Si enim quauis terrena paſſione guſtus fuerit infectus, palato cordis non ſapit Deus. Non ſolum ergo ab omni criminis contagio, ſed etiam ab omni cupiditatis veneno purgandus eſt animus, vt illi ſapiat Chriſtus. Sed heu miſeri, quando hac peſtifera farinula carebimus? qui de noſtro & molas aquarias & frumentum habemus? Quæ enim rota grauior, quæ ponderoſior, quæ mobilior corde noſtro? quod paſsionum inũdantium, quaſi aquarum torrentium impetu, continuè agitatur & trahitur. A principio quippe formationis noſtræ vſque in vitæ finem vno momento non quieſcit, ſemper voluitur, ſemper rotatur, ingratam farinulam vel ad punctum emolere nõ ceſſat, neque his molis vnquam deeſt frumentum duriſsimum quod terat, à ſenſualitatis inexhauribili horreo demiſſum. Nam continuò illi ſenſualitas hæc varia frumenta cogitationum paſsionumque infundit, quæ ſuo pondere circunuolutum terat. Et proh dolor nunquam terendo laſſatur. O diram hominum cęcitatem, ô filij hominum, pſ.54
vſquequo graui corde? vſquequo

improbum iſtum laborem fruſtra
Oſeę.10 ſuſtinebitis? quãdiu ſicut vitula E-
c phraim laborioſam iſtam trituram
diligetis? & duro iſto piſtrino fati-
Eſa.46. gari voletis? Redite obſecro præua
c ricatores ad cor: fruſtra enim niti,
neque aliud fatigando niſi dolorẽ
quærere, extremæ omnino demen-
tiæ eſt. Cõminatur dominus virgini
cuidam Babylonis per prophetam,
comminatione terribili, dicens. De
Eſa.47 ſcẽde, ſede in puluere virgo filia Ba
a bylon, ſede in terra, quia vltra non
vocaberis mollis & tenera. Tolle
molam, mole farinam, reuela crura,
tranſi flumina, &c. Morte crudelior
hæc indignatio cenſenda eſt domi-
Pſal.6 ne, in hac ira tua non corripias me.
Thre.4 Infelix anima quæ oſtro, & croceis
a enutrita præ teneritudine & puri-
tate ſua, neque leuis cuiuſpiam co-
gitationis aut inordinatæ affectio-
nis pondus portare valebat, cui o-
mnis culpa etiam venialis grauiſsi-
ma & intolerabilis erat, nunc pi-
ſtrino ad molẽdum dedita, ignomi
nioſas carnis concupiſcentias tere-
re, & duriſsimas huius ſeculi curas
molere, tetramq́; peccatorum fari-
nam efficere cogitur. Non eſt hoc
miſeris filiabus Babylonis terribile
propter laboris conſuetudinẽ, quã
ab initio vitæ habent, ſed filiæ Hie-
ruſalem, quæ propter ſuam ſuper-
biam & ingratitudinem à tanti ho-
noris, & altitudinis faſtigio cecidit:
quæ ſpiritus inęſtimabiles delicias
& diuitias nouit. Filiam Babylonis
nũcupari, & vt talis laborioſo huic
piſtrino cũ iniuria deputari, omni
abſinthio & morte acerbiꝰ eſt: velu-
ti ſi filia regis ſpecioſiſsima & deli-
catiſsima, regio ornatu ſpoliata, &
catenis ligata, vt vile mancipiũ mo
lere cogatur. Nonne optabilius illi
eſſet millies mori, quàm tali oppro-
brio & vilipẽdio apud ſuos haberi?
Caueat itaq; ſibi omnis anima, quæ
cæleſtis cõtemplationis dulcedine
fruitur, ne propter ſuam ingratitu-
dinẽ huiuſmodi promereatur iram:
& tãto honore priuata tam miſero
officio mancipetur. Hæc dixerim
propter farinulã Ægypti, quã ſicut
omnino à nobis eijcere nõ poſſumꝰ,
ita cõtinua ſolicitudine purgare de
bemus, ne lõga cõſuetudine animæ
lateribus indurata hæreat, & quæ
prius flatu leui faciliter exufflari po
terat, malleo & clauo poſtea nõ ce-
dat. Nõ quieſcat igitur, neq; à tergẽ
do manus, neq; oculus à rigando: vt
ſi non purum, ſaltem purgatũ defe-
ramꝰ ad altare animæ palatum, quo
Dei noſtri præſentiam & dulcedinẽ
ſentiamus. Sic faciebat qui dicebat.
Memor fui Dei, & delectatus ſum, pſ.76.
& exercitatus ſum, & ſcopebam ſpi
ritum meum. Niſi enim frequenti
exercitio ſolicitè ſpiritum ſuum ab
hoc puluere purgaret, in Dei me-
moria huiuſmodi delectationẽ non
vtiq; perciperet. Iam verò quod vt
memoriale perpetuũ, illud manna
in tabernaculo domini ſeruabatur,
quã dilucidum & indubitatũ domi-
nici corporis typum habet? De quo
ſtatim poſt eius inſtitutionem à do
mino dictũ eſt. Hæc quotieſcũq; fe- Luc.22.
ceritis, in mei memoriam facietis. b
Quid enim aliud hoc ſacramentum
in eccleſia eſt, niſi magni illius bene
ficij, quo per ſanguinẽ agni imma- Exo.12
culati rubro paſsionũ carnaliũ ma- b
ri calcato, Dei populꝰ ab Ægyptia-
ca ſeruitute, id eſt dæmonis poteſta Exo.14
te ereptus eſt, memoriale ſempiter c
num? Quod etſi aliquãdo mortuum
eſt & ſolutũ, ſed iam in dñi ſanctua
rio non corrũpitur, ſed immortale

&

d & incorruptibile perſeuerat. Hoc
ergo ſuauiſsimo manna tandiu in
hac noſtra peregrinatione paſce-
mur, donec cæleſtem patriá ingreſ
ſi, vberes illius fructus guſtemus. In
quorum primo guſtu, qua exulta-
tione, qua voce, putas anima noſtra
clamabit, Manhu, Manhu? Lógè eſt
enim ab omni ſenſu, & ab omni co-
gitatu, beatitudo illa, gloria illa, ſua
uitas illa. Excedit quicquid dicere
aut cogitare poteſt animus, ineſti-
1. cor. 2 c & Eſai. 64. b mabilis illa dulcedo, quá Deus pre-
parauit diligentibus ſe. Hanc ſuis vi
ctoribus repromittit, cùm ait. Qui
Apoc. 2 c vicerit, dabo illi manna abſcondi-
tum, & calculum candidum, & in
eo nomen ſcriptú quod nemo no-
uit, niſi qui accipit. Verè abſcondi-
tum: quia nemo in hac vita nouit il
lud, licet illius ſtillicidia aliquando
viris ſpiritualibus concedátur. Ab-
ſcóditum eſt peregrinis, ſed Dei be
neficio prodetur beatis. Neq; ſolùm
manna, id eſt dulcedo illa beatifica
victoribus repromittitur, ſed & cal
culus candidus, id eſt corporis glo-
ria, & ſole candidior refulgentia, &
in illa nomen quoddá mirabile ſcri
ptum, id eſt filiorú Dei titulus: quo
ſummo honore tunc gloriabitur
quicúq; in hac vita vitiorú fieri má
cipiú dedignabitur. Talis enim in il
la beatitudine quiſq; beatus appa-
rebit, vt nemo videns dubitare poſ
ſit, quin ſit illa diuina progenies
quam cernit. Totus enim diuinus,
totus deificatus erit animus, & plus
habens de Deo quàm de ſeipſo: ſi-
cut carbo ignitus, qui ignis potius
quàm carbonis naturam oſtendit.
Faciat Deus optimus maximusq;
vt hac puritate hoc ſacramentale
manna in hoc deſerto guſtemus, vt
per illud cóforrati, ad illud quod in
patria cęleſti promittitur peruenia
mus, illo pręſtante, qui ſeipſum de-
dit in cibú fidelibus ſuis. Cui cú pa
tre, & ſpiritu ſancto, eſt honor & glo
ria in ſecula ſeculorum. Amen.

DE SACRAMENTO,

Concio ſecunda de eodem themate, Manhu.

Exodi. 16.

VEra illa beati Leo-
nis papæ ſententia
eſt fratres, qua dici
tur, neminé ad co-
gnitionem veritatis
magis appropin-
quare, quá qui in-
telligit, in rebus diuinis, etiáſi mul-
tum proficiat, ſemper ſibi supereſſe
quod quærat. Nam qui ſe ad id quò
tédit perueniſſe præſumit, nó quęſi
ta reperit, ſed inquiſitione deficit.
Vnde & Paulus apoſtolus, licet per
reuelationé Ieſu Chriſti, & non ab Gal. 1. b
homine, neq; per hominé euange-
liú didicerit, nó tamen arbitratur ſe Phi. 3. c
cóprehendiſſe, ſed de myſteriorum
profunditate quandoq; admiratus
exclamat. O altitudo diuitiarum ſa Rom. 11 d
pientiæ & ſcientiæ Dei, quá incópre
henſibilia ſunt iudicia eius, & inue
ſtigabiles viæ eius! Suprema (vt exi
ſtimo) diuinorum laus, & Deo ma-
gis propria hęc admiratio eſt. Quá-
diu náq; de diuinis intellectus aliquid
pronúciat, licet ſublimiter & diſer-
té, cú rei excellétia quodámodo lo-
quédo certat, & proprię intelligétię
viribus fretus, cú rei potentia & ma
gnitudine luctari videtur. Cú verò
in iſto loquédi certamine, à rei ex-
cellétia victus tacédo ſuccúbit, cùm
ſuperatus ſilet, tunc incipit de inef
fabilibus digne loqui. Et hæc Dei

ſupra intellectum victoria ſuprema eius & vltima laus eſt: de re enim ineffabili tūc pro noſtra virili dignè loquimur, dum ad hoc loquēdo peruenimus, vt ſuperati taceamus. Propter quod pſalmographus
p̄s. 64. Deo canit. Tibi ſilentiū laus. Quia
ad veritatē Hebraicā. videlicet tunc verè Deus laudatur, cum laudādo ſiletur, quod in admiratione & eeſtaſi fieri ſolet. Vnde Iob, hanc Dei ſupra ſe victoriā recognoſcēs ait. Ecce Deus magnus
Iob. 36. d vincens ſcientiā noſtrā. Et propheta Dauid. Mirabilis facta eſt ſciētia
p̄s. 138. tua ex me: cōfortata eſt, & nō potero ad eam. De animalibus etiā ſanctis apud Ezechielē legitur, quòd dū
Ezec. 1 f fieret vox ſupra firmamentum ſtabāt, & ſubmittebant alas ſuas. Vox ſupra firmamentum, diuina reuelatio eſt, qua audita omnis ſublimis intellectus, etiā angelicus, per admirationē ſtat, & intelligētiæ ſuæ alas cōprimit, quia ſe inferiorē his quæ deſuper audit myſterijs, recognoſcit. Quæ omnia etſi in omnib[us] alijs myſterijs vera ſint, in hoc tamē dominici corporis admirabili ſacramēto, lōgè apertius, euidētiusq; mōſtratur. Quid enim de tā ineffabili myſterio omnis lingua, etiā angelica perſonare poteſt, niſi Manhu? id eſt, quid eſt hoc? Si quis de illo audacter aliquid loquitur, nondū intelligit quēadmodum oporteat eum loqui. Inacceſsibile eſt enim, & quod neq; angelic[us] penetrare poſsit obtutus. Poſt illud enim magnū & ineffa
Ioā. 1. a. bile ſacramentū, quo verbū caro factū eſt, ſecūdū opus hoc eſt, quo panis ſubſtātia in corpus Chriſti mirabiliter cōuertitur, dicēte miniſtro, & operante deo. Hæ ſunt mirabiles illę inuētiones, quas in populis prędicari propheta commonet, dicens.

Narrate in populis inuētiones eius: Eſa. 12 b
memētote quoniā ſanctū eſt nomē eius. O inuētio ſingularis, Deus & homo in vno ſuppoſito Chriſto: ô aliā huic, etſi nō æqualē, certè ſimilē inuentionē, Deus & homo Chriſtus in exiguo ſacramēto. Has duas pro nobis inuētiones à Dei ſapiētia mirabiliter inuentas, totis virib[us] & toto corde, die noctuq; fratres ruminemus: has intelligamus, has laudemus. Chriſt[us] ipſe omniū prodigiorum ſupremū eſt, hoc verò ſacramētum miraculorū ab ipſo factorū maximū. Neq; vnum quidē ſolū miraculum, ſed pluriū miraculorū mirabile cōpendium meo iudicio dicendum eſt. Bone Deus, quis miracula quæ in illo ſunt omnia recēſeat? Ibi accidentia modū habēt ſubſtantiæ, quia per ſe ſunt, per ſe mouētur, per ſe viuā edētis carnē nutriūt. Ibi corpus modū habet ſpiritus, quia totū in toto, & totū in qualibet parte eſt. Ibi diuiſo accidente ſubſtantia non diuiditur, ſed ſub qualibet ſpeciei particula integra perſeuerat. Neq; ſicut in cōfracto ſpeculo, diuerſarū partium integra quidē, ſed alia imago eſt, ita in ſacramēto, ſed vna eadēque ſubſtantia in pluribus indiuiſa reponitur. Ibi etiam corporis dominici partes, quæ in ordine ad locum nullum habēt ordinem, quia ſimul ſunt, habēt ordinem ad ſe inuicem, & ad totum, quia confuſæ nō ſunt: collo enim caput nectitur, nō pedi: & brachio manus vnitur, nō capiti. Iam verò de mirabili illa cōuerſione quid dicam? Panis corruptibilis ſubſtantia in glorioſam & incorruptibilem Chriſti carnem ſubitò, nulla in Chriſti corpore facta mutatione, ſolo ſacerdotis ſermone cōuertitur: & cū nihil poſtmodū de ſubſtātia

tia panis remaneat, panem in conſe
cratione anihilari pia fidei inſtitu-
tio non concedit, ſed conuerti ita,
vt ex illo pane corpus Chriſti fiat,
& verè ſit ſub panis ſpeciebus: non
per loci mutationem, ſed per cõuer
ſionem ſubſtantiæ panis in ipſum.
Quid hac tam ſubita inter tã diſpa-
res ſubſtantias conuerſione mirabi
lius? Nunquid non meritò in tanti
huius myſterij ſpeculatione, omnis
non ſolum humanus, ſed etiã ange-
licus intellectus prodigiorũ magni-
tudine ſtupefact9, clamabit Manhu?
Admirabilem nanque hunc corpo-
ris Chriſti modũ, quo ſub ſacramen
to exiſtit, ſi gratia vel fides nõ inſti-
tuit, nulla intelligentia capit. Neq;
Chriſti præſentiam in euchariſtia
naturali lumine angelus apprehen
dere valet. Omnem facultatẽ exce-
dit, omnẽ intellectum exuperat hoc
ſecretum. Mira res: quò nõ attingit
angelus intelligẽdo, ruſticus pertin
git credendo: & plus poteſt ſancta
ſimplicitas credere, quàm angeli
viuacitas valeat comprehendere. O
miram fidei noſtræ virtutem. Quid
fide potentius? quid acutius? Inqui-
ſitus angelus an ſub illis ſpeciebus
Chriſtus lateat, niſi gratia ipſum do
ceat, reſpondebit ignoro: interro-
gatus ruſticus fidelis, reſpõdebit fir
miter credo. Sicque penetrat fides
ruſtici, quod non penetrat natura-
lis viſus angeli. Hoc denique ma-
gnum eſt fidei noſtræ meritum,
quòd incõprehenſibilia credimus,
non alio quidem teſtimonio, quàm
ſolo veritatis dicto, non per intelli-
gentiam fidẽ adhibentes, ſed per fi-
dem ad intelligentiam aſcendẽtes.
Pſ.115. Sicut ſcriptum eſt: Credidi pro-
Eſa.7.b pter quod locutus ſum. Et alibi. Niſi
ex ver- crediderítis, non intelligetis. Sed
ſione 70

quid obſecro, magnum eſt, ſi Chri-
ſto domino creditur? Chriſtus ait,
Hoc eſt corpus meum; & ſuper hoc Luc.22.
quiſpiam audeat hæſitare. Nam etſi b
ea quæ dicuntur ardua & difficilia
ſunt ad credendum, fidei tamen mi-
nuitur difficultas, vbi dicentis cõſi-
deratur authoritas. Noli conſidera-
re quod dicitur, ſed quis dicat atten
de. Intelligite fratres quæ dico. Si
quidpiã difficile in hac veſtra ciuita
te imperator aſſereret, propter eius
authoritatem crederetis illi, quia im
perator eſt: crederetis etiam epiſco
po veſtro, quia epiſcopus eſt: læſa
enim imperialis maieſtas videretur,
ſi illius dicto quiſpiam fidem aufe-
rat. Si ſic imperatori creditur, quo-
modo credendum eſt Deo? Quid di
cere poteſt Deus, vt non rei difficul
tas à dicẽtis authoritate ſuperetur.
Et quidem ſi credibilia per ſeipſa at
tendas, difficilia ſunt: ſi ad dicẽtem
cõferas, facilia ſunt. Hinc omnis hæ
reticorum & paganorũ cæcitas ori-
tur, quia cũ dicente dicta non confe
runt, ſed per ſe illa diſcutiunt. Vnde
dicunt. Durus eſt ſermo iſte: & quis Ioã.6.f.
poteſt eum audire? Si ergo rẽ ipſam
conſideres, mira fides: ſed ſi dicen-
tem Deum attẽderis, nihil eſt quod
in fide mireris. Quanta quotidie ho
minibus credimus, quæ vtique non
videntur? & ſicut ſcriptum eſt, o-
mnis homo mendax: quid ergo ma- Pſ.115.
gnũ, ſi Deo creditur quicquid dicat?
Imò decuit Deũ talia populo credẽ
da proponere, quæ niſi à Deo dice-
rentur, à nemine crederẽtur: vt per
hoc & fides meritũ habeat, & Deus
in populo ſuo authoritatẽ habere
videatur. Hęc enim dei grãdis autho
ritas eſt, vt quicquid dixerit, ſine du
bitatione credatur, neq; eius verba
diſcutere liceat, ſed dixiſſe ſufficiat.

 Hanc

Hanc Deo reuerentiam omnis creata intelligentia debet: hanc fide exhibẽtes facimus quod debemus. Sed non deſunt fidei magna & præclara teſtimonia: nam licet articuli fidei incredibiles gẽtibus appareant, teſtimonia tamẽ eorum, ſicut ſcri-
ps.92. ptum eſt, credibilia facta ſũt nimis. Fides teſtimonium non quærit, ſed habet. Quanta de hoc myſterio teſtimonia diuus Ambroſius recenſuit, vt probaret, fieri poſſe quod in hoc ſacramento factum eſſe fides catholica profitetur! quantas & quã mirificas conuerſiones, mutationesque ſeculis ſuperioribus ſolo dicentis imperio factas, ex veteri teſtamẽto citat, quæ huius rei faciant fidem! Superfluum eſſet nunc eas repetere, quoniam cunctis notiſsimę ſunt. Vt
Exo.4. a eſt conuerſio illa virgæ in colubrũ, & colubri in virgam: petræ in aquã:
Nume. 20.b aquæ in ſanguinem: pulueris in cy-
Exo.7.c Exo.8.d niphes: & aliæ ſimiles, quas ſub Moyſe, & alijs prophetis factas fuiſſe ſcriptura ſacra commemorat. Sed hæc fieri poſſe in ſacramento quod credimus, ei qui ſacras literas recepit ſatis perſuadent: ſed Pagano & Gentili ita factum eſſe non ita probant.
Lu.22.b & Mat 26.c.& 1.cor.11. Euangelio credimus aſſerenti, quia pridie quàm pateretur ita dominus fecit, ita inſtituit. Si vltra hoc teſtimonium quæritur, non expedit quidem fideli: ſed ſi à Pagano quæritur, non deſunt in eccleſia huius rei innumera & ingentia, quæ hoc perſuadeant, teſtimonia. Omitto quæ in ſanctorum codicibus paſsim leguntur de hoc ſacramento miracula potentiſsima: certè quæ noſtris temporibus facta ſunt, cuilibet etiam proteruiſsimo illius facerent fidem. Liceat nunc ex pluribus nõnulla narrare, quę nouim⁹, quę dico ecce in veritate: quia non mẽtior, 2.cor.11
neq; enim mendacio meo indiget g
Deus. Vidi ego monialem quandã, quæ corpus dñi ſicut ceruus fontem ps.41.
aquarum deſiderabat ſitiens, cui vt videbatur, difficile erat à ſacramento vel vna ſola die abſtinere, tãta erat ſumendi auiditas, tantus accedendi appetitus. Si enim in loco vbi degebat interdicti, aut ceſſationis à diuinis impedimentum contigiſſet, quominus cõmunicare illa die poſſet, aliorſum, gratia communicandi migrabat: ne vel vna dies ſine ſpirituali hac refectione tranſiret. Die ergo ſancto paraſceues, cùm corpus domini eccleſiaſtico more in monumento reponitur, quia oblitus ſacerdos, formam quam illi daret nõ reſeruauit, eiulatibus & clamoribus domum repleuit, vt filij vnigeniti Hie.6g
ſepulturam lugere videretur: neq; tamen eius deſiderio ſubueniri poterat, ratione iam dicta. Tandem cũ in fletibus & lachrymis amariſsima diu perſiſteret, mirabile dictu, duæ manus viſibiliter ei cum ſacramento apparuerunt, ex quibus ipſum accepit: quo accepto, omnis illa amaritudo in conſolationem vberrimã mutata eſt. Hęc omnia, inter multas alias reuelationes, ab eius ore ipſe audiui: quas mihi non ſpõte ſua, ſed obedientia conſtricta narrauit, quia in ordine noſtro mihi ſubdita erat.

Quidam ex Iudæis conuerſus cùm lecto ægrotaret, vocari me à domeſticis inſtantiſsime petijt, & timens ne forſan morte occupatus hoc nõ proderet, hęc quę ſequuntur per ordinem mihi narrauit. Puer (inquit) in Iudaiſmo cum alio puero iter agebam, quò nos patris negotia deſerebant, & cùm in itinere licet pueri, de Meſsia illo quem Iudaico errore

venturũ

venturum expectabamus, deuotiſſimè loqueremur, optantes valde ſi nobis daretur, vt noſtris temporibus ortum proprijs eum oculis videremus, excreſcebat ſupra modũ inter loquẽdum deuotionis feruor, & ardor videndi ſermone mutuo amplius accendebatur: cũ ecce iam noctis crepuſculo, mirus ex vna parte cæli fulgor ſplẽduit, vt ex illa parte cælum apertum eſſe videretur: & quoniam à patre didiceram, vt ſi quandoque cælum apertum vidiſſem, à Deo gratiam aliquam poſtularem, memor huius, ambo genua fleximus, poſtulantes vt optatũ nobis Meſsiam Deus oſtendere dignaretur. Tunc ſic orantibus, in medio fulgoris calix apparuit fulgidus, ſuperpoſita hoſtia, ſicut Chriſtianis mos eſt eum deferre: quo viſo ſtupefacti primũ, deinde mirum in modũ refecti, & cõfirmati cognouim⁹ quia ille erat verus Meſsias, quem deſiderabamus & petebamus. Credidimus ex tunc, & gratias Deo pro hac veritatis reuelatione agentes, reuerſi ad domum, à patre quidem timore puerili celauimus: ſed procedente tempore curaui ego fieri Chriſtianus: de alio quid factum ſit, penitus ignoro. Hæc vt dixi, illo Neophyto narrante cognoui: rogabatque, vt hoc alijs illo mortuo publicarem: quod viuente facere nolui, ne huiuſmodi Neophytorum teſtimonijs fides noſtra roborari videretur. Sed quia ab ęmulis fidei teſtimoniũ ma ius eſt, nunc illud libuit ſcripto inter alia publicare. Quidam præterea noſtræ Auguſtinianę familiæ, ac religionis frater, Ioannes à ſancto Facundo, qui hoc tempore miro populi Salmanticenſis ſtudio, egregiáque pietate, ob innumera quæ continèter ab eo eduntur miracula, colitur (licet nondum in diuorum canonem ſit relatus) is igitur cùm miſſæ quotidianum ſacrificium pauld prolixius perficeret, moraretur q́; in eo ſpatioſius, tædioq́; proinde circũſtantes affecti id ęgre ferrẽt, factũ eſt vt à prælato ſuo in virtute obediẽtię miſſã maturi⁹ abſoluere præciperetur, de quo ſæpius ab eodem, licet blandius, conſilio præmonitus fuerat: cui frater prædictus, quia obedientiam præterire non poterat, omne ſecretum patefecit, dicens. Ignoſce, obſecro mi pater: nã aliud facere vtiq; non poſſum, vt qui quotidie dominum noſtrum Ieſum Chriſtum fulgentem in hoſtia iſtis oculis peccator inſpicio. Quibus dictis perterritus prælatus, ſolo proſtratus, de inflicta moleſtia veniam petijt: eique prout vellet immorandi facultatem ampliſsimam dedit. Hæc non à prælato eodem, ſed à viro noſtræ religionis grauiſsimo, qui ab eius ore audierat referente cognoui. Longum eſſet nunc omnia enarrare, quæ à pluribus audiui: ſed neque perſcribere omnia, quæ in codicib⁹ legi, mens eſt. Illud autem quod de ſeipſo ſuper Matthæum abbas Rupertus, vir certè erudítiſsimus & ſanctiſsimus ſcribit, præterire non poſſum. Cùm enim in monaſterio ne presbyter ordinaretur, abbati ſuo ex humilitate & timore contradiceret, reuelatione admonitus abbati paruit. Cumque iam ordinatus miſſam ex more cantaſſet, mirabile dictu, nocte illi in ſomnis dominus apparuit, corpore quidem public⁹, ſed occultata facie, vt ab eo vultus eius videri non poſſet: qui ei membratim ſic impreſsus eſt, vt neq; ſigillũ ceræ tam intimè imprimi poſ-

Fratris Ioãnis à ſacto Facũdo ex ordinę eremitarũ diuı Augustini apud ſalmáticã, circa domũ corporis ſacramentũ miraculum.

 ſe

ſe videretur: tantaq; fuit ex hac impreſsione in eo orta delectatio, vt excitatus agnoſceret, quia niſi citò voluptas illa pertranſiſſet animam illius ſuo impetu ſecum à corpore rapuiſſet. Vnde ex illo tunc experiẽtia ſe didiciſſe aſſerit, quàm verũ eſt
Exo.33 d quod ſcriptum legerat. Non videbit me homo, & viuet. Impoſsibile enim videbatur, torrentem illum voluptatis viuẽtem in carne ſpiritum diutius ſuſtinere poſſe. In qua reuelatione monſtrare voluit dominus ſeruo ſuo, & quàm intimè & in ſacramẽto vnitus fuerat, & quã inde, niſi fidei ſenſus obſiſteret, perciperet quotidie communicans voluptatem. Vnde ideo facie velatus apparuit, vt velatum ſe in ſacramento ſignificaret. Ex quibus videri poteſt, quid illud ſit quod dominus in euã-
Ioã.6.f. gelio ait. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Et quod ali-
1.Cor.6. bi ſcriptum legimus. Qui adhęret Deo vnus ſpiritus eſt cũ eo. Sanctus quoque Bonauentura in quodam libello aſſerit, ſe vidiſse nõnullos dominicum corpus ardentiſsimè deſiderãtes, quibus niſi corpus domini illico traderetur, corpore & animo languere & deficere viderẽtur: quo accepto, ſubitò veluti ex longa ęgritudine in vires priſtinas conualeſcebant: ita vt cuilibet videnti notiſsimum eſset, magnam in illo cibo latẽre virtutem, quæ corpore & animo debiles, ita ſubitò confortaſset. Sed quid vltra miracula recito? an non ex his quæ quotidie ſpiritualis quiſque homo in huius ſacramenti perceptione inuiſibiliter experitur, latentis in eo maieſtatis indicia certa ſumuntur? Vſque adeò, vt qui puro corde & feruido ſpiritu ad menſam iſtam accedit, vlteriora ſuper hoc teſtimonia non requirat. Quia ſcriptum eſt. Qui credit in filiũ Dei, 1.Io.5.b
habet teſtimoniũ Dei in ſemetipſo. Guſtu nanq; cordis diſcernit, quia Deus eſt ille quem comedit: neq; in hoc falli ſe vllo modo arbitratur: formidinem enim omnem tollit ab eo ille quẽ guſtat. Quid enim, corporales cibos guſtu carnis diſcernimus, & ſpirituales guſtu mentis non diſcernemus? Quomodo ergo verum eſt, guſtate & videte quoniam ſua- ps.33.
uis eſt dominus: ſi Dei ſuauitas guſtu animæ non videtur? Cùm pomum, aut pyrum, aut quoduis aliud corporaliter guſtamus, non alíorſum de illo teſtimonia quærimus: ſatis enim apertè guſtu dignoſcitur, quia hoc eſt pomum, & illud eſt pyrum, etiam ſi hoc oculus non diſcernat (ſapor enim proprius cibi cuiuſque naturam ſatis liquidò edenti diſtinguit) ſicut ergo pomum ſapit pomum, & panis panẽ, & perdix perdicem: ſic Deus guſtatus ſapit Deum, ſuoq; ſapore ab omni creato, creator ipſe dignoſcitur: ſed hoc rarò admodum, & apud paucos quibus datum eſt manna illud abſconditũ Apo.2.
guſtare, quod nemo nouit niſi qui c
accipit. Neque nos quoque in hoc ſacramento experientiã quærimus, ſed fidem firmam præſtamus: quæ non tam miraculis & experientiæ, quàm ſacrarum literarũ innititur veritati. Hanc fidem fratres teneamus, hanc ſequamur, donec volente Deo aſpiret dies, & inclinẽtur vm Cãt.2.d
bræ: ſub hac vmbra illius quem deſi Ibidẽ.a
derauimus, cum ſponſa immobiles & ſtabiles ſedeamus: erit enim aliquando fructus eius dulcis gutturi noſtro. In hac eius vmbra interim ps. 35.
viuamus inter gentes, vt in eius lumine

mine quandoq; inter angelos oble
ctemur ipſo fauente, ipſo donante,
cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt
honor & gloria in ſecula ſeculorũ.
Amen.

DE SACRAMENTO altaris, Concio tertia.

THEMA.

¶Probet autẽ ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. 1. Cor. 11.

INter multa pręclara & egregia, quæ de hoc altiſsimo ſacramento dici poſſunt, vnũ hodie elegi pertractandum, quod nobis præcipuè vtile eſt & neceſſariũ: de diſpoſitione qua ſe debet homo diſponere ad eius ſuſceptionem. De qua dicemus duo: primũ quàm meritò & iuſtè nobis iniungitur, vt præparemus noſmetipſos: ſecundum qualis debet eſſe iſta diſpoſitio.

¶Si diligenter & ſolicitè conſiderare voluerimus, ſanctorum patrum antiquorum deuotionem, feruoré, & reuerentiam, qua ſacras illas legis figuras, & vmbratiles formas ſibi à Moyſe traditas, venerabantur & colebant, & tepiditatem noſtram, negligentiam & contemptum in noſtris ſacramentis colendis & venerandis: & ſimul attenderimus, quátum intereſt inter noſtra ſacramenta, & illorum ſacramenta: proculdubio inueniemus nos confuſos, ignauos, & nimio rubore perfuſos. Quis enim explicare ſufficiet, cum quanto timore, & honore populus ille Hebræorum antiquas illas ſanctificationes, & myſticas cæremonias exequebatur? qua reuerentia tractabat, qua deuotione colebat? Nomen illud ſanctum tetragrammato, in tiara pontificis aurea, ſuper frontem pontificis exaratum & inſculptum, nullus neq; ſacerdos, nec popularis, quãtumuis iuſtus & ſanctus proferre audebat, piaculum exiſtimans, ſi ore polluto tantum Dei nomẽ exterius perſonaret. (Exo. 28 g) Panes quoque illos ſacros quos propoſitionis vocabant, teſte Nicolao de Lyra, nõ niſi in auro pinſebant, & in auro coquebant, & in menſa aurea coram domino proponebant: quos edere aut contingere nefas erat, niſi ei qui eſſet ſacerdos, aut de familia ſacerdotum. (Exo. 25 c) (Marc. 2 d. & Hebræ. 13 b) Quid dicam de illo ſanctuario interiori, quod ſancta ſanctorum dicitur? in quo nullus neq; leuita, neque ſacerdos, niſi ſolus ſummus Pontifex, & ſemel in anno, & veſtibus pretioſiſsimis indutus cũ tintinnabulis aureis, & ſacro thimiamate ingredi audebat: nullique alteri mortalium arcam illam teſtamenti intus & foris inauratam, nudam & diſcoopertam videre licebat. (Leui. 16 c. & Hebrę. 9. c.) (Nume. 4. a.) O ſancta ſanctorum, & ſancta ſanctorum: ò ſacra & ſacra: ò quantum illa diſtabãt à noſtris. O ſi datũ illis fuiſſet habere, & videre, quæ nos habemus & videmus: quid non agerent? quid non in eorum culturam & reuerentiã exhiberẽt? Quid putatis, ſi rex ille citharœdus, qui coram arca illa lignea ſic ſe humiliabat, ſic exultabat, & ſaliebat, qui tãtam ei exhibuit feſtiuitaté, in tympanis & citharis, & cæteris muſicis inſtrumentis, qui ſic gaudio & lætitia diſſolutus eſt, vt corã illa quaſi (2. reg. 6. c)

mimus

mimus & hiſtrio luderet & ſaliaret,
cùm eſſet alioquin fortiſsimus, gra
uiſsimus, & ſeueriſsimus, quid (in-
quam) ille faceret coram iſto ſacro-
ſancto, & deifico ſacramento, ſi ipſũ
ſuo tempore videre & poſsidere cõ
tingeret? Qui ſic vmbram venera-
batur, quomodo excoleret veritatẽ?
Qui ſic ſe humiliauit ligno, quomo
do ſe deijceret Chriſto? Qui ſic lude
bat coram arca, quomodo luderet
coram vera ineffabili & tremenda
Dei maieſtate. O quale gaudiũ in-
tus & foris nunc ſi adeſſet corã hoc
mirabili ſacramento demõſtraret,
quod ſic in illo typico ligno vene-
rabatur, & adorabat! Hæc enim eſt
illa vera arca teſtamenti, quam ſa-
cer iſte rex & propheta oculis lyn
ceis incluſam in illo ſigno cernebat
& reuerebatur: de qua in pſalmo
ps.131. prædixerat. Surge domine in re-
quiem tuã, tu & arca ſanctificationis
tuæ: id eſt cum illa ſacroſancta hu-
manitate, quam de noſtro acceptu
rus es: in qua tota deitatis plenitu-
Col.2.b do corporaliter habitauit. Quid er-
go nos hodie gaudij & lætitiæ exhi
bere poſſumus corã te ô piſsime Ie
ſu? quid in tuo hodie obſequio ex-
hibere poſſumus, vt non confunda
mur, & erubeſcamus? Verè beati o-
Luc.10. d culi qui vident quæ vos videtis, di-
co enim vobis quòd multi reges &
prophetæ deſiderauerũt videre, &
non viderunt: poſsidere, & non poſ
ſederunt. Verè gens illa & populus
Luc.11. d ille ſurget in iudicio contra nos, &
condemnabunt nos, quia amplius il
li vmbræ, quàm nos veritati, detule
runt. Sed quòd popul⁹ ille ſuas cære-
monias ſic coluerit nil mirum: has
Heb.9a enim à Deo ſanctificationes accepe
rat, neque nouerat meliores: illud
autem ſupra modum mirandum, ꝙ
tu domine qui ſedes ſuper cheru- ps.79.
bim, corporeas illas formas ſic æſti-
maueris, & magnificaueris, tantũq;
horroris & timoris illi genti in carũ
commendationem incuſſeris. Nam
cùm tempore Heli ſacerdotis, arca 1.reg.4.
illa teſtamenti mortuis filijs Heli, b
& fuſo Iſraelis exercitu, capta fuiſ-
ſet à Philiſthęis, & per ſingulas quaſ
que vrbes eorum cum honore & re
uerentia debita circunferretur, indi
gnatus contra illos grauiſsima & i-
gnominioſa eos infirmitate multa-
ſti: vſque adeò, vt coacti ſint emitte
re eam de terra ſua, iunctis in plau-
ſtro vaccis & mugientibus, rectaq;
via pergentibus in Iudæam. Quę cũ
peruenìſſet in primum oppidum Iſ
raelis, nomine Bethſames, meſsis tẽ
pore, & Bethſamitæ in area triticũ
purgarent, viſa arca Dei præter o-
mnium ſpem lætati ſunt ſupra mo-
dum. Mactauerunt vitulos, obtule
runt victimas, & vt par erat, ſummo
cum gaudio & reuerentia ſuſcepe-
runt. Res mira & ſtupenda: miſit do
minus in illo populo grauiſsimam
peſtem, & occidit ſeptuaginta viros
nobiles, iudiees & magiſtratus, &
de populo quinquaginta millia:
propter quid obſecro domine? pro
pter quid in cultores tuos & adora-
tores ſic ſæuis, ſic indignaris? Quæ-
nam iniquitas, quod flagitiũ, quod
peccatum? Vtique non aliud, niſi
quia viderunt oculis ſuis arcã nu-
dam, quia eam non ſtatim pallio o-
peruerunt, ne aſpicerent: quia auſi
ſunt in eam oculos intendere. O in-
æſtimabilem ſeueritatem: ita ne, tã
graue piaculum erat inauratum li-
gnum aſpicere, & fabrile propitia-
torium cernere quod colebãt? Iam
non mirabimur quod ſuper eadem
re contigerit Ozę: qui cùm in iubi- 2.reg.6.
lo b

lo & ſolennitate deferretur arca, & calcitrantibus bobus paulisper declinaret ad terram, quia ſuppoſita manu auſus eſt eam tangere, ſtatim percuſſus à domino corã omni populo ſubitò interijt. Et verſa eſt omnis illa ſolennitas in terrorẽ. Obſecro domine quid peccauit Oza? quid fecit? nonne pietatis opus exhibuit? quid tam crudeliter interijt?
Ibidẽ d Michol quoque filia Saulis, quia regem coram arca ſaltantem irriſit, perpetua ſterilitate punita, fructu caruit toto tempore vitæ ſuæ. Obe
Ibidẽ b dedon autẽ, quia lætus ſuſcepit eam in domum ſuam benedictus à domino, in omni ſubſtantia domus ſuæ multiplicatus eſt. Quanta grauitas, quanta ſeueritas, quanta maieſtas, quantus honor, quantus terror in arca lignea! tanta ne tibi domine cu-
1. cor.9. d ra de ligno? Non vtique, ſed propter nos hęc omnia facta ſunt. In illis terremur, in illis admonemur, in illis inſtruimur. Illos examinas, vt nos erudias. In eis diſcamus quanti piaculi ſimul & periculi ſit indignè tractare aut ſumere ſacroſanctam Chriſti carnem in hoſtia ſalutari: cuius typum ſic Deus magnificauit, ſic ſublimauit, ſic vindicauit. Væ ſacrilegis manibus, væ immundis pectoribus impiorum quorundam ſacerdotum, quibus tam inſolenter quotidie tangitur, & reconditur. Si talis vltio in vmbra, qualis fiet in veritate ipſa? Si ignoranter & imprudenter videntes, aut tangentes typicam illam ſimilitudinem, tam acerba morte damnati ſunt, quæ animaduerſio fiet contemptoribus maieſtatis? Horreſco referens, & toto corpore contremiſco. Tantum myſterium non in ſeipſo, ſed in ſua potius vmbra debuit commendari, vt

ſciamus quòd omne ſupplicium & tormentum minus eſt flagitio, quo Chriſtus contemnitur in hoc ſacrificio, ſi ſolius vmbrę eius cõtemptus tam dira morte punitur. Quàm fortiter, quàm terribiliter hoc ipſum apoſtolus intonat ad Hebræos. Irri- Heb.10 c
tam quis faciens legem Moyſi, ſine vlla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur, quantò magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ cõtumeliam fecerit? Scimus enim qui dixit, mihi vindictam, & Rom.12 d. & deu
ego retribuam. Et iterum. Quia iu- te.32. c.
dicabit Deus populum ſuum. Hor- Heb.10 f.
rendum eſt incidere in manus Dei viuentis. Audito hoc tonitruo, quis Hie.19.
non contremiſcet? Ad huius tubæ a. & f.
ſonitũ cuius aures non tinniẽt? Num 1.reg.3. b
quid non meritò commonemur ab eodem, vt probet ſeipſum homo, & 1.cor.11. f.
ſic de pane illo edat, & de calice bibat? Quis de cætero his cognitis, impurus & immundus præſumat accedere? Sed iam ſi placet, hanc ipſam quã præmiſimus figuram latius exponamus. Bethſamitæ qui curioſi intuitus pœnas luerunt, ſciolosiſtos noſtri temporis hæreticos deſignãt: qui nimia præſumptione, ne dicam temeritate, ſacroſancta altaris myſteria ſcrutari non verentur: & quæ ſub fidei velamine contecta venerari debuerunt, impuris oculis & caligantibus inſpicere ſatagunt, debitã ſtultitiæ ſuæ mercedem reportãtes. Nam more eorum qui fixo obtutu ſolem contemplantur, quò diligentius intuentur, eò amplius obcæcantur, grauiſsima non corporum, ſed animarum peſte puniri. Quæ nãque maior animarum peſtis, quã perfida hæreſis,

hæreſis,per quam à Chriſti corpore
diuiſi, ſpiritu eius viuificari nō poſ
ſunt? Ipſa nanque diuiſio mors eſt.
Nam ſicut in humano corpore,ſpi-
ritus hominis non niſi propria mé-
bra viuificat , ita quoque ſpiritus
Chriſti non viuificat niſi membra
Chriſti.Oza verò qui inconſidera-
tè arcam tetigit,& ſubitò percuſſus
interijt, carnales huius ſacramenti
miniſtros ſignificat: qui proh faci-
nus, eiſdem manibus quibus paulò
ante carnes meretricias tractaue-
runt,ſacrum Chriſti corpus contin
gere non timent. Quorum temeri-
tas , etſi non ſubita , certè quod eſt
multò terribilius, perpetua morte
punitur. Filia quoq; Saulis Michol,
quæ pium regem domini cultorem
irriſit,& perpetua ſterilitate damna
tur,quorũdam impiorum fidelium
typum habet, qui neque dominici
corporis ſacramentũ ipſi ſuſcipiũt,
neque alios ſuſcipere patiuntur. Ir-
rident nanque in ſuis conuenticu-
lis, & ſubſannant deuotos , & pios
huius ſacraméti cultores, qui pia de
uotione,ad propiam conſolationé,
& ſuarum animarum ſalutem,ſacrã
altaris communionem frequentãt.
Quorum iuſta & debita retributio
eſt,vt omnis iuſtitiæ & pietatis fru-
ctu,& ſancto caritatis affectu vacui,
in ſumma bonorum omnium & ſpi
ritualium chariſmatum egeſtate &
ſterilitate moriantur . Qui verò piè
& deuotè ſuſcipiunt , è contrario ſi-
cut Obededō à domino benedicti,
variè multiplicique omnium virtu
tum & gratiarum abundantia per-
fruantur. Ex his quæ dicta ſunt faci
le eſt videre, propter quid probare
ſe debeat, qui ad hunc panem mãdu
candum accedit. Nam id primò ſua-
det maieſtas ad quam acceditur: nō
enim accedimus ad arcam ligneam,
& altare aureum , & manufacta ſa-
cramenta, & lapideum tabernacu-
lum:ſed ad ipſam Dei ſublimẽ celſi
tudinem , beatis ſpiritibus præſiden
tem,ſub qua curuantur qui portant Iob.9b
orbem, & ad iudicem viuorum o-
mnium & mortuorum Chriſtum, Act.10.
cui aſtabit omnis caro , coram quo g
omnes reges terræ, & omnes gentes
& principes trepidabunt,ad verum
Dei corpus,& ſanguinẽ pretioſum,
quo redemptus eſt mundus. Videte
quàm ſublimiter hoc cunctis fide-
libus apoſtolus intimat ad Hebręos. Heb.12
Non(inquit)acceſsiſtis ad tractabilẽ f.
montem , & acceſsibilem ignem, &
turbinem, & caliginem , & procel-
lam, & tubæ ſonum, & vocem ver-
borum, &c. ſed acceſsiſtis ad Sion,
montem & ciuitatem Dei viuentis,
Hieruſalem cęleſtem, & multorum
millium angelorum frequentiam,
& eccleſiam primitiuorum, qui con
ſcripti ſunt in cælis , & iudicem o-
mnium Deum, & ſpiritum iuſtorũ,
perfectorum, & teſtaméti noui me-
diatorem Ieſum, & ſanguinis aſper
ſionem , melius loquentem quàm Gñ.4b
Abel. Videte ne recuſetis loquenté:
id eſt ne clamorem eius Dei miſeri-
cordiam imprecantem veſtris faci-
noribus opprimatis. Attédite quod
ibi ſcriptum eſt . Beſtia quæ monté Heb.12
tetigerit, lapidabitur: hoc eſt, beſtia- e.& E-
lis homo qui montem illum excel- xo.19.c
ſum, montem omnibus donis cæle-
ſtibus pinguem, montem cũctis vir- ps. 67
tutibus & gratijs coagulatum , mon
tem denique, in quo beneplacitum
eſt Deo habitare in eo, indignè teti
gerit, lapidabitur, torquebitur , &
malleis inferni grauiſsimis contun-
detur. Secundò impellit periculum
accedentium , non ſolum vitæ , ſed
etiam

etiã corporis. Quot fideles propter hoc infirmati, flagellati, occiſi ſunt! Propter hoc (inquit) multi inter voſ infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Illis nanque temporibus, cũ nouella fides in hominum cordib⁹ plantabatur, vt quid gloriæ & maieſtatis ſub illo panis velamine celaretur, mundo innoteſceret, acerrima vltione indignè accedentes puniti ſunt: vt & illis animaduerſio hęc ad fidem proficeret, & ſequentibus fieret in exemplum. Quãtum verò flagitium ſit, in ſpurciſsimam pectoris tui cloacã ſacratum Chriſti ſanguinem fundere, apoſtolica illa tuba perſonuit, dicens. Quicunque manducauerit panem, vel biberit calicẽ domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Id eſt, ac ſi occidiſſet, & effudiſſet: non æqualiter quidẽ, ſed proportionabiliter. Quaſcunque enim blaſphemias, quaſcunque irriſiones, quæcunque opprobria impiíſsimi Iudæi in Chriſtum corporaliter exercuerũt, has omnes ſpiritualiter repetit impius comeſtor, filium Dei rurſus in ſemetipſo crucifigens, & oſtentui habens. Mouet quoque non modicum fructus vberrimus, qui piè accedentibus præſtatur. Illuminatur enim intellectus, inflammatur animus, impinguatur affectus, excitatur guſtus, viuificatur ſenſus, purificatur ſpirit⁹, virtutes augentur, dona cumulantur, gratiæ multiplicantur, & omniũ denique bonorum ſpiritualium plenitudo in eius participatione poſsidetur. Probet ergo ſeipſum homo, antequam de pane illo edat, & de calice bibat: examinet ſuam conſciẽtiam, peccata lachrymis diluat, confeſsione detergat, gemitibus diſſoluat, reatum puniat, remorſum tollat, diſponat ac præparet ſe: & ſic accedat. Sed quęnam diſpoſitio, quę præparatio, quæ puritas ſufficiet? Quid poteſt facere miſer homo, putridus & impurus? quomodò poterit ſe diſponere ad tantæ maieſtatis edulium? Ecce ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius, quantò magis homo putredo, & filius hominis vermis? Væ nobis miſeris & infirmis, quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi tu, qui ſolus es? In peccato concepti, in peccato nati, in peccato nutriti, quomodo mundabimur, niſi ipſe mundaueris, qui ſolus ſanctus & purus es? Domine da quod iubes, & iube quod vis, præſta quod poſcis. Nõ inuenit in ſacco Beniamin frater Ioſeph aurũ, niſi quod ipſe poſuerat: neq; inuenies ò bone Ieſu in pectore noſtro bonũ, niſi quod ipſe præſtiteris. Vtinam domine, vtinam in corporis noſtri ſacco gratiæ tuę ſcyphum ſacro huic frumento clementer abſcondas, & piè inferas: hac lege & conditione, vt in quo beatum furtum inuentum fuerit, tibi perpetuò mãcipetur, & tibi ſeruiat in ęternum: nam tibi ſeruire, regnare eſt. Et quid tibi dicam domine Deus? Hoc vnum video, hoc vnum ſcio, quia quas diligis animas, ipſe purificas, ipſe mundas, ipſe ornas, ipſe ditas, ipſe pulchrificas: vt placeant eoram oculis tuis, quæ prius placuerunt. Diligis, quia dilexiſti: faues, quia fauiſti: magnificas, quia præueniſti: glorificas, quia magnificaſti: misereris, cui miſertus es: & miſericordiam præſtas cui misereris: gratiam pro gratia, donũ pro dono: & cui gratis dediſti munditiam, gratis quoque adauges gratiam, dona tua remunerans, & munera tua gratificans.

Marginalia: 1.co.11.g — Ibidẽ.f — Heb.6.b — Not. — Iob.25.b.& d — Iob.14.a — ps.50. — Gñ.44.a — Rom.9.b.& Exo.33.d — Ioã.1.b & 1.Ti.6.d

cans. Tu ergo diligis, tu præuenis,
tu diſponis, tu exaltas, tu magnifi-
cas, tu glorificas, tu omnia facis, &
vt ego cooperer facis: quid à me re-
quiris? O terque quaterq; beati, qui
1.reg.1.c in oculis tuis gratiam inuenerunt.
Tuum ergo eſt, hanc diſpoſitionem
præſtare, noſtrum eſt petere: tuum
eſt efficere, noſtrum eſt deſiderare:
tuum eſt dare, noſtrum eſt quęrere,
& flagitare: & hoc non niſi à te, &
Phi.2.b per te, à quo eſt & velle, & perfice-
1.cor.3.b re, pro bona voluntate. Coadiuto-
res enim tui ſumus in bonum no-
ſtrum, ſed à te eſt vt coadiuuemus
te: vt per te, perueniamus ad te. Ita-
que & quod noſtrum eſt, à te eſt, &
à te totum, & per te totum, vt non
1.cor.1.d glorietur omnis caro coram te. Ne-
que propter hoc gloria noſtra eua-
1.co.9.c cuata eſt, & meritum voluntatis ſu-
blatum: imò eò maior eſt noſtra glo
ria, & honorificentius meritum no-
2.co.3.b ſtrum, quando ſic ex nobis eſt, non
quaſi ex nobis, ſed quaſi ex te. Sed
quanuis nemo à ſe ſit idoneus, quia
tamé monitis apoſtolicis ſuademur,
vt probet ſe ipſum homo, operępre-
tiũ eſt videre, qualis eſſe debeat iſta
diſpoſitio, quæ accedenté & à iudi-
cio liberet, & Deo gratũ faciat. ¶ Hæc
autem (vt exiſtimo) fide, puritate, &
feruore conſtat. Fides enim neceſ-
Heb.11.a ſaria eſt, ſine qua impoſsibile eſt
placere Deo: vt ſcilicet firmiter cre-
dat, verum Chriſti corpus, & verum
eius ſanguinem eſſe quod accipit:
non vt in ſigno, non vt in typo, ſed
in ſeipſo verè, & re ipſa ſicut eſt in
Locis ſuperiori cõcione citatis. cælo. Hoc enim dominus in euange
lio, tam nudis, & apertis, & indubi-
tatis ſermonibus expreſsit, vt nullus
quanuis hebeti & ſtupido ingenio
dubitare meritò queat. Hoc eſt (in-
quit) corpus meum. Non dixit, hoc
denotat, hoc ſignificat, hoc figurat:
ſed, hoc eſt corpus meum. Et ne de
myſtico aut figuratiuo corpore,
qualis eſt eccleſia, loqui videretur,
vt omnem dubitandi occaſioné ex-
cluderet, adiungit: quod pro vobis
tradetur. Et de ſanguine ſimiliter,
Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis
effundetur. Id eſt, non aliud corpus,
non alius ſanguis, ſed ipſũmet cor-
pus, quod pro vobis crucifigetur: &
ſanguis ipſiſsimus, qui pro vobis ef-
fundetur. Et iterum. Caro mea verè Ioã.6.f
eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt
potus. Id eſt, non myſticè, non figu-
ratiuè, non ęnigmaticè, ſed verè,
realiter, ſicut eam habeo, ſic eam
vobis trado, vt pro ſalute veſtra à
vobis ſumatur in cibum, quæ pro
mundi ſalute patri offeretur in ſa-
crificium. Et iterum. Ego vobiſcum Matth.
ſum omnibus diebus, vſque ad con 28.d.
ſũmationem ſeculi. Ad patrem qui-
dem pro vobis aduocatus tranſeo,
ſed vobiſcum in altari manducan-
dus permaneo. Quid apertius dici
potuit? aut quibus verbis huius ſa-
cramenti veritas expreſsius potuit
commendari? O impudentiam ma-
lignorum, ò frontem duriſsimam
hæreticorum: quo iudicio, qua ra-
tione, tam euidentibus teſtimonijs
refragari conantur? Quid ais, ò hære
tice? quid dicis? Chriſtus aſſerit, Hoc
eſt corpus meum: & tu dicis, nó eſt
ibi corpus Chriſti? Chriſtus dicit,
Hic eſt ſanguis meus: & tu dicis, nõ
eſt ibi ſanguis Chriſti? Chriſtus ait,
Caro mea verè eſt cibus: & tu ais,
non eſt verè, ſed myſtice? Miſer ſi
euangelium profiteris, cur tam im-
pudenter euangelio contradicis? Si
Chriſtum in veritate ſequeris, quo-
modo eius dictis tam apertè refra-
garis? Hos dominus prænouerat
quandoq;

quandoque venturos, qui euangeli cæ veritatis ſynceritatem profanis expoſitionibus deprauarent, & in verbo iſto, ſicut & diſcipuli eius
Ioã.6.g quondam ſcandalizati, eccleſiæ ſan ctę vnitatem nequiſsimis inuentio-
Matth. 24.b nibus deturbarent: propter quod ne in errorem adducerentur electi, ad fidei noſtræ robur & confuſionem eorum, tantum myſterium non verbis ambiguis, & quæ variè poſſent interpretari, ſed apertiſsimo oris ſui & euidentiſsimo teſtimonio confirmauit. Et quidem ad omnem fidem abunde ſufficere debuerat tam euidens verbum Chriſti: neque enim falli, neque fallere
Ioã.14. b poteſt, qui veritas eſt: ſed tamē propter infirmos, & quia arduum nimis, & ſupra omnem intellectum eſt huius ſacramenti arcanum, bone Deus, à die quo inſtitutum eſt, quot ſigna, quot miracula, quot portenta in huius rei teſtimonium facta ſunt? Et quot fiunt quotidie in eccle
ps.77 ſia Dei? Quanta à patribus noſtris audiuimus? quanta in libris legimus? quanta à narrantibus accepimus? quæ ſi infidelibus nota eſſent, omni ſemota perfidia, proculdubio credidiſſent. Sed de his alias: nunc enim de præparatione, & non de credulitate ſermo eſt. Ad quam tamen (vt diximus) ante omnia fi-
2. des neceſſaria eſt, deinde puritas. Oportet enim accedentem mundum geſtare cor ab omni malitia, & mundum corpus ab omni luxu-
1.co.7.f ria: vt ſit ſanctus corpore, & ſpiritu. Procul abſit omnis liuor, omne odium, omnis ambitio, omnis illecebra: ſanctũ ſit pectus, in quo ſanctũ domini recondendum eſt. Sicut ſcri
Leui.11 g ptũ legimus. Sancti eritis, quia ſanctus ſum dominus Deus veſter. Vnde Eſaias. Mundamini qui fertis vaſa domini, id eſt pectora veſtra: in Eſa.52c
quibus veluti in vaſis, ſacrum domini corpus & pretioſiſsimꝰ Chriſti ſanguis infunditur, & inſinuatur. Si enim puros & inauratos calices ad hæc ſacra myſteria celebranda paramus, quanto magis aurea & fulgida debēt eſſe pectora, in quibus veluti in ſacrarijs, & reliquarijs, eadē myſteria reconduntur. Vnde apoſtolꝰ.
An neſcitis quia templum dei eſtis, 1.co.3.d &c.b.d
& ſpiritus ſanctus habitat in vobis? &2.co.
ſi quis templum Dei violauerit, di- 6.d
ſperdet illum Deus. Quis enim conſenſus templo Dei cum idolis? Audes tu ô ſacrilege in pectoris tui ſacrario quod Deus inhabitat, turpia idola, & nefandas imagines carnalium cogitationum, & ſpurciſsimorum deſideriorum inuoluere? Putas ne Deus tali dignabitur conſortio? tali cōmertio ſociabitur. Expur
gate (inquit) vetus fermentum, vt ſi 1.co.5.b
tis noua cōſperſio, ſicut eſtis azymi: etenim paſcha noſtrũ immolatꝰ eſt Chriſtus. Itaq; epulemur non in fermento veteri, neq; in fermento malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis. Quàm pulchrè agni paſchalis figurā perſtrin Leui.12
xit! quàm apertè nobis azyma cum a
quibus editur commendauit? Pa- Ibidē c
ſcha noſtrum Chriſtus eſt: procul procul omne fermentum, longè ſit omnis iniquitatis corruptio. Purus agnus non cum fermento nequitię, ſed cum azymis ſynceritatis & veritatis edendus eſt. Quid enim? panes 2.Regũ
illos propoſitionis ſacros propheta 21.b. &
domini contingere nō audet, niſi à Marc.2
ſacerdote domini de puritate requi d
ſitus, vaſa puerorũ à quibus edendi erant ſancta eſſe prænouiſſet: & nos ps.77.&
panem angelorum illotis manibus Sap.16.
d

contrectabimus,immũdis faucibus aſſumemus? Omnia munda vult au thor puritatis: mundam matrem elegit: mundum diſcipulum dilexit: munda ſyndone inuolutus eſt: mundo in tumulo, & in quo nondum quiſquam poſitus fuerat tumulatus eſt: ab his qui ſunt mundo corde videtur: & ab his qui ſunt mũdo corpore poſsidetur. Sed cum fide & puritate comitetur etiam pietas, quæ cultus Dei eſt, id eſt feruoris & deuotionis igniculus: quo veluti ſacro quoddam incendio, holocauſtũ domini in cordis altario ſuccendamus. Huius cęleſtis ignis ſcintillam in pectoribus noſtris facilè excitabimus, ſi clementiæ immenſitatẽ, beneficij magnitudinem, dignationis gratiam, & inęſtimabile pondus amoris conſiderare voluerimus: ſi viſcera illa pietatis Dei noſtri erga nos ſolicitè attenderimus: quibus ſic amauit, ſic extulit nos, ſic magnificauit facere nobiſcum, vt ipſa ſe nobis viatoribus maieſtas nũc offerat in cibum, quæ poſtmodũ triumphatoribus ſe largietur in præmium. Vt vno communi cibo paſcãtur, & eadem menſa conſideant, vernaculus & filius, pauper & diues, ſeruus & princeps, miles & dux, vilis de terra vermiculus & cæleſtis gloriæ angelus. Quid (inquam) hac gratia magnificentius? quid honorificentius? quid ſublimius? Quid retribuemus tibi dñe, quas gratias agemus pro tãto munere, quod largiri dignatus es nobis? Hoc itaque in primis conandum eſt, ne tam immenſæ caritatis dignationi ingrati inueniamur. ne dona Dei veluti inſenſibilia pecora ſuſcipiamus: perpetuò mente voluẽtes prophetæ vaticiniũ quod prædiximus. Beſtia quæ montẽ tetigerit lapidabitur. Illius quoque inſolentis pauperis & pannoſi nõ immemores, qui quanuis vocatus & inuitatus, imò & compulſus, quia tamen ad menſam potentis principis nuptialem ſine veſte nuptiali præſumpſit accedere, debito ſupplicio punitus, in tenebras exteriores ab ipſo pio, ſed iuſto domino proiectus eſt. Quo putas ſupplicio ſe ingerentis temeritas punietur, ſi ſic inuitati & compulſi audacia vindicatur? Quia ergo paupertatem, & nuditatem noſtram omnes agnoſcim⁹, ſi rectè, ſi piè ad cæleſtis regis nuptialem epulam accedere cupimus, prius aurum illud caritatis ignitũ, quo locupletemur, apoſtolico moniti conſilio, nobis emamus: & veſtimentis albis puritatis & ſanctitatis, ne nuditas noſtra appareat nos induamus: & collyrio fidei optimo mentis noſtræ oculos pręungamus: vt ſic nitidi & puri, cum cæleſtibus principatibus intra regalem aulam ad menſam domini ſedentes, vt læti & iucundi & digni conuiuæ diuinis conſpectibus placeamus. Quàm apertè hunc triplicem diſpoſitionis ornatum Apoſtolus ad Hebręos commendauit, dicens. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine agni, quam initiauit nobis viam nouam & viuentem, per velamen, id eſt carnem ſuam, & ſacerdotem magnũ ſuper domum Dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua mũda. Teneam⁹ ſpei noſtræ cõfeſsionem indeclinabilẽ: fidelis enim eſt qui repromiſit. Videtis certè quia nõ ſit inuẽtio noſtra, ſed apoſtolica ſententia, quã de triplici diſpoſitione præmiſimus: habentes

Matth. 27.g · Matth. 5.a · 37 · Leui.6.c · Luc.1.b · ps.125 · ps.115 · Heb.12.c. & Exo.19.c · Matth 22.b · Apo.3.d · Heb.10 d

habentes(inquit) fiduciam in introi
tu ſanctorum ad conſpectum Dei,
ad angelorum frequentiam in cæle
ſtem gloriam, ad beatarum anima-
Apo.7. rum conſortium. Non in meritis no
d ſtris, ſed in ſanguine agni: nõ ex ope
Tit.3.b ribus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed
per velàmen, id eſt velatã ſub panis
Dañ.9. ſpecie carnem Chriſti, hoc eſt in do
c mini iuſtificationibus, nõ in noſtris.
Eph.1.c Hoc enim ſacramentũ eſt pign⁹ ęter
heb.6.d næ hæreditatis, hæc vnica anchora
heb.9.d ſpei noſtræ, hoc vnicũ ſolatij noſtri
&Leui. aſylum: per hoc ad Dei noſtri cõſpe
16.e ctum intra ſancta ſanctorũ cęleſte
cõfidimus introire. Hac ergo muni-
ti fiducia, licèt peccatores, licet de-
biles, & infirmi, domino tamen mo-
nente, & ſuadente, imò præcipiẽte:
Et quomodo monente, quomodo
Ioã.6.f ſuadente? Niſi manducaueritis (in-
quit) carnẽ filij hominis, & biberitis
eius ſanguinem, non habebitis vitã
æternam in vobis. Hac eius admo-
nitione ſuccenſi, etſi timentes & tre
mentes, tamen quia ſic præceptum
eſt accedamus. Sed quomodo? cum
vero corde, id eſt ſpiritu feruido: nã
vbi deeſt ſpiritus, nõ eſt veritas. Va-
ni enim ſunt omnes homines in qui
bus nõ eſt ſpiritus Dei. Vnde domi-
Ioã.4 c nus in euangelio. Veri adoratores
adorabunt patrẽ in ſpiritu & veritã
te: cõgeniti ſunt ſpiritus & veritas, &
adinuicem nequeunt ſeparari. Exẽ-
plo innoteſcet: videas quã plurimos
in oratione iactantes, Deus meus, a-
mor meus, bonũ meũ, dulcedo mea,
gloria mea, deſideriũ meum, delicię
meæ. Si adeſt ſpiritus verum dicis: a-
lias ſine dubio mentiris, & veritas
1.Io.1.c non eſt in te. Nam Deus tuus ven-
Phi.3.d ter eſt, & deſiderium tuum pecu-
nia, aut honor, aut libido, aut quod-
uis aliud temporale bonum, in quo
ſummè oblectaris. Quid de Deo te
iactas, quem non geſtas in pectore?
quem ſolis labijs honoras; & cor ps. 5.
tuum longè eſt ab illo? De his pro- Eſa. 29.
pheta, non eſt in ore eorum veritas: d. &
cor eorum vanum eſt. Vacuum ſpi- Matth.
ritu cor linguam orantis mẽdacem 15.a.
facit. De quibus etiam Apoſtolus. Phi.3.d
Quorum Deus venter eſt: & gloria
in cõfuſione. Id eſt quorum omnis
gloria & lætitia in ventre, aut ſub vẽ-
tre eſt. Accedamus ergo cum corde
vero; id eſt deuoto & feruido, in
plenitudine fidei. Nõ ait, in fide: ſed
in fidei plenitudine: vt inſinuet, quã
integra, quàm perfecta fides accedẽ-
tis eſſe debeat; quæ corpus domini
ab alijs alimentis cordis palato diiu-
dicet & diſcernat. Multò enim fir-
mius hoc credere ac profiteri debe-
mus, quã ſi centũ oculis vidiſſemus:
quoniam corporalis oculus facilè
deludi poteſt; Dei autẽ veritas delu
di nequit, & deludere neſcit. Calũ Matth.
(inquit) & terra tranſibunt, verba 24.c
autem mea non tranſibũt. Sequitur
abluti corda à conſcientia mala, id
eſt puri & nitidi, ſide peccati conta
gio, ſine omni affectu & propoſito
peccãdi. Et pro commiſsis iam pec-
catis adiungit, abluti corpus aqua
munda: hoc eſt, vnda lachrymarum
affluenti mundati, vel ſi mauis, ba-
ptiſmi lauacro purificati. Vides
iuxta decretũ apoſtolicum, fidẽ, pu-
ritatem, & feruorem in accedenti-
bus cõmendari. Sic ergo accedam⁹,
ſic de pane illo edamus, & de calice 1.co.11 f
illo bibamus, tenentes ſpei noſtræ heb.4 d
cõfeſsionem indeclinabilẽ, id eſt fir
mã & immobilẽ ſpem conſequendę
beatitudinis, ex tanto munere. Qui
enim dedit propriam carnem, non
negabit hæreditatem promiſsio-
nis ſuæ. Indubium obſidem nobis

Heb.10 d reliquit, & fidelis eſt qui repromiſit: vtinque ſpes noſtra firmatur & roboratur, & propter vadem, & propter fidelitatem: non eſt itaque vnde fruſtrari timeamus. Sed promiſsionis verbum attendamus. Hic Ioã.6.e eſt panis de cælo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur: non ſicut manducauerunt patres veſtri mãna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Quid clarius? quid iucundius, quid firmius? His auditis quis valeat hæſitare? Nutis (inquit) habet vitam æternã in anima, & poſtmodum, vt integra & perfecta ſit eius beatitudo, ego cui adhæſit, cui in altario inuiſceratus eſt, quia vita ſum, viuificabo & Ioã.14. a reſuſcitabo eum in nouiſsimo die: Ioã.6.f. vt corpore & ſpiritu totus deificatus, meo iucundiſsimo aſpectu cum angelis in gloria perfruatur. Quam nobis preſtare dignetur, qui eam repromiſit Ieſus Chriſtus dominus noſter: qui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

IN TRANSFIGVRATIONE Domini.

THEMA.

¶ Duxit illos in mõtem excelſum ſeorſum, & trãsfiguratus eſt ante eos. Matth. 17.

CIrca domini trãsfigurationẽ duo dicturi ſumus: primò, propter quid transfiguratus eſt: ſecũdò, quomodo transfiguratus eſt.

Non vacat myſterio, quòd ille qui tota vita mortali abiectus & pauper haberi voluit, ſicut ipſe ait in pſal. pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea: hodie tam magnificus & glorioſus apparuit: opus (inquam) tam nouum, tam inſigne, ratione nõ caret. ps.87. Quæramus igitur quæ neceſsitas, quæ ratio, quæ cauſa fuit, vt dominus ſuam hodie maieſtatẽ monſtrare voluerit. Et quanuis Dei conſilia agnoſcere difficile ſit, tamen huius rei ex ſanctorum dictis tres cauſas potiſsimas elicimus. Prima ad fidei noſtræ robur & confirmationem: licet enim ex miraculis factis, tum propter multitudinem, tum propter magnitudinem, tum ex modo quo fiebãt, & ex ſcripturis & virtutibus, & vita innocenti, homini non proteruo dominus ſufficienter diuinitatẽ ſuam probauerit, ſicut ipſe ait: opera quæ Ioã.10. c ego facio, hæc teſtimonium perhibent de me: tamen vt tantum myſterium mũdo perſuaderetur, euidentiori adhuc teſtimonio, & fortiori opus erat. Inter omnia autẽ teſtimonia quæ mundus acceptat, maximum omnium & fortiſsimum eſt teſtimonium viſus: teſtis enim oculatus maximus & acceptiſsimus apud omnes habetur. Hoc igitur teſtimonio Chriſti diuinitas carere non debuit. Dicerent nanque Pagani, ſi Chriſtus Deus erat, indicaret hoc aliquando ſenſibus, & apertè monſtraret, vt ei crederetur. Vnde Philippus. Domine oſtẽde nobis pa Ioã.14. a trem, & ſufficit nobis. Quaſi diceret: ad quid tot multiplicas teſtimonia de te ipſo? oſtende diuinitatem quam prædicas, & ſufficiet. Fecit itaque hoc hodie Chriſtus, vt ad diui-

nitatis

nitatis & gloriæ ſuæ plenam fidem nihil deeſſet. Quantum putas ex hoc facto fides inualuit? quantum ad fidei robur opus hoc contulit? Audeo dicere, nihil ſupra: Licet enim Chriſti reſurrectio latius innotuerit, hæc tamen transfiguratio diuinitatem illius clarius euidentiusque monſtrauit. Vnde quia teſtibus fide dignis diuinitatis ſuæ gloriam oſtendit, nullum de hoc mentibus noſtris dubitandi locum reliquit. Decuit itaque ſummum myſterium ſummo teſtimonio confirmari: vt nulla mundo incredulitatis excuſatio relinquatur. Teſtes ipſos ſuper hoc audiamus. Vidimus (inquit vnus eorum) gloriã eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Et rurſus. Quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod proſpeximus, & manus noſtræ contrectauerunt, de verbo vitæ teſtamur & annũciamus vobis. Quaſi dicat. Nõ fabulas, non ſomnia, non figmenta narramus, ſed rem apertam, & notam: quam non vnico, ſed pluribus ſenſibus comprobauimus. Vnde alius teſtis in epiſtola. Non indoctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem, & præſcientiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis, &c. In tanto igitur talium virorum teſtimonio, quis ambiguitatis locus etiam duriſsimo cordi relinquitur? Sed obijcit quiſpiam. Quare ergo non publice in plateis Hieruſalem transfiguratus eſt, vt à pluribus firmius teſtimonium haberetur? Quare vel omnibus apoſtolis & diſcipulis, ſicut reſurrectio, hæc gloria mõſtrata non eſt? Sed in promptu eſt reſponſio: quia hoc non eſſet fidem

Ioã.1.b

1.Ioã.1.a

2.Petri c

confirmare, ſed deſtruere: non eſſet homines credendo ad ſe allicere, ſed rei euidentia conuincere. Quis enim locus fidei, vbi ſenſus adeſt? Aut quale eſſet meritum credere, quod vni ciuitati notiſsimum haberetur? Vnde quanto teſtimonium viſus maius & euidentius eſt cæteris, tanto debuit paucioribus exhiberi: ne rei euidentia, & teſtium multitudine, fidei meritum deſtruatur. Neque te moueat, quòd non eſt ibi viſa diuinitas: nam etſi non fuit viſa, fuit tamen per viſum certiſsimè cognita: plura nanque viſu addiſcimus quæ non videmus. Video fumum, & agnoſco focum: video lumen, & agnoſco ſolem: video vitam, & agnoſco animam: neque enim animam tuam oculis corporeis video, ſed animatum te eſſe omnino non dubito. Sic autem Deus videtur in corpore glorioſo, ſicut anima in corpore viuo: non ſecundum ſe quidem, ſed ſecũdum indubitabiles effectus ſuos. Præſentiam ergo deitatis apoſtolos agnouiſſe non dubito, ſed non clarè & apertè viderunt Chriſtum eſſe Deũ: hoc enim euidenter videre non poterant, non viſa Chriſti diuinitate. Item, quia ad quid audirent à patre, quod oculis apertè viderant? Si Chriſtum eſſe verum Dei filium oculis inſpexerant, quid opus erat ad hoc vocis teſtimonio? Ad hoc nanque videtur vox illa ſonuiſſe, vt quod viſui deerat, auditus ſuppleret. Sed ex alia parte Ioannis authoritas hoc videtur innuere, cùm ait. Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre. Niſi dicatur, quod viderint quidem gloriam corporalem vnigeniti: ſed quod eſſet vnigeniti filij Dei

X 3 non

non viderunt. Sed vtcunque res ſe habeat, exiſtimo eos tūc de Chriſto eminentiſsimè fidei cognitionē habuiſſe, & diuinitatis eius omne teſtimonium poſsibile viſui mortali percepiſse. Quod autem Petrus a-
2.Pet.1. d poſtolus in epiſtola ait, habetis firmiorem propheticum ſermonem: non hoc dicit, quaſi dubium ipſi teſtimonium acceperint, ſed quia propheta falli omnino non poteſt, ſenſus autem deludi poteſt. Vnde debilius eſt teſtimonium oculi, quā oraculi, quantum eſt de ſe, licet quoad homines firmius habeatur. Mundus enim aliam viſionem non nouit, præter oculi viſionem, ideo illam maximè acceptat. Vnde ſi mente dicerent ſe hæc omnia vidiſse, non ita eis fides adhiberetur à mundo, quanuis in veritate viſio intellectus firmior & certior ſit, quàm ſenſus. Hæc igitur, vt opinor, prima & potiſsima cauſa huius oſtenſionis fuit: vt ex hoc, & Chriſti diuinitas probaretur, &
2. fides noſtra confirmaretur. Alia autem non minus neceſsaria ratio videbitur, vt per hoc tepiditas noſtra in opus bonum excitaretur. Nihil enim ſic animum ad opus inflammat, vt nota operis re-
3. tributio. Minus etiam audita mouent quàm viſa: licet ergo ſæpius
Eſa.64. b.&.1. cor.2.c. audierimus, quia neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: ſupra modum tamen expediens & vtile fuit ad prouocandos animos, huius ignotæ gloriæ ſpecimen aliquod oculis demonſtrari, vt auidius & diligentius procuretur. Decuit etiam euangelicam doctrinam mundo nouam & rigidam, talis ac tanti præmij ſpecie confirmari, vt ab omnibus acceptetur. Raro enim quanuis excelſa virtus, futuris præſentia commutat: neque facilè ſuadetur quiſpiam, vt ſpem periculis emat, vt ait Ambroſius. Quando ergo perſuaderetur mundo carnali, vt præſentes ſeculi delicias contemnat, ſi potiores alias certo indicio non nouiſset? Semetipſum abnegare, crucem ſuam tollere, præſentem vitam contemnere, ſeculi honores & delicias negligere, minas hominum & tormenta calcare, & relinquere quod iam es, ſpe ſola eſsendi quod nondum es, quæ euangelica inſtitutione cōſuluntur, non ita facilia ſunt, imò ita difficilia ſunt, vt vix ea quiſpiam amplexaturus ſit, niſi potioris multo, & maioris ſpei notiſsimo fuerit teſtimonio, roboratus. Matth. 16.d Luc.12. a
Nunquam enim agricola triticum ſuum ſeminando diſpergeret, niſi illud in meſse multiplicatum reddi oculata fide comprobaſset. Erat etiam opus hoc eccleſiæ Dei maximè neceſsarium, ad Paganorum & Gentilium iniurias propellendas. Bone Deus, quibus à principio verbis & ludibrijs improperatum eſt ei, & improperatur hodie, quòd hominem crucifixum, morti à diſcipulo traditum, mortuum & ſepultum, & Deum credat, & vt Deum veneretur & colat. Vnde pſalm.
Quod exprobrauerunt inimici tui domine, quod exprobrauerunt cōmutationem Chriſti tui. Quid iſtis reſponderi poterit, quod eorū proteruiam ignorantiamque confundat? Si miracula, ſi virtutes, ſi doctrinam, ſi reſurrectionem obijcias, pio quidem animo ad fidē hęc ſufficiunt: proteruo autē efficacio- ps.88.

ri

ri opus eſt argumento. Quid ergo blaſphemis iſtis reſpōdebimꝰ, quod conuincat & apertè confundat? Audi Gentilis, audi Pagane: ſi te Chriſti paſsio ſcandalizat, confirmet te
Matth. 27.d.& Mar.15 b.&Luc.23.e. & Ioã. 19.c. gloria. Idem enim ipſe, qui in Caluariæ monte patitur, crucifigitur, & moritur: in Thabor ſuper ſolem rutilat, ſuper niuem candet, & ſuper omnem pulchritudinem decoratur. Qui in Caluariẹ loco latronū medius in cruce pendet: in Thabor prophetarum medius ſuper aſtra lucet. Qui à ſacerdotibus in Caluariẹ loco, velut ſeductor capitis motione ſubſannatur, in Thabor voce de cælo allata, filius Dei vnigenitus appellatur. Cuius veſtes in Caluariẹ loco ſorte diuiduntur, eiuſdem veſtes in Thabor ſuper niuem dealbantur & cãdent. Cuius facies turgida in Caluariæ loco pallet, eius eadem facies in Thabor mira pulchritudine pollet. Quid miraris ò ſtulte? quid irrides? quid ſubſannas quòd talẽ ac tantum crucifixum adorem? quin potius tu eum, ò miſer reſipiſcens, mecum adora.
ps.10. Tranſi mecum à monte in montem, & cognoſce quia nulla poteſt paſsio obſcurare, quẽ tantæ maieſtatis & gloriæ ſplendor illuſtrat. Vnde enim tibi apparet contẽptibilis, inde mihi maximè videtur amabilis. An nõn tibi videtur, quòd meritò amem & colam talẽ ac tantã maieſtatẽ eius qui pro me ipſo tãta ac talia paſſus eſt? Factū eſt etiã hoc ad firmandos diſcipulorum animos poſt reſurrectionem in fide: grauiter enim fuerant à paſsione commoti. Si enim tanta fuit paſsionis ignominia, vt etiam hi qui eius gloriam viderant turbarentur, ſicut
Matth. 26.c. ipſe dominus prædixerat illis: omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte: quid de reliquis putandum eſt? Vnde & Petrus in prætorio requiſitus, iureiurãdo reſpondit: non noui hominem. Migra obliuio. O Petre non noſti hominẽ illum, qui te ex piſcatore piſciū fecit hominum piſcatorem? qui te à retibus tractum, eccleſiæ apoſtolū & principem conſtituit? qui regni cælorum claues tuæ voluntatis arbitrio tradidit. Hunc (inquam) hominem ignoras? O Petre certè lethargum pateris, profundo ſomno teneris: meritò te excitat gallus, redi ad cor, recordare quia hic ipſe eſt quẽ in monte ſancto ſuper ſolem ſplẽdidùm tuis oculis aſpexiſti: cui paulò ante commoriturum te promiſiſti. O quomodo doluit, quàm acerbè lachrymatus eſt, quando aſpiciẽte Christo, hæc omnia in memoriã redierunt! Tu quoq; ò anima mea, obſecro te, tranſmigra à monte in montem, ſicut paſſer: in his duobus montibus aſsidua eſto. Conſidera diligenter qualia ſunt quę patitur in Caluarię monte: inſpice vulneratum, liuidum, afflictum, multo cruore perfuſum, compatere domino ſic malè tractato, condole Mariæ & ſanctis mulieribus, multo lachrymarum imbre perfuſis: & cùm ibi compaſsionis & doloris fueris acerbitate grauata tranſi inde ad verticem Thabor, & tantæ gloriæ contemplatione reſpira. Ibi dignationis, hic decoris: ibi amoris, hic fulgoris inſignia recole: ibi videbis vnde ames, hic vnde deſideres: ibi vnde ſequaris, hic vnde lęteris: vtrobique tamen tibi magnificus apparebit Dei filius, hic inter prophetas gloriam oſtentans, & ibi inter latrones eandem gloriam præſtans. Vnde pſalm. Thabor & ps.88.

Right margin: Mar.14 g — Matth. 4.c — Matth. 16.c. — Mar.14 g — Matth. 26.d — Ibidẽ g — ps.10.

Hermon in nomine tuo exultabũt.
Tuum brachium cum potẽtia. Her-
ps.41. mon (inquam) mõs modicus de ter
ra Iordanis, ipſe typum gerit Calua
riæ: modicus quidem magnitudine,
ſed myſterij virtute præclarus. Tha
bor & Hermon montes clari, mon-
tes deſiderabiles: in horum montiũ
vno brachium domini, id eſt filius
Dei, maieſtatis ſuæ gloriam oſten-
tat: & in altero magna cum potẽtia
de hoſte triumphator exultat. Dixi
mus cauſas, propter quas transfigu-
ratus eſt dominus: quomodo transfi
guratus ſit nunc dicamus.

Ex diſcipulis ſuis tres chariſsimos,
Petrum, Ioannem, & Iacobum ſe-
cretò conuocat, eosq́; ſecum ad mõ
tis Thabor culmina trahit. Miran-
tur taciti rei nouitatem inſolitam
prius: quid eſt quod velit, vt quid
eos ſeparatim in ſublimia ducit? Iam
verò ſupra ſacri verticem montis
conſtitutus ſic eos alloquitur. Mira
bimini forſitan filioli mei, quòd vos
in hunc locum ſeparatos eduxerim,
ſed huius rei finem & cauſam mo-
dò ſcietis: volo vobis innoteſcere
quis ſum: volo monſtrare quid ſub
huius carnis velamine latet: cui ad-
hæſiſtis: quem ſequimini: cum quo
editis & bibitis, & verba miſcetis.
Non omnes hæc viſio decet, vobis
ſolis hæc gratia donatur. Attendi-
te quæ nunc vobis pandentur, nam
mundo quandoque neceſſaria erũt.
His dictis, retentam in ſuperiori mẽ
tis portione, grandi miraculo glorię
& claritatis abyſſum ſoluit, & exte-
riora corporis veiut ruptis meati-
bus inundare permittit. Scaturit fo
ras ſubito immenſitas illa gloriæ, to
tum ſuum corpus mira claritate venu
ſtat. Rutilat ſuper ſolem facies eius
fulgore mirifico: candet veſtis ſu-
per niuem: nouamq́; induit forma
decorem: adumbratur eius clarita-
te ſolaris radius, totusque mons vn
dique grandi claritate reſulget. Spe-
ctaculum viſu digniſsimum, quale
vnquam à ſeculo non eſt viſum. E-
gredimini filiæ Hieruſalem, egredi Cā.3.d.
mini deuotæ animæ, egredimini in
montem foras, & videte regẽ Salo-
monem in diademate, quo corona-
uit eum pater ſuus. Videte regẽ pa-
cificum, regem ſapientiſsimum, re-
gem potentiſsimum, cunctis genti-
bus deſideratum, ſuper aſtra ſplen-
dentem, in quem deſiderant angeli 1.Petr.1
proſpicere. Benedic tu quoq; ô ani- b
ma mea dominum. Domine Deus
meus magnificatus es vehementer, ps.103
confeſsionem & decorem induiſti,
amictus lumine ſicut veſtimento:
extendens cælum ſicut pellem, qui
tegis aquis ſuperiora eius. Illã enim
interiorem animæ tuæ gloriam ab
initio tuæ conceptionis intus laten
tem, ad corporis tui ſubſtantiam, ſi-
cut pellem foras extendiſti, vt cor-
poreis oculis videri poſſet. Quid ve-
rò intus gloriæ lateat, quis agnouit?
Tegis quippe aquis, id eſt immenſa
abyſſo deitatis tuæ ſuperiora eius:
id eſt animæ tuæ ſuperiorem por-
tionem. Vna quippe gloriæ tuæ gut
ta apoſtoli tui inebriati ſunt, quid ſi
interiora vidiſſent? Solam corporis
gloriam inſpexerunt, quid ſi gloriã
animæ, vnde ſcaturiebat illa? quid
ſi fontem deitatis perennem, & pri-
mam eius originẽ inſpexiſſent? At-
tendite fratres, videte qualẽ nobis
gloriam parauit pater, conſiderate
qualia nos præmia manent. Si talis
erit gloria carnis, qualis erit gloria
mentis? ſi talis eſt riuus, qualis erit
fons, vnde ille riuus emanat? Quis
interiorem animæ iubilũ, lætitiámq́;

mentis

mentis comprehendere valeat,quæ
tales ex ſe foras ſplendores emittit?
Eſa.64. O quàm verè dictum eſt,quia ocu-
b.&.1. lus non vidit Deus abſque te, quæ
cor.2.c. præparaſti diligentibus te. Splẽduit
Exo.34 quandoq; facies Moyſi cũ de mon-
a.&.2. te deſcenderet, vſque adeò vt non
cor.3.b. poſſent in eum intendere filij Iſrael
propter gloriam vultus eius: ſed nõ
ſicut domini,ita & ſerui gloria. Am
Heb.3.a plioris enim gloriæ Chriſtus præ
Moyſe dignus habitus eſt; quanto
ampliorem honorem habet domus
qui fabricauit eam. Moyſes quidem
fidelis erat,in domo Dei tanquã fa-
mulus: Chriſtus verò tanquã filius
in domo ſua. Moyſi ſola facies ruti-
labat, Chriſtus totus ſuper ſolem
ſplendebat. Moyſes faciem ſuam ve
lo tegebat,Chriſti claritas veſtimen
to non poterat operiri, ſed veſtes i-
pſas fulgore ſuo ſuper niuem deal-
babat: maior quippe fuit ſplendor
in veſte Chriſti,quàm in facie Moy
ſi. Fulgor ille Moyſi inſpiciẽtium
lædebat obtutus,Chriſti autem cla-
ritas mira ſuauitate ſine nocumen-
to aliquo cernebatur. Ponit ille ve
lum in figuram, quia cæco populo
loquebatur: nos autem non velami
2.cor.3. ne aliquo, ſed reuelata facie gloriã
d domini ſpeculantes,in eandem ima
ginem transformamur. Vnde & ipſe
Moyſes illius gloriæ ſpeculator &
teſtis affuit cum Helia, Chriſto do-
mino aſtantes, & illi teſtimonium
perhibentes,quòd ipſe ſit verus do-
minus & Meſsias,quem lex pręfigu
rauit,quem vaticinia promiſerunt:
& ſicut euangeliſta ait, loquebãtur
cum Ieſu. Sed quid obſecro,tali tem
pore loquebantur? valde hoc audi-
re geſtimus. Dic nobis euangeliſta
quid loquebantur? loquebãtur (in-
quit) de exceſſu quem completu-
rus erat in Hieruſalem. O verè ex-
ceſſum maximum,ò ecſtaſim poten
tiſsimam: exceſsiſti metas omnis ra
tionis & intellectus,domine in Hie
ruſalem. Supra modum in me amã-
do exceſsiſti Deus meus,quid reddã ps.115
tibi pro tanto amore tuo? Omnia in Sap.11.d
numero,& pondere,& menſura fe
ciſti, ſed ſine numero, pondere, &
menſura amaſti. In hoc redemptio-
nis noſtræ opere nullus eſt numerus,
nulla eſt cuſtodita mẽſura,ſed pror
ſus exceſſus nimius & nimietas ex-
ceſsiua. In omnibus alioquin mode-
ratus & menſuratus, in ſolo amore
fuiſti nimius. An non nimietas grã-
dis,an non exceſſus nimius,vt Deus
moriatur pro homine? pro opere
ſuo conditor? creator pro factura?
O ecſtaſim exuberantis amoris: ò
feruentis caritatis exceſſum. Factus
eſt dominus,tanquam potens crapu ps.77.
latus à vino. Plantauit vineam, &
ex ea bibit,& inebriatus eſt: & nuda Gñ.9.c
tus grandem ecſtaſim paſſus eſt. Sed
quam ecſtaſim? quid dicam fratres
quam ecſtaſim? Deus in ligno pen-
det, omnipotens latronum medius
crucifigitur, irridetur, blaſphema-
tur, ſpuitur, flagellatur, occiditur:
vbi eſt Deus ſapientia tua? vbi eſt
potentia tua? vbi eſt gloria tua? vbi
eſt diuinitas, maieſtas, & æternitas
tua? Noli quęrere,ecſtaſim paſſus eſt
Deus: alienatus eſt à ſeipſo, vt tu
redeas ad te ipſum. Sicut ſcriptũ eſt,
Reminiſcentur,& conuertentur ad ps. 21.
dominũ vniuerſi fines terræ. Quid
eſt dicere, reminiſcentur, niſi redi-
bunt ad ſe,qui erãt alienati à ſe? An
non alienati idolorum cultores, la-
pidum adoratores? Ecſtaſi ſua no-
ſtrã deſtruxit: ecſtaſim amoris paſ-
ſus eſt,vt tolleret ecſtaſim obliuio-
nis. Amor nanque, teſte Dionyſio,

facit ecſtaſim: ponit enim amantem extra ſe, & ſui facit obliuionem. Videas gallinam pro pullis aquilã fieri: & equam mitiſsimam pro filio fieri leænam: manſuetiſsima ouis vertitur in feram: & nihil tam mite, quod non amore inſaniat. Exponitur mater pro filio oblita ſui, vnde hoc? niſi quia ſuſtinet ecſtaſim præ amore. Hæc eſt ecſtaſis quam pro nobis paſsus eſt Deus: hic eſt exceſſus quem completurus erat in Hieruſalem, de quo vates cũ Chriſto domino loquebantur. Sed quid de hoc exceſſu loquebantur, euangeliſta reticuit. Pro illo gratias agebant, aut ſi fieri poſſet, ne illũ pateretur orabant. Neque abſre in tanta gloria paſsionis memoratur exceſſus, vt videlicet eundem eſſe conſtaret, qui penderet in cruce, & qui ſplenderet in monte: ne forſitan alius ſubrogatus putaretur, vt nequiter Mahoma ſuſpicatus eſt. Et vt nobis præberet exemplum, vt in die bonorum memores ſimus quoque malorum: & lætitiam nimiam obiectis triſtibus temperemus. Dum hęc agerentur, Petrus & alij diſcipuli grandi nimis admiratione tenetur. Sed non iuuat Petrum præfati exceſſus audire ſermonem, feruet intus gaudio, conceptumque non valet tenere ſermonem: accepta igitur copia fandi, quid (inquit) tecum domine, de quodam neſcio quo exceſſu prophetæ loquuntur: mihi ſi creditur, meo ſi ceditur voto, faciamus hîc tria tabernacula: tibi vnũ, Moyſi vnum, & Heliæ vnum. Hoc ſatius eſt, hic ſtemus, hic cunctos vitæ noſtræ dies agamus. Quid vltra quæritur inferiora cur vltra luſtramus. Neſciebat enim quid diceret præ amore: ſic enim totam eius mentem præſentis candoris & glorię amor, & iucunditas occuparat, vt nihil aliud vellet, nihil aliud cuperet, & hoc ſibi ad plenam felicitatem ſatis eſſe cogitaret. Sed non es tè digna locutus ò Petre: falleris grauiter, falleris ò paſtor eccleſiæ: prius condendum eſt euangelium, prius hominum genus cruoris effuſione redimendum eſt, prius te alius cinget, & ducet quò tu non vis, quàm hoc gaudio potiaris. Itáne ſine certamine victor, ſine victoria triũphator euades? Quid rerum ordinẽ peruertis? quid meritis præmia præponis? Tu ne (inquam) ſolus mundi ſalutem & gloriam poſsidebis? tibi ſoli ſaluator aſsiſtit? O inſignis latro tibi cæleſtem margaritam vſurpas. Dic nobis ò Petre, vbi virgo, vbi fratres, vbi euangelium, vbi fides, vbi gratia, vbi generis humani redemptio, vbi cęleſtis Hieruſalem reparatio? Hæc ne omnia propter te ceſſabunt? tuis cedent omnia lucris? Sed ardenti parcatur amori: extra ſe enim poſitus, quid diceret neſciebat. Quæ ſua ſunt Petrus quærebat, nã eſſe cũ Chriſto melius eſt: ſed quia ſine merito præmium, ſine labore gaudium cupit, hic error, hæc culpa eſt. Neque tamen ſolus hoc errore tenetur, volumus & nos ſæpe ſimilia Petro: gaudium cupimus, laborem fugimus: prius volumus gaudere quàm pati, ſed fatuè, ſed ſtultè. An neſcim⁹ quia ſcriptum eſt: quia ſi compatimur, & conregnabimus: & quoniam per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Sed Petrum nunc omittamus, ſatis enim ab omnibus hoc in loco ignorantiæ reprehenditur: quod ad nos attinet fratres, ſi videtur, bonũ eſt nos hîc eſſe. Habeat ſibi ſua ſolatia

Eccli. 11 c

Io. 21 f

Phil. 1 e

Rom. 8 c

tia mundus,concupitis homines voluptatibus perfruãtur, nobis adhærere Deo bonum eſt, & ponere in domino Deo ſpem noſtram. Quid nobis & gaudio, qui futura quærimus gaudia? In hoc monte cũ Chriſto conſtantes perſeueremus: montis huius culmina ſtabiles teneam⁹: quæ enim infra ſunt, triſtia ſunt & amara, peſtifera omnia, & lethali tincta veneno: hîc pax, hîc ſecuritas,hîc ſalus, hîc requies, & ſi quid veri boni, aut gaudij in vita eſt,in hoc ſolo monte plenius poſsidetur. Sed quid in monte agemus? Nunquid otioſi cũ Chriſto manebimus? non quidem: ſed faciamus & nos hîc intra nos tria domino tabernacula: patri vnum, filio vnum, ſpiritui ſancto vnum: tabernaculum corporis, tabernaculum mentis, tabernaculũ ſpiritus: tabernaculum æternum, perpetuam manſionem quam inhabitet Deus: ſicut ſcriptũ eſt, ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Beatus qui huic ſtruendo tabernaculo totam offert vitam, omnem impendit operam. Ego quidem fratres (vt de meipſo interim aliquid loquar) ſi quandoque & hoc rariſsimè indigno cõceſſum eſt, non meo quidem merito, ſed Chriſti optimi maximi gratuito beneficio, in montem altum cum ipſo conſcendere, & ibi gloriam vultus eius vel ad modicum & à longe proſpicere, ô quibus ardoribus, ô qualibus lachrymis clamito: domine mi, bonum eſt nos hic eſſe: non me permittas vltra deſcendere de monte iſto: ſufficit mihi hoc gaudium, ſufficit mihi hæc præſentia tua: ne diſcedas obſecro, ne abeas à me: in hoc tota vita mea, in hoc omnes dies mei expendantur. Quid vltra quæritur? hoc ſolum volo, hoc ſolum cupio, hoc ſolum deſidero, hoc ſolũ peto. Sed heu heu, euaneſcit ſubitò gloria illa, pax illa, dulcedo illa, & plenus mœrore relinquor. Deſerit illico hiantem animam, & ſicut fulgur tranſiens, ita præterit ſplendor ille. O ſi duraſſet. Sed ad hiſtoriam redeamus. Petro verba iſta loquẽte, ecce nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube facta eſt: hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene cõplacui, ipſum audite. Vox ad patrem, nubes ad ſpiritum ſanctum refertur: vt tota Trinitas Chriſto homini teſtimonium perhibuiſſe noſcatur. Sicut ſcriptum eſt, tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cælo, pater, verbum, & ſpiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt. Si teſtimonium hominũ accipimus, teſtimonium Dei maius eſt: hoc eſt autem teſtimonium Dei quod maius eſt, quia teſtificatus eſt de filio ſuo. Sed quid teſtificatus eſt? Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Filius (inquam) non adoptiuus, non aduentitius, ſed naturalis, ſed ex ſubſtantia mea genitus. Sicut ſcriptum eſt. Ex vtero ante luciferum genui te. Dilectus non ſicut alia, ſed in quo mihi bene complacui. Placent alia in illo ipſe mihi complaceo, quia in illo ſubſtãtialiter ipſe ſum: & quicquid in me ipſo mihi placet, in illo eſt: eadem enim eſt virtus, eadem magnitudo, eadem pulchritudo, eadem gloria, eadem ſubſtantia. Dilectus itaq; ex dilecto, ſicut in canticis nũcupatur, quia non ſolum ipſe diligitur, ſed in eo omnis ratio diligendi eſt: quicquid enim diligitur, in ipſo & per ipſum diligitur. Vnde apoſtol⁹. Gratificauit nos (inquit) in dilecto filio ſuo, in quo habemus redemptionẽ per

Marginalia: Pſ.72. — Ioã.14. a — 1. Ioã.5. b — Pſ.109 — Cãt.5.c — Eph.1.b

per ſanguinem eius, in remiſsioné
peccatorum. Dilectus igitur, quia di
ligitur ex dilecto: id eſt in quo pri-
mo dilecto omnia diliguntur: hoc
eſt, dilectus in quo complacui. Non
fruſtra enim hæc repetitio poſita eſt
ſed vt oſtendatur, quia dilectus, &
primo dilectus eſt, & prima ratio di
ligendi. Siue enim angelus, ſiue ar-
changelus, ſiue throni, ſiue princi-
patus, ſiue cherubim, ſiue ſeraphim,
ſiue cælum, ſiue terra, ſiue homo, ſi-
ue brutum, ſi placet in ipſo placet:
quia in ipſo ſunt omnia, ſecundum
ideas: non ſicut in ſeipſis finita, ſed
ſicut in exéplario ſuo infinita. Quid
enim eſt cælum, quid terra, quid ho-
mo, quid angelus, vt coram Deo
magnus, & per ſe diligibilis appa-
Eſa. 40 reat? Omnia hæc quaſi non ſint, ſic
d ſunt coram eo: & quaſi nihilum &
inane reputata ſunt ei, teſte prophe
ta: quippe quia ex nihilo facta, in
nihilum verterentur, ſi non conſer
uarentur ab eo. Quid ergo creatum
magnum, aut bonum, aut pulchrũ
eſt in conſpectu eius, vt per ſe ame
Gñ. 1. d tur ab eo? Vidit Deus cuncta quæ fe
cerat. & erant valde bona. Sed vnde
Mar. 10 bona? nunquid à ſe? non vtique. ná
b nemo bonus, niſi Deus ſolus: ſed
propter artem quæ in ipſis eſt, quia
perfectiſsimo conſonant exempla-
ri. Nõ materia cõmendatur, ſed ars:
nos enim artem quærimus propter
opera, in Deo nõ ſic, ſed opera pro-
pter artem commẽdantur: quia ars
in illo omni opere melior eſt. O-
Ioã. 1. a. mnia per ipſum facta ſunt, & ſine
ipſo factum eſt nihil. Sed quomodo
facta per ipſum? vtique ſicut per ar
tem, ſicut per exemplar primum, in
quo omnia ab æterno lucent & ab
æterno placent. Non quod opera
non placeant in ſeipſis, ſed non per

ſeipſa, ſed propter artem. Diligitur
creatura in verbo, diligitur etiá in
ſeipſa, quia & ipſa bonum quoddá
eſt, ſed participatum & non eſſen-
tialiter bonum. Sicut ergo partici-
pat bonitatem, ita participat dile-
ctioné. Diligitur ergo in ſeipſa, ſed
nõ per ſeipſá, neq; propter ſeipſam:
ſed propter cõformitatem ad arté,
quæ in ipſa eſt: id eſt quia ſuæ con-
ſonat arti: ſicut in vaſis fictilibus ſo-
la artis forma placet, nam materia
lutum quoddam eſt. Hic eſt (inquit)
filius meus dilectus, in quo mihi cõ-
placui, ipſum audite. Fallere enim
aut falli non poteſt, quia veritas eſt: Ioã. 14.
ipſum ergo audientes non fallemi- a.
ni, quia veritas eſt: ipſum ſequentes
nõ decipiemini, quia via eſt: ipſum Ibidẽ
amplectentes non moriemini, quia
vita eſt: ipſum imitantes non obſcu Iqidẽ
rabimini, quia lux eſt. Ipſum ergo Ioã. 8 b
audite, ipſum ſequimini, ipſum am-
plectimini, ipſum imitamini. Hic
eſt enim doctor ille iuſtitiæ, qui or-
bi miſſus eſt in magiſterium omni
carni; illuminare his qui in tenebris Luc. 1. g
& in vmbra mortis ſedent: ad diri-
gendos pedes noſtros in viam pa-
cis: vt doceret hominem ſcientiam,
& iuſtitiam his qui recto ſunt cor- ps. 35.
de. Sicut propheta prædixerat. Filię Ioel. 2. f
Sion exultate, & lætamini in domi-
no Deo veſtro, quia dedit vobis do
ctorem iuſtitiæ: & deſcendere faciet
ad vos imbrem matutinum & ſero-
tinum, ſicut à principio. Omnes igi-
tur qui vitam & veritatem diligitis,
qui viam ſalutis & pacis inquiritis,
qui æternam felicitatem obtinere
deſideratis, ipſum audite: hic enim
à Deo ſicut conſtitutus eſt rex, ita Pſal. 2
promotus eſt magiſter & doctor ſu
per Sion mõtem ſanctum eius, præ-
dicans in gentibus præceptum eius,

& in populis gloriam eius: vt notas (Pſ. 15.) nobis faciat vias vitæ, ſicut in pſalmo prophetatum eſt. Hac voce audita exterriti apoſtoli ſuper faciem corruerunt, non enim tantam poterant ſuſtinere maieſtatẽ. Quos pius dominus à terra leuatos ſuauiter admonuit, ne cui dicerent hanc viſionem, donec à mortuis filius hominis reſurgeret. Decuit enim ita fieri, tum ne hac audita gloria, paſsioni offendiculum poneretur: tum ne fratres adhuc infirmi, quia hæc non viderant, æmulationis aculeo pungerentur: tum etiam ad noſtrã eruditionem: vt ſi quando que nobis cæleſtis cuiuſpiam viſionis ſecreta pãduntur, non eam in vita palàm eſſe ramus, ſed cum propheta dicamus. (Eſa. 24. c) Secretum meum mihi, ſecretũ meũ mihi. Sed cur ò bone Ieſu, hanc tuã gloriam tuæ genitrici non monſtraſti? quis enim illa dignior? quis tibi carior? quis amore tuo flagrantior? quis purior? Sed quia mater erat, teſtimonio filij minus idonea forſitã viſa eſt: aut filij pietate potius ſic diſpoſitum eſt, ne videlicet hac rememorata gloria, in paſsione ſua doloris ſtimulo grauius vrgeretur. Hactenus de hiſtoria. Hæc nos gloria expectat fratres, talia nos præmia manent: toto conatu, toto deſiderio properemus ad illa: pudeat vinci à carnalibus: pigeat à ſecularibus ſuperari. Quid pro breuiſsima voluptate nõ ſuſtinet lubricus? quid pro modico lucro non portat auarus? nobis autem pro æterno & inenarrabili gaudio quidpiam graue aut difficile reputabitur? Atteratur ad modicum inedia caro, vigilijs & laboribus ad momentum frangatur, vt perpetuo hoc decore venuſtetur & tali gloria & ſplendore veſtiatur.

O ſi eam ſemper præ oculis haberemus! Vnde enim iſta maledicta tepiditas? vnde tanta cordibus noſtris ſegnities, niſi ex obliuione mortiferæ? O anima mea, quid aliud cogitas, quid aliud cupis, quid aliud agis, quid aliud prætendis? Vt quid terrenis lucris, & negotijs implicaris? Væ mihi hominũ ſtolidiſsimo, qui à tanta felicitate mentis oculos ad terrena deflecto. Quantò aliter faciebat, qui dicebat. (Pſ. 136) Si oblitus fuero tui Hieruſalem, obliuioni detur dextera mea, Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi nõ meminero tui. Si non propoſuero te Hieruſalem, in principio lætitiæ meæ. O ignitũ eloquium, ò flagrantiſsimum deſiderium. Et alius propheta, (Haba. 3 d) Ingrediatur putredo in oſsibus meis, & ſubtus me ſcateat, vt requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum, populum nobiliſsimum, populum pulcherrimum, populum glorioſum, populum felicem, populum gloria & honore coronatum. Quam nobis coronam præſtet, qui eam nobis hodie in ſeipſo monſtrauit Ieſus Chriſtus filius Dei, cui cũ patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

DOMINICA XVII. poſt Pentecoſten. Concio prima de mandato amoris.

THEMA

¶ Diliges dominum Deum tuum, &c.

Matthæi. 22.

De

DEre locuturi ſumus
qua nulla excelſior
nulla vtilior eſt in
vniuerſo: det domi
1.cor.4. a nus ſenſum, & ape-
riat oſtium ſermo-
nis: vt ſentiamus
quod debem⁹; & dicamus quod ſen
timus. De amore Dei futurus eſt ſer
mo; de quo nullus rectè loquitur, ni
ſi amans. Habet enim amor propriũ
idioma, quod ſolus nouit amator.
Nemo igitur huius materiæ idone⁹
auditor, niſi amator: nemo idoneus
orator, niſi qui præ cæteris amore
pollet. Quò enim quiſque feruẽtior
amator eſt, eò facundior, vehemen-
tior, atque potentior orator exiſtet
amoris. O qualia ſunt amantiũ ver-
ba, quàm fortia, quàm ignita, quàm
ſuauia, quâm penetrantia, quã po-
tẽtia! Quaſi ſcintillæ ab igne exeun
tes, ita penetrant corda: neque De-
moſthenes, neque Cicero ita loqui-
Matth. 12.c. tur, ſicut amor. Verè enim ex abun
dantia cordis os loquitur: & ex pin
guedine cordis pinguia quoq; pro-
pſ.62. cedunt eloquia. Sicut adipe ergo &
pinguedine repleatur anima mea
domine, & ſic labijs exultationis lau
1.Ioã.2. d dabit os meum. Mitte domine vn-
ctionem tuam quę doceat nos de o-
mnibus: & vt rectè loquamur de a-
more tuo, eundem amorem in viſce
ribus noſtris veluti magiſtrum in-
Dañ.2. e funde: ille eſt enim qui reuelat my
ſteria. Fac hoc mitiſsime deus, almę
tuæ genitricis precibus exoratus, cu
ius fauorem & auxilium omnes hu
militer imploremus, angelicam ſa-
lutationem offerentes.

Præcipis domine, atque ſeuero ni
mis iniungis mandato, vt amem te,
& in omnibus, & ſuper omnia dili-
gam te: ita ne domine! tam iniquus
ego ſum, & tam ingratus, vt tali in-
digeam mandato? poſtquam à te fa
ctus ſum, & tanto pretio redempt⁹,
poſt tot & tanta beneficia, quæ mi-
hi quotidie præſtas, opus eſt manda
to, vt diligam te? Confundis me vti
que domine, & hoc tuo mãdato val
de me conuincis. Sed ò ſuaue nimis,
& dulciſsimum mandatum, ò iucun
dum & leue præceptum: gratias ti-
bi, gratias tibi domine, pro tam be-
neuolo & tam grato mihi mandato
tuo: ſponte currenti calcaria addi-
diſti. Et quid mihi gratius quã ama-
re te? quid iucundius quàm te dili-
gere? & quis poteſt non amare te
dñe mi? Si præciperes vt non dili-
gerem te, hoc mihi impoſsibile & in
tolerabile videretur, tolerabilior
propemodum infernus eſt, quã non
diligere te. Cùm enim de inferni
cruciatibus ſermo incidit, quod ani
mum meum præ ignibus & tormen
tis omnibus magis terret, hoc eſt, ꝙ
vt fertur, qui illic cruciãtur miſerri
mi, oderunt te, & maledicunt. O mi pſ.73.
ſeras & infelices creaturas, quæ talẽ
vicem rependitis autori veſtro, deo
veſtro. Abſit, abſit hoc à me, vt vn-
quam te diligere ceſſem. Si oblitus pſ.136
fuero tui Deus meus, obliuioni de-
tur dextera mea: adhæreat lingua
mea faucibus meis, ſi non memine-
ro tui, ſi non propoſuero te domine
mi, in principio lætitiæ meæ. O quã Pſal.72
bonus Iſrael Deus, his qui recto ſũt
corde. Attendite fratres chariſsimi,
attendite & videte, qualia præcepta
nobis iniungit Deus noſter, nõ aſpe
ra & difficilia, non grauia & impor 1.Ioã.5.
tabilia. Non quidem iugulare filios, a
vt olim crudeliſsimi dæmones ido- pſ.105
lorum cultoribus præcipiebant; nõ
lacerare carnes verberibus, non pe
dibus nudis ſuper ferreos tribulos
ambu-

ambulare. Sed quid? Hoc eſt (inquit)
Ioā.15b præceptū meū, vt diligatis inuicem.
Ioā.13d Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Diliges dñm Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua: nihil aliud peto, nihil aliud impono, nihil aliud à vobis requiro. Solum amorem flagito, hoc ſolo pro tot beneficijs & donis contentus ſum. O homo ama, & regna: ama, & omnia quæ habeo tua ſunt. Audiſtis vnquam aliquid clementius? aut benignius? Audiſtis vnquā tam clementiſsimum, & benigniſsimum dominū, qui à ſeruis ſuis hoc ſolum exquirat obſequium, vt ametur? Si quis rex à domeſticis ſuis pro omnibus donis ſuis ſolum repeteret amorem, neque omnino aliud iniūgeret obſequium, quàm pius, quàm clementiſsimus haberetur? talis eſt rex noſter fratres, talis eſt dominus noſter. O qualem dominum habemus fratres mei! Quàm bene hoc
Ps.18. nouerat qui dicebat. Lex domini immaculata, conuertens animas. Teſtimonium domini fidele, ſapientiā præſtans paruulis. Iuſtitiæ domini rectę, lætificantes corda. Præcepta (inquam) domini deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem pretioſum, &c. Quid enim iucundius, quid dulcius, quā amare? quid ſuauius? quid leuius? Quid eſt vita ſine amore, niſi atrociſsima mors? Qui non amat,
Ps.30. etiam dum viuit mortuus à corde eſt: vita enim cordis amor eſt. Quis excuſari poterit à tali præcepto? O quàm iuſtè damnatur æterno ſupplicio, qui perpetuò maluit ardere, quā amare: ſi enim ex caritate diligeret, in inferno nō arderet. Nimis nō dico te, ſed ſeipſum odiſſe cōuincitur, qui potius elegit ardere, quā diligere. Quid vidiſti in Deo tuo ô damnate, quid vidiſti? qui ne diligeres ardes? Quam excuſationem afferre poteris in iudicio, qui neque iuſſus quidem infinitam Dei bonitatem amare, paruiſti? Non maria Deu.30 c
ſulcare præceptum eſt tibi, non penetrare nubes, non nudis pedibus vlteriorem Indiam adire: de cellario cordis implere poteras præceptum, & contempſiſti. Quid dicturus es in poſtremo illo examine? quid ad tam immenſam clementiā reſponſurus? Hoc eſt quod dominus per Eſaiam populo ſuo exprobrat, Eſa.43. d
dicens. Non me inuocaſti Iacob, neque laboraſti in me Iſrael. Non obtuliſti mihi arietem holocauſti tui, & victimis tuis non glorificaſti me. Non te ſeruire feci in oblatione, neque laborem tibi præbui in thure. Non emiſti mihi argento calamū, & adipe victimarum tuarum non inebriaſti me. Veruntamen ſeruire me feciſti in peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ac ſi diceret. Non tibi aſpera præcepta dedi, non tibi grauia onera & importabilia impoſui, non omnem tuam ſubſtantiam in meis ſacrificijs & oblationibus expendere præcepi: facilia ſunt quæ imperaui tibi, & tu pro nihilo habuiſti præcepta mea, & in peccatis tuis triginta tres annos ſeruire me feciſti, & ad vltimum pro te abiectiſsimam & acerbiſsimam mortem ſufferre. Vtique ſi grauia tibi imperaſſem, & facere debueras: quantò magis, quia nō dixi tibi, niſi ama, & regna. Hęc omnia ad populum nouum quem creauit ſibi, id eſt Chriſtianū: cui quia ipſe ſacrificium & hoſtia eſt, nullū aliud ſacrificium impoſuit, ſicut veteri illi Hebræorum populo, ſed ſuū duntaxat indixit amorem. O quam iuſtum

ſtum & æquum eſt domine, vt amet te opus tuũ quod feciſti, opus quod
Iob.10. b plaſmauerunt manus tuæ! Gratis feciſti illud, nec tibi opus erat vt faceres illud, ſed ſpontanea voluntate illud creaſti: ad quem igitur, niſi ad
Cãt.7 d te debuit eſſe conuerſio eius? Si pictor imaginem pulchram depingeret in tabula, & illi viſum dare poſſet, & ſenſum, vt ſeipſam, pulchritudinem ſuam, & pictorem ſuũ agnoſceret, & coram ſe poſitum videret: quo amore, qua beneuolentia exiſtimas diligeret ipſum? aut quid aliud imago illa toto conatu ageret, quã amare, laudare, colere, & venerari pictorem ſuum, à quo habuit vt eſſet, & tam pulchra eſſet? Nunquid obſecro, non tota in amorem eius incandeſceret? Nunquid non die noctuque pro tanto beneficio illi gratias ageret? Et tu homo non ſolũ
Pſ.99. huius tanti, & tam mirifici pictoris imago es, quia ipſe te fecit: ſed
Gñ.1.c quod valde maius eſt, quia in te ſeipſum depinxit, ad imaginem enim eius plaſmatus es, vt ipſa te ſimilitudo ad amorem eius amplius incitaret. Quanti igitur piaculi reus es, ſi tantam neglexeris gratiam, & tanti immemor fueris beneficij? Illi nanque debes quicquid es, quicquid potes, quicquid ſapis, te totum deniq;. Cui enim debetur fructus, niſi ei qui plantauit arborem? Illi igitur integrum debes amorem, qui tibi amandi præſtitit facultatem: illi debes omnes cogitationes, qui vim intelligendi animæ tuæ inſeruit: illi debes deſideria omnia tua & appetitus, qui appetendi, deſiderandiq́; potentiam in te plantauit. Si quam igitur cogitationem, ſi quam dilectionem in alio expendis, ſi quid aliud cupis aut ſapis, ſi quid agis vel meditaris, quod non ipſe eſt, aut propter ipſum eſt, fur es & latro, &
Ioã.10. a alienum eſt quod prodigis. Vnde & in iudicio non ſolùm de verbo otio
Matth. 12.c ſo, ſed etiam de cogitatione vaga, et deſiderio vano, rationem reddere cogêris: illi enim qui tibi præſtitit vt eſſes, omnis actus & operatio tua iure debetur. Non igitur tibi fit iniuria, ſi à te exigitur, vt ex toto corde,
Matth. 22.d & ex tota anima, & ex omni mente diligas ipſum, ac ex te toto. Deniq; quia totus illius es, tres enim potentias, velut tres plantas, in te plantauit altiſsimus, intellectum ſcilicet, voluntatem, & ſenſum, horum triũ à te iure ſuo fructum expoſcit, cùm præcipitur: diliges dominum Deũ tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omni mente tua. Satis (vt opinor) innotuit ex dictis bonitas & clementia præceptoris talia præcepta populo ſuo largientis: non poteſt de illis dici, quod de alijs quondam dictum fuit: dedi eis præ-
Eze.20 d cepta non bona, & iuſtitias in quibus non viuent. A bono enim & optimo præceptore, bona & optima præcepta expectanda erant. Nam & illa de quibus ait, quòd bona non erant, propter ſubditorum inertiam bona non erant: quia ſcilicet perfectiorum præceptorum capaces nõ erant: erant tamen pro tempore, & populo illi bona. Vnde & populo nouo, nouum quoque iniungit mãdatum, dicens. Mandatum nouum
Ioã.13 d do vobis, vt diligatis inuicem. Quomodo domine nouum eſt, quod tã diu à te datum eſt? Vtique nouum,
Rom.8 c quia nõ accepiſtis ſpiritum ſeruitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamatis, abba pater: lex enim amoris eſt nõ timoris, quam vobis præſto. Nouum ergo

2.co 3.a go eſt, quia nouo modo datum eſt,
&Hier. non in tabulis lapideis, ſed in tabu-
31.f. lis cordis ſcriptum. Nouo etiam mo
do impletum eſt, Deo enim nos vſ-
que ad mortem crucis diligente, dũ
tam inſignem erga homines oſten-
dit amorem, didicerũt homines no-
uo modo amare illum, cuius tam no
uam & inauditam experti ſunt dile
2.Io.4.b ctionem. Vetus ergo & nouum eſt
mandatum dilectionis, vt ait Ioãnes
in epiſtola. Vetus quoad traditionẽ:
nouum quoad vim amoris & inten-
ſionem. Iam enim homines & ſe, &
ſua pro Dei amore libenter expo-
nere cœperunt, ex quo ipſum fla-
granti amore pro eis in cruce pen-
dêre, Apoſtolis prædicantibus au-
dierunt. Eſt quoque aliud non mi-
nus in iſto præcepto ponderandum
quod Dei magnificentiam largita-
temque demonſtrat, videlicet quòd
pro tam leni ac ſuaui mãdato, gran-
de nimis & æternũ præmiũ repro-
mittitur. Teſtis eſt Apoſtolus qui
1.co.2.b ait. Neque oculus vidit, neque auris
& Eſai. audiuit, neque in cor hominis aſcen
64.b dit, quod repromiſit Deus his qui di
ligunt illum. O ineffabilem largita
tem, amantibus talia promittit, &
quænam remunerandi ratio in a-
more? quis labor, quæ moleſtia,
quæ difficultas, quod diſpendium
eſt amare? Ipſe amor ſibi grande
præmium eſt: omnibus enim deſi-
derabilibus amor amabilior eſt: &
tamen illi adiungitur remunera-
tio. Mira res, das amorem, & pro
amore paradiſum donas: das quia
Ioã.1.b. dediſti: das, vt des gratiam pro gra
tia, donum pro dono. Cùm enim
merita noſtra præmias, quid aliud
quàm dona tua præmias? Nam me-
ritum noſtrum donum quoque
tuum eſt. Quis non admiretur ſu-
per tanta dignatione tua? veluti ſi
cui famelico fauus mellis, aut ſua-
uiſsimus cibus apponatur, & vt
comedat aureus ei cõdonetur num
mus: aut ſi cui valde ſitienti vt de-
ſideratum poculum bibat, pretium
promittatur. Sic nobiſcum agis do-
mine, quando ſitientibus amorem
tuum, & ipſum gratis præſtas, & pro
ipſo inſuper gloriam repromittis.
Quomodo adhæret tibi ſedes iniqui ps. 93.
tatis, O magnificentiſsime Deus, qui
fingis laborem in præcepto? In præ-
cepto (inquam) ſuaui & iucundo a-
moris tui laborem fingis, vt præ-
miandi habeas occaſionem: & non
laborioſum remuneras quaſi labo-
rioſum, tanta eſt auiditas præmian
di. Quomodo ergo tam bonus &
liberalis dominus ſeruis ſuis iuſtam
mercedem denegabit, qui non la-
borantibus, quaſi laborãtibus præ-
mia repromittit? Talis enim domi-
ne eſt amor tuus & tantus, vt pro il-
lo adipiſcendo quantumlibet gra-
uia ac dura tormenta libenter ſu-
ſtinenda eſſent, & tamen non ſo-
lum gratis das illum, ſed etiam pa-
radiſo præmias eum. Iam enim quã-
ti æſtimandum eſt, quòd non ſo-
lum amari à me non dedignatis:
verùm etiam ſtrictiſsime à me hoc
exquiris? Quis ego ſum domine,
aut quæ eſt ſubſtantia mea, vt ſic
à me cupias amari, quòd æternos
cruciatus, & ignes atroces mihi, ſi
te non dilexero, miniteris? Tan-
tus ne ego ſum coram te domi-
ne, vt tanti facias à me amari?
Quid eſt homo domine, quia in ps.163
notuiſti ei, aut filius hominis, quia
ſic reputas eum? Ecce coram te mil
lia millium angelorum in amore Dañ.7.c
tuo flagrantium, & tibi curæ eſt
de vili vermiculo ſuper terram

repente vt te diligat? Gratias tibi ago domine, quia ſic reputas me. Sed nõ pro te, ſed pro me amari vis à me: quia enim diligis me, ideo diligi vis à me. Noſti enim quia in amore tuo mihi ſalus omnis & vita eſt. Ob hoc igitur exquiris amorem, vt præſtes vitam. Hæc enim eſt vita
Ioã.17 a æterna, vt cognoſcam te, & cognoſcendo diligam te, & quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ. Vt enim nemo à vita excluderetur, vitam in amore poſui ſti, quoniam cũctis præſtò eſt amarẽ te. Et quã piẽ, quàm miſericorditer hoc feceris domine, quis verbis explicare valebit? Si enim in alio quouis opere noſtra cõſiſteret ſalus, excluderentur nõnulli, excuſarentur plurimi, quibus tale opus non eſſet aut poſsibile, aut facile. Sicut ſi in eleemoſynarũ largitione ſaluos nos eſſe voluiſſes, excluderetur egenus: ſi in ieiunio, excluderetur ægrotus: ſi in labore, excluderetur debilis: ſi in doctrina, excluderetur idiota: ſi in contemplatione, excluderetur agricola: ſi in virginitate, excluderetur vxor: ſi in paupertate, excluderetur diues: & ita de alijs. At verò ab amore quis excluditur? aut quis legitimè excuſatur? Sapientibus & inſipientibus, diuitibus ac pauperibus, pueris & ſenibus, omni ſtatui, omni ſexui, omni ętati cõmunis eſt amor: nullus ſenex ad amorem, nemo pauper ad amandum. Quis enim amare neſcit, aut nequit? vbique, & omni tempore amor omnibus præſtò eſt, ſiue comedas, ſiue bibas, ſiue ambules, ſiue ſedeas, ſiue labores, ſiue quieſcas, quomodocunque te habeas, & quocunque te vertas, ſi libet, amare potes, neque te quidpiã ab amore valet impedire: adeò enim amor tuus eſt, vt ſubripi non poſsit inuito. Teſtes tibi ſunt martyres, & exempla quibus vita ſurripi potuit, amor autem nunquam. Libentiſsimè enim vitam dederunt, ne darent amorem: quia amor vita pretioſior eſt. Pijſsimus itaque Deus, mundi huius rectiſsimus moderator & rector, ſic omnes ad vitam condidit, & ita omnium ſalutem concupiſcit, vt ad eam obtinendam nemini viam præcludat. Et ideo licet in his vilibus, abiectis, & floccipendendis bonis, quæ tempore tranſeunt, impares nos conſtituit & fecit, neque pro libito donat cuique quod petit, attamen in veris & legitimis bonis, quę ad ſalutem & vitam æternam ſpectant, neminem fecit egenum: ſed parem omnibus indidit facultatem, ac libertatem integram, vt diteſcat in eis quicunque voluerit, & pro ſuo arbitrio tam magnus fiat, quantum ſe ad gratiam diſpoſuerit. Ea enim bona quæ homines in hoc triſti ſeculo & extollunt, & magni faciũt, apud Deum pro nihilo reputantur, ac veluti furfures in domo Dei ſunt abiecta nimis, & contemptibilia: quæ autem vera ſunt bona, cuiuſque arbitrio cum ipſius gratia reſeruauit. In vtroq; pius, in vtroq; iuſtus: vt omne os obſtruatur, & omnis iniquitas oppilet os ſuum, neque vllam habeat rationabilẽ & iuſtã aduerſus Deum querimoniam, quantũuis proterua malitia. Horum autem omniũ bonorum culmen tenet amor: nihil enim in tota domo Dei amore ſuo pretioſius, nihil præſtantius. Hoc omniũ donorum Dei maximũ eſt donum ſuper omne donum, quod non præſtatur niſi amicis, imò donum ipſum amicitiæ, ego (inquit) diligentes me diligo. O pretioſam

Ro.3.c. pſ.106 prou.8. b

Matth. 13.f. pretioſam margaritam, quã qui inuenit homo, vendit omnia quæ habet, & emit eam. O præſtantiſsimũ Matth. 15.f. theſaurum, quem qui poſsidet, etiã ſi omnibus careat, diues eſt: quo qui caret, etſi cætera omnia habeat, pauper eſt. Verè ſi dederit homo Cãt.8.c omnem ſubſtãtiam domus ſuę pro dilectione, quaſi nihilum deſpiciet ps.93. eam. Beatus nanque ille eſt, quem tu ditaueris domine, & de amore tuo locupletaueris eum. Hic eſt enim fons proprius, cuius non eſt Matth. 22.b. particeps alienus: hæc veſtis nuptialis, quam qui in nuptijs non habet, mittitur in tenebras exteriores. 1.Pet.4 b Hoc operimentum eſt, quo omnis peccatorũ multitudo operitur: hæc 1.Io.2.d ſacra vnctio, quæ docet nos de omnibus: Luc.12 f hic eſt ignis, quem dominus venit mittere in terram: & quid vult Thre.1. d niſi vt ardeat? De excelſo (inquit Propheta) miſit ignem in oſsibus meis, & erudiuit me. De cælo mittitur iſte ignis, non de noſtro promitur. Et ideo, ò maxime & optime Ieſu, ſi amari te iubes, da quod iubes & iube quod vis: quia licet iucundum, & valde iucundum ſit mihi amare te, ſed tamen ſupra vires, ſupra facultatem meam, & naturam eſt amor quem præcipis; dilectio quam requiris: ſupernaturalis, nanque eſt, tuo dono, non meo arbitrio ſolo poſsidenda. Neque tamen ex hoc excuſatio mihi vlla eſt, ſi non dilexero te: tuam enim volenti dilectionem neque denegas, & petentibus ipſam liberaliter præſtas. Videre non poſſum ſine luce, & tamen in meridie ſi non videro, oculos habens clauſos, culpa mea eſt, non defectus in ſole, cuius clara lux omnia illuſtrat. Ita eſt omnino in amore tuo domine. Quis mihi det, vt omiſsis omnibus, hãc ſolam inquiram margaritã: hanc totis viribus & omni conatu mihi procurẽ. O mortales, ò curuæ in terras animæ, & cæleſtium inanes, quid perituris his intenditis bonis? & perpetuam hanc ſpecioſiſsimãque gemmam inſpicere negligitis? Quantum deſudant, quos non libenter labores ferunt miſeri homines, in acquirenda ſcientia quæ deſtruitur? O ſi ita Dei perquirerent dilectionem, quæ quanto melior & vtilior ſcientia ſit, dies vltimus demonſtrabit. Quia hic amor non ſolùm in ſeipſo pretioſus eſt, ſed etiam omnium aliorum pretium eſt. Quid ſcientia, quid eloquentia, quid oratio, quid eleemoſyna, quid ieiunium, ſiue quodlibet aliud opus ſine caritate valeat, Apoſtolum audi: 1.co.13.a qui fidem transferentem montes, & angelicam linguam, & martyrij agonem, & omnem facultatũ elargitionem, ſine caritate pro nihilo reputat. Vetula illa quæ duos obolos miſit in gazophylatiũ, plus omnibus miſit, quia plus omnib[9] dilexit: Luc.21. a Et Deus noſter nõ reſpicit quantũ, ſed ex quanto: affectum ponderat, non cenſum. Hic eſt ille ſiclus ſanctuarij, quo omnia ponderãtur: ita enim habes in Leuitico, omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij põderabitur. Leui.27 c Et ſicut fiebat in illo myſtico, ita fit in hoc vero quod pręfigurabatur ſãctuario: omnia donaria ſiclo amoris ponderantur. Tantum habiturus es in illo gloriæ & honoris, quantum hinc detuleris gratiæ & amoris. Menſura plena reddetur tibi, ſed tamen hoc ſiclo ponderata. Caue ne appenſus in ſtatera, inueniaris minus habens, & pereas. Hoc igitur nũc maximè cura, hoc præ omnibus Luc.6.f Dan.5.g

in hac mortali vita ſatage, vt iſto ſiclo nō careas, vt hoc dilectionis theſauro abundes, vt hac margarita locupleteris. id eſt vt amorem teneas, amorem augeas, amorem in te confirmes. Vacuum enim & otioſum eſt omne tempus, quod in hoc non expenditur: vacuum & ſine fructu eſt omne opus, quod ad hoc non dirigitur. Nunc autem etſi
1.co.13.c valde conemur, ex parte diligimus, & ex parte deſideramus, neque perfectè à nobis impletur quod præceptum eſt: diliges dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni mente tua.
Sap.9.d Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam: & ſenſus hominis ſuo pōdere ad iſta inferiora deflectit: neque valet totus intendere quò conatur. Spargitur enim animus per multa, & per quaſdam occultas rimulas, quas vix comprehendere valemus, à ſeipſo egrediēs, per diuerſa malè vagatur: luſtransq; o-
Eccl.1.b.& pſ.11 mnia in circuitu pergit ſpiritus; & in circulos ſuos reuertitur: & dum per ſingula malè diuiditur, vero illi & ſummo bono non totus adnectitur. Sed veniet veniet ecce tempus ò anima, quādo omnis iſte tui cordis motus ceſſabit, & omnis iſta cogitationū inundatio ſedabitur, & ſilebunt omnes fluctus tui, & lætaberis quia ſiluerunt: tunc videbis & afflues, &
Eſa.60.a mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Mirabitur (inquam) quia cōtra morem ſuum fixum nō permutabitur. Tunc veluti carbo tota ignieris, & amore ſuccenſa in Deum tota transformaberis: & adhærens Deo, ſicut
1.co.6.d ſcriptum eſt, cū eo vnus ſpiritus effi cieris, dicit dominus cuius ignis eſt
Eſa.31.d in Sion, & caminus in Hieruſalem: hic in Sion ignis fumans, ibi in Hieruſalem caminus flagrans. Verè caminus, verè fornax, in quo cæleſtiū vaſa ſpirituū, flagrantiſsimo illo ac potentiſsimo igne excoquuntur: cōflātur, & transformantur in Deū: & ad perpetuum illum & immarceſſibilem gloriæ impetum, & volupta-
pſ.35. tis torrentem deguſtandum, firmiſſimo robore ſolidantur. Quo nos potare dignetur ipſe amoris dator & præceptor, & ſuper omnes ardentiſſimus amator noſter, Ieſus Chriſtus; cui cū patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

CONCIO SECVNDA de eodem themate.

¶ Diliges dominum Deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Matthæi.22.

De amore Dei tria dicenda ſunt: ſcilicet quare diligendus eſt Deus, & quomodo diligēdus eſt, & quomodo amorem eius obtinere poterimus. Ratio & modus diligendi tanguntur in themate, cum dicitur: diliges dominum Deum tuum, &c. tertium propter eius vtilitatem adiecimus. Satis cōpertum eſſe omnibus, non modò fidelibus, ſed etiam barbaris & infidelibus, non ambigo, quare diligendus ſit Deus: ita vt admonitore nemo indigeat in hac parte. Conuincunt enim quēlibet etiā duriſsimū, ad amorem eius, tum numeroſa & quotidiana multitudo ſuorū beneficiorū, quę ſuo pōdere omnes mortales obruit & prouocat ad amorē: tū omniū creaturarū clamor cōtinuus qui

qui omni rationali auditui maieſtatem, pulchritudinem, magnitudinẽ que eius, apertis vocibus ingerit & oſtentat. Siquidem cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuũ eius annunciat firmamentum: & non ſunt loquelę, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum: ita vt ſit inexcuſabilis omnis homo. Verũtamen quia apud homines, humanus ſermo efficacior eſt & potentior ad mouẽdum (habet enim neſcio quid latẽtis energię viua vox) ideo hominibus homo, eundẽ amorem quem omnia prædicant, modo quo potero repręſentabo: primò breuiter perſtringens rationes, propter quas diligendus eſt Deus: quæ tanguntur in prima parte thematis cùm dicitur: diliges dominũ Deum tuum. Diliges (inquã) quia Deus: diliges, quia dñs: diliges, quia tuus. Itaque ipſum diliges propter ſe, diliges propter ſua, diliges propter te. Vndiquaq; ſe nobis diligibilẽ præſtat Deus: & quia bonus, & quia delectabilis, & quia vtilis: vt dum ex omni parte diligibilis eſt, nullus ab eo effugere poſsit affect⁹. Si ſtudioſus es, dilige quia bonus: ſi delicioſus, dilige quia dulcis: ſi cupid⁹, dilige quia vtilis. Non eſt ò homo, quã fugere poſsis ab eius amore. Primò igitur dilige, quia De⁹ eſt: id eſt propter ſeipſum, & propter id quod eſt: quia ſũmum bonum, in quo omne bonũ, & à quo omne bonũ: quare & omni amore digniſsim⁹. Quãta in eo maieſtas, quanta bonitas, quanta gloria, quanta potentia, quanta ſapientia, quanta plenitudo, quanta ſuauitas, quãta voluptas, quanta lux, quanta perfectio, quanta denique omnium bonorũ & omnium deſiderabilium plenitũdo! Dilata ſinus tuos ò anima, expande affectus tuos, & extende ſicut pellem deſiderium tuũ: & (vt ait propheta) dilata locum tẽtorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, longè fac funiculos tuos, & clauos tuos conſolida: quia ſuperat omnem capacitatem tuam, & omnẽ deſiderium tuum: maieſtas illa, bonitas illa, felicitas illa. Quid enim ad illud ſummum bonum noſter omnis affectus, niſi gutta ad Oceanũ? Exuperat nãq; omnẽ ſenſum, atq; omne deſideriũ vincit, infinitus ille & gloriæ, & decoris Oceanus: abyſſus illa profũdiſsima lũminis & claritatis: quę neq; deſiderio comprehenditũr, ſed ipſa magis deſiderium ambit, & comprehẽdit. Cuius figura fuit corona illa, quæ propitiatorium ex omni parte ambiebat in ſancta ſanctorum. Solus itaq; dignus amari propter ſe deus: propter quem, & ad quem conditus eſt omnis amor: & ad quem omnis amor impellit ſe habentẽ. Eſt enim centrum quoddam amoris Deus, in quod dirigit omnem creaturã pondus amoris. Soli igitur Deo per ſe competit amor, ſicut honor. Siquid enim diligitur quod non propter ipſum diligitur, vanè diligitur. Vnde neque angelus dignè propter ſe, quaſi finis debet amari. Tã diligibilis eſt Deus, vt ab omnib⁹ ſuo modo etiã inſenſibilib⁹ diligatur. Quid enim ſunt naturaliũ rerũ inclinationes, niſi amores quidã, quibus ferun tur in Deũ, ſed propter earũ imperfectionem, non attingunt quò tendunt, id eſt bonum ipſum increatũ, ſed in bono creato ab ipſo participato perſiſtũt? Quid enim eſt grauitas in lapide, niſi amor centri? quid leuitas in igne, niſi amor ſphæræ. Bonum eſt ꝙ omnia appetunt, & nihil

Pſ. 18.

Ro. 1. a.

Eſa. 54. a

Exo. 25 b

ſine amore eſt. Et ipſe naturalis appetitus boni in rebus,aliqualiter amor Dei dicendus eſt: ſed quia ad incommutabile bonum natura inſenſibilis non pertingit,in bono participato quieſcit. At verò creaturæ intellectuales, & rationales, id eſt àngelus & homo,hac dignitate prefulgent, vt ad ipſum ſummum bonũ quod appetunt pertingât,eiusq; ſint capaces. Amor igitur pōdus eſt animæ,teſte Auguſtino. Amor (inquit)meus pondus meum:illo feror quocunque feror. Sicut enim pondus defert lapidem in centrum,ita quoq; amor defert animã in centrũ ſuum,quod Deus eſt:qui ita propriꝰ eſt animæ locus, quemadmodum centrum locus eſt lapidis. Imitare igitur ò anima naturam,imitare vel ſaltem lapidem inſenſibilem. Nonne vides quanto impetu lapis properat in cētrum,& locum ſuum? Quãtum poteſt quidem conatur ad deſcenſũ,et ſi quid fortè interponitur tota ſua potentia id repellit, ne iter ſuum impediatur, & tandem pertingat quò vadit. Deciſa rupes à loco ſuo,& cadens ex alto, horribile viſu quo impetu cadit: quo fragore labitur ad ima: qua celeritate properat ad expedientem ſibi locum, & aptum: & quicquid illi è regione obijcitur, ſubruit, & comminuit, vt progrediatur, & demum perueniat quò tendit. Talem te Deo tuo exhibe ò anima mea: erubeſce cum vel ab ipſo inſenſibili lapide ſuperatam te videris, maiorique impetu illum in centrum ſuum ferri, quàm tu properes in tuum. Subrue ergo quicquid obſtat, dirumpe &

Ps.17. tranſi,ſicut ſcriptũ eſt. In Deo meo tranſgrediar murum. Nam ſi leui vento elationis, vel leui obſtaculo alicuius cupiditatis detineris,agnoſcas oportet quàm ſis exigui ponderis,& quàm ſimilis leuibus paleis, quas ventus,quia modicum pondus habent,detinet à deſcenſu: cadentibus autem rupibus quid obſtabit? Ita & virtutis animos neque totus mundus impedire valet à Deo. Vide rupem Apoſtolicam ingentem, in Deum cum impetu properantē, & cui nihil obſiſtere valet. Quis nos (inquit) ſeparabit à caritate Dei? Rom.8. tribulatio, an anguſtia, an fames, f an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum quia neque mors, neque vita, neque angeli,neque principatus, neque virtutes,neque inſtantia,neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia,poterit nos ſeparare à caritate Dei,quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. O pondus eximium & admirabile animæ tam ſanctæ,ò potētiſsimam rupem, mole ſua omnia ſubruentem,& per anguſtias & labores plurimos,per famē,per ſitim, per gladios,per infamiam,& terribilia quæq; , celeritate incredibili in centrũ ſuum properantē: cuius volũtas iam quodãmodo verſa erat in naturã: ſiquidē lapis naturali impetu fertur in centrũ, anima autē noſtra volũtario & libero impetu fertur in Deũ. Hãc ergo tibi præſtitã facultatē,ò anima mea, renũcia: & libertatē vertito in naturã: vt tota tua potentia, toto conatu tuo properes vt natura quò tēdis. Hoc eſt enim quod tibi intimatur in themate,cũ dicitur: diliges dñm Deum tuũ,ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni mēte tua, & ex omnibꝰ viribus tuis,& ex tota fortitudine tua: id eſt ſecundum vltimum potentiæ tuæ,

vt natura. Quòd enim centrũ tuum Deus ſit, & ad ipſum te deferat vis amoris, ſi aperire oculos velis, conſpicuum eſt & in aperto. Nec enim tibi extra Deum quies eſt, ſicut neque lapidi extra centrum: cũ verò ad ipſum perueneris, tunc quieſces: ſicut ſcriptũ eſt. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam. Feciſti enim nos domine ad te, & inquietum eſt cor noſtrũ, donec perueniat ad te. Et ſi experientiã conſulas, experimẽto diſces & videbis, ꝙ in nullo alio amor tuus quieſcere poteſt: quia omnia à ſe te expellunt, & mittũt in cẽtrum tuum. Nonne experiris, ꝙ ſi quid aliud propter ſe diligis, in amore illo inquietudo ſit maxima & amaritudo? O quã acerba & amara eſt omnis creatura, ſi propter ſe diligitur! quomodo ſi de hoc conſulantur ſtolidi amantes, quot nobis tragœdias ingerẽt, & narrabũt? Omnis creatura, ô anima mea, te pellit à ſe cũ ignominia, & colaphizat, vt ab ea recedens, Deo tuo adhærere coneris. Quaſi tibi exprobrando diceret. Quid mihi adhæres miſerrima? non ſum ego bonum tuũ quod requiris, & quod affectare deberes. Vade quò tẽdis, neque veram deſere viam. Tu tamen nimium cæca & ſtulta, reluctantem amplexaris, & pellentem te, & cum conuitio, demulces: inuitam retines, fugientique adhæres: & quæ tibi data eſt in obſequium, etiam nolentem prouehis ad dominium, tanta eſt veſania tua. Sed non hic diu tibi durat amplexus, ſtatim enim in amaritudinem vertitur, illico faſtiditur: & quam tanto labore quæſieras, tanto amplexabaris ardore, poſt tempus modicum abijcis, dedignaris, contemnis, & ad alia tibi de nouo quærenda feſtinas: atque ita miſera, dum nulla tibi ſufficit creatura, in circuitu per ſingulas cum multo labore vagaris. Sicut ſcriptum eſt. Caput ſcilicet malorum, circuitus eorum. Et iterum. In circuitu impij ambulant. Vnde liquidò conſtat, quòd ſicut bonum hominis Deus eſt, ita in ipſum omnis vis amoris naturaliter hominem inclinat, ſicut in primum & proprium obiectum: quãquã ad alia (quod indignũ eſt) inordinatè per volũtatem propriã eius inclinatio deflectatur. Sicut enim natura in vnum tẽdit, ita & voluntas omnis: licet propter arbitriũ, plurium ſit capax, & quò voluerit pro libito diuertere poſsit: quia nõ eſt in voluntate neceſsitas ad bonũ ſuum, vt in natura: quæ vtinam eſſet, vtinam iam neceſſario tibi vinculo vniremur Deus noſter, ſicut poſt aliquando miſerante te colligabimur. Vide nunc in hominibus miraculum grande, & malum miraculum ego video. An non miraculum putares ſi rupes ingentes in aëre ſuſpenſas, nullo detinente, pendẽre videres. Quis eas aſpiciens non illico ſtuperet? O Deus meꝰ, & quomodo fieri poteſt, vt ad te non properet omnis anima, propter te creata, ſed leui vento ſuſpenſa, tãto bono priuetur, & rideat? Quomodo (inquã) poſsibile eſt, vt aliqua creatura capax tui ſit, & ad te non properet quantum poteſt. O centrũ infinitum, infinitè bonũ, ac proinde infinitè attractiuum. Quid tãto bono capacẽ creaturã in illud ipſum ruentem poteſt retardare? O grãde põdus peccati, quod ceruicibus animarũ ſuperpoſitũ, reſidere eas facit in imo, ne properẽt ad ſphærã ſuam, ad quam ſunt creatæ. Videtur planè mira-

Marginal notes: Pſ. 4 (beside "ſicut ſcriptũ eſt. In pace in idipſum"); Pſ. 139 (beside "Caput ſcilicet malorum"); Pſ. 11 (beside "In circuitu impij ambulant").

miraculum videre ſuſpēſas animas, ſicut & videre rupes pendētes, tam exiguo vento à ſuo centro detineri: & quod peius & flebilius eſt, nō ſentire. Quis enim toleraret ſi ſentiret? quis (inquam) vitam ſuam patiēter & æquo animo ſuſtineret, ſi quanto bono priuatur, diſtinctè cognoſceret? O carnis meę ingratiſsimū velū, quanta lætitia me priuas? quid me detinet, quòd meis te manibus non dirumpo, vt Deum meum videā, & ipſo fruar? & in ipſo requieſcam? O quanto gaudio, & quanta felicitate careo propter te: & iſta cognoſceēs, te tolero & rideo, nec diebus ac noctibus ſuper tāto exilio (vt par erat) defleo & ingemiſco, & in lachrymas totus diſſoluor. Vnde hæc tam iniqua patientia? Nempe quia vela
2.co.3.c men interpoſitum eſt, & interiecta carnis nubecula, ſolis claritas oculis animæ non coruſcat. Tolle velamen, & videbis quo impetu feratur anima in centrum ſuum. Attende beatorum animas ſoluto iam velamine liberas, quo impetu ferantur in Deum? quis eas poterit impedire? quis à loco ſuo ſeparare valebit? Ibi plena & perfecta quies, ibi omnium motuum animę, & deſideriorum plena & integra ſaturitas.
ps.47 Verè magnus dominus & laudabilis valde, verumetiam & amabilis valde, neque minus amabilis quàm laudabilis: ſed in ciuitate Dei noſtri, in monte ſancto eius, ibi flagrat vis amoris, vbi non obſtat interpoſitio velaminis. Sed & nunc quò velamē hoc tenuius eſt ac tranſparentius, eò anima celerius mouetur in Deū, & magis in ea impetus viget amoris. Quorundam autem velamē carnis craſsiſsimum, & nimia rerum opulentia impinguatum, quorū motus in Deum aut nullus, aut lentus: quorundam uerò ita vigilijs, abſtinentijs, alijſque laboribus velamen carnis attenuatum & attritum eſt, vt propter eius tranſparentiam, lux illa beata iam oculis animæ aliqualiter transfulgeat: quemadmodum Apoſtolus ait. Videmus nunc per 1.co.13.d ſpeculum in ænigmate: vnde & ad ipſum in odorem vnguentorū ſuorum currunt. Quòd ſi quandoque Cāt.1.a. contingat per rimulas quaſdam, & velaminis rupturas, radios illos diuini luminis oculos animæ vel ad modicū fulgurare, tunc tota liqueſcit præ amore, & rapido impetu fer- Cāt.5.c. tur in ipſum, non iam odore, ſed decore eius attracta. Sed heu, quā parum radiatio iſta durabilis eſt: nam ſicut fulgur, ita anima percutit & pertrāſit. Siquidem in manibus abſcondit lucem (vt ait Iob) & præcipit ei vt rurſus adueniat. Annunciat Iob.36. d de ea amico ſuo, & quòd poſſeſsio eius ſit, & ad eam poſsit aſcēdere, ſed ſtatim eam velut inter manus abſcōdit, quæ per digitorum rimulas ad modicum fulgurabat. Si enim fulgurare voluerit lumine ſuo deſuper ad plenum, cardines etiam cæli, id eſt ſpiritus cæleſtes ſuo ſplendore magis operiet quàm illuſtrabit: nimio enim obruerentur à lumine: nā prou.25 d quis integram maieſtatem diuinā, ſi ſeipſam non attemperauerit, ferre valebit? Patet igitur ex dictis, quàm naturaliter & ſponte anima in Deū inclinetur per amorem. Vnde ſi per peccatum infecta non fuiſſet natura, & rationis ac fidei lumen obſcuratum, nulla vnquam tali homo expreſsione indigeret pręcepti, quod tam impreſſum habebat in corde: neque enim modo ſcripto datū eſt præceptum, vt quiſquam ſeipſum diligat,

diligat, cùm tamen teneamur noſipſos ex caritate diligere: nam quod in natura inſertum eſt tã tenaciter, non indiget admonitione doctrinæ: naturalius autem & propenſius diligit homo Deum, quã ſeipſum, quare igitur dilectio Dei cùm ſit naturalior expreſsè præcipitur, & non ſui? Vtique peccatum in cauſa eſt, quando oculos animæ à Deo diuertit, & in ſeipſum fixit: totumq́; amoris torrentem, qui in Deum impetuoſè fluebat, in ſeipſo ſtagnauit. Non ergo tali opus fuiſſet expreſſione præcepti, ſi natura in ea puritate manſiſſet, in qua condita eſt, & ea polleret gratia & iuſtitia qua pollebat in principio. Vnde nõ legitur homini à prima conditione conditor ipſe tale aliquid verbo aut ſcripto tradidiſſe, quia videlicet in idipſum præpeti volatu ferebatur naturæ integritate, & iuſtitiæ perfectione, quaſi duabus alis adiut⁹: nec alijs calcarib⁹ indigebat, cui lex amoris intimè, & maximè à conditore eſſet & inſerta & infuſa. Nũc autem huius amoris & charitatis ita obliti ſumus, ita à naturali noſtra proprietate alienati, & à gratia alieni, vt neque præceptis, neque promiſsionibus, neque comminationibus, neque quotidianis & immenſis beneficijs, ad amorem Dei induci trahiq́ue poſsimus: ſed veluti talentum plumbi, quod per violentiam ſurſum detinetur, ſi dimittitur ſtatim ad ima deſcendit, ita anima noſtra ſi ad modicum ad diuina per violentiam rapitur, ſtatim ſuo pondere ad terrena & tranſitoria iſta prolabitur, & per creaturas tota diſpergitur. Dic ergo mihi anima mea, reſponde miſera, & ediſſere mihi, quidnam cauſæ ſit, quòd tam libenter per creaturas foris vagaris ſitibunda, guttulas quaſdam, & turbidas ab eiſ mendicans, quæ ſitim magis prouocant quàm ſedant, & limpidiſsimum illũ fontem perennem omnium bonorum relinquis, in quo ſolo omnem ſitim tuam ſatiare poſſes ad plenum? Dic (inquã) ò miſera, quid deſiderare potes, quod non plenè reperiatur in Deo? Si te delectat ſapientia, ſapientiſsimus eſt: ſi pulchritudo, ſpecioſiſsimus eſt: ſi potentia & fortitudo, potentiſsimus eſt ac robuſtiſsimus: ſi gloria, ſi diuitię, gloria & diuitiæ in domo eius: ſi voluptas & delectatio delectationes in dextera eius vſq; in finem: ſi ſaturitas & abundantia, inebriantur ab vbertate domus eius qui poſsident eum. Omnium ergo bonorum perennem abyſſum miſera ſcienter relinquis, & creaturarum riuulos anxia inſectaris? ſpõte oblatum fontem contemnis, & cum ingenti labore turbidos tibi puteos fodis? O admirandam ſtultitiam, ſtupendamq́ue nimium cæcitatem: & ideo ſuper hoc indignans dominus, per prophetam clamat. Stupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ eius deſolamini vehementer: duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderũt ſibi ciſternas diſsipatas, quę continere non valent aquas. Verè ciſterna diſsipata, gloria mundi: ciſterna diſſipata, voluptas carnis: ciſterna diſſipata, omnis honor & dignitas ſecularis: ciſterna eſt diſsipata & perforata, omnis diuitiarũ iucunda poſſeſſio. Continere nõ valent aquas: et ſi mihi fidem non adhibes, putasq́ue me tibi illudere, experientiam conſule. Quanto ardore quæſiſti dignitatem aliquam, quos pertuliſti labo-

Ps. 111
Ps. 15.
Ps. 35.
Hie. 2. c

res pro illa obtinenda? obtinuiſti tandem,& obtentam poſt triduum faſtidis,quia ciſterna diſsipata eſt,& continere aquas non valet. Ad modicum ſitim tuam refrigerabit,cùm optata potitus fueris voluptate, ſed diſsipata ciſterna aquas illas voluptatis retinere non valuit: fluxerũt ipſæ,& tu iuxta ciſternam ſitibundus manes. Diſcurre per omnia, & ita verum eſſe in ſingulis reperies. Et tamen licet ſic ſe res habeat, quo labore iſtę ciſternæ fodiantur & fabricentur,teſtes ſunt mercatores,teſtes milites, teſtes mundanæ curiæ ſectatores,qui fabricãdis fodiendiſque huiuſmodi ciſternis die noctuq́; indeſinenter deſudant, quibus fons ipſe limpidiſsimus aquarum vmentium gratis effluens in plateis pro nihilo habetur? Ipſe eſt enim qui omnibus in plateis clamitat, omnes ſitientes venite ad aquas, venite, emite abſque argento,& abſq; omni commutatione,vinum & lac. Quare appenditis argentum, & non in panibus:& laborem veſtrum, & nõ in ſaturitate? Gratis ſe offert,neque tamen ad illum properatur.Hoc eſt ſuper quo ad angelos & ad ſanctos ſuos conqueritur,dicens.Stupeſcite cæli, id eſt ò angeli beati, ſtupeſcite & admiramini ſuper hoc. Vos qui beati eſtis,& totius mœroris expertes,vos autem portæ eius, id eſt ſancti mei,qui adhuc in carne militatis,per quos multi,vt per ianuas,intrant cælum, vos (inquam) deſolamini vehementer, & vſque ad mortem contriſtamini, ſuper tam horrẽda,& execranda cæcitate populi veſtri.Dimitte igitur ò anima mea, dimitte obſecro ciſternas has diſsipatas,quas tibi tanto labore perfodiſti,& ad ipſum fontem aquæ viuæ properanter accurre. Ibi tuã ſitim penitus extingues:ibi delicijs & veris delicijs plenè, & affatim, ac pro voto cumulatiſsimè ſatiaberis. Tolle hoc bonum, & tolle illud bonũ: & vide ipſum bonum ſi potes. Noli hoc vel illud bonum, id eſt finitum & limitatum,diligere,ſed dilige infinitum & illimitatum bonum:non hanc vel illam dulcedinẽ,ſed ipſam per ſe ſubſiſtentem dulcedinem: nõ hanc vel illam pulchritudinem,ſed ipſammet pulchritudinem: nõ hoc vel illud bonum, ſed ipſam per ſe ſubſiſtentem bonitatẽ.Si ergo quęris delectationem vel dulcedinem, non eam quæras in pomo, non in fauo,non in pane, non in carnibus,nõ in cibo aliquo,vel in aliqua particulari natura:ſed quęre ipſammet delectationem,ipſam dulcedinem per ſe ſubſiſtentem, quæ nullius eſt dulcedo,ſed tantum eſt dulcedo,& tota dulcedo. Similiter ſi quæris pulchritudinem,non eam quæras in ſole,non in ſtellis, non in homine, nõ in equo, non in veſte, non in auro, ſed ipſammet per ſe ſubſiſtentem pulchritudinem quæ non huius vel illius eſt pulchritudo,ſed pura pulchritudo,nulli admixta naturæ,cuius totum eſſe eſt eſſe pulchritudinem.Et hoc ſic de alijs quibuſcunq; bonis iudicare debemus. Hanc autẽ dulcedinem,bonitatem, pulchritudinem meram, & per ſe ſubſiſtentẽ, quia ad nullius eſſe contrahitur,neceſſe eſt eſſe infinitam & illimitatã: hæc eſt Deus tuus ò anima mea,quę non eſt hoc vel illud bonum, ſed omne bonum,& ipſa per ſe ſubſiſtẽs bonitas. O quomodo ſaturabit ipſa ſaturitas? quis verbis dicere poterit, centum ſibi licet ora,totidemq; linguæ adeſſent, quam dulcis ſit ipſa dulcedo,

Cãt.4.d
Eſa.8.b
Eſa.55.a
Hie.2.c

dulcedo, quàm delectabilis ſit delectatio ipſa? O quomodo lætificabit nos ipſa lætitia! quomodo denique omni bono replebit ipſa bonitatis plenitudo! Si fauus dulcis eſt, propter dulcedinem quæ in ipſo eſt, quanto magis dulcis erit ipſa dulcedo? ſi ſapit panis propter ſaporẽ ſibi immixtũ, quanto magis ſapiet ipſe ſapor? ſi delectat aurum propter pulchritudinem quam in ipſo artifex elaborauit, quanto amplius delectabit ipſamet pulchritudo? Tolle igitur ò anima, tolle hoc bonum, & illud bonum, & fruere ipſo bono: id eſt ipſa bonitatis ſubſtantia ſubſiſtẽte, à qua, & propter quam bonũ eſt quicquid eſt bonum. Hanc electis & amicis ſuis repromittit & præſtat Deus, non tam aliquo bono quàm ipſamet bonitate. Siquidem amico
Exo.33 c ſuo Moyſi, dum ſui laboris oſtendi ſibi prꝗmium poſtularet, dicens: domine oſtende mihi faciem tuam: à Deo illi reſponſum eſt: ego oſtendã tibi omne bonum: hoc operis tui ſtipendium, hoc præmium erit. Nõ ergo ſimiliter exiſtimes Deum bonum, ſapientem, potẽtem, pulchrũ, vt hominem, vel ſolem, vel angelũ: homo enim & angelus, ex acciden-
Mar.10 b ti boni ſunt: Deus autem eſſentialiter & ſubſtantialiter bonus eſt, nõ ex adiuncto: cui ſuum eſſe eſt bonum eſſe, quia non adiungitur deitati bonitas, vel pulchritudo, vt bonus vel pulcher ſit Deus: neque contrahitur ad naturam Dei bonitas, ſed Deus ipſe eſt ipſamet illimitata & infinita bonitas, & pulchritudo, & ſapientia, & potentia: & ita in alijs, quæ omnia de Deo dicuntur nõ denominatiuè, vt in creaturis, ſed eſſentialiter. Neque tamẽ idcirco me tibi ideas Platonicas confingere exiſtimes, & quod de bonitate, ſapientia, & pulchritudine dictum eſt, ne ad alias naturas conſimiliter extendas caue: vt pari forma velis dicere, Deum colereitatem, vel albedineitatem, vel caliditatem ipſam, & ita de alijs, ſicut dicitur magnitudo, fortitudo, potentia, ſapientia. Hæc enim nominant perfectiones ſimpliciter primas in Deo reperibiles primo, & cõſequenter in creaturis: alia verò non ita, neque enim Deus albus eſt, aut coloratus, ſicut ſapiẽs, vel potens. Sed quorſum iſta? aut quid hæc intendit oratio? Quid ventilamus verba, quorum non populus capax? Amare propoſueramus, non diſputare: diligere, non intelligere: quare ad prima redeundũ eſt: nec ſine lachrymis conſiderantes, quòd Deus ipſe maximus & optimus rerum omnium creator & conditor, plenus delicijs & diuitijs, inter ipſas creaturas quas cõdidit, ambulet quærens amatorem, & non inueniens: det plurima, promittat plura vtametur, & nemo illum vel aſpicere dignetur: ſiquidem ſtatuerunt oculos ſuos declinare in terram. Ps.16.
Attende eum in canticis ſuam creaturam deprecantem, & ad amicitiam prouocantem. Aperi mihi Cãt.5.a
(inquit) ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, & omnibus modis mea, aperi mihi: & ſi non vis propter me, aperi mihi ſaltem propter te, quia caput meum plenum eſt rore: diuinitas mea plena eſt omni ſuauitate, & dulcedine. Aperi ergo mihi, & cœnabo tecum, abſque vllo grauamine tuo: ego nãque de meo omnem faciam ſumptũ Apoc.3 d
& dulciſsimum tibi obſonium ponam. Et illa ex lecto nimium indignabunda. Expoliaui me tunica Cãt.5.b
mea,

mea,quomodo induar illa? laui pe-
des meos, quomodo inquinabo il-
los?O ingrata,ò miſera & cæca, ſic
reſpondes dilecto tuo, Deo tuo? ita
ne contemnis creatorem,& amato-
rem tuum? Aperi miſerrima, aperi:
non enim inquinaberis,ſed lauabe-
ris:non laborabis,ſed quieſces: non
inquietaberis, ſed lætaberis. Nec
permiſit eam pijſsimus adamator
Ibidē eius in ſua duritia permanere: miſit
nanque manum ſuam per foramē,
& quæ vocem prius deſpexerat, e-
ius venter intremuit ad tactum il-
lius, victaq́; & ſuperata à fortitudi-
ne contactus illius,ſurrexit anxia vt
aperiret dilecto: at ille declinaue-
rat,atque tranſierat: iuſtè quidem,
cùm tam proteruè & indignè fue-
rit ab ipſa deſpect⁹. Diſcurrit igitur
miſera per vicos & plateas,clamans
& eiulans,adiurans & coniurans fi-
lias Hieruſalem,vt ſi inuenerint di-
lectum annūcient ei amorem ſuū.
Quærit,& non inuenit: pulſat,& ne-
mo aperit: vocat, & non eſt qui re-
Cāt.a.b ſpondeat ei. Vnde lachrymis perfu
ſa tota liqueſcit, & amore languet,
iuſtam in ſe recipiēs tenacitatis ſuę
vindictam: vt quæ deſpexit quærē-
tem,nunc & ipſa quærens deſpicia-
tur:& quæ neglexit, negligetur. Ita
domine,ita facis: tangis,vt agnoſca-
ris: fugis,vt inquiraris: vocas & la-
tes: prouocas,& abis:incitas,& rece
dis:non minus pius quando recędis,
quàm quando aduenis. Nonne hoc
experientia multoties aduenire vi-
demus, cùm aliquem multo tempo
re inſpirationibus,muneribus, pun
ctionibus,tribulationibus, & ęgri-
tudinibus inſequeris,vt ad amorem
tuum excitetur, & mundum deſpi-
ciens,te ſolum quærat? Qui tandem
à te conuictus mundum deſerit, &
totus te ſequitur, mandatorū tuo- Ps.118
rum viam non derelinquens. Et tūc
quando magis quæreris, & arden-
tioribus votis deſideraris, abſcondis
te ab eo,& ardenter amantem te de-
ſeris,nec clamantem poſt te diutius
audire dignaris. Sed noli deſiſtere
quicunque es,noli ceſſare, noli defi
cere: circūi ciuitatem, adiura filias
Hieruſalem,ſolicita ciues,percontа
re cuſtodes: illi tibi placidi occur-
rēt,illi te vulnerabunt, illi te ſtimu
labūt,illi te vt celeriter curras, pal-
lio tuo veteri ſpoliabunt:& paulu-
lum cùm pertranſieris eos, procul-
dubio reperies quem diligit anima
tua.Pertranſi igitur eos, nec ſiſtas:
nō enim tibi adiumēto erunt,imò
magis impedimento ſi perſiſtas in
eis,donec tibi occurrat dilectus, &
ad ſuos te dulciſsimos ſuſcipiat am-
plexus. Tunc gaudebis, tunc dele-
ctaberis, tunc de præterito labore
gloriaberis, tunc totam mœſtitiam
tuam depones, & deſiderato dudū
bono tuo, ſponſo tuo, perfrueris in
gloria. Ad quam nos perducat ipſe
dilectus,& amicus,& dominus no-
ſter Ieſus Chriſtus filius Dei:cui cū
patre,& ſpiritu ſancto,eſt honor &
gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

CONCIO TERTIA DE eodem themate.

¶Diliges dominum Deū tuum. Matthæi.22.

SAtis præcedenti concione diſcuſsim⁹, quod nūquam eſt ſatis: quomodo ſcilicet propter ſeipſum diligendus eſt Deus, & quanta in eo ratio dilectionis

nis, quantumque ad hoc propenſa ſit à principio noſtra natura. Hic amor caſtus eſt, & verus, & omnium amorum maximus: quocunq; enim alio reſpectu diligatur Deus, minus diligitur, ſiue propter exhibitū beneficium, ſiue propter præmiū exhibendum. Imò cùm ſolùm propter præmium diligitur, non aliter diligendus, non tam ipſe, quā præmium diligitur: huiuſmodi enim amore mercenario cùm ſine caritate eſt, non delectatur Deus: ſed neque qui ſpiam hominum ſic amari dignatur, neque gratus aut amicus habetur qui tantum ſic diligit. Non eſt amicus talis, ſed cupidus, qui ſub ſimulatæ ſpecie amicitiæ habere bona cupit amici. Imperfectus eſt hic amor, ſi non aſcendit ſuperius: nec verè eſt amor, ſed cupiditas hanc habés vtilitaté: quòd ſiue per occaſioné deo ſeruire nos facit, & bonis operib᷑ aſſueſcere, vnde facilior patet aſcenſus accedéte Dei gratia ad perfectū illū amoré, de quo S. Bern. ait, amor affectus eſt non cōtractus: præmium habet, ſed non quærit. Imò maximè ille amor dignus eſt præmio, qui præmiū non quærit: præmiū nanq; amoris id eſt quod amatur, & ſatis ipſe ſibi amor eſt præmium. Seipſo verus amor contentus eſt, non quærit aliquid extra ſe, à ſeipſo incipit, & in ſeipſum deſinit, velut animæ circulus quidā. Amo quia amo, amò vt amem, non aliā quærens cauſam, nullum alium finem exquirés. Principiū & finis amoris amor eſt: in ſeipſum nāq; reflectitur amor: ſi quid aliud reſpicit extra ſe, degenerat à ſe, & à ratione deficit ingenui amoris. Sed nō ita peruius eſt hic affect᷑, vt ad eum ſtatim pertingere poſſimus, ſed gradatim ad ipſum cōſcendimus. Et quidé vt ſupra dixim᷑, ſi lęſa nō eſſet noſtra natura, ab ipſo noſter amor ſumpſiſſet initiū: ſed quia peccato infecta ſpirituale lumē amiſit, aliud amādi ſumpſit exordium. Veluti eū fons limpidiſsimus in ſua origine affluenter ſcaturiens, iniectis ſalebris, & terra obturatus, aliū ſibi quærit meatum: & qui in ſua naturali origine clarus ſcaturiebat, infecta origine & corrupta, turbidus defluit: ita omnino eſt in amoris fōte: aliam ſibi fecit originem, ſed turbidam fœtidam, & paluſtrem. A nobis enim incipim᷑ amare, qui à Deo debuimus. & id quidē naturalius erat, ſed deprauata natura, amoris origo mutata eſt, vt qui Deū primò & per ſe, & omnia propter ipſum, & ad ipſum diligere debebamus, nūc à nobis incipientes, nosipſos prę alijs, & omnia propter nos diligamus. Inde iam in Deū proficimus, diligēdo ipſum, non tam propter ſe, quā propter nos: quoniā ſine ipſo neq; eſſe, neq; feliciter eſſe, nos poſſe cognoſcimus. Vnde quotidiana neceſſitas nos vrget illum quærere adiutorem, interpellare fautorem, & ad vitæ neceſſaria poſcere largitorem. Quia ergo hoc quod diligim᷑, id eſt nosipſos, abſque eo poſsidere non poſſumus, conſequenter illum propter nos, veluti neceſsitate coacti diligimus. Sed dum aſsiduè illum propter neceſſaria frequentamus, eius in nos beneuolētiam experimur, & etiam largitatem, benignitatē, ſuauitatem, bonitatemque illius cognoſcimus. Quo fit, vt iam in ſeipſo placere incipiat bonitas eius, qui antea vt nobis vtilis ſolummodo quærebatur. Hic tertius amoris gradus eſt: nā primus eſt quo nos, ſecūdus quo Deū diligim᷑ propter nos. Ad quar

tum

ſum verò dilectionis gradum, quo iam & nos & omnia propter ipſum ſolum amamus, quis pertinget? Felix qui tantam amoris promeruit celſitudinem, vt oblitus ſui, & omnium, & à ſeipſo penitus alienat⁹, in Deum totus abſorbeatur: non eſt præſentis vitæ tanta felicitas, ſed futuræ. Quòd ſi quandoque ad hunc gradum raptim attingimus, modicũ
Sap.9.d in eo ſubſiſtimus. Corpus nanque quod corrumpitur aggrauat animam, voluntatemque per culmina ſuo pondere ad ima deflectit, & ingerit ſe etiam nolenti importuna caro, mille clamoribus perſtrepẽs, & obtundens eam, quæ ad modicum conceſſa fuerat cordis tranquillitatem. Ad hunc gradum pertigerat qui dicebat. Quoniam inflã-
ps.72. matum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt, & ego ad nihilum redactus ſum, & neſciui. Exarſit in amore tuo cor meum domine, & flamma hæc omnem in me concupiſcentiæ ignem extinxit: nullam enim aliam ſecum ardere patitur iſta flãma. Vnde & renes mei commutati ſunt, videlicet in pudicitiam multam, ex concupiſcentia multa, alienum in me ardorem igne de cælo penitus deuorante: & meipſum penitus abſorbuit, & ad nihilum redegit potentiſſima vis amoris. Impletum eſt in me, quod olim per prophetam ſalubriter comminando prædixeras. Ego
Eſa.1.f coquertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuã, & auferam omne ſtannum tuum. Quicquid enim meum in me erat, conſumptum eſt, & ego ad nihi-
Gal.2.d lum redactus ſum, vt viuam ego iam non ego, viuat verò in me Chriſtus. Et neſciui, neſciui (inquam) abſconditum tanti ſacramenti arcanum, neſciebam verè tantæ permutationis myſterium, quoniam abſumi me oporteret vt verè ſim, totumque in Deum deficere: ſicut ſcriptum eſt: defecit cor ps.72
meum, & caro mea Deus cordis mei. Et rurſus. Defecit in ſalutare ps.118
tuum anima mea. Bonus defectus cùm anima in Deum deficit, & à ſeipſa in Deum tranſit, & adhærẽs 1.co.6.d
Deo vnus ſpiritus eſt cum eo. Satis autem procliue, naturæque conſentaneum erat, vt omnia propter ipſum amarentur, propter quem condita ſunt: rectusq; hic amor habendus, qui ita naturæ conſonus eſſet: et ſi mens non læſa fuiſſet, hic gradus vltimus amoris fuiſſet primus, vt dictum eſt. Sed iam ad cæteras diligendi Deum rationes, quas in principio alterius concionis prænotauimus, accedamus. Non ſolùm enim diligendus eſt Deus à nobis, quia Deus, id eſt propter ſe amore abſoluto, ſed etiam quia domin⁹: id eſt propter curam quam habet noſtri, in cunctis affluentiſſimè prouidendo. Eſt enim hæc ſecunda ratio diligendi non minima, quia ſcilicet illi ex beneficio debetur amor. Diligamus Deum quia bonus eſt, diligamus etiam quia debitum eſt. Et quantũ debitũ, & quomodo debitũ? Quid retribuã tibi dñe, quid retri- ps.115.
buã pro omnibus quæ dediſti mihi? Dediſti me mihi, dediſti omnia tua mihi, & inſuper adhuc magni- ps.125.
ficaſti facere nobiſcum, vt dares etiam teipſum mihi, ſicut Apoſtolus Gal.2.d
inquit. Dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Tam caro pretio redemiſti me, de ſupplicio reuocaſti me, de ſeruitio retraxiſti me: pudeat pudeat, non redamare te

pro

pro tanto amore tuo, pro tam ingenti beneficio tuo. Horum omniũ debitor ſum: quid tibi retribuã creatori meo, gubernatori meo, redemptori meo, iudici meo, remuneratori meo? Hos enim quinq; habeo ingentiſsimos & arctiſsimos creditores, cui primo perſoluã ignoro. Creatori vitam debeo, quã ab illo gratis accepi: redemptori quoq; eandẽ debeo vitã, quia ipſe pro me ſuã poſuit in patibulo: gubernatori etiã meo,
ps.70 qui me paſcit à iuuẽtute mea, & gratis me tot delicijs ſuſtentat, eandem me vitam debere cõfiteor, quam eius beneficio poſsideo: ſed & iudici meo, toto tẽpore vitæ meæ ſatisfacere nequeo: & totum iſtud viuere
Ro.8.c. meum, quid eſt ad futuram gloriã, innumeris licet laboribus conſperſum ſit, quam mihi parauit in præmium magnificus præmiator me⁹? Nunquid etſi dum vixero obſequẽtiſsimum me ei præbeam, & omnia terribilia pro amore eius ſuſtineam adęquabitur opus mercedi? His omnibus totũ meipſum debeo, & cui
Matth. 18.c. me primo præſtem ignoro. Decem millium talentorum, iuxta parabo-
ps.87. lam euangelicã debitor ſum, egen⁹ & pauper, & quotidie in auribus meis perſonat vox illa terribilis, redde quod debes. Quid faciam miſer?
Matth. 18.c. nam ſi ad rationem acceſſero, etiam cum re mea venditus, neque vnum pro mille ſatisfacere valebo. Occurrit huic tam anxiæ ſolicitudini pro-
Mich.6 b pheta Michæas dicens. Quid dignũ offeram domino? nunquid offeram ei hòlocauſtomata, & vitulos anniculos: nunquid placari poteſt dñs in millibus arietum, aut in multis millibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro ſcelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ? Non (inquam) non, ſed quid? indicabo tibi ò homo quid ſit bonum & quid dominus requirat à te, Vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo. In quo ſolicitum? Vtique ſolicitum ne offendas eum: ſolicitum illius perquirere voluntatem: ſolicitum vt illi in omnibus, & per omnia placeas. Hæc ſolicitudo amãtis eſt, non timentis: diligentis Deũ, non formidantis tormentum. Hanc igitur amoris ſolicitudinem redde, & ſolutus es à debito: ama & ſoluiſti omnia. Solum hoc amoris tributum pro omnibus à te requirit altiſſimus: naturaliter nanque omnes ad amandum beneficos inclinamur.

Et quid de hominibus loquor ratione præditis, cùm & animalia rationis expertia, beneficis ſuis gratam exhibeant amicitiam? Videas ferociſsimum leonem, feritate depoſita, caudæ motu & vultus alacritate, nutritori ſuo amiciſsimẽ blandientem, & beneficis ſuis maxima beneuolentia iunctos fuiſſe pluries legimus, eosque à magnis incommodis & morte liberaſſe. Gellius libro. 5. cap. 14.
Vrſus etiam atrociſsima bellua, nõ ſolùm beneficijs manſueſcit, ſed & in gratitudinis ſignum, & vt domino ſuo placeat, ſecum familiariter, & ad nutum eius, meliori modo quo poteſt, & gratulatur & ludit: iuſſus ſaltare, ſaltat: luctatur etiam cùm iubetur: nec vllum recuſat opus, quod ipſe perficere poſſit, ne hero ſuo & benefactori ingratus queat haberi. In quod vitium ſimiliter ne incidant elephantes, paſcentibus ſe Indis manſuetiſſimẽ & cordatiſsimẽ obſequuntur: gaudent illos ſupra ſe portare, ad eorum

eorum dirigi nutus, illa facere quæ iubentur. Et cùm tantum ſit animal, tantarumque virium, homunculo debili pro beneficijs, quæ recognoſcit, ſeruire non dedignatur. De domeſticis verò animalibus, vt ſunt canes, & equi, quanta gratitudine polleant, ſuperuacaneum iudico dicere, cùm tam in aperto ſit & pateat cunctis. Nullum periculum adeò terribile eſt, quod non pro ſuis dominis libētiſsimè ſubeāt, vt beneficia recognoſcāt. Sola rationalis creatura proh pudor, ò facinꝰ, beneficium ignorat: neſcit gratitudinem, gratiam non rependit: ſola ſuper omnia bruta, ad beneficiū obruteſcit. Quàm iuſtiſsimè conqueritur de hoc ipſe largitor per Prophetam dicens. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui, Iſrael autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. O homo, interroga iumenta, & docebunt te: eſto iumētorum diſcipulus, qui eorum creatus es dominus, docebunt te (inquam) gratitudinem, docebunt beneuolentiam, docebunt amorem, quem exhibere teneris illi, qui de te ita benemeritꝰ eſt. Pudeat te ex ſchola iumentorū addiſcere gratitudinem, & virtute à iumentis ſuperari, qui ea ſuperas intellectu. Quòd ſi nec tanta Dei maieſtate, neque tanto beneficiorum pondere allicerisad amorē, lapides ipſos & ſilices cordis tui duritia vincis. Si non diligis quia Deum, neque diligis quia dominum, dilige ſaltem quia tuū: quis enim propria ſua non diligat? O homo, diligis veſtem tuam, diligis domum tuā, diligis arua tua, dilige quoq; Deū tuū, dilige vel quia tuum: nihil enim ita tuū eſt, ſicut Deus tuus, qui tibi magis eſt tuus, quā tu. Quòd ſi indignū tibi videtur, quòd Deus, cuius ſunt omnia, tuus nuncupetur, prophetā audi. Promptuaria eorū plena, eructantia ex hoc in illud. Oues eorum fœtoſæ, abundantes in egreſsibus ſuis, boues eorum craſſę. Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt. Ita dicit mundus, cùm videt aut hæreditatem opulentam, aut pulchram domum, aut armentorum numeroſam multitudinem. Beatus cuius talis eſt domus, beatus cuius eſt tam præclara hæreditas, beatus tanti gregis poſſeſſor. Et tu Propheta quid ſentis? Dic tuam ſuper hoc ſententiam. Beatus (inquit) populus, cuius dominus Deus eius. Beatus vir cuius eſt Deus. O præclaram hæreditatem, o pulcherrimum prędium, ipſe Deus. Beatus, & quā verè beatꝰ eſt Dei ſui poſſeſſor. Si ergo tuus eſt Deus, quia omnia tua diligis, cur Deū quoq; tuū ab hoc amore ſecernis? cur Deum maximè & ſuper omnia tuum, à cōmuni tuorum exceptas dilectione. Solus ne inter tua indignus à te iudicatur amore? vt cū omnia tua diligas, ipſum maximè tuū, minimè diligas? Nōne indignabitur Deus ſuper tam execrando cōtemptu? Quid dicam tibi ò homo, quid tibi miſerrime dicā? Nonne ſuper tanta iniquitate tua cōfunderis? Nōne de tanta ingratitudine & malitia erubeſcis? pallium tuū diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis? & perpetuā tuam illam, & præclariſsimam hæreditatem, in æternum duraturā, nō cōcupiſcis? Perdidiſti palliū, & doles: perdidiſti drachmā, & triſtaris: perdidiſti gloriā, & nō ſentis? Super tam præpoſtera re, quid tibi dicam ignoro. Si amares quidem doleres:

Eſa. 2. a.

Pſ. 143

dolores: ſi diligeres, vtique ſentires:
& ideo nõ ſentis, quia nõ diligis. Nũ
quid nõ audiſti? nunquid nõ annũcia
tũ eſt tibi ab initio? nũquid nõ quoti
Eſa.64 die in cõpitis acclamatur? Neq; ocu
b. &.1 lus vidit, neq; auris audiuit, neq; in
Cor.8.b cor hominis aſcẽdit, quę repromiſit
Deus diligẽtibus ſe: & alges, & diſsi-
b.4 mulas, ac vilipẽdis? Si ad amorẽ nõ te
pmouẽt exhibita beneficia, moueat
te ſaltẽ vel ipſum exhibẽdũ pręmiũ.
Si non vis amare Deũ propter Deũ,
ama iam ipſum vel ppter teipſum.
Quid enim amore Dei vtilius? quo
et hic, et in futuro feliciter viuit oĩs
amãs? Nam et in pręſenti vita, diligẽ
Rõm.8 tibus Deum omnia cooperãtur in bo
c num: etiã (ſi fas eſt dicere) ipſa pecca-
ta, qbus humiliores, feruentiores, et
cautiores redduntur: dei autẽ cõtem-
ptoribus, etiã ſi quas videntur habere
virtutes, in malum cooperãtur, et in
gehennã eos inijciũt. Dum enim de
virtutibus ſuperbiunt, altius eleuan-
tur, vt facilius ſe in pręcipitiũ colli-
ps.72. dãt. Sicut ſcriptũ eſt. Deieciſti eos,
ps.101. dum alleuarẽtur. Et iterũ. Quia ele-
uãs alliſiſti me. Diligẽtibus Deum to
tus arridet mundus, omnis obſequit
creatura: tepidos autẽ et contẽptores
omnis inſequitur natura, omnis ab-
horret creatura: vbiq; timor, vbiq;
labor, qa vbiq; in vindictã ſui crea-
toris ſæuit in impios creatura. Sicut
Sap.5.d ſcriptum eſt. Pugnabit pro eo orbis
terrarũ, cõtra inſenſatos. Et quis ma-
gis inſenſatus, quã qui cùm poſsit a-
mando omnia poſsidere, amittit oĩa,
ne amaret? Quòd ſi neq; adhuc tanta
te vtilitas excitat ad amorẽ, excitet
te ſaltem amor illius, quo te diligit:
nihil enim ad amorẽ magis puocat,
Pro.8.b quã amari. Diligimus diligẽtes nos,
etiam indignos amore, ſolùm quia di
ligunt nos: neq; alio quã amore cõ-
pẽſatur amor. Nã ſi omnia amãti de-
deris, amorẽ autẽ nõ dederis, nõ à de
bito ſolutus es: auro, & argento et la
pidibus pretioſis nõ recompenſatur
amor, tãti pretij eſt: ab inimico enim
aurum proueniens in lutum compu-
tatur. Quòd ſi d̄ hoc amore dubitas,
et quã te Deus tuus dilectione proſe
quatur ignoras, teſtimonia eius cre- ps.92.
dibilia facta ſunt nimis. Teſtis crux,
teſtes claui, teſtes dolores, teſtes ſan-
guinis inundantes fluuij, teſtis ama-
ra mors et acerbiſsima, quam pro te
ſuſtinuit: et cùm hęc omnia patiatur,
videntur ei omnia pauca pręamoris Gen.29
magnitudinẽ, adhuc enim maiores et, d
abundãtiores, ſi poſsibile eſſet, expe-
tit pro te dolores, grauiores longio-
resque pro te ſitit anguſtias. Hoc eſt
enim qđ in cruce pendẽs clamat ad
patrẽ, ſitio. Et in pſalmo. Cucurri in Ioã. 9.e
ſiti, paratus videlicet, ad lõgiores, et ps.61.
acerbiores pœnas pro homine, ſi pa-
ter adhuc iniũgeret. Et quãuis d̄ illo
ſcriptũ ſit, ſaturabitur opprobrijs, et Tre.3.d
iterum quia repleta eſt malis anima pſal.87.
mea, ſitit tamen adhuc: ſatur quo ad
effectum, ſitiẽs quo ad affectũ, ſatur,
quia à planta pedis vſq; ad verticẽ Eſa.1.b.
non eſt in eo ſanitas: ſitiẽs, quia amor
adhuc doloribus plenus nõ eſt, quã-
uis corpus vulneribus plenum ſit.
Iam hic ò homo, et ſi adhuc in aman
do frigidus inueniris duriorem te
lapidibus eſſe oſtendis, ſi quidem ad
tãtæ dignationis conſpectum, duriſ-
ſimi lapides cõfracti ſunt, et qui ſen- Matth.
ſum non habent ſenſum oſtenderũt, 27.f
vt attendas quid facere teneãtur ho-
minum corda, ſi tantũ pondus amo-
ris neque rupes ipſæ ſuſtinere value
runt. Ad iumẽta te paulò ante remiſi
mus, vt amorẽ addiſceres, nũc ad ru-
pes & duriſsimos lapides te remitti-
mus. Emollire emollire ò pectus hu-

manum, videns quia et lapides ipſi ad tãtum beneficium cõminuti ſunt, et quòd cordium officium pro ipſis hominibus rupes faciunt. Eſto nunc diſcipulus lapidum, qui prius extiteras iumentorum, ad amandum enim Deum allicit quidem te creatio, ſed redemptio te conuincit. Quòd ſi nec ſic prę duritia tua conuinceris, ad in ferni te malleos noueris reſeruari. Si cut ſcriptũ eſt. Cor eius indurabitur tanquã lapis, & ſtringetur quaſi mal leatoris incus. Hucuſq; de rationib⁹ propter quas à nobis diligendus eſt Deus, locuti ſumus: nunc de modo quo ipſum diligere debemus, breui ter attingamus: de quo in tituli ſecũ da parte dicitur, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni mẽ te tua. Id eſt, ex tota poteſtate tua, & ex toto tuo conatu. Modus diligendi Deum (vt ait Bernardus) eſt diligere ſine modo. Dilige ergo ſine modo, di lige omni modo, dilige ſicut ipſe dili gibilis eſt, & ſufficit. Quid miraris? nõne propheta iubet laudare eum ſe cundum multitudinẽ magnitudinis eius? id eſt, ſicut laudabilis eſt? Dices, nemo illum ita diligere poteſt, niſi ſe ipſe ſolus: ſed neque laudare. Ipſe ſe adæquat diligendo, cuius amor infi nitus eſt, ſicut & magnitudo. Bene vtiq; loqueris, neq; tua mihi diſpli cent verba, neq; ſenſus. Si ergo non potes ſufficere ad laudem, non ceſſes à laude: ſi non potes amare vt debes, ama quãtum potes: neq; enim poteſt exceſſus in amore timeri, vbi vinci tur à gloria & excellentia dilecti, fa cultas & potentia dilectoris: & facun dia laudantis, à virtute & meritò lau dati ſuperatur. Ardẽt illi ſeraphim, flagrant virtutes angelicę in amorẽ eius, ſicut ſcriptum eſt: qui facit ange los ſuos ſpũs, et miniſtros ſuos ignẽ vrẽtẽ: neq; ceſſant ab ardore, quia nũ quam ſatis arſiſſe videntur: et quid eſt omnis amor pulicis huius exigui, ad ardorẽ illum beatarũ mentiũ? omnis amor noſter tepiditas eſt, ſi ad illorũ flagrantiã cõparetur. Diligamus er go eum ſine modo, et ſine menſura, q̃a ſic ab eo dilecti ſumus. Qui enim omnia in põdere, numero fecit, et mẽ ſura, in diligendo modũ nõ habuit, neq; menſurã. Exceſsit in hoc ſolo Deus, exceſsit ſupra modũ, exceſsit ſupra omnẽ rationẽ et intellectum: et qui in omnibus modum ſemper ab initio tenuit, in hoc modum tenere non voluit, & ſupramodum nimius fuit. Ignoſce dñe obſecro, ignoſce fa mulo tuo, de te cum gaudio et auda cia loquẽti: nimius namq;, et valde nimius fuiſti in nos amãdo Deus no ſter. An nõ nimiũ eſt, vt pẽdeat Deus in patibulo pro vili vernaculo? num quid nõ exceſſus eſt grãdis, q̃ moria tur Deus, vt viuat reus? exponatur creator, pro creatura? et pro ope ſuo patiatur, qui fecit illud? Si modus hic eſt, apud tuã dñe ſapiẽtiã modus eſt, nã apud omnẽ creatũ intellectũ hic exceſſus, et grãdis exceſſus, et ni mietas eſt. Non timebo dicere, q̃d et reſoſtẽdit, et apoſtolus in ſpũ dicere nõ pertimuit. Quoniã nimia caritas fuit, qua nos ita dilexit Deus, vt ſe ipſum pro nobis traderet, filius pro vernaculo. O verè nimiã, et verè ni miã & valde nimiã caritatẽ, et quæ terminos totius caritatis excedit, et metas. Noſtræ redẽptionis opus, co pioſam redemptionem propheta prę dixerat, ſed ſignificantius eã apoſto lus vocat nimiam. Scio hic nonnul los longam texere quæſtionem, quia videatur viatori impoſsibilis tanta perfectio, vt ſcilicet ex toto corde, & ex tota anima, & ex omni mente diligat

Margin notes: Matth. 27.f — Iob. 41. c — ps. 150. — ps. 103. — Sap. 11. d — Ephe. 2. b — ps. 129.

diligat Deum, quod propriè beato-
rumeſt, quorum omnis vis et facul-
tas in Dei amorem abſorpta eſt, ſed
abſit, vt Deum quicquam impoſsibi
le præcepiſſe dicamus. Quid ergo di
cemus ad hæc? Facilè ſoluitur iſta
quæſtio, ſi præcepti habeatur inten-
tio. Tripliciter enim Deũ diligimus
toto corde: aut ſcilicet quia ipſi totũ
cor noſtrum offerimus, neque malè
Ge. 4. a diuidimus, ſicut ille Caim, qui licet
ex verſiõe 70. bene obtulit, tamen quia malè diuiſit
reprobatus eſt, vt ait ſcriptura. Sunt
enim qui diuidunt cor ſuum, partem
Deo, partem mundo & delicijs tri-
buentes: qui ita Deo placere volunt,
vt mundo quoque non diſpliceant,
Iacob. 4. a ita cęleſtibus anhelant, vt terrena nõ
reſpuant. Ad quos Iacobus apoſtolus
clamat, dicens Adulteri, an neſcitis
quia amicitia huius mundi inimicia
eſt Deo. Hi quia totum non offerũt,
nihil offerunt, neque enim partem
cordis acceptat Deus, neq; dignatur
cohabitare ſpiritus vanitati. Vnde
quia ex toto corde nõ diligũt, huius
præcepti tranſgreſſores exiſtunt. De
oſeę. 10 a his propheta loquitur, dicens. Diui-
ſum eſt cor eorum, nunc interibunt.
Ipſa namque cordis diuiſio interitus
quidam animę eſt: ſicut enim corpus
à ſe ipſo diuiſum non viuit, ita neq;
animus. Poteſt rurſus aliter intelligi
iſta totalitas, ita ſcilicet vt Deus ſo-
lus diligatur, et nihil aliud diligatur
niſi ꝓpter ipſum, et ad ipſum, ita ſci-
licet ꝙ ipſi ſoli tribuatur totum pon
dus amoris, neque etiam licitis amo-
ribus per creaturas animus diſtenda-
tur, minus enim te diligit dominus,
qui aliud diligit, quod propter te nõ
diligit Et iſte modus perfectorũ eſt,
quorum omne ſtudium eſt vacare
Matth. 22. d Deo, et ipſi ſoli mundam vacãtemq;
manſionem in animo pręparare. Po-
teſt tertiò intelligi totalitas iſta a-
moris, ſicut ſupra expoſitum eſt præ
cedenti concione, vt omnis cogita-
tio, omnis affectio, omnis appetitus,
omnisq; animę virtus in Deum pe-
nitus abſorbeatur, totoque mẽtis co-
natu Deus à nobis diligatur, et hæc
perfectio beatorum eſt, non viatorũ.
Primo igitur modo præceptum eſt:
ſecundo, conſilium; tertio, ſupra prę-
ceptum, & ſupra conſilium: quia bea
titudo noſtra eſt. Conſonat huic di-
ſtinctioni, quod dici ab aliquibus ſo Hugo- nis à ſan
let: ꝙ tripliciter poteſt diligi Deus, cto Vi-
ſcilicet cum alijs, præ alijs, ſine alijs ctore ſe
Qui cum alijs diligit, & quaſi vnũ tẽtia.
ex alijs, hic cor diuidit, & præceptũ
non implet. Qui præ alijs diligit,
quamuis ſcilicet alia cum ipſo licitè
diligat, cor non diuidit, licet aliquo
modo illud ad alia diuertat: hic prę-
ceptum implet, ſed tamen perfectio-
nem nondum obtinuit. Qui vero ſo
lum & ſine alijs diligit, hic iam cul-
men perfectionis obtinuit, qui iam
dicere poteſt cum ſponſa. Dilectus
meus mihi et ego illi, qui paſcitur in Cãt. 2. e
ter lilia. Primus ædificat ad gehenã.
Secundus, ædificat ſupra fidei funda- 1. cor. 3.
mentum ſtipulam, lignum, et paleas. c
Tertius aurum et argentum, et lapi-
des pretioſos, iuxta verbum apoſto-
li. Diligendus eſt, præterea à nobis
Deus tripliciter (vt inquit Bernar-
dus) ſcilicet dulciter, prudẽter, et for
titer. Dulciter, id eſt, affectuosè et ar
denter, ne animus ſenſibilium volu-
ptate allectus, ad illicita rapiatur.
Prudenter verò, ne dum agiliter cur
rit, inſipienter in aliquo pes eius im-
pingat. Fortiter, id eſt, perſeuerãter,
ne victus difficultate reſideat. Ne igi
tur animus alliciatur ad mundana,
diligendus eſt dulciter: ne decipia-
tur à dæmonio meridiano, diligẽdus ps. 90.

eſt ſapienter:ne vincatur à tentatione, vel perſecutione ſuperueniente, diligẽdus eſt fortiter. Talis fuit martyrum amor, qui Chriſto domino forti glutino agglutinati, ſcindi quidem potuerunt, ſed non diuelli: occi-
Eſa. 41. b di, ſed nõ ſeparari. Hoc eſt illud glutinum, de quo propheta prædixerat. Confortauit faber ærarius, percutiẽs eum malleo qui cudebat: tũc temporis dicens glutino, bonum eſt: & confortauit eum clauis, vt non moueretur. O bonum fabrum, ſpiritum veritatis, qui cudentem formantemq́; tũc temporis in cordibus populorum Chriſtum, apoſtolum & prędicatorem euangelij, foris malleo perſecutionis premebat, & intus clauis timoris figebat: foris agitabatur, & intus confortabatur: vt non moueretur à fide: et ne eum vel ipſa mors atrociſſima mille tormentorum inuentionibus exquiſita moueret, clauis timoris addidit glutinum fortiſsimi et inuictiſsimi amoris, dicens glutinum bonum eſt: bonum (inquam) eſt, ne fortè deficiat clauus, et pereat in examine miles Chriſti probatus. Glutino amoris igitur bonum eſt adiuuari clauum timoris, quia ligatura duplex difficilè rumpitur. Et ſi fortè clauus malleo perſecutoris excuſſus reſilierit, glutino tamẽ ceu viſco colligatus, Chriſto animus inhæreat indiſſolubiliter. Hos igitur Chriſti milites ſicut meritò laudamus et veneramur, ita etiam amore et zelo fidei imitemur. Hi enim etſi non dignam, certè homini poſſibilem Deo gratiam rependerunt: hi ſine modo, et ſine menſura Deum ſuum dilexerũt: quippé quia pati pro ipſo omnia, quantumuis grauia, et acerba, parati erant, nullum amori præfixũ terminum ſtatuẽtes. Sęuiat tyrãnus, flagret rogus, armetur equuleus, acuatur gladius, beſtia ad deuorandum frendeat, afferatur vngula crucians, plumbata ſtrideant, faces accendantur, pix et reſina liquẽtur, et quicquid terribile excogitare potuit iudicis impij dira crudelitas, ad tormentorum cuneum præparetur: ſuperat omnia, potiſsima vis amoris nulli cedit tormento, nulli ſubijcitur detrimento, nulli obſequitur damno, ſed magis ardens pectore beato caminus amoris, veluti aqua tribulationis iniecta, dum extingui putatur, fortius ardet, dum magis comprimitur, flagrat vberius. O verè beatiſsimos martyres, ò verè feliciſſimos milites, quorum deuoto mentis obſequio mundus iuſtum Deo rependit affectum, debitum amoris et gratitudinis Redemptori perſoluit tributum: ſanguinem pro ſanguine, mortem pro morte, preſſuram pro Exo. 21. c preſſura, dolorem pro dolore, & ſi non æqua menſura rependens (neq; enim æquabitur morituri hominis quantumuis atrociſsima mors, immortalis Dei et impaſsibilis cuiuis exiguo detrimento: plus eſt enim impaſsibilẽ quiduis pati, quàm omnes homines mortales mori) gratiſsima, tamen ac digna Deo ſacrificia in corporibus veſtris oblata ſunt, quibus etſi non ad plenum rependitur beneficium, animi tamen gratitudo iuſtis indicijs demonſtratur. Sed quid proderit hæc omnia de amore Dei fuiſſe locutum, ſi eundem amorem poſsidere obtinereque auditori non detur? Optabilius enim eſt, vel vnũ amoris gradũ in ſe habere, quàm grãdia et alta de ipſo ſentire. Qua igitur via ad illũ ꝑtingere poſsimus, ſicut ꝓmiſim⁹, maximè mõſtrãdũ eſt, ante oĩa ꝓmonẽtes, nõ humano aliquo

ſtudio

ſtudio, aut induſtria, non hominis labore, aut ſola cura Dei amorem poſſe acquiri, ſed à Deo gratis donari: donũ enim Dei eſt, et gratia ſuper omnẽ gratiã: lachrymis & precibus obtinetur, nõ viribus noſtris acquiritur: nõ docetur, ſed infunditur: non addiſcitur, ſed gratis ex alto ſuſcipitur. Siquidẽ à quęrẽtibus illum inuenitur, ſed nõ quia quęritur, ſed quia donatur, nõ per inueſtigationẽ quærentis, ſed per gratiã largiẽtis. Nullus nãq; poterit cellã Dei vinariã introire, niſi manu regis fuerit introductꝰ. Sicut ſcriptũ eſt. Introduxit me rex in cellã vinariã: ordinauit in me charitatẽ. Nemo temerariè irruat in hanc cellã, ſed humiliter pulſet ad ianuam: nõ enim patitur violentiã, ſed per gratiã quibus Regi placuerit aperitur. Sũt tñ multa, quę nos ad hũc amorẽ obtinendũ diſponere valent, & iuuare poſſunt. Primũ eſt cordis noſtri puritas, quæ nos maximè ſupercæleſtis doni & idoneos facit, & capaces reddit: neq; enim tam purus ac pretioſus liquor in puro & ſordido infunditur vaſculo. Quapropter iuxta prophetæ ſententiam, ſcopẽdus eſt ab omni terreno puluere ſpiritus noſter, vt tãtum valeat liquorẽ accipere. Purificate igitur corda veſtra duplices animo, ſi iſto cupitis ditari affectu: purificate (inq̃) nõ ſolũ ab omni fæce ſordidantis libidinis, & omni cõtagio culpę coinquinantis, ſed etiã ab õni ſtrepitu curę ſolicitantis, & omni affectione curę diſtrahẽtis, & omni duplicitate & fraude, omniq́; ſolicitudine & vagatione ſpũs diſcurrẽtis. Liberũ vacuumq́; cordis vaſculũ ſpiritui relinquite, tota ipſum deuotione rogantes, vt placeat illi habitare in eo. Neq; enim dignatur ſpũs cohabitare ſerpentibus, viperis, & ſcorpionibus: immũdamq́; & fœtidã lubrici cordis cloacã introire: fruſtraq́; gemitibus, & p̃cibus exoratur, ſi fœtẽte ab intus nidore repellitur. Prius igitur cordis habitaculũ mũdandum eſt, & virtutum tapetibus exornandum, bonarumq́; affectionũ & cogitationũ, vernãtibus floribus vndiquaq; ſpargendum, vt cum ſponſa dicere poſſimus. Ecce pulcher es dilecte mi, et decore nimis: lectulus noſter floridus. Et tunc ſponte aderit non vocatus, non inuitatus adueniet: ſufficit nanq; ei floridum oſtendere lectum, vt odore florũ attractus adueniat. Plus enim eũ allicit fragrantia, quàm verba: munditia, quàm ſacrificia: et deuotè petentis perſeuerans humilitas, quàm verboſè ſupplicantis proterua loquacitas. Valde tamẽ delicatus eſt ſpiritus veritatis, et qui ad leuem offenſam ſtatim abit: ſolicitè ergo cuſtodiendus eſt, poſtquam conceditur: ne videlicet, velut ſcintilla parua, ſuperiniectis tẽporalibus curis, veluti humectantibus lignis, extinguatur. Sicut ſcriptum eſt. Spiritum nolite extinguere: quia ſicut nihil eò pretioſius, ita nihil delicatius, nihil tenerius inuenitur. Valet prætereà ad obtinendum amorem anxiũ illius deſiderium, et aſsidua pro illo ad dominũ deprecatio. Sicut ſcriptũ eſt. Os meum aperui, et attraxi ſpiritum. Os cordis deſiderium eſt, quod tunc ad amorem aperitur, qñ ſupra modum ab homine deſideratur: contemptoribus enim & negligentibus non dat Deus ſpiritum ſui honoris: neque mittit margaritas ſuas porcis calcantibus eas. Quòd ſi anxiè deſiderãtibus et efflagitantibus illũ, vix poſt longum temporis tractum cõceditur exoptatus ſpiritus, quando tepidis et non curantibus præſtabi-

Marginal references: eph. 2. d; Sap. 6. d; Cãt. 2. a; Matth. 7. a; ps. 76.; Iac. 4. b; ps. 67.; Cãt. 1. d; 1. Theſ. 5. d; ps. 118.; Matth. 7. a

ſtabitur tantum bonum ? Eſt etiam aliud non minus animi præparatorium ad amorem, paſsionũ videlicet carnalium mortificatio, vigentibus, enim in anima appetitibus obruitur, ſicut dictũ eſt, ſpiritus Dei ac veluti atris quibuſdam nebulis, & nubibus, & turbinibus, ne ſerena luce reſplendeat offuſcatur:& dum minus lucet, neceſſe quoq; eſt, vt minus ardeat, ſicut & lumen ſolis obnubilatum minus calefacit, ſublatis verò paſsionũ offuſcantium nebulis, atra nox in ſerenum vertitur diem, calefacienteq; lum ne cor, affectib᷒ veluti olla aqs tumentibus, feruet. Valet præterea ad amandum Deum, prius diligere ꝓximum: quoniam amor ꝓximi ad amorẽ Dei veluti gradus quidã eſt, ipſumq; in animũ ſicut ſeta filũ introducit, ď amore loquor charitatis, nõ vanitatis, huiuſmodi enim ab amore Dei potius hominẽ retrahit, q̃ iuuet. Diligendus itaq; eſt Deus in ꝓximo, vt poſt diligatur in ſeipſo, & per ꝓximũ in Deum nobis eſt cõſcendendũ. Sunt alia pleraq; ad amãdum Deum diſponentia, longum eſſet enumerare per ſingula: ſacrarum videlicet literarũ ſolertiſsima lectio, incarnationis & paſsionis Chriſti, amoriſq; eius erga nos aſsidua meditatio, beneficiorũ quoq; eius in nos continua retractatio, familiariſque ad ipſum & deuota coniunctio, ſpiritualium deuotorumq; hominũ quorum verba velut ſaliẽtes ſcintillæ noſtrum accendunt teporẽ, ſpiritumq; ſopitum excutiunt, frequẽs collatio, & conuerſatio: his omnibus & ſimilibus ſacer ille ignis, veluti lignis è ſylua fouetur, nutriturq; ne deficiat, ſed ſemper ardeat in altari corã
leui 6 b Deo, ſicut in lege, præceptum eſt. Ignis inquit in altari ſemper ardebit quẽ nutriet ſacerdos, ſubijciẽs ligna mane per ſingulos dies, et impoſito holocauſto deſuper adolebit adipes pacificorum: ignis eſt iſte perpetuus, qui nunquã deficiet in altari. Cuilibet ergo nr̃um hęc omniũ potiſsima cura erit, ne iuxta verbum dñi, ſacer iſte ignis aliquãdo deficiat corã Deo in cordis noſtri ara: nõ ſolum mane, ſed nocte et meridie, cõtinuè et ſemꝑ eundẽ ignẽ meditationibus ſanctis, lectionibus, orationibus, collocutionibus, exercitationibus nutrientes, ne fortè veniat ſponſus qua hora nõ putamus, et deficiente oleo extincta lãpade, ab eius perpetuo excludamur conſortio, et terribilẽ illũ audiamus auditum, neſcio vos Propter quod ſi quis lãpadem habere ſe putat, videat ne deſit oleũ in lecytho, nã et ꝓpheta Zacharias, cum lãpadibus ſeptem in ſacra illa viſione ſeptẽ quoque infuſoria lucernarum vidit, quibus videlicet ignis lãpadum ne ďficeret fouebatur Vnde et Salomõ ſalubri cõſilio vnumquẽq; noſtrum hortatur, dicens. Omni tempore veſtimenta tua candida ſint, et oleum de capite tuo nõ deficiat, ideſt nunquã corpori ſuo deſit munditia caſtitatis, neque cordi tuo feruor deuotionis, hoc enĩ oleo, hac vnctione, veluti quodã fomento flãma amoris Dei, et alitur et augetur, donec abyſſo illi conflãtis ignis adiuncti, ignis ab igne perpetuis ardoribus foueatur nutriaturq;, neque exteriori aliquo creaturæ fomẽto opus ſit, quia veluti in ſua ſphęra, perpetuus et inuariabilis permanebit. Quem nobis pręſtare dignetur, qui ſpiritum ſuum in cordibus apoſtolorum, veluti ardentem ignẽ, immiſit. Cui cum patre, et eodem ſpiritu ſancto, eſt honor et gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Math. 25.a. Lu. 12.e · 3. reg. 17 b · Zac. 4. a · eccl. 59. b · Mal. 3. a · Act. 2. a

Pare-

PARENESIS.

¶Viſum eſt propter argumenti affinitaté, adiungere ſuperioribus de diuino amore concionibus, autoris in cantica canticorum Salomoniſ commétarios, quibus ſacri amoris epithalamium continetur. Inabſolutum videbitur opus, ſi capita numeres, neque enim vltra tertium protenditur: ceterum ſi eadem põderes, & ſuis numeris abſolutum, & omni ex parte perfectum cenſebis opus.

¶PROLOGVS IN CANTICA CANTICORŨ SALOMONIS.

MIRO Dei conſilio factum eſt, ſicut Auguſti-
nus ait, quòd ſacra ſcri-
Pſal. 8(ptura, quę in pſalmo ſcri
ptura populorũ dicitur;
ac propterea omnibus facilis eſſe de-
buerat, tot obſcuritatibus plena ſit,
vt niſi ſpiritus Dei adſit, cunctis ho-
b. minibus impenetrabilis eſſe videatur
Erat enim ſic expediens multis de
b. cauſis: Primò vt eſſet dulcior, et cũ la
bore acquiſita eſſet ptioſior: quoniã
Prouer. teſte Salomone, panis abſcõditus eſt
9.d. ſuauior: Secundo, vt dũ propter ob-
ſcuritaté varie à diuerſis exponitur,
modica litera in fruges ſenſuum am
pliſſimas augeatur. Vnde ad Danie-
lem dicitur. Claude ſermones, ſigna
Dani. librũ, plurimi pertrãſibunt et multi
12.b. plex erit ſcientia. Tertiò, vt arcean
tur indigni: quoniam iuxta euangeli
Matth. cum pręceptum, ſanctum canibus cõ
7.a. municãdum non erat, neq; margari
tæ porcis. Tãta eſt aũt ſcripturæ ob-
ſcuritas in pleriſq; locis, vt niſi recõ
ditorũ in ea ſenſuũ fides nos admone
ret, iocularis et ridicula eſſe videre-
tur. Cuius abſconditum et ſecretũ nu
cleum, ſiquis rupta literæ teſta degu
ſtauerit, cum Auguſtino exclamare
cõpellitur. Mira ꝓfunditas eloquorũ
tuorũ dñe, mira ꝓfunditas: horror eſt
Apo.5 intueri in eã: Hic profectò eſt liber
a ille ſignatus ſigillis ſepté, qui Ioãni
monſtratus eſt: qué aperire nemo po-
teſt, niſi reſeretur ab illo qui habet Apoca.
clauẽ Dauid, et aperit, et nemo clau- 3.b.
dit: et claudit et nemo aperit. Quæ
clauis, ſecundum Hilarium, fides eſt
mediatoris quã quia legis periti non
habebant, dictũ eſt eis. Væ vobis ſcri
bæ et phariſæi, qui abſtuliſtis clauẽ Lucę.
ſciétiæ, et vos non introiſtis, et intra 11.g.
re volentes prohibuiſtis. De hoc etiã
lib. Eſaias ante prędixerat, quòd da-
retur homini indocto, et reſpõderet eſaias.
néſcio literas: et homini doctiſsimo, 29.d.
et ſimiliter reſponderet, nequeo le-
gere: ſignatus eſt enim. Sed ne tantus
theſaurus in viſceribus literę abſcõdi
tus, fruſtra datus fuiſſe videretur, ſpi
ritus ſanctus venas illius ſanctis do-
ctoribus aperuit, qui mentis puritate
pertigerunt, quo nullum penetrat in
tellectus acumen. Ipſe ergo legiſla-
tor factus eſt ſuæ legis interpres, do- eſa.11.a.
nans hominibus donum ſapientiæ et 1 cor.12.
intellectus, donum quoque interpre b
tationis ſermonum, quo ſcripturæ
abdita panderentur, quod donũ pro
phetiæ pars iudicandum eſt, quoniã
intelligentia opus eſt in viſione. Sed
inter omnes ſcripturæ libros mea
ſententia, et in obſcuritate ſermonũ,
et in ſublimitate ſenſuũ cãtica canti
corũ primatũ habét qué ſanè librum
tũ propter obſcuritaté, tum propter
amatoriũ ſtylũ apud Iudæos legere
nemo permittebatur, niſi iã ætate et
ſenſu ꝓuectus: Ne videlicet ſpiritua-
les delicias, aut propter obſcuritaté
contemneret, aut propter ſtylum in
carnis verteret cãtilenas. Nos aũt ſpi 1. Cor.
ritualibus ſpiritualia cõparantes, nõ 2.d.
noſtro ingenio, ſed ſpiritus ſancti ad-
iutorio confidẽtes, ipſo illuminante,
poſt tot doctores nobiliſsimos, poſt
tot expoſitiones prçclariſsimas, epi-
logũ quẽdã facere cũ oñi humilitate

decreuimus: Nó tam vt noua cudere
mus, quam vt antiqua variè per codi
ces diſperſa, provt dominus dederit,
colligeremus: imitantes ſcribam illú
euangelicum, doctum in regno cœ-
Marth. lorum, qui profert de theſauro ſuo
13.g. noua & vetera. Sic ergo noſtra ibi ad
iungimus, vt noſtris ſenſibus ſancto
rũ ſententias præferamus. Huius aũt
libelli idone9 auditor ille eſt, qui ex-
perientia poterit comprobare quod
dicitur. Neque enim ea quæ in cor-
dis receſſu inter Deũ & animã fiunt,
capere poteſt homo delicijs & vani-
tatibus deditus. Animalis enim ho-
1. Cor. mo nó percipit ea, quæ ſunt ſpiritus
2.d. Dei. Oculos ergo deſęcatos, & puriſ
ſimam aciem mentis adducat, quiſ
quis vtiliter scholã intrare feſtinat.

¶ Altera præfactio.

TRES libros edidit Sa-
lomon, iuxta quos tria
quoque nomina ſortitus
eſt: primum de moribus
pro paruulis inſtituen-
dis, in quo prima tradit rudimenta
virtutum, qui prouerbia Salomonis
inſcribitur: ſecundum pro adultis &
proficientibus, in quo mundi conté-
ptum edocet: quẽ ſuo nomine eccle-
ſiaſten nuncupauit: tertiú pro perfe-
ctis & ſpiritualibus, in quo ſapientiá
loquitur abſconditam in myſterio,
1.Cor.2. quam nemo principum huius mũdi
b. cognouit: hic cãtica canticorum me
ritò nuncupatur, propterea quòd o-
mnia ſcripturæ cãtica, & myſteriorú,
magnitudine, & ſenſuum ſublimita-
te, & materiæ dignitate ſuperexcel-
lat. In hoc non iam Salomon, neque
eccleſiaſtes, ſed idida, ideſt, dilectus
domini nominatur. Vocatur etiã li
ber hic epithalamium, ideſt, carmen
nuptiale: quia in eo de nuptijs agni
agitur et columbæ, ideſt, de occultis
quæ in mirabili animæ et verbi con-
iunctione fieri ſolent: quę nemo no-
uit niſi qui accipit. Vnde more co- Apoca. 2.c.
mœdię, quatuor in eo perſonarum
differentiæ in modum dramatis ca-
nentes introducũtur, ſponſus et ſpõ-
ſa, ſodales ſponſi, adoleſcentulę ſpon
ſę quarum modulatione mira effici
tur harmonia. Sponſus verbum eſt:
ſponſa, anima vel eccleſia: ſodales
ſponſi angeli, vel apoſtoli: adoleſcen
tulę animę fideles, quæ tamen perfe
ctionis plenitudinem nondum atti-
gerunt. Qui ergo iam primo libro in
moribus compoſitus, in ſecundo mũ
dum cum pompis & vanitatibus ſuis
contẽpſit, qui cum propheta nouit ſe
dere ſolitarius, & tacere, & leuare ſe Tre.3.d
ſuper ſe, hic accedat, & ſpirituale cã
ticum aut tacitus audiat, aut lętus có Tre.3.d
cinat. Foris canes, venefici immundi
lubrici, & omnis in quo Dei ſpiritus
nó eſt, & qui carnis eſt particeps. Sũt
autem duo in hoc cantico maximæ
difficultatis, ſcilicet veram eius in-
terpretationem, legitimumque ſen-
ſum agnoſcere, & reconditos in illo
ſpiritus ſancti ſenſus, & ſapientiam
plenius haurire. Propter hoc duo fa-
cere intendimus, primo veram eius
& legitimam interpretationem, quã
tum Deus donauerit, breuiſsimè ſe-
cundum literam tradere, vt litera in
telligatur: deinde in ſingulis cantici
verſibus diutius annotationibus im-
morari: vt quid intus ſapiẽtię lateat,
agnoſcatur. Sed quia (vt diximus)
ſponſa, vel anima perfecta, vel eccle
ſia nuncupatur, ideo in eius interpre
tatione varietas inuenitur. Nam aut
loquitur Chriſtus cum anima, aut lo
quitur cum eccleſia. Primò itaq; con
tinuam expoſitionẽ ſpiritualem, ſine

mora-

moralem, inter verbum & animam
proſequemur: deinde myſticum aliũ
& allegoricum ſenſum; non ad vn-
guem, ſed per partes, prout negotiũ
patitur, inſinuabimus. Vos fratres
ſpiritũ obſecrate, vt reconditos no-
bis ſapientiæ theſauros aperiat & do-
net inuenire quod cupimus, implere
quod promittimus. Sed hoc vnum
ante omnia volumus annotare, quòd
locutio ſponſæ deſiderium eſt: & lo-
cutio ſponſi inſpiratio interior. Vn-
de de inſpirationibus internis, & af-
fectibus ſpiritualibus, qui in conté-
plationis receſſu, inter Deum & ani-
mam contingunt, totus hic tractatus
inſtituitur. Hos ſolus nouit expertus,
ſine hac experientia impoſsibile eſt
ſentire quod dicitur: amoris canticũ
amor pcipit; huius epithalamij opti-
mus interpres amor eſt. Denique ſi-
cut propheta de fide, ita & nos in præ-
ſentiarum dicimus de amore. Niſi
Eſa.7.b. amaueritis, non intelligetis. Sed iam
Exver- canentem ſponſam audiamus.
ſiõe.70.

¶Caput primum.

Sculetur me oſculo oris ſui.
Quale exordium, quale
carminis initiũ, cũ quo
aut de quo loquitur? Iſta
putat præ amore, in frõ-
te ſcriptũ ſe habere quod geſtit: nul-
lis ambagibus vtitur, totius deſiderij
ſummam breui ſermone concludit.
Nolo diuitias, nolo honores, nolo põ-
pas, nolo delicias, oſculetur me oſcu-
lo oris ſui. Hoc ſolum cupio, hoc ſo-
lum peto, hoc ſolum volo. Angelo-
rum oſcula experta, ad altiora feſti-
no: oſculum ori eius exopto. Non
quieſco, non ſatior, donec oſculetur
me oſculo oris ſui. O confidentiam,
ò audaciam: non pedum aut manuũ,
ſed oris oſcula petit. Grandis arrogã-
tia ò ſponſa, ſatis eſt, ſufficit tibi cum
Maria oſculari pedes: quid diuini Luc.7.f
oris oſcula petis? Ignoras ipſum, igno
ras te? quis eſt ille? quæ es tu? Abſolu
tiſsimus amor eſt: ignorat maieſtatẽ,
reuerentiam neſcit, omnia æquat, oĩa
audet, omnia ſibi licere putat: & quic
quid dicat, quicquid audeat, indulge-
tur amori. Oſculum quod iſta poſtu-
lat (ut ego exiſtimo) increati luminis &
creati coniunctio quædam mirabilis,
& ineffabilis quædam vnio diuinita-
tis & mẽtis cenſenda eſt: quia qui ad-
hæret Deo, vnus ſpiritus fit cum eo. 1.Cor.6 d.
Quid autẽ ex hac verbi et animæ ſpi-
rituali vnione ſequatur, et propter
quid illam efflagitet et exoptet, au-
diamus. *Quia meliora ſunt* (inquit)
ubera tua uino: fragrantia unguentis optimis. Ps.144.
Memoriam abundantiæ ſuauitatis
eius eructans, in oſcula prorum-
pit. Nouerat quid in oſculo dulcedi-
nis et ſuauitatis acciperet. Quatuor
modò commemorat oſculi fructus,
lactis dulcedinẽ: vini feruorem: odo-
ris ſuauitatem: vnctionis lætitiam.
Lacte reficitur, vino inflammatur,
odore excitatur, vnctione ſacratur.
Illud enim diuinitatis et mentis in-
effabile oſculum, primo ſequitur ſa-
piẽtiæ lac, ab vberibus ſponſi expreſ-
ſum: id eſt, eruditio quædam intima,
& illuſtratio mentis ſuperna. de qua
in euangelio. Erunt omnes docibiles Ioã.6.e
Dei. Et in pſalmo. Audiam quid lo- ps.84.
quatur in me dominus Deus. Et Iob, iob.4.b
porro ad me dictum eſt verbum ab-
ſconditum. De hac Eſaias. Mane eri- Eſai.50. b.
git, erigit mane mihi aurem, vt au-
diam, quaſi magiſtrum. Et iterũ Ros Eſai.26. d.
lucis, ros tuus. Vnde et ipſa ſponſa in-
fra hoc ipſum repetẽs, cùm dixiſſet. Canti. 8.a.
Quis mihi det te fratrem meum, ut inueniam te
ſolum foris, atque deoſculer: adiũgit illico.

Ducam te in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis Poſt lactis pabulum, ſequitur vini poculũ, ideſt, feruor quidam ſpiritus inebriantis: de quo pſalmus.
Pſal. 22. Et calix meus inebrians, quàm præ-
Pſal. 38. clarus eſt. Et iterum. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. Poſt hunc feruorem ſequitur odor quidã cæleſtis
Eſai 2. d. beatitudinis: de quo Eſaias. Quieſcite ab homine, cuius ſpiritus in naribus eſt: ideſt, qui iam odoratur cæleſtia, quoniam excelſus reputatus eſt ipſe, quem ſequitur vnctio ſalutaris ſpiritualis pinguedinis, & ineffabilis
pſal. 62. gaudij. De qua pſalmus, ſicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Lac mentem reficit, vinum affectum inflammat, odor excitat appetitum, vnctio ſanat morbũ. Lac lux eſt, & pertinet ad intellectum: vinũ feruor, & pertinet ad affectum: odor primitiæ gloriæ, & pertinet ad deſiderium: vnctio gaudium ſpiritus; & pertinet ad paſsionem: omnẽ animæ potentiã perficit iſta vnio. Sed quia non vnica eſt, ſed varia paſsionum ſpiritualium influentia, ideo pluraliter dicitur. *Fragrantia unguentis optimis.*
Alia eſt enim vnctio deuotionis, alia pietatis & miſerationis, alia contritionis, alia gaudij, alia ſpei, alia dulcedinis, alia amoris, quibus vnctionibus ad ſponſi oſculum anima ſpiritualiter impinguatur, & in virtute roboratur, & à morbis peccatorum ſanatur. Quantis diuitijs putas animam replet vnio illa vitalis? Quàm ſuccinctè præſtringit quæ neq; longo ſermone explicari poſſent? O Plato, ò Philoſophi, audiſtis vnquam talia intellexiſtis hæc omnia?
Luc. 19. g quàm abſcondita ſunt hæc ab oculis veſtris?

Sequitur latinorum expoſitionem nã Hebræi aliter accipiunt nomen fragrantia.

MELIORA *ſunt ubera tua uino, fragrantia unguentis optimis.* Meritò lac ſapientiæ præfertur vino feruoris: tum quia lac mentis poculum eſt, vinum etiam ſenſualitatis: tum quia à lacte vinum prodijt. Nã in medita- pſal. 38.
tione mea exardeſcet ignis. Tum etiam quia vinum adoleſcentularũ eſt, quæ quandoq; excandeſcunt, & inebriantur feruore nouitio: lac autẽ perfectorum, qui pro conſuetudine exercitatos habẽt ſenſus. Vini potus Hebræ. 5. d
potẽtior, ſed lactis ſubtilior, dulcior cãdidior, pretioſior. Vnde ſequitur. *Oleum* (inquit) *effuſum nomen tuum: ideo adoleſcentulæ dilexerunt te* adoleſcentulæ dilexerunt te propter oleum, ego autẽ, vt verum fatear, etiã ſine oleo. Effuſum eſt oleum, & exarſit ignis; quia nouus erat ignis, oleo indiguit. In me incenſus & antiquus ignis nõ indiget oleo. Propter ſuauitatem, propter dulcedinem, propter vnctionem adoleſcentulæ dilexerunt te, ego autem inter cruces, inter labores inter medias mortes noui diligere te. Quærunt illæ dona tua, ego autem te ipſum; quia delectantur in te, quærunt te, ego autem non tua dona quæro, ſed te, te nudum cupio, te nudum diligo, te nudum adamo.
Trahe me poſt te, nõ ipſa venire per me poſſum, ſed tu trahe, ſequar te, ſi trahis me. Auſtera viſa eſt ſponſæ cantilena adoleſcentulis, non attingunt ſponſæ ſapientiam ſenſumque perfectum, proſiliunt in mediũ dicentes. Neſcimus quid iſta loquitur, ſibi ſapiat, vnctiones tuæ domine amabiles ſunt, & pretioſæ nimis, nos *curremus in odorem unguentorum tuorum*, nunquam obſecro, hæc nobis vnguenta deficiant. Noui (inquit) ſponſa, noui quod noſtis, experta quoq; ego ſum vnguenta iſta quæ ſic optatis.
Nam introduxit me quoque rex aliquando in-

cella-

cellaria ſua. & vincta ſum & inebriata ſum, vt nunc eſtis vos. Si experta es (inquiũt) neſcimus, noſtra tamẽ ſententia ſtat. *Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum, ſuper uinum.* Non nego hoc, ait ſpõſa, ſed vere ſpõſi *mi recti diligunt te*; nam etſi feruor in amore contemnendus nõ eſt, neque ſpernenda ſuauitas, tamẽ rectitudo mẽtis proculdubio feruori cordis in amore præfertur. Obſecro vos adoleſcẽtulæ corã iudice vero & recto, imò coram ipſa veritate contendimus.

Noſtis ne me? noſtis ꝙ ſponſa ſum? noſtis quanto ſponſo charior & coniũctior quàm vos? A me ipſa exemplum accipite. *Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalẽ. Nigra ſicut tabernacula Cedar, formoſa ſicut pelles Salomonis.* His delicijs & ſolatijs nõ ita nunc abundo ſicut vos, ſed expoſita laboribus, tempeſtatibus, pluuijs, perſecutionibus, curis,
2.cor.2.b anxietatibus, omnia ſuſtineo propter
electos. Quis infirmatur, & ego non
2. Cor. 11.g infirmor? quis ſcandalizatur, & ego
non vror? Si exteriora mea conſideratis, in nullo differo à tabernaculis Cedar, à filiabus Babylonis, curis diſtenta, ſolicitudinibus anxia, occupationibus impedita, nigra foris *ſicut tabernacula Cedar*, ſed tamẽ intus in corde formoſa, *ſicut pelles Salomonis.* Virtutes diuinas quas meus Salomon habet cum patre communes imitari nõ valeo, ſed virtutum quas ſub veſtimento carnis meæ induit pulchritudinem imitor vt poſſum, & ſicut datum eſt, eas refero. An meus Salomõ
phi.2.a in hac vita ſibi complacuit? an quæ
ſiuit quæ ſua ſunt? non laborauit, nõ
ibidẽ.c ſudauit, nõ fatigatus eſt? Hoc ſentio
in me, quod & in Chriſto Ieſu. Cùm ipſi magis aſſimilor, tunc magis mi
ex.26. hi complaceo. Pelles tabernaculi, &
ſi rudes & viles videbãtur, tamen interiorem pulchritudinem protegebant. Pellis ego ſum, fateor, foris quidem nigra, ſed intus formoſa, nõ eſt contẽnenda pellis, qua tanta pulchritudo contegitur. *Nolite me conſiderare quòd fuſca ſum*, ꝙ occupata ſum, ꝙ ſolicita ſum, ꝙ inquietata ſum, *quia decolorauit me ſol.* Ardor eius nimius, & zelus feruidus decolorauit me: ſolis radius me denigrauit exterius. Pulchra ego eram aliquando facie ſicut vos, irradiauit in me fortiter ſol, et denigrauit me. Expoſui pulchritudinẽ meã propter ipſum, vt nigra pulchrior fiam coram ipſo. Neq; ego quidem hanc mihi curam quæſiui, non mihi hunc aſſumpſi honorem, ſed vocata
à Deo tãquam à Aaron: & fratribus heb.5.a
meis compulſa. *Filij matris meæ pugnauerũt contra me: poſuerũt me cuſtodem in uineis.* Et heu dum alienis ſuperintendo,
uineam meam non cuſtodiui. Timeo ne fe- ps.76.
rus de ſylua depaſtus ſit eam. Ocu-
ſtos hominum, propter te hanc curã Iob.7.d
ſuſcepi, cuſtodi tu illam: tu mihi cau
ſa laboris, tu huius diſperſionis occa ps.43.
ſio, propter te diſturbor tota die: nõ ſit mihi obſecro in ruinam fraternæ charitatis iſta promotio. Sed quid moror? quid latentis deſiderij cruciatũ diſsimulo? *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie?* ne fortè tot curis implicita, tot occupationibus foris diſperſa, *uagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum*: & inueniatur fuiſſe mihi ad mortẽ, quod pręſtitum erat ad vitam. Quouſque pere-
grinabor à te? vſquequo abſentiam exo.33.
tui portabo? Si diligis me, ſi inueni c
gratiam in oculis tuis, oſtende mihi faciem tuam, & ſufficit mihi. Cur fa-
ciem tuam abſcõdis, & arbitraris me Iob.13.d
inimicam tuã? Ancilla tua ego ſum, vultum tuũ domine indeſinenter re
quiro: tu nouiſti vſquequo latebis, ps.26.
vſque

vſquequo abſconderis, audi obſecro deprecationem meam, imple deſiderium meum. *Indica mihi quem diligit anima mea,* quem concupiſcunt omnia oſſa mea. *Vbi paſcas, ubi cubes in meridie?* Indica magalia quieta, paſcua pinguia, meridianã requiem, *ubi cubas & paſcis,* paſcis et trãquillus es. Nullus ibi luporum metus, nulla ſolicitudo ferarum, grex pinguis ludens et liber diſcurrit ad paſtum: nox ibi nulla, nullæ tenebræ, ſed meridies plenus, meridies ſempiternus, plenitudo feruoris & lucis, eleuatio ſolis quæ neſcit occaſum: quid mihi vel ad horam negatur quẽ perpetuo poſſeſſura ſum? Noſti infirmitatem meam, noſti occupationem meã, vide ne fortè obliuiſcar tui, et quæ gregi tuo prçſideo, vltima pecus fiam de grege. Si te videro, ſecura ſum, ſi te oſtẽderis, ſalua ſum. Indica mihi ſignum, quò vitam meam velut ſagittam dirigam, ne vaga & cçca populi errabundi veſtigia ſequar. Vidiſtis fratres, quò iſta properat, audiſtis quid audeat. Quęoſculum petierat, grandius quid auſa iã aſpirat ad viſum, omnes murçnulas, omnia vnguenta, omnia vbera et vini feruorem prçtergreſſa, beatificam in carne viſionem exoptat. *Indica* (inquit) *mihi quem diligit anima mea.* Quid aliud Moyſes petierat, quando dicebat. Si inueni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi faciem tuam. Sed ſicut illi reſponſum eſt, poſteriora mea videbis, ſimiliter reſpondetur et iſti.

Exod. 33.c. Ibidem in fine.

Si ignoras te ò pulchra inter mulieres, &c. Quæ petebat faciem remittitur ad imaginem: quæ efflagitabat viſionẽ Dei, remittitur ad agnitionem ſui. Ac ſi diceretur ei, quænam eſt hæc audacia, ò dilecta, vt Dei viſionem in exilio poſcas? Hos tibi auſus nimia familiaritas tribuit, inſolentior ex amore facta es. Multũ eſt tibi hoc tẽpore videre dilectum, viſioquam petis non eſt huius temporis, ſuo tempore non ad horam, ſed perpetuò datur tibi, nuñc expedit potius videre te ipſam. Hoc eſt quod ait, *ſi ignoras te ò pulchra inter mulieres, egredere & abi poſt ueſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum.* Id eſt, ſi te ignoras, eueniet tibi quod timebas, continget tibi quod formidabas, vt vaga ſis, et gregis tui vltima fias. Poterit tibi prçſtari qđ cupis, ſi teipſam dignitatem tuam, et pulchritudinem tuam agnoueris. O pulcherrima mulierũ, ſi vidiſſes te, ſi cognoſceres excellentiam tuam, qualis et quanta es, quam pulchra, quam nobilis, quam generoſa, non vtique formidares, ne in viles et fœdas gregis inſani voluptates degenerares, et pueriles has populi nænias concupiſceres. Quid enim? Nobiliſsima creatura, ad imaginem Dei formata, angelicis ſpiritibus quàm ſimillima, ſi ſeipſam agnoſceret, more pecudum carnis turpitudines ambiret, et inter ſpurca oblectamentorum ſtercora turpiter obruteſceret? Puderet vtique eam tantæ deiectionis, puderet ignominiæ, puderet iniuriæ, nec tantã ſibi pateretur contumeliam irrogari: ignorãtia ſui tantorum malorum eſt cauſa. Tu ergo aut agnoſce teipſam, aut ſi non, egredere ab interioribus ad exteriora, et abi vaga poſt veſtigia carnaliũ gregum tuorum, et quæ in vernãtibus lilijs, et florentibus roſis agnos tuos paſcere conſueueras, nunc muto pecore, in ſiliquis porcorum, et arentibus ruderibus hœdos tuos paſce, hędos inquam proterũos, petulantes, et inquietos. *Et iuxta tabernacula paſtorũ.* Nõ quidem meorum, quorum paſcua bene noſti, ſed paſtorum Ezech. 34.a.

alie-

alienorum, qui paſcunt ſemet'pſos. Quæ itaq; in viridiario ſcripturarũ mearũ,iuxta meorũ paſtorum taber nacula, interiores affectus floſculis candidiſsimis ſententiarum & exem p'orũ impinguare ſolebas,nunc aren tibus poetarũ & philoſophorũ frõdı bus carnales ſenſus paſce, ab interio ribus ad exteriora progreſſa. O com minationem terribilem. *Egredere, abi poſt greges.paſce hedos,* propemodum to lerabılıor omnis mors hac deiectio-ne videretur: vt illa quæ olim nutrie
Tre.4.c batur in croceis, de cætero amplexe tur ſtercora. Auſteriori reſponſo audacia reprimitur: non quod dilectus ſpõ ſæ deſiderium reprobet, nõ enim eſt ſponſa quæ ſponſum videre non cupit, quæ eum propheta non clamat,
ps.41. ſicut ceruus deſiderat ad fontes aqua rũ, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Non poſtulationẽ excludit, ſed pro priæ eã dignitatis admonuit: vt per cognitionem ſui, poſsit peruenire ali quando ad viſionem Dei, quã cupit. Neque ſolum admonuit, ſed ſpeculũ & exẽplar illı obijcit, in quo ſeipſam intueatur dicens. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſsimilaui te amica mea. Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: & guttur tuum ſicut monilia.* Oſtendam tibı qualis es natura, oſtendam tibı qualis es gratia. In natura quidem, *equitatui meo aſsi milaui te amica mea.* In gratia verò, *pul chræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis: & guttur tuũ ſicut monilia.* Paucis pulchritudinẽ tuam depinxi, intende oculos, & vide: te equitatui (inquam) illi decoro, cui ſemper inſideo, cuius habenas moderor ſolus, & rego, illi de quo
ps.67. ſcriptum eſt, currus Dei decem milli bus multiplex, millia lætantum do-
aba.3.b minus in eis: & alibi, equitatio eius ſalus: id eſt, angelicæ celſitudini ſimilẽ te formaui: licet *in curribus Pharaonis,* id eſt, carne iſta mortali, quam non meo inſtituto, ſed tuo peccato inſidet Pharao, vt in carne putrida angelicam vitam duceres: & corpori inſerta angelorum ſimilitudinem exhibe res. Paulominus ab angelis minorata pſalm.8 es natura, ſed in gratia tui & angeli vna eſt mẽſura. Præclaram & illuſtrẽ te in naturalibus condidi, & inſuper faciem tuam per ſe pulcherrimã, gratiæ & charitatis meæ purpuriſſo decoraui, abluens genas tuas ſangui- H.ere.2 nis mei nitro, vt exhiberem te mihi c ſponſam ſine macula, & ſine ruga, ſi- Eph.5.c cut turturem caſtiſsimam. Collum tuum monilium ornamento non indiget quoniam per ſe ornatũ & pulchrum conditum eſt: quidquid enim decoris et venuſtatis, multo labore, multoque ſudore diu quæſitis virtu tum monilibus, aliæ collo ſuo ſuper addere potuerunt, hoc totum ego tibi inſerui. Recole amica mea frequen ter hæc omnia, et conſidera qualis in eſſentialibus, q̃lis in gratuitis, q̃lis in genuinis et naturalibus donis, et quã pulchra facta es: hæc tui te cognitio ſeruare poterit, ne abeas poſt greges ſodalium meorum, et more pecudũ obruteſcas, aſpectum meũ r oli nũc 1. Tim. petere, quoniam lucem habito inac- 6.e ceſsibilem, et non videbit me homo, exo.33. & viuet. Subtriſtior reddita eſt dile d cta reſponſione hac, quoniam nõ ad votũ exaudita eſt: ſuſpirãtem enim ad dilecti viſionem, nulla ratio lenire potuit, nulla excuſatio pacauit. Propter quod ſponſi ſodales miſericordia permoti, placida eã promiſſione ſolantur. *Murenulas* (inquiunt) *aureas faciemus tibi, vermiculatas argento,* quibus ſcilicet poſsis dilecti tui abſentiam mitius tolerare. Quid intẽdis oculum? ornato potius auditũ. Audi nunc filia, vt poſtea videas, et ps. 44. dicas

pſ.47. dicas cũ propheta : ſicut audiuimus,
ita & vidimus in ciuitate domini vir
tutũ, in ciuitate Dei noſtri. Interim
ergo dum pręſentia denegatur, dum
hæc tua peregrinatio durat, more ru
ralium virginum, aures tuas muręnu
lis aureis decorabimus, ſed quoniam
auri fulgorem, refulgẽtiamq́; nimiã
portare non valebis, argento eas ver
miculabimus tẽperabimusq́;, vt cõ-
modius de more tuæ plebis ruſticæ
poſsis ornari. Ita eſt fratres, noſtis
quàm ita eſt, anima ſponſi ſui faciem
d̃ſiderat, quæ die ac nocte ſitit ad ſon
pſ.41. tem viuum, clamans indeſinẽter, quã
do veniam, & apparebo ante faciem
Dei? hanc angeli nimis diligunt, fre-
quenter viſitant, & ſpiritualibus mu
nuſculis lætificant, & ſolantur. Hi
velut docti aurifices, murænulas
quaſdam aureas, id eſt, ſpirituales il-
luſtrationes inſpirationesq́; ſuauiſsi
mas & dulciſsimas auditui nr̃o inte-
riori, inuiſibiliter fabricãt, radiũ diui
næ lucis, nobis in ſua puritate incom
prehenſibilem, qui per aurum deſi-
gnatur, argento ſimilitudinum cor
porearum, miro artificio inueſtien-
tes & immiſcentes, vt comprehendi
poſsit à nobis, quoniam, iuxta ſenten
tiam Dionyſij, impoſsibile eſt nobis,
aliter lucere diuinum radium, niſi ſa
crorum velaminum tegmine circũ-
uelatum. His ſuauiſsimis inſpiratio-
nibus, anima perfecta in hoc exi-
lio ſuſtinetur. his munuſculis recrea
tur, donec ſciſſo mortalis corpuſcu
li velo, ſol in ſua virtute refulgeat,
& radius diuinæ lucis ſine tempera-
2. cor.3. mento aliquo, reuelata facie videa-
d tur. Quæ & quales ſint iſtę murænu
læ, qua ſuauitate, quo gaudio pere-
grinam animam afficiant, experien-
tia, non ſcriptura noſcendum eſt.
Ad hæc ſponſa, gratias inquit, vobis
ò ſodales, gratias vobis pro mune-
ribus veſtris: gratiſsimæ mihi ſunt
murænulæ quas offertis. Habeo etiã
in hoc exilio ſponſi mei arrhabonem
prętioſum: nanque *dum eſſet rex in accu-
bitu ſuo*, corde meo, *nardus mea dedit odorẽ
ſuum.* Nardus (inquam) illa odorifera
paradiſi, ſpirauit odorem ſenſibus
meis: cuius ſuaui fragrantia vtcunq;
ſuſtentor. Mãdragorę cęleſtęs dede- Cãt.7.d
runt iam odorem in portis noſtris, &
datum eſt mihi iam odorare, quod
non licuit deguſtare. *Faſciculus myrrhæ
dilectus meus mihi, inter ubera mea commora-
bitur. Botrus cypri dilectus meus mihi, in uineis
Engaddi. Faſciculus myrrhæ. & botrus* balſa-
mi, hinc inebriat me abſintio, hinc Tre.3.b
me potat balſamo: & quò maior fue-
rit amaritudo myrrhæ, eò maior ſuc
cedit dulcedo balſami: nam ſecũdum pſal.93.
multitudinem dolorum meorum in
corde meo, conſolationes eius læti-
ficauerunt animam meam. Prius myr
rhę faſciculus, deinde dulcedinis bo-
trus: nam crucis amaritudinem tem-
perat ſpiritus ſubſecuta dulcedo.
Neque vna mihi amaritudo ſola, ſed
myrrhæ faſciculus: quocunque me
verto, myrrha præſto eſt. Amaritu-
do exilium, amaritudo peccatum, a-
maritudo periculum, amaritudo ma-
xima eo carere quod cupio: omnis
vita mea amaritudo eſt: & ecce in pa-
ce amaritudo mea amariſsima. Non eſa.38.d
tamen renuo myrrham ſalutiferam,
ſed inter ubera mea commorabitur. Liben-
ter amplector crucis myrrham, quã
botri dulciſsimi ſapor dulcorat.
Botrus cypri propter magnitudinem
in uineis engaddi, propter dulcedinẽ, bo- nu.13.c.
trus terrę promiſsionis ſuauiſsimus
& dulciſsimus, cuius ſuauitatem &
dulcedinem nemo nouit niſi qui ac- apo.2.e
cipit. Tria commemorauit peregri-
nationis ſuæ ſubſidia, nardi odorem,
myrrhę

myrrhæ amaritudinem: botri dulce-
Cāt.2.d dinem: in his verſabitur, donec aſpi-
ret dies, & inclinentur vmbræ. Non
cauſatur petitionis ſuę repulſam, nō
indignatur quòd ad votum exaudi-
ta non eſt, ſed voluntati dilecti per
omnia ſe conformans, myrrham am
plectitur, vt botro paſcatur. Meritò
itaque ſponſus in tam humilis & obe
dientis ſponſæ laudes erupit. *Ecce tu pul
chra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui co
lumbarum.* Pulchra in natura, pulchra
in gratia, pulchra in naturalibus pul
chra in gratuitis. Oculi tui columba-
rum. Oculorum pulchritudine ma-
ximè delectatur, vt poſtea dicetur.
Simili quoq; illa reſpōdet eulogio.
Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.
pulcher verbum, ex patre decorus,
ex virgine caro, pulcher in tua natu
ra, decorus in mea: pulcher, quia can
Sap.7.d dor es lucis æternæ, & ſpeculum ſine
ps. 44. macula: decorus, quia ſpecioſus for-
ma præ filijs hominū, in quē deſide-
rant angeli proſpicere. Pulchritudi-
nem ad diuinam refert naturā, deco
rem ad humanam, pulchrum ſpon-
ſum pulchro decet recumbere lecto,
vnde ſubiungit. *Lectulus noſter floridus.*
Non ait tuus, nō ait meus, ſed noſter,
in quo pariter recumbamus, pariter
quieſcamus, pariter oblectemur, ſi-
pſal.4. cut ſcriptum eſt, in pace in idipſum
dormiam, & requieſcam. Quæ lectu
lum monſtrat, amplexum deſiderat:
floridum lectum flori candidiſsimo
Eſa.11.a demonſtrat de virga Ieſſe, ſuper quē
ſpiritus domini requieuit. Lilijs can
dentibus ſanctarum cogitationum, ro
ſis rubentibus ardentium affectuū,
floribus vernantibus cœleſtium deſi
deriorum, conſcientiæ ſuæ lectulum
ſparſit, ſi fortè ſic dilectū prouocet
ad accubitum. Sed domum tetram &
fumoſam nō ingreditur ſponſus, vt
cubet in lectulo florido, ideo ſequi-
tur. *Tigna domorū noſtrarum cedrina* id eſt,
odorifera, ſolida, imputribilia, vi-
ſuque pulcherrima. Non ait domus,
ſed domorum: quia corpus & anima
vtrumque domus Dei eſt, ſicut ipſe
ait: inhabitabo in eis, & inambulabo 2.cor.6.
in eis: anima tabernaculum interius, d
& corpus tabernaculum exterius.
An neſcitis, ait apoſtolus, qa corpo- 1.cor.6.
ra veſtra templum ſunt ſpiritus ſan d
cti, qui habitat in vobis? De anima
nemo dubitat quin domus ſit ſapien
tiæ. harum domorum tigna virtutes
ſunt, quę partim ad rationē, partim
ad appetitum pertinent, & ſibi inui-
cem cōnexæ domui vtrique ſtabilita
tem & firmitatem pręſtant, cedrinæ
ſunt, quę neque erucā nutriāt, neq;
tinea arrodantur, id eſt, permanentes
& firmę. His annectuntur laquearia
cypreſsina, quę inter eas colligata,
& ab eis pēdētia, mira pulchritudine
domū venuſtant. Laquearia à tignis
pendentia, paſsiones ſunt, quibus mo
derādis corrigēdisq; virtutes deſer-
uiūt: cuiuſmodi ſunt ira, timor, gau-
diū, triſtitia, dolor, ſpes, deſideriū,
amor: quæ aptè cypreſsinę nuncupā
tur, propter bonū odorem, & incor-
ruptionē. Talē lectū, talē domū, ta-
lia tigna, talia laquearia paret quę-
cunque ſponſum candidū ad hoſpi-
tiū ſuum inuitare pręſumit, alioquin
ſciat, eū minimè eſſe venturū. Quia
floridum lectulū ſponſa promiſerat,
aptiſsimè illi reſpondet dilectus.
Caput ſecūdū. ¶ *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Ac ſi
dicat, etſi plures in tuo lectulo ha-
beas flores, ô ſponſa, ſimilē mei aliū
vtique habere non poteris. Flos cam
pi, hortuli tui flores non dedignor,
ſed libenter accepto. Flos campi nō
horti ego ſum: id eſt, non priuatus,
non particularis, nō abſcōditus, ſed
publi-

publicus, communis omnibus, cunctis expoſitus: nulli me nego, cunctis
Luc.(c me offero, omni voléti me tribuo: qui cunq; me voluerit, colligat me ſibi, & mea fragrantia perfruatur. *Lilium conuallium ego ſum*, montium ariditatem refugio, in humentibus vallibus naſcor. Siquis eſt paruulus, ſiquis humilis, in agro cordis ſui inueniet me. *Ego flos campi*, cuius aſpectu lætantur angeli, cuius pulchritudine paſcuntur beati, cuius odore reuiuiſcũt mor
Ioã.8.b tui: et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, teſtimonium meum verũ
Ioã.14.b eſt, quia veritas ego ſum. *Ego flos*, & ſponſa mea lilium: nam *ſicut liliũ inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Quàm pulchra collatio: procedat nũc filiarum Babylonis in medio chorus, quid eas dixeris niſi vepres, & ſpinas? Quot curis punguntur, quibus ſolicitudinibus diſcerpuntur, quantis libidinibus vlcerantur? In harum medio ſpõſa naſcitur, & verſatur velut roſa vernans inter ſpinas, & ab illarum punctionibus aliena. Quod intereſt inter lilium & ſpinas, hoc intereſt inter ſponſam Chriſti & huius ſeculi filias. Audito ſuo præconio, ſimili ea quoque carmine recinit. *Sicut malus inter ligna ſyluarũ, ſic dilectus meus inter filios*. Aptiſsima etiam cõparatio: qđ enim ſumus omnes niſi ligna ſylueſtria, arida, infructuoſa, quercubus & roboribus agreſtiora, & ad omne bonũ inutilia, ſolùm ignis vſibus apta? quippe qui nullũ à nobis, quaſi ex nobis, fru
2.cor.3.b ctũ, neq; bonę quidẽ cogitationis meritũ ferre poſſumus. Quid inter nos Chrũs, niſi pomifera malus, folijs fru
gẽn.3.b ctuq; pulcherrima? lignũ vitæ in medio paradiſi, imò in medio arẽtis ſyluę, cui⁹ mirifico fructu, qđ pomo noxiali corruptũ eſt, in ampliorẽ reducitur ſanitatẽ? vnde malus poti⁹ quã alia arbor meritò nuncupatur: malus pulchra et fructifera, cuius vmbra ſalubris, fructus ſuauis, & folia eius ad ſalutem gentium. Hoc eſt quòd ait, *ſub umbra illius quẽ deſiderabã ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo*. Vmbra illius fides, in hac ſpõſa quãuis pulchra, quãuis perfecta viuit inter gentes; in lu
mine illius quãdoq; victura inter an Pſal.35.
ge los: cognoſcit enim nũc per ſpecu 1.cor.13.d
lũ in ęnigmate, poſtmodũ facie ad faciem, ſicut cognita eſt. Cui nõ ſufficiat iſta vmbra, cum virgini ſacrę ab
angelo dictũ ſit, virtus altiſsimi obũ Luc.1.d
brabit tibi? Sub hac vmbra, immobilis & fixa ſedet, quia nõ circunfertur
omni vẽto doctrinę, ſed fidei quã ſu eph.4.e
ſcepit immobiliter adhæret, qua etiã ab omni ęſtu tẽporaliũ cupiditatũ & cõcupiſcentiarũ ſalubriter protegitur:
ſicut ſcriptũ eſt, in vmbra eius viue tre.4.d
mus inter gentes. Sub hac vmbra in vultus deſiderio ſedeat, quę fructu eius paſci deſiderat, decidũt enim aliqũ ab eius culmine pomula dulciſsima & ſapidiſsima, quorũ guſtu et ſapore reficitur anima. Nõ quidem ſicut illi, qui maturis iam pomis in lumine claro veſcuntur, quoniam quę nunc ſpõte decidunt, intempeſtiua et immatura ſunt, miręt tñ pulchritudinis odoris, & ſuauitatis, vnde liceat cõiectari q̃lia ſunt quę maturè & tẽpeſtiuè ab arbore manu leguntur. Quæ in vmbra non ſedet, tali fructu
paſci non poteſt, quia ſcriptum eſt, ni eſai.7.b
ſi credideritis non intelligetis. Vm Secũdũ 70.
bra in fide, fructus in contemplatione, ad cuius quidẽ contẽplationis ſuauitatẽ quoniã nemo poteſt peruenire niſi per fidem, ideo cõuenienter dicitur. *Sub umbra illius ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo*. Sed quę fructu paſcitur, quid reſtat, niſi vt vino quoq; potetur? Ideo ſequitur. *Introduxit me*

rex

Cāt.1.a. *rex in cellam vinariam*. Supra in cellaria introductā ſe dixerat,nunc quod maius eſt,in vinariā cellā.Habet rex cellaria multa hic ſicut in cælo va-
Ioā.14.a rias māſiones: ſed ad nullū illorū aliqua introire præſumit,niſi manu regis fuerit introducta: & vide an de his propheta loquatur, cū ait: quia
ps.70. nō cognoui literaturam,introibo in potētias dñi. Nam ſicut nemo nouit
1.co.2.c quæ ſunt hominis,niſi ſpiritus hominis,qui in ipſo eſt:ita quæ ſunt Dei, nemo nouit niſi ſpiritus Dei, & cui ſpiritus voluerit reuelare:ad temporalia eximus,ad ſpiritualia intramus. Sed cū regi placuerit quēpiā intromittere,ſūt cellaria panis,olei, vini, butyri,mellis,aliorūq; liquorū varia ad vini cellariū rarior eſt ingreſſus, neq; cōceditur niſi illi, quæ dudū in vmbra fidei requieuit,& cōtēplationis fructibus ſaturata eſt. Poſt fidei firmitatē, poſt cōtēplationis aſsiduitatem, poſt ſacrarū literarum plenū paſtum,ingreſſus conceditur aliquādo ad inebriantem caritatem: potū; de quo propheta, & calix meus in-
ps.22. ebrians quàm præclarus eſt? Anima
ps.67. quæ dormiuit inter medios cleros, poſteriora dorſi eius in pallore auri.
ps.82. Eſt cellariū ſapiētię:de quo pſal.hoc labor eſt,ante me,donec ingrediar in ſanctuariū dñi,& intelligā in nouiſsimis eorū,quę foris cū labore diſcūtur,intus ſine labore vidētur: eſt cellariū prophetiæ,in quo futura noſcūtur:eſt cellariū cōſilij,in quo anima fit in agēdis prudētior: eſt cellariū caritatis,in quo tota incēdio amoris flagrat,& hæc eſt vinaria cella:eſt cellariū exultationis, & gau-
Matth. dij,de quo in euāgelio:intra in gau-
25b. diū dñi tui:eſt cellariū dulcedinis &
ps.30. ſuauitatis,de quo pſal.quàm magna multitudo dulcedinis tuæ dñe, quā abſcondiſti timentibus te: & Auguſtinus, interdum intromittis me ad neſcio quandam dulcedinem & ſuauitatem,quæ ſi perficeretur,&c. Eſt cellariū ſecuritatis & pacis, de quo Apoſtolus,& pax Dei quæ exuperat Phi.4 b omnem ſenſum. Eſt cellarium luminis et claritatis,de quo idē Apoſtolus,nos reuelata facie gloriā domi- 2.co.3.d ni ſpeculantes, in eandem imaginē trāsformamur. Eſt cellarium ſpei & teſtimonij, in quo iuxta Apoſtolū, ſpiritus Dei teſtimonium perhibet Ro.8.c. ſpiritui noſtro,quòd filij dei ſumus. Hæc cellaria ingreſſus fuerat, qui dicebat,quàm dilecta tabernacula tua ps. 83. domine virtutum! concupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Felix anima quæ ad illa ſæpius meruit manu Principis introduci. Sed vt cognoſcas de quo vino loquitur, adiūgit *ordinauit in me caritatem*. Caritas ſi ordinata non eſt, definit eſſe caritas. Amare nihil prodeſt ſi præpoſtere amaueris:à quo donū,ab illo & ordo:auriga caritatis prudentia eſt, hac ducitur quocunq; vadit. Caritas quam prudentia non moderatur, ſuo interdū feruore præcipitat in abyſsū. Periculoſior nonnunquā ſpiritus quā caro,niſi ratione & diſcretione regatur. Nō omnis ſpiritus acceptādus eſt, ſed primò probandus an ex 1.Io.4 a Deo ſit. Verè beatus in quo non eſt ps. 31. in ſpiritu eius dolus. Ordo caritatis rectus eſt,vt deū præ omnibus & ſuper omnia,nos poſt deū, deinde proximū diligamus: ita tamē vt carnalia & tēporalia noſtra proximi ſpiritualibus nō præferamus, Attēde ordinē. Diliges dominum Deum tuū,ex Matth toto corde tuo, & ex tota anima 22.d. tua, & ex tota virtute tua: & proximū tuum ſicut teipſum. Non plus quàm teipſum: quid enim prodeſt

Sequitur commune Latinorū intelligētiā.

 homini,

Matth. 16.d. homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, & animæ ſuæ detrimẽtum patiatur? aut quam dabit homo cõmutationem pro anima ſua? Ordo caritatis à Deo deducatur in teipſũ, vt diligas te propter Deum: & à te deducatur ad proximum, vt diligas proximum ſicut teipſum. Hæc eſt vera & perfecta dilectio, de Cãt.1.a qua ſupra dixerat, recti diligunt te. Qui præpoſterè amat rectus nõ eſt, quia caritatis regulam & ordinem prætermiſit. Ille ordinem caritatis obſeruat, qui diligit quod diligendũ eſt, & magis diligit quod magis diligendum eſt. Duo autem ſunt in caritate præcipua, rectitudo ſcilicet & feruor: ſi recta eſt caritas & non feruida, aut feruida & non recta, non omnino laudatur: ſi vtrunque amplectitur, vt recta ſit & feruida, neſcit homo pretium eius. De rectitudine dixit, ordinauit in me caritatem: de feruore adiungit, *fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Diſcite quo amore ardet, quæ præ amoris ardore langueſcit. O felix nimium anima, ò terque quaterque beata, quæ dicere iſta poteſt. Quis tam feruidus diuinitatis amator, vt præ amore langueat, præ dilectione deficiat? Talia pſalmographus perſonabat, cùm dicebat. Pſ.72. Defecit cor meum, & caro mea Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Vidi ego quandam religioſam, quæ de ſeipſa hoc idem aſſerebat, & exteriori languore monſtrabat, an verè neſcio, Deus ſcit. Candentis certè ac Dei amore flagrantis animę verba ſunt, ad ſodales: fulciri ſe floribus, id eſt cæleſtibus theorijs, & ſtipari ſe malis, id eſt ſpiritualibus conſolationibus de paradiſo poſtulat, vt caritatis poſſit ſuſtinere feruorem. Veluti ſi ægrotus quiſpiam à medico inſtanter poſtulet, vt calorem nimiũ nutrimento foueat, ne conſumat ſubſtantiam. Grandis profectò eſt feruor caritatis, quando ſic cogitur exclamare. Quid in his verbis contineatur ſermo taceat, affectus intelligat. Si omnia mundi gaudia, ſi omnes delicias ſeculi in vnum conflaueris, hoc caritatis incendium temperare non poterunt. Murænulas illi obtulerant propter deſiderij ſitim: flores ipſa poſcit propter caritatis ardorem. Sitit & ardet: ſitit deſiderio, ardet amore: quò ſe vertat neſcit caritatis aduſta calore. Cãt.1.c. Quali putas muſto potata eſt, quę ſic præ amore langueſcit? Ceciliæ virgini de paradiſo vernantes flores angelus tradidit, quia & ipſa ſpõſi huius amore flagrabat. Quoties virgo illa ſimiliter exclamat, quoties velut Sibylla furens hoc canticum perſonabat: fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Hæc dicens, inter ſponſi brachia modicum obdormiuit, vnde ait: *læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Secura dormire poteſt, quæ tale meruit reperire ceruical. Quid minus iſta quã Ioannes inuenit, qui ſuper pectus domini in cœna recubuit? Poſt vinum, Ioã.21.f quid expectari poterat niſi ſomnus? De hoc propheta. In pace in idipſũ Pſ. 4. dormiam & requieſcam. O in pace, ò in idipſum, ò dulciſsimum ſoporẽ, de quo infra. Ego dormio, & cor Cãt.5.a meum vigilat. Duas in ſponſo manus inuenio, ſcilicet dexteram pręſeruantem, & læuam ſubleuantem. Dextera iuſtum præſeruat ne cadat, ſiniſtra peccatorem ſubleuat,

ne pereat. De manu dextra dicitur,
ps.15. à dextris eſt mihi ne commouear:
ps.36. de ſiniſtra dicitur,iuſtus ſi ceciderit
non collidetur: dominus enim ſup-
ponit manum ſuam. Dextera eſt de
ps.144. qua dicitur, cuſtodit dominus dili-
ibidem gẽtes ſe: de ſiniſtra dicitur,dominus
2.co.12.c erigit eliſos. Dextera Paulũ pręſer
uauit,cùm dictum eſt ei,ſufficit tibi
gratia mea. Siniſtra Petrum ſuble-
Luc.22. uauit,cùm reſpexit dominus illum,
g & fleuit amare. Attende dexteram,
1.Io.5.d qui natus eſt ex Deo non peccat, ge
neratio enim cæleſtis ſeruat illum.
Attende ſiniſtram,beatus vir cui nõ
ps. 31. imputauit dominus peccatum. Lę-
ua capiti ſupponitur,ne collidatur,
dextera totum hominem amplexa-
tur, ne vel leuiter moueatur. Opti-
ma dextera, bona ſiniſtra: inter has
1.Io.5.b manus ſecura dormit,teſtimonium
habens à ſpiritu ſancto,quia vel am
plexata nõ cadet, vel lapſa non per-
ibit. Non omnium eſt hoc teſtimo-
nium,ſed eius quæ caritate langue-
rat: caritatem languor,languorẽ ſe-
curitas conſequitur. Quòd ſi læuam
ſuſtinentem ad pręſentem gratiam,
& dexteram amplexantem ad futu-
ram gloriam referre malueris, non
inficior. Læua ſuſtinetur,ne peccet:
dextera efficitur impeccabilis. Sed
ò ſponſi inenarrabilem humanita-
tem, inæſtimabilem dilectionem:
maieſtatis oblitus dilectã obſeruat,
ne à perſtrepentibus ſuſcitetur: vn-
de inquietas adoleſcentulas horta-
tur, dicens. *Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas,ceruosq́ue camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectam,donec ipſa velit.* Nouerat adoleſcentularum mo-
res,inolitamq́ue conſuetudinem: ſi
quam viderint ſpiritu ebriam mo-
dicum ſumpſiſſe ſoporis,velut liuo-
re quodam,nõ ſinunt quieſcere: dor

mienti perſtrepunt, excitant, pro-
mouent, vt animarum paſtoralem
curam ſuſcipiat,vt doctrinæ popu-
lorum inſiſtat, vt fraternis neceſsi-
tatibus deſeruiat. Has ſponſus adiu-
rat, vt quieſcere ſinant dilectã ſuã,
donec ipſa velit: ipſa enim meliꝰ no
uit quid expediat, quæ de vini potã-
ta cellario, ſecreta maieſtatis hauri-
uit. De quo Ioannes bibens,ructum
optimum eructauit, in principio e- Ioã.1.a.
rat verbum, & verbum erat apud
Deum,&c. At ſi dicat,quid moleſtę Matth. 26.a
eſtis huic mulieri? bonum opus ope
ratur in me, ſinite eam vt vngatur
& vngat,& ad modicum inter vn-
guenta pingueſcat. Cũ tempus fue-
rit ipſa ſe offeret, & cũ propheta di
cet: ecce ego domine, mitte me: ſi ta Eſa.6.c.
men dilecti ſui voce ſenſerit ſe vo-
cari. Vnde ſequitur. *Vox dilecti mei, ſurge propera amica mea &c.* Sed qualis ad-
iuratio illa, *per capreas & ceruos*, & non
quoslibet, *ſed camporũ*: Capreas beato
rum animas intelligo, ſic dictas pro-
pter viſus perſpicacitatẽ, quia abyſ
ſum diuinę claritatis viſione nuda
iam penetrant: ceruos angelos nun
cupari, propter agilitatem & ſubtili
tatẽ naturalis cognitionis: propter
quã in pſalmo ventis aſsimilantur,
cùm dicitur: aſcendit ſuper cheru- ps. 17.
bim,& volabit: volabit ſuper pen-
nas ventorum. Vnde quia intelligẽ
do non diſcurrunt, eos non ratio-
nales: ſed intelligentias nuncu-
pamus. *Camporum* dicuntur propter
libertatem: liberi enim ab omni
peccato, & à miſeria ſoluti, quo-
cunque volunt diſcurrunt,ſequen-
tes agnum quocunque ierit. Per hos Ap.14.a
adoleſcentulas adiurat, ne dile-
ctam ſuſcitent, teſtes contra eas
inuocans illos, ſi ſuſcitauerint cõtra
monentis edictum, vt Moyſes quon

Deu. 32 a dam dictorum ſuorum cælũ & terram teſtes adducit. Sed ò mira res, qui ſuſcitare prohibet, ipſe clamat & ſuſcitat: vnde voce illius expergefacta, & vocis illius acrimonia perculſa, oculis adhuc ſomno cęcutientibus acclamat. *Vox dilecti mei.* Veluti ſi ſponſa, vel mater ſponſi, vel filij diu abſentis, quem plurimum diligit, inſperatò vocem audiat, concutiuntur viſcera repentino ſono, & exultans in gaudio, vultu turbato, in hanc vocem prorumpit. Vox filij mei, vox ſponſi mei. Quid dilectionis & amoris hac ſubita exclamatione cõtineatur, dicere non eſt opus: quæ non ardenter diligit, non ſic cogitur exclamare. Prudentia ſæpius mentitur amorem, ſubita perculſio fingere nihil poteſt: vnde zelatores vxorum ſubitos magis motus interrogant. Neque tamen quid ſibi dicatur ſtatim capit, ſed ordine quodam prius vocem à longè clamantis obaudit, deinde leuatis oculis properantem eminus videt, poſtmodum iam iam appropinquãtem agnoſcit, vltimo ſibi loquentem intelligit, & quid ei dictum ſit luculenter explanat. Hunc ordinem in litera videre non eſt difficile: nã primò ait, *vox dilecti mei* deinde: *ecce iſte venit ſaliens in montibus*: tertiò, *en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*; vltimò, *en dilectus meus loquitur mihi*. Conſonat huic loco ſupramodum, quod legi-

Iob. 4 b mus apud Iob: porrò ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiuè ſuſcepit auris mea, venas ſuſurrij eius. In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines, pauor tenuit me: & cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Stetit quidam cuius non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audiui. Quam quidem ſententiam, & ſi non à Iob, ſed ab amico eius prolatam, magnum aliquod contemplationis ſecretum inſinuare, Gregorius teſtis eſt: idemque licet alijs verbis in propoſito crediderim demonſtrare. Vocem primò audit, ſed confuſam, abſconditamque: cuius murmur potius quàm ſenſum percipiat: ipſum venientẽ videt, ſed à longe, ita vt vultum eius non agnoſcat: approximantem verò & clarius agnoſcit, & diſtinctius intelligit: & hæc omnia poſt ſomnũ, quando ſolet ſopor occupare homines. Sufficiat hæc omnia tetigiſſe, nam exponere lõgum eſſet. Gradus quidam cognitionis & intelligentiæ deſignatur, quo ſolet anima perfecta poſt contemplationis ſomnum, in Dei cognitione, & in diuinorum intelligentia proficere: ita vt quem prius in ænigmate videbat, apertius videat: & quod prius de ſecretis myſterijs obſcurius audiebat, iam diſtinctius apertiusque percipiat: non enim ſubitò in cognitione & auditu diuinorũ, ſed gradatim ad culmen perfectionis attingitur. Sed iam ſingula percurramus. Audit primò, deinde videt à longe venientem, properantem, & capreæ more, hinnulique ceruorum ſalientem in montibus, tranſilientem colles. Quanta auiditate accelerat vt ſanctam viſitet mentem! Niſi prius audiſſet, vtique non vidiſſet: quia ſcriptum eſt, audi filia, & vide. Et iterum auditu auris audiui te: & nunc oculus meus videt te. Auditus acutus viam facit oculo ad intuendum diuina. Si properat, ne mireris: quia ſcriptũ eſt, velociter currit ſermo Ps. 44 Iob. 42 a Ps. 147

ſermo eius. Si ſalit, nil mirum:quia
heb.4.c viuus eſt ſermo Dei & efficax. Si
in montibus, & id notiſsimum,quia
ps.75. ſcriptum eſt, illuminans tu mirabiliter à montibus æternis. In montibus ſalit, colles tranſilit,quia in ſublimioribus mentibus ſpiritu feruido ebullit, humiliores autem ſaltu grandi tranſilit, neque pede tangit. In montibus altis prius deus videri ſolet, quàm in ſeipſo: veluti ſi quis orientem ſolem in culminibus prius videat.Sed qui prius à longe videbatur,celeri curſu, immenſa ſpatia peruolans, ecce adeſt: *en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*. O maceriam carnis ingratam, ò parietem corporis odioſum,ò quis te diſſolueret,vt tantæ pulchritudinis aſpectum non impedias. Quàm meritò exclamat apo
Ro.7.d. ſtolus. Quis me liberabit de corpore mortis huius? ſciens quia quãdiu
2.co.5.b eſt in corpore,peregrinatur à domino. Neque tamen iam omnino poſt parietem occulitur, ſed *reſpicit per feneſtras, proſpicit per cancellos*, neq; omnino latens,neque omnino patens.Su
Cãt.1.b pra poſtulauerat,indica mihi quem diligit anima mea,vbi paſcas, vbi cubes in meridie?& id quidem non obtinuit,quia multum eſt ad illam:ſed tamẽ precibus & fletibus impetrauit,vt videat illum ſaltem per cancellos.Quantum conſonat huic ſententiæ beatus Iob! in manibus (in-
Iob.36. d quit)abſcondit lucem:& præcipit ei vt rurſus adueniat. Annunciat de ea amico ſuo,quòd poſſeſsio eius ſit & ad eam poſsit aſcendere.Manibꝰ Dei concluſa lux,per digitorum rimulas, hiantis animæ obtutꝰ ſubita fulguratione percellit & pertranſit, repetitisq; coruſcationibus, ſubito radio ſuæ claritatis perſtringit, & illico adumbratur, quoniam diutius illum ſuſtinere humanus intuitus nequiret. Hæ ſunt feneſtræ, hi cancelli, per quos proſpicit, & proſpicitur Deus. Felix anima, quæ vel ſic in hac vita eum proſpicere meruit: quam Dei claræ viſione nihil iam diuidit, niſi carnis huius paries citò ſoluendus:quę interdum cancellata iam viſione perfruitur,an ſit in corpore vel extra corpus ignorans, ſed ſicut Elias 3.re.19b
ad oſtium ſuæ ſpeluncæ poſita, deũ pertranſeuntẽ aliqualiter intuens.
Hinc apoſtolus,nos autẽ reuelata facie gloriã domini ſpeculãtes,in eandem imaginem trãsformamur. Qui 2.co.3 d
habet aures audiendi,audiat: & qui Luc.8 a
nõ habet,petat humiliter,& dabitur ei.Sed quantę felicitatis eſt quod ſequitur? *& dilectus meus loquitur mihi.* Quantæ iucunditatis dilecti viuas percipere & reddere voces, & non iam per ænigmata ſubmurmurantem,ſed palàm de patre ſuo loquentem audire?ſicut in euãgelio promiſerat dicens. Venit hora cũ iam non Ioã.16.f
in prouerbijs loquar vobis, ſed palã de patre meo annunciabo vobis. Quod etiam in hac vita in ſãctis impleri exiſtimo,quando non iam per ſcripturas,ſed per ſeipſum alloquitur eos:& impletur quod ſcriptum eſt,erunt omnes docibiles Dei. Cũ Ioã.6.e
ſic ſpiritus loquitur,omnis litera faſtiditur: ſed quid ei locutus fuerit, audiamus: gratiſsimum enim eſt noſſe, quid mundis ſpiritibus & perfectis in ceſtaſi ſua loquatur ps.84.
Deus, & quid cum eis confabuletur: & quanuis illud inenarrabile ſit, iſta tamen exprimit prout poteſt. *Surge* (inquit) *propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni: iam enim hyems tranſijt, imber abijt, & receſsit. Flores apparuerunt in terra noſtra: tempus*

putationis aduenit: vox turturis audita eſt in
terra noſtra: ficus protulit groſſos ſuos: vineæ
florentes dederunt odorem ſuum. Surge propera
amica mea, ſpecioſa mea, & veni. Columba
mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ,
oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in au-
ribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua
decora. Sic dilectam ſuam ſponſus
alloquitur: & ad ſodales conuer-
ſus. *Capite* (inquit) *nobis vulpes paruu-*
las, quæ demoliuntur vineas: nam vinea no-
Ps. 118 *ſtra floruit*. Quàm dulcia faucibus
meis eloquia tua domine, ſuper
mel ori meo! Quis mortalium tam
dulciter amicam ſuam alloquitur?
Sed ad hæc intelligenda quis ido-
neus? Properantem ſtimulat, & ſpō
te currenti calcaria addit: incitat,
prouocat, vrget vt veniat; quæ
nihil aliud quàm perueniſſe deſi-
derat. O ſi parietis obſtaculum
tolleretur, quàm citò veniret! ne-
que ſemel quidem, ſed iterum at-
que iterum replicat, vt ſurgat, vt
acceleret, vt properet, vt veniat.
Sed quò aduolabit columba, niſi
in foramina petræ, & in cauernā ma
ceriæ? vbi ſcilicet tuta nidificet, &
pullos ſuos foueat, & gratū ſibi ger-
men multiplicet. Quid hoc ſit expe
rientia penitus ignoro, ſed quēdam
ex ſanctis audio, multiplicibus exag
gerantem ſermonibus, quid ſuaui-
tatis, quid conſolationis, quid gau-
dij & iucunditatis hauriatur ex fon
Eſa. 12 a tibus ſaluatoris, ſi caſta columba, do
minici corporis nouerit penetrare
ſecreta, vulnerū intrare foramina,
& intra ſacrum crucifixi pectus tu-
tam ſibi parare mā ſionem. Hoc in-
quā fateor nondum intelligo, neq;
experiri promerui: ſed quicquid il-
lud eſt, magnificum & præclarū eſt:
& ad hoc omnem hanc ſponſi exhor
tationem tendere, nemo eſt qui non
videat. Pectoris ſui columbariū of-
fert, colūbam pulcherrimā ad illud
inuitat, vt feſtinet. Sed quantis eam
titulis honorat! *Amica mea, columba*
mea, formoſa mea: vt decoris eius gloriā
& amoris eius in eam vim pandat.
Niſi enim eſſet amica, niſi formoſa,
niſi columba, petræ cauernas pene-
trare non poſſet, neque ardua mace
riæ foramina aduolare. Non eſt hoc
adoleſcentularum, non quarūlibet
animarum, ſed columbæ, quæ vo-
latu celeri temporalia cuncta per-
tranſijt, & pennarum multiplici va
rietate plumeſcit: neque quolibet e-
tiam tempore, ſed vere nouo, cum
ſerenitas lucida placidas auras tem-
perat ad volatum. Imbribus enim &
tempeſtatibus ingruentibus, quāuis
acer, quamuis præpes, nequit aduola
re columba: ſed poſt conſtringentiū
peccatorū frigidam hyemem, poſt
inundantium tentationum tempe-
ſtuoſam illuuiem, poſt diſſolutā hæ-
rentis tepiditatis glaciem, & noctur
ni timoris fugatum algorem, poſt-
quam coruſco ſolis ardore bonorū
deſideriorū flores in frugifero men
tis ſolo prodire cœperunt, poſtquā
vernare cœpit hiſpidus ante & ari-
dus cordis hortus, poſt reſecatas o-
mnium uitiorum paſſiones, & tēpo
ralium ſolicitudinū amputatas cu-
ras atque diſiectas, poſtquā clari lu
minis fulgore turtur inuitata, ſyn-
dereſis pro cōmiſſis reatibus geme-
bunda vocem emiſit, & flante au-
ſtro lachrymarum inundantes im-
bres fœdas criminū maculas dilue-
runt, poſtquam groſſos ſuos, id eſt
pinguiſſimos charitatis affectus, a-
rens prius voluntatis ficulnea ſpi-
ritu fœcundante protulit, & vi-
ribus animæ calentes vineæ flores
cum odore dederunt, poſt ſerena-
tam

tam mentem,& ab omni labe mun datam, poſt vernantem animam,& ab omni perturbatione tranquillam, poſt hæc (inquam) omnia, *Surge, propera amica mea, ſpecioſa mea, et veni columba mea, in foraminibus petræ, & in caverna maceriæ.* Tunc quid intra dominici pectoris alueum mellis & faui lateat deguſtare, tunc ſpiritus ſancti ſecreta rimari, tunc cæleſtium ſacramentorum abſcondita pene-
Eſa.12.a trare, & de fontibus ſaluatoris aquas in gaudio haurire, tempus eſt. Ex tunc fidei nebula penetrata, in culmine montis arduo, ſuper omnem caliginem conſtituta mens,
Exo.33 d & ſicut Moyſes intra foramina petræ concluſa, tranſeunte domino, etſi non vultus ſplendorem, certè poſteriora eius, vtcunque videre poterit, non quidem clara, ſed ſicut diximus, cancellata viſione. Tunc digna inuenietur anima, reuelata facie gloriam dilecti ſui
2.co.3 d ſpeculari, vt in eandem imaginem transformetur: vnde tunc meritò dicitur ei. *Oſtende mihi faciem tuam, Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Prius quidem velatò vultu propter maculas, gloriam dilecti ſui contem-
2.co.3.d plabatur, neque enim poterat intendere nudè in gloriam vultus eius, propter excellentiam fulgoris, iam digna eſt, vt reuelata facie videatur, & videat: vt audiatur & audiat: & ex conſortio diuini ſermonis fulgida quoque de monte ipſa deſcendat. Tunc ſonare poterit vox eius coram domino, cùm orationis dulcedine faciei decor commendat: non enim eſt vox dulcis, niſi facies ſit decora. Decora ſit oportet aſpectu, quæ tanti Regis optat delectari colloquio.

Felix cui datum eſt, hæc omnia quæ ſupra diximus prægustare. Hæc forſitan ille optauerat, qui dicebat. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ,& volabo,& requieſcam? Pſ.54. Huiuſmodi columbæ nihil eſt iam quod timeamus à beſtijs: in arduis poſuit nidum ſuum, in Iob.39. d petris manet, & in prærupt is ſilicibus, & inacceſsis rupibus commoratur: vbi neque ſerpens igniuomus, neque venenata vipera, neque faſcinans oculo baſiliſcus irrepat. Inde iam ſecura contemplatur eſcam,& oculi eius terram deſiderabilem de longe proſpiciunt. Pulli eius in nido tuti lambunt ſanguinem,& vbicunque fuerit præda, ſtatim adeſt. Ibidē.c Non eſt(inquam) quòd iam aſpidem, & baſiliſcum, leonem atque draconem pertimeat ſed & beſtiæ terræ pacificæ ſunt ei: reliquum eſt ſolum, vt caueat flo rentibus vineis à vulpeculis, quæ Cāt.2.d demoliuntur vineam. Caueat vulpecularum dolos, ne ſub ſpecie ſanctitatis deludant: ne transfigurato ſatana in angelum lucis, ſpiritui 2.co.11 c puro & ſimplici dolum iniiciat. Huiuſmodi enim ſpiritibus mundis ſatanas non ſe audet iam monſtrare ſicuti eſt, quoniam ſtatim ſpuitur: non audet apertè ingerere mala, ſed ſub ſpecie boni decipere tentat. Caueat inquam illuſiones, 1.Io.4 a caueat immiſsiones, caueat reuelationes falſas decora columba: non facilè credat omni ſpiritui, ſed probet & examinet prius, an ex deo ſit. Caueat ſibi à vulpeculis iſtis callidis, capiat eas & ſtatim moriuntur. Sufficit enim ad omnem ſecuritatē ſi capiantur: nam deprehenſæ penitus nocere non poſſunt. Sed quis eas aut vitare, aut capere poſſet,

niſi ſodalium,id eſt angelorum ſub ſidio fulciretur? Illi eas faciliter capiunt, qui eas apertè norunt,& fraudes earum intelligunt: illi eas & pādunt,& capiunt, vnde ad eos magis quàm ad columbam ſermo dirigitur. *Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.* In flore quàm in fructu maius eſt periculum,nam affectuum flores teneriores ſunt, & halitu vulpecularum fœtido facilius marceſcunt: fructibus bonorum operum dentem infigere non ita poſſunt. Hi ſunt ſoda-
ps 90. les,quibus mandauit dominus vt cuſtodiant vineam ſuam in omnibus vijs ſuis, ne dirupta ſepe vulpeculis aditus vſquam pateat. Hi ſunt fideles cuſtodes Hieruſalem,qui die ac nocte non tacent,vt vulpeculas callidas ſuo clamore deterreant, & illæſos domino vinearum noſtrarum flores cuſtodiant. Hæc de ſpōſi cantico dicta ſint, nunc quid ipſa columba reſpondeat audiamus: *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Et nihil amplius ò dilecta,ille ti-
Matth. 5.f. bi,& tu illi,& nihil vltra? Vtique nihil amplius: nam quod amplius eſt, ex ſuperfluo eſt. Solus mihi ſufficit ſolus abundat,ſolum volo,ſolum cupio: quicquid ille non eſt,egeſtas mihi eſt: ille ſolus mihi,& ego quidem
ps.72. non ſola,ſed ſolum illi. Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram Deus cordis mei? vtiq; pars mea,& ſors mea,tu Deus in æternū. Beata mens cuius iſta ſunt verba, quæ in veritate dicere poteſt, dilectus meus mihi,& ego illi. Nihil his verbis ſuperaddendum puto, ſic dicta fortius ſonāt: quicquid ſuperaddatur,huius eloquij minuit grauitatem. *Qui paſcitur inter lilia, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Non paſcitur dilectus carnibus,peponibus,cæpis, & cucumeribus de Ægypto, ſed roſis & floribus. Vernantes flores apponat, qui illum ad cœnam inuitare deſiderat,ſicut in apocalypſi ait. Ec- Ap.3.d
ce ſto ad oſtium,& pulſo: ſi quis mihi aperuerit,intrabo ad illum,& cœnabo cum illo,& ipſe mecum. Quid ſtulta ſynagoga ſacrificiorum illi millia propinas? quid tauros pingues,hircos, arieteſque perquiris? Nunquid manducabit carnes tauro- ps.49.
rum, aut ſanguinem hircorum potabit? Immola Deo ſacrificium laudis: rubentes roſas perquire,lilia candentia ex hortulo cordis appone: his enim gratiſſimus hinnulus, vir- prou.5.d
go virginis filius libenter veſcitur. Si quid craſſum, ſi quid eſculentum in menſa viderit,offenditur,& abſcedit: quoniam tenerrimus & delicatiſſimus eſt. *Hic paſcitur inter lilia,* ibi pa- Cāt.1.b.
ſcit in meridie: paſce illum ad modicum,vt paſcaris in ſempiternum: neque enim ſemper paſcetur ille, *ſed donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Nunc tempus eſt de quo ait, eſuriui,& dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. Tunc autē Matth. 25.c.
præcinget ſe, & faciet ſuos diſcūbere,& tranſiens miniſtrabit illis pro Luc.12.e
lilijs,ſuauiſſimum nectar: & pro floribus & roſis,manna abſconditum quod nemo nouit, niſi qui accipit. Ap.2.e
O dies iucunda quando aſpirabis, ò vmbræ ingratæ quando declinabitis,vt ſedere poſſim cū dilecto meo ad menſam eius,in regno eius? Quādo illucebit dies illa ſerena, quæ ignorat tenebras, & neſcit occaſum? quando phantaſmatum vmbræ declinabunt, vt non videam iam per ſpeculum in ænigmate, ſed facie ad 1.co.13 d
faciem,et ſic cognoſcam,ſicut & cognita ſum? quādo intelligibilia pul-

chra, non in phantaſmatis, ſed in ſeipſis, prout ſunt, nudè & apertè videbo? quando fidei vmbra ceſſabit, & ſublatis ſacramentorum velami-
Heb.9.f nibus, iam non exemplaria verorum, ſed veritatem ipſam limpidiſſimis oculis contemplabor? Dixit, & amplexari volenti, velut fulgur tranſiens, ſubitò dilectus euanuit. Abijt ille citus, vacuosque conantis reliquit amplexus. Clamat poſt illum furens, auraſque totas clamoribus replet. *Reuertere: ſimilis eſto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum ſuper montes Bethel.* Sic ne amantem deſeris? ſic tui ardentem dilectione relinquis? Longius ne abeas obſecro; ſaltem redire memento. Redi citò ſponſe, æſtuantiſque pectoris incendia rora: non quidem, vt ſicut bos laſſus fortius veſtigia premas: ſcio enim conſuetudinem tuam, moreſque tuos optimè noui: non diu menti hæres, non longo tempore hoſpitio reſides: oro ſaltem vt redeas veloci *ſimilis capreæ, hinnuloque ſalientiſuper montes Bethel.* Non modò iſta in ſimilitudinem hinnuli ſuper mõtes aromatum ſe obſecrat viſitari, quia hoc multum eſt ad illam: ſed in ſimilitudinem hinnuli ſuper montes Bethel, id eſt ſicut ſanctorũ vertices in mortali ſpecie viſitare conſueuit. Bethel domus Dei interpretatur, & iuxta Apoſtolum, hæc eſt
1.Ti.3.d eccleſia, cuius montes ſunt ſublimes ſanctorum mentes: in quibus,
Pro.5.d ſicut ſupra diximus, hinnulus gratiſsimus feruore ſpiritus frequentius ſalit, & ſubſultat. Communis & vſitata apud deuotas animas hæc
ps.102 ſpiritus viciſsitudo eſt: ſpiritus enim pertranſit in illis, & non ſubſiſtit: peruolat eas quaſi damula, &
Matth. 24.c ſicut ceruorum hinnulus, & ſicut fulgur in oriente apparens, euaneſcit ſtatim: ſic eſt aduentus filij Dei ad animam. Quia ergo non eſt ſtabilis vt in beatis, petit ſaltem repetitis vicibus viſitari, & ea velocitate percurri, qua ſoleat ſublimes ſanctorum mentes, ſicut hinnulus peruolare. Hic primi cantici finis eſt, quo ſubtili dulciqúe modulatione, mutui amoris inſignia, dilectus & dilecta verſibus alternantibus cecinerunt: in quo mirabilem ordinem attēde. Poſt fidei vmbram ſequitur deuotionis fructus: poſt fructum, ebrietas: poſt ebrietatem, langor: poſt langorem, ſomnus: poſt ſomnum, ecſtaſis, in qua audit ab ore dilecti arcana verba, quæ non licet homini loqui: cuius ſuauitate repleta, euigilans ſe totam illi offert & abeuntem vt iterum redeat humiliter deprecatur. 1.co.12.a

Caput tertiũ.

Abijt ille, remanſit illa iucunditate & lætitia repleta, exultans ſpiritu ex gratiſsimo ſponſi ſui colloquio, intra ſe pertractans quę audierat ab illo, & eadem ſedula mente reuoluēs. Sed non diu quieſcit amor, longas non ſuſtinet dilectio moras: iterum dilectum ſitit, placidos iterum quærit amplexus, dulcia rurſus expoſcit oſcula. Per vicos & plateas ſitibunda diſcurrit, bacchatur furēs, ſi forte poſſit inuenire quem amat: eò vtique furioſior deſiderio, quò fuerat ante plenior gaudio: ardentiùs enim ſitit, poſtquam guſtauit. Hoc eſt quod ait. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Non in circo, ſed in lectulo: nõ in negotio, ſed in otio: non inter æſtuantes ſeculi procellas, & negotiorum ſtrepitus, ſed inter quietæ contemplationis blanditias, placidoſque receſſus, in lectulo meo per noctes quie-

ta quæſiui,ſed nõ inueni, quia nocte
quærebam: non erat in lectulo, ſed
in patibulo . Anima mea deſidera
uit te in nocte,ſed & ſpiritus meus
in præcordijs meis:& vbi inueniam
te? Per noctes quæſiui. Omnes crea
turas corporeas animo proluſtra-
ui, omnes meos ſenſus requiſiui,
Num quem diligit anima mea vidiſtis? Et re-
ſpondit mihi viſus,ſi non eſt color,
aut lux,neſcio eum. Reſpondit au-
ditus,ſi nõ eſt ſonus,aut melodia ne
ſcio eum.Reſpõdit guſtꝰ, ſi nõ eſt ſa
por,aut dulcedo,neſcio eum.Reſpõ
dit tactus , ſi non eſt mollities , aut
liquor, neſcio eum.O ſenſus hebetes
dilectꝰ meꝰ lux eſt, pulchritudo eſt,
fragrantia eſt,melodia eſt, dulcedo
eſt,ſuauitas,& mollities eſt, ſed vos
nõ pertingitis ad illũ.Dicite cęli,ſol,
aſtra,mundus, num quẽ *diligit anima
mea vidiſtis?* Reſponderunt mihi, nõ
ſumus nos dilectus quem quæris,o-
ps.99. pera eius ſumus:ipſe fecit nos,& nõ
ipſi nos:tranſi, & forſitan inuenies
eum . Percontata ſum intellectum
meum,ſi forſan vidiſſet eum: & ait,
ego quidem ſine phantaſmate non
intelligo: vide an dilectus tuus ali-
quod phantaſma ſit.Non eſt,inquã,
Ioã.14.a phantaſma,ſed veritas: quid faciam
miſera, vbi quæram eum in nocte
obſcuriſsima? Ego denſiſsimis te-
nebris inuoluta , lucem illam placi-
diſsimam non attingo , quocunque
me vertam,non inuenio niſi atram
noctem:& lux quidem in tenebris
Ioã.1.a. aliquo modo lucet,ſed tenebrę eam
non comprehenderũt : intra omnia
& non incluſus:extra omnia,& nõ
excluſꝰ.Quid ergo? deſperabo,quia
non inuenio?Non vtique:nam inge
nuæ mentis eſt rei difficultate non
vinci, negotij arduitate nõ ſupera-
ri. *Surgam, & circuibo ciuitatem , per vicos
& plateas*, ſi fortè appareat in ſan-
ctis,qui non illuxit in creaturis:ſcio
enim quia templum Dei ſunt,& di- 1.co.3.d
lectus inhabitat eos: ſicut ſcriptum
eſt, inhabitabo in eis, & inambula- 2.co.6.d
bo in eis.Circuibo itaque non ſolũ
religionum arctiſsimos vicos,ſed&
platearum ſeculariũ ampliſsimas,la
tiſsimasque plateas: nam & in illis
ſolet quandoque deambulare dile-
ctus.Spiritus vbi vult ſpirat,& non- Ioã.3.d
nunquã inuenitur in theatro,quod
non inuenitur in clauſtro. Omnes
ergo vitæ præſentis vias arctas & la
tas diligentius perluſtrabo, ſi fortè
in aliquo montium mihi reſplẽdeat
ſol iuſtitiæ,quem requiro. *Quæſiui il-
lum,& non inueni:* & heu miſera , iam
quò ibo?Quæſiui in creaturis,quęſi
ui in ſanctis,nuſquam apparet: neq;
tamen à quærendo deſiſtam,donec
inueniam. Ipſe enim dixit , quærite
& inuenietis : pulſate , & aperietur Matth.
vobis. Veritas eſt, mentiri non po- 7.a
teſt:verbi eius pignus habeo,& pro Ioã.14.e
miſsionis illius certiſsimum arrha-
bonem.Sed vbi quæram illum? vbi
inueſtigabo eum. Cùm hæc itaque
mecum anxia mente reuoluerem,
ecce adſunt *Vigiles qui cuſtodiunt ciuita-
tem*; non ego quærebam eos, ſed ipſi
inuenerũt me:cõmota enim ſunt vi Gñ.43.
ſcera eorum ſuper anxietate mea, g
& miſerti ſunt ęſtuãtis amoris mei.
Vigiles(inquam)illi,qui poſiti ſunt
cuſtodes ſuper Hieruſalem , & die
ac nocte non tacebunt laudare no-
men domini: vigiles de quibus pro-
pheta prædixerat olim in ſententia Dañ.4.
vigilum decretum eſt:hi vtique in- c
uenerunt me, & qui lenire debue-
rant amoris flammam,amplius ſuc
cenderunt eam.Plagis ſuauibus,nõ
doloris,ſed amoris percuſſerũt me:
placido vulnere vulnerauerũt me:
ſponte

ſponte currenti calcaria, & nimis ar
denti ignitos carbones addiderunt.
Tulerunt pallium meum, & veteri me tu-
nica ſpoliauerunt, vt libero curſu
proſequerer fugientem. Non vos re
quiro angeli, veſtro non ſatiatur ſi-
tis mea decore: *num quem diligit anima
mea vidiſtis?* Scio quia vidiſtis, vbi
eum inueniam dicite mihi. Non ver
bis, ſed plagis: non ſermonibus, ſed
vulneribus mihi reſponſum eſt. *Et
paululum cùm pertranſiſſem eos, inueni quem
diligit anima mea.* Circuiui omnia, per-
tranſiui omnia, luſtraui omnia, lu-
ſtraui ſenſus, luſtraui cælos, luſtra-
ui ſanctos, luſtraui angelos, *& paulu-
lum cùm pertranſiſſem eos*, quem deſide-
rabam inueni. O ſedulam inueſtiga
tricem, ò felicem repertricem: gran
dia hæc loquitur fratres, neſcimus
quid dicat, interrogemus quépiam
ex ſanctis, ſi fortè hunc nobis locum
exponat: neque enim facile eſt cor-
poralia omnia perluſtraſſe, ſanctos
omnes percurriſſe, ad angelos per-
ueniſſe, & vltra tranſiſſe. Quæram⁹
expertum, qui huius labyrinthi ex-
plicet vias: quid enim hoc ſit, fateor
Eze.17. a penitus ignoro. Sed aquilã grandẽ,
magnarum alarum plenam, plumis
& varietate per medium cæli volã-
tem intueor, corporalia omnia, tem
poralia omnia, cæleſtia omnia per-
tranſeuntem, & ad dilecti ſolium vo
latu celeri penetrantem, huius aqui
Auguſ. 9. ca læ verba ponamus: de ſe, & matre
ſua, quæ & ipſa ſpõſa erat, talia pro-
loquitur. Colloquebamur ſoli val-
de dulciter, & præterita obliuiſcen
Ioã.14.a tes, in eã quæ ante ſunt extẽti, quære
bamus inter nos apud præſenté ve-
ritatem, quod tu es, qualis futura eſ
1.co.2.c. ſet vita æterna ſanctorum, quã neq;
& Eſai. oculus vidit, neque auris audiuit, ne
64.b. que in cor hominis aſcendit: ſed in-
hiabamus ore cordis in ſuperna fluẽ
ta fontis tui, fontis vitæ qui eſt apud
te, vt inde pro captu noſtro aſperſi,
quoquo modo rem tantam cogita-
remus. Cùmque ad eum finem ſer-
mo perduceretur, vt carnalium ſen
ſuum delectatio quãtalibet, in quã-
talibet luce corporea, præ illius vi-
tæ iucunditate, non comparatione,
ſed nec commemoratione digna vi-
deretur, erigentes nos ardentiore af
fectu in idipſum, perambulauimus
gradatim cuncta corporalia, & ipſũ
cælum, vnde ſol & luna & ſtellæ lu-
cent ſuper terram, & adhuc aſcen-
debamus interius, cogitando & lo-
quendo te, & mirando opera tua, &
venimus in mentes noſtras, & tran
ſcendimus eas, vt attingeremus re-
gionem vbertatis indeficientis, vbi
paſcis Iſrael in æternum veritatis pa
bulo, & vbi vita ſapientia eſt, per
quã fiunt omnia iſta, & quæ fuerũt,
& quæ futura ſunt, & ipſa nõ fit, ſed
ſic eſt, vt fuit, & ſic erit ſemper, &c.
Et dum loquimur, & inhiamus illi,
attigimus eam modicè toto ictu cor
dis, & ſuſpirauimus, & reliquimus
ibi religatas primitias ſpiritus, & re- Ro.8.d.
meauimus ad ſtrepitum oris noſtri,
vbi verbum & incipitur & fini-
tur. Et infra. Vt talis ſit ſempiterna
vita, quale fuit hoc momentum in-
telligentiæ cui ſuſpirauimus, nonne
hoc eſt intra in gaudiũ domini tui? Matth. 25.b.
Hæc Auguſtin⁹. Quid obſecro huic
loco conſonantius, quid aptius in-
ueniri potuit, quod ſic eum nobis
interpretaretur, ſicut hæc Monicæ
& Auguſtini ecſtaſis? Certè vidiſtis
ſponſam toto cordis nixu dilectum
perquirentem, omnia tranſcenden-
tem, & adipſum licet modicè pertin
gentem: iam verò quod ſequitur,
*tenui eum, neque dimittam donec introducam il-
lum*

lum in domum matris meæ, & in cubiculum
genitricis meæ, apertiorem habet intel
ligẽtiam. Nullus enim dubitat quin
tenaciter adhæſerit inuento, quæ tã
anxiè prius quæſierat eum: & qui ad
1.co.6.d hæret Deo vnus ſpiritus eſt: quomo
do ergo deſeret eum, cui ſic ex gra-
tia vnita eſt? O caritatis glutinum
Ro.8.g. quàm fortiter ligas! Certus ſum (in-
quit apoſtolus) quia neque mors,
neque vita, neque angeli, neq; prin
cipatus, neque virtutes, neque inſtã
tia, neque futura, neque fortitudo,
neque altitudo, neque profundum,
neque creatura alia, poterit nos ſe-
parare à caritate dei, quæ eſt in Chri
ſto Ieſu domino noſtro. Idipſũ iſta
nũc loquitur. *Tenui eum, neque dimittam.*
Nulla ratione, nulla cauſa, nulla
perſecutione, nulla tribulatione,
ſed neq; ipſa morte, ab eius amore
potero ſeparari? Sęuiat tyrãnus, fre
mat Gẽtilis, ſuſpendat equuleus, vn
gula fodiat, ignis adurat, gladiꝰ ſcin
dat, graſſetur perſecutio, inſtet occi
ſio, præſentem intẽtent omnia mor
tem, *tenui eum, neque dimittam, donec intro
ducam illum in domum matris meæ, & in cubi
culum genitricis meæ*: illius, inquam, ſu-
pernæ Hieruſalem, quæ eſt mater
Gal.4.d mea, & verbo veritatis genuit me.
Iacob.2.a Mirabile hoc: itáne? tu ſponſa, tu in
hoc cubiculum introduces illũ? An
non potius è contrario ipſe introdu
cet te? Obſecro te, quid ais? Niſi ille
veniſſet, niſi duxiſſet, niſi ſanguine
ſuo huius cubiculi ianuam aperuiſ
ſet, quis vnquam hominum in illud
introire potuiſſet? & tu ais, *donec intro
ducam illum in cubiculum genitricis meæ.*
Cãt.1.a Cellam vinariam, niſi potenti e-
ius manu ducta intrare non potui-
ſti, quomodo per te cæleſtis gloriæ
cubiculum penetrabis? Non potui-
ſti quod minus eſt, quomodo pote-
ris quod maius eſt? Attendite fra-
tres, quia hic ſapientia eſt, quæ intro
ducta fuerat à rege in cellam vina-
riam, nunc viciſſim ipſa introduce-
re eum gloriatur in cubiculum ge-
nitricis ſuæ, quaſi vicem illi reddẽs
pro vini mercede, cubiculum geni-
tricis ſuæ. Sed quomodo ipſa intro-
ducat eum, & nõ ecõuerſo difficul-
tas eſt. Vnde nobis hic locus pande-
tur? Vtique ex pſalmo. Quoniã (in- pſ. 83.
quit) miſericordiam & veritatẽ dili
git Deus, gratiam & gloriam dabit
dominus. Singula ſingulis, ſuo ordi
ne referãtur. Quoniã miſericordiã
diligit Deus, dabit gratiã: & quoniã
veritatẽ diligit, dabit gloriã. Gratia
ergo ex pura miſericordia, glĩa verò
etiã ex veritate, id eſt ex operibꝰ bo
nis. Quodãmodo in cellariũ ſpiritus
inebriantis gratis rex introducit
quos vult: in cæleſtis Hieruſalẽ cubi
culum, oportet vt quiſq; bonis ope-
ribus introducat eum. Gratia ex pu
ro dono, alioquin ſi ex operibꝰ, iam Ro.11.b
nõ eſt gratia: gloriæ autẽ retributio
non ex mero dono, ſed etiã ex meri
to. Quia igitur & ipſa ſponſa gratiæ
cooperatur ad ingreſſũ gloriæ, me-
ritò iactari poteſt dicendo, *donec intro
ducam eum in domum matris meæ, & in cubi
culum genitricis meæ*: domum propter
amplitudinem, cubiculum propter
quietem. Sic enim pſalmꝰ varijs no-
minibus beatitudinem illã nomina pſ. 83.
re ſolet: nunc tabernaculum, nunc pſ. 14.
atriũ, nunc domum, nunc ſanctua- pſ. 22.
rium, nunc tẽplum, vt pro varieta- Pſal. 72. Pſal. 10.
te vocabulorũ, eiuſdẽ gloriæ fũctio-
num varietas denotetur. Et verè ſi
eum ſicut promittit tenuerit, ſi illi
firmiter adheſerit, introducet eum,
& introducetur ab eo in abditiſſi-
mũ cubiculũ beatorum, & tranſibit
cum eo in locũ tabernaculi admira- pſ. 41.
bilis,

bilis,vſque ad domũ Dei. Poteſt cubiculum hoc genitricis aliter interpretari, ſicut inferius exponemus. Sed hæc poſtquã ſpõſum inuenit,in brachijs eius iterũ obdormiuit: vnde rurſus ille filias Hieruſalem, *per capreas ceruosque camporum adiurat, ne eam ſuſcitent aut euigilare faciant,donec ipſa velit:* & hoc toties faciet, quoties eam ſenſerit obdormiſſe. Vnde ſi diligẽtius aduertas, nunquam adiurationem hanc adiunctã reperies, niſi vbi profundus cõtẽplationis ſomnus præceſſerit: & quòd ita nunc ſit ſequentia manifeſtant. *Quæ eſt iſta,quæ aſcendit per deſertum,ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Sodalium verba ſunt admirantium ſponſæ aſcẽſiones,quas di-
pſal. 83. ſpoſuit in corde ſuo in valle lachrymarum,in loco quẽ poſuit.An non ſupra modum aſcenderat & volauerat,quæ cuncta pertranſiens ad angelos peruenerat,&vltra tranſierat donec pertingeret ad dilectum?Bene autem per deſertum aſcendere dicitur,de quo domin° per prophe-
Oſeæ.2 c tam.Ecce ego lactabo eam, & ducã eam in ſolitudinẽ,& loquar ad cor eius,ex eodem loco & vallẽ Achor ad aperiẽdam ſpem. O gratiſsimam ſolitudinem,vbi ſola cum ſolo Deo quieſcit anima:ò ſilẽtium iucundũ, vbi omnia ſilẽt, & leni auditur murmure perſonans dilecti vox.Hęc ſolitudo eſt,in qua poſt occiſos Aegy-
exo.11 b pti primogenitos, poſt ſubmerſos
exo.14 f. Pharaonis currus,poſt relictã Aegyptum,& trãſitum maris rubri,in pa-
exo.16. c ce & tranquillitate ſpiritus cæleſte
exo.15 d manna guſtatur, & aquæ Marath crucis ligno in dulciſsimas permutantur. Hæc eſt illa ſolitudo, de qua
ps.54. propheta. Ecce elongaui fugiens,& manſi in ſolitudine.Anima quę adhuc ſeculi ponderibus aggrauatur, non poteſt volatu celeri cæleſtia penetrare: quomodo enim volabit, quomodo eleuabitur ad ſublimia, negotiorum & cupiditatum pedicis irretita? O ſolitudo amœna, deuotioni & contemplationi aptiſsima,vbi nunquam eſt anima minus ſola,quàm cùm ſola.Per hanc aſcendit feruens & deuota mens, *ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris,& vniuerſi pulueris pigmentarij*. Varia nanque virtutum pigmenta, igne caritatis in thuribulo cordis adulta, ſuauiſsimum Deo & angelis odorem aſpirant, per quæ recto veritatis tramite, velut virgula fumi anima erigitur ad ſublimia. Via hæc purgatiua eſt, cùm mens quæ claram nequit adhuc emittere flammam, fumat quidem, ſed ſuauiſsimum odorem:quæ poſtquam in claram lucem ex fumo profecerit, audiet iterum à ſodalibus. Quæ eſt iſta Cãt.6.c
quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens? Abraam enim in illo eſtatico ſopore, inquo repromiſsionem Gñ.15 d
accepit,prius clibanum fumantem, & deinde lampadem ardentem intuitus eſt. Sed ab hoc gradu medio viæ illuminatiuę, rurſus ad ſupremum gradum perfectionis conſcendens,quando iam non ſolùm olfacere,non ſolũ videre, ſed & guſtare diuina meruerit,audit poſtremò.
Quæ eſt iſta,quæ aſcendit de deſerto delicijs affluens,innixa ſuper dilectum ſuum. Cãt.8.b.
His itaque gradibus anima proficit aſcendendo: primo ſuauiter fumat, deinde lucidè ſplendet, tandem affluenter deliciatur, cùm ad culmen perfectionis peruenerit. Quanuis hunc triplicem animæ aſcenſum, poſsimus aliter interpretari: tripliciter enim

Deus

Deus ad ſe rapit animam : aut per viam feruoris & deuotionis , & de hac dicitur: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, &c.* aut per viam luminis & intelligentiæ, & de
Cãt.6.c hac dicitur: quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, &c. aut per viam delectationis & gaudij,
Cãt.8.b & de hac dicitur: quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delicijs affluẽs, &c. Triplici itaque hac quæſtione triplex raptus contemplationis deſignatur , quo ſolet ſuper ſe leuari mens. Et bene ponitur, in deſerto, aut per deſertum: quia ſcriptum eſt,
Thre.3.u ſedebit ſolitarius, & tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe. Quàm aptè, quàm concinnè anima ſpiritu deuotionis feruida, virgulæ fumi ex aromatib⁹ comparatur? Ignis enim ille qui ſu-
Act.2.a per apoſtolos in die ſancto Pentecoſtes de cælo deſcendit, aromata ſanctarum meditationum, bonorũ deſideriorum, compunctionum, deprecationum, ſpiritualium virtutum & affectionum, in cordis thuribulo diſpoſita & præparata, ſua virtute accendit, & adurit: quo calore excitata mens , velut ſpiramen fumantis odoris rapitur ad cæleſtia. Hæc ſunt aromata myrrhæ, id eſt compunctionis: & thuris, id eſt deuotionis: et *vniuerſi pulueris pigmentarij* , id eſt ſpiritualium omnium affectionum: quibus offertur domino ſacrificium ma-
exo.30.d tutinum in ara cordis in odorem ſuauitatis : hoc eſt ſacrum illud thymiama odoris ſuauiſsimi, quo ſuffitu Deus colitur in ſacris, confectum opere pigmẽtario, id eſt ſpiritus ſancti virtute, quo nemo vtitur in prophanis. De alijs animæ aſcenſionib⁹ ſuis in locis latius diſſeremus, nunc quo zelo , qua vigilantia ſodales huiuſmodi animam cuſtodiant, audiamus. *En lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſsimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſsimi: vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos.* O quomodo eam zelant, vt virginem eam caſtam exhibeant
ſponſo ſuo! Lectulum Salomonis 2.co.11.a
floridum, id eſt quietam & deuotam animam, in qua rex cælorum in contemplatione quieſcit, ab ſpiri-
tualibus nequitijs ſolicitè angeli cu- Eph.6.c
ſtodiunt, ne eam infeſtent atque perturbent, regemque in ea quieſcentem ſtrepentes excitent à ſopore. Valde enim eam dæmones à contemplationis pace perturbare conantur, inuidias, æmulationes, detractiones malorum, contra eam ſæpius excitantes, & interdum ſub horribilium phantaſmatum formis, vt eam perterreant, viſibiliter apparentes. Vnde rectè dicitur, *propter timores nocturnos*: id eſt occultas dæmonum inſidias, & latentes illuſionũ fallacias, à quibus maximè illi timẽ-
dum eſt: quoniam huiuſmodi con- 2.co.11.c
templatiuis angelus ſatanæ ſæpius in angelum lucis ſe transfigurat. Hi
ſunt cuſtodes Hieruſalem , quibus pſ.90.
mandauit dominus de anima ſancta, vt cuſtodiant illam in omnibus vijs ſuis, ne fortè offendat ad lapidẽ pedem ſuum, & in aliquo peccato cadat, maximè ſuperbiæ, cùm ſe viderit ſublimiter aſcendentem. Sed quales iſti ſint attendamus fortes ex fortiſsimis, tales enim ſatellites ad ſui corporis cuſtodiam reges eligere conſueuerunt. *Omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſsimi.* Quibus verbis eorum potentia & ſapientia ad arcendos dæmones deſignatur : & quia ſemper in procinctu ſunt, adiũgitur. *Vniuſcuiuſque enſis ſuper femur ſuum, & hoc propter timores nocturnos:* ſicut diximus,

Sexa-

Sexagenarium numerũ, dum aliud
non apparet, ad perfectionem nu-
meri referendum puto: hæc autem
anima contemplatiua & perfecta,
quæ propter contemplationis quie-
tem Salomonis lectulus dicta eſt,
propter vitæ præſentis peregrina-
tionem ferculum nuncupatur: vn-
de qualis ſit, & quibus moribus a-
dornetur, conſequenter exprimi-
tur. *Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis
Libani. Columnas eius fecit argenteas, reclinato
rium aureum, aſcenſum purpureum: media cari
tate conſtrauit propter filias Hieruſalem*. Ha-
bet noſter Salomon iumentum, ha
bet equum & currum, habet vehi-
culum ſiue ferculum, quibus per
viam huius ſeculi ambulat in Hie-
ruſalẽ. Anima ſimplex & iuſta aſi-
na eſt, aut pullus, quo mitis & mã
ſuetus defertur in ciuitatem. Vir
perfectus & potens, honoris Dei
zelator, equus Salomonis fortiſsi-
mus, quo potenter inimicos ſter-
nit. Vir apoſtolicus & ſanctus, cur-
rus Chriſti, quo mundum fidei ſuæ
ſubiugat. Talis erat Paulus, anima
quieta & contemplatiua, Salomo-
nis ferculum ſiue vehiculum, quo
quietè & pacificè per viam huius
ſeculi defertur in Hieruſalem: hæc
eadem lectulus, in quo quieſcit.
Qualis verò iſta ſit, aut eſſe debeat,
audiamus. *Ferculum fecit ſibi rex Salomon
de lignis Libani*. Fortibus, candidis, ſu
blimibus, imputribilibus: per quæ
virtutes morales deſignantur, qui-
bus maximè à vitiorum corruptio
ne liberamur. *Columnas eius fecit argen-
teas*. Hæ ſunt virtutes theologicæ,
totius ſpiritualis ædificij potiſsi-
mum firmamentum: quas ideo ar-
genteas nominat, quia per doctri-
nam, & verbi Dei auditum, in no
bis maximè generantur: fides e-
nim ex auditu, & auditus per ver- Ro.8.d
bum Dei. Habeat etiam neceſſe eſt
huiuſmodi ferculum, reclinatoriũ
contemplationis ſtratum; in quo
ad tempus, ad ſoporem rex quie-
ſcat, aureum totum, & cæleſtis glo
riæ ſplendore coruſcum: ſed &
aſcenſum purpureum, id eſt pœnitentię
rigorem, & vitę auſteritatem, qua
aſcenſus eſt ad ſpiritum: neque e-
nim ſine gradibus ad dictum recli
natorium peruenitur. Media verô,
id eſt exteriorem conuerſationem
caritate conſtrata: id eſt planam, humi-
lem, modeſtam, & piam: *propter filias
Hieruſalem*, quas ſuo exemplo, & mo
deſta & humili conuerſatione in
regis obſequium deducere opor-
tet: quæ quoniam delicatiſsimæ &
tenerrimæ ſunt, molliter & ſua-
uiter cum amore deducendæ ſunt.
Tale ſibi ferculum Salomon pa-
rauit in viam: nam in palatio, non
iam ferculo ſed throno vtitur: non
ligneo, ſed eburneo: qualis in li-
bro regum euidenter deſcribitur. 3 re.10 c
Hæc omnia ſodales de ſponſa pul-
cherrima, id eſt anima perfecta, car
mine dulciſsimo diſertiſsimè per-
ſonant: & ad adoleſcentulas con-
uerſi, quid ad eas pertineat ſimili
acrimonia modulantur. *Egredimini fi
liæ Sion, & videte regem Salomonem in dia-
demate, quo coronauit illum mater ſua in die
deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis
eius*. Vos (inquam) ô adoleſcentu-
læ quæ cum ſponſa cuncta corpo-
ralia, & etiam angelos tranſcende
re nondum poſtis, quæ *ſicut virgula
fumi ex aromatibus* in cæleſtia aduola-
re nondum poteſtis, quæ *regem Salo
monem* in decore ſuo, patris gloria
coronatum, omnibus præſidentem,
necdum inſpicere meruiſtis, vos
(inquam) nolite otioſè per tem-
poralia

poralia diſcurrere : eſt etiã aliquid quod vobis expediat contemplari. Egredimini à carne ad ſpiritum: egredimini à temporalibus curis & negotijs ſecularibus : egredimini etiam ſi opus eſt, à corporeis ſenſibus: *& videte regem Salomonem in diademate* carnis, *quo coronauit eum mater ſua:* mater ſacra, mater pura, mater intacta, virgo regia, ex Dauid ſtirpe generata. Ita dico vobis, hanc coronam contemplamini, hanc amplectimini, hanc penſate, hanc diebus & noctibus coram oculis veſtris animo verſate: erit vobis tum vtiliſsima, tum dulciſsima, hæc carnis & vitæ eius mortalis ſpeculatio, quandiu ipſum Salomonem,
Io.1.a. verbum in principio apud Deum, Deum de Deo, cum patre regnantẽ, inſpicere non valetis. Sponſa enim
2.co.5 d etſi cognouit Chriſtum ſecundum carnem, ſed iam non agnoſcit: vos autem in hac eius vmbra requieſcite, donec lumen eius elu-
2.co.3 d ceat, & in eandem imaginem tranſformemur. *Videte ergo regem Salomonem* ſapientiſsimum, & pacificum, pa-
Col.1. c cem ipſam, qua omnia in cælo & in terra pacificata ſunt, in corona illa puriſsima & decora, in quam
1.Pe.1 b deſiderant angeli proſpicere, *qua eum mater coronauit in die deſponſationis illius* eum noſtra natura, & in die lætitiæ matris eius, quando & ipſe noſtræ naturæ ſociatus apparuit, & cor matris eius, ſupra quàm dici, aut intelligi poteſt, immenſo gaudio repletum eſt: & cùm eum ſic videritis ſi placet tranſite, & videte eundem *regem in diademate*, quo
Ioã.19 a eum coram Pontio Pilato *coronauit mater ſua* ſynagoga: mater ingrata, mater impia, mater crudelis & fœdifraga, in die paſsionis eius, & reparationis humanæ ſalutis. Hic ſecundi cantici finis, in quo de contemplatione, ſicut in ſuperiore de amore, diſſeritur: in quo ſi diligenter aduertas contemplationis ſcalam, modum, ordinem, varietatem, animæ contemplatiuę ingenium, ſponſi zelum, angelorũ cuſtodiam, methodo breuiſsima ſpiritu Dei deſcripta reperies: ſed iam ad ſequentia tranſeamus.

PARAENESIS.

¶ Nolui careret pius lector egregio huius concionis, de partu virginis, fructu: quę nos, dum editionem paramus, ſacraſque has conciones in aliqualem ordinem, pro ratione temporis, annuorumque feſtorum redigimus latuerat: eademque tunc non inuenta, modo reperta eſt. Igitur in poſtremam prioris huius tomi partem, cum nonnullis alijs concionibus extra ordinẽ vagantibus, reiecimus.

¶ DE PARTV VIRginis concio.

THEMA.

¶ Antequam parturiret, peperit: & antequam veniret partus eius peperit maſculum. Quis audiuit vnquam tale? quis vidit huic ſimile? Eſaias vltimo cap.

PROPHETA Dauid ſic ait. Quis loquetur potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? O propheta, non vtique angeli, non Ps.105

non archangeli, nec cherubim, neq; ſeraphim,ſolus poteſt dicere omnes laudes, qui nouit omnes excellẽtias, et virtutes, ſolus ſe poteſt perfectè laudare, qui poteſt ſe cõprehendere. Omnis laus creaturæ ad id quod De⁹ eſt,quaſi nihil eſt: vtinã vel illas laudes exhiberemus, quas ſub pœna ingratorũ et perfidorũ tenemur ei exhi-
pſal.196 bere. Cõfiteantur dño miſericordiæ eius, et mirabilia eius filijs hominũ ipſa eum ſua beneficia laudent,nã homines nõ ſufficimus. Verũtamẽ pius ac miſericors dñs, qui dignatus eſt nobis exhibere ingẽtia beneficia,ipſe dignat⁹ eſt ea quoq; manifeſtare. Duplicatum beneficiũ: et qa dedit, et qa
pſal.110 reuelauit. Pſal.virtutẽ operum ſuorũ annũciabit populo ſuo,vt det illis hæreditatẽ gentiũ. Nam in naturalibus creator qui herbis et lapidibus pretioſis dedit virtutes ad ſanitatẽ hominũ,ipſe manifeſtauit eas,aliàs fruſtra eas dediſſet. Neq; enim putandum eſt Auicẽnam, Hippocratẽ, et Galenũ, ꝓprijs viribus tanta de natura herbarum attigiſſe, ſed quodam ſuper naturali inſtinctu,ꝓpter bonũ hominum fortè hanc peritiam cõſequuti ſunt. Quòd ſiquis cõtẽdat,ad hęc aſquenda ſatis illis fuiſſe lumen rationis,et ſuam ac maiorum experientiã, proculdubio in fidei myſterijs aliter dicendum eſt. Quis enim non dicam hominum,ſed neque angelorum,cogitare potuit quòd Deus homo fieri dignaretur:quòd de puella naſci vellet,ipſa manente virgine: q̃ in pręſepio reclinari,et pannis inuolui ſe permitteret?Hęc niſi Deus reuelaſſet,homo non cognouiſſet. Vnde pſalm.
pſal.86 Nunquid Sion dicet homo,et homo natus eſt in ea, et ipſe fecit eã altiſſimus?Id eſt,eſt ne aliquis inter homines, qui pręſumat dicere vel cogitare,quòd creator de puella quam ipſe creauerat naſci dignaretur, et habere in matrem creaturam ſuam vellet? Non vtique quiſpiam hoc auderet. Ibidẽ. Sed dominus ipſe narrauit in ſcripturis populorũ,& ipſo narrãte cognouimus,ipſo reuelante credidimus. Rogemus ergo dominum, vt qui tãta & tã grandia nobis dignatus eſt facere beneficia, ipſe ea nobis reuelet, ipſe clarificet intellectum ad intelligendum,purificet cor ad ſentiẽdum, inflammet affectum, ad laudandum,doceat linguam ad dicendum. Sed quẽ ponemus mediatorem,niſi virginem glorioſam?ipſa ſit medium ad intelligendum hæc myſteria, quæ fuit medium ad præſtandum. Et vt velit hoc facere, offeramus ei conſuetam ſalutationem.

¶ De triplici partu locuturi ſumus, ſcilicet de partu virginali, de partu ſpirituali, de partu myſtico: hoc eſt de triplici natiuitate, prima qua Chriſtus naſcitur ex virgine,ſecũda qua verbum naſcitur in anima, tertia qua Stephanus naſcitur ab eccleſia.

¶ Eſaias ꝓpheta, viſo in ſpiritu per donum prophetiæ hoc tam alto & tã mirifico dominicę natiuitatis myſterio, admirans ac ſtupens ait. Antequàm parturiret peperit, & antequã veniret partus eius peperit maſculum. Quis audiuit vnquam tale? quis vidit huic ſimile? Nunquam profectò auditus, neque viſus eſt talis partus ab initio,neque vnquã videbitur in ęternum:partus ſine dolore, partus ſine corruptione, partus ſine anxietate, partus (vt ita dicam) ſine partu, partus denique omni gaudio & iucunditate pleniſſimus. Et quidẽ in ſtatu innocẽtiæ fuiſſet part⁹ omnino ſine dolore, & ſi patri Au-

guſtino creditur,ſine corruptione:pa
rerēt nanque ſecundum eum mulie-
res integræ,& incorruptæ,ſednullus
partus fuiſſet ita mūdus, ita purus, ita
ſacer,& miraculoſus.Quàm pulchrè
ſcribit hunc partū idē ꝓpheta in alio
loco dicens. Germinans germinabit
ſicut liliū,& exultabit lętabunda &
Eſa.35.a laudans. Germinās germinabit, quia
ſola germinabit,q̄a ſine viro germi-
nabit,ſicut liliū. Optima ſimilitudo:
quā pulchrè editus ſaluatoris ex vir-
gine ſpiramini odoris ex flore cōpa
ratur?Nā ſicut flos ꝓpter odorē ſuū
nō perdit decorem,cùm odor emitti
tur, ſic tu ꝓpter ſaluatorem virgini-
tatis cādorem nō perdis cū naſcitur.
ibidem Et exultabit lętabunda & laudans,id
eſt,cum iubilo & cantico inenarra-
222 bili.O virgo ſacra quis explicare ſuf
ficiat tuorū gaudiorū exuberantiam
in hac hora? quis vel mēte recolere
fluctus illos inūdantes cęleſtium deli
ciarum & ſuauitatum,quibus cor tuū
fluctuat in hoc partu? O quibus æſti-
bus et feruoribus inflammaris, q̄bus
radijs & fulgoribus ab illo ſole iuſti-
tiæ ex tuo vtero ꝓdeunte illuſtraris?
quibus vndis & torrentibus diuino-
rum chariſmatū ab illo fonte peren-
ni,& deitatis abyſſo, in tuo ſacro ſi-
nu i.habitante concuteris? O pectus
virgineū pluſquam ferreum,pluſquā
æneum,& adamantinum quales ſpūs
ſuſtines impetus, quibus deliciarum
fluctibꝰ agitaris? Dic nobis ò beata,
q̄d ſenſiſti q̄n paruulū illū ſpecioſiſ-
ſimum,coram te pauimento iacentē,
tam mirabiliter natum vidiſti Quā-
do te matrem & virginem,virginem
& matrem Dei ſenſiſti? Quando te ſu
per omnem creaturā ſublimatam, &
exaltatam, vtpote creatoris genitri-
cē, liquidò cognouiſti? Dic obſecro
quibus eum verbis ſalutaſti, quibus
laudibus ſublimaſti, quo iubilo, quo
tripudio,quo cantico,in hac ora exul
taſti?Et quod magis ſtupeo, cùm ar-
dores illos pluſquam ſeraphicos pe-
ctore ſuſtineres,& cor tuum ſicut ſpi-
ritus ſancti caminus mirificis æſti-
bus vndique deflagaret, non tamen
in ecſtaſim rapta, aut ſenſibus aliena-
ta es. Magnum ꝓfectò ſtupendumq;
miraculum, & ſupramodum memo-
riæ commendandum. Quid enim?
Vna gutta dulcedinis, vna ſcintilla
ſpiritus,viros fortiſsimos ac grauiſsi
mos rapit penitus & abſorbet:& vir-
go tenerrima,& delicatiſsima,tali ſpi
ritus impetu non raperetur? Nō fuit
certè hæc virtus humanæ fortitudi-
nis,ſed diuinæ: ipſe nanque filius,qui
talibus eam motibus impetebat inte-
rius,ipſe eam roborabat exterius, vt
matris officiū exhiberet,& ex ſe geni
to d̄ſeruiret. Quale enim eſſet,ſi tāto
noui partus miraculo attonita virgo,
in ecſtaſim raperetur,& filius Dei nu
dus ſolo ſtratus, interim frigore mo-
reret? Exiſtimo enim nō ſolū modò
ſed & omni alio tēpore poſtquā filiū
Dei vtero cōcepit,totā eius vitam ec-
ſtaſim continuā futurā fuiſſe,niſi grā
di miraculo,ad ſimilitudinē filij, ſpi-
ritualium chariſmatum redundantia
ſuperiore mentis portiōne claudere-
tur:ne ſi redūdaret in corpus,exterio
ri eam officio,ac vitæ munere defrau
daret. Sed quid in ſacroſancto iſto
partu mirabile nō fuit? Mirabilis ma-
ter,mirabilis filius, mirabilis partus,
mirabile tempus,mirabilis locus, mi
rabile obſequium. Mater virgo eſt:
virgo & mater Dei: habēs filium,&
neſciēs virū. Filius puer tenerrimus,
& Deus æternus: infans vnius diei,
& verbum Dei. Partus (vt diximus)
ſine dolore, ſine corruptione, ſine
anxietate. Hora natiuitatis cùm
eſſet

eſſet prius atra nox, in meridiē verſa
pſal.138. eſt, ſicut propheta prędixerat. Et nox
ſicut dies illuminabitur. Loc⁹ natiui
tatis ex ſtabulo in paradiſum verſus
eſt: ex hoſpitio iumentorū factus eſt
palatiū angelorū. O locus ſacerrim⁹,
locus deuotiſsim⁹, locus à Deo ad tm̄
myſteriū à principio ſeculi dſtinat⁹.
Quāto ſacratior es tēplo illo magni
fico Salomonis cū oībus diuitijs ſuis,
quāto pretioſior es illo ſancta ſancto
rum, tot ſeculis à ꝓphetis & patribus
venerato? Bernard⁹. Lętare Bethlehē,
& per oēs vicos tuos feſtiuū hodie al-
leluiah cātetur. Quæ tibi ciuitas ſi au
diat, nō inuideat pretioſum illud ſta-
bulū, & illius prę̄ſepij gloriā? In vni-
uerſa ſiquidē tr̄ra tā celebre eſt nomē
Luc. 1.e tuū, & beatā te dicunt oēs generatio-
nes, ſcilicet ꝓpter ſtabulū illud tóto
tr̄raum orbe exaltata, & vſq; ad cęlos
laudibus ſublimata. Obſequiū verò
quāta admiratione digniſsimū! Pro-
cidūt corā dn̄o ſuo iumenta muta, &
cùm ratione careāt, officium exhibēt
intellectus: notitiā & venerationem
creatoris ſui, quā natura negauit, diui
nitas prę̄ſtitit: et quē Iudęorum ſacer
dotes & Pōtifices ignorabāt, humili
prout poſſunt venerantur obſequio.
Quid de angelorū officio dicā; Aſtāt
cęlorū principes, velut examina apū
ſuper fauum, ita ſuper puerum agglo
merati et cōglobati, mirificas alterna
tim perſonāt laudes. Nullus ſiquidē
(vt creditur) in cęlo remāſit angelus,
nec ex illis quidē qui ad nos deſcen-
dere nō cōſueuerūt, qui ad tantū ſpe-
ctaculum videndum, & adorandum,
nō deſcenderit: et ſicut par erat prin-
cipi ſuo nouiter nato, propter quem
cōditi fuerāt, obedientiā debitā nō ex
hibuerit. Sicut ꝓpheta prius prędixe
heb.1.f. rat. Et adorēt eum oēs angeli eius. Ibi
et ps.96 principatus et poteſtates, cherubim
ac ſeraphim, ibi reges, paſtores, et iu-
mēta permixti cōmunē creatorē ado
rāt. Nullus cōtēnit aliū, nullus ibi di-
cit, quis es tu? et quis ſum ego? ſed mi
rabili cōcordia, angelici principatus
ſuę celſitudinis et dignitatis obliti, iu
mētis aſſociati, nō dedignātur dn̄m
ſuū inter ruſticos adorare. Quis enī
tūc ſuę dignitatis meminiſſe deberet,
cùm diuinā maieſtatem, corā oculis
ſuis videret prę̄ſepio reclinatā, pan-
nis inuolutam, in puero tenero prę ſi
gore vagiētem? Nunquid nō mirabi
lia ſunt omnia hęc? nunquid nō meri
tò his omnibus in ſpū perſpectis, pro
pheta exclamat: Quis audiuit vnquā
tale, aut quis audiuit huic ſimile? Siq-
dem mulier illa ſapiens, id eſt, diuina
ſapiētia, vt drachmā decimā quā per luc.15.b
diderat inueniret, totā vniuerſi domū
euertit, diuina humanis, cęleſtia ter-
renis, ęterna tranſitorijs aſſociās et
immiſcens. Deſcendens, ſecum tra-
xit cęlos, ſicut ſcriptū eſt: inclinauit pſal. 17.
cęlos et deſcendit. Aſcendens, ſecum
euexit abyſſos: ſicut ſcriptū eſt, aſcen ps. 67.
dēs in altū captiuā duxit captiuitatē. & Eph.
Sic nanq; ſe facturū olim ꝓmiſerat 4.b
per ꝓphetā, dicēs. Adhuc modicum,
et ego mouebo cęlū et terrā: mare et agg.2.b
aridā: et mouebo oēs gētes: et veniet
deſideratus cunctis gentibus. Mouit
cęlos: quia oēs angelorum ordines &
choros ſecū traxit ad terrā, niſi fortè
motio hęc admirationis & ſtuporis
in angelicis ſpiritibus potius intelli-
gēda ſit. Mouit terras, & cōmouit o-
mnes gētes in aduentu ſuo, qa veniēs
ad terras grādis perturbatio per vni
uerſum mundū vbiq; terrarum facta
eſt, et quis eā valeat explicare? O puer
tenerrime et delicate, ò infans tecte et
diſſimulate, quanta latet virt⁹ ſub in
firmitate? quanta potētia et maieſtas
his pannis inuoluitur? quàm humilis

& abiectus naſceris,& quàm potens & glorioſus poſtmodum apparebis? Hic puer ſceptra regũ,& coronas imperatorũ ad terram deijciet: hic regna potentiſsima,&ciuitates opulẽtiſsimas, populos ferociſsimos, & vniuerſas terrarum nationes ſuo ſubiugabit imperio: hic mundi ſapientes,et ſeculi philoſophos, turgidos, ſtultiſsimos comprobabit: eorum ſcientiam destruet, & nouam ſapientiam dabit mundo: hic leges antiquas, ritus nationum inolitos, mores vetuſtos, et omnem mundi ordinem et ſtatũ permutabit: ſacrificia et ſacerdotia tollet idolorum cultum toto orbe, tot ſeculis ante receptum, deſtruet, nouaſque mundo leges ſtatuet, et nouum viuendi modum et ordinẽ introducet: hic totum vniuerſum veluti pellem quandam euoluet, renouabit, et reformabit. O noua ſecula, noua tempora, nouum populum, nouum mundũ. Nec ſola exteriora, ſed et ſenſus, affectus, cogitationes, deſideria, et corda hominum penitus permutabit: vt ament quod prius oderant, et oderint quod prius amabant; nouos homines faciẽs ex veteribus, è terrenis cœleſtes, ex carnalibus ſpirituales, exhumanis angelicos, in nouam quandam formam eos recreans et regenerans. Quanta putas commotio, quantum diſsidiũ et altercatio erit in toto orbe, ſuper iſto puero? Quot bella, quot cõtradictiones, quot perturbationes, quot impugnationes, quot millia hominum, mulierum, virginum, iuuenũ diſſecabũtur, et trucidabũtur vbiq; terrarũ, ſponte ſe offerentium morti pro fide et honore hui⁹ pueri? Deniq; hic puer paruulus preſepio reclinatus, cũ toto orbe ſolus luctabitur, et ad pedes ſuos victoreũ proſternet: et ab omnibus gẽtibus adorabitur. Quàm bene, quã aptè hoc de ipſo et præuidit, et vaticinatus eſt ſenex Simeõ, qui eũ in vlnis tenẽs, ad puriſsimã matrẽ ait. Ecce hic poſitus eſt in ruinã, et in reſurrectionẽ multorum, et in ſignum cui cõtradicetur. Luc. 2.c Extat de hoc figura ſolẽnis et notiſsima apud Danielẽ, illi⁹ ſtatuæ horribilis quã vidit Nabuchodonoſor rex Babylonis, Dan. 2.c cuius caput erat aureum, pectus et brachia argentea, venter et femora ærea, tibiæ et pedes ferrei: quam lapillus quidam de monte, ſine manibus abſciſſus, ſpõte cadens ex alto, attritis pedibus cõminuit, ac in fauillã penitus redegit: qui deinceps creſcens in montẽ magnũ, vniuerſam terram, repleuit. Cuius tam admirabilis ac ſtupendę viſionis interpretationem, nullus inuẽtus eſt ex ſapiẽtibus Babylonis, qui regi exponere valeret, niſi ſol⁹ ille magnus propheta Daniel: qui ſpiritu Dei plenus, et ſomnium & interpretationem eius inſinuauit regi. Eſt aũt talis expoſitio. Statua illa grandis et ſublimis, mõſtrũ illud variũ et horribile, ſeculi huius pompam et gloriã, terrenũq; principatũ deſignat, quẽ homines tã perditè affectãt et quærũt. Caput aureum, imperium deſignat Chaldęorũ primum et magnũ, qđ pluſquã mille cẽtum annis durauit. Pectus argẽteũ, imperiũ ſequẽs Medorum ſignificat, qđ et minus fuit priore, et multo minore tẽpore durauit. Venter æreus, Græcorũ imperiũ deſignat ſub Alexãdro. Quod ſicut ęs per totũ orbẽ ſubito inſonuit, et poſt modicũ velut ęreum confractum eſt: ſolũm nanq; annis duodecim Alexander imperauit. Tibię et pedes ferrei, imperiũ Romanorũ lõgè lateq; diffuſum ſignificãt: quia ſicut ferrum omnia domat et comminuit, ita hæc vltima monarchia priores ſua poteſtate cõminuit, et con-

& cõtriuit: quo florente ſuſcitauit(in quit)Deus cęli regnum, qđ in ęternũ nõ diſsipabitur, & alteri populo nõ tradetur, & comminuet & conſumet vniuerſa regna hæc, et ipſum ſtabit in ęternũ. De lapillo aũt illo omnia confringente, quis futurus eſſet, non expoſuit regi, quia indignus erat ido latra tm̃ cognoſcere ſacramentum, neq; margarita porco tradenda erat, ſed ſolũ in genere expoſuit de regno ꝑpetuo quinto loco ſucceſſuro. Sed nobis fidelibus viã dedit, vt, qbus da tum eſt noſſe myſteria regni Dei, pa làm & abſq; omni dubitatione intel ligamus, quis ſit iſte lapillus. Quis enim alius fuit iſte lapis, niſi de quo ſcriptũ eſt per prophetã: lapidẽ quẽ reprobauerunt ędificãtes, hic factus eſt in caput anguli. Et per aliũ ꝓphe tã. Dabo in Siõ lapidẽ angularẽ ꝓba tum, &c. Lapillus exciſſus de monte illo altiſsimo & faſtigio deitatis, ſine vi, ſine manibus: id eſt nõ cogentibus meritis neq; ex operibus iuſtitię quę fecimus nos, ſed ſpõte ſua deſcendẽs in hãc miſerię vallẽ, vt ſaluaret nos: neq; enim tãtæ dignationis donũ ab aliquo potuit ꝓmereri: ſuperat omne meritum tã ſublime & ineffabile beneficium. Deſcendit autẽ florente quarto imperio Romanorum, qñ Imperator Auguſtus totius orbis monarcha, euãgelio teſte pręcepit vt de ſcriberetur vniuerſus orbis, vt videlicet ab oĩbus gẽtibꝰ vel iſto modo dñs & imꝑator orbis recognoſceret: ad hoc enim maximè cõducebat iſta profeſsio. Hic autẽ lapillus pretioſiſſimus, qui pannis inuoluitur, & præſepio reclinatur, vt diximus, nõ ſolũ Romanum imperium, ſed & omnia regna mundi, tam Chaldæorũ, quam Medorũ, quã Græcorũ ſibi ſubiecit: omnemq; mũdi faſtũ et põpam mon

Matth. 7.a

Matth. 13.b

ps. 117.

Eſa. 28. d

Tit. 3. b

Luc. 2. a

ſtro illo deſignatã, ſua doctrina penitus euertit, et in nihilũ redegit, docẽs homines nõ amare tẽporalia, quę vi dentur: ſed ęterna & ſpũalia, quę non videntur. Sic namq; de illo ſæpius fuerat ꝓphetatũ, dicete pſalmographo. Oĩs terra adoret te, et pſallat tibi. Et iterũ. Oẽs gẽtes quaſcunq; feciſti, veniẽt & adorabunt corã te dñe. Et iterum, et adorabunt eum oẽs reges, oẽs gentes ſeruiẽt ei. Nulla nãq; fuit natio, neq, regnũ, neq, ꝓuincia, quę aliquãdo nõ ſeruierit Chriſto dño, teſte eius diſcipulo qui ait, ex omni tribu, et lingua, & populo, & natione, feciſti nos Deo nr̃o regnũ. Hæc potẽtia, hęc virtus et magnitudo huius pueri, qui in tugurio naſcitur, & velut fœnum iumentis in præſepi reponitur. Sed quibus armis hęc tam potẽtia re gna, et vniuerſum orbem expugnauerit, audiamus. Propheta illũ ſic alloq tur in pſalmo. Specioſus forma præ filijs hominum, diffuſa eſt gr̃a in la bijs tuis. Accingere gladio tuo ſuper femur tuũ potẽtiſsime: ſpecie tua, et pulchritudine tua, intẽde, ꝓſpere, pro cede et regna. Sagittę tuę acutæ, populi ſub te cadẽt in corda. Optimus caſus cordis, caſus ſpõtaneꝰ et volũtarius, qũ nõ corpora ſolum, ſed corda potius proſternũtur. Alij reges cùm vincunt, victores ſunt corporũ: hic nouus rex victor eſt animorum. Totus mũdus corã eo victus ꝓcidit, nõ tã corpore, quàm corde. Sed propter quid? Vtiq. ꝓpter ſagittas eius acutas, ſagittas ardẽtes, ſagittas penetrãtes, ſagittas dico amoris et affectionis ſagittas ſpũs et deuotionis, ſagittas fulgoris et fulminis: his corda hominũ ſagittauit et vulnerauit vulnere lætiſsimo et iucundiſsimo, vulnere dulciſsimo, vulnere gratiſsimo, quali ſe ſpõſa in cãticis vulneratã iactabat dicens.

2. Cor. 4. d

ſal. 65.

pſal. 85.

pſal. 71.

apo. 5. c

pſal. 44

Cant. 2.

ex ver. dicens. Vulnerata caritate ego ſum.
ſióe.7c Gladio itaq; et arcu ſuo, rhomphęa,
vbi no. et ſagitta, mūdum ſibi ſubiecit dňs.
leg. n.º Vnde Bernard⁹. Pars tua ſumus dňe,
amore quam tuliſti de manu Amorrhęi in
lāguco. gladio & arcu tuo. Gladi⁹ tuus, ſermo
Geneſ. tuus viuus & efficax: arcus tuus, incar
48.d natio tua. His duobus mundū ſupera
heb 4.c ſti: verbo ſcilicet et beneficio, verbo prędicationis, et beneficio incarnationis, nō enim potuit mūdus portare tātū pondus, tam eximię pietatis: ceſsit victus tā immenſo munere tā indebitę dignationis. Quis enim vel ferreus, vel lapideus, nō molleſceret tā ingēti calore flagrātiſsimę caritatis? ceſsit dono, qui reſtiterat flagello: ceſſit amori, qui nō ceſſerat pri⁹ timori. Vnde Ambroſius, exponēs illud apoſtoli, humiliauit ſemeipſum, etc. Pro
Phi.2.a pter quod et Deus, etc. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, etc. Multa (inquit) dňe feciſti ab initio, et nō ge-
gen.1.a nu flexi: feciſti cęlos et terrā propter me, et nō genu flexi: feciſti mirabilia
pſal.77 in Aegypto, diuiſiſti mare, ſiccaſti
Exod. Iordané, apparuiſti in Sina mirabilis
14.d et terribilis, in flāma, et tuba, et toni-
Ioſ.3.d truo, et coruſcatione, et nō genu flexi
Exod. at poſtquā te vidi pro me humilia-
19.c tū, naſcentē, vagientē, et morientem, non potui amplius ſtare, ſed ſtatim ꝓcedens adoraui. Viciſti me dňe, et victus ſum: fortior me fuiſti, et inualuiſti. Quę nanq; potētia, quę altitudo, quę ſublimitas non caderet corā diuina maieſtate? Dňs in mūdo, quis
Roma. ſtabit contra eum? diuinę poteſtati
13.a quis reſiſteret? Vnde pſ. montes ſicut
pſal.96. cera fluxerunt à facie Dei. Quid ni molleſcerēt et fluerent rupes à tam potentis ignis camino liquefactæ?
pſal.76. Viderunt te aquę Deus, viderunt te aquę, et timuerūt. Turbatę ſunt abyſ
A poc ſi. Illę vtiq; aquę de qu.b⁹ Ioānes in
17.d Apocalyp. aquę multę populi multi. Et iterū idē ꝓpheta, admirās et ſtupēs ait. Quid eſt tibi mare, ꝙ fugiſti? et tu pſal.113.
Iordanis, quia cōuerſus es retrorſum? Ac ſi diceret. O inſtabile ſeculū, O fluida mortalis naturæ conditio, quę poſt delicias et vanitates rapidiſsimo quondam impetu ferebaris, quomodo ſtetiſti? quis te cohibuit? quis te fręnauit? Cui quęſtioni reſpondēs, ait. A facie dňi mota eſt terra, à facie Ibidē
Dei Iacob. Quaſi dicat. Ad eius pręſentiam, cordis noſtri mare ſiccatum eſt: et per eius aduentū, noſtrę ſenſualitatis fluxus ſtetit. nō enim incaſſum cedere debuit tantę maieſtatis aduētu, neq; ſine grandi hominum commodo Deus inter homines conuerſa Bar.3.a
tus eſt, ab illo igitur dominicę incarnationis arcu ſagittæ flammantes ꝓdierunt, quę hominū corda vulne- pſ. 44.
rarunt et ſubiecerunt: etenim ſagittę pſal.76
tuę pertranſeūt. Vnde meritò (vt inquit Bernardus) incarnatio dňi arcui cōparatur, ibi enim, velut curuato ſapientię ligno, et pio quodā modo flexa diuinitate neruus carnis vehemēter extenſus, et humanitas ineffabiliter aucta cognoſcitur. Curuatus eſt Deus vſque ad hominem, extenſus eſt homo vſq; ad Deūm: proprietates carnis Deus aſſumpſit, vt caro Dei functionibus potiretur. Quàm aptè hęc Dei exinanitio in libro re- Phi.2.a
gū prefigurata eſt in illa Eliſei ꝓphe 4. regū.
tę ſuper puerum curuatione? Eſt aūt 4.c.f.g
hęc figura. Mulier quędam Sunamitis hoſpita Eliſei, precibus eius à domino filiū impetrauit, quo præ dolore capitis extincto, ſapiēs mulier ad prophetam vadit in montem, de precatura pro filio: mittitur à propheta famulus Giezi cum baculo, quem poneret ſuper puerum, ſed non ſurrexit puer, neque erat ei ſenſus

neq;

neq; vita. Mulier autem prudens inſtabat dicens, viuit dominus, quia nō derelinquam te. Precibus itaq; illius ꝓpheta inclinatus, deſcēdit cū ea in domum ſuam, et accubans ſuper puerum, poſuit os ſuper os, & oculos ſuper oculos, et manus ſuper manus, et cum puero dimenſus eſt, atque hoc modo concaluit caro pueri, et oſcitauit ſepties, et reuixit, viuumq; tradidit matri ſuę. O magnum et euidēs myſterium. Ad quid ꝓpheta mēſus eſt cum puero? quid ad vitam iſta dimenſio? nūquid vt caro pueri calefieret? poterat ad hoc ignis commodius applicari, cuius calore & fortius et citius incaleſceret, ſi non ibi aliud lateret ſacramentum. Cuius nanque typum habuit puer ille, niſi humani generis, prę capitis dolore, id eſt, ſuperbiæ elatione præmortui? Mittitur famulus Dei Moyſes cū baculo, id eſt, lege veteri, qui eum ſuſcitet & viuificet, ſed virga viuū perimere poteſt, non mortuum ſuſcitare: baculus ad occidendum, quàm ad viuificandum aptius inſtrumentum. Deniq; vt ait apoſtolus, lex iram operatur, neque data eſt lex, quæ poſſet hominem iuſtificare. Inſtat igitur precibus, lachrymis, & clamoribus, ad prophetā mulier illa, magna & ſapiens Sunamitis, id eſt eccleſia, vel potius ſacra virgo Maria, vt deſcēdat, & ſua præſentia et flatu ſuo viuificet quē baculus ſuſcitare nequiuit: non enim lege ſcripturæ ſed ſpiritū Dei viuificādus erat mundus. Hæc virgo ſulcum precibus traxit è cælo, hæc ſuis meritis & virtutibus (vt inquit Bernardus) cælum inuaſit, & in ſui amorem prophetæ cæleſtis animum inclinauit, quem in ſui vteri domicilium nouem mēſibus hoſpitauit. Sicut ipſe fatetur in canticis clamās

Roma. 4.c.

Roma. 3.c

Cāt. 6.a

ad eam. Auerte oculos tuos à me, ipſi me auolare fecerunt. Vnde, aut quò auolare, niſi à ſinu patris in vterū matris? Quā ſapiēter, quā eleganter ille ꝓpheta regius hoc totū vno verbo in pſalmo deſignauit, dicēs: & dilectus quemadmodū filius vnicorniū. pſal. 28. Mira & propriſsima comparatio dilecti & vnicornis filio, dicitur nāq; à Philoſophis, vt refert Iſidorus in Etymologiarum libro, ꝙ vnicornis à venatoribus obſeritatem nimiā nulla vi, nulla arte capi poſsit: capitur aūt hoc modo. Ille naturali quodam inſtinctu mulieres diligit, & admiratur. Opponunt ergo ei venatores puellam decoram, & belle ornatā, in deſerto in quo degit, ſolitariam. Quam ille videns hæret ſtatim, ac ſtupet admiratus eius decorem, paſſimque ad eam illius attractus amore accedit, atque depoſita ſeritate ſuper eius gremium caput reclinat: quē illa leniens ligat, & ligatū venatoribus ibidem latitantibus tradit. Quid dilecto, quid filio Dei ſimilius in toto orbe reperiri potuit? Ferox ille atque terribilis, & qui antiquitus Deus vltionum meritò vocabatur omni hac feritate depoſita, vnius virginis amore et pulchridine tractus, mitis manſuetus in eius vterum reclinatur, quem illa carneis nexibus ligatum, pro ſalute mundi ſacrificandum quærentibus eum venetoribus, id eſt, Iudæis tradidit. Non enim teneretur, niſi homo: aut traderetur, niſi homo, aut crucifigeretur, et moreretur, niſi homo. Deſcendit ergo magnus ꝓpheta de monte, id eſt, filius Dei de cęlo, magnæ illius Sunamitis precibus inclinatus, de qua in canticis. Quid videbis in Sunamite, niſi choros caſtrorum, id eſt, virtutum, et gratiarum ordines inuictiſsimos?

pſal. 93.

Cāt. 7.a

mos? Deſcẽdit autem, mortuum quẽ
lex non poterat, viuificaturus: ſed vi
uificari non poterat niſi dimenſus.
O propheta glorioſe, quam magnus,
quàm amplus, quàm longus, & latus
es humiliare, incuruare, exinanire:
ecce vt ſuſcites hominem peccato
mortificatum, cum eo dimetiendus
es. O mirabilem, ò ſtupendam Dei
cum puero dimenſionem: quomodo
dicam, quomodo explicabo eam? Lin
gua deficit, intellectus hæret, ſenſus
ſtupet, non valet animus explicare
quod ſentit. Quid dicã fratres? Deus
ille omnipotens, infinitus, æternus,
ſummè bonus, ſummè beatus, cum
omni ſua ſapientia, potentia, fortitu-
dine, maieſtate, cum tenerrimo pue-
ro vnius diei in animalium præſepio
menſuratus apparuit. Quis ſatis mi-
rari queat, intra teneritudinem illam
infantilem, tantam potentiam, virtu
tem, & maieſtatẽ incluſam? & Dei at
tributa, perfectiones, affectus, cogita
tiones, intellectum, ſapientiam, infan
tilibus ſenſibus, affectibus, cogitatio
nibus permiſceri? Cùm ipſe per pro-
phetam dicat. Sicut exaltantur cæli
Eſa.15.c à terra, ita exaltatę ſunt cogitationes
meæ ſuper cogitationes veſtras. In-
fans ille qui in præſepio vagit, ſapit
vt Deus, & ſapit vt infans: cogitat vt
Deus, & cogitat vt infans, vult vt
Deus, vult vt infans: amat vt Deus,
amat vt infans: quem nõ terreat iſta
connexio? Vident angeli, conſiderãt
cæleſtes principatus, inſpiciunt che-
rubim atq; ſeraphim aſtãt cęli ciues,
& tãto prodigio ſupra quàm dici po
teſt ſtupefacti, mutuò ſe aſpicientes,
prius attoniti tacent, deinde in mira
biles laudes & dulciſsimas cãtiones
prorumpunt. Hoc non noſtrum eſt
commentum, euangeliſtam audia-
Luc.2.b mus. Facta eſt (inquit) cũ angelo mul

titudo cæleſtis exercitus, canentium
& dicentiũ: gloria in altiſsimis Deo,
& in terra pax hominibus bonæ vo-
luntatis. O quis audiſſet, o vel ſaltem
quis noſceret qualia cantica, & qui-
bus ea modulis & vocibus perſona-
runt. O euangeliſtæ ſacri, cur nos tã-
to gaudio & cõſolatione fraudaſtis?
cur non ad longum angelicos iſtos
cantus, & cæleſtia tripudia recenſui-
ſtis? Vna tantùm à beato Luca canti-
lena expreſſa eſt, quam diximus: hãc
ſi placet exponamus: neq; enim exi-
gua aut contemnenda eſt, quę à tali-
bus cantoribus, in tanto myſterio, cũ
tanto gaudio decantatur. Vnde meri
tò eam eccleſia inter ſacra quotidie
pro ſua excellentia, alta voce cantari luc.2.b
iubet, gloria Deo, pax hominibus.
Optima et nimis acceptanda diuiſio.
Quid miſeri mortales tã anxiè quę
ritis, & tam impiè vobis arrogatis, 1. Tim.
quod Dei eſt? Soli Deo honor & glo 1.d.
ria: quippe à quo, et in quo et per quẽ rom. 11.
omne bonum eſt. Ad quid tibi glo- d
ria putride puluis? ad quid tibi glo- ps.33.
ria? Tu potius, ſi vis vitam, ſi cupis
dies videre bonos, inquire pacem, &
perſequere eam. Hæc tua pars: ſeda
turgidos cordis tui fluctus, mitiga
feruidos appetituum tuorum motus,
& inuenies tibi vitam bonam et feli
cem. Sed non poteris habere pacem,
niſi prius adſit bona voluntas. Non Eſa.48.
eſt pax impiis, dicit dñs: cor enim im- f
pij quaſi mare feruens. Quomodo Eſa.57.
d
enim habebit pacem, in cuius corde rom.2.c
contrariæ acies cogitationum, inui-
cem accuſantium et defendentiũ, et
deſideriorum in contraria diſsiden-
tium, inceſſanter dimicant cõtra ſe?
quibus miſerabiliter diſtractus ani-
mus, totus intra ſe diripitur, et dila-
niatur. Sed non in turbine dominus,
non in commotione dominus: non 3 reg. 9.
b
digna-

dignatur Deus huiuſmodi inquietas et pturbaras animas inhabitare: quo-
pſal.75. niam factus eſt in pace locus eius. Su per quem enim requieſcet ſpiritus do mini, niſi ſuper humilem & quietum
Eſa. 66. a et trementem ſermones eius? Anima quæ Chriſtum ſpiritualiter concipe re cupit, ſimilis eſſe debet Mariæ virgini, quæ ipſum carne concepit: quie ta, pacifica, deuota, ſolitaria, trãquilla ab angelicis ſpiritibus ſæpius viſita ta. Angeli enim animas ſanctas verbo Dei, ſua viſitatione fœcundant:
pſal. 28. propter quod in pſalmo, arietes nominãtur. Quæ vero commerciũ deſiderat angelorum, oportet vt quantũ valet, declinet & fugiat colloquia hominum. O partus deſiderabilis et dulcis, virgineo quàm ſimilis, partus ſine dolore & anxietate, omni gaudio et exultatione pleniſsimus. Nulla anima verè læta et iucunda eſt, niſi quæ Chriſto grauida, ipſam iucunditatem geſtat in ventre. Sed tamen varius eſt partus huiuſmodi animarũ, quædam enim animæ Chriſtum concipiunt, quem nunquam pariunt, hæ ſunt, quæ bonum deſiderium quod animo geſtant, præ ignauia et deſidia opere non complent, de quibus pro-
eſa. 37. a pheta. Venerunt filij vſque ad partũ;
Matth. 24. b & non erat virtus in parturiente. væ autem prægnantibus in illa die. Aliç autem Chriſtum abortiũtur: hæ ſunt quæ bonum deſiderium vtero animç conceptum, curarum et negotiorum pondere oppreſſç, informe et intempeſtiuum, abortientium more fœminarũ, in opus educũt, in quibus Chriſtus propter frequentes cordis anxietates, perfectè formari aceffigiari nõ
Gal. 4. c poteſt. De his apoſtolus ait Filioli mei, quos iterum parturio, donec for metur in vobis Chriſtus. Aliç autem malè pariunt, et partu ipſo periclitã-tur, et moriuntur, hç ſunt quç bona deſideria viriliter opere exequũtur, ſed tamen propter inanem gloriam, vel peruerſam intentionem, vel propter peccatum aliquod, quod opus ipſum bonum vel comitatur, vel continuo ſequitur, & fœtus boni operis perit, & anima pariens peccato moritur. Aliæ verò bene quidem pariunt, ſed ſteriles ſunt, neque habent lac ad fœtũ nutriendum. De quibus in canticis. Soror noſtra paruula eſt, et vbera non habet. Hç ſunt, quç opus be- Cãt. 8. c
ne inceptũ, ex nimia tepiditate, et deuotionis defectu proſequi nõ poſſunt, quæ licet fortiter inchoant, ſed in bono opere minimè perſeuerant, atque ita paulatim exiccato deuotionis fonte, et primo illo ſpiritus feruore conſumpto, Chriſtus in eorum corde veluri infans, lactis defectu moritur. Sunt etiam nonnullæ, quæ Chriſtũ nutrire, aut præ deſidia aut præ inopia nolũt, ſed cũ ipſũm ſtudioſè peperint, ad portas alienas nutriendum exponunt. Tales ſunt nonnulli prædicatores, qui Chriſtum quem verbo veritatis et doctrinç, feliciter pariũt, exemplo et vita nutrire deſpiciunt, ſed eum populo bonis operibus fouendum ac alendum relinquunt. Quæ autem vera Chriſti mater eſt, ipſum cum gaudio concipit, cum fortitudine parit, cum ſpiritu et deuotione nutrit, et ad perfectam ætatem cum perſeuerantia ducit, cui per charitatem et amorem ecſtaticum adhærens, fit ſponſa ex matre. Talis erat quæ dice- Cãt. 3. b
bat, tenui eum, neque dimittã, donec introducam eum in cubiculum genitricis meç, id eſt, ſupernç Hieruſalẽ, Gal. 4. d
quç eſt mater noſtra. Itáne ò ſponſa, tu eum introduces in gloriam? an potius ipſe te? Quantò modeſtius prius dixeras, introduxit me rex in cella-

ria ſua. Arroganter loqui viſa eſt, amor fecit.ſed vtrumque verum eſt, introducta introducam, & ego illũ, & ille me,ille me gratia ,ego ipſum merito:ille me fide, ego ipſum ope: ille me dono,ego ipſum obſequio: il le me inſpirationibus,ego ipſum la boribus:ille me aſsiduis beneficijs,& ego ipſum ardentiſsimis deſiderijs: quibus veluti brachijs tenaciter ipſũ ligabo,et fortiter tenebo,atque cum ipſo pariter in illud ſecretum cubicu lum genitricis meæ,in illud taber naculum admirabile,in illum thala mum ditiſsimũ et pulcherrimum,de licijs affluentiſsimum perpetuę feli citatis introibo. Deo gratias.

¶IN ROGATIONIBVS pro expeditione aduerſus turcas ſuſcepta.

¶THEMA.

¶Exurge domine, iudica cauſam tuam: memor eſto impro periorum tuorum,eorum quę ab inſipiente ſunt tota die. Pſalm. 73.

NAturalis infantium mos eſt, quoties ab aliquo aut læduntur, aut deter rentur, ſtatim fugere ad ſuas matres, & ſub earũ pallio ſe abſcõdere,ab eisq́ fauorẽ & præſidiũ implorare. Infantes ſumus & paruuli in hac vita, omnia pertur bant nos, omnia nos conſternant & deterrent, & ſæpius puerorum more
Pſal.13. formidamus timore, vbi non eſt ti mor: ſi qua ergo tribulatio, ſi qua preſ ſurã, ſi qua perturbatio aut pauor oc currit, ſtatim ad virginem ſacram o mnes refugimus: illa vnicũ præſidiũ noſtrum, vnicum refugium & ſola tium noſtrum, quia ad te virgo cla mamus, ad te ſuſpiramus exules filij Euæ, gementes & flentes, eia ergo ad uocata noſtra, illos tuos miſericor des oculos ad nos conuerte. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: omnes Eſa.49.e iſti congregati ſunt, venerunt tibi, omnes tuũ fauorem requirimus, oẽs tuum auxilium imploramus, tu es re fugium noſtrum à tribulatione quæ circũdedit nos, exultatio noſtra erue Pſal. 31. nos à circundantibus nos. Filij par uuli & timidi ad te confugimus, mõ ſtra te eſſe matrem, ſumat per te pre ces, qui pro nobis natus tulit eſſe tuus. O virgo ſi tu nos deſpicis, quis nos reſpiciet? ſi tu nos proijcis, qui nos defendet? ſi tu abijcis, ad quem ibimus? & ad quem nos recipiemus? ad quem confugiemus? Alijs concio nibus à te lucẽ poſtulare cõſueuimus, hac concione lucem & fauorem peti mus, offerentes gratum tibi munus. Aue Maria, &c.

Sæpe expugnauerunt me à iuuen- Pſal.128. tute mea, dicat nunc Iſrael, ſępe ex pugnauerunt me à iuuentute mea, et enim non potuerunt mihi. Ab initio naſcentis eccleſię non ei vnquam de fuerunt perſecutiones, neque deerunt vſque ad finem mũdi, ſed pręcipue quatuor, quæ deſignãtur per quatuor Dani.7.b.c illas beſtias, quas vidit Daniel: qua rum prima erat ſimilis leęnę, et ha bebat alas vt aquilę: ſecunda ſimilis vrſo ferociſsimo, & habebat tres or dines dẽtium, quibus comedebat car nes, & gentes plurimas: tertia ſimilis erat pardo, & habebat quatuor alas, & quatuor capita, & poteſtas data eſt ei: quarta, terribilior cæteris, nulli beſtiæ ex his quas nouimus coparabi lis,

lis,ſed monſtroſa beſtia, et habebat dentes ferreos, et omnia pedibus con culcabat: habebat et decem cornua. Aptè in hac viſione vniuerſus ſtatus eccleſię monſtratus eſt Danieli,ſicut & Ioanni in Apocalypſi. Quamuis aliqui hanc viſionem Danielis ad ſtatum ſynagogæ referát,& ad quatuor regna vel imperia eam perſequentia: & viſione Ioánis, ad ſtatum eccleſię: ita vt antiquus vates ſui temporis deſcribat perſecutiones,& euangelicus vates noſtri temporis deſcribat anxietates. Sed quoniã illa viſio à parte àd finem iudicij terminatur, videt ex hoc magis de noſtri temporis eccleſia loqui. Prima igitur fuit perſecutio tyrannorum, qui per leænã alatam deſignantur, leo enim & aquila reges ſunt animalium et auiũ, et hæc per reges facta eſt. Secunda fuit hæreticorum, qui per vrſum omnia cõmedentem deſignantur, vrſus enim ſolo ore lædebat, et hæretici ſolo ore occidunt et cõminuunt omnia falſa ſua doctrina. Tres ordines dentium ſignificant tria quæ ſunt in omni hæreſi, ſcilicet fraus, hypocriſis, et ornatus ſermonis vel diſſolutio. Tertia perſecutio maxima fuit paganorum, quę per Mahometũ facta eſt, et quotidie fit, hæc omni alia acerbior eſt. Habet quatuor capita, id eſt, quatuor regna principalia, ſcilicet Turcarũ, Soldani, et Africanorũ. Habet alas quatuor, quia citiſsimè volauit mira enim celeritate maiorem partẽ mundi infecit. Cùm enim largam hominibus voluptatum licentiam concedat, et quicquid erat in fide ad credẽdum, difficile et agendum aſperum tollat, homines ad talium promiſsionẽ ſecuti ſunt hãc peſtilentem ſectã. Totam igitur Africam occupauit, et ferè totã Aſiam, excepta parte Indię, et ipſa Europa. Hæc nr̃is tẽporibus occupari cœpta eſt, anno enim domini 1453, vltima Decẽbris, aut prima Ianuarij Conſtantinopolis ciuitas illa imperialis capta eſt, & tota deinde Græcia poſſeſſa, nunc quoque Rhodus, et poſteà Vngaria capta eſt. Quotidie velut mare terram eccleſiæ comedit, et arctat vehementer. Nunc quoque imminet Italiæ et Auſtriæ, niſi ei dominus reſiſtat breui omnia deuoratus. O quàm in anguſto nunc eccleſia poſita eſt, ò quantum eccleſiæ imminet periculum cũ exercitu valido. 400000. hominũ venit, et ſiquidem (quod abſit) exercitum noſtrum deuicerit, multo minorem illo, vſque ad Romam illi patet Via. Vnde eccleſia in tam arcto poſita, eleuans oculos in cœlum, ad ſpõſum et dominum ſuum, protectorẽ ſuum, quaſi conquerens et admirãs, quod ita tribulari et affligi permittat, pia queremonia clamat. Exurge dñe, exurge, q̃re obdormis, quis ſomnus eſt? quis ſopor? vſq. quo dormis, vſq. quo diſsimulabis? vſquequo ſiſ bis? quã diu fatigabor? quã diu vexabor. Exurge iudica cauſam tuam, tuã (inquã) tuam, pluſquam meã, quia tua ego ſum ſponſa, et famula. An nõ ſpõſi ignominia eſt iniuria quæ fit ſponſæ? An non pertinet ad dominum iniuria famulæ ſuæ? et domeſticorũ ſuorum. Tua eſt domine cauſa, tua eſt, defende eam, et ſi non mouẽt te labores mei, ſudores, preſſurę, afflictiones meæ, quia fortè indignatus es mihi propter peccata, ſaltem moueant te iniuriæ tuæ, et irriſiones tuæ: memor, eſto improperiorum tuorum, eorumque ab iſto inſipiente ſunt, nõ vna hora, ſed tota die, tota vita. Memor eſto (inquam) blaſphemiarũ tuarum, irriſionum, improperiorũ, ſacrile-

Marginal notes: apocal. Ioãnis. — ps. 12. & ps. 43.

ſacrilegiorum,inceſtuum: ecce enim ſacra profanantur,conculcantur altaria, templa fœdantur,reliquiæ ſanctorum comminuuntur, monaſteria ſubruuntur,violantur tibi dicatę virgines, ſacerdotes occiduntur,monachi laniantur: & tu dominedormis, & ſiles,ad te non pertinent iſta? non attinet ad te quod petimus. Quid dicam domine mi,quid dicam? Heu cõfundor quotidie & clamo, & non eſt qui eruat: in illa enim vexatione Cõſtantinopolis,quęta fecit iſte? vt ait Silui⁹ poſtea Papa Pius. Capta ciuitate Imperator iugulatus eſt, ſacerdotes & monachi non ſimplici morte, ſed diris ſupplicijs laniati, templũ illud Sophiæ ampliſsimũ nongentis ſacerdotibus decoratum,eſt profanatũ,populus virorum & mulierum à ſeptimo anno & ſupra occiſus & iugulatus,riuis ſanguinis defluentibus per plateas: tota deinde Græcia occupata & deſtructa, obſides dat filios primo genitos in tributa. Proh dolor, proh

pſal. 6. facinus ,proh miſeria , & tu domine vſquequo? Quid tantum peccare potuimus tibi,vt nos ſic obliuiſcereris? Nam etſi mali ſumus , veruntamen filij ſumus , non negantes ſaltem te ipſum,& Deũ confitemur & colimus, tuam fidem tenemus, tua ſacra veneramur, tuo ſignaculo ſignati ſumus.

pſal.73. Ne tradas domine beſtijs animas cõfitentes tibi: beſtijs(inquã)atrocibus, et crudelibus,laniantibus et deuorantibus omnia. Si offenſuses, ſi iratus es nobis,tu domine interfice,tu iugula,tu caſtiga nos manu tua. Flagella libenter ſuſcipiemus: ſcimus enim

Abach. 3.a quia cùm iratus fueris miſericordiæ recordaberis. Famem ergo,peſtilentiam,ægritudines varias, dolores libenter de manu tua ſuſcipiemus: ecce

pſal.37. in flagella parati ſumus , tantum domine beſtijs his ne tradas nos. Exurge ergo domine , libera nos propter nomen tuum: propter te, propter te fiat,non propter nos. Memento dolorum tuorum ,et paſsionis acerrimæ, memento ſanguinis quem effudiſti pro nobis: memento laborum et dolorum tuorum: memento etiam ſanguinis ſanctorum tuorum , qui effuſus eſt,et labenti eccleſiæ tuæ ſuccurre:ne obliuiſcaris vocis aduerſariorum tuorum inſultantium tibi. Superbia et faſtus et imperium eorum qui te oderunt aſcendit ſemper,quotidie augetur,in dies te ſilẽte proſperatur et creſcit. Sed nunquid obliuio apud Deum? nũquid dormitas Deus? aut diſsimulas adiuuare? O ſi ſciremus quanta eſt illi ſolicitudo pro nobis. Non poteſt obliuiſci eccleſiæ ſuę, quã de latere ſuo in cruce formauit: pro qua tam diram mortę ſuſtinuit. Vnde per prophetam ait. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Et per alium prophetam, quaſi reſpondẽs huic piæ querimoniæ eccleſiæ ſuæ,inquit. Et dixit Sion dereliquit me dñus, et dominus oblitus eſt mei. Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filij vteri ſui: et ſi illa oblita fuerit,ego tamen non obliuiſcar tui: ecce in manibus meis deſcripſi te,ſignatam te habeo in manibus et in latere meo,in illis vulneribus quæ pro te ſuſcepi, quomodo obliuiſcar tui? Tu oblita es mei diebus innumeris, tu dormis, tu diſsimulas,quid me dormire conquereris? non ego dormio,ſed tu. Surgamus ergo fratres à ſomno, et properemus ad dominum,clamemus ad eũ, et ipſe liberabit nos de manibus inimicorum noſtrorum, Noſtrum eſt clamare,ſuum eſt liberare. Agamus quod noſtrũ eſt,et ipſe aget quod ſuũ eſt.

Marginalia (right): pſal.78. (at "ge ergo domine"); pſal.78 (at "lorum tuorum"); pſal.73. (at "perbia et faſtus"); pſ.120. (at "apud Deum"); Zacha. 2.c (at "Vnde per prophetam"); iſa.49.d (at "ſuæ,inquit")

eſt. In illo omnium noſtrum ſpem et
pſal.19. fiduciam collocemus, nõ in equis &
curribus, nõ in exercitu & armis, nõ
in virorum multitudine & robore.
pſal.90. Qui enim ſperat in adiutorio altiſsi-
pſal.16. mi, in eius protectione commorabi
tur: ipſe enim ſaluat ſperãtes in ſe: &
præſumentes de propria virtute, &
gloriantes humiliat. Attendite fra-
tres chariſsimi, & penſiculatius rumi
nate quod dico: ſi bellum hoc huma-
nis viribus & induſtria gerẽdum eſ-
ſet, rationabiliter timeremus & trepi
daremus: quis enim illi beſtiæ fero-
ciſsimæ, tantorum militum & ar-
morum multitudine frementi poſſet
occurrere? Potentiſsimus eſt & auda-
ciſsimus, & ſuper oẽs homines crude
liſsimus, & dominandi libidine in-
ebriatus. Non inficior occidentale
imperium ſemper oriẽtali præualuiſ-
ſe, quoties ad arma ventum eſt. Sic
Iulius Cæſar Põpeium, ſic Auguſtus
Cæſar Marcum Antonium, ſic Con-
ſtantinus Maxẽtium ſuperauit, & ab
Europa noſtra ſemper victus euaſit.
Sed heu, non conſonant reges: non
vnus à tota Europa congregat exer-
citus: ſolus Imperator relictus eſt, vt
eccleſiæ partes tueatur: proh dolor,
quod tempus reminiſcendarum inju
riarum. Quamuis autem Imperato-
ris potentia multa ſit, tamen ad illã
beſtiã truculentã, armis et militibus
impar eſt, & valde impar. Sed non
hoc humana induſtria et robore agẽ-
rom.8.f. dum eſt: quid timemus? Si Deus pro
nobis, quis contra nos? Libera me do-
job.17.a. mine, & pone me iuxta te, & cuiuſuis
Sap.11.d. manus pugnet contra me. Quid eſt
totus orbis ad Deum? Quaſi momen
tum (inquit) ſtateræ, & gutta roris an
telucani, ſic eſt omnis orbis ante te.
Omnes enim gentes non quaſi formi
cæ, aut quaſi muſcæ, ſed quaſi nõ ſint
ſic ſunt coram eo. Cur ergo armati
diuino præſidio, timebimus gentes
illas ſine Deo venientes contra nos?
Quare non quaſi vmbra reputabi-
mus eos? An rurſus experimentum
quæritis protegentis ſuos virtutis
Dei? Tanto (inquit) tempore vobiſ- ioã.14.a
cum ſum, & non cognouiſtis me? In-
terroga (inquit) patres tuos, & annun Deuter.
ciabunt tibi: maiores tuos, et dicent 32.a.
tibi. Audi vnum ex patribus, expertũ
in bellis regum, narrantem prophe-
tam, & quę audierat ipſe à patribus,
& quæ experimẽto multo didicerat. pſal.43.a
Deus (inquit) auribus noſtris audiui-
mus, patres noſtri annunciauerũt no-
bis, &c. Quod ſi adhuc ſigillatim o-
pera Dei requiris, dies non ſufficeret
ad narrandũ ea. Ecce inuito toto or-
be, in eius medio, populum debilem
et modicũ, regnis eradicatis plãtauit:
et per mille annos inuitis omnib⁹ illũ
defendit. Quanta operatus eſt in plãta Ioſue.6
tione illius: quando non armis, ſed tu b. & He
bis Hierico cadit: et veſpis populos bræ.11.f
diſperdidit. Recole poſtea, quoniam Iud.7.e
tempore Gedeonis, cum trecentis ar-
matis profligauit multitudinem co-
pioſam, nõ armis, ſed laternis et buc
cinis. Recordare quomodo ſolus Sã- Iud.15.c
ſon virtute Dei, cum mãdibula aſini,
inimicos proſternit et fugat. Quid 1. Regũ.
iucundius? Paſtorem Dauid ex fœti- 17.b. &
bus et grege patris aſſumit, et ſupe- infra.
rat Philiſtæos. Iacet vna mulier Iu-
dith cum Dei præſidio, Olofernem Iud.13.a
potentiſsimum occidit, et exercitum
diſſoluit. Quid dicam de Eliſeo, cui 4.reg.6.
currus cœleſtes in auxilium miſsi d.e
ſunt? Neque quidem opus fuit iuua-
ri, nam cæcitate perculſi milites ad
ciuitatẽ Samariæ introducti ſunt ſpõ
te, ſine viribus et armis. Ad liberan- 2. paral.
dum etiam Ezechiam ab exercitu Se 32.a
nacherib, vnus angelus miſſus, nocte
vna

vna centum octoginta quinque millia occidit. Sed qd moror in ſingulis enarrandis? legite ſcripturas, et innumera exempla ſimilia reperietis: vnũ vellem latius narrare, valde mirum
3.re.14.a et memoria digniſsimũ de Ionata et armigero eius, qui ſoli exercitũ inuadũt: ſed lege hiſtoriã. O virum ſtrenuum, ò virum fidelem, qui optimè nouerat ſperare in Deo: ò ſi vel nunc vn⁹ Ionatas eſſet in exercitu nr̃o. Dices hęc omnia facta ſunt olim, iã hu
pſal. 43. iuſmodi ſigna nõ videmus. Sed audi ꝓphetã iſtã obiectionẽ excludentẽ: Tu es ipſe rex meus, et Deus meus, qui mãdas ſalutes Iacob. Idem ipſe es qui tunc eras: nunquid abbreuiata eſt ma
Eſa.59.a nus tua, vt nõ poſsis modò ſaluare ſicut tunc? aut nunquid poſtquã veniſti, et mortuus es, et ſanguinẽ pro tuo populo fudiſti, rigidior fact⁹ es, vt nõ lis populo ſic redẽpto ſubuenire? Nũ quid poſtquã pro nobis mortuus es, oblitus es miſereri? Imò magis ex
heb.5.c his quę paſſus es, miſericordiã didiciſti. Fateor, in populo Chriſtiano tam aſsiduas et potentes victorias nõ vidimus: cuius cauſa, vt opinor, hæc eſt: nõ quia aut minus potens, aut minus beneuolus ſit Deus in populum Chriſtianũ quã Hebręũ, cũm pro iſto, vt perfectior et charior, ille ſubrogatus ſit ſed, quia nõ ita indiguit. Nã ſynagogã armis plátauit Deus, eccleſiam verò non armis, ſed miraculis. Vnde in principio fundationis eccleſię, nõ illa portenta victoriarum facta ſunt, ne vt videretur fides in mundum introducta: poſtmodum verò populus Chriſtianus ita adauctus eſt, vt ſemper multitudine et robore inimicos ſuperauerit vſq; nunc: vnde nõ opus fuit miraculo, vbi robur ſufficiebat exercitus. Nec tamen omnino quando opus fuit, in periculo populo ſuo defuit Deus. Nam vt extera omittamus, in noſtra Hiſpania in principio, quando reſtitui cœpit à Sarracenis, ſæpius apoſtolus Iacobus Hiſpanię patronus, viſus eſt in exercitu impios Sarracenos exterminans. Et etiam in illo bello Nauarũ Toloſę, quid mirabilius? quid prodigioſius contingere potuit, quàm vt tãta multitudo occideretur, ſine exercitus læſione? et crux per medios hoſtes illęſa tranſiret? Hucuſque ergo eccleſia talibus miraculis nõ indiguit, et quãdo indiguit, habuit: at nunc quia potentiores nobis facti ſunt hoſtes, domine mi muta ſigna, innoua mira
bilia, quoniã fortitudo noſtra et refugium es tu. Non eſt ergo fratres, cur pſal.70.
Turcarum ferocitatẽ timeamus nos, quibus Deus præſidio eſt, qui illis eſt contrarius. Alium Turcam ego magis timeo, qui intra nos latet, peccatum ſcilicet, ingratitudinem, auerſionem: ita dico fratres, hunc Turcam timete. Si enim te infenſum non habemus bone Deus, quis nocere nobis poterit? Tuam indignationẽ domi
ne, non Turcam ego timeo. Pſalm. ſi pſal. 80.
populus meus audiſſet me Iſrael, ſi in vijs meis ambulaſſet, pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem, et ſuper tribulantes eos miſiſſem manũ meam. Quid mirum ſi hoc agnoſcat Chriſtianus, cũ etiam hoc olim agnouerit Achior gentilis? Vnde ait ad
Olofernem. Nunc ergo mi dñe, per Iud.5.d
quire ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum, aſcendamus ad illos, quoniam tradẽs tradet illos Deus eorum tibi, & ſubiugati erunt ſub iugo potentię tuæ, ſi verò non eſt offenſio populi huius corã Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis: quoniã Deus eorum defendet illos, et erimus in opprobriũ vniuerſæ terrę. Simile

etiam

Floba

etiã ꝓpheta ille iniquus Balaã dixit
Nu.2. a Balach regi ſuadenti vt malediceret populo,cui dedit conſilium peſsimũ ſed vtile ad victoriam, vt peccare faceret Iſraelem , obiectis mulieribus, quia alias nõ poſſet populum dñi ſuperare: quod et fecit.O peſsimum ſua ſorem,ſed prophetã verum:ita enim erat vt dixit: ſine peccato populus Dei toti mundo inuincibilis eſt,etiã ſi modicus numero ſit. Sed quamuis hæc omnia vera ſint, & certiſsima, tamen non eſt nobis propterea dormiendum: Deus ſupplicandus eſt, nõ tentandus: vult enim ipſe vt et nos ſperãtes in eius auxilio,faciamus quod noſtrum eſt,non tamen in noſtra virtute,ſed in illius auxilio ſperantes. Diligentiſsimè ergo quę neceſſaria ſunt ad bellum pręparentur, & nos omnes ad fidem & vitam defendendam læti accingamur: eamus ouantes contra blaſphemum illum, eccleſiæ Dei minitantem, & irritantem, nam proculdubio ſuperabimus ſpurciſsimum illum paganum, & profligabimus à finibus noſtris: imò & ſi Deo placuerit, imperium perditum recuperabimus. Quia enim noſtimi dè agimus,habentes Deum adiutorẽ, & non iſtos paganos bello eradicamus,ideo permittit Deus propter noſtram ignauiam & deſidiam,vt econtrario ipſe prouocet nos,& cogat ad conflictum,ſed in malum ſuum. Tria admonitos vos eſſe volo,ſi vultis victoriam obtinere:primum,vt in ſolo Deo tota vr̃a ſpes et fiducia ſit.Cauete
Hiere. 17.a ne in homin ẽ ponatis fiduciam, quoniam maledictus homo qui confidit
pſal.117 in homine. Bonum eſt ſperare in domino , quàm ſperare in principibus.
ps.124. Et iterum. Qui confidit in domino, ſicut mons Sion non commouebitur in ęternum.Secundum eſt, vt vitam noſtram corrigamus, & Deo appropinquemus: peccata publica per magiſtratus rigidius corrigantur,& vindicentur,aleatores,blaſphemos,vſurarios,adulteros,& cõcubinarios tollant: confiteamur etiam peccata occulta,& mundemus conſcientias noſtras,Vnde conſulerem,vt modò Papa & Imperator Deo cæli vouerent, poſt victoriam de inimicis facere cõcilium, et reformare eccleſiam Dei: meo iudicio eſſet nunc hoc vtile et opportunum,vt ſponte reformemus nos,ne Turcam habeamus violentũ reformatorem. In reformationem enim eccleſiæ fortè à Deo mittitur, vt erudiat Deus per illum eccleſiam; ſicut olim per Hiebuſeum Iſraelem. Iud.1.d & 3 a
Tertiũm vt cum deuotione, fiducia, et lachrymis vehementer clamemus ad dominũ,et ipſum in noſtrum adiutoriũ inuocemus. Licet enim ille volens paratus ſit ſubuenire, attamen ſupplicari vult à nobis, vt fiat quod ſcriptum eſt. Clamabis ad me, et eruã te,et honorificabis me, Vnde vt oſtẽ pſal. 49
deret propheta regius,quantum prosit iſte clamor ad liberationẽ, in vno pſal. quater repetit. Et clamauerunt ps.106.
ad dominum, et exaudiuit eos, et ex omnibus neceſsitatibus eorum liberauit eos: vt cognoſcas quia nec difficilis eſt ad audiendum, neque impotens ad ſaluandum. Vnde et alibi. clamauit ad me, et ego exaudiam eũ, pſal.90.
cum ipſo ſum in tribulatione, eripiã eum,neque ſolum eripiam,ſed glorificabo eum.Oẽs ergo et publicè et ſecretè in cubiculis cordis clamemus, omnes quęramus dominũ, iuuemus fratres noſtros non ſolum armis et pecunia, ſed orationibus et precibus, ſic enim plures ſumus in exercitu, quàm cum rege Turcarum. Fortiores et penetrabiliores ſunt ſagittæ ora-

orationum, quam arcuum: potentiora ſunt tela linguarum, quã manuũ; hinc eminus poſsimus cũ Turcis prę liari & cõfligere, ſi volumus. An non recolitis ducem illum populi Iudaici, Moyſem dico, quãta fecit in Amalechitis ſtragẽ, nõ à ꝓpe, pręliando,
Exo. 17 c ſed eminus ex mõte orando? O mirabilẽ ducẽ, exercitũ mittit ad pręliũ, & ipſe è regione confugit ad montem. Quid hoc Moyſes? quis modus iſte ducendi? Ita te exhibes Ducem? ita hortaris exercitum? ita quæ ſunt neceſſaria prouides? Cum Amalech tibi bellum eſt, et tu ab eo recedis? Tempus nunc præliandi, nõ orandi:
eccleſi. 3.a Omnia tempus habent. O verè virũ ſecundũ cor Dei, non cum Amalech ſed cum Deo negotium agendũ erat: quia quicquid Deus voluerit, fiet de prælio. Ad rem ſummã pergit Dux, alia populo committit. O Amalech quid tibi cum populo. Ex monte tibi damnum infertur, ex monte maior tibi conflictus. Moyſen ab oratione conturbato, ipſum inuadito, & vi
Exod. 17.c cito. Mira res, in manibus non prę liantis pondus victoriæ, & propterea manus eius graues erant, vtpote in quibus erat totum belli pondus, ſed ſuſtentabant eas Aaron et Hur. Nos itaque fratres hunc Ducem imitantes, eminus cum Turca orationibus cõfligamus. Propter hoc enim exemplum iſtud ſcriptum eſt, vt noſcat omnis poſteritas, quanta eſt orationis virtus: quantum erga Deum pondus in iuſtorum clamore. Quid ſcimus, ſi in tanta populi multitudine, erit alius Moyſes, quem exaudiat pro ſua eccleſia dominus, et eius precibus et meritis eliminet eos, aut certè diſperdat? Quod ſi in terra fortè non eſt, in cælo tamen multos habemus Moyſes, populi Dei zelatores, et Deo proximiores. Inuocemus apoſtolos, inuocemus martyres, inuocemus Doctores et ſanctos omnes. Quanto enim zelo eccleſiã Dei et fidem zelãt, teſtis eſt ſanguis quem fuderunt: teſtis eſt mors acerbiſsima, quam pro fide et eccleſia paſsi ſunt: teſtis labores et ſudores continui: teſtis omnis eorum vita & exitus. Pro illa plantãda tot dolores ſuſtinentes mortui ſunt, et nunc in ea tuenda trepidi erunt, aut contemptores? Abſit, abſit. Leuemus ergo, etſi non continuè, aſsiduè tamen manus noſtras cũ Moyſe in cælum, quoaduſq; obtineamus victoriam: nec deflectamus eas, donec vincamus et ſuperemus aduerſarios noſtros. Quod ſi graues fiunt ex tædio, ſuſtineant eas Aaron et Hur, id eſt, timor et amor: timor noſtri, amor proximorum. Moueat (inquam) nos, et detineat in oratione zelus fratrum noſtrorum, qui in tanto periculo ſunt, ne tradantur genti crudeli, et dilanientur, vt ſolet agnus à Leone dilaniari. Moueat et labor, et diſcrimen Imperatoris, et regis noſtri clemẽtiſsimi, qui perſonã ſuam vt optimus princeps, pro fide et populo Dei exponit. Quod ſi minus feruentes ſumus caritate, ſaltem detineat ſurſum manus Aaron, id eſt, timor noſtri periculi. Scitote enim quia ſi modo vicerit Turca, ſtatim nos in eodem periculo erimus, nam ab Italia ad nos facilis eſt ingreſſus, maximè quũ propinquiores habeamus Africanos hoſtes, et eiuſdem factionis et ſectæ cũ Turcis.

¶ Deſſee aliquid videtur.

Concio

CONCIO DE FOEDERE Burgis icto, inter Romanũ Pontificem, Imperatorem, & Venetorum rempublicam.

THEMA.

¶Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Pſal. 132.

NOn omne bonũ eſt iucundum, neq; omne iucundum eſt bonum: ſed aliquid eſt bonũ, quod non eſt iucundum: & aliquid eſt iucũdum, quod non eſt bonum: & aliquid eſt iucundum & bonum: & aliquid neque eſt bonum, neque iucundum. Pœnitẽtia, crux, aſperitas, bona eſt, quia ducit ad vitam, ſed non eſt iucunda, ſed laborioſa & grauis. Gau-
Matth. 7.b. dium ſeculi, ſolatiũ, voluptas, iucun
da ſunt, ſed non bona; quia ducũnt ad mortem. Peccatum neq; bonum neque iucundum, ſed malum, & mo-
Sap. 5. b leſtum. Teſtes ſunt qui dicebant: laſſati ſumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles. O magna cæcitas filiorum Adam, qui malũt ſeruire peccato cum labore, quã Deo
pſ. 30 cum iucunditate. Pſal. odiſti omnes obſeruantes vanitates ſuperuacuè. An non ſuperuacuè? qui potuit deo ſeruire, & regnare, & maluit peccato ſeruire cum labore, & ardere? Omne peccatũ amarũ eſt & moleſtũ, ſicut ait Hie. Scito & vide, quia malũ & amarũ eſt reliquiſſe te dominũ Deum tuũ, nõ eſſe timorẽ eius apud te. Bonum autem & iucundũ eſt ſola caritas, hoc priuilegiũ quippe ſoli caritati reſeruatum eſt, vt cùm ſit non ſolum bonum, ſed maximũ omnium bonorum, ſit quoq; iucundiſsimũ: omnis quippe alia virt⁹ pœnam habet annexam. Noſtra humilitas, patientia, abſtinentia, caſtitas, paupertas, fortitudo, &c. laborẽ habent: neque enim ſine labore homo ſubmittitur, patitur iniurias, abſtinet à cibis, & à voluptatibus carnis, caret bonis temporalibus, & reſiſtit timoribus. In amore autẽ quænã difficultas, quis labor eſt amare? Augu. Poteſt mihi aliquis dicere, non poſſum ieiunare, non poſſum vigilare, non poſſum orare: nunquid dicere poteſt, non poſſum amare? non ſolùm nulla eſt difficultas in amando, imò magna & grandis iucunditas. Nam vita ſine amore nõ eſt vita, & homo qui non amat, aut beſtia eſt, aut truncus. Aduertite fratres, & cõſiderate quam leue tributum dominus à nobis exigat: pro tantis beneficijs nihil aliud petit, niſi amorem. O quàm meritò, quàm iuſte damnabitur, qui maluit ardere, quàm amare. O peccator, talis tibi viſus eſt Deus, tam oneroſus amor Dei tui, vt malis ſempiternis incendijs deputari, quã amare? O pertinacia, ò duritia, ò nequitia cordis noſtri. Quid dicere poterimus in iudicio, niſi iu-
ſtus es domine, & rectum iudicium pſ. 118
tuum. Hoc enim pro certo eſt, quòd nullus habens in morte caritatem damnabitur: et ſi hanc habuerit ve-
ſtem nuptialem, non mittetur in te- Matth.
nebras exteriores. Ecce igitur bonũ 22.b.
iucundũ, de quo loquitur thema. Ecce quã bonũ & quã iucundũ. &c. In toto ſacro euãgelio nõ inuenio quid nobis Chriſt⁹ dñs noſter amplius cõmẽdauerit, quã caritatẽ: hãc cõmendauit non ſolũ opere (quia cũ eſſet

Phi.2.a filius Dei ſemetipſum exinaniuit
pro ſalute noſtra) ſed etiam ver-
bo, in illo dulciſsimo ſermone poſt
cœnam; cùm iret ad paſsionem,
vltimò hanc ſæpius, iterum, iterúq;
cõmendans, atq; præcipiens, vt fir-
mius imprimeretur cordibus ſuorũ
diſcipulorum: verba enim quę rece
dentes dicimus, amplius cõmenda-
Ioã.15 b mus. Vnde ait. Hoc eſt præceptum
c meum, vt diligatis inuicẽ. Et iterum,
hoc mãdo vobis vt diligatis inuicẽ.
Ioã.13 d Et iterum. In hoc agnoſcent omnes
quòd mei diſcipuli eritis, ſi caritatẽ
habueritis adinuicẽ. Nõ in miracu-
lis, non in ſapientia ſcripturarũ, ſed
in ſola dilectione, diſcipul° Chriſti
& bonus Chriſtianus agnoſcitur.
Neq; contentus cõmendare & præ-
cipere hoc apoſtolis, ſed leuatis o-
culis in cælum orauit ad patrem, di-
Ioã.17b cens. Pater ſancte, ſerua eos in no-
mine tuo, quos dediſti mihi, vt ſint
vnum ſicut et nos. Et hoc iterũ, atq;
iterum poſtulat à patre pro diſcipu-
lis ſuis, et illis qui credituri ſunt in
eum. Poſt reſurrectionẽ quoq;, iterũ
Ioã.14. d atque iterum ait. Pacẽ meam do vo
bis, pacẽ meam relinquo vobis. Dici
te fratres, quibus verbis potuit am-
plius caritas nobis à Chriſto dño
cõmendari? Sed et apoſtolus Paulus
ſæpiſsimè hoc ipſũ in ſuis epiſtolis
Eph.5.a cõmendat, dicẽs. Imitatores dei eſto
te, ſicut filij cariſsimi, & ambulate
in dilectione ſicut Chriſtus dilexit
Ro.12.c nos. Iterum, caritatem fraternita-
tis inuicem diligentes. Et iterum,
Eph.4a ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus
in vinculo pacis. Et iterum, habete
2.co.13. pacem, & Deus pacis erit vobiſ-
d cum. Et in omni epiſtola, gratia
Ro.1.a vobis, & pax, &c. Quid loquor?
Hora non ſufficeret, ſi omnia vo-
bis Apoſtoli adducerem teſtimo-
nia de pace, & caritate: Tres ra-
tiones potiſsimas tangit Apoſto-
lus, propter quas debemus dilige-
re ad inuicem: prima, quia ſumus Ro.12.b
vnius corporis membra, quia ſu- &.1.co.
mus vnius patris filij, quia ad v- 12.d.
nam menſam ſedemus, & vnum Ro.4.c.
panem mãducamus: membra quip 1.co.10c
pe eiuſdem corporis mutuò com-
patiuntur & fouent. Cùm patitur
vnum membrum, compatiuntur
& alia membra: & cùm gaudet v-
num membrum, congaudent o-
mnia membra. Corona in capite po
nitur, ſed omnia membra venu-
ſtat. Item membra adinuicem ſer-
uiunt: nam oculus non videt pro
ſe ſolo, ſed omni corpori: & auris
non ſibi ſoli audit, ſed toti cor-
pori: & manus non ſoli ſibi pal-
pat, nec pes ſibi ſoli ambulat, ſed
toti corpori. Ita & nos ſtudeamus
gaudere cum gaudentibus, flere rom.13c
cum flentibus, & omnibus ſeruire,
omnibus prodeſſe. Secunda cauſa,
quia ſumus vnius patris filij: ſic ipſe
ait. Vnus dominus, vna fides, vnum eph.4.a
baptiſma, vnus Deus & pater o-
mnium. Si ergo fratres ſumus, cur
non inuicem diligimus? Tertia,
quia vnum panem comedimus, ad
vnum ſacramentum altaris acce-
dimus. Vnde ait. Multi vnum cor 1.co.10 c
pus ſumus, qui de vno pane & vno
calice participamus. Ideo enim ſa
cramentum hoc conuiuium dici-
tur, quia ſacramentum eſt vni-
tatis & pacis, in concordia eden-
tium inſtitutum. Vnde ſicut ait
Auguſtinus, propterea dominus
noſter Ieſus Chriſtus corpus & ſan
guinem ſuum in eis rebus conſe-
crauit, quæ ad vnum aliquid redi-
guntur (ex multis nanque granis
panis vnus efficitur, & ex multis ra
cemis

cemis vinum confluit) vt ſcilicet meminerimus aſſumentes vnitatis & pacis,&c. Vides certè quàm multa ſunt quæ nos ad hanc inuitant caritatis fraternitatem. Quis cõtemnat dominum commendantem, præcipientem,&pro ea orantem? Apoſtolum commendantem,rationem ſuadentem? Sed ſi hæc omnia nõ te mouent, moueat te ſaltem ipſa quã diximus iucunditas caritatis. Quis enim nõ vult iucundè viuere, & cum lætitia vitam agere? hoc ſine fraternitate habere non poteris. Quid nãque iucundius, quàm concordia? quid moleſtius, quàm diſcordia? Experimentum facite in matrimonio: ſi vxor,& maritus,& filij, & domeſtici in pace ſunt, quid eſt domus illa niſi paradiſus? ſi autem è contra diſcordia eſt inter eos, quid eſt aliud niſi infernus? Vnde Apoſtol⁹ pro bono iſto cõcordiæ, ſuadet viris vt diligãt vxores ſuas, alioquin quid opus eſſet hoc ſuadere, cũ ſæpius ſic excedant in amando, vt pro eis Deũ deſerant? & freno potius quã calcaribus egeant? Et Auguſt. in tãtum exaltat cõiugatorũ cõcordiã, vt ſuadeat vxoribus, omnia damna, moleſtias, & venditionẽ dotis ſuſtinere, ne rũpatur concordia. Facite & periculũ in bellis,& videte quot mala, quot infortunia ſunt in eis: quot mortes, rapinæ, adulteria, tormẽta, amaritudines, miſeriæ fiunt in prælijs: quot terrores, timores, dolores, anguſtiæ, afflictiones, iniuſtitiæ intolerabiles, cùm vna ciuitas ab inimicis ſuccẽditur, & hoſtib⁹ traditur diripienda, diripitur & deuaſtatur. E cõtrario in pace omniũ rerum abũdãtia eſt: abũdat iuſtitia, religio, virtus, ſapiẽtia, officia, ingenia: ab dat panis, vinum, fructus, & omnia tẽpo

Eph.5.e

ralia: ſicut propheta ait, fiat pax in virtute tua & abundãtia in turribus tuis. Deniq; ſicut ait Hieron. ex Saluſtio citans, concordia paruæ res creſcunt, & diſcordia maximæ dilabuntur. In particularibus quoque diſcordijs, quantum pondus moleſtiæ eſt? Qui enim habent inimicitias non dormiunt, non quieſcunt, quotidie pauidi, ſuſpicioſi, anxij, inquieti: ſi oſtium ſonat, ſi canis latrat, ſi ſtrepitus fit, ſuſpicantur inimicum, timent mortem. Quot curæ, quot ſolicitudines, quot timores, quibus anxietatibus miſeri diſtẽduntur? quibus doloribus vexantur? O vitam miſeram & laborioſam, nõne rectè vobis videbitur & meritò illa omnia pati, qui placitam cõcordiã recuſabit? Vnde Iob, ſtultũ interficit iracundia. Verè ſtultiſſimus, qui hæc omnia in odio & inimicitia poti⁹ pati elegit, quã in pace & ſecuritate, iucũdè & lætãter viuere. Deniq; quã bona ſit pax iſta & concordia, vel ex hoc maximè apparet, quòd hæc Deum de cælis in terram traxit. Ad quid enim venit fili⁹ dei in mũdũ, niſi vt diſſolueret opera diaboli? id eſt, vt omnia quæ diabolus per peccatũ primorum parentum diſſociauerat, reduceret in concordiã? & ſicut Apoſtolus ait, pacificaret ſiue quę in terris, ſiue quę in cælis ſunt? Vt Deũ & hominem, angelũ & hominẽ, hominẽ, carnẽ, & ſpiritũ peccato diuiſos, cõcordaret. Sicut idẽ apoſtolus ait, ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, & interficiens inimicitias in ſemetipſo. Optim⁹ mediator, qui vt cõciliaret inimicos, de proprio ſoluit iniuriã, & ſatiſfecit offenſo, nõ auro, nõ argẽto, ſed tormẽto, ſanguine, crùce, morte. O immenſum põdus amoris,

Pſ.121.
Iob.5.a
1.Io.3.b
Col.1.c
Ephe.2.d

ò ineffabilem caritatem. Ac ſi ad patrem diceret. Quid pater piiſsime aduerſus homines meditaris? quid indignaris? Ecce ego homo ſum, homines perire fratres meos pati non poſſum, in me excute vindictam, in me expende omnẽ furorem tuũ, vindica in me & quieſcẽ: ego feci, ego Eſa.46.b luam, ego curabo & ſanabo. Hũc fratres imitemur, hunc ſequamur, ſi cũ illo in æternum regnare cupimus. Sed non omnis cõcordia bona eſt & Gẽ.37d iucunda: conuenerũt fratres Ioſeph vt occiderent fratrẽ ſuum, aut venderent: conuenerunt principes Pſal.2. ſacerdotũ in vnum aduerſus dñm, & aduerſus Chriſtũ eius: cõueniũt latrones vt faciant furta: cõueniũt hæretici vt perdant eccleſiam: non eſt bona pax iſta fratres, non eſt iucũda ſed deteſtanda & abominabilis. Ita Ioã.14d dñs ait, pacẽ meã do vobis: non quo modo mundus dat, ego do vobis: innuẽs quòd erat alia pax mũdi, quã ipſe nõ dat, ſed reprobat, odit eam. Eſa.38.d De hac pace propheta. Ecce in pace amaritudo mea amariſsima. In pace nanque hæreticorum, tyrannorũ amaritudo eccleſiæ amariſsima eſt. Illa ergo amabilis & iucunda cõcordia eſt, quę à Dei amore & caritate procedit, non quæ ab iniquitate vel cupiditate eſt, ſicut Hiero. ait. Vera neceſsitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non vtilitas rei familiaris, non præſentia tantum corporis, non ſubdola & palpans adulatio, ſed Dei timor & ſacrarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Vnde apertè propheta cùm dixiſſet in themate: ecce quàm bonum & quàm iucundum, &c. ſtatim ſubiungit, ſicut vnguentum in capite, &c. Quaſi dicat, fraternitas optima eſt, & iucunda, illa tamen quæ ab vnguento caritatis procedit. Hoc eſt vnguentum de quo in canticis, in odorem vnguentorum tuorum currimus. Cãt.1.a. Et de quo in pſalm. ſicut adipe & pinguedine replebitur anima mea. ps.62. Et de quo Ioannes, vnctio docebit vos de omnibus. 1.Io.2.d Et de quo Eſaias, computreſcet iugum à facie olei. eſa.10.f Hęc vnctio quatuor ſitus habet, primum in capite, ſecundum in barba, tertium in veſte, quartum in ora veſtimenti: & ita quatuor facit maximas & ſingulares conformitates, ſiue concordias. Huius ergo vnctionis abundantia maxima in capite eſt, caput Chriſti Deus, id eſt inter diuinas perſonas: diligunt 1.co.11.a enim ſe mutuò ex caritate, & inter eas infinita eſt dilectio. Nulla caritas huic comparari poteſt, ſicut, etiam nulla conformitas. Qualem putas eſſe concordiam in illa ſuper benedicta Trinitate: vbi tres, vnus Deus, vna ſubſtantia, vna bonitas, vna voluntas, vnus amor ſunt. Neque enim ibi concordia amorum eſt, ſed vnus amor: non concordia voluntatum, ſed vna voluntas in omnibus, imò omnes vna voluntas. Non poteſt imaginari maior concordia in mundo: nam ſicut vnio infinita, ita & concordia infinita eſt. Vnde & Bernardus, lex eſt ergo, & lex dñi caritas, quæ Trinitatem in vnitatem quodammodo cohibet & colligat in vinculo pacis: nam vbi infinitus eſt amor, neceſſe eſt quoque infinitam eſſe concordiam, eph.4.a infinita autem concordia identitas eſt: nã infinitus ille amor quo pater diligit filiũ non ſatiaretur omnino, niſi cũ ipſo quem diligit vnum eſſet. Hæc eſt enim amoris proprietas ſecundũ Dionyſium, trãsformare diligenter in dilectũ: vbi ergo infinitus

infinitus amor, infinita eſt transformatio, infinita transformatio identitas eſt: hoc igitur quod amor in omnibus deſiderat fieri vnum cũ dilecto illum qui diligit, in diuinis ſolũmodo obtinuit: ibi ſolum inuenit quod in omnibꝰ perficere cupit. Sed nũquid in ſolo capite ſeruabitur vnguentũ iſtud, & balſamũ odoriferũ, & pretioſiſsimum? Nõ, ſed à capite vtiq; deſcẽdet: & primò in primum & altiſsimũ faſtigium totius creaturæ, ſcilicet in barbã, barbam autem nõ cuiuslibet, ſed Aaron ſũmi illius
Eze.20. b Põtificis, qui ſe obtulit Deo hoſtiã pro mundo in odorem ſuauitatis, id eſt in humanitatẽ Chriſti. Poſt illã enim ineffabilẽ caritatẽ, qua tres perſonæ diuinæ ſe mutuò diligunt, ſecunda hæc eſt, qua humanitas hæc ſacratiſsima à Deo diligitur: ipſum
Eph.1.d enim hominem Chriſtũ ſicut ſuper omnem poteſtatem & principatum conſtituit & exaltauit; ita & ſuper omnes diligit. Nullus angelus, nullꝰ archangelus, nullus cherubim, aut ſeraphim ita dilectus eſt. Vnde ait;
Matth. 3.d. hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Vnde in canticis,
Cãt.5.c. meritò repetito vocabulo, dilectus ex dilecto nuncupatur, id eſt primũ dilectum, & prima ratio diligendi,
ephe.1.b quoniam in ipſo electi & gratificati ſumus omnes ante mundi conſtitutionem, ſicut ait Apoſtolus. Et ſicut hęc ſecunda caritas eſt, ita etiam ſecunda cõcordia: nam in prima ſunt tres amantes, & vnus amor, hic autẽ ecõtrario ſunt duo amores, & vnus amans: in prima tres volẽtes & vna voluntas, in ſecunda duæ voluntates & vnus volens: in prima eſt concordia amantium in amore, in ſecũda concordia amorum in volente. Sed neque hic ſtetit vnctio ſalutaris, ſed adhuc amplius deſcendit à barba in veſtimẽtum, id eſt in ſupernos illos ſpiritus, & beatas mentes ciuitatis ſupernæ. De his enim dixerat Eſaias, viuit dominus quia omnibus his velut veſtimẽto veſtieris. In hac Eſa.49.e beata conformitate & amores & amantes diſtincti ſunt, ſed indiſſolubili nexu beatitudinis glutinati, vt diſiungi non poſsint, aut inuicem diſcordare. O pax, ô vnitas admirabilis illius ſanctiſsimæ ciuitatis, ô prodigium, ô miraculum grande, vt in tanta multitudinę & tam varia tam differentium perſonarum, angelorum, & hominum, nulla fit omnino diſcrepantia voluntatum, neque tantillum vnus diſcordet ab altero, ſed quod vnus vult velint omnes. O beatam rempublicam tã vnanimem, tam concordem: vnde hoc niſi quia ibi non eſt proprietas volũtatum, ſed quod Deus vult hoc omnes volunt? Diuina voluntas omnium voluntatum vna, & ſola regula eſt, & ideo impoſsibile eſt diſcordare. Hæc enim ſanguiſuga illa cum ſuis filijs de qua Salomon, id prou.30 b eſt propria voluntas, pacem tollit, & diſcordiam parit. Tolle propriam voluntatem, & non erit diſſenſio, non erit ſcandalum in mundo. Nõ eſt & ibi cupiditas mater diuiſionis, quoniam hæreditas illa indiuiſa ab omnibus poſsidetur hæredibus, ſicut ait pſal. Hieruſalem quę ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius ps.147 in idipſũ: id eſt cuius bonũ ab omnibus ſimul poſsidetur, totũ ab omnibus, & totũ à quolibet illorum, ideo nõ eſt diſſẽſio. Caritas quoq; immẽſa, cuius eſt facere propria cõmunia, & cõmunia propria, omnem illam parit concordiã. O quando hac pace perfruemur fratres, ſed adhuc

ſalutaris vnctio deſcendit à veſtimē
to ad oram veſtimenti, id eſt eccle-
ſiam militantē: deſcendit autem ſi-
cut ros Hermō, qui deſcendit in mō
tem Sion. Augu. Hoc iuxta literam
intelligi non poteſt, nam Hermon
mons eſt valde diſtans à monte Siō,
quomodo ros eius poteſt deſcende-
re in Sion? De monte illo ſuperno
loquitur, de quo in alio pſal. Mons
pſ.67. Dei mons pinguis, mons coagula-
tus, mons pinguis, mons in quo be-
ne placitum eſt Deo habitare in eo,
etenim habitabit in eo in finē, id eſt
in fine ab illo monte, qui & veſti-
mentum eius dictus eſt, mons Her-
mon qui interpretatur anathema
mœroris, quia ibi non habet locum
omnis mœror. Ab illo deſcendit
Ibidem hæc vnctio, ſicut ros in montē Siō,
quoniam in die Pentecoſtes diſtil-
pſ.67. lauerunt cæli à facie Dei Sinai, ſu
per Apoſtolos in Sion congregatos
Act.2.b pluuiam illam voluntariam, quæ
pſ.67. inebriauit terram, & locupletauit
pſ.64. eam, & in ſtillicidijs eius lætata eſt
germinans. Hic eſt ros de quo E-
Eſa.26d ſaias. Ros lucis, ros tuus. Hæc au-
tem ſic diſtillata caritas, bone deus,
quantam fecit in toto orbe concor
diam, quantam peperit vnitatem?
Act.2.b Græci, Latini, Barbari, Hebræi, aut
Æthiopes, Indi, Hiſpani, & omnes
aliæ orbis nationes, tam diuerſis
moribus, conditionibus, ritibus, in
vnam fidem mirifico glutino ac vn
ctione copulatæ, & agglutinatæ
Ap.5.c. ſunt: ſicut in Apocalypſi dicitur,
ex omni gente, & populo, & na-
tione feciſti nos Deo ſalutari no-
ſtro regnum. Illic ergo in iſto mon-
pſ.132. te diſtillauit dominus benedictionē
& vitam, ſed inde per totum orbē
diſperſa eſt in omnes gētes, & ab or-
tu vſq; ad occaſum peruenit. Deniq;
quantā tunc tēporis concordiā fece
rit in fidelibus Lucā audiamus. Erat Act.4.f
cor vnū, & anima vna in dño, neq;
quiſquā dicebat aliquid proprium,
&c. O principium eccleſiæ, quā lōgē
fuiſti ab eo quod nunc es? quāta tūc
pax & cōcordia, quot nunc rixæ diſ
ſentiones, controuerſiæ, litigia?
quā longē ſumus ab illa vnitate &
pace, quā nobis moriens domin⁹ ſic Ioā.14d
cōmendauit? Tunc autem non ſic,
ſed erat illis anima vna, & cor vnū
in domino. Nulla quippe hodie reli
gio tam ſancta, tam vna, tam refor-
mata eſt, ſicut erat tunc omnis reli-
gio Chriſtiana. Sed hoſtis generis
humani nō dormit, ſed more ſuo ſi-
cut à principio ſeminauit zizaniam
in cælo & in mūdo, ita & nunc in ec Matth.
cleſia dei ſuper bonum triticum do 3.d.
ctrinę, ſeminauit zizaniā multarū
hæreſum. Nam illico Cherintus, &
Hebion, & Nicolaitæ, deinde Arri⁹,
& Sabellius, Heluidius, Donatus, &
alij hæretici magnā in Dei eccleſia
diſcordiā & diuiſionem fecerunt,
præcipuē tēpore Arrij: quoniam ex
vna parte cōcilia catholicorū, ex a-
lia cōciliabula hæreticorū, ex vna
parte principes, ex alia & principes,
ex una epiſcopi & plebes, ex alia &
epiſcopi & plebes cōtra ſe inuicem
diſsidebant, atq; certabāt. Denique
tūc eccleſia orientalis ab occidētali
ſæpius diſsidebat, atq; Alexādrin⁹ &
Antiochen⁹ patriarchę ab apoſtoli
ca ſede ſępius diſsidebāt. Vnde quia
omne regnū diuiſum deſolabitur, Matth.
hæc diſcordia fecit vt Mahometica 12.b.
ſecta, ab eccleſia Orientali facilē re
ciperetur: nec deſtitit multiplicari
ſeminatū lolium inter eccleſiā Græ
cam & Latinam, quæ multo tem-
pore durauit. Nam in multis Græ
ci à ſede Apoſtolica diſsidebant,
vt

vt in proceſsione ſpirit⁹ ſancti,& in fermentato ſacramenti, & in cælibatu clericorum,& alijs:nec omnino Patriarcha Cōſtantinopolitanus Romano Pōtifici obediebat,donec ex hac diſcordia eccleſia Græca omnino perdita eſt,& per octoginta tres annos à Turcis Conſtantinopolis occupata. Manſit ergo ſola eccleſia Latina in fide, perdita Orientali eccleſia Græca,neq; in hac ceſſat à zizaniæ ſeminatione,ſed vt videtis, in Germania hæreſes ſeminauit,& inter Hiſpaniā & Galliā bellum atrociſsimum & lōgiſsimum:quę diſcordia quantum detrimentū attulerit eccleſiæ,omnibus notum eſt,perdito Belgrado,& Buda,& magna parte Vngariæ,& Rhodo inſula, quæ erat Chriſtianitatis porta. Vnde enim ampliata eſt Turcarum potentia,vnde eius imperium ſic ſublimatum eſt, niſi ex diſcordia Chriſtianorum? Videns itaque Chriſtianiſsimus Imperator damnum maximū Chriſtianæ religionis ex hac diſcordia proueniens, zelo fidei motus, cum ſummo Pontifice & Venetis pacem & concordiam procurauit, per quā Turcicæ potentiæ & exercitui poſſet obuiare: quam pacem ſperamus in maximam eccleſię vtilitatem profuturam. (Eccli. 4 c) Funiculus enim triplex difficile rūpitur:triplex (prou. 18 c) poteſtas tam magna non facile ſuperabitur:& frater qui iuuatur à fratre quaſi ciuitas munita. Et quia hāc concordiā à Deo eſſe nō dubitam⁹, (Iob. 25 a) poteſtas enim & terror apud ipſum eſt qui facit concordiam in ſublimibus ſuis,ideo præcepit vt in omnibus ſui regni eccleſijs cathedralibus huius tantæ concordiæ cōmemoratio & ſolennitas fiat,ad duo:ad dādas ſcilicet gratias omnipotēti Deo pro tāto beneficio,& ad deuotē ſupplicādum, vt confirmet hoc beneficium quod operatus eſt à templo ſancto (ps. 67.) ſuo, & fixa & durabilis ſit iſta concordia. O ſi placeret Deo,vt reliqui principes Chriſtiani in hoc fœdus coniungerentur, quàm bonum, & quàm iucūdum eſt habitare fratres, Principes vnius eccleſiæ filios,in vnum! Quis tunc eccleſiæ nocere poſſet? Non ſolū Turca,& reliqua Barbaries nō eſſet ſufficiens cōtra eam, imò ipſa maximam partem dominij perditi recuperaret. Faciat hoc deus pius & miſericors,reſpiciat hæreditatem ſuam, pro qua ſanguinē ſuū fudit, & det pacem eccleſiæ ſuæ in vir tute ſua: vt ſic ſit abundantia omnium bonorum in turribus ſuis, vt per hanc temporalem abūdantiā ad æternam gloriam tranſeamus:ad quam nos perducat ipſe Ieſus Chriſtus dominus noſter. Amen.

DOMINICA XIX. POST Pentecoſten.

THEMA.

¶ Simile eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio, Matth. 12.

Ad Imperatorem Carolum quintum.

Triplex eſt deſponſatio, prima cū carne,ſecunda cū eccleſia, tertia cū anima: de qua Paulus, deſpondi enim vos: de hoc ſermo. Vt ait Ber. 32. ſermone ſuper cantica. Deus multifariè tractat animas nr̄as,& variè ſe oſtēdit ad illas: quibuſdā vt medicus,alijs vt dn̄s,alijs vt magiſter, alijs vt pater, alijs vt ſponſus, ſecundum ſtatum & diſpo-

diſpoſitionem illarum. Et ita in domo eius quędam ſunt quaſi ægrotæ, quædam quaſi ancillæ, quędam vt diſcipulę, quædam vt filiæ, quædam vt ſponſæ. Harum ſtatum exponamus. Quædam animæ vadunt ad dominum per viam contritionis, non ſunt omnino ſanæ, agnoſcunt vlcera ſuorum peccatorum, dolent, anxiantur, plorant quotidie coram domino, dicentes cum propheta: mi-
ps. 6 ſerere mei domine, quoniam infirmus ſum, ſana me domine, quoniam
Hie. 17. b conturbata ſunt oſſa mea: ſana me domine & ſanabor. Hoc totum deſiderium earum, hæc continua poſtulatio: quibus dominus aliquādo poſt fletum & nimiam amaritudinē magnam præſtat fiduciam & conſolationem, vngens vlcera earū vnctio-
ps. 146 ne miſericordiæ ſuæ. Pſal. Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Bernardus, à quanta me amaritudine liberaſti, &c. quoties poſt fletum, &c. quoties oratio, &c. Anima quæ vlceribus plena eſt, nō ſponſum, ſed medicum debet quærere, non delicias, ſed lachrymas. Aliæ animæ vadunt ad Deum per viam timoris: cogitant enim frequēter Dei maieſtatem, & quam horrēdum ſit incidere in manus Dei viuē-
Heb. 10 f. tis: & ita cum magno timore & tremore vigilant ſuper ſe, vt cuſtodiāt
Iob. 9. d præcepta Dei, ſecundum illud Iob: verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti. Et
Iob. 31 c iterum. Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui Deum. Iſtę fūt
p rou. 28 c. ancillæ, bonus ſtatus, beatus eſt homo qui ſemper eſt pauidus, nā per timorē domini declinat omnis à malo. Aliæ autem vadunt ad Deū per viam contemplationis & ſapientię, quærentes faciem eius ſemper, ſicut ſcriptum eſt: vultum tuum domine ps. 26
requiram: tenētur enim magno deſiderio ſapientiæ, ſcrutantes legem pſal. 118.
Dei die ac nocte, & profunda myſteria meditantes: ſicut propheta ait, quomodo dilexi legem tuam domine, tota die meditatio mea eſt, ſeden- pſal. 118.
tes ad pedes domini ſemper cū Maria, vt audiant verbum eius: quibus Luc. 10. g
propter maximum ſapientiæ deſiderium, dominus magnam cōcedit lucem, & magna ſecreta reuelat: ſicut ſcriptum eſt, incerta & occulta pſal. 50.
ſapientiæ tuæ, &c. Hæ ſunt diſcipulæ in ſchola eius ſtantes, & habet ſe ad eas dominus, vt magiſter. Aliæ ſunt animæ quæ vadunt ad Deum per viam orationis & laudis: hæ enim cognitis maximis beneficijs à domino præſtitis, & magnam habētes ſpem de futura hæreditate ſibi
præſtanda, teſtimonium illis perhibēte ſpiritu Dei, quòd filij Dei ſunt, Ro. 8. c
ideo relictis omnibus, tam pro pręſtitis quàm pro præſtandis, cū ſumma reuerentia filiali, diuinis laudibus & gratiarum actionibus intendunt. Iſtæ ſunt filiæ, & domin⁹ ſe eis vt beneuolus pater oſtendit. Aliæ ſunt animæ quæ vadunt ad deū per viam caritatis & amoris, quibus dominus tantam conceſsit vim caritatis, & incendium amoris ſui, vt nihil magis optent quàm diſſolui & eſſe Phil. 1. c
cum Chriſto, quibus abſentia Dei intolerabilis eſt: quarū eſt illa vox, ſpera anima mea in domino, quādo pſal. 41.
veniam & apparebo ante faciē dei. Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c.
Et illa, fulcite me floribus, ſtipate Cāt. 2. b
me malis, &c. Vnde ſicut ſponſa die ac nocte non poteſt obliuiſci ſponſi ſui, ſemper habet eum præſentem, ſemper deſiderat eſſe cum illo, & omnia quæ ſunt ſponſi, ſiue equum,

ſiue

ſiue famulum,ſiue veſtem, ſiue enſem diligit propter ſponſum:ſic iſtę ſemper Deum in præſentia, ſemper in deſiderio:quicquid agant, quicquid intendant,& omnes homines & omnes creaturas diligũt propter ſponſum,& ſpōſum in eis, omnino abſorptę in eius amore. O quam felices & beatæ,& ſunt aliquę tales? Sunt profectò vel rariſsimæ. Mira res, illa anima quæ alium ſponſum ante nouerat,ſic ei agglutinatur,nō poteſt ab ſe abijcere idolum ſponſi ſui die ac nocte, & ego creatus à te redemptus,à quo ſpero tanta,non ſimiliter faciam? Iſtæ ſunt ſponſę,hęc animarum differentia, quanuis ſub alijs verbis tangitur in canticis, vbi

Cãt. 6.c dicitur.Sexaginta ſunt reginæ, &c. Vna eſt perfecta mea,&c.Quia rariſſima eſt quæ poteſt dici ſponſa, & non niſi valde perfecta anima. Sicut

Io.14.a ergo in illa cęleſti domo patris manſiones multæ ſunt, ſic & in hac domo militante varius & multiplex eſt animarum fidelium ſtatus. Et ſicut in illa domo quilibet eſt contentus ſuo ſtatu,ſic in iſta domo nō eſt noſtrum eligere ſtatum in domo domini: Dei eſt ſuum præſtare vnicuique,prout vult. Beatus qui manducat panem in domo Dei, ſiue ſit filia,ſiue ancilla, ſiue ſponſa. Vnde ſicut ibi angelus non inuidet archangelo,neque confeſſor apoſtolo, ſic & hic nō debet eſſe inuidia, ſed gratiarum actio de ſtatu perfectiorum, gaudentes de bono aliarum. Beatus domine qui tales habes ancillas, gratias tibi quia ſunt aliqui in mundo qui diligunt te: hæc enim caritas & humilitas gratiſsima eſt apud Deũ. Non ꝙ nō conemur proficere ſcri-

1.co.12.d ptum eſt:ęmulamini, optate, procurate,zelate meliora chariſmata, & mutate ſtatum ſi domino placuerit de ancilla in filiam. Sed ſicut idem Apoſtolus ait, ęmulamini bonum Gal.4.c

ſemper in bono: eſt enim quædam æmulatio quæ naſcitur ex odio,quędam ex ſuperbia, quædam verò ex caritate. Qui videt excellentiam proximi,& triſtatur quia ille habet, ex odio naſcitur hæc æmulatio. Qui autem videns proximũ qui ſibi non erat infenſus proſperari triſtatur,eò quòd quantum illi honoris tribuitur tantum ſibi videatur detractũ, inuidiæ peccatum committit, quod ꝓpriè ex ſuperbia naſcitur, quæ eſt appetitus inordinatus propriæ excellentię. Qui autem videns proximi excellentiam lętatur & gaudet de bono proximi,& cum humilitate imitatur,deſiderans & ipſe ſic placere Deo,ex caritate naſcitur hæc ſãcta ęmulatio,& multo citius perueniet ad illã optatam gratiã per viã humilitatis & conformitatis cum diuina voluntate,quàm ſi vanè ſe crũciet & affligat. Qualis debeat eſſe anima quæ meretur dici ſpōſa,& quales conditiones debeat habere, & qualem habeat cum ſponſo familiaritatem, quos fauores & blandimẽta ab illo ſuſcipiat, & quales ſuauitates ſpirituales intercedãt in eos & amoris delicię, qualia deſideria, quales amplexus,qualia oſcula, & quales conſolationes & gaudia, mirificè ſpirit⁹ ſãct⁹ deſcripſit in illo libro quẽ de iſto cõnubio deſcripſit, per os Salomonis, qui dicitur Cantica canticorum, ſiue Epithalamiũ, & meritò quia verè ſpiritualis eſt & ſuper omnia cantica. Singula verba faces ſunt incenſę & flamma ignis, ſed nòn poteſt benè intelligi niſi ab expertis. O mira Dei iudicia! quis non timebit te ò rex gentium? Fiſtu

Cãtica Salomonis.

la illa cæleſtis per quam ſpiritus ſanctus talia diuini amoris incẽdia perſonuit, & alto illo contemplationis faſtigio, vſque adeò lapſus eſt, vt idolum adoraret Moloch, & illi templũ conſtrueret, & ſacrificium offerret, deceptus amore mulierum, quæ illum ad tantum malũ perduxerunt. 3.re.11.a Hiero. Nihil periculoſius viro quã fœmina: hæc decepit Adã, hæc ſanctiſsimum Dauid præcipitauit, hęc ſapientiſsimum Salomonẽ, hæc fortiſsimum Sanſonem, &c. Sed quoniã liber ille nimium ſpiritualis eſt & obſcurus, placuit nunc altitudini veſtræ aliud Epithalamium clarius & compendioſius exponere, quod ſpiritus ſanctus ore patris eius Dauid perſonauit in pſalm. qui incipit, Eructauit, &c. In quo pater cæleſtis, ſecundum Aug. aut ſpiritus ſanctus qui paranymphus eſt ſecundũ Hierony. mirificè alloquitur & ſponſũ & ſponſam, & inſtituit de agendis.

ps.44 Ait ergo propheta, eructauit cor meum verbum bonum. Magnũ eſt canticum quod locutus ſum, altiſsima doctrina. Facio vos attentos. Dico ego opera mea regi, in cuius gloriam hoc Epithalamium cano, nec putetis quòd à me ipſo. Lingua mea calamus eſt ſcribę ſpiritus ſancti velociter ſcribentis: quæ ego ſcribo & loquor ipſe dictat: & incipit materia, ſpecioſus forma præ filijs hominũ, imò præ millib⁹ angelorũ. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis, &c. Fauus Cãt.4.c diſtillans labia tua, mel & lac ſub lingua tua, eloquia tua ſuper mel & fauum. ps.118. Accingere ergo gladio tuo acutiſsimo potẽtiſsime, vtere gladio tuo iſto ancipiti, verbo tuo, ſpeciẽ tua, & pulchritudine tua, &c. Oſtende faciem tuam, ſonet vox tua, & ſufficit ad mundi conuerſionem: oſten Cãt.2.d de mundo pulchritudinem tuam, reuela maieſtatem & diuinitatem tuam, & ſufficit. Intende humiliter, procede proſpere, regna feliciter, intende fortiter in paſsione, procede proſperè in reſurrectione, & regna feliciter in gentium conuerſione propter veritatem doctrinæ, & mutationem vitæ, & iuſtitiam tui iudicij. Nec timeas aggredi tantũ opus, nam deducet te mirabiliter dextera tua, diuinitas tua. Sagitte enim tuæ acutę, verborum ignitorum, & acutiſsimarum inſpirationum. Flecte arcum, & transfige corda inimicorum, populi ſub te cadent, ſedes tua Deus, quam apertè oſtendit ſplẽdorem illuſtrem huius ſponſi. Ex quo loco maximè in veteri teſtamẽto concludi poteſt diuinitas Meſsiæ, ſicut Apoſtolus mirificè hũc locũ citat ad probandum deitatem Chriſti ad Hebræos. Heb.1 Propterea vnxit te ò Deus Deus tuus. Quid apertius de Chriſti deitate & Trinitate perſonarum: Deus vnctor, Deus vnctus, Deus vnctio: ſpiritus domini ſuper me eo quod vnxerit me, &c. Præ Eſa.61.a conſortibus tuis. Quia non eſt illi datus ſpiritus ad menſurã, aut quia Ioã.3.d. in alijs hæc vnctio eſt per gratiã, in illo inhabitat plenitudo diuinitatis corporaliter & hypoſtaticè. Audiſtis ſponſi pulchritudinem, potentiam, pulchritudinem, fortitudinẽ, Col.2.b nobilitatem, audite magnificẽtiam: myrrha, gutta, & caſia, à veſtimentis tuis, à domibus eburneis. Cũ domos illas eburneas, & manſiones cęleſtes puriſsimas conſcenderis, mille dona, mille gratias per illas odoriferas ſpecies deſignatas à tuis veſtimentis, ab illa ſacra humanitate in mundum ſtillabis, ſicut ſcriptum eſt, Aſcendens in altum captiuã duxit ps.67.

xit

xit captiuitatem,&c. Ex quibus delectabuntur filiæ regum ornatæ à te gratijs,congregatæ ab Apoſtolis in honore tuo,id eſt eccleſiæ: hucuſq; ad ſponſum.Placet nunc aliqualem facere parentheſim, & verba hæc dirigere ad ſublimem veſtram altitudinem,hæc enim lectio moraliter intellecta vtiliſsima eſt, pro veſtra altitudine.In hoc Epithalamio cæleſtis ille paranymphus ore prophetico principem gloriæ Ieſum nouiter in mundo in carne regnantem inſtruit,& inſtituit,& formam illi regnandi tradidit,quam omnes principes imitentur. Non eſt talis inſtructio in tota Ariſtotelis politica,neq; in Platonis republica, neq; in omni libro compoſito de regimine principum.Speciosus forma prę filijs hominum:debet enim cunctos præcellere excellentia,virtute & claritate morum,qui omnes excellit digni tate:& quanto eminentior dignitate,tanto debet eſſe ſublimior virtute ſuper homines,& quodammodo pluſquã homo eſſe debet qui præeſt hominibus,qui poſitus eſt in regno quaſi ſpeculum,in quod omnes aſpiciant, quaſi in exemplar quod omnes imitentur,& quaſi forma quã omnes ſequãtur. Vnus nęuus vitij in principe plus videtur, & plus nocet,quàm magnum vitium in alio quocunque.Diffuſa eſt gratia in labijs tuis,oportet principem eſſe affabilem, & comem, humanum, hilarem,ſuauem,dulcẽ in verbo,& placidum in conuerſatione.Habeat hilaritatem ſeueram, & ſeueritatem hilarem ſic miſtam,vt & magnus timeat & reuereatur, & infimus audeat: attamen cum hoc debet eſſe animoſus,fortiſsimus, magnanim⁹, ad caſus occurrẽtes. Vnde ſequitur. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſsime, vt imitetur illũ qui quaſi agn⁹ erat in cõuerſatione, & quaſi leo in reſurrectione. Vnde de illo Baptiſta ait, ecce agn⁹ Dei:& de illo alter Ioãnes ait:vicit leo de tribu Iuda.Sequitur,ſpecie tua, &c. nihil eſt quòd magis alliciat regnũ, & ſubijciat populos quàm virtus regis.Hæc facit illum amabilẽ, & gratum omnibus : plus virtus poteſt, quàm omnis terror mundi, vnde potius amari appetat quàm timeri. Intende proſpere,procede & regna. Faciat & impleat hoc Deus in veſtra altitudine, vt ſemper proficiat, ſemper augeatur, & quale oſtendit initium,talis ſit & melior proceſſus & finis.Sed quomodo fiet iſtud?propter veritatem(inquit) et manſuetudinem,et iuſtitiã. Iſtæ ſunt virtutes regiæ, virtutes honorabiles,quæ regem maximè decent.Omitto nunc religionem,et deuotionem,et fidẽ, quæ regibus maximè neceſſaria eſt, tanto magis, quanto magis indigẽt Deo,quã alij: vnde tãto timidiores, tanto deuotiores,tanto humiliores, tanto Deo cõiunctiores quàm alij: ſunt enim in maximo faſtigio,& magnũ poſſunt habere præcipitiũ : ille enim deponit potentes de ſede, &. exaltat humiles.Et ſicut Iob ait,diſſoluit balteum regum, & præcingit fune renes eorum.O quanta exempla audiuimus. Omiſſa itaq; hac religione et obedientia,& deuotione, et Chriſtianiſmo,inter virtutes morales quæ maximè decent regem, ſunt iſtæ tres: veritas, manſuetudo, iuſtitia. Debet diligere veritatem, odiſſe fraudes,technas,mendacia,& omnes ſeditioſos & hypocritas: ſecundo iuſtitiam, quæ proxima eſt, et ſoror veritatis: debet eſſe amicus iuſtitiæ

Ioã.1.d
Ap.5 b.
ps.44
Luc.1.e
Iob.12 c

iuſtitiæ & zelator eius rectus, vt pro toto mundo non flectat eam. Vnde dicitur virga æquitatis virga regni
pſ. 2. tui. Et alibi, reges eos in virga ferrea inflexibili. De hoc Salomon, rex ſe-
prou. 20 b dens in ſolio iudicij diſsipat omne malum intuitu ſuo. Debet eſſe manſuetus vt eam conſeruet, nam ira vi-
Iacob. 1 c ri iuſtitiam Dei non operatur. Tur-
pſ. 60. batus eſt (inquit) à furore oculus meus, non debet excandeſcere faci-
Sap. 12. c liter aut indignari, ſed ſicut de Deo dicitur, tu autem cum tranquillitate iudicas omnia, oportet regẽ eſſe magni animi ad graues caſus qui ſe offerunt ſereniter perferendos. Vnde debet habere vultum ſerenũ ſemper. Talis erat Moyſes, quem Deus præfecit illi populo: talis Salomõ de
3. re. 4. d quo ſcriptum eſt, dedit ei Deus latitudinem cordis ſicut arenam, quę eſt in littore maris. Sequitur dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit. &c. nõ ait propter temperantiam, modeſtiam, fortitudinem, non propter magnanimitatem, non propter liberalitatem: nõ propter caſtitatem, patiẽtiam, benignitatem, clementiam: non propter hoc, licet hæc omnia deceát regẽ te prępoſuit deus: ſed quia dilexiſti iuſtitiã, & odiſti iniquitatem. Hoc in rege primum, maximum, et potiſsimum, amicus bonorum, iniquorum inimicus: magna nota inuritur regi, ſi quis eius amicus aut conſiliarius malus eſt. Hoc eſt quod omnes malos fugat, & omnes ſubditos bonos facit. Omnes ſtudent placere regi, ſi amicus eſt bonorum, omnes ſtudẽt eſſe boni, aut ſaltẽ apparere: & quod non faciunt timore Dei, faciũt timore regis. O ſi ſciuerit rex hoc, nõ me vltra aſpiciet, non apparebo coram illo vltra. O magnus prædicator rex, plus proficit verbo et exemplo, quã omnes mũdi prædicatores. Quid autem de bello? oportet eſſe animoſũ et bellicoſum: ſed in quo? Attendite. Sagittæ tuæ acutæ in corda inimicorum regis, in infideles, in inimicos fidei, ſemper zelans ampliare nõ regnum, non ſtatum, ſed fidem, & nomẽ domini ſui: et ſic proſperabitur, ſi hoc zelo faciat. Erga fideles autẽ oportet illud apoſtolicum ſeruare: quod in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Quantum Ro. 12. d in vobis eſt (inquit) nam interdum non poteſt hoc fieri, ſi inuadunt ſtatum ſuum iniqui, nunquam tamen ipſe moueat temere bellum, quòd ſi mouerit, timere debet ne incurrat comminationem regis Dauid. Diſsi pſ. 67. pa gentes quæ bella volunt. Debet eſſe quoq; liberalis, magnificus. Vnde ſequitur myrrha, & gutta, et caſia à veſtimentis tuis. Duci bono qui poſuit vitam pro illo debet largiri, et equiti bono, qui in eius obſequio patrimonium conſumpſit, et bono conſiliario qui ſine cupiditate illũ in regimine adiuuat, et iudici recto qui terram pacificauit, et iuſtitiam ſeruauit, ſi aliud non habeat, veſtẽ, torquem, annulum phialam aureã, de ſuo præſtet, non ſcurris, non hiſtrionibus, non alijs ſuperfluẽ: nam ſi non det ſuperfluẽ, habebit pro neceſſarijs. Vnde hic dicitur, à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, id eſt regijs. Non ſpoliet iſtum vt donet alteri, ſed de ſuis reditibus quãtum reditus ſufficiunt. Domus regis vnam portam debet habere, per quam intret pecunia, & aliam per quam exeat: ſed illa per quam exit, debet eſſe minor, vt in ſtagnis aquarum anguſtiori canali & orificio debet influere aqua, quàm effluere

alioqui

alioqui ſtagnum exſiccabitur. Dixi,
diffuſius fortè quam oportuit, quo-
niam pluris æſtimo ſoli veſtræ alti-
tudini prædicare, quàm toti regno:
vt quoties hunc pſal. recitauerit, to-
ties meminerit huius inſtitutionis,
& eam ſequatur. Quod ſi hæc tu, ò
potentiſsimè feceris, cõcupiſcet rex
decorem tuum, eriſq; ei amabilis &
usq; fin gratus. Quinq; ſunt quæ petũtur, vt
audiat, vt videat, vt inclinet aurem,
vt obliuiſcatur populi, vt obliuiſca-
tur parẽtis, dom⁹. Hæc omnia debet
obſeruare anima, quæ ſãti ſpõſi ſpõ
ſa eſt. Primò ergo audiat ſermones,
audiat inſpirationes Dei, audiat vo-
ps.41. ces cataractarũ eam vocantiũ, deũ.
ps.57. Ne obſurdeſcat, ne ſit ſicut aſpis ſur
da, & obturans aures ſuas, quæ non
audit vocẽ incantantis ſapiẽter. Spi-
ritus ſanctus incãtator ſapiẽs anima
rum: ſerpens incãtatus non mordet,
nõ habet virus, ſtat attonitus, vidẽs
& non videns, audiens & nõ audiẽs.
Hoc facit ſpiritus ſanct⁹ in ſãctis: nõ
habent virus inuidiæ & rãcoris: nõ
mordent detrahendo proximis: ſic
vidẽt omnia huius mũdi, quaſi nõ
videant, abſorpti & rapti in cælum.
Audi magnum incãtatorem anima-
rum Paulũ, qui habent vxores qua-
1.co.7.d ſi non habentes, qui emunt tãquam
non poſsidentes. Magnum bonum
animæ habere apertũ auditũ: nã ille
Ro.10.c eſt prima ianua omniũ bonorũ ſpiri
tualium: fides ex auditu: per auditũ
conuerſus eſt totus mundus ad Chri
ſtũ: vnde in nuptijs baptiſmi ſacer-
dos poſitis digitis in aurib⁹, ait ephe
ta quod eſt aperire. O anima aperi-
re ad cæleſtia, ne claudas aurẽ Chri-
ſto. Sicut conchylia, quæ aperta ca-
lore recipiunt cæleſtem rorem, & gẽ
lantur in viſceribus, & replẽtur mar
garitis: ſic tu quoque cæleſtem reci

pe rorem lucis, quo omnib⁹ diuitijs
ſpiritualibus repléaris. Ad hoc nos
inuitat dominus per Eſaiam. Audi- Eſa.55.a
te audientes me, & comedite bonũ,
& lætabitur ſicut in craſsitudine ani
ma veſtra. Inclinate aurẽ veſtram,
& venite ad me, & feriam vobiſcum
pactum ſempiternũ. Scilicet vt ſim
ego dominus, & vos popul⁹: ego pa
ter, & vos filij: ego ſponſus, & vos
ſponſa in ſempiternũ ex parte mea.
Et vide: bonus ordo, audi vt videas,
noli videre vt audias: crede vt intel
ligas, noli velle intelligere, vt cre-
das: nam per fidem venitur ad intel
ligentiam, teſte propheta. Niſi credi eſai.7.b
deritis, non intelligetis. Vnde ſãcti ex ver-
per fidem peruenĩũt ad notitiã Dei. ſione 70
Sed quid videre debes? Primò te ipſũ:
hoc enim præ omnib⁹ expedit tibi,
vt ſemper te habeas in proſpectu.
Pſal. Anima mea in manibus meis ps.118.
ſemper. Vnde animalia Ezechielis Ezech.1.b
coram facie ſua ambulabant. Primò & ſequẽ
te, deinde deũ. Aug. videam me, & vi tibus.
deam te: vide & vitæ breuitatem, &
gloriæ æternitatẽ: vide mũdi vanita
tem, fraudem, deceptionẽ: vide erro
res hominum & ſtultitias: vide æter
norum bonorum ſoliditatem: vide
prauorũ laborem & angorẽ, iuſtorũ
quietem & ſuauitatem: vide deniq;
iuſtorum præmium, & malorũ ſup-
plicium perpetuum. O ſi iſta claris
oculis videremus hæc mali noſtri
ſumma eſt, habere lippiẽtes oculos.
Non videmus niſi quę prope ſunt tẽ
poralia: æterna longè poſita non
proſpicimus, vitijs & peccatis, quaſi
nubibus, obſcurantibus oculos no-
ſtros. Sicut ait propheta. Circunde- ps.39.
derunt me mala, quorum nõ eſt nu-
merus, & non potui vt viderẽ. Vnde
Apoſtolus hunc viſum deſiderans
pro populo, ait: Non ceſſo gratias ephe.1.d.

Ephe.1.d agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis, vt deus dñi noſtri Ieſu Chriſti pater gloriç, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & reuelationem in agnitionem eius, illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius: & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis: & quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus. Vt ſcilicet ex viſione pręſentium certa fieret expectatio futurorum. Sed ad viſionem Ezechielis reuertamur. Animalibus illis factis à propheta ſanctus vir deſcribitur. In quibus Deus habitat, habét quatuor facies: eſt homo, id eſt rationalis in conuerſatione: eſt aquila in cōtemplatione: eſt leo in tolerando, & vincendis aduerſis: eſt vitulus in ſacrificio carnis, id eſt, voluptatibus mortificandis. Vnum quodque plenum oculis, quia circunſpectus & prouidus, ad omnia mandata implēda, & omnia peccata vitanda, intus & foris oculatus. Intus ad moderandos affectus, foris ad diiudicādos defectus. Vnumquodque corā facie ſua ambulabat: ſeipſum ſēper habet ante ſe, ne poſtea dicatur ei, arguā
Pſ.49. te & ſtatuā te contra faciem ſuam: vel quia conſilio præuidet vim tuā, vel quia in ſuo ſenſu abundat, & pro ſe ſolicitus non ſcrutatur vias aliorum. Vbi erat impetus ſpiritus illuc
Ro.14.a gradiebātur, quia qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei: ſanctus eſt equus cui inſidet ſpiritus regēs eum loro iuſtitię. Non reuertebantur cū ambularent, quia ſemper proficiūt,
Phil.3.c quę retro ſunt oblitus: nō ſicut vxor
Gñ.19 f Loth. Similitudo eorum ſicut carbonum ignis ardentium per caritatē ardorem & zelum dei, & animarum, & ſicut aſpectus lampadarum per doctrinam ardent amore, lucēt verbo, & opere. Ibant & reuertebā tur, vadunt per cognitionem Dei, reuertuntur per conſiderationē ſui: vadunt aſcendentes per contemplationem ſupernorum, reuertuntur deſcendentes vtilitatibus proximorum: vtrunque in ſimilitudinē fulguris coruſcantis: qui ſiue contemplentur cum Deo, ſiue negotientur cum proximo, ex ſe ſcintillas emittunt, quę videntes inflammant: ſicut ſcintillæ in arundineto diſcur- Sap.3.b
runt. Gloria hæc eſt omnibus ſan- Pſ.149.
ctis eius, alas habent, & ſub alis manus contēplatione ſuſpenſi & actione præcipui. Iunctę ſunt alæ alis, nō diſcordant in ſenſu, non diſcrepant in intellectu diuino, &c. Vel ideo iunctas habent alas, quia ſe mutuò adiuuant ad volādum. Cū fit vox ſupra firmamentum ſubmittunt alas ſuas, quia verbo dei ſubmittunt ſenſus ſuos, captiuantes intellectum in 2.cor.10
obſequiū fidei: vel voce audita ſub- b
mittunt alas, quia ſuperatur intellectus eorū à luce ſecretorū quæ deſuper reuelātur, ſcilicet verbo dei. Submittunt alas, propter ſummam reuerentiam, quā exhibent verbis diuinis. Super ipſos quaſi ſimilitudo hominis, Chriſtus regnās ſedet in omnibus, & homo Chriſtus eſt. Sed quaſi homo dicitur, quia ſic eſt homo, quod eſt ſupra hominem. Vnde de illo Ioſephus, ſi tamen homo dicendus eſt. Naſcitur vt homo, ſed ex virgine cōcipitur in vtero: eſt homo, ſed ex Spiritu ſancto veram carnem habet vt homo, mortalem, paſsibilē, ſameſcentem, infirmam, ſed mundam à cōcupiſcentia, & cōditionibus carnis. Caro miraculoſa, caro ſed nō ſicut caro: caro natura, ſed argentum puriſsimum conditione. Eſt igitur homo

Ioã.19a homo ſupra hominem: eccehomo, ſi ad naturam reſpicias: homo eſt, ſed Deus eſt: ſciẽtia eius quaſi hominis, ſed ſuper hominẽ voluntas eius: ſimiliter vita eius exteriꝰ humana, ſed diuina: quaſi hominis loquela eius, operatio eius quaſi humana, ſed potens & diuina. Proſequitur Dauid ſuum epithalamium: & inclina aurem tuam: per obedientiam ſcilicet. Parum nanq; prodeſt auditus, & viſus bonus, ſine opere: non enim
rom.2 b auditores legis, ſed factores iuſtifica
Hab.2 a bũtur: vnde Habacuch, ſuper custodiã meã ſtabo, &c. Dupliciter poteſt intelligi hæc inclinatio auris, vno modo referendo ad intellectũ, & ſic
2.cor.10 b eſt, captiuare intellectum in obſequium fidei: quæ renũciatio ſenſus proprij, & ſubiectio intellectus, magnum eſt coram Deo ſacrificium, & maximè meritorium. Nõ multum eſt renunciare quæ poſſides, renunciare etiam ſenſualitatem carnis, ſed mentem Deo ſubijcere, quæ eſt culmen in homine, illud magnum eſt: quæ renunciatio fit per fidẽ. Similis eſt renunciatio propriæ voluntatis, quæ fit per obedientiã caritatis: per quam velle noſtrum omnino Deo ſubijci[illegible]mus, vim facientes volũtati, vt obediamus præceptis Dei. Primę obedientiæ debetur viſio, & ſecundæ fruitio. Sed quia non ſufficit hęc renunciatio, additur alia quæ eſt renunciatio mundi pomparum, honorum, & vanitatum. Hæc deſignatur, cùm dicitur. Obliuiſcere populum tuum filia Babylonis. Nõ poteſt deſponderi cæleſti ſponſo, niſi egrediatur de Babylone, & à ſeculari ſua
2.co.6.c cõuerſatione. Quæ enim coniunctio lucis ad tenebras? quis cõſenſus tem
Gñ.12 a plo Dei cum idolis auaritiæ. Abrae præceptũ eſt, egredere de terra tua, & de cognatione. Iacobus. Adulteri, Iacob 4 a
an neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt Deo? Vnde apoſtolis Ioã.15.c
dicebat Chriſtus, egò vos elegi de mundo, ſed vos non eſtis de mũdo.
Apoſtolus. Noſtra cõuerſatio in cę Phi.3. d
lis eſt. Oportet etiam renunciare domui patris noſtri, id eſt carni quam de patre terreno habemus, quæ eſt animæ domus: id eſt delicijs, voluptatibus, gaudijs, concupiſcentijs, & cæteris vitijs carnis: puriſsimæ debẽt eſſe animæ, quæ puriſsimo ſpõſo copulantur. Apoſtolus, deſpondi enim 2.co.11 a
vos vni viro, & c. Vnde dicebat. Vos
non eſtis in carne. Hæ ſunt ſponſæ Ro.8. b
conditiones, ſcilicet fides, cõtemplatio, obedientia, mundi renunciatio, & carnis mortificatio: quas ſi habet, tunc concupiſcet (inquit) rex decorem tuum. Non ait, amabit ſed concupiſcet. Magnus decor animę, quã rex cæleſtis vſque adeò amat, vt concupiſcat illam. O anima ſi videres te ipſam: ô ſi agnoſceres tuã excellentiam & pulchritudinem: non ita te deijceres ad amorem vilium terrenorum. Quàm pudendum eſt, generoſam creaturam luto voluptatum fœdari? & ſpõſam cæleſtis regis viliſsimo Æthiopi copulari? Decorem tuum, id eſt qui in te eſt, non qui à te eſt. Non enim concupiſcit decorem, niſi quem ipſe pręſtat. Sicut ait
pſal. Domine in voluntate tua præ- pſ.29.
ſtitiſti decori meo virtutem. Eſt autem pulchritudo, debita proportio membrorum cum ſuauitate coloris. Vnde duo requiruntur ad pulchritudinem, ſcilicet & congruẽtia mẽbra & bonus color. Ambo hæc habuit Adam in ſua creatione, creatus
ad imaginem & ſimilitudinem dei. Gñ.1. a.
Imago in potentijs, ſimilitudo in bonis: primum eſt debita proportio poten-

potentiarum, ſecũdum ornatus gra-
tiarum & virtutum. Sed heu detur-
Thre.4 b pata eſt facies eius ſuper carbones, &
ſimilitudo Dei in ſimilitudinem pe
coris mutata eſt, manente primo, ſci
licet imagine & proportione: facies
eius fœdata, leproſa, vlceroſa, abo-
minabilis. O quãta ſudaſti domine,
vt eam decorares, & ad priſtinũ de-
corem reduceres! Ad curandas ma-
culas balſamum pretioſiſsimum tui
ſanguinis dediſti: nõ enim aliter cu
Hie.2.e rari poterãt. Vnde dominus, ſi laue-
ris te nitro pœnitentiæ, & multipli
caueris tibi herbam borith, ſaponis
mollitiem, id eſt orationis & lachry
marum abundantiam, tamen macu
lata es tu coram me. Id eſt, ſine meo
ſanguine, non tibi ſufficiunt ad mũ
ditiam. Dedit ergo balſamum ſui
ſanguinis, ad vngenda vlcera peſſi-
Eph.5.e &f. ma peccatorum. Mundauit eam a-
quæ lauacro de ſuo latere in ba-
ptiſmo, vt exhiberet ſibi eam ſine
macula, & ſine ruga. Vnxit oleo læ
Ps.44 titiæ ſuæ, & perfudit eam ſpiritu
ſuo, vt genas eius purpuraret. Orna
uit de cælo, donis & monilibus gra-
tiarum, ſicut nuptam quæ ducitur
ad thalamum. O qualis ornatus ex
illo ditiſsimo Dei theſauro? Audi or
eze.16b natum in Ezechiele pulcherrimũ,
& facta es mihi, & laui te aqua, &
vnxi te oleo, & veſtiui te diſcolori-
bus. Vnde admirans pulchritudinẽ
Cãt.1.d eius, ait. Ecce tu pulchra es amica
mea, ecce tu pulchra. Pulchra in na
turalibus, pulchra in gratuitis, pul-
chra facies, pulcher ornatus. Sed li-
cet pulchra facies, pulchrior eſt or-
Cãt.7.a natus. Vnde ait. Quàm pulchri ſunt
greſſus tui filia principis, ſcilicet in
calceamentis. Pedes animę potẽtię,
greſſus actus earum, quibus deo ap-
propinquamus, affectus deſideria,
calceamenta dona ſpiritus ſancti,
quæ ſingulas potẽtias ornant, ſapiẽ
tia intellectum, pietas voluntatem,
fortitudo iraſcibilem, &c. Pulchri
ſunt greſſus animæ, id eſt actus, co-
gitationes, affectus, ſed propter cal
ceos gratiarum, non de ſe. Sequitur,
omnis decor filiæ regis ab intus, in Ps.44
fimbrijs aureis: in inflammatis deſi-
derijs, & puriſsimis cogitationibus,
non in auro & purpura, & gemmis:
non in exterioribus ornamentis, ſed
in virtutibus. Quàm bene hoc ex-
preſsit Petrus apoſtolus dicẽs. Qua- 1.Petr.3
rum non ſit extrinſecus capillatura a
&c. in incorruptibilitate, quieti &
modeſti ſpiritus. Hæc eſt animæ pul
chritudo, integritas à peccato mor-
tali, modeſtia. Auguſt. ſumma perfe
ctio, nulla cupiditas, quies id eſt pax
quæ naſcitur ex integritate, & mo-
deſtia. Hunc animæ decorem ſpon-
ſus concupiſcit, quoniam eam non
ſuſtinet diu priuari ſua præſẽtia, ſed
eam iuuat, in hoc exilio et ſibi eam
copulat in æterno thalamo, multo
intimius, quàm ipſa ſibi: ſicut ignis
in ferro, ſicut ſol in nube: ita vt iam 1.co.6.d
non ſint duo, ſed vnus ſpiritus. Quæ
ſuauitas quod gaudium referet ex 1.co.2.c
illa coniunctione ineffabili, nec & Eſai.
oculus vidit, neque auris audiuit. 64.b
Vnde ſequitur. Adducentur, ſcili-
cet ab angelis, in lætitia & exulta-
tione. Si in deſponſatione fit gau-
dium ſuper vno peccatore, quid in Luc.15.b
connubio perpetuo?

DEO GRATIAS.

¶Finis primi tomi.

SACRARVM CONCIONVM ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. D. D. Thomæ à Villanoua ex ordine Eremitarũ diui Auguſt. Archiepiſcopi Valentini, & in ſacra Theologia Magiſtri, quæ nunc primum in lucẽ eduntur.

ALTER TOMVS, QVO DIVORVM CELEBRITATES CONTINENTUR.

¶DE NATIVITATE VIRGINIS MARIAE Concio prima.

¶THEMA.

Liber Generationis Ieſu Chriſti. Matthæi. 1.

QVINQVE librorum differentias legimus in ſacra ſcriptura; ſcilicet librũ vitæ, librũ naturę, librum ſcripturę; librũ exẽpli & Ideæ; librũ conſcientiæ: quos qui habuerit in ſua bibliotheca, & frequenter eos legerit, beatus proculdubio erit. Primus liber eſt liber vitę, qui ſecundũ Auguſt. eſt prę̃ſcientia ſiue prędeſtinatio electorũ, qua eligũtur ad vitã, quorũ nomina ſcripta ſunt indelebi-
Luc.10. a liter in Dei notitia. Secũdum illud
2.Ti.2. c apoſtoli. Nouit dñs qui ſunt eius. Vnde Caſsiodorus ait, liber vitę eſt notitia eorum, qui eligũtur ad vitam; & hæc conſcriptio; hęc electio dicitur liber vitę. Liber quia ſunt in Dei memoria. vitę quia ſolùm eſt eorũ, qui ordinãtur ad vitã: et ſic accipiẽdo, ſoli electi ſunt ſcripti, in hoc
Phil.4. a libro. Et ſic accipit apoſtolus, cùm de quibuſdã ſanctis ait, quorũ nomina ſcripta ſunt in lib. vitę. Alio modo accipitur generalius; et ſic liber Dei, ſiue liber vitæ, eſt diuina ſapientia, ſiue verbũ Dei, in quo ſunt eminẽter rationes Ideales, ſiue Ideæ omniũ creaturarũ: & in quo, ſicut in ſpeculo mũdo relucẽt omniũ creaturarũ formę. Et ſic dicit liber vitæ: liber, quia in eo omnia videtur: vitę, quia omnia viuũt in ipſo, etiã quę ſecundũ ſe nõ habẽt vitam; vt lapis argentum, & aurũ. Secundũ illud, qđ factũ eſt In
ipſo vita erat. Et ideo licet lapis non Ioã.1.a
viuat in ſe, tamen idea lapidis in verbo non ſolùm viua, ſed & vita eſt in Deo: atq; ſicut res in verbo perfectiores ſunt quã in ſe pſis, ſic & perfectius viuũt in verbo, quam in ſeipſis. Propter quod Auguſt. ſuper Gene. ad literã; cognitionẽ angelorũ in verbo vocat matutinam, & cognitionẽ angelorum in proprio genere vocat veſpertinã: quia prima notitia multò clarior, & perfectior & lucidior eſt quàm ſecunda. Et ſic accipitur
liber vitæ in pſalm̃o. In libro tuo ps. 138.
omnes ſcribentur, non ſolùm boni,
ſed et mali. Et in Apocalypſi quan Apoca.
do dicitur, quod aperietur liber qui 20.d

eſt vitę, et iudicabūtur mortui, et nō
ſolum boni, ſed et mali, ſecun-
dum ea quę in illo ſcripta ſunt. In
hoc libro ſoli angeli et beati legunt,
quiſque pro ſuo ingenio et faculta-
te, vnde ſuperiores illuminant infe-
riores. Felix ſchola tot et tantorum
ſcholarium, ſub vno magiſtro, et
in vno libro. O quam innumeri,
et quam ſubtiles et potentes intel-
lectus, & omnes legunt ab initio
in hoc libro, et legent in æternum,
et nunquam finietur liber, ſemper
inuenient quod diſcant in illo. In
hoc libro leguntur ſecreta conſilia
diuinæ ſapientię, et profunda et al-
tiſsima Dei iudicia. Legitur abyſ-
ſus illa profunda diuinæ prouidētię,
et mirabilis ars, qua Deus mundum
gubernat, et ſubtiliſsimæ rationes
omnium quę geruntur in mundo,
quę nobis ſunt impenetrabiles et in-
Roma. ſcrutabiles. Secundum illud Apo-
11.d ſtoli. O altitudo diuitiarum ſapien
Iob.38. tiæ et Dei ſcientiæ, etc. Et domi-
d nus ad Iob. Nunquid noſti ordinem
cæli? vt ponas rationem eius in ter-
ra? Id eſt, noſti modum et artem diui
nę prouidentiæ, vt poſsis ex ea da-
re rationem eorum, quę fiunt in ter-
ra? In hoc quoque leguntur nomina
prędeſtinatorum, et imperſcrutabi-
lis illa abyſſus diuinę prędeſtinatio-
nis. Felices illi qui in hoc libro ſcri
bi non dico meruerunt, ſed accepe
runt: non enim ex meritis eſt illa
prędeſtinationis conſcriptio, ſed ex
pura gratia, et dono Dei, quę prima
et maxima eſt omnium gratiarum:
non enim quia Deus præuidit ſan-
ctitatem et meritum, ideo elegit, vt
ipſa præuiſio meritorū ratio ſit præ-
deſtinationis et electionis, ſed è con-
trario quia Deus prędeſtinauit et ele
git, ideo ſancti erunt et boni. Te-

ſte Apoſtolo ad Epheſ. qui elegit Epheſi.
hos in ipſo, ante mundi conſtitutio 1.a
tionem, vt eſſemus ſancti et imma-
culati corā eo. Auguſtinus, nō quia
futuri eramus ſancti, ideo elegit, ſed
quia elegit vt eſſemus ſancti. Ele-
ctio cauſa eſt ſanctitatis, non ſan-
ctitas electionis. Non in nobis, ſed
in Deo, non in merito, ſed in gra
tia, primum fundamentum et origo
eſt noſtræ ſalutis. Quia quos præ- Roma.
deſtinauit hos vocauit, hos iuſtifi- 8.f
cauit, hos magnificauit. Bernar. cate-
na iſta indiſſolubilis eſt, nō valet eā
infringere totus mūdus, neq; totus in
fernus, quia qui ab ęterno ſcriptus eſt
in libro vitæ, procul dubio non de
lebitur in æternū. Et quamuis pſalm.
dicat, deleantur de libro viuentium, pſal.68.
deletio iſta intelligenda eſt ſecun-
dum pręſentem Dei iuſtitiam aut
priuatiuè: ſicut Deus dicitur odiſſe
quos non amat, excęcare quos non
illuminat, indurare quos non emol
lit, ſic quoque dicitur radere quos ibidem
non ſcripſit. Vnde quod ſequitur ex
poſito eſt, ſcilicet et cum iuſtis non
ſcribātur, id eſt, deleantur priuatiuè
non poſitiuè, id eſt non ſcribantur.
Hæc prędeſtinatio rariſsimè reuela Eccli.9
tur, neſcit homo an odio vel amore a
dign° ſit, ſed apoſtolis fuit aperta. In
hoc lib. ſicut dixim° null° mortaliū
leget, aut rariſsimus, ſed ſoli angeli.
Legit ad modicū in eo Paulus in ra- 2.cor.12
ptu, et deſcendit expauoſcens. Au- a
diui (inquit) arcana verba &c. Nō
ſufficit intellectus, nec lingua ad ex-
plicādū eā. Legebat et in eo ad modi
cum in cœna ille diſcipulus dilectus Ioā.21.f
dñi, et ex illa lectione in illud mira-
bile principium erupit. In principio Ioā.1.a
erat verbū, & c. Liber iſte primę claſ
ſis diſcipulorū eſt, ſed diuina prouidē
tia paruulis ſuis prouidit de alio li-
bro,

bro, rudimenta continenti & elementa prima, in quo legeret mundo, ſcilicet iſto ſenſibili, qui dicitur liber naturę, in quo diſcerent literas vtcunque coniungere et efferre, et ratiocinãdo, et ſyllogizãdo. vt paruuli ex iſtorum ſenſibilium cognitione ad ſapientiam intelligibilium peruenirẽt. Sicut apoſtolus ait. Inuiſibilia Dei, etc. non ſic à creatura cęli, quæ legit in libro vitę. Vnde Bernard. optimè comparat mundum iſtum viſibilem libro communi catenæ appẽſo, qui ſolet eſſe in clauſtris eccleſiarũ, ad hoc, vt oẽs qui voluerint legãt in eo: ſic iſte mũdus omnibus gẽtibus, et nationibus, et populis obiectus eſt ad legendum, vt legant in eo ſapientiam, potẽtiam, bonitatem, magnitudinem, pulchritudinem, ęternitatẽ, perfectionem artificis, et vt dominum agnoſcant, et adorent, et hoc quandiu durauerit hæc ſchola puerorum, de qua Paulus. Cùm eram paruulus, ſapiebam vt paruulus. Nam veniet tempus, quando cælum plicabitur ſicut liber, et nullus iam in eo leget. Non quòd plicandi ſunt cæli ſicut liber, ſed quia tunc nullus leget in eo, ideo plicari dicitur: nam damnatis non dabitur locus, beati verò aſſumentur ad librum maiorem, ſcilicet vitæ & erunt omnes docibiles Dei Vnde Auguſtinus. Non erunt tunc volubiles cogitationes noſtrę, & quaſi ex vno in aliud redeuntes, ſed vnico intuitu omnia videbimus, non iã Deum in creaturis, ſed omnes creaturas in verbo. Interim felix, qui iſtũ libellum elemẽtarium legere nouit: non deſpiciamus eum quia pulcher eſt, & magnus, ſapientia lucet in eo. O quàm mirus & quàm pulcher: quos characteres habet tã pulchros: ſolem, lunam, ſtellas, cælum, terrã, maria, & differentias animalium, &c. auium, & arborum, & florum. Sed nos quaſi paruuli, attoniti admiramur pulchritudinem characterum, et neſcimus legere neque intelligere: ſicut paruuli et ſicut ruſtici, videntes deſcriptiones pulchras in eccleſia. O ſi intelligeremus, ò ſi legeremus, ò ſi creaturas penetraremus, ſicut iuſti & ſancti: quem guſtum, quam ſapientiam intra cortricem inueniremus: quàm magna Theologia et Philoſophia latet in his rebus, ſi eas intelligeremus? Vnde pſalm. cæli enarrant, etc. Vnde ſicut ait Bernardus et Chryſoſtom. Mundus iſte non ſolum in vſum et in miniſterium, ſed et in doctrinam et in magiſterium datus eſt: nos autem vſum quærimus, de magiſterio non curamus. Quæſo quid nobis ſeruiũt ſerpẽtes, dracones, aſpides, crocodili, elephantes, leones, vrſi, lupi, vulpes, ciconiæ, grues, veſpę, culices, formicæ, pulices, et ſimilia, quę tamen omnia propter hominem facta ſunt? Non ſeruiunt ad vſum, ſed proficiunt ad magiſterium. Vnde dominus, eſtote prudentes, ſicut ſerpentes. Et alibi, reſpicite volatilia cæli. Et Salomon, piger vade ad formicam. Et Iob interroga iumenta, et docebunt te. Non eſt minor fructus in illis, quàm in alijs quæ ſeruiunt ad vſum, ſi ea intelligeremus. Quid nãq; formica vilius? ſed ſi attẽdas agmen formicarum, et videas illam rempublicam ordinatiſsimã formicarum et apum, quàm diligenter colligant, quo zelo in communi, quomodo ſe iuuant, magna philoſophia reipublicæ & reli-

Margin notes: Romã. 1.c — 2. Cor. 13.c — Apoca. 6.d — Ioã. 6.c — Pſal. 18. — Marc. 10.b — Marc. 6 d — Pro. 6.a — Iob. 12. b

gionum in illis. Quid culice vilius, qui nos inquietat? ſed ſi conſideres illam mirabilem ſtructuram, iunɫturamq́; pedum, totamq́; corpuſculi compoſitionem, proboſcidemq́; illam ceu elephantis hiantem et perforatã, & qui vix videtur habet oculos, et nouit ambulare, volare, & cuſtodire ſe: & qua auiditate deglutit ſanguinem humanum, & quot in illo operationes & ſenſus quos cælum non habet, & prudentiam, & totum ſuper debile fundamentum: ſi poſueris digitum totus euaneſcit, quis non mirabitur ſapientiam & potentiam artificis, qui ſuper tam debili fundamento talem fabricam compoſuit? Magna itaque ſapientia, & philoſophia in his rebus latet, ſed neſcimus eam, neque intelligimus, quia non rerum viſibilium ſignificationes, et voces, vt rationales, ſed ſolum vſum vt iumenta quærimus & attendimus. Vnde miror, cur cùm tot libros philoſophiæ Ariſtoteles, Plato, Theophraſtus, Plinius, Dioſcorides, Auicenna, Galenus de rerum proprietatibus, & virtutibus herbarum, lapidum, & plantarum, de hac philoſophia tam modicum ſcriptum eſt. Vix inuenimus, qui hoc mun' obierit in ſcribendo, vt doceret nos legere hunc libellum. In Iob vltimis capitulis ad Iob de hac myſtica philoſophia Deus mirabiliter loquitur de rhinocerote, de equo, de gallo, de accipitre, de aquila, de bethemoth, quaſi nobis aperiens modum ad philoſophandum de rebus: ſed hoc longum eſſet modò proſequi, opus hoc non ſermonum, ſed longioris voluminis eſt, ideo tranſeo. Audiamus nunc de his libris

Iob.39. b.c.d

Pſalmiſtam mirabiliter perſonantem. Cæli enarrant gloriam Dei, &c. Dies diei eructat verbum, id eſt, Deus angelo. Ecce primum librum, & primam ſcholam. Et nox, id eſt, creatura ſenſibilis, nocti, id eſt, homini mortali, indicat ſcientiam, ecce ſecundum librum, & ſecundam ſcholam. De hac proſequitur, non ſunt loquelę, etc. Omnibus loquãtur, omnibus proponuntur gentibus et nationibus, ita vt ſint inexcuſabiles. In ſole poſuit tabernaculum ſuum, id eſt, imaginem ſuam eſt enim ſol quaſi Dei ſimulachrum quoddã dep̃ctũ: nã quod eſt ſol corporibus, eſt Deus ipſi ſoli et rebus omnib9: vnus eſt, omnia viuificat, omnia generat, omnia ſuſtentat, oĩa penetrat lux eius et virtus. A ſummo cælo vſque ad infimum, accedente ſole, omnia generantur, recedente omnia corrũpũtur: neq; eſt qui ſe abſcondat à calore eius: huiuſmodi eſt Deus. Sed & incarnationis myſterium in eius curſu depictum eſt, ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo exultauit: à ſummo cælo egreſsio eius, &c. Quid ſimilius verbo incarnato egreſſo de virgine? exiui à patre et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad patrem. Fecit circulum ſuum, et compleuit triginta tribus annis, operando ſalutem in medio terræ. De quo pſalm. benedices coronæ anni benignitatis tuę. Quàm bene, quam luculenter loquutus eſt. Pſal. De hac ſchola. Vide nunc tertium librum, et tertiam ſcholam. Lex domini immaculata, conuertẽs animas, etc. Hic eſt liber ſcripturæ. nõ enim ſufficiebat homini ad vitam notitia naturalis, opus erat ſapiẽtia reuelata. Nam

pſal.18. Ibidẽ. rom.1.c pſal.18. Ioã.16.f pſal.73. pſal.64 3 pſal.18.

rom.1.b Nam ſicut Apoſtolus ait, quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis, ſcilicet creaturis, ſapientia, magnitudo, bonitas, ęternitas, ſed non ſic trinitas, non ſic incarnatio, non redeptio, non miſericordia, non iuſtitia, non bonorum remuneratio, non malorum punitio, non iudicium, non denique via virtutum, fides, ſpes, charitas, patientia, &c, quæ neceſſarium eſt noſſe viatori. Deus ergo ex pietate, videns quia non ſufficeret ille libellus addidit reuelationem, vt eſſet magiſter qui fuerat creator, et voluit ſcribi ad mundi eruditionem, dilatans et explicans ſcientiam illam naturalem per legem ſcriptam. Vnde Iacobus. Suſcipite in manſuetudine inſitum verbum: nam quod creando inſeruerat naturæ, hoc docendo magis explicitè tradidit: quod per creaturas ingerit, hoc ipſum loquitur per ſcripturas. O quantum debitum, ô quam mira ſapientia, ô in quanta veneratione habenda, non ex pectore Socratis, vel Platonis, ſed ex illo fonte perenni, ex illaque abyſſo diuinæ ſapientiæ prodijt. Vnde qualis ſit hæc ſapientia attende.

Iaco.1.d

pſa.18. Lex domini immaculata, conuertens animas, teſtimonium domini fidele, ſapientiam præſtans paruulis: præceptum domini lucidum illuminans oculos, &c. Nolo immorari ſingula explicando: ſequitur, deſiderabilia ſuper aurum, et dulciora ſuper mel et fauum. Alibi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: lætabor ego ſuper eloquia tua, ignitum eloquium tuum vehementer, et ſeruus tuus dilexit illud. Mundanus animalis, non nouit quę ſunt ſpiritus Dei, ideo non guſtat,

pſal.118.
pſal.118
1. Cor. 2.d

et quęrit libros philoſophorum, verba autem libri huius omni odio habet, quod eſt ſignum reprobationis in euangelio. Si ex Deo eſſetis, agnoſceretis loquelam meam, quia ego ex Deo exiui: vos ex patre diabolo eſtis, non poteſtis audire ſermonem meum. De hoc libro figura in ezechiele eſt et Apocalyp. de libro ſcripto intus et foris, dulci in ore et in vtero amaro, in quo ſcriptæ lamentationes, carmen et væ. Clauſus erat liber, et apertus eſt: beatus quē tu erudieris. Dominus dedit illis ſenſum, vt intelligerent ſcripturas: de uora, et prędica. Quia qui non optime callet ſcripturas, non debet aſſumere officium prędicandi: liber iſte ſacra ſcriptura, ſcriptus intus propter myſticos ſenſus, foris ꝓpter literalē: in literali ſenſu alij latent, quę non eſt in alijs libris: in ore dulciſſimus, propter agnitionem Dei bonitatis, et miſericordię: eſt nanque ſapientia iuxta nomen eius ſapidiſſima: et in vtero amarus, quia qui addit ſcientiam addit laborem. Lætatur videns Dei clementiam, ſed amaritudo grandis, videndo in gratitudinem contemptorum, mendacium, vilipendium filiorum hominum. Non eſt qui gratificet, amet, gratias agat pro tantis donis, et recognoſcat, ſuſcipimus dona Dei, oblatrantes et blaſphemantes dantem dominū: in iſto libro ſcriptæ ſunt lamētationes, pœnitentia: carmē, gaudiū beatorum: vę, damnatio malorum: luctus, cātus, et plāctus. Tota ferè ſacra ſcriptura ad hūc finē tēdit, et hoc prętēdit mouere peccatores et ad pœnitentiam, et ad hoc proponit hominibus gaudia cęli, et tormenta inferni. Hoc etiā nos in omnibus cōcionibus

Ioā. 8.f
Ezechi. 2.d
Apo.10 d
pſal. 93.
Luc.24.
Eccl.1. d

nibus facere debemus, hæc vtiliſſima ſcientia, excitare peccatores, clamare, oſtendere breuitatem vitę, et finem eius, vt homines reſipiſcant ab hac cupiditate ſeculi, et phreneſi qua retinentur, et videant, et prouideant futura. Vtinam ſaperent, et intelligerent, et nouiſsima prouiderent. Sed o magna Dei clementia, ò mira Dei prouidentia: agnouit dominus ruſticitatem et hebetudinem noſtram, et ruditatem, et quod non poſſumus neque eius dicta intelligere, et ſapientiam reuelatam capere quia paruuli ſumus: vnde motus pietate, quæcunque docuerat in libro naturæ, et in libro ſcripturæ theoricè, practicè nobis deſcripſit in alio libro exemplari, et oſtenſiuo et Ideali: more eorum, qui cum exprimũt aliquam formam domus, vt intelligatur, deſcribunt et formant eam in pergamena charta: et ſic Geometræ circino depingũt in charta quod docent, vt videatur oculis quod aures non capiunt. Hic liber eſt verbum incarnatum, in quo nobis depicta eſt omnis vita ſpiritualis et Chriſtiana, quę in euangelio et alijs libris traditur, vt in eo legamus caritatem, pœnitentiam, humilitatem, manſuetudinem, caſtitatem, contemptum mundi, et cæteras virtutes. Hic eſt liber iuſtorum, hoc reſpiciunt, hoc Enchiridion ſemper in manibus et prę oculis habent. De quo Iob. Quis mihi tribuat auditorem, et librum ſcribat ipſe qui iudicat, id eſt, in ſeipſo iudex ſcientiam vitæ quam iubet ſcribat, per ſingulos gradus meos pronunciabo illum: ſiue comedens, ſiue ambulans, ſiue negotians, ſemper præ oculis habebo exemplar iſtud, et quali Principi offeram eũ. Erit mihi liber ad legendum, et ſacrificium ad offerendum. Scriba huius libri Deus, calamus ſpiritus ſanctus, vterus virginalis pergamena charta, attramentum ſanguis puriſsimus eius. In eius vtero ſcriptus, compaginatus, compoſitus eſt hic liber: ex illis ſanguinibus formatus eſt ille ſacratiſsimus character verbi diuini. De hoc pſalm. Eructauit cor meum verbum bonum, ſed angelis: et placuit ſcribere illud pro mortalibus, et in vno eodemq́ue libro Angelus et homo legeret. Sic ſolemus nos conceptus noſtros inuiſibiles ad memoriam, et ad eruditionem aliorũ, literis formare, et in literis effigiare, et quaſi in vaſculis reponere ſeruandos. Sed quomodo ſcriptus ſit, attende. Lingua mea calamus ſcribę facta eſt velociter ſcribentis. Quæ eſt iſta lingua? attende. Non eſtis vos qui loquimini, ſed ſpiritus ſanctus qui loquitur in vobis. Et in ſymbolo. Et in ſpiritum ſanctum dominum, qui locutus eſt per prophetas. Hęc lingua factus eſt calamus, effigians & formans in vtero virginis. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. Velociter ſcribentis, & quàm velociter ſcribentis, & quàm velociter? in vno inſtanti formatum eſt corpus, & organizatum, animatum, plenum gratia & ſapientia, et gloria, ſicut modo in cælo neſcit tarda molimina ſpiritus ſancti gratia. O præclaram ſcripturam, ò pulcherrimum characterem; in quo tale latet verbum æternum. O ſcriptum egregium, quomodo omnibus mortalibus proponitur ad legendũ, in quo ſunt oẽs theſauri ſapientiæ & ſciẽtię Dei abſconditi.

Marginalia: Deute. 32.d — Iob. 31. d — Pſ. 44. — Ibidẽ. — Matth. 10. — Luc. 1.c. — col. 2.a.

pſal 44 ſcōditi. Hęc ſcriptura tam pulchra, quę & qualis ſit ſequitur. Speciosus forma, diffuſa eſt gratia, &c. Hæc (inquam) ſcriptura tam pulchra, in quo libro, inqua papyro ſcripta eſt? vtique in pergameno virgineo puriſsimo, ſine nota & næuo peccati. Vnde bene et aptè in themate dici poteſt, liber generationis Ieſu Chriſti. Optima comparatio. duas optimas comparationes legis de virgine in ſcriptura, vnam qua comparatur pſal.71. velleri, pſalm. deſcēdet ſicut pluuia in vellus: quam exponit Hierony. Hiero. in ſermone d aſſumpti. virginis, ſi modo Hiero. è illud opus. Quoniam vellus de carne ortum nō habet vitia carnis. Et ſic virgo, licet carnea ſit, ſic tamen carnea quaſi argentea, ſine omni macula & concupiſcentia. In hoc vellere ſilenter ſe infudit ros ille Dei, id eſt, verbū æternum, dum medium ſilentium teneret Sap.18. c omnia. Eam totam perſudit ſpiritus ſanctus, purpura excellenti tinxit, vt ex illa fieret purpura regis caro illa Chriſti ſacratiſsima. Bona cōparatio, ſed nō inferior iſta, qua comparatur pergamenæ chartæ puriſsimę: in qua & de qua ſcriptum eſt verbum æternum. Vnde de illa exponi poteſt figura illa de tiara Pontificis, quę ſuper omnia ornamenta ponebatur in frōte Pontificis ex auro puriſsimo, in exo.28. f. et infra qua ſculptum erat, ſanctum domini. Hæc virgo tota aurea, tota diuina, ſuper omnia veſtimenta, ſuper duodecim lapides, ſuper tunicam talarem, & rationale, & humerale in frōte Pontificis, ſuper omnes apoſtolos, martyres, doctores, patriarchas, prophetas, per veſtes illas deſignatos, eccli. 24.a locatur: ſicut ipſa ait. Ego in omni gente, & in omni populo primatum tenui. In qua opere cellario ſpiritus ſancti, ſanctum illud domini ſculmat.1.c ptum eſt, de quo Angelus. Quod in ea natū eſt, de ſpiritu ſanctō eſt. Ac propterea meritò omnibus ſanctis præponitur. O mirabilis fœmina, in cuius vtero formatum eſt verbū, quod ſine tempore æternaliter in ſinu patris tenebatur occultū, huius virginis diem natalem colimus, ò cum quanto gaudio & reuerentia tantæ reginæ natalitium diem celebrare debemus, per quam omnes renati ſumus ad æternam fœlicitatem. De hoc libro ſatis: reſtat nunc quintus liber, ſcilicet conſcientiæ, de quo in Apocalypſi dicitur. Aperientur apo.20. d libri, & aperietur liber qui eſt vitæ, & iudicabuntur mortui. Hic liber rationum eſt, ideò ex libro Domini & illo iudicabuntur in hoc libro omnia quę geſsimus, & cogitauimus: quæ locuti ſumus, omnes cogitationes, & deſideria, & verba, & opera ſcripta apparebunt. Sunt modo quaſi oblite rata, attamen tunc apparebunt: ſicut in papyro ſcripta quibuſdam ſuccis malorum medicorum non apparent characteres literarum, ſed ad ignem poſiti tota apparet ſcriptura: ſic in illo igne omnia monſtrabuntur abſcondita tenebrarum, & manifeſtabuntur conſilia cordium, quę modò obli 1.cor.4 a terata ſunt. Vnde Bernardus loquēs de conſcientia, ait. Membrana ſubtilis eſt, & attramento imbibita radi non poteſt quicquid in ea ſcriptum eſt, etſi non appareat modò ſcriptura illa. O cum quanta circumſpectione debemus videre quid cogitamus, quid volumus quid concupiſcimus, quid ſcribimus, ſcientes quia non prætereunt non obliterantur. Danielis, iudicium Dan.7. c ſedit, et libri aperti ſunt: væ illis, qui cum turpibus illis formis & ſimulachris & lituris apparebunt

Dd 4 coram

coram tanta multitudinē: ò quomodo confundentur. Curemus itaque bonam habere ſcripturam conſcientiæ, vt cùm apparuerit liber vitæ, ex hac ſchola puerorum transferri mereamur ad ſcholam angelorum, & cum illis legere Dei ſapientiā in gloria. Ad quā nos perducat Ieſus Chriſtus. Amen.

¶DEO GRATIAS.

¶ CONCIO ALTERA ad Moniales virgines.

¶In natiuitate virginis Mariæ. De qua natus eſt Ieſus. Matthæ. 1.

SOLENT regij hiſtorici in ſuis Chronicis ante omnia Principis deſcribere genus, progenitorum antiquitatē, nobilitatem, potentiam: et non abs re, videtur enim communiter ſenſui nonnihil facere ad Principis gloriā, antiqua parentum nobilitas: quaſi iam nihil fœdum aut turpe ſperandum ſit ab eo, cui ab antiquo tam natiua, et tam ingenita nobilitas eſt.

Hoc nūc facit Euangeliſta Matthæ. Scripturus nanq; regis regum, Ieſu Chriſti hiſtoriam, mores, actus, & opera, à progenitorum illius nobilitate & antiquitate ſumpſit exordium, dicens. Liber generationis Ieſu Chriſti, filij Dauid, filij Abraam. &c. Vt videlicet ex hoc appareat, quàm nobilis ſecundum carnē extiterit, qui ſecundum diuinitatē ſuū genus ducit ex Deo. Neque mirandum hoc in Euāgeliſta, cùm per omnes canonicas hiſtorias tam ſedulò id agatur. Fuit enim hoc maximæ curæ ſpiritui ſancto in ſcripturis ſacris, ab initio ſeculi futuri Meſſiæ genus deſcribere, lineamq; generationis eius vſque ad ipſum non interruptā protrahere, omnibus alijs lineis intactis penitus, aut relictis.

Apocalyp. 9.

Itaq; in Geneſis libro ab Adā vſque ad Noe, & rurſus à Noe, vſque ad Abraam, Iſaac, et Iacob lineam protrahit: in libro Exodi, et alijs quatuor legalibus, in Ioſue, iudicum, et Ruth vſq; ad Dauid: in libris Regū et paralipomenon à Dauid vſque ad transmigrationē Babylonis generationem ducit, quam ad modicū proſequutus eſt Eſdras ſcriba: à tranſmigrationis autem loco vſque ad Chriſtum per quater centum circiter annos Chriſti genealogia in libro alio Canonico non reperitur, præterquā in Matthæo, qui ſpiritu ſancto afflatus eam ex Hebræorum annalibus veriſsimè collegit. Vnde obſecro tāta ſolicitudo, aut quænam tanta cura ſacris ſcriptoribus vtriuſque teſtamenti, de Chriſti genere memorando enarrandoq;? Nunquid Chriſtus parentum gloria illuſtratur? aut putandum eſt, humano ſenſu ſcriptores iſtos à nobilitate generis, et antiquitate, Chriſtū illuſtrare voluiſſe? Sed cōtradicit ipſemet in euangelio, cùm ait. Ego ab homine claritatem non accipio: non accipio (inquā) ſed præſto. Clarifica me pater apud te metipſum, nam apud homines non curo: claritate quam habui priuſquā mundus fieret, nā mundialis claritas me nō tangit. A te (inquā) ſolo clarificari me confiteor, in hominibus autē, aut de hominibus non glorior. Non enim

Gen. 5. Gen. 10 & 11. & 21. et. 22 Exo. 1. & infra, Ioſue. iudicū Ruth libri reg. & paralipom. etc. lib. 1. c. 1. & 2.

Ioā. 5. g

Ioā. 17. a

enim mihi ex hoc gloria quòd filius ſum Dauid, ſed è conuerſo ipſi Dauid gloria, quòd ex ipſo ſum ego. Si de genere gloriari libeat, filius Dei ſum: meritò poſſum gloriari, filius Dei ſum. Nũquid in hominibus glo-
Apoc. 22.d riabor? Ego, inquit, ſum radix, et genus Dauid. A me, non ab ipſo genus denominatur, illuſtratur, nobilitatutque: non enim in hac genealogiã ſicut in cæteris, à parentibus gloria deſcendit, ſed aſcendit: progenitores illuſtrantur à filio, non econtrà. Vniuerſa generis nobilitas, & gloria hęc eſt, quòd ex illo Chriſtus originem ducit, & filius Dei carnem aſſumpſit. Quãtũ in hoc gloriatus eſt Abraã, qui omnium laborũ ſuorũ, & aſperrimæ peregrinationis, & exilij ſui, hanc vnicam repromiſsionẽ in præmium primus gratanter accepit, abũdantem exiſtimans ſibi à Deo laborum ſuorum retributionem, quòd ex
Geneſ. 22.d ipſo Chriſtus naſceretur, & in ſemine ſuo omnes gentes benedictionem acciperent. Quid dicam de ipſo Dauid? quàm gloriabundus in pſalmo
ps.131. perſonat, dicens. Iurauit dominus Dauid veritatem, & nõ fruſtrabitur eum: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam, plus in genere iſto, quàm in regni diademate glorians. Atque vt firmũ ſit promiſſum, Deũ
ibidem. obteſtans & deprecans, ait. Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciem Chriſti tui. Ac ſi diceret, nõ, obſecro piiſsime Deus, non euacuent peccata Dauid promiſsionem tuam, quam pollicitus es illi: ſed ſicut illi iuraſti, ita adimpleas in veritate tua. Hoc eſt quod dominus commonere voluit legis peritos, quando eos de
Matth. 22.d genere Chriſti requirens, ait. Quid vobis videtur de Chriſto, cuius filius eſt? Dicunt ei, Dauid. Et ille. Quomodo ergo Dauid in ſpiritu vocat eum dominum, dicens. Dixit dominus domino meo, ſi filius eius eſt? Ac ps.109.
ſi diceret. O cæci, agnoſcite quia & filius, tamen dominus eſt, & nõ Chriſto gloria in Dauid, ſed ecõuerſo Dauid gloria in Chriſto eſt. Ab vltimo igitur non à primo, in hac genealogia nobilitas ducitur. Non ergo hac ratione genealogia cõnectitur, vt ex progenitoribus Chriſtus illuſtretur. Nam et apud ſeculares, ſiquis rex à communibus parentibus in regnum conſcendit, non rex de genere, ſed totũ genus de rege gloriatur: ita omnino in hac Chriſti genealogia exiſtimandum eſſe cenſuerim. Eſt etiam aliud, propter quod non vulgari ſenſu generis iſta deſcriptio æſtimanda eſt, quod in omnibus de quibus gentes gloriantur, nihil inanius, nihil futilius, quàm genus. Quæ nam obſecro in parentibus gloria, aut in quo generis iſta gloriatio fundamentum ſolidũ habere poterit? Quod ſi fundamento caret, inanis vtique eſt. Quæramus ergo iſta radicitus, et æquo animo ferte me altius hæc repetentem. Si enim in hominibus eſſet ſicut in alijs naturis, verbi gratia, in plantis, in animalibus, in arbuſtis, in quibus eiuſdem generis grandis varietas, & nimia multiplicitas eſt, vt in pomis, in pyris, in perſicis: nam etſi omnia poma ſunt, eſt tamen vnum pomorum genus alio pręſtantius, odore, decore, ſapore, naturaliq; valore. Similiter in animalibus, vt in equis, leonibus, & canibus, grandis eſt à natura varietas: quoſdã enim equos militares, alios curſores, alios operarios, natura produxit. Et canũ tã nota eſt omnibus varietas, vt probatione non indigeat. Poterit igitur equus ad ſui generis equum cõparari,

 leo

leo ad leonem, canis ad canem, meritò gloriari, illiq; præferri: quoniam habet à natura vnde glorietur & præſtet: ſed homo ad hominem comparatus ex ſtirpe quomodo gloriabitur? aut quænam eſt iſta generis tam inanis ambitio? Eſt no humana natura vna et ſimplex, in omnibus æqualis, nullã habens in ſe generis neque perfectionis varietatem. Neq; enim diſtantes nos natura produxit, ſed ingenium, doctrina, mores, dignitas, gradus diuerſos in eodem hominum genere facit: vanitas autem fecit in ſimplicißima hominum natura generum varietatẽ. Dic mihi obſecro, quid habent iſti præ alijs? aut in quo iſti præſtant alijs? Non ægrotant? nõ fameſcunt? non ſitiunt? nõ frigẽt? nõ occumbũt ſicut alij? nõ patiũtur quæ alij? nõ deficiũt, et laſſant ſicut alij? nũquid ſunt hi alterius modi aut fortis, quàm alij homines? At robuſtiores, grãdiores, pulchriores, ſaniores, acutiores ſunt, inquis: neque hoc ita eſt. Videmus enim in his vulgares homines ſæpius nobiles anteire. Neq; ſi ita eſſet, adhuc generis eſſet iſta diuerſitas, ſed conditionis: accidentia enim ſunt hæc, non proprietates. Nunquid non ex iiſdem parentibus videmus filios prodire, corpore, & ſpecie diſsimiles? viribus & ingenio diſtantes? & tamẽ non poteſt eſſe generis diuerſitas: vbi iidem parẽtes ſunt. Quid ſi in corporib[9] humanis eſſet tanta varietas, quanta eſt in canibus, adhuc homini non eſſet ïũde gloriandum, cùm eius potißima portio animus ſit, animorum autem omnium vnus eſt plaſmator Deus. Vnde igitur intumeſcis homo? vnde gloriaris? Iccirco enim (vt exiſtimo) Deus hominum naturã vnam, imò vniformißimam fecit: neque in hominibus, vt in angelis, varias ſpecies multiplicauit, vt non haberet homo vnde à natura ſuper hominẽ ſuperbiret, prænoſcens hominum arrogantiam & ſuperbiam. Bone Deus, quis ſuſtineret hominum ambitionem, ſi in eorum natura huiuſmodi reperiretur diuerſitas? Ecce modò cũ æquales nos natura produxerit, homo hominem, non quaſi hominem, ſed quaſi pecudem reputat, atq; peſſundat: quid tũc facturum exiſtimas? Profectò & colloqui inferioribus illuſtriores deſpiceret, nec eorum conſortio dignarentur. Atque vt magis atque magis concordiæ & pacis Deus homines admoneret, non ſolũ eos natura pares condidit, ſed etiam ab vno homine omnes, veluti ab vno trũco, traduxit & propagauit, & ab vno vtero deriuauit, vt dum ſe germanos eſſe conſpiciunt, & ſe charius amplectantur, & ſe mutuò non contẽnant. Oſtendam tibi ò homo genus de quo meritò glorieris, non vtique in carne & ſanguine: quoniam caro & ſanguis, et qui in eis gloriantur, regnum Dei non poſsidebũt: ſed gloriare, quia poteſtatem dedit tibi Deus filiũ Dei fieri, ſi credis in nomine eius, ipſius enim genus ſumus, ſicut ait apoſtolus. Attende de hoc Ioannem in epiſtola gloriantem. Videte fratres, qualem charitatem dedit nobis De[9], vt filij Dei nominemur & ſimus: magnã vtique Dei caritatem, grandem quoq; hominis ſublimitatem habet. Hæc gloriatio vera, quæ ſecundum ſpiritum eſt: nam omnis caro fœnũ. Vnde ſi huius, de qua prædiximus, gẽeris gloriatio, in ſecularib[9] deriſibilis eſt: quid in vobis virgines Deo dicatæ decendum eſt? quæ carnem veſtram cum Chriſto crucifixiſtis, & veterem hõminem cum actibus ſuis,

1. Cor. 15. e
Ioã. 1. b
Act. 17. g
1. Ioã 3. a
Eſa. 40. b
Gal. 5. d

vt

Col.3 vt Chriſtũ indueremini, ſpoliaſtis?
Spõſæ Chriſti eſtis, quid in homini-
2.Cor.11.d bus gloriamini? Filię Dei eſtis, noli
te in carnis parentibus gloriari. In
hoc vos ad inuicẽ zelate, quænã huic
ſponſo charior, quęnã familiarior,
quęnã gratior exiſtat: quę humilior,
quę obedientior illi ſit, cui magis ſe-
creta committat, cui loquatur am-
plius, & familiarius reuelet myſte-
ria. Pro huiuſmodi igitur ſi vultis
2. Cor. 10. d gloriemini, pro vobis autem nihil.
Sicut per apoſtolum ſcriptum eſt.
Qui gloriatur, in domino glorieť,
ſed iam ad propoſitum redeamus.
Oſtendimus (ni fallor) ſatis apertè,
non vulgari ſenſu, in principio euan
gelij ſaluatoris genealogiam recita-
ri, atque in libris ſacris deſcribi, qua
[illegible]ore ſeculariũ Chriſtus in proge
nitoribꝰ illuſtretur: hoc enim ipſa li
teræ ſeries oſtẽdit. Cũ enim in hoc
generé ſaluatoris tot illuſtres matro
næ, & ſanctiſsimæ fœminę extite-
rint, euangeliſta ſolas eas commemo
rat (vt Hieronym. inquit) quas ſcri-
ptura reprehẽdit, quas conſulto prę
terire debuerat, ſi de hac generis no-
bilitate curam habuiſſet: nihil enim
ita genus obſcurat, ſicut infamis fœ-
mina. Altiori ergo conſilio id fieri
putandum eſt, propter tria, ſcilicet
roman. 15.b. propter veritatem Dei, propter fidẽ
noſtram, propter virginis gloriam.
Propter veritatem Dei: vt appareat
Deum impleſſe promiſſum, ſicut iu-
rauit patribus ex ſemine illorum de-
ſcendere Chriſtum. Quam fidem vir
Luc.1.e go magnificat in cantico, dicẽs. Su-
ſcepit Iſrael puerum ſuum, recorda-
tus miſericordiæ ſuę. Sicut loquutus
eſt ad parres noſtros, Abraam, & ſe-
mini eius in ſecula. Propter fidem no
ſtram: vt cõſtet Ieſum quẽ nos Meſ-
ſiam profitemur, ex Abraã & Dauid
ſemine generatum, ſicut in prophetis
olim fuerat prophetatum, vt non in-
ſultet nobis Iudęus, & opponat ve-
olim, q̃ à Galilęa propheta non ſur- Ioã.1.f
rexit: & ſicut Nathanael doctus in le-
ge pronunciauit, antequam veritatẽ
agnoſceret, à Nazareth poteſt ali- Ioã.1.g
quid boni eſſe? Poteſt vtique, veni &
vide. Veni Nathanael, lege Matthęi
euangelium, & vide quia non à Na-
zareth, ſed à Bethlehem oriundus
Chriſtus, que m dicimus, ex Patriar-
charum ſemine duxit originem. Le-
ge genealogiã, & intelliges prophe-
tiam. Tertio propter virginẽ, quàm
pius filius non ſolum apud angelos,
ſed etiam apud homines voluit eſſe
illuſtrẽ. Ideoq; licet pauperem et hu
milem matrem elegerit Deus, ſed ta-
men genere illuſtriſsimam, nobiliſ-
ſimam, generoſiſsimamque multò
amplius ſecundum carnem, quàm ſit
modò quęcunque illuſtris fœmina:
nanque ab antiquo, multis ſeculis, lõ
ga progenie, à Patriarchis, & Regi-
bus, & Sacerdotibus originẽ traxit.
Recenſe nunc in toto orbe, quęnam
ſit, quę tot Regibus & Principibus
polleat in origine. Nobiliſsima igi-
tur fuit virgo Maria ſecundum pro-
geniem, & illuſtriſsima, qualem de-
cuit eſſe matrem Dei futuram: neque
enim decuit ruſticam eſſe, aut vulga-
rem, ne aliqua obſcuritatis & igno-
bilitatis nota redundaret in filium.
Nam etſi in hominibus non ſit illa
generũ varietas, quam excluſimus,
nonnihil tamen à bonis parentibus
filij per generationem accipiunt: à
bonis enim parentibns bonos naſci
filios, id eſt, bene inclinatos, vt in plu
ribus videmus. Nam ſicut colorem,
et figuram, et habitus, et motus, ægri
tudineſque varias, filij ex parenti-
bus per generationẽ mutuantur, ita
etiam

etiam mores, inclinationes, paſsioneſque animę ab eiſdem traducunt. Ab iracundis enim parentibus, iracūdos filios: & ex mitibus mites, & ex ingenioſis ingenioſos, et ex ruſticis ruſticos, vt plurimū naſci videmus. Itaque ſi homini gloriandum eſt, nō in progenitorum potentia, vel ſtatu, ſed in eorum virtute & probitate potius gloriandum: quorum oppoſitū in ſeculo videmus. Decuit itaque eū qui rex et ſacerdos futurus erat in populo Dei, ex regibus et ſacerdotibus originem ducere: vt etiam ſecundum carnem, regnum et ſacerdotiū non vſurpatum videretur, ſed ei iure optimo conueniret. Neque te moueat, quia non ad virginem, ſed ad Ioſeph genealogia deducta ſit. Seruatus eſt enim ſcripturarū mos ab euāgeliſta, in quibus non per fœminas, ſed per viros genealogia deducitur: et quia cognati erāt virgo et Ioſeph, deducto genere ad Ioſeph, deducitur ad virginem. Hæc autem cognatio illo tēpore nota erat omnibus, qui apud Iudęam fidem Chriſti ſuſceperunt, ideo eam euangeliſta cōticuit. ſed vt inquit Euſebius in eccleſiaſtica hiſtoria, ab ipſis qui de domini ſtirpe erant, quos tūc dominicos appellabant, ſatis apertè omnibus denunciabatur: quam Damaſcęnus in quarto libro breuiter percurrit.

¶Ad vos ò virgines nunc noſtra conuertatur oratio, vos (inquam) obſecro & obteſtor imitamini virgines virginem: nobiles nobilem: imitamini (inquā) veſtrę profeſsionis vnicā fundatricem: huius enim vitę & profeſsionis quam tenetis, inſtitutrix et fundatrix ipſa eſt. Hæc enim prima docuit inter homines cælibatum, hęc vitā angelicam in carne adinuenit: huius exemplo tam numeroſa virginum multitudo candidata reſplendet. Ante hāc in lege virginitas perpetua probro dabatur: lex enim ſterilem maledicit. Vnde & filia Iepte virginitatem ſuam ante mortem longè defleuit, lamentata eſt virginitatem ſuam moritura, id eſt, quia virgo & ſine fructu moreretur. O virgo beatiſsima, talia exempla tibi lex antiqua præbuerat: vnde didiciſti, vbi legiſti virginalem Deo eſſe placitā puritatem, vt prima omnium voto tuam Deo ſacraueris pudicitiā? Neq; ſolummodo ſine exemplo virginitatem elegiſti, ſed etiam eam voto firmaſti: & ita firmaſti, vt non prius angelo conceptum altiſsimi nuncianti aſſenſum præbueris, quàm de ſeruanda virginitate ab illo rationem acceperis. Hoc autem veſtrum ſacrū collegiū præ omnibus in Hiſpania hāc ſacram virginem æmulatur: quippe quia non ſolum virgines vt alię, ſed etiam omnes nobiles eſtis, quemadmodum ipſa nobiliſsima virgo fuit. Si ergo virginitatem ſequimini, imitamini quoque humilitatem. Nulla in vobis nobilior, nulla illuſtrior genere eſt hac virgine, & tamē quātæ humilitatis fuerit attendite. Ecce virgo regia, domina mundi, mater Dei, nō dedignatur ſancto fabro ſeruire, parare cibū, & menſam, & quaſi viro in omnibus obedire, qui tamē in virginali matrimonio maritus erat: non igitur vos dedigneminialterutrum ſeruire. Quæ nobilior in vobis eſt, ipſa ſit humilior, nobilitatemque ſuam humilitate demōſtret. Nulla enim maior nobilitas eſt, quā ſeruire Chriſto. Si igitur, præ cæteris ſimiliores eſtis, ita prę cęteris vos exhibete alacriores. Huius enim virginis hodie natalitia celebramus, illius natalitio debitum honorem tepen-

Exod. 13.d
Iudi.11.e
Luc.1.d

pendimus. Ho die enim velut placidus lucifer, in medio caliginis, tenebroſa nocte repēte mũdo apparuit. Lætantur angeli, feſtiuumque virgini carmen exoluunt: tripudiant, quia ſalus mundi iam inſtat, iamque naſcentia primordia vident, quibus inſtauranda ciuitas ſua eſt. O quanta lętitia, quale gaudium in cæleſtibus agitur. Virga enim illa de radice Ieſſe, in ſanctis patribus tam longè prius ſeminata, hodie pullulat exoriturque: de qua flos naſciturus, quò medicandus eſt orbis. flos cuius odore reuiuiſcunt mortui: cuius ſapore curantur ægroti: cuius decore lætantur angeli: flos candidus & rubicundus, in quem deſiderant angeli proſpicere. Lętare ò pater Adam, ſed magis tu Eua mater exulta, qui ſicut omnium parentes, ita omnium fuiſtis peremptores, & quod infelicius eſt, prius peremptores, quàm progenitores: ambo igitur conſolamini ſuper filia, & tali filia. Quid dicebas ò Adam? Mulier quam dediſti mihi dedit mihi de ligno, & comedi. Ecce redit tibi hodie fœmina pro fœmina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis, guſtum tibi porrigat vitę & pro venenoſo cibo amaritudinis, dulcedinē pariat fructus ęterni. O admirandam & omni honore digniſsimam virginem, ò fœminam ſingulariter venerandam, ſuper omnes fœminas admirabilem, parentum reparatricem, poſterùm viuificatricem, vt Bernard. ait. Huius igitur ſacræ ſobolis pedibus prouoluti, ouantibus animis preces fundamus, cordiſque tripudio iubilemus. Sub eius nos protectione ſubdamus, viua voce clamantes. Eia ergo aduocata noſtra, domina noſtra, lætitia noſtra, eia ergo, illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte, & Ieſum benedictum fructum ventris tui, nobis poſt hoc exilium oſtende. Ipſum inquirim⁹, ipſum anhelamus, ad ipſum properamus, illũ toto cordis ardore concupiſcimus. Tu virgo nos dirige, tu nos ad ipſum deducito, tu quò regnat nos perducito, tu ipſum nobis oſtende gloria & honore coronatum, angelis ſtipatum, in dextera patris altiſsimo throno ſedentem, cũ ipſo regnantē, totumq; orbem cum ipſo moderantē. Sed ad euangelicam hiſtoriam reuertamur.

Efa. 11. a — 1. pet. 1. b — Ge. 3. c

¶Cogitanti mihi ac diu hęſitanti, quid cauſæ ſit, quòd cùm euangeliſtæ de Ioanne Baptiſta, & alijs apoſtolis tam longum fecere tractatum, de virgine Maria, quę vita & dignitate omnes antecedit, ita ſummatim percurrant hiſtoriam: cur (inquam) non traditum eſt memoriæ quomodo cõcepta, quomodo nata, quomodo nutrita, quib⁹ moribus decorata, quibus virtutibus ornata, quid cum filio in humanis egerit, quomodo cũ illo cõuerſata ſit, quomodo poſt eius aſcenſionem cum apoſtolis vixerit. Magna erãt hęc, & memoratu digna & quæ cum ſumma deuotione à fidelibus legerentur, à populis amplecterentur. O (inquã) ò euangeliſtę, quare nos tanto gaudio veſtro ſilentio priuaſtis? Cur hęc tam lęta, tam deſiderata, tam iucũda cõticuiſtis? Quis enim dubitat, quin in eius natiuitate & pueritia mira multa cõtigerint? & puella hęc in teneris annis ſtupẽdũ ſeculis virtutum omnium monimentum extiterit? De his tamē omnibus nihil in canonicis libris expreſſum legimus, pręter libellum quendam apocryphũ, quẽ beatus Hierony. ex Hebręo trãſtulit: cuius (vt idem aſ-

ſerit)

ſerit) dubia fides eſt. Hæc (inquam)
mihi hæſitanti, cur de actibus virgi-
nis, ſicut de actibus Pauli non eſt cō-
poſitus liber, nihil aliud occurrit (ac-
cuſare enim Euangeliſtas negligen-
tiæ, ſicut impium, ita & temerarium
iudico) quàm ita placuiſſe ſpiritui
ſancto, eiusque prouidentia Euange-
liſtas ſiluiſſe, propterea quia virgi-
ps. 44. nis gloria ſicut in pſalm. legitur o-
nis intus erat, & magis cogitari pote
rat quàm deſcribi: ſufficitque ad eius
plenam hiſtoriam quod ſcriptū eſt
in themate, quia de illa natus eſt Ieſus.
Quid amplius quęris? quid vltra re-
quiris in virgine? Sufficit tibi, quòd
mater Dei eſt. Quęnam obſecro pul
chritudo, quęnam virtus, quę perfe-
ctio, quę grã, quę gloria matri Dei
non congruit? Solue cogitationibus
habenas, dilata intellectui fimbrias,
& deſcribe apud te in animo virgi-
nem quandam, puriſsimam, pruden-
tiſsimam, pulcherrimam, deuotiſsi-
mam, humillimā, mitiſsimam, omni
gratia plenam, omni ſanctitate pol-
lentem, omnibus virtutibus ornatā,
omnibus chariſmatibus decoratam,
Deo gratiſsimam; quantum potes
tantum auge, quantum vales tantum
adde, maior eſt iſta virgo, excellen-
tior eſt hæc virgo, ſuperior eſt vir-
go iſta. Non eam ſpiritus ſanctus li
teris deſcripſit, ſed tibi eam animo
depingendam reliquit, vt intelligas
nihil illi gratiæ, aut perfectionis, aut
gloriæ, quam animus in pura creatu
ra concipere poſsit, defuiſſe: imò re
ipſa intellectum omnem ſuperaſſe.
Vbi ergo totum erat, pars ſcriben
da non fuit, ne putares quod ſcriptū
non fuerat, eidem forſitan defuiſſe.
Si ancillas ſuas, & miniſtras domus
ſuæ, potentiſsimus dominus ita miri
ficè decorauit, ita donis & gratijs ve
nuſtauit, qualem exiſtimas condidit
matrem ſuam, vnicam ſponſam ſuā,
quam ſibi ex omnibus elegit, & præ
omnibus adamauit? Audi prophetā. ps. 44.
Aſtitit Regina à dextris tuis, in ve-
ſtitu deaurato, circūdata varietate.
& filię Tyri in muneribus, vultum
tuum deprecabuntur omnes diuites
plebis. Adducentur Regi virgines,
ſed poſt eam: proximæ eius afferen
tur tibi in lętitia et exultatione.
Omnis (inquam) virginum candida-
tus chorus huic laudes concinit, o-
mnes vultum eius deprecantur, &
eam velut Reginam venerantur et
colunt: omnibus eam altiſsimus prę-
poſuit, non ſolum virgineis, ſed etiā
angelicis choris, quia mater eius eſt,
& matrem Dei decet omnis celſitu-
do. Quicquid igitur de virgine ſci-
re, aut intelligere cupis, totum in
hoc clauditur breuiloquio, de qua
natus eſt Ieſus: hæc longa et pleniſ-
ſima hiſtoria eius eſt. Anſelmus. De
virgine Maria ſolū dicere quòd ma-
ter Dei eſt, ſuperat totum quod ſub
Deo dici poteſt. Vnde beatus Tho-
mas quandam ei dignitatis infinita-
tem attribuit, & meritò: ſi enim quo
altior eſt filius, dignior mater eſt,
quis dubitat quin infiniti filij infini-
ta quoque quodammodo ſit matris
authoritas dignitasq́; Cuiuſlibet enī
ciuis matrem eſſe dignitatis eſt, equi
tis matrem eſſe maioris: Ducis maio-
ris: Regis maioris. angeli, ſi matrem
habere poſsit, maioris, archāgeli ma
ioris, ſeraphim multò maioris, filij
Dei matrem eſſe, ita omnes has ſupe-
rat dignitate, ſicut & Deus his omni
bus maior eſt. O miram puellam ſui
creatoris matrem, ò ſtupendā digni-
tatem, vt fœmina habeat cū Deo cō-
munē filiū, cui dicat vt pater, filius heb. 1. b
meus es tu: & ſit puella mater eius,
cuius

ps. 109. cuius Deus pater eſt. Sedet filius ad
& Mat dexterã patris, ſedet mater ad dexte-
ci. 26. f rã filij, mutuoq; cõmunem filiũ bea-
tis oculis mediũ conſpiciunt. Videt
pater in filio perſonã quã ab æterno
genuit: videt mater in eo naturã hu-
manã quã in ſuis viſcerib⁹ aſſumpſit
in tẽpore. Cõplacet pater in filio, gau
det mater in filio: ait pater filio, ex
pſal. 109 vtero ante luciferũ genuit te: ait ma
ter eidẽ filio, ex vtero virgo genui
te. Stupet de ſua gloria, neq; ſuã va-
let ipſa cõprehendere celſitudinẽ: eo
enim ipſo ꝙ mater creatoris effecta
eſt, omniũ creaturarum iure optimo
dña, reginaq; conſtituta eſt. Verè fe
Luc. 1. e cit tibi magna qui potẽs eſt ò Maria:
verè ex hoc ꝙ matrẽ ſuã te cõſtituit;
beatã te dicẽt oẽs generationes ſecu-
lorũ, & nati natorũ, & qui naſcentur
ab illis. Fuit olim in principio naſcẽ
tis eccleſiæ nõ mediocris hæſitatio d'
huius virginis nũcupatione: ex hære
ticis nanq; alij in Chriſto corpus nõ
verũ, ſed phantaſticũ: alij corpus ve
rũ, ſed nõ carneũ, cæleſte tñ: alij cor-
pus carneũ, ſed non de virgine ſum-
ptũ: alij de virgine formatũ, ſed ſi-
ne anima aſſerebant. Qui oẽs & ſimi
les virgini matris Dei dignitatẽ au
ferebãt: quos omẽs hoc vnico verbo
euãgeliſta cõuincit. De qua natus eſt
gal. 4. a Ieſus. Et apoſtolus Paul. alio cõſimi-
li, factũ (inquit) ex muliere. Et benè
factũ, in ea nãq; ſpiritus ſanctus ipſũ
nõ genuit, ſed ex ea vt artifex corp⁹
eius effecit. Vnde nõ Chriſti pater,
ſed humanitatis eius cõditor eſt. Ex-
cluſis igitur hæreticis, inter fideles
adhuc diſceptatio non modica erat,
an ꝓpter verã & indubitatam gene
rationẽ temporalẽ virgo mater Chri
ſti, an mater humanitatis Chriſti di-
cẽda eſſet, an audendũ quoq; eã ma
trẽ Dei nominare: donec pleno cõci
lio definitũ eſt, eã plenis (vt dicitur)
buccis, theothochõ, id eſt, matrẽ Dei
ab omnibus fidelib⁹ verè & ſine ſcru
pulo nominandã. atq; vt veram Dei
matrẽ ab omnibus venerãdã. Quod
nomẽ ex omnibus ipſa in lib. Eccle-
ſiaſtici ſibi delegerat, dicens: ego ma Eccli.
ter pulchræ dilectionis, & timoris, 24. c
& magnitudinis, & ſanctæ ſpei. Ac
ſi diceret, quid me alijs nominibus
nũcupatis? hoc ſolo nomine dignor,
hoc ſolo cupio nũcupari vocabulo,
in meã laudẽ hæ ſolùm præ alijs per-
ſonẽt voces, in his mihi ſupra modũ
cõplacet verbis, de qua natus eſt Ie-
ſus. Nihil me ita d'lectat audire, quã
cùm dicitur mihi de qua natus eſt Ie-
ſus: & hoc verbũ ſæpius replicetur in
laudibus, ſæpius iteretur in cãticis, au
di pijſsima, audi clemẽtiſsima, de qua
natus eſt Ieſus. Hoc eſt enim nomen Phi. 2. b
ſuper omne nomẽ puræ creaturæ, in
quo nemo tecum participat ò virgo.
Cui enĩ aliquãdo, nõ dicã hominũ,
ſed etiã angelorũ dixit? mater mea
es tu, filius tuus ſum ego. Ad angelos Hebr. 1.
quidem dicit, qui facit angelos ſuos
ſpiritus, & miniſtros ſuos ignẽ vren
tem: ad virginẽ aũt, vnica eſt colum- Cãt. 6. e
ba mea, vna eſt perfecta mea, vna eſt
genitrix mea, electa vna eſt: quia nec
tibi ſimilem viſa es, neque habere ſe
quẽtem. Nam etſi omnis qui fecerit
voluntatem patris mei, mater mea, Matth.
& frater meus eſt: non tamen vt tu 7. c
mater, quæ animo & corpore verbũ
domini cõcepiſti, peperiſti, lactaſti,
nutriſti, & toto vitæ tuæ tempore il-
li matris officium impẽdiſti. Hoc au
tem ſicut ſummæ dignitatis, ita etiã
perfectionis nomẽ eſt: ſumma enim
humanæ creaturæ perfectio vitæ hu
ius tota in amore Dei eſt: omnium
autem amorũ vitæ præſentis, nullus
eſt tantus, quantus matris ad filium:
ſolent

ſolent enim matres etiam deformes filios tam ardenter amare, vt etiam ſeueræ matronę, dum lactentibus in gremio infantibus garriunt, videantur ſenſum penitus amiſiſſe præ amore. Quid non dicunt? quid non faciũt? aut quis ſcurra leuior eſt, quàm mater ad infantulum? Siquidem diuina prouidentia, quæ operibus ſuis nunquam deeſt, matrum præcordijs naturalem hác amoris inſeruit vim; ne pignoribus teneris & difficilis educationis lõgi laboris tędio quid deeſſet ad vitam. Alias enim quis infantum moleſtias, vagitus, ęgritudines, varias frequentesque immunditias, tamq; aſsiduas moleſtias, & tã longas ęquo animo tolerare poſſet? Neque ſolum hominibus, ſed cæteris etiam animãtibus, huius amoris vis à naturæ conditore inſerta eſt. Nõne gallinam vides pro ſuis pullis aquilam fieri? & mitiſsimam equam pro pullo ſuo equino in ferociſsimã verti leænam? ſeque ipſam lupis animoſè obijcere pro filio? vitamq; ſuã pro nihilo reputare & paruipendere, vt filium defendat, qui ab ipſa eſt? Mira vis amoris, & quæ niſi cerneretur, penitus eſſet incredibilis. Si igitur, vt diximus, tanta eſt vis amoris matrum ergà filios ſibi cum viris cõmunes, vt etiam deformes et inertes filios tam ardenter diligãt: conſiderate virgines deuotę, quo amore mater iſta diligit filium ſuũ vnigenitum, & ſoligenitum, filiũ (inquam) tam ſpecioſum, tam decorum, tam nobilem, & potentem, tam generoſum & glorioſum: cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur, cuius decor & gloria angelicos etiam retundit obtutus: filium in quem deſiderant angeli conſpicere, (1. Pet. 1. b) de quo apertiſsimè nouerat quia Deus & creator ſuus eſt. Dicite (inquam) quo ardore ardet, quando illum iam triennem vel quadriennem coram ſe ludentem conſpicit: ſibique placido vultu arridentem, pioque lepore applaudentem, alludentemque videt: & in gremio ſuo pectoris ſui lacte potatum, ac de ſua ſubſtantia paſtum cernit? O cor virgineum amoris igne ſucceuſum, ò ſacra viſcera velut clibanus candentia, & ardentia velut ſeraphim: ò ſacrum pectus quo ardore intus inflammaris? ò tenerrimũ corpus, quomodo tanto calore nõn dirumperis? Quis tuos ò virgo cordis ardores, mentis exceſſus, digno ſufficiat explanare eloquio, aut comprehẽdere cogitatu? Nolite (inquit) nolite me conſiderare quòd fuſca ſim: quia decolorauit me ſol. (Cãt. 1. b) Sol ille flagrantiſsimus intus & foris ita mę totam irradiauit, vt fuſca appaream præ calore, fuſca ſum fateor, ſed formoſa filiæ Hieruſalem. Ideo dilexit me rex. Vnde angelus huius flagrantiſsimi ardoris pręſcius ad virginem ait. Spiritus (Luc. 1. d) ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi. Noli ergo timere filia Hieruſalem, noli expaueſcere: nam ſpiritus ſanctus aderit, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi, vt tanti ſolis ardorem valeas ſuſtinere: & qui alios ſolet illuminare, tibi obumbrabit, vt diuini luminis ardorem temperet & fulgorem. Hoc itaque matris honore ſola virgo Gaudes, ſola donaris, tibi ſoli cum ſuperno parente communis eſt filius, & quantum creaturæ fas eſt, ſimillimus amor. Amat angelus, ſed vt dominum: amat virgo, ſed vt filium: ac proinde angelus ab ipſo redamatur, vt

ſeruus,

ſeruus, ſed virgo redamatur vt mater: in vtroque beata, & quia ſic amat, & quia ſic amatur ab illo. Huius ergo tantæ matris ortum digniſsimum recolamus: huic pleno cordis gaudio iubilemus: eſt enim vnde apud ipſam quodammodo glorietur, quia & nos illi tantæ celſitudinis aliqualiter occaſio extitimus: niſi enim fuiſſet peccati morbus, non tantus è cælo medicus aduenisset. Vnde igitur nos effecti ſumus rei, inde, ſumpta occaſione illa effecta eſt mater dei: niſi enim peccaſſet homo, Deus factus nõ fuiſſet homo. Neque tamen propterea nobis aliquo teneris debito, quia id non factum eſt noſtro merito, ſed potius demerito. Sed pro tua benignitate ò virgo, dum tuam celſitudinem inſpicis, miſeriæ noſtræ recordaberis: verè enim peccatorum eris aduocata, quæ propter peccata in tantam es celſitudinem ſublimata. Verè enim etſi peccati nos multum pœnitet, tua tamen ſublimitas ò virgo multum nobis placet, & peccati noſtri damna hac gloria tua compenſamus. Vnde & de hac virgine per pulchrè pſalmus perſonat dicens.

Pſ. 86. Mater Sion dicet homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus? Mater (inquit) Sion dicit homo, quis homo? vtiq; homo propter quem factus eſt in ea homo, qui fundauit eam altiſsimus. Mater ergo Sion dicet reus homo, dicet etiam altiſsimus homo, quia vtriuſque hominis, Dei videlicet & rei mater eſt. Denique attende quis mater Sion dicet homo. Ecce (inquit) alienigenæ, & Tyrus, et populus Aethiopum, hi fuerunt illic. Mater ergo Sion dicet Aethiops homo: Aethiopes non abijcit virgo decora, ſed amplectitur vt paruulos, diligit vt filios, ſi tamen faciant quod ſubiungitur. Memor ero Raab, et Babylonis ſcientiũ me. Sciant ergo ipſam matrem, Sion dicet homo, homo (inquã) Aethiops per quem altiſsimus factus eſt homo: etenim quia altiſsimi mater eſt, Aethiopis matrem nominari non dedignatur. Matrem ergo Sion dicet Aethiops homo, et fiet quod ſcriptũ eſt. Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te. Ibidẽ. Ibi lætabimur in ipſa, ibi gaudebimus cum ipſa, ibi nobis veram fuiſſe matrem experiemur, quando ſublato nigrore Aethiopiſſę cuncti in candorem mutabimur; & vti filij matris ſimilitudinem induemus: erit hoc, quando ſimul apparebimus cum ipſa in gloria: ad quã nos filijs eius ac proinde frater et dominus noſter Ieſus Chriſtus perducere dignetur, qui cum patre et ſpiritu ſancto viuit et regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

DE NATIVITATE VIRginis, Cõcio tertia, quo die ſupplicationes pro bello Turcico decernebantur.

THEMA.

¶Ab æterno ordinata ſum. Prouerb. 8.

NOn videtur ad magnam virginis laudem pertinere quod dicitur in themate, hoc enim omnibus non modo ſanctis, ſed omnibus creaturis cõmune eſt: quicquid enim in tẽpore factũ eſt, ab æterno, in illo exẽplari & prototypo, verbo diuino ordinatum eſt, et ſicut ordi-

natum eſt ab æterno, ſic ad extra in tẽpore formatum. Stellas cæli, & guttas maris & folia arboris, ſicut ordinauerat, ſic creauit: non enim quaſi à caſu & ex improuiſo mundum fecit, ſed conſilio ęterno. Quid ergo magnum dicitur de virgine, ab æterno ordinata ſum? Hoc ex dicendis magis patebit, ſed pro nunc breuiter dicimus, ꝙ licet in Dei electione nõ ſit ordo tẽporis, quia omnia ab æterno ſunt electa. eſt tamẽ ordo dignitatis, nam quidã electi ſunt ad maiorẽ gradum & dignitatem quàm alij. Vnde virgo dicitur ſingulariter ordinata & electa, nõ quia ſola, non quia prius fuit electa, ſed quia electa eſt ad maximam & ſingularem dignitatem. Propter quòd de illa canit eccleſia: elegit eam Deus, & prælegit eam. Vnde ad duo fuit electa: primo, vt ſit mater Dei. ſecundò, vt ſit mundo aduocata. de quibus dignitatib⁹ in præſenti tractabimus. Electio Dei multũ differt ab electione humana, vnde ipſe ait.

Eſai. 55. c.1. Non ſicut cogitationes veſtrę cogitationes meę. &c. Differt in quatuor, Primò quia electio noſtra (vt ait Ariſtoteles) regulatur conſilio & prudentia, eſt enim actus pręconſiliati, ſed electio Dei licet ſit conformis rationi æternę, non tamen regulatur diuina ſapiẽtia, quia ipſa eſt prima lex, neq; habet rectitudinem formalem à lege ęterna ſicut in nobis: nam Dei voluntas in ſeipſa eſt recta, & ſumma rectitudo, & ſumma bonitas. et licet omnia velit, vel agat cõformiter ad ſuam ſapientiam, ſicut ſcriptum eſt,

ps. 103. omnia in ſapientia feciſti domine, nõ tamen ſapientia regulatur, ſed in ſeip-

pſal. 18. ſa recta eſt, ſicut ait pſal. Iudicia Dei vera, iuſtificata in ſemetipſa.. Vnde

Epheſi. 1.b propter hoc apoſtolus ait, operatur omnia ſecundum conſiliũ voluntatis ſuæ. Nos autẽ non ſic, ſed ſecundum voluntatẽ conſilij noſtri, ideſt, nõ conſilio regulatã. Hæc eſt ſumma illa libertas diuinę voluntatis, vt quicquid velit eo ipſo ꝙ ab ipſa volitum eſt, iuſtum ſit & bonũ. Vnde Deus nõ vult aliquid, quia bonum, ſed ideo bonũ quia volitum. Hęc ſecunda differentia, quia nos cùm eligimus, attẽdimus perfectionem & ſufficientiam rei quam eligimus, ad officium, vel dignitatẽ: exemplũ in duce, & in epiſcopo: ſed Deus non ſic, ſed eligendo facit illum idoneum & dignum, et capacem officij. Vnde non elegit electos, quia futuri erant boni, ſed eligẽdo facit bonos, ſicut apoſtol⁹ ait. Ele- Epheſ. 1 a
git nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti. Aug. non quia futuri eramus ſancti, ſed vt eſſemus ſancti coram eo. etc. Ex quo ſequitur tertia differentia, quia electio Dei eſt infallibilis: nõ enim poteſt errare in eligẽdo, vt nos eligendo inidoneũ, quia eligendo facit idoneũ quemcũq; eligat. Vnde ipſe elegit paſtorẽ de poſt pſal. 77. fœtantes ad regnũ, et qualis rex euaſit: ipſe elegit vellicantẽ ſycómoros in prophetã, et factus eſt magnus pro Amos. 7.c. pheta: ipſe elegit piſcatores ad mũdi Matth. 4.c ſubiectionem, et prędicationẽ, et quã idoneos fecit eos. Vnde apoſtol⁹, ido 2. cor. 3. b neos nos fecit miniſtros noui teſtamenti, nõ quia idonei eramus elegit nos. Vnde dñs, non vos me elegiſtis, Io. 15. e ſed ego elegi vos. Ite, ecce ego mitto vos, nõ aſpiciatis quales ſitis, ſufficit ꝙ ego elegi vos, ego mitto vos: hoc ſufficit. Et quidẽ ſi ad veſtrã ſufficientiam attendiſſem, nõ bona fuiſſet electio: ſed ego eligendo non attendo ſufficientiã, ſed pręſto. Ex hoc patet quarta differentia, quòd electio Dei eſt immutabilis, noſtra autem eſt variabilis: ego Deus, & non mu- Mala. 3 b

tor

1.re.15.f tor. Nõ eſt de⁹, vt homo, vt pœniteat eligẽdo: propter qđ electio eius ab æterno immutabilis, & inuariabilis permanet. Vnde illud quod ait de
1.re.15.c Saule, pœnitet me quòd elegerim eum in regem, non quia pœnituit Deum, ſed quia ad modum pœnitẽtis ſe habuit reijciendo ex regno. Ex iſtis colligitur, quòd ſicut Deus eligendo aliquem ad apoſtolatum, vel prophetiam, facit dignum apoſtolũ, & idoneum prophetam: ſic & eligẽdo virginem fecit eam idoneam matrem ſuam. Hæc enim eſt dignitas ad quam electa eſt, ſicut Ioannes electus eſt vt ſit præcurſor: vnde & antequam conciperet filium Dei, iam idonea erat vt eſſet Mater Dei. Sed qualis eſt hæc dignitas? vtique habet quandã infinitatẽ eſſe matrẽ infiniti & omnipotẽtis. Quę autẽ excellẽtia, quæ perfectio, quæ magnitudo decuit eam, vt eſſet idonea mater Dei? Hic iam ſileat lingua carnis, excedit enim intellectũ, & loquelam, virginis magnitudo, non modo no-
Luc.1.e ſtram, imò forte & ſuam. Fecit (inquit) mihi magna qui potens eſt. Sed quàm magna? Neſcio an ipſamet valuit comprehendere ſuam magnitudinem. Vnde melius eam ſilentio veneramur: ſicut ſcriptum eſt,
ps.64. tibi ſilentium, laus ſecundum trãſlationem Chaldaicam, vbi dicimus, te decet hymnus Deus in Sion: quia verè omnis laus ſilentium eſt: & cùm finierit homo laudare, tunc incipit, imò nec locutus eſt. Propter quod ſancti euangeliſtæ de eius laudibus ſilent, quoniam ineffabilis eſt eius magnitudo: ſatis fuit de ea dicẽ
Matth. 1.b re, de qua nat⁹ eſt Ieſus. Et in hodierno euãgelio Matth. vt hoc explicet, progeniem redemptoris exponit ſecundum carnem, dicẽs. Liber generationis Ieſu Chriſti, &c. Ioannes verò altius in eo genus agnoſcens, à diuinis cœpit, dicẽs. In principio erat Ioã.1.a. verbum, &c. Vt ex duobus euangeliorũ principijs, Chriſtus dñs verus filius Dei, & Abrahæ agnoſcatur. In toto autẽ hodierno euãgelio nihil aliud ſcribitur, niſi ſola genealogia ſaluatoris, concatenata & eodẽ filo traiecta. Vnde beatus Gregorius optimè cõparat hanc genealogiã hamo, exponens illud Iob, num extrahere poteris Leuiatham hamo? Non Iob.40 d domine, non ſunt mihi tantæ vires, non habeo brachium ita forte: vaſtior eſt piſcis Leuiatham quã vt hamo capiatur. Cepit autẽ ipſum dominus hamo, dum ei eſcam manifeſtam humanitatis obiecit, ſub qua ham⁹ diuinitatis latebat, quo ſuſpẽſus eſt deglutiens eſcam. Huius tam mirabilis piſcationis brachium, potẽtia eſt, virga ſapientia dei, ſeta genealogia, in cui⁹ fine ponitur ham⁹ de qua natus eſt Ieſus. Nõ eſt religio nouiter inuenta religio noſtra, antiquiſsimus eſt Chriſtianiſm⁹ ab initio mundi. Tolle ritus & cæremonias quæ cũ tẽpore variãtur, quoad ſubſtãtialia & eſſentialia fidei, Chriſtianiſm⁹ ab initio fuit. Magn⁹ Chriſtianus Abraam, magnus Chriſtian⁹ Moyſes, magn⁹ Dauid, & omnes patriarchæ & prophetæ Chriſtiani fuerũt. Eundẽ enim Deũ quẽ nos adoramus, adorabãt: quod credimus, crediderũt: gloriã quã expectamus, ipſi expectarũt: iudiciũ & reſurrectionẽ quã nos cõfitemur, cõfitebãtur: & ipſis eadẽ præcepta moralia, ijdẽ mores, eadẽ fides, eadẽ ſpes, eadẽ propoſita merces, idẽ affectus, eadẽ deſideria, idẽ cogitatus, eadẽ viuẽdi ratio, idẽ mod⁹ vitæ, adeò vt ſi videres Abraam, Moyſẽ, & Dauid, & Petrum,

& Andream, &c. & Auguſtinum, & Hieronymum, vna eademq; fide & vitæ ſerie, exceptis exterioribus, in eis iudicares: vnde rectè Abraam pater fidei noſtræ vocatur. Solū nomen deerat (vt ait Euſebius in eccleſiaſtica hiſtoria) & hoc non omnino, nam & ipſi Chriſtiani vocabantur, ſicut ſcriptū eſt, nolite tangere
Ps. 104. Chriſtos meos. Et hoc quantū ad fidei agit firmitatē: Quomodo poteſt eſſe falſa fides tam antiqua, quæ cū ipſo hominum genere orta eſt? Ita Euſebius. Sed ad te ò virgo noſtra ſe cōuertat oratio, cuius ſūma dignitas hæc eſt, quod de te natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus. Filij imitātur parentes vt plurimum, & parentes transfundunt in filios non ſolū proprietates, & paſsiones, & ægritudines corporales, figuram, colorem, formam, motus, habitus, ſed & paſſiones animorum, mores, ingenia, vitia & virtutes. Nam ex iracundis parentibus iracundos filios, ex manſuetis manſuetos, ex ingenioſis ingenioſos, ex ruſticis ruſticos, ex eloquentibus eloquentes, ex mutis mutos, vſque adeò vt ingenium, & virtus, & eloquentia hæreditaria quodammodo videantur. Et ſi hoc in alijs, multo amplius in Chriſto. Nā cū in alijs patris & matris cōmunes ſint filij, aliquid accipiunt à patre, & aliquid à matre, & fit ex duobus tertia quædam in filio mixtura & ſimilitudo. Chriſtus verò qui totus erat ex matre, non habēs patrē in terris, totus fuit matri ſimillimus, nō ſolum forma & vultu. Hoc enim qui viderunt vtriuſq; imagines ad viuū, aſſerunt: nunquā fuiſſe ſic filiū matris ſimillimū vultu, & moribus, verbis & habitu. Illa humilis, ille humilis: illa manſueta, ille māſuetus: illa benigna, ille benignus: illa pauper, ille pauperrimus: illa puriſsima, ille puriſſimus: illa prudentiſsima, ille prudētiſsimus: illa pijſsima, ille pijſſimus: illa modeſta & ſobria, ille modeſtus & ſobrius. Denique in omnibus mater, nihil fuit niſi filij adumbrata imago, & filius matris expreſſa figura. Nam etſi omnes ſancti prout potuerunt, conati ſunt aſsimilari Chriſto, & eum reddere & imitari (quia in hoc noſtra perfectio cōſiſtit) nullus tamen potuit ex integro, ſed ex parte: vnus in humilitate, alius in caſtitate, alius in manſuetudine, ſola mater eum ex omni parte imitata eſt, eum reddens ſuis gratijs, & virtutibus, licet in filio perfectiores colores eſſent propter deitatem coniunctam. Vnde Hieronym. Omnis plenitudo gratiarū quę fuit in Chriſto, fuit in virgine, quanuis aliter. Fuit ergo perfecta adumbratio filij, ſicut ipſa dicit in canticis.
Nigra ſum, ſed formoſa ſicut taber- Cāt. 1. b
nacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Quaſi dicat, ſi naturalem cōditionem conſideratis, nigra ſum ſicut tabernacula Cedar, puella ex carne & oſsibus, tenera filia Adæ ſicut aliæ virgines: ſi gratiam attenditis, formoſa ſicut pelles Salomonis, in omnibus virtutes humanas Chriſti imitata: quas vocat pelles: nā virtutes diuinas ſolus habet cum patre communes, nemo neque angelorum eas attingit. Nolite me con- Ibidem.
ſiderare quòd fuſca ſum, quia decolorauit me ſol. Soli comparata ſum, ſed omnibus angelis & aſtris lucidior ſum. Fuit itaque Chriſtus matri ſuæ ſimillimus ſuper omnes filios: vt ſicut in cælo qualis pater talis filius, ita in terra qualis mater talis filius. Cùm itaque mores, &

proprie-

proprietates matris in filiũ transfundantur, qualis debuit eſſe mater illa ex qua forma illa cœleſtis & idea mũdi, ſpeculum illud lucidiſsimum, in quod omnes aſpicerẽt, pulchritudo illa, quã omnes imitari debẽt, oriri & procedere debuit? Si Ioãnes Baptiſta propter ſolũ teſtimoniũ quod de Chriſto redditurus erat, ita perfect⁹ fuit: virgo mater, quæ eum ſibi ſimilẽ genitura erat, & mores & vitã ſuã in eum debebat trãsfundere, qualis eſſe debuit? Nolo ergo vt de cætero labores, vt mihi virginẽ per ſingulas ei⁹ virtutes deſcribas, et virtutes eius, gratias & excellẽtias ſigillatim exaggeres & magnifices: ad omnẽ eius excellẽtiã & magnitudinẽ, vnicum hoc thematis elogium ſufficit, de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſt⁹. Hoc breue eloquiũ eam optimẽ quoad fieri poteſt circunſcribit: hoc ad omnẽ hiſtoriã ſufficit. Noli immorari per ſingula, noli vexari: hoc ſolũ, pluſquã ſi mille libros in eius laudem cõponas, virginem extollit, virginẽ deſcribit, obijcit, magnificat & oſtendit, de qua natus eſt
Heb.1. Ieſus. Quis Ieſus? Filius Dei, ſplẽdor
a & Sap. patris, candor lucis æternæ, mundi
7.d. decus, mũdi gloria, mũdi pulchritu-
1.Petr.1 do, in quem deſiderant angeli pro-
c ſpicere, quẽ totus orbis nititur imitari. Non opus eſt longiore hiſtoria, hæc ſolùm ſufficit ad virginem exaltandam & extollendam: vnde & in euãgelio rarus de ea ſermo, quia hoc ſatis erat ad omnem eius commendationem. Quid enim vis dicere de virgine? quòd humilis, quòd pura, quòd ſancta, quòd gratia & virtutibus plena: nunquid mater Dei ſuperba, aut iracũda, aut impura futura erat? Quæ gloria, quis decor, quis candor, quæ virtus, quæ grãtia, non decuit matrem Dei? Homo nat⁹ ps.86.
eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Qualem ergo faceret artifex, qui elegit eam vt naſceretur ex ea? Vnde Anſelmus. De virgine dicere ſolùm, quòd mater Dei eſt, excedit omnem celſitudinem quæ ſub Deo excogitari poteſt. Cogita ergo tu virginem quandam pulcherrimam, puriſsimam, humilimam, ſanctiſsimam, & perfectiſsimam, ex omni parte integram & cõſummatã, illa mater Dei eſt: & maior eſt quã excogitare potes, aut intuitu mentis deſcribere. Vnde ſi Tullius, Demoſthenes, Homerus, Virgilius, & alij omnes potentes in dicẽdo rhetores eam laudare per ſingula conarentur, non ſufficerent vtiq; nec modicum eius excellentiã attingere. Vnde Fulgentius, quænam eſt iſta fœmina quæ omnibus ſanctis proponitur imitanda, & corona.12. ſtellarũ Apo.12.
in capite eius? id eſt omnib⁹ gratijs, a
donis & virtutibus inſignita & decorata: Cæteris enim virginib⁹ per partes, Mariæ verò tota ſe infudit plenitudo gratiæ. Deniq; cuiuſcũq; virtutis ſecundum legem ordinariã eſt capax pura creatura, totũ fuit in hac virgine glorioſa. Hæc eſt, quæ hodie naſcitur, hæc hodie apparuit mundo, ſicut aurora cõſurgens, fulgida, rubicũda, purpurea, læta, nõ Cãt.6.c
obtenebrata, nõ obnubilata, nõ maculata, ſicut alij filij Adam: ſed pulchra vt luna, electa vt ſol. O virgo in hoc natali mundũ illuminaſti, cœlos lætificaſti, infernum exterruiſti, lapſos ſubleuaſti, infirmos & triſtes in ſalutem & lætitiam erexiſti. Dicite obſecro ô aſtrologi ſapiẽtes, qui cæleſtia cõtẽplamini, dicite nobis ô prophetę quænam puella iſta erit, quę talis & tã clara prodijt in

 orbem?

orbẽ?& annunciate nobis eius nati-
uitatem. O propheta regalis, dicito
quid tibi videtur de hac filia tua, quę
ps.71. nam puella iſta erit? Erit (inquit) fir
mamẽtum in terra, ſuperextolletur
ſuper Libanũ fructus eius, & flore-
bũt, ſcilicet eius meritis ditabitur ec
cleſia, ſicut fœnũ terræ. Dic quoq;
tu Eſaias, quid ſentis de hac virgine,
Eſa.4 b qualis erit iſta virgo? Super omnem
(inquit) gloriam protectio, & taber-
naculum erit in abſcõſionem à tur-
bine & à pluuia. Id eſt iuſtorum erit
cuſtodia, & peccatorũ ſuffugiũ. Ita
eſt ò virgo in omnibus rẽpeſtatibus,
& pluuijs, & aduerſitatibus, ſi peſtis
ſi bellũ, ſi fames, ſi tribulatio, omnes
ad te currimus: tu noſtra protectio,
tu noſtrum refugiũ, tu noſtrũ vnicũ
remedium, ſubſidium, & aſylum. Si
cut pulli volitantib⁹ deſuper miluis
ad gallinæ alas accurrũt, ita nos ſub
ps.60, A velamento alarum tuarũ abſcõdi
mur. Neſcimus aliud refugium, niſi
te: tu ſola es vnica ſpes noſtra in qua
confidimus: tu ſola patrona noſtra,
ad quam omnes aſpicimus. Reſpice
ergo nunc ò piiſſima certantis ec-
cleſiæ filię tuæ tribulationem: at-
tende familiam hanc, pro qua Chri
ſtus filius tuus mortuus eſt, in affli-
ctione poſitam, inimicis vallatam,
à gentibus conculcatam, in anguſto
collocatam: atq; adeo pusillum gregẽ,
Luc.12. d qui olim totum replebat orbem ter
rarum, nunc peccatis noſtris inter-
cluſum, & in anguſtias redactũ in fi
nibus terræ. Inclina oculos pietatis
tuæ, & vide quã malè eam tractat,
ps.79. quàm malè eam lacerat aper iſte de
ſylua, draco iſte furioſus, neque eſt
qui ei valeat reſiſtere, aut audeat
vel oculos tollere contra eum. Heu
quis dicere poterit ſtragem maxi-
mam, quam tot multis annis fecit hic

nefandus Turcarum tyrannus in ec
cleſia Dei? Ecce non contentus ra-
puiſſe, & vſurpaſſe Aſiam, Ciliciam,
Syriam, Paleſtinam, Ægyptũ, ſed à
centum annis vniuerſam Græciam,
Macedoniã, Thraciã, & modò Rho
dum, Budã, Belgradum, & magnam
Vngariæ partem, ſed & nunc totam
vult deuorare Siciliam, & Italiã. Ab Iob.40 c
ſorbuit fluuium, & nõ miratur: &
habet fiduciam q̃ Iordanis, ſedes Pe
tri, eccleſia Romana, caput orbis,
influat in os eius. Sed nõ faciet deus
nec tale dedecus permittet in popu
lo ſuo: auertet Deus tantam ignomi
niam ab eccleſia ſua. Nolite timere,
habemus à Chriſto domino ſyngra
pham ſuper hoc: non faciet non fa-
ciet, nec permittet, nõ erit iſtud. Sic
dominus pollicitus eſt Petro, cùm
ait. Simon Ioannes ſatanas expetiuit
vos, vt cribaret ſicut triticum: ſed Luc.22 c.& d.
ego pro te rogaui, vt non deficiat fi-
des tua. Et quid potuit orare filius,
quod non impetraret à patre? quid
potuit orare tãtus orator, quod non
obtineret? Sciebã (inquit) quia ſem- Ioã.11.e
per me audis. Neq; pro ſola perſona
Petri orauit, nã ille vtiq; aliquo mõ
do defecit in Chri paſsione, ſed pro
ſede Petri: hæc enim ab initio naſcẽ
tis eccleſiæ nũquã defecit à fide: ſed
ſicut dñs dixit, cõuerſa confirmauit
fratres ſuos. Aliorũ apoſtolorũ ſe-
des deficientes, aliæ ſæpius in hære-
ſim prolapſę, aut à Barbaris captæ
defecerunt, hæc fixa, & immobilis
ſemper ſtetit, iuxta dñi vaticiniũ, &
ſtabit ſicut Petro promiſit. Cõplex⁹
eſt itaq; euãgeliſta omnia excellẽtię
argumẽta, dũ de virgine ait. De qua
natus eſt Ieſus. In hoc clauditur quic
quid dici de ea poteſt, ſi mille libri
ſcriberẽtur. Vnde Anſelm⁹, de virgi
ne Maria ſolũ dicere q̃ mater dei eſt
excedit

excedit omnem perfectionem, quæ ſub Deo dici poteſt. Nec ſolùm dici mus, quòd mater Dei eſt, ſed ꝙ idonea, & competens mater Dei. Sed vt tibi eam breuiter deſcribamus, vt poſſumus, imaginare virginẽ quandam pulcherrimam, gratioſiſsimã, ingenioſam, nobilem, optimę habitudinis quantum ad corpus, magni intellectus & integrę memoriæ, optimè compoſitam & proportionatam quo ad dona naturalia, optimè dotatam, quam voluit vt eſſet nobiliſsima Deus; adeò quòd nulla fœmina mundi fuit tam nobilis, tã longa ſerie auorum, ex regibus, ex principibus, ducibus & patriarchis nata. Recole principia omnium hiſtoriarum, & vide ſi in aliqua hiſtoria tã
Matth. 1. a. ſuperbũ principium legiſti. Liber generationis Ieſu Chriſti. Quæ genealogia Alexandri, vel Cęſaris reperitur tam illuſtris per tot ſecula? Non quòd Deus multum curet de hac nobilitate: non enim ipſe clarus eſt ex genealogia, ſed ipſa clara ex
Ap. 22. d ipſo. Ego, inquit, ſum genus & radix Dauid: non mihi gloria quia habui talem patrẽ, ſed illi gloria quia habuit talem filium. O filij hominum qui iſta tãm anxiè curant: anima quæ potior pars eſt, non habet genꝰ, non eſt ex patre, ſed ex Deo: ſolum corpus ex patre eſt, & hoc ſimile eſt in omnibus, ſubiectum infirmitatibus & ærumnis. Omnes ex vno Adã terreno, vnde iſta generis gloriatio? Sed propter hoc poſita eſt genealogia, vt dñs fidelis appareret in promiſsionibus quas promiſerat: ſicut
Luc. 1. e ipſa virgo ait. Suſcepit Iſrael, ſicut locutus eſt, &c. Talis fuit virgo in naturalibus: decuit & matrẽ dei eſſe puriſsimã, ſine labe, ſine peccato. Vnde nõ ſolũ quãdo puella, ſed quãdo paruula, ſanctiſsima, & in vtero ſanctiſsima, & in cõceptione ſãctiſsima. Nõ enim decebat ſanctuarium Dei, domũ ſapientiæ, reliquariũ ſpiritus, vrnam mannæ cęleſtis aliquã in ſe Heb. 9. a labẽ habere, propter quod antequã & Exo. anima illa ſanctiſsima infũderetur, 26. a. & plenè fuit caro illa mũdata ab omni 36. a. fæce & labe, & anima cũ infuſa eſt, nullam habuit ex carne neq; cõtraxit labẽ peccati. Sicut ſcriptũ eſt, fa- ps. 75. ctus eſt in pace locus eius. Id eſt domus diuinę ſapientiæ, ſine omni fomite peccati formata eſt. Vnde ſicut ait Aug. In paruulis licet nõ ſtatim appareat, magna iniquitatum & peccatorum labes ſeminata eſt: ibi eſt ſeminarium omnium malarũ inclinationũ, & quaſi ſaccus iniquitatũ. Vnde cùm creſcunt pædagogi, flagella, exhortationes, admonitiones, & poſtea iudices, cruces, tormenta, hoc agunt, vt praua illa ſemina non pullulent in eis: ſarculi quidam ſunt, praua illa ſemina ne pullulent prohibentes, & quæ pullularunt præcidentes. Nihil tale fuit in virgine, ſed puriſsima fuit, ſine omni mala inclinatione: vnde maxima in ea pax, quia nulla fuit in ea rebellio ad bonum. Factum eſt in ea (vt ait Bern.) illud pſal. Iuſtitia & pax oſculatæ ps. 84. ſunt. In nobis iuſtitia non eſt ſine bello, in ipſa fuit cum ſumma pace. Vnde caro eius ſic imaginanda eſt, quaſi eſſet argentea, vel vitrea, vel cryſtallina, ſine carnis vitijs, ſed tota angelica in carne. Quod optimè tangit de ea ſponſus in cãticis dicẽs. Equitatui meo in curribus Pharao- Cãt. 1. c nis aſsimilaui te: currus Pharaonis, caro mortalis: in carne itaque mortali equitatui angelico ſimilis eſt in puritate. Sed iam ad dona, gratias, & virtutes tranſeamus. De his quid

dicere poſſumus, niſi quòd illi datũ
eſt quantum capax eſt pura creatu-
ra. Vnde ſicut in creatione mundi
in homine collecta eſt omnis creatu
Id eſt ra, ideo microcoſmus, ſic in reforma
paruus tione mundi in virgine collecta eſt
mũdus. omnis eccleſia, & ſanctorum perfe-
ctio: vnde microcoſm⁹ eccleſiæ dici
poteſt. Quicquid in quolibet ſãcto
fuit illuſtre in illa fuit: in illa patiẽ-
tia Iob, manſuetudo Moyſi, fides A-
brae, caſtitas Ioſeph, humilitas Da-
uid, ſapientia Salomonis, zelus E-
liæ: in illa puritas virginum, fortitu
do martyrum, deuotio cõfeſſorum,
ſapientia doctorum, cõtemptus mũ
di anachoritarum: in illa donum ſa
Eſa.11.a pientiæ, ſcientię & intellectus, do-
num pietatis & fortitudinis, & o-
mnia dona ſpiritus, & omnis gratia
gratis data, quam ponit Apoſtolus.
Cãt.4.b Mille clypei pendent ex ea, omnis
armatura fortium: id eſt, omnis vir-
tus ſanctorum, qua armati ſunt con
eccl.24 b. tra vitia. Vnde dominus, In plenitu
dine ſanctorum detentio mea. Pro-
pter quod bene eam vidit Ioannes
Ap.12.a ſole veſtitam, & lunam ſub pedibus
habentem, & .12. ſtellis coronatam.
Propter quod in canticis, quid (in-
Cãt.7.a quit) videbis in Sunamite, niſi cho-
ros caſtrorũ? Talis eſt dilecta noſtra
chariſsimi, talis eſt mater domini no
ſtri: imò nihil diximus, multò illu-
ſtrior eſt, abſque eo quod intrinſe-
Cãt.4.a cus latet. Nam quales fuerint in ea
reuelationum radij, ab illo ſole quẽ
geſtabat in vtero, quæ inflammatio
nes ſpiritus, qui guſtus, qui ſenſus,
quæ dulcedines, ſola nouit ipſa, &
qui dedit Deus: maior enim gloria
ps.44 filię regis & matris regis ab intus.
Sed electa eſt, & vt eſſet aduocata
noſtra. Nam licet aduocatum habe
1.Io.2.a mus filium, vt ait Ioannes, opus etiã
fuit habere matrem aduocatam ad
filium. Nam peccatis noſtris non ſo
lus Deus offenditur, cuius præcepta
violamus, ſed & filius Dei, cui⁹ ſan
guinem peccando cõculcamus, rur Heb.10 f.
ſus crucifigentes filium Dei. Et ideo
ſicut apud patrem interpellat fili⁹, heb.6.b Ro.8.g.
ſic apud filium interpellat mater.
Vnde Bernardus, filius oſtendit pa
tri latus, & vulnera: & mater oſten-
dit filio pectus, & vbera. Vnde fa-
cta eſt idonea aduocata: idonea quia
puriſsima: idonea, quia acceptiſsi-
ma: idonea, quia piiſsima: hęc enim
omnia ad aduocatã requiruntur. O
felix dies, ò dies iucunda in qua ta-
lis ac tanta aduocata data eſt mũdo:
ò dies omni gaudio celebrãda, quan
do tantum donum accepimus. Ber.
tolle ſolem, quid eſt in mundo niſi
tenebrę? tolle Mariam ab eccleſia,
quid reſtat niſi caligo? Eia ergo ad-
uocata noſtra, illos tuos miſericor-
des oculos ad nos conuerte. Ad te
in noſtris neceſsitatibus accurrim⁹,
tuum officium imple, tuum opus
exerce.

IN ANNVNCIATIONE Domini. Concio prima.

THEMA.

¶Regnabit in domo Iacob in
æternum, & regni eius nõ erit
finis. Lucæ.1.

DIes iſta chariſsimi, dies 4.re.7.b
magni nuncij eſt: ſi ta-
cuerimus ſcelerisargue
mur. Grandis ẽ cælo
hodie ad terras legatio
tranſmittitur, grandis omnino &
cui

cui à ſeculo non eſt audita ſimilis, neque audietur in poſterum. Grandis qui mittitur, grandis qui mittit, grandis cui mittitur, grande negotium quod legatione tractatur. Gabriel vnus ex ſupremis principibus à Deo omnium conditore deſtinatur ad virginem, virginē mente, virginem carne, virginem profeſsione, virginem nobilem, regali genere ortam, virginem denique qualem
1.co.7.f. optat apoſtolus, mente & corpore ſanctiſsimam: ſed deſponſatam viro. Cur deſponſatam? Ne videlicet infamaretur, ne lapidaretur, ne diabolo myſteriū proderetur. Maluit nanque dominus aliquos de ſuo ortu, quàm de matris pudore dubitare: nec putauit fidem ſuam matris iniurijs aſtruendam: ſuum ergo matris pudori honorem non prætulit. Ad hanc ergo virginem legâtio mādatur. Negotium verò quod agitur magnum eſt, & tali legatione dignisſimum. Ruralem ſibi ſponſam delegit vnigenitus Dei filius, cæleſtis gloriꝫ princeps eam adamauit, paranymphus deſtinatur ad virginem vt aſſenſum cōnubio præbeat: ſic enim principes cōſueuerunt per nuncios deſponſari. Ab illa ergo opulenta Hieruſalem ciuitate, ad pagum noſtrum cæleſtis legatus hæc nunciaturus aduenit. Hoc eſt quod agitur, ad hoc angelus ad virginem mittitur. O felicem patriam, ô fortunatam tali connubio proſapiam, ô diem mundo feſtiuam, perpetuo ritu, tota veneratione colendam. Soror noſtra, os de oſsibus noſtris, &
Gē.2.d caro de carne noſtra cælorum principi nupſit, ad regalis gloriæ faſtigium conſcendit. Quis nō gaudeat? quis non gaudio totus liqueſcat? Gaudeat vicus noſter tanto hodie ſubleuatus faſtigio: gaudeat terra noſtra tanto ſublimata cōnubio: lætentur cæli, exultet terra, orbis Ps.95.
terrarum & plenitudo eius ante cōſpectum tanti domini: quia venit diues ad pauperes: potens ad ignobiles: & ſublimis ad miſeros: noſtrum nobilitare genus, noſtram honorare familiam. Decebat autem iſtum myſterium virgini prænūciari propter multa: tum quia eius, vt matris, petebatur aſſenſus: tum quia ſi ea inſcia in eius vtero incarnationis myſterium ageretur, turbaretur ad mortem virgo pudicisſima, dæmonis ſuſpicata illuſionem, cùm ſe virginem videret & grauidam: tum etiam quia teſtem decebat fieri myſterij quod agebatur in ea, non caſu, ſed legatione præuentam: magnumque ex hoc fidei noſtræ teſtimonium parabatur. Propter quod non in ſomnijs ei angelus apparuit, ſicut Ioſeph, ſed palàm, ne vllus tantæ rei relinqueretur ſcrupulus. Intrat ergo cæleſtis paranymphus virginis domicilium, orantemque virginem mira veneratione ſalutat. Intrat vultu rutilus, veſte coruſcus, cæleſtiſque totus cādore decorus: ſternitur ad pedes, lętoque illam vultu ſalutat. Aue (inquit) gratia plena, dominus tecum. Stupet, hæret virgo, turbatur animo, eiuſque vultus pallore mutatur. Proſpicit obſequium, meditatur verbum, milleque conſcendunt res variæ mentem. Quid turbaris virgo? quid te meus aſpectus immutat? Angelus ſum non homo, è cælo tibi nuncius aſto, pudoris cuſtos, non inuaſor, pudoris amator & cultor: non tales terra ciues, non tales nutrit accolas orbis. Turbata eſt (inquit) in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalu-

Matth. 2. (margin)

tatio. Per hoc quod dicitur in ſermone eius, intelligimus non tam de viſu, quàm de ſalutatione turbatã: licet non ſit mirum eam tali fulgore commotam, quia etſi prius angelos viderat, tamen non tali maieſtate fulgentes: turbabat autem illam nimia eius humilitas, & mirandæ angeli nouitas. Siquidem hucuſq; angelis in mundo apparentibus, patriarchas illos ſanctiſsimos illis proſtratos legerat, neque ab eiſdẽ ſublevatos à terra. Sic enim olim Abraã, Loth, Moyſẽ, Ezechielẽ, Danielẽ, & alios quos antiquitas honorauit, pro nos in terra adoraſſe angelos, literis ſacris didicerat. Vnde meritò turbabatur, videns ad humilis puellæ pedes proſtratum angelum ſalutãtem: hæc igitur ſecum animo voluebat: hæc alta mente tractabat. Quid agis ò angele? quænam hæc mutatio rerum? Virginis ad pedes cæleſtis incola iaces? quæ ego ſum obſecro, aut quæ patris mei proſapia, vt tãto me digneris honore? tali me veneratione ſalutes? O celſam, ò nimium, ò terque quaterque beatam, ò Deo dilectam, ò fœminam ſuper fœminas benedictã, ò ſi ſcires virgo quãtum placuiſti potenti, hoc te dignam colloquio aut obſequio non dubitares. Ne timeas Maria, audi legationem meam, & tanti honoris cauſã agnoſces. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum: hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur: & dabit illi dominus Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis. Hæc honoris cauſa, hic tibi celſitudo paratur. Agnoſcamus fratres tanti legati prudentiam, qua modeſtia vtitur in prodendo myſterio: nouerat ſiquidem ſapientiſsimus paranymphus quantum erat ſacramentum quod nunciabat: quo ex ore altiſsimi audito, & ipſe quanuis angelus, quanuis beatus, quanuis cœleſti gloria ditatus, obſtupuerat nimis, ſummaque admiratione expauerat. Sollicitabatur ne virginis fidei poneret offendiculum, teneramque puellã tanto ſcandalizaret ſacramento: & quæ culpam ante non nouerat, incredulitatis ex hoc noxam incurreret. Sic pridie minori oraculo hæſitaſſe viderat Zachariam. Miro igitur ſapientiæ artificio vtitur in prodendo myſterio, non totum ſimul effundẽs, ne fidem illius obruat: ſed paulatim circunſcribendo, & per circunloquia declarando, ita pandit legationem, vt non lędat fidem. Vnde non ait, concipies Deum, & paries Dei filium: ſed concipies filium, quod ipſo dicto nihil mirabile portendebat: filium autem nõ ſtatim Deum fore pronunciat, ſed deitatem eius lõgo ſermone deſcribit. Hoc eſt quod ait: hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur. Vocabitur inquam, non dixit erit, ne fides ſuccumberet ſacramento, & dabit illi dominus Deus ſedem Dauid patris eius. Attende prudentiam: terrenis cæleſtia temperantur, diuina humanis copulantur, ne mero inebrietur Maria myſterio. Vnde, nunc filium altiſsimi, nunc filium hominis naſciturum, appellat. Et quia ſublimiter intonuerat, filius altiſsimi vocabitur, non ſtatim adiunxit, & dabit illi dominus Deus gloriæ ſuæ ſolium, aut maieſtatis ſuæ thronum, ſed ſedem Dauid patris ſui: vt videlicet humano addito genere, deitatis eloquium temperaret. Et regnabit in æternum. Hic iam apertius celſitudo

Gñ.18 a
Gñ.19 a
Gñ.34. a
Dañ.10 c
Luc.1.b

ſitudo monſtratur. Quomodo enim regnabit in æternũ, ſi non eſſet æternus. Diſertiſsimo ergo vſus temperamento, prudentique conſilio ſic Deum parituram pronunciat, vt fidem eius dicendo non obruat. Poterat hæc omnia vno verbo dixiſſe, ſi diceret: paries Deum, aut filium Dei vtero concipies tuo: ſed ratione iam dicta, hoc magis vtitur circũloquio. Cæleſti audita legatione, virgo regia obſtupuit amplius quàm prius timuerat, modicumq́; animo dicta reuoluens, ſiluit. Miratur ſupra modum Dei nutu fieri ſe matrẽ, quæ illi iam pridem virginitatem ſuam perpetuo deuouerat. Pro ſua ergo virginitate ſolicita, nõ quaſi de oraculo dubitans, ſed tantę rei modum inquirens, ſic fatur ad angelum. Quomodo fiet iſtud ò angele? quoniam virum non cognoſco. Votum per hoc indicans, & propoſitũ perpetuò abſtinendi coniugio. Cui angelus, ne me virgo interroges, nõ me de hoc facto requiras, legatus nunciare tibi myſterium à Deo miſſus ſum, tibi opus nuncio, modum quem requiris ignoro: ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Illius eſt perficere factum, meum eſt nũciare myſterium. Meam fateor mentem ſuperat, meam facultatem excedit opus quod nuncio: ad omnipotentem te virgo remitto. Noli ergo timere Maria, noli pro tua virginitate formidare: conceptus hic virginitatem tuam non auferet, ſed ſacrabit: pudorem non minuet, ſed prole ditabit. Spiritus nanque opere, non virili concipies ſemine: virgo paries & puerpera virgo manebis: & vt tanti poſsis luminis ſuſtinere fulgorẽ ſpiritus omnipotẽs ſua te proteget vmbra. Non ſilentio prætereundum exiſtimo, quòd ad tantum opus non illuminandam, ſed obumbrandam potius dixerit virginem: quia videlicet luminis potentis abyſſum, vtero ſuo corporaliter infundendam, tenera virgo portare non poſſet; niſi deſuper adumbraretur ad illam. Si enim (vt propheta inquit) in conſpectu domini montes vt cera fluxerunt, & ad aſpectum eius rupes liqueſcunt vt oleum, illapſam vtero deitatem qualiter poterit ſufferre puella, ſi non eius ſplendor vmbra temperetur ab ipſo? Niſi fortè adumbrationem illam, dominici corporis formationem mauis intelligere: competenti nãque ſimilitudine, Chriſti ſanctiſsima caro deitatis vmbra nuncupatur. Quia ſicut vmbra corporis motus, formamq́; inſequitur, ita à deitatis nutibus ſacerrimã humanitas illa neque ad modicum deuiauit, ſed quocunque iret ſpiritus ſequebatur & corpus: ut de rota olim propheta prædixerat. Conſonant ad hoc prophetarum vaticinia multa, vt eſt illud: in vmbra eius viuemus inter gentes. Et illud, ſub vmbra illius quem deſiderabam ſedi. Et apertius illud, ſolem nube tegam. Quo huic incarnationis myſterio nihil aptius dici potuit. Quid enim aliud caro Chriſti, quàm nubecula pulchra potenti interiecta ſoli, ne feruoris ſui calore arentem peccatis mundum aduraret? Deniq; quanta hæc mortales nubes protexerit vmbra, quantumq́ue diuinam mundo temperauerit iram, temporum experientia monſtrat. Quibuſdam vero placuit, ideo ſpiritum obumbraſſe Mariæ, quia ſola tanti myſterij ſecreta nouit, & ſoli conceſſum experiri delicias, quas humanus nõ

Pſ. 96.

Eze. 1. e

Thre. 4 d

Cãt. 2. a

Eze. 32. b

capit

capit animus. Dulcedines nanq; illas, potentesque deitatis guſtus, exceſſusque mẽtis, & illuſtrationis radios, quos concipiendo & pariendo pertulit virgo, nulli comperti ſunt creaturæ. Ne tamen ſolius ſpiritus ſancti, ſed totius Trinitatis virtute hoc opus mirificum in eius vtero patrandum agnoſceret, ſapienter adiecit. Et virtus altiſsimi obumbrabit tibi. Altiſsimus nanque pater eſt, & & virtus altiſsimi verbum eſt patris: quorum indiuiſa virtute, non in tota Trinitate, ſed in ſolo verbo perficienda erat incarnatio. Quia igitur non viri libidine, ſed Dei virtute cõcipies, ideo inquit. Quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur. Non filius Iudęi, ſed filius Dei. Quàm apertè, quàm commodè, ſanctum, indefinitè fœtum appellat, non virum aut hominem ſanctũ, ſed abſolutè ſanctum. Item non ait, qui naſcetur ex te ſanctus, ſed quod naſcetur ex te ſanctum: ad naturam magis quàm ad ſuppoſitum referens verbum: innuens per hoc, naturam non ſuppoſitum aſſumendam à Deo. Nõ enim proprio ſuppoſito, ſed diuino, humanitas illa ſuppoſitanda erat, vt quidam homo naſceretur ex virgine ſanctus, & ille aſſumeretur à verbo: ſed ſanctum quoddam aſſumendum ex virgine, propter cuius aſſũptionem filius Dei naſceretur ex ea. Rurſus indefinitè ſanctũ appellat, quia non modo ſanctus naſcetur ex virgine præter communem naſcentium legem, ſed ſanctum ipſum, id eſt ſanctitudo ipſa, ſanctitatis forma
1.co.1.d & ſanctificatio tota, non modò vir ſanctus, ſed Deus ſanctus, ſanctitas ipſa, & ſanctitatis idea: vnde & vocabitur filiꝰ Dei. Meritò vocabitur, & verè vocabitur, quia & filius Dei & filius virginis erit. Non quidem quia ad eſſe, vel dici filiũ Dei ſecundum carnẽ, hic generationi modus ſufficiat (non enim quia ex ſpiritu ſancto conceptus eſt, ideo ſpiritus ſancti filius eſt) ſed quia ex hoc generationis modo & ordine filius dei eſſe cognoſcitur: propterea quia talis generatio neminem aliũ deceat niſi Deum. Communem ergo cum Deo filium habebis ò virgo, & illius mater eris, cuius Deus pater eſt: filij mater, patris ſponſa, ſpiritus ſancti domicilium, totiusque Trinitatis ſacrarium: creatoris tui mater eris, & factorem tuum ipſa concipies. Quòd ſi mater creatoris, optimo iure totius creaturæ domina, cælorũ terrarumque regina, omnium angelorum dignitati prælata. Hæc tua celſitudo Maria, hæc tibi dignitas paratur à domino, vnde non immeritò tali te dignor honore, tali te veneratione ſaluto. Quòd ſi difficilia creditu tibi iſta videntur, illum qui me miſit attendito, cuius tibi nomine hæc omnia legantur. Quid non poteſt Deus? aut quid Deo impoſsibile virgo? et ſi ex minoribus fidem facere licet, ſterilis anus Elizabeth filio quoque donata eſt: vt dubitare non debeas, dare poſſe filiũ virgini, qui dedit ſterili. Hæc ſunt virgo regia quæ dicere me tibi mãdauit omnipotens. Audiſti legationem, da fidẽ, & accipe prolem. Longiori vſum eloquio angelum ſuſpicamur ad virginem (ſummã enim narrationis euangeliſta complectitur) multa alia dicta putamus, quæ ſcriptura nõ memorat O dulce colloquiũ, ò ſuauẽ dialogum, ò gratã nimis confabulationem virginis & angeli! ò qualis ſocietas angelus & virgo! Semper eſt angelis amica virginitas, ſecretò

cretò

cretò angelus ad virginē loquitur, diutiusq; loquēdo moratur. Accede ò homo propius, & per rimulas foriuꝫ placidum ſuſurrum aure percipito, ſacrique oraculi verba rimator. Grande negotium agitur, multum ad te pertinet quod tāto ſilētio fabulantur. Lōga protraxerat diu
Sap.18.c fabulatio noctē, mediūq; curſu nox ſuo iter agebat, ſilentium tenebāt cuncta, cadentiaque ſuo labuntur hemiſphærio aſtra, cùm Deo ſacra virgo ſpiritu ſuccenſa feruenti, ſolo flexis genibus, oculiſq; leuatis ad alta, aſſenſum præbens numini diuinum verbo concipit verbum. Cęleſti ergo legatione audita, ſic fatur ad angelum. Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Matrem me futuram ò angele dicis, ego ancillam me eſſe cognoſco: & quia ancilla domini ſum, eius voluntati non obſto. Fiat ergo mihi ſecūdum verbum tuum. Vera ancilla, quę neque dicto, neq; facto, neq; cogitatu, vnquam cōtradixit altiſsimo: verè ancilla, quæ perpetuo ſeruiuit mancipata ſeruitio: libero nāq; aliæ deo famulātur obſequio, hæc quaſi mācipium Dei ſe totam famulatui mācipauit: nihil ſibi libertatis reſeruās, ſed per omnia ſubdita Deo. Et bene ancilla, ex qua qui naſcitur ſeruus eſt: nam ſecundum leges, filius non patris, ſed matris conditionem inſequitur. Ancillam ſe mater agnoſcit,
pſa.122 ſeruum ſe filius eſſe fatetur. Ego (inquit) ſeruus tuus, & ego ſeruus tuus: & iure ſeruus, quia filius ancillę tuę. Grandi ergo myſterio, altiſsimoq; deitatis inſtinctu, conceptura Deū ſui meminit ancillatus, vt orientem à ſe filium, mundi obſequio mancipare. Fiat mihi ait, ſecūdū verbum tuum: & ad verbum eius, ſtatim in vtero incarnatum eſt verbū. O fiat potens, ò fiat efficax, ò fiat ſuper omne fiat, perpetuo honore veneran dū. Hoc verbo fiat, factus eſt mūdus, Gñ.1.a. hoc verbo cæleſtia, terreſtriáq; altiſſimus condidit: ſed tale fiat non ſonuit in orbe, quale tu nunc beata dixiſti. Quid enim factum eſt? quis dicere poteſt quid factum eſt? Natura ſtupet, iudicium hæret, hebeſcit ſenſus, lingua muteſcit, ratio deficit, intellectus non capit quod factum eſt in Maria, cùm hoc protulit verbū: fiat mihi ſecundum uerbum tuum. Statim nanque ad huius verbi ſonitum, verbum caro factum eſt: ſubitò ex puriſsimis eius ſanguinibus ſpiritus ſancti opere ſanctum domini fabricatum eſt corpus, ſubitò organizatum, ſubitò animatum, ſubitò Dei verbo vnitum: ſtatim omni gratia & virtute infans repletus, omniū chariſmatum donis inſignitus, & clara Dei viſione beatus: denique omni illa ſapientia, gratia, & gloria qua nunc pollet in cælo, ditatus. Neſcit enim tarda molimina ſpiritus ſancti gratia, neque temporis indiget tractu in ſuo opere artifex ſpiritus. O ſtupendam nimium cōceptionem, ò ventrē ſacrum, ò vterum puriſsimū deitatis habitaculū, ſpiritus ſacrariū, diuini verbi vehiculum, triumphalē regis æterni currum, & veri Salomonis quadrigam: ſicut ſcriptum eſt, equitatui meo in curribus Pharaonis, aſsimilaui te a- Cāt.1.c. mica mea. O vterum cælo capaciorem, empyrio illuſtriorem, paradiſo fragrantiorem: hic enim prima hominis paradiſus, in qua prius ab homine videri dignatus eſt Deus. Quid hoc vētre purius? quid ſanctius? quid locupletius? Vnde in cāticis, venter Cāt.7.a tuus ſicut aceruus tritici, vallatus li

ſijs,

lijs:illius (inquā) tritici, quo angeli ſaginātur, populi reficiuntur, & ſpiritus ſatiātur: illi⁹ panis qui de cælo
Ioā.6.c deſcendit, quo qui paſcitur nō morietur in æternū. Vallatus lilijs, qui-
Cāt.2 d bus lilijs? niſi quib⁹ pulcher cibatur hinnulus, qui paſcitur inter lilia, li-
Cāt.2.b liū & ipſe cōuallium? liliorū medio vallatus lilijs paſcitur inter lilia: nō enim alio quā lilijs fœtus virgineus vtitur cibo. Lilia vernantia, lilia candentia, caſtitas, puritas, caritas, pietas, humilitas, benignitas, ſanctitas, his lilijs in vtero cæleſtis paſcitur hinnulus: his venter vallatur virgineus: vallus nanque liliorum in virgine plenitudo virtutum. Et bene vallatus lilijs vallante ſe Deo, vt ex nulla parte peccato pateret aditus, intus deitate plenus, foris virtutum vallo munitus. Quis huius vteri valeat enarrare delicias? & ei⁹ diuitias digno queat explicare ſermone? Te obſecro virgo, tu nobis enarra quomodo illibata conceperis, intacta genueris? Dic nobis quid ſentis, cū diuino tota nectareo ſapore perfunderis? cum immenſum voluptatis pelagus tam modico vaſe concludis? cū delicias humani generis intra te cō cluſas eſſe non dubitas? Dic (inquā) quo flagras ardore? quibus æſtuas flammis, cùm Dei caminus tenero illabitur ventri, & abyſſus dulcedinis arctiſsima retruditur aluo? Dic nobis beata, quos ſcaturit dulcedinis globos fons ille perennis vteri arctatus anguſtia? quas mittit ſcintillas flagrantiſsimus ille rogus velamine carnis opertus? quos mittit radios ſol hic luciđiſsimus tam leui nubecula tectus? Dic virgo ſacerrima, flos & ipſa, & virginum gloria, qua virtute tantos voluptatis ſuſtines ictus? impetus quos portas? quos portas ardores? O arca deifera, grandi theſauro referta, ô vrna pul Heb.9a
cherrima cæleſti balſamo plena, quibus te efferam laudibus? O quā te memorem virgo? Meas fateor ſuperat vires, meum valde excedit eloquium dignitas tua, felicitas tua, ſublimitas tua, & gloria tua. Quicquid enim de te aut cogitari aut dici poteſt, multum à tua deficit laude, multum à tua vincitur beatitudine. Vnico nanque volatu in tam ſublime euecta es dignitatis faſtigium, vt celſitudinem tuam neque humanus, neque angelicus pertingere poſsit obtutus. Subitò nanque ex Adæ filia, humilique puella, mater creatoris, domina mundi, regina cæli, & totius imperatrix facta es creaturę. Vnde meritò ex hoc te omnis creatura collaudat, te omnis generatio beat, quæ eſt, & quę erit, & nati natorum, & qui naſcentur ab illis. Intrat igitur artifex omnium vteri virginalis anguſtias, & qui omnia fecerat, hominem ſe facit ex fœmina. Illabitur immenſus humani corpuſculi vaſculo, vaſtoſque ſtricto præcingit cingulo ſinus. Sic enim olim propheta prædixerat. Decorem indutus induit do- Ps.29.
minus fortitudinem, & præcinxit ſe. Vnitur humanæ naturæ diuinitas in hypoſtaſi, mirandoque nexu diſpares formæ in vno adunantur ſuppoſito, in vnamque vtriuſq; perſonam mira arte vniuntur. Prodigium nouum mirante natura, ſtupenteque cælo in mundo comparuit: Deus homo, homo Deus: Deus homine velatus, homo Deo inſertus. Prodigium prodigiorum, Iacob.1
maximū miraculum ſuper omnia c
mundi miracula, ad quod nihil eſt in orbe mirandum. Siquidem in ſa

cra

cra virginis aluo, veluti conflatorio quodam fornace diuinitatis auro, noſtræque humanitatis argento pariter infuſis, opere ſpiritus ſancti & igne, vnus velut electreus Chriſtus conflatur. Talem illum o-
Ezec.1. lim Ezechiel myſtica viſione præui-
b.& 8.a derat. Hic agnus Dei, hic mundi ſal-
Ioã.1.d uator et cuſtos, hic ſpes noſtra, caput hic & gloria noſtra, hic decus noſtrum, gentis hic noſtrę corona: hic lauat ſordes, hic cuncta nobis bona propinat. Quãto felicius nunc virginea in aluo agnus iſte conflatur, q̃
Exo.3: olim ex inauribus vitulus in Oreb?
b.& d. Illum adorantes vitulum proſtrati ſunt in deſerto, hunc qui adorant agnum gloria potientur & cælo. Hęc de hiſtoria. Sed ediſſere nobis o angele Dei, quomodo aut quando impleta eſt promiſsio tua? Quando hic, quem annuncias, virginis filius, ſedẽ Dauid patris eius inſedit? quando regali potitus eſt gloria? quando in domo Iacob regni moderamina tenuit? Vidimus eũ nouiſsimũ virorũ
Eſa.53.a abiectum & pauperẽ, in labore & ærũna vitã duxiſſe: vidimus (inquam) illum perſecutiones, inſidias, odia, æmulationes, famem, ſitim, nuditatem egeſtatem tota vita toleraſſe, non domũ, non ancillam, non ſeruum, non agrũ, non vineam, aurũ, argentũ, ſed
Lu.9.g. neq; vbi caput ſuum reclinet vnquã habuiſſe, labore proprio & aliorum eleemoſynis ſemper vixiſſe: vbi ergo ſedes? vbi regnũ? vbi promiſſa maieſtas? hócne regnare eſt? hoc eſt domũi Iacob imperare? Quomodo regnat in domo Iacob, ſi domus Iacob non obtemperat ei? niſi forſitan quiſpiã ſine regno rex eſſe poteſt. Pręſidi Pi-
Io.19.c. lato Iacob domus acclamat, non habemus regẽ niſi Cæſarem: ipſe quoq; eidem Pilato hoc ipſum fatetur, di-

cens: regnum meum non eſt de hoc Io.18.g
mundo, & rurſus regnum meum non eſt hinc. Quomodo tu ipſum aſſeris regnaturum, vbi ipſe regnare ſe negat? & populus eius regno diſſentit? Quomodo (inquam) regnat, qui non habet regnum? aut quænã regi Dauid in paupere Chriſto ſucceſsio? vt ſedem Dauid illum aſſeras habiturum? Si patris æterni ſedem dixiſſes, fateremur vtique; quis nanque fidelium Chriſtum Ieſum ad patris dexteram, in maieſta- Mar.16
tis ſolio ſedere neſciat, aut non cre- d.
dat? ſed de ſede Dauid, & regno Iacob non ita palàm. Putáſne, o angele Dei, non ſe deluſam virgo putaſſet, niſi diuino illuſtraretur ſpiritu? expectans & ipſa temporalem Iſrael redemptionem, cùm illum, quem regnaturum promiſeras, egentem, nudum, pauperem, ſolitarium, fameſcentem videret: ortuſque il-
lius principia, in ſtabulo, in præſe- Lu.2.a
pi, in fœno: & poſt modicum illius
per deſerta fugam, longamque inter Mar.2.
barbaros peregrinationem aſpice- c.
ret? Putáſne (inquam) tunc promiſſionis tuæ recordata non diceret? Vbi eſt angele promiſsio tua? vbi ſedes & gloria regni? Si rex futurus eſt puer, vbi aurum, vbi argentum, vbi opes, vbi familia, vbi purpura, vbi decus & honor imperij? Qualia ſunt iſta regnandi principia? Certè Angele Dei, cum filio rege reginam me fore dixiſti, video me peregrinam: felicem me tanto filio futuram prædixeras, video me ſolam, afflictam, & exulantem, proprioque labore victum quærentem. Hóc ne eſt ſolium Dauid, hoc regnum, hic honos, hic Regius apparatus, & faſtus? Quid cùm illũ videret patibulo ſuſ-

penſum

penſum: clauis affixum, tormentis la
cerum, veſte nudatum, acerbiſsimam
mortem cum opprobrio tolerantem,
quo eiulatu clamaſſet? O angele vbi
ſunt tua promiſſa? vbi decus & glo-
ria regni? vbi veritas? vbi fides? vbi
ſpes, et fiducia mea? Morientē in con
uitio video, regnaturum: quando ex
pectabo? An licet poſt mortem ſpera
re coronam? ſed angelus ad hæc dice
re poſſet: ceſſet tua quærimonia vir-
go: veritatis nuntius, dicere niſi vera
non poſſum: leua oculos tuos ad filiū,
et vera me dixiſſe probato. Nūquid
non regia ſtemmata vides? nunquid
non regis vexillum attendis? Non a-
ſpicis caput diademate regis ornatū?
Io. 19. d titulum non conſpicis regali throno
pendentem? Non audis multorum re
gem acclamantium voces? ſceptrum
non diſcernis potenti manui defixū?
mat. 17 d. quid obſecro virgo: quid deeſt ad re-
gnum? in præſidis domo coronatus
in regem, purpuram, et ſceptrum, co-
ronam, et ſedem accipit: ibi rex accla
matus, ibi flexis genibꝰ adoratus, ibi
purpura indutus, regalia ibidem à mi
litibꝰ iudicis accipit obſequia. Quid
refert ad regnum, ſeriò hæc an ludi-
brio fiant? Intellige Maria myſteriū,
ſacramentum magnum agnoſce: ea
quæ perfidi homines opprobrio fa-
ciunt, apud Deum et angelos ſeriò
fiunt et quæ ludibrio dicuntur, veri-
tate complentur: Iniquorum iniuria,
vera regni gloria eſt, irrideri vide-
tur, ſed in veritate rex coronatur. Co
rona illa ſpinea, laurea reputatur à
Deo: pungit quidem, ſed vngit: cru-
ciat, ſed honorat: etſi vis noſſe ſecre-
tum, crux illa crudelis regni Dauid
ſedes eſt. Hanc rex et propheta ſuc-
ceſſori Chriſto reliquit. Nunquid nō
legiſti, quia dominus regnauit à li-
gno? Pendēs latro ſecum regiam ma
ieſtatem implorat: hæc perſpecto vir-
go, et vera me dixiſſe ſentito. Noue-
rat ergo ſecretum hoc in ſpiritu pro
pheta regius, ac propterea nō Iudęis,
ſed gentibus annunciari præcipit, di
cens: Dicite in gentibus, quia domi-
nus regnauit à ligno. Relicto nanq;
repudiatoq; illo iudęorum populo,
ad gentes regnum et ſolium Dauid
transferendum, ſpiritu moſtrante di-
dicerat, cum. ſ. rex Chriſtus leuare-
tur in ligno: ac propterea gentilem
præſidem commonet, ne regni ſui ti-
tulum iudęorum malitia radi permit
tat, videbat enim ſpiritu iudæorum
conatum ad radendum titulum, vo-
ceſque importunas acclamātium au
dierat, noli ſcribere regem iudęorū,
ſed quia ipſe dixit, rex ſum iudęorū.
Pro ſua ergo ſede regnoq; ſolicitus,
pręſidem Pilatum admonet, ne illo-
rum obtemperet voluntati, propter
quod etiam ad Deum longas effude-
rat preces, orans ne diſperdat Dauid
in tituli inſcriptione. Sic nāque plu-
rimi pſalmorum tituli prænotantur.
Itaq; velut oraculo monitus pręſes,
in ſentētia firmus ſtetit, dicēs. Quod
ſcripſi, ſcripſi: neſciens vtiq; quid di
ceret, ſed magnū proferens ſacramen
tum. Hęc igitur ſedes Dauid, quam
angelꝰ repromiſit, cui. ſ. regni Dauid
affixus eſt titulus: ab hac ſuper domū
Iacob, non illius carnalis et modici,
ſed ſpiritualis, toto orbe diffuſi, ideſt,
eccleſię ſanctæ Dei in æternū fir-
mato regno regnaturus eſt Chriſtus,
ſicut fideli legatione prędixerat nun
tius. Huius autem tam eximiæ lega-
tionis figuram geſſit ſeruus ille fide-
lis Abrae, quem ſanctus patriarcha
in ſuam patriam deſtinauit, quærere
filio ſuo vnico, vxorem, adiuratum
prius ne de filiabus Canaam vicinis
accipiat, qui pulcherrimam Re-
beccam

55. 95. ex pſalterio Romano, quo reſpexit author hymni eccleſiaſtici. Implet ſunt quę cōcinit Dauid fidelis carmine, dicens, in nationibus regnauit à ligno deus. Sed neque in Grçca, neque Hebręa, neque vulgata editione habetur à ligno.
Luc. 18 d.
Ioā. 19.
Titulus pſal. 57 Ne diſperdas Dauid in tituli inſcriptiōe & pſal. 58. eodē mō, & pſal. 59. in finē, ꝓ his q cōmutabūtur in tituli inſcriptiōe Dauid. & ſecūdū. 70.
Ioā. 19. d.
Gē. 24.

beccam ad fontem reperiens, accepto prius connubij quod quærebat indicio, qui eum & camelos libenter adaquaſſet, eam inauribus & munuſculis ſubarrhauit, & habito conſenſu parentis, filio domini ſui copulandam adduxit. Quid huic cæleſti connubio ſimilius? Non dignatur pater ſublimis (hoc enim ſonat Abraā) filio ſuo vnico, de propinquis angelorum cuneis quamlibet deſponſare naturam, ſed longius legatum fidelē mittit ad terram, vt de cognata ſibi natura, & ad eius imaginem facta, aliquam filio ſuo accipiat vxorem: nuſquam enim angelos apprehēdit, Paulo authore, ſed ſemen Abrææ apprehendit. Venit ergo legatus ad mundum, virginem ad fontem aquarum reperit, id eſt, diuinas ſcripturas rimātem, & de profunditate literæ miri ficos haurientem hauſtus. Miratur cæleſtis Paranymphus tantum puellæ decorem, & tam eximiam virginis pulchritudinem: qualis nanque fuerit, ſcriptura cōmemorat. Puella (inquit) decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro, deſcenderat ad fontem, et impleuerat hydriā aqua; & reuertebatur. Humilitate deſcēderat, virginitate placuerat, hydriam ſuam aqua repleuerat: ſic nanq; eam angelus ſalutat. Aue gratia plena. O plenam & pleniſsimam hydriam, ex qua omnis potator rationalis naturæ bibit: bibit nuncius, bibunt in curui cameli: angelos & homines ex tua plenitudine ſatiaſti Maria: quis enim ex hac tua non potatur hydria? Ex hac angelus gloriam, iuſtus gratiam, peccator veniam, mœſtus lætitiam, captiuus indulgentiam bibit. Omnes bibunt ex ea, neque minuitur hydria. Bibit quoque omnipotens ipſe, & inebriatus amore, oblitus maieſtatis properat ad dilectam: ac velut vnicornis filius, grēmio virginis capitur, carnis nexibus irretitur: ſicut ſcriptum eſt. Dilectus quemadmodū filius vnicornium. Hāc ergo ſacram virginem inauribus, argento vermiculatis, diuitis potentiſq; domini nū eius ſubarrhauit, virgineis aurib' mi randa ingerens ſermone polito myſteria, datoq; conſenſu filio domini ſui eam perpetuo connubio deſponſauit, vt in eius ſacro vteri thalamo, Deus & homo iam non ſint duo, ſed vna caro, vna perſona, vnus Deus & homo, dominus noſter IeſusChriſtus Dei naturam, & hominis in ſeipſo in diſſolubili nexu copulans, hypoſtaſi beata. Cui cum patre & ſpiritu ſancto, eſt honor et gloria, in ſecula ſeculorum. Amen.

Margin notes (left): He. 2. d. — 2. d. 2. 20 l (beside "tem") — Gen. 24 — 4. 202. (beside "Ex hac"). Margin notes (right): Pſal. 28. — Cāt. 2. c. — Mar. 10 c. & 1. cor. 6. d.

DE ANNVNTIATIONE virginis, Concio altera ad virgines religioſas.

THEMA.

Miſſus eſt angelus. &c. Luc. 1.

Admirandam, omniq; virtute præſtantem genitricem Dei Mariā, pro mei ingenij exiguitate, toto animi deſiderio laudare deſiderans, nullum ferè in ſacris literis potui reperire præconium, quod ad literam eius nobis gloriam, excellentiamq; demonſtret. Nam etſi de illa per prophetas plurima myſticè dicta factaq; paſsim legantur, vnde poſsit virtutis eius magnitudo conſtare, in euangelicis tamen aut apoſtolicis ſcriptis rarus de illa ſermo, et multò rarior laus inuenitur. Quāuis vt verum fatear, non ita ſilentio tradita ſit, vt in eorum dictis, virtutum eius claritas tenuiſsimo radio, veluti

error: uerte quinque paginas

tentias claudit: nunquam ſic fœmina locuta eſt, nunquam ſic cecinit virgo. Sileant omnes muſæ, ſileant Gentilium celebratæ camœnæ, ſileat Sibylla furens, ſileat laciniosa poëſis, ſileat Sirena dulcis, garrula etiam Philomena conticeat: ſileat omnis hominum auium que harmonica laus. Cithara regis ſonat, deipara virgo canit: ſed iam ipſam virginem canentem audiamus. Magnificat anima mea dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo, &c. Quàm venuſtè, quàm pulchrè ſenioris cognatæ palidoniam canit? quã piè, quàm humiliter impenſas ſibi laudes in honorum omnium largitorem Deum detorquet, ac ſi dicat. Tu me ò Elizabeth cognata magnificas, ſed ego non magnifico meipſam, ſed pro his omnibus quę dixti, Magnificat anima mea dominum. Exultauit etiam (vt ais) ad vocem meam infans in vtero tuo. Sed & ſpiritus meus ſupra modum præ gaudio exultat in Deo ſalutari meo. Tu me beatam dicis, nimirum, quia neque prima, neque ſola, ex hoc enim beatam me dicent omnes generationes, et nati natorum, et qui naſcentur ab illis. Sed vnde beatam? merito meo? imò reſpectu diuino. Nam quia reſpexit altiſsimus humilitatem ancillæ ſuæ, ecce ex hoc beatam me dicent omnes generationes: ſed meritò, ſed iuſtè. Fecit enim mihi magna qui potens eſt. Agnoſco gratiam, magnitudinem non vſurpo: magna ſum fateor, ſed non ex meipſa magna ſum, ſed quia fecit mihi magna qui potens potuit, & fecit: & fecit, quia voluit: ideo ſanctum nomen eius, benedictum, & glorioſum. Quanta mihi fecerit, quantam in me potentiam oſtenderit, ſolus nouit, ego dicere non ſufficio: ſed pro his nomen eius ex intimis viſceribus benedico. Sed nunquid mihi ſoli? imò toti hoc beneficium impenditur orbi. Nam miſericordia eius à progenie & in progenies, omnibus quo ad ſufficientiam, ſed timentibus eum quo ad efficaciam. Sed quam miſericordiam? quia à peccati ſeruitute potenti eius virtute homines liberati, & regni cæleſtis participes effecti ſunt. Ex generationibus nanque humanis ope re ſuo redemptis, angelorum ruinas reparauit: illos potenter deiecit, hos miſericorditer ſubleuauit. Fecit nanque potentiã in brachio ſuo, verbo ſuo, filio ſuo: diſperſit ſuperbos, & angelos & homines, mente cordis ſui. Nam & angelos potentes, & de ſua potentia glorïantes depoſuit de ſede cæleſti, & illuc exaltauit à terra humiliatos homines. Eſurientes quoque Gentiles populos gratiæ ſuæ bonis impleuit, diuites Iudæos propter ſuperbiam ſuam dimittens inanes. Hæc (inquam) omnia tam potenter quàm miſericorditer operatus eſt, ex quo in oculis eius inueni gratiam, vt fierem mater eius. Suſcepit enim in vtero meo Iſrael puerum ſuum, non alicuius merito, ſed recordatus miſericordię ſuę: recordatus etiam veritatis ſuæ: quia ſic promiſerat ad patres noſtros, ſpecialiter Abraam & ſemini eius, non ad tempus, ſed vſque in ſecula: quod enim ſemel aſſumpſit, in perpetuum non dimittet. Quàm mirè quàm ſuccinctè verbi incarnationem expreſsit? Suſcepit (inquit) non enim conuerſione diuinitatis in carnem, Lu. 1. c.

non

non ſubſtantiarum confuſione, non mixtione, aut compoſitione aliqua vtriuſque naturæ, ſed aſſumptione mirifica humanitatis in Deum, Deus homo factus eſt. Illum autem benedictiſsimum diuinæ, humanæque naturæ ſuppoſitum Ieſum, puerum nuncupat, & Iſrael: aptiſsimè quidem vtrumque, & conuenientiſsimè: quia & ab omni peccati labe puriſsimum, & ab vtero comprehenſorem, deitatiſque oculatiſsimum nouerat inſpectorem. Rationem quoque huius tam admirandæ vnionis ſapienter exprimit, cùm ait: recordatus miſericordiæ ſuæ. Id eſt, non alicuius me-
Tit 3.b ritis, non ex operibus iuſtitię, quæ fecimus nos, ſed ex miſericordia ſua, & gratia ſua pura. Quis enim tantum donum vnquam potuiſſet promereri? & aliam quoque rationem
Rom. 15 b ſubiungens, ait. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, id eſt propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum. Sed de tempore quoque, ſi dubitas quandiu hęc tam pia hominis ſuſceptio, hęc Dei hominiſque tam mira coniunctio duratura eſt, vſque in ſecula, inquit: & ita concludit. Audiſti vnquam diſertiorem, ſuauiorem, elegantiorem cantilenam? Quid hac virgine ſapientius? quid elegantius? quid prudentius? quàm breui eulogio modum, proprietatem, rationem, vtilitatem, & tempus tam admirandi operis circumſcripſit? quàm perite, quàm ſuccinctè ea definiuit, quæ neque longo potuiſſent explicari ſermone. Hanc audire geſtiebat in ſpiritu ſapientiſsimus ille Salomon, qui cùm nulli ſapientia cederet, huic ſoli cedere non erubeſcit. Hanc ad canendum prouocabat, cùm ait. Quę habitas in hortis, Cāt. 8.d
id eſt, o deliciarū hortus, amici auſcultant te, fac me audire vocem tuā: auſcultant te (inquit) amici, id eſt ſponſus & amicus eius Ioannes, ſic enim ſe ipſe Ioannes nominare ſo- Ioā. 3 d
lebat: auſcultant te (inquam) maximi illi citharœdi, auſcultant te Angeli, auſcultat te omnis cæleſtis illa maieſtas. O fœminarum pulcherrimam, fac me audire vocem tuam. Vox enim tua dulcis, Cāt. 2.d
& facies tua decora nimis. Expletis ergo tribus menſibus, poſtquam cognata Elizabeth filium ſuum peperit, & virgo eum manibus tenens benedixit, ad propria rediit, ſicut aduenerat læta bunda. Hæc de hiſtoria. Aemulamini vos quoque o virgines hanc virginem, & celeri poſt eam greſſu virtutum montana conſcendite: peruolate perfectionis culmina, & ardua euangelicæ inſtitutionis iuga tranſilite: ipſæ namque ſcitis quia in hoc poſitę eſtis, & hoc ipſum à primo veſtrę religionis ingreſſu ſedulò deſtinatis. Quid enim aliud hęc veſtra religio geſtit? quid aliud iſta profeſsio ambit? niſi volatum, niſi curſum; niſi aſcenſum? Ardua eſt profectò virtutis via, difficilis aſcenſus ad vitam, et pœnitentię rigor vigore animi ſuperandus: pertinaci opus eſt labore, vt perfectionis faſtigia pertingamus: nullus deſidioſus hanc arripiat viam, nullus lubricus hoc iter aſſumat. Sunt enim qui feruenter incipiunt, ſed poſt modicum itineris aſperitate perterriti, aut ſiſtunt, aut deſiſtunt, & cum opprobrio ad inferiora relabuntur. Quibus procul

orbitatem. Deniq; in populo illo nihil optabilius, nihil beatius, quàm abundare pignoribus, filios gignere, hæredes habere, & ſicut ſcriptũ eſt, vxor
pſ.127 tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuæ: filij tui ſicut nouellæ oliuarũ in circuitu menſæ tuę. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dñm. Vnde et multiplicandæ potius ſobolis, quàm ſeruandi pudoris ille populus à Deo monitionem accęperat. Vbi ergo legeras, vbi didiceras, Deo ita gratã eſſe virginitatẽ? niſi quia omnipotens Dei verbũ prius fuit tibi magiſter, quàm filius: prius te habuit diſcipulã, quàm matrem: prius tuã mentem, quàm ventrẽ impleuit. Tu ergo virgo regia inter virgines primatũ tenes, tu virginũ prima dux & magiſtra, tu virginitatis forma, tu virginitatis inuẽtrix, inſtitutrixq;, tu religionis hui9 ſacræ prima fundatrix. O virgines qualem habetis magiſtrã. Non pater Auguſt. non S. Benedictus, Franciſcus, vel Dominicus, vel quiuis alius de numero ſanctorũ patrũ, cuſtodiendæ virginitatis inſtitutor extitit, ſed virgo ſacra, Dei mater, hanc prima inuenit viã, & eam Adæ filijs demonſtrauit, ipſa prima docuit homines cælibatũ, & in carne angelicã vitam agere, & cęleſtium ſpirituũ æmulari puritatem: hęc prima virginitatem ſuã Deo vouit, & ſuo alias exẽplo id ipſum agere prouocauit. Sicut ſcri-
pſal.44 ptũ eſt. Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circundata varietate. Omnis gloria filię regis ab intus Adducentur regi virgines poſt eam. O virginẽ purã, virginẽ vnicã, virginem ſingularẽ, & verè ſingularem verè vnicã, ad quã nulla eſt alia virgo, ad cuius cõparationem omnis alia virginitas corruptio videri poteſt. Cęteris náq; virginibus ſat eſt incorruptas eſſe corpore, intactas haberi carne: quęnã eſt enim aut fuit vnquã alia virgo, quæ cogitationis libidinẽ non ſenſerit? carnis moleſtias nõ pertulerit? Sat eſt ſi vicit, ſufficit ſi nõn ſuccubuit. Maria tota & vndiquaq; virgo, virgo carne, virgo & mente, virgo aſpectu, virgo cõtactu, virgo cogitatu, virgo affectu, virgo ſermone, virgo opere, virgo ſpiritu, virgo ſenſu, virgo pleniſsima, virgo illibata, intacta corpore, intacta mente, intacta cogitatione, nõ ſolũ à libidine ſed etiam ab omni peccatorũ ſorde, et vitiorũ contagio. Sacra, pura, et immaculata virgo, cui etiã pręalijs hoc erat virginitatis inſigne, vt inſpectores ſuos (vt ita dixerim) virgini faceret. Erat enim in ea (vt prophetę vtar eloquio) virgines germinãs virginitas. Mira res & admiranda gratia: cũ zac.9.d
eſſet ſine cõparatione pulcherrima, et facie decora nimis, inſpicientiũ oculos, nõ modo ſua pulchritudine nõ lędebat, ſed eos magis ſua honeſtate et venuſtate honeſtabat, ſãctificabatq;. Deniq; vt quod de hac virgine ſentio, vno verbo dicã, ita corpus ei9 carneũ, quaſi argenteũ aut cryſtallinũ intelligo. Tã longè ab eius mente et carne aberat omnis libidinis ſenſus, & labes: talis eſt Mariæ puritas, talis virginitas: talis eſt hęc quã recolim9 virgo: ideo cõplacuit altiſsimo, ideo ſuper oẽs dilecta, ideo Dei mater electa. Neq; in cæteris etiã virtutib9 obſcurior erat, ſed vt luna plena, virtuti- eccl. 50
bus vndiquaq; refulgẽs, totã eccleſiã ſuo fulgore irradiabat. De fide.n. illius, quicquid dici põt pro merito minus eſt: vtpote quę ipſi etiam angelo nũtiãti fuerit ſtupori: nõ.n. cõmunia & vſitata ſunt, quæ ſolo dicto Maria credidit, ſed inaudita penitus, & quæ omnem ſuperant facultatem, o-

Ff 3 mnem

omnem intellectum excedunt, Deum
fieri mortalem: hominem Deum de
fœmina naſciturum: virginem ſine
viro concepturam: Deum parituram,
& virginem permanſuram. Qualia
ſunt hęc vt ſolo verbo credantur?
Ecce nunc ab incunabulis huiuſmodi
myſteria didicimus & audiuimus, &
poſt tot miracula ac teſtimonia, cùm
hæc penſiculatius cogitantur, quoti-
die nobis noua ſunt, et præ illorum
magnitudine ſtupeſcimus, contre-
miſcimuſque. Quid putas cùm ſine
hominis teſtimonijs, primum ab an-
gelo dicta ſunt, futurum in virgine,
niſi eam Deus ſuo lumine & gratia
prępueniſſet? ſicut eidem angelus di-
xerat, Dominus tecum. An non in
illa dominus, quæ ad tot & tanta my
ſteria capienda, intelligenda, creden
daque ſolo angeli dicto pręualuit. O
miram fidem, o ſtupendam credulita
tem, cùm tanta ſunt quæ dicuntur,
neque exemplum petit, neque mira
culum quærit, neque rationem ex-
poſcit, neque teſtimonium poſtulat,
neque rerum impoſsibilitatem cauſa
tur. Tanta facilitate credidit, vt ip
ſe etiam angelus miraretur. Et hoc
ipſum quod ad fidem eius aſtruendã
de Elizabeth teſtimonium adduxe-
rat, licet ab illo quod nunciabatur
myſterio longè diſtantius, quia ſimi
le à ſeculo reperiri non potuit, fidei
virginis ſuperabundauit: ſic in Dei
2.cor.10 obſequium ſuum redegerat intelle-
ctum, ſic per omnia Deo ſubdita e-
rat, ac Deum omnia quę voluerit
poſſe ſibi perſuaſerat. Confer nunc
ad hanc virginis fidem omnem illam
Heb.11. ſanctorum patrum credulitatem, quã
b.infra in illo fidei catalogo potẽti eloquio
ſuper aſtra effert Paulus, & inuenies
hoc eſſe ad iſtam, quod ſtella ad ſo-
lem, lẽs ad montem, guttula ad ocea-
num. Fidem Abrahę præ cęteris apo-
ſtolus miratur, & meritò, non enim
fuit infœcunda, ſed obedientię ope-
ribus plena, vnde per eam iuſtifica-
tus eſt, & repromiſsiones promeruit
obtinere, ſicut ſcriptum eſt: credidit
Abraam Deo, et reputatum eſt illi
ad iuſtitiam. Sed qualis eſt iſta fi- Rom.4
des; ſi ad fidem virginis conferatur? & ge.15 b.
Vnde obſecro per fidem iuſtificatus gala.3.a
eſt Abraam, vnde amicus Dei conſti Iacobi.
tutus eſt? Quia inquit contra ſpem, 2.d.
in ſpem credidit, vt fieret pater mul
tarum gentium; ſecundum quod dictũ Rom.4
eſt ei: ſic erit ſemen tuum, ſicut ſtel- c.et in-
læ cęli, et arena maris, et non eſt in fra.
firmatus in fide, neque conſiderauit
corpus ſuum emortuum, cùm iam fe
rè centum eſſet annorum, et emor-
tuam vuluam Saræ: in repromiſsio-
ne etiã Dei non hęſitauit diffidẽtia, Rom.4 d
ſed cõfortatus eſt fide, dans gloriam
Deo, pleniſsimè ſciens quia quęcũq;
promiſit Deus, potens eſt et facere: heb.11. c
ideo et reputatũ eſt illi ad iuſtitiam.
Quã potenter, quã eleganter Abrahę fi Gen.22 a
des commendata eſt? ſed quid hoc ad
virginis fidẽ? Abraam ſterilem anũ
parituram credidit, Maria virginem
Abraam ex ſene viro, Maria ſine
viro: Abraam purum hominem, Ma
ria Deum et hominẽ: Abraam vſita-
to naturę modo, Maria pręter oẽm
naturę vſum et modũ: Abraã Deum
poſſe etiã mortuũ ſuſcitare, vt imple
atur promiſsio, Maria Deũ naſci, et mo
ri poſſe, vt in eo oẽs promiſsiones im
pleantur, aſſenſit. Vide nũc fidei ad fi
dẽ quantũ intereſt, fides fidei quid pre
ſtat. Ecce qualis et quãta ſit iſta fœmi
na, quã ſibi in matrẽ, et cũctis ſeculis
in exemplũ elegit altiſsimus. Sed cũ
talis ac tãta eſſet, nũquid ſuperbię vel
modicũ in ea vnquã veſtigiũ repertũ
eſt? Imo quò cæteris dignitate et gra
tia

tiâ ſublimior, eò propria æſtimatione humilior inuenta eſt. Prodigioſa humilitas, tantæ agglomerata virtuti! cùm enim peccator ponderepeccatorum oppreſſus humiliat ſe, hæc non tâ humilitas, quâ veritas dicêda eſt: ſed gratia ſuper gratiam, decor ſuper decorem, humilitas in virtute. Vnde in canticis. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Geminata pulchritudo, humilitas in puritate, puritas cum humilitate. Cæteros quoſque etiã ſanctiſsimos viros, & illuſtriſsimas fœminas, humiles apud Deũ fuiſſe nemo mirabitur, quia etſi iuſti & recti, habebant tamen aliquid vnde mereri to humiliari poſſent. Quis enim ſanctorum ab omni peccatorum labe immunis penitus inuentus eſt? quis non aliquando defecit? quis non intra ſe aliquando inuenit quòd doleat? vnde lugeat? vnde humilietur? vnde ſibi & alijs quandoque diſpliceat? quippe qui appendit aquas in menſura, ſic eos virtutibus & infirmitatibus librauit, vt quantum illos virtus exaltat, tantum eos infirmitas deijciat. Vnde & apoſtolo gẽtium, ne reuelationum magnitudo eum extollat, ſtimulus ſatanæ datus eſt, qui eum colaphizet & humiliet: propter quod gloriatur in infirmitatibus ſuis, apoſtolorum minimum, & abortiuum, nominâs & reputans ſemetipſum. Non (inquã) valde miranda hæc humilitas in Paulo, quem ſatanas colaphizat, quem tentatio deprimit, quem lex membrorum vehementer moleſtat & angit, adeò vt exclamare cogatur, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? At tibi vnde obſecro humilitas, & tanta humilitas, ô Maria? in qua non modò nihil obſcœnum aut fœdum, nihil deforme aut lubricum, ſed heroica omnia, ſplendida, candida, niuea, pura, & ſupra quàm dici poteſt illuſtria. Talem enim te nouerat qui dicebat: tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Hæc (inquã) vera humilitas eſt, ex tam ſublimi virtutum culmine deijcere ſemetipſam, & in tanto dignitatis faſtigio exiguam ſe in ſuis oculis reputare.

[Marginalia, left column: Eccl. 26 c; Cãt. 1. d; Iob. 28. d; 2. co. 12. b; 1. co. 15 a; Ro. 7. d; Ibidẽ. Right column: Cãt. 4 b]

Grãdis me, fateor, admiratio tenet, quoties huius virginis celſitudinẽ, humilitatemq́ue reſpicio: portentũ glorioſum, cunctis ſeculis admirandũ, tam ſublimi celſitudine nõ exaltari. Miſerum me, qui ſi aliquid vel modicum deuotionis, ſcientiæ, aut virtutis à domino videor ſuſcepiſſe, iam me aliquid eſſe credo: iam in oculis meis magnus ſum: peruolãt in animo vanitatis innumeri cogitatus: intumentium vaniſsimarum cogitationum ſtrepitus inuitus ſuſtineo, & cæcutientibus animæ oculis vix me agnoſco eſſe quòd ſum: diſſoluitur inani lætitia vaniſsimum cor, & cæco de ſe iudicio miſerabiliter animus intumeſcit: latentis vanitatis & ſuperbiæ foris panduntur indicia, & neq; hominũ pudore à propria me laude cõtineo. quid ſi re ipſa magnus eſſem? quid ſi propheta, apoſtolus, aut euãgeliſta dñi fierẽ? quid ſi põtificia dignitate alijs in eccleſia præeſſẽ? Quis meã hominũ poſset arrogãtiã ſuſtinere? O virgo ſacra, quomodo hoc tãto nũcio nõ tota præ gaudio dirũperis? quomodo hac dignitate tua præ lætitia nõ tota diſſolueris? quomodo nõ per vicos & plateas felicitatẽ hanc tuã proclamãdo diſcurris? O mirã fœminæ grauitatẽ, ſed ſeueritatẽ, ſed modeſtiã, ſed cõtinentiã, ſed humilitatẽ, ſed prudẽtiã,

[Marginalia, right column: 1. re. 15 c; Cãt. 3. a]

ſed pudorem, ſed honeſtatē, ſed virtutem, ſed animi vigorem, conſtantiamque. Quid de te dicam ò virgo? Ecce mater Dei, domina mundi, cælorum terrarumque regina conſtituta erat, & in eius puriſſimo vtero tantum ac tale myſterium diuina virtute celebratum fuerat, & nemo ab ea nouit, nullus audiuit, null⁹ ab ea ſecretum didicit: tacuit ſemper, ſiluit, donec prodente Deo, apud cognatam ſuam Elizabeth myſterium propalatum eſſe cognouit. Tūc primum ſpiritu feruens, ſilentium rupit; tunc oris & linguæ in Dei præconium fræna laxauit: tunc mirā Deo cecinit cantilenam. Magnificat anima mea dominum, & exultauit ſpiritus me⁹ in Deo ſalutari meo. Quieuit tunc ſacræ virginis animus à tanto ſilentij pondere, ſpiritu ſancto reuelante myſterium reuelatur. Sed neque ſponſus ipſe Ioſeph, cui manifeſta ſigna conceptus grauiſſimū ſuſpicionis dolorem ingeſſerant, ab ea quicquam audiuit, donec reuelante angelo myſterium cognouit. Diſcite vos virgines occultare ſecreta, diſcite oſtenſa vobis celare myſteria. Si quid ſecretiore mentis cubiculo in aure cordis audiſtis, non ſtatim eſfūdere ſuper tecta: ad vos illud prophetæ verbum ſpectat, ſecretū meū mihi. Et quod alius propheta inquit; ſilui à bonis. Cultus enim iuſtitiæ ſilentiū: quia quò anima in occultandis ſpiritualibus theorijs continentior eſt, cò ad eas ſuſcipiendas magis idonea & capacior redditur. Vaſa enim quæ citò eff luūt, minus capiūt. Cōtine apud te ò anima cæleſte myſterium, quia non dirumpet te, ſed Deo largitori gratiorem te reddet. Theſaurus qui à viatore inſipienter in via proditur, furti periculo cuidēter exponitur: quia vt Gregorius ait, deprædari deſiderat, qui theſaurum publicè in via portat. Ezechias rex, theſauros regios & templi quos inconſultè legatis Babylonicis oſtēdit, quia ſtultè propalauit, amittere promeruit. Æmulamini ergo virginis Mariæ taciturnitatem: æmulamini humilitatem: hæc enim quæ in oculis Dei talis ac tāta erat, quò magis angelica legatione exaltari ſe intellexit, eò in ſua opinione profundius ſe deiecit. Cùm enim gratia plena, & ſuper omnes fœminas benedicta ab angelo diceretur, ipſa econuerſo humilians ſe, quid de ſe ſentiat, & quid reſpondeat audite. Ecce (inquit) ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. O felicē ancillam, cui ancillantur omnia: beatā famulā, cui omnia famulantur. Hāc imitamini ancillam ò ancillæ Chriſti, huic famulæ toto mentis ardore famulamini, hæc ſit vobis vitæ familiare & quotidianum exemplar, hæc in oculis veſtris ſemper & vbiq; verſetur, hanc honorate, hanc diligite, hanc obſecrate, hāc ſequimini, huic tota vos deuotione cōmittite, hunc puritatis librum digito Dei intus & foris ſcriptum aſsiduè perlegite: legite in eo ſanctimoniam, legite pudicitiam, legite prudentiam, legite caritatem, legite manſuetudinem, legite humilitatem, legite denique omniū virtutum pleniſsimā plenitudinem: legite intus virtutem, foris legite honeſtatem: vt poſt eam in odorem vnguentorū ſponſi currētes, & dramatis cantica perſonātes, bea[te] eiuſdem ſponſi conſortio & connubio perfruamini in æterno illo beatitudinis & gloriæ thalamo: in quo cū patre & ſpiritu ſācto viuit & regnat deus, in ſecula ſeculorū. amē

Eſa. 42. b. Luc. 1. e. Matth. 1. c. Matth. 10. b. eſa. 24. c. pſ. 38. & eſa. 42 b. eſa. 32 d. Eſa. 39 a & b. Ap. 5. a. Cāt. 1. a.

De

DE VISITATIONE Virginis, Concio.

THEMA.

¶Maria exurgens abijt in montana cum feſtinatione. Luçę.1

QVid eſt hoc quod
audiuimus fratres?
quid in auribus no
ſtris inſonuit? Rem
profectò mirabilē,
& cui à ſeculo non
eſt audita ſimilis.
Ex ſecreto maternorum viſcerũ duo
paruuli, totius mundi gaudia futu-
ra, prçludunt: ante ortum gratulan-
tur infantes, & prius norunt oblecta
ri, quã naſci. O tripudium natiuita-
te antiquius, ex matrum viſceribus
nondum editi paruuli, mutuò ſe ſa-
lutant, & vnus gratiam infundit in
alterum, alter infuſam ab alio reco-
gnoſcit: vnus dona largitur, alter
pro donis gratias refert: certant in-
uicem donis, & gratia, ante cunabu
eſa.66c la pueri. Quis audiuit vnquam tale?
quis vidit huic ſimile? Certãtes olim
Gñ.25c pueros in vtero Rebeccę audiuim⁹,
& ante ortum inuicem contenden-
tes: mirandam profectò monoma-
chiam in arctiſsimo vteri campo,
grandi futurorũ myſterio: quoniã
duorum populorum duo infantuli
typum gerebant. Sed longè hoc tri-
pudium illo duello mirabilius. An-
tiquior ibi pugna natali, hic amor:
ibi certamen, hic gratia: ibi diſsidiũ,
hic fœdus. Certabant in vtero illi,
iſti tripudiant. Sed longè præſtat a-
micitia bello, quia illi quid agerent
ignorabant, iſti ſciebant: non ſuo e-
nim, ſed ſolo ſpiritus ſancti inſtin-
ctu illi certabant: hi verò longè feli
cius, & multo prodigioſius feſti-
uã cordibus lætitiam agunt, & ami-
citiam quam ineunt optimè norũt.
O cordatos pueros, ò infantes diſer-
tiſsimos, pueros dixerim an viros?
Certè ante cunabula viros: neque vi
ros modò, ſed inſignes in vtero phi
loſophos. O beatum Baptiſtam do
mini tali gloria decoratum: nam de
Christo vero Deo & homine, quis
mirabitur? De Chriſto longè prius
vaticinatum fuerat, quia nouum eſ hie.31 d
ſet facturus dominus ſuper terram,
vt fœmina circundaret virum. Hoc
vaticinium in Ioanne etiam imple-
tum eſt, ſed longè diſtantius: quia
quod Chriſto perpetuum erat, Ioã-
ni ad punctũ datum eſt. Tranſeun-
te enim illo diuini luminis radio, ad
infantem Ioannes redijt. Chriſtus
dominus infantiam non nouit: infã
tiam dico, non corporis, ſed mentis:
ſemper enim fuit mente qui eſt. Sed
iam huius tam mirandi tripudij mo
dum & cauſam penitus inquiramus,
à radice (quod aiunt) myſteriũ exor
dientes. Poſt infectam peccato pro-
toplaſti naturam, cõmuni lege nul-
lus naſcitur non infectus: ſeruituti
addicti naſcimur, & ante ſumus iu-
gulati quã nati: primos generis no-
ſtri truncos prius habuimus occiſo-
res, quàm genitores. Hac etiam pec-
cati lege Ioannes tenebatur, hac cõ
muni macula in vtero fœdabatur.
Venit Deus in mundum, ouem quæ
rere quam perdiderat, vtero virgi- Luc.15.
nis concipitur, tegmine carnis vela- b
tur, proſpicit ſtatim ſub iugo preſ-
ſum amicum, & communi tabe fœ
datum: dolet amici vicem amicus
pius, feſtinat liberare dilectum: non
in longum differt, non largas præ-
bet inducias morbo, ſed virgineo

ni exultaret, quid ni contremiſce-
ret lyra, etſi non pari puncto, ſi-
mili tamen temperata concentu?
Sancto itaque ſpiritu afflatus Ioan
nes, non ſolùm à contagio pecca-
ti mundatur, ſed etiam accelerato
iudicio præſentem inſpicit redem-
ptorem, præcurſoris officium ab v-
tero inchoat: & prius officium no
uit exercere, quàm vitam. Iniun-
ctum ſibi à Deo munus accelerat
immaturus ortu, maturus officio,
ne videlicet ſibi datum quiſpiam
heb.5.a ſubripiat honorem. Venit nanque
Ioã.1.a in teſtimonium, vt teſtimonium
perhiberet de lumine. In hoc na-
tus, in hoc miſſus à Deo, non pa
titur à quopiam eius teſtimonium
præueniri, ne præcurſoris ei quiſ-
quam auferat dignitatem. Magna
hæc Ioannis gloria, quòd poſt
virginem ſacram, primus verbum
incarnatum agnouit, & primus o-
mnium promulgauit. Neque enim
virgo propalauerat ante: magnus
deitatis præco miſſus eſt Ioannes, tã
tum ſacramentum primus prodidit
orbi, poſt hunc pia mater, deinde
grauiſsimus pater, deinde Ioſeph,
Lu.2.b deinde Angeli, Reges, paſtores, e-
Eſa.1.a tiam iumenta agnouerunt. Nouit
Simeon, nouit propheti ſſa Anna,
nouerunt alij: ſed primum omniũ
Ioannes & nouit, & prodidit, hoc
ſolus decoratus honore. Non er-
go ſolummodo ſanctificare ami-
cum Chriſtus accelerat, ſed etiam
honorare: ſanctificare quippe ab-
ſentem poterat, ſed adeſſe feſtinat,
Ap.3.b ne dilecto conceſſum alius ſurri-
piat locum: tantum nanque in-
carnationis myſterium diu in mun
do latere non poterat. Prius ita-
que in vtero demonſtrauit tripu-
dio, quem poſtmodum in deſer-
to oſtenſurus erat digito. O ve-
rum amicum Chriſtum, cui eſt Ioã.1.d
tanta ſolicitudo pro amico. Diſca Ioã.3.d
mus ab his amicitiam fratres, di-
ſcamus ab eis neceſsitudinis iura:
vera nanque illa neceſsitudo eſt,
quæ non tam corporis, quàm ani-
mæ damna deplorat: quę vulnera
cordis pluſquam corporis in ami-
co ſanare feſtinat: quæ nunc con
ſulendo, nunc corripiendo, nunc
admonendo à iugo peccatorum ex-
onerare conatur amicum. Væ a- Ezec.13
dulatoribus amicis, qui conſuunt c
puluillos ſub amicorum cubito, vt
quiete dormiant in peccato. Væ
palpantibus vitia, qui fuſcatum li- ibidẽ &
niunt parietem ſine temperamen- c.22.f.
to, vt non appareat peccati ma-
cula, & grauius inualeſcat. Pen-
ſate fratres qualia ſunt vlcera pec
catorum. Si ab alieno enim ma-
culæ originalis contagio munda-
re amicum ſic feſtinat Chriſtus, à
proprio mortalis criminis reatu
quanta celeritate nobis feſtinan-
dum eſt? Væ qui protrahunt ini-
quitates ſuas, trahentes iniquita- Eſai.5.e
tem in funiculis, & quaſi vincu-
lum plauſtri peccatum: quibus dum
ſecuriores ſunt, repentinus ſuper- 1. Theſ.
ueniet interitus, & non effugient. 5.a
Sed ad hiſtoriam redeamus. Poſt
quam igitur virgo regia vteri ſui
myſterium propalatum vidit, exul
tans animo, plena ſpiritu, repleta
gaudio, feruore ſpiritus inflamma-
ta, ſuauem domino cecinit can-
tilenam: virgo (inquam) illa cui e-
tiam loqui rariſsimum erat, præ
magnitudine ſpiritus voce ſono-
ra cantare compellitur. O nimiam
ſpiritus redundantiam, o feruorem
cordis immenſum: beatæ aures quę
ab ore virgineo feſtiuum canticum
audire

etiā virū aut alloqui erubeſcat. Quid
nunc dicā de noſtri tēporis virgini-
bus? quibus ſolenne eſt procacitate
ſermonis, etiā dicaciſsimos & petu-
lantiſsimos ſuperare lenones. Oble-
ctantur fabellis, verborū lenocinia
diſcunt, dies noctesq; viris confabu
lando conſumunt: ruſtica eſt quę ve
recundiā mōſtrat, indignaq; habe-
tur coniugio, quæ non prius petulan
tia vitę prodiderit caſtitatem. Quæ
etſi virgines procedant ad thalamū,
mentis tamen pudicitia ſępius proſti
tuta eſt. Audiſtis Marię verecundiā,
audite prudentiā. Cogitabat (inquit)
qualis eſſet iſta ſalutatio. Cogitabat
(inquā) vt prudentiſsima, vt diſertiſ-
ſima, vt ſapiētiſsima, ne fortè aliquo
deluderetur præſtigio, eloquium an-
geli ſubtili mentis examine pondera
bat: ne aut facilè crederet, & illude-
retur: aut cunctanrius hęreret, & cul
paretur. Non facilè credit angelo Ma
Gen. 3. ria loquēti, quia leuiter credit mater
a&.b. Eua ſerpenti. O bone Deus, fœminæ
fœmina quid pręſtat? Poterat nanq;
Euam intentatæ fraudis colubri com
monere figura, ſi mens non lęua fuiſ
ſet. Quid enim à ſerpente expecta-
ri poterat niſi virus? Non agni aut
ouis ſpeciem diabolus aſſumere per
miſſus eſt, non vultu angeli ſplen-
dere coruſco, ne eſſet poteſtas in
fraude, excuſatio in credulitate.
Competentem ſibi figuram aſſum-
pſerat Zabulus, & quæ intus laten-
tis nequitiæ, exterius præberet in-
dicia. Sed dum citò credidit fœmi-
na leuis, neque virulenta colubri
verba diſcreuit, ſe ipſam, vniuerſam
que generis ſui poſteritatē celerius
prodidit. Neq; enim difficile fuerat
deprehendere fraudē, ſi profanum
eius attendiſſet ſermonem. Cur (in-
quit) præcipit vobis Deus? &c. Imò
cur non pręcipiat Deus, o miſer,
qui omnium eſt dominus? Cur o ma
ledicte, non ſe dominum pręcepto
monſtret omnium Deus, quę con-
didit verbo? Quid inſolentius, quid
procacius, quàm ab omnium condi
tore domino dati pręcepti rationem
perquirere? Iuſsionis miunctę cau-
ſam expetere? Non tale quidpiam an
gelus ſonuerat virgini, ſed gratiam
præfatus, dominum adeſſe dicebat:
& tamen virgo prudentiſsima, tam
decoro aſpectui, tam pio affatui, non
facilè prębet aſſenſum. Sed cogita-
bat (inquit) qualis eſſet illa ſaluta-
tio. Attendite virgines, vos (in-
quam) quæ ſacro caput velamine te-
gitis, vos quę vitam, & animum Dei
obſequio dedicaſtis, vos ergo quæ
altis parietibus circumcluſæ, non
eſt cur viros pro corporis pudicitia
paueatis, formidate dęmones, men-
tis veſtræ puritati cauete. Vobis
nanque illud apoſtolicum dicitur, ti- 2.co.11.a
meo ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam
aſtutia ſua, ita et vos ſeducamini nō
à corporis integritate, ſed ab ea ſim
plicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu.
Videte ne angelus Satanę in ange- Ibidē.c
lum lucis ſe vobis inſimulet, et de-
ludat. Cum ergo ſpiritus quiſpiam
ignotus affuerit, & ſublimia vo-
bis myſteria panderit, non facilè
prębeatis aſſenſum, non celerrimè
reddatis reſponſum: ſiſtite animum,
cohibete ſermonem, cogitate et vos
diu exemplo Mariæ, qualis eſt ſer-
mo qui dicitur, quærłam loquentis
effigies, quis modus affandi, quę ho
neſtas in verbo, quę vtilitas in ora-
culo, quo tendat eloquium, quid
intus efficiat, quid foris præten-
dat, qua intentione dicatur, quo fi-
ne claudatur, quo veſtro merito re
uele tur, quæ ratio loquendi, quę inſi

 nuandi

proculdubio melius fuerat non inchoaſſe quod nequeunt. Hos illa
Luc.14 euangelij deriſio perculit, qua dicitur. Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. quare non prius ſedens ſumptus computauit huiuſmodi? Nulla autem vos inſtituti aſperitas deterreat ab incœpto, perſeuerate inſtanter, alacriter cœptis inſiſtite: labor improbus omnia vincit.
Ps.90. Timorem hunc nocturnum à cordibus veſtris repellite, hic enim degeneres animos arguit, & faſcinat allucinantes oculos, vt non videant veritatem: hic exiguos cumulos in montes altos, & culices paruos in grãdes magnificat elephantos. O ſi daretur rem ipſam vt eſt, & non per ſpeculũ intueri. Iugum fateor eſt quòd imponitis, ſed ſuaue onus ꝙ aſſumitis, ſed leue: non premit, ſed fulcit: non deijcit, sed reficit: non onerat, ſed leuat.
Matth. 11.d Nolite religioſi itineris foueas admirari, nolite prętupta perfectionis expaueſcere: ſunt in eiſdem paſſim prata virentia, fontes dulciſsimi, amœna virgulta, quibus viator amplius reficitur quàm ex via laſſatur. Superatis autem huiuſmodi iugis, ac ridet ſurſum ampla planities, aſpectu placidus, delicioſa manſio, quę eſt iucunda, quò dum celerius peruenitur, omnis pręteritus labor penitus traditur obliuioni: breuis nãq; labor, & inenarrabile ſolatium. State ergo, & rebus vos ſeruate ſecundis: veniet ecce tempus, quando huius vos non pigebit meminiſſe laboris. Scio tamen vnde quibuſdam accreſcere ſoleat progrediendi difficultas, nempe ex carnalium paſsionum et deſyderiorum temporalium, & curarũ ponderе: huiuſmodi namq; ponderibus preſsi, & talibus pedicis irretiti pedes animæ, id eſt, affectus, lentius vadunt. Vnde non tam via difficilis ꝙ pes grauis: non aſcenſus arduus, ſed magis ligatus eſt greſſus. Soluite ergo huiuſmodi peccatorum nexus, & infelices has paſsionum ſarcinas procul abijcite, & peruia vobis erūt mõtana virtutis. Exurgite cum Maria, vt feſtinetis: feſtinate vt perueniatis. Quæ enim in peccatis iacet anima, quomodo feſtinabit? quæ præ tædio non feſtinat, quando perueniet? Pellatur ergo culpa, pellatur & deſidia: pollutus enim gemmatum pauimentum, & ciuitatem auream ingredi non permitttitur: & regnum cælorum niſi violentus, nullus arripiet. mat.11.b
Non ergo fruſtra dictum eſt, quòd Maria exurrexerit, & quòd feſtinauerit in montana, ſed proficiendi modus in Deipara virgine nobis eſt definitus. Sed dicetis forſitan. Quomodo tu nos in montana feſtinare compellis, cùm id apertè Pſalmographus interdicat? Exprobrat enim quibuſdam id ſuadentibus, dicens. In domino confido, Quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer? Et alius propheta clarius. Qui crediderit non feſtinet. Ecce feſtinationem & curſum quem tu indicis, veritas interdicit. ps.10. Eſa.28.d
Sed verè non obuiat dictis elogium ſacrum, hæc enim verba ſcripturæ propter quoſdam imbecilles et inconſtantes introducta ſunt, qui præ nimia puſillanimitate & impatientia, ſi eodem menſe vel anno, quo viam religionis arripiunt, quò volunt perfectionis aut deuotionis, non attingunt, labaſcunt illico, & deficiunt, diffidenteſque omnino, à ſancto vitæ propoſito pueriliter deſiſtunt, impoſsibilem ſibi exiſtimantes propoſitam perfectionẽ. Quibus diabolus ſępius

ſępius ſuggerit illud. Vt quid vexaris? vt quid fruſtra cōtendis? vt quid inani labore conſumeris? Ecce tādiu conatus nihil profuiſti, quid adhuc Pſal.1.8 perſtas? Ardua eſt perfectionis via, & non poteris ad eam: lętare et quieſce, melius eſt tibi videre ꝙ cupias, ꝙ deſyderare quod neſcias. Huic ergo tam pernicioſę ſuggeſtioni feruidus religioſus et conſtans ingenuè reſpōdens, ait. In domino confido. O perfidi, o mendaces, quomodo dicitis animę meę, transmigra in mōtem ſicut paſſer. Transmigrare non poſſum, pſal.101 ſufficit ire. Paſſer ille ſolitarius quem dicitis, quia pondus non habuit peccatorum, celeriter potuit transmigrare, et virtutum culmina tranſilire: mihi peccatori ſat eſt pedeſtrem ſequi. ps 88. Quis enim in filijs Dei ſimilis erit Deo? Etſi ergo remoror, etſi detineor, in propoſito tamen perſiſtam: et non meis viribus, ſed de illius gratia et virtute confiſus, non diffidam. eſa.28.d Qui ergo crediderit, non ſic feſtinet vt deficiat: ſed ſic feſtinet, vt perueniat. Habet ſuos gradus perfectio; quos nōn facilè exiguo tempore liceat tranſilire. Nā ſemen in ſatis primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica fructificat vltro. mar.15.a Et teſte euangelio, tale eſt regnum Dei. Quid acceleras, quid feſtinas, quid anxiaris, quia non obtinuiſti, quia non perueniſti, quia nō 2.cor.12.a comprehendiſti? Paulus poſt penetratos cælos, et luſtratam Dei paradiſum, Phil.3.c non putat ſe comprehendiſſe, et tu heſternus frater vel monialis, iam obtinuiſſe gliſcis! Expecta dominum, pſal.26. viriliter age, confortetur cor tuum, et ſuſtine dominum. Perfectionis via non peruolanda, ſed perambulanda eſt. Multa patientia et lon- 2.cor.6.d ganimitate opus eſt vt peruenias: diutino labore perueniendum eſt, quò feſtinas. Quanuis ſi bene aduertas, pſalmographus non feſtinationem, ſed transmigrationem reprehendit: non enim ait, quare dicitis animæ meæ feſtina: ſed transmigra. Tranſilire non feſtinare refugit: quidam enim conuerſi ad dominum, picarum more ſalientes, omiſsis medijs ad vltima perfectionis ſtatim tranſiliunt: quibus huiuſmodi ſaltus ſæpius vertitur in ruinam. In ipſo quippe religionis introitu, et primis foribus, cùm deberent ſolicitè conſcientiam ſuam diſcutere, vitam prętęritam et annos malè conſumptos cum animi contritione cogitare, commiſſa diu ſcelera deplorare, humilitatis et obedientiæ exercitijs fideliter deſudare, Pſal.76 ſacris lectionibus et meditationibus indeſinenter inſiſtere: omiſsis his, ea quæ perfectorum ſunt inſolenter arripiunt, ſcripturas ſacras diſcutiunt, prædicationibus publicis inſiſtunt, præſidere melioribus geſtiunt: et qui religioſiores videntur, gaudia ſpiritus, et cæleſtes theorias ante cordis munditiam auidiſsimè perquirunt. Huiuſmodi autē celerones ſicut prępoſterè conſcendunt, ita celeriter cadunt. Vos itaque virgines poſt Mariam in montana virtutum feſtinate, ſed patienter, ſed longanimiter, ſed humiliter. Humilem ſequimini humiles: modeſtam modeſtę, et Chriſto grauidam, vos quoque Chriſto fœcundatæ, neque enim in alta properare poteſt, quæ Chriſto grauida non eſt. Feſtinat Maria in montanas accelerante ſe fœtu, et vos procul dubio cum gaudio feſtinabitis, ſi Chriſtum mentis vtero concepiſtis, ſi ipſum cordis aluo geſtatis. Chriſtus in vtero non oneri eſt, ſed leuamini: prægnantem animam non onerat

rat,ſed leuificat:fœtis animabus mõ
tana non ſunt aſpera,ſed vacuis.Vn
de enim hodie in velatis virginibus
tanta tepiditas? niſi quia fœtus diui
ni ſteriles ſunt. Audias vbiq; in clau
ſtris miſerabiles querimonias de ab
ſtinentia,de paupertate, de ieiunio,
de vigilia,de obedientia,de clauſu-
ra,de diſciplinæ monaſticæ rigore,
de vitæ regularis auſteritate: ardua
illis videntur mõtana virtutis, quia
inanes & vacuæ ſũt gratiæ cæleſtis.
Nã quæ verbo Dei grauida eſt,ſpon
te non vi feſtinat ad alta. Vnde er-
go in eis tanta violentia ? niſi qnia
deficit gratia. Heu cæleſtis illa re-
quies & amœnitas paradiſi,in carce-
rem hodie reputatur:religionis deli
ciæ,deuotionis ſolatia, in amaritudi
nes & lamenta verſa ſunt : ſpiritus
2.cor.3d quoq; vera libertas in ſeruitutis mi
heb. 6b ſeriam deputatur.Confidimus autẽ
de vobis dilectiſsimæ meliora, & vi
ciniora ſaluti , tametſi ita loqui-
mur:Chriſto enim grauidas vos eſſe
deuotio feruida, affectio flammea,
facies læta,& vita pura demonſtrat.
Quia ergo ſpontanenm vos Deo ſa
ps. 53. crificium obtuliſtis , cnm omni gau
dio & alacritate agnum ſequimini,
Ap.14a quocunque ierit. Feſtinate in mon-
tana,conſcendite poſt Mariã , ſicut
ps.44 ſcriptum eſt: adducentur regi virgi
nes poſt eam. Ita dico vobis , hanc
æmulamini, hanc ſequimini:hac e-
nim duce , hac magiſtra , celeriter
properabitis, & feliciter peruenie-
tis quò tenditis; ad illam videlicet
1.pet. 5. a perpetuam & immarceſsibilem co
ronam , qnam nobis præſtare di-
gnetur dominus virtutum, & ipſe
rex gloriæ: cui cum patre &
ſpiritu ſancto eſt honor &
gloria in ſecula ſecu-
lorum, Amen.

DE PVRIFICATIONE virginis, Concio.

THEMA.

¶ Tulerunt illum in Hieruſa-
lem, vt ſiſterent eum domino:
Lucæ. 2.

IVſtum eſt vt intelliga-
mus quod colimus: tan
to enim erit omnib⁹ ce
lebrior , quantò fuerit
ſingulis magis intelle-
cta feſtiuitas. Celebrat igitur hodie
ſancta mater eccleſia virginis pnrifi-
cationem,& pueri Ieſu præſentatio
nem in templo. Ac propterea feſti-
uitas hæc, quia duplici fulget my-
ſterio, duplici eſt nobis gaudio cele
branda, duplici deuotione colenda:
filio nanq; & matri vna die feſtum
agimns. Ad plenam igitur huius fe-
ſtiuitatis intelligẽtiam, aduertendũ:
quòd fuit olim in lege Moyſi duplex
erga puerperas ſtatutum: vnum vni
uerſale, aliud particulare. Vniuerſa-
le ſtatutum erat, vt mulier poſt par-
tum abſtineret à ſacris, id eſt nõ tan
geret ſacrum quid, neque domini
ſanctuarium vel tẽplum introiret, Leu.12.
ſiquidem peperit maſculum , per a
quadraginta: ſi fœminam, per octo-
ginta dies. Duplicabatur tempus in
fœmina, quia vt phyſicorum eſt ſen
tentia, duplò tempore corpus fœmi
næ in vtero formatur, quã viri: vn-
de in hoc lex applaudebat naturæ.
Quibus peractis , mulier cum ſuo
fœtu præſentabatur in templo, & of
ferebat domino in templo, ſi diues
erat, agnum, & turturem: ſi pauper,
duos turtures, vel pullos colũbarũ:
vnnm in holocauſtum , alterum
pro peccato: agebatque Deo gra-

tias pro pignore dato, & pro conſeruata ſalute, & infantem domino cōmendabat. Hæc conſuetudo hodie partim in eccleſia ſeruatur,quia laudabilis eſt, & meo conſilio ſicut in lege offerebatur agnus,ita in eccle-
Leu.1c. ſia agnus immaculatus Chriſtus illo die pro matre & paruulo,in gratiarum actionem domino offerendus eſſet. Particulare autem ſtatutum de primogenitis erat : nam
Exo.13. quia dominus in Aegypto inimi-
a corum primogenitos occiderat,pri-
Exo.nb mogenitos illius populi voluit eſſe ſuos.Vnde mulier pariens primogenitum ipſum domino in templo hac die in manus ſacerdotis offerebat: & ſi primogenitus ille erat de tri-
Num.3. bu Leui,manebat domino: ſi au-
g. tem de alia tribu à matre quinque
Exo.34 ſiclis redimebatur,&reportabatur.
c Hic erat mos illius populi, & ritus parientium. Itaque cùm puer Ieſus eſſet primogenitus ,& vnigenitus matri ſuæ, hodie à matre iuxta legem domino præſentatus eſt : ad hoc quippe ſtatutum particulare virgo præ cæteris tenebatur , quia vt poſtea declarabimus , maximè pro ipſa conditum fuerat ſtatutum. Ad aliud autem generale non tenebatur,duplici ratione: primò quia partus eius mundiſsimus & ſanctiſſimus fuit,& procul ab omni illa fœditate parientium.Nā ſicut flos mittit odorem,ita virgo edidit ſaluatorem. Nihil ergo ibi erat purificandum,per quod omnia purificantur. Secundò,quia lex ipſa virginē excepera:ait enim, mulier ſi ſuſcepto ſemine peperit maſculum, immunda erit, &c. Quare ò Moyſes addidiſti,ſi ſuſcepto ſemine, nūquid eſt aliqua mulier quæ aliter pariat filios? Erit vtique virgo regia , quæ abſit vt hac lege teneatur.Tam igitur ex partu ipſo,quàm ex lege, virgo ad hanc purificationē non tenebatur: voluit tamen legem implere, tum propter exemplū,tum propter ſcandalum.Sicut enim filius ſine neceſsitate aliqua circunciſus,voluit cæteris paruulis conformari,ita & mater ſine neceſsitate purificationis voluit cæteris mulieribus ritu purificationis aſſociari:& quoniam ſacri partus myſteriū adhuc latebat, niſi ſeruaſſet legem,præuaricationis rea apud alios haberetur. Ne ergo alijs præberet ſcandalum lege non obſeruata,voluntariè ſeruauit legem: multa enim propter aliorum ſcādalum facienda ſunt:multa etiam bona omittenda: neque tibi ſufficit bona conſcientia,ſed oportet te etiam ſolicitum eſſe de aliena. Puritatis igitur totius domicilium hodie purificatur,redemptor redimitur.Hoc eſt quod celebramus,huic myſterio debitum honorem rependimus,prout poſſumus. Hodie nanque virgo ſacra,ex illo Bethlehem humili tugurio,primò templum ingreditur, vt domino ſecundum legem offerat ſacrificium,& primogenitum ſuum offerat coram domino:ſicut euāgeliſta cōmemorat,dicens. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Marię ſecundum legem Moyſi, tulerunt illum in Hieruſalem ,vt ſiſterent eum domino . &c . Sed propter quid hodie tam feſtiua ſolennitas ? Nempe quia magna ſunt ibidem celebrata myſteria. Vir nanque erat in Hieruſalem nomine Simeon, iuſtus & timoratus, & ſpiritus ſāctus erat in eo.Quid ni ſpiritus ſanctus habitaret in eo,quem timor domini repleuerat : talia enim ſibi habitacula Spiritus ſanctus ſem-

per

per delegit: ſicut apud Eſaiam legi-
Eſa.66a mus. Super quem requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & quietum, & trementem ſermones meos? Etiam ſi ſapientia polleas, intellectu vigeas; pluribusque donis & gratijs decoreris, ſi Deum non times, ſi mandata eius contemnis, nõ te inhabitat ſpiritus ſanctus, nec pluris te facit Deus, quã tu facis ipſum. Acceperat hic reſponſum à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini. Venit ergo in ſpiritu in templum: quo gaudio, qua alacritate cor illius intra viſcera palpitabat! & ſenile iam pectus iuuenilis feruor exagitabat! Ex te ipſo argumentum aſſumito; ſi de videndo in eccleſia Chriſto modò tibi ſimile præberetur oraculum. Accipit puerum ouanter; tripudiat animo, fitque cum puero puer, ſacros deoſculatur pannos, & benedicta velamina, lachrymisque ſubortis, mirasilli in hunc modum cecinit laudes. Aduenisti tandem cunctis gentibus deſiderate; aduenisti ſeculorum lætitia, aduenisti tandiu ab omnibus expectate: gratias tibi domine, gratias tibi, quia viſitaſti plebem tuam, & ſicut promiſiſti, ita impleſti: ſicut à patribus audiuimus, ita nunc oculis impletum cernimus. O quot
Lu.10.d reges & prophetæ deſiderauerunt te videre, ſicut ego nunc video, & non viderunt. Gratias tibi domine; pro tanto hoc munere tuo: impleſti promiſſum tuum, impleſti deſiderium meum, lætus iam mortali vita decedo. Nunc dimitte domine ſeruum tuum in pace: in abyſſum deſcendere non formido, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, à quo citius me inde liberandum ſpero. Vadam igitur legatus ad inferos, & nunciabo patribus noſtris magnum lætitiæ nuncium, vt gaudeãt ipſi, ſicut & ego gauiſus ſum. Tu domine in mundũ intras, & ego exeo: tu venis, & ego vado. O quis hodie naſceretur! quàm fœlix ille qui nũc prima intraret limina vitæ! O quis videret quæ facturus es mirabilia magna in mundo! ò felicia ſecula; ò felices oculi, quibus tam præclara geſta videre licebit. Talia feruentiſsimo ſpiritu ſacro ſene dedeclamante, ecce ſubitò venerabilis anus filia Phanuel prophetiſſa, eodem ſpiritu agitata, properans ad Chriſtum, laudibus & præconijs totum replebat templum, omnibus acclamando: venite pontifices, venite ſacerdotes, venite populi, venite, & in terram procidentes hunc adorate paruulum. Hic ille Meſsias in lege promiſſus, hic mundi ſaluator tam longo prophetarum ordine nunciatus, hic ille à patribus tam optatus & expectatus. Credite mihi hic eſt. Quòd ſi fortè quæritis vnde id ſciam, ſpiritus mihi dixit, ſpiritus reuelauit: & hæc dicẽs, ſicut mater in diu expectatum & dilectum vnicum filium, tunc maximè cùm de vita eius dubitauerat ante, rapido fertur curſu aduenienti obuiam, ita & ipſa rapido ſpiritu ferebatur in Chriſtum. Stupent omnes, accurrunt, mirantur, & quia prophetiſſam omnes agnouerant verbis eius fidem adhibent. Cõſonant prophetiſſæ dictis matris pulchritudo inæſtimabilis, venuſtas, & gratia: fitq; non modica in populo his dictis turbatio. Talia nãq; erãt vtriuſq; ſenis prophetãtis præconia, vt ipſum Ioſeph, imò & virginẽ ipſam in admirationẽ adducerẽt;

ſicut Euangeliſta inquit. Erant pater eius & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo. Fit ſolennis proceſsio à porta templi vſque ad altare; non numero perſonarum, ſed dignitate celebris. Præcedunt duo ſenes Simeon & Ioſeph: ſequuntur virgo mater cum infante Ieſu, & Anna prophetiſſa præco infantis. Hanc hodie proceſsionem toto orbe ſancta celebrat eccleſia, incenſos deferens in manibus cereos, in typum domini ſaluatoris. Sicut enim in cereo triplex eſt natura, ſcilicet ignis, cera, & lychnus: ita in Chriſto triplex eſt ſubſtantia, diuinitas ſcilicet deſignata per lumen, caro deſignata per ceram, anima deſignata per lychnum. Ac propterea cereus hic meritò à fidelibus in deuotionẽ habetur, tum propter Chriſti repręſentationem, tum propter ſolẽnem illius à ſacerdote benedictionem. Poſtquam igitur ad altare ventum eſt, virgo ſacra genibus flexis, diuino inflammata ſpiritu pluſquã ſeraphim, filium manibus tenens, ipſum offert domino, munus & oblationẽ acceptabilem Deo, in hunc modum orans. Suſcipe pater omnipotens, ſuſcipe oblationem hanc, quam tibi offero pro toto orbe ancilla tua: ſuſcipe communem filium, tuum ab æterno, meum ex tempore. Gratias tibi immenſas, quia ſic me ſublimare dignatus es, vt ſim mater cuius tu es pater. Suſcipe nunc de manibus ancillæ tuæ ſacroſanctũ hoc ſacrificium matutinum, tibi quondam in crucis brachijs offerendum in ſacrificium veſpertinum. Reſpice pater pijſsime quod offero, & attende pro quo offero. Quid obſecro te tantum potuit offendere mundus, aut quod tam immane piaculum, quod non hoc tanto expietur ſacrificio? Reſpicit ex alto plaudentibus oculis, vultu ſereno, pijſsimus pater filium dilectiſsimum, virgineis manibus oblatum: ſtupent cæleſtia agmina ſuper tam mirabili ſacrificio. Donat igitur mater filium ſacerdoti, quem ſacerdos Deum Deo ſuſcipit, myſticumque offert, ſed non pro illo, ſed pro mũdo ſacrificium, columbinum ſcilicet, vel turturem vnum in holocauſtum, alterum pro peccato, ſicut in lege præceptum fuerat, quod geminæ ſupradictæ oblationis Chriſti haberet typum. Deinde pia mater quinque ſiclis filium à ſacerdote redimit, & quem ſpiritu genuit, nunc illum mundo pretio emit. O emptionem ſingularem, ò mirabilem redemptionem. O ſi ſcires ſacerdos quis eſt ipſe quem vendis, non illum pro toto mundi auro, & omnibus pretioſis margaritis dares. Ignoſce virgo pijſsima, nam ſi ego eſſem ille ſacerdos, non tibi fortè talem venundarem filium: vade dicerem virgo pijſsima reuertere in domum tuam, redi in patriam tuam: puer iſte ſecundum legem domini eſt, quia primogenitus eſt. Talem primogenitum ego non vendo, in hoc lex venditionis locum non habet: et ſi lex violanda eſt, pro tali infante violanda eſt. Sed quis te ò gloria noſtra, quis te ò lætitia noſtra ſic contriſtare ſuſtineret? quis auderet huiuſmodi verba proferre? Emitur ergo redemptor quinq; ſiclis à virgine, qui quinque plagis totum erat mundum redempturus. Quinq; (inquã) ſiclis deus & homo comparatur, quis vnquam ſic

Marginal notes: Luc. 2. — Nume. 28. a. — ps. 140. — Leui. 12. c

ſic emit? quis tam exiguo tales ſi-
bi vnquam merces comparauit? O
quàm minoris emiſti virgo, quàm
filius! magna certè illa emptio,
quam proclamat Apoſtolus, empti
1.co.6d enim eſtis pretio magno. Sed au-
deò dicere, iſta quodammodo ma-
ior eſt, qua non mundus, ſed domi-
nus & creator mundi, non magno,
ſed exiguo pretio comparatur. Feli
ces quibus appretiatus eſt Deus, fe-
licior virgo cuius eſt Deus. Quid tu
miſera ſynagoga, quid cæca & ma-
mat.26 b lè cupida, cum proditore agis? vt ab
eo compares redemptorem? Ven-
dere alienum ille non poteſt, virgi-
nis Chriſtus eſt, illa prior emit, ſecũ
da non valet emptio: de duabus nan
què venditionibus prior iure vali-
da eſt. Vnde & venditor ille videns,
quia incaſſum vendiderat, ne iudi-
matth.27.a cio aſtaret, ſuſpendio ſe finiuit: a-
gnouit nanque, quia damnatus eſ-
ſet, quoniam vendiderat alienum.
O bone Ieſu iam noſter & duplici
iure es: te nobis pater dedit, te nobis
mater emit. Noſter es quia datus,
noſter es quia emptus: duplici te iu-
re poſsidemus. Cùm iudicaturus or
bem adueneris, memento quia no-
pſal.118 bis emptus es: iuſtus es domine, red-
de cuique quod ſuum eſt, redde te-
ipſum nobis, quia duplici, vt dixi ti-
tulo noſter es. Quod ſi tu noſter es,
omnia quoque tua noſtra ſunt: cu-
ius enim eſt perſona, eius quoque
ſunt omnia bona perſonæ. Noſtra
igitur ſunt merita tua, noſtra ſunt
vulnera tua, noſtri vagitus infantis,
noſtri labores docentis, noſtri dolo
res morientis: quicquid in mundo
egiſti, quicquid laboraſti, quicquid
ſuſtinuiſti, quicquid meruiſti, opti
mo iure noſtrum eſt, quia tu noſter
es. O me diuitẽ tantis meritis: exag-
gera nunc crimina, aggraua pecca
ta, repete ad integrum debita, maio
ra ſunt merita mea, maior eſt ſatiſ-
factio mea, maiora ſũt ſeruitia mea:
mea (inquam) mea, nõ mea quę ego
feci, ſed mea quæ à te ſuſcepi: mea
quia mei audebo dicere ſerui: quẽ
mihi hodie virgo emit. Domine ſte
mus ſimul, iudicemur ſimul: no-
lo me domine ſeorſum iudices à te,
ſic enim verè damnatus ſum. Si
debita computas mea, meam quo-
que recipe ſolutionem: non me ſe-
pares à te domine in iudicio, &
ſcio quia ad victoriam perueniet
iudicium meum: nam etſi grauia
ſunt criminum onera, hæc tamen
mea ſatisfactio quaſi arena ma- Iob.6a
ris grauior apparebit. O filium
Dei ſeruum, ò principem gloriæ
mancipium, ſeruus emptitius fa-
ctus eſt dominus orbis: ò inæſtima
bilis humiliatio, ò ineffabilis exi-
nanitio. Clamat ipſe ad patrem,
ò domine, quia ego ſeruus tuus, pſ.115
& ego ſeruus tuus, & filius ancil-
læ tuæ. Seruus, inquam, quia ſer
uus natus ſum: ſeruus iterum, quia
in tuum ſeruitium emptus ſum.
An non ſeruus filius ancillæ tuæ;
qui formam induit ſerui? an non Phi.2 a
ſeruus, qui à ſacerdote hodie ve-
nundatus eſt in ſeruitium? Ego igi- pſa.104
tur domine, ego vnicus filius tuus,
tibi coæternus, tibi conſubſtantia-
lis & coæqualis, qui tecum vnus
Deus, ego (inquam) ego propter
hominem, ex vtero matris meæ
ſeruus tuus, & nunc iterum ſeruus pſal.115
tuus, & filius ancillæ tuæ: imò &
ſeruus ancillæ tuæ, quia ab illa em-
ptus ſum. Vnde hoc ſciens, non
dedignatur eſſe ſubditus illi, vt Luc.2 g
ait Euangeliſta, neque ſolum il-
li, ſed & omnibus miniſtrauit,

omnibus factus ſeruus, vt eius
ſeruitus omnibus fieret vera liber-
tas: non enim venit (ſicut ipſe in-
Mat.20 quit) miniſtrari, ſed miniſtrare. Di-
d. ſponente igitur Deo, in ſeruum ho
pſ.104. die venundatur Chriſtus, vt ad eius
merita titulum habeat vniuerſum:
in hoc enim lex illa primogenito-
rum tendebat, & propter hoc lex
illa condita eſt. O magnum & mira
bile ſacramentum, ô mirum ſapien
tiæ Dei conſilium: lex pro omni-
bus primogenitis fertur, ſed in vno
ſolo intentio legis impletur: ſtatu-
tum eſt veluti decreto, vt omnis pri
mogenitus venderetur, vt cùm ille
virginis primogenitus naſceretur,
ipſe quoque emeretur à matre, non
ſibi ſoli, ſed mundo: & per hanc
eius emptionem, in omnia illius
opera mundus actionem ſortire-
tur & ius, & ita in mundi redem-
ptione fieret iuſtitia miſericordiæ
pſ.39. permixta, ſicut ſcriptum eſt. Mi-
ſericordia & veritas obuiauerunt
ſibi: iuſtitia & pax oſculatę ſunt.
Ex hoc igitur iam Chriſtus non ſi-
bi viuit ſed mundo, cui à patre dona
tus eſt, & cui à matre emptus eſt.
Nunquid non omni celebritate di-
gna feſtiuitas, in qua tot & tantis
meritis mundus ditatur, & ad no-
ſtræ redemptionis opus ius acqui-
ritur. Bernardus, totus es meus bo
ne Ieſu, totus es meus, & in meos
vſus expenſus. Ecce fratres feſtum
quod agimus, ecce celebritatem
quam celebramus: venite nunc ô
cupidi, venite ad nundinas fideles,
venalis hodie Deus in templo pro
ponitur, aſtat ſuper gradus ſacer-
dos, omni volenti emere Chriſtum
vendens, properate, emite: non
magnum eſt pretium quinque ſi-
clis hodie ſalus & vita compara-
tur: non de marſupio, ſed de corde
hos ſiclos expetit vt donentur. Da
igitur quinque ſiclos, & accipe
Deum: da pro peccatis dolorem,
pro beneficijs gratitudinem, pro
myſterijs laudem, pro teipſo ti-
morem, pro ſeipſo amorem, & in
perpetuam hæreditatē accipe Deū:
accipe, poſſide, tene, neque dimit
tas eum, donec introducas eum, Cāt.3.b
imò introducaris ab eo in cubicu-
lum genitricis tuæ, illius inquam Cāt.1.a
cæleſtis Hieruſalem, quæ eſt ma-
ter noſtra. Sed neque obiter omit- Gal.4.d
tendum, quomodo gradatim filius
Dei pro nobis humiliatus eſt: nam
ecce in die natiuitatis cùm eſſet Luc.2.a &c.
Deus, apparuit inter homines fa-
ctus homo: in die circunciſionis
homo peccator apparuit, cauterio
peccatoris aduſtus: hodie homo
peccator, ſeruus apparet, venun-
datus ad altare: in die paraſceue
homo peccator, ſeruus iniquus
apparebit, inter latrones ſuſpen- Matth.27.c
ſus, & cum iniquis reputatus. O Eſai.53.d
quantum tibi debeo bone Ieſu,
quantum tibi debeo. Cùm igitur
hæc omnia ſacramenta ad altare
peraguntur, venerabilis ſenex Si-
meon magno intus agitatur deſi-
derio, voluens ac reuoluens ani-
mo opera quæ facturus eſt puer,
& beatificans eos qui talia viſuri
eſſent, dicens ſæpius intra ſe. O
quis iſta videret, ô quis hodie na-
ſceretur! Audit pius dominus ſe-
nis deſiderium, & qui eum viden-
di Chriſtum fecerat dignum, hoc
quoque minus deſiderium eius im-
pleuit, ſpiritu illi reuelans quæcū-
que facturus eſt Chriſtus. Agno-
uit igitur diuino illuſtratus lumi-
ne, illius populi cæcitatem & ingra
titudinem, futuramq; eius paſſionē
&

&mortem,quam perſecutiones ma
ximę, & labores innumeri præceſ-
ſuri erant, reſurrectionem quoque,
& populi Iudaici repulſam, gen-
tiumque vocationem. Vidit ergo
oculis cordis, quæ non erat viſurus
corporeis oculis: & ſubitò turbatus
vultu, alta è pectore mittit ſuſpi-
ria. Fluunt ab oculis per canā bar-
bam lachrymarum imbres, omnis-
que illa prior lætitia in contrariam
mœſtitudinem permutatur. Aſpi-
cit virgo deipara pij vatis pertur-
batum vultum, & ſubitam admi-
rans permutationem, quid (inquit)
ò venerande Simeon, quare conci-
Gē.4.a dit vultus tuus? quænam iſta tam ſu
bita permutatio? vnde tibi tāta tur-
batio? quid vidiſti? quid ſenſiſti? no
li celare, pandito mihi obſecro te, &
obteſtor per ipſum quem colimus
communem Deum. O virgo regia,
Cāt.5.c noli me cogere, quare ſic adiuraſti
me? Nollem tibi talia nunciare; ſed
audi. Nimium nunc pro iſto infan-
te lætaris, & meritò lætaris, quia
ſuper omnes fœminas benedicta tu;
ſed veniet ecce tempus, quando do
lores, quos in partu non ſenſiſti,
duplicatos cum gemitu reddes. Ec
Luc.6.g ce enim infans iſte poſitus eſt in
ruinam, & in reſurrectionem mul
torum: multi in illo impingent &
corruent, multi quoque lapſi ſub-
Luc.1.c leuabuntur. Poſitus eſt hic infans
in ſignum cui contradicetur à mul
tis, contradicetur à principibus po
puli, à ſacerdotibus, à Regibus &
Imperatoribus gentium. Omnes
gentes, omnes populi, omnes na-
tiones, & vniuerſus orbis huic pue
act.28.f ro contradicet, & ipſe calcabit
eos. O quot millia hominum pro
iſto puero laniabuntur, aſſabun-
tur, iugulabuntur. O grandem rerū
permutationem, ò miram mundi
renouationem, ò quanta latet intus
virtus in hoc puero. Sed etſi o-
mnes patiantur in corpore, tu vir-
go amplius animo patieris: tuam
enim ipſius animā, mortis durę gla
dius pertranſibit. Aliorum corpora
ferro laniabuntur, ſed anima tua
multò acerbius paſsionis eius gla-
dio tranſuerberabitur. Nolo do-
mine, nolo videre contradictionem
iſtam, nolo populi huius ingratitu-
dinem & ruinam inſpicere, nolo
tuos videre dolores, paſsiones, &
anguſtias: nolo te videre flagellis
lacerum, ſputis illitum, clauis tranſ
fixum, ſpinis acerbiſsimis corona-
tum. Nunc dimitte domine ſer-
uum tuum in pace. Gratias tibi
quia in pace exeo. Et hęc dicens,
ſalutata virgine recedit: & virgo
cum infante & Ioſeph vadit in ci-
uitatem ſuam Nazareth. Auguſti-
nus. Hæc ſunt teſtimonia tua do-
mine Ieſu; antequam tibi ſterne- matth.
rentur fluctus maris, antequam 14.c.
ventus te iubente ſiluiſſet, mor- mat.8.d
tui te vocante ſurrexiſſent, ſol te mat.11.a
moriente palluiſſet, terra te ſur- matth.
gente tremuiſſet, cælum te aſcen- 27.c.&f
dente patuiſſet: adhuc in mani- mar.16
bus matris portabaris, & iam do- d
minus orbis agnoſcebaris. Omnis
ætas, omnis ſexus, omnis condi-
tio, omnis ſtatus, tuæ maieſta-
ti præbuit teſtimonium. Virgo Luc.1.c
generat, ſterilis prophetat, mu- &e f&
tus loquitur, Magus adorat, vte- Luc.2.a
ro clauſus Ioannes exultat, vidua
confitetur, iuſtus expectat. Ti-
bi reges, tibi paſtores, tibi ſenes,
tibi infantes, tibi vidua, tibi vxo-
ratæ, tibi homines, tibi angeli, ti-
bi iumenta, tibi cæli, tibi terra,
tibi aſtra perhibent teſtimonium:

vt qui tuam nõ adorauerit maieſta-
tem, iuſto iudicio condemnetur. Nõ
Matth. 2 a. et infra. latuerunt iſta (vt exiſtimo) tyran-
num crudeliſsimum Herodem: ſed
duorum ſenum vaticinio Mago-
rum legatio amplius confirmatur:
tunc perpendit ſe à Magis illuſum,
& vſque ad inſaniam perturbatus,
tantam adhibet in perquirendo pue
ro diligentiam, vt totum oportue-
rit relinquere regnum, & fugere in
Ægyptum. Hæc de hiſtoria. Sed
hæc eadẽ myſteria ad noſtros vſus,
noſtræq; inſtitutionem vitæ cõuer-
tamus. Geminam itaq; redemptoris
noſtri venditionem cõtemplemur;
venundatur hic quaſi ſeruus (vti di
cebamus) vt eius ſeruitus eſſet no-
Gal. 3. c. bis plena libertas. Sicut accepit ma-
ledictionem crucis, vt nos in illo eſ-
ſemus benedicti: accepit mortẽ, vt
nos in illo viueremus: ita etiam acce
pit ſeruitutem, vt nobis tribueret li
bertatem. Hanc rationem ſãgit apo
Gal. 4 a ſtolus cùm ait. Factus ſub lege, vt
eos qui ſub lege erant redimeret: vt
adoptionem filiorum Dei recipere-
mꝰ. Ecce cauſas & rationes huius ſa-
cræ venditionis: fuit nanq; hæc ven
ditio pia, & ſacra, & ſine iniuria.
Quia qui vendit pater eſt, quę emit
mater, & finis eſt vt eum perpetuò
Matth. 13. f. mundus poſsideat, & illa margarita
cæleſte regnum emat. Fuit autẽ alia
venditio ſacrilega, impia, qua eum
vẽdidit proditor Iudas, & eum emit
Matth. 26. b nouerca ſynagoga 30. argenteis, nõ
vt poſsideat, ſed vt occidat. O malus
venditor Iudas, tam exiguo vendis
filium Dei? quod mancipium non
venderes maiori pretio? Vnde ipſe
dominus conqueritt de hoc per pro
Zach. 11 c phetam. Et appenderunt mercedem
meam triginta argenteis: decorum
pretiũ quo appretiatus ſum ab eis.
Nunquid dederunt pro me triginta
talenta auri vel argenti? Et quia im-
pia fuit iſta venditio, ideo emptrix
ſynagoga deſtructa & diſperſa eſt,
& vendita, & venditor ſacrilegus Act. 1. c.
crepuit medius, & diſperſa ſunt vi-
ſcera eius in terra. In eccleſia Dei
duplex eſt vẽditio ſiue emptio, quæ
dam eſt impia & mala, qua pecca-
tor vendit Chriſtum leuiſsimo pre
tio. O quàm parui te facimus domi
ne, pro argẽteo nummo, pro momẽ
to delectationis, pro modica volu-
ptate oblata à dæmone, facilè te tra
dimus: accuſamus Iudam, & idem fa
cinus committimus quotidie. Non
mirandum ſi cum grauiſsimis tor-
mentis, aut pro magno regno victi
cupiditate venderemus: malum eſ-
ſet, excuſatio tamen aliqua. Quid
dicere poſſumus, qui pro nihilo te
tradimus ex contemptu? Heu heu
aperta tui venditio in templo eſt, &
à tuis ſacerdotibus Chriſtus hodie
venalis eſt in eccleſia: venduntur be
neficia, venduntur dignitates, ven-
duntur etiam ferè ſacramenta: licet
mercedem poſtulare pro admi-
niſtratione fas ſit, Vnde tantum
malum? quia non reſident benefi-
ciarij, ſed ſubſtituunt mercenarios,
& vnus habet decem beneficia pin-
guia, & in nullo reſidet, ſed mittit
decem pauperes mercenarios, &
non dat ſuſtentationem congruen-
tem. Ex auaritia illi vendunt Chri-
ſtum, & ſacramenta, vt comedant.
Contra hos inuehitur propheta. Vę
vobis qui opulenti eſtis in Sion, o- Amos. 6. a.
ptimates, capita populorum, ingre
dientes pompaticè domum Iſrael.
Qui dormitis in lectis eburneis, &
laſciuitis in ſtratis veſtris. Qui co-
meditis agnum de grege. &c. Et ni-
hil compatiebantur ſuper cõtritio-
ne

ne Ioſeph,id eſt populi.Qui ſeparati
eſtis in diem malum,ſi non creditis.
Iurauit dominus in anima ſua. &c.
Alia eſt emptio pia & ſancta, qua
Chriſtus emitur à ſanctis bonis ope
Ap.3. d ribus;de qua in Apoc. Suadeo tibi
emere à me aurum ignitum, &c.
Hoc Greg. exponit, id eſt ſapientiã:
Aug.martyrium, alij caritaté, glo.
interli:ideſt meipſum.Nam de Chri
Cãt.5.c ſto ait ſponſa,caput eius aurum opti
mũ. Hoc auro tota illa cæleſtis Hie
ruſalem deaurata eſt. Vnde Ioãnes
Apoca. in Apoc.& tota ciuitas aurum mun
21.d. dum,ſimile vitro mundo.Nam tota
deificata eſt, tota deiformis & ele-
uata ad eſſe diuinum.Vnde quamuis
ſint tot differentiæ angelorum, ibi
totum apparet Deus:quia omnes il-
lo lumine gloriæ eleuati ſunt ad eſ-
ſe diuinum,&ideo tota aurũ ignitũ:
nam omnes ſunt inflammati ab illo
eſa.3: d igne.De quo propheta.Cuius ignis
eſt in Sion,&caminus in Hieroſalẽ
heb.1.b. Vnde pſal. Qui facit angelos ſuos
et ps.103 ſpiritus,& miniſtros ſuos flammam
ignis.Hoc aurum ignitum non gra-
tis datur, ſed emendum eſt à Deo;
Sed quo pretio? Quinque ſiclis ſpi-
ritualibus.Primus ſiclus eſt fides,ſi
heb.11.b ne qua impoſsibile eſt placere deo;
cùm accedentẽ ad Deum oporteat
credere,&c.Hic ſiclus generalis eſt,
& communis omnium Chriſtiano-
rum,& facilè habetur.Secundus ſi-
clus eſt timor Dei: non ſufficit ad vi
tam credere,ſed oportet ſeruare mã
prou.15 data, hoc fit per timorem Dei: nam
d per timorem Dei declinat omnis à
malo.Hic reprimit praua deſideria,
& malos appetitus,&coercet manũ
à prauis operibus, & retrahit homi
Aug.li nem ab iniquitate. Vnde Auguſ.de
bro. 9. matre ſua Monica,erat (inquit) ti-
confeſ- mor caſtus in corde eius,tanquã fa-
ſionum

ſcia pectoralis, qua cogitationes a-
ſtringeret:in ore,tanquam frænum
quo linguam deprimeret: in opere
tanquam ſtimulus,ne pigritia torpe
ret: in cunctis,tanquam regula, ne
modum excederet. De Simeone di
citur,quòd erat iuſtus & timoratus: Luc.2 d
& de Iob ſimiliter.O pretioſus ſicl⁹, Iob.1.a
beatus qui te poſsidet, ſicut ait pſal.
Beatus vir qui timet dominum. Vñ ps.111.
de tanta mala in mũdo, niſi quia nõ
eſt timor Dei? Solo hominum timo
re multi arcentur à malis: ſi non eſ-
ſet iudex,quot mala fierent? O ho-
minum ſtultiſsime,times alium ho-
minem,tui ſimilem,qui fortè neſcit
peccatum tuum, aut ſi ſciuerit pote
ris fortè fugere eum, aut decipere,
vel placare, & qui totum quod po-
teſt facere,eſt auferre à te vitam tẽ-
poralẽ,quam aliquando relictur⁹ es:
& nõ times Deum, qui totum quod
agis videt,neque potes ab eo fuge-
re,vel decipere eum, quia quotidie
poteſt tibi reddere mille retributio
nes, & poſtea infernum? Vnde do-
minus in euangelio. Nolite timere
eos qui occidunt corpus, & non ha Matth.
bent amplius quid faciant, ſed eum 10.c
timete qui poteſt, &c. Ita dico vo-
bis, hunc timete. Sed quia quantum
uis homo ſit timoratus,in multis ta
men offendimus omnes,ideo neceſ Iacob 3
ſarius eſt tertius ſiclus doloris ad a
placandum Deum. Timore præſer-
uamur, ne amittamus eum, dolore
ipſum recuperamus poſtquam ami
ſimus. Hoc dolore Petrus, Paulus, matth.
David, Magdalena, & alij ſancti i- 26.g.
pſum amiſsum recuperarunt: vnde Act.9 a 2.re.12.e
etiam valde pretioſus ſiclus eſt. Sed Luc.7.e
ſuper omnes pretioſiſsimus eſt ſi-
clus quartus amoris, ſine hoc enim
alij nihil valent: nam fides ſine amo Iacob 2
re mortua eſt.Sine hoc, vt Apoſtol⁹ d

1.cor.13 ait,nulla virtus,nec martyrium ali-
a quid valet: totum pretium & va-
lor noſtrorum operum ab hoc ſu-
mitur. Nam(vt ait Gregorius) non
aſpicit Deus quantum offeras, ſed
marc.12 ex quanto. Vidua plus omnibus mi
d ſit,quia plus amauit. Vnde in Leui-
Leui.27 tico dicitur, omnis æſtimatio ſiclo
c ſanctuarij ponderabitur, id eſt a-
more: quia ab hoc omne donum va
lorem & æſtimationem accipit. Hic
ſiclus perfectorum eſt. A timore in-
cipimus,& in amore finimus: initiũ
pſal.110 ſapientiæ timor domini. Nam iuſt⁹
incipiens,etſi fiat ei graue quod præ
cipitur,ſeruat tamen ex timore ne
offendat, ſed qui iam ſanctus eſt,&
perfectus, non ex timore, ſed ex a-
more ſeruat. Nam non ſolum custo
dit,ſed & diligit ſupra modum man
ps.118 data Dei. Sicut ait pſal. Ideo dilexi
mandata tua ſuper aurum & topa-
Ro.7 d zyon. Nam condelectatur legi Dei
ſecundum interiorem hominem,&
pſal.118 odio habet omnem viam iniquita-
tis: & iuſtitia, & ſanctitas, & boni
mores iam quaſi in naturam verſi
1.Ti.1 b ſunt. Vnde iuſto tali non eſt impoſi
ta lex, quia eſt illi voluntaria & cõ
naturalis ex conſuetudine & exer
citatione. Huic quid reſtat,niſi lau-
dare Deum,& benedicere veſpere,
ps.117 mane,& meridie? Quia dedit illi fi-
dem,vt agnoſceret: timorem,vt mã
data eius cuſtodiret: dolorem quo
ad ipſum poſt peccatum rediret: a-
ps.118 morem,quo viã mandatorum cum
ſuauitate percurreret. Hic eſt quin-
tus ſiclus, ſcilicet laus,gratitudo,de
Ap.3.d. uotio: his emitur aurum ignitum.
ps.49 Vnde pſal. Sacrificium laudis hono
rificabit me: & illic iter, quo oſten-
dam illi ſalutare Dei. Nimirum in
beatitudinis gloria. ad quam nos
perducat ipſe Ieſus, qui ſe pro no-
bis pretium obtulit patri æterno.
Amen.

DE ASSVMPTIONE Virginis, Concio prima.

THEMA.

¶ Maria optimam partem ele-
git. Lucæ.10.

VAlde mirũ eſt quot ſum in die tantæ ſolennitatis eccleſia concinat duarũ locorum euãgelium: quomodo intrauit Ieſus in quoddam caſtellum: quomodo Martha miniſtrat, Maria ſedet: Martha conqueritur, Ieſus reſpondet pro Maria. Quid hoc ad virginis aſſumptionẽ? Sed ſi alterum ſenſum myſticũ quẽ eccleſia intendit, attenderis, inuenies, euangelicam lectionem breui cõpendio totã virginis vitã deſcribere: ſummatimq́; vniuerſam virginis hiſtoriam texere: atq; nihil in toto euangelio vacare à myſterio & propoſito hodierno: vt planius patebit, ſigillatim ſingulas eius partes exponendo. Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum,&c. Quod caſtellum fortius, quod firmi⁹, quod pulchri⁹, quàm virgo ſacratiſsima? cuius animam ſic Deus gratia firmauit, vt neque dicto, nec facto, nec cogitatu, à Deo vnquam declinauerit. O quàm fortiſsima turris anima illa ſacratiſſima, quam nullis fraudibus, nullis impulſibus, dæmon valuit expugnare: imò nec illam interius auſus eſt impugnare: huius enim caſtelli nũquam vel vnam pinnam dæmon potuit

tuit obtinere. Caſtrum non ſolum
inuincibile, ſed etiam inexpugna-
bile: licet enim ab hoſte perſecutio
nem paſſa ſit, non tamen tentatio-
nem à carne: ſicut ſcriptum eſt. Non
Gñ. 20 a tetigit eam Abimelech. Conſidera
à principio ſeculi, & diſcurre per
omnes filios Adam, nihil ſtabilius,
nihil immobilius, nihil firmius hac
ſacra virgine reperies. Turris fun-
mat.7d data ſupra firmam petram in monti
ṗs. 86 bus ſanctis, immobili fundamento:
Pſal.45 ſiquidem Deus in medio eius non
commouebitur. De hac virgine in
Cãt.4 b canticis legitur. Sicut turris Dauid;
quæ ædificata eſt cum propugnacu
lis: mille clypei pendent ex ea, o-
mnis armatura fortium. Verè turris
1.re.7.f. Dauid, illius (inquam) Dauid qui
ſuperbum Goliam quinque lapidi-
bus de torrente, id eſt quinque vul-
neribus, & crucis baculo, glorianté
in Caluariæ monte proſtrauit. Fa-
cta eſt hæc turris eccleſiæ propu-
gnaculum, & peccatorum vnicum
refugium, vt ad ipſam confugiant
omnes rei, omnes mœſti, omnes af-
flicti, & ea protegente liberētur ab
hoſte. O homo, in quacunque tribu
latione ad Mariam fuge, ſiue pecca
tis afflictus, ſiue perſecutionibus at
tritus, ſiue tentationibus turbatus,
hanc turrim petito, ad Mariam con
fugito. Mille enim clypei pendēt ex
ea, & contra omnem æſtum tribu-
lantis, & ad omnem faciem perſe-
ṗs.43. quentis dæmonis, tutiſsimum in ea
clypeum inuenies quo te protegas.
Ibi eſt enim omnis fortium armatu
ra, ibi fides apoſtolorum, ibi fortitu
do martyrum, ibi puritas virginum,
doctorum ſapientia, anachoritarũ
paupertas, deuotio confeſſorũ: ibi
denique omnium ſanctorum virtus
agglomerata reperitur. Nihil enim
vſquam alicui ſanctorum ſpeciali
priuilegio conceſſum eſt, quod non
à principio vitæ accumulatius per-
fulgeat in Maria. Ecce caſtellũ for-
tiſsimum, ecce turrim inexpugnabi
lem, quæ nunquam diabolo præſti-
tit tributum aut fidem. Hanc intra-
uit Ieſus, quando verbum caro fa- Ioã.1.a.
ctum eſt, & habitauit in nobis, inde
inimicos expugnaturus, & regnum
ſuum recuperaturus, in quo ab ini-
tio dæmõ fuerat intruſus. Sic enim
ſolent reges terræ, quotieſcunque
rebellante regno tyrannus domi-
natur, occupare caſtrum aliquod in
regno, vnde poſsint totum domi-
nium ſuum recuperare. Hic eſt ille
tyrannus, cuius opera Chriſtus ve-
nit diſſoluere, & à regno ſuo expel- Ioã.3.b
lere. Sicut ſcriptum eſt: Nunc iudi-
cium eſt mundi, nunc princeps hu- Ioã.12 e
ius mundi eijcietur foras. Rebella-
uerant enim ſui contra eum, dicen-
tes; nolumus hunc regnare ſuper Lu.19c
nos. Et ſic in pſalmo ſcriptum eſt.
Dirumpamus uincula eorũ, & pro- Pſal.2
ijciamus à nobis iugum ipſorũ. Sed
ignorãtib9 illis, intrauit Ieſus quod-
dam caſtellum, id eſt virginis vte-
rum, vnde totum mundum ditioni
ſuæ ſubiugauit. Statim enim vt de
caſtello hoc egreſſus eſt, viriliter a- ṗs.26.
gere cœpit, mundum ſcilicet inua-
dere, tyrannum excludere, & pro-
priam hæreditatem ſpoliato dæmo
ne ad ſe reducere, paſtores à proxi- Luc.2 b
mo, reges à longinquo ad ſui obe- Mat.2 a
dientiam celerrime trahens: Vnde
& ſpoliatoris nomen ſortitus eſt, ſi-
cut apud Eſaiam legimus. Voca no- Eſa.8.a
men eius, accelera, ſpolia detrahe:
quia antequam ſciat puer vocare pa
trem ſuum, & matrem ſuam, aufere-
tur fortitudo Damaſci, & ſpolia Sa-
mariæ. Venit igitur cæleſtis ille pa-
ſtor

Lu.15 b ſtor quęrere ouem quę perierat, dra
Ioã.1 a chmã quam perdiderat. In propria
venit, & ſui eum non receperunt:
ſed mulier quædam Martha nomi
ne excepit illum in domum ſuam.
O felix mulier, ô beatiſsima mu-
lier quædam ſuper omnes mulie-
res, mulierum corona, mulierũ glo
ria, mulier admirabilis, mulier ſtu
ap.12.a. penda, mulier de qua Ioannes in A-
pocalypſi admiratus, expauit dicẽs.
Signum magnum apparuit in cęlo,
mulier amicta ſole, & luna ſub pedi
Ioã.1 a bus eius. In mundo erat, & mundus
per ipſum factus eſt, & mũdus eum
non cognouit: latentem enim ſub
homine Deum, quis cognoſceret?
Deum (inquam) in homine quis au
deat ſuſpicari? Sola iſta prudentiſsi
ma mulier, ſola cognouit, ſola rece
pit, ſola adorauit, veſtiuit, vnxit, pa
uit, fouit, & vt Martha fideliſsima
miniſtrauit: excepit illum in domũ
ſuam, in vterum ſuum, intra viſcera
ſua, & in virgineo thalamo peregri
nantem in terris regem gloriæ ho-
4.Re:4 b ſpitauit, & velut altera Sunamitis, ſũ
mo prophetæ, prophetarum domi-
no, menſam, candelabrum, lectulũ-
que parauit. Lectulum in vtero, mẽ
ſam in pectore, candelabrum in in-
tellectu. In vtero illius quieuit, in
pectore paſſus eſt, & ab intellectu
prou.31 c illius eruditus eſt. Non eſt extincta
in nocte candela eius, id eſt fides id
paſsione. Mulier ergo hęc beata ex
cepit illum in domum ſuam, nec ſo
lum recepit, ſed vt dictum eſt, veſti
uit, & pauit: & ait Anſelmus, omnia
miſericordiæ opera in ipſum exer-
cuit. Et vt hæc diffuſius perſequa-
mur, ſingula miſericordiæ opera ſi
gillatim numeremus. Primo igitur
recepit peregrinum & hoſpitauit,
peregrinum (inquam) qui de ſeipſo
per prophetam dicit, quoniam ad- pſal.38
uena & peregrinus ego ſum, ſicut
omnes patres mei. Et de quo alius
propheta, quare (inquit) ſicut colo Hie.14 b
nus futurus es in terra, & ſicut via-
tor declinans ad manendum, Cui
etiam diſcipuli dixerunt, tu ſolus pe Luc.24 c
regrinus es in Hieruſalem? Hũc igi
tur cæleſtem peregrinum beatiſsi-
ma hæc mulier excepit, & ſtricta ve
ſte, indumentoque paupere atque le
uiſsimo veſtiuit, ne videlicet veſtis
longitudine à mortalis vitæ curſu
præpediretur, ad quem currendum pſ.18
exultauit vt gigas, vſque ad lignũ
crucis. Veſte paupere veſtiuit eum,
ſed munda atque puriſsima. de qua
Salomon in prouerbijs, ſindonẽ fe- prou.31 c
cit, & vendidit, & cingulum tradi-
dit Cananæo, ſindonem hoc eſt mũ
diſsimam texuit telam, nitidiſsimã
puriſsimamque ſacroſanctam illã
carnem, quam ſapientiſsimus arti-
fex ſpiritus ſanctus ex virgineis ſan
gũinibus, veluti ex ſtaminibus, in vi
ſceribus illius, vt in textorio ſine virili
opere intexuit. Illã telam qua ſi pro
priam, & ex carne eius intextam, ſa
piens mulier vendidit Deo patri, vt
inde talarem tunicam & polymitã Gen.37 a. & 2.
filio ſuo faciat. Et quo pretio vendi reg.16 c
dit ô bone Deus, quo pretio vẽdidit
telam iſtam? quid pro illa tunica da
tum eſt ei? Quis numerare valebit,
quis audebit enarrare? quis cogita-
re ſufficiet? omnium gratiarum ple
nitudo, omnium virtutum, & bono
rum plena poſſeſsio, cæleſtiumque
gemmarum & margaritarum inę-
ſtimabilis theſaurus datus eſt ei. Ve
ſtita eſt ab eo gloria & decore, cælo
rum terrarumque regina conſtitu-
ta eſt, & in miniſterium data eſt illi
omnis creatura quæ ſub Deo eſt. Ec
ce ſindonis pretium, ecce quanti
tela

tela vendita eſt. Sed ad quid? Vt videlicet inde fieret cingulum Cananæo. O pulcherrimum Cananæum diuino ſplendore indutum, & virgineo cingulo cinctum, qui immutabilis manens forma Dei non amiſſa, in hominis formam veluti mutatus apparuit. Habebat ab initio Cananæus hic ampliſsimas veſtes à patre, ſolo cingulo indigebat, quo immenſos illos exuberanteſque ſinus ampliſsimorum veſtimētorum colligeret, ad currendam viam. (ps. 18) Sicut ſcriptum eſt. Dominus regnauit, decorem indutus eſt: (Pſal. 92) induit dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. Ecce veſtes, ecce cingulum. Veſtes à patre, cingulum à matre: veſtes ab æterno, cingulum ex tempore. O quales veſtes, decor & fortitudo: ſicut & alibi ſcriptum eſt. (prou. 31 b) Fortitudo & decor indumentum eius. Audi decorem: domine Deus meus magnificatus es vehementer, (ps. 103.) confeſsionem & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimēto. (Ibidē.) Audi fortitudinem: qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſeculum ſeculi. (Phi. 2 a) Ecce veſtes. Audi cingulum: exinaniuit ſemetipſum, formā ſerui accipiens. O quàm præcincta æternitas ſub vnius diei puero! quā præcincta ſapientia in infante, potentia in tenero, fortitudo in paruulo, maieſtas in paupere, diuinitas in homine, angelorum decus in vagientis corpuſculo! O quā collectos ſinus geſtas ſub cingulo carnis, bone Ieſu in præſepio! (Luc. 2. a) adoratus ab angelis, comitatus à beſtijs! quāta maieſtas, quanta humilitas, quæ amplitudo, quæ arctitudo! Accepit igitur peregrinum, (Sap. 16 c) induit Cananæum, pauit quoque famelicum abundanti pectoris ſui lacte. Panem de cælo ipſa pauit, angelorum panem ipſa ſatiauit vbere de cælo pleno. Neque ſolum hoc, ſed etiam captiuum redemit. Sed quomodo hoc fecerit audiamus. Humanum genus quoddā magnum debitum ex peccato contraxerat, quod cùm Deo perſoluere non poſſet, captiuitatem incurrit: miſertꝰ filius regis, pro captiuo ſpopondit patri, factuſque eſt fideiuſſor illius, cuius erat conditor: neq; (prou. 6 a) tamen habebat vnde ſolueret. Inſtat pater, fili ſpopōdiſti pro amico tuo, defixiſti manum tuam: diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, redde debitum. Quid fideiuſſor faceret, qui vnde ſolueret pro ſerui peccato (Ro. 6 d) non habebat? Stipendia enim peccati mors, & peccati retributio pœna eſt: pœnas verò impaſsibilis pati non poterat. Venit igitur ad virginis menſam, & inde numeroſam pecuniam accepit, quam redderet creditori: accepit nanque carnem, vnde patri redderet pro amico quem ſibi fecerat ex ſeruo, tot pretia peccatorum. O quàm plenè ſolutū eſt ab eo peccati debitum! ò quàm bene numeratam pecuniam creditori dedit ſuper crucis menſam! quot flagella, quot alapas, quot punctiones, quot vulnera, quot iniurias, quot lachrymas, quot tormenta, demum atrociſsimam mortem. Ecce captiui pretium quo ſolutus eſt ab ergaſtulo. Pretium igitur redēptionis Chriſtus perſoluit, ſed hæc mulier illi dedit vnde ſolueret: ipſe redemptor eſt, ſed ab ipſa accepit vnde redimeret. O quantum tibi tenemur virgo beata, quid tibi pro tanto beneficio retribuemus? (Ioā. 19 e) Viſitauit quoq; ægrotum in arctiſsimo crucis lectulo recumbentem: ſtabat enim iuxta crucem Ieſu mater eius, pallebat ille,

pōſt

plorabat ipſa : defunctum quoque
poſt modicum ſepeliuit. Quid ergo
pietatis? quid officij non impleuit in
filio? aut quando ab obſequio deſti-
tit? Nunquid non tibi videtur mu-
lier hæc, quæ tam ſolicitè, tã anxiè
miniſtrauit Martha nomine? O Mar
tha Martha, nunquam fuit ab initio
talis Martha. A principio diligẽter
recenſe huius virginis miniſterium,
& primò conſidera ipſam in viliſsi-
Luc.2 a mo tugurio parientem, in alieno do
mat.2 d micilio, in alieno oppido, ſine famu
la, ſine lecto, ſine foco, ſine aliquo fa
mulatu, puerperam: aſpice illam fu
gientem poſt modicum in Ægyptũ,
intempeſta nocte, hyeme, per deſer-
ta inuia & arenoſa, quæ vix came-
lis peruia ſunt, ſolo vno ſene comita
tam. Conſidera ipſam in Aegypto
ſexenio inter Barbaros, ignotos, cru
deles, idolatras, exulantem: ſuo la-
bore & ſudore victum veſtitumq;
parantem. Attende ex Aegypto re-
deuntem, pro filio que timentẽ, nu-
trientem, ſeruientem, & poſtea prę-
dicationis tempore vbique ſequen-
tem. Sequebatur eum tenerrima
virgo, per vias & caſtella, non ſine
magno labore & corporis detrimen
to, quocunque ibat, vbicunque prę-
dicabat: neque enim ab eo per diem
abeſſe poterat. Quid dicam anxieta-
tes, ſolicitudines, timoresque quoti-
dianos, quos pro filio quotidie time
bat? Timebat enim quod aliquãdo
futurum non ignorabat. O quos cru
ciatus, quos dolores tam acerrimos
in fine perpeſſa eſt! ò virgo quis vn
quam pro aliquo ſuſtinuit, quãta tu
pro dei filio in hac vita perpeſſa es?
Quænam ancilla ſic ſeruiuit vnquã
domino ſuo, ſicut tu filio tuo? tam li
beraliter, tam diligenter, tam placi
do vultu, tam læto animo, tam con-
tinuo ſeruitio? O Martha Martha,
Martha hoſpitio, Martha naſcenti,
Martha viuenti, Martha morienti:
quàm bene impleſti quod in princi
pio promiſeras. Ecce ancilla domi- Lu.1.d
ni. Mulier (inquit) Martha nomine
excepit illum in domum ſuam, ſed
huic erat ſoror nomine Maria. Ber
nardus, diſtingue (inquit) in illa ſu-
prema Maria duplicem portionem:
Martham in corpore, Mariã in ſpiri
tu: Martham in miniſterio, Mariam
in otio: Martham in officio, Mariam
in iubilo: Martham corpori domini
miniſtrantem, Mariam ad pedes do
mini ſedentem. Agnouiſti iam Mar
tham, diſce nunc Mariam, ſorores
nanque ſunt: Martha & Maria in
uirgine non ſibi diſſonant, nec di-
ſcordant. Fuit enim hoc mirabile in
virgine, quòd cùm in vtraque vita,
actiua ſcilicet & contemplatiua, o-
mnes excederet, ambas tamen in ſe-
ipſa feliciſsimè copulauit. Neque e-
nim actio contemplationi, neq; con
templatio actioni aduerſabatur, ſed
mirifico quodam ſancti ſpiritus ar-
tificio, ita aſsiduè ſeruiebat, vt ſem-
per oraret: ita ſemper orabat, vt aſsi
duè ſeruiret. Martha ſeruiebat vt
domino, Maria vacabat, vt Deo. Au
diſti Marthæ huius ſolicitudinem,
audi nunc Mariæ vacationem. Se-
dens (inquit) ſecus pedes domini, au
diebat verbum illius. Ad illos vtiq;
pedes, de quibus pſal. vt intingatur pſal.67
pes tuus in ſanguine: ante quos (te-
ſte propheta) egreditur diabolus, Hab.3d
pedes domini humanitas eius, nam
caput Chriſti Deus, vt apoſtolus in- 1.cor.11.
quit, ad hos beatos pedes continuè a
ſedens Maria, audiebat verbum il-
lius. O pijſsime Deus, quis enarrare
ſufficiat inter ipſam ſeruiendi ſolici
tudinem, ad hos pedes, quo feruore,
qua

qua dulcedine,quo gaudio, ſpiritus huius virginis agebatur? Quãto mẽtis ardore hæc virgo intus inflãmabat? quãto iubilo illi⁹ animus quotidie replebatur, quãdo Deũ Siõ oculis cernebat,& amplexib⁹applaudebat? die noctuque beatiſsimis vlnis ſuſtinens eum, qui ſuſtinet orbem? O quibus radijs ſol ille infinitus, nebula carnis opertus, puriſſimam huius virginis mentem irradiabat, decorabat, purpurabatque? O quos fauores in corde illius ex gremio imprimebat? O quali necta re intus potabatur, cũ eum lacte potabat. Qualis nubes lucida, cũ purpureis coloribus ſole irradiante coruſcat, talis huius virginis anima Deo illuminante fulgebat. Quid dicam de illa tam longa conuerſatione cum puero, cum adoleſcente, cum iuuene, cum viro? Quæ verba, quę colloquia, quæ reſponſa, quæ myſteria, quæ ſecreta, quæ oracula? O felicem ſcholam vbi Deus & fili⁹ magiſter eſt,& mater & virgo diſcipula. Tam longo tempore,tam continuo auditu,tam frequẽti magiſterio,quid à tanto magiſtro non didiciſti? quid à tanto domino non impetraſti? Quid obſecro tunc temporis cogitabas ò virgo? quid in animo ſentiebas? quid in illo tuo ſacratiſſimo pectore agebatur? Exiſtimo enim(neque me fallit opinio) tenerrimum huius virginis corpuſculum mentemque delicatiſsimã, irruentis luminis voluptatisque torrentes, ex illo viuo fonte ructãtes, tolerare nõ potuiſſe, niſi eam ſpiritus ſanct⁹ deſuper obumbraſſet, intusq; virtute nimia ſolidaſſet: in mortali etenim corpore, guſtus huiuſmodi, niſi miraculo ſolidata ſentire nõ poſſet, & viuere. Vnde miraculoſe factũ exi

Lucæ.1

ſtimo, vt aut omnino non deficeret, aut non continue eſſet in raptu: ſed ſuſtentabat eam ſpiritus ſanctus inter tot ſplendores & delicias, ne raperetur ecſtaſi, vt Dei filio neceſſarium Marthæ miniſterium nõ deeſſet. Si enim in vnum coaceruaueris quicquid omnes apoſtoli, prophetę martyres, virgines, & alij ſancti de Deo guſtauerunt,& ad huius virginis glorioſæ guſtum ſenſumq; cõparaueris, erit velut granum ad montem: gutta ad Oceanum: ſtella ad ſolem. Quodammodo enim huius virginis caro ſpiritualis erat, tum propter maiorem illius puritatem, tum propter feruentes diuinorum influentias, tum propter frequẽtes ſuauitates, quas fere continue deguſtabat. Ecce magnam illam Mariam, ecce maximam beatarum Mariarum, ecce maximam fœminarum: ſed inter hæc omnia, Martha ſatagebat circa frequens miniſterium. Spirit⁹ cæleſtia peruolabat, corpus verò in obſequio ſatagebat. Audiebat quieta, miniſtrabat ſolicita. Sed quando obſecro Martha de Maria conqueſta eſt? Hoc nobis reſtat exponendũ, ſed facile intelligimus, ſi aduertim⁹ duplicem in Maria, ſicut in Chriſto, portionẽ: ſuperiorem, inferioremq;: & ſecundum ſuperiorem portionẽ, ſicut & filium, paſsionem Chriſti acceptare: ſecundum verò inferiorem, cũ filio recuſare. Prænouerat enim ipſa aut ex ſcripturis, quas prę omnibus capiebat, aut ex Simeonis dicto, quo monita fuerat, aut ex filij relatu, à quo fuerat edocta, vt præſentem mitius ſuſtineret. Non enim apoſtolis ſuis eam prædixit, & matri occultauit, quæ omnium ſecretorum eius erat maxime conſcia. Nouerat ergo etiam ab incarnationis

nationis initio, ad quid Deus incarnatus, ad quid natus, ad quid inter homines conuerſatus eſſet: & cũ domini voluntate ſuam voluntatem conformabat, filijq́ue mortem, quã pater volebat, mater non recuſabat. Sed mater erat, & vt mater filij mortem ſecundum ſenſum vehementer abhorrebat. Pugnabant igitur in virginis corde, vt in eam po plano duo illi gigantes amores, amor filij, & amor mundi, ſenſumq́ue virginis in diuerſa trahebant. Et licet ante paſsionem, quotieſcunque filij paſsio menti occurrebat, grauiſsimè triſtaretur: tamen ipſa redemptionis mundi conſideratio, & filij exaltatio, & eximius fructus inde venturus, Deique patris agnita voluntas, huiuſmodi mœſtitudinem leniebant, doloremq́ue temperabant. Sed poſtmodum quando adueniente die, filium ſuum dilectiſsimum ſpecioſiſsimumq́ue vidit lacerum, pallidum, turgidum, nudnm, plagatum, cruentum, & inter latrones patibulo affixum, quando (inquam) ipſum tam atrociter laniatũ aſpexit, tunc non remanſit in ea ſenſus, neque vigor: nulla tunc tẽporis conſideratio tam acerrimum potuit lenire dolorem: ſed vt penitus à portione ſuperiore deſtituta, inferior portio clamabat. Domine non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Eratq́; mirum ſpectaculum, & dirum, videre filium in cruce pendẽtem, de ſuo pijſsimo patre pia querimonia conquerentem, & clamantem. Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Et matrem amariſsimam, ad crucis pedem penè exanimem, itidem ad filium acclamantem. Domine non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Non attendis amantiſsime fili, acerrimos mei quos patior cordis dolores? non conſideras quòd ad pedes tuos præ triſtitia morior, omni ſpirituali ſolatio deſtituta? Nullum ibi amoris vocabulum ſonat: filius patrem, nõ patrem, ſed Deum: & mater filium, non filium, ſed dominum dicit. Vtrobique etiam de eodem eſt querimonia: filius ad patrem, vt quid dereliquiſti me: mater ad filium, quòd ſoror reliquit me ſolam. In horto nanque cùm oraret, patris vocabulum iterauit dicens, Pater mi, ſi fortè ipſum poſſet ad miſericordiam inclinare: iam verò in medio tribulationis afflictus & deſtitutus, clamat Deus meus Deus meus. Ac ſi diceret, non te mihi iam patrem exhibes pium, ſed Deum ſeueriſsimum, quem pro vilis vernaculi piaculo tam atrocibus tormentis expoſuiſti: neque hoc conqueror, quòd me ipſe qui genuiſti crucifigis, tu enim me crucifigis, cùm iſti nullam haberent in me poteſtatem, niſi illis deſuper datum eſſet: propter tuam obedientiam morior, fiat voluntas tua: mors mea mundo neceſſaria eſt; fiat quòd vis: ſed vt quid dereliquiſti me? Non eſt patris obedientem filium in tali agone derelinquere. Ad te clamauerunt patres noſtri, clamauerunt & liberaſti eos: in te ſperauerunt, & non ſunt confuſi: ſolus ego deſpicior, ſolus relinquor, ſolus quaſi pro nihilo apud te computor: omnibus miſericordem te exhibes, ſoli filio obſequentiſsimo ſeuerum te præſtas. Talibus filius querimonijs patrem pulſat, talibus & ipſe pulſatur

Matth. 27.e.& pſ.21.

Lu.22.c

Ioã.19.b

pſ.21

pulſatur à matre. Domine non eſt tibi curæ. Semper tibi fuit cura mei, nunc cũ magis indigeo; nunc cùm præ amaritudine penitus defi ficio, non eſt tibi curæ. Cui filius eiſdem (vt dicitur) conſonantibus reſpondit, matrem non matrem,
Ioā.19.c ſed mulierem vocans. Mulier ecce filius tuus. Quaſi dicat Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima: ſcio & video dolorem tuum, turbationem tuam, & amaritudinem tuam: & me iſta tua afflictio magis cruciat, quàm crux iſta in qua pendeo. Sed quid faciam tibi Martha? quid faciam tibi amantiſsima mater? Porro vnũ eſt neceſſariũ: neceſſaria eſt mors quam patior, & multipliciter neceſſaria. Neceſſarium eſt vnum
Ioā.11.g mori pro populo, ne tota gens pereat: neceſſarium eſt vnum mori, vt tota gens viuificetur: neceſſarium eſt, & euitari non poteſt. Ne-
Phi.2.b ceſſarium propter patris obedientiam, neceſsarium propter ſcriptu-
Io.19.c rarum veritatẽ, neceſsarium propter mundi ſalutem. Sed audi mater mea amantiſsima ſolatium, ne te penitus à me deſtitutam conqueraris: licet modò vexetur, licet turbetur Martha, ſed pars iſta Marthæ, citò tranſibit, citò ceſſabit: Maria enim optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Ceſſabit dolor, ceſsabit gemitus, lachrymæ ſiccabuntur, non iam amplius inſultabit Iudæus, non improperabit Phariſæus, non damnabit Pilatus, non erit vltra crux, non mors, non vltra Marthæ huius miniſterio indigebit, cui angeli famulantur: non Marthæ huius
heb.11.a Mar.16 g.&ps. 109 hoſpitio claudetur, qui ad patris dexteram ſeſſurus eſt. Sed Mariæ pars nõ auferetur ab ea in æternũ: id eſt reſurrectionis gaudium, redemptionis fructus, huius tanti certaminis corona, & reparati mũdi lætitia, quam Maria proſpicit, & quam prætendit, hæc in ſeculum ſeculi permanebit in æterna gloria. Hæc de Euangelio dicta ſunt, vt appareat, quàm opportune in virginis laudem illud concinat eccleſia. Cæterùm quod ad præſentem feſtiuitatem ſpectat, vltima Euangelij pars quam pro titulo poſui, ita vniuerſa complectitur, vt nihil ſupra. Cùm enim tres ſint electorum decedentium partes, bona eorum qui ad purgatorium vadunt: melior eorum qui ſtatim euolant ad cælum, receptaque vna ſtola ad futuram reſurrectionem aliã præſtolantur: optima illorum eſt, qui ſtatim vtranque recipiunt, corpore & animo beati. Hæc pars poſt Chriſtum, ſoli (vt creditur) Mariæ obtigit: quanuis de illis qui cum Chriſto ſurrexerunt, non incongrue Hieronymus dubitauerit. Neque ſolùm in hoc optimam partem beata poſsidet, ſed diſcurre per omnia virtutum, chariſmatum, gratiarum genera, & vide ſi non in in omnibus Maria optimam partem elegerit. Amen.

DE ASSVMPTIONE virginis, Cõcio ſecunda.

THEMA.

¶Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto, delicijs affluẽs, innixa ſuper dilectũ ſuum? Cãt. 8.

DE duplici aſcenſio-
ne,altera noſtra, &
altera virginis ſa-
cræ, futurus eſt no
bis ſermo . Pro-
pheta ille pſalmo-
graphus ſpiritua-
lis aſcenſionis animæ noſtræ prin-
cipium, formam, & terminum
p̄s.83. deſcribens, ita pronunciat : Bea-
tus vir cuius eſt auxilium abs te:
aſcenſiones in corde ſuo diſpo-
ſuit, in valle lachrymarum, in
loco quem poſuit. Verè beatus
cui dominus auxiliatur : nam ſi-
ne eius auxilio, mortalium ani-
mus ad omnia bona penitus inua
lidus eſt. Auxilium autem Dei o-
mni volenti præſto eſt, ad omne
opus bonum paratum, noſtra eſt
culpa ſi bona facere negligimus:
cùm autem boni quippiam opera-
mur, noſtrum eſt opus, ſed non
omnino noſtrum eſt, ſed ſicut ſcri-
Eſa.26c ptum eſt : omnia opera noſtra o-
peratus eſt nobis. Videat nunc hu
mana ſuperbia, quis ſibi locus glo
Eſa.10d riandi relinquitur. Nunquid obſe
cro, gloriabitur ſecuris cõtra eum
qui ſecat in ea? aut calamus con-
tra eum qui ſcribit in eo? Sic de
operibus noſtris verè & iuſtè, ni-
ſi in Deo, gloriari non poſſu-
1.Tit.1. mus : ſed ſicut ſcriptum eſt, ſoli
d Deo honor & gloria. Quicquid
enim boni facimus, inſtrumenta
Dei ſumus, libera quidem, tamen
eius virtute & motu omniã bo-
na perficimus. Ecce ergo omnium
bonorum principium, ſcilicet au-
xilium Dei. Quod etſi cunctis non
deſit (vt ſupra diximus) ſpecia-
li tamen modo cooperatur ſanctis,
& inde beati. Quid autem in vi-
ro ſancto ex hoc Dei auxilio ſe-
quatur attende. Aſcenſiones (in-
quit) in corde ſuo diſpoſuit, id
eſt in corde ſuo ſcalam poſuit, per
quam conſcendat in Deum. Ne-
que enim aliunde melius aſcendi-
tur quàm in corde: inuiſibilia quip Ro.1.c.
pe Dei, per ea quæ facta ſunt in-
tellecta, conſpiciuntur. Sed ſi no-
ueris inhabitare teipſum, intus in-
uenies faciliorem ſcalam: quia pro-
fecto altior eſt ſcala affectuũ quã
creaturarum: imago enim Dei eſt Gñ.1.c.
anima noſtra, & in ſeipſa Deum
clarius inſpicit quàm in rebus. Ra
dix noſtri profectus in corde eſt,
hinc oritur exterior hominis com
poſitio, & vitæ reformatio. Sed
nunquid ſemper proficere poſſu-
mus & augeri? Non vtique, ſed in
valle lachrymarum, quandiu val-
lem iſtã incolimus, creſcere in no-
ſtra poteſtate eſt: veniet autẽ nox, eccl'ſ.11
quando nemo poterit augeri: tunc b
enim vbicũque ceciderit lignũ, ſi- Ioã.9.a
ue ad auſtrum, ſiue ad aquilonẽ, ibi
manebit. O miſerandã hominũ cæ-
citatem, breuiſsimum tẽpus nobis
conceſſum eſt ad augmentũ, & qua-
liter in fine illius reperti fuerimus
tales ac tanti erimus in æternum, &
tantæ opportunitatis obliti, profun
di dormimus? Quanta vbique mor
talibus ſitis, quantus ardor & deſi
derium in honoribus facultatibus,
dignitatibus creſcendi? Quę omnia
poſt modicũ euaneſcere nemo am
bigit: & perpetuã obtinere celſitu-
dinẽ tam omnes poſsũt, quã omnes
cõtemnunt. Non tamẽ quãlibet cel
ſitudinẽ, ſed vt ait, in loco quem po
ſuit, id eſt vſq; ad terminũ pręfini-
tũ à Deo. Omniũ enim natura con
ſtantiũ in corpore certus eſt termi-
nus augmẽti & decrementi: ita &
animorũ magnitudinis & augmen-
ti,

Ro.12.b ti, à Deo præfinitus eſt ſtatus. Ipſe enim dedit quoſdam Apoſtolos, alios Prophetas, alios Euangeliſtas, alios Paſtores & doctores, in miniſterium, in ædificationem corporis Chriſti: neque omnium membrorum eadem magnitudo eſt, ſed alia oculorum, alia aurium, alia brachiorum. Quale ergo quiſque à Deo in Chriſti corpore ſortitus eſt miniſterium, talem ab eo gratiam accipit. Neque
Eſai.45 c. & roma.9.c. vtique dicit vas figulo, cur me feciſti ſic. Satis proficies, ſi ad functionis tuæ deſtinatam gratiam bonis operibus ſatagis peruenire. Hoc agamus omnes; vna cunctis hęc ſit & præcipua cura profectus: nemo ſe ſatis profeciſſe putet, quantumcũque profecerit. Quid enim? Chriſtus (vt euangeliſta ait) proficiebat
Lu.2.g. ætate, ſapientia & gratia corã Deo, & hominibus, & tu ſatis profeciſſe te iactas? Paulus non ſe putat comprehendiſſe aut perfectum eſſe, ſed de ſeipſo ait. Vnum autem quæ re-
phil.3.c tro ſũ obliuiſcẽs, & ad ea quę priora ſunt extẽdens meipſum, perſequor ad brauium supernę vocationis, &c. & tu quaſi iam perfectus & cõſummatus, ais? ſatis profeci. Si perfectus
ibidem es, perfectis Paulus indicit, vt ita ſapiant, videlicet ſe nondum eſſe perfectos: quoniã viæ perfectio in perfici, eſt non in perfecto eſſe, ſicut in
Cãt.7.c patria. Vnde in canticis ſtatura ſpõſæ aſsimilata eſt palmæ, propter hoc abſq; dubio, quia palma cõtra omnium aliarum arborum morẽ quò altius creſcit, eò amplius in trũco turgeſcit. Talis profectò eſt omnis anima iuſta, quæ in omnibus,
pſal.1. quæcunque agit, ſemper proſperatur & creſcit. Non ſic impij, nõ ſic, ſed ſicut Paulus ait, mali homines & ſeductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittentes. 2. Tit.3.c
Vi deas eos feruidè quæ bona ſunt inchoare, ſed deficiunt ſtatim, & in bono incœpto continuè exiliores fiunt: non eſt enim in eis virtus; quæ bene cœptis incrementum præſtet, & eos augeat. Felix ille, qui retro non redijt; ſed interius
renouatus, de die in diem peruenit 2.cor.4 d
ad ſenectam vberem: in qua Dei pſal.91.
beneplacito conſummatus, occur- eph.4 c
rit in virum perfectum; in menſuram ętatis, plenitudinis Chriſti. Sed iam ſpiritualis ſcalę gradus, per quos anima ex deſerto peccatorum in perfectionis culmen conſcendere poſsit, in euangelica lectione pãdamus. Intrauit Ieſus in quoddã ca- Lu.10.g
ſtellum. Firmiſsima caſtra Ieſus in- hodier
habitat, animas verò mobiles & in- ni euan
ſtabiles introire minimè dignatur. gelijmo
Noueris itaque, quicunque Deo te ralis tractatio.
in religione vouiſti, caſtrum domini eſſe, & aſsiduis inuaſionibus oppugnandum. Quid miraris ſi ingreſſo Ieſu cordis tui hoſpitium, interius exteriusq; concutitur. An non legiſti? Fili, accedens ad ſeruitutem
Dei, præpara animam tuam ad ten eccl.2.a
tationem? Et quòd tãquam aurum Sap.3.c
in fornace probauit electos dominus? Et rurſus in Apoſtolo, omnes 2.Tim.
qui piè volunt viuere in Chriſto, 3.c.
perſecutionem patiuntur. Suſtine ergo inimicorum impulſus, & cõſtanter reſiſte: quoniam eximia tibi hoc conflictu corona paratur. Hic ſanè primus ſcalæ gradus eſt, & totius ſtructuræ fortiſsima baſis, vt noueris te eſſe caſtellum: ſi enim robur animi & cõſtantia deſit, quicquid ſuperextruitur debili fundamento, conſtruitur ad ruinã. Grandis virtus perſeuerãtia eſt, qua ſola

bene cœptis conſummatio præſta-
tur. Vnde Apoſtolus. Optimum
Heb.13 eſt (inquit) gratia ſtabilire cor ani
b modeterminato, & gratia ſtabili-
to, nihil permanentius, nihil for-
Iacob.a tius. Vir duplex animo inconſtans
a eſt in omnibus vijs ſuis. Fortiſsimi
caſtri conditiones optimè noſti. Si
bene munitum, ſi bene vallatum
vndique, ſi profundiſsima fouea
vndiquaque circundatum, ſi ingreſ
ſus arduus, ſi ianitor ferus, alijsque
pluribus munitionibus firmatum
eſt: has & ipſe habere curato, vt
diutius hoſpitem Ieſum tibi poſ-
ſis ab hoſtibus vendicare. Sed hoc
vnum agnoſcito, nunquam hoſpi-
tium cordis tui dominum Ieſum
intraturum, niſi hoſpitam animam
intus inuenerit. Vnde ſequitur, &
mulier quædam Martha nominè
excepit eum in domum ſuam. Nō
hoſpitatur Ieſus in cuiuſquam do-
micilio ſine hoſpitis beneplacito:
ſi anima foris vagatur, ingreſſum
differt donec hoſpita redeat. Si er-
go ipſum hoſpitari deſideras, noue
ris & ipſe inhabitare teipſum. Hic
eſt ſecundus gradus ſcalæ, quo ani-
eſa.32.d ma proficit ad virtutem. Eſt enim
ſilentium iuſtitiæ cultus, & colle-
ctio hæc animæ omnis virtutis ini-
tium, ſine qua impoſsibile eſt quē-
piam in bono augeri diutius. Vnde
& filio ſuo magnus quidam patriar
Gē.49 cha dicebat effuſus es ſicut aqua, nō
a creſcas. Et pſalmus, ædificans Hie-
ps.149 ruſalem dominus, diſperſiones Iſ-
raelis congregabit. Et adhuc aper-
tius, qui habitare facit ſterilem in
ps.112 domo, matrem filiorum lætantem.
Anima quæ in domo ſua diutius
reſidere curat, etiam ſi ſterilis prius
fuerit, & ſine fructu, fiet profe-
ctò Dei gratia fertilis & fœcun-
da. Quò ergo magis in ſeipſa vires
ſuas colligit, eò amplius & in ſta-
tura ſua creſcit, & in fructu operis
proficit. Sed nunquid expectauit
hæc mulier, vt Ieſus veniret in ca
ſtrum? An non obuiam ei extra
proceſsit? & pia eum deuotione ſu
ſcepit? Occurre & tu ò anima hoſpi
ti Chriſto, noli expectare vt pulſet.
Nonne vidiſti eam quæ ſæpius ro-
gata aperire diſtulit, quomodo po Cāt.5.b
ſtea ſublato peſſulo deluſa reman-
ſit? quia enim non ſtatim receptus
fuerat abſceſsit. An non meritò ſu-
per tanta eius proteruia eam dedi-
gnaretur, cùm tam dulciter & piè
roganti, aperi mihi ſoror mea, ami
ca mea, columba mea, immacula- Ibidē.a
ta mea, tam durè & tam ingratè re
ſpondetur ab illa? ſpoliaui me tu-
nica mea, quomodo induar illa? la-
ui pedes meos, quomodo inquina-
bo illos? quaſi non per hoc amplius
mundaretur, ſi citius aperiret. Ter-
tius hic ſpiritualis ſcalæ gradus eſt,
lætitia ſcilicet & bona voluntas, ſi-
ne qua quicquid Deo offeras, placi
tum eſſe nequit. De his pſalmus.
Seruite domino in lætitia. Et iterū, ps.99.
volūtariè ſacrificabo tibi. Hila- ps.118
rem datorem diligit Deus, & vo- 2.co.9b
luntarium ſeruitorem acceptat. Ab
initio enim non placuerunt ei coa
cta ſeruitia. Monachus qui regnis
& principatibus, ſi liceret, monacha
tum cōmutaret, nondū eſt aſſecutꝰ
quā pretioſus theſaurus ſit ibi ab-
ſcōditus. Exeamus itaq; ad eū extra He.13.c
caſtra, vt ait Apoſtolꝰ, & venienti do
mino tota mētis exultatione occur-
ramus, ſcientes vtiq; vberem apud
eum hoſpitij eſſe mercedē. Nō dor- Mat.25
miamus in aduentu eius, ne cùm a
fatuis virginibus excludamur: ſed
ſicut pſalmographus ait, pſallam & ps.100
intelli-

intelligam in via immaculata, quãdo venies ad me. Chriſto domino cum ramis & floribus obuiam exit, qui ſanctas eius inſpirationes & deuotè ſuſcipit, & cum gaudio implet. Sed otioſum eſſe non puto, quòd Domino non Maria, ſed Martha prior occurrit: quia videlicet teſte Gregorio, qui contemplationis arcem tenere deſiderat, vt prius in actionis campo ſe exerceat neceſſe eſt. Nemo repentè fit
1.Ti.4b ſummus. Exerce teipſum prius ad pietatem, qui ſpiritus dulcedinem deſideras obtinere: actio enim pia contemplationem non repellit, ſed aduocat. Sic enim dominus ad Martham ait. Voca ſororem tuam. Vnde & apud ſanctos ſæpius compertum eſt, inter ipſas medias pietatis functiones, diuinæ ſapientiæ radium ſplendeſcere clariorem. Spiritus ſancti dulcedo, bonis operibus quàm precibus facilius obtinetur. Nam & apud iuſtum principem, promerenti quàm roganti, dignitatis & honoris præmia citius dantur. Noli ergo otioſa petitione contendere: ſtudioſa actione citius obtinebis. Quartus hic gradus ſcalæ eſt, ſine quo quiſquis ſurſum contendit, fruſtra nititur ad ruinam. Sed qualis hæc pietatis actio eſſe debeat, ex ſequentibus aduerte. Martha (inquit) ſatagebat circa frequens miniſterium. Non remiſsè, non tepidè, ſed cum omni feruore & diligentia opus domini & miniſterium explendũ eſt. Pudeat in hoc à ſecularibus vinci, vtinam vtinam eo feruore, & ea ſolicitudine, ſpiritualia & æterna, quo iſta temporalia faceremus. Fœtidum lutum ſedulò aggregamus, & obryzum aurum ſtultè negligimus. Et hoc quale malum eſt? Studioſos in minimis ad maiora proueheré vſitatum eſt. Vnde fideli ſeruo dominus ait. Euge ſerue bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Mat.25.b Huic quinto gradui ſextus iungatur, deuota petitio, vt ea quæ feruido operis miniſterio promeremur, aſsidua oris poſtulatione petamus: ipſe enim qui ad operandum inuitat, prouocat etiam ad petendum, dicens. Petite, & accipietis: pulſate, & aperietur vobis. Mat.7.a Vide vt Martha ſolicita, inter ſua miniſteria huius poſtulationis oblita non ſit, ſed ad dominum conuerſa ait. Domine non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Ita & nos frequenter in afflictione clamemus. Domine non eſt tibi curæ? vbi pietas? vbi miſericordia? quænã obliuio hæc? non eſt tibi curæ quia perimus? Sed ò ſi ſciremus quanta eſt illi cura pro nobis: vtinam vel tanta eſſet nobis cura de nobis. Vnde Petrus, omnem ſolicitudinem 1.Petr.5 a veſtrã (inquit) proijcientes in eum, quia ipſi cura eſt de vobis. Et propheta, dominus ſolicitus eſt mei. pſal.39. Placita Deo querela eſt, vbi Martha conqueritur de Maria: ſic nanque temporalium adminiſtrationi inſiſtere debemus, vt cœleſtium contemplationi ardentius inhiemus. Sic continuè audiendo verbo Dei intenta ſit noſtra Maria, vt Martha de illa iuſtam habeat querimoniã. Hi ſunt gradus eburnei, ex quibus delectauerunt te filiæ regum, in honore tuo. ps.44 Hi ſunt gradus purpurei, per quos in ferculũ magni Salomonis cõſcenditur: quos pius rex caritate conſtrauit, propter filias Hieruſalem. Cãt.3.c Eburnei ſunt, propter purita-

tem: purpurei, propter caritatem. Non aſcendet per eos anima coinquinata, quia eburnei ſunt: neque anima tepida, quia purpurei ſunt: ſed quæ iam vitiorum ſordibus expiata, toto mentis deſiderio ad ſuperna feſtinat, poterit his gradibus ad veri Salomonis reclinatorium peruenire: vbi non iam de temporali miniſterio ſolicitetur, vt Martha, ſed iucũdiſsimo otio perfruatur cum Maria. De qua in Euangelio legimus; quia ſedens iuxta pedes domini audiebat verbum illius. Si quis ergo Chriſti ſuauiſſimo colloquio frui deſiderat, ad pedes ſedeat, quietem teneat, inquirat pacem, & perſequatur eam. Inter curarum & negotiorum ſtrepitus, impoſsibile eſt audire Ieſum: in ſecreto loquitur ad cor, & niſi ſilenter & attente audiatur, non percipitur eius ſermo. Quàm bene hoc nouerat qui dicebat. Ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurrij eius. Sedeat igitur, ſed ad pedes, non temerariè feſtinet ad caput. Nam & Maria non prius caput vnxit vnguento, quàm lachrymis rigauerit pedes eius. Contemplationis hic rectus eſt ordo, vt iuſtus in principio accuſator ſit ſui, & poſtmodum laudator ſit Dei: prius ſtudeat ad pedes Ieſu, contritionis & doloris lachrymas fundere, peccatorum ſuorum ſordes abluere, & poſtmodum accepta fiducia, vnguentum deuotionis in vertice ſundat. Ianua ſpiritus afflictio eſt, & per dolorem cordis ad ſpiritus gaudia peruenitur: fruſtra enim quęritur ſpiritus vnctio, ſi non prius fiat peccatorum ablutio. Vnde in

pſal.33.

eſa.40 a

Iob.4 c

Matth. 26.a.

Luc.7 f

prou.18 c

Eccleſiaſte. Omni tempore veſtimenta tua candida ſint: & ſic oleum de capite tuo nunquam deficiet. O ſacrum oleum, ò vnguentum nardi ſpicati piſtici pretioſum, beatus qui te inuenit, felix qui poſsidet te: omne aurum & argentum, & quicquid in vita deſideratur, huic balſamo ſuauiſsimo comparari non valet: omnes delicias & dulcedines exuperat huius vnguenti ſuauitas ineffabilis: ideoque non pedibus, ſed capiti ſaluatoris infunditur, ſed variè. Quibuſdam enim ſat eſt guttatim ſtillare dulcedinem, neque enim vnctionem hanc ſacram in abundantia poſsident, quia quò pretioſior eò rarior inuenitur. Alijs autem tanta vnguenti plenitudo donatur, vt fracto cordis alabaſtro, abundantiſsimè effundant ſuper caput Ieſu. Felix anima, quæ vnguenti huius plenitudinem & fortitudinem ferre non valens, tota effunditur in Ieſum. Quid enim aliud ecſtaſim animæ dixerim, niſi vaſculi cordis rupturam: & pleniſsimam ſpiritus effuſionem? De qua propheta. Effunde (inquit) ſicut aquam cor tuum in conſpectu domini. Sed ſiue ad pedes, ſiue ad caput ſteterit, intenta ſit anima non ad loquendum, ſed ad audiendum dilecti ſui verbum: vt quid enim loquetur in præſentia Salomonis, ſimplex & indocta iuuencula? Exemplum ſit tibi Maria, quę vtrobique ſilentium tenuit, & gratiam inuenit. Denique ſedens ſecus pedes Domini, non loquebatur quidem, ſed audiebat verbum illius. Et in pſalmo legimus. Audi filia, & vide. Non ait, loquere. Verboſas & loquaces animas, non

eccl.9. b

Ioã.12 a

Mat.26 a

Thre.2 f.

Ps. 44.

non tã exaudit altiſsimus quã eas quę
verbis carent, affectibus abundãt. Ad
Mat.6. quid enim verboſitas hęc apud ſcien
tem omnia? Orantes (inquit) noli
te multum loqui, ſicut ethnici fa
ciunt: putant enim quòd in multi
loquio exaudiantur. Nolite aſsimi
lari eis: ſcit enim pater veſter quid
opus ſit vobis, antequàm petatis
eum. Tu ergo, ſi quandoque datum
tibi fuerit ad pedes domini Ieſu. ſe-
dere, ſilentium tene, auditum para,
non verbum: non enim loqui veni-
pſal.84 ſti, ſed audire. Audiam quid loqua-
tur in me dominus Deus, ait prophe
ta. Et tu ſimiliter audi intra te, quid
dicatur tibi. O mira et ineffabilis lo
Pſal.44 cutio, cũ eructat cor meum non à ſe
ipſo, ſed à Deo verbum bonum: &
lingua mea ſit calamus ſcribę veloci
ter ſcribentis. Mea me ipſum alloqui
tur lingua, & intellectus meus ipſe eſt
lingua ſpiritus, quo loquitur mihi.
O verbum dulce, o verbum ſuaue,
non à me inuentum, ſed à plenitudi
ne ſpiritus eructatum: verbum nõ ſo
nans, ſed penetrans: non loquax, ſed
efficax: non obſtrepens auribus, ſed
affectibus blandiens. Verè domine
pſ.118 ignitum eloquium tuum vehemen-
ter, & ſeruus tuus dilexit illud. Im-
flammat animam, adurit viſcera, in-
cendit cor, concutit animum, exci-
tat affectum, prouocat deſiderium:
terrorem incutit, amorem elicit, vi-
gorem tribuit: denique ſicut quidam
Lu.24.c experti ſunt, cor noſtrum ardens e-
rat dum nobis loqueretur in via. O-
mni melle dulcior, & omni dulcedi-
Cãt.4.c ne ſuauior ſermo tuus domine: fauus
diſtillans labia tua: mel & lac ſub
lingua tua. Nouerat hoc qui dicebat:
pſ.118 quàm dulcia faucibus meis eloquia
tua, ſuper mel ori meo. Denique ani
Cãt.5.c ma mea liquefacta eſt, poſtquàm di-
lectus locutus eſt. In exodo legimus, &2.cor.
quòd ex conſortio diuini ſermo- 3.b.&
nis Moyſi facies rutilabat, vſque a- exo.34
deò vt non poſſent intendere in eum d
filij Iſrael, propter gloriam vultus
eius. Putáſne, & modo huiuſmodi
ſplendor deerit mentibus alloquen-
tibus Deum? imò (vt exiſtimo) ob
hoc maximè fulgor ille in facie Moy
ſi exterius reſplenduit, vt interio-
rem animæ, quam Deus alloquitur,
demonſtraret decorem, ac per hoc
ad ſui colloquium nos amplius in-
uitaret. Proh noſtram inſaniam mi
ſerandam, qui tantam pulchritudi-
nem ſponte oblatam negligimus &
contemnimus, temporalibus com-
modis & negotijs ſecularibus inde-
feſſè, die noctuque deſudamus: &
vnum illud neceſſarium & optimum
pro nihilo pendimus, in quo ſolo
vitam omnem, & annos noſtros ex
pendere debuiſſemus. Ad inutilia
negotia breuis eſt annus, & ad do
mini colloquium quæuis hora lon-
giſsima eſt. Si qua ergo vobis fra
tres cura ſalutis, ſi qua ſpiritus &
amoris ſcintilla, ſi quod cæleſtis
deſiderij veſtigium in corde eſt, ob-
teſtor in domino Ieſu, quieſcite iam
à temporalibus curis, vacate modi-
cum à ſecularibus negotijs. Vacate pſ.55.
(inquàm) & videte quoniam ſuauis pſ.33
eſt dominus. Nolite negligere gra 1.Tim.
tiam quam vobis offert, ſedete vel ad 4 d
modicum cum Maria ad pedes Ieſu:
intrate quotidie vel ad horam cubi
culum cordis veſtri: et clauſo oſtio
orate patrem veſtrum. Audite magi
ſtrum veſtrum, alloquimini Deum
veſtrũ: erit enim profectò hoc otiũ
vobis omni negotio malus, omni lu
cro vtilius, omni ſolatio ſuauius. Hęc
de noſtra aſcenſione, et ſpirituali ani
mę ſcala, dicta ſufficiant.

Ad virginem ſacram nūc verba ver tamus: cui⁹ magnitudinē pulchritudi nem, dignitatem, ſplendorem, angeli qui in occurſum aſcendenti venerāt admirantes, hæc verba profantur. Quę eſt iſta quę aſcendit de deſerto, delicijs affluens, innixa ſuper dile ctum ſuum? Multa ſunt quæ mirantur in ea: primum ꝙ de huius ſeculi ſpinoſo & arenti deſerto talis roſa le gatur, cui in toto Dei cęleſti virida rio ſimilis non eſt alia. Quam bene eam dilectus ſuus in canticis cōparat,
Cāt.2.a ſicut liliū inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. O roſa vernans, o lilium candidiſsimum, & puriſsimum, quāta hodie fragrantia & lętitia, cęleſtē Hieruſalem ſpecie tua, & pulchritu dine perfudiſti? Qua ſuauitate, quo gaudio angelorum cuneos tuo aſpectu & decora pręſentia oblectaſti? ꝗ
eccl. 26 c verè de te ſcriptum fuerat? ſicut ſol oriens mundo in altiſsimis Dei, ſic ſanctę mulieris ſpecies in ornamentum domus eius. Quia ſicut regis potētis curiam regina pulcherrima ſua ſpecie & honeſtate ornat, implet, et venuſtat: ita regis æterni curiam vir go decora, tua præſentia decoraſti. Quis hodie tui cordis delicias dicere ſufficiat: quis explicare queat, o virgo? Quid ſentis, qū ſole pulchrior, & luna candidior de ſepulchro ſurgēs, dilecti tui brachijs, ad amplexus & oſcula ridentibus oculis, ſuſcipe ris, & manibus eius ſacris ad alta pro ueheris? cùm inter angelorum canentium tripudia, & animarum ouantiū crepundia, filij Dei, & tui dilectiſsimi, dulcia oſcula ſuſcipis, & ad cæleſtia regna eius ſinu læta conſcendis? Felicia proſſus oſcula labijs impreſſa lactētis: verùm feliciora profectò, quæ hodie ab ore ſuſcipis in throno ſedentis. Quid de tuis delicijs dicā, o Maria? Si oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe, quod pręparauit gignenti ſe, & proculdubio præ omnibus diligenti, quis loquatur? Hęc Bernardus Hanc deliciarum & gaudiorum affluctiam, inter alia, cęlorum ciues mirantur in virgine. Admirantur quoque dignitatem, & ſublimitatem eius nimiam: cùm enim cæteris quibuſque, quantumuis dilectis & ſanctis, ad honoris & dignitatis culmē ſatis ſit, quòd angelorum aut archangelorum manibus deferantur ad gloriam: hæc regina potens non angeli, aut archangeli, non etiam cherubim aut ſeraphim alicuius manibus, ſed innixa ſuper filium Dei, & principē cęli dilectum ſuum, cum incredibili pompa et triumpho ſupernam ciuitatem ouanter ingreditur. Quantus honor, quanta celſitudo, quanta maieſtas. Omnis militia cęleſtis, omnis angelorum cādidus & decorus ſenatus, omnis illa poteſtatum & dominationum cęleſtium celſitudo, cum Dei filio virgini Deiparæ obuiam venit, & coram arca teſtamenti tripudiat, cùm in templum deducitur, Dei ſui aſpectibus præſentandā. Bis nanque in veteri teſtamento legimus arcam domini cum gaudio fuiſſe receptam: ſemel à Dauid in domum ſuam, & iterum à filio Salomone in templum domini: in quarum vtraque ſolenni tate omnia genera muſicorum, canto rumque numeroſa varietas, Deo in excelſis laudes, et gloriā perſonabāt. Quæ quidem arcę geminata feſtiuitas, duplicem aliam deſignauit ſolennitatem: alteram quam fecit pater filio ſuo Ieſu, dū arca illa ſacra, in qua ſunt omnes theſauri ſapientię et ſcientiæ Dei abſconditi, id eſt, humanitas eius

Eſa.64. b. & 1. cor.2.c.
2.reg.6. d.
ibidē.c.
3.reg.8. a.
coloſ.2. a.

eius defertur in cęlum: alteram quã fecit filius matri ſuę, dum in templum Dei arca illa Deifera introducitur, cum Deo ſuo perpetuò regnatura. Quis ibi fuerit angelorum iubilãtium concentus, quis etiam cæleſtiũ inſtrumentorum et citharœdorum ſtrepitus, quis iubilus, quæ muſica, quæ harmonia, dicere quis ſufficiat? Sed ex ipſa figura cõniectari faseſt, vbi dicitur. Tam leuitæ, quàm cantores, id eſt, et qui ſub aſaph erant, et qui ſub herman, et qui ſub idithum, filij et fratres eorum veſtiti byſsinis cymbalis et pſalterijs, et citharis cõcrepabant, ſtantes ad orientalem plagam altaris, et cum eis cantores centum viginti canentes tubis. Igitur cũ ctis pariter et tubis, et voce, et cymbalis, et organis, et diuerſi generis muſicorum concinentibus, et vocem in ſublime tollentibus, longè ſonitus audiebatur: rex autem Salomon et omnis multitudo Iſrael gradiebatur ante arcam. Per quos quidem ſacerdotes et leuitas concrepantes, omnis illa cæleſtium cantorum multitudo deſignatur, quę in hac ſacra ſolẽnitate mirificam regnæ cęli muſicã perſonauerunt. Aſtant ergo beatę virginis tumulo circumcirca apoſtolicus cœtus, et deſuper angeli inenarrabili lętitia cũ dilecto cantica dramatis frequentantes. Eorum voces in canticis attende. Intonat primò dilectus ad eã voce ſuaui, ſurge, propera
Cãt.2.c amica mea, colũba mea, formoſa mea et veni. Iam enim hyems tranſijt, imber abijt et receſsit. Tranſijt clamor inſultãtium Iudęorum, tranſijt tempeſtas inundantium tribulationum; flores apparuerũt in terra noſtra, humanitate mea, quã de vtero tuo ſumpſi: vineę florentes, id eſt eccleſię de
ibidẽ.d derunt odorem ſuum, ſicut vidiſti, ſi cut audiſti. Surge ergo, propera amica mea et veni. Columba mea in foraminibus petræ, oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua in auribus meis. Nõ enim decet vt putreſcat in ſepulchro corpus, ꝙ non maculatum eſt vitio, aut redigatur in puluerem caro, quę totius neſciuit peccati labẽ.
Veni ergo de Libanò ſponſa mea, Cãt.4.c
veni de Libano, veni coronaberis de capite amana, de vertice ſanir et hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorũ. i. de omnium mõtium, et collium cęleſtium roſis, et floribus vernantibus coronaberis. Ad hanc vocem dilecti, quaſi à ſomno excitata virgo, exultãs clamat.
Vox dilecti mei, anima mea liquefa- Cãt.5.c
cta eſt, vt dilectus locutus eſt. Surgitque de tumulo ſole clarior, luna candidior. Qualis ſponſa cùm pro pſal.44
cedit de thalamo gemmis et monilibus ornata, ſponſi ſui aſpectibus præſentanda. Leuatur ergo ſuper aera, vndique concrepantibus angelis. Quid agitis apoſtoli, eur non poſt tergum abeuntis clamatis, dicentes. Virgo prudentiſsima quo progrederis, quaſi aurora valde rutilans? Filia Siõ pulchra vt luna electa vt ſol, quàm pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis. Filia principis reuertere, Cãt.6.d
reuertere Sunamitis, reuertere, reuer Ca.7.a
tere, vt intueamur te. Iam cælos læta Cãt.7.d
contigerat manibus delata potentis, cùm ecce obuiam ei occurrit angelorum innumera multitudo, decorem illius et gloriã admirantium, vocéq; iucunda percũctantium. Quæ eſt iſta Cãt.4.c
quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et thuris, et vniuerſi pulueris pigmentarij. Alij verò dicebant. Quę eſt iſta
quæ aſcendit ſicut aurora conſurgẽs, Cãt.6.d
pulchra vt luna, electa vt ſol? Alij

Cāt.2. autē, quę eſt iſta, quæ aſcendit de de-
ſerto, delicijs affluens, innixa ſuper
dilectum ſuum? Quibus i.la mira be
Cāt.8.c nignitate reſpondit. Ego flos campi:
& lilium conuallium. Ego murus, &
vbera mea ſicut turris: ex quo facta
ſum coram eo, quaſi pacem reperiēs.
Sic breuiter de ſe quærētibus ſatisfa
cit virgo beata. Sed non facilè inter
rogatio ſoluitur, non leuiter quęſtio
iſta concluditur. Quis vobis ò ange
li reſpondebit, quis dicere poterit,
quę eſt iſta? Non mihi ſi linguę cen-
tum, ſi ora centum, ſi ferrea vox, ſi
centum (inquam) ora darentur, dice
ro non ſufficerem quę eſt iſta. Hæc
exo.3.a rubus ille ardens & incombuſtus, cui
Iudi.6.c dominus impreſſus. Hæc vellus ma
didum in area ſicca, cui ſe placidus è
Geneſ. cęlo imber infudit. Hæc ſcala cæli
28.c. per quam aſcendunt & deſcendūt an
geli, in cuius medio affixus eſt Chri-
Ezech ſtus. Hæc porta oriētalis clauſa, per
44.a quam ſolus intrat, & egreditur prin
Nu.17.c ceps. Hæc virga Aaron nullo huma
Eſa.11.b no opere florida, ſuper cuius florem
Apo.1. ſpiritus domini requieuit. Hęc mu-
a lier amicta ſole, & luna ſub pedibus
Gen.3 eius: cuius partum obſeruat ſerpens
c antiquus. Quæ eſt iſta? Tēplum dei
2.Co.6. eſt, ſpiritus ſacrarium eſt, filij Dei
d thalamus eſt, Trinitatis domicilium
Cāt.7.c eſt, purpura regis eſt. Hæc propicia-
He.9 a torium, hæc arca, hæc vrna, manna,
Exo.29 hæc arca teſtamenti, hæc cithara pō
a tificis aurea, cui ſacrum Dei nomen
inſculptum. O angeli quid dicā vo-
bis? Quæ eſt iſta? Mater Dei eſt, ſpon
ſa Dei eſt, filia Dei eſt paradiſus Dei
eſt, regina cæli eſt, columnā mundi
eſt, ianua paradiſi eſt: per hanc Deus
ingreſſus eſt mundum, vt reus quon-
dā ingrediatur cęlum: per hāc Deus
eſt humanatus, vt ſic homo redem
ptus, diabolus ſuperatus, & infernus
ſpoliatus: hanc prophetę pronuncia
uerunt, patriarchæ pręſignauerunt, vaticinia promiſerunt: hanc cælum colit, mundus honorat, infernus pauet, angeli venerantur, homines deprecantur: hāc omnes generationes ſeculorum prædicant, & beatam dicunt, & qui ſunt, & qui fuerunt, et nati natorum, & qui naſcentur ex illis. Talis eſt dilecta noſtra chariſsimi, talis eſt ſoror noſtra. Sed quid nos eam vobis pręd icamus? vos potius nobis dicite quæ eſt iſta, qui eius decore & venuſtate, qui eius ſplendore & claritate fruimini: vobis nunc melius innoteſcit quæ eſt iſta. Sic ergo virgo ſacra, filij ſui vnigeniti manibus delata, patris omnipotentis conſpectibus pręſentatur, & ſuper cherubim ad dexterā ſuā in ſolio regio collocatur: in quo cū eodē filio ſuo viuit, & per illum regnat felix & glorioſa, in ſecula ſeculorum. Amen.

DE ASSVMPTIONE virginis Mariæ.

Concio tertia.

THEMA.

¶ Martha Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum eſt neceſſarium. Lucæ.10.

QVOTIES profunda meditatione, irradiante deo, veluti ex alta ſpecula ſtudia hominum, cogitatus, & opera diligentius intueor, quoties vagos eorū diſcurſus, & ſu-
per-

perfluos labores attentius inſpicio,
vix me contineo à lachrymis præ
dolore, videns filiorum Adam erro
rem, cæcitatem, tenebras, & inutilẽ
vexationem. Quis enim nõ doleat,
quis non miſereatur tantam homi-
num multitudinem, tam impiè de-
luſam, atque fruſtratam, vt ſine cau
ſa conditi fuiſſe videantur? Cuius
(inquam) viſcera non rumpantur,
& cor mœrens ſanguinis guttas nõ
effundat, cùm ingenuam creatu-
ram, propter quam aſtra, cæli, ma-
ria, elementa, & cætera omnia or-
bis huius corpora condita ſunt, vi-
derit denſiſsimis tenebris inuolu-
tam, penitus neſcire quò vadat? O-
mitto nunc Paganorum, Iudæorũ,
Indorum, hæreticorum gentem in-
numeram, quibus æterna damnatio
mat. 26 b reſeruatur: quibus vtique melius
fuiſſet non naſci, cùm ad nihil aliud
nati videantur, niſi in combuſtionẽ
Eſa. 9. b perpetuam, & cibum ignis: ex his
quos ſacra fides inſtituit, & illumi
nauit ad vitam, perraros vbique re
peries, qui veri & æterni boni deſi
derio teneantur, qui vtili officio vi-
tam expendant: ſed alios acquiren-
dis diuitijs, alios ampliandis honori
bus, alios perfruendis voluptatibus
implicatos, vanitatibus deditos, lu-
ſiſſe vitam, impenſam & operam
perdidiſſe. Quàm improbo labore,
quanta cura & anxietate, vmbrati-
les iſtas bonorum formas, fictasque
rerum imagines & phantaſmata
perſequuntur! quàm ardenti cupi
dine & deſiderio viles carduorum
lanugines, inſenſatorum puerorũ
more per aëra volitantes inſectan-
tur! & ſuper his obtinendis, inue-
niendis, acquirẽdis quàm ſtultè mi
ſerabiliterq; vexantur! O curas ho
minum, ô quantum eſt in rebus ina

ne! Filij hominum vſquequo gra ps. 4.
ui corde? vt quid diligitis vanitatẽ
& quæritis mendacium? vſquequo
(inquam) paruuli diligetis infan- prou. 1 c
tiam; & ſtulti ea quæ ſibi ſunt no-
xia cupient? Quàm pulchrè de
his Eſaias propheta prædixerat o-
lim, opera eorum, opera inutilia, te Eſa. 59 a
las araneæ texuerunt. Telæ eorum
non erunt in veſtimentum, neque
operientur operibus ſuis. Videmus
araneas euiſcerari & exinaniri, vt
telam faciant: quam cùm multo la-
bore & aſsidua opera ordite fue-
rint, à modico vento diſsipatæ, in
nihilum diuturnus ille labor eua
nuit: quæ tamẽ etſi diu permaneãt,
ad nihil aliud vtiles ſunt, niſi ad ca-
piendas muſcas. Talia ſunt morta-
lium opera, huiuſmodi ſunt iſtorũ
labores: non erunt illis telæ eorum
in veſtimentum, ſed in confuſionẽ
& nuditatem, & exitium ſempiter
num. Cui comparabimus homines
iſtos, aut cui aſsimilabimus eos? Si-
miles ſunt profectò propellentibus
prægrandem ſcopulum, & multo
cum ſudore illum euellere conanti
bus: aut ciuitati populoſæ, quæ mul
tis expenſis & indefeſſo labore, mõ
tem altiſsimum, fruſtra & ſine cau
ſa ſcrobibus planare conatur: quos
ſi quiſpiam viator ſenſatus viderit
inutiliter deſudantes, aut miſera-
tione commotus lachrymas fũdet,
aut riſu percitus in cachinnos erum
pet. Talis eſt vita hominum fratres,
ſimiles ſunt hi quos mundus poten-
tes, cordatos, & ſapientes vocat. Di
centes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti Ro. 1. c
facti ſunt. Proh dolor, corrupti ſũt
& abominabiles facti ſũt in ſtudijs ps. 13
ſuis: non eſt qui faciat bonum, non
eſt vſque ad vnum. Dominus de cæ
lo proſpexit ſuper filios hominum,
vt

vt videat ſi eſt intelligens aut requi rens Deum. Omnes declinauerunt ſimul inutiles facti ſunt: contritio & inſelicitas in vijs eorum, & viã pacis non cognouerũt. Felix cui deus aperuit oculos, vt videat veritatem, & fugiat vanitatem. Conatur Salomon in Eccleſiaſte reducere homines ad cor, vt intelligant fallaciam quam ſequuntur, ne videlicet fruſtra laborent ſub ſole, & breuiſsimo vitæ ſuę tempore inaniter conterãtur. Propoſuit in corde ſuo diligenter inquirere rationes & cauſas rerum, & inueſtigare ſapienter quid expediat homini ſub ſole, quo facto opus ſit omnibus diebus vitæ ſuæ: qui cùm ingenio & ſapiẽtia omnes mũdi homines antecelleret, omnibus ſeculi bonis quæ homines deſiderare poſſunt ſolerti experientia perluſtratis, cũ vacua omnia reperiſ
Eccl. 1 a ſet, clamat ad cæteros. Vanitas vanitatum filij Adam, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Quid miſeri fallaces has bonorum vmbras tam anxiè amplectimini? Credite ſapiẽti, credite experto, credite deluſo. Vidi omnia, probaui omnia, & nihil in eis reperi præter laborem, anxietatem, amaritudinem, & dolorem. Quis vnquam ab initio cũctis opibus abundauit, vt ego? nemo ſic honoratus, nemo ſic ditatus, nemo ſic dilectus, nullus vnquam ſic in orbe celebratus, nullus a gẽtibus cum tanta reuerentia & admiratione cultus. Abundaui delicijs, magnificaui opera mea, ędificaui mihi domos, & plantaui vineas, feci hortos & pomeria, & conſeui ea cunctis generis arboribus, & extruxi mihi piſcinas aquarum, vt irrigarem ſyl
Ibidẽ 2 uam lignorum germinantium, poſſedi ſeruos & ancillas, multamq; familiam habui, armẽta quoq; & magnos ouiũ greges, vltra omnes qui fuerunt ante me in Hieruſalẽ, coaceruaui mihi argentum & aurũ, ſubſtantiam regum & prouinciarum, feci mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominũ, ſcyphos & vrceolos in miniſterio ad vina fundenda, denique omnia quæ deſiderauerunt oculi mei non negaui eis, neq; prohibui cor meum, quin omnino voluptate frueretur, quadraginta millia equorum in ſtabulo meo habui, & pluſquam trecentas fœminas in delicijs. Quis ita vorauit delicijs affluens vt ego? Rex potens, pacificus, ſapiẽs, glorioſus, & tamẽ quid dicam vobis ò filij hominum? Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas. Omnia quæ deſideratis habui, omnia quæ cõcupiſcitis expertus ſum, nolite decipi, noli errare, credite mihi, nulla in eis felicitas, nulla ſatietas, nihil eſt in eis niſi vanitas, & afflictio ſpiritus. Quòd ſi ſapienti & experto fides adhibẽda eſt, dicam tibi ò homo quid expediat tibi ſub ſole: Deum time, & mandata eius obſerua. Hoc eſt omnis homo, hoc ſolum vtile iudicaui: cætera o- Eccl. 12 d
mnia vanitas, & afflictio ſpiritus. Sed non leuiter pertranſeundũ eſt, quia non dixerit, hoc homini conducibile fore, ſed hoc eſt (inquã) omnis homo: quia videlicet hoc proprium hominis munus, & officium ſit. Habent omnia ſub ſole deſtinata & propria officia quibus exerceantur, & nihil penitus in toto orbe otioſum: cælum voluitur, aſtra lucent, ſol irradiat, terra germinat, plantæ pullulant, arbores fructificant: bruta quoque deſtinatis officijs homini deſeruiunt, alia portant dis oneribus, alia colẽdis agris, alia cuſto-

cuſtodiendis hæreditatibus, alia de ferendis hominibus: ſicut cuique à natura donata eſt habilitas, ita ſeruit: nunquid homo ſolus ſine officio erit? nunquid domine, vanè conſtituiſti filios hominum? Abſit vt homo ſolus vanus ſit, propter quę cætera omnia vana non ſunt. Quęramus ergo quid ſit hominis officiū proprium, quid opus illud in quod conditum eſt, hoc enim ſcire maximè hominē decet, vt illud exequatur & impleat: qui enim iumentis proprias actiones adaptat, ſuā ipſe ignorare non debet. Diſcurramus ergo per omnia officia, quę homines exercere ſolent, & quæram in eis quod ſit hominis propriū. Arare, ſeminare, plantare, texere, ædificare, & quicquid aliud eſt artis mechanicæ, opus hominis proprium eſſe non poteſt. Neque enim homo propter illa, ſed illa omnia propter hominē: non hoc à principio Deus inſtituit, ſed neceſsitas adinuenit ad fulciendam & ſuſtinendam hominis vitam: omnes illæ artes repertæ ſunt, vt homo fulciatur & viuat, nos autem inquirimus illius vitæ propriam functionem. Exemplo id notius fiet. Da mihi hominem ſatu rum & veſtitum, qui cibo, potu, domo, veſtimento non indigeat, qualem in principio Deus plaſmauit Adam, de iſto quæro ad quid factꝰ eſt, quid agere debeat, & in quo ſe exercere oporteat: neque enim (vt diximus) fruſtra conditus eſt, vt otioſus ſit. Eadem ratione magiſtratus, militia, imperia, regna, & quicquid aliud ad reipublicæ gubernationem ſpectat, propria hominis actio eſſe non poſſunt: cùm hæc omnia propter hominem ſint, & nō homo ſit propter illa. Sed neque vt comedat & bibat, & delicijs perfruatur homo conditus eſt. Maior ſum, & ad maiora ſum natus, ait Seneca, quàm vt vile mancipium ſim ſenſuum meorum. An non hæc omnia brutis conueniunt? & huiuſmodi voluptatibus ſæpius ab eis vincimur? quomodo proprium eſt hominis munus, quod illi cum beſtijs commune eſt? Arctamur vndique, & confiteri compellimur cū Auguſtino, quòd homo creatus ſit, vt ſummum bonum intelligeret, intelligendo amaret, & amando eo frueretur: & ſicut Apoſtolus ait, vt ſimus in laudem gloriæ eius, & nobis faceret diuitias glorię ſuę, & magnitudo eius nobis innoteſceret: vt ſic die ac nocte laudemus, benedicamus, glorificemus, & exaltemus nomē eius in ſecula. Hoc eſt hominis officiū, hoc opus in quod conditus eſt. Omnia faciunt officiū ſuum, homo, fac tu quoque tuum. Quid alienis operibus implicaris, opere tuo relicto? Cùm Deum laudas, homo es: cùm plantas, ædificas, ſeminas, deficis ab homine, quoniā non in hoc, & propter hoc cōditus es, vt illa faceres, in quibus tamen tu ferè omnem tuam vitam expendis. Vides quanta hominum multitudo fruſtra viuit ab humano opere & vſu alienata, qui more pecorū ignorantes ſeipſos, ita ſunt quaſi nō ſint, quia fruſtra ſunt. De his propheta. Alienati ſunt peccatores à vulua, errauerunt ab vtero, locuti ſunt falſa. Omnes enim (ſicut diximus) declinauerunt, inutiles facti ſunt. Non eſt qui faciat bonum, nō eſt vſque ad vnum. Non eſt (inquā) qui bonum illud vnum neceſſariū perquirat & exequatur, in quo ſolo ſalus & vita hominis poſita eſt. Omnes

Marginalia: pſ. 88. — Gñ. 1. c. — Eph. 1 b — Dañ. 3. c. & infra. — pſ. 57. — pſ. 13.

mnes circa multa diſtrahuntur &
occupantur, in quibus non eſt niſi
vexatio,& dolor,& afflictio ſpiri-
tus. Neque tamen idcirco dixerim
hoc,quia opera quę ſunt vitę neceſ
ſaria damno:nō ſunt illa opera ma-
la,ſed à malo ſunt.Nam ſi peccatū
non fuiſſet,hęc omnia homines nō
occupaſſent.Non eſſet fames, neq;
frigus,neque nuditas,neque aliæ ne
ceſsitates innumeræ, quibus tollen
dis vniuerſa hominum multitudo
deſudat. Ex peccato Adæ inutilis
hæc occupatio hominibus ſuperad
dita eſt,qua ſublata officio ſuo ho-
mines incumberent, & opus ſuum
exercerēt.Felices vos ò fratres mei,
quibus datum eſt Deo vacare, die
ac nocte in Dei laudibus inſudare:
vos homines eſtis, vos quod homi-
nis eſt facitis: ſic viuitis quaſi in vo-
bis nō peccaſſet Adā:quia idipſum
ſoli facitis poſt peccatum , quod ſi
non peccaſſet omnes homines fa-
cturi eſsent. Optimam partem cū
Maria elegiſtis, ſolicitudines Mar-
thæ cæteris relinquentes . Verè fu
Pſal. 15. nes ceciderunt vobis in præclaris,
& portio iſta veſtra pręclara eſt vo
Mat. 5. a bis. Gaudete & exultate, quoniam
merces veſtra copioſa eſt in cælis.
Labor modicus,& copioſa merces;
hoc vnum neceſſarium amplecti-
mini,hoc vnum exequimini,in hoc
tota vita verſamini, ſemper memo
ria retinentes,quia in hoc ſolū con
diti eſtis.Agite (inquam) in terris,
quod ſemper in cęlo facturi eſtis:ne
que enim ibi aliud opus eſt,niſi la°.
pſal. 121 Ad quid enim aſcenderunt illuc tri
bus,tribus domini, teſtimonium Iſ
rael?Non vtique ad aliud,niſi ad cō
fitēdum nomini domini. Vnde ait.
pſal. 83. Beati qui habitant in domo tua do
mine, in ſecula ſeculorum lauda-
bunt te.Hoc vnum propheta cupie
bat,dicens. Vnam petij à domino, pſal. 26.
hanc requiram: vt inhabitem in do
mo domini, omnibus diebus vitæ
meæ. Hoc vnum etiam Apoſtolus
deſiderabat, dicens. Vnum autem phi. 3. e
quæ retro ſunt obliuiſcēs,& ad prio
ra extendens meipſum, ad brauiū
ſupernæ vocationis perſequor. Hoc
eſt vnum illud neceſſarium opti-
mum, quod ſancti patres in eremo
requirebant: qui relictis omnibus
quæ deſiderari poſsunt, huic ſoli o-
peri tam ſedulò & tam ſolicitè vaca
bant, vt grandem iacturam facere
viderentur, ſi vel per horam ab eo
ceſſarent. Defixis nanque in cęlum
oculis, eos ad iſta terrena deflecte-
re vltra nolebant:ſed nunc legēdo,
nunc orando,nunc meditando,nūc
contemplando,velut à diuerſis lo-
cis in vnum ſignum cordis ſui ſagit
tas dirigebant. Hæc eſt illa vna pre
tioſa margarita, pro qua ſapiēs ne- Mat. 13 f
gotiator libenter dedit omnia ſua,
& emit eam, Hic theſaurus abſcon- mat. 13 f
ditus,quē qui reperit in cordis ſui
agro,beatus & diues eſt. Sedete fra
tres ad pedes Ieſu cū Maria,vt audia
tis in ſilentio verbum eius , & im-
pleamini ab vberibus cōſolationis eſai. 66. c
eius. In hac ſchola frequentes vitæ
magiſtrum audite, ſcientes quia in
hoc ſolo poſiti eſtis, & ad hoc ſolū
religionis clauſtrum introiſtis, ni-
hil aliud vobis incumbit, aliud vo-
bis officium non iniungitur. Pro-
phetam ſuper hoc audite. Bonū eſt
(inquit) viro cùm portauerit iugū Thr. 3. c
ab adoleſcentia ſua, ſedebit ſolita-
rius:& tacebit,quia leuabit ſe ſuper
ſe. Hoc monachi opus,hoc officium
eſt,hæc pars illorum qui iugum do
mini cum gaudio ſuſceperunt. Fe-
lix vita, quæ tali expēditur miniſte
rio:

rio:cui pro labore quies:pro opere otium:pro negotio ſilentium indi-
Gñ.3.d citur. Cæteris dicitur, in labore vul. tus tui veſceris pane tuo: labores
pſ.127. manuum tuarum quia mãducabis. Monacho nullus labor imponitur, niſi vt nõn laboret, imò vt quieſcat cum Deo ſuo, & tota die delectetur in eo. O præclaram ſortem, ò vitam dulciſsimam, ò paradiſum amœnã, cui dulcior alia promittitur paradiſus. Labor ſine labore, opus ſine opere, otium omni negotio maius: hãc partem optimam ſibi elegit Maria, Maria illa felix, maxima beatarum Mariarum, maxima fœminarum, Maria (inquam) illa quæ neque ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Non de te ò virgo beata aliud opus legimus, niſi hoc: non erant tibi ampliſsimę facultates vnde famelicos aleres, nudos veſtires, infirmos curares, indigentibus neceſſaria miniſtrares: non de te miracula & portenta mirifica legimus niſi poſt mortẽ tuã. Euangelium autẽ nulla de te ſcribit miracula, quibus vita tua in populis magnificaretur, & in oculis gentium illuſtraretur.
pſ.44 Omnis gloria filiæ regis ab intus in fimbrijs aureis, in puriſsimis cogitationibus, in ardentibus deſiderijs, in ineffabilibus gaudijs, in cæleſtibus virtutum ſpiritualibus infuſionibus, & lucidiſsimis theorijs. Hæc erat vita Mariæ, vni ſoli neceſſariò vacare, illi ſoli intendere, circa multa non ſolicitari. Quæ eſt omnis cõtemplatio, ſi ad eius ecſtaſim, quæ eſt omnis deuotio ſi ad eius ſpiritũ compararetur? Quis vnquam anachoritarum tam viuax & potens viſu, vt irreuerberata acie ſolem lucidiſſimum ſpecularetur, ſicut aquila
Ap.12.a hæc perſpicaciſsima, amicta ſole, & luna ſub pedibus eius? Qualis fuit oculorum eius pulchritudo, & venuſtas aſpectus, quæ regem maieſtatis ſolo intuitu vulnerauit? Vnde ait: Vulneraſti cor meũ ſoror mea Cãt.4.c
in vno oculorum tuorum, in vno crine colli tui: & quaſi non valens aſpectum pulcherrimũ ſuſtinere, vulneratus clamat. Auerte oculos tuos à me: ipſi me auolare fecerunt. Cãt.6.a
Vnde auolare? niſi à ſinu dei patris, in vterum virginis matris? Et iterũ. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce Cãt.1.d
tu pulchra, oculi tui columbarum, abſque eo quòd intrinſecus latet. Cãt.4.a
Quoties oculorum repetit pulchritudinem? quoties viſus decorem exaggerat? vt in illis ſe maximè captum, & delectatum oſtendat. Verè pulchra, & bis pulchra: pulchra facie, pulchrior fide, pulchra in corpore, pulchra in mente, pulchra interiori gaudio, pulchra exteriori obſequio, pulchra cũ gignitur, pulchra cùm genuit, pulchra in Aegypti exilio, pulchra in cæleſti regno. Oculi tui columbarum. Propter Cãt.1.d
quid columbarum? Columbæ cùm in terra paſcuntur, oculos in terrã non figunt, ſed raptim vidẽtes, granum ſtatim viſum in cælum attollunt. Tales ſunt Mariæ oculi, cuius obtutus raptim terrena tranſiens, cæleſtia frequentius perluſtrabat. Sic enim filij ſui & ſpõſi Ioſeph miniſterio incũbebat, vt cæleſtia ſemper intueri non deſineret. Columbinos oculos Maria habet: coruinos habent, de quibus ſcriptum eſt: oculos ſuos ſtatuerunt declinare in ter pſ.16.
ram. Iam verò interiorem quam diximus pulchritudinem, quoniã ſermo explicare non ſufficit, tacendo magis laudat, cùm ait: abſque eo ꝙ intrinſecus latet. Quaſi dicat, quid in

in te ſoror mea foris enitcat, homines vtcunque videre poſſunt, quid intus lateat, ſoli Deo perſpicuum eſt, tantorum munerum largitori. Solus quippe nouit ſacratæ mentis ſecreta, gaudiorum exceſſus, amores ecſtaticos, virtutum omnium diuitias ineffabiles, quas ſpeciali quadam prærogatiua in ea accumula re dignatus eſt. Propter quod ſpiri
Luc. 1 e tus Mariæ exultat, non in hominũ gloria, non in omnium generationum laude, ſed in Deo ſalutari ſuo, cui ſolummodo exultationis eius ratio & cauſa nota erat. Vnde ſecundũ Bernardũ, propterea ſpiritus ſan
Luc. 1 d ctus illi obumbraſse dicitur, quia ſãctus quicquid in ea geſtum eſt, ſic in ſuo ſecretiſsimo cõſilio ſpiritus obũbrando celauit, quatenus ſibi tantummodo notũ eſset & virgini, cui ſoli datum eſt noſse, quod ſoli datũ eſt experiri. Hæc eſt igitur præclara illa ſaluatoris diſcipula, quę non ad horã aut per diem, ſicut Magdalena, ſed triginta trib⁹ annis in ſchola illius, ad pedes eius ſedens, audiebat verbum illius, & conſeruabat
Luc. 2 g omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Cui propter ſingularem & excellentem eruditionem, cæleſtis magiſter ad patrem vnde venerat rediturus, ſcholam & cathedram ſuam reliquit: non quidem vt oues ſuas regeret ſicut Petrus, ſed vt diſcipulos ſuos cęleſti ſapientia, quã ab eo dedicerat, erudiret: quoniam & propter ingenij viuacitatem, & diuturnioris ſcholæ aſsiduitatem, cæteris omnibus condiſcipulis ſapientior & doctior habebatur. Quã quidem ſcholam duodecim annis (vt fertur) rexit ac tenuit, apoſtolorum omnium, & diſcipulorũ Chriſti, eccleſiarumque magiſtra: vnde & cunctas hæreſes ſolam interemiſſe, in eccleſia Dei meritò decantatur. Quis huius tam familiaris & dilectæ diſcipulæ lectiones quas audiuit, enarret? quis ſacramenta quæ nouit intelligat? Ediſſere nobis ô virgo beata, dulciſsimos illos dialogos, familiares locutiones, & arcana colloquia quæ habuiſti cum filio, quando in gremio tuo recumbens, cæleſtia tibi ſecreta pandebat, & dulcia illi in doctrinæ prēmium oſcula referebas. Quid tunc diſſerebat? quid docebat? quid illum percontabaris? quid tibi reſpondebat? Noueras enim optimè eum quis eſſet: noueras diuinæ ſapientię in eo latere theſauros, noueras abyſſum luminis profundiſsimam, intra tenerrimi pectoris anguſtias latitantem, omniaque eius verba, ſicut dei omnipotentis oracula cõſeruabas. O felicem fœminam, quę nectareo illo diuinę ſapientię poculo tandiu potata es. Cur nos obſecro virgo, his tantis diuitijs defraudaſti? cur theſauros iſtos deſiderabiles à tuis ſeruitoribus abſcondiſti? cur dialogos illos dulciſsimos ad eruditionẽ & conſolationem noſtram ſcripturæ non mandaſti? Quid nobis nunc gratius, quid dulcius, quid vtilius dari poſſet, quàm vt colloquiorum huiuſmodi ſapientiſsimo & ſalutari pabulo frueremur? interrogantẽ matrem, & filium reſpondentem de cæleſtibus audiremus? Sed non decuit margaritas pretioſas omnibus palàm fieri, & ſacramenta cæleſtia, quę non licet homini loqui, coram omnibus publicari, ac propterea non edita ſunt. Quæ enim nobis edidit ſaluatorem, quando ſi deceret, vtilem populo celaret ſermonem? Sicut ergo in vita præ cunctis dile- Matth. 7. a.

cta,

cta,ſuper omnes ſapientia & deuo-
tione volauit,ita hodie in cælum aſ-
ſumpta ſuper omnes gloria & hono
Pſa.17. re ſublimata eſt. Aſcendit nanq; ſu
per cherubim, & volauit ſuper
pennas ventorum. Vbi enim arca
deifera,niſi ſuper cherubim locan-
da erat? Quãta gloria, quanta maie-
ſtas omnibus cæli principatibus &
poteſtatibus anteferri, ab omnibus
coli,& ſicut reginam cælorũ,& do-
minam toti cęleſti curię pręſidere?
Hęc tua pars virgo beata,hic honor
hęc gloria. Quod enim de nullo ſan
ctorũ credere fas eſt, hoc de te ſan-
cta canit eccleſia, quòd exaltata ſis
ſuper choros angelorũ ad cæleſtia
regna: vbi cũ filio tuo viuis & re-
gnas felix & glorioſa in ſecula ſecu
lorum. Amen.

DE ASSVMPTIONE virginis, Concio quarta.

THEMA.

¶Maria optimam partem ele-
git,quæ non auferetur ab ea.
Lucæ.10.

DVò mihi hodierna
celebritate tractan
da ſe offerunt, ac
proinde in duas cõ
cionem hanc diui-
dam partes, priori
moralẽ expoſitio-
nem euangelicæ hiſtoriæ expedie-
mus atq; eas exponemus proprieta
tes, quas Deus requirit magnópere
in eo,quẽ velut hoſpes inhabitat. Po
ſteriorẽ verò partẽ diuæ virgini tri
buemus,oſtẽdemuſq; iuxta thema
propoſitũ, ꝙ optimam partẽ elege-
rit ſibi Maria. Intrauit Ieſus in quod-
dam caſtellũ. Eſto & tu caſtellũ, vt
intret in te Ieſus: nã domos vilibus
cõtectas paleis,& tuguria quę igne
cõcupiſcentiæ facilè inflãmãtur, &
domos fragiles, veteres, ruinoſas,
quæ leuiſſimo tẽtationis vẽto citò
proſternũtur,nõ intrat Ieſus: ſed do
mos ſtabili fundamẽto ſubnixas,fir
mas,cõſtantes, perſeuerãtes in bo-
no: quæ omni impulſui tentationũ
& perſecutionum reſiſtunt. Qualis
eſt illa de qua in euangelio. Omnis Matth. 7.d
qui audit verba mea, & facit ea,aſſi
milabitur viro ſapienti,qui ædifica
uit domũ ſuã ſupra petrã,& deſcen
dit pluuia, & venerunt flumina, &
flauerunt vẽti, & irruerunt in do-
mũ illam,& nõ cecidit: fũdata enim
erat ſupra firmã petram. Caſtellum
itaq; fortiſſimum debet eſſe anima,
quã inhabitat Ieſus. Noſtis bene cõ-
ditiones caſtri optimi: nã debet eſſe
cõſtructum in alto ſupra firmã pe-
trã,& muro fortiſſimo, & ante mu
rali,& cauea profundiſſima vallatũ.
Debet habere etiã pontem eleuabi-
lẽ ſublicium, portã ferream,ianito-
rem rigidũ,qui nemini parcat, ſed
fortiter cuſtodiat ingreſſum, mul-
tam cõmeatus prouiſionem,& ma-
chinarũ munitionẽ,vigiliam diligẽ
tiſſimam,& alia ſimilia: quæ omnia
ſpiritualiter debet habere caſtrum
Chriſti. Habebat in alto fundamen
tũ,non in terra: ſicut Apoſtolꝰ ait,
noſtra cõuerſatio in cælis eſt. Sit fi- Phi.3.d
xum & firmatũ fortiter ſupra firmã
petram fidei: ſit caritate vallatũ: for
tis enim eſt vt mors dilectio. Habeat Cãt.8.b
antemurale patientiæ, in quo reci-
piat ictus perſecutionum, & tenta- Eſa.30.c
tionũ:& foueã humilitatis profun-
dam, pontem eleuabilem cogitatio
nis,id eſt dominiũ cordis: portã con
ſenſus ferreã & difficilẽ, vt ſcilicet
pro toto mũdo nõ cõſẽtiat peccatis,
ſed potius mori eligat quã peccare.

It Habeat

Habeat quoque rigidum ianitorem,timorem domini, qui omnes violētos appetitus etiā ſenſuales in hoc oſtium irrumpētes facilè iugulet & diſperdat: & verbi Dei & ſpiritualis doctrinæ abundātiſsimū cōmeatum, & omniū virtutum moralium copioſam munitionē, & vigi
eccſi.39 a liā diligentiſsimā ſuper cor, quod eſt huius caſtri arx principalis:ſicut
prou.4.d ſcriptum eſt,omni cuſtodia,cuſtodi cor tuū,quia ex ipſo vita & mors.Si talis fuerit anima intrabit in eam Ieſus.Heu fratres mei, vallati ſumus vndiq; inimicis,& die ac nocte non ceſſat conflictus: multa fortitudine opus eſt vt euadere poſsimus. Huic animæ caſtello præfecit nos Deus, Chriſto fidē dedimus in baptiſmo, videamus vt cùm venerit ad iudicium,non vt fœdifragi & proditores arguamur,ſemper coram oculis habētes verbum apoſtoli. O Timo
2.Ti.d thee depoſitum cuſtodi.Quid ergo? Ad modum caſtrorū cordis noſtri arcem defendamus.Si quis à longe apparuerit hoſtis,id eſt carnalis appetitus,illico rationis telō confodiatur,&verbi Dei iaculo configatur. Et ſi coacto agmine malarum cogitationum, & ſtultorum deſideriorum,acies violēta irruerit,tolle pōtem:diuerte cogitationem: occupato imaginationem: & fruſtrata reſidebit. Nihil enim vtilius, nihil melius,ad vitandos irruentium tētationum conflictus, quàm occupare animum,& in aliud ipſam cogitationem diuertere. Hūc imaginationis pontem ſi quā celeriter leuaueris, omnis tētationis impetus (vt dixi) fruſtratus euaneſcet.Quòd ſi aliūde impetū fecerint,&muri oſtio approximauerint, vide vt fortiter obſiſtas:ibi enim totū pōdus certaminis eſt,quoniam rupto caritatis muro, aut cōfracto voluntatis oſtio, actū eſt de caſtro. Quantūuis enim foris inimicorū acies perſtrepat & inuadat,quādiu oſtiū conſenſus ſteterit, in tuto res eſt: propter quod in huiuſmodi oſtio conſeruādo maxima cura adhibenda eſt. Iuuat multū ad hoc oſtiarij fortitudo. Vide ne ſicut Isboſeth filius Saul, huic oſtio mu- 2.re.4 b
lierculam oſtiariam præficias,&ab inimicis in inguine confoſſus intereas. Noli ſalutē tuā verecundiæ ſeculari cōmittere:debilis quippe ac fragilis hæc oſtiaria eſt, & quæ facilè decipiatur aut ſuperetur:leuiter nāque aut paſsioni cedit, aut fraudi ſuccumbit huiuſmodi cuſtodia, & irruenti voluptati aditum præbet. Quid trepidas(ait)quid times? ſecretò ſiet:nemo ſciet:parietes ſunt vndique, nemo videbit: et ſi caſu res cuipiā innotuerit, prouidebitur,ne fiat in publicum: & ſi publicata fuerit,citò euaneſcet: & in obliuionē tradetur.Quāta quotidie fiunt grauiora, & poſt modicū ſic obliuioni ſunt tradita, ac ſi nunquā fuiſſent? Omnia cū tempore tranſeunt,& labuntur,neq; ſolus es: nemo eſt qui non aliquando deſipiat: nullus mirabitur,quia nemo ſine crimine viuit. His & ſimilibus ſuaſionibꝰ facilè cedit victa verecundia, & ianuā hoſti tradit. Nō ſic timor Dei fortis & rigidus,non ſic facilè ſuadetur, non ſic leuiter ſuperatur. Videt nāque quàm ſtultum ſit, pro modica & leuiſsima voluptate, & gaudio temporali, Deum offendere: eius gratiam & amicitiam amittere: gloriam ſempiternam perdere: gehennam interminabilem incurrere: & quòd Deus non ſit vt homo, vt vel decipi, vel vitari, vel

vel obliuiſci, vel ſuperari poſſit. Iob.17.c Vnde ait. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtraui lectulum meum. heb.10.f Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis, arreptoq; verbi Dei gladio, omnes illos procaces appetitus violẽter irrumpentes iugulat & diſcerpit. Hunc oſtio cordis cuſtodem adhibete fratres, ita dico vobis hunc præficite: nam per timorem domini declinat prou.15.d omnis à malo. Audiſtis quale debet eſſe Chriſti hoſpitiũ, nunc habitatores eius attendite: quos niſi ibi Chriſtus repererit, in eo vtiq; non introibit. Mulier (inquit) Martha nomine recepit eum in domũ ſuam: & huic erat ſoror nomine Maria. Erat etiam ibi forſan & Lazarus, quanuis de illo taceat euangelium. Sint ergo ibi Martha, Maria, Lazarus, & fraterna concordia Chriſtũ dominum in mentis hoſpitio ſuſcipiant. Sit in corde actio diligentiſſima, contemplatio feruentiſſima, cura vigilantiſſima: apud has enim libẽter hoſpitabitur Chriſtus. Sit huiuſmodi anima pia in proximũ, deuota in Deum, ſolicita in ſeipſam: qualis erat illa cui dicitur: Surge, Cãt.2.c propera amica mea, formoſa mea, columba mea. Tribus eam nominibus pro tribus officijs nuncupauit: amica in proximorũ obſequio, formoſa in diuinę contẽplationis otio, columba in proprię cõſcientię ſcrutinio. Nam quæ amicũ videt in ſuo fideli paupere fameſcentem, indigentem, afflictum, & plagatum, & non ei ſuccurrit, quomodo amica eſt? Chriſtus in ſua perſona nullo noſtro obſequio indiget, eget in paupere, fameſcit in mendico. Quęnam ergo hæc amicitia, quæ caritas eſt: fulgere auro, ſplendere margaritis, et Chriſto in paupere fameſcẽti neq; fruſtum panis porrigere? Si amica es, in hoc Chriſti pauperum ſubſidio amicam te eſſe monſtrato. In contemplatione formoſa, ibi enim omnis animę decor, & pulchritudo eſt: ibi nanque anima feruore purificatur, ſpiritu decoratur, igne cœleſti innouatur, lachrymis abluitur, & ſuper niuem dealbatur. Deniq; facies Moyſi ex Dei colloquio rutilabat, vnde pſal. Audi filia & vide; & inclina aurem tuã. Obliuiſcere populum tuum, & concupiſcet rex decorem tuum. In ſui verò ſolicitudine columba nõ poteſt ei deeſſe gemitus, ſi ſe inſpexerit carne grauari, & nolentem repugnátemque trahi in ſenſum peccati, & non bonum quod vult, ſed malum quod odit quotidie agere. Quòd ſi vel ad modicũ ſe viderit vitijs ſordidari, non ſolũ gemet, ſed & rugiet à gemitu cordis ſui, donec gemitibus purgetur à culpa. Tales igitur habitatores in mentis hoſpitio Chriſtus inueniat, huiuſmodi ei ad oſtium foris occurrant, & dicát. Mane nobiſcum domine, quoniam adueſpera-ſcit. Sed aduerte, quòd ex his ſola Martha prior occurrit, & illa ad Chriſtum Mariam ſororem adduxit. Non exiſtimes quòd ad cõtemplationis culmẽ ſubitò debeas peruenire: oportet illam prius in proximorũ obſequio promereri. Exerce teipſum ad pietatem, & per hanc peruenies ad deſideratam contemplationem: pietas enim promiſſionem habet vitæ præſentis pariter & futuræ, hic & ibi remuneratur: hic contemplationis dulcedine, ibi viſionis fruitione. Vnde Gregorius. Qui ad contẽplationis culmẽ peruenire deſiderat, prius in cãpo actionis

Ps.50. Exo.34 d. & 2. cor.3.d. Ps.44 Ro.7.d. Ps.37.b Lu.24.e 1. tim.4 b ibidẽ.c

ſcipſum exerceat: nam & Iacob cũ
Gñ. 29. 6 diu ſeruiſſet pro Rachele, Liã prius
accepit, ex qua cum filios plurimos
procreaſſet, iterum ſeruiẽdo perue
nit ad Rachelẽ. Cũ ergo in vita acti
ua proximis ſeruiẽdo, multos bono
rum operũ fructus edideris, in labo
ris præmiũ optata cõtẽplationis dul
cedine perfrueris: tãtum vide ne de
ficias, ne deſiſtas, ſed cum multa pa-
tiẽtia & lõganimitate, ſi opus eſt e-
tiam quatuordecim annis, vt bonus
Iacob, lippientẽ Liã ſuſtine, vt opta
tę Rachelis pulchritudine potiaris.
Martha ergo excepit illũ in domũ
prior, & huic erat ſoror nomine Ma
ria. Martha ſine Maria parum pro-
deſt: exercitatio enim corporalis
per ſe ſine feruore & deuotione, ad
1. Ti. 4. b. c. & 2. Ti. 3b & Tit. 3c. Lu. 21. a modicum vtilis eſt. Nõ aſpicit deus,
quãtum, ſed ex quãto: non manum,
ſed affectum: non quãtum labores,
ſed quãtum ames. Vidua quæ duo
ęra miſit in gazophylacium iudicio
domini plus omnibus miſit, quia
plus dilexit. Maria ſine Martha pla
cere poteſt, ſed Martha ſine Maria
nequaquã. Illud maximum & egre
gium, vtranq; vitã in vnã eãdemq;
perſonã cõuenire: vt ſcilicet exulta
ps. 149. tiones Dei ſint in faucib⁹ eius, & gla
dij ancipites in manib⁹ eius: & neq;
cordis exultatio ſolicitã manum in
opere retardet, neq; manus ſolicita
feruẽtẽ exultationem in laude re-
ſtinguat. Quã glorioſus apparuit il
le propheta regius, quã ſpectabilis
& admirãdus, qui ſic pugnauit vt
nunquã oraſſe, ſic orauit, vt nũquã
pugnaſſe videatur. Quid dicam de
Paulo apoſtolo? qui iter agẽdo, prę-
dicãdo, corripiendo, differendo, cũ
2. co. 12a toto orbe pugnauit: & tamẽ paradi
ſum, quẽ ſemel luſtrauerat, animo
nunquã deſeruit. Sic pleriq; in ec-
cleſia doctores & põtifices, viri vn-
dique perfecti & cõſummati, quos
neq; pondus regiminis grauauit in
ſcribendo, neq; nimia ſcribẽdi ſoli-
citudo occupauit in regendo: nã vt
ſtrenui ambideſtri, & otio & officiõ
plurimum valuerunt. Sed in hac
ſpirituali domo ſemper Martha gra
uatur, ſemper cõqueritur de ſorore:
anima enim quæ aliquãdo bonum
Dei verbũ, & virtutes ſeculi futuri heb. 6. a
guſtauit, quæ introducta in cellam Cãt. 2. a
vinariã, vino illo ſpiritus ſuauiſsi-
mo potata, & balſamo illo deuotio-
nis ſuauiſsimo delibuta eſt, vix po-
teſt vlla cauſa, vllãue ratione ab il-
la ſuauitate ſeparari. Quòd ſi cogẽte
neceſsitate, aut vrgente fraterna ca
ritate ad tempus diuellitur, non ſa-
tiatur, nõ quieſcit, donec redeat ad
pedes Ieſu, & verbi eius pabulo ſagi
netur. Neq; eam vel fratrum vtili-
tas, vel bonorum operũ fructus, vel
multorum meritorũ pondus conſo
lari poteſt in exequẽdo officio: quã
expertę ſuauitatis memoria totã ra
pit, & abſorbet in dulciſsimi ſponſi
amplexus, & oſculi deſideriũ. Quã
multa ſuper hoc in ſanctis exempla
reperimus, qui licet viri miſericor-
diæ, & animarũ veri zelatores exi-
ſterent, ne tamẽ à Rachelis amplexi
bus ſeiungerentur, ſolitudinis late
bras ſolicitẽ perquirebãt, & quã lõ
gẽ poterant à populis fugiebãt, totis
viribus id agentes, vt animarum cu
ram, & prælationis onus euaderẽt.
Sic beatus Gregorius, ſic diuus Au-
guſt. ſic ſãctus Hieronym⁹, viri tam
inſignis ſapiẽtiæ & eloquẽtię, tã exi
mię ſanctitatis & gratię, vt plurimũ
verbo & exemplo eccleſiæ Dei in
epiſcopali dignitate profuturos, ne
que ipſi qui eam declinabãt dubita-
re poſsẽt, omnia tamẽ illi ſuauiſsimo

&

& dulciſsimo otio poſtponebát.Cõ
templare modo beatũ illũ Hierony
mum,ſapiẽtię & eloquẽtiæ miracu
lum , in linguis Græca, Latina, He-
braica,&in ſacris literis peritiſsimũ,
cõſilio & prudẽtia diſertiſsimũ,ſan
ctitate cõſpicuum , vita & moribus
probatiſsimum,cõſidera(inquã)ec
cleſię Dei ſydus fulgẽtiſsimum, vi-
rũ populo Dei tam vtilẽ & neceſſa-
riũ,inter beſtias &tigrides in ſolitu
dine cõmorantẽ,ſibi ſoli vacantẽ,ſi
bi viuentem. Nunquid nõ rationa-
biliter eccleſia apud Chriſtũ de illo
cõqueri poſſet? nunquid nõ meritò
cũ Martha dñm interpellauit? do-
mine nõ eſt tibi curæ,ꝙ ſoror mea
reliquit me ſolam miniſtrare?Quo-
ties ab omnibus mũdi partibus ad
ipſum epiſcoporũ epiſtolę directæ
& delatæ ſunt,hãc ipſã querimoniã
cõtinentes?quid agis cũ beſtijs?quid
tibi & ſolitudini? quouſq; latitabis?
quouſq; otiaberis ? ad quid iſta tua
ſapiẽtia? ad quid ſcripturarum tãtã
peritia?ad quid tãta gratiarũ moles
Matth. in te vno cõgeſta?quid dñi tui talẽ-
25.c. tum in ſolitudine perfodis? quid ful
Mat.5c gentẽ lucernã ſub eremi modio ab-
Matth. ſcõdis? vt quid perditio iſta vnguẽ-
26. a. & ti facta eſt ? poterat vnguentũ iſtud
infra. venundari multo, & dari pauperi-
bus. Quibus dñs,quid moleſti eſtis
huic mulieri? ſinite illã: bonũ opus
operata eſt in me. Sinite vt implea-
tur,poſtea effũdet:ſinite vt ditetur,
poſtea erogabit:ſinite vt audiat mo
Matth. dò in aure , quod poſt modũ prædi-
10.c. cet ſuper tecta.Quã cõcinnè in cãti
cis adoleſcẽtulas tumultuãtes deter
ret idẽ ſponſus,ne dilectã ſuã à dul
ciſsimo ſopore audeant excitare!
quàm vno ore loquitur in epithala
mio pro dilecta,in euãgelio pro Ma
Cãti.2.b ria,cũ ait. Adiuro vos filię Hieruſa
lẽ,ne ſuſcitetis,neq; euigilare facia
tis dilectã, donec ipſa velit. Ac ſi di-
cat.Sinite illam,vt dormiat quantũ
vult:ipſa melius nouit quando de-
beat excitari,quæ in ſui ſpõſi ſacro
pectore requieſcit.Sinite, nolite ex
citare:caritas enim quæ illã ſopora
uit,illã opportuno tempore ſuſcita
bit : & quæ eam ad tẽpus in eremo
abſcondit,illam commodè populis
publicabit. Idem ipſe nunc quoque
tacente Maria,increpãti ſorori pro
illa reſpondit:& ipſe eius factus eſt
aduocatus , qui iudex fuerat inter-
pellatus. Defendit à phariſæo, de- Luc.7.g
fendit ab apoſtolo,defendit à ſoro- Matth.
re.Quid ni taceat,quæ talem ac tan 26.a.
tum ſe nouerat habere defenſorẽ?
Martha Martha ſolicita es (inquit)
& turbaris erga plurima , porrò v-
num eſt neceſſarium. Maria opti-
mam partem elegit.Non tu malam,
ſed illa meliorem : tu turbaris , il-
la quieſcit:tu fatigaris,illa oblecta-
tur: tu intendis multitudini , illa va
cat vnitati : porrò vnum eſt neceſſa
rium. Vnum illud optimum & ęter
num tuæ præualet multitudini: v-
na margarita pluribus argenteis Matth.
antepohitur : vna gemma pluri- 13.f.
bus aureis antefertur : vnus filius Gẽ.37.a
Rachelis pluribus Liæ filijs præ-
latus eſt . Laudo tuam ſolicitudi-
nem,ſed Mariæ pacem magis com
mendo . Maria optimam partem
elegit,quæ non auferetur ab ea : &
ideo optima, quia non auferetur.
Nam tua auferetur , & bono tuo
auferetur: iſta quæ optima eſt, non
in æternum ceſſabit, non cum vita
finietur, ſed manebit & permane-
bit in æternum : & cùm vita de-
fierit, tunc ipſa magis incipiet. Non
ergo ſorori ſuccenſeas,non eam iu-
dices, non velut vacantem & otio-

ſam acceſſes: crede mihi, ne dubites: Maria optimam partem elegit. Vere ita eſt bone Ieſu, optima hæc portio eſt, beatus qui tenuerit eam: & qui eam expertus eſt, in verbis tuis ambigere nullo modo poteſt. An non optima pars, in pace & quiete, ſine labore & anxietate, ſine tędio & grauedine: parum eſt hoc, imò cum multo gaudio & iucunditate, cum incredibili ſuauitate & dulcedine, perpetuam ſibi gloriam promereri? & temporali gaudio æternā ſibi acquirere paradiſum? Quis nō eligat talē partem? A gaudio ad gaudia, à delicijs ad delicias, à pace in pacē, à paradiſo in paradiſum trāſire. Vt quod ſufficere nobis poterat, ad laboris & certaminis prę-mium, id promerēdæ beatitudinis, & cōſequendę felicitatis reputetur ad meritū. Quis audiuit vnquā tale? quis vidit huic ſimile? O immēſam bonitatē, ò magnificentiā ſingularem, vt Dei maxima & præclariſsima dona, velut eximia noſtra meri ta remunerentur. Quis tam immenſæ largitatis, & munificētiæ pōdus, gratiā pro gratia, & donū pro dono reddētis, valeat æſtimare? Cōſiderate fratres, ſi cuipiā mercenario dare tur optio, & ab eo qui eum cōduxerat, diceretur ei: ecce ligonē excole vineā, perfodito terram, & dabitur tibi argenteus: vel certè ſi magis placet, ecce mēſam omnib^9 ōibus, fructibus, & obſonijs refertiſsimā, ſede & ad libitū manduca: lude quieſce, oblectare, & veſpere itidē accipies. Quis (inquā) ita fatuus eſſet, ac mentis inops, vt non potius iucunditatē eligat, quā laborē: Ita omnino, certè ita eſt in propoſito: quieſcere in Chriſto nō minoris meriti eſt, quā laborare pro Chriſto. Gaudiū in ſpiritu ſāctō, crucis trophæo in mercede ęquiparatur: lætari in Chriſto, & pati pro Chriſto ęqua lāce appendūtur. Nemo dicere hoc auderet, niſi quieſcentē Mariā laborāti Marthæ officio & merito dn̄s prætuliſſet. Maria optimā partē elegit. Vnde Augu. Otiū ſanctum quærit caritas veritatis, negotiū iuſtū ſuſcipit neceſſitas caritatis. Hanc ſarcinā ſi nullus imponit, vacādum eſt veritati: ſi imponitur, ſuſcipienda eſt propter neceſsitatem caritatis. Sed dices forſitā, cur igitur nō omnes hanc partē eligimus? ad quid proximorū neceſſitatibus ſubleuādis incūbimus? Optima pars optimè eligitur, nulla ſit Martha in mūdo, orationi & cōtēplationi omnes vacemus, omnes Mariæ partē optimā proſequamur. Vtinā fratres, vtinā: erit aliquando hoc, ſed nō in hoc exilio: nūc pauci quos ęquus amauit Chriſt^9, hoc poſſunt: nō omnibus datū eſt adire Corinthū. Vnuſquiſque propriū donū habet ex deo, alius ſic, alius verò ſic. Virginitas coniugio pretioſior eſt, nullus autē ſanę mētis hoc dubitat, nō tamen omnibus datū eſt vt virgines ſint. Pro vna Maria centū repe ries Marthas in eccleſia. Balſamū illud pretioſum, & nectar dulciſsimū, non cuicūq; vaſi à Deo infunditur. Puriſsima debet eſſe anima, quę dei ſpiritu repletur, & ſpecioſiſsima, quā cæleſtis ſponſus ad oſculum & cubiculum dignatur aſſumere. Nullum cum terra debet habere cōmerciū, quæ cęlorū regi in contēplationis thalamo copulatur. Vnde Bern. Delicata nimis eſt ſpiritualis cōſolatio, & nō dabitur admittētibus alienā. Sit ergo quiſq; ſua ſorte contentus, quādiu ad altiora non vocatur, aut prouehitur. Quòd ſi vocatū, ſi idoneus

[Marginal notes: prou. 3. c — eſa. 66 c — Ioā. 1. b — Eph. 4. b. & 1. cor. 7. b]

neus eſt, optimum proculdubio præeligendum eſt. Noli dicere, ſatis eſt, ſufficit mihi hæc pars bona: ſic ſaluari poſſum, ſic poſſum ad gloriam peruenire: abiecti & infimi animi verbum hoc eſt. Cur ſi præuales, non aſcendes? cur non eris quicquid eſſe poteris? Datur aurum, cur ſufficiet argentum? Semel duntaxat hac viuitur vita, quod hîc amiſeris, in æternum nõ recuperabis. Denique Paulum apoſtolum audiamus, qui cùm plurima Dei dona, & multiplices gratias eccleſiæ à Deo collatas recen-
1.co.12a ſuiſſet, dicens: alij per ſpiritũ datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum, poſt hæc quaſi conſulens
Ibidē adiungit: æmulamini meliora charismata. Quòd ſi vnum illud neceſſarium & optimum, maximè eligendum, & maximè proſequendũ ſcire vultis, attendite quod ſequitur. Adhuc altiorem viam vobis demonſtro. Si linguis hominum loquar & angelorum, caritatem autem non habuero, nihil ſum. Nam ſicut aurũ omnibus metallis, ita caritas omnibus Dei gratijs & muneribus antefertur. Non eſt in tota domo Dei iocale aliquod pretioſius caritate: hæc omnium bonorum, virtutum, & chariſmatum maximum & potiſsimum: hæc eſt illa
Matth. 13.f. pretioſa margarita, quã qui inuenit dedit omnia ſua, & cõparauit eam:
Ibidē hic ille theſaurus in agro abſconditus, quē qui inuenit, dedit omnia ſua, & emit agrũ illum: quinimo ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi Cāt.8.c arena exigua reputabitur. Hæc eſt via illa altior; via amplior, via mat.7 b ſecurior, planior & breuior perueniendi ad Deum: per hanc ſi quis iuerit perueniet ad Deum quē deſiderat: omnis via quæ à caritate nõ procedit, circuitus eſt. Heu nos miſeros & cæcos, qui tam breui compendio & tam certo relicto, ambages quærimus, & vias longas & difficiles ambulamus. O ſi omnem o- Sap.5.b peram & induſtriam, quam in acquirendis ſcientijs, & veluti effodienda ſapientia conſumimus, in hac ſola margarita perquirenda, emenda, poſsidenda, impenderemus. O ſi hanc exhiberemus induſtriam & diligentiam, excitãdo inflammandoque affectui, & vificã dę voluntati, quam ornando intellectui, & ſenſui illuſtrando impendimus: quantò meliores, & beatiores eſſemus. Sed ſtulti nimium & ſine ſenſu, paſcimus ſterilem, & Iob.24 quæ non parit, & viduæ nõn bene c facimus: inflantem ſcientiam ma- 1.co.8.a gnificamus, & ædificantem caritatem negligimus. Non autem ſi quis Gal.4a multum ſapit, ſed ſi quis diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo. Vnde prudenter ſatis quidam hunc noſtrum miſerandum errorem deplorans, & coarguens ait. Amare Deũ dum ſumus in corpore plus poſſumus, quã vel eloqui vel agnoſcere. Amando plus nobis proficimus, minus laboramus, illi magis obſequimur. Malumus tamen ſemper quęrendo, per cognitionem nunquam inuenire quod quærimus, quã amãdo poſsidere, quod non amãdo fruſtra etiam inueniretur. Eligamus ergo fratres, de cætero hoc optimũ

& neceſſariũ, hocinquiramus, hoc proſequamur, in hoc inueniẽdo & poſsidendo omnem vitam, & operam expendamus, vt ſcilicet in corde noſtro hunc caritatis ignem accendamus, & accenſum ne deficiat, deuotionis oleo foueamus, ne cum ſponſus aduenerit, extinctas
Matth. 25.a lampades noſtras inueniat, & foris relinquat. Recordemur ſemper illius dominici eulogij: ignẽ veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat? Ac ſi dicat, hoc volo, hoc iubeo, hoc ſuper omnia mihi gratiſsimum erit, vt ignis hic ſacer ſemper ardeat in pectore veſtro, altari meo ſicut in lege præceptum eſt: quòd ſi defecerit, nutriat eum ſacerdos, mane ſubijciens ligna, hoc eſt ſacris literis & exẽplis. Hæc enim maxima & potiſsima debet eſſe cura ſacerdotum, Dei amorem & ſpiritus feruorẽ, in populo quotidiana exhortatione, & frequenti doctrina excitare, excitatumq; nutrire: ne cõtrà apoſtolicam admonitionẽ, ex defectu doctrinæ, ſpiritus extinguatur. Ligna in eccleſia non deſunt, vnde ſuſtentetur hic ignis: ſunt multæ & denſiſsimæ ſyluæ vnde quotidie præſcindantur: & tanta eſt condenſitas, vt nequeant exhauriri. Eſt grãdis ſylua creaturarum, magna etiã ſcripturarum, neque minor beneficiorum & exemplorũ, quotidie in eccleſia pullulantium. Sed proh dolor, deeſt ignis, quid prodeſt igni extincto ſuperiactare ligna? Ignem hunc præſtare non eſt noſtrum, ſed eius qui venit illum mittere in terram, qui in die Pentecoſtes ſuper apoſtolorum vertices flammantes linguas de cælo pluit: ſicut ſcriptũ eſt, de excelſo miſit ignem in oſsibus meis, & erudiuit me. Væ mũdo

Lu.12.f Leui.6.b 1.The.5 d Luc.12f Act.2.a Thr.1 d

à tanta frigiditate: non eſt hodie amoris Dei ſcintilla in terris: nam quoniam abundauit iniquitas, refrixit caritas multorum. Impletum eſt apoſtolicum vaticiniũ, quòd in vltimis diebus erunt homines amatores voluptatis, magis quã Dei. Rogemus ergo inſtanter, & totis præcordijs deprecemur dominum, cuius ignis eſt in Sion, & caminus in Hieruſalem, vt ab illo cæleſti incendio demittat in terram fulgurantes ſcintillas, quæ corda noſtra algẽtia & frigida excitent, & inflammẽt: per quas ad illum veniamus caminum, in quo cum beatis illis ſpiritibus inflammati, & incenſi, in eius imaginem transformemur, & tranſformati eius claritate & gloria perfruamur. Ad quam nos perducat ipſe dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria, in ſecula ſeculorũ. Amen.

Matth. 24.a 2.Ti.3 a Eſa.31 d 2.co.3.c

¶Expoſita ſit hactenus allegoria hiſtoriæ, nunc iuxta prothematis ſententiam oſtendendum, quomodo Maria illud ſibi non ſolũ elegerit, ſed prælegerit: quod ſatis erit in aperto, ſi totum vitæ eius diſcurſum pręoculis habeamus. Quid enim aliud fuit vita Marię, niſi iugis & cõtinua cõtemplatio? feruor deuotionis perpetuus, & ſpiritus incendiũ interruptum? Non lego de te ò virgo beata miracula, & prodigia multa: non longas in expeditione euangelica peregrinationes: nõ eleemoſynas copioſas, quia vnde eas faceres non habebas: non ęgrotorum curas, & captiuorũ redemptiones: non ampliſsimas templorum ſtructuras, & cœnobiorum ditiſsimas dotationes: omnis gloria filiæ regis ab intus, in corde feruido, in fimbrijs

ps.44

bi ijs aureis: hoc eſt in puriſsimis co gitationibus, in ardentiſsimis deſiderijs, in omnium virtutum omnigena & multiplici varietate: ſicut
Cãt.7.a in canticis dicitur. Quid videtis in Sunamite, niſi choros caſtrorum? id eſt caſtra virtutum? Non quòd illi deeſſent eximia Marthæ officia, tãtò vtique noſtris clariora & excellentiora, quãtò præſtat Deo in ſua perſona, quã in famulis deſeruire: ſed hæc Marthæ occupatio, ad partes Mariæ proſequendas, nullũ erat ſacræ virgini impedimentum: ſi-
Cãt.5.a cut de ipſa ſcriptum eſt. Ego dormio, & cor meum vigilat. Ac ſi dicat, exterius quidem dormio officijs occupata, ſed interiꝰ vigilo ſemper orationi intenta. Ex quo enim in clariſsimum diuinitatis iubar, hæc aquila perſpicax & ſublimis, oculos ſuos defixit, nunquam eos amplius ad terrena deflexit. Prius enim quàm verbum Dei ſacro vtero geſtaret, triênis in templo à parẽtibus præſentata, in aliarum virginum comitatu, diebus ac noctibus orationi & contemplationi vacabat. Ante quippe Deũ nouerat quã ſeipſam: & infans adhuc eloquio, animo iam orabat. Poſtquam verò angelo nunciante, mater Dei effecta eſt, eorũ quę in ea impleta ſunt myſteriorum magnitudine abſorpta, & immenſo illi claritatis pelago tota mente immerſa, veluti continua quadã ecſtaſi interius rapta, ſicut euangelica nobis lectio patefe-
Luc.2.g cit, conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Quid enim? ſi nos tepidos & ignaros, quæ in ea facta ſunt myſteria, dum ea contemplamur, ſic rapiunt & afficiũt, quid de ipſa ſentiendum eſt, quæ hæc omnia & animo viderat, & corpore experta eſt? Nos ſola cogitatione deficimus, quomodo illa tantorum ſacramentorum pondus, & guſtus, & æſtus valuit ſuſtinere? aut quomodo obliuiſci poterat Deum, quẽ vtero prius, gremiò poſtea, manibus, pectoreque geſtabat? Nunquid obliuiſci poterat mater filij vteri Eſa.49.d ſui, & talis ac tanti filij? Poſt aſcenſionem verò filij in cælum, nihil de illa legimus, niſi quòd (vt fertur) oratorio clauſa, myſteria omnia quę viderat, & audierat, animo retractabat, aſsidua mente percurrẽs, quomodo eum concepit, quomodo peperit, quid in templo ei dictũ ſit à Luc.2.d Simeone, quid cum illo ſuſtinuit in Mat.2.e Aegypto, verba, miracula, doctrinam, conuerſationem, mortem, reſurrectionem, aſcenſionem, & cætera omnia quæ virgo prudentiſsima & ſapientiſsima, in corde ſuo aſſiduè conferebat; & prout optimè nouerat, diſcipulos edocebat. Hæc omnis virginis vita. Hæc totius peregrinationis eius breuiſsima ſumma. Cæterum quos in hac tam ſublimi & cæleſti vita gaudiorum motus pertulerit, quos ſpiritus ſancti afflatus perſenſerit, nemini mortalium cognitum eſt: ſola nouit, quæ ſola filio irradiante, & ſpiritu obumbrante meruit experiri. Ac proin- Luc.1.a de quanuis de virgine ſacra nihil ferè aliud in euangelio referatur, niſi quòd filium Dei ſpiritu ſancto conceperit, & aluerit: ex hoc tamen vnico eius faſtigio, tam ampla & immenſa cogitandi & enarrandi nobis inſurgit hiſtoria, vt tot ſanctorũ voluminibus non modò nequeat exhauriri, ſed neque pro merito attingi: maiora enim & ſublimiora fuerunt, quàm vt humano ſenſu valeant comprehendi. Vnde cùm fi-

nierit homo de ea loqui, tunc incipit: imò nec dum ſe incœpiſſe cognoſcit, & cùm nunquam ab eius laude ceſſauerit, nihil aliud inuenit niſi voluiſſe dicere. Mot⁹ cordis tui ò virgo, noſtrã ſuperant facultatẽ, noſtros conatus excedunt: altius volaſti, quã noſter ſuſtineat intuitus: vita tua non debuit ſcribi, ſed cogitari: quia quò nõ pertingit animus, quomodo perueniet calamus? Quis enim obſecro ardores illos, & æſtus animi tui pluſquam ſeraphicos, exprimat, quos in ruminandis ſcrutandiſque tot tantiſque myſterijs, in te ipſa celebratis & peractis, perſenſiſti? Quis ignem illum ardentiſsimæ caritatis in viſceribus tuis æſtuantem, quo in eum qui talem ac tantã te fecerat, vt in ſuam te matrem eligeret, inceſſanter ardebas, enarrabit? Verè ſi optimum & maximè neceſſarium caritas eſt, ſicut diximus: in hoc non ſolũ homines, ſed & angelicos ſpiritus ſuperaſti. Triplex nanque vt doctores ſancti aſſerunt, eſt amor Dei: ſcilicet naturalis, acquiſitus, & infuſus. Amore naturali, omnis creatura ſuum magis quàm ſeipſam diligit creatorem: nã cùm omnibus creaturis non ſolum animatis, ſed etiam inanimatis naturaliter inſitum ſit, conſeruare ſeipſas, & omni ſe ſtudio cuſtodire: maior tamen eſt huiuſmodi inclinatio & fortior, ad eſſe illud diuinũ æternũ & immẽſum, à quo omnes dependent, quàm ad proprium: vſque adeò, vt ſi per impoſsibile, deus aliquod in ſe detrimẽtum pati poſſet, potius totus orbis permitteret ſe perire. Ex qua naturali in Deum dilectione, in fine mundi, omnis creatura contra rebelles eius & pertinaces, qui eum dictis & factis exacerbauerunt, in debitam vltionem & vindictam armabitur. Amor acquiſitus eſt, qui ſpiritualibus exercitijs, & orationis frequentatione nobis acquiritur. Hũc bonis operibus excitamus, nutrimus, augemus aſpirãte diuina gratia. Atq; hoc eſt quod dicit; in meditatione mea exardeſcit ignis. Amor infuſus eſt, de quo dicit Apoſtolus ad Romanos. Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Hoc triplici amore, quantum omnes ſanctos & electos Dei beata virgo ſuperauerit, facile eſt videre. Et de naturali quidem, præter communem illum & vniuerſalem totius creaturæ amorem, ſpecialem alium ſibi proprium ac peculiarem, qui omnium naturalium maximus eſt, ſola in Deum habuit: quo nullus neque in cælo, neque in terra potuit gloriari, quoniam nulli alteri conceſſus eſt. Quis nanque hominum, vel angelorũ dicere potuit Deo? Filius meus es tu, ego hodie genui te, præter ipſam? Iam verò quàm potẽs ſit hic amor in filios, vel in ipſis brutis & auibus agnoſcamus. In mulieribus nanque vſque adeò matern⁹ hic amor exardeſcit, vt in gnatos quos lactant ludicris geſticulationibus ſæpius debacchẽtur: nulla eſt enim ſine inſania mater in filium. Solent quippe matres deformes & ignauos, imò fœdiſsimos & abominabiles filios, in quibus nulla apparet dilectionis occaſio, vi quadam naturæ diligere: neque quauis turpitudine filiorum offenduntur: nam ex ſuis viſceribus genitos, nimio proſequuntur amore. Quomodo ergo putatis virgo illa pijſsima vnicum amabat filium, ſpecioſiſsimum, pulcherrimum, ſapientiſ-

Pſ. 38.

Ro. 5. a.

Heb. 1. & pſ. 2.

pientiſsimum, obedientiſsimum, optimum, omnibus donis & gratijs pleniſsimum, omni virtute & ſapiẽtia clariſsimum, & pluſquã dici poteſt, omnibus bonis quæ deſiderari poſſunt in homine, perfectiſsimũ? quem vltra omnia hæc apertiſsimè nouerat, & ſuum, & omnium verũ Deum, & potentiſsimum conditorem? Cùm (inquam) talem filium gremio geſtabat, vbere lactabat, quos æſtus, quas flammas, natiuus ille ignis in eius viſceribus emittebat? Neque ſicut aliæ matres, communem cum viro habebat filium, ſola quippe eum conceperat, ſola genuerat, totus vndique ſuus erat, totus ex viſceribus eius progenitꝰ: nullum habebat ille in terris patrẽ, nullum illa nouerat in filio participem: ſola ſoli, & ſoli ſolus erat. Non cum homine, ſed cum Deo commũnem habebat filiũ: illius mater erat in terris, cui Deus pater erat in cælis. O inæſtimabilem virginis caritatem, ô incomprehenſibilem puellæ teneræ celſitudinem. De amore autem acquiſito, ſi vllis exercitijs hic amor acquiri poteſt, ipſa ſibi eum præ omnibus cõparauit. Quæ enim triginta tribus annis die ac nocte cum ipſo conuerſata eſt, quæ à latere eius nũquam diſceſsit, quæ illum in infantia fouit, in pueritia aluit, in adoleſcentia pauit, quę ſemper vt fideliſsima famula illi vſque ad mortem miniſtrauit, & omnia ſui cordis ſecreta cum illo contulit, dicite obſecro, ex tam longa cõuerſatione, ex tam frequẽti colloquio, ex tam aſsiduo comitatu, quantus illi in corde amoris ignis congeſtus eſt? Infuſi verò amoris quãta fuerit magnitudine dotata, quis nõ videat? quæ in gratia concepta, gratiã quã ſemel acceperat, ſemper bonis operibus adauxit, & peccatis nũquam amiſit: quæ in verbi Dei cõceptione ab angelo gratia plena ſalutata, Luc.1.a poſtea ſpiritus ſancti obumbratione ſuper adimpletur, vt ex plenitudine eius per filium recipiant vniuerſi. Ioã.1.b Et poſt hæc omnia, die Pentecoſtes, ſpiritu ſancto iam pleniſsima, iterum eundem ſpiritum ſanctum peramplius & plenius quam apoſtolicus ille cœtus acceperit, vt eſſet in ea abundans & ſuperabundans gratia: cui non per partes vt cæteris, ſed tota ſe infudit gratię plenitudo. Act.2.a Cùm itaque amor infuſus nihil aliud ſit, quàm ipſa gratia, aut ipſi gratiæ appendix ſit; vbi tanta fuit gratiæ plenitudo, quantum fuit infuſi quoque pondus amoris? Denique in cuius vtero nouem menſibus ſol ille diuinitatis ardẽtiſsimus, veluti in quadam nubecula corporaliter latuit, quibus exiſtimas eam fulgoribus & ardoribus inflammauit? O viſcera virginea, tot ac tantis æſtibus inflammata, ô pectus ſacrũ, in quo triplex hic amoris caminus tam potentiſsimè ardebat: quomodo ſuſtinuiſti, quomodo non defeciſti, quomodo tam immenſo amoris calore ſolutum non fuiſti? Iam ex hoc fratres coniectari poteritis, quã grauis illi fuerit poſt aſcenſionem filij abſentia, quàm dura & intolerabilis hæc vitæ mortalis peregrinatio, quibus deſiderijs, quibus lachrymis, optauerit & æſtuauerit exire ab hoc ſeculo, & eſſe cum filio. Quo cruciabatur amore, quo feruebat deſiderio, quo æſtuabat affectu, vt cum illo eſſet, quem ſuis oculis viderat cum mirabili triumpho, cæleſtia penetrãtem! quem nouerat angelicis ſpiritibus pręſidẽtem! apud quem

quem tantam gloriam, & lætitiam ſibi paratam nõ ignorabat! O quomodo exardeſcebat in eius pectore hoc deſiderium, quoties videbat viros illos ſãctos & deuotas fœminas ſecum commorantes, effuſis lachrymis magiſtri ſui abſentiam deplorare, præſentiam deſiderare, & nõ tam vocibus quàm affectibus ei acclamantes. Quò abijt dilectus tuus, ô pulcherrima mulierũ, quò abijt dilectus tuus? & quæremus eum tecum. Quibus tunc exiſtimas ſingultibus & ſuſpirijs, quàm inenarrabilibus gemitibus & clamoribus, ſpiritus eius cæleſtes illos ſpiritus interpellabat: adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt nũcietis ei, quia amore langueo: quia deficio prę amore, quia tota amore liqueſco. Mitigate flammas obſecro, temperate incendium, fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo: neque enim fortitudo lapidum fortitudo mea, neq; caro mea ænea eſt. Vnde non immerito crediderim, hoc toto exilij ſui tẽpore, ad ſuſtinendos ecſtaticos illos amoris impetus, odoriferis eam paradiſi floribus, & purpurantibus malis, id eſt lucidiſsimis è cælo reuelationibus, & dulciſsimis ſuauitatib⁹ ab angelis fuiſſe fulcitam, ne deficeret præ amore: & ſic roſis illis candentibus, atque lilijs vernantibus paſtam, donec aſpiraret dies, & inclinarentur vmbræ. Erat etiam illi non modò temperamento, ſed etiã ſolatio, Dei, filij ſui, quem ſic diligebat volũtas, qua detinebatur in terris, à qua neque ad momentum vnquam, neq; ad modicum deuiauit. Erat quoque eccleſię nouellę neceſſitas, quam ſuo magiſterio ſtatuebat: erat etiam ſanctorum & fideliũ

Cãt.5.d

Ro.8.e.

Cãt.2.b

Iob.6b

Cãt.2.d

omnium conſolatio, ad eam vndiq; confluentium, quos veluti pullos ſub alis ſua præſentia confouebat. Ab omnibus ſiquidem mundi partibus innumera conuerſorum fidelium multitudo confluebat in Hieruſalem, ad videndum magnum illud orbis miraculum, diuinum illud & cæleſte oraculum, & ſacroſãctum illud tabernaculum, in quo dignatus eſt Dei filius incarnari. Et res ipſa opinione maior erat, viſaq; expectationem aduentantium ſuperabat. Tantus erat vndiq; ad eam fidelium concurſus, vt plenis iretur ad eam vijs. Penſate fratres quid nũc fieret, ſi eam haberemus in terris. Quis in tota eccleſia non ad tantum ſpectaculum properaret? Et certè multò nobis fideliores, & feruentiores erant primi illi fideles, qui in fundamento eccleſiæ poſiti ſunt, vt immenſum illud ſanguinis pelagus, pro Chriſto illis temporibus effuſum, ſatis oſtendit. Manſit igitur non modò dies aliquot, ſed & annos plurimos virgo ſacra in terris, Deo pro ſua eccleſia prouidente, vt eius doctrina & moribus fundaretur. Venit ergo dies illa tã amabilis & deſiderata, quando placuit Deo eam ab hoc exilio reuocare: & vt fertur, oranti, & idipſum cum lachrymis expoſtulanti, Gabriel ille familiaris eius apparuit, quã ſic affatur. Gaude, & lætare virgo pura, ex audita eſt oratio tua, impletum eſt deſiderium tuum: ſicut deſideraſti glorioſa peruenies, & ſicut promeruiſti cæleſti gloria coronaberis. O quantũ hoc nuncio gauiſa eſt, quomodo exultauit ſpiritus eius in deo ſalutari ſuo. Congregatis ergo vndique apoſtolis, & ſanctis omnibus, qui tunc erant in Hieruſalem, aſtantibus

Matth. 25.d.

Luc.1.a

Cãt.4.e

Luc.1.e

tibus & orantibus ſicut Dionyſius in libro de diuinis nominib⁹ refert, flexis genibus, oculis in cælum ſuſpenſis, ſine febri, ſine ægritudine, ſine anxietate, ſine dolore, imò cũ immenſo gaudio & tripudio, beatiſsimũ filio ſpiritũ tradidit, & pretioſiſsimas corporis ſui reliquias eccleſiæ dereliquit. Sed ad modicum tempus, non enim digna erat terra tantum poſsidere theſaurum: non decebat vt ſacrariũ illud, vnde deus carnem aſſumpſerat, verteretur in cineres: neque iuſtum videbatur, vt caro quæ peccati corruptionem nõ nouerat, corrumperetur in puluerem. Eadem ergo tráſitus ſui die, vel ſicut quibuſdam placet, poſt triduum, veniens filius eius cùm tota cæleſti curia, ſacroſanctam illá animam corpori ſuo infudit, & in momento ſuſcitatam, glorioſam & immortalem, cum incredibili gaudio & honore, lætantibus angelis, & exultantibus cæleſtis curiæ poteſtatibus, eam in cælum leuauit, & ſuper omnes angelorum beatiſsimos choros ſuis manibus collocauit. Triplicem itaque hodie feſtiuitatẽ colimus, tranſitum ſcilicet virginis, quo migrauit à vita: reſurrectionẽ eius, qua immortali gloria veſtita eſt: & glorioſam eius aſsumptionẽ, qua corpore & anima felix in cæleſtia cõuolauit. Quarum omnium cũ quælibet per ſe celeberrima ſit, vnita & coadunata ſolennitas quãta erit veneratione colenda? Quid verò in illo eius beatiſsimo trãſitu actum ſit, quæ vltima verba recedens dixerit, quid apoſtolis cõmendauerit, quídue ſanctis quæ aderãt mulieribus loquuta ſit, quaſue ab eis recommẽdationes, quas preces, vel laudes abiens acceperit, penitus neſcimus: quanuis in quibuſdã apocryphis libellis, nonnulla de virginis tranſitu memorantur: quorum multa parum veriſimilia ſunt, ac propterea pro nunc omittũtur. De gaudio autem & exultatione angelorum, & magnifico eius in cælis ingreſſu, quicquid dici poteſt minus eſt à vero. Si enim cuicunq; animæ ẽ corpore migranti, cũ regna cæleſtia ingreditur, grandis fit ab angelis, & tota illa ciuitate ſolennitas, de regis cælorum matre quid putandum eſt? Etſi vt diuus Hieronymus refert, in aliquorum ſanctorũ exitu, angelorum multitudo exultantium & concinentium in terris audita eſt, quanto id amplius hodierna die in deiparæ virginis aſsumptione credendum eſt? Qui ſic honorat famulos, quomodo matrẽ ſuam ampliori non dignaretur honore? Proculdubio igitur, ſicut idẽ Hieronymus ait, filius eius cum omni cæleſti curia hodie deſcẽdit, & proprijs eam manibus ſuſcipiens, eam in cæleſtibus ſupra angelorum vertices collocauit, obſtupentibus, & tam ſublimem eius dignitatem admirantibus angelis, & acclamantibus: quæ eſt iſta quæ aſcẽdit de deſerto, delicijs affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? Quid ni admirẽtur tam ſublimem fœminę celſitudinẽ, vt non angelico ſubſidio, ſed vnigeniti filij Dei ſinu deportetur in cælum? Iam ò beata dic nobis quid ſenſiſti, quando luna clarior, dilecti filij tui amplexibus ſuſcepta es? quãdo te tot millium angelorum occurrentium frequentia ſalutauit, & mirificis laudibus & canticis ſublimauit. Vnde Bernardus. Felicia prorſus oſcula labijs impreſſa lactẽtis, cui virgineo matẽr applaudebat in Cãt. 8 b

in

in gremio: verùm feliciora quæ ho
die ſuſcipit ab ore in throno ſeden-
tis. Qualis tunc fuit mutua vtriuſq;
collocutio, & ſalutatio? quid tunc
mater dixit filio? quid filius matri
reſpondit? Quomodo putas fulgent
in cælo duo illa luminaria ſplendi-
pſ.45. diſsima? quomodo lætificat ciuita-
tem Dei, regis & reginæ tam iucun
da præſentia? Lætamini fratres, &
gaudete, quia citò videbimus, citò
aderimus, citò exultabimus, & dice
pſ.47 mus: ſicut audiuimus, ita & vidimus
in ciuitate Dei noſtri, in mõte ſan-
cto eius. Sic ergo tota illa cæleſti cu
ria ouante & exultante, manibus
ſapientiſsimi illius, ac potentiſsimi
Salomonis, arca deiſera in tẽplum
3. re.8. a illud cæleſte, non manuſactum, ho
heb.9. c die introducitur, & cherubim ex-
pandentibus alas, & eam velãtibus,
honorificentiſsimè in paradiſi glo
ria collocatur. Ad quam nos perdu
cat ipſe Ieſus filius eius, cui cum pa-
tre & ſpiritu ſãcto eſt honor & glo
ria in ſecula ſeculorum. Amen.

DE DIVO MICHAELE Archangelo, Concio.

THEMA.

¶ Quis deducet me in ciuitatẽ munitam? quis deducet me vſque in idumæam. Pſal.107.

VEri & legitimi fi-
lij, ciuiſque clariſ-
ſimi ſupernæ ciui-
tatis Hieruſalẽ ver
ba ſunt, ex exilio
& peregrinatione
in cæleſtem patriã
anhelantis, & in conciuium ſuorũ
gloriam ſuſpirantis. Attendit mala
quæ patitur, conſiderat bona qui-
bus priuatur, & cupiens carere illis,
frui illis, anhelo ſpiritu exclamat.
Quis deducet me in ciuitatem mu-
nitam? ciuitatem fortem, muratam,
ſecuram, pacificam, trãquillã, quie-
tam? vbi nullus timor, nulla anxie-
tas, nulla afflictio, nulla turbatio,
nulla ſolicitudo? Quis deducet me
vſque in idumæam illam felicem,
rubeam, purpuream, empyream, i-
gneam, flammeam? cuius omnes
ciues ſunt veluti carbones ardẽtes,
& aſpectus eorum quaſi aſpectus lã Eze.1.d
padarum? omnes deificę caritatis i-
gne ſuccenſi, & potentiſsimo illo
incendio diuini amoris inflamma-
ti, ab illo vtique cuius ignis eſt in
Sion, & caminus eius in Hieruſalẽ: Eſa.31 d
ille enim eſt qui facit angelos ſuos pſ.102
ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem
vrentem. ¶ Duo autem ſunt, quæ in-
ter cætera prophetæ animũ ad il-
lius ciuitatis deſideriũ promouent,
& quòd munita, & quòd idumæa
eſt, id eſt tranquillitas, & pulchri-
tudo: de quibus in præſenti ſermo
ne, iuxta ingenioli noſtri vires, tra-
ctabimus: vos autẽ fratres, non quid
de tam præclara ciuitate dicamus,
ſed quid dicere geſtiamus, attẽdite.
Sicut beatus Auguſtinus ait in me-
ditationibus, de Deo quidem crea-
tore omnium, qui eſt incomprehen
ſibilis & ineffabilis, excelſa & mira
bilia omni remota ambiguitate le
gimus, loquimur, & ſcribimus: de
angelis autẽ quicquid dicimus, non
tam euidenter probamus. Cuius ra
tio eſt, nam Deum & eius gloriam,
pulchritudinem, & æternitatẽ, tum
eius opera, tum ſcriptura ſancta ab
illo reuelata, tum interior eius gu-
ſtus & inſpiratio ſatis apertè nobis
obij.

obijciunt & demonſtrant: angelorum autem, & inuiſibilium illarum poteſtatum, nullum exterius opus videmus, nullum interiorem guſtũ ſentimus, nullum inſpirationis veſtigium experimur. Scriptura quoque de eis adeò ſuccinctè & ænigmaticè loquitur, vt quantumuis doctus & peritus, nihil fêre aliud certum & indubitatum de eis aſſeuerare audeat, niſi quòd ſunt, & quòd multi ſunt, & quòd domini creatoris ſui miniſterio deputati ſunt. Qualis autem ſit illa cæleſtis reſpublica, quibus regatur legibus, quibus ritibus diſponatur, quibus vſibus adornetur, qui mores, quę officia, quę exercitia in ea ſint, quomodo viuant, quomodo intelligant, quomodo loquantur, quomodo inter ſe conuerſentur, videre oculis, ſi Deo propitio nobis datum fuerit, aliquãdo poterimus, intelligere certè modò ex libris minimè ſufficimus. Sed neq; de eorum creatione, cùm de omnibus alijs ſenſibilibus latè loquatur, neque vnum quidem verbum in libro Geneſeos ſcriptura commemorat: quando ſcilicet creati ſunt, vbi creati ſunt, quales creati ſunt, aut quomodo creati ſunt. Nomina quoque eorum, exceptis tribus, Michaelis, Gabrielis, & Raphaelis, vix vnquam in ſcripturis legimus: neque ſeraphim vſpiam nomen, niſi tantum ſemel in Eſaia, in tota ſcriptura poſitum inuenimus. Propter quod natura illa angelica ſublimis & excelſa, ſicut à ſenſu & intuitu noſtro, ſic quoque ab intellectu & iudicio longè ſemota eſt: neque de illius gloria & celſitudine quidpiã affirmare poſſumus, quod aut ratione certa, aut firmo ſcripturæ teſtimonio roboretur. Si qui in hac peregrinatione de angelis aliquid attingunt, hi ſunt qui puritatis & innocentiæ candore illis aſsimilati, orationi & contemplationi vacantes, à mundi ſtrepitu & tumultu ſequeſtrati, in abſcondito vultus Dei à conturbatione hominum abſconſi, illorum aliquale commerciũ & colloquium meruerunt: quorũ etſi caro in terris, tamen conuerſatio in cælis eſt. Sed neque hi quod de eis nouerunt, nobis quouis modo indicare poſſunt, ſicut neque apoſtolus Paulus, cùm in tertium cęlũ raptus, beatas illas paradiſi manſiones felici intuitu perluſtraſſet, mundo redditus, aliud renunciare potuit, niſi quòd audiuit arcana verba, quæ nõ licet homini loqui. Nobis autem qui à felici illorum commercio propter mundi ſolicitudines, & lubricam vitam longè ſumus, nulla relinquitur via, per quam in eorum aliqualem notitiam conſcendamus, niſi per animam noſtram: quæ & naturæ conditione, & intelligentiæ vigore, & arbitrij libertate; illis quã proxima & quàm ſimillima eſt. Habemus enim theſaurum iſtum in vaſis fictilibus carnis abſconditum, & præclariſsimam margaritam luteo ergaſtulo impreſſam, depoſitũ certè pretioſum & inæſtimabile, nobis à Deo commiſſum, ſuo tempore reddendum: de quo clamat Apoſtolus ad ſuum diſcipulum. O Timothee depoſitum cuſtodi. Hæc eſt decima drachma perdita, quam diuina ſapientia, euerſa domo, et accẽſa lucerna, ſolicitè quæſiuit, & reperit: quæ angelicis ordinibus annumerata, decimum conſtituit chorum, et cæleſtem illam ciuitatem denario numero perficit, et decorat. Vnde licet natura, iuxta propheticam

Marginalia: Eſa. 6. b — Pſ. 30. — Phi. 3. d — 2. cor. 12 a — 2. cor. 4. b — 2. Ti. 1. d — Luc. 15. c

ticum vaticinium, paulominus ab
Pſal. 8. angelis minorata ſit, ſed æqualem
cum eis ſortitur gratiam & gloriá,
ſicut in Apocalypſi legimus. Vna
Ap. 21. c eſt menſura hominis & angeli: propter quam genuinam ſimilitudiné, in ea quaſi in quodam ſimulachro effigiatam angelicam celſitudinem poſſumus intueri. Sed quo nam modo hoc fiat, latius oſtẽdamus. Vulgata eſt ſatis illa philoſophi ſententia, quòd ſpecies rerum ſunt ſicut numeri: quoniam ſicut ſuperaddita vnitate in numeris, noua fit ſpecies numeri: ſic quoq; ſuperaddita perfectione, noua fit ſpecies rei. Eſt enim in rebus lapis, & cætera inſenſibilia, quaſi vnitas, ſolummodo habens eſſendi ſubſiſtentiam: cui ſi ſuperaddatur vita, fit plãta: quæ quaſi binarius, eſſe habet & vitam: cui rurſus ſenſus ſuperadditus, reddit brutum: quòd quaſi ternarius, triplici vnitate, eſſe, vita, ſenſuque potitur: huic ſi ſuperaddas rationem, fit homo quadruplici vnitate conſtans, eſſe, vita, ſenſu, ratione. Iam huic quaternario inquirimus, quam vnitatem addat angelus, vt in quinario numero, quaſi natura ſuperior collocetur: qua reperta facilè haberi poterit angeli diffinitio, ſed hanc quamuis diu in ea quærenda deſudes, non inuenies. Quicquid enim in angelo perfectionis agnoſcitur hoc in rationali anima reperitur, licet perfectiori modo ſit in angelo quàm in anima. Eſt enim anima rationalis, natura quędam ſpiritualis, incorporea, incorruptibilis, immortalis, intellectualis, libera capax dei habens intellectum & voluntatem ſicut angelus, ſed non ita perfectè ſicut angelus: propter quod paulo-
pſal. 8 minus dicitur ab angelis minorata, quia videlicet nullam vt in cæteris ſuperaddat angelus vnitatem, ſicut planta lapidi vitam, iumentum plãtæ ſenſum, homo iumento rationé ſuperaddit. Ac perinde multum diſtat à lapide planta, quaſi viuens à non viuente: multum quoque planta à iumento, quaſi ſentiens à non ſentiente: multum à iumento homo, quaſi rationale ab irrationali. Sed non eodem modo de angelo & homine, vel eius anima dicere poterimus, eo quòd omnino eaſdẽ angelus & anima rationalis habeat vnitates. Quid enim habet angelus præter intellectum, memoriam, & voluntatem? Has omnes potentias etiam habet anima, ſed nõ ita perfectè eis vtitur ſicut angelus, maximè in hac vita, in qua intellectus rudis, memoria labilis, & voluntas mobilis eſt. Cum labore intelligimus, cũ lubricitate memoramur, cum inſtabilitate diligimus. Quantus labor in addiſcendo, quanta obliuio in memorando, quanta varietas in amando: Non niſi longo & laborioſo diſcurſu, ueluti canis olfactu lepores, cęcutiẽdo inquirimus veritatem: ad quam vix vnquam poſt diutinam meditationis & ratiocinationis inquiſitionem, cum animi vexatione & afflictione pertingimus. Nam anima rationalis quãdiu corpori eſt alligata, mendicat à ſenſu, & rerum egena ad phantaſmata corporea ſeſe conuertit: eſtque forma naturalis corporis, qua ignobilitate ingenuitas angeli libera eſt. De
nobis aiebat Salomon hãc ob rem, eccl. 1. d
qui addit ſcientiam, addit & laboré.
Et cuncta quę ſunt inuenimus cum Sap 9. d
labore, nam exempli gratia, hũc ſermonem quem vobis prædico, non ſubito intuitu percepi, ſed cũ multa

anxie-

anxietatē, multis horis, hac & illac animo diſcurrendo, collegi. Quid etiam dicā de voluntatis noſtrę mobilitate, & inſtabilitate? Quid diū placuit in hoc ſeculo. Ecce quod modo placet, poſtea diſplicet: quod nūc ſūmo deſiderio cōcupiſcimus, poſt modicum ſummo faſtidio horremus. Grauiſsimum certè iugū ſu- Eccli. 40.a. per filios Adam à die ortus ſui, vſq; in diem ſepulturę ſuę, nunquam in eodē ſtatu permanere, nullā animo firmitatem habere. Iob.13d Quoties toto animi conatu propoſuiſti Deo ſeruire à ſecularibus blanditijs & tumultibus ſequeſtrari, peccata abijcere, Deo vacare, ſolis æternis & cęleſtibus inhiare, & vix cœpiſti cum iam in oppoſitam affectionē totus omnino permutatus es. O duriſsimā ſortem, ò acerbiſsimam cōditionem, cōtinuè volui, ſemper agitari, ſemper mutari, nūquam idem eſſe, ſemper à ſeipſo diſſentire; quando fiet iſtud? quando erimus, vbi ſicut non erunt volubiles cogitationes noſtræ, neque ex vno in aliud euntes & redeuntes, ſed vnico intuitu omnia videbimus, ſic quoque non erunt mutabiles affectiones noſtrę, vnum poſt aliud ſitientes, ſed vnico gaudio plenè replebimur, & integrè ſatiabimur? Erit vtique hoc, 1.co.15d quando erit Deus omnia in omnibus, quando ſicut ſcriptum eſt, æ- Matth. 22.c. quales erimus angelis Dei. Magna felicitas angelici intellectus non diſcurrit, neque laborat, neque inquirit, ſed vnicu intuitu omnia, quorū naturaliter eſt capax, perſpicit & cognoſcit: ſicut & nunc apertis oculis quæ in proſpectu ſunt, ſine diſcurſu & labore, clarè & apertè intueor, & cognoſco. Quicquid etiam intelligendo percipit, nunquam labitur à memoria, fixum & immobile in eo perſeuerat quod ſemel impreſſum eſt: volūtas quoq; illius omnino inuertibilis eſt, tenaciter tenet omnē affectum quē ſuſcepit, nō poteſt ei diſplicere quod placuit neq; valet à ſemel placito reſilire, fixa & immobilis perſeuerat in eo quod diligit. Vnde beati angeli deo in principio ſuæ creationis adhęrētes, in eius gratia & charitate ſtatim confirmati ſunt: dæmones verò per oppoſitū ab eo auerſi in ſua nequitia illico obſtinati ſunt: ꝓpter quod erunt illi ſemper beati, & iſti ſēper miſeri. Vides certè in quo præſtat angelus animæ rationali? da mihi intellectum creatum, ſimplici intuitu naturaliter videntē omnia quæcunque intelligit, & voluntatem creatam immobiliter ſecundum naturā tenentē omne quod amat, hic eſt angelus: quòd ſi paululum per- Cāt.3.b tranſieris, inuenies quæ diligit anima tua. Sed de hoc alias. Effigiauī vobis angelū vt potui, qui ſecundū ea quæ dicta ſunt, ſpiritus quidā eſt creatus, incorporeus, & incorruptibilis, nō vnibilis corpori vt forma, ſimplicis intellectus, & inuertibilis voluntatis: ſimplicem intellectum voco, qui ſuapte natura non diſcurrit, neque ratiocinatur ex cognitis ad ignota. Sed quanta ſit horum ſpirituum potentia, magnitudo, ſublimitas, ſapientia, pulchritudo, nobilitas, claritas, quis in eis ordo, quæ vita, quoniam à ſenſu lōgè ſemoti ſunt penitus ignoramus, niſi ea ſolùm quæ de his ſpiritus ſanctus in ſacris libris typico eloquio, & ſub ænigmate ſenſibilium quaſi excutientibus paruulis inſinuare dignatus eſt. Vnde ſi quid in rebus ſenſibilibus, pulchrum, pretioſum,

fulgidum, inſigne, decorum, hoc ad effigiandam nobis angelicā celſitudinem, teſte Dionyſio aptatur & ſumitur. Ad inſinuandā enim eorū claritatem & multitudinem, cōparā-
Iob.38. a tur ſtellis, ſicut apud Iob legimus, vbi eras quando me laudabāt aſtra
ps.146. matutina? & in pſal. qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat. Ad oſtendendum verò eorum pulchritudinem & nobilitatem cōparantur gēmis,
Eze.28 b ſicut apud Ezechielē legimus, nouem gēmarum differētias in Luciferi ornatu, nouē angelorū ordines, quibus præpoſitus fuerat deſignantes: quorū lapidū virtutes ſi plenius noſceremus, & angelicas illas poteſtates clarè vidiſſemus, quā apta eſſet iſta cōparatio, & quā cōueniens ſimilitudo, vtique noſceremus. Ad oſtendendā verò eorum potentiā & virtutē, ſub ſpecie multorum cur-
4.re.6 d ruum ignitorum in mōte apud Eliſeum apparuerunt, vt in quarto libro regū legimus: quoniam in tota natura ſenſibili nihil actiuius, nihil eſt potētius igne. Ad explicandum verò eorū obedientiā & ſubiectionem, qua Deo præſidenti in omnibus & per omnia ſine vlla contradi-
Zac.6 b ctione obediūt, apud Zachariam in ſimilitudinē grādis exercitus equorum alborū, & variorum, vno ſolo ſeſſore viſi ſunt. Sunt etenim & potētiſſimi, & obediētiſſimi, iuxta il-
ps.102 lud. Benedicite dn̄m omnes angeli eius, potētes virtute, faciētes verbū illius, ad audiendā vocē, ſermonem
Iob.9 b eius. Et illud, ſub quo curuātur qui portāt orbē. Ad inſinuādam quoq; intellectus eorū altitudinē & ſubli-
Eſa.6.a mitatē ab Eſaia ſex alis alati conſpiciūtur, quorū præpeti volatu creata cūcta tranſcēdunt. Ad oſtendendā

etiam eorum fortitudinē & impermutabilē ordinem in ſpecie caſtrorū à patriarcha profugo viſi ſunt. Gñ.32 a
Vnde cū vidiſſet eos protinus ait, caſtra Dei ſunt hæc. His & alijs multis, per ſenſibilium formas cęleſtiū illarum poteſtatū pulchritudo, virtus, & excellētia, nobis à ſpiritu ſancto in ſacris eloquijs, prout capere poteramus, variè deſcripta eſt: quę etiā ex geſtis eorū, & operibus mirificis, in ſcriptura ſacra relatis, euidētius & apertius poterunt innoteſcere. Quātæ enim virtutis & poteſtatis fuit, omnes Aegyptiorū primogenitos vna nocte occidere? maris exo.11 b
fluctus ſiccare? currus & exercitum Pharaonis ſubmergere? tot gentes exo.14 f.
& tam robuſtas euertere? & populū Iſrael in terrā eorum introducere? exo.17. c
Quæ tamē omnia vnus angelus, cui Ioſue 4 & infra
populus à Deo commiſſus eſt, qui eundē populum in deſerto in columna nobis per diem, & in columna exo.13 d
ignis per noctē præcedebat, operatus eſt: cuius tanta fuit potentia & maieſtas in datione legis, toto illo exo.19. b
mōte, in quem deſcenderat, tonāte atq; coruſcante, vt non ſolùm ille populus, & ſeniores populi, ſed etiā ipſe Moyſes, qui facie ad faciem cū exo.33. b
domino loquebatur perterritus accedere pertimeſceret. Neq; minus admiranda illorum trium angelorum potentia, qui Sodomam & Gomorrham cum confinibus ciuitatibus, ſulphureis ignibus incenderunt, totamq; illam regionem incēdijs & fulminibus abſorptam, in Gñ.19 e
lacum bituminis redegerunt. Quid etiam dicam de illo angelo, qui vna nocte in exercitu Sennacherib, pluſquā octoginta millia hominū ſuffocauit? Et de illo qui in area Iebuſæi, ſtricto gladio apparēs, tot Eſa.37 g
hominum

hominũ millia, non gladio ſed peſte cõſumpſit? Non valde mirabimur hæc, ſi orbes illos cæleſtes, tã vaſtos & amplos, ſingulos à ſingulis ſpiriti bus, tãta velocitate & vniformitate, tot ſeculis ſine vllo velocitatis aut tarditatis augmẽto, vel decremẽto, moueri cõſiderauerim⁹. Bone deus, quanta eſt virtus, quę talẽ mòlẽ, tali velocitate, ſine fatigatione vlla tãto tempore circungirat, & voluit? De-
1.The.4 d niq; ad vocem archãgeli, cũ terribi-li tuba inſonuerit, totus ſuſcitabitur mundus: totum terrarum orbẽ, à ſũmo vſq; deorſum, à cõuexu cęli vſq; ad infimum abyſsi, penetrabit illa vox. Quanta virtus, quanta poteſtas, ſed neq; minor eſt eorum decor & pulchritudo. Abũdę nobis ſufficeret ad hoc probãdum, decor ille domus cæleſtis quã inhabitãt, pulchrũ certe domiciliũ huiuſmodi habitatorib⁹ dignũ, vt ex habitaculi ſpecie, quales ſint qui intus lateãt liceat cõiectari. Veluti ſi quis ex papilione holoſerico & purpureo, latentẽ intelligat regiã & imperatoriam maieſtatẽ. Quid in rebus corporalib⁹ pulchrius cælo, tot aſtris, tot luminaribus inſignito? ac veluti ſeminato? Sed neq; omnimodã eius pulchritudinẽ videmus, multò certe pulchrius eſt quã apparet. Nam ſi aſtronomiæ credit, omnis ſtella quæ viſu diſcerni poteſt, maior eſt tota terra; ſed propter diſtantiam incredibilẽ modicę lucernę ſimilis apparet. Cogita nũc quanta eſt magnitudo orbis, in quo tã innumera multitudo luminarium tam ingẽtium ſpargunt, quorũ tam immẽſa vaſtitas, ad tam exiguã propter nimiam altitudinẽ in aſpectu vidẽtium redigitur paruitatẽ. O potẽtiam conditoris, ò artificis maieſtatem: quomodo lætabimur, quomodo oblectabimur fratres, cùm hanc fulgidam & ſplendentẽ aulam beatis oculis luſtrabimus, & felicibus greſsibus inambulabimus? Hãc modo incolunt cæleſtes illi ſpiritus beati, qui ſummo deſiderio noſtrũ præſtolanť aduẽtum. Qualis aula, tales aulici, imò multò pulchriores & ſpecioſiores: omnis enim corporalis pulchritudo, ad illam immaterialẽ eorum ſpeciẽ cõparata, deformitas quędã & turpitudo eſt. Quid enim? artifex ille qui ex deformi terra, & viliſsimo fimo, pulcherrimas & odoriferas educit roſas, ardentes gẽmas, & ſpecioſiſsimas plantas producit, ex tam nobili & excelſa natura quales depinget flores? quas pulchritudines effigiabit? Videamus nunc ſi cõſonat his ratioĩb⁹ ſcriptura. Loquebatur Moyſes cum angelo in monte Sinai diebus quadraginta vt ſuſciperet legem: deſcendens de monte, ex illius colloquio tam immenſo fulgore facies eius reſplenduit, vt non poſſent intendere in eum filij Iſrael, 2.co.3.b ſed impoſito velamine ſuper ocu- & Exo. los cum eis loqueretur. Admirandũ 34.d certẽ ſtupendumq; miraculum: penſate fratres quantus erat fulgor in angelo, qui talem impreſsit ſplendorem in vultu. Virgo etiam illa ſacra ſuper omnes fœminas benedicta, dum archangelum Gabrielem cæleſtia ſecreta nunciantem ſubito aſpexit intuitu, turbata eſt in ſermone Luc.1.c. eius: ſed nõ de ſermone tantum, ſed etiam de aſpectu: erat enim (ſicut ait Auguſti.) facie rutilans, veſte coruſcans, ingreſſu mirabilis, aſpectu terribilis. Quem obſecro non turbaret, quem non deijceret inſpectus ille fulgor, ſi ex viſu eius virgo deifera perterrita eſt? angelus qui ad Redemptoris ſepulchrum in die

Matth. reſurrectionis apparuit ſolo aſpectu
28.a feroces cuſtodes nō ſolū perterruit,
ſed ſolo proſtrauit, ac propemodum
exanimauit: erat enim aſpectꝰ eius ſi
cut fulgur, & veſtimenta eius ſicut
Ioā.13 c nix. Ioānes ille dilectꝰ dñi, qui ſupra
& Ioā. pectus eius in cœna recubuit, & ex
21.f. ſacro dñici pectoris fonte euangelij
Eze.17. fluēta potauit, qui velut aquila gran
a dis ſublimi volatu cęleſtia ſecreta ri
matus, mūdo redditus, ſublime illud
Ioā.1.a. euāgelij exordium, in principio erat
verbū, & verbum erat apud deū, ple
nis faucibus eructauit, & potentiſſi
mo eloquio pertonuit, viſo angelo
cū illo loquebatur, & pulchritudinē
eius admiratus, ſic vehemēter expa-
uit, vt niſi prohiberet, ſolo proſtra-
Ap.22b tus illū adoraſſet, Deū proculdubio
a ſuſpicatus, quia nihil in orbe illa
pulchritudine quam videbat maius
aut ſpecioſiꝰ reperiri poſſe putabat;
ſed prohibuit eum angelus dicēs, vi
de ne feceris, cōſeruus tuꝰ ſum, & fra
trum tuorū habētium teſtimoniū Ie
ſu: nō ſum ego deus tuus ò Ioānes. O
quātò pulchrior & ſpecioſior eſt il-
la maieſtas quā diligis: quaſi fœnum
aridū, ſic eſt hęc pulchritudo quā mi
raris ad illā: opus eius, & factura eius
ſum, ſicut & tu: deū adora. Et ille qui
dē ex inferioribus angelis erat, quid
ſi vnū ex principibus gloriæ, quid ſi
aliquē cherubim aut ſeraphim vidiſ
ſet? quāto amplꝰ ſtuperet? Libet nūc
modicum ſpeculari, quanta erit illa
ecſtaſis & admiratio animæ ſanctæ,
quādo ex hoc ergaſtulo carnis egreſ
ſa, ſubitò omnē illā cęleſtem militiā
Exo.26 intuebitur: quādo in tabernaculū il-
g lud admirabile intra ſācta ſāctorum
ingreſſa, tā innumerā multitudinē,
& tam variā potētiſſimarum & pul
cherrimarū creaturarum, corā Deo
lætātium & ouantium, beatis oculis
inſpexerit. O quā immēſa iucūditas,
cū tali ſocietati ſeipſam perpetuo aſ
ſociandā agnouerit. O quomodo ad
mirabitr, quomodo expaueſcet, quo-
modo affluet & dilatabitr cor eius, et Eſa.60a
tota penitus deficiet pre lætitia! Re
gina Saba venit olim à finibꝰ terræ 3.re.10a
audire ſapiētiā Salomonis, & ingreſ
ſa Hieruſalē, cùm vidiſſet domū am
pliſſimā, diuitias, & potentiā, & ordi
nē, & ornatum miniſtrorū, pulchri-
tudinē pincernarum, & principū aſ
ſiſtētium, expauit, & nō remanſit in
ea ſpiritus prę ſtupore. Sic admirata
eſt mortalis mortalē: quid putas fa-
ciet anima quæ ex captiuitate Baby
lonis ſubitò in cæleſtis Hieruſalem
opulentiā rapitur? non principis cu-
iuſpiā terreni, ſed omnipotētis dei do
mum, potentiā, miniſteriū, diuitias,
delicias, ornatū, & principum mini
ſtrātium pulchritudinem, multitudi
nē, gloriā intuitura? Clamat prophe
ta huius cōtēplationis admiratione Baruc.3
cōmotus, ò Iſrael quā magna eſt do- c.
mus Dei, & quā ingēs locus poſſeſſiō
nis eius. Verè magna, quia magnus ps.146.
eſt dñs deus noſter: deniq; talis qua-
lē decet omnipotentiam maieſtatis.
Quis huius domus amplitudinē, mi-
niſtrorūq; multitudinē cogitare ſuf
ficiet? Millia milliū miniſtrabāt ei, Dan.7c
decies centena millia aſſiſtebant ei.
Imò ſicut ait Iob, nō eſt numerꝰ mi- Iob.25a
litum eius, trāſcendit nāq;, ſicut ait
Dionyſius, ſupernarū mētium mul
titudo, infirmā atq; cōſtrictam mate
rialiū numerorū cōmenſurationē.
Vnde propheta. Currus Dei decem ps.67.
millibus multiplex, millia lætantiū
dñs in eis. Et cū ſit tā innumera mul
titudo, nulla ibi cōfuſio, nulla diſſen
ſio, nulla inquietudo, ſed ſūma pax
& trāquilitas, & mirificus ordo. Iob
qui facit cōcordiā in ſublimibꝰ ſuis. Iob.25a
Pul-

Pulchritudo verò & ornatus eorũ, qualis decet domeſticos Dei, tantę celſitudinis ſeruitores. Vnde ꝓpheta inuitãs peregrinantẽ eccleſiã ad ſupernę illius ciuitatis amplitudinẽ
Eſa.33.d cõtemplandã; reſpice (inquit) Siõ ciuitatẽ ſolennitatis nr̃æ: oculi tui videbunt Hieruſalẽ habitationẽ opulentã, tabernaculũ quod nequaquã trãsferri poterit, neq; auferẽtur claui eius in ſempiternũ, & omnes funiculi eius nõ rumpẽtur: & ſolũmodo ibi magnificus dñs Deus noſter.
Ibidẽ.c Populũ imprudentẽ nõ videbis, populũ alti ſermonis, ita vt non poſsis intelligere diſertitudinẽ linguę ei⁹, in quo nulla eſt ſapiẽtia. Quàm pulchrè quã diſertè, amplisſimã illius cęleſtis reipublicę felicitatẽ deſcripſit. Oculi tui videbunt Hieruſalẽ, habitationẽ opulentã, id eſt omnib⁹ diuitijs & delicijs refertã, omnibus gaudijs & ſuauitatibus plenã, omnibus deniq; bonis, quę deſiderari poſſunt, abũdãtiſsimè ſupereffluentẽ: tali vtiq; affluentia, qualẽ ſuſpicari vel intelligere poſſum⁹, in tali principis cellario, cui præſto eſt omne quod placet. O quã ſaturos, quã pingues & refertos, domeſticos ſuos habet illa domus! quã multa & quã varia ferculorũ opiparorũ abũdãtia, voraces illos ſpiritus tã innumeros replet & ſatiat illa mẽſa. Inebriabuntur
Pſ.35. (inquit ali⁹ ꝓpheta) ab vbertate dom⁹ tuæ, & torrẽte voluptatis tuæ potabis eos: ita vt exũdãtur, æſtuẽt, & eructẽt à nimia ſatietate. Mira affluẽtia, quæ tantũ exercitũ tantorũ principũ, tot ſeculis, imò in ſeculorũ ſecula affluẽtiſsimè paſcit & reficit, neq; vnquam deficit, ſed ſemper abũdat, & ſuperabũdat. Et nõ mirũ,
Pſal.8 quia ibi potiſsimũ magnificus oſtẽditur dñs deus noſter. In terra enim miſericordia ei⁹, in inferno iuſtitia, in cælo magnificẽtia mõſtrãtur. Ibi diuitiarũ eius inexhauribilis theſaurus, infinita maieſtas, & imperialis munificẽtia palam fit: quis ſit Deus, quid poſsit & valeat, & quã amplè retribuat his qui diligunt illũ. Sed qualis eſt ille populus, quod idioma tã elegãs & ſublime, vt nõ poſsim⁹ intelligere diſertitudinẽ linguę ei⁹? quis inter eos velut hebes, & nullius ſapiẽtiæ iudicatur? Nũquid loquuntur Gręcè, Latinè, vel Hebraicè? Nõ certè, nõ tale eſt idioma cæli, ſed vnuſquiſq; alteri viſcera ſua pãdit, & quicquid intus latet oculis inſpectoris obijcit. Nõ ibi fraus, nõ hypocriſis, nõ dolus, & ſimulata dilectio, vt decipiãt de vanitate in idipſũ, ſicut Pſ.61. hic: ſed ibi intima cordis patent, vt ſunt. Propter quod ciuitas illa auro Ap.21.f mũdo, ſimilis vitro mũdo deſcribitẽ à Ioanne: quia ciuiũ cæleſtiũ corda & claritate fulgẽt, & puritate trãslucẽt. Sed quã velox & diſerta lingua, quæ nõ tẽporis interuallo ſyllabatim loquitur, ſed lõgiſsimã orationẽ mente cõſcriptam, ſimul totam obijcit intuẽti, vt ſubito intuitu videat, qđ multis horis nõ poſſet ore proferri? Neq; in tota illa ciuitate aliud officiũ reperitur, niſi laus & benedictio creatoris. Omne opus eius iucunditas & lætitia: huic operi omnes intẽdunt. Vidẽt & mirantur, mirant & exultant, exultant & laudant: & quia laudare nõ ſufficiũt, ſemper laudant: nũquam deeſt materia laudis, quia nunquam ſufficit copia laudatoris. Illuc enim aſcẽderũt tribus, trib⁹ dñi: nõ certè ad aliud, niſi Pſ.121. ad confitendũ nomini dñi. O qualis muſica, ò quàm dulcis & ſuauis harmonia, quis tantorum cantorũ modulatas cãtilenas valeat explicare?

Si nos in hac vita vocũ humanar ,
aut chordarũ,aut organorũ concen
tus ab hominibus inuctus,& exqui-
ſitus,ſic delectat &rapit,quid faciet
illa muſica,quã nõ humana ꝑeritia,
ſed angelica format induſtria ? quæ
nõ corporeis vocibus foris perſtre
pit,ſed interioribus affectibus inte
rius dulceſcit ? tãto vtique ſuauius,
quãto intimius? Talis eſt fratres cæ
leſtis illa Hieruſalẽ,talis eſt angelo-
rũ patria, ad quã properamus : imò
multò pulchrior & perfectior eſt
populus ille beatus,cui cõuiuemus.
Nõ lætamini?nõ oblectamini?nõ rũ
pimini præ gaudio ? quia tã citò hu
iuſmodi ciuibus annumerãdi eſtis,
perpetuò cũ eis & cum dño regna-
turi? O infelix nimiũ & miſera ani
ma,vt quid terrenis cõſolationibus
inhias ? cur viliſsimis huius carnis
voluptatibus oblectaris? cur mũdia
libus curis & perituris ſolicitudini
bus tota diſtẽderis? ciuis Hieruſalẽ,
& cęleſtis regni particeps mox futu
ra? Quid vana & vacua gaudia cu-
ras,cui tãta iucũditas & lætitia poſt
modicum prę ſtãda eſt? Quid tibi &
mũdo? quid ad te de ſeculi diuitijs,
& delicijs? cui tãtũ dignitatis & glo
rię faſtigiũ reſeruatur? Credim⁹ iſta
fratres? certè credim⁹: at ſi credim⁹
& ſperamus,cur nõ inſequimur? nã
ſi vera in nobis fides , & certa ſpes,
vnde tã lethalis obliuio , tãta ſegni-
ties? rerũ tẽporalium tã anxia ſitis,
& æternorũ bonorum tã lenta cupi
do? O ſi vel tenuiſsimo lucis ſuę ra-
dio,mẽtis noſtrę oculos,illi⁹ cęleſtis
gloriæ quo tẽdimus immarceſsibi-
lis claritas , vel quaſi ſubitũ fulgur
raptim perſtringeret, quomodo ra
peret ad ſe animas noſtras ? quãto il
lius deſiderio flagraremus? quib⁹ vo
cibus & affectibus cũ propheta cla-
marem⁹? Quis deducet me in ciuita-
tẽ munitã? quis deducet me vſq; in
Idumæã? Sic æſtuabat ille,qui illius
deſiderio totus abſorptus, dicebat.
Ingrediatur putredo in oſsib⁹ meis, Hab.3.d
& ſubtus me ſcateat,vt requieſcã in
die tribulationis, & aſcendã ad po-
pulũ accinctum noſtrũ: populũ ful-
gidũ,decorum,nobilẽ,beatũ,& glo
rioſum: populũ hilarẽ,feſtiuũ, & iu
cundũ: cuius eſt dñs Deus eius . Sic
quoq; alius ardebat,qui profuſis la-
chrymis , & gemitibus inenarrabi- Ro.8.c.
libus,iucundã illã ſocietatẽ ſitienti
bus , attenuatis oculis ſuſpiciẽtibus eſa.38.c
in excelſum,& quotidie cæleſtes il-
las mãſiones à longe ſalutãtibus, &
gliſcẽtibus, ſicut pullus hirundinis p̄s.141
ſic clamabat. Educ de carcere Deus p̄s.105
animã meã , ad cõfitendum nomini
tuo: ad vidẽdum in bonitate electo
rũ tuorum: ad lętãdum in lętitia gẽ
tis tuæ: ad laudãdum cum hæredita
te tua. A te enim quid aliud volui p̄s.72.
ſuper terrã? Vnã ſolã petij à te,hanc p̄s.26.
requirã,vt inhabitẽ in domo tua,o-
mnibus diebus vitæ meæ : vt videã
voluntatẽ tuã,& faciem tuã,& viſi
tem tẽplum tuum : vt placeã corã p̄s.55.
te in lumine viuẽtium: vt hac felici
& iucunda ſocietate fruar tecum in
ęternum,in tua perpetua & immar
ceſsibili gloria . Erat filius legitim⁹
& ciuis verus Hieruſalẽ,& ideo ſitit
venire ad eam. Bern. Filios Babylo
nis nõ delectant cãtica Siõ: qui plã p̄s.136
tati in terra,ex exilio patriã,& ciui
tates fecerũt,nõ nouerunt iſta ſuſpi
ria. O quã rarus hodie, qui optet diſ Phil.1.e
ſolui & eſſe cum Chriſto : qui dicat,
heu mihi quia incolatus meus pro- p̄s.119.
longatus eſt: imò qui vocatus ad cæ
lum non exeat cum triſtitia . Vn-
de tanta tepiditas in orando , tan-
ta negligentia in operando , tam

modica reſiſtētia in reſiſtendo, niſi ex hac obliuione? pſalm. ps.136 Si oblitus fuero tui Hieruſalem,&c. Ita eſt,& lingua adhæret in orando, & manus torpet in operando; ſi adeſt obliuio præmij ad excitandum deſideriū,& torpētes affectus. Sed quis de hac ſuperna ciuitate & de eius ciuibus idoneus concionator? ſi Paulus 2.cor.12 a qui vidit & luſtrauit, audiuit arcana, quid nos qui neque vidimus, neque luſtrauimus? nouo lumine & gratia opus eſt petamus eam, vt ad illam ciuitatem nos perducat Ieſus Chriſtus dominus noſter. Amen.

DE DIVO MICHAELE Archangelo, Concio altera.

THEMA.

¶Dico enim vobis, quia angeli eorū ſemper vident faciē patris mei, qui in cælis eſt. Matthæi.18.

ALtiora te ne quæſieris, fortiora te ne ſerutatus fueris, ait Sapiens. eccli.3. c Quid enim opus eſt homini, maiora ſe quærere? cū ſint tot cōmunia & vtilia, quæ ſcire magis expediat, & minore acquirātur labore? Sapiens mercator vbi pretioſiores inuenerit merces, ibi abundantiores ſumptus expendit: Matth. 13.f. ita eſt omnis ſcriba doctus in regno cælorum. Hæc ideo dixī, quia natura angelica, quò perfectior eſt, eò à noſtra cognitione amplius auffertur, eſt enim valde à ſenſibus noſtris remota, vnde omnis cognitio noſtra originem ducit. Quid ergo de angelis diſſerere poſſumus, quos nunquam vidimus, & quorum nullam experientiam habemus? Sed neque ſcriptura de eis niſi ſuccinctè loquitur. Scio plurimos de illis longum ordiri tractatum, ſermonemque protrahere: ſed vbi de ſcriptura non habetur teſtimonium, diuinare mihi magis videntur, quàm demonſtrata tradere. Superuacuum igitur? ne dicam temerarium, modò videbitur, coram populo de angelis diſputare, quomodo ſunt, quomodo operantur, quomodo diſtinguuntur, quomodo intelligunt, quomodo loquūtur ad inuicem, quomodo mittūtur ad nos, quomodo nos inſtruunt, & ſimilia quæ in ſcholis dubiè & variè tractari ſolent, omniaque opinionibus plena ſunt. Satius iudico ad noſtram eruditionem euangelicam lectionē exponere, in qua plurimū eſt doctrinæ: & ne de angelis omnino taceamus, eorū ſolicitudinē erga nos, & quo erga eos debito teneamur, breui ſermone percurremus, angelorū reginę & auxilio, & fauore, prius more ſolito implorato, mēte pia dicētes. Aue Maria.

Quærūt diſcipuli à magiſtro veritatis, in veritate, quæſtionem ſatis curioſam, ſed minus vtilē, Quis putas maior eſt in regno cælorum? Ex tot patribus ſanctis qui nos præceſſerūt, dic nobis magiſter optime, qui omnia noſti, quis meritis & ſanctitate præcedit? Abraam, Dauid, Moyſes, Iob, vel alius ex prophetis? Talis modo curioſitas nōnullos ex Chriſtianis ſolet exercere, vſq; ad rixam & contentionem: videlicet quis inter diſcipulos maior? Baptiſta an Euangeliſta? & inter prophetas quis doctior, Moyſes an Dauid? quorū dicta ſcire melius eſſet, quā de eorū meritis diſputare. Habuit tamen ortū hæc quæſtio ex quadā præuia con-

contentione, vt narrat Matthæus:
nam iter agente domino, apoſtoli
inter ſe conferebant, quis eorum vi
Luc.9.f deretur eſſe maior; poſtea verò cũ
domi eſſent, qui præſens ad omnia
ſemper eſt, quæſiuit ab eis, de quo
in via contenderent, quid inter ſe
tractaſſent. Illi autem deprehenſi à
domino in ſermone ambitionis, e-
rubeſcentes primo tacuerunt, dein
de reſpõdere compulſi, mutato elo
quio, quaſi de alijs quærunt: Quis
putas maior eſt in regno cælorum?
Quia verò ideò quæſierat ab eis di-
ſceptationem, vt curaret ambitio-
nem, ita quæſtionem ſoluit, vt mor
bum magis curet. Aduocato igitur
paruulo, cui Martialis (vt fertur) no
men erat, ſtatuit illum in medio eo-
rum, & ait. Amen dico vobis, niſi
conuerſi fueritis & efficiamini ſicut
paruulus iſte, non intrabitis in re-
gnum cælorum. Ac ſi diceret, di-
ſceptatis inter vos quis veſtrũ ma-
ior ſit futurus in regno cælorũ, ego
dico vobis, vt videatis an illuc in-
grediemini: hęc enim diſputatio ve
ſtra longè eſt ab ingreſſu regni cæ
lorum, quò per humilitatem tendi
tur. Excluſa igitur ambitione, ſol-
uit quæſtionem dicens. Quicunque
humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte,
hic maior eſt in regno cælorum. Vt
dicunt quidam, more ſuo dum vnũ
innuit, aliud loquitur dominus: ſi-
Ioā.2.d cut quando de templo corporis ſui
locutus eſt: ita nunc non de paruu
lo illo, ſed de ſeipſo loquitur: qui
cùm eſſet dominus omnium, prò
Eſa.9.b nobis paruulus factus eſt: cui con-
formari oportet quicunque regnũ
cælorum ingreſſurus eſt: & qui ſi-
milior eſt illi, hic maior eſt in re-
gno cęlorum. Cui quia præ omni-
bus ſimilior virgo fuit, ideò procul

dubio ipſa maior eſt in regno cæ-
lorum: illa enim humiliauit ſe ſi-
cut paruulus iſte. Nam ille cùm in Phi.2.a
forma Dei eſſet, exinaniuit ſemet-
ipſum, formam ſerui accipiens: illa
cùm mater Dei eſſet, ſemetipſam
humiliauit, ſabro ſancto deſeruiēs.
Inde de ſeipſa ait. Quia reſpexit hu
militatem ancillæ ſuæ, ecce enim Luc.1.e
ex hoc beatam me dicent omnes
generationes: generationes (inquã)
cæli & terræ: et ſi omnes beatam di
cent, ſuper omnes vtique erit. Sed
quamuis hæc ita ſint, quod ad pro-
poſitum ſpectat, ex domini reſpon
ſo hoc apertè colligitur, quòd quã-
tò quiſque apud ſeipſum humilior
extiterit, eò apud Deum maior erit:
& ille in regno cælorum erit maxi
mus, qui in exilio terreno fuerit hu
millimus: & quò in oculis proprijs
quiſque magis vileſcit, eò amplius
in oculis Dei magis ſplendet. O prę
clariſsima virtus humilitas, quę tuũ
ita poſſeſſorem exaltas. Nouerant
hoc ſancti Dei homines, qui feruen
tiori ſtudio ſeipſos humiliare ſtu-
duerunt, quàm ſoleant mũdani ho
mines ad gloriam anhelare: ampliꝰ
in deſpectu ſui, quàm ſeculares in
honore glorientur. Vnde & de bea
to Franciſco legitur, nimis zelare,
& ſpeciali inuidia inuidere, ſi quē
deſpectiorem contemptibiliorem-
que ſeipſo, pannoſioremque vide-
ret, ſtatimque quo ad eius fieri po-
terat, conari ne in hoc ab aliquo
vinceretur. Qui enim ſeipſum per
omnia deiecit, ſecum quoq; omnia
permutabat: ſicut ſcriptum eſt, ad- Agge.a
huc modicum & ego mouebo cælũ b
& terram, & veniet deſideratus cũ-
ctis gentibus: quo ex faſtigio deita
tis humiliato, permutata ſunt o-
mnia cũ illo: paupertas in diuitias,
fletus

fletus in gaudium, abiectio in honorem, labor in quietem, tribulatio in proſperitatem, dolor in delicias, ac proinde humilitas in altitudinem commutata eſt: ipſeque deſcenſus permutatus eſt in aſcenſum. Nulla ergo maior altitudo eſt, quàm propter Deum profunda humiliatio. Vnde ſicut iure optimo paupertati cæleſtes diuitiæ, & fletui lætitia, & eſuriei ſaturitas, & labori quies, & perſecutioni gloria promittitur: ita quoque contraponendo, infimę humilitati ſuprema debebitur altitudo: ac proinde qui ſe amplius humiliauerit, amplius exaltabitur. O via domini quàm abſcondita es, & quã à mortalium ſenſibus abſtracta.

Luc.14. & 18.c

Quomodo ad Deum miſeri mortales pertingetis, qui per viam ſuperbiæ ſemper inceditis? Quorũ omne ſtudium eſt, vt in hoc mundo ſemper ſublimiores appareatis, honoribus fulgeatis, & cæteris omnibus imperio, & dignitate ſuperiores efficiamini. Si enim qui deſpectior fuerit, maior erit in regno cælorũ: qui glorioſior fuerit in hoc mũdo, deſpectior erit, non in regno cælorum, ſed in barathro tartarorũ. Sed ponderandum eſt verbum domini, qui ſe humiliauerit ſicut paruulus iſte. Non inquit, qui humiliatus fuerit, ſed qui ſeipſum humiliauerit: neque quolibet modo, ſed ſicut paruulus iſte: ſunt enim quos propria facinora humiliant etiam inuitos: de quibus pſal. In veritate tua humiliaſti me: ſunt etiam quos inopia rerũ abiectos hominibus facit, non volũtate ſed vi: hos ego humiliatos dixerim, non humiles, quos peccatorum ſarcina premit, inopia deiecit: non exaltabuntur iſti, quia non ſe humiliant, ſed humiliantur. Si quid enim de ſe humile ſentire videtur, aut dicere, teſte Chryſoſtomo, non illud humilitas, ſed veritas eſt: ſicut fuit illa oratio publicani accuſantis ſe. Vera enim humilitas eſt de culmine ſe deijcere, & in ſuprema gloria inglorium ſe præbere. Sunt etiã vt ait Sapiens, qui nequiter ſe humiliant in hypocriſi & dolo, vt humiles videantur: quorum ironia deſpicabilis eſt. Iſti etiam ſi operibus polleant, quia pro eis temporalem gloriam quærunt, non exaltabũtur in regno cælorum: non enim ſe humiliant vt paruulus iſte, verè & ſimpliciter, ſed falſò, fictè, & malitioſè. Non ergo illis promittitur exaltatio, ſed veris humilibus: qui cũ magni ſint, in veritate tamen exinaniunt ſemetipſos, in veritate & ſimplicitate cordis omniũm ſe ſeruos exhibentes, omnium ſe vltimos reputantes, & crucem domini in ſuo corpore iugiter circunferẽtes. Propter quod & Deus exaltabit illos, ſicut exaltauit paruulum iſtum, & donabit eis nomen ſuper omne nomen ſeculi huius, vt videlicet filij Dei nominentur, & ſint, qui inter filios Adam vltimos ſe locauerunt. Sed valde terribile eſt quod dicitur. Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Durus eſt ſermo iſte, & quis poteſt eum audire? Noſtis fratres puerorũ mores, noſtis paruulorum conditiones & ingenium, quanta in eis innocentia, quanta ſimplicitas, quanta puritas, quanta ſit & veritas, & humilitas: non ſunt in eis concupiſcentiæ turpes, non ambitiones, non cupiditates, non temporalium diuitiarum curæ, non anxiæ ſolicitudines, non malitiæ, non fraudes, non ſuſpiciones, non odia, non iurgia, nõ omnia

pſ. 118 · Luc.18.e · eccl.19 d · 2.co.4.e · Phi.2.b · 1.Ioã.3.a · Ioã.6.f.

denique vitia, quæ cũ adultis adoleſcunt. Filius Imperatoris ludit cũ filio paſtoris, non eſt ibi dedignatio, non ambitio, non apud eos quis ſum ego, & quis tu? nõ aliud corde aliud ore monſtrant, omnia vera, omnia ſancta, omnia pura, qua de re & ipſi pueri nominantur. O felicem ſtatum puerorum, ò ętatem auream infantilem: adde intellectum pueris, & quid erunt pueri niſi humanati angeli? Vigent nanq; in eis ſenſus, nitet color, ſplendet vultus, natiuaque hilaritas arridet, puritas redolet. Adde (inquam) illis intellectum, & quid erit puerulus, niſi effigiatus angelus? O quoties dum eos video, acclamare ſoleo, & imprecari, non vt eorum corpus creſcat, ſed vt ipſorum creſcat intellectus. Verè bonum erat eis ſic eſſe, donec veniat Chriſtus. Hunc igitur puerorũ ſtatum poſt caniciem quis imitabitur? O quàm difficile, ne dicam impoſsibile eſt, vt ad pueri innocentiá iterũ redeat homo, cùm iam in malis ſenuerit, & in vitijs ſuis cõſenuerit, & cor amurca peccatorum tabidum in priſtinam reduci puritatẽ difficile eſt, facilius vtique refici poterit quàm reduci. Vnde pſal. Cor mundum crea in me Deus. Crea (in quit) nam creare facilius eſt, quàm mundare: reficere quàm reſtituere. Facilius dixerim profecto, in illa puerorum ſimplicitate & puritate permanere, quàm poſt corruptam & inueteratam naturam, in illam redire: & citius inuenies qui in ea à principio permanſerint, quàm qui ad illam poſt malitiam redierint. Et tamen clamat dominus. Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. O tremendam ſententiam, ò dictum formidá- ps.50.

dum. Reduc me domine in virtute tua, & in potentia tua, redige me in priſtinam illam pueritiam: ná hæc mutatio verè non meæ virtutis eſt, ſed dexteræ excelſi. Vnde non ait. ps.76.
Niſi efficiatis vos, ſed niſi efficiamini vt paruuli: quia ab alio, videlicet non à nobis, hæc repueratio in nobis implenda eſt: non enim noſtri arbitrij ſolius opus eſt, ſed etiam diuinę gratiæ munus. Et propterea licet impoſsibile videatur, non tamen de illo diffidendum, apud quẽ non erit impoſsibile omne verbũ. Luc.1.d
Sequitur in litera. Et qui ſuſcipit vnum paruulum talem, ſcilicet qui propter me ſeipſum paruulũ fecit, me ſuſcipit: qui autẽ ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo ei9, & demergatur in profundum maris. Terribilis cõminatio: omitto nunc ſpiritualem beati Gregorij ſenſum, quo literam iſtam ad religioſos deuoluit, dicens melius illis fuiſſe in ſeculo curarum mola comminui, & ſolicitudinum anxietate premi, quàm poſt aſſumptum religionis habitũ, taliter viuere, vt ſimplicibus diſſolutionis & turpitudinis ſcandalum præbeant. In ſeculo nanque non ita eorum diſſolutio notaretur, nec in aliorum vergeret detrimentum, ſicut cùm ex habitu & religione autoritatem habet & honorem: ſimplex enim malum eſſet quòd malè viuerent, nunc autem dupliciter rei ſunt, & quia ſub ſpecie ſanctitatis mali ſunt, & quia eorum exemplo alij mutantur ad malum. Omiſſo igitur iſto ſenſu, ad literam verbum domini exponamus. Verè etenim cuilibet ſcandalizanti melius eſſet, quanlibet & quantumcunque duram

ram & atrocem mortem oppetere, quàm proximum ſcandalizare: id eſt quàm peccati mortalis & æternę damnationis proximo cauſam exiſtere. Si enim arripere pallium vel tunicam alicuius malum eſt, vxorē verò peius, & vitam deterius, quantò omnium horum peſſimum eſt eius animam interficere, eam æternis ignibus perpetuò torrendã adigere? quis enim damnationis alteri⁹ reus eſſe ſuſtineat? Væ igitur qui
Pſ.13. deuorat plebem domini ſicut eſcã panis: quibus pro buccella eſt ſimplices quoſque offendere, & in odium & ſcãdalum mittere. Væ qui ſeminant doctrinas falſas, & in errorem mittunt ſimplices, & à fide eos faciunt aberrare. Vę mulieribus ſe fucãtibus, vt ſua pulchritudine pelliciant oculos ad peccatum. Vę alea
Sap.14. b toribus, qui domos ſuas quaſi muſcipulas inſipientiũ pedibus parant. Væ prælatis, quorum vita ſubditis exemplum peccandi eſt, quibus deberēt eſſe forma virtutis. De quibus beatus Gregorius ita ait. Scire prælati debent, quòd ſi peruerſa perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Væ diſcolis religioſis, quorum exemplo viuificãdi erant ſimplices, & perduntur. Vnde hodie in eccleſia tanta tepiditas & iniquitas? vnde tanta in omnibus auaritia & cupiditas? niſi quia in maioribus & proceribus illius, vnde fulgere debuit ſãctitas, viget iniquitas: minores verò maiorum veſtigia ſequuntur. Vnde cùm paſto-
1.Pet.2. d rum venerit paſtor, ouium ſuarum ſanguinem de manu eorum ſeueriſ
Ezc.3.e ſime requiret. Væ demum omnib⁹ iſtis & ſimilibus, qui infernum animabus ſimplicibus repleuerunt, & portæ inferi ſunt, per quos multi in perditionem eunt. Nunquid nõ melius illis fuiſſet mille mortes ſubiſſe, quàm tanti reos criminis eſſe? O quàm horrendum tibi eſſe deberet, vt propter te aliquis perpetuò ardeat in inferno. Mallem vtique fratres centum homines corporaliter peremiſſe, quàm vnã animam perpetuo incendio tradidiſſe: ſi ex ſolo damno culpa pẽſanda eſſet, & nõ ex arbitrio. Si enim ſanguis Abel ſic clamat ad dominum in fratrem occiſorem, quantò fortius clamabit ſanguis animæ perpetuo damnatę, in ſuum interfectorem? O quomodo conqueruntur, quomodo vociferantur, ò quomodo maledicunt & imprecantur omne malũ apud Dei iuſtitiam, in eos qui eis tanti mali & miſeriæ cauſa fuerunt, & offendiculum poſuerunt, vt in tale præcipitium ruerent! Et quantum hic clamor apud Deum valeat, audi Hieremiam prophetam, imò dominũ per Hieremiam terribiliter perſonantem. Quid niteris (inquit) bonam oſtendere viam tuam ad quærendã dilectionem, quæ inſuper & malitias tuas docuiſti vias tuas, & in alis tuis inuentus eſt ſanguis animarum pauperum & innocentium? O ſanguinolenta, plena ſanguinibus, & tot mortibus rea, non erubeſcis ita impudenter te mihi pòſt tantũ ſanguinem exhibere familiarem, & meam quęrere dilectionem? cui nõ ſatis fuit teipſam peccatis tuis fœdare, ſed inſuper alios docuiſti vias tuas? & in alis tuis, id eſt peſſimis operibus & exemplis, quibus veluti alis fama volat, repertus eſt ſanguis, non corporum mortalium, ſed animarum immortalium, pauperum, & innocentium, quos tuo exemplo

Matth. 16.c.
Gẽ.4.b
Hie.2.g

veluti gladio iugulaſti,& perpetuis
ignibus tradidiſti? Et poſt hæc o-
mnia tu mecum glorioſus & beatus
in cælo regnabis , plenus delicijs,
propter quem gemitibus ſempiter
nis tot animæ vlulant in inferno?
Audiant hæc ſcandalizatores,& cō
tremiſcant, & non coram Deo bo-
nam oſtendant viam ſuam,quaſi in
nocentes:ſint & iuſti, ſed accuſent
& increpēt vitam ſuam coram deo,
Thr.3 d & ponant in puluere os ſuum,ſi for
tè ſit ſpes. Neque in propoſito ze-
lus & amor Dei quæſitus,ſed teme-
ritas & impudētia peccatoris redar
guitur: qui dum peccatū ſuum de-
flere debuerat,Deo ſe amicum exhi
bet & familiarem. Caueamus igitur
fratres ſcandalum prębere puſillis,
& dare illis occaſionem ruinæ:ſuf-
ficiunt nobis peccata noſtra, non ſi
mus apud Deum etiam alienorum
peccatorum rei. Nos enim poſt pec
catum corrigere poterimus cū Dei
auxilio,ſi volumus, ſed nō ſic in no
ſtra erit poteſtate corrigere quos
læſimus. Qui enim ſcandalo obedi
uit, fortè non obtemperabit conſi-
lio: & videbis fratrem in tuo exem
plo labentem,nec ſuccurrere pote-
ris pereunti. Vnde in hoc quodam-
modo ab alienis peccatis magis for
midandū eſt,quàm à proprijs: quia
ſcilicet minus noſtræ poteſtati ſub-
eſt eorum remedium & medela. In
tantum verò ſcandalum vitandum
eſt,vt non ſolùm temporalia lucra,
ſed etiam ſpiritualia ad tempus in-
termittenda ſunt,vel penitus omit-
tenda,ne in eis puſillus ſcandalize-
Ro.14 c tur. Audi apoſtolum, noli cibo tuo
illum perdere , pro quo Chriſtus
mortuus eſt. Et iterum. Si eſca ſcan
1.co.8.d dalizat fratrem meum,non mandu
cabo carnes in æternū. Noli dicere,
ego recte ambulo,bona intentione
hoc facio , quid mea de alio , ſi offē
ditur bono meo? eruat ſibi oculos
nequam,effodiat liuidos oculos aut
claudat. An oculus eius nequam eſt Matth. 20. b
quia ego bonus ſum? Quare ipſe iu- 1.co.6.b
dicat diem inter diem? quis illū in-
ter me & Deum conſtituit iudicē?
Noli (inquam) dicere hoc,multum
ad te attinet de fratre tuo , multum
ad te ſpectat de illius ſalute,quam ſi
læſeris,perdes & tuam: ſanguinem Eze.3.e
enim eius de manu tua requiret
Deus. Hęc autē omnia quæ in tuū
fauorem citaſti,nō in paruulos, ſed
in phariſæos dicta ſunt, quorū ſcan
dalum formidandum non eſt, quia
non ex ſimplicitate, ſed ex malitia
procedit: nunc autem loquimur de
ſcandalo puſillorum, nam ita domi
nus ait. Qui ſcandalizauerit vnū de
puſillis iſtis: non inquit vnū de pha-
riſæis iſtis: ſed de illis alibi ita dixit,
ſinite illos,quia cæci ſunt, & duces Matth. 15.b.
cęcorum. Sed ſicut actiuum ſcanda
lum timendum eſt,ita & paſſiuum:
caue alium ſcandalizare,caue quo-
que ne & ipſe ſcandalizeris ab alio.
Si oculus tuus (inquit) ſcandalizat Mat.5 e
te,erue eum,&c. Nō ad literam ſuf-
fodiendum oculum , aut præciden-
dam manum intelligas, ſed ſpiritua
lem oculum, aut manum, aut pedē:
id eſt amicum,qui tibi pro oculo eſt
in conſilio , aut pro manu in auxi-
lio , aut pro pede in lucro: etiam ſi
dexter ſit, & ad bonum te inducit,
ſi alias te in peccatum trahit,proij-
ce eum abs te,declina ab eo,fuge il-
lius ſocietatem: melius eſt tibi ſine
amico ſaluari,quàm propter ami-
cos periclitari: melius eſt carere bo
no conſilio, quàm perire malo con
ſortio. Noli dicere, ſpiritualis eſt
fœmina,de oratione & contempla
tione

tione colloquimur, ſi alioquin ab ea ſcandalizeriſ fuge ſancta colloquia, ne incidas in prauam concupiſcentiæ ſentinam. Poteſt etiam de membris corporeis litera intelligi, non vt abſcindantur corporali gladio, ſed ſpirituali, non eis vtendo: claude oculum, & eruiſti: quid enim tibi oberit oculus clauſus, etiam ſi ſit ſanus? Cohibe manum à rapina, & ſcidiſti: auerte pedem à via mala, & proieciſti: & ita in alijs dicendum eſt. Vltimò monet dominus, non ſolùm vt non ſcādalizemus paruulos, ſed vt etiam non eos contemnamus. Duplicem autem huius aſsignat rationem: vnam, quia venit filius hominis ſaluare quod perierat, id eſt quia pro eis filius Dei de cælo deſcēdere & mori dignatus eſt: alteram, quia apud Deum tanti fiunt, vt illis ſingulos angelos deputet ad cuſtodiam: angeli nanq; eorum (ait) ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. Verè magna eſt dignitas animarum, vt vnaquæq; anima angelum habeat ad ſui cuſtodiam deputatum, qui eam tanta ſolicitudine & cura cuſtodit, vt pretioſam margaritam & grandem theſaurum: nempe quia pro ea dominus eius vitam cum ſanguine dedit. Noli igitur pauperis exteriorem habitum, vel tabernaculum caduci corporis attendere, ſed inſpice inhabitantem ſpiritum nobiliſsimum, Dei imagine inſignitum, angelorum ſocium, & cæleſtis Hieruſalem conciuem, et quod maius eſt filij Dei quiad tempus in iſto tabernaculo inhabitat ad militiam, egreſſurus inde ſuo tēpore ad coronam. Si ſic homines inſpicias, exiſtimo quòd nullū deinceps contemnes, nullus tibi vilis apparebit. Hæc de euangelio.

Matth. 18.b.

1.Pet.1.

Sed iam ad angelos conuertamur, & quanto nos amore proſequātur, & quo eis debito teneamur, aperiamus. Sunt quippe nobis natura amiciſsimi, ardentiſsimoque deſiderio bonum noſtrum deſiderant: ſicut è cōuerſo peſsimi dæmones omni modo noſtram cupiunt perditionē, vſq; adeò vt videre ſanguinem humanū effuſum in bellis, eorum luxuria ſit: & non niſi humano ſanguine inuocati à Magis reſpondeant ad quæſita. Tanta eſt eis ſanguinis humani ſitis. Angeli autem è cōuerſo has truculentas beſtias à nobis abigunt, atque pro nobis decertant aduerſus eos, & veluti paruulos ſua protectione tuentur. Regna autem & prouincias maiores angeli gubernant, minores verò toto ſtudio ſingulas animas ad nutum Dei cuſtodiunt: de quibus propheta commemorat dicens. Super te Hieruſalem adhibui cuſtodes, tota die ac nocte non tacebunt laudare nomen domini. O ſolertiſsimos vigiles, ò fideliſsimos ciuitatis dei cuſtodes, quid eſſet de nobis ſi non veſtro præſidio cuſtodiremur. Illud autem inter alia valde mirandum eſt, quòd cùm infideliū animarum quarū cuſtodes ſunt, aut apertè, aut per coniecturam perditionem agnoſcunt, non tamen propter hoc deſiſtunt ab earum cuſtodia, ſed eas protegunt & inſtruunt, quantum diuino nutu eis permittitur, ſcientes quia potens eſt Deus de lapidibus illis ſuſcitare filios non ſolum Abrahæ, ſed Dei. Neque tamen poſt modum de illorum perditione triſtantur, aut operam ſuam perditam exiſtimant, quoniam voluntati diuinæ per omnia cōformes ſunt, & ſufficit illis iniunctum officium ad Dei nutum fideliter peregiſſe.

Eſa.62.b

Mat.3.b

Quo

Quo igitur zelo putandum eſt zela
re veros Dei ſui cultores, ſi filijs ge-
Eſa.9.f. hennæ qui ſolummodo in combu-
ſtionem & cibum ignis reſeruãtur,
taliter patrocinari non dedignan-
tur? Quis recenſere poterit à princi-
pio ſeculi, quanta & quàm maxima
bona ſanctis hominibus per angelos
prouenerunt? Lege ſacros libros, &
miram eorum beneuolentiam erga
nos, & beneficentiam reperies. De
his tamen longum eſſet ſigillatim
exempla referre, ſufficiat comme-
moraſſe celebrem illam egreſsionẽ
exo.per ex Ægypto per angelum factã, por-
multa tenta innumera coram Pharaone,
capita & in deſerto patrata, ſiccatum ma-
exo.14.e re, ſubmerſum Aegyptiorum exer-
citum, ducatum populi in nube opa
exo.13d ca per diem, & in columna ignis per
noctem, aſsiſtentiam in periculo, ad
exo.17c iutorium in bello, & innumera alia
quæ omnibus notiſsima ſunt. Simili
4.re.19. ter apud Ezechiam, nocte vna per
g angelum centum octoginta quinq;
millia Aſſyriorum occiſa ſunt. Eli-
4.re.6d ſeum verò prophetam quãtus igni-
torum curruum exercitus per cir-
cuitum protegebat, quàm ſecurus
erat vir Dei tali tantoque præſidio.
Gñ.18.a Quid dicam de Abraam, Loth, Ge-
Gñ.19.a deone, Thobia, & prophetis, quibus
Iud.6.b cum angelis aſsidua cõuerſatio fuit,
Tob.5.a quorum fauore & auxilio mira inter
homines facta geſſerunt. Sed vnde
obſecro angelis tanta cum homini-
bus amicitia? vnde pro eis tanta ſoli
citudo? ex tribus nempe, vt opinor: li
benter enim noſtri curam agunt,
propter Deum, propter ſeipſos, pro-
pter nos. Propter Deum, qui eis hoc
cuſtodiæ officium iniungit, & eos
Heb.1d mittit in miniſterium, propter eos
qui hæreditatem capiunt ſalutis.
Non igitur dedignãtur ſeruire illis,
quibus dominus eorum è cęlo mini
ſtrare deſcendit: & ſufficit eis quòd
in hoc domino ſuo placent: ad quod
etiam valde eos inuitat benedicta il
la hominis forma, quam in domino
ſuo nimis amant, & venerantur. Nõ
deſpiciũt homines, maximẽ ex quo
dominus eorum factus eſt homo. No
runt etiam, quia animæ iuſtorũ ſe- Sap.7.d
des Dei ſunt, & equi potentiſsimi,
quibus dominus eorum inſidet, in
quibus etiam terribilia & fortia ope
ratur aduerſus phalanges dæmonio
rum. Sicut igitur vernaculus equum
domini ſui omni ſolicitudine curat
& mundat, quo non ignorat ſe mul
tò præſtantiorem eſſe, ſed propter
dominum ſuum libenter ſeruit iu-
mento, cùm ſit ipſe rationalis, ita an
gelus licet natura nobilior ſit homi
ne, tamen propter Deum ſeſſorem
eius, illi ſeruire non dedignatur: ſed
omnia agit, quatenus deo ſuo libeat
inſidere animæ, quam tam miro ſtu
dio ornat & præparat: in qua cũ aſ-
ſidere Deũ viderit, ipſe animo exul-
tat. De hoc apud Zachariam ita legi Zach.1.b
mus, vidi per noctem & ecce vir a-
ſcendens ſuper equum rufum, &
ipſe ſtabat inter myrteta quæ erant
in profundo, & poſt eum equi rufi,
varij, & albi: quorum etiam equo-
rum infra quadruplicem quadrigã
vidit. Hic vir Chriſtus eſt: equus ru-
fus eius benedicta humanitas, purpu
reo ſãguine rubricata: myrteta pro-
fundi animæ ſunt fideliũ, inter quæ
& pro quibus paſſus eſt, vt videlicet
ſui ſanguinis pretioſo imbre irriga-
tæ, miro fidei & ſãctitatis virore reni
teant. Exercitus autem equorum cir
cunſtans eum, animæ ſanctorũ ſunt,
quorũ nullus ſeſſor inſpicitur alius,
Sed tãtum equos vidit, quia eorum
ſeſſor ſolus dominus eſt, qui ſuper
equum

equum rufum aſcendere viſus eſt. Horum autem triplex erat differentia, nam quidam eorum rufi erant propter martyrium, quidam candidi propter virginitatem, quidã varij propter gratiarum & virtutum varietatẽ. Huiuſmodi igitur equos angeli libenter curant & ornant domino ſuo, vt ſuper eos cùm illi placuerit in prælium aſcendat. Deinde etiam hoc cuſtodiæ munus propter ſeipſos exequuntur, nempe quia ſicut ciuitatis ſuæ ruinas non aliter quàm per homines reparandas, neque aliter antiquam illam ciuium ſuorum plenitudinẽ ciuitatem eorum recuperaturam eſſe, quàm hominibus ad angelicæ dignitatis gradum aſſumptis (ſicut
ps.109. ſcriptum eſt) iudicabit in nationibus implebit ruinas. Lapides ergo viuos vt boni artifices ad ſtructurã ſuæ ciuitatis expoliunt, neque tamẽ dixerim homines ad hoc fuiſſe creatos, vt per illos angelorum ruina reparetur: non enim propter angelum, ſed propter Deum creatus eſt homo ſicut angelus: quãuis enim nunquam cecidiſſet angelus, nihilominus tamen homo conditus eſſet ad ſui conditoris gloriam, ad quam & nunc conditus eſt. Abſit, abſit vt noſtræ naturæ, quam Deus ſic honorificauit, vt eam angelis ſuperponeret, ita detrahamus, vt eam propter angelum factam aſſeramus.
Ap.19. b & 22 b. Angelus nanque ad Ioannem non dominum, ſed conſeruum eius ſe nominat, & fratrem habentium teſtimonium Ieſu, id eſt fidelium. Sed tamen cadente angelo, dum homo ad cæleſtia ſubleuatur, in priſtinũ decorem & primam angelorũ plenitudinem ſublimis illa ciuitas reparatur. Tertiò propter nos inferiuiunt nobis: miſerantur enim ſortem noſtram, videntes periculum noſtrum, & laborem vitæ noſtræ, quia conſpiciunt nos in magno diſcrimine poſitos, in medio ſcilicet inter gloriam & gehennã: quibus aut perpetuo regnandum eſt, aut ardendum, & tanto diſcrimine obnoxios omni ſolicitudine curant in bonam partem deflectere. O variã & dubiam mortalium ſortẽ: quis eorum non miſereatur, et ſi valeat non ſuccurrat? Accedit ad hoc dæmonum inſidiantiũ innumera multitudo, quorum omne ſtudium eſt laqueos parare, ſuffodere foueam, offendiculum ponere, vt illaqueentur & ruant, capiantur demum, & interneccioni dedantur. Narrauerũt enim vt abſconderent laqueos, & ps.63. dixerunt, quis videbit eos? Ita nanque abſconditos & ſecretos parant, vt humana induſtria eos neque cognoſcere neque euadere poſſet, ſi non angelorum lumine & magiſterio panderentur. Exhibent igitur ſe nobis veluti paruulis pędagogos in via periculoſa, præcedentes nos ac dirigentes: & dum deficimus baiulantes & portantes in manibus, ſicut ſcriptum eſt, ne forte offendant ps.90. ad lapidem pedes noſtri. Propter quod in ſacris literis ſatis aptè animarum arietes nuncupantur, quia ps.64 videlicet animas iuſtorum ſanctis cogitationibus & affectibus intus fœcundant, & ad vberrima ſupernorum montium paſcua, ſicut ouium ſimplicem gregem, dirigũt & deducunt: ac propterea ita eas vt legitimas ac proprias vxores diligunt ac cuſtodiunt. Sicut enim vir zelat vxorem, ita angelus animam, cui datus eſt in cuſtodiam, ne videlicet cum peſſimo dęmone committat

tat

tat adulterium:non tam ſibi quàm domino ſuo, qui eius verè maritus & ſponſus eſt(nã angelus paranym phi magis officio vtitur)ſponſum & ſponſam in vnum ſocians & maritans. Diſcurrit itaque medius inter Deum & animam, vota offerens, referens dona, vt inquit Bernardus, illam ad amorem excitat, illum ab offenſa placat: illam ita hortatur, quid miſera turbaris? quid deijce-
ps.36. ris? delectare in domino, & dabit ti bi petitionem cordis tui, expecta
ps.26. dominũ viriliter age, expecta cum
Hab.2.a ne deficias: ſi moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & nõ tardabit. Illum autem ita depreca-
ps.97. tur, conuertere domino, vſquequo, & deprecabilis eſto ſuper ancillam
Matth. 15.c. tuã: dimitte eam, quia clamat poſt te. Sicut enim ceruus deſiderat ad
ps.41. fontes aquarum, ita anima hæc deſiderat ad te Deus. Per hunc itaque modum cælesti ſpõſo prouidus paranymphus animam ſociat & adiũgit, incredibiliq́ue gaudio exultat cùm in ſecretiori cordis cubiculo ſponſam dulcibus ſponſi ſui oſculis & amplexibus fruentem conſpicit illius maxime opera atq; induſtria. Quo igitur amore, quo honore, quo cultu, tales ac tantos patronos venerari, diligere, ac reuereri debe mus, quorum fauore tanta nobis bona proueniunt? Pudeat nos ingratitudinis erga tam amicos, & tam venerabiles ſocios, qui cũ iam beati ſint, tamen noſtræ peregrinationis comites ſe exhibent, & viatoribus adeſſe non dedignatur. O quot & quantis nos fauoribus proſequuntur, exhibent enim ſe nobis (vt dixi mus) patronos, magiſtros, pædagogos, paranymphos, baiulos, amicos, duces, ac ſodales, & omni nos officio quo poſſunt: iuuant, lætis applaudunt, pſallentibus concinunt, pœnitentibus aſsiſtũt, ſolãtur mœſtos, releuant afflictos, ſubleuant lapſos, reficiunt famelicos, erigũt puſillanimes, roborant præliantes, coronant vincentes. Ad omnia igitur quæ nobis occurrunt amiciſsimos ſe nobis exhibent & familiares: denique coniuncti ſunt principes pſal ps.67.
lentibus in medio iuuencularum tympaniſtriarum, & grande gaudium fit in cælo ſuper vno peccato Lu.15.b
re pœnitentiam agente. Et cũ oramus, ipſi orationes noſtras corã deo Tob.12 c.&act. 10.c.
præſentant: & tandem in exitu morientibus aſtant, vt egreſſas è corporibus animas ab infeſtationibus dæmonum liberent, & eas tandem ſuperno iudici repreſentent: quas ouantes nimiò gaudio inter angelorum choros dignis ſedibus collocant in æternum manſuras. O quanto gaudio afficitur angelus cùm pupillum ſuum iam omni periculo ſecurum in tuto videt ſecum perpetuò regnaturum. O quomodo congratulatur ei, & ſicut in vincente vicit, ita & in triumphãte ipſe triumphat. Similiter quo amore extimandum eſt animam illam beatam angelũ amplecti, cuius patrocinio à tãtis periculis liberata tãto bono fruitur in perpetuum, & ad tantam gloriam ſe perueniſſe nõ ignorat. Crediderim ego neque fallor, præ cæteris angelo & animæ huiuſmodi ſpecialem quandam neceſsitudinem & amicitiam familiariorẽ perpetuò eſſe, neque fieri poſſe, vt tantam gratiam & exhibitum obſequium animæ ſanctorũ obliuiſcantur in perpetuum. Neque enim locus eſt ingratitudini, vbi ſumma beneuolentia & charitas. Diligunt ergo ſe mu

tuò

tuò & congratulantur, feliciſque
gaudent contubernio in vnum agẽ
tes gratias Deo ſuo, cuius nutu &
gratia habent quicquid habent, cu
ius munere ille induſtriæ ac custo-
diæ optatum adeptus eſt finem: & il
la curſus ſui & laborioſi certaminis
brauium cõſecuta eſt, & immarceſ
ſibilem coronam, quam nobis idẽ
concedat Deus, trinus & vnus per
omnia benedictus: cui eſt honor &
gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

DE IOANNE BAPTI-ſta. Concio prima.

THEMA.

¶ Erit magnus coram domino, Lucæ. 1.

APud ſeculares viros
quiſquis præclarus
& illuſtris habetur
ob res bene geſtas,
Magnus cognomẽ
to nuncupari con-
ſueuit, ſic Alexan
der, Pompeius, Carolus, & alij
apud homines magni dicti ſunt,
quaſi magnorum operum patrato
res. Ioannes etiam Baptiſta ante
natiuitatem ſuam à prænunciato-
re angelo magnus cognominatus
eſt. Inter alia enim natiuitatis eius
prognoſtica, quæ velut ſapiens a-
ſtrologus, ex his quæ in illo ſupre-
mo diuinitatis cælo didicerat Za-
chariæ patri eius Gabriel archan-
gelus prædixerat, hoc vnum fuit:
erit magnus, neque qualitercun-
que magnus, ſed magnus coram
domino. Non magnum eſt, quòd
aliquis coram mundo magnus ſit,
ſed coram infinito domino ma-
gnus dici quis poterit? Ecce gen- Eſa. 40 d
tes quaſi non ſint, ſic ſunt coram
eo: & quiſpiam hominum coram
eo poterit magnus haberi? Aduer
tite obſecro quantus ſit iſte puer,
qui tali cognomento in ſuo ortu
decoratus eſt. Quid de illo gran-
dius dici potuit, quàm erit magnus
coram domino? cui nihil eſt ma-
gnum niſi quòd ipſe magnum vo-
luerit reputare? Non enim natu-
ra, ſed gratia magnus eſt, quiſ-
quis coram eo magnus eſt. De hoc
igitur hodie magno Baptiſta &
& eius magnitudine tractaturi, in-
quiramus prius propter quid ma-
gnus dictus eſt, & quibus geſtis
meritò ſic fuerit nuncupandus.
Sed vnde commodius illius ma-
gnitudo poterit deprehendi quàm
ex officio? Vniuerſaliter nanque
verum eſt, quòd quantò aliqua
creatura à primo omnium condi-
tore ad maiorem dignitatem aut of
ficium præordinatur, tantò in natu
ralibus perfectior condita eſt: e-
xemplari teſtimonio in vtraque
tam corporum quàm ſpirituum
hierarchia, id poterit comproba-
ri. Cæleſtia enim corpora quia in-
feriorũ viribus principantur, quò
regimine & gubernatione maio-
ra, eò naturali decore, perpetui-
tate, claritate, perfectiora ſunt. Ita
quoque in angelis quò quiſque a-
lios dignitate, eò naturali pulchri
tudine antecellit: ſecundum enim
ſuorum naturalium proportionẽ
prælaturã & gratiã cõſequuti ſunt.
Cõſonat etiã hoc rationi quã maxi-
mè: minora enim & imperfectiora
à maioribus & perfectioribus regi cõ
uenit, & nõ ẽ cõuerſo. Quæ nãq; ma
ior in rebus peruerſitas, quã cũ ma-
iora ſubſunt & minora principãtur?

Sicut in noſtra politia contingere
plerunque ſolet, quæ (quia huma-
no potius quàm diuino inſtinctu
diſponitur) exorbitantias maxi-
mas aſsiduè patitur. Videas in po-
pulis maximos quoſq; viros & nobi
les ingenio, ſapientia, & virtute præ
claros, turpibus homunculis & i-
gnobilibus ſubijci, regique per
eos, quorum maximè oportuerat
eſſe rectores: E contra verò turpiſ
ſimos idiotas ſuper cathedras prin
cipari, & cum ſuperbia dominari
eis, quorum debuerant fuiſſe man-
cipia. Quid hac gubernatione per-
uerſius? heu heu in domo Dei hor
eccl.10 b rendum vidi, ſeruos in equis, & do
minos pedibus ambulantes: ſtultiſ-
ſimos in cathedris, & optimos vi-
ros in obſcuro priuatam vitam de-
gentes. Debuerant enim è conuer-
ſo ſapientes & boni mundanis &
inſipientibus dominari: ſapiens e-
nim natura dominus, & idiota na-
turalis eſt ſeruus. Dominari nam-
que regere eſt, & ad ſapientiam
pertinet gubernare; ſicut ad ocu-
lum dirigere. Sicut ſi quiſpiam
videns cæcum habeat ducem, ita
cum ſapienti ſtolidus dominatur.
Quid autem abſurdius & ſtultius
quàm ſi videns intuitu claro cæcū
in via habeat directorem? Quis non
illuderet? quis non rideret? Et in ci
uili regimine quotidie fit hoc, &
nemo miratur. In his ergo quæ no-
ſtro arbitrio diſponuntur, huiuſmo-
di peruerſiones quandoque contin
gunt: in his autē quæ diuino modera
mine ſolũmodo gubernantur, quia
Ro.13.a ordinatiſsima ſunt, ſemper (vt dixi
mus) perfectiora & meliora imper-
fectioribus principantur. Vnde fit vt
quò quiſque altior eſt dignitate, eò
etiam melior ſit coditione. Oporte
bat ergo eum, qui cunctos mortales
officio & dignitate præerat, virtu-
tis etiam merito, gratia, & ſanctita-
te omnes homines ſuperare. Qualis
enim ſit Ioannis Baptiſtę dignitas,
quod officium, & ad quid natus &
conditus ſit, euãgeliſtam audi. Fuit
homo miſſus à Deo. Quanta gloria,
de quo alio vnquã dictum eſt hoc
quàm de Chriſto? Hic venit in te- Ioã.1.a.
ſtimonium, vt teſtimonium perhi-
beret de lumine. Ecce officium, in
lucis teſtimoniũ natus eſt Ioannes.
Sed quis luci perhibeat teſtimoniũ?
Luce omnia monſtrantur: quomo-
modo ipſa lux poterit demõſtrari?
Non (inquit) erat ille lux, ſed vt te-
ſtimonium perhiberet de lumine.
Si non erat ille lux, lucem quomo-
do potuit demõſtrare? Quod enim
non eſt lux, lucem potius obſcurat
quàm monſtrat. Attendite quomo
do: lux (inquit) in tenebris lucet, &
tenebrę eam non cõprehenderunt! Ibidē
ac propterea ad ipſam mundo inac
ceſsibilem lucem per mediã quan-
dam & temperatam claritatem te-
nebræ directę ſunt. More eorũ qui
de tenebroſo & obſcuro carcere
traducti, lucē ſolis ſtatim videre nõ
poſſunt, niſi prius candelæ cuiuſdã
temperato lumini, eorũ oculi aſſue
ſcãt: ſic Ioãnes, teſte domino, cãdela Ioã.5.f.
erat ardens & lucens, quæ cæcutien
tibus oculis mũdanorum ſolē iuſti-
tiæ reuelauit. In mũdo quippe erat, Ioã.1.b
& mundus per ipſum factus eſt, &
mundus eum non cognouit. Miſ-
ſus eſt ergo Ioannes veluti media
quædam lux, quæ cæcutienti mun
do ſuum oſtenderet conditorē. Mi-
ra res: triginta annis inter homi-
nes Deus erat, & factus homo cum
hominibus conuerſabatur; ede- baruc.3
bat, bibebat, & ambulat inter eos, & d

cum illis loquebatur: neque agnoſcebatur. Tantum, inquam, myſterium, tam ſublime beneficium, tam inæſtimabile charitatis & miſericordiæ pondus in mundo erat, & mundo latebat? Miſſus eſt Ioannes, vt ſuper hoc homines cōmoneret, vt ad tanti ſacramenti aduertentiā mortalium oculos excitaret, & tantam Dei dignationem in populis proclamaret: latentemque in homine maieſtatem, quam ipſe ſpiritu monſtrante etiā in vtero cognouerat, cęteris hominibus indicaret. Apoſtolus ergo mundi vniuerſalis Ioannes natus eſt, non promotus. Apoſtolus conditus, nō electus: nō in vnam prouinciam vt cæteri, ſed in orbem maximm deſtinatus, qui inter ipſum mediatorem Chriſtum & homines ipſe quodammodo mediaret, & vniuerſo mundo natum panderet redemptorem: vt quē tot retro ſeculis ab initio creationis vēturum, tot prophetarū chorus prędicinuerat, hunc ipſe non tam vaticinio quā digito demōſtraret, quā officioſum, quā neceſſarium mortalibus officium, quā expediens opus eccleſiæ. Quid enim profuiſſet veniſſe, ſi non cōtigiſſet agnoſci? quid mundo ſine fide redemptio contuliſſet? Paganis, Iudæis, & Turcis, mors Chriſti quid confert? In fidelibus & barbaris Chriſti ſanguis effuſus quid præſtat? Filius ergo Dei miſſus eſt vt mundū redimat, & pretium Deo redemptionis exolvat: Ioannes miſſus eſt vt hęc ipſa redemptio mūdo innoteſcat. Chriſtus in redemptionē mittitur, Ioannes in fidem, id eſt, vt omnes crede-
Ioā.1.b. rent per illum, ſicut euāgeliſta ait. Sine fide autem, vt diximus, neque ipſa redēptio profuiſſet. Proximus ergo redēptori Ioannēs factus eſt, & ad officium redemptioni proximūm deſtinatus. O magnum veritatis præconem: ō mirabilem inter homines dignitatem, ac propterea poſt ſacrum domini natalis diem (vt Auguſtinus ait) ſolius Ioannis Baptiſtæ natiuitas in eccleſia catholica celebratur: non ſolum quia in vtero ſanctificatus eſt, ſed pro hac abſque dubio cauſa, quia per hunc dominus aduentum ſuum ne ſubitò inſperatum homines non agnoſceret, voluit eſſe teſtatum. Meritò nanque illius natiuitas in orbe colitur, qui tantum contulit orbi: meritò, vt angelus prædixit, in eius na- Luc.1.a
tali totus mundus exultat, qui ſe de illo tam benemeritum recognoſcit. Iuſtè natalitia illius vniuerſalis honorat eccleſia, cui poſt Chriſtum ſe plurimum debere nō ignorat. Ecce qualis & quantus ſit hic Baptiſta, qui velut altera lux in mūdum à Deo miſſus eſt, vt omnes ſeculi huius viatores claritatis ſuæ radio illuſtraret, & velut alter mediator inter mediatorem ipſum & homines mediaret. Quis vnquam ſanctorum talem in eccleſia Dei ſortitus eſt locum? Quis ad tanti faſtigij & dignitatis gradum aliquādo peruenit? Sed neque ſolū Chriſti annūciator factus eſt, ſed & pręcurſor: neque vt doceret ſolum homines, ſed vt etiam diſponeret pręmiſſus eſt. Sic enim de illo angelus patri eius prędixerat, Ipſe pręibit in ſpiritu & virtute Heliæ parare dn̄o Luc.1.b
plebē perfectā. Sic & ipſe pater in ibidē.g
eius natalitio ꝓphetarat. Et tu puer propheta altiſsimi vocaberis, præibis enim ante dn̄m parare vias eius. Nō ſolū ergo veritatis demōſtrator ſed & diſpoſitor natus eſt, vt ſqualē-

tē huius ſeculi deſertū & rudem cāpum, acuto verbi ſarculo ad euangelicæ doctrinæ ſemē prius proſcinderet & excoleret, carnalemq́ue mundum & voluptatibus mancipatum, ad ſpiritualem & cæleſtem vitam & vitæ ſuæ exemplo & prædicationis verbo ante dominū præiſponeret: ne videlicet futuram domini diſciplinam quaſi nouam & inſuetam homines perhorreſcerēt. Vnde ante euangelium, euangelicam vitam agens euāgelicus homo, viam præbuit euangelio. Nouus enim homo in mundo apparens omnium oculos ad ſe traxit, & formam vitæ quā à domino audituri erant, hominum aſpectui in ſeipſo præſentauit: atque ita factum eſt, vt dum cælibatum, abſtinentiam, pœnitentiam, vitæ rigorem, ſanctimoniam, humilitatem, deiectionem, & verum omnium honorum & deliciarum mundi contemptū in Ioanne homines proſpiciunt, non eis noua fiat vita, quæ per euangeliū mūdo poſtea indicitur: & dum baptiſmo Ioannis aſſueſcunt, verus Chriſti baptiſmus inter homines locum habeat. Director ergo factus eſt luminis quod monſtrabat, & diſpoſitor veritatis, cui teſtimonium perhibebat. hoc Ioannis opus, hoc officium, hæc dignitas, hoc munus: ad hoc conditus, & propter hoc in hunc mundum à Deo miſſus eſt. Sicut & de Pharaone olim dictum

Ro.9.c. & exo. 9.d. fuerat: quia in hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuerſa terra. Ad tantum vero teſtimonium qualis in teſte ipſo exigebatur authoritas: res noua erat ſuper omnem facultatem ardua & ſeculis inaudita. Myſterium abſconditum à ſeculo quòd nemo principum huius mun- 1.co.2.b di cognouit. Deus homo, verbum caro, hæc mundo rationibus perſuaderi non poterāt, neque authoritatibus conuinci, neque experimento monſtrari. Sola perſonæ dicentis authoritate ſuadenda erant, & à viro ſancto velut oraculum ſuſcipienda: alius nanque in re tam mirabili aut teſtificandi locus, aut perſuadendi modus non apparebat. Maieſtate ſola & authoritate dicentis incredulitas ſuperanda propter hoc: ô mirum ſapientiæ ordinem: ab initio conceptionis ſuæ miraculis & prodigijs multis puer à Deo clarificatus eſt, & nouo inuſitatoq́ue oriendi ordine commendatus. Bone Deus quanta in eius ortu miracula facta ſunt: angelus nunciat, pater obmuteſcit, Lucæ.1. & infra ſterilis cōcipit, imprægnatur anus, virgo ſalutat, puer exultat, mater prophetat, nomen de cælo mittitur, à matre per ſpiritum agnoſcitur, à patre conſcribitur, vinculum linguæ ſoluitur, ex muto, propheta pater efficitur, & grandia de filio præconia dicit. Quid hoc puero mirabilius? quid hoc natalitio prodigioſius? Ad cuius ortum omnis iam vicinorum orbis ſtupet & terrore concutitur. Euangeliſtam ſuper hoc audiamus. Et mirati ſunt (inquit) vniuerſi, & factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & ſupra omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc: & poſuerunt omnes qui audierunt in corde ſuo dicentes. Quis putas puer iſte erit? Quid ſi ipſam eius in vtero exultationem & ſanctificationem agnoſcerent: quanto amplius ſtupuiſſent,

quanto fortius trepidaſſent: neque ab hoc diſcordat initio pueri vita ſequens, patris nanque domo relicta ſeptennis vaſtam ingreditur ſolitudinem, vbi die noctuq; contemplationi & orationibus vacans, vilibus locuſtis cum melle ſiluestri paſtus, aſperrimoque de pilis camelorum cilicio veſtitus, terreno ſolo indormiens, antro inhabitans, eonum & pardorum ſocius ſupra ætatem & ſupra vires rigori & aſperitati deditus, angelicam in carne vitam degebat: ita vt neſcias angelicus homo an humanus angel⁹ quid horum potius vocandus veniat: illo nanque tempore quo ſolent alij crepundijs oblectari, pucrilibus vacare ludis, & nenijs infantilibus deliniri, pulcherrimus hic eremitiuncula barbatos viros & ſenes canos vitæ ordine, morum compoſitione, pœnitentiæ auſteritate & omnium actuum diſciplina eò beatius quò diuinius ſuperabat, ſuam inde inchoans vitam, vbi perfectus quiſque deſinere ſolet. O puerum mirabilem, ò prodigioſum ſeptennium: ò eremitam ipſis etiam angelicis cunctis ſtupendum. Quis enim dubitat angelicos ſpiritus ad huiuſmodi ſpectaculum è cælo ſæpius deſcendiſſe, ipſiſque cælicolis ſæpius vitam eius ſtupori fuiſſe? Sāctitatis prodigium & totius perfectionis monſtrum & admirādum ſeculis virtutum omnium ſpectaculum Ioannes à Deo factus eſt. Neq; enim tantæ perfectionis capax erat humana fragilitas, ea maximè ætate, niſi Deus cunctis ſeculis ſanctitatis miraculum in Ioāne prolibito facere decreuiſſet. Neque tamē abs re vt ſtatim oſtendemus. O ſi cōtingeret ad Iordanis ripas, vel alibi ſqualenti deſerto huic obuiare ſeptenni puero, & cum eo habere ſermonem. O quis videret, ò quis ei dicere poſſet: dic mihi puer ſancte, quænam eſt hæc regula vitæ? quid hic agis ſolus? quis te hūc hominū traxit? quis victus hic, quis veſtitus, quis modus viuendi? quæ ratio vitæ? quo paſceris cibo? quo dormis in lecto? quo habitas domicilio? vbi pater, vbi mater, vbi domus, vbi lectus, vbi cibus, vbi neceſſaria vitę? Rigido cur tenera operis cilicio membra? pelliceo tenerrimus cur indumento veſtiris? Dic (inquam) puer lepide, quod feciſti crimen? quod facinus commiſiſti, vt tanto rigore te punias, tantæ te addixeris diſciplinæ? Sed non crimen in cauſa erat, non eſt hæc pœnitentia culpæ. Quid enim cōmittere poterat ſeptennis puer ſanctificatus antequam natus tali pœnitentia dignum? Maius hic latet ſecretum, altiori plena myſterio res eſt, non facinoris expiandi gratia hæc omnia ſuſtinet Ioannes. Zelus officij & ſaluatoris amor illa portare compellunt, operis onus iniuncti illius erat cauſa rigoris, non crimen expiat, ſed fidem aſtruit: & quia natum ſe in teſtimonium nouerat, ſanctimonia vitę robur adhibet teſtimonio, hoc eſt quòd quærit vt ab omnibus credatur ei, & quia verbi incarnati myſterium argumento probare nequibat, ſingularis vitę roborat teſtimonio. Neque eum feſellit opinio, tātā enim ex hoc vitæ merito apud omnes Hebręos authoritatem & gloriā cōſequutus eſt, vt ab initio ſeculi, nullus vnquā hominū viſus ſit habuiſſe maiorē. Ex omni nanq; Iudæa, & Samaria, & regione circa

Mat. 3.

Iordanem (euãgeliſta teſte) ad eum
mat.3.a videndũ & audiendũ populi conuo
labát, omnis ſtatus omnis conditio
& ſexus, nobiles & ignobiles, diui
tes & pauperes, pueri & ſenes, ple-
bei & ſacerdotes, viri & fœminæ,
virgines & vxoratæ, omnes mira
ad eum auiditate veluti ad quoddã
numinis oraculum quotidie con-
fluebãt: præſentem noſſe, audire lo
quentem baptizari ab eo, & facere
quæ iuſiſſet: omnes docebat, omnes
commonebat, decentia ſingulis cõ
ſilia dabat, & viſus quã agnitus grã
dior apparebat: ſuccumbebat ru-
mor operi & fama veritati cedebat:
denique tanta erat poteſtas in viro,
vt phariſæos ipſos omnium homi-
num ſuperbiſſimos ſua authorita-
te cogeret ad baptiſmum, & qui ſe
omnibus ſanctiores putabãt ad Ioã-
nis pedes fateri ſe peccatores, & ve-
lut peccatores ablui in præſentia po
puli non dedignarentur. Vnde hãc
eorum tam nouam & inſuetam hu
militatẽ ipſemet Baptiſta miratus,
mat.3.b cogitur exclamare: ô genimina vi-
perarum, quis docuit vos fugere à
ventura ira? Quos non igitur ad ſe
traheret, qui etiam viperas traxit?
Ipſe quoque Herodes, qui crude-
litate & nequitia omnes etiam ne-
quiſſimos ſuperabat eum libenter
audiebat: & eo audito multa fa-
mar.6.c ciebat, cedebat omnis nequitia Ioã-
ni & tanti hominis authoritati nul
la poterat obuiare duritia. Talem
etiam de illo Herodes conceperat
opinionem, vt poſtquam eum in
Lucæ.9 carcere decollauerat, ſurrexiſſe à
& mat. mortuis crederet: & quæ non fece-
14.a. rat dum viueret poſt mortem mira-
Ioã.10.g cula facere. Prætereo nunc ſolen-
nem illam totius populi legatio-
nem, qua ab illo requiritur, tu quis

es? Es ne Chriſtus? Helias es tu? pro- Ioã.1.b
pheta es tu? Accepturi ſcilicet
quicquid ſolo verbo dixiſſet, neq;
aliud ab eo de ſe teſtimonium exi-
gentes quã merum dictum. Tanta
erat authoritas viri, vt ſibi liceret
de ſe dicere quicquid vellet. Felicẽ
quę ſe tanto Meſsia ſynagoga pu-
taſſet, miſera quæ de alio aſſerenti
non credidit, crederet de ſeipſo: Ioã.8.b
cũ ſecundum illorum ſententiã te-
ſtimonium de alio quã de ſeipſo fir
mius ſit. O miram populi legatio-
nem, apud eos natus & nutritus fue
rat patre ſacerdote notiſſimo gene
ratus, & quærunt ab eo tu quis es?
Tantus nanque omnibus videba-
tur, vt vix crederetur eſſe quis erat:
ſed vel Chriſtus, vel Helias, vel qui-
ſpiam alius ex prophetis ignotus:
vel forſitan cæleſtis angelus te-
gmine carnis velatus. Vnde tanta
Ioanni authoritas in populo? ex
moribus vtique: nihil enim ita in
oculis omnium commendat homi
nem vt immaculata vita, ſiue ſapiẽ
tia, ſiue eloquentia, ſiue prophetia,
ſiue ingenium, ſiue miracula, aut
quæuis alia gratuita vel naturalia
dona non ita in cælum efferunt ho-
minem, vt probata virtus & inge-
nua opera. Ioannes quidem, vt euã-
geliſta inquit, nullum fecit ſignũ, Ioã.10.g
ſed neque ſignis quidem indiguit,
qui enim ex operibus ita in popu
lo clarus erat, non indigebat ſigno
exterius cõmendari, quinimo quic
quid in eo erat, ſi recte inſpicis, ſi-
gnum eſt. Quid enim in illo va-
cat à miraculo? conceptio, ſancti-
ficatio, ortus, pueritia, ſermo,
victus, habitus, & omnis vita e-
ius. Reliqua inſtitutio miracula
erant non modica, ſi notentur.
Quid ergo à Ioanne ſignum re-
quiris?

quiris? totus ipſe ſignum eſt, ſed neque illius teſtimonio miracula profuiſſent, ſed obfuiſſent maximè. Qui enim vel ſic abſq; ſignis & miraculis gentem illam ſui ęmulatricé ab opinione qua ipſum vt Chriſtum habebant arcere vix poterat? Quid ſi prodigiorum illuſtraretur inſignibus? inuitum vtique promouiſſent in Chriſtum, & qui verus Chriſti teſtis aduenerat, falſò Chriſtus haberetur in populo. Atquè ita eius miraculis populus ille non doceretur, ſed deluderetur. Miro itaque ſapientiæ Dei artificio factũ eſt, vt Ioannes ſine ſigno Chriſtum ſignis innumeris coruſcantem populo teſtificaretur: vt & ſignorum claritate Ioannis de Chriſto teſtimonium fulciretur, & falſa de Ioanne populi opinio tolleretur: ne inde ſcilicet Chriſti fides detrimentum pateretur, vnde debuit in ſui exordio coaleſcere. De magnitudine ergo & dignitate Ioannis & magnitudinis eius cauſa & ratione hactenus diximus: nunc eius de Chriſto teſtimonium referamus. Quærentibus enim quis eſſet, nihil aliud de ſeipſo reſpondit, quã vox
Eſa.40. ſum in deſerto clamantis, parate
a.&Lu viam domini. Voce verbum pro-
cæ.3.a ditur: quia ergo verbum Dei gentibus prodere venerat, vocem ſe eſſe rationabiliter aſſerebat quantus hic eſt qui illius eſt vox, cuius verbum Chriſtus eſt. Ad ripam ergo Iordanis poſitus vitæ omnibus conſilia dabat, properantibus verò ad ſe populis & ſumma eum attentione & veneratione audientibus, & ſupra modum eius vitam doctrinamque admirantibus, inter documenta ſalutis natum nunciat redemptorem. Quid (inquit) ô gentes ad me in deſertum tam auidè properatis? quid hunc miramini homunçionem? Medius veſtrum Ioã.1.d
ſtat quem vos neſcitis, ipſe in ſpi- &Mat.
ritu ſancto & igni baptizabit vos, 3.c.
qui poſt me venit, & ante me factus eſt, cuius non ſum dignus corrigiam calciamenti ſoluere, cuius ventilabrum in manu eius & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum: paleas autem comburet igne inextinguibili. O ſi ſciretis eum, ò ſi agnoſceretis quantus eſt hic qui latet inter vos! Hæc & ſimilia Ioanne coram omnibus proclamante populus ſtupebat muſitantes adinuicé: quis inter eos lateret, cui tantus vir tale teſtimonium perhiberet. De domino enim Ieſu tunc nulla erat in populo ſuſpitio magnitudinis, ſed vir ſimplex habebatur & rectus, & hoc à paucis de facie cognoſcentibus eum. Sic ergo huiuſmodi præconio ſuſpenſos eorum animos detinebat Baptiſta egregius, donec myſterium proderetur. Sed nunc te quæſo Baptiſta, ſi tantus in populo vir eſt, cur tu habitas in deſerto? Cur eius conſortia fugis? Cur non te illius miniſterio tradis? O miram Dei diſpenſationé, quanta vi Ioannes in ſolitudine detinetur! Quàm valida catena ligatur, ne Chriſti domini colloquio & cõſortio frueretur: ſpiritus eum in ſolitudine detinebat, ne videlicet non tam veritatis zelo quàm amore perſonæ teſtimoniũ præſtare videretur. Sumus enim naturâ cuncti propéſiores in eos quos diligimus laudatores, & amor nimius ſæpe non ſinit cernere rectum. Ne hoc igitur quiſpiã de Ioãne præſumeret à Chriſti cõſortio ſpiritus mã

dato ſeparatur. Grauior hæc erat obedientia cilicio, grauior inedia, grauior omni aſperitate, quã ſuſtinet in deſerto: grauiſsima pœnitentiam etiã pro Chriſto carere Chriſto. Hanc tamen à ſpiritu ſancto cõſolationem acceperat, quòd ad ſe in deſertum opportuno tempore traheret Chriſtum, perſpicuoque mõ-
mat.3 d ſtraret ſigno, vt ſuper quem videret ſpiritum deſcendentem & in eo manẽtem illum eſſe agnũ Dei Chriſtum agnoſceret. Nam Ioannes de facie non agnoſcebat eum, quia li-
Luc.1. f cèt in vtero matris ad illius præſentiam exultauerit, poſtmodum antè iam eum de facie neſciebat, quẽ ab infantia non viderat. Itaq; vt inter alios eum dignoſceret, ſpiritus egebat indicio: hac ſpe longo tempore in ſolitudine detinetur, velut alter
Luc.2 d Simeon expectans quando Chriſtũ ſpiritus proderet illi. Aderat ergo dies illa cùm diuino placuit numini orbi manifeſtare ſeipſum, & grãdi multitudinis theatro concionante Ioanne. Ecce procul per deſerta
Agge.2 b venit cunctis gentibus deſideratus,
ps.44 præ filijs hominum ſpecioſus, qua-
Matth. 25.a. lis ſponſus cùm videndus obuiam procedit ſponſæ, inſpectum procul ſpiritu monſtrante Ioãnes agnoſcit, exclamat hilaris, ſubitoq; gaudio perfuſus indice protenſo voce ſono-
Ioã.1. d ra. Ecce (inquit) agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ecce vitã noſtram, ecce quem quærimus redẽptorem. Hic eſt de quo ſæpius dicebam vobis, quia poſt me venit & ante me factus eſt. Hæc clamans domini veſtigia tenet, humiliſq; proſtratur ad pedes, & lachrymis præ gaudio fuſis ſumma cum veneratione ſalutat. Quid tũc dixerit, quid etiam fecerit, quia ſcriptura non loquitur, ego dicere non præſumo. Quo tamẽ putatis ſoluitur gaudio? quo intus amore liqueſcit ad Chriſti præſentiam tam longo videndi cum deſiderio preſſus? Stupet caterua ſimul ſupramodumq; miratur attonita ad ignoti pauperis pedes, tantum iacere prophetam; quis (inquiunt) hic eſt? Tanto quis dignus honore? Eiuſq; ſoliciti nomen ſciſcitantur & genus, innata etiã vultus Chri grauitas & grata venuſtas fidẽ oraculo faciebat. Sed humilitatis magiſter tanto ſubleuatos honore ſupplicis ſui non dedignatur baptiſmate ablui: non quod baptiſmate indigeat, ſed vt ipſe magis abluat aquas ſacretque eas, & vim regene-
randi tribuat ipſis. Tunc voce patẽ mat.3 d
ti pater intonuit, columbina quoq; ſpirit⁹ effigie inſidet illi: quo ſigno diſcernere Chriſtum idem ſpiritus promiſerat ante. Sed ſignum ſuum præueniens ſpiritus interiori mentis radio Ioãni præmonſtrauit: quẽ poſtmodum ſenſibili ſigno oſtenſurus erat. Hoc teſtimoniũ Chriſto ad Iordanis ripas Ioannes exhibuit: quanti momenti fuerit ad fundandam fidem, res ipſa demonſtrat: ſiquidem huiuſmodi teſtimonio populus ille præuentus, dum ſequentibus ſignis de Chriſto firmatur opinio, relicto Ioanne cateruatim glomerantur ad Chriſtum. Miraculũ enim oraculo & oraculum miraculo fidem fecerat: tantaque populi concurrentis ad Chriſtum frequentia fuit, vt ſæpius neque cibum ſu-
mere fineretur. Diſcipulis autem Ioã.3. d
Ioannis zelantibus pro magiſtro, quia eo relicto populus ad alterum feſtinaret, quaſi proprio ſeipſe teſtimonio defuſcaſſet. Quid (inquit) pro me zelatis amici? Quid meam

fie

ſic gloriam æmulamini? O quã aliter à me ſentitis, quãtum à meo ſenſu diſtatis. Qui de terra eſt de terra loquitur, qui de cælo venit ſuper omnes eſt: illum oportet creſcere,
Ibidẽ me autem minui. Qui enim ſpõſam habet ſponſus eſt, amicus de ſponſi gloria gaudet: amicus ſum nõ ſponſus, paranymphus ego ſum: & quid niſi connubia quæro? Nunc gaudium meum impletum eſt, nunc præ lætitia totus exulto, quia ſponſa nouit ſponſum, quia iungitur illi: hoc ſemper volui, hoc ſemper egi, hoc ſemper optaui, hæc mea gloria, hæc co-
Phi.5.a rona mea, hęc mea magna lætitia ſola: nunc me feliciter ortum æſtimo, nunc non in caſſum me viuere puto: quia deſtinatum opus perfeci, quia iniunctum mihi munus impleui, quod optabam video, quod quærebam conſequutus ſum, lætus nunc à vita diſcedo, liceat nunc domine liceat deſerere vitam, vt præcurſor tuus fiam limbo, ſicut extiti mundo. Sed neque ſolum in illo populo, ſed toto terrarum orbe Ioãnis teſtimonium fidem firmat: nã vbique per euangelium diuulgatũ eſt.
Matth. 3. a. & Mar. 1 a & Luc. 3. a. & Ioã. 1. c. Quis enim euãgeliſtarum hoc prætermiſit? Quis non ſtatim in euãgelicę narrationis exordio de Ioãnis teſtimonio meminit inter alia enim de Chriſto teſtimonia? Hoc non modicum eſt: non quòd Chriſtus ab homine, aut per hominẽ in-
Ioã. 5. g diguit commendari: ego (inquit) ab homine claritatem non accipio, ſed potius præſto: habeo teſtimonium maius Ioanne, lux clarificari non indiget, imò potius omnia in luce clareſcunt. Sed propter tenebras (vt diximus) hic in lucis teſtimonium miſſus eſt. Maius autẽ ipſe à luce teſtimonium accepit quàm dedit. Quæ nanque maior Ioãni gloria quàm quod à Chriſto domino laudatus eſt? Nõ carptim & in tranſcurſu, ſed à propoſito & ſermone protenſo. Quid (inquit) exiſtis vide- Matth. 11. a.
re in deſertum arundinem vento agitatam? hominem mollibus veſtitũ? Nonne prophetam? imò dico vobis plusquam prophetam: hic eſt enim de quo ſcriptum eſt. Ecce ego mitto angelum meum, qui præparabit viam ante faciem tuam. Ange- Malac. 3. a. &
lus à Chriſto ex prophetæ vaticinio nuncupatus eſt. Quid amplius Matth. 11. b. &
ad eius gloriã addi potuit? Sed adiecit adhuc cũ aſſeuerationis nota cõ- Mar. 1 a & Luc. 7. d
teſtans. Amen dico vobis non ſurrexit maior inter natos mulierum Luc. 7 d
Ioanne Baptiſta: O magnum virũ qui tantum & à tanto præconium promeruit laudatore, cui Deo teſte, nullus in orbe ab initio præferendus. Non enim qui ſeipſum com- 2. co. 10. d
mendat ille probatus eſt, ſed quem Deus commẽdat. Meo iudicio hęc maxima Ioannis magnitudo eſſenda, quòd à Deo ſic laudare promeruit. Plus multò Ioannes accepit quàm dedit, teſtimonij pondere victus ſuccumbit in lucis teſtimoniũ veniũ: ſed magis ipſe à luce clarificatus eſt. Simile quoque Petro apoſto- matth. 16. c.
lo quandoque contigit, qui dum dixiſſet domino, tu es Chriſtus, ſtatim audiuit, & ego dico tibi quia tu es Petrus. Teſti ſuo vicem reddidit dominus non parem, ſed incomparabiliter maiorem: nõ quia maius eſt eſſe Petrum quàm eſſe Chriſtũ, ſed quia longe præſtantius eſt à Chriſto quàm à Petro commendari. Sed poſt tantum pręconium de Ioanne quid ſequatur attẽdite, Qui minor Luc. 7 d
eſt (inquit) in regno cælorũ maior eſt illo. Quãta eſt illa gloria fratres

quò tendimus; vbi omnium minimus; Ioanne omnium maximo ſapientia, puritate, virtute, perfectione, maior eſt: ſtatus ad ſtatum, decoris ad decorem, puritatis ad puritatem nulla eſt comparatio in vita præſenti. Quiſquis maximus habetur ad illam felicitatem cõparatus, velut infãtulus reputatur. Quis Paulo maior? Sed quid ait de ſeipſo? Cũ
1.co.13 c eſſem (inquit) paruulus loquebar vt paruulus, ſapiebã vt paruulus, cogitabã vt paruul⁹: vbi Paulus paruul⁹ eſt, quis dicere audebit vir ſũ ego? Quæ hîc per fidem ſcrutamur: claro intuitu videbimus ibi. Quæ hîc
1.co.3.d addiſcimus cum labore, ibi reuelata facie contemplabimur. Nõ enim erũt volubiles cogitationes noſtræ ex alio in aliud redeuntes, ſed vnico
heb.4 c intuitu omnia videbimus. Feſtinemus ergo fratres ingredi illam requiem vbi verè magnus eſt, quiſquis etiam in ea minimus eſt. Non mihi curæ eſt Deus meus quantus futurus ſim apud te in regno tuo, ſed hoc magis curo & exopto, vt de regno tuo ſim. Quia ſi ad domum tuam pertineo qualiſcunque fuero
ps.30. magnus ero. In manibus tuis ſortes
ps.26. meæ: ſicut volueris ita fac. Vnam tantum petij à te, & hãc requiram, vt inhabitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ: vt videam voluntatem tuam & fruar ſuauiſsima præſentia claritatis & gloriæ tuæ: in qua cum patre, & ſpiritu ſancto viuis & regnas Deus benedictus in ſecula. Amen.

DEO GRATIAS.

DE IOANNE BAPTISTA, Concio ſecunda.

THEMA

¶ Ille erat lucerna ardens & lucens, Ioannis. 5.

NOn eſt mihi conſilium hodierna die laudare Ioannẽ, ille per ſe ſatis laudatus eſt, & ex noſtra laude nihil illi accreſcit gloriæ: poſt illum talem ac tantum Baptiſtæ prædicatorem quis audeat de Ioãne facere ſermonem? Si Tullius vel Demoſthenes in laudẽ Cæſaris panegyricum feciſſet, poſt illos quis de eodem ſermonem facere præſumeret? Ioannes laudatus non à Tullio, ſed à domino redemptore: non
breuiter & in tranſcurſu, vt Petrus Matth. 26.c.
& Nathanael, vt Centurio & Cana Ioã.1.g
nęa, ſed ex propoſito ad hoc facto mat.8 b
ſermone quid exiſtis videre in deſer matth.
tum? Ecce pluſquam prophetam an 15.b.
gelũ, & ſuper omnes homines præfert. Quid amplius poteſt dici de Ioanne? Etiam ſi totum cælum & tota terra ſimul voluiſſent laudare Ioannem, non eſſet ei tanta gloria. Quãtò maius eſt laudari à Deo quã ab angelo, nõ enim qui ſeipſum cõ-
mendat ille probatus eſt, ſed quem 2.co.10.
Deus commendat. Sufficit Ioãni ad d
omnem gloriam quòd talẽ habuit laudatorem: non itaque intẽdo laudare Ioannem, ſed proponere eum vobis ad imitationem: hoc enim vtilius eſt, quàm laudare ſanctos monſtrare eorum vitam & virtutes, vt eos imitemur: vel ſi non ſaltem humiliemur & cõfundamur. Vnde do-
minus ad Ezechielem: fili hominis Eze. 43
oſtende domui Iſrael templum, vt c
confundatur ab omnibus iniquitatibus

bus ſuis, metiantur fabricam & eru beſcant ex omnibus quæ geſſerũt. Non hoc de templo materiali dictum eſt: nam quę conſequẽtia, aut conſonantia eſt, vt videntes templũ confundantur & metientes erubeſcant? non de templo illo Salomonis materiali, ſed de tẽplo ſpirituali loquitur. De quo apoſtolus. Templum Dei ſanctũ eſt quod eſtis vos. Præcipit itaque dominus Ezechieli & prædicatoribus proponere & oſtendere populo Dei templa illa magnifica ſanctorum, vt videant eorum vitam & conuerſationem, ardorem & fidem, metiantur fabricæ longitudinem, altitudinem, latitudinem cordis eorum: menſuras illas gratiarum, donorum, virtutum, bonorum operum & meritorum eorum, & confundantur & erubeſcant à talibus parentibus degeneraſſe, quòd tam longè ſunt ab illis. O quanta confuſio noſtra eſt præcedentium ſanctorum conſiderare ſanctitatem: quales pontifices illi, quales ſacerdotes, quales religioſi, quales Chriſtiani, & quales nos quaſi formicæ & quaſi locuſtæ ſumus illis comparati. Vnde ſicut legitur, quando populus appropinquaret terrę promiſsionis, miſit Moyſes duodecim exploratores qui explorarent terram illam: qui reuertentes terruerunt populum dicentes, Vidimus monſtra quædam filiorum Enach, de genere gigãteo, quibus cõparati quaſi locuſtæ videbamur. Popul⁹ peregrinus in deſerto, hic eſt populus Chriſtianus exul à patria tendens per deſertum ſeculi ad terram promiſsionis exploratores, prædicatores, qui per contẽplationem debent aſcendere in ſupernam illam gloriam, & inde magna

2.co.6 d

Nume. 13.a.

nuncia deferre populo. Hoc eorum officiũ, hæc vita, Apoſtolus ait, nr̃a conuerſatio in cælis eſt, qui ergo aſcenderit & merita ſanctorum quę ibi morantur vobis narrauerit: quid aliud poteſt dicere, niſi vidim⁹ monſtra quædam bonitatis & ſanctitatis gigantes potentiſsimos opere & ſermone? quibus cõparati nos qui aliquid eſſe videmur in populo quaſi locuſtę videbamur. Compara doctores, prædicatores noſtri tẽporis ad Auguſtinum, Hieronymũ, Ambroſiũ, quid ſunt niſi locuſtæ? Compara religioſos ad ſanctum Benedictum, Franciſcum, Bernardũ, Dominicum, quid ſunt niſi locuſtę? Compara Chriſtianum populũ ad illum populum, locuſtæ videbuntur. Vnde audita eorum magnitudine, meritò populus turbatur & confunditur. Quòd ſi hoc facit conſideratio vitæ ſanctorum etiam minimorum qui ſunt in cælo, quanto magis vita Ioannis Baptiſtæ, qui inter eos fuit quaſi lucifer inter ſtellas, qui ex domini teſtimonio, omnes ſanctos vita, & meritis & ſanctitate præcellit? Oſtẽdam ergo vobis hodie templum illud magnificũ ſacratiſsimũ ſpiritus ſancti quod fabricauit ſibi in vtero matris ſuæ: ex vtero cœpit habitare in eo, & nunquam per totam vitam receſsit ab eo, nunquam peccato aliquo expulſus eſt ab eo: hunc oſtẽdam, vos fratres metimini fabricam, & erubeſcite, & confundimini. Veniãt ſuperbi qui tam anxiè quærunt honores ſeculi & fauores, qui inani hac gloria & vento delectantur: metiantur fabricam, videant templum, videant hominem ſolitarium in eremo inter bruta, inter feras, inter tigres & ſcorpiones commorantem, ſeparatum

Phi.3.d

Luc.24 c

Luc.1.d

tum ab omni hominis conſortio: vi deant & confundantur fauorem ho minum perquire. O quã longè erat à perquirendo fauore & gloria hominum, qui neque eorum cõſortio dignabatur: veniant auari qui tam ſolicitè & cum tanto labore vanas ſeculi diuitias quærunt, videãt templum, metiantur fabricam, videant hominem ſine domo, ſine lecto, ſine foco, ſine vinea, ſine hæreditate, ſine ſupellectili, ſine ſeruitio, nudum ab omnibus quæ mundus iſte habet, & cõfundantur ridiculas has diuitias ſic anxiè deſiderantes: veniant quoque guloſi, qui tot dapibus ſaginant ſua corpora eſcas vermium futura, videant templum, metiantur fabricam, videant hominẽ
Matth. 11.c. non comedentem, nec bibentem. Sic ait de illo Chriſtus: nam locuſta non eſt cibus humanus, vt ait Ber. quænam comeſtio comeſtio locuſtarum? & erubeſcant tam amplas habere menſas, tot ferculis refertas corpori cui locuſtæ ſufficiunt. Veniant delicioſi, qui ſplendidis veſtibus vtuntur, qui mollibus veſtiuntur, qui totum ferè patrimonium in veſtibus & ornatu ſuo & vxorũ expendunt: videant templum, metiantur fabricam, videant hominẽ veſtitum pallio cilicino aſperrimo, ex pillis camelorum confecto, cuius geſtatio tormentum maximum erat, hominem inquam tenerrimũ, nobiliſsimum filium pontificis con tinuè geſtantem ſuper ſe cruciatũ, nam quocunque ſe vertebat veſtis illa corpus exaſperabat: videant & confundantur ſic molliter tractare corpora ſua. Denique veniant carnales qui voluptates carnis & ſeculi delicias quærunt, videant templum, metiantur fabricam, videant hominem antro morãtem, terra nuda cubantem, frigoribus, niuibus, pluuijs, & tempeſtatibus & ſolis caloribus expoſitum: omni ſolatio conuerſationis, omni oblectamento vitæ nudatum, die ac nocte in Dei laudibus laborantẽ. Videant & confundantur fæces has fœtidas terrenæ voluptatis perquirere, & delicias porcorum tam perditè amare. Fili hominis oſtende domui Iſrael templum, metiatur fabricam & cõ fundantur ex omnibus quæ geſſerunt. O hominem natum in gloriã, & in humiliationem, & confuſionẽ omnium hominum. Quæ bonitas, quæ ſanctitas, quæ virtus, quæ puritas, quæ iuſtitia vitæ Ioannis cõparata non perdit fulgorem, & amittit nitorem? omnis ſanctitas prophanitas, omnis puritas immundicia, omnis pœnitentia indulgẽtia, omnis religio diſſolutio videbitur, ſi Ioannis perfectioni comparetur. Et ſicut diei claritas ſydera, ſic Ioannis vita aliorum ſanctorum merita obſcurat. Vita eius non erat humana, ſed angelica: erat quidem homo ſicut & nos, ſed nihil videbatur homi nis niſi effigiem & colorem habere: totum quod cogitabat, quod volebat, quod deſiderabat, quod agebat, totũ erat angelicũ. Vnde meritò à domino ſaluatore, iuxta propheţiã de ipſo factam, non homo, ſed ange lus nuncupatus eſt. Ecce ego mitto Malac. 3.a.
angelum meum, angelus vita, angelus conuerſatione, angelus oratione, angelus contemplatione, angelus puritate: monſtrum quoddam, prodigium ſanctitatis ſic factus ex deliberatione Dei & conſulto ad hominum humiliationem, ad oſtendẽdam Dei potentiam: vt monſtraret quid poſſet puro homini conferre.

Ad

Ad oſtendendam hominis capacitatem: quid homo capiat, ſi ei à domino conferatur cui videtur collatum & infuſum quicquid capax eſt genus humanum, citra dominum & matrem eius, qui cum deitate cōſortium habuerunt: nam ille Deus eſt, illa genuit Deū. Sed hęc omnis eius ſāctitas neceſſaria ei fuit ad implēdum locum ſuum, officium ſuū, & dignitatem ſuam. Dignitās enim eius talem ſanctitatem exigebat: neque enim minus erat officium quā perſona, quod officium attendite.

Ioā.1.a. Fuit homo miſſus à Deo. Quāta excellētia, de quo alio dicitur homine niſi de filio Dei? hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine: grande miraculum vt monſtraret lucem mundo, & nō ne lux per ſe nota eſt, & omnia in luce clareſcunt? Quis poteſt lucem manifeſtare? erat ne ille maior lux? Non (inquit enim) nō erat ille lux, ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine. Si non erat ille lux, quomodo lucem prodebat mūdo? Erat (inquit) lux vera, quæ illuminat omnē hominem venientem in hunc mundum, & ipſum met Ioannem. hanc lucem miſſus eſt Ioannes manifeſtare, quomodo hoc? Lux (inquit) in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt, non erant capa-

Ioā.5.f. ces tanti luminis. Incenſa eſt candela ardens & lucens cui aſſuefierent, vt poſſent inſpicere veram lucem. Sic enim homines diutiſsimè occluſi in carcere obſcuro ſolent ad lucem ſolis cæcutire, donec aſsuefiāt ad lucem candelæ: quomodo enim homines illius ſeculi tenebroſi, obſcuri, idolatræ, pleni vitijs & erroribus poſsent ad veritatis euangelicæ lucem aſpicere, niſi prius aſsuefierent ad doctrinam Ioannis tolerabiliorem? Tota quippe Ioānis doctrina prædicatio & baptiſmus pręparatio quædam fuit & pręludium ad legem euangelicam, nec ſolum præparare hominem venit, ſed & dare teſtimonium de lumine, & aperire mundo magnum illud & ineffabile incarnationis ſacramentū, & digito demonſtrare Meſsiam, vt omnes (inquit) crederent per illum miſſus eſt apoſtolus vniuerſalis & doctor mundi: non ad dandam Luc.1.f ſalutem, ſed ad dandam ſcientiam; id eſt notitiam ſalutis plebi eius, & ibidē.b parare domino plebem perfectam. Chriſtus venit ad operandam ſalutem, Ioannes ad dandam ſcientiam ſalutis, vt omnes credant per illum. O magnum officium & mūdo valde neceſſarium. Quid enim profuiſſet ipſa redemptio, ſi nō crederetur? quid prodeſt Iudæis, Paganis, Gentilibus paſsio Chriſti? Chriſtus (inquam) miſſus eſt redimere, Ioannes dare notitiam & oſtendere fidem redemptionis & redemptoris: poſt Chriſtum Ioannes mundo vtiliſsimus & neceſsarius. Vnde propter hoc (vt inquit Auguſtinus) ſolius Ioannis natalis dies celebratur poſt Chriſti natale at nullius alterius ſācti, non ſolum quia inter ſanctos ſolus natus eſt ſanctus & ſine peccato, ſed quia eius natiuitas plus mundo conducit quām omnium ſanctorum natalitia. Venit ergo dare teſtimonium de lumine: ſed quid facies ò Ioannes? quomodo pandes mūdo admirabile illud ſacramentum abſconditum à ſeculo verbi incarnati? ſi rationibus, ſupra omnem rationē eſt, ſi exemplis, nullum eſt, neque erit ſimile ſuper terram, ſi ſcripturis, non adeò apertę ſunt, vt per eas

poſsit

poſſit conſtare. Quid ergo facies? ſupra captum hominum admirabile eſt ſacramẽtum Deus homo. Quomodo implebis officium tuum? videns ergo quia non erat vnde faceret fidem hominibus, fugit ad eremum, elegit vitam aſperrimam, vitam altiſsimam, vt vitæ excellentia fidem faceret teſtimonio, vt quod perſuadere hominibus non poterat ratione, perſuaderet authoritate: cui dedit Deus inter hominem tantam authoritatem, quantã nullus hominum vnquã habuit in mũdo ex ſola vitę ſanctimonia. Deniq; populus ille Iudæorum illum pro
Ioã.1.c. Meſsia voluit habere, facta ſuper hoc ad eum ſolẽni legatione & gloriatus fuiſſet de tanto Meſsia, ſi ille acquieuiſſet. Vnde dominus poſt verba thematis ait, & vos ad horam voluiſtis exultare in lumine illius? ſed quid ille ait? ò ſtulti, ò inſipientes, me vultis pro Meſsia? O quantum diſtat inter me & veſtrum Meſſiam: magnus vobis videor, medius veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis, cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamenti. Ioannis ergo teſtimonium mundo nũciatum in ſola vitæ illius ſãctitate innitebatur, non in ratione, non in ſcriptura, nõ
Io.10.g in aliquo miraculo. Ioannes enim nullum ſignum fecit: Petrus aſſerebat Chriſtum ſi non credebatur, ſu
Mar.vltimo.d ſcitabat mortuum: Paulus ſimiliter prædicabat domino cooperante & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis: Ioannes nullum ſignum fecit, quia non in ſigno, ſed in virtutis eius magnitudine teſtimonium eius conſiſtebat: credẽdum ei erat, quia ipſe dicebat, eius authoritas ſufficiebat. Qualis ergo vita requiritur ad rei tam admirandę & incredibilis faciendam fidem? quòd Deus homo eſt, quæ omnem hominum ſuperat intellectum, grandis authoritas requiritur: quia quod dicitur admirabile eſt & ſuper omnem fidem, ſicut ait dominus per prophetam. Ecce ego facio opus quod nullus cre- hab.1.b
det, cùm narrabitur, & ad grandem authoritatem habẽdam grandis vitæ ſanctimonia habenda eſt. Videtis certè quòd officium eius vita nõ erat inferius, ſed bene impleuit: vnde propter hoc Ioannes nullum ſi- Io.10.g
gnum fecit quia non indiguit, vita ſufficiebat. Totus ipſe miraculum, non opus erat Ioanni aliquo pignore, aliqua ratione, aliqua probatione, ſufficit ad omnem fidem quod Ioannes dixit. Sed vnde obſecro tanta ſublimitas in Ioanne? vnde quia erat lucerna ardens & lucens, ex ardore charitatis, ex lumine cognitionis hæc duo ad tãtam ſanctitatis excellentiam illum ſubleuauerũt. Habebat mentem illuminatiſsimam & fulgidiſsimam, habebat oculos claros, & videbat apertè futuram æternitatem vitæ futuræ. Diuitias & ſublimitatem videbat vitæ præſentis, breuitatem & vanitatem, & quòd ſub ſole nõ eſt niſi vanitas va- Eccl.1.a
nitatum, & omnia vanitas. Nihil videbat ſub ſole dignum amari aut deſiderari, conſiderabat quia hoſpes heb.11.d
& peregrinus erat in mundo cito tranſiturus: & ideo quaſi non vidẽs, neque aſpiciens tranſibat per mundum: omnia ſeculi blandimenta vt ſtercora reputabat, neque dignaba- Phi.3.b
tur ea videre. O ſi videremus, ò ſi hæc aſpiceremus, quomodo cõtẽneremus omnia. Neque ſolũ habebat lucem cognitionis, ſed etiam habebat ardorem charitatis: totus flagrabat amore diuino, totus ardebat vt

ſeraphin.

ſeraphim. Cõſiderate fratres quantus erat ardor in pectore huius ſancti, qui neque eum vel ad momentũ alicui rei intendere ſinebat, neq; loqui, neque legere, neq; comedere: nullum ei officium, nulla occupatio in deſerto, veſpere, máne, nocte meridie, indeſinenter laudabat dominum, gratias agebat, contemplabatur, ardebat: & dum magis contẽplatur, magis ardet, totus fixus oculis in ſolũ, totus abſorptus in Deum ſemper intendit, nunquam faſtidit, non laſſatur, non quieſcit, & cùm ſemper hoc facit, ſemper incipit, ſẽper ſitit, ſemper eſurit. O ardorem ſeraphicum, ò vitam cæleſtẽ, qualis eſt illa beatorum, nõ vno, aut duobus annis, ſed. 23. annis in hac continua contẽplatione & ardore mentis perſeuerauit, donec neceſsitas charitatis & implendi officium ad quod venerat, eum de eremo eduxit ad Iordanem, & mundo manifeſtauit. Videbat enim ſe tam Deo obligatum, quòd totum illud tẽpus; & quicquid agebat, ei modicum videbatur, & quaſi pro nihilo reputabat. O ſi vnam ſcintillã huius ignis haberemus. Vnde nobis fratres tanta miſeria? tanta tepiditas? vtiq; ex cæcitate & frigiditate. Non eſt iam ardor charitatis in mũdo, ille ignis
Act.2.a qui ſuper apoſtolos è cælo deſcẽdit iam extinctus eſt, in cordibus hominum totus refrixit, congelata ſunt corda, non reperies, neque in ſacerdotibus, neque in religioſis tantillũ ardoris: ſpiritus ignis ille verſus eſt in aquam craſſam concupiſcentiæ
2.Mac. & cupiditatis, ſicut in libro Macha
1.c.d. beorum legitur, apoſtoli trãſmigrãtes in cælum, ignem in eccleſia reliquerũt, & reuertentes aquam craſſam inuenierunt. Non eſt qui accẽdat hunc ignem, et ſi in aliquo eſt ſcintilla ſpiritus; nõ eſt qui eam ſufflet, vt creſcat. In lege veteri præceptũ eſt ſacerdotibus vt ignem ſanctum Leui.6.
foueant in altari perpetuum lignis c
de ſylua, in figura hoc dictũ eſt, officium noſtrum eſt fouere documentis, exemplis, ignem iſtum in cordibus fidelium, excitare calorem: Grãdis ſylua relinquitur nobis à Chriſto, ſylua creaturarum; ſylua ſcripturarum; ſylua exemplorum ſanctorum, ſylua beneficiorum inexhauribilis, ex quibus ſcinderemus ligna ad iſtum focum. Hic eſt enim il
le ignis de quo dominus ait, ignem Lu.12.f
veni mittere in terram, & quid volo niſi vt ardeat: hoc volo, hoc iubeo, hoc commendo vobis ſacerdotibus, vt ſemper ardeat hic ignis in altari meo, corde ſcilicet fidelium. Sed ò quanta deſidia, quanta negligentia: quomodo obſecro accendet ignẽ in altero, qui in ſeipſo friget? quomodo exibunt de pectore frigido verba flammantia? quomodo in
flammabit qui non ardet? Ioannes Ioã.5.f.
erat candela ardens & lucens, lucebat alijs quia ardebat. Bernar: Non ait lucens & ardens, ſed ardens & lucens, non ardor ex luce, ſed lux ab ardore. Qui vult proximo lucere prius ardeat in ſeipſo neceſſe eſt: ſunt tamen qui lucere cupiunt potius quã ardere, ſed non faciunt, nõ eſt vera lux quę non naſcitur ex ardore. Triplicis enim ſunt genera hominũ, quidã lucent & non ardẽt, quidam ardent, ſed non lucent, quidam lucent & ardent: primi ſunt hypocritæ qui ſolam exteriorẽ gloriam quærunt, lucere volũt coram hominibus ſcientia, non ardore ſpi
ritus coram Deo: ſimiles ſepulchris Matth.
dealbatis quę exterius apparent, & 23.c.

intus

intus plena ſunt oſsibus mortuorũ. Hi aperte demõnſtrant quòd filij ſunt Luciferi, qui ideo Lucifer dict9 eſt, quia lucere elegit potius quã ardere. Alij ardent & non lucent, hi ſunt iuſti, deuoti, ſimplices, quorũ non eſt memoria in mundo neque notitia: vt ſunt quædam paupercu læ mulieres, & alij in angulis eccleſiæ, ſancta quippe ſimplicitas, ſibi ſoli prodeſt. Alij ſunt qui ardent & lucent, vt ſancti, perfecti exemplares vel doctores, qui ſuo exemplo & doctrina eccleſiam totam illuſtrarunt: vt Franciſcus, Benedictus, Auguſtinus, Hieronymus: de quibus dominus. Qui fecerit & docuerit
Mat.5.c hic magnus vocabitur, ſiue exẽplo doceat, ſiue verbo. Vnde Ezechiel
Eze.1.d in viſione ſanctorum animaliũ dicebat: & ſimilitudo illorum & aſpectus eorum, ſicut ignis carbonum ardentium, & ſicut aſpectus lampadarum: quia iſtos ſanctos viros ſi intus aſpicias, carbones igniti ſunt, ſi foris lampades claræ totam eccle-
Ioã.5.f. ſiam illuminantes. Ioannes erat lucerna ardens & lucens in vtroque ſuper omnes ſanctos. Bernar. de illo ardebat, amore & zelo lucebat, verbo & exemplo. Hæc ſi placet latius exponamus. Quomodo Ioãnes amore Dei arſerit diximus: dicam9 quomodo arſerit charitati proximi. Audiſtis fratres Ioannis pœnitẽtiam, rigorem, auſteritatem, quare obſecro tanta auſteritas in Ioanne? quæ peccata fecerat, ſanctificat9 in vtero, in eremo viuens, vt talem ageret pœnitentiam? Profectò nec propter peccata mundi hanc age-
Ioã.1.d. bat pœnitentiam, nam ait: ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi: nouerat quippe peccata mundi morte domini, non ſua pœnitentia expianda. Quæ cauſa ergo tãtæ pœnitentiæ? vtique ſola mundi charitas, ſolus amor proximorum: nouerat enim illud magnum ſacramentum quod erat abſconditum inter homines Deus homo, nouerat quòd omnis ſalus & vita mundi conſiſte- Ioã.17.a
bat in illo cognoſcendo, nouerat ſe ad hoc natum & miſſum, vt ipſum manifeſtaret mundo: nouerat quã difficile erat hoc credere, & quòd illud rationibus non poterat perſuadere, & ideo elegit viã illam aſperrimam, vt ſic perſuaderet ſua authoritate & crederent ei, & mundus notitiã ſalutis acciperet. Hic amor mundi hic faciebat illum omnia tolerare libenter pro hominum ſalute: neque ſolum hoc (ſed quod erat omnium difficillimum) cùm ſciret Chriſtum inter homines habitare, priuauit ſe conſortio Chriſti & familiaritate, & manſit in deſerto, quod fuit illi magnum martyrium acerbius omni illo rigore pœnitentiæ. O quomodo ſitiebat videre Chriſtum, alloqui, gaudere, & frui eius præſentia & colloquio, quem Deum ſciebat eſſe in carne: & tamẽ pro hominum vtilitate abſtinebat, optans cum Apoſtolo anathema eſ- Ro.9.a.
ſe à Chriſto pro fratribus ſuis, abſtinebat autem propter hoc, ne eius teſtimonium quaſſaretur, ne putarent homines quòd amicitia & familiaritate Chriſti de ipſo reddebat teſtimonium, non veritate. O quantus amor! Secũdò ardebat zelo, erat enim alter Helias: ſicut dominus de ipſo dixit. Et angelus veniet in vir- Luc.1.b
tute, & ſpiritu Heliæ. Et ità quòd dictum eſt de Helia, poteſt de illo di- &Mat.11.b
ci. Surrexit Ioannes quaſi ignis, & ſermo eius ſicut facula ardebat: verba enim eius ſcintillæ quædam & Eccleſi.48.a
fulmina

fulmina & fulgura, omnem duritiã cordium mollientia. Quæ nanque corda duriora, quàm phariſæorum & ſacerdotum & illius regis ſacrilegi Herodis? & tamen hæc penetrabat ardore ſuæ doctrinæ. Et tanta erat eius ſanctitas & excellentia, ꝙ etiam iſtos conuincebat, & trahebat ad ſe. Vnde de Herode ait euan-
Mar. 6. c gelista, ꝙ ipſum libenter audiebat, et audito illo multa faciebat. Sed iam audiamus verba eius, quomodo eos tractabat: vidit venientes ad
Matth. 3.b.c. ſe phariſæos, & ait. Genimina viperarum, quis docuit vos fugere à ventura ira? Facite ergò fructus dignos pœnitentia, & ne ceperitis dicere, patrem habemus Abraam. Dico enim vobis, quòd potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt; omne lignum nõ faciens fructum; ſcindetur, & ignem mittetur, cuius ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam, & triticum cõgregabit in horreum ſuũ; paleas autem comburet igne inextinguibili. Bernardus. De quanto mentis feruore procedere putas
pſ. 119 ſcintillas iſtas, imò carbones deſolatorios? Sed & regem illum atrocem quomodo alloquitur, non
Mar. 6. c licet tibi habere vxorem fratris tui. Bone Deus, quanta authoritate, quaſi iudex de tribunali ſedeum alloquitur, non curabat ſceptrum, neque coronam, neque purpuram, neque multitudinem ſeruientium: quaſi ſeruum alloquitur, quia ſeruum agnouerat vitiorum & peccatorum: non blanditur, non palpatur, non per ambages admonet, domine, potentiſſime rex prouide conſcientiæ tuæ, ſed publicum vitium publicè redarguit, non licet tibi habere vxorem fratris tui. O feruentiſſimum iuſtitiæ zelatorem, ò prædicatorem veritatis inſignem, ò ſi hodie tales haberemus prædicatores, qui ſic vitia redarguerent, ſic zelarent humanam ſalutem.
Heu heu, facti ſumus ſicut canes non valentes latrare: timeo ne ſanguis animarum veſtrarum de manibus noſtris in die iudicij requiratur, ſpeculatores poſiti ſumus in domo domini, in caſtris Dei noſtri, & videmus gladiũ venientem, imò inimicos iam intra caſtra omnia vaſtantes, & non ſolum non excitamus dormientes, vt euigilent, ſed & ſub cubitis ponimus puluilos, iuxta prophetiam Ezechielis, vt ſecurius & profundius dormiatis: & vos ſic dormientes in infernum præcipitemini pro peccatis veſtris, & nos quia non admonuimus, etiam poſt in tartara detrudamur. Omitto nunc mille alia vitia publica: certè quis toleret beſtialem illam & diabolicam conſuetudinem Hiſpaniæ noſtræ de tauris exagitandis? Quid beſtialius quàm ſtimulare brutum, vt homines laniet? O dirum ſpectaculum, ò ludum crudeliſſimũ. Vides fratrem Chriſtianum ſubitò à beſtia laniari, & non ſolum vita corporis, ſed & vita animæ priuari (nam communiter in peccato moriuntur) & delectaris & voluptatẽ capis? Quãto ſtudio laborauerũt ſancti doctores antiqui, Chryſ. Auguſt. Ambroſ. Hierony. vt hæc ſpectacula atrocia & obſcœna & gẽtilica ab eccleſia remouerẽt: factũ eſt hoc, exploſa ſunt è tota eccleſia, ſola Hiſpania ritum hunc gẽtilicum

Eſa. 56 d
Eze. 3. e
Eze. 33. b
Eze. 13. c
Tauri na ſpectacula illicita.

obſeruauit in diſpẽdium animarũ,
& non eſt qui redarguat & prohi-
beat. Ego autẽ etſi ſcio ꝙ nõ prode-
rit faciã quod debeo, vt animã meã
liberem: nõ tacebo in animæ meæ
& veſtrarum periculũ. Itaq; denun-
cio vobis in nomine dñi noſtri Ieſu
Chriſti, ꝙ omnes qui hoc agitis, vel
cõſentitis, vel nõ prohibetis cũ poſ-
ſitis, nõ ſolũ mortaliter peccatis, ſed
eſtis homicidæ & rationẽ reddetis
coram deo in die iudicij de hoc, & à
vobis exigetur ſanguis omniũ, qui
Eze.3.c ab illa beſtia, ſiue in arena, ſiue in
itinere trucidãtur: nec ſolũ vos, ſed
& ſpectatores nõ ſunt omnino tuti
à mortali, quanuis eos nõ audeam
condemnare: tamen mihi facit de
hoc magnam perſuaſionem decre
tum illud Auguſt. in c. vident ho-
mines. 86, diſtin. vbi ſic ait. Vident
homines venatores & delectantur:
væ miſeris ſi non ſe correxerint: vi-
debunt enim ſaluatorem, & triſta-
buntur. Hæc verba non videntur
veniale peccatũ, ſed mortale redar
guere, vt liquet. O ſancte Baptiſta,
his profanis ludis tuam ſe putant
celebrare feſtiuitatem, & non cele
brant, ſed profanãt. Nam quale eſt
ſanctum virum in eremo cõmoran
mat.3.a tẽ, cilicio camelorum veſtitum, nõ
comedentem, nec bibẽtem, talibus
ludis, & choreis, & cibis, & potibus
Luc.7.c honorare? Scriptum eſt, ꝙ multi in
natiuitate eius gaudebũt (ait Ber.)
ſed iſti gaudent, non de natiuitate,
ſed de vanitate. Quanto melius ce-
lebrat qui retruſus in eccleſia, vitã
illius ruminat, & gratias Deo agit
pro tãto beneficio: quia miſſus eſt à
Deo qui nobis dominicæ incarna-
tionis ſacramentum notum face-
ret & aperiret. Nã bone Deus quid
eſſet ſi veniẽs in mundũ trãſiſſes, &

redijſſes incognitus? quid profuiſ
ſet naſci ſi nõ contigiſſet agnoſci?

DE IOANNE BAPTI-ſta, Concio tertia.

THEMA.

¶Secũdum nomen tuum ſic &
laus tua in fines terræ. ps. 47.

VVlgare & conſuetũ
eſt apud ſcriptores
tã ſeculares quã ec-
cleſiaſticos, cũ ali-
quẽ laudãt, a nomi
nis interpretatione
& etymologia in-
choare præconium. Et in hoc argu-
mento inter cæteros maximè Hie-
ronymus cõmẽdatur: ſed vnde hæc
conſuetudo ortum habeat, neſcio.
Nam cõmendare quempiã de pro-
prijs actibus & virtutibus vera laus
eſt: laudare a parentibus & proge-
nitoribus & genere nonnulla laus
eſt, laudare a patria & natione, li-
cet remotior, tamen laus eſt: lauda-
re autem a nomine adeò imperti-
nens videtur, vt omnino nõ ſit laus,
aut ridicula videatur. Non enim vi
deo quod habeat fundamentum, cũ
nomina cuiq; pro libito imponant:
Exigua ergo laus, tenuis locus, &
debile argumẽtum ſumptum a no-
mine, cũ malos & bonos eodẽ nomi
ne nuncupari frequentiſsimè vi-
deamus. Videtur autem hæc com-
munis hominũ opinio innuere ali-
quid myſterij latere in nomine, &
nõ niſi quadã diuina prouidẽtia no
mina hominibus imponi, & in ipſo
hominis vocabulo futuræ vitæ pro

gnoſticum

gnoſticum quoddã & præſagiũ cõtineri, Deo ſecretè & occultè ſic ordinãte, vt ſit hominis veluti quædã tacita prophetia ipſa vocatio: quod etiã frequenter videmus accidere. Vnde in Geneſi cùm Eſau de fratris
Gñ.27.f. ſui fraude conquereretẽ, rectè inquit vocatũ eſt nomẽ eius Iacob, en ſupplantauit me altera vice. Et nunc quoque ſępiſsime cõtingit, eos, qui relicta pietate Chriſtiana filios ſuos nominibus gentilium nuncupant, tales inuenire filios, quales fuerunt illi quos ęmulãtur, id eſt impios & prophanos. Neq; putandũ eſt antiquos illos patres in imponẽdis filio rũ nominibus ſic ſolicitari, niſi ad hominem aliquid ipſa nuncupatio pertineret. Sed quicquid ſit de nominibus, quæ paſsim paruulis imponũtur (nã videtur quodammodo ad ſuperſtitionẽ & auguriũ declinare vitã auſpicari ex nomine) certè appellationes quæ nõ humano beneplacito, ſed diuino nutu & reuelatione hominibꝰ imponũtur, magnã cũ re ipſa habere ſympathiam & cõuenientiã non eſt ambigendũ. Sunt enim huiuſmodi nomina propriſsima & maximè cõſona hominibus, quibus imponũtur: vſq; adeò, vt hominẽ liceat cõiectari ex nomine. Si
Gñ.2.d enim Adã ante peccatũ cunctis rebus ſenſibilibus nomẽ impoſuit, & nomen quod ille impoſuit, hoc eſt propriũ & verum nomẽ illorum, ſi cut ait ſcriptura, in tãtum vt nõ modica ſciẽtia ſit rerum nomina noſſe, ſicut editis libris doctores de etymologia demõſtratũ: quãtò magis diuina ſapiẽtia quæ omnium rerũ principia & fines nouit, & omnium hominũ exitus & ſucceſsus nõ igno
ps.138 rat: ſicut propheta ait, ſemitã meã & funiculũ meum inueſtigaſti, & omnes vias meas prǫuidiſti, ꝓprio & natiuo vocabulo quẽ voluerit nũcupauit. Sic in Abraã patriarcha, & Gñ.17.a.&.c.
in vxore Sara, & nepote eius Iſrael, Gñ.32.
& in Petro apoſtolo: & generaliter Ioã.1.f.
in omnibus, quibus Deus nomina, Marc.3
vel indidit, vel mutauit, eueniſse co b
gnoſcimꝰ. Quòd ſi rẽ perſcrutari diligẽtius libet à principio creaturæ vſq; nũc, nulli hominũ tã ſolẽniter & tã celebriter nomẽ impoſitũ eſt, ſicut Ioanni Baptiſtę: hoc enim nomẽ, nõ à patre, nõ à matre accepit, ſed à Deo impoſitum eſt, ab angelo promulgatũ, de cęlo allatũ, à patre auditum, à matre prophetatum eſt. Vnde angelꝰ ad Zachariã, vxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomẽ eius Ioannẽ. Ac ſi dicat: nõ tibi licet iure patris prolibito nominare filiũ naſciturum, ſed à quo accepiſti filiũ ab illo nomẽ eius accepito. Nato ergo filio itur ad matrẽ, & multi quidẽ cenſebãt eum nomine paterno nuncupãdum, quibꝰ mater: nequa- Lucæ.1.f
quã (inquit) ſed vocabitũ Ioãnes. Vnde noſti mulier ſãcta, quis tibi dixit? quis tibi reuelauit? Nã angelum nõ vidiſti, à cõiuge muto non audiſti, ſed à ſpiritu ſãcto didicit quod non didicerat à marito. Et quia nouum hoc & inſolitum videbatur, itur ad ibidem
patrẽ, qui poſtulans pugillarẽ ſcripſit dicẽs, Ioãnes eſt nomẽ eius: non ait vocetur Ioãnes, ſed Ioãnes eſt nomẽ eius, id eſt hoc eius proprium & peculiare vocabulum eſt: nõ ei nos nomẽ imponimus, quia iam à Deo accepit, habet vocabulum ſuum quod agnouimus, non quod elegimus. Bone Deus, quanta maieſtas, quãta authoritas in nominãdo paruulo. Qui ergo tã celebriter, tot miraculis & ceremonijs à Deo Ioãnes eſt nominatus, quis de cætero dubi

tet illum Ioannem & maximè Ioannem, et ſi fas eſt dicere Ioanniſsimũ eſſe; quem Ioannem Dei ſapientia nuncupauit. Vnde ei merito verba thematis adaptamus, ſecundum nomen tuum ſic & laus tua in fines terræ, eò quod nemini dubitandũ ſit; omnem eius vitam, ingeniũ, fortunam, virtutes, mores, vnico hoc vocabulo ſibi à Deo impoſito cõprehendi. Ioannes autem (ſicut diuus Hieronymus ait) domini gratia, vel in quo eſt gratia interpretatur. Nihil ergo aliud eſt eſſe Ioannem, niſi eſſe Deo gratum, vel acceptum, vel gratioſum, id eſt multiplici gratia decoratũ. Illuſtris profectò titulus & celebre cognomen, nulla quippe maior dignitas creaturę, quàm ſuo placere creatori. Hoc ergo nobis reſtat diſſerendum, vt ex eius vita & moribus probemus, hunc infantem verè fuiſſe Ioannem, id eſt deo gratiſsimum, & multipliciter inſignitũ quod ex ſequentibus apparebit. Omnium donorum & gratiarũ, quæ homini præſtantur, aut præſtari poſſunt, electio illa ſiue prædeſtinatio ab æterno, qua fit Deo gratus & acceptus; & ad vitam æternam deſtinatur, ſicut prima ita & maxima eſt. Eſt quidem prima, quia ab æterno: eſt pura, quia non ex meritis: eſt maxima, quia immutabilis & certa, & omnium aliarũ cauſa. Varia nanque ſunt genera gratiarum, quædã vocãtur gratis datę: de quibus apoſtolus ad Corinthios, diuiſiones gratiarum ſunt idem autẽ ſpiritus. Alij quidem per ſpiritũ datur ſermo ſapientię, alij autem ſermo ſciẽtiæ ſecundum eundem ſpiritũ, alij fides eodẽ ſpiritu, alij gratia ſanitatũ in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituũ, alij genera linguarũ, alij interpretatio ſermonum, &c. Et hæc licet dona & maxima dona dei ſunt, tamen infimum locum inter gratias tenent, pro eo quòd ad eccleſię vtilitatẽ, amicis & inimicis, iuſtis & peccatoribus, pro Dei beneplacito ſunt diſtributę. Multi enim in iudicio dicent, nõne in nomine tuo prophetauimus? & dæmonia eiecimus? & miracula fecimus? Quibus dicet. Amẽ dico vobis neſcio vos. His omnibus multo pretioſior, & melior gratia gratum faciens, quæ nos Deo amicos facit, & vita æterna dignos. Sed hæc facile amittitur & expellitur à corde ſuperueniente iniquitate: ſed gratia electionis, optima omnium & maxima, pro eo quòd inuariabilis & immutabilis perſeuerat, neceſſe eſt enim Dei decretum adimpleri: ſicut ipſe per prophetã ait, Viuo ego dicit dominus, quia cõſilium meum ſtabit, & omnis volũtas mea fiet: hęc quoq; prima origo & fons eſt omnium aliarum: ſicut ait apoſtolus ad Romanos, Quos prædeſtinauit hos vocauit, & quos vocauit, hos iuſtificauit: quos autẽ iuſtificauit, illos & magnificauit. Catena hæc indiſſolubilis eſt, & quã totus infernus nõ poſsit infringere, ex electione vocatio, iuſtificatio, magnificatio, glorificatio, & quicquid bonũ, ſiue in præſenti, ſiue in futura vita electis cõfertur, ex prima illa origine gratuita emanauit. Non enim propterea Deus elegit nos, quia merita noſtra futura præuidit, ſed econuerſo ideo ad cumulum meritorũ peruenimus, quia ab ipſo electi fuimus: vt non ex nobis, ſed ex ipſo ſit noſtræ ſalutis origo. Qui ſecũdũ propoſitũ volũtatis ſuę, pure gratis (quia ſic voluit, & ſic fuit placitum

Margin notes: 1.co.12.a; Matth. 7.c.; Eſa.46. c; Ro.8.f.; Eph.1.b

placitum coram eo) ſine operum,
aut meritorum reſpectu elegit nos
Ibidē.a ante mundi conſtitutionem: vt eſſe
mus ſancti & immaculati corā eo.
Non in laudē noſtram, ſed in laudē
& gloriā gratiæ & donationis ſuæ:
vt eius gratia & donatio gratuita in
terra & in cælo glorificetur, laude-
tur, & exaltetur. Vt qui gloriatur
non in ſe, aut in merito ſuo tātum,
ſed in dño glorietur. Vt eſſemus, in
quit, ſancti: nō quia futuri eramus
ſancti elegit nos: ſicut ait Auguſt. vt
nō ſanctitas præuiſa electionis, ſed
ē contra electio ſanctitatis cauſa
ſit: vt non in merito noſtræ naturæ,
ſed in gratia Dei ſit totius nſæ glo-
riæ fūdamentū. Hæc autē gratia ele
ctionis licet omnibus electis cōmu-
nis ſit, non tamē omnibus eſt ęqua-
lis. Quia nō omnes ad parē dignita-
tis & gloriæ gradū eliguntur, ſed ſe
cundū Dei beneplacitū. Varium in
domo eius ſtatum & officiū ſortiun
tur, vltra & citra quē à Deo præfi-
xum & præfinitū terminū, progre
di aut regredi nemo poteſt: ſicut
ps.83. propheta ait; Beatus vir cui⁹ eſt au-
xiliū abs te, aſcēſiones in corde ſuo
diſpoſuit in valle lachrymarum in
loco quē poſuit, id eſt vſq; ad locū
à Deo ſibi præfixum, & deſtinatū:
quem ſicut neq; trāſgreditur, ita ne
que ab eo deficit quiſpiā. Quia quos
Deus ad ſublimiorē & celſiorē glo
rię ſtatum prærordinauit, a[m]pliori-
bus etiam donis & gratijs adiuuat, vt
poſsint peruenire quò tendunt. Nā
ſecundū ſtatutū finē cætera media
diſponuntur: nō enim deficit Deus
in neceſſarijs, neq; abūdat in ſuper-
fluis. Ad quantū vero celſitudinis &
dignitatis faſtigiū, Ioānes à deo fue
rit deſtinatus, & quātum in eccleſia
officij & prȩeminētiæ gradum obti

nuerit; aquila illa ſublimis quæ de Eze.17.
ſacro dominici pectoris fonte euan a
gelij flucta potauit, ſatis in exordio Ioā.13 b
euāgelij ſui demonſtrat; quæ poſt- &.21.f
quā volatu celeri ineffabilis deita-
tis faſtigia præuolauit, ad humana
deſcēdens in Ioāne Baptiſta, veluti
in ſublimiore culmine primo pedē
ſtatuit, dicens: Fuit homo miſſus à Ioā.1.a.
Deo, cui nomen erat Ioānes; hic ve
nit in teſtimonium, vt teſtimoniū
perhiberet de lumine, vt omnes
crederent per illū. O inęſtimabilē
dignitatē! Purus homo eſt, & miſſus
à Deo dicitur. Et non (vt alij iam
prouectę ætatis) ſed ad hoc creatus,
ad hoc natus, vt teſtimonium perhi
beret de lumine, id eſt vt magnū il-
lud, & abſcōditum diuinæ incarna-
tionis myſteriū hominibus demon
ſtraret. Nō in Græcia, vel Iudęa, vel
Italia, vel Hiſpania, ſed toto mun-
do, totius orbis magiſter & apoſto-
lus vniuerſalis, à Deo nō ſolū fact⁹;
ſed & natus eſt in mūdo; vt ſicut lu
cerna ſplendens illuminaret mun-
dum; & ſicut lucifer fulgidus ortu
ſuo aduentantis ſolis gloriam nun
ciaret. Sic de illo dominus in euāge
lio. Ille, inquit, erat lucerna ardens Ioā.5.f.
& lucens. Non enim poterant tene
broſæ mentes irradiātis ſolis fulgo
rem ſuſtinere, niſi prius fuſcatā ocu
lorum aciem lux media tēperaret.
Cogita nunc ſi potes huius homi-
nis dignitatem: Filius Dei mitti-
tur ad ſalutem; Ioannes ad fidem,
filius Dei vt operetur ſalutem in ps.73.
medio terrę, Ioannes vt illa ſalus à
tota terra credatur: filius Dei ad
mundi vitam; Ioannes ad mundi
ſapientiam: filius Dei vt viuificet,
Ioannes vt illuminet; vt omnes,
inquit, crederēt per illū. Fides vtiq;
omnibus neceſſaria eſt ad ſalutem, heb.11.a

ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Vide quid mundo importet Ioannis natiuitas: attende quãtum conferat ſeculo miniſterium eius, qui ad fidẽ mũdi natus eſt, ſine qua non eſt ſalus. Vnde merito ex omnibus ſanctis, ſola eius natiuitas recolitur. Pro eo abſque dubio, quia alij fiunt, ſed non naſcuntur ſancti: Ioãnes ſanctus natus eſt, & quia præ cæteris omnibus ad totius mundi cõmunem vtilitatem natus eſt. Vnde merito ab omnibus illa natiuitas celebratur quæ ad omnium generale cõmodũ ordinatur. qui ergo ad tantum dignitatis culmen præ cæteris electus eſt, quomodo debuit à Deo decorari & honeſtari, vt officio perſona conueniret? Vſq; ad trigeſimũ ætatis ſuæ annum vixit ab hominibus ſequeſtratus, ſoli Deo notus, brutis & angelis aſſociatus, vitam cœleſtem in terris degẽs, in carne, vt extra carnem viuẽs homo angelicus, vel angelus humanatus. Quo tẽpore quales habuerit à Deo conſolationes, quæ ſolatia, quæ gaudia, quos ſer mones, quas ecſtaſes, quos exceſſus, quia remotus ab hominibus vixit, penitus ignoramus. Trigeſimo anno ætatis ſuæ factus vir pro ſuo ſolicitus officio, ſpiritu ducente, ad ripas Iordanis baptizans, & regnum cælorum annuncians publicauit ſe mundo. viderunt eum homines & obſtupuerunt. Curritur vndiq; ab omnibus Iudeæ populis & ciuitatibus ad ripas Iordanis videre mundi ſpectaculum, & audire. Erat enim homo grauis, ſeuerus, conſtans, manſuetus, pius, prudens, quietus, ingenioſus, ſapientiſsimus, eloquentiſsimus, reuerendiſsimus, aſpectu pulcher, conuerſatione gratus, moribus ſuauis, acer ingenio, potens eloquio: tantæ grauitatis & authoritatis, vt vel ſolo aſpectu cunctos mortales ad ſui obſeruantiam & reuerentiam, non modo inuitaret, ſed etiam cogeret ſola eius viſio. Acris erat iniquorum omnium reprehenſior. Lingua eius gladius acutus, ſermo eius ignis accẽſus, verba eius ſagittæ acutę, & carbones vaſtatores: vt de illo dici poſsit quod de Helia, in cuius ſpiritu venit olim. Dictum eſt quia ſurrexit Ioannes vt ignis, & ſermo eius vt facula ardebat: erat enim (vt ſaluator ait) lucerna ardens & lucens, vnde potentiam & efficaciam ſermonis illius, ſatis liquidò oſtendunt, paucula quædam verba eius quæ referentibus euangeliſtis accepimus, adeò viua & flammantia, vt quanuis dura & emortua corda valeant ſuſcitare. pœnitẽtiam (inquit) agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt: omnis arbor quę non facit fructũ bonũ excidetur, & in ignem mittetur, cuius ventilabrũ in manu ſua, & permũdabit aream ſuã, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem cõburet igne inextinguibili. Denique tanta erat vis & potentia ſermonis illius, quod Herodes, qui erat omniũ hominum iniquiſsimus & truculẽtiſsimus, eum libenter audiebat & eo audito, multa faciebãt: vt etiam phariſęi illi hypocritæ, inuidi, ſuperbi, elati, qui ſe cũctis hominibus ſanctiores & meliores putabãt, acrimonia ſermonis eius conuicti, & eloquij fortitudine ſuperati, ſuccũberent: & confeſsi ſe peccatores ab eo baptiſmũ pœnitẽtię flagitarẽt. Super quo & ipſe Ioãnes quaſi admirans rei nouitatem, cũ videret eos mœſtos, timidos, & humiliatos

Pſ. 56.
Pſ. 119
Eccleſi. 48.a
Ioã. 5. f.
Mat. 3. c
Marc. 6 c
Mat. 3. b

ad

ad ſuſcipiẽdum ab eo ablutionem
pœnitentiæ cõuenire coram omni
populo, exclamans ait. Genimina
viperarum, quis vos docuit fuge-
re à ventura ira? Si ergo verè, ſi
purè, ſi ſanctè, & non fictè veni-
tis, agite fructus dignos pœniten-
tiæ: & nolite dicere, patrem ha-
bemus Abraam. Potens enim eſt
Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare
filios Abrææ, dignos pœniten-
tię, vt ſcilicet pœnitentia flagitijs
reſpondeat: & talis ſit pœnitentiæ
fructus, qualis eſt iniquitatis reatus.
O prædicatorem ęgregium, ô verũ
& fidelem cõcionatorem. Non pal-
pabatur vitia, nõ diſsimulabat pec-
cata, non tolerabat flagitia, nõ aſſen
tabatur potentibus, ſed regẽ veluti
mãcipium mira quadam authorita
Marc.6 te obiurgabat, dicens, Non licet ti-
c bi habere vxorẽ fratris tui. Non ait
videat ſerenitas veſtra, attendat ma
ieſtas veſtra quia non videtur iuſtũ,
nõ videtur rectum quod facitis, ſed
Ioã.8.b quaſi ſeruum, quia verè peccati ſer
uus erat, cũ poteſtate alloquitur. Nõ
licet tibi, &c. Phariſæis quoq; ad ſe
veniẽtibus non blanditur, non ait
placet quod agitis, iuuat, ꝙ venitis.
Sed quid ait? Genimina viperarum,
&c. O ſi hoc noſtrũ miſerum & de-
plorãdum ſeculum, vel vnum talẽ
haberet concionatorem! Quo ſimi
li fiducia & libertate, potentum &
pontificum vitia: nõ iniquo animo
(vt Lutherus) ſed ſyncerè & purè,
ex compaſsione, ex zelo, ex charita
te, corde vero, & puro corriperet &
argueret. Vę nobis, quia facti ſu-
mus hodie in dominico grege, ve-
Eſai.56. lut canes muti, nõ valentes latrare:
d atque ideo flagitia, ſcelera & pec-
cata in eccleſia Chriſti inundaue-
heb.4 c runt. Talis erat ſermo Ioãnis, viuus,
efficax, penetrabilior omni gladio
ancipiti, pertingẽs vſq; ad interiora
mentis, conuertens animas, concu- ps. 18.
tiens corda, lætificãs iuſtos, humi-
lians autem peccatores vſq; ad ter- ps.146.
rã, & nõ mirũ, quoniam talẽ habue
rat magiſtrum, & talem per trigin
ta annos ſequutus fuerat ſcholam:
diebus ac noctibus cõtemplationi
& meditationi incumbens, non in
exteriori aliquo libro legens: ſed
ſine intermiſsione audiens quid lo ps.84
queretur in ſeipſo dominus Deus:
& continue eũ propheta erigẽs cor eſa.50 b
dis ſui aurem, vt audiat Deũ quaſi
magiſtrum. Factus, ſicut ſcriptum Ioã.6.e
eſt, docibilis Dei. O ſi huiuſmodi
nunc ſequeremur ſcholam qui po-
pulum inſtruimus! ô ſi ſolicite cura
remus audire in aure quod prædica Lu.12.a
remus ſuper tecta! vt dies diei eru- ps.18.
ctaret verbum, & non nox, id eſt li
tera mortua, nocti, id eſt animo ter
renis curis obſcurato indicaret ſo-
lam ſciẽtiam: quæ potius inflat quã 1.co.8.a
ędificat. Non in populi frequentia,
ſed in ſecreto eremi habitãtes, & in
de ad publicum, quaſi ſcintillæ in Sap.3.b
arundineto prodeuntes. Quãto effi
cacior & potentior eſſet doctrina,
quanto plenior & copioſior eſſet
fructus in populo! Si enim eſſent
exultationes dei in gutture noſtro, ps.149.
in cõtemplationis ocio, eſſent quo- ibidem
que vtiq; gladij ancipites in mani-
bus noſtris, in publico ſuggeſtu ad
faciẽdam vindictam in nationibus,
increpationes in populis, ad alligã-
dos reges eorum in compedibus, &
nobiles eorum in manicis ferreis,
ad faciendũ in eis iudiciũ cõſcriptũ:
& nõ ſermo lentus ex pectore frigi
do, ſine fructu aliquo laſſaretur.
Omnis nanque doctrina diuinitus
inſpirata, vtilis eſt docendum, ad 2.Ti.3 d

arguendum, ad corripiendum, ad
erudiendum in iuſtitia, vt perfectus
ſit homo Dei ad omne opus bonũ
inſtructus. Sed ad Ioannem reuerta
mur: quem (ſicut diximus) & vita
cœleſtis, & doctrina potens, &
aſpectus venerabilis, & rigida ve-
ſtis, & inuſitatus cibus, & oratio
frequens, & terrenorum omnium
contemptus, adeò celebrem &
mirabilem fecit in populo: vt non
modo ipſum eſſe Chriſtum in lege
& prophetis promiſſum ſuſpicaren
tur, ſed etiam hoc vehementer o-
mnes cuperent & optarent in tanti
hominis bonitate & ſanctimonia;
gloriantes honorabilem ſatis, & plu
rimum venerabilem toti orbi ſyna
gogam exiſtimantes: ſi huiuſmodi
eam contingeret habere Meſsiam.
Ioã.1.c. vnde inito concilio, miſsiſque lega
gatis inquirunt ab eo[:] Tu quis es?
nunquid Chriſtus? nunquid He-
lias? nunquid propheta? quid dicis
de teipſo? Dic quodlibet, nullum à
te de te petimus teſtimonium, quic
quid dixeris credimus tibi: tua vita,
tibi ſufficit ad teſtimonium. O quo-
modo exultarent, ò quantum læta-
rentur, ſi reſpondiſſet. Ego ſum ve-
ſter Chriſtus, quã libenter eum to-
tus ille populus ſuſciperet: quã ſu-
perbè de tanto Meſsia gloriaretur.
Ioã.5.f. Voluerũt quippe in lumine eius &
in decore eius venuſtari (ſicut dñs
Ioã.1.c. ait) ſed cõfeſſus eſt, & non negauit,
quia nõ ſum ego Chrs, veritatẽ non
negauit, veritatis amicus, alienũ nõ
ſurripuit honorem, vt proprium
Matth. conſeruaret. Non erat arundo ven
12.a. to agitata, quem enim tantus honor
libenter oblatus non agitaret, niſi
eum ſpiritus ſancti gratia ſolidaſſet.
Sed quid reſpõderit audiamus. Me-
Ioã.1.d dius, inquit, veſtrum ſtetit quẽ vos
neſcitis, venit poſt me fortior me:
cuius non ſum dignus corrigiã cal
ciamenti ſoluere. Ego baptizo vos
aqua, ille vos baptizabit ſpiritu &
igne. Ac ſi diceret: quid miſeri & cę
ci meo vultis ſplendore illuſtrari,
quia homo ſum terrenus ſimilis vo
bis? O quanto ſublimior & poten-
tior eſt veſter Meſsias, qui in medio
veſtrum latet: ò ſi eius celſitudinẽ
& magnitudinem noſceretis! ma-
gnus vobis videor, certè ipſũ quaſi
vernaculus excalciare dignus non
ſum: nam qui de terra eſt, de terra
loquitur: qui de cœlo venit, ſuper Ioã.3.d
omnes eſt. Mirabantur illi, & inter
ſe muſsitabant, quis nam eſſet ille
tam magnus & tã excelſus cui Ioan
nes à calceis ſeruire indignum ſe fa
teretur? Donec quadam die ipſo ad
Iordanem coram populo prædican
te dominus Ieſus ſolus (vt creditur)
per deſertum, pauper & humilis ad
ipſum veniebat: quem intuens Ioã-
nes ad ſe venientem, ſpiritu ſancto
recognouit, & cum ingenti gaudio
exultans, extenſo digito proclama
uit. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit Ioã.1.d
peccata mũdi. Et ad pedes eius pro-
ſtratus profuſis præ gaudio lachry-
mis adorauit. O qua ſiti, quo deſide
rio a ſua infantia cupiebat videre
eum: ſed detinebatur à Deo in ere
mo, vſque ad tempus deſtinatum,
ne amicitia & familiaritate potius
quã veritate de ipſo teſtificari vide
retur. Vadunt ſimul ad Iordanem,
& baptizato domino, cœli aperti Matth.
ſunt ſuper eum, & vox patris into- 3. d. &
nuit. Hic eſt filius meus dilectus. Co Luc.3.d
lumba quoque ſuper ipſum deſcen
dere viſa eſt: vt non ab hominibus,
ſed à Deo Ioannis teſtimonium ac-
ciperet firmamentum: quanta glo-
ria digito monſtrare, quem ſignis &
indicijs

indicijs cæteri præſignauerũt. Propter quod merito dominus Ieſus in illo ſermone quem in honoré eius
Lu.7.d coram populo fecit, eum prophetã & pluſquam prophetam nuncupauit, vt iam nihil deeſſet ad plenã & conſummatam laudem eius, vt qui prius ab angelo, deinde à parente fuerat in ſuo ortu commendatus, vltimo ab ipſa quoque veritate commendaretur & laudaretur, & non communi laude & cõſueta, ſed qua cũctis mortalibus antefertur. Inter
Matth. u.b natos, inquit, mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Poſt tam egregios oratores, quis audeat laudare Ioannem? Sileamus interim de Ioanne, ad nos noſtra conuertatur oratio. Euenit nobis videre in eo, quod ſolet illis qui cum ſint degeneres, & turpes, parentum & progenitorum ſuorum nobilitatem, virtutes & præclara geſta commemorãt: qui quo ſuos prædeceſſores amplius efferunt, eo ſeipſos magis vituperãt & confundunt. Fuit nanque Ioannes vitæ monaſticæ, primus parens, primus inſtitutor & inuentor, qui vitam hanc cælibẽ hominibus non ſcripto codice, ſed exemplo, & opere demõſtrauit. Pudeat, pudeat laudare quem non ſequimur. O quantum degeneramus ab illo, vbi nunc in religionibus illa puritas? illa innocentia? illa ſanctitas? vbi ille deuotionis feruor? ille pœnitentiæ rigor? ille continentiç vigor? vbi ſolitudo illa? abſtinẽtia illa? modeſtia illa? vbi veſtis neglectus? mundi cõtemptus? iuſtitiæ zelus? Vç nobis, quia ſolum nomẽ vacuum religionis, tonſuram & habitum geſtamus, delicioſi, delicati, ſuperbi, voluptuoſi, inquieti, vagi, tepidi, ſine ſpiritu, ſine deuotione, negotiatores, detractores, deambulatores, facti ſumus ſicut populus: non tamen ſicut po- Oſee.4 b
pulus iudicãdi, neque ſolos nos, ſed etiam cunctos chriſticolas Ioannis vita redarguit. Quid feceras ô Ioannes? quæ peccata commiſeras? quæ flagitia perpetraueras, vt talẽ ageres pœnitẽtiam? ſanctificatus in vtero, confirmatus in gratia, plenus ſpiritu ſancto, mortaliter peccare non noueras. Ad quid ergo pœnitentię tantus rigor? nempe quia prædicaturus erat peccatoribus pœnitẽtiã prius illam in ſeipſo operibus oſtẽdit, quàm ſermonibus docuit. Ac ſi diceret. Attendite homines, & vi- Lu.23.e
dete, ſi in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Si ſic maceratur innocentia, vt perueniat ad vitã, quomodo iniquitas corripienda eſt? Si cũ his omnibus iuſtus vix ſaluabi- 1.Pet.4 d
tur, impius & peccator, vbi parebũt? Quid fiet de nobis fratres qui quotidie peccata peccatis addimus, & põderi noſtro põdus adijcimus? quibus nulla eſt cura ſatisfaciendi pro eis, ſed omnem ſatisfactionem futuro ſeculo reſeruamus? Timeo ne tãti ponderis immenſitate grauati in barathrum decidamus. Non pro ſuis culpis, ſed pro noſtris Ioannes hunc rigorem pœnitentiæ ſuſtinebat: vt nos ad pœnitẽtiam ſuo hortaretur exemplo, & ad ſatisfactionem ſuo adiuuaret merito: vt illius abundãtia noſtram indigentiam compenſaret. Ex hac ſanctorũ ſuperexcreſcente opulentia, grandis eccleſiæ theſaurus conficitur, qui quotidie à ſummis põtificibus in peccatorum noſtrorum indulgentijs erogatur: vt quod per nos non ſufficimus, eorum iuuamine ſuppleamus. Vnde Apoſtolus: adimpleo, inquit, ea quæ Colo.1. d
deſunt paſsionum Chriſti pro cor-

porc eius quod eſt eccleſia. Quantũ debemus ſanctis, ſuis nos exemplis prouocauerũt, ſuis meritis adiuuerunt, ſuis ſermonibus docuerunt, ſuis exhortationibus excitauerunt, ſuis precibus, modo tuentur & fouent: vt feliciſsimum eorum cõſortium in cæleſti gloria cõſequamur: ad quã nos perducat Ieſus Chriſtus filius Dei. Amen.

DE DIVO IOANNE apoſtolo & euangeliſta. Concio de amore Dei erga ſuos.

THEMA.

¶ Conuerſus Petrus, vidit illũ diſcipulum quem diligebat Ieſus. Ioann. vltimo.

VAlde ponderandũ eſt fratres, q̃ Ioannes euangeliſta cũ tot titulis & cognominibus clarus eſſet, in ſuo euãgelio non apoſtolũ, non euangeliſtam, non prophetam, nõ virginem, aut alio quolibet dignitatis cognomento, ſed diſcipulum quem diligebat Ieſus, frequentius ſe ſoleat nuncupare. Exiſtimauit enim (& merito) vir ſapiens omniũ gratiarum, hanc præcipuam & maximam reputandam eſſe, quòd a domino dilectus ſit: neque poſſe ampliori, aut digniori titulo quempiã decorari. Quæ nanque maior eſt, aut eſſe poteſt dignitas creaturæ, quàm vt factori ſuo placeat? & diligatur ab eò qui fecit eam? aut quid illi amplius fauoris, & honoris conditor conferre poteſt, quàm vt placeat illi, & in oculis eius grata & accepta ſit? Det omnia Deus, multiplicet gratias, dona conciliet, accumulet beneficia, niſi amauerit, nihil dediſſe videbitur. Hoc eſt quòd omnes maxime cupimus: hoc ſẽper præcipue optamus. Propter hoc indefeſſè, & infatigabiliter tota vita laboramus: vt grati eoram eo & accepti inueniamur. Hæc ſumma felicitas creaturæ. Et è contrario miſeria ſumma, ſi odibilis ei exiſtat: neque enim damnatus propter cruciatus inferni, & ſempiternos ardores quos ſuſtinet, adeò miſer eſt, ſicut propter odium quo inuiſus eſt conditori. Hæc gratia Dei, hic amor omnium bonorum & donorum, fõs & origo eſt. Ab hoc prædeſtinatio, iuſtificatio, protectio, magnificatio, glorificatio procedit. Quicquid Deus homini confert, ideo confert quia diligit: nã ſi non diligeret non præſtaret. Denique quòd in curia facit amor regis, hoc in orbe facit amor Dei. Si quis in regno acceptus eſt regi hic, & regis, & regni rex & poſſeſſor eſt: amor nanque omnia ſibi tribuit. Nam regis corde per amorem poſſeſſo, & rex & regnum in obſequium veniunt expectant ad oſtium proceres regni, & magnates donec ingrediendi facultas concedatur. Dilecto omnia patẽt, omnia obediũt, nemo illi quidpiam in tota domo interdicere audet. Sic omnino in regno dei ſi quis gratus & amicus eſt Deo, omnis illi obtemperat creatura in cælo, & in terra. Electi dominãtur propter amicitiam Dei, nihil tam difficile quòd non fiat, ſi amicus Dei hoc cupiat & petat. Inde tot miracula & prodigia

prodigia paſsim à ſanctis fieri videmus: eorum voluntati obſequente natura. O quàm potẽtes & inſignes fecit eos diuinitatis gratia, nihil etiã eorum probitatem & virtutem ſic commendat, ſicut quòd à Deo dilecti ſunt. Hoc nanque inter amorem Dei & noſtrum diſtare ſolet, quòd nos bonitatem diligamus, ſed eam illis diligendo minime præſtamus: Deus autem quos diligit, diligendo optimos & illuſtres facit. Nos aliquid diligimus quia bonum eſt, in Deo è contrario euenit, quia propterea aliquid bonũ eſt quia diligitur ab eo: eſt enim diuina voluntas formaliter prima, & ſũma bonitas bonificãs (vt ita dixerim) omne quod amat. Omnis enim creata bonitas à diuina voluntate ſicut à prima bonitate dependet: & ratio hoc quoque ſuadet. Nam cum nulla creatura eſſentialiter & intrinſecè bona ſit, vt eſt diuinitas (ſicut in euangelio dominus ait, Nemo bonus niſi ſolus Deus) ſed ab extrinſeco ſuam bonitatem participet & recipiat, hoc eſt aliquid in rebus conditis eſſe bonũ primæ & ſupremæ bonitati eſſe cõforme, id eſt gratum & acceptum. Quò fit vt qui Deo gratus & charus eſt, eo ipſo à priori (vt logici dicũt) bonus & iuſtus infallibiliter cõuincatur. Vnde ponamus exempli gratia, quòd quis omnes virtutes & gratias poſsideat, ſi fieri poſſet vt hic Deo inuiſus & odibilis eſſet, eo vtique ipſo bonus nõ eſſet. Nam quomodo bonus eſt, qui ſummæ nõ cõformatur bonitati? aut quomodo rectus eſt, qui ſuæ non conuenit regulæ? Diuina voluntas omnium creaturarum prima regula eſt. Nã Deus (Apoſtolo teſte) operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ:

Mar. 10 b

Epheſ. 1 b

nos quidem omnia quæ rectè agimus, ſecundum voluntatem conſilij noſtri agimus: Deus autem è cõtrario ſecundum conſilium voluntatis ſuæ omnia operatur. In nobis voluntas conſulit, & ſequitur rationem: in Deo autem ratio practica diuinam attendit, & ſequitur volũtatem. Quanta diuinæ voluntatis libertas, cui omne quòd placet, eo ipſo quòd placet bonum eſt. Diligat Deus, & velit quicquid voluerit: omne quòd ipſe voluerit, eo ipſo quòd volitum eſt bonum eſt: non eſt ibi aliã petenda ratio. Vnde ſuperfluũ & ſuperbum, ne dicam ſtolidum & curioſum videtur quærere, cur deus velit hoc, cur Deo placeat hoc vel illud: id nanque eſt in prima omnium cauſa petere cauſam, & inueſtigare rationem vbi non eſt. Illi nanque optime conuenit quod Poeta ait, ſic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. Hæc omnia ita diffuſè proſecuti ſumus, vt oſtendamus Ioannem merito in Chriſti dilectione gloriari, quæ virtutis eius & gloriæ vnicum & maximum teſtimonium eſſe poteſt, quanta eſt diuinæ gratiæ celſitudo, in qua quiſquis, ſiue innocens, ſiue pœnitens inuentus fuerit, acceptior inuenietur & melior. Nonnulli enim etſi peccatores, tamen ad Deum cõuerſi plurimos innocentes & iuſtos, & gratia & gloria præceſſerunt. Exẽplum nobis ſint Dauid, Matthæus, & Magdalena: nam (ſicut Gregorius ait) dux in prælio illũ militem plus diligit: qui poſt fugam conuerſus, fortiter hoſtem premit: quã qui nunquam fugit, & fortiter nunquã egit. Quanta hinc peccatoribus fiducia, quantus ſtimulus, vt à peccatis reſurgant. Nam ſi dignè de pec-

catis

catis pœnitere voluerint, non ſolũ amiſſam gratiam apud Deum recu perabunt,ſed etiam parem eum ſan ctis & innocentibus gloriam obti- nere poterunt: & vbi abũdauit deli
Ro.5.d ctum,poſtmodum ſuperabundauit & gratia.Dilectio itaque dei totius bonitatis & celſitudinis cauſa eſt,& eo quiſque iudicandus eſt melior, quò Deo inuentus fuerit gratior & acceptior. Sed quoſdam deus dili- git vt nunc, & ſecundum præſenté iuſtitiam, quos tamen ſecundum æternam prædeſtinationem nõ di- ligit:nõ quia in deo mutatio ſit, ſed quia is qui diligitur variatur. Sic enim ad præſens quibuſdam gratiã ſuam donat,vt illis perpetuam da- re gloriam nõ deſtinet,quia in gra- tia permanſuri non ſunt.Hanc diui norum iudiciorum abyſſum,& di- uinæ prædeſtinationis profundum pelagus,nullus quanuis ſublimis & excelſus intellectus penetrare pote
Eze.47 a rit:nam vehementer intumuerunt aquæ illius,& non poterit transfre- tari.Quis enim intelligat, qua via,
Malac. 1.a.& Ro.9.c. qua ratione,eũ Eſau & Iacob in vno eodemque vtero portarentur: cũ nihil boni aut mali egiſſent, maior minori ſubdatur:& Iacob dilectus,
Iob.38. c Eſau autem odio habitus ſit? Quis (vt ait Iob)ordinem cæli cognoſce re poteſt,vt ponat rationem eius in terra? quis diſcernat,cur animas pa res deus ſic condat,vt vnam inſerat infanti pagano & pereat, & aliam infanti fideli & gaudeat in æternũ? & inter fidelium paruulos vnus ba ptizetur & beatus ſit, alius non ex- pectet baptiſmum,& damnatus ſit? Hæc,inquam,omnia Deo commit- tenda ſunt,qui voluntatis ſuæ arbi- trio cuncta diſponit. Vnde Augu- ſtinus Cur hunc acceptet,& illũ non noli inueſtigare, ſi non vis errare, Denique huius rei qualem cauſam propheta reddat attende, Saluũ me ps.17.
feci (inquit) quoniam voluit me, ſed quanuis dilectio iſta ab oculis noſtris abſcondita ſit, mirabiles ta- men ad extra producit effectus. Nã quis dicere poteſt quanta eſt dei pa tientia?quãta clementia?quis reſpe ctus in electos? Neque id mirum nã charitas (apoſtolo teſte) omnia ſuf 1.co.13 c
fert,omnia portat,patiens eſt, beni gna eſt. Exemplo id notius fiet. Pa- ter quiſpiam duos habet filios, vnũ dilectum,& alterũ inuiſum,quã va rio eos modo gubernat: illũ quic- quid perpetret, quicquid agat, etiã furetur,etſi ſcortetur, etſi voret, & conſũmat omnia,quanuis prauum & peruerſum,patienter ſuſtinet,et tolerat,interdum etiam à prauita- te excuſat. O, inquit, puer eſt nil mirum: quid ſi in iuuentute laſci- uiat?veniet tempus et reſipiſcet. So lent acerbi adoleſcentes matureſce re in virili ætate.Sinite illum laſſa- bitur quandoque et expertus mala longius declinabit ab eis. Alter ve- rò ſi quidpiam,vel per inaduerten tiam miſer commiſerit,quanuis le- uiſsimum ac tenue, die noctuq; ob iurgatur, increpatur, impropera- tur,acclamatur,ſtatim vita indign9, & cum iniuria domo expellitur,ne que eſt qui precibus valeat placare indignantem. Vide quid in pari fi- liatione diſpar amor faciat. Nihil eſt amore patientius,nihil clemen- tius, qui diligit non offenditur, aut ſi offẽditur,celerrime placatus prõ pter amorem.Hæc in hominibus a- mor tolerat,& amor Dei grauiora non tolerabit? Duo populi Iſraeliti ci primi reges Saul,& Dauid,à do- 1.reg.10 a
mino electi ſunt ad regnum ambo 1.reg.16 a
præce-

præcepto domini vncti, ambo ex
1.re.13 b paupertate ſublimati. Peccauit Saul
quia non occidit quem dominus
præceperat occidendum: peccauit
2.reg.11 a.c. Dauid, quia occidit non occiden-
dum, neque ſolum occidit, ſed vxo-
rem rapuit, & populum Dei oppro
brio expoſuit & ruinæ. Diſcerne
nunc vtriuſque regis peccatum, &
vide quanto grauius eſt ſecundum
1.re.13.c quàm primum. Venit ad Saulem
propheta domini Samuel, obiurga
uit eum de inobedientia, confeſſus
eſt peccatum, licet nō recto animo
dicens. Peccaui, quia præuaricatus
ſum ſermonem Dei, deprecatus eſt
Samuelem, pro venia ſcidit palliū
eius, & vi retinuit eum. Neque ta-
men veniam de delicto promeruit.
Abiectus eſt à domino in ſempiter
num, & in oculis eius non placuit
vltra. Pro quo cū Samuel miſericor
dia motus, preces coram Deo aſsi-
duè cum lachrymis funderet, di-
1.re.15.c &f.&g &1.reg. 16.a. ctum eſt ei. Vſquequo tu luges Saul
cū ego abiecerim eum à facie mea?
Audiſtis rigorem & ſeueritatem
Dei in rege præſcito. Audite nunc
clementiam illius, in rege præ-
2.reg.12 a&d. deſtinato. Venit ad eum Nathan
propheta, non prius palam obiur-
c. gat, ſed per enigmata ſignificat de-
lictum, ne verbis exaſperet dile-
ctum à domino. Fatetur ille ſtatim
peccatum ſuum dicens. Peccaui do
mino, & ſtatim audiuit, dominus
tranſtulit peccatum tuum, non mo
rieris. O celerem peccatoris pœni-
tentiam, & celeriorem à Deo ve-
niam! Vno verbo pœnituit, & illi-
cò placatus eſt Deus. Nam licet inul
tum peccatum Deus nō dimiſit, ſed
grauiſsimè rex punitus eſt pro deli
cto: gratiam tamen Dei ſtatim re-
cuperauit. O diſpar nimis iudicium
in pari, imò multo grauiori peccā-
to! O profundam diuinorum iudi-
ciorum abyſſum! Quid dicam fra-
tres? non ne vobis videtur iuſtus do
minus iniuſto parenti fuiſſe conſi-
milis, & ſic ſe habuiſſe cū regibus, ſi
cut pater præfatus ſe habuerat cum
filijs? Quàm merito propheta orat.
Aſpice in me & miſerere mei, ſecū- p.118.
dum iudicium diligentium nomen
tuum, hoc eſt, non intres in iudicio ps.142.
cum ſeruo tuo domine: ſed ſi iudi-
care me volueris, iudica me obſe-
cro illo iudicio quo iudicas electos
tuos qui te diligunt: iudicio (inquā)
pio, clementi, & fauorabili. Nam ſi
iniquitates obſeruaberis domine, ps.129
domine quis ſuſtinebit? Et alibi. Vi ps.118
uit anima mea, & laudabit te, & iu-
dicia tua adiuuabunt me. Quòd ſi
áduertere voluerimus hiſtorias ſa-
crarū ſcripturarū videre erit inter-
dū increpationes fortes, duras, terri
biles, quibus Deus in peccatores in-
uehitur. Bone Deus quis eas poteſt
audire? vt eſt illa præuaricatricis Hie.3.c
Hieruſalē. Et illa aduerſus Oolam
& Oolibam in Ezechiele. Interdum Eze.23.
verò è contrario cōſolationes mol- a
liſsimas & dulciſsimas, quibus pec
catoribus blanditur vt ſurgant: vt
eſt illa Eſaiæ ad ſterilem & idolatrā Eſa.54
gentilitatem. Lætare ſterilis, & quę a.&Ga
non paris, &c. Quàm gratum mihi la.4.d
nunc eſſet, vtraſque ad longum re-
citare, ſi tempus adeſſet, ſed ſuper
ſedeo. Sufficiat vel hoc vnico exē-
plo demonſtraſſe, quanta ſit amo-
ris Dei virtus erga electos eius. Quo
rum peccatis et ſi ad modicū Deus
aduerſus eos indignatur, ſuamq; fa ps.43.
ciem abſcondit iratus: facile tamen 2.Ti.2.c
reuocatur ad veniam. Nouit enim
Deus qui ſunt eius. Et capillus de Lu.12.a
capite eorum nō peribit. Vnde Ioā-
nes,

1.Ioã.3.a nes qui natus eſt ex Deo non pec-
cat. Hoc dictum eſt de prædeſtina-
tis ad vitá, non quod non peccent
omnino, ſed quod peccatum ipſis
non imputetur ad æternam damna
tionem, quia vel hic digna pœniten
tia vel charitate abſconditur: et ſi
qua deliquiſſe videtur in tempore,
non apparent in æternitate: ex his
nullus peccat, id eſt in peccato per-
ſeuerat, quia nouit dominus qui ſunt
eius, & propoſitum Dei manet im-
mobile, generatio Dei, id eſt, præ-
deſtinatio ſeruat illos. Hæc Bernar
Ber. de dus. Neque ſolum eis peccata non
gratia, obſunt ad damnationem æternam,
& libe- ſed etiam frequenter Dei beneficio
ro arbi- non ſuo malo conferunt ad gloriá.
trio, & Quoniam ſcit Deus aliquando ex
ſerm.23 malis elicere bona. Vnde apoſtolus,
ſup cāt. diligentibus deum, omnia cooperá
ſer. de tur in bonum, his qui ſecundú pro
triplici poſitum vocati ſunt ſancti. Cui Au
cohærē guſtini gloſſa audacter adiungit: e-
tia vin- tiam ſi fas eſt dicere ipſa peccata.
culorū, Surgunt enim à peccatis humilio-
ſerm. d res, feruentiores, & cautiores, nō tá
ſeptua- men peccata defendimus. Abſit, ab-
geſima. ſit, odio enim eſt deo & iniquus &
Ro.8.c. iniquitas eius, ſed dei pietatem &
Sapi.14 miſericordiá in dilectos ſuos prædi
a camus, & commendamus. Sed quid
obſecro tam pulchrum, aut præcla
rum in creaturis, vt per ſe à Deo di
ligi dignum ſit? Omnia quę videmus
Ro.4.c quaſi non ſint ſic ſunt coram eo.
Quippe quia ex nihilo creata, in ni
hilum etiam verterentur, niſi eius
protectione firmarentur. Quid er-
go ex operibus quę de nihilo fecit
in oculis eius grande videri poteſt,
vt eum alliciat ad amorem? An-
geli, archangeli, cherubin, & ſera-
phin, ſi per ſe quidem conſideren-
tur inſignes & illuſtres creaturæ
ſunt: ſed ſi ad Deum conferantur
quaſi pro nihilo reputabunt: maxi
mè cùm quicquid bonitatis & de-
coris habeant, non tam à ſeipſis, &
ex natura ſua, quàm ab extrinſeco
ſortiantur: ſicut mulier quæ ceruſa
& purpuriſo depingitur, vt pulchra
ſit. Hac ratione ſatis conuincitur
eſſe aliquid vnum, primo dilectum,
in quo omnes creaturæ diliguntur.
Nam per ſe & propter ſe diligi mul
tum eſt ad illas. Hoc eſt, verbum il-
lud bonum, & infinitè bonum, de
quo in pſalmo. Eructauit cor meũ pſ.44
verbum bonum. In quo amor ille
infinitus à patre exiens, velut in ob-
iecto primo proprio adęquato &
proportionato quieſcit: & immen-
ſa illa vis amoris pleniſſimè ſatia-
tur. Quia ſicut Deus infinitè dilecti
uus, ita etiam Dei filius infinitè dili
gibilis eſt. Vnde pater in euágelio.
Hic eſt (inquit) filius meus dilectus Marc.1
in quo mihi complacui. Hoc eſt, in b & Lu
ipſo mihi cōplaceo. In ipſo omnia cæ.3.c
placent, quæ in ipſo velut in exem
plari primo & perfecto ſunt. In ipſo
cęli, angeli, homines, & omnis crea
tura mihi grata, & accepta eſt, quæ
in ipſo & per ipſum facta eſt. Quàm
bene conſonat apoſtolus ad Ephe-
ſios, dicens. Benedictus Deus, & pa Eph.1.a
ter domini noſtri Ieſu Chriſti, qui
benedixit nos omni benedictione
ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto,
ſicut elegit nos in ipſo ante mundi
conſtitutionem, vt eſſemus ſancti,
& immaculati in conſpectu eius, in
charitate, qui prædeſtinauit nos in
adoptioné filiorum, per Ieſum Chri
ſtum, in ipſum ſecundum propoſi-
tum voluntatis ſuę, in laudem glo-
riæ gratiæ ſuæ, in qua gratificauit
nos in dilecto filio ſuo, in quo habe
mus redemptionem, &c. Vides quá
apertè

apertè apoſtolus dicat, quòd in ipſo
benedicti, electi, prædeſtinati, grati
ficati ſumus Deo, ante mundi con-
ſtitutionem: Nõdum itaq; eramus,
quando iam in ipſo grati eramus:
non propter nosipſos cùm nihil eſ-
ſemus, ſed propter ipſum in quo ab
æterno, ſicut in exemplari fuimus.
Sicut enim vaſa teſtea, & fictilia,
quãuis ex materia viliſsima, ſæpius
placent propter artẽ: ita & in nobis
ars potiùs quã materia placet. Pro-
Cãt.5.c pter hoc in canticis dilectus ex dile
cto merito nuncupatur. Et in pſal-
ps.67. mo. Rex virtutũ dilecti dilecti, &
mat.3 d in euangelio dilectus, in quo cõpla
placui. Ad quid obſecro iſta repeti-
tio, niſi quia videlicet ipſe primum
dilectum ſit & prima ratio diligen-
di, hoc eſt dilectus, in quo omnia di
liguntur? Amor enim ille infinitus
qui in ipſo ſicut in obiecto prima-
rio plenariè quieſcit, per ipſum ad
omnes creaturas quæ in ipſo lucẽt
abundanter diffunditur. Nam ſicut
ſponſa quæ ſponſum ardentiſsimè
diligit in ipſo; & propter ipſum
equum, anulum, veſtem, & ſeruum
diligit non alia cauſa, neq; alio re-
ſpectu, niſi quia illius ſunt, & ad
eum pertinent: ſic quoque omnis
creatura quæ Deo placet licet in ſe
ipſa placeat, quoniam diligit Deus
Sap.11 d omnia quæ ſunt, & nihil odit eorũ
quæ fecit ſecundum ſapientis ſentẽ
tiam: non tamen ad ſe, & propter ſe,
ſed propter exemplar quo condita
ſunt. Ioannes ergo dilectus ſimpli-
citer, Chriſtus autem dilectus ex di
lecto. Vide quantum dignitatis, Ioã
ni accreſcat, quòd vnigeniti filij dei
titulum quodammodo meruit obti
nere. Sponſus enim in canticis dile-
ctus ſæpiſsime nũcupatur: eſt enim
pater diligens, filius dilectus, ſpiritꝰ
ſanctus vtriuſque dilectio. Sed iam
exponamus quibus ſignis Chriſtus
erga Ioannem beneuolentiſsimum
ſe mõſtrauerit. Sunt enim quatuor
dilectionis præcipuá indicia, ſcili-
cet ſecretorum reuelatio, pretioſo-
rum commiſsio, beneficiorum col-
latio, familiaritatis exhibitio. Nam
ſi quis alium in veritate diligit pri-
mo illi omnia ſecreta cordis reue-
lat, nihilq; eſt tam ſecretum, quod
non fido pandatur amico. Si quid
celatur qualecunque ſit illud, iniu-
ria fit illi. Neque iam vnus in duo-
bus corporibus exiſtimatur, ſicut
oportet in amicis eſſe. Magnũ hoc
amicitiæ emolumentum eſt habe-
re cũ quo omnia vt tecum cõferas:
deinde illi omnia pretioſa cõmtit
vitam, famã, vxorem, filios, domũ,
familiam, prædia, redditus, & quic-
quid habet, ſi ab eſſe contingat, ami
co gubernanda relinquit: ſi timet
lędi non eſt amicus. Tertiò ſi quid
honoris, dignitatis, aut facultatis a-
mico pręſtare poteſt, omnia in eum
liberaliſsime & libentiſsime accu-
mulat. Quartò in eius præſentia &
conuerſatione ſupra modum dele-
ctatur & gaudet. Breuis eſt omnis
dies ad colloquium, exiguum eſt o-
mne tempus ad conſortium: hæc
perfecti amoris indicia ſunt. Vide
nunc ſi quid horũ Chriſtus in Ioan
nem omiſit. Reuelauit illi ſecreta
perſonæ, ſecreta regni, ſecreta do-
mus, in illo nãque ecſtatico ſomno
quando ſupra pectus eius in cœna Ioã.13.f
recubuit, mira de illius diuinitate ſe &21.f.
creta cognouit: à quo euigilans ſtu
pendum illud euangelij ſui exor-
dium, In principio erat verbũ, & Ioã.1.a.
verbum erat apud Deum, & Deus
erat verbum, mirabiliter eructauit.
Qualis ac quãtus philoſophus ſubi

tò factus eſt, quoniam ſublimiter
ſupra omnem intellectum, & ven-
ps.17. torum pennas volauit: neque fonte
labra proluit caballino, neque in bi
cipiti ſomniauit Parnaſſo, vt ſic re-
pente propheta prodiret: ſed ſancti
euangelij ſecreta de ſacro domini
pectoris fõte potauit. Omirã ſcholã,
quæ talem repente diſcipulũ mũdo
edidit. Nõ ſic doctus Plato, nõ ſic
verboſus Demoſthenes, non ſic ar-
gutus Ariſtoteles, de diuinis diſ-
ſeruit ſupra humanam facultatem:
& ſupra ſeipſum eleuatus velut a-
Eze.17. a quila potens magnarum alarũ ple-
na plumis & varietate, venit ad Li-
banum, & tulit medullam cedri: ſi-
cut in Ezechiele ſcriptum eſt. Do-
mus quoque Chriſti, id eſt eccleſiæ
omnia fere, quę ab ei⁹ exordio vſq;
ad finẽ mundi ventura ſunt in inſu
la Pathmos ſub myſticis formis dño
iubẽte per angelũ ei reuelata ſunt:
in cuius reuelationis fine, cæleſtis
etiam Hieruſalem, id eſt regni per-
petui gloria monſtrata eſt: neq; ſo-
lum mõſtrata, ſed & deſcripta. Pau
lus apoſtolus cùm illam gloriã per-
ambulaſſet, quæ vidiſſet interroga-
2.cor.12 a tus, neſcit dicere aliud, niſi, vidi ar-
cana verba, quæ nõ licet homini lo
qui. Ioannes vero vidit, & ſcripſit.
Taceo nunc inæſtimabilem illam
perſonæ Chriſti gloriam, quæ illi
Matth. 17.a. monſtrata eſt in monte Thabor. Ta
ceo triſtitiam illam vſque ad mor-
Matth. 26.d tem in horto, ſicut amico prolatã.
Ioã.13 c Taceo perſonam proditoris in cœ-
na ſoli proditam, quæ quanti fauo-
ris & amoris ſignum extiterint, di-
cere nõ eſt opus res ipſa prę ſe fert,
pectoris ergo ſui domus quoque, et
regni ſecreta illi reuelauit, & arca-
na ſui cordis aperuit. Sed quã pre-
tioſa illi commiſerit audiamus. Pé-
debat in cruce moriturus, & vnde
venerat rediturus: diſpoſuit teſta-
mentum electis ſuis, patri ſpiritum ps.88.
eccleſiæ corpus, peccatoribus ſan-
guinem, latroni regnum, militibus
veſtes, Petro eccleſiam, apoſtolis
paracletum, electis charismata libe
raliter diſtribuit: adſtat ibi dilect⁹
quid ſibi legaretur expectãs. Quid
tibi ò dilecte legabo? quid in vltimis
dabo tibi? Ecce mater tua: hæc o- Ioã.19 e
omnium quæ poſsideo chariſsima
& pretioſiſsima gemma, hanc tibi
trado, hanc dono. Et ad matrem cõ-
uerſus. Mulier (ait) ecce filius tuus. Ibidem
Et ex illa hora accepit eam diſcipu
lus in ſuam, exultãs & gaudẽs, quia
talem ſibi hæreditatem eius domi-
nus reliquiſſet: verè funes cecide- ps.15.
runt ei in præclaris, & hæc eius hæ
reditas præclara eſt ſibi. O magnũ
dilectionis indicium, ſuo loco apud
matrem ſubſtituit eum, & pro ſe in
filium virgini reliquit eum. Huic
gratiæ quid amplius addi poteſt?
neque putemus vacua illa ſaluato-
ris verba fuiſſe, neque enim deſue-
re viri pij & docti, qui aſſererent,
non ſola æſtimatione humana filiũ
reputari potius quàm eſſe, quales
lex & adoptio ſolet filios procrea
re: ſed eum qui verbo ſuo cuncta
creauit de nihilo, potuiſſe aiunt fi
lium facere de non filio: quòd ſi po
tuit & fecit. Non enim dixit, habeto
eam in matrem: ſed aſſertiuè, ecce
mater tua. Sit hæc pia opinio & reli
gioſa, ego illi meam non aſtringo fi
dem. Mater ergo illius eſt, nõ lege,
non natura, ſed gratia. Vnde & me
ritò ex illa hora accepit eam diſci
pulus in ſuam, ſciens quia verè ſua
eſt, quã veritas ſuam dixit. Impreſ
ſit in hoc verbo domin⁹ ſtatim cor
di virgineo, amorem quendam ma
ternũ:

ternum, in Ioannem fortiorem & ardentiorem, quá ſoleat matribus natura tribuere. Viſceribus, etiam Apoſtoli reuerentiam filialem in virginem inſeruit, qualem nullus filius natura habet in matrem. Atque ita ſicut dicendo, hoc eſt
Matth. 26. c. & Mar. 14 c. Luc. 22. b.
corpus meum, verum corpus ſuum fecit ex azymo: ſic etiam dicendo, hic eſt filius tuus, amore filium fecit ex cognato, non tamen natura, ſed gratia: altiori tamen modo quàm lex & adoptio filios efficere queat. Iam ex hoc intelligere licebit, quantæ felicitatis & gloriæ fuerit tot annis poſt domini aſcenſionem cum virgine commorari, eam ſicut filius alloqui eius decora præſentia, & iucundo colloquio tam familiariter frui, eius magiſterio imbui, eius exemplo & moribus inſtrui. O verè ægregium diſcipulum, qui poſt Chriſtum dominum talem promeruit habere præceptorem. Quid ab ea non didicit? quid non ab ea impetrauit. Omnia quæ à filio ſuo in familiaribus locutionibus ipſa audierat, in Ioannem ſicut in filium liberitiſsimè transfudit: vnde merito ſuper omnes Euangeliſtas ſpiritu & intellectu volauit. Nam ſi vna huius virginis ſalu-
Luc. 1. e
tatio Baptiſtam in vtero tanta gratia perfudit: quid putas in Euangeliſta tam diuturna conuerſatio fecit? Si grande fuit apud Eliſa-
ibidem
beth tribus mēſibus virginem commorari: quantum erit tot annis apud eandem virginem domo ver-
1. Paral. 13. d. & 2. re. 6. b
ſari? Benedixit olim Deus Obededon, quia in domo ſua arcam domini recepiſſet: & Ioanni quo-
Id eſt, dei matrem.
modo putas benedixerit, qui virginem Theotocon tot annis apud ſe habuit? Hæc (vt exiſtimo) omnium gratiarum maxima fuit, hoc maximum & præcipuum amoris indicium, quâquam & in alijs nihil omiſit Chriſtus quòd dilecto ſuo non donaret. Omnium quippe dignitatum titulos, omnes gratias & honores quos per alios domus ſuæ famulos, & officiales ſparſim diuiſit, in hoc vno plenius accumulauit & acceruauit. Hic apoſtolus, propheta, euangeliſta, martyr, confeſſor, virgo, doctor, cognatus, amicus: et ſi quid aliud in eccleſia dignitatis & gratiæ eſt, totum perfectiſsimè poſsidet, omni honore & dignitate in domo Dei ſublimatus eſt, omni gratia & virtute decoratus. Quòd ſi aliorum quilibet vno ſolo titulo in eccleſia Dei præclarus & magnus eſt: quid de iſto dicēdum, qui ſimul omnibus pollet? neque de martyrio quiſpiam dubitauerit. Non enim Ioannes morti, ſed mors Ioanni defuit in martyrio. Poſtquam enim in dolium feruentis olei pro fide Chriſti miſſus eſt, ſibi cum dominus cōſeruauit à morte: quid minus quā ſi moreretur fidelis athleta promeruit? Verè, ſicut illi dominus ante
Matth. 20. c.
promiſerat, calicem domini bibit, & ſine morte martyrij meritum & gloriam obtinuit, & martyrum aureola in cælo coronatus eſt. Dixit illi Chriſtus, ſicut in euangelio hodierno audiſtis, quòd ſic eum vellet manere donec veniat: non quia nō eſſet aliquando moriturus, ſed quia non eſſet per gladium in gloriam tranſiturus: domino illum ad eccleſiæ ſuæ ſolatium & ſuorum magiſterium, vſq; in ſenectam & ſeniū con-
Ps. 70.
ſeruante. Familiaritatis vero inſignia, quanta illi Chriſtus oſtēderit

legentibus euangelia in promptũ eſt videre. Si quos ab alijs ſegregabat, ſi quos præ cæteris ad occultiora negotia deligebat, vnus ex tribus Ioannes erat: hic iuxta ipſum recũbebat, hic ipſum cõmitabatur quocunque ibat. Denique Petrus apoſtolorum princeps, & eccleſiæ paſtor, proditoris nomen interrogat, per Ioannem nõ audet ipſe petere, ſed dilecto innuit vt petat: ſciens, quia nihil illi præ amore negaturus eſſet Chriſtus. Quod euidentius familiaritatis indicium? Sed illud omnium ſupremum & maximum, quòd coram omnibus in cœna vltima ſupra pectus eius recumbere auſus ſit. O miram audaciam! non audet Baptiſta ſacrum domini verticem contingere. Magdalena cum timore & tremore pedes tangit, Thomas niſi iuſſus manum non mittit ad latus: Ioannes dilectus, non iuſſus, non petita venia, confidenter recumbit ſuper domini pectus. Amor fecit hoc, eſt enim ſupra modum audax dilectio. Videas aliquando puſillos teneriime dilectos à matribus earum pectora, ora, facies, oculos, audaciter contingere, ſuper gremium volutari amplexari capita, capillos ſpargere, velamina tollere, ceruices contundere, ſuper illas iactare ſeipſos, omnia audet, omnia ſibi putat licere amor. Non vtique ſacrum domini contingere pectus Ioannes auderet, niſi fiduciã illi præſtaret amor, qui latebat in pectore. Sed & illud quoq; mirandũ, quòd cũ in paſsione cæteri omnes fugiſſent, & ſolus Ioannes & Petrus cum domino remanſiſſent: Petrum toties miniſtri Satanæ quærendo infeſtant, Ioannem verò nullus interrogat. Aſtat in palatio, aſtitit in prætorio, adeſt etiam patibulo, lachrymatur, dolet, gemit, palam magiſtri ſui mortem deplorat: & nullus eum interrogat, quid ploras? nullus criminatur dicens, diſcipulus es, amicus es, fautor es? Si dixeris, quia erat Chriſti propinquus, & nunquid hoc omnes nouerant? Si dixeris, quia erat notus pontifici, & nunquid hoc omnibus conſtabat? Mira vtique amoris diſpenſatio fuit, vt terribilibus domini ſui cruciatibus dilectus adeſſet, & calicem paſsionis ad pedem crucis cum dilecto potaret (Chriſto domino ſic diſponente) vt nemo illi obſiſteret, nemo contradiceret, vt vel ex hoc Ioannes agnoſceret, quia cùm in vita dilexiſſet illum, in morte amplius dilexit eum: amor enim in fine maximè cognoſcitur. Vnde & hanc ipſam dilectionem, quam illi dominus ſemper oſtenderat, etiam cùm ipſe Ioannes à vita diſcederet, amplius illi demonſtrauit. O mirabilem viri ſancti exitum! cùm iam ſenex & plenus dierum, mortis ſuæ diem adeſſe cognouiſſet, conuocat diſcipulos, populum in Epheſo ad eccleſiam ſuo nomini dedicatam congregat, ſepulchrum aperiri iubet, & ingreſſus, ibi non quaſi moriturus, ſed quaſi diſceſſurus populum deuotiſſimè alloquitur. Admonet cunctos fidem quam ab ipſo audierant, firmam ſeruare, pacem tenere, inuicem diligere, mundum contemnere, erga ſuos prælatos obedientiam & reuerentiam cuſtodire. Admiratur populus, quorſum iſta tenderent rei exitum expectans: cùm ecce ſubito de cælo lux fulgentiſſima,

Matth. 17.a. & Lu.8.g. & Mar. 26.d

Ioã.13.c

ibidem

mat.3.d

Luc.7.f

Io.20.g

Matth. 26.f.

Io.18.c

Matth. 26.f.g. & Mar. 14.g

Io.19.c.

Io.18.c.

Ytha- 2.re.4.d

ſima,tumulum circunfulſit, cũſtorumque oculos nimio fulgore perſtrinxit,quæ cum ibidem aliquantulum permanſiſſet:poſt modũ cunctis videntibus diſparuit, accurrenteſque ad tumulum,nihil ibidẽ inuenerunt,niſi ſcaturiens manna, ꝙ longo poſtmodum tempore,ibidẽ velut ebulliens arena fontium,ſcaturire viſum eſt. De Apoſtolo autem quid factum ſit,omnino neſcitur: quidam exiſtimant,quòd ſicut
Gñ.5.c & eccleſi.44.d & Heb. 11.a. Enoch rapuit eum dominus in paradiſum, & ibi hodie viuat cũ Helia & Enoch: ita vt legis naturę ſcriptæ & euangelicæ vnus,vſque in finem mundi teſtis reſeruatus ſit: alij mortuũ eum fatentur, ſed ſubitò ſurrexiſſe,& cũ corpore in gloria ſublimatum fuiſſe: ita vt poſt Chriſtũ & virginẽ,hoc dilecto priuilegium cõceſſum ſit,vt generalẽ reſurrectionem non expectet. De quo quanuis beatus Hieronymus anceps extiterit,audacter tamẽ aſſeuerat eum à dolore mortis tã extraneum fuiſſe,quã à corruptione carnis inuentus eſt alienus. Sed quicquid ſit de hoc,vnum indubitanter aſſerimus,eum quem tot titulis & virtutibus in vita Chriſtus tam mirifice decorauit,potioribus & altioribus beatitudinis ſuę bonis cũ virgine glorioſa, quam illi reliquit in matrem remuneraturum, ſi adhuc viuit:aut remuneraſſe ſi vita defunctus eſt in cæleſti gloria. Quam nobis concedere dignetur,qui dilexit
Gal.2.d &Apo. 1.c. nos, & lauit nos à peccatis noſtris, in ſanguine ſuo, Ieſus Chriſtus dominus noſter, pius & miſericors & verus Deus,cui cũ patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria, poteſtas & imperiũ,in ſecula ſeculorũ.Amẽ

DEO GRATIAS.

DE IACOBO APOSTOLO. Ad equites cõmendatarios, Concio.

THEMA.

¶ Dic vt ſedeãt hi duo filij mei vnus ad dexteram tuam,& vnus ad ſiniſtram tuam in regno tuo. Matthæi. 21.

Mater Ioannis & Iacobi acceſsit ad dominũ petitura pro filijs,& flexis genibus coram eo tacebat erubeſcebat petere:quia arrogantem & ambitioſam ſupplicationem afferebat. Videns illam dominus,ſic hærentem & erubeſcentem,ait illi.Quid vis? Et illa. Domine, dic vt hi duo filij mei,&c. Sed vnde iſta ſancta mulier habere potuit regni ſuſpicionem? Dominꝰ pauper humilis in laboribus & eru Ps.87.
mnis,nullus faſtus,nulla põpa,nulla erat regni apparentia, forſan ex hoc quod prædixerat Chriſtus ſe tertia die reſurrecturum.Sed nõ videtur hoc,quia Lucas ait, & ipſi ni- Lu.18.f
hil horum intellexerũt,ideo aliter dicendum,ꝙ cognouit ex hoc, quia licet apud populum varia eſſet opinio de domino an eſſet Chriſtus:tamen in ſchola eius, & apud domeſticos hoc credebatur pro certo. Vnde quidã illorũ poſt reſurrectionẽ dixerunt: nos autẽ ſperabamus, ꝙ Lu.24.e
ipſe erat redempturus Iſrael.Et hoc apud omnes Iudęos erat receptũ,& notiſsimũ ꝙ Chrs futurus erat rex: ſicut ſcriptũ eſt in pſal. Ego autem pſal.2.
conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion mõtem ſanctum eius.Et iterũ, ps.71.
dominabitur amari vſq; ad mare.

Et ſic quáuis tunc eſſet humillimus & pauperrim⁹ exiſtimauit mulier, quód quandoq; mutato ſtatu eſſet regnaturus. Et ſic habito cum filijs conſilio, decreuit petere ſupplicationem illam: quoniam (ſicut ait Chryſoſtomus) petétis negligentia reprehenditur, quádo de dátis miſericordia nõ dubitatur. Vnde inter ſe (vt creditur) cogitauerũt & conſiliati ſunt, dicétes. Hoc quod petimus iuſtiſsimũ eſt, nã inter fratres noſtros cõdiſcipulos, nullus nobis debet præferri. Hæc enim prærogatiua præeminẽtiæ, quã petimus, ſi iure propinquitatis dari debet alicui, nullus propinquior: ſi ex amicitia & gratia, nullus familiarior: ſi ex ſeruitijs, nullus ſuperior: ſi ex merito, nullus nos præcedit. Nõ eſt ergo vnde nobis negetur tam iuſta petitio. Præueniam⁹, ne forte alius præueniat nos. Dominus audita petitione conuerſus ad filios, nouerat enim ꝙ mater à filijs eſſet ſubmiſſa, ait. Neſcitis quid petatis, tẽporalis regni præminentiã quæritis? non ſum tẽporaliter regnaturus: regnũ
Io.18.g meum non eſt de hoc mundo, neſcitis quid petatis, in regno meo nul-
Dañ.7.c lus ſedet. Scriptum eſt, millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſsiſtebant ei. Nullus ſedet, qui ſedere voluit, dicens ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, præcipitatus eſt in infernum. Neſcitis quid petatis à me,
Phi.2.a qui cùm in forma Dei eſſem exinaniui me metipſum, formam ſerui accipiens, factus mundo magiſter humilitatis, & paupertatis exemplum: qui inter latrones in cruce cũ ſummo opprobrio ſum moriturus: vt ſtatim ante prædixeram. A me (inquam) omniũ hominum infimo & nouiſsimo, tẽporalẽ gloriã quęritis? neſcitis quid petatis. Stulta nimis & inconſiderata eſt iſta veſtra poſtulatio, & ambitionis plena. Erratis, erratis, quicunq; à Deo tẽporalem gloriã, fauores, & diuitias, & opulentiã anxiè quærunt, neſciunt quid petunt. Venit Chriſtus in mũdum, vt doceret contemnere, & tu inſtanter petis: O cum quãto feruore iſta petuntur, & quam tepidè ſpiritualia. Sed (inquit) ex quo mecum regnare vultis, poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? & ſicut vultis conſortes eſſe glorię, poteritis ne participes eſſe ignominię? Dicunt ei, Poſſumus. Laudãdus certè animi generoſi impetus: ſed non minus ignorans, & incõſiderata reſponſio, quã fuerat ipſa petitio. O ſi ſcires quid & quantũ poteſt humana fragilitas! Nõ ſumus (inquit Apoſtolus) ſufficientes cogitare ali- 2.co.3.b
quid à nobis tanquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt: & iſti interrogati de morte, ſtatim reſpõdent, poſſumus. Chryſoſt. Chriſtus Lu.22.e
bibiturus calicem trepidat & angitur vſque ad mortem, & vos tam facile poteritis bibere calicem? Iam nõ miremur, ſi illi qui habitãt in curia regia deſiderent fauorẽ & principatum: ecce iſti apoſtoli, & inter apoſtolos primi optarũt, & petierunt. Quis tã ſanctus & iuſtus, ut hac macula non tangatur? Chryſoſtomus in homilia. Multos inuenias diuitias contempſiſſe & delicias non curaſſe: ſed qui honorem & gloriam refutant, pauciſsimos. Ecce iſti mundum reliquerunt, & omnia quæ habebant: longè erant ab omnibus voluptatibus, & diuitijs, & tamen quærebãt glorię principatũ: vltima omniũ cõgreſsio cũ ambi-

ambitione eſt, poſtquam omnia viceris, poſtquam omnia ſuperaueris de ipſa vitiorum victoria, nouum ibi naſcitur bellum. Cũ vana gloria
2.co.12. a Paulus in cælum conſcenderat, & paradiſum deambulauerat; & tamen cũ hac bellum gerit: vnde ait.
ibidē.b Et ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus eſt mihi ſtimulus, &c. Et quid de hominib⁹ miramur
Iob.4. d caducis? Ecce qui ſeruiunt ei non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit prauitatem. Quid enim præcipitauit Luciferum de cælo, niſi ambitio? Aſcendam (inquit) ſuper a-
eſa.14.c ſtra Dei, & exaltabo ſolium meum, &c. Et hominem quid deiecit de paradiſo? non ſola gula, ſed magis ambitio. Nam licet Eua vidit pomum,
Gñ.2.b quòd eſſet pulchrum, non tamen hoc ſic mouit, quàm illud quod dixerat ei ſerpens: eritis ſicut dij, &c. Ex illo tunc hæreditarium nobis
hoc vitium ambitiouis relictũ eſt. Proh mũdi lethalis honos, quomodo faſcinas homines, quam male decipis mortales. Quid eſt enim glo
eccſi.12 a ria hæc niſi ventus, vanitas vanitatum, & omnia vanitas? Quòd homines quærant diuitias & delicias nil mirum: ſed ad quid ventus iſte gloriæ & opinionis? ſi totus mũdus te ſupra cælum laudet & admiretur, quid inde? quæ vtilitas? Si tu miſer es in carcere, quid tibi proderit illa laudatio? & tamen bone Deus, quid nõ ſuſtinent homines pro iſta gloria? quos labores, quos ſudores, vt acquirãt dignitates & fauores? Nõ aliud quæramus exemplum. Ecce cũ dominus dixiſſet, poteſtis bibere calicem: ſtatim ſine heſitatione reſponderunt. Poſſumus: omnes labores, omnes ſudores, tormenta, & mortem ſuſtinebimus, dũmodo te-
cum regnemus. Diuitias quas cum tanto ſudore acquirunt, & tã dilectas, & ſalutẽ, & vitam: ſi caſus honoris ſe offerat, omnia libẽter exponunt pro modico vento. O mirabilis, imò miſerabilis faſcinatio! Quãtum Deo diſpliceat ambitio in caſu angeli & hominis punitione ſatis liquet. Vnde cùm dominus videret ſuam ſcholam iſto vitio infectam, quid putatis ſentiebat? Nam nõ ſolum nũc, ſed & ſæpius legimus eos in euangelio de hoc vitio notatos: nã ecce dominus propinquus erat paſsioni, & obliti paſsionis domini ſui de principatu litigabãt. Orta eſt enim contentio inter illos, quis eo- Lu.22.c
rum videretur eſſe maior, & quis relinqueretur vt maior. O quanta imbecillitas! quid ſentiebat dñs moriturus, pro illis de hac cõtentione.

Audiamus igitur quomodo curauit, quomodo reſpõdit. Primo nãq; reprobauit petitionẽ eorũ, dicẽs. Ne ſcitis quid petatis, ſtulta eſt hæc veſtra poſtulatio, ò ſtulti à me, qui cũ eſſem filius Dei, in tanta gloria humiliaui meipſum, formam ſerui ac- Phi.2.b
cipiens in paupertate, & labore, & ſudore, viuens inter labores, in cruce moriturus, a me gloriam mundi petitis? à me dignitates mundi, requiritis? O gentem ſtultiſsimam. Apoſtolus. Si in hoc mundo tantũ ſperantes ſumus in Chriſto mi- 1.cor.15
ſerabiliores ſumus omnibus homi- c
nibus, videant nunc qui ad eccleſiam pro honoribus pro redditibus, pro negotijs & diuitijs currũt: ne ſibi ſimiliter reſpondeatur, ne-ſcitis quid petatis. O quam anxiè iſta vana quæruntur, & petuntur! cum quibus lachrymis & inſtantia! & quæ vera & ſpiritualia bona ſunt, quam frigidè, quam tepidè.

An nō ſtultitia à Chriſto crucifixo, pendenti inter latrones, tam anxiè
Iacob. 4.a honores & gloriam, petere? Iacobus ait, petitis & non accipitis eo quod male petatis, adulteri, an neſcitis quia amicitia huius mūdi, &c. Hæc omnia cum moderamine petenda ſunt, ſi ad noſtram ſalutem & Dei ſeruitiū profutura ſunt, & iudicio Dei relinquenda, nos enim quid
Ro.8.e. nos oporteat orare neſcimus, & ſæpius petimus cum inſtantia, multa ad noſtram condemnationem.
3.re.3.a. Dixit dominus olim Salomoni, cū eſſet puer, vt peteret quod vellet, grandis miſericordia à tanto domino, qui tanta poterat præſtare: ille petijt ſapientiam, videns quòd regni gubernacula poſsideret. Placuit Deo petitio, quia verè grādi ſapientia opus eſt ad regimen tantorum populorum. Sed vèrè ſi omnino ſapiēter petijſſet meli⁹ petijſſet. O domine ex quo datur optio, peto te ipſum, à te nihil aliud volo præter te. Quanto ſapientius pater eius
pſ.26. petebat, vnam petij á domino & hanc requiram, &c. Primò itaq; petitio reprehenſa eſt, quod non ſapiēter peterent. Secundò, propoſuit illis difficultatem ſuæ petitionis, dicens, Poteſtis bibere calicem? &c. mecū regnare vultis poteritis, mecū quoque calicem paſsionis bibere? Si vultis participes eſſe gloriȩ, oportet vt ſitis & participes pœnæ, nam regnum ſine calice nō dabitur. Ego
Lu.22.c (inquit) diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi pater: non facio vobis iniuriam, nec enim plus vos amo quā me diligit pater. Et quomodo domine diſpoſuit tibi pater?
Lu. 24. d Oportet, inquit, pati Chriſtū: & ita intrare in gloriam ſuam per mortē, per crucē, per paſsionē. Bernardus. Chriſtus non intrat gloriā ſuam, ni ſi per paſsionē, & tu intrabis in gloriam alienam ſine cruce? Non fiet (clamat apoſtolus) fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia ſi cō patimur, & cōregnabimus. Iam ex 2.Ti.2.c hoc fratres agnoſcite noſtrum errorem, qui per delicias & diuitias ad regnum cæleſte ire putamus. Quid enim minus hoc quærit Chriſtian⁹ quā paganus, vt abundet omnibus ſeculi delicijs, & gaudijs? O ſtulte diлectiſsimis diſcipulis, & cognatis Chriſtus, nō dat regnū ſine calice, imò petētibus de calice interrogat, & dabitur tibi? Quis vnquā ſāctorū ſine calice tribulationis venit ad regnum? Vide apoſtolos, vide martyres, vide virgines, vide anachoritas, omnes per magnas tribulationes introierūt in regnū Dei. Vnde cùm Ioānes apoſtolus vidiſſet eos in gloria, & interrogaſſet angelū, qui ſūt iſti, & vnde venerūt? Dictū eſt ei: hi Ap.7.d ſunt qui venerunt ex magna tribulatione. Et tu putas quòd tibi ſoli dabitur priuilegiū, vt in delicijs viuens regnū cȩlorum poſsideas? non credas, erras, erras, nō fiet iſtud. Nō potes hic, & illic gaudia poſsidere, non potes duplicem paradiſum obtinere. Audi quid dominus dicat diuitibus. Væ vobis diuites, qui habetis hic conſolationem veſtram, quia L.uc.6.d non habebitis ibi. Vnde & alteri diuiti dictum eſt. Recordare fili, quia Lu.16.f recepiſti, &c. O quanta deceptio filiorum hominum, & heu nō ſentitur vſque in finē, omnes quȩrimus proſperitates, & fauores, & gaudia ſeculi ad noſtram perniciem. Attēde quod dicat Gregorius. Cōtinuus ſucceſſus rerum temporalium ȩternȩ damnationis indicium eſt. Vnde pſalm. Ab altitudine diei timebo, pſ.55.

&

& è contrario tribulationes,& perſecutiones,& ęgritudines pati ,ſignum eſt amoris & prædeſtinationis: vnde iſtis apoſtolis petentibus regnũ.pro magna mercede reſponſum eſt.Calicem meum bibetis?Sic ipſi putabant,nam ibant apoſtoli
Act.5.g gaudentes à conſpectu concilij,pro nomine Ieſu contumeliam pati. Et
Phi.1.d apoſtolus. Vobis(inquit)datum eſt, non ſolum vt in ipſum credatis, ſed etiam vt pro illo patiamini:magna gratia eſt de Chriſti regis calice bi-
Iob.31.d bere.Vnde Iob.Quis mihi det vt deſiderium meũ audiat omnipotens, & affligens me dolore non parcat? hoc ſignum amoris, hoc indicium æternę hæreditatis: ſi me hic fecerit conſortem ſui calicis.ęcce mundus ſum,ecce plagatus,ecce in ſterquilinio,ſed maiora paratus ſũ ſuſtinere pro ipſo,ſi ipſe diſponat: vt particeps fiam regni cælorum. Notandũ,autẽ quòd Deus multos habet calices,ſcilicet,glòrię,miſericordię iuſtitiæ.De his pſal.Calix in manu
ps.74 domini vini meri,plenus mixto,& inclinauit ex hoc,&c.Primus vini meri,nulla eſt mixtio mali, plena ſatietas,plena felicitas, plenum gau-
ps.22. dium,& ideo ebrietas & calix meus inebrians,quàm pręclarus eſt:nam hic non inebriat,quia mixtus eſt,cõ conſolationes,& tribulationes mix
ps.93. tæ dantur. Pſalm.Secundum multitudinem dolorum meorum in
2.co.1.a corde meo,&c. Apoſtolus.Quia ſicut abũdant tribulationes pro Chriſto , ita & conſolationes in Chri-
ps.74 ſto,inclinauit ex hoc in hoc, nunquam diu durat vnum ſine alio,vi-
Iob.7.d ſitas eum,& ſubito probas: verũtamen fœx eius non eſt exinanita,bibent omnes peccatores terræ meorum.O fœces amariſsimas! & quis ſufficiet explicare? Referri ſolet de quadam viſione ſancti viri qui vidit animam damnatam ſedentẽ,& diabolos propinantes calicem fœtidum,quæ omnibus modis recuſabat bibere,ſed coacta eſt, & ſtatim bibit,per oculos,& per nares & aures,prodierunt flammę ignis ardentis.Siue vera ſit viſio,ſiue non ,talis eſt certè calix ille Dei, quò damnati potantur. Quicunque ergo de calice puro vult potari,prius bibat de mixto, alias non dabitur ei: imò ſi poſtea datur grandis miſeria eſt. Non attenditis quid dictum eſt iſtis apoſtolis? Calicem meum bibetis, ſedere autem nõ eſt meum dare vobis: pro me (inquit) patiemini certe,ſed poſtquam acerrimã mortem paſsi fueritis,non eſt meum dare vobis: dabitur fortè vobis regnũ cælorum. Videte quale eſt regnum quod petitis.O domine & poſt mortem talẽ adhuc ponis in dubio? vtique,nam multi mortui ſunt,& paſſi pro Chriſto(vt videbatur)martyrium,& non acceperunt: ſicut Aug. ait de hæreticis,mortẽ ſubeuntibus pro Chriſto vt putabant, ſed falsò, qui nõ ſunt ſaluati,quia extra eccleſiæ vnitatem nõ eſt ſalus, & quia ſi- heb.11.a
ne fide impoſsibile eſt placere deo: & adducit illud apoſtoli ad Corin- 1.cor.13
thios. Si tradidero corpus meũ ita b
vt ardeam, &c. Et quomodo habet charitatem qui nõ diligit,imò diſsipat vnitatem? O magnũ & egregiũ medicum! quomodo reprimit petẽtium ambitionẽ,regnare mecũ vultis,poteritis mori pro me: Dicũt poſſumus.Cùm ergo mortẽ paſsi fueritis forſitã dabitur vobis, ſi vobis paratũ eſt à patre meo Sic iterum cũ peteret ab illo.Quis putas maior eſt Matth.
in regno cęlorũ? accepit paruulum 18.a.

& poſuit in medio, & ait. Quæritis de maiori? videte, an intretis illuc, nã niſi conuerſi fueritis,&c. O quomodo humiliabat! Et iterum, cùm veniſſent gaudentes,ait. Videbam
Lu.11.c Satanam de cælo cadentem. Quaſi dicat, Ecce Satanico morbo laborãtis, videte ne cum illo ſimiliter pereatis. Sed quamuis ad reprimendã eorum ambitionem,& ad noſtram eruditionem taliter reſpõderit, credimus eorum petitionem conceſiſſe, & in regno cæleſti inter ſanctos eis præcipuum locum dediſſe: qui enim ſic familiares fuerunt in vita, credendum eſt eos etiam ſuperiores cęteris fuiſſe in gloria: ad minus in hoc regno cælorum,id eſt,eccleſia,petitionem illorum impletã videmus. Nam Ioanni ſedes data eſt in Aſia,quæ eſt ad dexteram Hierusalem: & Iacobo in Hiſpania, quæ eſt ad ſiniſtram partem. Quãta gloria noſtræ Hiſpaniæ! quãtus fauor à Deo talem recepiſſe patronum, vnũ ex tribus chariſsimis Dei. Grãdis fauor domine, quòd ſic ęſtimaſti eam,& quòd tanti eſt apud te in fine mundi poſita: nõ enim ſic eam ęſtimaſſes,& tanto patrono dotaſſes,niſi grandis futura eſſet. Nam licet prius Barbara & ruſtica, in ea tamen fides tua pura, & cultus tuus vſque in finem permanſit. Ecce Achaia, Ægyptus,India, Aſia,Gręcia omnes perditæ ſunt: & ex prouințijs Chriſtianis multæ infectę, Hiſpania maximè ſeruat fidẽ illęſam meritis & patrocinio huius ſanctiſſimi Apoſtoli. Nam quale eſt talem habere patronum in curia cæleſti? Et ſi aliquando capta eſt ab infidelibus,tamen eius patrocinio liberata eſt: vnde legitur in hiſtorijs, Apoſtolum viſibiliter aliquando in bello apparuiſſe. O quantus honor debetur ab Hiſpania huic tãto patrono! Verè hoc feſtum cum omni gaudio & exultatione celebrãdum eſſet in Hiſpania ſicut Paſcha: quia noſtrũ maximè eſt. eius meritis putamus hunc ordinem militarẽ ad tantum gloriæ faſtigium perueniſſe. Quis nanque ordo in toto orbe illuſtrior,cuius prior Carolus quintus Imperator eſt? Quid amplius potuit aſcendere? Verè ſicut granum ſynapis cœpit & creuit dignitate & Mar.4.d gloria ſuper omnia olera. Sed vellẽ vt ſicut Illuſtriſsimus eſt omniũ dignitate,ſic eſſet obſeruantia & religione. In hoc enim,vt verũ fatear, multum decidit à primordio: iam enim de religione modica eſt cura, ſed de ſolis redditibus cura eſt. Dic te mihi, quid plus habet cõmẽdatarius quã miles laicus? vel quã antea habuit? niſi quod recitat Pater noſter,& in tribus paſchatibus cõmunicat? Quæ religio? quæ modeſtia? quæ temperantia maior in domo, in familia, in menſa, & in cæteris eũ tota domus eius, vt monaſterium eſse deberet? imò nec recordatur ꝙ religioſus eſt, ſed omnino ſic viuit vt ſecularis,cum omni faſtu & pompa & delicijs. Verè ſi ſciretis obligationem forſitan nõ acciperetis redditus: quod ſi etiam attendamus ad finem huius ordinis, altiſsimus eſt. Nam cũ aliquę religiones ſint inſtitutę ad hoſpitium peregrinorum, aliæ ad redemptionem captiuorũ, aliæ ad eruditionem populorum, aliæ ad exemplum hominum, aliæ ad vacandum contemplationi, veſter ordo inſtitutus eſt ad defenſionem fidei. Vitas veſtras deuouiſtis Deo, ad moriendum pro fide maiorem charitatem nemo habet quã Ioã.15.b &c.

&c. Non opus eſt quòd vocetur cō mendatarius ad bellum, nā ex profeſsione tenetur propter hoc redditus dantur. Bernardus ad milites templi. O fęlix militia quę ſemper fuit victorioſa, omnino inſuperabilis: nam ſi vincit, quanta gloria, ſi moritur, quanta gloria: maior eſt victoria. Quid enim defuit illi vt eſſet martyr, ſi pro hoc ſolo militauit vt fidem à paganis defenderet? Recordamini ergo fratres veſtræ militiæ, zelate honorem Dei & fidei defenſionem, quā profeſsi eſtis curan-
1.Pet.5. a tes: vt cùm apparuerit rex veſter, ſicut boni milites ab eo debitū militiæ ſtipendium recipiatis in gloria: ad quam nos perducat Ieſus Chriſtus. Amē.

DE VNO MARTYRE, hoc eſt de ſancto Adeleſmo. Concio, qua ratione ſancti regantur à Deo.

THEMA.

¶Iuſtum deduxit dominus per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei. Sap. 10.

ps.22. PRopheta regiꝰ, modum quò Deus ſanctos & electos ſuos in via ſalutis dirigit, breui ſermone in ſeipſo deſcribit, dicens. Dominus regit me, & nihil mihi deerit: tali enim ac tanto rectore, quid mihi deeſſe poteſt? quando errare potero à veritate directus? Illi mē totum tradidi gubernandum, ipſe meos actus & affectus diſponit, ipſe meos dirigit greſſus, ipſe ductor, ipſe via, Io.14.a
ipſe currus, & auriga meus. Scio 4.re.2.b
cui me credidi, & certus ſum quo- 2.Ti.1.c
niam nihil impediet, nihil obſiſtet, quin ipſo rectore, & moderatore perueniam quò tendo, & obtineā quod deſidero. Sed inſinua nobis ò propheta ſancte, vnde eius moderamina noſti, & qua te regat arte, quáue ratione moderetur ediſsere. Attendite fratres, quàm, mirificè, quàm ſapienter, quàm ſuccinctè percurrit, quæ neque longo poſſet tractatu finiri: in loco paſcuæ ibi me collocauit, ſuper aquā refectionis educauit me, animam meā conuertit, &c. Decem gratias ſibi collatas enumerat, ex quibus liquidò cognouit, quia Deo cura eſt de ipſo, & quòd illius moderamine gubernetur. Prima eſt, quòd in loco paſcuæ ab eo collocatus ſit, id eſt, ꝙ in eccleſia dei in medio populi fidelis, vbi fidei pabulo aleretur, ex parentibus fidelibus progenitus fuerit. Grandis profectò & pura gratia, neque enim antequam eſſet promereri potuit, vt tanto beneficio donaretur. Omnium animarum conditor Deus, pro ſuo arbitrio, & ſecundū eph.1.b
conſilium voluntatis ſuæ cuncta diſponens: hanc embrioni ex fidelibus, illam embrioni ex infidelibus, id eſt, corpuſculo in ventre matris organizato, pro ſuo libito animam deſtinat: neque dicere ei quiſpiā po-
teſt, cur ita facis? Quanti verò mo- Ro.9.c.
menti ad ſalutem, & vitam æternā conſequendam, hoc ſit, quia omnibus liquet dicere, non eſt opus. Iam verò ex parentibus fidelibus geni-
tus ſi cerat, vt melius eſſet non fuiſ Mar.14 c
ſe: vtpote filius iræ, natus in combu-
ſtionem, & cibum ignis, niſi in alte eph.2.a
ram formam reficeretur. Formatus Eſa.9.b

1.co.15.e ergo in animam viuentem, refor-
&Gen. 2.b matus eſt in ſpiritum viuificantem,
in ſimilitudinem terreni Adã, pro-
genitus in cæleſtis ſimilitudinem,
aqua ſalutari regeneratus eſt. Hoc
Tit.3.b eſt quod ait, ſuper aquam refectio-
nis, id eſt, regenerationis educauit,
id eſt, refecit & reformauit me. Hęc
ſecunda gratia eſt, quòd videlicet,
in vtero (Deo conſeruante) nõ fue
rit aborſus, & in partu ipſo prote-
gente non fuerit ſuffocatus, ſed Dei
dono ad baptiſmum regenerãtem
peruenerit. Poſt modum verò, an-
nis infantilibus tranſactis, cũ ad bo-
ni & mali diſcretionem perueniſ-
ſet, abire cœpit vias diſtortas poſt
malitiam cordis ſui, appetitus effre
Gal.5.c nes, & carnis deſideria ſtultè perfi-
ciens: ſiquidem omnis ſenſus, & cõ
Gñ.8.d gitatio hominis, in malũ prona eſt
ab adoleſcẽtia ſua: ſed reſpexit eum
p̃s.32. dominus ex alto, & miſeratus errã
tem illius animam conuertit: ne vi-
delicet fallaces & fugaces vm-
bras ſequeretur, & in vitiorũ præci
pitia laberetur. Hæc tertia gratia
eſt, qua ſcilicet Deo illuminãte re-
p̃s.118. licta nequitia, viam veritatis elegit.
Sed quid prodeſſet bene eligere &
male proſequi? qui ergo dedit vel-
le bonum, dedit etiã perficere. Vn-
p̃s.22. de ſequitur: deduxit me ſuper ſemi
tas iuſtitiæ propter nomen ſuum.
Parum erat Deo, viam iuſtitiæ de-
monſtrare, niſi dignaretur etiã am
bulantem dirigere. Vnde (ſicut pro
pheta ait) non eſt hominis vt ambu
Hie.10. b let, & dirigat greſſus ſuos, ſed à Deo
p̃s.36. greſſus hominis dirigentur, & viam
eius volet. Hæc quarta gratia eſt,
Deum habére in via ſua rectorẽ &
directorem, quod quantam fiduciã
pſal.22 ei præſtiterit, attendite. Nam etſi
ambulauero (inquit) in medio vm-
bræ mortis, non timebo mala, quo-
niam tu mecum es. Felix qui tali co
mite poterit gloriari, non eſt vnde
timeat errorem, qui veritatẽ habet,
ſui itineris directricem. Sed nũquid
forſitan ò propheta non cades, non
offendes, non à recto itinere deuia
bis? quis ita viator ſecutus eſt, vt nõ
timeat mala? Errare (inquit) forſitã
potero, ſed ſi deuiauero, virga tua ibidem
baculus tuus ipſa me cõſolata ſunt.
Hæc quinta gratia eſt, correctionis
ſcilicet, qua Deus electos ſuos ſuble
uat à peccatis, inſigne profectò amo
ris indicium, corripit enim filium
quẽ diligit. Væ miſeris quos in pec Heb.12 b
catis conſeneſcere permittit: hæc
grandis ira Dei, & poſt infernũ ſe
cunda, cùm peccator pro ſuo libito
peccare permittitur, vt qui in ſordi
bus eſt, ſordeſcat adhuc. Vnde ſicut Apo 22
idem propheta alibi ait, exacerba b
uit dominum peccator, ſecundum pſal.10
multitudinem iræ ſuæ non quęret,
& miſeri ſæpius pro hac impunita
te & licentia, ſtulte Deo gratias a-
gunt: cùm deberent potius cũ eodẽ
propheta rogare. Ad te domine pſal.27.
clamabo, ne quandò ſileas, aut ta-
ceas à me: nam ſi tacueris, ſi diſſimu
laueris, aſſimilabor vtique deſcen-
dentibus in lacum. Vnde Auguſti-
nus, nihil infelicius felicitate peccã
tiũ. Hanc ſequitur ſexta gratia ſpi
ritualis refectionis, de qua ait. Po- pſal.22.
ſuiſti in conſpectu meo mẽſam do-
ctrinæ, ſcilicet, in ſcriptura ſacrã
aduerſus eos qui tribulant me, quã-
uis hæc menſa ad ſalutarẽ refectio-
nem dominici corporis congruen-
tius referri poſit: ſicut ait Chryſo
ſtom⁹, ſicut leones flammas ſpirãtes,
ſic terribiles diabolo diſcedim⁹. Hãc
ſequitur ſeptima gratia deuotionis
quæ affectũ impinguat, & ad omne
opus

opus bonũ virtutem roborat. Hæc
facit non ſentire laborem, hæc ala-
crem reddit viatorem, & facilẽ ad
pſ.18. currẽdam viam: ſicut ſcriptum eſt.
Eſa.40. g Aſſument pennas vt aquilę, currẽt
& non laborabunt, ambulabunt, &
non deficient. Hæ ſunt rotæ agiles,
Eze.10. c quas ſecum rapit ſpiritus, quocun-
que ierit, quas vocauit volubiles:
quia oleo ſpiritus vnctæ erant, vn-
ctio enim ſacra cordis noſtri; grauiſ
ſimam rotam ad omne bonum agi
lem reddit & mobilitat. Felix cuius
caput oleo iſto frequentiſsimè im-
pinguatur: ſed calix ille feruoris
inebriãs, quàm præclarus eſt. Hoc
eſt vltimum quod in hac vita deſi-
derari poteſt, quando non ſola de-
uotionis vnctione animus impin-
guatur, ſed potenti charitatis vino,
Matth. 9.b. extra ſe rapitur, & inebriatur. Hoc
eſt vinum illud nouum, quod non
mittitur in vtres veteres: de quo bea
Iob. 32. d tus Iob. En venter meus, quaſi mu-
ſtum abſque ſpiraculo, quod lagun
culas nouas confregit: ſed ſpiritus
pſ.102 pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet,
& nõ agnoſcet amplius locũ ſuum.
Heu, heu, tranſit ſpiritus, & nullum
in anima relinquit veſtigium, poſt
ardentem deuotionem, & feruẽtiſ-
ſimam ecſtaſim, in priorem relabi-
tur algorem, quaſi nihil omnino
trãſiſſet: miſericordia autem domi-
pſal.102 ni ab æterno, & vſque in æternum
ſuper timentes eum. Hæc tranſeun-
te ſpiritu, non deſerit, ſed firma eos
protectione tuetur. Hoc eſt quod
ait, & miſericordia eius ſubſeque-
pſal. 22. tur me omnibus diebus vitæ meæ.
Gratia enim Dei, & miſericordia
in ſanctos eius, & reſpectus in ele-
pſal.30. ctos illius: vnde & abſcondet eos in
abſcondito vultus ſui, à conturba-
tione hominum, & à contradictio-
ne linguarum: Hæc firma Dei pro-
tectio & ſolicitudo. De qua alibi
ait. Dominus ſolicitus eſt mei dor- pſal.39.
mientes & vigilantes, iuſtos cuſto-
dit, ne à maligno ledantur. O bone
Ieſu, quantas à te gratias & bona ac
cepimus ignorantes, quotiẽs nobis
neſcientibus, aut etiam dormienti-
bus, mille peccatorum offendicula
tollis, mille laqueos infringis, mil-
le pericula remoues. Quotiẽs in ma
lum poſt delicias currimus, anxiè
quærentes & procurantes obtine-
re plurima, quæ tu à nobis ſedulà
pietate auertis, quia nobis noxia &
mortifera ſunt: quotiens hãc tuam
ergà nos prouidentiam poſtmodũ
agnoſcentes clamamus. Gratias ti-
bi domine, quia obſtitiſti, quia im-
pediſti, quia non licuit quod noci-
turum erat. Poſt diutinam cum an
gelo luctam, grandis ille atheleta Ia Gñ.32.f
cob, illuceſcente mane, dimittere
non vult obluctantem angelum, ni
ſi benedixerit ei, & tu ſi quandoq;
donatum tibi fuerit, hanc luctã ex-
periri, cùm iam ſpiritum neruis o-
mnibus retinere nequiueris, obſe-
crato eum, vt relinquat ſaltem be-
nedictionem & protectionem hãc,
quæ tecum maneat, & tecum labo- Sap.9.c
ret, & ab omni malo te defẽdat. Sed
quid eſt quod ait, miſericordia eius
ſubſequetur me, cùm alibi dicat,
Deus meus, miſericordia eius præ- pſal.58.
ueniet me? Non eſt vtique contradi
ctio neque repugnantia: præcedit
enim, & ſequitur nos Deus: præce-
dit monendo, ſequitur ordinando:
præcedit inſpirando, ſequitur con-
ſeruando: præcedit inclinando in
id quod bonũ eſt, ſubſequitur quod
bene actum eſt, dirigendo atque di-
ſponendo: homo enim proponit, &
Deus diſponit. Multæ domine miſe pſal.118.
ricordiæ

ricordię tuę ſed ex tam multis, aliquæ præcedunt, nonnullæ ſequuntur. Nos quod ab æterno elegiſti,
Eph.1.a. quod in eccleſia tua ſtatuiſti, quod
Eph.5.c & Tit.3 b baptiſmi lauacro abluiſti, nos hæ miſericordiæ tuæ domine & ſimiles præcedunt nos: quòd vero poſt peccata conuerſos ſuſcepiſti, quòd pœnitentibus indulſiſti, quòd quęrentibus apparuiſti, quod vocantibus reſpondiſti, & ad bona conantibus optatum finem præſtitiſti, hæ miſericordiæ tuæ domine, & ſimiles ſubſequentur me, omnibus diebus vitæ meæ. Sed illa omnium ſuprema & maxima miſericordia & gratia tua domine: de qua ſequitur, & vt
pſal.22. inhabitem in domo domini, in longitudine dierum: ſed in quanta longitudine, beati qui habitant in do-
ps.83. mo tua domine, in ſecula ſeculorũ laudabunt te, in æternum, & in ſeculum ſeculi. Hic finis, hic portus quo Deus electos ſuos dirigit, & dirigẽdo perducit. Hic vitæ terminus, hæc laborum præſentiũ quies. Audiſtis fratres, modum quo Deus iu-
Sap.10. b ſtos ſuos dirigat per vias rectas? Obſecro vos per miſericordiam Dei, permittite vos regi ab eo, illi vos ipſos cõmittite gubernandos, ne ſitis rebelles lumini & gratiæ Dei. Nolite reſiſtere, imitamini illũ qui
pſal.72. dicebat: factus ſum vt iumentum coram te, vt ſcilicet pro libito tuo dirigas & deducas me, quocunque placuerit. Tu ſeſſor, & ego equus: tu auriga, & ego currus: tu gubernator, & ego nauis. Quænam eſt obſecro hæc proteruia? quæ ſuperbia & ceruix tua ò anima mea, vt Deo creatori & factori tuo reſiſtas? & domino tuo nolis eſſe ſubiecta? Diſce obedientiã à brutis, & à tibi ſubditis ſubiectionem, iumentorũ tuorum eſto diſcipula, vt ſubdita ſis. Quanta beneuolentia tibi ſeruiunt cuncta! quanta ſubiectione tibi omnia parent! qua facilitate & alacritate, pulcherrimus tibi ſubditur equus, furens & ſpumans, tenue non rumpit habenas, gracili loro, licet potentiſſimus, ducitur quocũq; libuerit. Sed & cornutus bos, patienter aratra ſuffert, aſtat humilis obliganti domino, impoſitumq́; iugum, obedientiſſime portat. Videas equarum & vaccarũ, ampliſſimos greges, paruulo cuſtode, deduci pro libito, ad aquas eas, & iterũ remitti ad paſcua: quo zelo, qua diligentia. Qua ſolertia, domum tuam, & pecora tua, canes cuſtodiunt, tota nocte latrantes peruigilãt, vt lupos & fures arceant: quòd ſi quiſpiã clauſtra introire præſumpſerit, irruunt vt leones in eum, & ſeipſos obliti, neque gladijs, neq; fuſtibus, ire obuiam timent, vt cõmiſſa cuſtodiant. Diſce (inquam) à ſubditis obſequium, & à ſeruientibus ſeruitutem, neque enim tu feciſti ea, non à te creata ſunt; & tamen quia placuit conditori ſubijcere ea tibi, ſic obnixè obtemperant dominanti. Quantò amplius tu Deo creatori tuo obedire ſubijcique debueras, à quo tibi omnia ſubdita ſunt. O ceruicem duriſſimam, ò ſuperbiam execrandam: vt nolit opus artifici ſuo parere, & creatura infirma, ſuo ſubijci conditori! Agnoſcunt bruta ſuperiorem vim, in rationali natura, & non itidem rationalis homo agnoſcet in natura diuina? Brutum homini regendum ſe cõmittit, & non itidẽ faciet homo Deo? Vnde pſal. Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum: nam & ipſe Deus meus, & ſa- ps.61.
lutaris

lutaris meus,ſuſceptor meus.Quaſi dicat.Nonne pro his omnibus meritò ſubijcietur et ſeruiet ei?Felix qui ſe illi per omnia tradidit gubernãdum,quis dicere poteſt eum Apoſtolo?Viuo ego,iam non ego, viuit verò in me Chriſtus: qui non tã ratione quã ſpiritu Dei ducitur,ſicut equus dirigitur à ſeſſore. Quid enim aliud viros ſanctos,niſi equos ingenuos dixerim,quibus aduerſus dęmonum phalanges Deus fortiter præliatur?De his propheta.Qui
Hab.3.b aſcendis ſuper equos tuos,& quadrigę tuæ ſaluatio.Zacharias pro-
Zach.1.b pheta. Exercitum pergrandẽ equorum vidit,quotũ nullus alius erat ſeſsor,niſi Deus, ſequẽtium virum quendam ſedentem ſuper equum rufum inter myrteta: id eſt, Dei filium,in humano corpore,paſsionis ſuæ ſanguine rubricatũ. Quis enarrare ſufficiat,quanta & quã mirifica Deus operetur quotidie in ſãctis ſuis?Qualis equus Paulus,quo ſibi Deus orbẽ ſubegit, ac pedibus ſuis ſtrauit.Qualis Petrus,quo Romani imperij faſtigium,in fidei obſequiũ ſubiugauit. Videas quandoque potentiſsimum ſonipedẽ phaleratũ, oſtro inſignem & auro,inceſſu, et geſtu de domini ſui inſidẽtia tumeſcentem,et veluti gloriãtem.Quid mirum ſi glorietur ſanctus,quẽ inſi-
ps.67. det et inhabitat deus?Millia(inquit) lætantium dominus in eis: reprobi autem damulis indomitis,aut vagãtibus onagris perſimiles ſunt: teſte Iob,qui de laſciuiẽti ac lubrico viro
Iob.11.c ait.Quaſi pullum onagri liberum ſe natum putat,id eſt,nulla teneri lege,nulla ſubiectione arctari: ſed ſibi omnia licere quę vult. Quis vnum quempiam ex iſtis domare, quis ei vnquam iugum imponere potuit,niſi Deus? De his pſalm. In chamo et fręno maxillas eorũ conſtringe, qui non approximãt ad te. ps.31.
Fręno & onere domantur beſtiæ: ſic Deus quãdoq; peccatores infręnare ſolet,multoque ęgritudinum, perſecutionum, laborũ onere deprimere: vt benignum ſeſſorem ſuſcipiant, & onus eius leue & ſuaue Matth.
ſuſtineãt.Sic in Eſaia legimus.Laude mea infręnabo te,ne intereas. 11.d. Eſa.48.b
Sed iam quibus vijs dominus ſuos, inviam ſalutis dirigat,oſtendamus: neq; enim vna & eadem via,omnes electi pergũt in gloriã: ſed alius ſic, 1.co.7.b
alius ſic. Omnes tamẽ vias domini, in duas pſalmographus colligit, dicens. Vniuerſæ viæ domini, miſericordia & veritas: his duabus miſe- ps.24.
ricordia,ſcilicet & veritate, in terram promiſsionis deſideratam tendit omnis ſanctus. Aut enim miſericordiæ operibus incumbens,cũm Martha ſolicitẽ ſeruit, aut ſola ve- Lu.10.g
ritatis contemplatione contentus, ad pedes Ieſu cũ Maria quieſcit.Pri ibidem
ma,via ſecularium:ſecunda,monachorum, vnuſquiſque viam quam elegit ſequatur & teneat: ſicut ſcriptum eſt. Tene quod habes, & in Ap.3.c.
qua vocatione vocatus eſt quiſque, 1.co.7.d
in illa permaneat: nam qui ſæpius mutat viam, de via in viam ſæpius tranſiẽs, dum omnes perluſtrat per nullam earum vadit. Væ peccatori qui duabus vijs graditur, ait Salo- eccli.2.c
mon,quotiens diabolus,feſtinantibus viatoribus illudit, vt viam bonam quam ſequuntur dimittant,& viam aliorum ambiant. Qui choro vacat ambit pulpitum, & qui populis prædicat,chori quietem deſiderat,qui pro domino in fratrum ſeruitio laborat, orationis otiũ cupit, & qui hoc otium ſequitur laborantium

tium fructum exoptat: & ita fit vt dum inuicem emulantur, & quod alterius eſt vnus quiſq; ambit, quod ſuum eſt remiſsius exequatur. Grādis deluſio fratres, & quæ ſub pietatis prætextu, feſtinātes viatores valde retardat. Quod ſi duabus vijs in eandem ciuitatem eundum nō eſt, quàm ſtultum eſt velle, vno & eodē itinere, oppoſitas ciuitates adire: ſicut multi ſeculariū faciunt, qui ſic vias cæleſtis Hieruſalē ambulare cupiunt, vt terrenæ Babylonis itinera non relinquant. Viæ domini (ſicut
Eze.18. f. & Oſee.14 d mat.7 b Bernardus ait) viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planę. Rectæ ſine errore, quia ducunt ad vitam: pulchrę ſine ſorde, quia docēt mūditiam: plenę multitudine, quia totus iam mundus eſt intra Chriſti ſa-
Matth. 13.e eſa.26.b pſal.11 genam: planę ſine difficultate, quia donant ſuauitatem. Verē ſemita iuſti recta eſt, impij autem in circuitu ambulant ſemper euntes, & nūquā proficiētes. Cui nam aſsimilabimus eos? ſimiles ſunt iumentis circūtrahētibus aquarias rotas, in tectis oculis, perpetuo labore fatigatis, neque ab eodem interim curriculo diſce-
pſal.82. dentibus. Vnde pſal. Domine pone illos vt rotam. Quā pulchra ſit via iuſtitiæ, quàm plana, quàm grata, quàm iucunda, delectabilis atq; deſiderabilis, ſolus nouit qui per eandem vadit. Vere pax multa diligen-
p̄s.118. tibus legem tuam domine, & non eſt illis ſcandalum: via autē impiorum difficilis, ſicut ſcriptum eſt, Cō-
pſal.13 tritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis nō cognouerunt. Et ite-
Sap.5.b rum, Laſsati ſumus in via iniquitatis, ambulauimus vias difficiles, & non nobis illuxit lumen, ſol non ortus eſt nobis. Miſeri et infelices, qui cū ſuauitate, paradiſi gloriam obtinere potuerunt & elegerūt potius vias duras, quæ ducūt ad incendiū. Deduc me domine in via tua, vt in- p̄s.85. grediar in veritate tua: ad tuā enim veritatem pertingere, nullo modo potero, niſi te rectore, ſpiritus tuus p̄s.142 bonus ille deducet nos in terram rectam. Illum domine mitte de cælis, à ſede magnitudinis tuę, qui nos Sap.9.b per varias huius pelagi ſyrtes, & innumera pericula dirigat, & in optatum portū deducat. Emitte (inquā) p̄s 42. lucem tuam, & veritatē tuam, ipſa quippe deducent, & adducent nos in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua, ad iucundam, gratā, deſiderabilem & ineſtimabilem viſionem gloriæ tuæ. Quam nobis pręſtare digneris, per Ieſum Chriſtum dominum et redemptorem noſtrū, qui tecum & cum ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

DE VNO MARTYRE concio altera, hoc eſt de diuo Romano.

THEMA.

¶ Et firmabitur in illo & nō flectetur, & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illū apud proximos ſuos. Eccleſiaſtici.15.

PRopheta Dauid latè proſequitur piā quandam eccleſię, & ſanctorum martyrū querimoniā, quaſi deſerantur à Deo. Vnde ſic ait. Deus

ps. 43. Deus auribus noſtris audiuimus, patres noſtri annunciauerunt nobis opus quod operatus es in diebus eorum, in diebus antiquis, fauores & beneficia quæ præſtitiſti eis, magna & ingentia. Quomodo tractaueris Abraam, Iſaac, & Iacob famulos tuos, quomodo ditaſti eos, & bene dixiſti eis: ſimiliter Moyſen, Ioſue, & cæteros antiquos patres, quã potentes & claros in omnibus feciſti eos! Audiuimus magnalia quæ feciſti in Ægypto, portenta quæ operatus es, quomodo occideris primogenitos, ſiccaueris aquas, ſubmerſeris currus, & populum tuum manu potenti eduxeris. Sed & cùm in terram promiſſam induceres eos, manus tua gentes ſubuertit, & plantaſti eos, affixiſti populos, & expuliſti eos: neque quidem hæc potentia populo infirmo & inermi attribui poteſt. Non enim in gladio ſuo poſſederunt terram, & brachium eorũ non ſaluauit eos: ſed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam cõplacuiſti in eis. Audiuimus etiam quomodo iam plantatos protexiſti, quomodo fouiſti eos, ne à nationibus lederentur. Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari: qui tetigerit vos, tanget pupillã oculi mei. Tu ipſe es rex meus & deus meus, qui mãdas ſaluté Iacob. Ipſemet es quem ego colo, veneror & adoro. Quænam ergo iſta mutatio? quænam iſta deſertio? quomodo nunc populo tuo mutatus es in crudelem? Hæc quidem omnia & ampliora pro famulis tuis, illo in tẽpore feciſti: nunc autem expuliſti nos, & confudiſti nos, & non egrederis Deus in virtutibus noſtris, auertiſti nos retrorſum poſt inimicos noſtros, & qui oderunt nos, diripiebant ſibi: dediſti nos tanquam oues eſcarum, & in gentibus diſperſiſti nos: védidiſti populum tuum ſine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum, his qui in circuitu noſtro ſunt. Poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus, commotionem capitis in populis, neq; ſatis viſum eſt hoc in conſpectu tuo. Parum fuit ſanctis martyribus tormẽta crudeliſsima ſuſtinere, ſicut oues in macello laniari, ſicut in hiſtoria eccleſiaſtica ſub Licinio Imperatore factum legimus. Cum enim iam carnifices laſsati eſsẽt, & præ nimia crudelitate iam tædio afficerentur, diutius torquendo martyres eos, lanionibus tradiderint: vt in macello velut porcos & arietes laniarent, & mẽbratim diuiſos, piſcibus in eſcas ponto proijcerent. Parum (inquã) fuit illis pro te ſuſtinere tormenta, niſi quoque pudorem & verecũdiã nuditatis, in populis portarent. Publicè enim mulieres in plateis nudæ ſuſpendebantur, diebus integris ſpectaculum cõtumeliç in populis ſuſtinentes, omnibus irridentibus & exprobrantibus nuditaté. Hoc eſt quod ait: tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me, à voce exprobrantis & obloquentis, à facie inimici, & perſequentis. Gaudebãt & exultabant ſuper eos dicẽtes, Euge, euge, viderunt oculi noſtri; inſultabant eis quaſi ſacrilegis, nec erat quid eis reſpondere poſsẽt præ confuſione, quia nullus eis è cælo videbatur adiutor. Neque quidem pro peccatis hæc omnia patiebantur, intra ipſos tamen erat qui eos confor-

Marginal notes (left column): ps. 43. (beside "poteſt. Non enim"); ps. 104. (beside "tur. Nolite tangere"); Zach. 2. c (beside "oculi mei"); ps. 43 (beside "pore feciſti"). Right column: ibidem (beside "Hoc eſt quod ait"); pſal. 34 (beside "ge, euge").

confortabat, ne deficerent in tormentis, & ad pias querellas eos incitabat. Vnde ſequitur: hæc omnia venerunt ſuper nos, neque obliti ſumus te, & iniquè non egimus in teſtamento tuo, & non receſsit retro cor noſtrum. Si obliti ſumus nomē Dei noſtri, et ſi expandimus manus noſtras ad deum alienum, non pro peccatis, non pro ſceleribus noſtris, quaſi latrones, adulteri, vel homicidæ, hæc omnia patimur: ſed propter te, propter nomen tuum Deus, & gloriam tuam, propter honorem tuum, fidem & dilectionem tuam. Propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Propter te hęc omnia ſuſtinemus: & tu domine obliuiſceris nos in finem? Vſquequo dormis? vſquequo dormitabis? exurge, quare obdormis domine? Exurge, & ne repellas in finem, quare faciē tuam auertis? obliuiſceris inopiæ noſtrę, & tribulationis noſtræ? Quoniā humiliata eſt in puluere anima noſtra, conglutinatus eſt in terra venter noſter. Exurge domine adiuua nos, & redime nos propter nomen tuum. Quotiens putas hunc pſalmum, hanc orationem, & piā querimoniam, cū lachrymis, & ſingultibus, ſancti patres, pontifices & clerus, in montibus decantabant: cū eccleſiis dirutis in ſubterraneis foueis, latitantes, diebus & noctibus coram domino deplorarent. Quo dolore, qua afflictione, quibus lachrymis corā Deo hæc omnia perſonabant. Mirabantur ſupra modum, quòd Deus iuſtus & bonus, qui ſuperioribus temporibus ſynagogæ tam pie & benigne ſeruos ſuos tractauerit, nunc in exordio naſcentis eccleſiæ cùm propter car-

ibidem

nem aſſumptam, fauorabilior populo ſuo merito putaretur: è cōtrario eos in manus perſequentium deſeruiſſe videretur. Sed ô altitudo diuitiarum, ſapientiæ & ſcientię dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles vię eius? Non erat illa deſertio, ſed fauor ingens: non obliuio, ſed ardētiſsimus amor: ſic enim expediebat illis, ſic fieri oportebat. Non eſt Deus perſonarum acceptor, ſed temporum cōſiderator; prioribus enim temporibus, cùm mundus adhuc puer, & populus domini imperfectus erat; pius dominus, quaſi mater teneros paruulos, ſic homines munuſculis & ludicris ad ſe trahebat. Ditabat ſuos, & in omnibus proſperabat, vt cæteri homines, idolatræ, cupidi, lubrici, & ambitioſi: vel hoc fauore ad eius cultum & ſeruitium allicerētur: ſi non amore iuſtitiæ, ſaltem cupiditate lucri: vt videlicet dicerent populi apud ſe: ſeruiamus Deo optimo, qui ſic ſuos ſeruitores & cultores honorat & cuſtodit. Poſtmodum verò mundo iam dominico aduentu illuminato & perfecto ſpiritu ſancto, in viſceribus hominum infuſo: viros iam conſūmatos & doctos, puerorum ludicra non decebant, ſed magis bellantium arma, vt ſtrenuè agerent, & ęgregiè militarent: vt vel ſic quid dominicus aduentus mundo profuiſſet, populis innoteſceret. Et certè valde aliud eſt, munuſculis & donis in domini cultum retineri, & tormētis & morte non poſſe ab illo quomodolibet ſeparari. Vide quid profuit Deus in terris: vide quid hominibus cōtulit maieſtatis aduentus. Itaq; viros iam perfectos, grandia pro Deo agere oportebat, vt latēs in eis ſpiritus ſan-

Ro.11.d
Ephe.6 b. & Ro. 2. b. & Col. 3. d. Act. 10. e

ctis virtus cunctis hominibus pande retur: item oportuit ita fieri, vt quid Deo mundus deberet apertius innoteſceret. Dominicam enim paſsionem, clauos, flagella, irriſiones, ſputa, ſpinas, nuditatem, opprobria, mortem: aliud eſt è pulpito referre, aliud equuleo ſentire. Potauit eos dominus calice ſuo, vt agnoſcerent quam ipſe amaritudinem ebibiſſet, quid pro eorum peccatis in cruce ſuſtinuiſſet: & quò magis beneficiū agnoſcerēt, eo ardētiori affectu, gratias pro illo referrent. Et quidē quādiu Deus pro omnibus dolores, paſsiones, perſecutiones, & mortem paſſus non eſt, hæc ab hominibus minime poſtulauit. Sed poſtquam hæc omnia ſuſtinuit, quid mirum ſi ſeruus patiatur pro domino, quod dominus pati pro ipſomet ſeruo dignatus eſt? quid multum ſi ſeruus domini ſui veſtigia ſequatur? imò mirum ſi non ſe-
Ioā.13b quatur. Non eſt (inquit) ſeruus maior domino ſuo, ſi me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. Ego diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi pater meus: non facio vobis iniuriam, via qua me duxit pater, ego duco vos: neque enim amplius diligere debeo ſeruum, quàm
Luc.24 d pater ſuum diligat filium. Oportuit pati Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam, quantò magis famulos, vt in regnum intrent alienum?
ps.117 Hæc porta domini, iuſti intrabunt per eam, non dedignetur iuſtus intrare cælum per portam crucis, per quam ingreſſus eſt dominus. Hæc eſt enim voluntas Dei, vt accipiat
Matth. 16.d. vnuſquiſq; crucē ſuam, & ſequatur eum. Noluit quippe, qui optime nouerat quid in ſeruis ſuis eſſet virtutis, ſubtrahere eis occaſionem illius exercendæ, qua poſſent & in mundo clarius emicare, & in cælo perpetuas ſibi coronas acquirere. Quā glorioſi, quā illuſtres ex hac fortitudine ſua facti ſunt inter homines, quātum ſibi coram gentibus laudis, & gloriæ acquiſierunt. Si Stephanus Act.7 g
lapidatus, Laurentius aſſatus, Sebaſtianus ſagittatus, Vincentius laniatus non fuiſſent, in obſcuro forſitā perpetuo remāſiſſent: neq; vlla memoria eorum in eccleſia modo eſſet. Theſaurus abſconditus nullum eccleſi.
foras miſiſſet fulgorem. Iob in ſter- 20.d.&
quilinio clarior fuit, quā in ſceptro, 41.c.
& iſti in equuleo clariores, quā in Iob.2.c
diaconatu. Sed quid de laude hominū loquor? ad gloriam illam cælorū magis intuendū eſt. Bone deus quę vox, quæ poterit lingua retexere, quæ & quāta tuis martyribus munera præparaſti? quis eorum gloriā atq; lętitiam enarrare ſufficiat? hoc vnum dixerim. Si in cęlicolas liuor cadere aliquomodo poſſet, certe angeli pacis ſanctis martyribus inuidere poterant, quoniā nullus angelus pro Deo aſſatus, nullus excoriatus, nullus lapidatus eſt. Quid enim amplius pro Deo facere potuerūt, quā exponere vitā pro illo, à quo eam prius acceperāt? quomodo putas lætantur? quomodo exultant modo cū hęc omnia conſiderant? (imò nū quā nō conſiderant) quomodo beatificāt ignes, gladios, vngulas, flagella, cruciatus quos paſsi ſūt, per quos ad tātæ beatitudinis faſtigium peruenerunt. Quomodo gaudent quia in manus laniantiū pie deſerti ſunt: quantū nolent tunc fuiſſe adiutos. O glorioſam nimis martyrum militiam, ò honorabilem ſanctorum militum triumphum! quā celebres & illuſtres in cęlo & in terra fecit illos

Oo breuiſ-

breuiſsima paſsio. Hi enim Chriſto domino retulerunt mortem, quam pro omnibus paſſus eſt. Soli eius cā
Matth. 10.c.
licem potauerunt, ſoli quod vltimū omnium & difficilimum eſt, pati ſcilicet & mori, incredibili charitatis feruore, ſuo domino contulerūt. Propter quod merito ab illo præter cæteros ſanctos, aureola mirifica decorantur. Vides certè, quia nō erat illa deſertio, prout tunc videbatur: non fuit crudelitas, ſed ingentiſſima pietas, quòd pro Chriſto domino laniati ſunt. Sicut enim vaſa aurea & argentea, cùm ab aurifice conflantur, tunduntur, vſtulantur & poliuntur: ſi humanum ſenſum haberent cònquererentur vtique de tormento, & tamen poſtmodum in abaco fulgentia, de ſuo fulgore & pulchritudine lætarentur, & conflatorio ſuo quòd eis non pepercisset, immenſas gratias agerent: ſic de martyribus ſentiendum eſt. Fuit etiam eorum confeſsio eccleſiæ Dei, quā maximè neceſſaria: inde enim maximè adaucta eſt, vnde minui putabatᷣ. Occidebatur vnus, & plurimi viuificabantur. Fides tormento attrita, velut granum
Matth. 13.c. & Lu.13.d
ſynapis, in plures ſuum fundebat vigorem, atq; ita draconi aſtutiſsimo illudebatur, vt proprio laqueo caperetur, & vafrieie ſua populum Dei quē abolere nitebatur augeret. Sed & fides, ſpes, charitas fidelium, quātū roboris & vigoris, ex hoc martyrum agone ſuſceperunt. Quis nunc de fide & Chriſtiana religione audeat diſputare, quæ tot millium teſtium ſanguine firmata eſt? Quis vitæ futuræ præmia non credat, aut non ſperet, pro quibus tam atrociter laniari tot martyrum millia conſenſerunt. Nunquam enim (vt Gregorius ait) vitā hanc cūctis dilectā tam alacriter expoſuiſſent, niſi eſſe aliam longe meliorem firma definitione ſentirent. Charitatis autem quale in eis exemplar, nobis propoſitum eſt: quis erat feruor amoris in eis, quibus mori pro dilecto modicum videbatur. Diſce Chriſtiane ab iſtis amorem, diſce fiduciam, diſce fidem, hanc martyrum ſcholam ſæpius frequētato, vt & amare & amoris virtutem addiſcas. Intellige quid pro Dei gloria ſuſtinere debeas, vt quē diligis non offendas. Hi nanque ne vel duobus digitis coram ſimulacro thura iactarent, ne vel vini modicum libarent, ad aram & reliquum effunderent coram ea: exuri & laniari ſe potius permiſſerunt, quam ex corde hi peccato conſentirent, quam ex animo retrocederent à Deo, qui neque ad id ſolo exteriori ſigno perpetrandum tam atrocibus tormentis, & dira morte induci potuerunt. Quid nos miſeri dicturi ſumus in iudicio, qui tam leuiter à Deo ſeparamur? qui Dei gratiam & amicitiam pro nihilo pendimus? quibus non equuleus, ſed nummus ſufficit ad offenſam? quàm meritò coram iſtis damnabimur, quorum tam eximia virtus, neque morte ſuperata eſt. Forma charitatis in his nobis propoſita eſt, quam ſequamur, ſed & fortitudinis, conſtantiæ, patientiæ, manſuetudinis, humilitatis, cæterarumque virtutum omnium exemplar in illis emicuit. Quis de cætero ſuperbire audeat? quicquid pro Deo ſuſtinuerit, quicquid egerit, quid enim eſt totum quod agimus ſi minimo iſtorū agoni cōparetur? In his Chriſtianiſmi norma,

ma, & totius regula religionis: in his vera Christi, euangelijque philoſophia deſcripta eſt, quam qui imitari voluerit, optata proculdubio beatitudine perfruetur. Sed væ miſeris nobis ſi poſt tot martyrum exempla, poſt tot ſanctorum documenta, poſt tot gratiarum adiumenta perire contingat. Et quidem Iudæo aliqua in iudicio forſan poterit eſſe excuſatio, quia in illo tẽpore natus eſt, quando in vmbra, & non in luce viuebatur, quando & vita difficilis & caliginoſa dies erat.

Sap.5.a Pagano ſimiliter: quia illi non illuxit dies, ſol non ortus eſt ei, nũc autem poſt ſolem ortum & diem ſere nam, poſt ſcripturas, poſt tot duces & præceptores, poſt claram & apertam notitiam veritatis, nunc (inquam) poſtquam via ſalutis, tot hominum millibus præeuntibus, ſic coram oculis trita & ſtrata eſt, quiſnam excuſationis locus Chriſtiano relinquitur, ſi oberratur? Feliciſsimum quidem fuerit hoc tempore naſci, quando lux veritatis palam mundo illuxit, ſi veritatem, bonitatemque ſequamur: ſin minus infeliciſsimum & miſerrimum, & ad noſtræ damnationis cumulum maximè conferens. Quoniã in medio lucis hallucinati ſumus, & quaſi

Iob.5.c &.12.d. &Deu. 28.c. in tenebris, ſic palpauimus in meridie. Vnde dominus in euangelio. Seruus neſciens voluntatem domi-

Lu.12.f ni ſui, & non faciens plagis vapulabit paucis: ſeruus ſciens volũtatem domini ſui, & non faciens plagis vapulabit multis. Sed quid de noſtris temporibus dicam? Redierunt fratres priora ſecula, & iterum ad ſuã infantiam, in vltima ſenectute deuolutus eſt mundus. Iam ſine munuſculis nemo ſequitur Deum, nõ eſt qui gratis accedat ad altare eius, ſicut Apoſtolus conqueritur. O- Phi.2.c mnes quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti. Vbi hodie zelus? vbi fortitudo martyrum? quis hodie ſic zelat gloriam Dei? quis ita diſcrimini ſe obijcit propter Deum? Quanta hodie fiunt in congregationibus, in conſiſtorijs, in capitulis, cõtra Deum & bonos mores, & publicam vtilitatem: nemo eſt qui ſe Eze.13.a opponat, nemo eſt qui reſpondeat, & præuaricatoribus vel ſolis verbis obſiſtat. Nemo pecunię ſuę patitur ſuſtinere iacturam, nemo audet cõtriſtare maiores, ſatis ſe feciſſe putat, ſi ipſe non facit, ſi non dilapidat, ſi non eſt particeps in crimine, & iniquo conſilio non iungitur ſceleratis. Noli obſecro domine Ieſu, noli hoc tempore probare nos, ne appareat quid habes in nobis. Quid enim putamus fratres, ſi hodie in populo Chriſtiano aliqua ex priſcis illis perſecutio naſceretur? ſi aliqua illius ſeculi eccleſiæ tempeſtas ingrueret? Creditis, ne inueniret Deus fidem in terra? Qui Lu.18.b minora non ſuſtinemus, quomodo portaremus maiora? Et qui in mo- Lu.16.e dico fideles non ſumus, quomodo eſſemus in maximo? Non ſuſtinemus propter Chriſtum iniuriã fratrum, quomodo ſuſtineremus tormenta tyrannorum? Nõ toleramus iacturam pecuniæ, quomodo toleraremus diſcrimina vitæ? Ex Germaniæ facto experimentum aſſumite, quàm grandis & vaſta prouincia, vnius homuncionis dolo, à veritatis & certę fidei tramite, deuiauit, populus alioquin grauis & nobilis, cui propter illuſtrem & ſingularem fidem Chriſtiani populi imperiũ, aduerſus infideles &

barbaras gentes, à ſummis Pontificibus olim conceſſum eſt, quàm exiguo momento, heu quàm facilè in errorem peſtiferum declinauit: & magna ex parte ſubuerſus eſt. Omnes eius perditionẽ & ſubmerſionem audiſtis, Dicite quot Epiſcopos, quot monachos, quot prædicatores, & rectores eccleſiarum, in tã vaſto populo, laniatos, diſcerptos, combuſtos, enumeraſtis, qui falſitati obſiſtentes palmam martyrij ſortirentur? Quis contra peſtilentem errorem, publicè in platea clamauit? Quis vſque ad ſanguinem contradixit? Quis pro fide catholica vel leue diſpendium tolerauit? Qui obuiare debuerant, hi ante omnes non tam fortè erroris, quàm libidinis gratia ſubuerſi ſũt. Hi primi oblatam coniugij licentiam contra ius & fas, contra fidem & votum, ardentiſsimè ſuſceperunt. Bonus ille monachus eſt viſus, qui etſi non reclamauit, tamen cõiugem non admiſit. Quàm lõgè aliter beatus Romanus deuotiſsimus & fideliſsimus fecit, qui audito Aſclepiadis ſacrilegi crudelis aduentu, populum Dei ad eccleſiam conuocauit, & firmiter in fide perſiſtere, eunctos admonuit: irrumpentique tyranno in faciem obſtitit, ſic eum mira ſeueritate alloquens, quaſi ſeruum, quoniam verè diaboli mancipium erat. Stupefactus Præſes magnanimitatem, & fortitudinem viri ſancti, equuleo ſuſpendi iubet, flagriſque toto corpore laniari, neque tamen ſic efficere potuit vt ad eum, vel ſaltem mitius loqueretur. O admirandam viri conſtantiam, tormentis varijs, non ſolum non frangitur, vt iudici conſentiat, ſed neque flectitur vt mitteſcat. Sic iudicem ab equuleò, ſicut à prætorio reum alloquitur. O monachum, ò ſi nunc, vel vnum talem monachum haberemus. Iratus iudex, linguam ei radicitus præcidi iubet: vt vel ſic elinguis conticeat, & ipſe iniuriam non ſuſtineat, ſed neque linguecidio veritas Dei reſcindi potuit. Mirandum prorſus ſtupendumque prodigium, elinguis diſertius eloquitur & os lingua vacuum à veritatis cõfeſsione euacuari nõ potuit. Simile quiddã alibi de quibuſdã martyribus ſcriptum legimus, qui linguis radicitus euulſis, longo poſtmodum tempore, corã omni populo, per varias eccleſias cunctis admirantibus loquebantur: eratque Chriſticolis omnibus iucundiſsimũ, hiantia ora, linguis vacua, & laudibus plena, videre, quorũ vnus in lubricũ carnis poſtmodũ lapſus ſtatim obmutuit: & infectus à vitio, gratiã quam propter cõfeſsionis virtutem à Deo acceperat miſer amiſit: vt vel ex hoc facto videamus, & quã nemo ab hac peſte debeat eſſe ſecurus. In quam etiam confeſſor inſignis poſt linguecidium labi potuit, & quantũ eius fœditas Deo diſplicẽat, qui propter illam confeſſorem ſuã gratia conceſſa indignatus priuauerit. Sed ad noſtrum martyrem redeamus. Quàm verè illi aptata ſunt noſtri prothematis verba: & firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos ſuos. Parum fuit Deo illum continere, ne forſitan caderet, & confunderetur: parum illũ ſicut alios martyres ab idolatriæ & apoſtaſiæ crimine liberare, vt nullis cruciatibus, nullis terroribus, fidem quam

acceperat,dicto aut facto, quomodolibet deſereret aut negaret: ſed ſic in illo firmatus,ſic in medio cordis eius ſtabilitus eſt: vt neque minis, neque tormentis ab illa animi ſeueritate,& authoritatis rigore flecteretur : ſed quaſi blandientem, ſic cruciantem deſpiceret carnificem. Vnde & meritò hic apud proximos ſuos exaltari meruit,vt eius virtutem & paſsionem, perpetuis futuris temporibus, in iubilo & laude mater eccleſia decantet:& poſtmodum nomine æterno, coram patre &angelis ſuis hæreditauit illum dominus Deus noſter in beatorum requie.Quam nobis concedat idem dominus, decor & fortitudo martyrum,cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum.Amen.

DE VNO MARTYRE, Concio tertia.

THEMA.

¶Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.Matth.16.

MAgnum beneficium à domino Deo noſtro fratres, quia ſalus noſtra & vita, in noſtra poteſtate cōſtituta eſt: vt ſi quis velit tantam poſsit glo-
ps.118. riam obtinere. Ita pſalm.inquit.Anima mea in manibus meis ſemper.
eccl's.15 c Reliquit enim Deus hominē in manu conſilij ſui, oſtendens illi viam vitæ,& viam mortis, vt quam ex illis voluerit ſequatur:& ſua volūtate & arbitrio,aut bene viuat &remuneretur,aut male agat & puniatur. Non ſic huius mundi gloria, nō ſic honores huius ſeculi, & diuitiæ in noſtra poteſtate ſitę ſunt, quoniam vana &inutilia bona ſunt.Quæ autem magna ſunt in noſtra poſuit poteſtate,&ita volentibus adeſt deus, vt nemo niſi de ſeipſo cōqueratur ſi amiſerit illa.Quo ad illa ergo beatitudinis ingentia pręmia,pares nos fecit altiſsimus ac ęquales:nulla eſt in hoc differentia potentiſsimi Regis,& fœdiſsimi Æthiopis, diuitis & pauperis,nobilis & ignobilis,neminem excludit à ſua gratia & amicitia Deus. Sic Æthiopem acceptat ſicut regem, non dedignatur abiectiſsimos hominum habere amiciſſimos.Grandis hæc clementia,grandis benignitas cōditoris. Vnde apo-
ſtolus Petrus. In veritate comperi, Act.10. e
quia non eſt acceptor perſonarum Deus: omnes animæ hominū corā eo pulchrę ſunt & decorę, etiam ſi corpora in oculis hominū vileſcāt;
homo enim attēdit quæ foris ſūt, & 1.reg.16 b
Deus intuetur cor.Hoc eſt quod in themate ait. ¶Si quis vult venire poſt me,omnes inuito,neminē abijcio,cuiuſcūq; ſortis,ſtatus,vel cōditionis exiſtat,ſiue Iudæus, ſiue Græcus,ſiue Latinus,ſiue Indus,ſiue Hiſpanus,ſiue Gallicus ſit: ſiue ſenex, ſiue puer,ſiue diues,ſiue pauper,ſiue nobilis, ſiue ignobilis, ſiue pulcher,ſiue turpis.Quicunque voluerit eſſe mihi amicus: ſi venerit ad
me,non eijciam foras. Quanta pau- Ioā.6.d
perum in hoc conſolatio,quanta diuitum admonitio. Gaudeant pauperes & abiecti, quia coram domino diuites ſunt ſi volūt: audiant diuites, ne contemnant ſeruos, quos

in gloria fratres eſſe cognoſcunt,& forte habituri ſunt ſuperiores præſtantioresque. Si quis ergo vult venire poſt me,neminem cogo, nemi nem abijcio,ſuo hoc arbitrio & voluntati relinquo, non accepto coacta ſeruitia ,neminem patior mihi ſeruire inuitum. Sed ſicut ſcriptum
ps.118. eſt. Voluntarie ſacrificabo tibi, nolo vt aliquis baptizetur inuitus,nolo vt quiſquam cogatur ad ſacra, qui voluerit gratuitò ſpondeat & dedicet ſe . Contra , parentes qui hodie inuitas filias moniales faciũt: ſed quid obſecro domine ſeruienti promittis? qualia famulis ſtipendia proponis? an gratis & ſine pręmio ſeruiemus tibi ? non vtique. Attendite ſtipendia , attendite ſeruitia , abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuam, & ſequatur me. O puritas euangelicæ doctrinæ, ò ſynceritas legis Chriſti , quàm longè eſt ab omni ſuſpicione mendacij. Attendite quid Chriſtus quęrat à ſeruitoribus ſuis , videte qualia iniungat officia , mortificationẽ & crucẽ. Non blandiţijs ad te allexiſti homines ò bone Ieſu, nõ promiſſionib⁹ vacuis attraxiſti, promittẽs illis ſolatia, & gaudia, voluptates, & opes huius ſeculi: ad labores, ad perſecutiones, ad aſperitates & mortes aduocaſti eos: non bello cogẽs,
pſal.1. ſed verbo monens . Non ſic alij, non ſic , quid mirum ſi breui tempore, dimidium poſt ſe orbem peſſimus ille Mahometus conuertit, laxando fræna vitijs & voluptatibus, perfruendi licentiam dando, non verbo, ſed gladio inuitos cogendo. Tu autem domine non ſic: ſed quid ais ? Si quis vult venire poſt me: inuitas, non trahis : vocas, non cogis: allicis, non impellis : neque enim homini ſuam vis præripere apud te meriti dignitatem, quia gratis & ſpontaneus obedierit tibi. Sed iam quid ſequentibus ſe iniungat audiamus. Abneget ſemetipſum , & tollat crucem ſuam , & ſequatur me. Tria hæc in quibus omnis euangelicæ doctrinæ ſumma conſiſtit. Abneget ſemetipſum, id eſt, deponat id quod eſt, vt mercatur eſſe quod non eſt, rem in ſpe emat, & præſentia futuris commutet: & abijciat id quod habet, vt poſsit obtinere quod cupit. Arduũ hoc nimis & ſupra communem hominis facultatem, niſi de illius adiutorio nr̃a fulciretur infirmitas. Raro enim (vt inquit Ambroſius) quãuis excelſa virtus futuris præſentia cõmutat: nam vt in eccleſiaſte legitur. Melius eſt videre quod cupias, quã deſiderare quod neſcias. eccles.6. d
Sed quid non aggredietur homo in verbo tuo bone Ieſu? quid non audeat ſola tua promiſsione firmat⁹? Cælum quippe & terra tranſibunt, Matth. 24.c
verba autẽ tua nõ tranſibunt. Vnde pſal. Suſtinuit anima mea in verbo eius. Et iterum. Propter verba labiorũ tuorũ ego cuſtodiui vias duras. Hoc ſolo verbo tuo dñe martyres laniati ſunt, hoc ſolo verbo horribilia tormenta paſsi ſunt. Propter hoc verbum tuum ſponte corã populis, diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redemptionẽ, ludibria & verbera experti ſunt, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus . Quanta martyr hic glorioſus ſuſtinuit in verbo hoc, quæ etiam audire horret auditus. O vera fides illorum

ps.126 ps.16. heb.11.g

tem.

temporum: quæ non ſolo verbo, ſed tormento cōfirmabatur: cui ad manus ſēper erat examē, quo verus à ficto diſcerneretur auditor. Hîc exercebatur doctrina, ibi lucta: hîc magiſteriū, ibi exercitium, hic inſtituebatur verbo fidelis, ibi probabatur tormento, tunc apertiſsimè in oculis omnium apparebat, quis verus huius verbi fuiſſet auditor: abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Non ſatis eſt tibi ò Chriſtiane abnegare te ipſum, niſi etiam crucem tuam tollas, non ſufficit abijcere quod delectat, niſi etiam amplexus fueris quod cruciat. Abijce gaudia ſeculi, & omnia corporis blandimenta cōtemne, & abnegaſti te. Sed hoc amplius à te Chriſtus requirit, vt ſcilicet: pro eius amore labores ſuſtineas, iniurias toleres, famem, ſitim, nuditatem, anxietates, dolores, et ſi opus eſt etiam mortem atrociſsimam patiaris. Hæc eſt crux, ſine qua nemo militat Chriſto: hæc enim eius militiæ ſignum eſt, ſine hac Chriſti militiæ nullus aſcribitur: hoc ligno dux ipſe ſignatus eſt, hoc etiā ſignatur & miles. Qui crucem ſpernit, Chriſti militiam abijcit: non ergo Chriſti militibus ſe vlterius iungant, omnes enim hoc ſigno ſignati ſunt. Tollat (inquit) crucem ſuam, nam meam non poterit, grauiſsima eſt enim & ponderoſa, & quam nullius puri hominis humerus portare ſuſtineat. Nō meam iniungo, ſed tollat ſuam, leuem, facilem, portatilem, & quæ non virili humero, ſed manu ſola portari queat. Sufficit mihi, vt qualemcūq; crucem iubeat, hoc ſolo contentus ſum. Non peto ſanguinē à te ò Chriſtiane miles, non vlcera, non tormēta, nō ſpinas, & verbera, quæ pro te ipſe paſſus ſum: age pœnitentiam pro peccatis tuis, & ſufficit mihi. Ieiuna, plora, vigila, afflige modicum carnem tuam, & ſatis eſt. Leuis eſt iſta crux, & quis eam negligat? quis de eius pondere meritò conqueratur? Si meam imponerem ſuſtinere vtique debuiſſes: debes enim mihi vitam tuam, quoniam pro te expoſui meam. Sed melius tecum ago, tolle crucem tuam, & ſatis eſt mihi, non tibi durum videatur verbum crucis, non tibi videatur iniuſtum, ego pro peccatis tuis onera crucis ſuſtineo: O peccator, & tu qui perpetraſti, tu qui commiſiſti, videns ridebis & lętaberis? neque huius tanti oneris participem fieri dignaberis? Non (inquā) te mihi bonum Cyreneum exhibebis, vt vel à tergo, exiguam crucis meæ portionem ſuſtineas? Matth. 27.d. Quænam temeritas iſta? qualis impudentia hæc? Et ſuſtinui (inquit) qui ſimul mecum contriſtaretur, & non fuit, conſolantem me quæſiui, & non inueni. Eſſet enim mihi in hoc agone hoc non modica conſolatio, ſi eum pro quo ſuſtineo hęc omnia, adiutorem & non irriſorem haberem, ſi vel modicum mecum pro ſuis ſceleribus peccator contriſtaretur, & ſuas meis lachrymas dignaretur adiūgere: non quod ad redēptionis opus, indigeam ſocio, nō quod mea crux nō ſuffecerit mūdo. Torcular calcaui ſolus, & ad omnia peccata delēda, ſolus ſuperabundo: ſed quia hoc rectę iuſtitię ordo depoſcit, vt nemo ſaluet inuitus, nullus coronet indignus. Qui fieri meę cōſors paſsionis renuerit, tollat ergo crucē ſuā, qui nō negligit meā, fiat particeps tormenti: qui cupit particeps

Ps. 68.

Eſa. 63.a

eſſe regni, ipſe tollat, non expectet, vt ſibi imponatur ab aliquo. Exemplum dedit nobis ipſe ſaluator: de
Io.19.c. quo Ioannes inquit. Exiuit Ieſus baiulans ſibi crucem, non enim expectauit vt imponeretur ſibi à milite: ſed viſo ſalutis ligno, vt fortis athleta lętus arripuit, & tu miles Chriſti ſimiliter facito: tolle crucem tuã libenter, apprehende ſalutis diſciplinam, præueni iram domini, & anticipa in humilitate vindictam:
ps.118. fac ipſe iudicium de teipſo, priuſquam fiat à Deo: valde enim refert ad ſalutem ſuſtinere dolorem, an accipere, patienter portare inflictã à Deo pœnam, an libenter aſſumere pro peccatis pœnitentiam, exiguus dolor ſponte ſuſceptus, grauiſsimo præſtat tormento: violẽter tolerato: altud eſt enim patienter tolerare quod imponitur, & aliud libenter ſubire quod amatur, patiẽtia bona eſt, ſed multo præſtantior ſpontanea pro peccatis pœnitẽtia. Sed forte inquies, & vbi ego hanc inueniam crucem? imò vbi non inuenies eam, quocunque te vertas, præſto tibi crux erit, ſi euangelium obſeruas: omnis enim vita Chriſtiani (Auguſtino teſte) ſi ſecundum euangelium viuitur, crux eſt. Vnde Apoſtolus. Qui Chriſti ſunt, car-
Gal.5.d nem ſuam crucifixerũt cum vitijs & concupiſcentijs. An non crux quæ confixam detinet carnem, ne poſt ſuas concupiſcentias vadat, & ne pereffluat in delicias? qui enim crucifixus eſt, quocunque vult verti non poteſt: ſic eſt omnis caro domino crucifixa. Claui autem qui bus configitur, tres ſunt, amor, ſpes, timor. Firmiſsimus clauus amor, quo manus iuſti configitur, ne operetur iniqua. Beatus qui hoc clauo configitur, qui non tam ſpe gaudiorum, aut timore tormentorum, ſed ne dilecto diſpliceat, tota vita abſtinet ab illicito. Hunc qui nondum conſequutus eſt, ſaltem configatur ps.118. ſpe, inclinet cor ſuum ad faciendas iuſtificationes, & abijciendas iniquinationes ſuas, propter retributionem. Quòd ſi nec hunc habet ad manus, ſaltem clamet cum propheta. Confige timore tuo carnes meas ibidem & pedes meos, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium meorũ. Quod Cãt.1.a. ſi quis huiuſmodi clauis, iam mundo crucifixus eſt, ſatagat etiam, vt mundus ſibi crucifigatur: vt dicere poſsit cum Apoſtolo. Per quem mi Gal.6.d hi mundus crucifixus eſt, & ego mũdo. Sed adhuc reſtat ei, aliquid quod adimpleat, ſcilicet, & ſequatur me: hic enim perfectionis eſt cumulus & ſine hoc, neque duo priora ſufficiunt ad ſalutem. Quis enim neſciat philoſophos illos antiquos & gymnoſophiſtas, amore ſapientiæ, ſeipſos & ſua omnia abnegaſſe, renũtiaſſe ſeculo, vitam in eremo duxiſſe, laborioſiſsimas cruces ſpõtanee toleraſſe, vt ſe totos ſapientiæ manciparent: ſed viam vitæ neſcientes, æternam vitam non ſunt cõſequuti. Heu miſeros, errauerunt in ſoli- ps.106 tudine & in inaquoſo: & viã ciuitatis habitaculi non inuenerunt: ſed errantes à via diſperierũt in endor. ps.82. Tu ſolus ò bone Ieſu, oriens mundo Luc.1.g ſicut ſol, viam ſalutis hominibus demonſtraſti: ſicut ſcriptum eſt. No- ps.15. tas mihi feciſti vias vitæ. Quas vias, niſi puritatem, innocentiam, ſanctitatem, caſtimoniam, humilitatem, & charitatem? his enim itineribus peruenitur ad æternam vitam, ſi via ipſa quæ Chriſtus eſt non ignoratur. Sic ipſe de ſeipſo ait. Ego ſum Io.14.b via:

via: qui autem hanc viam ignorat, fruſtra currit, quia ſine via currit. Videte fratres, ne quis vos ſeducat, ne quis per inanem prophetiam & ſcientiam, huius mundi vos auertat à via iſta: ſi quis vobis aliud euágelizauerit, præter id quod accepiſtis (vt Apoſtolus inquit) etiam ſi angelus de cælo, anathema ſit. Hoc dixerim propter noſtri temporis illuſores & pſeudomagiſtros, quibus iam diu ſua damnatio parata eſt, quia dominicum gregem diſpergere non verentur. Sequimini Chriſtum ò fratres, nolite viam patrum veſtrorum deſerere, ſanctorum virorum, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ, & quos iam diu regnare cum Chriſto, veraciter, & fideliter agnoſcitis. Ita dico vobis hos imitamini, hos ſequimini, illorum dictis & ſenſibus adhęrete. Si quis aliter docet, tanquam à peſte declinate ab eo, quia ſubuerſor eſt, & Antichriſti membrum. Fugite nouitates iſtas doctrinis varijs & peregrinis: nolite abduci, ſed in veritate quam ab vberibus didiciſtis, firmiter ſtate: Lucifer enim ideo cecidit, non quia veritatem non agnouit, ſed quia in veritate non ſtetit. Sed vnde non ſtetit, niſi quia pręcedere voluit non ſequi, ducem ſe exhibere maluit quàm ſequacem? Si creatorem ſuum ſequeretur, non vtique deciperetur: & ideo dominus poſtquam crucem indixerat adiungit. Et ſequatur me: ſequatur (inquam) non præcedat, non fugiat. Vnde & Bernardus inquit, quidam Chriſtum fugiunt, quidam præcedunt, quidam ſequuntur, ſed non aſſequuntur: quidam ſequuntur & aſſequũtur. Fugiunt à Chriſto illi, de quibus pſalm. ait. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Et iterum, Ecce qui elongant ſe à te peribunt. Præcedunt hi qui magiſtrorum ſententijs ſuas pręferunt, quorum imaginem tenuit Petrus Chriſto inconſultè conſulens. Abſit à te domine. Cui dominus: uade poſt me Satana, quid præcedis? Quo nomine ſic acriter increpatus eſt, vt nouerint cuius membra ſint qui philoſophico ſupercilio nō ſequi ſpiritum domini: ſed anteire ſuis ſenſibus in eccleſia conantur. Sequuntur autem Chriſtum, ſed non aſſequuntur qui poſt ipſum euntes in via claudicant: de quibus Apoſtolus. Remiſſas manus (inquit) & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, vt non claudicās quis erret. Et Elias propheta clarius. Vſq; quo, inquit, claudicatis, in duas partes. Verè poſt Chriſtum claudicat fidelis, qui duplici affectu & corde, modo ſequitur Chriſtum: modo ſequitur mundum, quibus Apoſtolus clamat. Purificate corda veſtra, Duplices animo hi non aſſequũtur, quia eodem Apoſtolo teſte, vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis. Sequuntur autem & conſequuntur, qui viam humilitatis eius deuoto mentis affectu perſeueranter imitantur. Vnde dominus. Qui mihi miniſtrat, me ſequatur, id eſt, me imitetur. Quo fructu? Vbi ſum ego (inquit) ibi ſit & miniſter meus. Veniat quà veni, & perueniet quò perueni, & ſequatur me inquit: nō pręcedere iubeo, non onera grauia & importabilia more phariſæorũ hominibus impono, & ſequatur me inquit, non præcedere iubeo: non onera grauia & importabilia more phariſæorum hominibus impono, & ipſe neq; digito ea tangere volo, non

Marginal notes: Eph.5.b; Gal.1.d; Lu.10.d; 1.Ioā.4 c; heb.13b; Ioā.8.f.; pſ.118.; pſ.72.; Matth. 16.d.; Heb.12 d; 3.reg.18 d; Iacob 4 b; Iacob.1 a; Io.12.d.; Matth. 23.a.

non velut peſſimus ille Mahometus, qui bibaciſsimus ipſe, ſuos à vino abſtinere diſtricte præcepit: ſed ſed ſi quid aſperum præcipio, ipſe præcedo. Quis enim domine crucẽ ſuam tolleret, niſi tuam prius ipſe tuliſſes? Vnde Auguſtinus, parum erat, inquit dominũ martyres monere verbo, niſi adhortaretur exẽplo. Præceſsit ipſe, ſecuti ſunt multi, non modo viri, ſed & mulieres, & virgines, & pueri. Mira res, admirãdũq; prodigiũ tenerrimæ virgines, quæ ad foliũ arboris pauere ſolent, crudelia & intolerabilia tormenta paſſę ſũt, tortoribus ipſis admirantibus, & obſtupẽtibus ſupra ſexũ, & ſupra naturã inualuiſſe fœminas ſãctas. Vnde tãta virginibus audacia? niſi quia ad tolerãdas paſsiones, & vincendas iniurias viam illis fecerat qui tranſierat: ſicut ſcriptũ eſt.

hab.3.c Viam feciſti equis tuis in aquis validis, in luto aquarum multarum: verè equis robuſtiſsimis, quibus in ſides, & in quibus terribiliter inſultans hoſtium cuneos potentiſsimè deuincis. Omnis iuſtus equus eſt Dei, hoc eſt iuſtus ſine Deo, quod equus ſine ſeſsore, calcari, & fręno, in eis potentiſsimè agis, calcar ſpiritus, & frænum continentia eſt. Vn-

Zach.1. a de & apud Zachariam exercitum equorum legimus, & militem nullum: quia in omnibus illis ſolus militat Deus. His ergo equis tuis fortiſſimis, tu domine viam aperuiſti in aquis multis tribulationum, & in luto aquarum multarum, multipliciũ perſecutionum, vt illęſi tranſirent,

ps.68. & non infigerent. In limo profũdi qualis equus martyr iſte, quàm potens, quàm feruidus, quàm audax! Quomodo exultat audacter (vt ait

Iob.39. c Iob) quomodo in occurſum pergit armatis, contemnit pauorem, neq; cedit gladio fremens ſorbet terrã: & vbi audiuit buccinam dicit, Vah. Vnde talia auſus eſt domine, niſi quia tu & inſidebas? Tu regebas, tu ducebas, te gubernante deuicit, te moderãte ſuperauit, te ſignũ ducẽte triũphauit, & adeptus eſt coronam glorię. Quam etiam nobis præſtare digneris qui ſolus omnia potes benedictus & glorioſus: cui cum patre & ſpiritu ſãcto eſt honor & gloria, in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ALIVS SERMO DE vno martyre, & eodem thema.

QVis leget hæc? Nemo Hercule, nemo, vel duo, vel nemo, vt poëta ait, aſperum enim nimis & rigidum videtur eſſe quod ſonuit. Abneget ſe, tollat crucem, ſequatur me. An non ita viſum eſt mũdo, quando primo prædicatum eſt verbum hoc? An non tunc reges terræ, & principes cum psal.2. populis conuenerunt in vnum, dicentes, Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipſorum, iugũ vt eis videbatur graue, iugum importabile, iugũ quod neque ferrea ceruix, portare ſufficiat. Hoc ne eſt domine Ieſu, quod diu ante promiſeras clamans in plateis Hieruſalem, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, Matth. 11.d. & ego reficiam vos? Tollite iugum meum ſuper vos: iugum enim meũ ſuaue eſt, & onus meum leue: nunc autem mortificationem & crucem hominibus indicis. Certè iugũ ſuaue abnegare ſeipſum, & onus leue tollere

tollere crucem, & exponere vitam:
quis hæc hominum vel audire ſuſti
neat? quid mirum ſi carnalis mun-
dus tam anxiè curat tale à ſe abijce
re iugum, & repellere pondus? Quã
verum eſt quod in ſpiritu de te prę
psal.2. dixerat pſalmographus. Reges eos
in virga ferrea, & tanquam vas figu
li confringes eos. Verè ferrea virga
hæc lex tua domine, & duriſsima.
Non mirum ſi vaſa teſtea ſic ipſam
à principio formidabant. Sed nun-
quid in dictis tuis contradictio? ab-
ſit ab homine tanta blaſphemia,
quomodo ergo cum ſuaui iugo hęc
conſonant verba? Audite fratres
quoniam magnum latet hîc ſacra-
mentum, cùm dominus de corporis
ſui myſterio loqueretur in populo:
multi etiam ex diſcipulis eius, ſcan
dalizati abierunt retrorſum, dicen-
Ioã.6.f. tes. Durus eſt hic ſermo, & quis po
terit eum audire? Interrogauit apo
ſtolos dominus. Nunquid & vos vul
tis abire? Reſpondit pro omnibus
Petrus. Domine quò ibimus? verba
vitæ æternæ habes, nonne attẽditis
duritiam? illi dixerunt, Durus eſt
hic ſermo: Petrus ait, verba vitæ ę-
ternæ habes, quã oppoſita ſunt hęc.
Bernardus. Ita dico vobis fratres, vſ
que hodie cùm loquitur Ieſus, qui-
buſdam manifeſtum eſt, quoniam
ibidẽ.g verba eius ſpiritus & vita ſunt, &
propterea ſequuntur illum: alijs du
ra videntur, & miſeram alibi quæ-
runt conſolationem: non eſt itaq;
in verbis eius pondus, ſed audientiũ
Eſa.6.c aures aggrauatę ſunt, & ideo grauia
præcipere illis videtur Ieſus: & ta-
1.Io.5.a men in veritate præcepta eius gra-
uia non ſunt. In auditoribus ergo
hæc varietas eſt non in verbis: Vn-
1.co.1.b de Apoſtolus. Verbum crucis per-
euntibus quidem ſtultitia eſt: his au
tem qui ſalui fiunt, id eſt, nobis dei
virtus eſt. Vaſculis teſteis, lex eius
ferrea videtur, ſed non ſic argẽteis
& aureis. De hoc eundem pſalmiſtã
audi. Lex domini immaculata eſt: ps.18.
ſequitur deſiderabilia ſuper aurum
& lapidem pretioſum multum, &
dulciora ſuper mel & fauum. Et ali
bi. Quam dulcia faucibus meis elo- ps.118
quia tua dñe, ſuper mel ori meo: vn
de ergo ferrea lex eius dicatur, at-
tẽde. Virga (inquit) æquitatis virga ps.44
regni tui, ęquitas iſta ferrea eſt: nõ à
ſe, ſed animis curuis, quibꝰ propter
curuitatem, aſpera nimis & dura ę-
quitatis cõmenſuratio eſt. Vel ideo
æquitas ferrea dicitur: non quia du
ra, ſed quia ad omnem iniquitatem
inflexibilis eſt. Non eſt igitur pon-
dus in iugo, ſed in peccato: non eſt
lex tua grauis domine, niſi carna-
libus & iniquis hominibꝰ: iuſtis au-
tem & rectis, ſuauis ſupra modũ, &
dulcis. Sed quænam, inquies, poteſt
eſſe dulcedo in cruce? aut qualis ſua
uitas in labore? Hîc ſapiẽtia eſt, hîc
latet ſecretum quod mundus igno-
rat, quod nullꝰ niſi expertus cogno
ſcit: vir enim inſipiens non cogno- ps.91.
ſcet, & ſtultus non intelliget. Hæc
crux blanda, crux dulcis, crux ſua-
uis & delicioſa: crux non crucians,
ſed oblectans: non onerans, ſed ſub
leuans: non deprimẽs, ſed deliniẽs.
Mira res & penitus incredibilis, niſi
viuo ſuaderetur experimẽto, labor
ſine labore: onus ſine onere, iugum
ſine pondere: quomodo hoc? Igno-
ro penitus quomodo, ſed quia ita
eſt: ſcio non modo, nõ laborioſum
eſt laborare pro te ò bone Ieſu, ſed
& ſuauiſsimum & delicioſiſsimũ:
labores nanque vertũtur in panes,
ſicut ſcriptum eſt. Labores manuũ ps.127
tuarum, quia manducabis, & crucia

tus

tus vertuntur in delicias, ſumma opulentia paupertas Chriſti, & ſumma gloria contumelia pro Chriſto. Miraris ſi ſumma ſit in labore requies, in æſtu temperies, in cruce ſolatiũ, ipſa cauſa pro qua hęc omnia tolerantur, eorum naturá in cõtrarium vertit, vt nihil magis ſapiat, quá qđ ſecundũ ſe inſipidũ eſt. Hęc cauſa amaritudinem in dulcedinē, iniuriam in laudem, laborem vertit in requiem: vt ſit amaritudo dulcis, iniuria honorabilis, labor ſuauis. Nouerat hoc ipſe dominus, qui contemnentibus pro ſe patrem & matrem, vxorem & filios, & reliqua mundi huius, centuplum promittebat cum perſecutionibus in hac vita. Quid iam hæſitare potes ſuper hoc, ſi veritatis ore ipſa etiam perſecutio, pro pręmio repromittitur operanti? nunquid etiam in ciuili amicitia hoc ex parte nõ inuenitur, vt gratum nimis ſit & dulce laborare pro amico? quanto ergo amplius pro Deo? Crux vncta non cruciat, ſed oblectat, & Chriſti iugũ ſi quid habet ponderis inunctum ſpiritus oleo computreſcit: ſicut propheta prædixerat. Computreſcet iugum à facie olei. Vnde & in dedicatione templi, cruces in parietibus formatæ oleo liniuntur: vt nouerit templum viuũ domino conſecratum, nõ perhorreſcere crucem, quam vnctio ſacra delinit: non enim iam de cętero grauat crux vncta, quoniam aſperitas eius vnctione lenitur. Nolite ergo fratres formidare, nolite terreri à facie verborum Chriſti, quia verè præcepta eius, & verba ſpiritus & vita ſunt: & ſicut diximus, non modo, non amara ſunt: ſed & iucundiſſima & omni ſuauitate pleniſsima. Multi ignorantes hoc ſecretum, ex

Mar.10 d

Eſa.10.f

puſillanimitate diſcedũt à Chriſto, qui ſi experiri ſuſtinerent, facile huius rei deprehenderent veritatem. Fugiebat quondam magnus ille Moyſes à facie ſibilantis colubri. exo.4.a Sed dominus ad eum. Apprehende (inquit) caudam eius. Apprehendit, & ſtatim verſus eſt coluber in virgam. Quid fugis ò Chriſtiane? quid times à facie crucis? non eſt ſerpens deuorans, ſed virga ſuſtentãs. O puſille apprehende, & videbis: quandiu enim eam non apprehenderis, experiri non poteris, ſerpens videbitur extra manum, ſed in manu virga eſt. Virga deuorans Magorum virgas, virga mare rubrũ exiccans & diuidens, virga petrã percutiens, & riuos aquarum educens. Quã magnus fructus in cruce, crux iſta venenatas carnis paſsiones deuorat, ferucntem concupiſcentiam ſiccat, in medijs ęſtuantium cupiditatum fluctibus viã aperit, per quã exules & peregrini, in optatam patriam deducantur. Hæc procelloſũ humani cordis mare tranquillat, hæc Aegyptios currus & equites, id eſt, appetitus carnis effrænes, lachrymarũ aquis inuoluit, hæc portenta omnia in Aegypto peccatorũ facit: per hanc & dura peccati ſeruitus tollitur, & vera gratiæ libertas inuenitur: per hãc denique electus Dei populus Aegyptiacam oppreſſionem euadit, & beata potitur requie cæleſti Hieruſalem introductus. O crucem amabilem, ò crucē iucundam, ò crucem deſiderabilē, per quam ſolam patet ingreſſus ad regnum. O potentiſsima clauis Dauid, quæ aperis & nemo claudit, claudis & nemo aperit, aperis cùm ades, claudis cũ abes. Quis ergo audeat de te cõqueri, in qua omnis noſtra

exo.7.b exo.14.d exo.17.b

Ap.3.b

ſtra ſalus & vita conſiſtit? aut quæ poteſt eſſe aſperitas in te, quã non deleat tãta vtilitas intellecta? Sed eſto, grauis ſit & importabilis crux, quid ad te ô homo? non tu eam portaturus es, ſed gratia Dei tecum. O domine aggraua iugum, auge dilectionem: charitas enim omnia ſuffert, omnia ſuſtinet, nihil amori difficile, nihil importabile, nihil graue, amor crucem leuificat, laborem dulcorat. Attende ſuper hoc in libro regum inſignẽ figuram. Olim cũ Heliſeus propheta, filios prophetarum hoſpites habuiſſet, puer eius inſcius amariſsimas in ollã colocynthidas miſit, quibus in iure guſtatis, clamant omnes. Mors in olla vir Dei. Venit propheta immiſit farinulam, & omnis illa amaritudo in dulcedinem verſa eſt. O apertiſsimam huius rei figuram! puer iſte imperitus Adã, olla, caro, colocynthidæ, labores & erumnę, has peccato ſuo, puer hic inſipiẽs miſit in naturę ollam, vnde poſt peccatum ſtatim dictum eſt ei. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Mors in olla vir Dei, non eſt qui eam guſtare audeat, donec magnus è cælo propheta venit, guſtauit ille amariſsimas colocynthidas ollæ, & amaritudine experta, immiſit è cælo ſpiritus farinulam, & colocynthidas dulcorauit. Iam non eſt qui guſtare pertimeat, omnes vineæ operarij auidiſsimè colocynthidas deuoranr poſt farinulam. Vide apoſtolos à conſpectu concilij flagellis laniatos, cum gaudio prorumpere gloriãtes, quo niam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. Vide operariorum, id eſt, martyrum cateruas ad colocynthidas iſtas veluti ad delicioſas epulas properantes. Vide ex omni ætate, & ſexu, & conditione, viros, fœminas, virgines, pueros: in vinea prophetę, id eſt eccleſia, auidiſsimè colocynthidas glutientes. Quanta auiditate martyr iſte glorioſus ad has epulas properabat; quàm auide glutiuit iniurias, dolores, tormenta, bibẽs ſubſannationẽ quaſi aquam, non pertimuit amaritudinem, quia è cælo receperat vnctionem. Non vtique ſic amariſsimas colocynthidas beati martyres deglutiſſent, niſi è cælo farinulã in eorum ollam, id eſt mentem, magnus ille propheta miſiſſet. Hanc è cęlo deuotionis & amoris farinulam receperant quondam operarij Clarçuallis ſub Bernardi regimine, qui vſque adeò in laborib⁹, vigilijs, ieiunijs, & alijs ordinis aſperitatibus lætabantur: vt hanc ipſam ſpiritualem delectationem ſuſpectam haberent. Ita nãque delectari in aliquo perhorrebãt, vt etiam ipſas ſpiritus delicias declinarent. Quos vir ille ſanctus cũ ab hoc errore compeſcere non valeret, conuocato epiſcopo, ſibi amiciſsimo & doctiſsimo, illius authoritate & eruditione compeſcuit. Potenti enim eloquio demõſtrauit, inimicum eſſe gratiæ Dei & ſpiritui ſancto reſiſtere, qui collatam ſibi ſpiritus dulcedinem recuſauerit. Quàm longè erant iſti ab illa querimonia (quam in principio propoſuimus) quando laſſarentur iſti de crucis grauedine, qui ſic expertas eius delicias recuſabant. Verſus illis fuerat vtique ſerpens in virgam, quoniam abiecta formidine, viriliter eum cauda tenuerãt: & nos quoque fratres, ſi dominicã crucem amplecti voluerimus eius delicias guſtare poterimus. Eſt autẽ in viro perfecto, non vnica tantum,

1.cor.15 b

1.cor.13 c

4.reg.4 g

Geñ.3.

Act.5.g

ſed

ſed duplex crux, carnis ſcilicet & ſpiritus: crux carnis maceratio & pœnitentia eſt:crux ſpiritus zelus animarum & compasſio afflictorũ. Attende in Paulo hanc duplicem
2.cor.11 f. crucem. In labore (inquit) & erumna,in vigilijs multis, in fame & ſiti,in ieiunijs multis,in frigore & nu
ibidẽ.g ditate,ecce primam. Audi nunc alteram præter illa quæ intrinſecus ſunt,inſtantia mea quotidiana,ſolicitudo omnium eccleſiarum, quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur,& ego non vror? Hac itaque duplici cruce, corpore & ſpiritu crucifixus domino cõplacebat. Felix qui conuerſus ad Deũ,
Gal.5.d carnem ſuam cum vitijs & concupiſcẽtijs crucifixit: ſed beatior ille qui longo pœnitentiæ vſu, moleſtias iam carnis ignorans zelo cũm
3.reg.19 b Helia zelat pro domo Iſrael. Qui dicere poteſt cum propheta. Super
ps.138 inimicos tuos tabeſcebam,perfecto odio oderam illos, & inimici facti ſunt mihi. Non eſt aſcenſus ad ſecũdam crucem,niſi per primam:neq; enim pro alijs zelare poteſt,qui ſibi ipſi non ſufficit,neque alijs condolere, qui habet quotidie in ſeipſo quod doleat:nam à puritate animę zelus naſcitur animarum. Stultus
Matth. 7.a zelus,videntis feſtucam in oculo alieno,& trabem in ſuo non deprehendentis:non zelat iſte, ſed calumniatur: nõ proximo compatitur, ſed in proximum malignatur. Eſt quoq; altera crux non domini, ſed diaboli,qua filij huius ſeculi quotidie configuntur, crux laborioſa, crux acerba, crux intolerabilis, crux mali latronis:habet enim ſuos martyres diabolus, qui etiam dicere poſſunt illi. Quoniam propter te
ps.43. mortificamur tota die. An nõ martyr auarus, qui diebus ac noctibus in congregando luto laborat? An non martyr ſuperbus,cui omnis alienus honor et gloria cruciat? eſt? An non martyr lubricus,qui libidinibus exęſtuans,fœtidiſsimo paſcitur ceno? Quãta iſti pro lucris, pro honoribus, pro delicijs tolerant? quantas patiuntur iniurias?quas ſuſtinent pœnas? Vnde pſalmographus horum bene conſcius clamat.
Iudica me Deus,& diſcerne cauſam ps.42
meam de gente non ſancta:acſi dicat. Nolo pœnam cõſideres,ſed cauſam:nolo quod patior attendas,ſed propter quem patior: acerbiora enim iſti pro mundo ſuſtinent, quã ego pro te ſuſtineam. Neque enim me magnitudo laboris,ſed laborandi cauſa commendat: martyrem enim (vt Auguſtinus ait) nõ facit pœna, ſed cauſa: & hæc ipſa cauſa (vt diximus) in martyre, labores tollit, quæ inducit. Non ſic in huius ſeculi cruce, quæ ſine omni refrigerio cruciat. Neque enim ſpes vlla ſalutis in ea,ſed necis & inferni,crudelis labor,cuius ſtipendium mors & Ro.6.d.
perpetuus labor eſt. Nam (vt inquit Iob) huiuſmodi carnales ſeminant Iob.4.b
hîc labores, & metent eos in futurum: non ſimplices quales in ſemine,ſed auctos & multiplicatos in ſegete. Non poteſt vita iſta mortalis ſine cruce tranſigi, quocunque te vertas laborandum eſt. Nõne ergo melius pro deo pati & regnare,quã pati pro mundo & ardere? Nonne glorioſius eſt Chri crucem portare cum ſtipendio vitæ, quã crucẽ Zabuli cum mortis diſpendio? Vtinã hoc omnibus innoteſceret, vt innoteſcit ſanctis. Vtinam fratres ſciretis cũ omnibus ſanctis, quæ ſit longi Eph.3.d
tudo,latitudo,ſublimitas,& profundum

dum in cruce domini: vt toto eam corde & ardore mentis amplectere mini. Sed nolo vt quiſpiam, propter hæc dñi ſaluatoris verba ad eam ſe exiſtimet, & ſui & omnium quę poſ ſidet abdicationem obligari, quam religioſi in ſua profeſsione facere conſueuerunt. Conſilio hoc monetur, non præcepto indicitur, non ſic abnegare teipſum & tua neceſſe eſt ad ſalutem: ſed ſicut Apoſtolus admonet, dicens. Reliquum eſt vt qui habent vxores tanquam non
1.co.7 e habentes ſint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquã non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poſsidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mũdi, &c. Mundum enim, & ea quæ mũdi ſunt abnegabit, qui eo ad neceſsitatem vtitur nõ ad voluptatẽ. Cæterum ſi quis perfectus eſſe cupit, hic facto expleat quod corde tenebat, ſed grande opus abnegare ſe ipſum: non enim valde magnũ eſt abnegare quod habes, ſed valde multum eſt abnegare quod es. Quo modo fiet hoc? nõ enim ex toto abnegat ſemetipſum, qui voluptatibꝰ ſe abdicat, ſi ſui adhuc iuris manet, vt faciat quod voluerit: illud enim potius eſt carnem & ſenſum ab negare, quàm ſe. Quid eſt ergo abnegare ſeipſum? vtique, abnegare quicquid eſt in ſeipſo. Sunt autem in homine tria, ſenſus, intellectus, voluntas: hæc omnia oportet perfecte renunciare perfectum. Senſus & caro renunciantur, cũ eis omnis voluptas, & ſuperfluitas interdicitur. Hoc facit continentia, abſtinentia, caſtitas. Intellectui renunciatur cũ proprio iudicio relicto, ex integro fidei obſequio mancipatur: vt Apoſtolus monet. Captiuantes (inquit) omnem intellectum in obſequium 2.cor.10 b
fidei. Altiſsima hæc renunciatio, & acceptiſsima Deo obedientia, quandoid quod in nobis ſublimius eſt, illius fidei perfecte ſubijcitur. Reſtat voluntas, cui tunc abrenunciamus, quando in omnibus & per omnia id volumus, id cupimus quod Deũ velle cognoſcimus, voluntatem noſtram diuinę voluntati per omnia conformantes, nihil neque temporale, neque ſpirituale quærentes, nihil petentes, nihil optãtes, niſi quod Deus nobis dare placuerit. Sic in tribulatione, ſicut in proſperitate gaudentes: ita in humiliatione, ſicut in exaltatione lætantes: & ex animo cum propheta dicentes. Domine Deus, tu fictor meus, & ego lutum. Eſa. 64 c
Quaſi dicat, de me facito quod libuerit, qui huiuſmodi eſt ſeipſum omnino expulit à ſeipſo, vt habitet in illo Deus. Ceſsit Chriſto & receſſit à ſe, vt ingrediatur in illo Chriſtus, vt dicere poſsit cum Apoſtolo. Viuo ego, iam non ego, ſed viuit Gal.2 d
in me Chriſtus: anguſtum enim eſt cordis ſtratum, & vtrunque capere non poteſt. Exi ergo tu, & ingrediatur in te Chriſtus: ipſe te melius reget, meliusque diſponet, ſicut auriga currum, ipſe te ducet & adducet in montem ſanctum domini, & in ps.42.
tabernacula cæleſtis gloriæ. Quam nobis ille præſtare dignetur, cui eſt honor & imperium, in ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

DE MVLTIS MARTYribus, hoc eſt de diuis Coſma & Damiano, Cõcio de militia Chriana & triũpho martyrũ.

Thema

THEMA.

¶Qui vicerit dabo ei ſedere in throno meo,ſicut ego vici & ſedi cum patre meo in throno eius.Apocalypſis.3.

Iob.7.a EX ſententia beati Iob,
militia eſt vita homi-
nis ſuper terram, & vi
ta noſtra omnis ſtatus
militantium eſt. Valla
ti ſumus inimicis vndique, & præ-
ſentem intentant omnia mortem.
Noluit quippe Deus noſter gloriã
ſuam gratis donare nobis omnino,
ſed vt bello & Marte expugnare-
mus eam: vt qui fortiter vinceret,
merito ſuo coronaretur, & qui tur
piter ſuccumberet, perpetuò ſerui-
tio manciperetur. Clamat Apoſto-
2.Ti.2.a lus.Non coronabitur,niſi qui legiti
mè certauerit.Quocũque te vertas,
& quomodocunque viuas, bellum
tibi paratum eſt,ſiue iuuenis, ſiue ſe
nex,ſiue pauper,ſiue diues,ſiue no-
bilis,ſiue ruſticus fueris, nõ deerit
tibi pugna continua.Infelix vita la
boribus plena,in qua neq; die vna
in pace viuitur.Et quare miſeri con
cupiſcimus te? Vno certamine ſu-
perato aliud naſcitur, & vix vnam
euaſimus pugnam,cũ deterior alia
exoritur: itaque non diu licet ſine
diſcrimine viuere . Propter quod
Iob.6.c idem ſanctus aiebat.Cunctis diebus
quibus nunc milito,expecto donec
veniat immutatio mea, quando ſci
licet diſcinctus thorace corporis hu
ius, nemo me iam moleſtet, nemo
infeſtet:ſed perpetua requie & pa-
ce quieſcam.Quanto agonizãs cer-
tamine pſalmographus exclama-
ps.55. bat! Miſerere mei Deus, quoniam
conculcauit me homo, id eſt, caro
tota die impugnans tribulauit me,
neque ſola caro: nam conculcaue-
runt me inimici mei tota die, quo-
niam multi bellãtes aduerſum me,
neque in tribulatione ſolum, ſed
acrius in proſperitate.Vnde ſequi-
tur. Ab altitudine diei timebo, tũc
enim periculoſius inuador, ſed latẽ
ter & fraudulenter: inhabitabunt ibidem
enim & abſcondent in atrio corpo
ris huius,& inde calcaneum meum
obſeruabunt ſimpliciter ambulan
tis, narrauerunt enim vt abſconde
rent laqueos,& dixerunt.Quis vide ps.63.
bit eos?tam abſconditi ſunt. In hoc
itaque pauimento, veluti in cãpo
conſtituti,durisſimam militiã quo-
tidie agimus,expectãtes donec diſ-
ſoluatur tabernaculũ corporis hu- 2.Pet.1.
ius,& ſpiritus liber prodeat in vitã c
ſi vicerit,in mortem ſi victus occu-
buerit. Eſt autem nobis non vnicũ,
ſed multiplex bellum, quoddã ex-
tra nos,aliud intra nos, aliud ſupra
nos.Et (vt Apoſtolus ait) foris pu- 2.co.7.b
gnę,& intus timores. A foris praui
homines nos infeſtant, quibus quic
quid bonum & ſanctum eſt diſpli-
cet ſupra modum.Neque enim po-
teſt eſſe cõuentio lucis ad tenebras, 2.co.6.e
Chriſti ad Belial, fili ancillæ cũ fi- Gn.21.
lio liberę.Vnde neceſſarium eſt, vt b
omnes qui pie volunt viuere in 2.Ti.3.e
Chriſto,perſecutionem patiãtur,&
tanto atrociorem,quantò ſeculum
magis declinat ad finem. Quotidie
nanque homines deteriores fiunt,
& ad malitiã procliuiores exiſtunt,
propter quòd indies pugna noſtra
atrocior fit:ſed hanc pugnam patiẽ
tia & humilitate facile ſuperamus.
Eſt alia eo periculoſior, quò inti-
mior,bellum videlicet inteſtinum
& continuum,quo caro cõcupiſcit Gal.5.c

Gal.5.c aduerſus ſpiritum,& ſpiritus aduer
Gñ.25.c ſus carnẽ,ac veluti duo illi paruuli
in matris ſuæ vtero: ita in vno eodẽ
q́ue ſuppoſito, duo iſti homines in-
terior & exterior implacabiliter de
certant. Bone Deus quã contumax
& pręfracta cõtẽtio, ſi vnus ſuperat,
deplorat alter. Itaq; continue plo-
rantem ſuſtinemus, aut ſpiritũ, aut
carnem: tanto tędio fatigabatur ex
hoc certamine apoſtolus, vt coactꝰ
Ro.7.d ſit exclamare. Infelix ego homo,
quis me liberabit de corpore mor-
tis huius? Tribulato & multis perſe
Iob.40 cutionibꝰ cõtrito patriarchę Iob, de
b Dei ſeueritate pia querimonia con
querenti: idẽ dominus reſpondit.
Memento belli, & nõ vltra addas lo
qui: ac ſi diceret ei. Quid de hac tri
bulatione cauſaris, quæ cęteris mul
to mitior eſt? Memẽto quia atrocio
rem ex hoc pugnã euaſiſti: tribula-
tio enim hæc carnis tuæ acerbiorẽ
periculoſioremq́; eiuſdem tẽtatio-
nem excluſit. Nanque (vt Auguſt.
ait) inter omnia certamina Chri-
ſtianorum, duriora ſunt pręlia caſti
tatis, vbi cõtinua pugna & rara vi-
ctoria. Sicut ergo bellũ ciuium in-
teſtinum, quã inimicorum externũ
acerbius & periculoſius eſt: ita hæc
pugna multo periculoſior, & gra-
uior priore eſt. Sed tertia grauiſsi-
ma omniũ, qua nõ iam cum carne,
ſed cũ antiquo ſerpẽte pugnamus,
qui aſtutia & malitia ſua omniũ ho
minũ ſuperat virtutẽ. Nõ eſt enim
Iob.41. d poteſtas ſuper terrã, quæ ei valeat
comparari, antiquiſsimus, aſtutiſsi-
mus, exercitatiſsimus eſt, latẽter ir
repit, & inuiſibilem nobiſcum pu-
gnam agit, eò vtique periculoſior
quò occultior. Ipſe enim videt nos,
& minime videtur à nobis, cuius fe
rocitatem ſpiritus ſanctus mirifice
deſcribens, ita inquit. Per gyrũ den Iob.41.
tium eius formido, corpus eius, qua a
ſi ſcuta fuſilia, & cõpactũ ſquãmis
ſe premẽtibus, ſternutatio eius, ſplẽ
dor ignis, & oculi eius, vt palpe-
bræ diluculi. De ore eius lampades
procedunt, ſicut tedę ignis accẽſæ:
de naribus eius procedit fumus ſi-
cut ollę ſuccenſæ, atque feruentis.
halitus eius prunas ardere facit, &
flãma de ore egreditur, &c. Cùm ap
prehẽderit eum gladius ſubſiſtere
non poterit, neque haſta, neque to
rax: reputabit enim quaſi paleas
ferrum, & quaſi lignum putridum
ęs, non fugabit eum vir ſagittarius.
In ſtipulam verſi ſunt ei lapides
fundę, quaſi ſtipulam æſtimabit ma
leum, & deridebit vibrantem ha-
ſtam, ſub ipſo erunt radij ſolis &
ſternet ſibi aurum quaſi lutum, &c.
Cum tali hoſte nobis bellum eſt, &
quis obſecro ei poſset reſiſtere niſi
Deus eius potentiã infregiſſet? Cõ-
penſato tamen nobiſcum agone
luctatur, neque quantum poteſt no
bis nocere permittitur. Ad huius
draconis ſpiritualem congreſſum,
non quilibet ex media plebe & in-
ermis eligitur: ſed perfectus & in-
genuus, qui in præcedentibus præ-
lijs ſtrenuè pugnando victor euaſe
rit: poſt mundum enim calcatum
atque deuictum, poſt carnẽ edomi- 1.co.9.g
tam & in ſeruitutem coactam, no-
uus inſurgit cũ dracone conflictus,
tanto terribilior, quãto poſterior.
Talis erat athleta ille fortiſsimꝰ qui
de ſeipſo dicebat. Non eſt nobis col eph.6.b
luctatio aduerſus carnem & ſangui
nẽ, ſed aduerſus principes & pote-
ſtates, rectores tenebrarũ harũ. Qui
enim minore multo carnis certami
ne ſuperat, quomodo cũ huiuſmo
di hoſte confliget? Apud Romanos

in agone non quilibet, ſed ſtrenuus
& exercitatus athleta admittitur ad
certádũ, ſic quoq; ad ſpirituale cer
tamé, nõ niſi perfectus admittitur.
Hũc libẽter hoſtis aggreditur, hũc
hoſtiliter inimicus inuadit, quem
enim timeat, qui neq; ipſum Chri-
ſtũ aggredi veritus eſt? qui ſic fact⁹
Iob, 41. d eſt vt nullũ timeret: abſorbebit flu-
uium, & nõ mirabitur, & habet fi-
Iob. 40 c duciá q Iordanis influat in os eius.
Eſca enim eius electa, ná ſicut piſca
Hab. 1 d tor auidus & peritus, grandiores pi
ſces minoribus contemptis, atten-
tius ineſcat: ita diabolus perfectis
quibuſque auidius inſidiatur, vt pe
reant. Quid ergo faciemus in tanto
periculo conſtituti, cùm impares il
li ſimus multo amplius quá cuneus
pigmeorum ad exercitum gigan-
tum? Quid, inquá, nobis reliquũ eſt
niſi leuare oculos noſtros in mõtes,
& petere auxiliũ à domino, qui fe-
ps. 120 cit cælum & terrá: Qui enim ſibi fi-
dés de ſua virtute præſumit, ipſe ſe
ſuis hoſtib⁹ prodit: qui verò habitat
ps. 123 in adiutorio altiſsimi, in protectio-
ps. 90. ne Dei cæli cõmorabitur, id eſt, qui
cõfidit in Deo, protegetur ab eo. Si
náque terreni principes, reos ac mi
ſeros ad ſe fugientes, regia benigni
tate tutátur: quando illa maieſtas
deſeret afflictos cõfugientes ad ſe,
maximè cũ ipſe tutelá promiſerit,
ibidem dicés, Clamabit ad me, & ego exau
diá eum, cũ ipſo ſum in tribulatio
ne, eripiá eum, & glorificabo eum?
Noſtra eſt culpa fratres ſi perimus,
quia defenſoré noſtrũ inuocare ne
gligimus, ſicut quidá apud prophe
ps. 51. tá merito exprobratur. Ecce homo
qui nõ poſuit Deũ adiutoré ſuum,
ſed ſperauit in multitudine diuitia-
rum ſuarum. Quáto prudétius age-
bat, qui Deo ſuo innixus aiebat? Do
min⁹ illuminatio mea & ſalus mea, ps. 26.
qué timebo? dominus protector vi-
tæ meæ, à quo trepidabo? dũ appro
priant ſuper me nocentes, vt edant
carnes meas, qui tribulát me inimi-
ci mei: ipſi infirmati ſunt & cecide-
runt, ſi conſiſtant aduerſum me ca-
ſtra, non timebit cor meum: ſi exur
gat aduerſus me prælium, in hoc
ego ſperabo. Et iterum. Et ſi ambu- ps. 22.
lauero in medio vmbræ mortis, nõ
timebo mala, quoniam tu mecum
es. Veruntamen quia inter tot ho-
ſtium cuneos conſtitutis, neque ſic
à nobis Deus inuocãdus eſt, vt dor
miamus, ſed pro noſtra virili agen-
dum eſt quicquid poſſumus. Pro ſa
lute noſtra pijſsimus ac clementiſsi
mus ſaluator, non ignorás imbecili
tatem noſtram, & hoſtium fortitu-
diné, atrocemq; nobis tota vita pu-
gnam parari, ne perirét electi (pro-
pter quos tam viriliter ipſe pugna-
uerat) remedia nobis cõtulit ad vi-
ctoriá, ſcilicet, arté militaré, arma
victricia & fortiſsimos duces: quo-
rum monitis & exẽplis, aduerſantiũ
incurſus & ſtratagemata ſuperem⁹.
Ars militiæ Chriſtianæ euangeliũ
eſt, in quo Chriſti militibus, & pre-
liandi modus, & forma traditur ſu
perandi. Longum eſſet nunc ſigilla
tim referre, quibus nos regulis &
documentis, veluti tyrunculos ru-
des, hæc ars imbuat ad congreſſus,
animet ad conflictus, & in bello cũ
ſerpẽte fortiter durare perdoceat,
quæ victoribus præmia quæ victis
ſupplicia proponat, vt perſiſtere
in agone Chriſti milites perſua-
deat. Armis etiá inſuperabilib⁹ nos
inſtruxit, neq; ſimplicibus quidé,
ſed multiplicibus ac varijs: quibus
iaculorũ ictus illęſi recipiam⁹, do-
nis, ſcilicet, gratijs, & virtutib⁹. Et his
tripli-

triplicibus naturalibus acquiſitis, & infuſis, vt aduerſus triplicem hoſtis incurſum, triplici nos armatura muniret. Hæc ſunt illa arma potentiſsima in quibus apoſtolus gloria-
2.co.10. a tur dicens. Arma militiæ noſtræ nõ carnalia ſunt, ſed potẽtia à Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcien-
2.co.10. b tiam Dei, & in captiuitatem redigẽtes omnem intellectum, in obſequium Chriſti, & in promptu habẽtes vlciſci omnẽ inobedientiã. Cùm impleta fuerit veſtra obedictia his nos armari alio loco admonuit, di-
eph.6.c cens. Induite vos armaturã Dei, vt poſsitis ſtare aduerſ9 inſidias diaboli, induti loricã iuſtitię, in omnibus ſumẽtes ſcutũ fidei, in quo poſsitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere: & galeã ſalutis aſſumite, & gladiũ ſpiritus, quod eſt verbũ Dei. Ecce quibus armis Chriſti miles armatur ad pugnã, quibus ſi bene vtatur (Deo auxiliãte) perueniet vtiq; ad victoriã. Quales vero duces militibus ſuis Chriſtus præfecerit, quis enarret? illorũ fortitudinem & agones duriſsimos quos paſsi ſunt dicere, quis ſufficiat? Martyrũ nanq; cõſtantiam & tolerantiã in perferendis ſupplicijs (ficut Euſebius Cęſarienſis octauo hiſtorię eccleſiaſticę libro refert) niſi vidiſſet, nemo crederet: multo enim acerbiora & atrociora eorum fuerũt ſupplicia quàm narrãtur. Feruebat in eos odio vniuerſus orbis, totisq; viribus gentem Chriſtianã eradicare moliebatur, quaſi rebellẽ, ſuperſtitioſam, ſacrilegã, maleficam, peſtilentem, dijs & hominib9 inuiſam. Quia igitur hoc dijs & principibus maximẽ placere, prouinciarum præfecti, & reliquorum omne vulgus exiſtimabat, quicquid in eos crudelitatis & atrocitatis exercebatur, ſanctũ & meritoriũ ab omnibus reputabatur. Sic enim dñs apoſtolis ſuis ante prædi-
xerat. Veniet tempus, quãdo omnis qui interficit vos, arbitrabitur obſequiũ ſe pręſtare Deo. Ioã.16.a
Erat ergo ſtudiũ per ſingulos (ſicut idẽ Euſebius refert) nouũ gen9 inuenire ſupplicij & ille iudex rectus & bonus habebatur, qui cõtra eos nouum aliquid reperiſſet. Pro libito abſq; vllo legis, & rationis moderamine crudelitas exercebatur in illos, & erãt expoſiti omnibus volẽtibus pro libidine inferre ſupplicia: et ſi quod aliquis per ocium excogitans nouũ genus ſupplicij detuliſset, licebat inferre. Hæc erat iudicũ maxima & pręcipua cura, quomodo eos aut tormentis interimerẽt, aut ſacrificare compellerẽt. Ad hoc verò obtinendũ & exequendũ, quicquid humanitatis, quicquid pietatis in eis naturaliter inerat, penitus exuebant. Omnibus belluis & ſerpentibus atrociores immanioresq; effecti, pœnitebat eos, ꝙ vita hominũ tam fragilis eſset ad ſufferenda ſupplicia: ideoq; vt pluſquam belluinam poſsẽt explere crudelitatem, nõ eos ſtatim gladio aut incendio interimebant: ſed paulatim applicabãtur ſupplicia, impia pietate vitam differentes, vt crudelius interimerent. Primo itaq; fuſtibus, virgis, flagris, ſcorpionibus plumbatis, diutius verberabantur loris diſtricti, vel funibus appenſi. Deinde vngulis ferreis toto corpore exarabãtur, lãceolis pungebant, lãpadibus adurebãtur, trochleis diſcerpebãtur, pectinibus laniabant. Poſt hęc ad renouãdũ dolorẽ, eorũ vulnera ſale & aceto perfricabant.

Trochlea inſtrumẽtum eſt adſuble

uáda & demit-teda pō dera a-ptū,qua liaolim ī torcu-laribus, nūc ex lignovī ære ī pu teis hau tiēdę a-quę gra tia vti-mur po leā Hi-ſpanēdi cimus

Reducebantur iterum ad carcerē, vt ad noua ſufferenda ſupplicia cō ualeſcerent,&iam inualeſcentibus noua adhuc ſupplicia parabantur. Alijs oculi effodiebantur,alijs na-res fœdiſsimo vulnere amputaban tur,exungulabantur alij,aut mani-bus & pedibus truncabantur. Alij plumbo,pice,oleo, reſina liquatis, per omnia corporis membra per-fundebantur: & cùm iam diræ im-manitati ſupplicia deeſſent, neque ſaciata crudelitas, ad vltimum i-gnes, cruces, beſtias, ſagittas, gla-dios præcipitia crurifragia, aliaq; mortis horrenda genera, laſſati po tius quàm ſatiati homines adhi-bebant, Vnde (ſicut idem Euſe-bius in eodem libro refert) ſicu-bi vicinæ duę arbores inueniebantur, vi parte ab vtraque inflexis contra ſe inuicem ramis, eiſque ſin gulos pedes martyrum obligan-tes:ſubitò ramos quos vi inflexerāt relaxabāt: qui cùm ad ſitum ſuum naturali impetu referrentur, di-ſcerptis, diſſecatiſque viſceribus, auulſa ſecum membra rapiebant. Quid hac immanitate crudelius? Neque tamen cum vita crudelitas eorū finiebatur: ſed etiā poſt mortem in relicta cadauera, immanius excandeſcebant,ponētes (ſicut ſcri ptum eſt) mortalia ſeruorum tuo-

p̄s,78. rum,eſcas volatilibus cæli & beſtijs terræ.Inhumatis enim corporibus, ſi quis occultè vel per noctē pietate aut religione permotus ſepulturā tradere auſus fuiſſet, ſupplicijs ſimi libus necabatur. Vnde crudelia ſpe ctacula vbiq; terrarū,in ciuitatibus & populis cernebātur, cū laniatis corporibus ſepulturæ beneficiū im pendere auderet nemo, niſi qui ſi-mile ſpectaculū ipſe fieri nō formi-daret.Erat quoq; alterū certaminis genus minus quidem crudele, ſed non minus graue,quod ab amicis& cognatis quotidie patiebantur,pa-rentes enim eorum, vxores,filij,fra tres,cognati,& amici, ſciſsis veſtib⁹ euulſis capillis coram eis miſerabi-les eiulatus cum lachrymis e mitte-bant,obnixè deprecantes obſecran teſq;:vt parcerent ſibi,parcerent fi lijs,parcerent cognatis, parcerent deniq; tam funeſto dolori omnium ſuorū, qui cū ipſis pariter triſtitiæ immenſitate mortem obituri vide bātur,vnoq; gladij ictu,& vna cer-uice iugulandi omnes,parērent Im peratoribus,thurificarent dijs,id e-nim ſi piaculi quippiam haberet, i-pſos ſupra ſe recipere facileq; poſt-modum pœnitentia & ſacrificio ex-piari poſſe. Hæc iterum atque ite-rum audire nolentibus, replican-tes obtundebant ora precibus, & lachrymis, rigentia pectora mol-liebant. Quę obſecro impugnatio hæc atrociſsima nō deuinceret? quę tam importuna infeſtatio nō ſupe-raret? hinc pœnæ inde preces: hinc dira ſupplicia inde lachrymoſa ſu-ſpiria, deſtinatum animū immutare conabantur,vt deſiſteret à victoria. Sed ò pluſquā humanam virtutem, ò heroicam fortitudinem,ad hęc o-mnia immobiles & inſēſibiles,qua-ſi lapides Chr̄i milites perſiſtebant, oculiſq; in cælū defixis, quid circa eos agebatur vidētes nō videbāt,& audientes non attendebāt.Sic enim eorū animos & viſcera omnia diui-nus ille ardor & coronæ cæleſtis auiditas incēderat, ſic omnes ſēſus & mentem optata beatitudinis,iam iam inſtantis hians deſiderium oc-cupauerat: vt leuia omnia viderent & propè nulla, ad immēſum illud 2.co.4 d gloriæ

gloriæ pondus quod expectabant: & ad perpetuam illam requiẽ, quã optabãt. Qualia Deus his tuis militibus præmia præparaſti! quid illis dediſti qui pro tuo amore talia certamina ſubierunt! Si enim eis qui præſentis ſeculi bonis, cõmodè & honeſtè vtũtur, & inter medias mũdi delicias & diuitias modeſtè verſantur, æterna gaudia repromittis: illis qui & ſe, & omnia ſua propter te tã fortiter & tam alacriter expoſuerunt, quid obſecro daturus eras præmij? Quid ſum⁹ fratres, aut quę eſt religio noſtra, ſi ad iſtorũ militum fidem & patientiã cõparetur? Satis nos feciſſe putamus ſi neminem læſimus, neminem fraudauimus, neminem occidimus, ſi in pace & quiete fidem illibatã tenem⁹, ſi euangelio credimus, ſi dominica præcepta ſeruamus. Illo illo tempore Chriſtianæ religionis nitor & decus emicuit, tunc veri Chriſtianiſmi gratia internitebat: quando nõ de moribus & virtutibus, ſed de fide & religione, apud homines quęſtio erat, quando fides non ſolis operibus, ſed ſanguine & morte iuranda erat. Et quidem potuit Deus abſque huiuſmodi contradictione in cordibus hominum fidem ſuam plantare; poterat (inquã) quod poſt trecẽtos circiter annos fecit in Cõſtantino, facere in Tyberio, Adriano, Traiano, vel alio quouis illius tẽporis, Imperatore Romano. Sed non decuit eccleſiæ ſuæ gloriam tantorum martyrum defraudari triumphis, nunc aperte cognoſcitur, quia non decuit, quanuis tunc multis nõ probatio, ſed deſertio videretur. Talibus decebat Chriſtianitatis primordia geſtorũ ſignis cõfirmari: tales etiã oportuit exercitui Chriſto duces præferri, quorũ virtutem reliqua omnis militia imitaretur ſi poſſet, admiraretur ſi nõ poſſet. Eiuſmodi fuerunt hi quorũ hodie triumphũ ſancta veneratur eccleſia Coſmas & Damianus fratres, medici clariſsimi, viri ſanctiſſimi, martyres glorioſi. Si enim eorum agones perlegeris, inuenies ea quæ ſupra diximus ex maxima parte, alacriter pro domino pertuliſſe. Primò enim verbera, deinde ignes, lapides, ſagittas perpeſsi, cum inſenſibilis creatura creatoris ſui famulis honorem & reuerentiam exhibens non noceret, ſolus rationalis homo irrationabiliter ſæuiebat ligatis manibus & pedibus in mare proiecti ſunt. Sed eripuit eos dominus, ignibus traditi ſunt, ſed ſicut tres illi paruuli in medio ignis, Chriſto domino victori laudes & gloriam decantabant, donec cõfuſi hoſtes, gladio rem agere decreuerunt. Hos vobis imitandos proponimus medici, horum exempla ſequimini: qui non tam ſcientia quã gratia ęgrotos curabãt. Si enim tanta eſſet apud vos cura ęgroti, ſicut cupiditas nũmi, deſperato medicinę remedio perficeretis aliquando oratione, quod non perficitis arte. Sic faciebãt hi, quorum animos timor domini poſsidebat: vnde qui corporibus medicari ſolebant, animarum medici facti ſunt. Sanctitate ſua, martyrium promeruerũt, duplici gloria laureati. Et quia ſancti ſunt, & quia martyres ſunt, ſufficiebat eis ad æterni præmij gloriam conſequendam fides charitate formata, virtus martyrij, ſuperaddita eſt, vt ſupra modum fierent glorioſi. Vnde in canticis cũ ſponſa à dilecto ſuo deſcribitur

[Margin: 1. cor. 7 a] [Margin: Dan. 3. d]

Cã.4.a ita legimus. Dentes tui ſicut greges tonſarum, quę aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus eſt, ſterilis non eſt in eis. Dentes eccleſiæ martyres ſunt, quibus in eius corpus omnis gẽtilium populus, veluti cibus quidã mãſus & traiect⁹ eſt. Cũ enim omnia oſſa igne conſũmãtur (Plinio teſte) ſoli dentes hominũ eius virtuti reſiſtunt. Qua dentium perſiſtentia fortitudo martyrum aptiſsimè deſignatur, hos comparat gregibus tonſarum aſcendentibus de lauacro, quàm pulchrè, quã mirifice. Leua in cælum oculos tuos, & vide innumeras martyrum animas, tunc temporis corporibus ſicut velleribus exutas atque detonſas, proprijque cruoris lauacro purificatas, montem domini ad cæleſtia paſcua conſcendere, & intelliges nihil hac cõparatione conſonantius quę tam diſſona videbatur. Omnes gemellis fœtibus, quia duplici fructu coram angelis Dei coruſcant, vitæ ſcilicet, ſanctimonia & martyrijtolerantia, vtrinque ſplendidę, vtrinque beatę, ſterilis nõ eſt in eis, quia et ſibi & nobis, vtroque pietatis, ſcilicet & virtutis triumpho mirificè profuerunt. Nos itaque fratres tantam habentes impoſitam nubem teſtium (ſicut hortatur apoſtolus) deponentes omne pondus & circunſtans nos peccatum per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen: aſpicientes, nõ ſolum in ſanctorum martyrum glorioſam militiam, ſed in authorem fidei, & conſũmatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione contempta, atque in dextera ſede Dei ſedet. Recogitate, inquã, eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionẽ, vt ne fatigemini animis veſtris deficientes. Nondũ enimvſq; ad ſanguinẽ reſtitiſtis, neq; ſanguis quidẽ hodie à vobis, ſed virtus expoſcitur. Quãdo pro Chriſto tolerabit anguſtias, qui pro illo nequit refutare delicias? Chriſtus dominus propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, & momentanea confuſione cõtempta, perpetuò iam ad dexterã Dei ſedet. Hæc eadem vos recogitate, hæc eadẽ vobis proponite, ſimiliter pugnate vt ſimiliter ſedeatis: fidelis eſt enim qui repromittit in themate. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecũ in throno meo, ſicut ego vici, & ſedi cũ patre meo in throno eius. Et rurſus ad patrẽ ait. Volo pater vt vbi ego ſũ, ibi ſit & miniſter meus, Quãtus honor, quãta maieſtas aſtãtibus circunquaq; cæli, principatibus & poteſtatibus, in eodẽ throno ſedere cũ rege. Millia milliũ miniſtrabant ei, & decies centena millia aſsiſtebãt ei. Nullus ſedebat, & victor vermiculus de terra ſedebit? Sedebit vtiq;. non quia hominẽ victorẽ cunctis angelis in gloria pręferimus (nam et ipſi in prælio cũ draco ne ſine ſanguine victores fuerunt, eadem etiam eſt mẽſura hominis & angeli) ſed quia iuſto Dei iudicio, hæc ſãctis martyribus prærogatiua cõceditur, vt ſedeant & diiudicent gentes, ſicut ab eis indignè pro dño diiudicati ſũt. Propter quod in euãgelio ait. In regeneratione cũ ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Si hunc honorem, ſi hanc gloriam continuè pręe oculis haberemus, nulla vtique pugna nobis grauis, nullum diſcrimen difficile videretur. Obliuio in cauſa eſt,

Marginal notes: Heb.12 a (beside "ſtium (ſicut hortatur apoſtolus) de-"); ibidem (beside "ſede Dei ſedet"); Heb.12 b (beside "veſtris deficientes"); Heb.10 d (beside "fidelis eſt enim qui repromittit in"); Io.17.d (beside "Et rurſus ad patrẽ ait"); Dañ.7. c (beside "ſedere cũ rege. Millia milliũ mini-"); Apo.12 b (beside "mus (nam et ipſi in prælio cũ draco"); Matth. 19.d. (beside "gelio ait. In regeneratione cũ ſede-")

eſt,vt torpeamus ad omnia. Tolle prȩmium,quis pugnabit? tolle ſtipendia,quis militabit? Grandia ſuis militibus in præſenti dominus ſtipendia donat,grandiora prȩmia in futurum promittit. Et tamen(ſicut quidam ait)raros inuenit appetitores,quotiés in Apocalypſi hæc prȩ
Ap.2.b mia repetit? Si forté prouocet ad optandum, vincenti (inquit) dabo edere de ligno vitȩ,quod eſt in pa-
ibidē.e radiſoDei mei. Vincenti dabo manna abſconditum, & calculum can-
Ap.3.c didum,&c. Qui vicerit faciam eum columnā in tēplo Dei mei,qui vicerit dabo ei ſedere mecum,&c. Bone Deus quis tales ac tantas repromiſſiones contemnat duce ſic exhortāte? quis torpeat? Quanuis hæc ipſa repetitio præter hanc deſiderij excitationem (quam diximus) aliquid aliud myſticé deſignare videatur: ſeptupla enim repetitio ſepté illius gloriæ quam expectamus,conditiones inſinuat. Prima eſt vitæ interminabilis perpetuitas:hæc deſignatur prima promiſſione, cùm dicitur, vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei: quoniam illius ligni eſus vitā perpetuat,Iuxta illud, ne forté come-
Gē.3.d dat de ligno vitæ,& viuat in æternum. Secunda eſt ſecuritas ab omni malo inferno & morte: hæc deſignatur ſecunda promiſſione, cùm dicitur, qui vicerit non lȩdetur à morte ſecunda. Tertia eſt inenarrabilis ſuauitas, quam guſtat beatus: hæc deſignatur tertia promiſſione, cùm dicitur, vincenti dabo manna abſcōditū,id eſt dulcedinē,ineffabilem, & calculum candidum, id eſt, fulgoré corporis eximiū,& nomen nouum,id eſt,filiationis Dei titulū glorioſum. Quarta cōditio eſt iudicandi præſidendiq́; authoritas:hæc deſignatur quarta promiſſione, cū dicitur,qui vicerit dabo illi poteſta- Ap.2.f
tem ſuper gentes,& reget eas in virga ferrea, reges enim cælorum propter virtuté cōſtituti ſunt ſancti, & dabo illi ſtellam matutinam,id eſt, viſioné Dei claram, quæ omnium promiſſionū maxima & præcipua eſt,quoniā ab illa ſicut à fonte profluunt omnes aliȩ. Quinta conditio eſt immunitas ab omni labe peccati: hæc deſignatur quinta promiſſione,cū dicitur, qui vicerit ſic veſtietur veſtimētis albis,cui adiungūtur aliȩ, videlicet inſcriptio in libro vitæ, & cōfeſſio corā patre & angelis eius. Sexta cōditio eſt ſecuritas,nō amittendi perpetuo beatitudinē illam quā poſſident: hæc deſignatur ſexta promiſſione, cū dicitur, qui vicerit faciā illū columnā in templo Dei mei,ecce ſtabilitaté, & foras non egredietur amplius, ecce ſecuritatem. Septima cōditio eſt honor & authoritas inenarrabilis in illa ciuitate opulenta & republica generoſa: hæc deſignatur ſeptima promiſſione,cùm dicitur,qui vicerit faciam illum ſedere mecum in throno meo,&c. Ecce fratres mei prȩmium, ecce gloriā quæ nos expectat,quid graue aut difficile videri poteſt ad talé ac tantam beatitudiné conſequendā,breuis pugna & æterna corona. Momētaneū hoc(inquit apoſtolus)& leue tribulationis noſtræ, æternum ſupra modum in ſublimitate gloriæ pondus operatur in nobis, æternum ſupra modum in ſublimitate pondus quotiés repetit, vt attingat, ſed valde deficit ab illo quod geſtit. Veré pondus quod omnino nequeat portare quis angelus aut homo beatus, niſi

Ps.2. (margin, beside "tem ſuper gentes")
Ap.3.a (margin, beside "bro vitæ")
2.cor.4 d (margin, beside "na corona. Momētaneū")

p̃s.35. fulciatur à Deo. Impetum nanque
illius torrentis voluptatis à throno
Dei, & agni rapidiſsimè erumpen-
tis, menteſque illas beatas ſublimi-
ter inuadentis: nulla virtus creata
ſuſtinere poſſet, niſi ipſemet fons,
vnde ille ſcaturit, eas mirabiliter
ſtabiliret, ne fierent extra ſe, quan-
uis raperentur ſupra ſe. Si enim vna
illius dulcedinis gutta ab illo torrẽ
te, in mentem hominis ſtillata nũc
eam totaliter inebriat, & in ecſta-
ſim rapit, quomodo inundãtes eius
fluctus & rapidam vim in ſua origi
Iob. 12. ne ſuſtinere poſſet? Vnde Iob. Si cõ-
c tinuerit aquas omnia ſiccabuntur,
ſi emiſerit eas ſubuertẽt terrã. Hãc
vobis gloriã fratres proponite, hãc
quærite, hanc deſiderate. Hæc ſit
vobis anchora firmiſsima, inter me
dios maris æſtuantis fluctus, hæc tu
tiſsimum præſidium inter hoſtium
irruentium tremendos conflictus.
Hab. 2. State cũ propheta ſuper cuſtodiam
a veſtram, & figite gradum in muni-
tionem, non retrocedẽtes velut pu
ſillanimes, ſed ſicut fortiſsimi mili-
Phi. 3. c tes ſemper ad priora & potiora, ex-
tendentes voſmetipſos, donec per-
ueniatis ad brauium ſupernæ voca
tionis, & propoſitam vobis honoris
& gloriæ immarceſsibilem coronã.
Quam nobis cum ſanctis ſuis dona-
re dignetur dominus virtutum, &
p̃s. 23. ipſe rex gloriæ Chriſtus Ieſus, cui
cum patre & ſpiritu ſancto eſt ho-
nor & gloria, in ſecula ſeculorum.
Amen.

DEO GRATIAS.

DE EISDEM MARTYRIB⁹ Coſma & Damiano, Cõcio altera de tribulationibus.

THEMA.

¶ Multæ tribulatione iuſtorum, & de omnibus his liberabit eos dominus. p̃s. 33.

FRequẽter vobis fra
tres prædicam⁹ hãc
materiã tribulatio-
nũ quã vtilis & ne
ceſſaria nobis ſit,
& ita expedit: nam
quoniã quotidie eas
patimur, quotidie egemus firmari
& animari ad eas perferendas. Quis
in hac vita caret tribulationibus?
quocunque te vertas, quomodocun
que viuas, in quocunque ſtatu, non
tibi deerunt tribulationes. Quid e-
nim longa dies homini, niſi longa
malorum colluuies? longi patientia
carceris? Aetas longior etiam illis
quos diuites & fortunatos vocatis,
ſi corda eorum inſpicias, inuenietis
ea triſtiora nocte, & nigriora carbo
ne. Multis enim curis & anxietati-
bus premuntur diuites, & omnes
præcipuè tamen iuſti in hac vita ve
xantur. Apoſtolus. Omnes qui piè 2. Ti. 3. c
volunt viuere in Chriſto perſecu-
tionem patiuntur: non ſolum quia
ex odio & nequitia mali eis nocere
curant, ſed etiam quia (vt ait gloſſa)
ipſa malorum conuerſatio & com-
municatio, quam fugere nequeũt,
perſecutio eſt. Nã intolerabile eſt
videre nequitiam & inordinationẽ
malorum, iuxta pſal. Vidi præuari- p̃s. 118
cantes & tabeſcebam, & eo maxi-
mè tempore, quo magis Deo pro-
pinquare volumus, maior inſtat tri
bulatio. Nam & Pharao, quãdo po- exo. 5. a
pulus è ſeruitute illius exire procu
rabat, tunc maximè vexabat filios
Iſrael:

Iſrael: ita diabolus eos qui peccati ſeruitutem abijcere curant, maximè tunc vexat. Vt ergo non deficiamus in tribulationibus, neq; propter eas à recto itinere deflectamus, diuinæque legi negligentius inſeruiamus, de eiſdem afflictionibus concionem iam nunc habere inſtituimus. In qua duo faciemus. Primò, de fructu tribulationum tractabimus. Secundò de fiducia quam debemus habere in Deum, quod de omnibus his nos dominus liberabit iuxta thema.

In magnã admirationem rapuit olim philoſophos, ſed & nunc homines ſæpe ſolicitat, quid ſit quòd mundus iſte tam ordinatus, creatus ſit à Deo, & homo, propter quem conditus eſt in ſuis operibus, tantã habeat inordinationẽ. Si enim vertis oculos ad omnes creaturas, & vniuerſum hoc ſenſibile, quantam in eis artem, ordinem & ſapientiam intueberis, ſicut in horologio tẽpe ratiſſimo, in temporum ſucceſſione, in fructuum productione, in omnium animantium ſuſtentatione. Si autem inde oculos ad humanos actus conuerteris, quanta in eis confuſio! quanta inordinatio, quanta peruerſitas & malitia! quanta perturbatio & permutatio rerum. Qui ſurſum eſſe deberent deorſum ſũt, qui regere debuerunt, regũtur, qui regi, regunt, qui in tormentis ſunt, in delicijs, qui in delicijs ſunt, in tormentis: boni affliguntur valde, mali vltra modum recreantur. Bone Deus! quis non tantam confuſionẽ perhorreſcat & oderit? Herodes ille ſacrilegus per iocum Ioannẽ Baptiſtam occidi iuſsit. Lyſias ille peſſimus tyrannus Coſmam & Damianum ſanctiſsimos viros affligit & occidit. Stupet Chryſoſt. & indignatur ſuper hoc, & tragico propè furore exandeſcens clamitat. Vbi lex? vbi ius? vbi fas? vbi ratio? vbi Deus? Domine, aut vides, aut non vides. Si non vides, quomodo regis? ſi vides, quomodo permittis? Si non vides, vbi eſt prouidentia tua? Si vides, vbi eſt iuſtitia tua? Vſque adeò mouit hæc difficultas antiquos philoſophos, vt ne dicerent Deum iuſtum & bonum talia permittere, elegerunt potius Dei præſcientiam & prouidentiam negare. Videbatur eis difficillimum & blaſphemum dicere, quòd Deus domum tam iniquam & inordinatam regeret & diſponeret. Propter quod elegerũt potius dicere, quòd Deus mundum ordinatiſsimum regat, ſed homines ſibi ipſis regendos reliquerit, & aut neſciat, aut non prouideat actus humanos: ſicut Boëtius eorum ſententiam recitans, ait. Omnia certò fine gubernãs, hominum ſolos reſpuis actus, debito rector cohibere modo. Et Iob. Circa cardines cæli perambulat, nec noſtra conſiderat. Et pſal. Poſuerunt os ſuum in cælum, & lingua eorum in terrã tranſijt, & dixerunt: quomodo ſcit Deus, et ſi eſt ſcientia in excelſis. Hoc (inquã) dixerunt, quia non poterant reddere rationem: quomodo deus iuſtus, rectus & bonus, tantam in rebus humanis permitteret confuſionem. Et ideo (vt dixi) maluerunt diuinã negare prouidentiam, quàm eius lædere & offendere iuſtitiam. Sed vt Iob conſequenter adiungit, quorũ ſententia procul ſit à me. Abſit, abſit, tanta blaſphemia, vſque adeò ad Deum pertinet omnia regere, & prouidere, vt ſi aliquid ab eo neſciretur, vel non diſponeretur, non eſſet

Marginalia: Mar. 6. c; Iob. 22. b; pſ. 72.; Iob. 22. c

ſet Deus. Quid enim eſt Deus, niſi
vniuerſalis dominus & gubernator
omnium? quomodo non erit guber
nator eorum, quorum fuit opifex &
creator? aut quid in rebus poteſt le
gem & iuriſdictionem ſui condito-
ris ſubterfugere, & ab eius dominio
excipi. Vnde contra hos pſal. cla-
ps.93 mat. Intelligite inſipientes in popu
lo, & ſtulti aliquãdo ſapite, qui plã-
tauit aurem non audiet? &c. Gran-
dis ergo error & blaſphemia eſt di-
uinam negare prouidentiam. Sed
nobis reſtat reſpondere eis, quomo
do diuinã poterimus tueri iuſtitiã,
ne in ſimilem vel maiorẽ blaſphe-
miam incidamus, dicendo, ꝙ Deus
tanta mala faciat vel fieri cõſentiat:
aut quod peius eſt, amator & fautor
ſit malorum (ſicut alij multò dete-
rius blaſphemauerunt) de quibus
Malac. conqueritur Deus per Malachiam,
a.d. & dicens. Laborare feciſtis dominũ
3.c. in ſermonibus veſtris: & dixiſtis, in
quo eum facimus laborare? in eo ꝙ
dicitis, omnis qui facit malum bo-
nus eſt in conſpectu domini, & tales
ei placent. Aut certè vbi eſt Deus
iudicij? quaſi dicerent, aut deus mũ
dum non iudicat, neque gubernat,
ſicut primi philoſophi dixerũt, aut
ſi gubernat: vtique qui ſic malis fa-
uet, amator malorum eſt. Vſq; adeò
hæc difficultas, ſanctiſsimos viros,
& illuminatiſsimos prophetas mo-
uit, vt diuinorum iudiciorum abyſ
ſum admirantes, & diuinam ſapien
tiam perſcrutantes, quaſi tantã mo
lem difficultatis diſſoluere non va
lentes, à Deo huius ſecreti rationẽ
popoſcerunt cum ipſo Deo ſuper
hac re diſputãtes. Vnde Hieremias,
Hie.12. Iuſtus quidẽ tu es domine, ſi diſpu-
a tem tecum, verumtamen iuſta lo-
quar ad te, quare via impiorũ pro-
ſperatur, bene eſt omnibus qui prę
uaricantur & iniquè agunt, planta
ſti eos, & radicem miſerunt, perfi-
ciunt, & faciunt fructum, &c. Hoc
idem propheta Dauid in pſal. Quã ps.72.
bonus Iſrael Deus, his qui recto ſũt
corde. Quaſi dicat, Domine de tua
bonitate & rectitudine ego nõ du-
bito, hoc pro certo habeo, quòd iu-
ſtus & rectus es, neque de hoc quaſi
dubitans diſputo, ſed à te iuſto &
bono rationẽ inquiro. Vnde ſequi-
tur. Mei autem penè moti ſunt pe-
des penè. &c. Et beatus Iob. Diſpu- Iob.21.
tare (inquit) cum Deo volo, nũquid b
contra hominẽ diſputatio mea eſt?
vt non meritò debeam contriſtari?
Attendite, & obſtupeſcite, & ſuper
ponite digitum ori veſtro, & ego
quando recordatus fuero pertime-
ſco, & concutit carnem meam tre-
mor. De quo beate Iob? de quo tur-
baris? ſuper quo contremiſcis? Se-
quitur. Quare impij viuunt? ſubleua
ti ſunt? confortatique diuitijs, ſemẽ
eorum permanet cõrã eis? propin-
quorum turba, & nepotum in con-
ſpectu eorum, domus eorum ſecu-
ræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga
Dei ſuper illos, bos eorum cõcepit
& non abortiuit, egrediuntur qua-
ſi greges paruuli eorum & infantes
eorum exultant luſibus, &c. Sed &
propheta Habacuc, non iam quaſi Hab.1 a
diſputans, ſed quaſi indignans au-
dacius cũ Deo loquitur. Vſquequo
vociferabor vim patiens, & non ſal
uabiſ? quare reſpicis contemptores
& taces conculcante impio iuſtiorẽ
ſe, & facies hominis quaſi piſces ma
ris, & quaſi reptilia non habẽtia du
cem? Super hoc Hieronym. Vides
quàm temeraria vox ſit, & quodã-
modo blaſphemantis, creatorem
ſuum ad iudicium prouocare, & eſa.45 e

vas

vas fragile aduerſus figulum cur ta le, vel tale factum ſit diſputare. Vides certè quantę difficultatis fuerit apud prophetas hæc quæſtio, ſuper qua Deum conſulere, & interrogare prę nimia admiratione & ſtupore cogebātur: propterea quod diuinam prouidentiam negare impium erat, & diuinam offendere iuſtitiam ex alia parte perhorrebant. Sed qualiter prædictam quæſtioné per ſpiritū Dei ſoluerint, attendamus. pſal. Exiſtimabam vt agnoſcerem hoc labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium domini, & intelligam in nouiſsimis eorum. Quaſi dicat, in nouiſsimis impiorum ibi intellectus eſt: & ſolutio quęſtionis, quomodo in nouiſsimis ſoluatur hæc quæſtio. Iob de eadē. Ducunt in bonis dies ſuos, & in pūcto ad infernum deſcendunt. Attendite iuſtitiam, attendite ęquitatem, agnoſcite quoque diuinam prouidentiā. Nō eſt enim minor Dei prouidentia in actibus humanis, quàm in cæteris, ſed eſt occultior & mirabilior. Nanque cætera omnia quæ à ſolo Deo reguntur, ordinata ſunt, nimirum illa eximia ſapientia & ars mirifica eſt, res peſsimas & inordinatiſsimas regulare & ordinare, & in ipſa humanorum actuum cōfuſione, ordinem inuenire, & in ipſa iniquitate, æquitatem, & in ipſa fœditate, pulchritudinem facere: vt potentior ſit deus ad ordinandum, quàm homo nequiſsimus ad depra uandum. Exemplum. Siquidam pictor imaginem pulchram faciat, non mirum, ſed ſi alio deturpante & fœdante, omnem illam deformitatem in pulchritudinem reducat, illud mirificum & egregium. Et qui dem in tanta humanorum actuum turbatione & confuſione, ordinem inuenire, & vbi non eſt ratio, rationem ponere, altiſsima ſapientia eſt. Latet ergo in rebus humanis diuina prouidentia: ſed ibi maior eſt & excellentior, ſed eam etiam aliquādo in vita hac inſpicimus ex parte. Nam ſæpius Deus, & in hac vita reprobis debitam reddit retributionem, & fete texant & capiantur in eo, & fodiant foueā, & incidant in eam. Tamen perfectè non intelligitur, niſi in nouiſsimis eorum ibi multo notior eſt, quando poſt momentaneam delectationem, ad incēdium perpetuum perducuntur. Ibi ſatis patet, quod præterita proſperitas, non fauor, ſed furor Dei fuerit contra illos. Si ergo ſolam hanc vitam inſpicias, & eam ſolam attendas, inſolubilis videbit iſta quęſtio & inexplicabilis, ſicut philoſophis viſa eſt: qui eam ſolam attendebāt, ſed ſi tempori æternitatem adiungas, & vtranque vitam ſimul annectas, hanc ſcilicet temporalem, & quę ſequitur perpetuā, ibi inuenies ſolutionem. Nam quid obſecro mirum, ſi his qui perpetuo arſurus eſt in inferno, hic ad momentum lætari & gaudere permittatur, & viuere pro libito ſuo ſinatur? Aut qualis eſt iſta proſperitas quę gemitus germinat ſempiternos? Malis dicitur. Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum. Quaſi dicat, Lætamini, exultate vt vultis, nam cito plorabitis, ſicut alibi. Et vleiſcimini, ſed nunc cito reddam vobis vltionem, ſuper caput veſtrum. Satis mihi tēporis reſtat ad vltionem de vobis. Similiter & conuerſo, quid mirum ſi illi quibus paratum eſt gaudiū ſempiternum, hic ad momentum tribulentur, imò hoc eis ad iucunditatē expe-

Margin notes: pſ. 72. — Iob. 21. b — pſ. 7. — Lu. 22. f — Lu. 6. d — Deu. 32 f. & Ab di. 1. f. Eze. 7 d

expedire cognoſcit. Solemus nãq;
cum magnum & præclarum conui
uiũ amicis parauimus, eos aliquan
diu ante prandium detinere, vt eſu
riant: melius eis pretioſa cibaria ſa-
piant: ſicut in vulgari prouerbio di
citur, Quies quæ laborẽ ſequit̃ gra-
tior eſt, hoc enim habet malũ bo-
ni, vt bonũ ipſum iuxta poſitũ ma-
gis illuſtret: ſic Deus qui æternum
dilectis ſuis conuiuium præpara-
uit, hîc eos ad modicum prius eſuri
ps.89. re & indigere permittit: vt poſtea
exultantes dicãt. *Lætati ſumus pro*
diebus quibus nos humiliaſti, annis
ps.65. *quibus vidimus: mala tranſiuimus*
per ignem & aquã, & eduxiſti nos
in refrigerium. Vnde Grego. ſuper
Iob. Non ita mirum eſt quòd mali
in hac vita proſperentur, & boni af
fligantur, ſicut eſſet e conuerſo ſi
boni proſperarẽtur & mali affige-
rentur. Quid enim mirum ſi ciues
huius Babylonis, & filij huius ſecu-
li in ſua ciuitate & patria gaudent,
& exultant, & peregrini & exules
triſtantur & affliguunt? Si de mun-
Ioã.15.c do eſſetis (ait dominus) mundus
quod ſuum eſt diligeret, propterea
odit vos mundus, quia non eſtis de
hoc mundo. Neque hoc diuinæ iu-
ſtitię aduerſatur (vt philoſophi pu
tauerunt) imò quam maximè con
ſonat. Nam quis ita malus eſt, vt ali
quod bonum aliquando non fece-
rit? & quis ita bonus, vt aliquando
non peccauerit? Cùm ergo ad diui
nam & perfectam iuſtitiam perti-
neat, vt nullum bonum maneat ir-
remuneratum, aut malum impuni
tum: conſequens eſt, vt cum illa bo
na impiorum in futuro non ſint re
muneranda, remunerentur hîc, &
ſimiliter illa peccata iuſtorum pu-
niantur hîc, ne puniãtur in futuro.
Neque hæc eſt inordinatio, ſed ma
ximus & perfectiſsimus ordo. Si e-
nim malis ſemper male eſſet, bona
eorum ſine prẽmio manerent, et ſi
bonis ſemper bene eſſet, mala eorũ
impunita relinquerentur, & hæc eſ
ſet maxima iniuſtitia & deordina-
tio in vniuerſo. Vide etiã quã ma
le cõuenit iuſtis proſperitas in hac
vita, ſi enim alicui homini afflicto,
triſtiſsimo, vulnerato, in carcerem
coniecto, quiſpiam cantilenas & fa
cetias & iocos diceret: nonne vexa
ret eum amplius & torqueret mu-
ſica illa in luctu? Sic iuſto peregri-
no, & in carcere poſito, qui diebus
ac noctibus non ceſſat à lachrymis
& fletu ex mundi huius & vitæ tę
dio, ex patrię cæleſtis deſiderio, ex
periculi timore, ex carnis grauiſsi-
mę odioſiſsimo onere, adhibere ei
honoriculos, & diuitiunculas, & va
nas iſtas delicias, & ludicra mundi
tędioſum eſſet & importunũ. Vnde
Iob. *Quare miſero data eſt lux, &* Iob.3.g
vita his qui in amaritudine ſũt, qui
expectant mortẽ, & non venit, &
quaſi effodiẽtes theſaurũ, gaudẽt-
que vehementer cũ inuenerint ſe
pulchrũ. Videtis certè, nõ eſſe defe
ctũ diuinæ prouidẽtiæ, neq; notã di
uinæ iuſtitiæ: non eſſe cõtra Dei ſa
pientiã, aut contra ordinẽ, vt mali
proſperentur, & iuſti affligãtur in
hac vita: imò hoc eſſe ęquiſsimum,
iuſtiſsimum, & ordinatiſsimum: ne-
que hoc eſſe ad malorum fauorem
& iuſtorum odiũ: imò e contrario
eſſe contra malos iram Dei, & erga
iuſtos amorem & fauorem. Si enim
nõ expediret iuſtis hîc tribulatio,
cùm Deus ſic eos amet & diligat, vt
filios nõ eos permitteret affligi, ſed
vt hoc fiat lucidius & apertius. O-
ſtendamus modo, quot & quantas
vtili-

vtilitates iuſtis afferat tribulatio,& quantum eis expediat tribulari, & quamuis innumeræ ſint iſtæ commoditates, ſeptem tamen ex ſacris doctoribus colligimus. Nam tribulatio corrigit deuios, excitat tepidos, purgat impuros, illuminat cæcos, perficit bonos, coronat pios, firmat dubios. Hos tribulationis fructus ſigillatim proſequamur. Primò tribulatio corrigit deuios, nã in proſperitatibus poſt vitia noſtra effrænati, imus in præcipitium: ſi Deus non infrænaret nos tribulationibus & flagellis, quò tenderet noſtra licentia? Pſal. In chamo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximãt ad te. Quãtos emẽdauit & correxit acerbitas tribulationis. Non opus eſt antiqua petquirere exempla. Pſal. Conuerſus ſum in erumna mea, dum configeretur ſpina. Filius ille prodigus, niſi fame & neceſsitate compulſus, ad patrẽ non rediiſſet, ſi datę ei fuiſſent porcorum ſiliquę quas volebat: vtique vitulum ſaginatum in paternis laribus non guſtaſset. Vnde dominus ait. Ego ſæpiam viam tuam ſpinis, ibis poſt amatores tuos, & non apprehendes eos, & dices, reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tũc quã nunc. Secundò excitat tepidos, nã cũ omnia proſpere eueniũt nobis, remiſsi ſumus, & nimio torpore diſſoluimur. Non eſt deuotio, non ſpiritus, non oratio, neq; feruor, neq; lachryma, at verò cùm aduenit tribulatio ſtatim excitamur, clamamus, oramus, in lachrymas prorumpimus, obſecrantes dominum vt liberet nos. Pſal. Sicut ſagitta in manu potentis, ita filij excuſſorum, id eſt, affectus & deſideria tribulatorum, à quibus Deus puluerem ſeculi virga tribulationis excutit. Tribulationes enim calcaria ſunt, quæ faciunt nos currere ad Deum: ſicut Gregorius ait. Malà quæ hic nos premũt, nos ad Deum ire compellunt. Et pſal. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelerauerũt, è cõtrario proſperitates detinẽt nos: nam ſicut luto ſic infigimur in eis. Pſal. Infixus ſum in limo profundi. deus itaq; electos ſuos non vult ab iſtis vanitatib⁹ detineri, ſed quod omnia eis amara ſint, & male ſuccedant, & eos affligent: vt dum ab omnibus repelluntur, ad Deum recurrant: & dum iſte mundus aduerſatur, futuram vitã requirant. Et hæc grãdis miſericordia Dei eſt, exemplum in Abſalon & Ioab, quem cùm vocaret, & nolet venire, iuſsit ſeruis ſuis, vt eius ſegetes comburerent: & tunc venit ad eum indignans & clamãs. Quare hoc feciſti? Et ille. Vocaui (inquit) & noluiſti venire, combuſsi ſegetes tuas, vt venires. Tertio tribulatio purgat impuros, non ſolum à peccatis, ſed & ab affectibus mũdanorũ, exemplũ in ægrotis qui ſolã cupiunt ſanitatem: non iam honores & delicias, &c. Eſt enim tribulatio ſicut ignis purificans electos, & auferens ab eis omnem ſcoriam & puluerem, & excoquens eos velut argentum & aurũ, ſicut per Eſaiam dicitur. Ego conuertam manum meã ad te, & excocã ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum. &c. O quàm nitidos, claros, puros, pellucides, terſos, ſplendidos reddit ſanctos tribulatio: exẽplum, ſicut vaſa aurea & argentea, ſi haberent ſenſum quando tunduntur & incenduntur ab artifice ſuo, conquererentur, ſed poſtea ei gratias

Pſ. 31. ibidem Lu. 15. c Oſeę. 2. b Pſ. 126 Pſ. 15 Pſ. 68. 2. Reg. 14 b Eſai. 1. f.

tias ageret pro ſuo decore:ita & ſan
cti licet ſentiãt Dei flagella poſtea
lætantur,& Deo gratias agunt,nec
ſolum purgat,ſed examinat & pro
bat:nam eodẽ igne quo purificatur
argentum,palea comburitur. Tri-
bulatio quæ purificat electos, euer
tit impios, nam in tribulatione po
ſiti iraſcuntur,blaſphemant, indi-
gnantur & furiũt, ſicut damnati in
2.co.3.c inferno. Vnde apoſtolus. Fundamẽ
tum aliud nemo poteſt ponere v-
nuſquiſque videat quid ſuperædifi
cat,vtrum aurum argentum vel la-
pides pretioſos,an fœnum,lignum,
& ſtipulam, vniuſcuiuſq; opus qua
le ſit, Ignis, ſcilicet, tribulationis,
probabit ſi cuius opus mãſerit mer
cedem accipiet,ſi cuius opus arſe-
rit,detrimentum patietur. Tribula
tio oſtendit virum,nõ poteſt homo
agnoſci donec tangatur: plures ap
parent argentum, & cũ probantur
ps.25. ſunt paleę. Pſal. Proba me domine
& tenta me. Eſt hic lapis lydius vbi
perfectiones videntur cuiuſq;,prę-
terea tribulatio illuminat,nõ enim
agnoſcimus nos in proſperitatibus,
credimus quòd pro Deo poterimus
multa pati,& cum Petro dicimus,
Lu.22.d Paratus ſum tecum,ſiue in carcerẽ,
ſiue in mortẽ ire, & decipit nos cor
noſtrum: nam poſtea neque leues
iniurias pro domino ſuſtinemus.
Quomodo enim ſuſtinebit verbe-
ra,qui non ſuſtinet verba? Grandis
hæc vtilitas agnoſcere ſe. Apoſtol.
Gal.6.a Qui ſe exiſtimat aliquid eſſe,cũ ni-
hil ſit. ſæpius & alios redarguimus
impatientiæ, & accuſamus: & nos
cùm tangimur debiliores ſumus.
Non ſolum autem illuminat oculos
ad cognitionem ſui,ſed & ad cogni
tionem vanitatis huius ſeculi, nam
in tribulatione ſe deluſos aſpiciunt
ab omnibus fauoribus mundi:nam
qui non eſt tentatus, quid nouit?
Eſaias. Sola vexatio dabit intellectũ eſa.28.e
auditui. Inſuper perficit bonos, ſci-
licet, in virtutibus, nam præbet ma-
teriam exercendę virtutis. Tolle
tribulationem,vbi patiẽtia? vbi mã
ſuetudo? vbi humilitas? fortitudo,
fiducia,tolerãtia? Bernar. Sicut ſtel
læ nocte fulgent & non in die, ita
virtutes in aduerſitate,& nõ in pro
ſperitate ſplendent. Exemplum in
Iob. Quantis virtutibus præditus
erat,ſed latebãt donec venit tribu-
latio,quanto illuſtrior fuit in ſter-
quilinio,quam in ſolio. Deinde co
ronat pios: nam (ſicut ait apoſtol.) Act.14.
per multas tribulationes oportet d
nos introire in regnum Dei. Vnde
Ioannes in Apoc. Vidit multitudi- Ap.7.d
nem pulcherrimam, & plebem no
biliſsimam: & ait ad angelum. Qui
ſunt hi,& vnde venerunt? Cui an-
gelus. Iſti ſunt qui venerunt ex ma
gna tribulatione: nam tribulatio
auget meritũ & ex conſequenti co-
ronam. Proh quanti faciunt nunc
Coſmas & Damianus fuiſſe paſſos
verbera & tormenta quæ pro Deo
pertulerunt! o quanta eis gloria! d
quantus honor! quam immenſa læ
titia de tam inſigni victoria! quan-
tus honor creaturæ, expoſuiſſe pro
Deo eſse, quod ab eodem accepe-
rat creatore! hoc noſtræ naturæ ma
ximum priuilegium, hæc ſanctorũ
martyrum gloria, in hoc præ cæte-
ris gloriantur. Vnde in reſurrectio
ne corpora eorum quodãmodo ap-
parebunt pulchriora, quia ſacris il
lis ſtigmatibus veluti carbunculis,
& adamantibus decorabuntur. Nã
ſicut dominus in ſua reſurrectione,
cicatrices reſeruauit: ita & in ſãctorũ
corporibus, ad decorem, honorẽ &
gloriam

gloriam remanebunt. Quis ſanctorum martyrum lætitiam, & gloriā
Mar.10 valeat cogitare? Si enim is qui calicem aquæ frigidæ pro Christo de
f. derit, recipiet à Deo mercedem: qui ſanguinem ſuum totum pro ipſo fuderunt, & tam acerbam mortem la niati ſuſtinuerunt, quanta gloriā afficientur? Vnde eccleſia merito cā nit, quæ vox, quæ poterit lingua retexere? &c. Felices medici qui ſic ſua corpora curauerint, non poterim⁹ eis dicere, medice cura teipſū, non ſolum ſibi, ſed & alijs vitam ęternam doctrinæ ſuæ medicamento contulerūt: occaſione enim medicinę dum corpora medicamine curabāt, animas potius ſalutari ver
Ioā.7.d bo viuificabant, & ſic totum hominem ſanum reddebant. Erant enim animarum potius medici quā corporum, prædicatores potius quàm curatores. Audiant medici & ſequantur, propterea nanque dominus in omni ſtatu & conditione voluit ſanctos eligere, vt nullus excuſetur de ſtatu ſuo. Fuerunt reges ſācti, & milites, & medici, pauperes & diuites, vt diſcamus, quia in omni ſtatu qui vult poteſt eſſe perfectus. Habent medici vnde valde proficiant, ſi pauperes curent cum charitate & ſolicitè viſitent, & conſolentur, & gratiam quam eis dominus dedit curandi & ſapientiam in eos exerceant. Nec ſolum hoc, ſed etiā quod à diuitibus accipiunt, conferant ex parte ſaltem egentibus, quæ præclara eleemoſyna eſt corā Deo. Denique firmat dubios, hoc enim ſignum diuinæ prædeſtinationis & amoris eſt, ſi à domino tribulamur.
Ap.3.d Apocalyp. Ego quos amo, arguo, & caſtigo. Et apoſtolus ad Hebræos.
Heb.12. b Non eſt filius quem non corripit pater, quod ſi extra diſciplinam eſtis cuius participes ſunt omnes, ergo adulteri eſtis, & non filij, id eſt, filij adulterini, & non legitimi. In hoc Deus nobis amorem oſtendit, quia nos cōformat imagini filij ſui & ſan Ro.8.f.
ctorum ſuorum. Quis enim magis tribulatus, quis magis afflictus in hac vita mortali quàm Chriſtus? aut quis electorum ſine tribulationibus vixit? Apoſtolus. Sicut ſocij 2.co.1.b
paſsionum eſtis, ita & conſolationis eritis. Et iterum. Fidelis ſermo, & 1.Ti.1.c
omni acceptione dignus, quia ſi cō patimur, & conregnabimus, ſi in hac vita participes tribulationum erimus, in alia participes gaudiorū, et ſi hîc participes pœnę ibi erim⁹ conſortes gloriæ. Gaudeamus igitur fratres, cùm in varias tribulatio Iacob.1 a
nes inciderimus, ſuſtinete patienter imò libenter gratias agite, viriliter ſtate non deficiatis, certi quia Deus eph.3.c
non odit: imò potius diligit vos. Petrus. In quo exultabitis modicum 1.Petr.1 a
nunc, ſi oportet contriſtari in varijs tribulationibus, vt probatio fidei veſtræ, &c. Poſtea exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata, momētaneum enim eſt quòd cruciat, æternum eſt quod delectat. Apoſtolus. Momentum enim hoc & leue 2.co.4 d
tribulationis, &c. Hîc etiam dominus liberabit vos ſicut promiſit. Pſal. Quia non relinquet dominus ps.124
virgam peccatorum, &c. Iterum. Non dabit in ęternum fluctuatio- ps.54
nem iuſto, imò in ipſis vos conſolabitur. Pſal. Secundum multitudi- ps.93.
nem dolorem meorū, &c. Apoſtolus. Quia ſicut abundant paſsiones, 2.co.1.a.
&c. Iob. In ſex tribulationibus libe- Iob.5.d
rabit te, & in ſeptima non tanget te malum, quoniam ſubſequetur ſummum bonum in gloria, ad quam

nos

nos perducat Ieſus Chriſtus dominus noſter. Amen.

DE MVLTIS MARTYribus, Concio alia, hoc eſt de diuis Quirito, illiusq; matre Iulita. De vtilitate tribulationum.

THEMA

¶Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerũt eas in ſanguine agni. Apoca. 7.

SI oculis claris, veluti ex alta ſpecula errores filiorum Adã conſiderare voluerimus, dolebimus valde, & vix poterimus continere lachrymas de tam miſera cæcitate, Quis non doleat videndo tantam multitudinem, cũ nimio labore & fatigatione & anxietate ſuam quærere perditionem & mortem? Quid eſt enim quod totus mũdus inquirit? quid eſt quod anxiè procurat, niſi proſperitatem, abundantiam, & gloriam temporalium? viuere in delicijs & ſolatijs, abũdare diuitijs, frui temporalibus bonis? Hæc eſt omnis felicitas mundanorum, in hac procuranda totus fere mundus deſudat, & hac felicitate quid infelicius, & quid hac proſperitate deterius? Grandis miſericordia Dei, quòd homines non aſſequuntur quod inquirunt, nam ſi ſic dæmonibus eſſent deteriores. Quanta mala facit proſperitas & abũdantia! Proſperitas facit hominẽ obliuiſci Dei & ſui, proſperitas facit eum ſuperbum, proſperitas facit eum leuiſſimum & mundanum, proſperitas facit vitioſum & inertem, proſperitas facit eum contemptorem proximorum & crudelem, proſperitas facit hominem brutalem & inſenſatum, proſperitas facit hominẽ obliuiſci futuræ glorię, & mortis, & inferni, proſperitas replet hominem vitijs & peccatis vſque ad ſũmum. Da mihi hominem rectum & bonum, cui omnia ſuccedãt ad votum, breuiſſimo tempore fiet quaſi brutum, vel quaſi dęmõ. Quis melior, quis ſanctior, quis ſapientior Salomone in ſua iuuentute? cui Deus dono tantam infudit ſapientiam? cui tantam dedit deuotionẽ & ſpiritum, vt librum canticorum ſcriberet, qui omnium librorum veteris legis ſpiritualiſſimus eſt? qui propter nimiam ſanctitatem & puritatem, idida, id eſt, dilectus dominus vocabatur. Hic tantus vir ſuccedentibus proſperis, ex nimio luxu & abundantia temporalium, ſuper omnes homines factus eſt carnalis, vtpote qui domi greges habebat 3.re.11.a
mulierum quaſi greges caprarum: b
& in tantam deuenit miſeriam & ſtultitiam, vt idolatra fieret, & idolo Moloch templum conſtrueret, & ſacrificia offerret. Quem non deterreat tanti hominis præcipitium, & tam miſerabilis lapſus? Simile cõtigit Sauli regi, & quotidie euenit 1.re.13.a
pluribus, qui dum erant pauperes, & infra
boni erant & probi: poſtea verò arridente fortuna, facti ſunt peſſimi. Vnde Dauid enarrans mala quæ proueniunt ex proſperitate & carentia tribulationum, ait. Mei autẽ ps.72.
penè moti ſunt pedes penè effuſi

ſunt

ſunt greſſus mei, quia zelaui ſuper iniquos pacem peccatorum, videns quia non eſt reſpectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, in labore hominum non ſunt, & cùm hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua, prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum, tranſierunt in affectum cordis, cogitauerunt, & locuti ſunt nequitiam, iniquitatem in excelſo locuti ſunt: poſuerunt in cælum os ſuum, &c. Quanta mala ex abundantia, & proſperitate, & ex tribulationis defectu. E contrario autem, quid eſt quod mundus magis horret & fugit & timet, quàm tribulationes? & tamen in hac vita nihil homini vtilius, nihil ſalubrius. Quanta bona accumulat tribulatio! quot vtilitates conciliat? Primò tribulatio expergefacit hominem à ſomno, & veluti quadam manu excitat à peccato, aperit oculos eius, & illuminat, vt videat ignominiam & fœditatem ſuam, & grauitatem peccatorum ſuorum agnoſcat, & corrigat vitam ſuá: ſicut ſcriptum eſt. Sola vexatio dabit intellectum auditui. Quantos vidimus in fœce peccatorum quaſi profundo ſomno ſopitos, tribulationis vehementia excitatos, correxiſſe vitam, mutaſſe mores, in alteros tranſiſſe viros, & ex peccatoribus in ſtudioſos, & probos fuiſſe permutatos. Secundò, tribulatio humiliat hominem & domat, & facit eum depoſito ſuperbiæ tumore, māſuetum, humanum, pium & tractabilem. Nam qui ſuccedentibus proſperis veluti equinus hinulus, nimio furore ſpumabat, & fremens ac frendens alios morſibus & calcibus lędebat & turbabat, tribulationis aſsiduę pondere preſſus, & ęgritudinis frequentis vexatione perdomitus, de cætero quiete viuit: ſicut Hieremias ait. Caſtigaſti me domine, & eruditus ſum, vt iuuenculus indomitus. Tertiò, tribulatio hominem à vitijs, & concupiſcentijs, & vanis ſeculi deſiderijs purificat, & ab eo puluerem vanitatis excutit. Sicut enim veſtes diu thecis incluſas, & à tinea corroſas, vel nimio puluere reſperſas, aliquando virga percutimus, & ab eis vermes & puluerem percutientes excutimus: ſic Deus homines nimio luxu, & abundantia corruptos, illecebroſis appetitibus veluti vermibus corroſos, vanitatis, & cupiditatis puluere fœdatos, tribulationis virga, excuſſa vanitate, & carnalibus deſiderijs extinctis purificat. Nihil enim ſic omnia hominis vitia, & vana deſideria, noxias cupiditates, & flagrantes carnis concupiſcentias extinguit & mortificat, ſicut tribulationis acrimonia quę veluti abſintij poculo, omnes animæ vermes intus viſcera eius corrodentes, ſua amaritudine enecat & interficit. Conſidera hominem in tribulatione conſtitutum, & vide quàm longe eſt ab omnibus voluptatibus, & vanitatibus & illecebris. Nulla tunc concupiſcentia titillat, nulla vanitas eleuat, nulla eum delectatio mulcet. Quàm liber eſt à iocis & ludis, & cæteris vaniſsimis deſiderijs. Totus dolore occupatus, triſtitia abſorptus, ſic omnia mundi gaudia & oblectamēta deſpicit quaſi mortuus. Placet hic inſerere Ioannis Chryſoſtomi per pulchram conſiderationem de

Eſa. 28. c

Hie. 31. c

domo luctus, & de domo cõiugij, quam more ſuo luculentiſsime in quadam homilia proſequitur, dicens. Et ſi vultis duas domus deſcribamus, hanc quidem nubentium, hanc verò lugentium, mente vtran que ingrediamur. Videamus vtra melior, inuenietur enim lugubris ſapientię plena, nuptialis autẽ plena confuſionis. Nam turpia verba, incompoſitus riſus, incõpoſitiores locutiones & veſtis, & incenſus deformitate plenus, verba multę fatuitatis & ſtultitię plena, & aliud omnino nihil niſi riſus omnia, & deriſio quæ ſunt illic. Non nuptias dico abſit, ſed quæ ſunt in nuptijs, tũc natura debacchatur, bruta pro hominibus fiunt præſentes, hi quidẽ vt equi hiniunt, hi autem aſini calcitrant, multa effuſio, nihil ſtudioſum, generoſum nihil, diaboli pompa, cymbala & tibię & cantica fornicationis, & adulterij plena. At nõ ita illic vbi luctus, omnia compoſita, multa requies, ſilentium multũ, correctio multa, inordinatum nihil, nihil incompoſitum: ſi quis aliquid locutus fuerit, omnia ſunt philoſophiæ plena: & id quidem mirabile, quòd per illud tempus, non modo viri, verum & familiares & mulieres ſapienter agunt. Talis enim eſt luctus natura, vt videatur lugentem conſolari, plurima verò totius philoſophiæ plena loquuntur. Quartò tribulatio conuertit hominem à peccatis, & reducit ad Deum, & facit hominem redire ad cor, & diuinam miſericordiam poſtulare: ſicut ſcriptum eſt. Con-
ps.31. uerſus ſum in ærumna mea dum cõfigitur ſpina. Facit etiam hominem timere Deum, & reuereri, & deſiſtere à peccatis, & clamare ad Deũ, & diuinum adiutorium poſtulare: ſicut dicitur in pſal. Clamauerũt ad ps.106
dominum cùm tribularẽtur. Et iterum, In tribulatione mea inuocaui ps.17.
dominum. Quintò, auocat hominẽ à deſiderio huius vitæ, & facit cogitare de morte, & deſiderare cęleſtis patriæ tranquillitatem. Vnde cùm Helias perſecutionis anxietate fatigatus, ſederet ſub iunipero, petiuit animæ ſuæ vt moreretur, & ait. Sufficit mihi domine, tolle ani- 3.re.19
mam meam, neque enim melior ſum quam patres mei. Et quotidie idipſum contingere ſolet fatigatis & tribulatis, vt ſupplicent humiliter Deo, vt de præſentis vitæ miſeria eos eripiat, & à præſenti ſeculo ſoluat. Sextò hominem exercet, patientiam probat, meritum auget, propter quod Apoſtolus. Gaudemus (inquit) in tribu- Ro.5.a
lationibus, ſcientes quod tribulatio patientiã operatur, patientia verò probationem. probatio verò ſpem. Septimò dat fiduciam glorię conſequẽdę: diuiti enim auaro dictũ eſt, Filij recordare quia recepiſti bona Lu.16.f
in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic cõſolatur tu verò cruciaris, ſignũ enim eſt diuinæ acceptationis, ſicut ſcriptũ eſt. Ego Ap.3.d
quos amo arguo & caſtigo. Et Apoſtolus. Quis eſt filius quem non Heb.12
corripit pater, & econtra proſperitas huius vitæ reprobationis indicium eſt, ſicut ibidem Apoſtolus ait. Quòd, ſi extra diſciplinã ibidem
eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filij eſtis. Et Gregorius. Continuus ſucceſſus rerum temporalium, ſignum eſt damnationis æternæ. Multas alias vtilitates confert nobis tribulatio, propter quod domi

nus

nus ſanctos & electos ſuos, ſemper in hac vita pati voluit tribula
pſ.33. tiones, ſicut air pſalm. Multæ rribu
pſ.70. lationes iuſtorum. Et iterum. Quantas oſtẽdiſti mihi tribulationes multas & malas, &c. Vide à principio mundi, & perlege catalogum ſanctorum, & non videbis aliquem ſine tribulatione vixiſſe. Vide Abraam amicum Dei, Iacob, Ioſeph, Moyſen, Iob, Dauid, omnes prophetas, & in nouo teſtamento, apoſtolos martyres, confeſſores, omnes per multas tribulationes introierunt regnum Dei. Vnde Ioannes cùm per reuelationem vidiſſet ſanctorum gloriam & ciuitatem ſanctam Hieruſalem (ſicut ipſe air,
Ap.7.c vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, ſtantes ante thronum in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum, &c.) quæſiuit ab eo vnus de ſenioribus, dicens. Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt, & vnde venerunt? Et ille air. Domine mi, tu ſcis, gloriam & felicitatem eo
Ap.7.d rum video, ſed qui ſunt, aut vnde venerunt, penitus ignoro. Et air illi. Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, vides gloriam? vides candorem? O ſi ſcires eũ quanta tribulatione illum promeruerunt! Nullus eſt illorum quos ſtolis albis indutos vides, qui non mille paſſus ſit in mundo anguſtias, & tribulationes. Ecce hoc dictum eſt Ioanni. Væ cæcitati, væ ſtultitiæ & errori noſtro, qui per delicias & ſolatia ad illorum ſocietatem peruenire putamus, qui ſine pugna & victoria coronas ſpera
2.Ti.2 a mus, cùm ſcriptum ſit, Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Vnde vt ait Chryſoſtom⁹. Similes ſumus mulieribus & pueris ſedentibus in theatro, aſpicientibus, mirantibus, laudantibus, certantes & prælìantes in agone, & non deſcendentibus in prælium. Quàm ridiculum, quàm ſtultum eſt, ſi finito agone petamus coronas, poſtulemus brauium, qui omnes labores fugimus, qui nullam pugnã ſuſtinere curauimus, ſed ſolemus nos excuſare, quòd ſumus debiles, fragiles, infirmi, & delicati. Propter hoc ad confuſionem noſtram obijcit nobis hodie ſancta mater eccleſia, non Petrum aut Paulum, non viros apoſtolos robuſtiſsimos, ſed ſanctum Quiritum puerum & matrem ſuam, martyres glorioſos, vt videamus eorum martyria, & confundamur, quòd neque puerum, nec mulierem fragilem imitemur. O ſpectaculum digniſsimum! Non valde miror Petrum crucifixum, Stephanum lapidatum, Bartholomęum excoriatum, viri erant Spiritu ſancto pleni, robuſti, & fortes. Sed quàm glorioſum videre puerum tenerrimum & delicatum, laniatum flagellis, exaratum vngulis, mille tormentis diſcerptum, quaſi leproſum plagis vlceratum, & inuictum. O egregium triumphum quo in puero de mundo & diabolo triumphaſti! In hoc puero tuam domine potentiam & fortitudinem oſtendiſti, in hoc te Deum eſſe monſtraſti. Quàm verum eſt quod ait Apoſtolus. Quod infir- 1.co.1.d
mũ eſt Dei, fortius eſt hominibus. Ecce diuina virtus in puero infirmo, quantam oſtendit fortitudinẽ, quàm mirabilem poteſtatẽ, quale

etiam ſpectaculum fuit videre matrem filij dirũ agonem ſpectãtem, exhortantem, laudantem, gaudentem. Videt filium laceratũ, & exultat: videt morientem in tormentis, & gaudet. Vbi materna viſcera? vbi parentis pietas? vbi amor matris? vbi naturalis illa compaſsio filiorum? O potentiſsima charitas Dei, omnia viceras, omnia abſorſeras, ſic nanque totum cor illius mulieris occupauerat Dei amor, vt oblitam naturæ faceret, nullumque in ea locum compaſsionis relinqueret. Duplex in hac matre martyrium colimus: prius enim fuit martyr in filio, quàm in corpore ſuo: non ſic admiror quòd dolores proprios tolerauit, ſicut quòd de filij doloribus exultauit. Tales ſunt, quos Ioannes vidit amictos ſtolis albis, & palmas manibus tenentes, tales qui cum angelis coram agno ſtantes clamabant. Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum & agnum. Non ibi vidit aliquem delicatum, non aliquem voluptuoſum, non aliquem ex his qui ſericis induuntur, qui dormiunt in lectis eburneis, qui in ampliſsimis domibus habitãt qui opulentiſsimis dapibus veſcuntur, qui dies ac noctes in ludis & voluptatibus conſummunt. Sed de his
Iob.21b quid ſcriptum eſt? Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Sed iam propter quid dominus ſanctos ſuos in hac vita ſuſtinere voluerit tribulationes audiamus. Decem ſuper hoc rationes ponit beatus Chryſoſtomus in homilia prima, quarum aliquas nunc breuiter perſtringemus. Primò ad humiliationem, ne de donis & gratia Dei ſuperbiant, tanta enim donorum, & fauorum, & conſolationum cœleſtium gratia in eorum cordibus inundauit, vt niſi cõtrapoſitis tribulationibus & infirmitatibus firmarentur, nullo modo poſſent in humilitate perſiſtere. Vnde Apoſtolus. Ne magnitudo reuelationum extollat me, da- 2.cor.12 b
tus eſt mihi angelus Satanæ qui me colaphizet. Hoc eſt enim appendere aquas in menſura (vt ait Iob) Iob.28. d
ſic gratias tribulationibus contemperare, ne obruant poſsidentem. Secundò ad purificationem, vt eos ſcilicet, ab omni temporalium amore & deſiderio purificet. Sicut enim conflator aurum & argentum in fornace ab omni plumbo & ſcoria purificat, vt ex eo vaſa pulchra, pretioſa, & admiranda conficiat: ſic Deus quaſi aurum in Sap.3.c.
fornace electos ſuos in hac vita probat, vt eos in cæleſti palatio ſplendidos & rutilantes, quaſi vaſa pretioſa in menſa ſua conſtituat. Et ſicut armamentarius arma diu iam rubigine & ferrugine fœdata oleo vngit, & ferro polit, & quaſi ſpeculum fricando, nitida ac clara reddit: ſic quoque dominus ſanctos ſuos ocio torpentes, intus ſpiritu ſancto vngit, & foris tribulatione tergit, vt ab omni terrenę cupiditatis rubigine, & mundanę affectionis ferrugine purificet. Tertio, ad meritorum & virtutum cumulum. Nam quantis eos meritis & virtutibus dominus probaſſet, ſi tribulationibus non eos exercuiſſet? quo pretio putas darent modo ſancti martyres in cælo tormenta & martyria non ſuſtinuiſſe? O quomodo beatificant gladios & ignes quos paſsi ſunt! o quantas Deo gratias agunt!

agunt! quales exultationes & lætitiæ laudes emittunt, laudantes & benedicentes eum, qui per dolores & afflictiones, ad tantam eos gloriam ſublimauit. Voces eorum in pſalmo conſidera. Lętati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala. Et iterum. Tranſiuimus per ignem & & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium. Quarto, ad eorum illuſtrationem in hoc mundo, & vt eos nobis relinqueret in exemplum. Niſi enim ſanctum Iob tribulationibus pulſaſſet, virtus quæ in eo intus latebat non emicuiſſet, & niſi ſanctum Quiritum tormentis expoſuiſſet, quantus in eo fortitudinis theſaurus latens non apparuiſſet, atque celebres & clariſsimos coram toto orbe ſanctos, tribulatio facit quale in eis nobis dominus patientiæ, fortitudinis, & tolerantiæ exemplum præbuit, vt ſcilicet imitari non pigeat quod celebrare delectat. Granum piperis & ſynapis, niſi confractum & emolitum fuerit, quid intus caloris & vigoris lateat non apparet. Quintò, ad alterius vitæ perſuaſionem cùm enim videamus ſanctos Dei amicos, qui pro Deo in hac vita talia paſſi ſunt, & ſemper afflictos & vexatos nullam operis ſui mercedem in hoc mundo recepiſſe, aliam eſſe vitam in qua laborum ſuorum retributionem accipiant non ambigimus. Quid enim? Paulus ſemper in laboribus, ſemper in periculis, ſemper (ſicut ipſe ait) in tribulationibus, & mortibus frequenter pro Deo nullam pro tantis ſudoribus ab eo mercedem accipiet? Vbi ergo eſt Deus iudicium? Hoc argumento facile ſuadetur, aut Dei prouidentia non eſt, aut certe alia vita eſt. His & alijs rationibus ſatis innoteſcit, quanto Dei conſilio & prouidentia, electi Dei in hoc mundo ſemper affligantur. Sed forte dicet aliquis, nonnullos ſanctorum magnas ſuſtinuiſſe tribulationes notiſsimum eſt, ſed tamen de alijs non videtur. Nam plures in pace & tranquillitate vixerunt, & non per crucem, ſed per deuotionem, & eleemoſynas, delicias ſpirituales aſcenderunt ad gloriam. Sed ſi hoc ita eſt, quomodo ait Ioannes de omnibus, hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione? Quomodo ait Apoſtolus, qui piè volunt viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur? Pro hoc aduertendum, quòd duplices ſunt tribulationes, quædam corporales & exteriores, aliæ ſpirituales & interiores, & iſtæ ſecundæ maiores ſunt quàm priores: Primas frequenter paſsi ſunt iuſti, ſed multo frequentius ſecundas, quas tamen mundus ignorat. Sunt autem multę huiuſmodi interiores tribulationes, ſcilicet, compunctionis, tentationis mundanę, conuerſationis, ęmulationis, dilationis. Prima ſpiritualis tribulatio iuſtorum eſt, continua compunctio peccatorum, oderunt nanque peccata valde, & plus plorant & dolent de leuibus, quàm alij de mortalibus. Quia enim valde diligunt Deum, horrent etiam leuiter illum offendere: & quia valde diligunt mundiciam cordis, valde dolent & triſtantur, quia eam prout volunt propter humanam fragilitatem obtinere non valent. Ex quo naſcitur ſecunda tribulatio tentationis, nam omnem malam inclinationẽ

Marginal notes: ps. 89. — ps. 65. — 2. co. 11 — 2. Ti. 3

grauiſsimè ſuſtinent,& fit eis intolerabile tormentum pōdus carnis:
Ro.7.d vidētes enim aliam legē in mēbris ſuis repugnantem legi mētis ſuę,& captiuantē eos ſub lege peccati:fatigantur & dolent plurimum exclaibidem clamantes cum apoſto. Infelix ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius? Exterius quoq; multas patiuntur tētationes, quia totus mūdus fit eis tētatio,quia cōtradicit eorū propoſito & intētioni. Vnde Grego. Tot habet iuſtus tētationes, quot habet mundus voluptates. A dęmonibus quoq; grauiſsimè tentātur,nam mundanos non curat dæmon, quos ſine tētatione poſsidet:
Hab.1.d ſed(ſicut ait propheta)eſca eius electa, propterea ſanctos vehementer infeſtat. Tertia tribulatio eorū eſt conuerſatio mundanorum,nam fit eis acerbum & graue videre mala & peccata,quæ fiunt ſub ſole,& malorum mores tolerare,& videre cōtemptum Dei,& præuaricationem
ps.138. malorum: ſicut pſal.ait, Super inimicos tuos tabeſcebā. Vnde Petrus
2.Pet.2 b ait de Loth, Aſpectu & auditu iuſtus erat habitans apud eos, qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabāt. Quarta tribulatio eſt ęmulationis & zeli, quando ſcilicet, vident pauperes oppreſſos & afflictos,quādo vident plurimos Chriſtianos pereuntes & labi in pec
2.co.11 g cata: ſicut apoſtolus ait, Quis infirmatur,& ego nō infirmor?quis ſcādalizatur,& ego nō vror?ſunt enim pij & miſericordes, & triſtātur de malis proximorum valde ex nimia
ps.68.& compaſsione. Vnde pſal. Zelus do-
Ioā.2.c mus tuæ comedit me. Quinta tribulatio eſt dilationis gloriæ: nā ſicut Dei præſentiā cupiūt,ita & diſſolui
Phil.1.e & eſſe cū Chriſto,ſentiunt huius vitæ exilium, & eſt eis valde moleſtum viuere, dicentes cū propheta, ps.41. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie,vbi eſt Deus tuus?quando veniam? quando apparebo? quando introibo in tabernaculum admirabile vſque ad domum Dei? Felices qui ſic tribulantur,beati qui huiuſmodi ſentiūt amaritudines. Has mundus non ſentit: lōge enim ſunt à cordibus mundanorum, has ſentire,donum Dei eſt. Quis enim propter Dei abſentiam fatigatur? quis deſiderio videndi Deum vexatur? quis incolatum vitæ huius grauiſsi ps.117 mè portat?cui vita præſens amara eſt,quē proximorum afflictio torquet,quem Dei proximique zelus excruciat, qui animarum ſalutem cum lachrymis & dolore zelat. Rarus eſt homo qui has tribulationes experiatur & ſentiat. Anima autem iuſti, his amaritudinum flammis, veluti in ferrea ſartagine aſsiduè frigitur. Vnde propheta. Oſſa mea ſi ps.101. cut in frixorio confrixa ſunt, donet ex pſalterio romano,v nobis dominus has ſpirituales amaritudines ſic guſtare, vt per eas ad bi noſle æterna gaudia cæleſtis patriæ per- gim',oſ uenire mereamur. Vbi cum patre ſa mea, & ſpiritu ſancto viuit & regnat ſicut cre Deus, per omnia ſecula ſeculorum miū aruerūt, Amen. ſed & Hierony.verſio habet,qua ſi quod frigi.ur

DEO GRATIAS.

DE DIVO AVGVSTINO patre noſtro, pontifice, ac doctore eccleſiæ, Concio prima.

THEMA

¶Sicut ſol refulgens,ſic iſte refulſit in tēplo Dei. Eccleſi.50.

Duo

DVo in primis dicen
da mihi ſeſe offerũt,
qua nã ratione ſo-
lis nomine Augu-
ſtinus intelligatur,
& quomodo mun-
do illuxerit. Vt ſan
ctus Dionyſius ait, 5. cap. de diuinis
nominibus, inter omnes creaturas
corporeas, nulla eſt Deo ita ſimilis,
& in qua Deus ita lucet, vt eſt ſol. O
quã inſignis, quàm illuſtris, quàm
decora creatura ſol! Quid eſt om-
nis corporalis pulchritudo, ſolis
pulchritudini comparata? qui præ
nimia eius pulchritudine videri ſe
non permittit, in hoc quoq; Deo ſi
1.Ti.6 c milis qui lucem habitat inacceſsibi.
lem. Pulchritudo eius omnia pul-
chrificat, eius virtus omnia viuifi-
cat, ſol corporeo mundo præſidẽs
ex alto omnia corpora diſponit, o-
mnia gubernat, omnia uiuificat, o-
mnia illuſtrat, omnia conſeruat. A
ſole pẽdent omnia, fouẽtur omnia,
gignũtur omnia, nutriũtur omnia,
ſole recedẽte omnia ſiccãtur, ſole
aſcendente omnia naſcuntur. Attẽ
de in hyeme faciem terræ, defor-
mem, aridam, ſterilem, ſine germi-
ne, ſine virore, ſine fructu. Aduentã
te ſole quanta varietate veſtitur,
quanta venuſtate decoratur. Sol igi
tur mundi huius ſenſibilis & cor-
porei gubernator eſt, & diſpoſi-
tor, ac veluti quidam corporum
Deus, cuius lumen & virtus à ſu-
premo cælo, vſque ad infimum
ps.18 pauimentum, omnia replet, omnia
plena ſole. Hoc igitur eſt ſol, ſuo
modo, corporibus, quod Deus eſt
omnibus. In ſole enim Deus homi
nibus ſe depingit, in eo ſe figurauit,
vt eſſet in eo quodammodo viſibi-
lis inuiſibilis Deus. Quid enim eſt
ſol iſte corporeus, niſi ſimulacrum
quoddam & effigies increati lumi-
nis, & ſpeculum nitidiſsimum, quo
Deus mortalium oculis præſenta-
tur? In eo diuinitatis vnitas, perſo-
narum trinitas lucet, in eo Dei ma-
ieſtas, virtus, potentia, immenſitas,
æternitas, decor, ſapientia, effigia
ta cernuntur. Quæ enim Dei per-
fectio hominibus attingibilis non
lucet in ſole? Vnus Deus, vnus ſol, Deu.6a
in vna eſſentia tres perſonæ, in v-
no ſole vna ſubſtantia, & ab vna
ſubſtantia tres formæ, lux, ſplen-
dor, calor: ſplendor à luce, calor
à luce & ſplendore. Quid perſo-
nis diuinis accommodatius? vbi
non ſolum perſonarum proprie-
tas, ſed etiam earum origo deſigna
tur. Ibi enim ſicut in diuinis, vnum
ab vno, & vnũ à duobus, quæ ſimi-
litudo in tantum procedit, vt in ſa-
cris voluminibus nomina iſtarum
formaliter diuinis perſonis accõmo
dẽtur. De patre dicitur deus lux eſt, 1.Io.1.b
& tenebræ in eo nõ ſunt vllæ. De fi-
lio dicitur, qui cũ ſit ſplẽdor gloriæ heb.1.a.
& figura ſubſtãtiæ eius. Et alibi. Cã- Sap.7.d
dor eſt lucis æternæ. De ſpiritu ſan
cto dicitur in euãgelio. Ignem veni Lu.12.f.
mittere in terrã, & quid volo niſi vt
ardeat? Ecce lucis, ſplendoris, calo-
ris, perſonis diuinis attributa voca-
bula. De diuinis quoq; perfectioni-
bus ſi libet ſigillatim percurrere,
quid miraris Dei immenſitatem o-
mnia replentem? Ecce ſol (vt di-
ctum eſt) ſuo lumine, virtute &
influentia, totum orbem à ſummo
vſque deorſum perluſtrat, & re-
plet. Quid miraris Dei æternam
immutabilem inuariabilemq; ſub-
ſtantiam? Ecce ſol tot millibus
annis conditus, per tot ſecula im-
mutatus perſeuerat; tam nouus,

tam ſplendidus ſicut die qua crea-
tus eſt. Miraris in creatoris natura
æternitatem, cū creata natura tātæ
perpetuitatis & immutabilitatis ca-
pax exiſtat. Similiter quid mirum
ſi Dei virtute omnia foueantur &
ſuſtententur, cū id faciat in corpo-
ribus virtus ſolis? quid mirum ſi o-
mnia dependeāt à conditore, cùm
ad ſenſum omnia iſta inferiora de-
pendeant à ſole? ſol ſuo lumine o-
mnia pulchrificat, & Deus ſua gra-
tia omnes ſpiritus humanos angeli-
cosque decorat. Sol corporei lumi-
nis fōs eſt & origo, à quo omnia cæ-
leſtia lumen recipiunt, & Deus ſim-
pliciter omnes intellectus illuſtrat,
ſine cuius lumine ita tenebroſus &
obſcurus eſt omnis intellectus, ſi-
cut orbis ſine ſole. In ſolis lumine
omnia obſcura clareſcunt, quid er-
go mirum ſi omnia pateant condi-
tori? Simili modo, ſi per alias deita-
tis perfectiones diſcurras, inuenies
eas in ſole veluti in quodam ſpecu-
lo tabulaq; depictas. Pictura ergo
quædam Dei eſt ſol (vt diximus)
& latibulum in quo Deus latet, ſi-
ps. 18. cut ſcriptū eſt. In ſole poſuit taber-
naculum ſuū. O homo ibi latet, ibi
abſconditus eſt Deus tuus terebra
intellectu ſolem, & penetra & in-
tus reperies quem requiris: luminis
enim increati velamen eſt lumen
iſtud creatum. Non potes ergo ex-
cuſari homo, ſi Deum tuum nō dili-
gis, ſi non colis & times, quia ipſum
non videris, & quia gloriam & de-
corem & maieſtatem eius nō agno-
ueris. Quocūque te vertas, vbique
in ſuis creaturis tibi occurrit deus,
vbique in operibus ſuis fulget, vbi-
que cernitur. Non Deus abſcondi-
tus eſt & obſcurus, ſed interius, tibi
ibidem deſunt oculi: quoniam cæli enarrāt
gloriam Dei, & opera manuū eius
annunciat firmamentum. Dies &
nox tibi prædicant ſcientiam, neq;
tibi relinquitur excuſationis locus,
quòd eorum non audieris voces, nō
capias idioma, non enim ſunt lo-
quelę, neque ſermones quorū non
audiantur voces eorum. Græcis, La-
tinis, Barbaris, Æthiopis, Indis, cun-
ctisque nationibus, clara voce per-
ſonant: quoniam ipſe fecit nos, & ps.99.
non ipſi nos, Deiq; maieſtatē, æter-
nitatem, potentiam, ſapientiā, ple-
nitudinem, bonitatemque apertis
ſermonibus mortalibus denunciāt:
ita vt ſint inexcuſabiles. Neq; adeò Ro.1.c
barbarus eſt aut ruſticus quiſpiam,
vt non iuſtè damnetur ſi tantā ma-
ieſtatem tamque conſpicuam non
dilexerit, non coluerit, non timue-
rit. Quòd ſi illi inexcuſabiles ſunt,
quid nos dicturi ſumus, qui vltra li-
brum naturæ tot libros, tot ſcriptu-
ras, tot prophetas recepimus, quib9
non ſolum vocibus creaturarum,
ſed proprio ſermone per ſeipſum
locutus eſt Deus, locutus in ſactis, Heb.1.a
locutus in filio. Vtinam vel ſaltem
librum iſtum creaturarum legere
diſceremus, & non veluti irratio-
nalia iumenta, creaturas has in ſola
ſuperficie videremus. Mūdus enim
iſte ſenſibilis, non ſolum in miniſte-
rium, ſed & in magiſterium homini-
bus datus, vt in viſibilibus iſtis inui-
ſibilia diſcāt, & in ſenſibili mundo,
inuiſibilem mundi conditorē per-
legāt: ſūt enim corporeę iſtæ natu-
ræ incorporearum veluti quædam
vmbræ. Vnde Bernardus. Mūdum
iſtum ſenſibilem, librum commu-
nem catena ligatum appellat, vt in
eo ſapientiam legat quicunque vo-
luerit, ſicut ſolent eſſe in eccleſijs
cathedralibus breuiaria promiſcuę
multi-

multitudini expoſita catenulaque appenſa. Poteſt quoque non incõgruè mundus iſte viſibilis puerorũ chartis comparari, in quibus prima literarum rudimenta diſcimus, & in quibus ex literis ſyllabas, ex ſyllabis dictiones muſitantes cum labore componimus. Poſtmodum verò iam lectores effecti chartula elementaria & abcdaria inuoluta, copioſioribus aſsueti voluminibus, ſolo aſpectu, primoque intuitu cũcta perlegimus. Ita omnino, ita ſumus in hoc mũdo veluti paruuli in ſchola, vbi quiſque quanuis doctiſsimus paruulus eſt. Quis doctior, quis ſapientior Paulo? & tamen de ſeipſo
1.Cor.13.c ait: Cùm eram paruulus, ſapiebam vt paruulus, loquebar vt paruulus præſentis vitæ ſtatum; deſignans. Deſcriptæ ſunt nobis à magiſtro noſtro in hac mundi pagina, literę pulcherrimè rubricatę, quas diſcamus. O quã decora litera ſol, quàm pulchrę literę luna, ſtellæ, orbes, mare, beſtiæ, piſces, arbores, homines, vniuerſæque rerum ſpecies, quas in hoc mundo vt in puerorum pagina, digito ſuo cæleſtis ille ſcriba depinxit, haſque nobis propoſuit legendas, agnoſcendas adinuicemque componendas! Ecce vobis paruulis vnam ſolam huius alphabeti literam, id eſt ſolem, ego quoq; paruulus hodie cum tanto labore inſinuo. Quòd ſi vnam quanque literam per ſe addiſcere tam laborioſum, quid erit eas adinuicẽ mutuo cõponere, connectere, cõparare: vt more lectorũ expeditorũ hanc mũdi faciẽ intellectu celeriter percurramus? Quãdo hoc erit? quando has creaturas expedite legemus? Nũc enim ſatis bene nobiſcũ agitẽ, ſi eas more puerorum muſitantes demorantesque coniungimus, ſi ex effectibus cauſas, & per cauſas effectus diſcurrentes, ratiocinantesque cognoſcimus. Quid enim eſt omnis diſcurſus noſter & ratiocinatio, niſi quædam laborioſa literarum per intellectum compoſitio, quæ vulgari vocabulo deletreacio nuncupatur? O quantus labor in addiſcẽdo! ò quàm modicum attingimus diſcurrendo! Veniet ecce tempus quando cælum plicabitur ſicut liber inuolutus, & hanc omnem literaturam in alio libro grandiori copioſioriq; non muſitantes, ſed ſolo aſpectu trãſcurremus, & celerrimè perlegemus. Nõ enim erũt tunc volubiles cogitationes noſtræ, neq; ex vno in aliud redeũtes (vt ait Auguſtinus) ſed ſimplici intuitu omnia videbimus. Non erit ibi diſcurſus & ratiocinatio, non huius ex illo moroſa deductio & argumentatio, ſed ad ſimplicem intuitũ omnia patebunt. O felix creatura, quæ tanto ponitur bono! nam creatura mundi non ſic, ſed inuiſibilia Dei per ea Ro.1.c
quæ facta ſunt, ruminando, diſcurrendoque intellecta conſpicit. Nec vobis hoc mirum videatur. Si enim angelicus intellectus in ſpecie illa concreata vniuerſali ſine diſcurſu, ſimul cauſam effectumque videt, neque vnum ex alio moroſè deducit: quanto magis in illo diuinitatis nitidiſsimo ſpeculo, ſimul omnia intellectui apparebunt? Neque erit notior cauſa, & minus notus effectus, aut ecõtra, ſed omnia æqualiter ibi et cauſa & effectus, ſimul videbunt & effectus in cauſa, ſed non per cauſam. Erimus enim tunc omnes doci Ioã.6.e
biles Dei, non docibiles mundi: nõ iam Deum ex creaturis inueſtigantes, ſed creaturas in Deo planiſsimè

contemplantes. Et qui nunc imus
ps.129 in Deum cũ fletu & labore ſeminã-
tes, & per ſcalam creaturarum aſcẽ
dẽtes, tunc veniemus à Deo in crea
turas, cum gaudio portantes mani-
pulos noſtros, totam ipſam ſcalam
celerrime deſcendentes, & hoc ſu
per filium hominis per quem mo-
Gñ.28c do aſcendimus, & tunc deſcende-
&Io.1g mus. Non lætamini fratres, nõ præ
gaudio rumpimini ſuper tanto bo-
no? Hæc nos expectat felicitas, hæc
nos gloria manet. Cito videbimus,
cito gaudebimus, cito omnes euade
mus docti à Deo, cito ceſſabit om-
eccls.1c nis iſta occupatio peſsima, quã de-
dit Deus filijs hominum, vt exerceã
tur in ea in vita mortali, ne ocioſi
defluãt in vitia: ibi qui maioris fue
rit meriti, doctor apparebit, & ante
ibit ſapientia Platonem doctiſsimũ
vetula ſancta, & fiet quod ſcriptum
eſa.60a eſt. Tunc videbis & afflues, & mi-
rabitur & dilatabitur cor tuum, &
delectabitur in craſsitudine anima
ueſtra. Ibi enim omnia quæcunque
deſiderat anima veſtra pleniſsimè
inuenietis, & apertiſsimè cognoſce
tis: hæc aſsiduè cogitate, hęc ani-
mo die noctuque verſate, his in me
ditationibus veſtram expendite vi
ps.126 tam, beatus enim qui ex iſtis deſide
rium ſuum impleuerit, non cõfun-
detur cùm loquetur inimicis ſuis in
porta, in illa (inquam) arctiſsima
porta, qua exeũtes ab hac vita, aliã
ingrediemur vitam, in qua ex ad-
uerſo truculentę beſtię aſtant accu
ſantes nos, in his quæ ipſis inſtiganti
bus perpetrauimus. Verè non con
fundetur qui modo talibus liquo-
ribus ſuorum deſideriorum vaſcu-
la impleuerit. De his hactenus. Sed
quorſum tam multa de ſole nempe
vt nouerimus ſolis vocabulo, ſolum

Deum propriè ſpiritualiter nuncu
pari, ſicut in ſacris literis ſæpius re
perimus nominatum: vt eſt illud pro
phetę, Orietur vobis timentibus Malac.
Deum ſol iuſtitiæ. Et illud ſapiẽtiæ, 4.a.
Sol non ortus eſt nobis. Et illud pſal Sap.5.a
mi, Super cecidit ignis, & non vide ps.57.
runt ſolem. Et alia ſimilia quæ ſpar
ſim per ſcripturam leguntur. Neq;
tamen abſonum videatur quòd in
themate glorioſus pater Auguſti-
nus ſol eccleſię nũcupatus ſit, quod
Chriſto domino tantummodo vi-
detur conuenire. Solent enim iuſti
(maximè ſapientes) ſolis vocabulo
in ſacra ſcriptura etiã deſignari, nõ
impropriè: vt eſt illud apud eccle-
ſiaſticum, Homo ſenſatus perma- eccl.27
net vt ſol, ſtultus verò vt luna mu- b
tatur. Vbi ſapiens comparatur ſoli,
& ſtultus lunæ: Et quis ſenſatus niſi
iuſtus? & quis ſtultus niſi peccator?
An non ſtultus, qui pro modico tẽ-
porali lucro, æternum commutat
regnum? & pro momentanea volu
ptate, atrociſsimis perpetuisque ſe-
ipſum ſupplicijs mancipat, & ven-
dit? qui cùm facile poſſet moderari
paſsiones ſuas, vt illis ſatisfaciat,
Deum, animam, famam, gratiã, glo
riam ſempiternã amittit, & in abyſ
ſum ſulphuris, & ignis ſciẽs, vidẽsq;
ſeipſum præcipitat. Eſt ne aliquis
adeò ſtultus qui huiuſmodi contra
ſeipſum faciat? Hic ergo ſtultus vt
luna eſt: iuſtus verò ſenſatus vt ſol,
propter tres ſolis & lunæ differen-
tias. Lux enim ſolis eſt propria, ple
na, fixa. Lux lunæ econtrario, alie-
na, vacua, & varia. Simili modo eſt
in iuſto, & peccatore. Lux enim iu-
ſti propria eſt, de ſuo lucet, iuſtus
non in aliena luce gloriatur, nõ in
progenitorum virtute, & nobilita-
te, nõ in magiſtratuum dignitatũq;
honore,

honore, non in diuitiarum opulentia, non in poſſeſsionum & hæreditatum copia, non in copioſa ſplendidaq; familia: ſed in propria virtute & opere gloriatur: nec alienã lucem quærit, cui ſuppetit propria, ſecundum apoſtolicum conſilium.
Gal.6.a Opus ſuum probet vnuſquiſque, & tunc in ſemetipſo tantum habebit gloriam, & non in altero. Stultus verò mundanus, quia in ſeipſo obſcurus eſt, alienam vnde poteſt lucem, vt fulgeat hominibus mendicat. Eſt etiã iuſti lux plena ſicut ſolis, quoniam vndiquaq; perfectus eſt, peccatoris autem lux vacua, dimidiataq;: non enim ex omni parte lucidus eſt, ſed ex vna parte lucidus, ex altera obſcurus. Da mihi hodie hominem vndequaq; lucidum, verè rara auis in terris, rarus homo qui
Lu.11.e. non habeat aliquam partem tenebroſam. Quidam eſt caſtus, ſed iracũdus, alius mitis, ſed lubricus, alius quidem & mitis & caſtus, ſed ſuperbus, alius mitis, caſtus & humilis, ſed cupidus: denique nemo ſine crimine viuit, & rariſsimus eſt qui de hac lucis plenitudine gloriari poſſit, & cui ſolis vocabulũ poſſit adaptari. Quòd ſi quis eſt, ad modicum tempus eſt, non per vitam totam vt ſol. Luna etiam aliquãdo plena eſt, ſed citò ab illa deficit plenitudine: ſol vero nunquam, ita iuſtus & perfectus in luce permanet fixus, conſtans & immobilis, peccator vero inſtabilis eſt. Qui etiam ſi ad tẽpus toto conatu & propoſito vitia deteſtatur, virtuteſq; amplectitur, ſed ſtatim poſt modicum deficit, & in conſuetas tenebras mentis incõſtantia, quam ex peccato contraxit, de-
Thr.1.c uoluitur, ſicut ſcriptum eſt, Peccatum peccauit Hieruſalẽ, propterea inſtabilis facta eſt. Si igitur (vt dictũ eſt) quilibet iuſtus ſenſatus, in eccleſia Dei propter rationes ſupra dictas, ſol nuncupari poteſt: quãto amplius tu, ò pater ampliſsime Auguſtine, qui non ſolum vitæ ſanctitate, ſed etiam miro ſapientiæ tuæ fulgore, Chriſti eccleſiam, luce propria, luce plena, luce fixa irradiaſti? Si enim ſapientia lux eſt. quis in eccleſia Dei ita lucet vt Auguſtinus? A ſole omnia aſtra lucent, ab Auguſtino omnes qui poſt ipſum fuerũt doctores ſapientiæ lumen accipiũt: ipſe verò propria luce lucet, quam à nullo hominum, ſed à ſolo Deo accepit. Nullo enim tradente, nullo magiſtro cunctas didicit diſciplinas. De lucis autem huius plenitudine hoc dixerim, Pollent quidem in eccleſia plurimi varijs donis, alius deuotione, alius paupertate, alius humilitate, alius caſtitate, alius alia gratia gratis data quacunque. Diui- 1.co.12.a ſiones enim gratiarum ſunt, neque ſanctus dici poteſt qui in aliqua virtute vel gratia non extitit inſignis. Eſt enim ſanctus inſignis iuſtus. Sed quod eſt ſapientiæ proprium ſcripturas intelligere, penetrare ſacramenta, noſſe myſteria innodata diſſoluere, obſcura propalare & ſimilia. Hoc ſibi iuſtiſsimè vendicat Auguſtinus, hæc pars Auguſtini, in hac ſapiẽtiæ luce, ſicut ſol omnia aſtra, ita cæteros omnes (poſt apoſtolos) ſuperat Auguſtinus. Et merito ad alios in eccleſia, in hoc quaſi ſol ad ſydera comparatur. Apud Danielẽ Dañ.12 b legimus, iuſtos in eccleſia fulgere ſicut firmamentũ, doctos verò qui ad iuſtitiam plurimos erudiunt, ſicut ſtellas in perpetuas æternitates. Qui verò ſapientia & doctrina cunctos alios antecellit, cui exiſtimas il

lum

lum comparandum fore niſi ſoli?
Etenim intellectus acumine, inge-
nij perſpicuitate, diſputandi acri-
monia, inueniendi copia, differen-
di ſubtilitate, monſtrum quoddam
in natura fuit Auguſtinus, qui hu-
manæ intelligentiæ terminos irra-
diante Deo viſus eſt tranſcendiſſe,
vir intellectu (vt quidam ait) & ſa-
pientia propè diuinus. Vides igitur
quã propriè, quã ex ęquo illi verba
thematis adęquantur quaſi ſol re-
fulgens, ſic iſte refulſit in templo
Dei.

Sed oſtendamus iam nunc, quo-
modo refulſit in templo Dei, ſicut
in principio propoſitũ eſt. Omnis
ſanctus in eccleſia Dei, eſt veluti
quoddam luminare lucens in taligi
noſo loco, & veluti clara ſtella igno
rantiæ noſtræ tenebroſam noctem
illuminans. Sic enim Apoſtolus ait.
Phi.2.b In medio nationis prauæ, inter
quos lucetis, ſicut luminaria in
mundo. Neque ſolum qui doctri-
na pollent, ſed etiam qui ſanctita-
te vitæ præminẽt, luminaria ſunt.
Grandis prædicator iuſtus in popu
lo, etiam ſi taceat, opera illius cla-
mores ſunt, plus nãque prodeſt vir
tus viſa quàm audita, & Chriſtus in
ſancto figuratus plus mouet, quàm
ſermone deſcriptus. Non ergo ſola
ſapientia lucent homines, ſed ma-
gis vita. Vnde quatuor modis ali-
quis in tẽplo Dei lucet, ſcilicet, fide,
ſapientia, vita, regimine. Iſta ſunt
quatuor luminaria, ſiue quatuor fe
neſtræ in templo Dei, à quatuor e-
ius angulis totum templum illumi
nantes. Fide lucent in eccleſia Dei
martyres, qui eam ſanguine ſuo plã
tauerunt, ſapientia doctores, vita
confeſſores, regimine pontifices.
Omnibus iſtis quatuor modis glo-
rioſus Auguſtinus in templo Dei
refulſit: ideoq́ue ſi ille qui vno iſto
rum modorũ in eccleſia fulget ſan-
ctus eſt, quantus erit hic pater Au
guſtinus, qui omnibus iſtis fulſit?
Vnde vt ſummatim de illo dicam
quod ſentio. Omittamus nunc ſan
ctitatem, & gratiam (ſpirituũ enim prou.16
ponderator eſt dominus) & temera a
rium eſt in hoc ſanctos adinuicem
comparare. Iudicet Deus qui nouit
Auguſtini ſpiritum & ſanctimoniã,
ſed quod nobis poteſt innoteſcere
vnus ipſe excellenter obtinuit mar
tyrum fidem, confeſſorum ſanctita-
tem, doctorum ſapientiam, pruden
tiam pontificum, quæ ſi ornare ſan
ctos Dei ſufficiunt ſingula, quanto
magis ſufficient omnia? Quantum
obſecro refulſit fide? quantũ fidei
cõtulit Auguſtinus? Martyr enim
in illo oppido vel ciuitate vbi patie
batur, fidem credentium confirma
bat, at Auguſtinus doctrina ſua fi-
dem, non in vno oppido, ſed in to-
to orbe defendit. Vnde ſicut maio-
ris meriti eſt defendere fidẽ ſangui
ne quàm verbo, ita etiam maioris
commodi eam in orbe quã in vr-
be. Neque etiam Auguſtin⁹ defuit
martyrio, ſed magis martyriũ de-
fuit Auguſtino, ſæpius nanque vi-
tam pro fide apud hæreticos expo-
ſuit, niſi Deus aliter diſpoſuiſſet e-
ius vitã cuſtodire, quia ſcilicet, plus
doctrina quàm morte populo Dei
profuturus erat. Oppugnata eſt e-
nim eccleſia (vt idem Auguſtinus
inquit) prius à leone in tyrannis, &
deinde à dracone in hæreticis: nec
minor fuit hæc draconis perſecu-
tio, quàm leonis: ſed quomodo vi-
ctus eſt leo in martyribus, ita & vi-
ctus eſt draco in doctoribus. O quã
grauiſsima fuit Auguſtino pugna
cum

cum iſto dracone! quàm acerrimus extirpator extitit hæreticorũ! Quis enim ita defendit fidem vt Auguſtinus? quis tot libros compoſuit contra hæreticos? quis omnibus modis diſſerendo, prædicando, ſcribendo, conuictos ab eccleſia hęreticos expulit vt Auguſtinus? O firmiſsimã eccleſiæ columnam! ò magnum fidei propugnaculum! Merito proinde ab eccleſia malleus hęreticorum nuncupatus eſt. Hic eſt ille vir, quẽ Ezechiel propheta vidit in culmine templi funiculo & calamo omnem illius magnifici templi fabricã me-
Eze.40 a tientem. Ecce (inquit) vir cuius aſpectus quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu eius, & calamus mẽſuræ in manu eius, & mẽſus eſt, &c. Quod licet ad literam de Chriſto intelligendum ſit, qui doctrinæ funiculo, & paſsionis merito, omnes eccleſiæ ſtatus & animas menſura-
eph.4.a uit: vnicuique enim noſtrum data eſt gratia ſecundum menſurã dona
Zac.4.c tionis Chriſti, ſicut Zacharias inquit, Adęquauit Deus gratiam gratiæ illius: tamen poteſt ad Auguſtinum accommodari. Hic nanq; vir conſtantiſsimus, fortiſsimus, & robuſtiſsimus aduerſus hæreticos extitit, ęreusq; aſpectus illius propter prædicationis ſonitum: non aliter enim quã apoſtolica quædam tuba in Dei templo ita perſonuit, vt in
ps.18. omnem terram exierit ſonus eius. Dextera funiculum cementariorũ tenebat, id eſt, euangelicam doctrinam, qua menſus eſt omnes ædificij parietes, egredientes lapides, & intruſos malleo ęquabat, faciens omnium fidelium intellectus concordare funiculo: & ſecundum euange
2.cor.10 lium vnanimiter ſentire, diſſonan-
b teſque redigẽs in obſequium fidei.

Quid ais ò Arri? quid ſentis de fide? Tres (inquit) ſunt perſonæ, & tres eſſentiæ. O Arri multum egrederis funiculũ, redi ad regulam, inſpice euangeliũ, Ego & pater vnũ ſumus: Ioã.10.f
& in Apoſtolo, Vnus Deus, vna fi- eph.4.a
des ſcriptura ſic dicit: quomodo ergo tu Deum multiplicas in eſsẽtia? Et tu Sabelli, quid ſentis de Deo? vna (inquit) eſt eſſentia, & vna perſona. O hæretice multum deficis à funiculo, redi ad regulam. In euangelio quomodo legis, Ego & pater Ioã.10.f
vnũ ſumus? non ait ſum, ſed ſumus; pluralitas ergo eſt in diuinis. Et Ioãnes in epiſtola, Tres ſunt qui teſti- 1.Io.5.b
monium dãt in cælo: quomodo igitur tu inquis vnus ſolus eſt? Diſcordas vtique à funiculo. Et tu Manichee, dic tuam de Chriſto ſententiam: Chriſtus (inquit) verus Deus, ſed non verus eſt homo. O hæretice, multum excedis fidei perpendiculum, fateris in Chriſto Dei maieſtatem, oportet te etiam in illo confiteri hominis infirmitatem: redi ad regulam, quomodo legis; Ver- Ioã.1.a.
bum caro factum eſt, & Apoſtolus, Factum ex muliere, factũ ſub lege, Gal.4.a
& pſal. Homo natus eſt in ea, & ipſe ps.86
fundauit eam altiſsimus? Conuincunt te iſta teſtimonia, non concordare funiculo. Et tu Ebiõ, quid ſentis de Chriſto? Chriſtus (inquit) verus homo, ſed non verus Deus. Tu quoque ò hæretice, multum deficis à funiculo, redi ad regulam, inſpice ſcripturam, Dominus meus & Io.20.g
Deus meus. Et iterum ad filiũ, Thro heb.1.c.
nus tuus Deus in ſeculum ſeculi. Et &ps44
iterum, Hic eſt verus Deus. In hunc Hier.10
modum magnus iſte doctor ędificij lapides ad menſuram rectam reddebat, diſcordantes malleo percutiẽs, id eſt, hæreticos argumento cõuincens;

cẽs. Lapides verò ſolutos,extra ędi ficium ſparſos non metiebatur fu niculo,qui enim fidem non recipit, hic neque ſcriptura conuinci po teſt.Omnis autem lapis per baptiſ mum in eccleſiæ ædificio ſuper fun

1.cor.3 c damentum firmum,id eſt Chriſtũ, fundatus,ſi funiculo ſcripturę com menſuratus à fide deuiat poteſt ar gumenti malleo percuſſus,ad rectã lineam reduci, ſi in ſententia perti nax non eſt.Funiculus ergo rectiſsi mus & infallibilis, quo omnis intel lectus mẽſuratur ſcriptura eſt. Ad hunc omnes aliæ ſcripturæ, omnes ſcientiæ, omnes hominum inuẽtio nes commenſurandæ ſunt: & quę non conformant proculdubio fal ſæ ſunt. Ad hũc etiam funiculum redigẽdę ſunt omnes reuelationes, omnes apparitiones quæ fiunt in eccleſia, & quæ nõ cõueniunt huic funiculo: nõ quidem reuelationes, ſed illuſiones dæmonum æſtimãdę

Eſa.8.d ſunt.Eſaias de hoc ita inquit. Et cũ dixerint ad vos, quærite aphytoni bus & adiuinis qui ſtudent incanta tionibus ſuis: nunquid nõ populus à Deo ſuo requiret viſionem pro vi uis & mortuis ad legem magis & ad teſtimonium? ꝙ ſi non dixerint iux ta verbum hoc, non erit eis matuti na lux.Attendite vobis fratres mei, ne fortè ab iſto perpendiculo varie tis.Ecce proh dolor, quot ab hoc fu niculo diſcordãt hodie proprio ſen ſui adhærentes,Germania quõdam fideliſsima, hodie vniuerſa hac pe ſte ſubuerſa eſt. Cauete vobis ne

2.co.11 a ſeducamini fallacia ſerpentis,à ſim plicitate quæ eſt in Chriſto Ieſu:ſer

2.Ti.2 c mo enim hæreticus vt cãcer ſerpit.

heb.13b Fugite nouitates,doctrinis varijs & peregrinis,nolite abduci. Legite ſã ctorum libros, his adhęrete, hos ſe quimini,ſenſum catholicum & anti quum, quem à patribus accepiſtis, nolite deſerere.In tantum enim (vt ait Bernardus) ſenſus iſte commu nis eccleſiæ æſtimandus eſt, vt e tiam ſi aliud Hieronymus, vel Au guſtinus ſentirent non eſſet ſequen dus. Attẽdite apoſtolum cõminan tem.Si quis vobis aliud dixerit quã Gal.1.b accepiſtis,etiã angelus de cęlo, ana thema ſit:doctrina ſanctorũ non ſo lũ intellectũ illuminat, ſed etiã vo luntatem inflammat,eſt enim ſpiri tu Dei plena. Non ſic aliorum do ctrina, quæ et ſi aures eloquentia mulceat, non tamen cor accendit. Nolite etiam diſcutere quæ vobis credenda ab eccleſia proponũtur. Relinquite hoc epiſcopis, relinqui te theologis, ipſi tractẽt myſteria, ipſi diſcutiant, qui effuſè rationem omnipotenti ſunt reddituri.Vos tã heb.13 e tum ſimplicem adhibete ſenſum, & firmum: hoc enim eſt vnde mul ti periclitantur,quia,ſcilicet,ſine li teris fidei ſacramenta diſcutiunt. Quid ad te attinet ò miles, ò agrico la,ò mercator diſputare de fide?Qui ſenuit in ſchola theologica cum ti more loquitur,& tu audenter aſſe ris quæ tibi videntur? Intende offi cio tuo,relinque alienum, ad te nõ ſpectat hoc.Attendite ſuper hoc fi guram in libro Numerorũ.Taber- Num.4 naculum(inquit)fœderis & ſancta a ſanctorum, ingredietur Aaron & filij eius, & depoſito velo inuoluẽt arcam teſtimonij, &c. Cumq; in uoluerint Aaron & filij eius ſan ctuarium & omnia vaſa eius: tunc intrabunt filij Caath, vt portẽt in uoluta,& nõ tangent vaſa ſanctua rij ne moriantur,&c. Vaſa ſanctua ibidem rij quæ intra velamen ſunt, ſcilicet, thuribula,mortariola, cyathi, cra

teræ,

teræ,candelabrũ,forcipes,& emun
ctoria. Hæc ſunt fidei ſacraméta, ſci
licet,incarnationis,paſsionis,& re-
ſurrectionis,quæ fidei velamine ve
lata ſunt. Hæc à ſacerdotibus tra-
ctanda,aſpiciendaque ſunt,quibus
Lu.8.b. datum eſt noſſe myſterium regni
Dei,cæteris autem in parabolis. Il-
lis igitur permittitur ingredi ſancta
ſanctorum,diſcutere myſteria, de
fide diſſerere,ſcripturas exponere,
fidei quæſtiones abſoluere,legis ſe-
creta rimari: populus auté qui per
Caathitas,& Gerſonitas,& Merari
thas deſignatur,caueat ne aſpiciat,
neque tractet, ſed ſicut illis propo-
nuntur à ſacerdotibus inuoluta, ita
portent. Non reuelent (inquam) ne
forte ſpirituali morte moriantur, à
fidei veritate diuiſi, nihil enim te-
nerius,nihil facilius, quã humanus
ſenſus facile variat à vero. In alijs
enim peccatis quæ voluntate ſola
cõmittũtur, aut opere, palpabilius
eſt quod agitur. Sunt enim cõcupi-
ſcétiæ carnales,& iræ,rixæ,inuidiæ
& auaritię, qui appetitus ſatis à no
bis perceptibiles ſũt cũ adſunt, non
ſic in intellectu. Facile enim pro ve
ro falſum accipitur, & leuiter ſen-
ſus deuiat à vero. Proinde in hoc
maior cuſtodia adhibenda eſt, vbi
maius iminet periculũ,& quia quiſ-
ps.31. quis timere debet, ne forte ſit in ſpi
ritu eius dolus. Ideo autoritati ecclẽ
ſiæ firmiſsimé adhereat, idq; animo
fixo profitens, quod eccleſia docet
& tenet. Sed de his hactenus. Hæc e-
nim dicta ſunt vt quantum ſcriptu
ræ ſanctæ deferendum ſit honoris
& authoritatis agnoſcamus, quæ o-
mnium humanorum intellectuum
propoſita eſt regula & menſura.
Hæc eſt perpendiculum in dextera
Auguſtini, quo templi dei parie-
tes ſingulos demetitur; calamus
verò menſurę quo omnes ędificij
partes metiebatur, philoſophia mo
ralis eſt, qua omnes eccleſiæ ſtatus
inſtruxit. Erat enim ſapientia diui
na humanaque inſtructus & appri
mè eruditus, quæ per funiculum &
calamum deſignatur. Nullaq; fuit
templi Dei pars quam iſte doctor
hoc calamo non metiretur, portas,
limina, veſtibulum, feneſtras, porti
cus, atria, à ſummo vſque deorſum,
nihil non menſum reliquit. Omni-
bus enim eccleſiæ ſtatibus viuendi
regulam dedit, pro omnibus libros Auguſ.
compoſuit, pro virginibus librũ de patris
virginitate, pro viduis librũ de ve- noſtri o
ra viduitate, pro cõiugatis librũ de pera
bono coniugali, pro monachis li-
brum de opere monachorum, pro
mulieribus librũ de honeſtate mu-
lierum, pro clericis canonicorũ re-
gulam. Vnde in pręfatione clericos
docuit, laicos monuit, deuios in viã
veritatis reduxit, cunctorumq; cõ-
ditionibus ſalubriter prouidendo,
tuam in hoc mari nauiculam Augu
ſtinus prouidé gubernauit. Neque
ſolũ fidej contulit Auguſtinus, eam
ab hæreticis defendendo, ſed eo am
plius eam fidelibus exponẽdo. Quis
enim in exponendis ſcripturis vigi
lantior? quis in diſcernendis myſte
rijs eruditior? quis in enodandis
quæſtionibus diſertior? Fides nan-
que vſque ad tempus illud, magis
virtute quàm claritate pollebat. E-
rat enim quodammodo adumbra-
ta, non ſolum erroribus hæretico-
rum, ſed etiam verbis & eloquentia
catholicorũ, quibus magis cura fuit
culte & ornate, quã diſtincte loqui.
Ac proinde quid in qualibet fidei
materia ſentiendum eſſet, nõ tam
erat in aperto. Sed Auguſtinus pri-
mus

mus cœpit catholicas veritates enucleare, digerere, dilucidare, diſtinguere, atque in ſcholaſticam formam redigere, docẽs quid in quolibet fidei myſterio ſentiendũ, quid ad obiecta reſpondendum eſſet. Vnde ex ſcripturis colligendus locus ad roborandum. Deniq; ſi quid de fide diſtinctè ſentimus, apertè dicimus, audenter aſſerimus, id totum Auguſtino debem⁹. Ipſe enim theologiæ (quam ſcholaſticam vocant) formam primus inuenit, quem imitati ſunt Magiſter ſententiarũ, Alexander de Ales, S. Thomas, S. Bonauentura, Scotus, Ricardus, & cæteri ſcholaſtici doctores, quorũ ſcripta ad fidei ſapiẽtiam plurimum fidelibus profuerunt. Plurimum etiã hæreticis obſtiterunt, cuius rei apertũ indicium ex hoc accipitur, quòd antiqui doctores in pluribus à vero fidei tramite, piâ licet intentione, in ſuis ſcriptis deuiauerunt (vt in eccleſiaſtica hiſtoria Euſebius refert) nam eorum ſcripta Deo fortè propter hoc diſponente, non extant. Nondum enim diſcuſſa erant fidei myſteria & eccleſia tunc perſecutionum fluctibus agitata, defendendę quã exponendę fidei magis erat intenta. O ſydus maximum Auguſtine pater, quantum eccleſiam Dei tua ſapientia irradians illuſtraſti; quantum tua pręſentia errorum tenebras effugaſti! nunc enim te authore, te magiſtro, ita omnia ſũt lucida, vt errare non poſsit, niſi qui ex induſtria velit hallucinari. Eſt enim (vt mihi videtur) in eccleſia Dei ſchola theologica, veluti quædam area, in quã ſcripturarum meſſes teruntur, comminuuntur, & ventilantur, excuſſaque palea rethorici ornatus, limpidiſsimum veritatis frumentum excutitur, ſegregaturque, quod tamen ſine palea domini cis iumentis, id eſt, ſimplicibus fidelibus in doctrinæ præſepio non eſt apponendum: tum quiá non ita ſapit, tum etiam quia non ita affectus animæ nutrit. Camelis verò incuruis, id eſt, hæreticis mundum veritatis frumentum proponimus, ne dum eloquentię palea conditur, intus cũ grano erroris lolium occultetur. Sed de his hactenus. Pater (ni fallor) ex dictis quãtum hic doctor fide refulſerit in templo Dei: nunc cætera proſequamur. Refulſit quoque dignitate & regimine, fuit enim fideliſsimus & prudentiſsimus Antiſtes, conſtitutus à Deo ſuper familiam ſuã, vt det illis in tẽpore ſpiritualis tritici menſuram. Duo ſunt quę in eius põtificatu notatu digna videantur. Primò, quòd viuente Epiſcopo eiuſdem diœceſis Epiſcopus ordinat⁹ eſt, licet inuitus: quod ideo factum fuit, quia ſanctus ille Epiſcopus Valerius ſenex, ſui gregis zelator eximius, vſque adeò timuit, ne ad alterum epiſcopatum raperetur Auguſtinus, vt ſe viuente ipſum epiſcopum fecerit ordinari: tantus erat animarum zelus, tanta ſubditorum ſalutis fames. O mi ram ſolicitudinem, ô feruentiſsimam charitatem! Da mihi hodie Epiſcupum, qui Coepiſcopum nõ dico deſideret, ſed ſuſtineat, etiam ſi ſenio deficiat & coadiutore indigeat. Hoc tamen quaſi indecens eccleſiæ, poſt ſe in alijs fieri prohibuit Auguſtinus, neque nos factum laudamus, ſed zelum, ſed humilitatẽ, ſed ſolicitudinem Epiſcopi ſancti, & ſufficiẽtiam Auguſtini. Eſt quoque aliud non minus mirandum in hoc pontifice glorioſo, quòd cũ tot tantiſq;

Matth. 24.d

tantiſque ſuſcepti oneris ſolicitudi nibus premeretur, illi tamen ad tantam librorum congeriem conſcribendam tempus non defuit. Quádo obſecro meditabatur quod dictaret? quando meditata dictabat? quando meditata dictataque populo publicè proponebat? quan do recitabat? quando dormiebat? quando comedebat? quando popu lum ſuper negotia iudicabat? vix enim diuturna vnius hominis vita ſufficit ad libros eius perlegendos, & valuit ipſe inter tot negotia ad eoſdem conſcribendos. O hominem capaciſsimum, ò virum cæleſtis gratiæ plenum, qui (vt videtur) velut Apoſtolus quidam, non præmeditabatur quid poſtea dictaret, ſed inſpirante Deo intus in aure cordis, continuo audiebat quod fo ris populos doceret verbo, & poſteros informaret ſcripto. Quem idcirco contemplationis ocium ab animarum regimine non retardabat, quia ipſam regendi artē à Deo, in ipſa contemplatione diſcebat. De ſanctitate verò & religione illius quod fuit tertium, loqui ſuper
Matth. 26.g uacaneum exiſtimo. Lingua enim eius manifeſtum facit ipſum, & ſcriptura eius ſpeculum ipſius eſt. Qualis eius fuerit vita cernire in eius doctrina, videte eloqnia ſancta, pura, ignita, deuota, meliflua, & a-
Matth. 12.c. gnoſcite quòd ex abundantia cordis os loquitur. Neque enim qui ita loquitur vt Auguſtinus, aliter viuere potuit quàm Auguſtinus. Cuius talia ſunt eloquia vita diſcors eſſe non poteſt. Quænam obſecro mater, paruulo vteri ſui filio, quem gremio fouet, tam tenere loquitur? ita verbis applaudit, oculis arridet, geſtibus exhilaratur, vt Deo ſuo, redemptori ſuo, Ieſu ſuo Auguſtinus? Verè mel & lac ſub lin- Cãt. 4. c
gua eius, mel ſpiritus, & lac doctrinæ. Spiritus enim tuus domine in eo velut mel dulce dulciora ſu- ps. 118
per mel & fauum ex ore illius deprompſit eloquia, & niſi quia ſermonis longitudinem pertimeſco, illius nunc plurima dicta proponerem, ex quibus apertius liqueret quod dicitur. Sed ſatius iudico vos, ad eius ſoliloquia, meditationes, confeſsiones, & alia opuſcula remittere, in quibus ex labijs eius ſermo ignitus fauo dulcior, lacte ſuauior, balſamo pretioſior, mira copia diſtillat. Quantum illi cõgruit quod de Helia ſcriptum legimus. Surrexit Auguſtinus doctor in ec
cleſia quaſi ignis, & verbum eius Eccli. 48.a
quaſi facula ardebat: ardebat vtiq; exterius ſermo, & animus flagrabat interius. De religione vero res in aperto eſt ſingulas religiones fũ daſſe glorioſum fuit alijs. Auguſtinus vero non vnius vel alterius, ſed ferè omnium fundator extitit: nam præter eremitarum & canonicorum ſplendidas religiones, que ab ipſo nuncupantur cæteris ferè omnibus viuendi regulam dedit: ipſe nanque primus, vel inter primos religioſe viuendi modum & regulam fratribus edidit, quem imitati ſequentes fundatores ac patres religionum ſingulas edidere: regulamque illius velut optimam vitæque religioſę decentiſsimam ſuis filijs contulerunt (paucis exceptis qui regulas proprias ediderunt) atque ſub illius decreto cum ſuis gregibus Deo viuere, tutius quàm proprio inſtituto ſanxerunt. Quòd ſi ad monachum plus facit regula quàm

cuculla omnes iſti tam numeroſi monachi merito huius patris filij nuncupandi ſunt, atque ita eum omnes vti patrem ſequuntur ac venerantur. O glorioſum ſtipitem vnde ſurrexit tam multa ſylua ramorum, ò ſpecioſam radicem â qua tam numeroſa progenies pullulauit. Videtur ne tibi in templo Dei fulſiſſe, profuiſſeque in domo Dei, qui tot in ea plantas ex ſeipſo produxit? Meritò profectò de illo in epiſtola canitur, & quaſi plan-
eccl.50 tatio cedri in monte Libano, ſic cir
b ca illum ſteterunt, & omnes filij Aaron in gloria ſua. De hoc fœcundiſsimo ſtipite ſatis commodè ex-
eſa.58.d ponit quidam illud Eſaię. Eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum cuius non deficient aquæ, & ædificabuntur in te deſerta ſeculorum, fundamenta generationis, & generationes ſuſcitabis, & vocaberis ædificator ſæpium auertēs ſemi ta iniquitatū. De quo latius in alio ſermone, ne vos modo nimia longitudine onerem. Quartò refulſit doctrina & ſapiētia. In hac enim (vt diximus) cunctos eccleſiæ doctores excedit. Vnde ingenij eius admirandum acumen ex quatuor apparebit. Primò, quia (vt ipſe de ſe aſſerit) omnes liberales ſcientias ſine magiſtro didicit. Secūdò, quia tantæ facundiæ fuit, vt in ſingulis libris alius à ſeipſo videatur Auguſtinus, adeò enim copioſus extitit in ſcribendo, vt ſingulis libris accōmodatum dederit ſtylum, adeò vt non ab eodem à quo alius videatur pectore proceſiſſe. In libro enim Trinitatis ſtylus argutus, ſubtilis, diſputatorius: & in libro de ciuitate Dei ſtylus latior, diffuſior, hiſtorię magis conſonus: in expoſitione

ſcripturarum ſtylus diſertus & planus: in epiſtolis elegans, in ſermonibus ſubmiſſus & communis, leuatur quando vult ſuper aera: repit quando vult inter veſtigia. O copioſum ſapientiæ flumen, fœcundius Nilo & Danubio redundantius! ò vaſculum ſapientiæ capaciſsimum! ò immenſum diuinorum ſecretorū pelagus! ò quem te memorem patrem Auguſtinum: omnis laus inferior te eſt. Tertiò patet vis ingenij eiuſdem, ex librorum tanta multiplicitate & multitudine, tot ſunt enim vt vix legi poſsint, tam varij ſunt vt non ab vno, ſed ab vniuerſitate videantur conſcripti, ſic in eis diuina ſapientia lucet, vt humana quoque ſapientia ſupra modum fulgeat & eloquentia polleat. Vltimum quoque ingenij teſtimoniū, hoc eſt præſtantiſsimum, quòd ita conſpicuè in tanta nebula veritatē intuitus eſt, & ita eam in tanta ſylua errorum diſcuſsit: vt cùm in hoc ipſe omnium primus extiterit, vſque hodie poſt tam longum tempus id teneat, id ſequatur eccleſia & fidei ſchola, quod Auguſtinus decreuerit. Mirum in rebus tam arduis, tam difficillimis, ita veritatem penetraſſe. Vnde ad ipſum Auguſtinum Voluſianus ſic ſcribit. Legi Dei deeſt quod Auguſtinus non intelligit. Quod tamen dictum ita mira humilitate reiecit, vt in ſcriptura ſancta ſe tyronem dicat, & nunc cœpiſſe ſe aſſerat. Poſſem hic plurima de ipſo adijcere ſanctorū teſtimonia, in quibus eius ſapiētiam admirantur, niſi timerē videri aut nimius laudator, aut longior concionator. De illius ſapiētia exponit ſanctus Vincētius illam inſignē Zacharię viſionem de candelabro aureo, Zac.4.a
quam

quã in ſequẽtibus exponemus, pro nunc præſenti ſermone finẽ facientes, hũc tam fulgẽtiſsimum eccleſię ſolẽ deprecemur, vt qui tam mira nos ſapientiæ ſuæ claritate irradiauit, ſua quoque nunc protegat oratione: vt doctrinæ illius adhęrentes, & veſtigia illius ſequentes, illuc perueniamus, quò ipſe peruenit, illic habitemus, vbi ipſe cũ ſuo domino regnat & commoratur in ſanctorum gloria. Ad quam nos perducat ſol ipſe iuſtitiæ Ieſus Chriſtus dominus noſter filius Dei & virginis, cui eſt honor & imperium cum patre & ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

DE DIVO AVGVSTINO patre noſtro, pontifice, & doctore eccleſiæ, Concio ſecunda.

THEMA.

¶ Dedit illi Dominus cor ad præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ, docere Iacob teſtamentum ſuum, & iudicia ſua Iſrael. Eccleſi. 45.

MAgnũ donum Dei fratres, donum cordis. Sunt nanque quidam hominum penitus excordes, inſenſibiles, & ſtupidi, velut arborum trunci, quorum vita animalis penitus & ſine
ſ.23. ſenſu eſt. Hos propheta, in vanum accepiſſe animam intellectiuã denunciat, quia videlicet eam omni affectu rationis vacuam, ocioſamque cuſtodiunt. Talis erat Ephrain, cui per prophetam dicitur. Factus Oſe.7 d
eſt Ephrain velut columba ſeducta non habens cor. Talem ſe deplorat apud pſalmographum peccator, dicens. Obliuioni datus ſum, velut Pſ.30.
mortuus à corde. An non mortuus à corde cui ad omne bonum affectandum, optandum, exequẽdum, penitus deeſt cor? Qui huiuſmodi eſt, et ſi carne viuat, corde tamen mortuus eſt. Væ miſero qui dum viuit moritur, & in carne viua mortuam geſtat animam, cuius vita nõ iam hominis, ſed bruti vita cenſenda eſt. His dominus per prophetam loquitur, dicens. Effundam ſuper Ezech.
vos aquam mundam, & mundabi- 37.c.
mini ab omnibus inquinamẽtis veſtris, & dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri, & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, &c. hoc eſt, cor veſtrum durum, aridum, inſenſibile & obſtinatum, reddam ſenſitiuum, tenerũ, & ſpiritualibus impreſsionibus aptũ. Quàm ingẽs beatitudo! quã amplę diuitiæ fertilitas cordis. Sicut enim in agris, alios quidem fertiles & vberes cernimus, qui modico ſati ſemine, ampliſsimas reddunt fruges, alios verò aridos & ſteriles, qui quãtacunque cura colãtur, cultori ſuo vix ſemen duplicatum reddunt: ſic etiam in humanis cordibus euenit, vt alia affectibus, & actibus, laudabilibus abũdent, ac veluti fontes viui, bonis motibus ſcaturiant, alia autem quantumuis culta, & doctrinæ frumento diligentiſsimè ſeminata, nullũ aut deſiderij cæleſtis, aut alterius cuiuſpiã boni motus exhibeãt

 fructum.

fructum. De quibus Apoſtolus
luculentiſsimè,& diſertiſsimè tra-
heb.6 a ctans,ad Hebræos inquit. Terra ſæ
pe venientem ſuper ſe, bibens im-
brem,& germinans herbam oppor
tunam illis,à quibus colitur,accipit
benedictionem à Deo, proferens
autem ſpinas ac tribulos reproba
eſt, & maledicto proxima, cuius
conſummatio in combuſtionem.
Hæc autem fertilitas aut ſterilitas
cordis, ex cuſtodia aut negligen-
tia mandatorum Dei ſæpius accide
eſa.48 d re ſolet. Vnde per Eſaiam domi-
nus. Vtinam (inquit) attendiſſes
mandata mea,facta fuiſſet quaſi flu
men pax tua, & iuſtitia tua ſicut
gurgites maris, & fuiſſet quaſi are
na ſemen tuum, & ſtirps vteri tui
vt lapilli eius. Quod verbum (vt
opinor) non tam ad generatio-
nem prolis, quàm ad fœcundita-
tem cordis referendum eſt, quam
Ezechias propter peccatum amiſ
ſam, in ſuo cantico amariſsimè de
eſa.38.c plorat,dicens. Generatio mea abla
ta & conuoluta eſt à me, quaſi ta-
bernacula paſtorum,generatio,in-
quam,mea quæ de corde meo ex
meis viſceribus, intra me progigni
tur, & in animæ meæ vtero ſpon-
te ſcaturit, hæc ex peccato meo
ablata eſt à me & à malitia mea
ſterilis factus ſum amiſſa ſpiritus
vbertate. Vides quàm apertè man
datorum obedientiæ vbertas pro-
mittitur, & per eorum negligen-
tiam eadem aufertur. Attende ad-
hue in pſalmo hoc ipſum apertius.
ps.39. Quoniam, inquit, circundederunt
me mala, quorum non eſt nume-
rus: comprehenderunt me iniqui-
tates meæ, & nõ potui vt viderem:
multiplicatæ ſunt ſuper capillos ca
pitis mei, & cor meum dereliquit
me. Quàm clare iacturam cordis à
peccatorum multitudine proueniſ
ſe conqueritur. Cor meum, inquit,
dereliquit me. Et alibi in libro re- 2.re.7.d
gum idem propheta. Inuenit, in-
quit, ſeruus tuus cor ſuum, vt ora-
ret te,peccando amiſit,& precando
reperit. Peccandi ergo aſsiduitas
aufer cor, & ſtupidam ad omne
bonum animam reddit, ſterilemq́;
& imagini mortuæ quàm ſimili-
mam, quæ habens oculos non vi- ps.113.
det, & aures non audit, & ſuis na-
ribus non odoratur. Eſt nanq; hæc
iuſta à domino retributio peccato-
rum, vt qui affectibus animę malè
vtitur,inuitus amittat eos,& qui ra
tionalis homo eſſe noluit, inſenſibi
lis ſtatua merito ſuo fiat. O ſeue-
ram nimis iudicis vltionem, formi
dandumq́ue diuinæ animaduerſio
nis iudicium! Væ miſeris qui quò
inſenſibiliores ſunt, vt hanc in ſe
Dei vltionem agnoſcant eo miſe-
riores miſerabilioresq́ue reddun-
tur: ſi qui vero hanc inſenſibilita
tis pœnam, in ſemetipſis perſen
tiunt, his mors ipſa, hac animi ſtu
piditate tolerabilior eſt. Sicut enim
Adam diuini mandati præuarica
tione,totus penitus in alterum ver
ſus, & mutatus eſt omnino in virũ
alterum: ita etiam ſpiritualis ho
mo aſsiduitate peccandi, à ſeipſo
degenerãs in belluam vertitur, cui
ſi prioris ſtatus vllus in eo relin
quitur ſenſus, permutatio hæc o-
mni amaritudine amarior multò
eſt, amiſsamq́ue felicitatem tota
vita implacabiliter deplorat. Solet
etiam nonnunquam hæc inſenſibi
litas in quibuſdã, ex diuinæ gratiæ
cõtemptu prouenire, merito nanq;
priuantur donis cæleſtibus, qui ea
aut deſpiciunt aut ignorãt. Quibus
vſq;

vſque adeò diuinæ conſolationis munera viluerunt, vt ea etiam experta pro viliſsimis voluptatibus carnis commutare non vereantur.
heb.6.a In hos apoſtolicum illud dirigitur, impoſsibile eſt enim eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt ſpiritus ſancti, guſtauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſeculi venturi, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam. Id eſt, per pœnitentiam in priorem ſtatum gratiæ reuocari, rationemque difficilis reuocationis aſsignans ſubiungit. Rurſus crucifigẽtes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes, hoc eſt quia filio Dei ſpiritui gratiæ immanem inferunt contumeliam, delicias ſpiritus lubricis voluptatibus poſtponentes, & paradiſi flores odoratos, deguſtatoſque pro vi
Lu.15.c libus porcorum ſiliquis commutantes, quos ſi experti non eſſent, huiuſmodi contemptus non ita imputaretur ad culpam. At quia guſtauerunt & contempſerunt, reatus eorum manet. Horum typum geſſerunt, qui poſt deguſtatum è
Num.11 a cælo manna Ægyptios pepones, & cucumeres, ollaſque carnium popoſcerunt, delicatiſsimum ac dulciſsimum cibum à Deo ſibi præſtitum nauſeantes: quorum deſiderium attulit eis dominus, & non
ps.77 ſunt defraudati à deſiderio ſuo: ſed adhuc eſcę in ore ipſorum, & ecce indignatio domini ſuper eos. Quos enim eſus carnium nequiter oblectauerat plaga domini atrociter vaſtabat. Sic omnino, ſic huiuſmodi ſpiritus contemptoribus euenire ſolet, vt vacuati ſpiritu, libidinibus repleantur, poſt quas acutiſsimos peccatorum aculeos, atrociſsimoſque conſcientiæ remorſus, & amariſsimos tota vita ſuſtineant: vt vel ſic totmentorũ magiſterio diſcant, & quid boni ſibi ipſis perdiderunt, & quid mali contra dominum com miſerunt, illius munera contemnẽtes. Quorum amiſsio (vt diximus) eo irrecuperabilior eſt quò ex eorum experientia & ſenſu maior in contemptoribus ingratitudo conuincitur. Caueant ſibi igitur & pertimeſcant, quibus datum eſt ad mẽſam domini ſedere, dapes cæleſtes animo deguſtare, ſuauitatem ſpiritus Deo largiente ſentire, ne poſt guſtatas paradiſi delicias, retro ad cõtemptibiles Ægypti huiuſmodĩ cepas, & futiles carnalium volupta tum pepones reſpiciant. Ne vindi- Nume. cante Deo, aut ſerpentum venena- 21.b torum morſibus laniẽtur, aut ſicut vxor Loth in ſalis ſtatuam conuer Gẽ.19.e tantur, & beſtiæ lambant eos. Audiant Chriſtũ in euangelio idipſum miſericorditer pręmonentẽ, & terribiliter intonãtem his qui in agro dominico verſantur, ne redeant retro. Memores (inquit) eſtote vxoris Lu.17.g Loth. An putatis quia ocioſè & fruſtra hoc factum eſt, vt mulier illa reſpiciens retro in ſtatuam, neque qualemcunque, ſed in ſalis ſtatuam verteretur? & non potius vt futurorum ſeculorum cunctis hominibus fieret terroris exemplum, & huiuſmodi præcauẽdi criminis perpetuum ſeculis monimentum. Si enim Iudaico more, nudam hiſtoriam conſideres, quid habet conſonantiæ, vt egreſsis ab incendio tam diſtrictè præcipiatur, ne reſpiciant poſt tergum? imò potius contrarium rationabile videbatur, vt mãdaretur eis ſiſtere in regione: nec

à proſpectu ciuitatum diſcedere, donec completam vindictam inſpicerent, quam de ſceleratis hominibus ſumeret diuina iuſtitia, vt qui teſtes fuerant criminis, teſtes eſſent etiam vltionis. Vt quid non reſpiciant, propter quid non attendant mortem acerbiſsimam quam euaſerunt? horribile incendium quod effugerunt? flagitiorum vindictam, diuinæ iuſtitiæ vltionem? quænam huiuſmodi præcipiẽdi ratio? quæ cauſa mandandi? Neq; enim facile (fragili præcipue mulierum ſexui) videbatur, huic tam ſeuero obtemperare mandato. Quid enim? mundus poſt tergum ardet, flagrant elementa, fulgurant nubes, reſonant tonitrua, terra dehiſcit, regio deuoratur, mœnia corruunt, ciuitates obruuntur, & in tanto diſcrimine non vertunt caput? Quænam virorum constantia, ne dicam mulierum huiuſmodi poterit implere mandatum? & tamen terribili vltione præuaricatio vindicatur, & inaudita ſeculis pœna mulctatur, vt ſtatua fieret fœmina, quæ huiuſmodi iuſsionem tranſgredi, ignis timore non timuit, neque lapidis ſtatua, ſed ſalis: vt ex ipſo facto liqueat magnum in hac vindicta latere myſterium. Sicut enim exuſta Pentapolis perpetuis futuris temporibus, criminis nefandi reis in exemplum, ita etiam ſtatua facta mulier diuinæ gratiæ contemptoribus in perpetuum relicta eſt monimentum: ne videlicet ſimilia faciant, & ſimilem vltionem incurrant. Ad nos ergo fratres, ad nos pertinet hæc parabola, quos ab huius ſeculi nequam flagranti incendio & libidinum æſtuantium igne ſulphureo, diuina bonitas miſericorditer liberauit: ſtatuens in loco ſpatioſo pedes noſtros, vt ad montis domini faſtigia conſcendamus. Pſ.30. Nobis (inquam) tam durum ſpectaculum propoſitum eſt, vt illius exemplo formidemus, non modo redire, ſed etiam reſpicere vnde diſceſſimus. Si enim talis eſt pœna retro reſpicientium, qualis erit vltio retro redeuntium? ſeculi huius flagrantem libidinibus, & curis æſtuantem Sodomam, Dei beneficio euaſimus, vt quid eam vltra vel à remotis aſpicimus? Si quis autem propriæ ſalutis immemor, & diuinę in ſe pietatis contemptor, retrorſum ad vanas & viles ſeculi voluptates & curas, quas reliquerat reſpicere non erubuerit, hanc ſibi à domino reatus pœnam nouerit deſtinatam, vt amiſſo deuotionis ac pietatis ſpiritu, & emortuo corde, in ſalis ſtatuam permutetur, & abyſsi beſtiæ lambãt eum. Vtraque enim vltione dignisſimus extitit, & vt ſpiritualis dulcedinis quam contempſit expers fiat, & vt beſtiarum infernalium linguis lambendus nunc exponatur, quorum dentibus erit poſtmodum laniandus. Quaſi enim dæmonum linguis nunc blanditer lambitur peccator, cuius virtus & pietas, diabolicis ſuggeſtionibus ſenſim conſumitur: deuorabitur verò, cùm apertè damnabitur. Timeamus itaque mei fratres, ne ſimile incidamus temeritatis exẽplũ, & tantæ apud Deum ingratitudinis rei inueniamur. Caueamus (inquam) non modo redire, ſed & reſpicere ſeculum quod euaſimus, ſcientes, quia nemo mittẽs manum

ſuam

Luc.9.g ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei, magis autem quæ retro ſunt obliti, ad anteriora ſolicitè nos extendentes, propoſitum nobis ſupernę vocationis brauium diligenter, ardenterque proſequamur. Fidelis enim eſt deus qui repromiſit quod dominicæ exhortationis documentum, & ſi ſemper nobis vtile fuerit, hoc tamen tempore monachis omnibus pernecessarium eſt, quando plures in eccleſia monaſticę religionis diſſuaſores ſubuerſoreſque conſpicimus. En venerunt illa tempora periculoſa, de quibus vaticinium nos euangelicum præmonuit. Surgent (inquit) pſeudoprophetæ, & ſeducent plurimos, & dicent vobis. Ecce hic eſt Chriſtus, illic eſt Chriſtus, ne crediderítis. Nolite ire, neque ſectemini in illa hora, qui fuerit in tecto & vaſa eius in domo ne deſcendat tollere illa, & qui in agro ſimiliter non redeat retro. Memores eſtote vxoris Loth. O apertiſsimam horum temporũ prophetiam! quid enim aliud recentiores hæretici clamant, niſi hic eſt Chriſtus, illic eſt Chriſtus? Non eſt, inquiunt, Chriſtus in canonicis ſtatutis, non in eccleſiaſticis ſacramentis, non in varijs religionum obſeruantijs, non in vſitatis miſſarum ſacris, non in exterioribus diuini cultus ceremonijs, non in frequentatis horarum laudibus, non in carnium neglectis epulis, non denique in hac viuendi eccleſiaſtica norma, quæ ab apoſtolorum tẽpore vſque nunc per omnes fidelium nationes vbique terrarum in eccleſia perſeuerat. Sed ecce hic, ecce illic Lutherus ait, ecce hic Ecolampadius ait, ecce illic quiſque pro ſuo libito propriam viuendi formam Chriſti fidelibus ſtatuit quam ſequatur: nec eſt adinuicem inter ſe cõſenſus: ſed alius ſic, alius ſic ait, quomodo enim conſentiant inter ſe qui à veritate diſcordant? O infelices Germani, quis vos faſcinauit non obedire veritati? quis gẽtem nobilem à principio orthodoxam, tam fraudulenter, tam immaniter decepit? Vnus vos homuncio à ſanctorum patrum antiquiſsimis inſtitutis, & eccleſiæ orthodoxa fide & probatiſsima viuendi norma ſubtraxit? Redite obſecro ad cor, & videte quia non poteſt errori ſubiacere eccleſia Dei quã ſpiritus ſanctus regit, Chriſtus diſponit, & innumera ſanctorum caterua decorat. Mauultis ardere cũ Luthero, quàm regnare cum Auguſtino, Ambroſio, Hieronymo, Gregorio, Bernardo, & alijs, quorum proculdubio nomina ſcripta ſunt in libro vitæ? Quis horum religionem damnauit? quis eccleſiaſtica ſacramenta contempſit? Qui à ſacro eccleſiæ ſacerdotio cælibatum abſtulit, & alia innumera quæ vos vnius hominis ſuaſu & tentare non erubuiſtis, & profe-qui non pertimeſcitis: quid dicam vobis? Si alijs non creditis, vel Chriſto domino credite, credite, Chriſtum ipſum præmonentem audite. Cùm dixerint vobis, ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, nolite credere, nolite ire, ne ſectemini, non eſt hic aut illic Chriſtus: ſed vbique in eccleſia catholica, id eſt, vniuerſali. Vt quid ergo nefaria diuerticula quæritis? vt quid de Chriſto quem negatis, tam multa infideliter iactatis? Si Chriſtum prædicatis, Chriſtum audite.

Marginal references: Phi.3.c; Heb.10 d; Matth. 24.b. & Lu.17.c; Gal.3.a; Eſa.46.e; Lu.10 d; Matth. 24.b

Chriſtus ipſe ſe negat eſſe, hic aut illic, id eſt, in priuato hæreticorum concilio, ſed in eccleſiæ catholicæ communi conſenſu, & vos eccleſiam & fidem communem contemnitis? angulos & compita quæritis? Lutherus monachos maritat, ſacerdotibus conuiuia indicit: cauete obſecro, nolite credere, ita futurum dominus prædixerat ne ſectemini. Audite quod ſequitur. In illa (inquit) hora, quando, ſcilicet, de Chriſto & fide eius varia dogmata hæretici cudent: in illa (inquã) hora qui fuerit in tecto ne deſcendat
Lu.17.c tollere vaſa, & qui in agro ſimiliter non redeat retro, memores eſtote vxoris Loth. Quid euidentius? quid apertius? Ac ſi dicat: qui de Chriſto male ſentiunt, male etiam de religione, de cælibatu, de perfectione dogmatizabunt. Cauete vobis qui in tecto perfectionis eſtis, id eſt, eccleſiæ Dei rectores & magiſtri, qui ex alto perfectionis culmine, inferiori populo verbum Dei & ſalutis doctrinam quotidie buccinatis, quæ in aure auditis prædi-
Lu.12.a cantes ſuper tecta. Cauete etiam vobis religioſi homines, qui in a-
1.Ti.4.b gro dominico die noctéque inceſſanter deſudatis, exercentes voſipſos ad pietatem, qui orationibus, lectionibus, meditationibus, & dei laudibus iugiter incumbentes campum dominicum & exemplo vitæ excolitis, & verbo ſalutis ſeminatis. Suadebunt nanque vos (ſcio) ſubuerſores illi ſub Chriſti nomine, in illa hora redire retro, relinquere religionem, ſpernere cælibatum, vxorem ducere, ſecularibus implicari. Nolite credere, ne ſectemini, nolite deſcendere de tecto tollere temporalia quæ reliquiſtis. Nolite redire retro ad ſecularem vitam, quam Deo vocante fugiſtis. Memores eſtote vxoris Loth, vide- Lu.17.c
te quid ob hoc ſuſtinuit, attendite quid propter hoc paſſa eſt, illa ſit vobis perſeuerandi exemplum, illa non retrocedendi documentum, illa aduerſus huiuſmodi ſuaſores reſiſtendi ſcutum. Illam vobis proponite, illam illis obijcite, illam attendite, illam præ oculis ſemper habete: illa vos admoneat, illa vos doceat, ne ſimilia agentes ſimilia patiamini. Ecce prædico vobis, ecce præmoneo, ecce multo antequam fiant vobis omnia prophetizo. Quã euidens aduerſus hæreticos teſtimonium. Vtinam, vtinam illorum oculos Deus aperiat, vt videant & à tãta inſania reſipiſcant. Sed ad noſtrũ propoſitum redeamus. Dedit ergo dominus Auguſtino cor, non ad negotia ſecularia, non ad temporalia lucra, non ad vanos ſeculi perquirendos honores: ſed ad præcepta domini, ad legem vitæ, ad eruditionem populi. Hæ ſunt diuitiæ ſanctorum, hæc portio ſeruorum Dei, hæc pars quærentium faciem, fa- pſ.23.
ciem Dei Iacob. Vnde propheta. Portio mea domine dixi cuſtodi- pſ.118.
re legem tuam. Attende igitur mirificum ordinem in prothemate, ad præcepta, ad legem, ad doctrinam, cuſtodire præcepta, ſcrutari legem, docere iudicia. Sunt qui hunc ordinem malè peruertunt, aut docentes quæ non didicerunt, aut ſcrutãtes quæ non impleuerunt, non intelligentes, neque ea quæ loquun- 1.Ti.1.b
tur, neque de quibus affirmant. Nõ ſic Apoſtolus. Nihil (inquit) audeo Ro.15.b
dicere inter vos eorum quę per me non efficit Chriſtus. Non ſic Pſalmographus. Bonitatem (inquit) & pſ.118.
diſci-

diſciplinam & ſcientiam doce me, prius bonitatem, deinde diſciplinam, deinde ſcientiam: bonitatem tibi, diſciplinam mihi, & tuo populo ſapientiam: hic rectus eſt ordo, ſunt qui peruertát, vt diximus. Sed ò quiſquis viam domini recto optas tramite pertranſire: noli tranſilire ſi vis peruenire, primò ergo omniũ ſit tibi cura mandati, in hoc tibi vita, in hoc tibi ſalus & gloria. Ante omnia Deum time, & mandata eius obſerua, hoc enim eſt, omnis homo. Quid cælorum gyros inaniter luſtras? quid ſecreta naturæ ocioſè rimaris? quid profunda ſcripturarum in caſſum perſcrutaris, & vltima tuę tibi cura ſalutis? O hominũ ſtultiſsimè, nunquid ex ſapientia, an ex vita & opere iudicaberis, nũquid ſcrutatores, an factores legis iuſtificabuntur, remunerabuntur, glorificabuntur? Si mihi nõ credis, prophetam ſuper hoc audi. Seminate (inquit) vobis ad iuſtitiam, & metite ſpem vitæ, & tunc demum illuminate vobis lumen ſcientiæ. Noli ergo præponere ſcientiam operi, ſapientiam virtuti, peritiã gratiæ. Noli prius illuminare quàm luceas, prius lucere quã ardeas: ſed ſicut ſcriptum eſt. A mandatis tuis intellexi. Ianua enim intelligentiæ, legis obſeruatio Dei mandatorum eſt. Quanta ſuper hoc ab eodẽ pſalmiſta tibi proferã teſtimonia. Beatus, inquit, vir qui non abijt in conſilio impiorum, &c. Sed in lege domini fuit voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ecce voluntas legis eius meditationi pręponitur. Et iterum. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege domini, beati qui ſcrutantur teſtimonia eius. Ecce prima beatitudo, ambulare viam domini: ſecunda, ſcrutari teſtimonia eius. Et iterum. Retribue ſeruo tuo, viuifica me, & cuſtodiam ſermones tuos: reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua. Ecce primo viuificari ſe poſtulat ad implenda mandata, deinde reuelari, illuminarique ad ſciẽdam legem. Et rurſus. Legem pone mihi domine viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper, da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam: & alia innumera, quæ longum eſſet modo citare. Non attendis quàm apertè in horum pſalmorũ capitibus præfatus ordo deſcribitur, ita vt nemini etiam ignorantiſsimo liceat hoc ignorare? Dedit ergo illi dominus cor ad præcepta eius implenda, ad legem vitæ ſcrutandam, rimandamque: docere Iacob, id eſt, Dei populum teſtamentum ſuum, id eſt, euangelicam doctrinam, & iudicia ſua, id eſt, occultiora legis ſecreta Iſrael, id eſt, viris religioſis, & Dei obſequio mancipatis. Quàm apertè quatuor hæc Auguſtino tribuuntur. Fuit enim vir propter pręceptorum cuſtodiã ſanctiſsimus, propter ſcripturarum peritiam doctiſsimus, doctrina inſignis, & religione præclarus. Sanctitas itaque eius, & intellectus, & doctrina, & religio, in prothemate cõmendantur: de quibus, ſi tempus adeſſet, per ſingula diſcurrendũ erat: ſed quia de tribus vltimis diximus iam circa primũ modo diutius immorabimur. Congruit Auguſtino, iudicio meo, & conſonat valde, quod de ſanctiſsimo Iob in moralibus beatus Gregorius ſapienter cõmemorat, dicens. Vir iſte licet magnus in virtutibus ſuis, mihi certè ſublimis etiam apparet in peccatis

Eccl.12 d

Ro.2.b

Oſee.10 c. vbi legitur ſic ex verſione 70 Seminate vobis in iuſtitia, vindimiate fructũ vitę illuminate vobis lumẽ ſciẽtiæ.

ps.118.

pſal.1.

ps.118.

ibidem

ibidem

* ſuis: mirentur in eo qui volunt caſtitatis continentiam, mirentur integritatem iuſtitiæ, mirentur viſcera pietatis: ego in eo non minus admiror confeſsionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia geſta virtutum. Hæc Gregorius. Quã optimè, quàm mirè iſta conſonant Auguſtino! virtutes nanque hic diuus cum alijs ſanctis communes habuit, ſed in hac ſuorum peccatorũ confeſsione prę omnibus extitit ſingularis: cùm enim, teſte Iob, natura
Tob.31d
le ſit cunctis hominibus ſua peccata celare, hic vir è contrario aduerſus omnem naturæ pudorem, non modo præſentibus, ſed etiam futuris hominibus nudam reliquit hiſtoriam peccatorum: & quæ nos in ſecreto medijs parietibus, vel vni confeſſario pandere nimis erubeſcimus, hæc ille vniuerſo prodidit orbi. Audiſtis vnquã tale? vidiſtis vnquam ſimile? quis vni populo vel hic coram omnibus in cõcione ſuã reuelare conſcientiam, ſua propalare delicta, vel etiam iuſſus non erubeſceret? quis ſuſtineret? At ſua nõ modo dicere, ſed etiam ſcribere toti mundo non erubuit Auguſtinus. O ſtupendam hominis deiectionẽ! ô humilitatis ardentiſsimam ſitim! omnibus innoteſcere voluit, vt deſpiceretur ab omnibus. Sufficiebat ei ad omnem humilitatis gratiam, in tanta gloria nolle laudari, ſed illene quid deeſſet ad humilitatis cumulum, voluit etiam & contemni. Atque vt hoc plenius conſequeretur, miram reperit inuentionẽ, pudenda conſcientiæ ſuæ omnibus patefecit, & quod alijs ſolet eſſe horribile, illi fuit optabile. Ardentius ille ſuorum peccatorum hiſtoriam ſcripſit, quàm alij ſoleant geſtorũ ſuorum glorioſam hiſtoriam poſteris in ſui memoriam legendam relinquere: neque ambitioſus quiſpiã ita gloriam affectauit, ſicut ille contẽptum. Quantam in hoc naturę intulit vim! quàm ſublimiter ſeipſum vicit! quàm potenter de ſeipſo triũphauit! Sed è contrario Deo diſponẽte, accidit illi, vt vnde voluit deijci, inde amplius laudaretur & verteretur in gloriam, quod diſponebat ad ſui deiectionem, & vnde voluit fieri contemptibilis, fieret amplius admirabilis. Qualia nanque poſt cõuerſionem fuerint Auguſtini ſacinora operæpretium eſt agnoſcere. Accuſat ſe coram Deo, ꝙ nonnũquã in cibo dum neceſsitati corporis ſeruit, aliquem morſum fortaſſe indulſit voluptati. O grande facinus! rurſus quòd aliquãdo dum eccleſiæ canticis intereſſet, plus melodia quàm ſenſu fuerit oblectatus. O flagitium maximum! addit etiam aliud non minus, quòd iter agens, dum videret caſu canem leporem inſequentem, non nihil in hoc fuerit delectatꝰ. Et quòd curioſè inſpectauerit aliquando araneas ſuis reticulis capientes muſcas. Grauiſsima certè crimina, & confuſione digniſſima. Quid miraris, cùm etiam pœniteat coram Deo, quòd die ſereno lucis amœnitate fuerit oblectatus: aſſerens ab alijs ſe continere forſitã potuiſſe, ſed à lumine, quia vbiq; eſt, omnino non poſſe. O, inquit, quis mihi daret illam lucem, quam habebat cæcus Tobias, opera miſericordiæ filium docens, & caligans oculis Iſaac filios ſuos benedicens, & cęcus Iacob manus ſuas ſuper paruulos nepotes cancellans. Hæc & ſimilia ſũt peccata Auguſtini epiſcopi, pro his publicè veniam petit. O quàm

Tobi.2 b
Gñ.27. a
Gñ 48. e

quàm nitida, quàm pura, quàm cryſtalina erat conſcientia, vbi iſtę atomi cernebantur, quãdo iſte aliquod mortale committeret, quis putatis faceret? qui de huiuſmodi leuiſsimis culpis etiam publice pœnituit? Quantum enim peccatum mortale abhorruerit, in opuſculo quodam inſinuat, vbi aſſerit peccatum mortale non committẽdum omnino, etiam ſi neceſſe ſit perire quicquid Deus non eſt. Hęc igitur Auguſtini tam profunda humilitas apud Deum & homines, ſapientia & intellectu illum ſublimiter exaltauit, quoniam Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autẽ dat gratiam. Vnde poteſt de illo intelligi prophetæ vaticinium, Dedit abyſſus vocem ſuam, altitudinem phantaſiæ. Abyſſus (inquam) humilitatis Auguſtinus vocem doctrinę ſuę populis dedit, propter phantiæ ſuę, id eſt, ingenij altitudinem, quá propter humilitatem cõtulit illi Deus. De qua voce adhuc apertius Ioannes in Apocalypſi ita prophetat. Vidi (inquit) & audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cæli, dicentis voce magna, Vę, vę, væ habitantibus in terra: de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri. Aquila hæc grãdis magnarum alarum volans per mediũ cęli, ſignificari videtur Auguſtinus, qui ſcripturarum ſecreta ſublimiter penetrauit, volant alij doctores ex latere, ille per medium. Vnde & apud Ezechielem ita legimus, Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullã cedri. Quæ omnia mirè congruunt Auguſtino. Fuit enim aquila grãdis perſpicacitate, & volatu magnarũ alarũ, quia plures ſub alis protegit religiones, plena plumis doctrinarum, tam ſecularium, quàm diuinarũ, quia in vtriſque fuit apprime eruditus, & varietate dicendi: eſt enim adcò varius in ſtylo, vt non eum vnicum, ſed varios exiſtimes ſcriptores ex librorũ phraſi. Hic venit ad Libanum doctrinæ puræ & candidę euãgelicæ, ab errore Manichæorum, & tulit medullam cedri, quia penitus diuinas ſcripturas, & intellexit, & expoſuit. Hæc eſt aquila quam Ioannes in eccleſia per medium cæli volantem in ſpiritu vidit clamãtem, Vę, vę, vę habitantibus in terra. Væ (inquam) habitatoribus terræ, id eſt, mũdanis & ſecularibus hominibus, qui huius ſeculi delicias ſequũtur, vę in vita, væ in morte, vę poſt mortem, vita laborioſa, mors acerba, & poſt hanc damnatio ſempiterna. Hæc Auguſtinus in libris ſuis & dictis, verbo, ſcripto, exemplo, terræ habitatoribus prædicauit, hæc docuit, contemnere ſeculum, & quærere cælum. Vnde ad illũ alius propheta inquit, In gutture tuo ſit tuba, quaſi aquila ſuper domum Dei. Hanc aquilam ſequũtur tres angeli tubis idipſum Dei populo perſonantes, ſcilicet, Benedictus, Franciſcus, & Dominicus, diuum Auguſtinum & tempore & vita ſequentes, & eundem mũdi contemptum, quem ille docuerat hominibus perſuadentes. Quantus ab eis in eccleſia fructus extiterit nõ eſt opus verbo mõſtrare, quia in aperto res eſt. Sed Deum optimum deprecemur, vt nobis quibus tantorum patrum fructus experiri conceſsit, cõcedat & imitari mores, & cum illis beatitudinis prçmio frui in gloria. Ad quam

Marginal notes: 1.Petr.5 d; Haba.3 ex verſione 70; Ap.8.d; Ezę.17. a; vbi ſupra.; Oſe.8 a

quam nos perducat Ieſus Chriſtus dominus noſter religionis omnis author,& primus patronus.Amē.

DEO GRATIAS.

DE EODEM DIVO AVguſtino patre noſtro,pontifice,& doctore eccleſiæ, Concio tertia.

THEMA.

¶Ecce ſacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domum,& in diebus ſuis corroborauit templum.Eccleſi.50.

TRiplex ſacerdotiū legimus in ſcriptura, ſacerdotium legale, ſacerdotium euangelicū, ſacerdotium ſpirituale. Et quidē ante legē fuiſſe apud veteres ſacerdotium nō

Gñ.14. d dubitamus, cùm de Melchiſedech ſcriptū ſit, quod erat ſacerdos Dei altiſsimi: ſed qualē eſſet illud ſacerdotium,quis ritus, quæ cōſecratio, quis modus,quis ordo nō legimus. Sed neque de alio quam de Melchiſedech hoc ipſum in ſcriptura reperimus, quanuis de prophano idolo

Gñ.47 f. rū ſacrifitio ſcriptū ſit,quod Ioſeph omnem terram Aegypti excepta ſacerdotali fecerit tributariā. Sunt qui dicāt illo tempore ſacerdotium primogenitutæ fuiſſe annexū, atq; ideo in pretio habitum à maioribus, vnde meritò diſcruciabatur

Gñ.25. d.&Hebr.12.d. Eſau quod eam pro edulio vēdidiſſet.Sed ex ſacris literis primogenitorum præeminentiam quandā in hæreditate ſicut modo fit, potius quam ſacerdotalem dignitatē colligere poſſumus:neque enim ſoli primogeniti offerebant thura, vel ſacrificia,vel munus aliud ſacerdotale exercebant quod alijs fratribus non liceret,propter quod ſacerdotes dicerentur.Hoc igitur ſacerdotio relicto,quoniam quale fuerit ignoramus,de tribus quæ præmiſimus agendum eſt.Sacerdotium legale cœpit ab Aaron,de quo præcepit dominus Moyſi,vt eum vngeret & ſanctificaret ſibi in ſacerdotem cū filijs ſuis & tota poſteritate ſua, & veſtibus ſacerdotalibus ornaret, vt eſſet ſequeſter & mediator inter Deum & populum, & offerret ei thura & ſacrificia pro peccatis.Quāuis enim ſacrificia illius tēporis eſſent abiecta,noluit tamen Deus ea ſibi communibus manibus offerri, ſed ſanctificatis & mundis:tum propter reuerentiam,tum propter ſignificationem.Vnde ſegregauit ſibi vnam ex duodecim tribum Leuiticam in miniſterium,in qua erant Aaron & eius primogeniti,pontifices & prælati,cęteri de ſtirpe Aarō ſacerdotes communes, reliquę omnes familię Leui vocabantur Leuitę.neque ſolis nominibus,ſed etiam officijs diſcernebantur.Erat nanq; hoc pontificis proprium, ſemel in anno ſacris veſtibus indutum,cum ſanguine hirci ac ſacro thimiamate ingredi ſancta ſanctorū, nudam videre arcam,& oblato munere orare pro populo.Hoc cæteris ſacerdotibus non licebat,quia neque intra velum intrabant, neque veſtibus pontificijs vtebantur,ſed alijs, neque fas eis erat arcam & propitiatorium inſpicere: ſed eorum munus erat

Leuit.8 a

Num.3 b

Leui.16 e.&Hebrę.9.d

erat offerre ſacrificia,& thura in tabernaculo exteriori, orare pro populo,& laudes domino decantare. Leuitæ autem velut acolyti, ſacerdotibus in miniſterio erãt, ad exorianda, & lauanda, & præparanda ſacrificia, & alia expedientia exequenda. Quanta grauitas,quãta maieſtas pro area lignea,& pro animalibus occidendis! Sed neque omnes filij Aaron ſacerdotio fungebãtur, ſed certis conditionibus obſeruatis,

Leui.21 c ſi non eſſet cæcus, neque claudus, neq; gibbus, neque lippus,neq; magno,aut torto naſo deformis,neque ſcabioſus,aut albuginem habens in oculo,aut hernioſus: ſed perfectus omnino,& immaculatus, & ſine vitio. Qui huiuſmodi erat, lauabatur prius,deinde vngebatur oleo ſãcto

Leuit.8 d ſuper caput eius effuſo,& extrema auriculę dextræ, & pollice manus & pedis dextri ſanguine arietis in tincto,conſecrabatur domino in ſacerdotẽ,& poſt hæc veſtibus ſacris induebatur. Hic erat ritus in conſecratione ſacerdotum. Integros & ſine macula ſibi voluit dominus in ſacerdotes conſecrari, ne eſſent populo deriſibiles & contemptibiles, ſed honorabiles,& venerandi, qui exemplar vitæ & ſpeculum in populo futuri erant:vt exterior corporis ſpecies, interiorem animæ pulchritudinem commendaret. Quam lõgè aliter fit modo in eccleſia dei. Non offertur ad ſacerdotium niſi inhabilis & inutilis: ſi quis in filijs ſtupidus, ignauus, claudus, luſcus, deformis, hic domino dedicatur, propheta reclamante atque dicẽte.

Malac. 1.a Maledict⁹ doloſus, qui habet in grege ſuo maſculum,& votum faciens immolat debile domino. Mira hominum ſtultitia,cui melius ſudabit ingenium quam ei qui dedit illud? aut in quo melius omnis vis & facultas expẽdi poteſt, quã in obſequio conditoris? Nunquid non beatius & religioſius vacare ſapientiæ quam mãmonę? exerceri in ſacris quã in diuitijs? indiſcendis,ſpeculandis, diiudicandiſque cęleſtibus occupari, quam negotijs & curis ſecularibus implicari? O quantum doleo quoties video, ingenia fortunatiſsima & acutiſsima tam male perdita,tam miſerabiliter vitiata: ſed (ſi diuo Hieronymo creditur) hæc vitia, quę ſupra commemorauimus,animorum potius quam corporum æſtimanda ſunt. Voluntas enim in homine nõ natura damnatur: in quam ſententiam quoque diuus Gregorius conſentit. Non debet itaque Dei ſacerdos luſcus eſſe,vel cæcus,id eſt,ignorans,& ſtupidus: nam ſi cæcus cæco ducatum præbeat,ambo in foueam cadent: neque claudus, id eſt, infirmus & imbecillis ad viam domini percurrendam: non gibboſus,id eſt ad terrena inclinatus,& curuus: ſed ſicut de Iob dictum eſt: vir rectus & timens Deum. Nõ lippus,id eſt, carnalis & fœtidus: non ſcabioſus, id eſt,carnis prurigine maculatus: nõ torto naſo deformis, id eſt, malitioſus,malignus,verſutus: non albuginem habens in oculo, id eſt, paſsionibus & affectionibus obſcuratus: qđ enim eſt albugine in oculo, hoc eſt paſsio in intellectu. Non hernioſus prauæ inclinationis põdere prægrauatus: denique nulla in eo macula,nullum vitium qui omniũ debet vitia reprehendere. Turpe enim eſt cùm redarguit culpa cenſorem. Audiuimus domine qualis non debeat eſſe ſacerdos, nunc qualis debeat eſſe audire cupimus. Dixiſti quid

Matth. 15.a (beside "rans,& ſtupidus")

Iob.1.a (beside "ſicut de Iob")

quid non debeat habere, dicito rurſus quid debeat habere vt ſacerdotio dignus ſit. Ego (inquit) eum foris depingam atque deſcribam, talis ſit intus, qualis exterior apparebit ornatus corporis, cordis ornatum oſtendet. Diligenter obſeruate veſtes, vt ex eis comprehendatis

Exo.28 per totũ cap. & mores. Futurus ergo pontifex poſt totius corporis lotionẽ ſubucula induatur byſsina, puriſsima, candidiſsimaque: deinde tunica talari hyacinthina ſuperinduatur, in cuius ora erunt mala granata tintinabulis immixta, quam præcinget baltheus ex cocco, purpura hyacintho byſſo & auro contextus, ex quibus etiam fiet ſuper humerale pulcherrimum admodum pallioli habens in vtroque humero lapidem onychinum nominibus filiorum Iſrael in ſculptum, atque cęlatum, cui applicabitur rationale in pectore ex eiſdem coloribus, habens & ipſum duodecim pretioſiſsimas gẽmas, cũ duodecim filiorũ nominibus Iſrael, & veritate atque doctrina. In frõte verò pontificis nomen Dei lamina aurea in ſculptum & thiara connexum, vniuerſam hanc pulchritudinem illuſtrabit: his veſtibus ornatus ingredietur pontifex ſancta ſanctorum, cum ſonitu & ſtrepitu cymbalorum, ne forte ſilenter ingrediens moriatur. Quanta myſteriorum profunditas! & quis ea poterit

1.co.9.b penetrare? nunquid de veſtibus cura eſt Deo? Nunquã profectò Deus tam ſolicitè & exactè omnẽ ſacerdotis ornatum deſcriberet, niſi magna & egregia in eo ſacramenta la-

Heb.9. per totum caput. terent. Vnde cùm Apoſtolus Paulus in epiſtola ad Hebræos, omnia pontificis munia de Chriſto domino aptiſsimè & conueniẽtiſsimè interpretatus ſit: miror cur de hoc tã myſtico & portentoſo ornatu, neq; verbum vnum fecerit. Propterea forſitã quod moraliter potius quã allegoricè totus hic veſtium apparatus exponendus ſit: in hoc enim exteriori & corporeo cultu, ſicut diximus, interior ſacerdotis euangelici ornatus depictus atq; figuratus eſt, & pontifex ille legalis gemmatus atque purpuratus, veri huius noſtri ſacerdotij imago quædam & veluti pictura eſt, ſed quomodo ſit interpretandus & aptandus non facile apparet. Multi quidem conati ſunt, ſed inter alios diuus Hieronymus in epiſtola ad Fabiolam, ſatis luculenter materiam de veſtibus ſacerdotalibus eas diligentiſſime diſtinguendo, & exponendo, proſequutus eſt. Cuius interpretationis modum & ſeriem, quantum ſermonis anguſtia patitur arctiſsima methodo perſtringemus. Qui igitur ad ſacerdotij dignitatẽ promouendus eſt, primo aqua munda lauetur, prius purificetur à vitijs, prius omnia carnis inquinamenta detergat, imò & Leuitę iubentur, omnes pilos carnis ſuæ radere, id eſt, omnes mundi curas & ſolicitudines cũ ad Dei miniſterium aſſumuntur relinquere. Nemo enim mi 2.Ti.2.a
litans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus vt ei placeat cui ſe probauit. Deinde tunica byſsina talari veſtitur. Hæc eſt illa quæ nobis poſt baptiſmi ablutionem in eccleſia dei præſtatur, cùm dicitur. Accipe veſtem candidam & immaculatã innocentiæ quam præferas ante tribunal Chriſti, quæ merito talaris eſt, quia omnes vitæ actus, opera, affectus, & cogitatus amplectitur. Sed non ſufficit innocentia ſacerdoti,

cerdoti, nam adſit etiam & ſancti-
monia. Non ſufficit ei non nocere,
ſed oportet quoq; eſſe beneficum.
Vnde ſuperadditur ei altera hya-
cinthina ſanctitatis & iuſtitiæ: de
ps.131. qua pſalmus. Sacerdotes tui induan
tur iuſtitiam. Quæ bene hyacinthi
na eſt, quia tota vita ſacerdotis de-
bet eſſe cęleſtis, & nullum cum ter
renis affectibus debet habere com-
mertium. Cælicum nitorem Dei ſa
cerdos induitur, vt veſtis ſuæ magi-
ſterio diſcat, quia iam non in terra,
ſed in cælo debet habere conuerſa-
Phi.3.d tionem, ſicut Apoſtolus ait. Noſtra
conuerſatio in cælis eſt, vt ſibi di-
ctum exiſtimet illud euangelicum.
Ioã.13b Ego vos elegi de mundo, & vos nõ
eſtis de mundo. In huius veſtis infi
ma ora mala granata nectũtur, quę
granorum purpurantium ordinem
& connexionem virtutum omniũ
moralium typum habent, quas Dei
charitas perficit atq; venuſtat, qui-
bus aurea tintinabula ritè conne-
ctuntur, quia non ſolum conuenit
ſacerdoti pollere virtutibus, ſed o-
portet etiã in Dei laudibus & præ-
conijs non eſſe mutum. Hoc enim
opus eius, hoc munus, hoc officium
ad inſtar cæleſtium angelorum, di-
uinas laudes & ſacrum alleluia, ſi
non inceſſanter vt illi, frequenter
ſaltem in eccleſia, coram Dei popu
lo perſonare. Quid enim ocioſius,
quid monſtroſius muto ſacerdote,
qui in omnibus ſuis verbis & factis,
motibus & operibus totus deberet
eſse vocalis? Sed vniuerſa hæc ve-
ſtium amplitudo caſtitatis cingulo
pulcherrimo conſtringenda eſt, ſi-
ne quo quantunlibet precioſa ve-
ſtis, nullum animæ poteſt præſtare
fomentum. Quid enim ſacerdoti
decentius, quid commodius, quam
decor & puritas caſtitatis? Sit pius,
ſit feruidus, ſit humilis, ſit deuo-
tus, ſit quicquid vis, ſi non eſt ca-
ſtus, nihil eſt, altario non congruit.
Quomodo enim ad tãtum miniſte-
rium ſacrilegis manibus accedet,
impurus & fœtidus, cũ etiam aſtra
non ſint munda in conſpectu eius? Iob.25.
Vnde Eſaias. Mundamini qui fertis b
vaſa domini. Quid dixi qui fertis eſa.52.c
imò qui eſtis vaſa domini, id eſt, ſa-
crarium Dei, in quibus manna cæ- heb.9.a
leſte, & angelorum cibus quotidie
infertur atque reconditur. Sed poſt
hæc omnia indumenta virtutum,
ſuper humerale imponitur vt no-
uerit, non ſolum ſibi natum eſse,
ſed omnibus. Et quidem quę dicta
ſunt ei ſufficerẽt ad propriã bonita
tẽ ſi non eſset ſacerdos, ſed ex quo Oſee.4
populi peccata comedit eiuſdẽ e- b
tiam curã ſibi nouerit eſse impoſi-
tam. Et quod auditu quoque gra-
uiſsimum eſt ſibi dicitur. Si perierit ezech.3
homo iſte, erit anima tua pro ani- f.
ma illius. Vnde ad deſignandam pa
ſtoralem curam, aptiſsime nomina
filiorum Iſrael gemmis inſculpta
ſacerdotis humeris imponuntur,
vt nouerit, quia non verbis ſolum
& intellectu, ſed exemplo & ope-
re prodeſse debet populo Dei. Hoc
enim apertè deſignatur per hoc
quod in humero & pectore populi,
nomina pontifex geſtat inſculpta.
Oportet enim rationale ſuper hu-
merali, nexu catenarum indiſsolu-
bili colligari, vt quod ex ratione
docet, hoc opere & exemplo infor-
met, & humerus à pectore non di-
ſcordet. In rationali autẽ vrim & tu exo.39.
mim, id eſt, veritas & doctrina locã c
tur, quia in lege Dei peritus, & ad
eam docendam idoneus eſse debet,
omnis ſacerdos vt iuxta apoſtoli de Tit.1.b.
cretum

Tit.1.c. cretum amplectatur eum, qui ſecũdum doctrinam eſt fidelem ſermonem, & potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere. Angelus enim domini eſt, & legem requirent de ore eius. Malac. 2.b Audiant noſtri temporis ſacerdotes, & videant an iuſtè an rectè tẽpus in ludis & venationibus expendant, quod ſacris literis impendendum erat. Sed ſuper omnia & ante omnia, ornat euãgelicum ſacerdotem pietas in Deum, zelus honoris & gloriæ eius, fidei & religionis ęmulatio, quæ per ſanctum Dei nomen ſũmi ſacerdotis vertici prominens, aptiſsimè deſignatur. Quid enim prodeſt ſi omnes virtutes morales habeat, nulli noceat, caſtus ſit, omni ſapientia & doctrina polleat, ſi vt philoſophus, non quaſi Chriſtianus omnia iſta poſsideat? ſi omnia hæc in Deum, propter quem, & ad quẽ ſunt nõ referat? ſine quo neq; perfectę virtutes nomináde ſunt. Deeſt enim eis ad perfectę virtutis cõplementum, circũſtantia finis vltimi, à quo omnis virtus habet vt perfecta virtus ſit, hic pietatis & religionis amor, hic zelus Dei, hic eſt qui illũ virtutũ omnium decorem & ornatum, ex alto perficit & coronat. Hic facit Deo gratum & placitũ, quod pulchrum & ſplendidum in hominũ oculis apparebat. Sine hoc nulla quantumuis magna pulchritudo, corã Deo & angelis pulchritudo eſt, neq; cæleſti ſtipendio remunerabitur in futurum. Ecce vobis ſacerdotem legalem, imò in ſacerdote legali veri ſacerdotij euangelici formam depinximus, atque deſcripſimus. Talis eſſe debet qui in populo Dei ſacerdos magnus merito fuerit nũcupandus. Talem enim deſcribit apoſtolus ad Timotheum, non ſignis & nutibus, vt in lege, ſed aperto ſermone dicens. Oportet epiſcopũ irreprehenſibilem eſſe, ſobrium, ornatum, prudentem, pudicum, hoſpitalem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtũ, non litigioſum, nõ cupidum, nõ neophitũ. 1.Ti.3.a Non tibi videntur vno ore Moyſes & apoſtolus mores pontificios reſonare? ſed ſtylo diuerſo, ille quidem nutibus & ſignis, velata facie ne ab hominibus videatur. 2.co.3.d Hic autem reſ̃elata facie, verbis apertis & nudis, nucleum excutit ex cortice. O mira vtriuſque teſtamenti cõſonantia! ò admiranda cõcordia, quã edirectò ſe mutuo aſpiciũt duo cherubin arcam Dei, id eſt, diuinam ſapientiam complectẽtes, quomodo alas ſuas inuicem iungũt animalia ſancta! Exo.37 a ezec.1.f vt nulla ſit pęnarum inter ea diſcrepantia, ſed cõſono volatu diuina & humana percurrũt. Quã integrè, quam perfectè hæc omnia quæ dicta ſunt diuo Auguſtino cõueniunt! Verè per omnia ſacerdos magnus ſacerdotio dignisſimus, omni virtute & ſapientia decoratus, in cuius fronte nomen dei ſanctum emicuit. Amicus Dei, pius, deuotus, feruidus, zelator fidei, honoris dei propugnator acerrimus. Quis ita zelauit fidem? quis in ea tuenda, augenda, explicanda, amplificãda, ſic elaborauit? Verè columna eccleſię firmiſsima, qui in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroborauit templũ, qui ab oppugnatione hæreticorum vſq; ad effuſionem ſanguinis totis viribus orthodoxam fidem protexit atque defendit. Quas pertulit inſidias! quoties eum Deus de hæreticorũ manibus liberauit! O ſanctiſsima anima quã

non

non ignis,non gladius perſecutoris abſtulit,quinimo ipſa gladio ſpiritus,& fidei flāma hæreticorū & infideliū mōſtra de medio tulit. Electꝰ eſt à domino vt eſſet vas electionis
act.9.b vt Paulus,vt nomē eius portaret in gētibus,factus de perſecutore propugnator,de obtrectatore prædicator,de inuaſore defenſor,ſicut ſcri-
ps.67. ptū eſt. Lingua canū tuorum ex inimicis ab ipſo,vt vbi abūdauit deli-
Ro.5.d. ctū,ſuperabundaret & gratia. Olim
Iud.15.a magnus ille Samſon trecētis vulpibus Allophilorum arreptis igne ad caudas earū ligato,omnes meſſes eorū incēdit,atq; vaſtauit. Vulpes erat Paulus,vulpes Auguſt. vulpes Dionyſius,Cyprianus,Victorinꝰ,& alij philoſophi inſignes, dū fidei ſacramēta vafre & callide humanę ſapiētię argutijs & aſtutia oppugnabāt: ſed cōprehendit eo noſter magnus
Iob.5.b Samſon in aſtutia ſua,vt eſſent ſibi in miniſterium,inimicos ſuos,vt eſ-
2.co.3.a ſent idonei miniſtri noui teſtamēti, non litera,ſed ſpiritu,& eorū philoſophiam conuertit in obſequium: nam per eam igne charitatis incenſo,& fidei lumine eidem connexo, omnē gentilium & hereticorū meſſē,id eſt,doctrinas aridas & ſiccas, ſubitò incendio concremauit. Non enim poterat eos latēre quantū in illis doctrinis eſſet falſitatis & ſtultitię, vtpote qui eas prius optime nouerāt,& cū ſūmo labore didicerant atq; docuerāt. Vnde veluti domeſtici hoſtes,fraudes earū quas bene callebāt,facile hominibus demōſtrarunt. Fuit etiā in Auguſtino rationalis fulgor ampliſſimus. Quis enim ita excelluit ingenio? quis ita valuit facundia? quis humanarū diuinarumq; rerū ſapiētia ſic effulſit? quis tot tātisq; voluminibus Dei ecclēſiā illuſtrauit?quis eccleſiaſticos ordines ſic edocuit? Mētitur,ait quidā,qui ſe omnia Auguſtini volumina legiſſe iactat,plus valuit ille ſcribere,quā nos ſufficimus legere. In
diebus enim ipſius emanauerūt puteī aquarum,& quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modū profundiſsimi ſapientię putei, Auguſtinus, Hieronymus, Ambroſius, Hylarius, Chriſoſtomus, Gregorius Nazanzenus, Baſilius, Origenes, Athanaſius, & alij qui illa tēpeſtate aduerſus hęreticorū prauitatē,in eccleſia Dei clarueūt (Deo ſic pro illius tēporis neceſsitate prouidente) vt ſicut victus fuerat leo in tyrannis,ſic etiā vinceret draco in hęreſis. Habuit etiā ſuper humerale,huic rationali ſic mirabiliter cōnexū & colligatū,vt neque cura paſtoralis eum à ſapientiæ ſtudio præpediret, neq; ſapiētiæ amor paſtoris ſolicitudinē imminueret. Mira res tāta ſcripſit vt nihil aliud in vita egiſſe videretur. Sic populū dei rexit,vt literis nunquā vacaſſe putaretur. Vnde in epiſtola hodierna. Qui curauit gentē ſuā & liberauit illā à perditione. O ſi nunc tales paſtores haberemus! ò ſi tanta eis procōmiſsis ouibus eſſet ſolicitudo. Iam de tunica byſsina & hyacinthina nō opus eſt īmorari: quātę enim puritatis,ſāctitatis,& innocētię fuerit poſt baptiſmū,liber cōfeſsionū eius ſatis apertè demonſtrat, in quo de tā minimis culpis cōfitetur, tā leuia peccata deplorat,vt ſine grādi legētis cōfuſione perlegi nō poſſit. Quā nitida putas,quā cryſtalina erat anima illa, in qua tales atomi videbātur. Neq; defuit illi malorū, granatorū, & tintinabulorū ordo mirificus: hanc enim innocentiæ, & ſanctitatis tunicam, virtutum omnium

eccli.50 (margin, beside "diebus enim ipsius")
vbi ſupra. (margin, beside "dierna")

Sſ

mniũ & ſpiritualiũ chariſmatũ mul
timodavarietas decorabat.quę nãq;
vbi ſupra. virt⁹,quæ gratia defuit Auguſtino?
Si diuina ſapiẽtia quæritur, quaſi
ſtella matutina in medio nebulæ,
& quaſi lunaplena in diebus ſuis lu
cet, & quaſi ſol refulgẽs in templo
Dei.Si ſecularis literatura, quaſi ar
cus refulgens inter nebulas glorię.
ibidem Si ingenij acumen, quaſi cipreſſus
in altitudinẽ ſe extollens. Si decor
virtutum,quaſi vas auri ſolidũ,or-
natũ omni lapide pretioſo.Si chari
tatis ardor,quaſi ignis effulgens. Si
deuotionis feruor, quaſi thus ardẽs
in igne.Si fruct⁹ animarũ, quaſi oli
ua pullulans. Si religionis inſtitu-
tio,quaſi plãtatio cedri in mõte Li
bano,Sic circa illũ multitudo innu
mera religioſorũ ſteterũt,& omnes
filij huius magni Aaron in gloria
ſua,in die ſcilicet iudicij,quãdo ma
gnus hic pater Auguſtinus tanta fi-
liorum caterua vallatus, corã Deo
& angelis apparebit,ad grandẽ glo
riam & coronã ſuam, ſicut apoſto
1.Thes.2 lus ad Theſſalonicenſes ait. Quæ eſt
enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut
corona gloriæ? nonne vos ante do-
minum noſtrum Ieſum Chriſtũ, in
aduentu eius? huic autem ſplendori
virtutum ad mixtus etiam erat do-
ctrinę ſonit⁹, per cymbala deſigna
Ioã.5.f. tus? Erat enim lucerna ardens & lu
cens, ardens virtute, lucẽs doctrina.
Vnde merito magnus, quia (teſte
mat.5.c domino) qui fecerit & docuerit, hic
magn⁹ vocabitur in regno cęlorũ.
Verbum enim Dei, vt in eius vita le
gitur, vſq; ad vltimã ęgritudinem,
ſine intermiſsione alacriter, ſana
mente, ſanoque conſilio in ſancta
Lu.19 d eccleſia prædicauit, ponens ad men
ſam pecuniam domini ſui cũ vſu-
ris ſibi retribuendam. Et vt fidelis
diſpenſator ſeruis domini ſui diſtri
buens triticum in mẽſura, donec di
ceretur ei. Intra in gaudium domi- Lu.12.e
ni tui. Hæc de myſtico & verò ſacer Matth.
dotio dicta ſint. Aliud eſt ſacerdo- 25.b.
tium ſpirituale, de quo beatus Pe-
trus. Vos eſtis genus electum & re- 1.Petr.2 b
gale ſacerdotium. Et Ioannes in A-
pocalypſi. Feciſti nos Deo noſtro Ap.5.c.
regnum & ſacerdotes. Et adhuc ex-
preſsius idem apoſtolus Petrus. Ad 1.Petr.2 a
quem accedentes lapidem viuum,
& ipſi tanquam lapides viui, ſuper-
ædificamini in domos ſpirituales,
in ſacerdotium ſanctum, offeren-
tes ſpirituales hoſtias acceptabiles
Deo, per Ieſum Chriſtum. In hoc
quod ait offerentes ſpirituales ho-
ſtias, quale ſit hoc ſacerdotium o-
ſtendit, id eſt, non legale, non eccle
ſiaſticum, ſed ſpirituale, ſicut ſunt
hoſtiæ quæ in eo offerũtur. Pudeat
pudeat hæreticos noſtri temporis,
gratis hallucinari, imò gratis mali-
gnari, neq; enim mihi perſuadere
poſſum, eos non intellexiſſe tã aper
tam apoſtoli ſententiã, ſed malignè
eam ad ſuũ prauum ſenſum, in ec-
cleſiæ cõtumeliã detorſiſſe. Hoc ſa
cerdotio quod metaphoricũ eſt, o-
mnis Chriſtian⁹ fungitur, nemo ab
hoc ſacerdotio metaphorico & im
proprio repellitur, cuiuſcũq; gẽtis,
ætatis, ſtatus, cõditionis exiſtat, ſiue
mulier, ſiue vir, ſiue ſenex, ſiue puer
ſiue diues, ſiue pauper. Si chriſtiana
pietate polles hoc ſacerdotio ſacer
dos es: non leue eſt iſto modo eſſe
Chrianũ, nõ poteſt abſoluere aliũ à
peccatis, qui iſto ſacerdotio ſpiritua
li ſiue euãgelico ſacerdos eſt, nõ cõ
ſecrat dñicum corpus, nõ habet au
thoritatẽ, euãgeliciq; miniſtri emi
nentiam, non habet ſacerdotalem
dignitatẽ, exteriori cęremonia con
ſtantem,

ſtantem, habet tamen internã imaginem, ac ſimilitudinem quandam perfectionis ſacerdotalis, vnde metaphorica ſacerdotis denominatio dicta eſt. Agnoſce quis es, res enim ſacratiſsima eſt bonum Chriſtianũ eſſe. Nunquid nõ in baptiſmate vnctus? non chriſmate ſanctificatus? nonne Deo dicatus? Quid verę ſanctitatis habuit ſacerdos ille Moſaycus, quod non habeat, & locupletiꝰ omnis Chriſticola abſq; obijce baptizatus, Deo ſacratus, Deo dicatus & oblatus? O Chriſtiane magna eſt profeſsio tua, grandis eſt obligatio tua: ſi mihi nõ credis, apoſtolum au
1.co.6.d di. An neſcitis quia tẽplũ Dei eſtis, & ſpiritus ſanctus habitat in vobis? Si quis ergo templũ Dei violauerit, diſperdet illũ Deus: & tu dicis, cui iniuriam facio, cui noceo, ſi meretrici adhęreo? ſi fornicationibus vaco? non ſum clericus, non ſum monacus, non ſum vxoratus, mei iuris ſum, alienã vxorem non adulterio vexo, neminẽ facio iniuriã. Imò facis & maximã deo, cuius tẽplum violas, cuius ſacrariũ polluis, cui fidẽ in tuo baptiſmo promiſſam infringis. Sed iam hoſtias ſpirituales quas deo offeras oſtendã. Ante omnia carnis tuę hoſtiam ſalutarem. De qua apo
rom.12. a ſtolus. Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra, hoſtiã ſanctã viuam, Deo placẽtem, rationabile obſequiũ veſtrum. nolite alia exquirere quę mactetis, ſed mortificate mẽbra veſtra, quæ
Col.3.a ſunt ſuper terrã, & quæ mẽbra, fornicationem, immũditiam, libidinẽ, cõcupiſcentiam malam, auaritiam. Noli hircos, capras, vitulos, arietes, emere ad ſacrificium, habes in tua carne multimodã hoſtiam quã iugules, ſicut pſalmus ait. In me ſunt Deus vota tua quæ reddã, laudationes tibi. Superbiã deprime & taurũ ps. 55.
peruicacem iugulaſti, luxuriam cohibe, & hircum occidiſti: odium ex Leui.23 c
tingue, & arietem concremaſti, inuidiam dilue, & capram immolaſti, huiuſmodi hoſtijs placatᷣ Deus, exo.29 c
hæc illi ſacrificia placent: ſed cũ vitia, non cũ armẽta iugulãtur, quod Leuit.3 c
ſi altiora ſacrificia quæris oſtendã tibi. Intra te habes quas domino offeras, turturẽ, ſcilicet, & colũbam, Leuit.5 b
vtraq; gemit, vtraq; gemitũ pro reatu effundit, & vere ſacrificium deo ſpiritus contribulatus, ſiue pro pec ps.50.
cato quod cõmiſiſti, ſiue pro præmiõ quod amiſiſti. Si de peccato gemis, columbã: ſi pro exilio turturẽ obtuliſti: quod ſi perfectus es & ſublimioribus oblectaris, oſtendã tibi adhuc hoſtiã mundiorem & ſanctiorem. Sed quã? ſimilam conſper- Leui.9. a
ſam oleo, oblationem Deo acceptiſſimã & gratiſsimam, id eſt, orationẽ deuotã & feruidam, nõ ſiccam, non aridam oris laudẽ, ſed qualẽ expoſtulat pſalmographus, dicens. Sicut ps.62.
adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meũ. Bona ſimila ſed ſi oleo conſpergatur alias inſipida eſt, mel in ſacrificio nõ offertur, quia omne temporale gaudium, omnis mũdana lætitia Deo abominabilis eſt. Pudeat theatrales muſicas, & ſeculares cãtilenas, diuinis laudibus immiſcere, non ſunt Deo placita huiuſmodi obſequia, abominatur dominus mellita ſacrificia, ſed illas hoſtias amat, & quærit quas oleum ſanctũ, id eſt, ſpiritus vnctio cõſpergit & impinguat. Hi ſunt vituli labiorũ ſaginati, de quibus propheta.
Omnẽ auſer iniquitatem, & accipe oſee.14 b
bonũ, & reddemus vitulos labiorũ

ps.65. noſtrorũ. Iſta ſunt holocauſta medullata Deo acceptiſsima, ſi cum incenſo arietum offerantur. Denique, ſicut ipſe dominus ait, ſacrifi-
ps.49. cium laudis honorificabit me, illic iter quo oſtendam illi offerenti, ſcilicet, ſalutare Dei: nam per hanc temporalem & tranſitoriam, ad perpetuam & inceſſabilem laudem gloriæ peruenitur. Quam nobis præſtare dignetur Ieſus Chriſtus dominus noſter, cui eſt honor & imperiũ in ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

DE DIVO ILLEPHONſo Archiepiſcopo Toletano, Concio de fide.

THEMA.

¶ In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum. Eccleſi.45.

FIdes ſecundũ apo-
heb.11.a ſtolum eſt ſubſtantia rerum ſperãdarum, argumentum non apparentium. Nõ potuit fides melius diffiniri; fides enim & quæ ſperando ſunt docet, & ſpei vim & firmitudinẽ præbet. Tolle fidẽ, & corruit ſtatim omnis ſpes, nullus enim ſperat quæ non credit, quicquid etiam ſperamus, fide magiſtra, didicimus. Vnde enim vitam æternam, reſurrectionem, beatitudinem & futura præmia nouimus, niſi per fidem? Eſt etiam argumentum veritatum non apparẽtium, id eſt, quæ noſtri intellectus facultatem exuperant, quia in eis videlicet argumenti & virtutem ſupplet, & locum tenet: nam quod in apparentibus facit argumẽtũ, hoc facit fides in non apparentibus: aſſenſum, ſcilicet, & credulitatem. Si quis enim concluſionem aliquã phyſicam, aut mathematicam dubitat, vel ignorat, argumento ſuadetur aut conuincitur vt aſſentiat: pariformiter ſi quis articulo eccleſiæ non credit, fide ad credendum quaſi argumento quodam trahitur
& inducitur. Eſt ergo fides donum eph.2.b
quoddã à Deo menti infuſum, quo intellectus ad ſupernaturales veritates intelligendas illuſtratur, & ad eas credendas mirabiliter inclinatur, & cui vt fundamento ſpes futurorum innititur. Hæc intellectum velut ceram mollificat, vt ſuperna veritate formetur. Hæc hominis animum humiliat & domat, vt veritatis obſequio ſe ſũmittat. Hæc veritates ſupernaturales & inattingibiles, miro quodam modo cum intellectu maritat. Mira virtus & poteſtas fidei, quæ res tam diſſonas atque diſcordes tam intimo & forti glutino coniungit ac ligat. Vnde merito Bernardus triplicem vnionem admiratur Dei & hominis in Chriſto, maternitatis & virginitatis in virgine, intellectus & fidei in Chriſtiano. Stupendum prorſus admirandumq́; prodigium, vt intellectus fortius amplexetur quæ nõ capit, quã quæ videt & non apparẽtibus, quã euidẽtibus firmius hæreat. Neq; enim pro his quæ videt mori quiſpiã ſuſtineret, ſicut pro his quę credit, fides quã ſciẽtia firmior eſt, licet ſit obſcurior, & nil mirũ quia fortiori nititur fũdamẽto: ſciẽtia enim oculo innititur, & fides oraculo, & falli oculus forſitã poterit, aut illudi,

oraculum

oraculum vero non poteſt, fides non hominis, ſed Dei teſtimonio, & primæ innititur veritati. Sicut er
heb.6.d go impoſsibile eſt Deum mentiri, ſic impoſsibile fidem fallere: non Petro, non Paulo, nõ cuiuus alteri apoſtolo aut prophetę, propter ſeipſum credimus, ſed Deo qui in apoſtolo loquitur aut propheta, ſi-
Matth. 10.c cut ſcriptum eſt. Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis. Et iterum. An
2.co.13 a experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus? Quanuis alioquin tantæ authoritatis Paulus, & quiuis aliorum apoſtolorum & prophetarum ſit, vt ſi inter ſe diſsẽtirent mũdus & Paulus, citius Paulo quàm mundo credendum eſſet. Tanta eſt in eius ſcriptis veritatum & ſublimitas & ſimplicitas. Sic enim de Magdalena canit eccleſia, Credendum eſt magis ſoli Mariæ veraci, quàm Iudæorum turbæ fallaci. Et cùm tales ſint fidei catholicæ teſtes, non tamen illis fides innititur, non inquam homini, ſed veritati, non viro, ſed Deo, non humano ſpiritui, ſed diuinę reuelationi. Quando ergo corruere poterit, quæ tam firmum obtinet
2.co.3.c fundamentum, quæ ſupra firmam petrã, id eſt, Dei infallibilem veritatem fundata eſt? Vnde dominus in euangelio, vt terra cæloque firmiorem eſſe fidem demonſtraret.
Matth. 24.c Cælum (inquit) & terra tranſibũt, verba autem mea non tranſibunt, neque ſolum verba mea, ſed etiam prophetarum: nam donec tranſeat
Matth. 5.b cælum aut terra, iota vnũm, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant. Quid mirum fratres ſi Deo credimus, cùm hominibus multa credamus? Quanta dicunt homines interdum ardua & difficilia, & tamen ſi non credãtur, indignantur grauiter, & iraſcuntur, quia mendaces facimus eos, & vtique ſi attenderis vita iſta ſine fide non agitur. Tolle fidem, & nulla & erit hominũ ſocietas, nulla communitas. Romam non vidi, & tamen ſola dicentium relatione, Romam eſſe non dubito. Credimus inuicem homines quanuis omnis homo mendax, cur igi- ps.115.
tur veraci Deo, imò ipſi ueritati potius non credemus? Vnde Ioannes, ſi teſtimonium hominum accipitis, 1.Io.5.b
teſtimonium Dei maius eſt. Et quid obſecro dicere poteſt Deus, vt non dicti difficultas, à dicentis authoritate vincatur. Credimus Imperatori etiam ſi difficilia afferat quia Imperator eſt, & Imperatoriam maieſtatem mentiri non decet, et ſi grauis eſt aſſertio authoritate Imperiali, aut vincitur, aut compenſatur: & Deo aliquid afferenti quiſpiam audeat diſſentire? Ardua ſunt fateor quæ fides affirmat, ſed ſi per ſe conſiderentur, nam ſi ad dicentis authoritatem conferantur, facilima vtique, & credibilia ps.92.
facta ſunt nimis. Sicut enim non erit impoſsibile, ita neque incredibile apud Deum omne verbum. Luc.1.d
Olim cùm dominus coram diſcipulis de ſuo corpore diſputaret, & carnem ſuam ſe daturum hominibus in cibum polliceretur, ſcandalizati ſunt nonnulli, dicẽtes. Durus Ioã.6.f
eſt ſermo iſte, & quis poteſt eum audire? & diſceſſerunt ab eo. Vnde quæſo durus ille ſermo viſus eſt, niſi quia quo ore pronunciaretur obliti ſunt? Nam ſi dicentis authoritatem conſideraſsent, nunquam vtique de illius verbo dubitaſsent.

Quòd autem fidei myſteria Deus ipſe nobis reuelauerit, non vnius tantum, aut duorum, ſed totius eccleſiæ authoritate firmatur, hoc in numeris miraculis fulcitur, hoc plurimorum martyrum ſanguine roboratur, vt pertinacisſimus & peruicacisſimus fuerit quiſquis, tot, talibus, & tantis teſtimonijs fidem non adhibuerit. Adde quod ipſum lumen fidei hoc nos dubitare non ſinit. At, inquies, ea quæ fides aſtruit, non modo incredibilia ſed etiam impoſsibilia videntur, quòd enim tres perſonæ diſtinctę ſint vnus Deus, quòd in modico velamine totus Chriſtus reſideat, & ſimilia, ſenſus non capit, intellectus non apprehendit. Fateor incōprehenſibilia ſunt, ſed ſi Deum cōprehenderes, iam non eſſet admirabilis. In rebus diuinis ille verus ęſtimator cenſendus eſt, qui cum plurimum profecerit, modicum apprehendiſſe ſe putat, in illis ſi rationem quæris, non erit admirabile, ſi exemplum non erit ſingulare. Quid enim? naturalia, & quæ præ oculis habemus intellectu difficilia ſunt: & (ſicut Plinius ait) natura in ſuis operibus fide caret, & diuina & ſuper cæleſtia comprehendere poterimus? Cunctę res difficiles (ait Sapiens) & non poteſt eas homo explicare ſermone, & difficile exiſtimamꝰ quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt inuenimus cum labore, quæ in cælis ſunt autē quis inueſtigabit? Nil mirū ergo ſi diuina, ardua, & incomprehenſibilia ſunt, imo mirum ſi talia non eſſent. Quòd ardua dicēte deo & difficilia credis, hoc tibi reputabitur ad iuſtitiam, ſicut de ſancto patriarcha ſcriptum eſt. Credidit Abraam Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Sed vnde reputatum eſt illi ad iuſtitiam? Apoſtolū audi. Quia contra ſpem in ſpem credidit, vt fieret pater multarum gentium, & non eſt infirmatus in fide, neq; conſiderauit corpus emortuum, cùm iam fere centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Sarę. In repromiſsione etiam Dei non hæſitauit diffidentia, ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo, pleniſsimè ſciens, quia quæcunque promiſit Deus, potens eſt & facere, ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Tu igitur ſimiliter ſi quę non apparent Deo teſtificante credideris reputabitur tibi ad iuſtitiā, videlicet quia diuinis oraculis tuum ſenſum ſubieceris, & intellectum tuum in fidei obſequium captiuaueris. Quid enim hac humilitate præſtantius? quid ſubiectione Deo gratius inueniri poteſt? vbi non corpus, ſed animus Deo ſubijcitur, & non lucris temporalibus, ſed proprijs ſenſibus pro Deo abrenunciatur, mens enim omnium quæ ſunt in homine, ſublimius & præſtantius eſt. Hanc fide Deo ſubijcimus, & humiliamus: hanc fide offerimus & donamus, huic pro Deo obſiſtimus & abrenunciamus: gratisſimum Deo donum, & acceptabile ſacrificium. Si enim omnia Deo dederis, & mentem tuam non dederis, quantum eſt quod dediſti? Si omnia pro Deo reliqueris, & mentem tuam non reliqueris, quantum eſt quod reliquiſti? Si omnia Deo ſubieceris, & mentem tuam non ſubieceris, quantum eſt quod ſubiciſti? Tunc verè Dei mancipium comprobaris, cùm id quod in te ſublimius erat, eius

Eccl. 1. b
Sap. 9 d
Gñ 15 b
Ro. 4. a
ibidē. e
2. cor. 10 b

eius fidei & ſeruitio mancipaſti. Hæc de fidei firmitate, virtute, & merito dicta ſunt, nunc de neceſſitate dicamus, non ſolum enim hominibus vtilis & proficua, ſed & neceſſaria; & ad præſentis ſeculi calamitates tolerandas, & ad ſeculi futuri delicias obtinendas fides fuit. Sed vt apertius hoc innoteſcat, altius hoc ſcrutinium repetamus: Si homo in ea mentis puritate & intellectus claritate permanſiſſet, in qua conditus eſt, forſitan minus neceſſaria fides videretur, quanuis & tunc fides neceſſaria erat. Erat enim homo ante peccatum ingenuus, intellectualis, perſpicax, clarus, ea mentis acie ſpiritualia intuens, qua nunc corporalia videt. Sed ò miſerandam calamitatem, & deplorandam hominis deiectionem! poſtquam peccauit, illico mentis oculos amiſit, & cæcus ad ſpiritualia factus, aperuit oculos quos non habebat, & clauſit quos habebat, ex intellectuali brutalis factus eſt, lumine intellectus magna ex parte obtenebrato. Si enim homines quos nunc vides, & ipſummet Adam poſtquam peccauit eidem ante peccatum conferas, non homines, ſed bruta quædam & pecora videbuntur. Intellectum habere & intellectu non vti, quantæ miſeriæ eſt, & heu miſeri non ſentimus, nō erat homo quod nunc eſt, ſed longè aliud mente & intellectu, ſed & corpore totus mutatus eſt. Quæ pulchra & pretioſa ſunt, angelos, ſcilicet, & ſpiritus, nō videmus, quæ infima ſunt in rebus, ea cum brutis inſpicimus. Mundum illum ſpecioſum & pulchrum penitus ignoramus, ſolas has vmbratiles formas corporum intuemur. Nouit etiam hoc neſcio quo lumine philoſophus ille qui dicebat, ſicut oculus noctuę ad lumen ſolis, ſic intellectus noſter ad intelligibilia naturæ, hoc modo nunc agnoſcimus, ſed cùm anima noſtra his carneis ſenſibus quibus ligatur ſoluta fuerit, tunc videbit, tunc agnoſcet quid per peccatum amiſerit. Deplorat patriarcha ſanctus hanc hominis cæcitatem, dicens. Viro cuius abſcondita eſt via, & circundedit eum Deus tenebris. (Iob.3.d) Heu via lubrica & viator cæcus. Quid ergo huic homini qui in ſimilitudinem pecoris degenerauit, & obſcurato ſpirituali lumine mentis tenebras incurrerat, iam quid reliquum erat, niſi vt regatur fide, qui oculo non poterat? Sic enim cæcis pueros quoſdam ductores adhibemus quibus regantur, quàm conſequens eſt, vt qui ad res ſpirituales hallucinatur adhibeat fidem. Nam quomodo viam ibit cæcus, ſi directori non credat? Hæc fides fratres, director noſter & ductor eſt, hæc hominem animalem mente cæcum, via recta dirigit in ſalutem: hanc teneamus, hanc amplexemur, hanc ſequamur, quacunque duxerit obediamus ei, non declinemus ab ea, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram. (Deut.5. b) Cæci ſumus, cæcitatem noſtram agnoſcamus, lumini directori in omnibus obediamus. Si enim cæcus aduerſum directorem ſuum ſuperbiat, & à ſe abijciat, ſibique fidens, ignorans, quia cæcus eſt libere per viam currat, offendet, corruet, pręcipitabitur, & ex inflicto vulnere cogetur ſuam cęcitatem agnoſcere & ſtultitiam ſuam deplorare. Sic omnis qui relicto fidei moderamine,

ſibi confidens viam iſtam lubricam & obſcuram, perambulare præſumit, in mille hæreſes & ignorãtias ſtatim labi & præcepitari neceſſe eſt. Hæc cæca ſuperbia, & ſuperba caligo omnium hęreſum mater eſt, quia videtur ſibi videre qui cæcus eſt. Magna Dei erga homines pietas, quia dignatus eſt dirigere ignorantes, & cæcutientibus viam monſtrare ſalutis, ſicut ſcriptum eſt. Notas mihi feciſti vias vitæ. Quod fecit multifariam multiſque modis olim loquens patribus in prophetis, & nouiſsimè loquens nobis in filio, quem miſit in lucem gentium illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis. Hæc eſt lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hũc mundum, quam qui amiſerit in tenebras exteriores labi neceſſe eſt. Vnde & ipſum hortabatur, dicens. Ambulate in lucem, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant. Sed non poteſt homo viribus ſuis fidem iſtam acquirere. Donum Dei eſt, ſicut Apoſtolus ait. Vobis datum eſt non ſolum vt credatis in eum, ſed etiam vt pro illo patiamini. Et rurſus, Vnicuique ſicut Deus diuiſit, ſecundum menſuram fidei. Et in euangelio apoſtoli, domine adauge nobis fidem, nouerant, quippe quia illam de ſuo habere non poterant. Experientiam conſulito quot annis credidiſti, & nunc interdum tardior & tepidior es ad credendum, in his enim quæ ſupra naturam ſunt, natura aſſueſcere neſcit. Noſtrum ergo eſt intellectum ſũmittere, Dei eſt fidei donum infundere. Quantæ difficultatis in principio fuit, intellectus illos procaces & ſuperbos philoſophorum, & tyrannorum fidei ſubiugare, ſed ſic poſtmodum cordibus eorum adhęſit, vt nullis potuerit tormentis obliterari, quo ad imprimẽdum durior, eo ad diuellendum tenacior. Sic enim ſolent formę duriori materia fortius imprimi, ſed quis fidei vigorem enarrare, quis poteſtatem eius & virtutem explicare ſufficiat? Verè (ſicut Ioannes ait) hæc eſt victoria quæ vincit mũdum, fides noſtra. Quis enim vitæ præſentis delicias diuitiasque contemneret, niſi alias & meliores, & permanentiores futuras firma definitione ſentiret? Quis laboribus nunc libenter incumberet, niſi futuram requiem aliquando ſperaret? Quis vitam hanc periculis exponeret, niſi meliorem ſucceſsurã firmiter crederet? Tolle fidem, quis laboraret? quis contineret? quis abſtineret? quis caſtitatem & paupertatem amaret? Quid fecit martyres viriliter cruciatus & ſupplicia ſuſtinere, niſi fides? quid fecit anachoritas mundo cum ſuis pompis & delicijs calcato, inter beſtias & ſcorpiones ſolitariam vitam degere, niſi fides? Quid fecit virgines duro perpetuoque certamine in carne fragili, cum propria natura luctari, niſi fides? Quid facit hodie innumeram religioſorum cateruam parentibus & propinquis relictis, in paupertate & obedientia viuere, niſi fides? Fide (ſicut Apoſtolus ait) plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain obtulit Deo. Fide Enoch trãſlatus eſt, ne videret mortem, & nõ inueniebatur, quia tranſtulit illum Deus. Fide Noe aptauit arcam in ſalutem domus ſuæ. Fide Abraam obediuit exire in locum quem accepturus

[Marginal references: Pſ. 15; heb. 1. a; eſa. 42 a; Luc. 1. g; Ioã. 1. a; Io. 12. e; eph. 2. b; Phi. 1. g; Ro. 12. a; Lu. 17. a; 1. Io. 5. a; heb. 11 a & infra]

ceptarus erat, neſciens quo iret & demoratus eſt, in terra aliena in ea ſulis habitando. Fide idē Abraam obtulit vnigenitum, in quo repromiſsiones acceperat cùm tentaretur à Deo, Fide Ioſeph moriens de oſsibus ſuis mandauit. Fide Moyſes grandis effectus, negauit ſe eſſe filiū filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm tempora lis peccati habere iucunditatem. Et quid de cæteris ſanctis & prophetis dicam? Qui per fidem vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſsiones, obturauerunt ora leonum, extinxerūt impetum ignis, effugauerunt aciem gladij, conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello: alij diſtēti ſūt non ſuſcipientes redemptionem, alij ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt. Circuierunt in melotis, & in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. O miram fidei poteſtatem, cuius vel gra-
Matth. 17.c. ni ſynapis quantitas transferre mō-
tes ſufficit in cor maris, hæc totius
ps.45. ſpiritualis ædificij vnicum fundamentum eſt. Hæc ſalutis initium,
heb.11b hæc vitæ ianua, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Hæc vitæ no-
4.re.2b ſtræ currus & auriga, hæc ſtella ſplēdida in vaſto mari noſtrum dirigēs
2.Petr.1 d curſum. Hæc lucerna lucens in caliginioſo loco, & lucifer clarus tenebroſam vitæ huius noctem illuminans. Quocunque te vertas, quicquid cogites, quicquid agas, vbiq; & ſemper fides tua neceſſaria eſt. Alijs virtutibus pro loco & tempore vtimur: non ſemper oramus, nō ſemper ieiunamus, non ſemper vigilamus, tempus miſerendi, tempus plangendi, tēpus patiendi, tempus largiendi, omnia tēpus habent: eccl's.3.a
fidei autem tempus ſemper eſt paratum. Siue comedas, ſiue bibas, fides occurrit ne excedas, ſiue dormias, ne pigreteris ſiue loquaris, ne detrahas, ſiue cogites, ne vagueris, in labore, in requie, in proſperitate, in aduerſitate, ſiue tecum agas, ſiue cum alio contrahas fides vtiliſsima, vt peccata deuites, vt affectus moderis. Hæc verbis & factis modum imponit, hæc inter medias inferni leges illæſos tranſire facit, hæc congregat ſicut in vtre aquas tempe- ps.32.
ſtuoſi maris cordis noſtri. Hæc ponit in theſauris abyſſos ſuſcitans de terra inopem, & de ſtercore erigēs ps.112.
pauperem, vt collocet eum cū principibus, & ſolium gloriæ teneat. Deníque, ſicut ſcriptum eſt, iuſtus Ro.1.b.
meus ex fide viuit. Cui comparabi- & Heb.
mus fidem fratres? aut cui aſsimila- 10.g. &
bimus eam? Similis eſt domino qui Hab.2a
aſſociatus ſeruo ſuo, ad regiam pergit: ambo in via ſociati vadunt, ambo ſcalam conſcendunt, ſed ſeruus manet ad ianuam, & dominus intrans luſtratur omnia: ita fides & intellectus per ſcalam creaturarum ſimul aſcendunt, quod enim fides aſtruit, hoc intellectus aſſentit. Fides ait omnipotens eſt Deus, & intellectus, & hoc inquit ego noui, nam qui talem ac tantam machinā fabricare potuit, vtique omnipotēs eſt. Fides, ait ſapiens eſt Deus, & intellectus, & ego quoque hoc noui, quia qui talem rebus ordinem impoſuit vtique ſapientiſsimus eſt. Fides ait bonus eſt Deus, & intellectꝰ, & hoc ego noui, nam qui abſque neceſsitate & utilitate ſua, ſola bonitate, tot & tantas naturas condidit,

optimus profectò eſt. Fides ait clemens eſt Deus,& intellectus & hoc ego noui,quia qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos,& blaſphemis, atque paganis, panem & vitæ neceſſaria tribuit, vtique clementiſsimus eſt. Fides ait æternus eſt Deus,& intellectus & hoc ego noui,quia cũ ſol iſte ab eo cõditus, per tot mille annos, neque modicũ quidem ſenuerit, ſed inuariabilis perſeueret vtiq; artifex illius multo erit permanentior illo,ac proinde æternus. Sic itaque per ſcalam creaturarum fides intellectu ſociata in Deum conſcendit,ſed intellectus manet in foribus,quia quod notum eſt Dei manifeſtum eſt illis,fides autem ingrediens omnia penetrar,omnia luſtrat & rimatur, etiã profunda & ſecreta Dei. Illa totam regiã perambulat,& ſecretius intrat cubiculum,de angelis, de eorũ proprietatib⁹,natura,ordine,numero, miniſterio diſputãs: quomodo aſsiſtãt,quomodo mittãtur,quo ordine diſponantur,quomodo intelligãt, quomodo in verbo omnia videãt, quomodo à ſuperioribus illuminẽtur,purgentur,& perficiantur. Deinde tranſiens vſque ad regem maieſtatis rimatur occulta Dei, quomodo eius ſubſtantia in tribus perſonis indiuiſa ſubſiſtat, quomodo perſonæ diuinæ diſtinguãtur, quomodo perducantur, quomodo mittãtur,quomodo æquẽtur, an diſtinguantur per abſoluta, an per relationes,an ſpiritus ſanctus à ſolo patre,an à patre & filio procedat,& ab illis tanquam ab vno principio, an tanquam à duobus. Et de perſonarũ origine & diſtinctione multa perquirit. Audet etiam arcanum illud prædeſtinationis ingredi, & inueſtigare:an prędeſtinatio ſit æterna, an habeat cauſam, an imponat rebus neceſsitatem,an neceſſario implenda ſit,& de occultis iudicijs & prouidentia Dei multa pertractat. O mirabilis perſcrutatio; ò ſtupẽda indagatio! fides quæ de talibus tractare differere diffinire non veretur,quid de cæteris verebitur? quæ in talibus ſe intromittit, quid non audebit? Poſt hęc à ſummo ſe deijciens ad inferiorem abyſſum quæ in ea ſunt diligenter perluſtrat, de inferno, de purgatorio, de limbo: quales ſunt pœnę damnatorũ, quomodo igne cruciantur, quomodo purgantur animæ. An in limbo ſit pœna ſenſus,an ſit ibi lux,an pœna inferni minuatur aliquando,an ceſſatura ſit, quæ ſit grauior pœna ignis,an vermis & alia plurima de abyſſo differit. Nihil tam altum, nihil tam infimum, nihil tam ſecretum quod non diſcutiat fides. Hęc attingit à fine vſque ad finem fortiter, gyrum cæli ſola circuit perluſtrans quæ in cælo, & quæ in terra, & quæ in omnibus abyſsis ſunt: cæterę omnes ſcientię ſuas habẽt methodos, fides nulla periodo terminatur,ſed tam de Deo, quã de creaturis,ſine limite diffinit. Huius typum geſsit cymba illa,in qua Chriſto ſuper aquas ſiccis pedibus ambulante apoſtoli periclitabãtur, omnes pelagus nauicula pertranſibant, ſolus Chriſtus nauigio nõ indiguit,ſic à principio tempeſtuoſum huius ſeculi mare in fidei cymba omnes percurrimus, ſine hac nullus vnquam ſaluari potuit, ſolus Chriſtus fidem non habuit,quia comprehenſor erat. Vnde apoſtolus. Sine fide impoſsibile eſt placere Deo. Quot ſapientes, quot philoſophi,

Marginal notes: Math. 5. g. — Ro. 1. b. — 1. co. 2. c — Sap. 8. a — Matth. 14. c. — heb. 11 a

phi,quot viri prudentes,& ingenui, in hoc pelago ſubmerſi ſunt, quia fidem non habuerunt:quibus ſi veritatis lumen illuxiſſet, iuxta morũ ſuorum probitatem & honeſtatis zelum,magnum ſanctitatis culmen pertingere poſſe non dubitamus. Nemo in eccleſia quanuis ſanctus, quanuis excelſus,quanuis contemplatione & intellectu conſpicuus, per ſpeciem ambulauit: ſed ſicut
Thre.4 d ſcriptum eſt, in vmbra eius viuemus inter gentes,quis Paulo excelſior qui paradiſum in vita mortali luſtrare promeruit? hic de ſe & omnibus fatetur. Quia videmus nũc
1.co.13 c per ſpeculum in ænigmate. Et iterum.
Phi.3.c Non arbitror me comprehendiſſe,ſed & virgo beata per fidem ambulauit, ſicut in canticis ait. Sub
Cãt.2.a vmbra eius quem deſiderabã ſedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, quanuis verbum hoc eccleſiæ Dei cõgruentius aptari poteſt, quæ per totum orbem ſub hac Chriſti vmbra protecta eius fructibus affluentiſsimè depaſcitur. Quod ſi placet alia huius nauiculæ inſtrumẽta per curramus. Huius anchora ſpes eſt,
Hie.13. a.& Cãti.2.d. quæ in foraminibus petræ, id eſt, Chriſti vulneribus defixa, naufragantem vitiorum fluctibus cymbã immobilem retinet, ne demergat
ps.68. eam tempeſtas aquæ & deſperationis abyſſus abſorbeat. Charta vero nauigandi quæ dicitur, ſiue deſcriptio itineris ſacra ſcriptura eſt,quę maris huius ſyrtes & pericula docet. Gubernatores, doctores ſancti ſunt,quorum peritia eccleſiæ cymba dirigitur. Noli obſecro tu alios perquirere directores,hi ſpiritu dei edocti, artem & deſcriptionem optime norunt. Clauus ſiue acus cui vniuerſa nauigãdi ars innititur, vita Chriſti eſt: hanc continuo reſpice, hanc diligenter obſerua. O Chriſticola,ſi ad ſalutis portum peruenire deſideras, remi, virtutes morales ſunt,& vela charitas, quæ ſpiritus ſancti vento perflata, celeri curſu nauem propellunt, velo & remo ad Chriſtum propera, expande ſinus,onera iacta, nauem alleua, vt poſsit cito peruenire quò tendis. Sic enim onuſtas mercibus naues in tẽpeſtate releuare inſtitores conſueuerunt, vt animas ſuas ſaluent. Nihil ſit tibi anima tua pretioſius, ſi tẽpeſtas ingruit dimitte omnia, ſaluetur anima, quòd autẽ Petrus iuſſus à cymba reſilijt,& naufragiũ paſſus ad eandem à Chriſto reducitur, magnum habet abſconditum ſacramentum. Petrus hic erat,neq; tamen niſi iubente Chriſto à nauicula proſilire in pelagus auſus eſt. Non dubitamus fratres ſanctorum plurimos aliquãdo Chriſto illuſtrãte ad fidei culmẽ aſcendere,ita vt fere videantur, relicta fidei cymba, pedeſtres huius ſeculi aquas cum Chriſto calcare: in qua et ſi cõmunius, tutius tamen nauigat omnis homo. Auſus noſtros reprimit hęc Petri reductio, ne dũ reuelationes ambimus illuſionibus decipiamur.
Non ergo alta ſapiamus, fides ſecu- Ro.11.c
rius dirigit;hanc teneamus dum ſumus in via,hanc ſequamur, hæc ad regem maieſtatis recto tramite nos deducet, hæc regem in docore ſuo
monſtrabit. Vnde Petrus. Habetis 2.Pet.1.
firmiorem propheticum ſermonẽ d
cui benefacitis attendentes tanquã lucernę lucenti in caliginoſo loco donec illuceſcat dies,& lucifer oriatur in cordibus veſtris. Illucẽte die 1.co.13 c
nõ erit opus lucerna,ſed auferetur quod ex parte eſt, vt veniat quod

perfectũ

perfectum eſt. O dies clara! ò dies ſerena! quando aduenies! quando illuceſces! quando dicemus, ſicut
ps.47 audiuimus ita & vidimus in ciuitate Dei noſtri! imò nunquam talia audiuimus qualia nũc videmus, non agnouimus ea, nam ſi agnoſceremus vtique exilium vitæ tolera-
eſa.60 a re nequiremus. Tunc anima mea, tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando pro fide ſuccedet viſio, pro labore quies, & pro mœrore lætitia. Au-
ps.44 di modo vt videas, aurem inclina vt viſum promerearis: credenti enim quod non videt iuſte debetur, vt videat quod credidit. Crede ergo, & videbis: ama, & poſsidebis. Sed iam grandem illam quæſtionẽ quæ in prothemate tangitur, de iuſtitia & ſanctitate quæ per fidẽ eſt, breuiter perſtringamus. Super hac enim quæſtione, duo inſignes apoſtoli Paulus & Iacobus in ſuis epiſtolis variè ſenſiſſe videntur, ſed in veritate vtriuſque eadem ſententia eſt. Quantis Paulus teſtimonijs aſtruit, quibus rationibus conuincit iuſtitiam, non ex lege, non ex operibus, ſed ex fide poſsideri, ci-
Hab.2 a tans illud propheticũ. Iuſtus meus
& Ro.1. ex fide viuit. Et iterum. Quicũque
c. & Ro. inuocauerit nomen domini, ſaluus
10. c. erit. Et illud Geneſis. Credidit A-
Ioel.2 g Gñ.15 b braam Deo, & reputatum eſt illi
roma.4 ad iuſtitiam. Ex quibus & alijs do-
a ctor gentium, fidem magnificat, exaltat, & ſuper aſtra ſublimat.
Iacob.2 E contrario videtur Iacobus, fidem
d per ſe ſolam ſine operibus parui pẽdere, vſque adeò vt eam fidem dæmoniorum appellet. Vnde ait. Quid proderit fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem nõ habeat, nunquid poterit fides ſaluare eum? Tu credis quoniam vnus eſt Deus, bene facis & dæmones credũt & contremiſcunt. Vis autem ſcire ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt. Abraam pater noſter nonne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum Geñ.22 b
ſuper altare? Mira res eodem exemplo vtitur, quo Paulus ad oppoſitã partẽ, videlicet vt probet, quia non ex fide, ſed ex operibus iuſtificatur homo. Sed (ſicut Auguſtinus ait) per facilis eſt concordia: neque enim potuit ſpiritus idem varijs fiſtulis contraria perſonare. Paulus opera nõ excludit, neque Iacobus fidem, Paulus aſſerit hominem iuſtificari per fidem, ſed quæ per dilectionẽ Gal.5.
operatur, quam vocant formatam. Informem contemnit Iacobus, qui hominem aſtruit ex operibus iuſtificari, ſed cooperãte fide. Vnde ait. Vides quoniã fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides conſummata eſt? Non eſt in eis diſcordia, ſed per grandis conſenſio. Nam neque ex ſola fide, neque ex ſolis operibus iuſtificari hominem, ſed per fidem operantem, vtriuſq; ſententia eſt. Cauendi ſunt itaq; in hac parte ſcopuli hæreticorum cõtrarij, ne vel in Pelagianos, vel in Lutheranos impingas, quorum primi tantum arbitrio & operibus deferunt, vt gratiam & fidem excludant, reliqui è contrario tantum fidei fauent, vt opera tollant. Medius incedat quiſquis orthodoxam fidẽ tenere deſiderat. Scimus enim, quia filius Dei venit in mundum, ſaluũ Lu.19 b
facere quod perierat; vt omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam. Sine Chriſto & fide, nihil prodeſſe nobis poterit noſtra iuſtitia, quæ ad Deũ com

parata

eſa.64. b parata eſt, velut pannus menſtrua tę. Quis enim ſuperbire audeat de
ps.142. operibus ſuis, cùm nequeat coram Deo iuſtificari omnis viuens? Quã acriter inuehitur patriarcha Iob in amicos ſimilem Pelagij ſententiam defendentes, & opera hominum & iuſtitiam efferentes, quàm potenter humiliat eos! quàm aperte conuincit, nullam eſſe hominis iuſtitiam,
Iob.9.a ſi per ſe diiudicetur! Vnde ait. Verè ſcio quòd ita ſit, quòd non iuſtificetur homo compoſitus Deo, ſi voluerit contendere cum eo, non poterit reſpondere ei vnum pro mille. Et infra. Si iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me, ſi innocentem oſtendero, prauum me comprobabit: vnum eſt quod locutus ſum, & innocentem & impium ipſe conſũmit. Quid obſecro aliud Iob in amicos, quàm Paulus aduerſus tumentes de propria iuſtitia Iu-
Ro.10.a dæos protulit? De quibus ait. Quòd contemnentes iuſtitiam Dei, & ſuã volentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti. Vno ore, eodemq; ſpiritu, Iob & Paulus ſolicitè monent homines, non in propria iuſtitia cõfidere, non ſuis meritis & operibus inniti, ſed Chriſto domino, qui
1.co.1.d. factus eſt nobis à Deo ſapientia & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio: vt quemadmodum ſcriptũ eſt,
ibidem qui gloriatur, nõ in ſua iuſtitia, ſed in domino glorietur. Diſputatio ergo illa Iob & amicorum, & diſceptatio iſta Pauli & Iudæorum in idem tendunt. Vterque hominem humiliat, vterque hominis iuſtitiã attenuat, vterque homines pios, fidos, & Deo ſubditos facit, vt diſcant non ſuis naturalibus operibus, ſed Dei potius gratiæ pietateq; inniti: ſcientes, quia nemo aſcendet in cæ-

lum, niſi qui deſcẽdit de cælo, filius Ioã.3.b
hominis qui eſt in cælo, id eſt, niſi fuerit ei, qui de cælo deſcendit per fidem & charitatem vnitus, & (vt ita dixerim) incorporatus. Non tamen propter hoc, opera contemnẽda ſunt: opus enim hominis reddet
ei, & quis recipiet prout geſſit ſiue Iob.34 b
bonum, ſiue malum, & filius hominis venturus eſt in mundum, vt red 2.co.5.b Ro.2.a.
dat vnicuique ſecũdum opera ſua: ſed (ſicut Iacobus ait) fides coopera Iacob.2 d
tur operibus ad iuſtitiam, & ex operibus fides cõſũmatur ad gloriam. Sic ergo volo hominem pium in Chriſtum, vt negligens non ſit ad operandum, ſic ſolertem ad opera, vt per ſuperbiam, pietatem nõ abijciat. Mihi autem abſit gloriari, niſi Gal.6.d
in cruce domini noſtri IeſuChriſti,
per quem vtinam, vtinam, mihi mũ ibidem
dus crucifixus ſit, & ego mundo, in illo mihi ſalus, in illo vita, in illo omnis ſpes & fiducia eſt. Efferat qui voluerit merita, iactet opera, ſeruitia computet: mihi certè adhęrere Deo bonum eſt, & ponere in domi ps.72.
no Deo ſpem meam. Gloriatur Apoſtolus in operibus ſuis aliquãdo, ſed inuitus, ſed coactus. Inſipiẽs (ait) 2.cor.12
factus ſum, vos me coegiſtis, quãto c
inſipientior ego, ſi in meis gloriari præſumpſero? Præclara opera ſi fide fulciantur, alioquin nulla ſunt. Denique finem quæſtionis omnes pariter audiamus. Sacrificate ſacri- ps.4.
ficium iuſtitiæ, & ſperate non vtique in ipſo ſacrificio, ſed in domino. Hæc de fide dicta ſint.

¶ De beato Illephonſo nunc dicamus, quem fides non ſola, ſed coniuncta lenitati, cæteriſque virtutibus ſãctificauit, & inter electos Dei glorioſum effecit. Illo tempore fideliſsimus fuit, quando inter Hiſpa-

niæ

niæ nobiles fides naufragium ſuſtinebat: tunc enim aduerſus filiũ Arriana hæreſis ſæuiebat, quæ diuinitatem in Chriſto negabat, qua hęreſi per ſanctum Leandrum & Recaredum regem eliminata, ecce aduerſus matrem Eluidiana impudentia delatrabat, quæ perpetuã illius virginitatem ore ſacrilego impugnabat. Quo zelo, quo ſpiritu, quo feruore, vir ſanctus in ſecũdam hęreſim inſurrexerit, quo animo eam ab Hiſpaniæ finibus eliminauerit, & perpetuo effugauerit, quis enarret? Feſtum indixit, librum edidit, ſynodum congregauit, inſtigauit regem, principes excitauit, populũ adhortatus eſt, neq; ab incepto quieuit, donec virginis gloria, quæ prophano errore in Hiſpaniæ finibus obſcurata fuerat, in priſtinum fulgorẽ reſtituta eſt. Sed ò bone Deus quàm bene remuneras zelatores tuos! Quis vnquam pro te vel tantillum zelauit, quis vel ad modicum pro honore tuo ſudauit, quis pro te aduerſus impios vel vnum verbum reſpondit, qui non ſupra meritum, & vltra condignum à te fuerit remuneratus? Quomodo mirificaſti confeſſorem tuum! quomodo ſublimaſti eum! quanta eum gloria decoraſti. Hodiernam epiſtolã audiamus, illa enim ſuccinctè, omnẽ
Eccleſi. 45. a eius hiſtoriam percurrit. Dilectus Deo & hominibus, quod per quàm rariſsimum eſt, cuius memoria in benedictione eſt in ſeculum ſeculi, quandiu voluetur cælum ſeculũq; durabit gloria tua, o Alphõſe, nomenque manebunt, ſimilem illum fecit in gloria ſanctorum. Grandis honor amicis Dei chariſsimis annumerari, magnificauit eum in timore inimicorum, terribilẽ enim eum ac formidabilem hæreticis fecit, ſicut de illo legimus; & in verbis ſuis monſtra placauit. Et qualia monſtra? Portentoſas hæreſes & ſacrilegas. Glorificauit eum in cõſpectu regum, & vnxit illum corã populo ſuo. Quomodo in præſulẽ vnctus fuerit, ęgregiaque dignitate promotus omnes noſtis, ſed quomodo eum in conſpectũ regum, & totius populi glorificauerit audite. Narratur de illo factũ memorabile, cui aliud ſimile nuſquam legi, coram rege Reciſiundo, & toto populo in eccleſia congregato, Leocadia virgo & martyr, ex ſepulchro conſurgens apparuit, & (mirabile dictu) aſtantibus omnibus & audiẽtibus, Illephpnſo ait. Per te Alphonſe domina mea viuit: & poſt modicum diſparuit. Eximium ſanè honorem & gloriam ineffabilem, cæleſti nuncio coram omnibus, ita laudari. Ille verò de munere magis quàm de gloria ſolicitus, gladium petit, & virgini velum abſcidit, & vtrunque gladium & velum inter ſacras reliquias reponi iubet, tam mirabilis facti perpetuum monimentum. Sed quid hoc aut quantum ad illam inęſtimabilem gratiã quam promeruit, vt virgo ſacra cæleſti curia cõmitata, nocturnis horis in ſua eccleſia ei apparere, & eum alloqui dignaretur, veſtimento cæleſti induit eum, & in ſuũ ſacerdotem aſſumpſit eum. O pontifex glorioſe quanto honore ſublimatus, & quàm abunde remuneratus es pro labore, ſi quid egiſti pro virgine, certè multo amplius ab ea ſuſcepiſti. O virgo ſacra, quomodo diligis amantes te! quomodo honorificas honorantes te! Felix eccleſia Toletana, tantæ virginis pręſen

tia

tia conſecrata,ſacerrimum templũ
reginæ cæli veſtigio ſublimatum,
quid minus habes ab illo tẽplo Sa-
lomonis mirifico,niſi quòd filius il
lud,t[illegible]ater ſua præſentia decora-
uit? Fateor fratres, quoties tẽplum
illud ingredior, neſcio quid in me
reuerentiæ & deuotionis inuenio,
cæleſtia ibi veſtigia impreſſa man-
ſerunt,& odor quidem cælicus ſpi
rat,qui ſpiritum excitat,& animum
prouocat ad amorem. Sed horreo
valde, quia negotijs ſecularibus
prophanatur,poſt omnes iſtos ho-
nores,poſt eximias gratias & fauo-
res innumeros,expleto vitæ huius
curriculo,deſiderium animæ eius,
ps.20. tribuiſti ei domine,& uoluntate la
biorum eius non fraudaſti eum, o-
ſtendiſti illi gloriam tuam. Quam
etiam nobis oſtendere & præſtare
heb.10. d digneris,fidelis & verus,qui promi
ſiſti.cui cum patre & ſpiritu ſancto
eſt honor & gloria in ſecula ſecu-
lorum.Amen.

DE DIVO ILLEPHONſo Archiepiſcopo Toletano,Concio altera.

THEMA.

¶Sint lumbi veſtri præcincti,
& lucernę ardentes in mani-
bus veſtris, & vos ſimiles ho-
minibus expectantibus do-
minum ſuum quando reuerta
tur à nuptijs.Lucæ.12.

DOminus noſter Ieſus
Chriſtus, cupiens nos
in aduentu ſuo inueni
re paratos, ſæpius nos
admonet vigilare, ne
propter ſomnolentiam & deſidiã
perpetua illius iucundaque ſocieta
te priuemur. Quoties hoc repetit
in euangelio?quibus verbis & exẽ-
plis hoc nobis commendat? Vigila
te(inquit) quia neſcitis diem neque Matth. 25.b.
horam.Et iterum.Vigilate & orate Matth.
neſcitis enim quãdo tempus ſit. Et 24.d
alibi.Quod vobis dico,omnibus di Mar.13
co,vigilate.Et rurſus.Eſtote parati d
quia qua hora nõ putatis, filiꝰ homi Matth.
nis veniet. Et rurſus. Attendite ne 24.d
grauentur corda veſtra in crapu- Lu.21.f.
la & ebrietate, & ſuperueniat in
vos repentina dies illa. Illud quoq; Matth.
quod de virginibus fatuis tam mul 25.a.
tis ediſſerit,quæ licet virgines,& vi
gilantes, quia tamen paratas lampa
des non habebant,à ſponſi conſor-
tio reiectæ ſunt,& hoc idem pluri-
bus alijs locis,quæ ſparſim per euan
gelium vbique leguntur,ex quibus
apertè colligitur magni momenti
rem eſſe,quæ tam obnixè tam fre-
quenter & tam ſolicitè nobis à do-
mino commẽdatur.Niſi enim ma-
gnum emolumentum nobis hæc vi
gilia afferret,non quidem ad illam
tam repetito & frequenti vocare-
mur ſermone. Totum legito euan-
gelium & notato,nihil hoc amplius
reperies nobis à domino commen-
datum.Vt enim Iſidorus inquit in
vita hominis finis quærendus eſt,
quoniam Deus non reſpicit quales
antea vixerimus,ſed quales circa fi
nem vitæ erimus. Quid enim pro-
derit famulo quòd tota nocte vigi-
lauerit,ſi cũ venerit dominus eius,
tunc inuenit eum dormientem,aut Lu.12.f.
è contrario etiam ſi prius tota no-
cte dormierit,increpationẽ euadet
ſi vigilans aduenìente domino fue
rit repertus? Grandis gratia fratres
bonus finis, & quæ verè deſurſum
eſt

Iaco.1 c eſt à patre luminum deſcendens,& ideo ſemper nobis à domino toto vitæ tempore, dum in hac miſeriæ valle peregrinamur, ardentiſsimè poſtulanda. Multum nanque ad felicitatem æternam conſequendam refert quo quis tempore vocetur, vigilauit aliquis diu & dormiens repertus, perpetuo igne damnatur, dormiuit alius & tempore vigiliæ vocatus, perpetua gloria afficietur. Quare hoc? quia vigilans repertus eſt. Grande ſecretum huius vocationis fratres, neque à nobis ſcrutandum, ſed potius cũ propheta humiliter ſupplicandum. Domine non
ps.30. cõcludas me in manus inimici, hoc eſt igit quod nobis hodie tota hac lectione euangelica commẽdatur, quã cum Dei gratia vobis exponendam ſuſcepimus, attentis ergo eam auribus audite,& operi memoriæq; mandate. Sint lumbi veſtri præcincti,&c. Tria nobis commẽdantur ad finem, caſtitas, bonum opus, & vigilia. Et quare magis caſtitas quã alia virtus? Nempe quia nihil libidine periculoſius, nihil obſcœnius, nihil abiectius, nihil turpius, neq; vilius. Quantumcũque enim ſplendidè prudenter & iuſtè, in cæteris te omnibus geras, ſi carneis his momẽtaneis & immundis voluptatibus demerſus ſordidaris, parua tibi gloria erit, nec ſolum inglorius, ſed & ſtultus, ignauus, immundus, imprudens,& inanis, Inter probos reputa bere viros. Vnde dominus ab hoc vitio libidinis magis quã ab alio cauẽdum monet, propter tria. Primũ, quia vitium hoc generalius eſt. Secũdò, quia pernicioſius. Tertiò, quia periculoſius. Ab alio enim quocunque vitio plures reperies liberos: non enim omnes ad omnia inclinã tur vitia, imò ſuum ſibi quiſq; peculiare vendicant. Arrogans auaritiã ſpernit, auarus ſine arrogantia mul totiens reperitur, multi ſine inuidia viuunt, multi ſine ambitione, multi ſine furore: ſed non ita ſine libidine. Hoc virus, vniuerſum ferè genus humanum ſic infecit, vt vix ſit qui ſe abſcondat à calore eius, præter paucos quos diuina gratia præſeruat. Vnde beat^9 Remigius. Dem ps. 18.
ptis (inquit) paruulis ex adultis, propter hoc vitium pauci ſaluantur, adeò hæc peſtis in genus graſſatur humanum. Vniuerſalis naturæ noſtræ pernicies libido eſt, quã omnes faciliter accuſare, pauci vitare, pauciores autem ſuperare poſſunt. Eſt enim vitium naturæ inſertum,& naturali quadam inclinatione firmatum, repugnare autem naturæ difficilimum eſt, quis nanque ſine diuino adiutorio ſuam poterit in hoc caſu ſuperare naturã? Vnde Caſsianus. Cætera, inquit, vitia forinſeca ſunt,& leui pellũtur impulſu, quia eorũ pugnam ab extra nobis inferri ſentimus, vt autem libidinem, ferociſsimam & indomitã belluam ſuperare poſsimus, nõ extra nos, ſed intra auxilia quærenda, magnam nobis metipſis vim inferre debemus, & intra nos ſunt tela quibus ipſam fugare valeamus. Tu tibi auxilio eſſe poteris fauẽte deo, non in amicis, non in exercitu, non in diuitijs, non in regno confidas: quia peſtis hæc naturæ intrinſeca, & cõnaturalis eſt. Quare Auguſtinus pater. Inter omnia Chriſtianorum, inquit, certamina duriora ſũt prælia caſtitatis, vbi continua pugna,& rara victoria. Quò igitur vitium hoc cæteris naturalius eſt, eo tenacius, & quò tenacius, eo periculoſius,

loſius & difficilius ad vincendum. Vnde quidam monachus ſeptem ſe creditoribus à patre ſuo debitorem relictum aiebat, & omnibus debitum perſoluiſſe, vno excepto qui quotidianum ſemper exigeret, à ſe tributum. Quod quamuis ipſe de gula protulit, poterit forte congruentius ad libidinem adaptari, quia comedere non ita ſemper peccatum eſt, ſicut concupiſcere. Et quanto perniciosior cæteris luxuria ſit, ex hoc poteris comprehendere, quia nullum ſecum commorari bonum, nullam ſecum compatitur adeſſe virtutem. Reddit enim hominem penitus brutalem, & ad omnem ſpiritus motionem inhabilem, ipſumque extra humanæ naturæ terminos deijcit, & proſternit. Rationem alienat, intellectum obnubilat, ſenſus hebetat, brutum denique facit ex homine. auaros, ſuperbos, inuidos, iracundos. Plures deuotos inuenies, & licet peccatores, tamen pij, & qui in Deum & ſanctos eius piam & deuotam habeant affectionem, libidinoſus vndique abſorptus eſt in libidinem, neque Deum, neque ſanctos veretur neque diligit, nulla in eo deuotionis ſcintilla, nullum ſpiritualis amoris veſtigium. Totus nanque à peſtifero illo igne deuoratus eſt, nec illum quicquam præter flammas cogitare permittit, in igne ſolum veluti ſalamandra nutritur. Vnde Iob de adulte-

Iob.31.b rio loquens. Ignis (inquit) eſt vſque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina. Nihil in homine quem poſsidet ignis hic relinquit inuſtum, et ſi fuerit quiſpiam in iuuentute ſua, omnium virtutũ decore præfulgidus, & veluti paradiſus Dei, vernantibus vndique & fragrantibus gratiarũ lilijs, ſi ſemel intima eius hic penetrauerit rogus, totum abſumit, totum funditus vrit, totum redigit in fauillam, ex amœna paradiſo in deſertum horridum, & ex angelo reducit in belluam. Fuerit forſitan peccatorum quiſpiam libidinoſo deterior, nullus certe ad Dei contemptum promptior, nullus ad malum perpetrandum audacior, nullus ad perſiſtendum in peccato tenacior, nullus ad colendum diligendumque Deum ineptior. Effugit omnem iniquitatem ſpiritus Dei, & ſicut ſcriptum eſt, à ſuperuenien- Sap.1.b te iniquitate corripitur, ſed ab hoc fœdo turpique contagio amplius elongatur, propterea quòd præter ipſam criminis deformitatem, annexam habeat turpitudinem quandam ſpiritus decori maxime contrariam. Propter quod (teſte Hieronymo) prophetas domini coniugatos tempore coniugalis amplexus, ſpiritus domini non tangebat: non quia vlla ibi aderat culpa, ſed quia ſpirituali non congruit ſplendori carnis obſcœna voluptas. Quòd ſi adeò ſpirituali aduerſatur vnctioni, quantũ exiſtimas longè erit ab illo beatarum mentium ſplẽdore lubrica hæc & fœda contagio? fœtentem libidinibus carnem angelicis inſerere quis audeat choris, iumentúque in ſuo ſtercore putridum nitentibus aſſociare ciuib⁹, quis præſumat? Anima iuſta & caro pudica cęlorũ poſsidebit regnũ: putrida enim caro in combuſtionem erit, & cibus Eſa.9.c ignis. Meritò igitur à regalibus veniens nuptijs dñs, vt ſecum ad cæleſtis gloriæ thalamũ peregrinas deferat animas, non ſolum admonet

lumbis eſſe ſuccinctos, id eſt, caſtitate puriſsimos, quia fulgentem gemmis & auro ciuitatem luteis calcare pedibus non liceat, ſicut
Ap.21.g ſcriptum eſt. Non intrabit in ea aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens. Et alibi. Non tranſibit per te circunciſus & im-
Eſa.25.a mundus. Sed non ſolum carnis, ſed etiam mentis lumbos oportet habere ſuccinctos, ſicut apoſtol⁹ mo-
1.Pet.1.c net. Succincti lumbos mentis veſtræ. Vnde Auguſtinus in mente, inquit, non violetur qui non vult ſine cauſa corporis habere munditiam, caſtitas mentis, ab omni peccato cōtinentia, cuius diabolus violator eſt. Lumbos mentis appetitus effrænes intellige, quos timoris cingulo oportet eſſe conſtrictos, ne illicitum foris defluant in opus. Timor enim domini expellit peccatum, motuſque cordis impetuoſos intrinſecus cohibet atque cin-
Dan.10 git. Antiquitus in lege Danieli an-
a gelus ſuccinctus renes apparuit, ſed Ioanni apoſtolo ſuccinctus appa-
Ap.1.c ruit ad mamilas, quia videlicet lex ſolum carnis, euangelium etiā cordis lumbos præcinxit, nec eodē cingulo, ſed lex timore, Chriſtus amore, qui per zonam illam auream angeli deſignatur. Pellicea nanq; nō
4.re.1.b aurea in lege Helias legitur fuiſſe præcinctus, ſed quia iuxta prophe-
ps.30. tam declinare à malo non ſufficit ad vitam, niſi etiam faciamus & bonum adiungit: Et lucernæ ardentes in manibus veſtris, per quas (ſecundum Gregorium) bona opera deſignantur. Via nobis tenebroſa & atra perambulanda eſt, via ignota plena periculis, quam mille vndique laruales beſtiæ, mille circunſtant prædones. Lucernas igitur parare oportet, faceſque manibus geſtare lucentes, quibus inſidiantium inimicorum latebræ detegātur. Lubrica via eſt, & quæ facili impulſu præcipitet in gehennam, niſi interlucentibus fuerit patefacta lucernis, ſed ſunt qui poſt ſe iſtas deferunt faces, nimium ſtolidi, quas ante ſe geſtare debuerant, poſtpoſitum nanque lumen viam non aperit tranſeunti. Damnato quid proderit numeroſa multitudo miſſarum, copioſa eleemoſynarum congeries teſtamento legata, quibus in vita forſitan & peccata redimere, & gehennam euadere potuiſſet. Sunt etiam qui lucernas habent, ſed non in manibus, ſed in voto & propoſito, huiuſmodi autem bonis propoſitis infernus plenus eſt. Sunt etiam qui eas in manibus habent, ſed extinctas, qui videlicet ita bonis operibus deſudant, vt peccata non deſerant, non attendentes, quia bona malis permixta Deo non placeant, neque operanti conferant ad ſalutem. Etiam ſi mille virtutibus polleas, vnum tibi vitium ſufficit ad gehennam. Habeto igitur in vita lucernas, habeto in manibus, habeto incenſas, ſi cum ſponſo cu- Matth.
pis introire ad nuptias. Sed vide ne 25.a.
dormiētem inueniat te, cū venerit dominus, & in aperiendo morā facias & damneris. Quoſdā enim dominus inuenit profūdo ſomno grauatos, qui (nec domino pulſante) excitantur, donec perfractis foribus dominus intrat, & in abyſſum miſeros detrudit, quippe ſic mundialibus gaudijs voluptatibusque ſopiti ſunt, vt ſuam non præuideant damnationem, donec eos infernus adurit,

adduxit, tunc incipiunt aperire oculos cùm penitus nulla iam expectatur redemptio, de quibus pſalmus. Sicut oues in inferno politi
ps.48 ſunt mors depaſcet eos. Sicut oues (inquam) fatuę, ſimplices & ignauę non viderunt foueam donec in
ps.56. ciderunt in eam, vnde morti in paſtum perpetuò dati ſunt. Alios autem dominus dormientes quidem inuenit, ſed ad primam eius pulſationem ſtatim excitantur, qui quoniam parati non ſunt dum moram faciunt aperire pertranſit eos dominus, & perpetuo illos carcere detrudit. Videas hoc cùm prima tanguntur febre, & tunc maximè cū mortis periculum auſpicátur, velu ti à ſomno excitatos ad omnia feſtinare: tunc accelerant ſoliciti ſua cōfiteri peccata, tunc reſtitutiones fiunt, tunc debita perſoluuntur, tunc affluentes faciunt eleemoſynas, tunc longam miſſarum ſeriem præmeditantur, tunc cum lachrymis, gemitibus & quatienti ſingultu pœnitendi & operandi ſibi à domino petunt inducias. Morum & vitę correctionem firmo, vt videtur, propoſito promittentes ſi contingat euadere inſtátem quam præuident mortem gehennæque damnationem, continuo retrocedunt. Sed de his quid propheta di
ps.15. cat attende. Multiplicatæ ſunt (inquit) infirmitates eorum, & poſtea accelerauerunt, non congregabo conuenticula eorum de ſanguinibus, neque memor ero nominum eorum per labia mea. Hoc eſt, neque eos à ſuis ſanguinibus peccatorum mundabo, nec ero amplius memor eorum. Beati qui eum gaudio expectantes & ſolicitè vigilantes reperti ſunt, quos mors non contriſtat, ſed magis iuuat, qui diu iam cupiunt diſſolui, & eſſe cum Chriſto, qui cum omni gaudio & lætitia aduentanti occurrunt domino, & mira eum alacritate ſuſcipiunt, iniuriam quippe facit domino ſuo, qui eum triſti & toruo ſuſcipit vultu. O ſtulte venit dominus deducere te in cæleſtes nuptias, & tu de aduentu illius triſtaris? & pro tanto beneficio non applaudis? inuitus conſcendis in cælum, inuitus deduceris in regnum? quomodo igitur quotidie petebas dicens, adueniat Matth. 6.b.
regnum tuum? Nunquid non apoſtolum audiſti dicentem, redditurum tibi dominum coronam iuſtitiæ, & omnibus qui diligunt aduentum eius. 2.Ti.4. b
Quomodo autem coronabitur qui inuitus & plorás ducitur ad coronam? qui aduentum domini non diligit, ſed horret & timet? timet vtique, quia infenſum dominum habet, ſi enim abſentem non offendiſſet, pręſentem vtiq; nō formidaret. Hoc eſt fratres vnde aduentum domini non diligimus, vel quia iudicem pertimeſcimus, quem offendimus, vel quia cæleſtes illas nuptias non guſtauimus, vel quia terrenis plantati delitijs, ab eis abſque violentia non diuellimur. Qui enim in terra radices non habet, ſine dolore rapitur ad cæleſtia, ſed filiorum & vxoris, temporaliumque delitiarum amor miſeros in terra tenet defixos, & quoniam cæleſtes diligere non nouerunt, temporalia ſine triſtitia non deſerunt. Quantum verò placeat domino ſolicita hæc aduentus eius expectatio, alacriſque ſuſceptio, ex pręmio in litera promiſſo cognoſce. Beati (inquit) ſerui illi, quos cùm venerit Domi-

Lu.12 d nus inuenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Multum eſt hoc ad quodcunque famuli meritum, vt cum domino ſuo ad menſam ſedeat, neque ſolum hoc, ſed vt ſuus ei dominus ſuccinctus miniſtret. Quis adeò benignus & humanus dominus, qui ſuis quantunuis fidelibus famulis talem præſtet honorem, huiuſmodi præbeat dignitatem? Qualis honor ad menſam vnam cum Deo, & cælestibus ſedere principibus. Ego (inquit) di-
Lu.22.c ſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, vt edatis & bibatis ad menſam meam, in regno meo. Præcinxit autem ſe dominus ad menſam iſtam, non ad ſeruiendum, ſicut in cœna vltima, quando lauit pedes diſcipulorum ſuorum: tempus enim ſeruiendi iam tranſijt, non iam humilitatis ſeruum, ſed maieſtatis dominum ſe præbet in cælis, & tamen quia quicquid ad illam menſam beatorum apponitur obſonij, totum ex illo refertiſsimo diuinitatis celario propinatur, ideo miniſtrare dicitur: non quia recumbentibus ſeruiat, ſed quia dulciſsimos ſingulis cibos pro merito cuiuſque manu ſua propinat. Ipſe enim dator eſt in cælo præmiorum qui dator extitit in vita virtutum, ſed quomodo tranſiens, cùm omnia ibi perpetua ſint, non facile eſt intelligere? Fortè ideo tranſire per ſingulos dicitur, quia ſingulis pro meritò ſigillatim gloriæ obſonium ponat, neque omnibus in communi. Tranſitus præterea ille non ad ipſum, ſed ad diſcumbentes pertinet, qui ſicut ſucceſsiuè ex hoc exilio ad menſam domini tranſeunt, ita quoque ſucceſsiuè illo abundanti ferculo felicitatis cibantur. Tranſire ergo per ſingulos dicitur, non quia ipſe illis ſedentibus tranſeat, ſed quia ipſo immobili permanente illi ad eum ſucceſsiuè pertrãſeant, & perueniant. Quòd ſi ad Deum his tranſitus referendus eſt, non ſecundum beatificum illud gloriæ poculum, quod viſione clara deitatis hauritur, ſed ſecundum acceſſorium adhærentemq; alium beatitudini hauſtum, qui per reuelationem, vel illuſtrationem beatarum mẽtium deguſtatur, intelligendum eſt. Viſio enim illa beatifica & matutina omnino inuariabilis & immutabilis perſeuerat, neque in perpetuũ vllum recipit aut crementum, aut decrementum in beato, licet fortè per illam aliquando plura, aliquando pauciora ex creatis videãtur in verbo, hoc enim beatitudinem eſſentialem non variat. Quia, vt inquit Auguſtinus, qui te videt & alia videt, non idem beatior quia tecum alia videt. Neque placet nunc cuiuſdam Doctores docti, ſententia qua opinatur ex adiunctione animæ ad corpus propter meliorem animæ diſpoſitionem viſionem illam beatificam, non ex parte Dei, ſed ex parte potentiæ poſt reſurrectionem aliquantulum augeri. Supernaturalis enim eſt illa viſio, & quæ non naturæ, ſed meriti proportionem cõſequatur. Sed præter hanc beatificam viſionem, & quæ in illa pãduntur quædã alia occulta myſteria per ſupernã illuſtrationẽ diuinitatis, beati ſpiritus veſpertina cognitione percipiunt, quæ nõ ſimul cũctis, ſed medijs per

ſupremos

ſupremos,& infimis per medios reuelantur. Si quidem(Dionyſio authore) angeli ſuperiores quoad iſta myſteria,inferiores angelos mẽteſque beatas illuminant, atque ita radius ille diuinitatis, per ſuperiores ſpiritus tranſit ad medios,& per medios tandem diſcurrit ad infimos. Hunc exiſtimo tranſitum in propoſito deſignari, cùm dicitur. Tranſiens miniſtrabit illis. Quòd ſi hunc largius ex ſcriptura velis agnoſcere, prophetam audi, toto illum pſalmo mirificè deſcribentem.
ps.131 Ecce (inquit) quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum, id eſt, cum primogenito fratre, omnes ſimul ad vnam in cæleſtibus menſam diſcumbere nectareaque pocula ſimul degustare. Sed quomodo hic dulciſſimus liquor, ſingulis propinetur ad menſam audi. Sicut vnguentum in capite quod deſcendit in barbam, barbam Aaron, quod deſcẽdit in oram veſtimenti eius.
1.co.11.a Caput Chriſti Deus, ex illo capite excelſo vnctio illa dulciſsima, pretioſumque balſamum, per omnes ſigillatim deriuatur, primo quidem in barbam, barbam Aaron: magni (inquam) illius Aaron ſacerdotis, qui à Deo conſti-
Ro.3.d. tutus eſt propitiator in ſanguine ſuo omnium peccatorum, qui non
heb.2.c per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinẽ introiuit ſemel in ſancta æterna redemptione inuenta. Neque tamen ſiſtit vnguentum in barbam Aaron, ſed per omnia eius membra defluens totam illius perfundit veſtem, vſque ad oram veſtimenti eius, id eſt, vſque ad vltimos beatorum, qui poſt baptiſmum, ſtatim ad cælum conuolarunt, & ora veſtimenti eius ideo dicti ſunt, quoniam ſcriptum eſt. Viuit dominus, quia omnibus his esa.49.c ſicut veſtimento veſtieris. A capite igitur illo deſcitatis, in barbam, id eſt Chriſti humanitatem ſacratiſsimã, & à barba in collum, id eſt, virginem Deiparam, & ita conſequenter per ſuperiora corporis membra, ad inferiora vſque defluit vnctio ſuauiſsima: donec ad vltimam veſtimenti oram, id eſt, vltimum beatorum ordinem, chorumque perueniat. Sicut ros Hermon qui deſcendit in montem Sion. Hermõ anathema triſtitiæ dicitur, deitatẽ deſignat in quam nulla vnquam poteſt cadere triſtitia, & à qua procul eſt omne tædium. Sion ſpecula interpretatur, & cæleſtem illam ſpeculantium Deum ciuitatem deſignat. Rorat ergo deſuper mons Hermon in montem Sion, & totum ſuauitate perfundit roſcida, nimiaque lucis vbertate fœcundat. Ros enim lucis, ros tuus domine, vt esa.26.d propheta inquit. Et vt clarè cognoſcas, quoniam de cæleſti illa beatorum menſa hæc omnia proloquitur: attẽde quod ſequitur. Quoniam illic mandauit dominus benedictionem & vitam vſq; in ſeculũ, id eſt, vitam ſempiternam. Attendiſti tranſitum, notaſti quã ſublimiter dictum ſit, tranſiens miniſtrabit illis. nunc cætera proſequamur. Magnum præmium hoc eſt, & quod ſomnolentum quemlibet excitet ad vigiliam, ſed longa nimis quibuſdam videtur vigilandi mora. Quis enim (inquiunt) toto vitæ ſuæ tempore ſuſtineat vigilare? duobus vel tribus annis expectare cum patientia quiſpiam

forſitan poterit, ſed ab ineunte pueritia ad vltimos vſque canos in procinctu peruigilem eſſe, humanam ſuperat facultatem. Quis ſanctorum aliquando tam diuinę expectationis affectus tædio non dormitat? Hoc eſt peſsimum tędium quod deuotos etiam religioſos ad tempus ſolet fatigare, cũ ſuſpirio acclamantes. Grandis honor, ſed longa vigilia, ingens prœmium, ſed prolixa valde & intolerabiles expectatio. Vnde & ſanctiſsimus Iob etſi non tam diuturnę vigiliæ tædio, quàm longo futuræ beatitudinis deſiderio fatigatus, ſimilẽ prorupit in vocem, inquiens. Sicut ceruus deſiderat vmbram, & mercenarius prę ſtolatur finem operis ſui, ſic ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi, ſi dormiero dicam, quando reſurgam? & rurſum expectabo veſperam, & replebor doloribus vſque ad tenebras. Sed ô vitam fallacem! ô vitam mendacem! ô quã te variam ſimulas ad diuerſos! neque vnam te cunctis exhibes, ſed diforme mem gaudentibus & ridentibus, & huius ſeculi gaudia vana ſectantibus, breuiſsimam te demonſtras, & momentaneam. Quantus vbiq; terrarum apud mundanos & leues homines, de tua breuitate luctus! quãta querella! laborantibus autem & afflictis die ac nocte gemẽtibus, futureq; beatitudinis præmia deſiderantibus, longiſsimam te mentiris & grandem: veluti quæ concauo non claro perſpicuoque ſpeculo videaris, ſed qui te claro vidit intuitu, huiuſmodi preſtigijs nuſquam fallitur. Talis erat apoſtolus ille, qui te lynceis oculis penetrãs dicebat; Momentaneum hoc & breue tribulationis noſtræ, æternum ſupra modum in ſublimitate gloriæ pondus operatur in nobis. Momentaneus eſt labor oculis perſpicacibus, ſi ad æternitatem præmij comparetur, ſi autem ſolus & per ſe videatur cę cucientibus oculis, longior apparebit. Noli homo attendere quid ſuſtineas, ſed conſidera quid expectas, tranſijt guttatim laboris anguſtia, aduenientique portioni prætérita cedit, at verò totum ſe ſimul animo infundet pelagus, illud incõmutabilis gloriæ. Non enim ſicut pœna ita & gloria, ſed conſtans, fixa, inuariabilis, & æterna. Vbi ergo tantę locus quærelę, multum laboramus, multum expectamus, multum ſudamus? Nunquid condignę ſunt paſsiones iſtę, quas ſuſtines ad futuram gloriam quam expectas? Quis vnquam agricola ſeminandi opportunitatem reputat longiorem, ſi futuræ meſsis reſpicit vbertatem? Huic igitur tam pernicioſo mentis tædio, dominus obuians obijcit præmium, dicens. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati ſunt ſerui illi. Ac ſi dicat, quo diutius expectauerit largius remunerabitur, vita enim longa ſicut malis mala eſt, ita bonis eſt bona: non ſolum quia meritis augeantur & gratia, ſed quia patiens & diuturna expectatio illis multum conferat ad coronam. Neq; enim paris meriti eſt pugnaſſe per annũ, & toto vitæ ſpatio duriſsimi hoſtis ſuſtinuiſſe cõgreſſum, neq; defeciſſe. Vitæ autẽ mortalis noctẽ dominus triplicẽ diſtinxit vigilia, more eorũ qui in caſtellis vigilias ſeruant, quarum prima in tenerioribus annis pueritia eſt. Secũda in

Iob.7.a (margin, beside "ruſpit in vocem")
2.co.4.d (margin, beside "Momentaneum")
Ro.8.d. (margin, beside "multum ſudamus")

in ſolidioribus,iuuentus. Tertia,in labentibus veternoſa ſenectus,quæ quanto ad temporales iſtos ſudores imbecillior, tanto ad ſpirituales cõgreſſus fortior inuenitur. Quanuis enim exterior homo noſter quo
2.cor.4 d tidie corrumpitur & labaſcit, interior tamen (Apoſtolo teſte) fortificatur magis,& de die in diem amplius renouatur. Quis ergo de huius vitę longitudine merito cõqueratur, cùm neque craſtinũ habeat diem certum? Inſidioſus latro mors eſt,& ſemper ad inuadendum paratus,qui nec præuideri poteſt, neque fugari: latro nocturnus qui ſæpe dum ſentitur iam penetralia tenet, acutiſsimo ſpiculo rumpit murum, & ſurdiſsima terebra corporis perforat domum. Quòd ſi dormientem inuenerit incolam trucidat ſpoliat, & profundo puteo iactat, ſi autem vigilantem repererit,diſsimulat,& multo cum honore ſalutat. Salue (inquit) ò anima, ſalue legatus ſum regis ſummi, te dominus ad nuptias vocat, noli tardare,veni,ducam te quò deſideras, vt optata requie potiaris, & gaudijs perfruaris æternis. Quid hoc nuncio dulcius? quid iucundius? non ſolum horribilis nõ eſt mors, ſed placida etiam amabilis vigilanti. Peccatori autem dormienti crudelis & formidabilis,omnibus eum diuitijs, quas per totum vitæ ſpatium cum labore quæſierat ſpoliat, enecat, & in abyſſum profundam detrudit. Vigilemus itaque,& non ſinamus perfodi domũ, expectantes ſolicitè cùm bonorum operum lucernis dominicum aduentum, non cauſemur hoc tempore tardantis domini moras. Qua
Lu.12.f enim hora non putamus dominus adueniet,& pro momentaneo vigiliæ labore, perpetuam nobis retribuet mercedem.

¶ Beato Illephonſo fideli ac prudentiſsimo domini ſeruo, optimè conuenit aſſumptum prothema. Fuit enim virgo puriſsimus, doctor illuminatiſsimus, Antiſtes vigilantiſsimus, quæ tria denotantur in themate. Quodlibet horum trium per ſe cuilibet ſanctorum apud Deum & homines miram contulit dignitatem. Quid ergo decoris & gloriæ vni conferent ſimul iuncta? virginalis puritatis nullum alium in eo teſtimonium inquiramus, ſufficit familiaritas,quã ad virginem Deiparam habuit,quoniam niſi virgo, virgini placere, ita non poſſet, lucernam ſapientiæ illius fulgentiſsimam libri eius oſtendunt, quibus eccleſiam Dei ſuo tempore, & ſequentibus ſeculis, miro lumine illuſtrauit. Erat quippe (vt de Ioanne dicitur) lucerna, non ſolum lucens, ſed ar- Ioã.5.f
dens & lucens: ardens amore Dei, & fidei zelo, lucens doctrinæ verbo & operis exemplo. Non erat ex eis quibus potius cura eſt lucere quàm ardere, qui lampades habentes non ſumpſerunt oleum ſecum: & ideo dictũ eſt illis à domino. Ne- Mat.25
ſcio vos. Quanta vero ſolicitudine in dominicum gregẽ vigilauerit, ſolicitus de ratione quam redditurus erat domino, pro illo quãdo reuertetur à nuptijs, Hiſpania tota teſtis eſt. A qua truculentos luporum, id eſt, hæreticorũ incurſus, morſusq; amariſsimos, miro animi vigore prędicationis latratu, procul abegit & fugauit. Hæc omnia eximiam Illephonſo gloriam cælo terraque pararunt. Sed illud eius ſingulare

præconium, quo præ cæteris maximè decoratur, illuſtraturq́; gratia, videlicet ſingularis amicitia, quam habuit ad virginẽ glorioſam. Quis enim ita virgini gratus, ita familiaris & acceptus fuit? perlege ſanctorum hiſtorias, & poſt illum euangeliſtam domini Ioannem, nullum inuenies in hoc, Illephonſo parem. Is nanque à virgine impetratus, à virgine promiſſus, à virgine annunciatus, totũ quod erat virgini ſe debere non ignorans, obſequentiſsimũ ſe illi gratiſsimumq́; præbuit: totũque illius ſeruitio mancipauit, atq; deuouit, à quo ne temporalium ſolicitudine aliqua præpediret, monaſterio ſe incluſit, vbi noctedieq́; perpetuis virginis laudibus deſudaret. Sed diſponente Deo, quia id magis ad honorẽ virginis pertineret, Toletanæ ſedis Archiepiſcopus eſt ordinatus, in quo dignitatis faſtigio data occaſione hæretici cuiuſdam erroris, in perpetuam Mariæ virginitatem oblatrantis, quo erga virginem zelo ferueret, magnificè demonſtrauit. Nanq; incredibili diligentia, ſcribendo, docendo, declamando, blaſphemantia ora contundens, conuocato concilio, edito libro, inſtituto feſto, peſtiferum illũ errorem, ab Hiſpaniæ finibus eliminauit. Sed non vtique ſine præmio, nam primo quidem, publicè coram omnibus aſtante rege, virgo Leocadia à tumulo ſuo progrediẽs, mirum omnibus præbuit ſpectaculũ, taleque reddidit Illephonſo præconium. Alphonſe per te viuit domina mea. Quid præclarius? quid illuſtrius? Deinde per ſeipſa virgo nocte feſti, quod in laudem perpetuæ illius virginitatis idem ſanctus inſtituerat, vt monſtraret quantũ ſibi illud obſequium placuiſſet, publicè in loco prædicationis apparens, vbi eius laudes Alphonſus ſolitus erat populo declamare, decora ipſũ propria manu induit veſte ſacerdotali, qua in ſacris vteretur ſacrificijs. Si quid de aliquo ſanctorum ſimile audiſtis dicite, ego fateor nõ audiui, nam et ſi beata dei genitrix apparuiſſe alijs dicitur, ſed non ita. Exiſtimo igitur & Paulo apoſtolo filium, & Illephonſo matrem ſpeciale hoc priuilegium contuliſſe, vt verè & viſibiliter per ſe apparere ante horã mortis dignarẽtur. Quòd ſi illum dum viueret tali decorauit ſtola, quali exiſtimas animam eius exutam corpore induiſſe in illa cæleſti gloria quam poſsidet. Ad quã nos perducat ipſe filius virginis Ieſus Chriſtus: cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

Act.9.a & 1.cor. 15.b.

DE DIVO MARTINO Pontifice & cõfeſſore, Concio prior de humilitate.

THEMA

¶Quis ſicut Dominus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo & in terra. Pſal. 112.

HAEc differẽtia eſt eſt inter eos qui genere ab antiquo magni ſũt, & eos quos caſus, vel fortuna, ex humilibus magnos fecit, ꝙ priores

res ſicut ſanguine nobiliores, ita & ingenio humaniores, humiliores que ſunt, & apud omnes homines tractabiliores. Nec mirum, nõ enim ex hoc ſuæ magnitudinis iacturã ti ment quam tot ſeculis in progenitoribus fundatam, radicatamq; con ſpiciunt, alij autem quaſi aduentitiam, & nouam in ſua humiliatione periclitari pertimeſcunt, faciliterq; poſſe ab hominibus contemni, niſi in alto propriæ reputationis ſe con tineant. Videas hos elatos, tumidos, auſteros, & inaceeſsibiles, ſupra ho mines intumeſcere, quorum faſtuo ſam ſuperbiam, nemo hominũ por tare ſuſtineat. Vnde & in vulgari adagio dici ſolet. Neque ei qui ſerui uit aliquando ſeruias, neque ab eo qui petijt vnquam petas. Deus autem noſter fratres, natura & genere magnus eſt ab ęterno. Vnde pſalm.
ps. 146. & pſal. 144. Magnus dominus Deus noſter & magna virtus eius, & magnitudinis eius non eſt numerus, atque ita ſingulariter magnus, vt ſit ipſe ſua ma gnitudo. Neq; enim in eo eſſentia, & magnitudo realiter ſeparantur, ſed hoc eſt illi magnum eſſe, quod Deum eſſe. Vnde ſicut non poteſt non eſſe Deus, ita non poteſt non eſſe magnus: non igitur ex clementia, & beneuolentia magnitudo illius iacturam patitur, ſed honorem & gloriam, vnde & clementiſsimus & humaniſsimus eſt. Quid enim humanius, quàm apud humilem & pauperem, regem glorię hoſpitari, ſedere cum eo ad menſam, & cœnare cũ eo? Si quis (inquit) aperuerit
Ap. 3. d. mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Quantum ſuper huius dignationis pondus, ſublimes illi cæleſtis curię principes admirantur! Quomodo ſtupent ad ſpectaculum iſtud, potentem illam maieſtatem cui curuantur qui portant orbem, in pau- Iob. 9. b
peris hoſpitio, cũ ancilla humili re cumbentem, quo plauſu, quo iubilo foris pro foribus hoſpitij expectã tes ad inuicem exclamãt. Quis ſicut dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo, & in terra? Multa ſunt in Martino quæ commendare poſſumus, ſed ſu per omnes eiꝰ virtutes humilitas ma gis reſplenduit. Vnde de hac nobis hodie futurus eſt ſermo, tria de humilitate tangentes. Primũ, quid ſit humilitas, & in quo conſiſtat. Secũdò, de humilitatis fructu, & excellẽtia. Tertiò, quibus eam medijs pote rimus obtinere, & quàm mirificè hæc virtus ſplenduit in Martino. Non conſiſtit humilitas in paupertate, neque in habitu vili & exteriori quadam in oculis hominum abiectione. Sæpe videas in huiuſmodi deſpectis hominibus, magnã intus latere ſuperbiam, & hypocriſis ve lo ingentem operiri tumorem. Tãge montes, & proculdubio fumigabunt: tange iniuria, tãge vel modi- ps. 143
ca contumelia, cõtemne eos vel ad modicum, & videbis quid intus lateat: videbis in ouina pelle ferociſsi mum leonem, & Luciferinam in deiectione ſuperbiã. Vnde Gregorius. Qualiſquiſq; apud ſe lateat, il lata contumelia probat. Eſt enim ecclẽ. 19. d
qui nequiter ſe humiliat, & interio Matth. 23. c.
ra eius plena ſunt dolo, videas hos hypocritas in remittendis leuibus etiam iniurijs cunctis hominibus difficiliores, & in proſequendis ho noribus ardẽtiores: intus eſt humili tas in animo, non in habitu: in corde, non in veſte, in affectu, non in aſpectu. Ditiſſimus quiſquis, ac potentiſsi-

tentiſsimus humilimus eſſe poteſt, ſi vult, imò in his maximè ſplendet humilitas. Quid ergo eſt humilitas? Vt Bernardus ait, humilitas eſt virtus, qua quiſque vera ſui cognitione, ſibi ipſi vileſcit, id eſt, contemptus & vilipendium ſui naſcens, ex vera & clara cognitione ſui. Qui ergo in ſua reputatione paruus eſt, & inutilis, & nullius ſe reputat eſſe valoris in corde ſuo, hic verè humilis eſt. Vnde propheta. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobis metipſis prudentes. Radix ergo & origo humilitatis eſt cognitio ſui, radix verò ſuperbiæ ignorátia ſui. Ignorat ſe penitus omnis ſuperbus, nam ſi ſciret quis eſt, non vtiq; ſuperbiret. Vnde Bernardus. Ad quid tibi gloria putride puluis? ad quid tibi gloria? quid es? quid potes? quid vales? quid fuiſti, niſi materia putrida? quid es, niſi ſaccus ſtercorum? quid eris niſi cibus vermium? O ſtulte non erubeſcis exhibere te idolum hominibus venerandum? qui poſtmodum in ſepulchro vermibus ſcaturiens, fœtidus & putridus contabeſces? Ecce quid es, quid etiã potes vt ſuperbias? nunquid gloriabitur ſecuris cõtra eum qui ſecat in ea? aut exaltabitur pictoris calamus de pictura, quæ per ipſum facta eſt? quid faceret calamus, ſi eum non mouiſſet pictoris manus? O ſtulte quid habes quod nõ accepiſti? quòd ſi accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? ad quid etiam per teipſum vales? aut ad quid obſecro vtilis es? Dominus ad Ezechielé ait. Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnib^o lignis nemorum? nunquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus? aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vas? ecce igni datũ eſt in eſcam, &c. Palmes igitur à vite præciſus ad nihil vtilis eſt, niſi ad ignem, quòd ſi in vite fructificat, virtus & gloria vitis eſt, non palmitis. Vnde dominus in euangelio. Egô ſum vitis, & vos palmites: ſine me, nihil poteſtis facere. Vbi eſt igitur iſta ſuperbia tua, & gloriatio tua? quæ tibi cauſa tumoris? de quo gloriaris, ô ſtulte? de quo intumeſcis, inter mille ſirtes, inter mille diſcrimina rerum? quæ vtique ſi agnoſceres tibi ad omnem timorem humilitatemq́ue ſufficerent. Omitto nunc perpetrata facinora, quæ te coram Deo ad nihilum redegerunt, ſicut ſcriptum eſt. Ad nihilũ deductus eſt in conſpectu eius malignus. Omitto inſtantem mortem, & ægritudines aſsiduas, quæ te vel inuitum cogũt cognoſcere temet ipſum. Nunquid iam regnas? nunquid iam tenes? nunquid de ſalutis præmio iam ſecurus es? An nõ hiantem infernum ſub pedibus attẽdis, & iudicem deſuper vibrantem gladium diramq́ue mortis ſentẽtiam comminantem? Quęnam eſt igitur iſta inflatio, & ſtulta ſecuritas in diſcrimine tãto? Si quis igitur oculos habet apertos, habet vndecunq; amplam timoris humilitatiſq́ue materiam, vnde non ſolum nõ inflectur, ſed etiam vehementer pro ſeipſo ſolicitetur. Sed neque, vt exiſtimo, ad plenam perfectamq́ue humilitatis rationem, ſufficit hominem deſpicere ſemetipſum, niſi idipſum ab alijs libenter patiatur, & qui in oculis ſuis paruus eſt, talis etiam velit cæteris apparere, & cæteros de ſe ſentire quod ſentit, ęqui & veri amator eſt. Omnis humilis odit hypocriſim, non cupit erga ſe decipi, alios

Eſa.5.c. prou.3.a. & Ro ma.12 d

eſa.10.d

1.co.4.b

Ezec.15 a

Ioã.15 a

ps.14.

alios amat lucem ſimulationis lati
bula fugit, omnibus ſe vellet prode
re qualis eſt, alienum non vſurpat
locum, falſo honore non gaudet:
vnde quo quiſque humilior eſt, eo
verior inuenitur. Eſt enim veritas
humilitati genuina, & germana vir
tus, & fraus ſuperbiæ pediſequa, te
nebras & latibula diligit omnis ſu
perbus, quia timet agnoſci: hypo-
criſi ſe palliat, quia prodire in pu-
blicum erubeſcit, de falſa populi o-
pinione lætatur, non ſe iudicans ex
conſciētia, ſed ex fama: ſed velit no
lit aliquando prodetur, procedet in
publicum aſtantibus angelis, ſicut
pſ.49 ſcriptum eſt. Arguam te, & ſtatuā
contra faciem tuam. Iuxta hanc igi
tur Bernardi ſententiam, ille humi
lis cenſendus eſt, qui pro nihilo ſe
reputat, & ab alijs reputari vult, qui
proprio conſcientiæ teſtimonio cō
tentus ignorantis populi fauores,
non ſolum non quærit, ſed pro nihi
lo deſpicit: qui laude falſa non leni
tur, ſed pungitur, qui ita gaudet in
deſpectu ſicut ſuperbus in honore,
qui omnibus ſe inferiorem exhibēs
neminem cōtemnit, nemini ſe præ-
fert, maioribus cedit, æqualibus ſe
ſubijcit, inferioribus adæquat, de-
ſcendit libens, aſcendit inuitus, lau
dari erubeſcit, amat corrigi. In obſe
quendo prior, in loquēdo poſterior
nemini facit iniuriam, & illatam ab
alio patienter ſuſtinet, gaudet eum
contēnitur, quia cognoſcitur, neq;
iniuriam reputat, ſi quiſpiam ei præ
fertur. Veritatis filius quæ ſunt dili-
git, non quæ videntur. Vis vnum ti
bi oſtendam humilem ſecundum
Bernardum. Factus ſum (inquit) tā
quam vas perditum, quoniam audi
ui vituperationem multorum com
pſ.30. morātium in circuitu. Ecce quo ad
ſe. Quo ad alios vero attende quid
dicat. Elegi abiectus eſſe in domo pſ.83.
Dei mei, magis quàm habitare in ta
bernaculis peccatorum. Ita ſentit
de humilitate beat' Bernardus: ſed
ſcholaſtici Theologi paulo aliter,
definiunt enim humilitatem. Hu-
militas eſt virtus moderatiua appe
titus humani, ne aggrediatur ali-
quid ſupra vires, oriēs ex cognitio-
ne propriæ facultatis. Eſt namq; hu
iuſmodi vtiliſſimū agnoſcere quid
valet, & quid non valet. Propter de
fectum primi puſillanimes, grandi
ſæpius fructu priuātur ignorantes
quid valeant. Horum defectum ma
gnanimitas erigit in fiduciā, vt ſuis
viribus proportionata conētur. Pro
pter defectum ſecundi fruſtra ſæ-
pius laborat omnis ſuperbus, dū ſe
ipſo maiora conatur ignorans ſcili
cet quid non valet. Cuius exceſſum
econtrario humilitas deprimit, tē-
perans immoderatum ſpiritum, ab
altiori negotio. Itaq; quod in cibis
temperantia facit, & in ſumptibus
liberalitas, hoc in arduis efficit, non
vnica, ſed duplex virtus, magnani-
mitas ſcilicet & humilitas: quarum
vna defectum, alia exceſſum corri-
git, & ad debitum modum, & pro-
porcionatum ſibi reducit. Ab hoc
dupiici extremo ſe liberatum pſal-
mographus gloriatur, cum ait. Can
tabo ei, qui me ſaluum fecit à puſil-
lanimitate ſpiritus & tempeſtate id Pſa.54.
eſt nimio furore ſuperbiæ. Hoc illi
contulerat Deus, magnanimitatem
& humilitatē infundendo, ne in ar
duis, aut per puſillanimitatē defice
ret, aut per ſuperbiā excederet. Hu
militas itaque ſecundum Theolo-
gos, non tam deſpectus & abiectio
ſui, quàm modeſtia quædam & mo
deratio ſui ponitur, quæ tamen mo
deratio

deratio ex ipſa naſcitur abiectione. Quomodo enim aggredietur maiora ſe qui ſe non reputat ſupra ſe? Nunquam vtique appetitus excederet, niſi prius apud ſe opinio ſuperbiret.
pſ.130 Videre vis humilem talẽ. Dñe (inquit) non eſt exaltatũ cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus ſuper me. Et apud ſapientem.
eccl.3.c Fili altiora te ne quæſieris, maiora te ne ſcrutatus fueris, vtrunq; autem, vt exiſtimo in perfecta humilitate reperĩt, vt qui eam poſsidet, & ſeipſum deſpiciat, & ad maiora ſeipſo non ſe ingerat. Nam ſicut in ſuperbia duo ſunt præſumptio, ſcilicet, & ambitio: ita etiam in humilitate duo contraria reperire eſt, contemptus, & modeſtia, quibus illi vitio contradicit. Non ergo inter ſe diſſentiũt doctores ſancti, ſed ſi eorum ſententias inuicem copulaueris, plenam humilitatis rationem inuenies. Nolo nunc longũ facere tractatum an ad veram humilitatem pertineat, vt quiſq; quãtunuis ſanctus & optimus, cuilibet etiam peccatori lubrico, ſua ſe opinione poſtponat. Neq; enim video qualiter hoc in virtute fieri poſsit, ſicut neque in ſapientia, neque (vt opinor) hoc ex apoſtoli ſententia
Phi.2.a conuincitur: vbi ait. In humilitate inferiores ſibi inuicem arbitrantes. Sicut neque oportet regem præuenire ruſticum in honore, quia idẽ apoſtolus dixerit honore inuicem
Ro.12.e præuenientes, pro loco enim & tẽpore & ſecundum rationis methodum, hæc intelligenda ſunt vtrobique. Neque tamen inficior verè humilem, ad hoc quandoque pertingere, vt ſibi cunctos homines anteponat, & omnibus inutiliorem viliorem que eſſe ſe credat, quod vel ex illo beati dominici exemplo facile perſuaſerim, qui intraturus ciuitates & oppida præorare ſolebat, ne indignaretur dominus illi populo propter ipſum, & propter eius peccata, in populo illo iram immitteret & vindictam. Quid hac oratione humilius? Neque enim ſcienti corda ſanctus vir in hypocriſi loquebatur, ſed quod mente ſentiebat, hoc oratione promebat. Poteſt autem hoc multipliciter fieri, vt de alijs quam de te meliora pręſumas. Primò, quia etſi in aliquibus alium manifeſtè præcedis, ille forte te excedit in vno, quod omnibꝰ alijs magis præponderat: et ſi hoc exterius non apparet fortè latet interius. Qnis enim nouit quę ſunt hominis, 1.co.2.c
niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Quòd ſi publicè peccator eſt fortè grauiores ſuſtinet tentationes & nequitiarum impulſus, quibus tu neque ad horam reſiſtere valeres. Vel fortè ad eius humiliationem, in eo dominus peccatorum lapſus permittit, vt latius leuet, aut certè non recepit continendi gratiam quã tu recepiſti, quam ſi recepiſſet fortè illa melius vteretur. Quòd ſi infidelis & paganus eſt, habes etiam vnde illum tibi præferas. Quoniam et ſi infidelitas peccatum grauiſsimũ eſt, tamen in cæteris omnibus grauius ipſe peccas, non vt alienus, ſed vt domeſticus benefico domino fidem frangens, & infenſus exiſtens. Per hunc modum omnibus hominibus humiliare te poteris, tanto verius, quanto mente ſyncerius, hoc enim et ſi non ſemper exterius in re, in corde tamen humilis ſemper verũ eſt. Declaraui vt potui, in quo conſiſtat humilitas, ſed quantum Deo placeat

placeat iſta virtus, non difficile eſt videre ex euangelica lectione, quæ vbique ferè iſtam fidelibus virtutē commendat. Si enim diligenter euangelicam inſtitutionem inſpicis (vt Auguſtinus ait) omnis ferè diſciplina Chriſtiana humilitas eſt. Quid enim aliud docet euangeliū, niſi ſui & omnium contemptum, abnegare ſeipſum, & humanam reſpuere gloriam? Verè in hoc ſui & mundi contemptu omnis ferè philoſophia Chriſtiana conſiſtit, ſi quidem quia Lucifer in cælo ſuperbię cathedram locauerat, & per ſuperbiam multos angelos inde deiecerat: filius Dei in terra contrariam humilitatis ſcholam poſuit, vt per eam homines in cælum reduceret. Vnde in plateis Hieruſalem clamore valido diſcipulis ſuis clamans aiebat. Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde: non vos doceo potētiæ meæ miracula, non cæcos illuminare, leproſos mūdare, mortuos ſuſcitare, ſed manſuetudinem humilitatemque, hæc omnis mea doctrina eſt. In hoc apparebit quòd diſcipuli mei eſtis, ſi mites & humiles inuenti fueritis. Sed quo fructu, qua vtilitate? Et inuenietis (inquit) requiem animabus veſtris. Non eſt requies fratres, non eſt pax, niſi in humilitate ſola. O quis modo poſſet calamo explicare quod ſentit! Vnde obſecro tanta vexatio & infelicitas in orbe, niſi ex ſuperbiæ tumore? quia videlicet honorari & reputari volumus, pluſquā ſumus. Aculeus ſolicitudinis huius indeſinenter pungit mortales, neque ſinit eos vel vnam diem vitæ habere felicem. Ecce aliquis dies noctesq; in literarum ſtudio inſomnes trāſigit cum labore, vt inter doctos literatus poſsit haberi. Alius vt copioſam poſsit ſuſtentare familiā, quid non aggreditur? quid non patitur? alius vt dignitatem quam cupit obtineat, & principi placeat quas non tolerat moleſtias? O pondus grauiſſimum ſuper filios Adam, & intolerabile iugum à die ortus ſui, vſque ad diem ſepulturæ eorum. Verè cōtritio & infelicitas in vijs eorum, Ps. 13. quoniam viam pacis humilitatem, ſcilicet, non cognouerunt: ſi enim hac procederent via quietiſsimos & feliciſsimos dies agerent. Quāta felicitas in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus! quanta pax in humili corde! quanta tranquilitas in viro qui humanos fauores & pueriles gloriolas negligit, cui pro nihilo eſt iudicari à plebecula, aut 1.co.4.a ab humano die. O quantum à corde ſuo abijcit curarum & ſolicitudinum pondus! qui ſolo Dei & cordis ſui teſtimonio contentus, ab hominibus laudari aut deſpici flocci pendit, cui nihil curę eſt quid de ſe alius ſentiat, quid iudicet vulgus, ſed virili quadam ſeueritate, & ſeuera grauitate ſuper omnes homines conſtitutus, veluti omnium dominus, omnia pedibus ſuis calcat, & propter gloriam inanem ipſe ſub 1.co.6.c nullius redigitur poteſtate. Hic in vita ſua felix multa hic requie potitur, & in futuro ampliorē inueniet pacem: quoniam enim exaltari noluit inter homines, inter angelos ſublimabitur. Non enim mentiri poteſt veritas quæ promiſit, quia qui ſe humiliat, exaltabitur. Habet Lu.14.c ergo humilitas, & hîc, & in futuro prēmium: hîc pacis, & poſtmodum beatitudinis. Iam enim ex hac vita quodammodo incipit eſſe felix qui Chriſti amore didicit eſſe humilis.

Matth. 11.d.

ibidem

hoc

Hæc etiam virtus plurimarum virtutum mater eſt & origo, ex hoc enim fonte innumeræ aliæ virtutes ſcaturiunt. Inde obedientia, timor, reuerentia, patientia, manſuetudo, modeſtia, amicitia, pax. Qui enim humilis eſt libenter omnibus obtẽperat, omnes reueretur, omnes timet offendere: iniurias verò aut per manſuetudinem non ſentit, aut per patientiam ſuſtinet, quietus ſibi, pacificus omnibus, omnibus mitis, omnibus gratus, omnibus innoxius, amabilis cunctis, nemini grauis, nullum deſpicit, nullum lędit omnib⁹ ſubditus, in neminem proteruus. Præclara virtus humilitas tãtarum virtutum parens, ſed & aliarum omnium virtutum fundamẽtum, cuſtos & ſupplementum eſt. quicquid enim ſuper hac non fundatur erigitur ad ruinam. Vnde Auguſtinus. Si cogitas (inquit) magnam fabricã conſtruere celſitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis: aliter enim noueris te magnam ædificare ruinam, quo enim quiſque donis & virtutibus altior eſt, eo ſibi maior ruina paratur, niſi prius humilitate ſolidetur. Tolle humilitatis fundamentum, & omnis virtutũ fabrica ſubito ruit. Quid enim Lucifero profuit tanti decoris, & tantæ pulchritudinis gloria ſuper humilitatem non fundata? Profuit vtique, ſed ad miſeriam: nam ſine humilitatis condimento omnis virtus virus eſt animarum. Putreſcunt illico & corrumpuntur delicatiſsimi virtutum liquores flante elationis vento, & aquilone vrente, niſi intra humilitatis foueam ſolicitè cuſtodiãtur, imò effunduntur ac pereũt, niſi cordis vaſculũ humilitate fiat profundum. Hæc enim ſola virtus omnium donorum & gratiarum capacem animam facit. Vnde (Iacobo teſte) humilibus ſolis Deus dat gratiam, quia videlicet illius capaces ſunt: ſuperbis autem non inunditur ne effundatur & pereat. Omnis enim gratia & donum ſine humilitate, non ſolum nõ prodeſt habenti, imò obeſt plurimum. Et ideo pius dominus prodeſſe ſemper cupiens, non obeſſe ſuperbis in damnum ſuum ſuam gratiam nõ largitur, neque ſolum omnem gratiã & virtutem cuſtodit humilitas, ſed etiam ſupplet: quicquid enim tibi obedientiæ, caſtitatis, patientiæ, ſanctitatis deeſt, humilitate ſuppletur. Agnoſce defectum, humilia te coram Deo, & eo amplius quo te amplius vides virtute priuatum, & qui pauper es in virtute, fies diues humilitate. Quid enim aliud habuit ille publicanus, nonne ſola humilitate iuſtificatus eſt? Agricolarũ omnes diuitię frumentum eſt, inde domui & familiæ ſuæ omnia ſupplent, & peccatori omnis facultas humilitas eſt. Melior eſt enim coniugata humilis, quàm virgo ſuperba: & humilis ac pœnitens peccator, quàm elatus de iuſtitia præſumens ſua. Vnde Chryſoſtomus, Geminas bigas mihi accommodes, alteram ſuperbiæ & iuſtitiæ, alteram verò peccati & humilitatis, & videbis peccatum peruertens iuſtitiam: nõ proprijs, ſed humilitatis vincere viribus. Aliud verò par videbis deuictum non fragilitate iuſtitię, ſed mole ſuperbiæ: ſiquidem (vt propheta regius ait) tu domine populum humilem ſaluum facies, & oculos ſuperborum humiliabis. Vidiſti qualis & quanta ſit iſta virtus, ſine qua omnes aliæ non ſufficiant, quam omnis

Iacob. 4.b.

Lu. 18.c

Pſ. 17.

mnis gratia comitatur, quæ charitá
tem conſeruat & gratiam, & de pec
catis dolēdo obtinet remiſsionem,
quæ etiā aliquando peccatores pœ
nitētes iuſtis innocētibus anteponit
ſi in illis quàm in iſtis profundior
reperiatur. Talis eſt humilitas fra-
tres, hanc totis viribus conemur
poſsidere virtutem: ſunt autem me
dia per quæ poſsimus eam obtine-
re ſi volumus. Valet ad hoc tum aſ
ſidua peccatorum meditatio, quiſ-
quis enim ſis ad omnem humilitatē
tibi ſufficiet noſſe teipſum. Quis
enim inter homines adeò iuſtus, vt Iob.9.a
iuſtificari poſsit compoſitus Deo? et
ſi contendat cum eo de iuſtitia non
exeat condemnatus? non enim po-
terit reſpondere vnum pro mille.
Taceo nunc crimina, quanta ingra
titudo, quanta tepiditas, quanta o-
bliuio nos quotidie tenet. Quis de-
bitum penſum Deo reddit? quis quo
tidie in pluribus nō offendit ſemel?
criminaliter offēdiſſe perpetuo hō
minem facit inglorium, quid acer-
uata iniquitas relinquet homini di
gnitatis & gloriæ? Valet etiam con
ferre ſe aſsiduè cū melioribus: nam
(Quintiliano teſte) neceſſe eſt vt
plurimum ſibi tribuat, qui ſe nemi
ni comparat. Si te ergo ſapiētia ele-
uat, confer te cum doctoribus: ſi pa
tientia, confer te cum martyribus:
ſi caſtitas cōfer te cum virginibus:
ſi puritas & ſanctimonia vitæ, con-
fer te cū confeſſoribus: & qui tibi
magnus videbaris, illis compoſitus
exiguus apparebis. Noli reſpicere
poſt tergum ad debiliores & infe-
Phil.3.c riores te, ſed cum apoſtolo quæ re-
tro ſunt oblitus, ad anteriora exten
de teipſum, vt ad brauium ſupernę
vocationis peruenias. Caue autem
per omnē modum amicitiā ſuper-
borum, nē te inficiat peſtifera lues,
virus enim eorum vt cācer ſerpit. 2.Ti.2.c
Vnde pſalmus, Nō habitabit in me- ps.100.
dio domus meæ, qui facit ſuperbiā:
Et rurſus. Superbo oculo, & inſacia ibidem
bili corde cum hoc nō edebam. Cū
ſimplicibus itaque & humilibus ſit
conuerſatio tua; exerce etiam tei-
pſum ad humilitatem; in veſtibus,
in ſumptibus, in honoribus parcita
tem tenens, communia ſequens, ſin
gularitatem in omnibus fugiēs, qui
enim hoc facit quod nemo, mirātur
omnes. Caue ne vnquam velis eſſe
admirabilis vel notabilis inter a-
lios, eſto vnus de pluribus, nō vnus
in pluribus, neglectus in millibus
nō electus ex millibus, in humilib^9 eccſi.3.e
exercitijs aſsiduus eſto, altiora te ne-
gotia caueto, quicquid te apud ho-
mimines poteſt facere glorioſum
quantum potes deuita; in quolibet
bono ama eſſe, non apparere, adula
tores quàm maximè reſpue, blan
dientes fuge, qui te in veritate corri
pit ille ſit tibi amicus, eſto velox ad eccſi.5.a
audiendum, & tardus ad loquendū,
& ſurdus ad laudes, facilis ad obſe-
quium, difficilis ad imperium; ad
omnes docibilis ſuaſibiliſque, de-
nique in omnibus dictis tuis & fa-
ctis, illud apoſtoli obſerua: non al- Ro.12.c
ta ſapientes, ſed humilibus conſen-
tientes. Hæc & ſimilia ad humilita
tem conducere poſſunt ei, cui quā
maximè curæ eſt, hunc poſsidere
theſaurum, qui enim ipſum negli-
git quando inueniet? O quāta fuit
cura Martino, ab initio vitæ hanc
exquirendi margaritam, quā ſolici Matth.
tudine curauit hoc ditari metallo: 13.f.
ardētius enim ille & diligētius, ſui
proſequebatur cōtemptū, quā ſolet
quiuis ambitioſus fugientem proſe
qui honorem, omni hoc ſtudio cō-
tinuè

tinuè agebat,hoc ſolum quærebat, vt deſpiceretur ab omnibus,nemi-nem vtique legi ſanctorum,ita ſo-licitè huic deſudaſſe virtuti.in mili tia poſitus adhuc catechuminus fa mulo ſuo viciſsim ipſe ſeruiebat. Baptizat⁹ verò cùm eum vellet Hy larius ſubdiaconum facere,non ac-quieuit: indignum ſe reputans tali gradu,exorciſta factus eſt. Sed ordi nante Deo,qui noluit fieri ſubdia-conus,poſtea factus eſt epiſcopus: cùm autē iam epiſcopus conſecran dus eſſet,vidētes eum epiſcopi, qui eum conſecraturi erant pauperem & abiectum, deſpexerunt eum di-centes ad clerū. Parcat vobis Deus & hunc in epiſcopum elegiſtis? non dignaremur noſtram eccleſijs noſtris habère ſacriſtam. Itaque nolebāt or dinare eum,ſed contradicente po-pulo,& acclamante populo, ò quā neſcitis quid lateat in paupere, i-gnoratis exigui huius eximiam cel ſitudinem. Vix tandem ordinatus eſt, iam verò epiſcopus ordinatus in nullo penitus immutatus eſt ha-bitu,& conuictu pauperrimus erat, vſque adeò vt & clericis etiam, in præſentia ſua impunè quandoque deſpiceretur, illudereturque. Lice-bat per eum cunctis irridere epiſco pum, neque ex hoc humilimus & manſuetiſsimus vir vllam fieri ſibi iniuriam exiſtimabat,ſed merito il la pati,quia immeritus eſſet ordina tus epiſcopus, neque mirum ſi vt indignus illo gradu cōtemneretur ab omnibus. Deniq; tanta in eo erat abiectio ſui,vt cognomento publi-co pauper & modicus vocaretur; præ nimia ſiquidē humilitate ſua, talem ſibi titulum inter homines acquiſierat, ſcilicet, Martinus pau-perculus, quo ipſe ſupra modum in

terius gloriabatur,quaſi conſequu-tus quod ab initio vitæ vehemēter optauerat. Sed mira vtrinque con-tentio erat inter Deum & Martinū dum conabatur Martinus humi-liare ſe,& Deus eum exaltare,Mar tinus ſe deijcere,& Deus honorare, Martinus abſcondere ſe, & Deus publicare Martinum. Sed viciſti do mine (vt par erat) & renitētem ob-ſiſtētemque, in populis glorioſum feciſti Martinum. Bone Deus,quā-ta eum gloria decoraſti, ſecundum exiguitatem eius, ita & laus eius in ps.47
fines terræ, imò vbi abundauit hu militas, ſuperabundauit & gloria. Ro.5.d.
Prophetiæ ſpiritu illuſtraſti eum, magnificaſti miraculis, gratijs, & virtutibus adornaſti, factus eſt hic modicus trium mortuorum ſuſcita tor magnificus,innumerabiliū mi-raculorum patrator inſignis. Omit to cætera, quæ temporis anguſtia nunc dicere non permittit. Vnū ſo-lum libet perſtringere, cùm ad ec-cleſiæ ianuam obuiaret cuidam le proſo miſeratus hominem, coram omni populo oſculatus eſt eum. Mi ra res, ſtatim ad viri ſancti oſculum lepra cecidit, & in oculis omnium mundatus eſt: quantus tunc timor, quantus ſtupor inuaſit omnes, quā ta de cætero virum Dei reuerentia coluerunt. De ſanctitate eius taceo, ſufficiat vobis eccleſiæ præconiū, cùm enim (teſte Hieronymo) apo-ſtolorum minimo nullus ſancto-rum veniat comparandus, eccleſia plenis (vt dicitur) buccis,de Marti-no canit, Martine par apoſtolis. Tā ta quippe fuit vitę eius ſāctimonia, vt etiam dum viueret ſanctiſsimus haberetur, & velut ſāctus oraretur & coleretur. Miraculū enim quod-dam illis ſeculis & prodigiū extitit

eius

eius vita: erat enim pius, deuot⁹, hũmilis, pudicus, mãſuetus, ſobrius, in vita parcus, in cõmiſſo fidelis, incorde purus, in opere ſtrenuus, in cuſtodiendo gregẽ vigilãtiſsimus, ſibi cõpoſitus, popul⁹ charus, Deo & hominibus accepriſsim⁹, pręclarus fide, flagrantiſsimus charitate, tantus erat in corde puriſsimo, deuotionis & ſpiritus feruor, vt diutius quã credi poſsit orare cõſueuerit. Vnde (teſte Sulpitio, qui eius vitam ſcripſit) quãdiu in illo duraret deuotionis feruor, inuictũ ab oratione ſpiritum nõ relaxabat. De charitate vero illius in proximos præter innumera recuperatæ ſanitatis beneficia ſufficiat opus illud, cõmemoraſſe quod iam iam moriturus oſtẽdit. Plorãtibus nanq; corã illo diſcipulis atq; rogãtibus, ſalua tibi ſunt tua premia pater, noſtri potius miſerere quos deſeris. Inuadẽt enim
Act.20 f. gregẽ tuũ lupi rapaces, illorũ miſeratione cõmotus, oculis ac manib⁹ in cælũ leuatis deuote orabat. Dñe, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, nõ recuſo laborẽ, fiat volũtas tua. O preclarã vocẽ, atq; admirabilẽ charitatẽ, quid minus iſte Moyſe, vel Pau
Exo.32 g lo perſonuit, Moyſes pro populo deleri de libro vitæ, Paulus pro frati
Ro.9.a. bus anathema eſſe à Chriſto, Martin⁹ pro cõmiſsis ouib⁹ differri à gloria, nõ ſolũ ſuſtineo, ſed ſi opus eſt petit, & obſecrat. Iam iam in paradiſo pedẽ poſuerat glorioſus Antiſtes, & libẽter intrabit ipſũ, vt fratribus ſuis ſeruiat, liſtum optatũ diu iam ſecur⁹ tenebat, & amore filiorũ redit ad pelagus, atq; pro dilectis ouibus, vel ut bonus paſtor iterũ exponitur naufragio. Quã dei deſſubſtantiã & vitã pro ouibus ſuis nõ poneret, qui etiã perſonam & animã exponebat,

ſed non tam exponebat, quã differebat. Sciebat nãq; cui crediderat, & 2.Ti.1.c
cert⁹ erat quia tãtæ charitatis oblatio, nõ deſereretur à Deo, ſicut & factũ eſt. Vidit nanq; pijſsimus Deus pietatis eius obſequiũ, ſed æternitatis nõ diſtulit præmiũ, emiſſo itaq; in cælum ſpiritu, ne diceſſus illius maneret inglorius, ordinãte deo, ad eius exequias cõgregati ſunt pluſquã duo millia monachorũ, ſed & beatus Ambroſius cũ ſacra perficeret in ſomno raptus eſt, & Martini tumulo affuit in ſpiritu. Deferebãt corpus ad eccleſiã cũ ſolenni cãtu (vt par erat) & ecce deſuper milliũ angelorum animã deferẽtium cantus auditur. Mira res, cõticuit hominũ chorus, vt chorus cõcineret angelorũ. Quantus hic honor! quanta gloria! quãtus triumphus! Sic pauperes tuos honoras Deus, ſic humiles tuos exaltas, in altis habitans, & Ps. 112
humilia reſpiciens in cælo & in terra. Viciſti domine Ieſu Martinum, fortior eo fuiſti, & inualuiſti, ſiquidẽ Martinus hic pauper, & modicũ cũ ingenti põpa diuer hodie cęlum ingreditur, & qui inter homines modicoſitę ſuę tẽpore curauit eſſe modicus, ex nunc inter angelos perpetuis ſeculis apparebit glorioſus, te exaltãte, te ſublimãte ò bone Ieſu. Cui cũ patre & ſpiritu ſancto eſt honor & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

DE DIVO MARTINO Pontifice & confeſſore. Cõcio poſterior de eleemoſyna.

THEMA

¶Beatus qui intellegit ſuper egenum & pauperẽ, in die mala liberabit eum dñs. ps. 40.

1.cor.15 d BEatus Hieronymus exponés illud apoſtoli, erit Deus omnia in omnibus, ſic ait. Dominus atque Saluator noſter, nunc omnia non eſt in omnibus, ſed pars in ſingulis. Verbi gratia in Salomone ſapientia, in Dauid bonitas, in Iob patientia, in Daniele cognitio futurorum, in Petro fides, in Paulo zelus, in Ioanne virginitas, in cæteris cætera. Cũ autẽ rerum omniũ finis aduenerit, tũc omnia in omnibꝰ erit, vt ſinguli ſanctorũ omnes virtutes habeãt, & ſit Chriſtus totus in cunctis. Hæc Hieronymus. Itaq; gratias & virtutes, quas nunc per ſingulos ſanctorũ Deus diuiſit, tunc in vno quoq; illorum colliget. Quãdo oc-
Eph.4. c currem° omnes in virũ perfectũ, in menſurã ætatis plenitudinis Chri, vt nõ ſolũ in omnibus ſuis mẽbris, & ex omnibus ſimul Chriſtꝰ perfectus appareat, ſed in quolibet etiam perfect° exiſtat. Interim velut apes in hoc ſanctorum viridario, varios à diuerſis flores virtutum colligamus, ex quibus in pectoris noſtri alueo mellifluas meditationes affectionesque formemus, quibus etiã per bona opera proximis noſtris lucis exempla monſtremus. Ad hoc enim (vt opinor) ſancta mater eccleſia, ſanctorum feſtiuitates totiés repetit, vt ad eorum imitationem obiectis eorũ exẽplis nos prouocet. In ſãcto epiſcopo Martino plurima ſunt notatu digniſsima, quibus noſtra fragilitas erudiri informariq; poteſt ad vitã. Fuit enim mõſtrum quoddã religionis & ſanctitatis, & pelagus maximũ virtutũ omnium, cui ꝓpter ſolã ſanctitatẽ omni alio ſacrarum literarum & ſapiẽtiæ adminiculo, quibus ſancti decorari ſolent, ſemoto tãtum eccleſia tribuit, vt plenis buccis, Martine par apoſtolis acclamet. Verũtamen, duo in illo virtutum inſignia maximè claruerũt, humilitas, ſcilicet, & pietas: de humilitate quidẽ ſuperius à nobis dictum vtcunque eſt, de pietate erga pauperes hodierna concione diſputandum erit. Pietatis igitur qua excelluit diuus Martinus, illud eſt teſtimonium, quod præter omnes reditus epiſcopatus in hoc ſolo conſumptos dimidiatum palliũ catechuminus dedit pauperi, & pallium integrum quod iam epiſcopus tribuit, gratiſsima Deo acceptiſsimaq; obſequia. Vſq; adeò vt in prima eleemoſyna, Chriſtus cũ angelis apparẽs ouãter circunſtãtibus diceret. Martinus adhuc catechuminus hac me veſte contexit, & in ſecunda angeli, brachia eius nuda pretioſiſsimis manipulis auro gemmiſque contegerent. Ab alijs ergo alia diſcamus, in Martino humilitatem & charitatem, omnium virtutum primas præcipuasq; quæram°. Sed de eleemoſyna tractaturi oportet, vt ante pauperes nos eſſe nouerimus: pauperes (inquã) gratiæ, quæ eſt omnes ſanctorum verè diuitiæ, nõ enim eam à nobis habere, neq; noſtris operibus promereri poſſumus: Nã ſi ex operibus, iam non eſt Ro.11 b
gratia, ſed merces: quid ergo? ad diuitẽ accurramus, ſicut mendici plenã illã gratia ſalutantes, & ab eius plenitudine nobis guttulas poſtulãtes, offerentes gratiſsimã ſibi angelicã ſalutationem, Aue Maria.

¶ De ſancto quidẽ Martino hæc dixiſſe ſufficiat, de eleemoſyna tria dicturi ſum°, ſcilicet, de eius excellẽtia,

de

de modo quo fieri debet, de vtilitate eius &fructu, factus Micheas propheta dignam Deo pro peccatis ſatisfactionem inquirens, ſic ait. Quid dignum offeram domino? curuabo genu Deo excelſo? Quid mirum ſi coram creatore ſuo genua flectat creatura, aut quænā iſta ſatisfactio pro delicto? qui honore debito veneratur regē ſatisfacit ne ei pro crimine? offerā ei holocauſtomata & vitulos anniculos. Sed nūquid placari poteſt dn̄s in millibus arietū, aut in multis millibus hircorū pinguium? Impoſsibile eſt omnino ſanguine vitulorum aut hircorum tam immundo lauacro deleri peccata, quid Deo & brutorū ſanguini? aut quid peccato & cruori? Sed nūquid dabo primogenitum meū pro ſcelere meo fructum ventris mei, pro peccato animę? & quidē ſi hoc ipſe poſtulaſſet, & voluiſſet omnia quā uis grauia & difficilia pro peccato meo facere debuiſſem, ſed non talem habemus Deum, qui huiuſmodi crudelitatibus delectetur, pijſsimus & miſericordiſsimus eſt: talibus nō placatur, ſed offēditur maxime piaculis. Dæmonibus humani generis inimicis, humanum ſanguinē ſitientibus, talia exhibeantur à ſuis cultoribus ſacrificia: talia enim ipſi ab eis orgia poſtulabant. O crudelitatem nefādam idolo Moloch æneo & concauo, prunis ardētibus interclusis, vehementer inflammato ſuper cādentes manus, infantes nudos, horrendum ſeculis ſacrificium, flamines locabant, quibus vſque ad viſcera torrebant, & ne parentes paruulorum vlulatibus, & crudeli filiorum ſpectaculo torquerētur, obijciebāt ſe medios miniſtri Satanici diaboli ſacerdote tympanis & tympanis concrepantes, ne ploratus infantiū à parentibus poſſet audiri. Sic itaq; tot ſeculis miſerabiliter humano generi impijſsimi dæmones illuſerunt. Quid ergo dignū offerā dn̄o pro peccato meo? Cui quæſtioni idē propheta ſatisfaciēs, ait. Indicabo tibi ò homo, quid ſit bonum, &quid dn̄s requirat à te, vtiq; facere iudiciū, & diligere miſericordiam, & ſolicitum ambulare cum Deo tuo. Tria hæc leuiſsima quidē & facilima. Primū, vt ipſe de te facias iudicium, & iudiciū illius tuo præuenias, delictū tuum cognoſcēdo, cōfitendo, puniendo, quis enim negāti remittit offenſam. Secūdum, vt ſolicitē caueas recidiuum, irriſor enim eſt & nō pœnitēs, qui hoc agit quod pœnitet, neq; videt Deū poſcere ſubditus, ſed ſubſānare ſuperbū. Tertiū, vt qui miſericordiā à Deo petis, miſericordiā proximo tuo exhibeas, vt miſerando miſericordia dign⁹ fias, nihil enim ſic Deū prouocat ad miſericordiam, ſicut exhibita fratri miſericordia, quēadmodum ſcriptū eſt. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiā cōſequentur. Qualē te proximo exhibueris: talem ergà te reperies deū: &in quo iudicio iudicaueris, eodem ipſe iudicaberis, & menſura qua menſus fueris, remetietur tibi. Quid enim proximus cōtra te, penuria & egeſtate afflictus, miſerabiliter lachrymatur, & ad illū quaſi ſaxum, &velut quernus trūcus, nulla cōpaſsione deflecteris, & exaudiet te deus cōſimili miſeria lachrymantē, qui in minorib⁹ & corporalibus neceſsitatib⁹ proximo tuo cū poſſes ſuccurrere noluiſti? etiam ſi ſingultibus & flectibus viſcera rumpas, indignus es, vt in ſpiritualibus &

Marginalia: Mich. 6. b. — heb. 10. b — Hie. 32. f — mat. 5 a — mat. 7 a — ibidem

& maiorib⁹ exaudiaris à Deo. Si ergo prophetę, imò dei per prophetā cōſilio credim⁹, tria pro noſtris delictis, deo obſequia repēdemus, pœnitentiā, cōtinentiam & miſericordiā, quibus ſacrificijs, & nō noſtro aut hircorū ſāguine, de peccatis placatur deus. Quā validum aduerſus peccata remediū, quā efficax, & ſalubris peccatorū noſtrorū medicina, pietas in proximos & eleemoſyna ſit, nō vnico, ſed pluribus ſcripturæ teſtimonijs roborabimus. Et quidē (vt verū fatear) nunquā Deo ſic gratam eleemoſynarum noſtrarū paruiſſe exiſtimaſſem, niſi hoc me ſacrarum ſcripturarū lectio docuiſſet: in Eccleſiaſtico legimus, ignem ardentē extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis: in apoſtolorū principe. Charitas operit multitudinem peccatorum: in euangelio. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cū defeceritis, recipiāt vos in æterna tabernacula. Quoties dominus in euāgelio repetit illud prophetę. Miſericordiā volo, & nō ſacrificiū. Et Paulus apoſtolus ad Hebræos. Beneficētiæ & cōmunionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus: ſed quod ſuper omnia me mouet, cū dominus aduerſus phariſæos & ſcribas gentem peſtiferā, & ſubdolam diutius inuect⁹ proclamaſſet. Væ vobis ſcribę & phariſęi hypocritæ, qui clauditis regnū cælorum: væ vobis hypocritę, qui comeditis domos viduarū, orationes lōgas orantes: vę vobis qui decimatis mentam & anetū & cyminum, &c. Væ vobis qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, &c. Poſt tam acerrimam reprehenſionem, & terribilē inuectiuā, quis huiuſmodi hominibus damnatiſsimis

[Margin: eccli. 3. d — 1. Pet. 4 b — Lu. 16 b — mat. 9 b — heb. 13 c]

vllū ſalutis locum relictū eſſe putaret? his tamē hominibus perditiſsimis poſt omnia cōſiliū præbet. Verumtamen (inquit) quod ſupereſt, Lu. 11. f. quod vobis reliquū eſt vnicū & ſalubre remediū, date eleemoſynā, & omnia mūda ſunt vobis. Quid huic teſtimonio amplius in eleemoſynarum cōmendationē addi poteſt? Si hos emundare poteſt eleemoſyna, quos nō poteſt? Si iſtis in pietate remedium, quibus non? Neque quidē hoc illis reliquum eſſe flagitiorum remediū, ideo dn̄s dixit, quaſi alia peccatorum remedia non ſint, ſed quia teneri & delicati, ſeipſos nimis amantes acerbiora remedia non caperent. Eſt quidem neceſſaria pœnitentia, reſtitutio, ſatisfactioq́; plena iniuriarum, neque ſine his eleemoſyna iuſtitiam confert homini ſcelerato: ſed tamen vt hæc remedia quæ ſunt propinquiora iuſtificationi, diuino auxilio atque largitate diuina habeantur à peccatore, valde vtilis eſt pietas & eleemoſynarum largitio. Incipit enim ſic homo inuitare pietate ſua pietatē & miſericordiam Dei, & diſponitur quodāmodo ad alias virtutes, quæ illū plene purificent. Vnde & apte nos diuitib⁹ noſtri tēporis hoc ipſū dicere non incongrue poſſumus, qui cùm ad omne opus aſperitatis & pœnitentiæ, ad omnem orationem, deuotionem, & compunctionem, ad omnem humilitatem, inediam, & vigilias ineptiſsimi ſint, & bonis huius ſeculi lautiſsimè perfruantur, niſi ad eleemoſynarum præſidium ſapienter refugiant, pręcluſa eis videtur omnis alia via ſalutis. Magna erant regis Nabuchodonoſor gētilis & ſuperbi peccata, pro quibus cū iratus dn̄s vindictam

acerrimá minaretur,& ſub typo ar
boris ingẽtis eradicãdę,eidem in ſo
mnijs futurę in ſe calamitatis præſa
giũ cõtuliſſet.Cõſultus propheta ſã
ctus ſuper hoc reſpõdit.Conſilium
Dañ.4 meũ tibi placeat rex,& peccata tua
f. eleemoſynis redime, & iniquitates
tuas eleemoſynis pauperũ,forſitan
ignóſcet Deus delictis tuis. Si enim
aduerſus peccata eleemoſyna non
valeret,inutile cõſilium videret rõ
mittere ad eleemoſynã,quæ tã vrẽ
gẽti neceſsitati remedia non præbe
rẽt.Peccata(inquit) tua eleemoſy-
nis redime. Sũt enim peccata vena
lia,& pauperes vẽditores,quib⁹ pœ
narũ fiſci ſui deus gratiá fecit.& in-
iurias ſuas alijs vẽdere permiſit, vt
inde paſcãtur,ſicut de ſacerdotibus
Oſee.4 etiã ſcriptũ eſt,peccata populi mei
b comedent.Dic obſecro mihi ò pec-
catorquod prędiũ vtilius mercari
pecunia tua,aut quá aliá ſupellecti-
lé diuitijs tuis,ſalubri⁹ & cõmodius
emere tibi poteris quá tua delicta,
pro quibus vtiq; ſi ea in hac vita nõ
redemeris, ardorib⁹ ſẽpiternis poſt
modicũ tradẽdus es ſine dubio? Re
dime ergo auro & argẽto tuo pec-
cata tua,imò potius redime te[illegible] à
dira & perpetua ſeruitute, quoniá
Ro.7.c. proculdubio,ſicut apoſtolus ait,ve
nundatus es ſub peccato regi impiiſ
3.re.21.f ſimo. Acab cũ dixiſſet Heliæ, num
inueniſti me inimicũ tibi? Idem He
lias mira authoritate,nõ ſicut regi,
ſed ſicut peccati mãcipio reſpõdit.
Inueni eo q̃ venundatus ſis, vt face
res mala in cõſpectu dñi.Mancipiũ
peccati omnis peccator eſt (vt dñs
Ioã.8.d ait in euãgelio) & venalis eſt ſub il
lius ſigno,& pecunia ſua redimi po
prou.13 teſt,ſicut Salomõ ait. Redẽptio ani
b mæ viri diuitiæ ſuæ. Cogita ergo
nũc ſi quépiam ex huius ſeculi diui
tibus,captiuũ crudelis Turca in pla
tea ciuitatis exiguo vẽderet,& vxor
eius & filij,quibus ampliſsimas di-
uitias reliquiſſet,redimere eum cõ-
temnerent amore pecuniæ, quá iu
ſte indignaretur, quá deteſtaretur
eos,qui ſuis eum pecunijs,à tã acer-
ba ſeruitute redimere noluiſsẽt. O
homo & nũc tu verè crudelior es in
teipſũ,qui nõ à Turca,ſed à diabolo
nõ à carcere,ſed à gehẽna,nõ à mo-
mentaneo ſupplicio, ſed ab ęterno
incẽdio,non quidẽ toto auro & ar-
gẽto tuo,ſed domus tuæ furfuribus
redimere negligis. O quomodo poſt
modũ dolebis hæc recolés in infer
no, quomodo in teipſum frẽdebis,
& dentibus tuis laniare te cupies, ſi
cut ſcriptũ eſt.Ibi erit fletus & ſtri- mat.8 b
dor dẽtium. Verè beatus qui intelli
git ſuper egenũ & pauperé, et ſi nõ ps.40
ſuper alium pauperé,ſaltem ſuper
ſeipſum, vt inopiá & paupertatem
ſuá in tẽpore neceſsitatis ſuppleat,
& in die malo liberet eum dñs. Elee
moſyná enim illam,nõ tam paupe-
ri quá animæ tuæ confers,teipſum
induis,teipſum paſcis. Miſerere er-
go pauperis,et ſi nõ ſaltem miſere-
re animæ tuæ,placens Deo. Sed val eccli.30
de notandũ eſt quod non dixit, beatus d
qui cõdolet vel miſeretur, ſed qui
intelligit ſuper egenum & paupe-
rem:quod verbũ non ſolũ ſecundũ
ſeptuaginta, ſed etiam ſecundũ Hę
braicam veritatem in hoc loco re-
peries. Auguſtinus hunc locum al-
legoricè de Chriſto exponit,qui cũ
eſſet diues, pro nobis egenus factus 2.co.8 b
eſt, ſicut ipſe ait. Ego autem ege- ps.108
nus & pauper ſum. Et iterum. Pau
per ſum ego, & in laboribus à ps.87.
iuuentute mea. Intellige in hoc ege
no latentem maieſtatem, abſcondi
tam diuinitaté,non te turbet illius

indigentia:hic enim qui in terra nõ
Luc.9.g. habet domum, neq; ſocum, neque
vbi caput ſuũ reclinet,in cęlo arbi-
trio ſuo cũcta diſponit. Hic qui alie
nis ſuffragijs à ſanctis mulierib⁹ pa
Luc.6.a ſcitur,cuius diſcipuli ſpicas ad edẽ
dum cõterunt præ fame, angelorũ
cibus eſt,omnia ſua virtute ſuſten-
tat. Hic qui alieno tumulo ſepelit,
cælorũ terrarumq́;. dñs eſt, pauper
& egenus ſuper omnes homines ap
Col.2.a paruit,ſed in eo ſũt omnes theſauri;
ſapientiæ & ſcientię Dei abſcõditi.
Hoc volo vt intelligas ſuper ege-
nũ & pauperẽ Chriſtũ, vt in die ma
la potens & diues liberet te à malo.
Intellige quoq; in paupere Chr̃o,
qua pietate fratri pauperi ſubueni
Phil.2.a re debeas, ſicut apoſtolus ait: Hoc
ſentite in vobis quod & in Chriſto
Ieſu,qui cũ in forma dei eſſet, nõ ra
pinã arbitratus eſt,eſſe ſe ęqualem
deo,ſed ſemetipſum exinaniuit for-
mã ſerui accipiẽs, fact⁹ obediẽs vſq;
ad mortẽ,mortẽ autem crucis. Sed
propter quid? vtiq; vt liberaret pau
ps. 71. perẽ à potente, pauperẽ cui nõ erat
adiutor. Imitatores Dei eſtote fra-
tres,ĩtelligite in dei filio,quomodo
pauperi miſereri debeatis. Nolo
iam vobis proponere exẽpla ſãcto
rum, quicquid homo pro homine
facere potuit,ad tãtę clemẽtię celſi
tudinẽ nihil eſt,quantũ Deo miſeri
cordia placeat nolo aliũde quã hoc
ſuo facto roborare. Hæc de Chr̃o di
cta ſint. Hunc locũ aliter Hierony-
mus exponit,& ſatis vtiliter ad pro
poſitũ,in ſubuentionẽ pauperis in-
telligentia opus eſt,vt placeat Deo
eleemoſyna: multũ enim refert qua
volũtate,qua intẽtione,quo animo,
qua ratione eleemoſyna fiat. Intel-
lige ergo ſuper egenũ,cũ ei aliquid
das,quid,cui,quantũ,propter quid,
&quomodo tribuis: hæc enim quin
que inter alia ſunt cõſideranda in
eleemoſyna. Si placet hæc omnia
breuiter ꝑcurramus. Volo primò vt
intelligas quid des,nũquid vitã,nũ-
quid animã,ſicut martyres,nũquid
teipſum & omnia tua ſicut anacho
ritę,ſi reliquijs domus tuę Chr̃i pau
peres alis,quid multũ pro deo facis,
ſi reliquias ei reddis,qui tibi omnia
dedit? Super hoc dñm in euangelio
audi. Si in iniquo mammona fideles Lu.16.c
nõ fuiſtis,quod veſtrũ eſt quis dabit
vobis,et ſi in alieno fideles non fui-
ſtis,quod veſtrum eſt quis dabit vo
bis,ſi alienę ſubſtãtiæ largus diſpẽ-
ſator exiſtis,quid multũ facis? Nolo
tamen putes eleemoſynã ſola pecu
nia,& exteriorib⁹ munuſculis æſti-
mari:quid enim eſt eleemoſyna, ni
ſi ſubuẽtio pauperis propter Deũ?
anima plus eſt quã corpus,& animę mat.6.d
neceſſitas quã corporis maior eſt;
& vbi maior indigẽtia, ibi potior e-
leemoſyna,ſi ſubuenire corpori pe
rituro eleemoſyna iudicatur, quan
to potius animo in æternũ victuro
ne pereat? Corripe fratrẽ, obſecra, 2.Ti.4.a
increpa,argue,admone,adiuua,co-
hibe à peccato quãtũ potes,cõſule,
doce,carpe vt à peccatis reſurgat,&
optimã coram deo eleemoſynã tri-
buiſti. Nõ putẽt pauperes,quod bo
na eleemoſynæ priuati ſũt,poſſũt
& ipſi ſi volunt pretioſas & præcla
ras corã deo eleemoſynas facere,o-
pera enim miſericordię ſpiritualia
corã Deo potiora ſunt. Si quis ergo
pauper diuitẽ habet vicinũ, opulen
tia tumentem, auidum, lubricum,
cæcum,diabolo mãcipatum,intret
cubiculum ſuum, & cum lachry-
mis corã Deo pro illo preces emit-
tat, & optimam illi præſtitit elee-
moſynam,& ita in alijs. Sed heu a-
nimarum

nimarum nulla cura, nulla memoria eſt,ſi eqcum videremus in foueã irruentem prohiberemus eum,inuitumq; etiam & renitentem à precipitio remoueremus,quotidie animarũ præcipitia videmus,& nemo eſt qui moneat,nemo eſt qui teneatur,ſic fratres perturbare timemus, vt perire potius permittamus. Vidẽdum eſt ſecundo cui eleemoſyna fiat,non ꝙ merita pauperum diſcernamus,intellige vt bene agas, noli valde diſcutere cui agas, nam et ſi pauper malus & ingratus, deus propter quem eleemoſynã facis, optimus & gratiſsimus eſt. Malo bene agere bonum eſt,imò pauperis malitiam in bono vincere inſigne virtutis eſt,duplex ibi bonũ & geminata virtus,& ꝙ hominem alis,& ꝙ malitiã vincis. Deus ſolem ſuũ oriri facit ſuper bonos & malos. Fac tu ſimiliter, nõ orabit pauper ſi malus eſt, non ſit tibi curę, eleemoſyna orabit pro te, ſicut ſcriptũ eſt. Cõclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & ipſa orabit pro te: non te fallit pauper ſi indigentiam ſimulat, tu qui ſimplici animo donas, non diuiti,ſed indigenti tribuis. Se ipſum fallit ſi rapit, mercedem tuã ipſe non perdis, verũtamen et ſi ita ſit, volo te intelligere cui præſtes: pauperum enim multæ differẽtiæ ſunt,quidam fideles, quidam infideles,præſtato primum fideli iuxta dictum apoſtoli. Maximè autem ad domeſticos fidei,quidã propinqui, alij extranei,cæteris paribus, prius propinquo ſuccurre,quidam boni, quidam mali,bono prius præſtandũ eſt, quidam voluntarij, quidã coacti voluntario prius, quia dignior eſt,quidã pauperes,alij egeni, egeno potius dandum, quoniam melius eſt vitę ſuccurrere quàm pudori,perſonam fouere quã honorem. Hîc multi falluntur,qui fameſcentibus & indigẽtibꝰ neceſſaria tollũt, vt ſuperbientibus ſuperflua porrigant, ſi fratris tui pudori ſuccurris, ne mendicare cogatur bene facis,ſi tamẽ mendico ne pereat ſuccurris, melius facis. Nolo valde diſcernas perſonas,nolo multum honores ſeculi ponderes: vbi maior eſt neceſsitas ibi procul dubio pecunia melius erogatur. Si tamen virum ſanctum & indigentẽ reperire potuiſti cui neceſſaria de tuis facultatibus tribuas,grãdis tibi à Deo gratia fit, libẽter illum tuarũ diuitiarum cõſortẽ aſſumito, vt ſuarũ particeps ipſe fias, optima permutatio tẽporalia pro ſpiritualibus cõmutare, apoſtolũ audi. Veſtra abundãtia illorũ inopiã ſuppleat, vt & illorũ abundãtia veſtrę inopię ſit ſupplementum, vt fiat ęqualitas. Si enim tibi in tẽporalibus cõmunicat, ipſo facto in eius ſpiritualibus ipſe cõmunicas, & maiorẽ tribuit quàm recipit eleemoſynã. Habet Deus vnde alat amicos ſuos, qui coruino miniſterio Heliã Thesbitẽ, in deſerto tã longo tẽpore aluit, ſed propter aliorũ cõmodũ eos patitur indigere, vt hac dati & accepti ratione, plurimorum ſaluti melius cõſulatur. Aliud etiam eſt regis ſeruum, aliud amicũ paſcere. Taceo quòd dñs in euãgelio notanter de fratribus dixerit. Amẽ dico vobis quãdiu feciſtis vni de fratribus meis minimis, mihi feciſtis: & nõ de alijs, neque mea hæc annotatio eſt, ſed Hieronymi, libẽter paſco pauperẽ & cælorũ regem. Grãdis mihi enim hac permutatione vſura eſt, hoſpitari modico tẽpore in domo mea pauperẽ, qui ꝑpetuo me in ęterna taber-

Marginal notes: mat.5.g; eccli.29 b; Gal.6.c; 2.co.8.c; 3.re.17 a; Matth. 25.c; Lu.16.c

tabernacula ſecum recipere non dedignetur. Tertiò videndum eſt quantum tribuas, eleemoſyna quippe diuitibus non conſilio monetur, ſed præcepto indicitur. Nam diues ille auarus in euangelio damnatus eſt: non quia rapuerat aliena, ſed quia propria nõ donauerat, & in die iudicij nõ largientibus dicitur, Eſuriui, & nõ cibaſtis me, ſitiui, & non me potaſtis, Ite maledicti in ignem æternũ, duritia hæc & tenacitas ſufficit ad gehennã. Dices forſan durũ eſt hoc, nunquid de meo non poſſũ facere quod volo? quod crimen ſi mea non do, non ſum latro, nõ ſum abactor, non ſum raptor, propter quid ergo damnandus? Et vnde obſecro illa tua ſunt? feciſti ne tu illa? ideo tua, quia vſurpaſti ea tibi, nam omnibus communia creauit altiſsimus. An tibi ſoli terra germinat herbas? arbores ferũt fructus? bruta generãt fœtus? ꝓpter pacẽ, meũ & tuum lege permittuntur, hac conditione vt qui abundauerit indigentium penuriam ſuppleat, ſi nõ ſupplet, raptor & homicida eſt: quia quem non pauiſti, occidiſti: quę nõ dediſti, rapuiſti. Qua obſecro lege, quo iure, vnus omnia poſſidebit, & alij omnes fame peribunt? quæ ratio hoc fuffert, vt vnus aceruet ſibi omnia & cæteri omnes in egeſtate viuant. Vnde propheta. Væ qui cõiũgitis domum ad domum, & agrũ agro copulatis vſq; ad terminum loci, nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? Et Bernard⁹ in epiſtola. Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur & dicunt, dicite pontifices in fræno quid facit aurũ, nobis frigore & fame laborãtibus, quid conferunt tot mutatoria, vel extenſa in perticis, vel plicata in mã

Lu.16.d

Matth. 25.c.

Eſai.5.c

ticis, noſtrum eſt quod effunditis, nobis crudeliter ſubtrahitur quod inaniter expẽditis: & nos nam Dei plaſma ſumus, & nos ſanguine Chriſti redempti ſumus. Hæc Bernardus. Dices forſitan, quantum ergo dandum eſt pauperi, vt crudelitatis periculum euitemus? Audi Ioannẽ, Qui habet duas tunicas, det vnã nõ habẽti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Dices forſitan dare medietatem multum eſt, ſunt mihi vxor familia quã nutriã, his omnibus medietas reliqua non ſufficeret. Ad quod ego: Erãt hæc omnia Zacheo, ſed approbante domino medietatẽ bonorum ſuorum pauperibus erogauit. O inquies Zacheus publicanus erat, quid mirũ ſi dedit omnia, qui prius rapuerat: da igitur omne quod ſupereſt, ſed dices, ſiquidẽ filij non accreſcerent, non ego quoque hæreditatem & patrimonium meum augerem, ſed accedẽtibus filijs patrimonium quoque augere neceſſe eſt. Bene ſit ita, cõputa hæc omnia da quod ſupereſt. Dices libẽter accepto ſi omnia cõputo multa deſunt, verè ita eſt cupiditati tuę deficiunt multa, & deeſſent etiam ſi totum orbem ſolus ſine ſocio poſſideres: nolo ergo ad ratiociniũ te adducere, fac ſicut filio ſuo Tobias cõſuluit quomodo potueris ita eſto miſericors, ſi multum tibi fuerit abundanter tribue, ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri ſtude, hæc fac vt viuas, non improbo ſi certam portionem pecuniæ ad arbitrium boni viri, iuxta tuos redditus quotãnis pauperibus erogandam ſignaueris, non vt alijs ſit remiſsio, tibi autem tribulatio, ſed ex æqualitate & rationis moderamine, iuxta conſilium apoſtolicum.

Luc.3.b

Lu.19.a

Tob.4.b

2.co.8.c

cum. In extrema neceſsitati indigẽ
ti ſuccurrere, non conſilij, ſed præ-
cepti eſt, ex ſuperfluo dare ſimili-
ter (vt opinor) licet non detur o-
mne quod ſupereſt. Hoc laicis dixe
rim, nam clericis alia ratio ſequẽda
eſt. Sed non tam videndum eſt quã-
tum tribuas quàm propter quem &
quomodo tribuas, Deus enim (vt
Gregorius ait) non reſpicit quan-
tum, ſed ex quanto. Vnde Apoſto-
1.co.13 b lus. Si diſtribuero omnes facultates
meas in cibos pauperum, charitatẽ
autem non habuero, nihil mihi
prodeſt. Nõ acceptãtur à Deo ope
ra quæ propter ipſum nõ fiunt, no
uit Deus qua intentione facias, quẽ
finem prætendas, propter quòd in
Matth. euangelio ait, qui recipit prophetã
10.d. in nomine prophetæ, mercedẽ pro
phetæ accipiet: & qui recipit iuſtũ
in nomine iuſti, mercedem iuſti ac-
ibidem cipiet: & quicunque potum dede-
rit vni ex minimis iſtis, calicẽ aquæ
frigidæ tantum in nomine diſcipu-
li, amen dico vobis nõ perdet mer-
cedem ſuam. Quotiẽs repetit in no
mine prophetæ, in nomine iuſti, in
nomine diſcipuli, vt oſtendat pro-
pter Dei amorem dãdam eſſe elee
moſynam, vt ex ea quis fructum ca
piat vitæ æternæ. Nam quæ amicis
amicitiæ cauſa, quę famulis ſeruitu
tis gratia, quæ cognatis ſanguinis
& cognationis reſpectu donãtur in
vita, vel in morte teſtamento relin-
quũtur, non continuo cẽſenda ſunt
ad miſericordiam & charitatẽ per-
tinere. Hæc enim in iudicio vacua
apparebunt, quando Dei amore nõ
fiunt, quòd ſi hęc ex charitate fece
ris, iuſtitiæ & pietatis præmium fe
res: nam & amicis, & ſeruis, & co-
gnatis donare, hoc etiam nomine ꝙ
ſerui, cognati, & amici tui ſũt, opus
eſt iuſtitiæ, & pietati, & amicitię ma
nifeſtum. Cùm ethnici hoc faciant
officioſum eſt, illud autem ſtultiſsi
mum & ridiculum, ſi quæ Deo por
rigis, in gloriã mundi referas. Quid
faciunt ſtemmata in templo? Admo
net dominus, cùm facis eleemoſy- Matth. 6. a.
nam, noli tuba canere ante te, ne-
ſciat ſiniſtra tua quid faciat dexte-
ra tua, & tu in opere pio ſtemmata
tua, & ſtatuam tuã locas? O inſaniã
maximam ante te tuba canis! Amẽ ibidem
dico tibi recepiſti mercedem tuã:
non times ne lapis ille fabricę pie-
tatem deſtruat? ne imago illa totius
picturæ gratiam & mercedem eua
cuet? voluiſti cunctis nõ modò præ
ſentibus, ſed etiam futuris innote-
ſcere, quia opus illud tuum eſt, &
tu donaſti illud, nunquid non tuba
hæc? Fiat itaque tibi ſicut optaſti, in
noteſcat mundo ſi non innoteſcit
Deo, crede mihi impenſam & ope
ram perdidiſti. Vide ergo, vt quic-
quid facias, purè & rectè propter
Deum facias, & in abſcondito, vt
Deus qui videt in abſcondito, red- ibidem
dat tibi. Noli cõmitere famulo tuo
eleemoſynas tuas, ne hoc & ipſe
ſciat, ſed tu eas per teipſum, manu
tua facito: noli abominari paupe-
ris illuuiem, & nuditatem eius ne
abhorreas, homo eſt ſicut tu. Tu de
manu tua illi præſtato, & forte co-
ram deo amplius tibi ad pręmium,
ex corde cõpaſsio quã de burſa de-
narius reputabitur. Sunt enim qui
pauperibus libenter præſtant, ſed
dummodo non videant ipſos quo-
rum contemptus, vix eleemoſyna
quam porrigunt compenſatur. Re-
ſtat vltimo, vt quomodo tribuas at- 2.co.9.b
tendas, non ex triſtitia aut ex neceſ
ſitate, hilarem enim datorem, dili-
git Deus, animum Deus aſpicit, ma

gis quàm donum, ſanctus Martinus dimidiatum pallium pauperi dederat, & cũ angelis ſuis Chriſtus apparens exiguum munus mirificè cõmendauit. Quid hoc domine, multi nõ vnum ſolum, ſed plurima pauperibus pro te pallia contulerũt, & non ſic eis apparuiſti, nõ ſic eorum eleemoſynas cõmendaſti. Charitas in cauſa eſt, non enim ea pietate cæteri qua Martinus dederunt, illi ex ſuperfluo, Martinus ex neceſſario dimidiatum pallium pro Chriſto, Chriſti miles non erubuit & nudus manere, vt nudum Chriſtum indueret in paupere. Animum Deus reſpexit, nõ pallium: quid ô miſer homuncio moriture quid affligeris, quid doles, quid triſtaris, quia nummulos tuos pauperibus erogaſti, nõ erogaſti, ſed ſeminaſti, ampliſsimos inde manipulos ſuo tempore collecturus.
mat.6.c Theſaurizaſti tibi theſauros perpetuos in cælo, vbi neq; ærugo, neque tinea demolitur, neq; fures rapiant & furẽtur eos. Quid ſuper pecunias tuas doles? cùm ex omnibus quæ habes illud ſolũmodo ſecurè poſsideas quod dediſti, nã extra fortunam eſt quicquid pauperibus erogatur. O miſer homo corpori cras morituro, & in puluerem & cineres redigendo pretioſa indumenta paraſti, & animam miſeram veteribus domus tuæ pãnis veſtire cõtemnis? Si nõ libenter præſtas pauperi, ſaltem præſtato tibi, illi enim modicum commodum ad tempus ex denarijs tuis accreſcet, tibi autẽ commodum ſempiternum. Quòd ſi de hoc dubitas, vbi eſt fides tua? nunquid non in euangelio audiſti,
Matth. 25.d. quod vni ex minimis meis feciſtis,
Matth. 19.d. mihi feciſtis. Et iterum, qui reliquerit domum aut agrum propter me, centuplum accipiet. Si Imperatoris diploma quiſpiam ex eius domeſticis adduceret, quo quicquid illi à ciuibus daretur, & gratum habere, & centuplum pro illo rependere repromitteret, exiremus obuiã ad exitus viarum, compelleremus intrare domũ, recipere plurima, pretioſa conſumere, propter Imperatoris centuplum repromiſſum: ad dei verò cẽtuplum nullus eſt cupidus, nunquid fallere poteſt Deus? Vbi fides? vbi pietas? vbi religio? ſi credis, quare non porrigis? ſi non credis, cur te Chriſticolam eſſe mentiris? Nunquid euangelium Eſopi fabulam eſſe putas? Cõuincit fratres incredulitatem aut inconſiderationem noſtram iſta tenacitas: ſed eſto tibi non eſſent profutura quæ porrigis, Chriſto domino ſaluatori tuo redemptori tuo, Deo tuo, donorum ſuorum quæ gratis ipſe dedit reliquias, non libenter præſtabis? O ingratitudinem inauditam, de donis ſuis nolle paſcere largitorem! Vnde Hieronymus. Quænam Chriſtianitas, quænam religio hæc, abũdare diuitijs, æſtuare delicijs, & videre Chriſtum in paupere fameſcẽtem, & nolle cibare? Conqueritur dominus per prophetam. Nũquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut terra Serotina: vt, ſcilicet, ſeminata nõ reddam, aut tarde reddam, non ad mortem differo centuplum in hac vita reddo, & poſt mortem, vitam æternam promitto. Quantus in eleemoſyna fructus, & quàm ampla ſit repromiſsio pietatis, ex prothemate facile eſt videre. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus: neque ſolum hoc, ſed dominus conſeruabit eum, & viuificabit eum, & beatum Hie.2.g

beatum faciet illum in terra, & non (l.1 d) tradet eum in animam inimicorum eius, dominus opem feret illi super lectum doloris eius. Sic enim in Hebræo legimus, quanta bona, quot lucra? in die mala liberabit eum à damnatione, in vita præsenti custodiet à peccato, viuificabit nunc gratia, & postmodum beatificabit gloria, non tradet eum in animam inimicorum ſuorum viſibilium & inuiſibilium, & opem feret illi in ſuis neceſsitatibus & doloribus ſuis: & ſicut ipſe fratris ſui miſertus eſt, ita dominus miſerebitur (1.Ti.4 c) eius. Vides quomodo pietas promiſsionem habeat vitæ, quæ nunc eſt pariter & futuræ. Omittamus cætera, ad omnem eleemoſynam pręſtādā ſufficere debuerat vt in die mala te dominus à tanto periculo liberaret. dies iudicij mala dicitur, ſed malis, nam quomodo mala in qua fiet iuſtitia, & cuiq; reddetur retributio meritorum? ſi benedictū eſt (Sap.14 a) lignum per quod fit iuſtitia iuxta legem, quomodo non etiam benedicta dies, in qua iuſtitia complemētum accipiet? Aut certè malū pro laborioſo ponitur, ſicut & alibi. Sufficit diei malitia ſua, id eſt, afflictio ſua. Secundum Hieronymum, in illa die tantæ afflictionis miſericordiam obtinebit, qui pauperi nunc in afflictione ſuccurrerit. O neceſsitatem! ò afflictionem maximam! quando deſuper iudex cum gladio bis acuto, & deorſūm infernus apertus, & exęſtuans; & circunquaque terribiles dæmones accuſatores; & omnia mala & peccata noſtra in publico erunt. Non erit tunc recurſus ad ſanctos, non ad angelos, non ad virginem, quoniam dies vindictæ & iuſtitiæ eſt, & in ſua iuſtitia quilibet liberabitur: non ſuccurrent tūc (ezec.14 d) amici, non filij, non pecunia, nō familia, ſed ſola bona opera aſtabūt, illa ſola non deſerēt, illa ſola in iudicio pro afflicto reſpondebunt: ſicut Auguſtinus ait, Opera tua ſumus, non deſeremus te. O quomodo gaudebit tunc de eleemoſynis quas fecit! quomodo lætabitur cū audierit iudicem dicentem, Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes (Matth. 25. c.) eram, & collegiſtis me: nudus erā, & operuiſtis me, &c. Et reſpondebunt, O domine, quando te vidim⁹ eſurientem? nihil eſt quod pro te fecimus; vtinam, vtinam ſciremus quod nunc ſcimus, vt & nos & omnia noſtra tibi traderemus: & dicet, Amen dico vobis, quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Sed cur obſecro domine non orationes, ieiunia, lachrymas, diſciplinas, & opera miſericordiæ ſpiritualia commemoras, ſed ſolas eleemoſynas & pauperum ſuffragia? Multi (mat.7.c) dicent in nomine tuo prophetauimus, dæmonia eiecimus, virtutes multas fecimus, & audient neſcio vos. Quare ſola opera pietatis referentur, an cætera omnia tunc pro nihilo reputabuntur? Non vtique. Nā cuncta quæ fiunt adducet Deus in iudicio, ſiue bona, ſiue mala ſint, vt ait Eccleſiaſtes. Non ergo hæc (eccle.12. d) opera præcipue memorātur in euāgelio, quia ſola bona, aut quia perfectiora ſunt, ſed duplici ratione hoc dicitur. Primò vt dominus ea commendaret & oſtēderet hominibus ſecularibus, & populo Dei in his præcipue ſalutis rationem perquirendam eſſe, qui ſpiritualibus vacare minime poſſunt. Secundò vt per hoc quicquid de perfectioribus tūc

fiet

fiet intelligas. Si enim fruſtrum panis, & calix aquæ frigidę, ſi operimentum vile pauperis, & hoſpitiū vnius noctis ad præmium tunc cōmemorabuntur, & coram iuſtiſsimo iudice in obliuione non erunt: quid de martyrio? quid de religione? quid de mundi contemptu, & alijs ſpiritualibus operibꝰ exiſtimas? Et ſi è contrario nō dantes ſua acriter arguentur, qui aliena rapuerūt & pauperes ſpoliauerunt, quomodo damnabuntur? In illa die Gentiles philoſophi ſurgent in iudicium contra generationem iſtam peſsimam & auaram, qui ſola naturali pietate & rationis dictamine, pluri mas in pauperes eleemoſynas contulerūt, & hi ſolo nomine Chriſtiani, neque tot & tantis promiſsionibus & comminationibus ad pietatē & miſericordiam in Chriſti paupe res commouētur. Eia igitur fratres arripite viam ſalutis vobis propoſitam, viam regiam & tutam, intelligite ſuper egenum & pauperē, vt cùm ipſi egeritis, intelligat Deus ſuper vos. Non expectetis vt pauper prius ſuas neceſsitates enarret & erubeſcat, ne erubeſcendo hanc ipſam eleemoſynam promereatur, quā accipiet. Intelligite ſuper egenum & pauperem: & (ſicut diximꝰ) hilari animo prius ſuccurrite, quā rubor petitionis accedat. Nolite expectare vt roget, vt inſtet, vt erubeſcat: ſed vos eius indigentiam prius intelligite, & præueniendo ſuccurrite. Benedictus Deus qui dedit vobis vnde & alijs ſuccurratis, & animas veſtras redimere poſitis, dedit vobis diuitias multas, & pauperes multos ex locis montanis ad hanc vrbem quotidie defluentes, quibus illa erogetis, propter illos forſitan vobis datę ſunt. Videte vt fideles diſpenſatores bonorum Dei ſitis: hîc enim iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur, alijs ciuitatibus dare pauperibus piū eſt, huic nō dare, impium & crudele, in alijs pietas, hîc neceſsitas commendatur, vbi frigus ingēs & ſterilitas terræ & pauperum multitudo extremas neceſsitates parturiunt: nudos quotidie videtis inter frigora rigere, & nudis carnibus titillare, ſi non ſuccurritis & frater frigore pereat vtique eum occidiſtis. Aperite oculos, & videte quid vobis non cōſilium, ſed præceptum eleemoſynę in hac ciuitate frequenter occurrit, vbi non pietas ſuadeat, ſed neceſsitas dare compellat. Accipite fratres conſilium meū, naues onuſtas mercibus dato pretio tutas facere cōſueſtis minori pretio facietis pauperibus erogando, tutiores abunt ad portum eleemoſyna quā pecunia, vel certè naues animarum veſtrarum per huius mundi pelagus periculoſum, inter cautes & ſirtes cùm bonorum operum mercibus mille periculis naufragantes, eleemoſynis modicis tutas facite, vt cùm dominus poſt reſurrectionem in littore apparuerit, ſalue & integrę veniant ad portum, vbi ille eſt & mercibus coram eo depoſitis, mercedem pro eis condignam & ſuperabundantem, apud iuſtum iudicem & regem potentiſsimum acquiratis beatitudinis & æternæ gloriæ. Quam nobis omnibus præſtare dignetur, egenus & pauper pro nobis, & ipſe diues & rex gloriæ Chriſtus, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorū. Amen.

Lu. 11. a — 1. Pet. 4. b — Io. 21. b — Luc. 6. f

De

DE DIVO NICOLAO

Pontifice & confeſſore. Cõcio prior de imitatione ſanctorum.

THEMA

¶ Inſpice, & fac ſecundum exẽplar quod tibi in monte monſtratum eſt. Exodi. 25.

OMnib⁹ qui ſub Chriſtiana religione ſpiritualem militiam agim⁹, hæc vna præcipua & maxima cura eſtaut eſſe debet, ædificare dño intra nos tabernaculum ſempiternum & perpetuum domicilium. Hoc propheta ſedula intẽtione agebat, qui
ps. 131 in pſalmo dicebat, Sicut iurauit domino, votum vouit Deo Iacob, ſi introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnũ oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis donec inueniam locũ domino, tabernaculum Deo Iacob. Quod votum licet ad templum illud magnificum Salomonis referri poſsit, ſed alterum potius videtur prætendere tabernaculum, non ſolido pauimento, ſed puro corde fundatum. non ex quadratis lapidibus, ſed ex deuotis affectibus, non ex lignis dolatis, ſed ex præcordijs inflammatis conſtructum, tabernaculum ſempiternum quod Babylonicum non formidet incendium, quod Barbaricus non ſubruat ignis. Hoc eſt illud ſanctuarium quod dominus in Exodo poſtulat dicens. Facite mihi ſanctua- Exo. 25
rium, & habitabo in medio veſtri: a
in medio (inquam) cordis, nõ in medio ciuitatis, in conſcientia non in
platea fundabitis illud. Spiritus e- Io. 4. c.
nim eſt Deus, & ſpirituale domicilium ad inhabitandum inquirit: nõ ſic auratos parietes & inſculptos lapides, ſicut reformatos mores & claras virtutes acceptat. Vnde ſi in cõſtruendis, exornandis, poliendis, ditandiſque materialibus tẽplis, tanta vbique à fidelibus impẽditur cura, quanto maior cuilibet eſſe debet vt in ſeipſo templum domino conſtruat ſempiternum? & vt illud gratia firmet, virtutibus ornet, deuotione & puritate ſãctificet? Diuus Bernardus ſe hoc inceſſanter & ſedulo agere dicebat, vt in ſua conſcientia Chriſto domino pararet cœnaculũ ſtratum grande, in quo non ſemel ſed ſemper recumbat, & cœnet cũ diſcipulis ſuis, deſiderijs, ſcilicet, & affectibus cordis ſui, vbi & ſenſibus mentis ſplendidum ſermonẽ faciat & appetitus famelicos cæleſti edulio paſcat, & animæ pedes, id eſt, affectus aquæ viuæ lauacro mundiſsimo abluat. Sed qualiter ædificabimus illud? nunquid prolibito ſuo quiſque formabit Deo ſuo manſionem? Non vtique, ſed à cælo capiat formam quam ſequatur, exemplar ab alto demiſſum eſt quò ſpiritualis ſtructura cõſurgat. O igitur quiſquis hanc fabricam ædificare cõtẽdis, inſpice obſecro, inſpice & fac ſecundum exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt, in monte
pingui, in monte ſancto, in monte ps. 67.
coagulato, in mõte in quo beneplacitum eſt Deo habitare in illo, non ſpiritualiter ſolum, ſed etiam corporaliter, vt omnibus Dei domicilijs

lijs formam præbeat, quã ſequãtur,
Nullam enim conſcientiæ domum
Deus inhabitare dignatur, quã nõ
viderit hoc ſchemate factã, & hoc
prototypo formatam. Quòd ſi ar-
dua tibi huius exẽplaris perfectio
videtur, & non potes ad eam, inſpi
ce ſaltem illius exemplaris exem-
plum, quod tibi hodie in beato Ni-
colao præſentat eccleſia, & qualem
præſenti ſermone eius audieris vi-
tam, talem poſt hac tuam præſtare
conator. Noli abſq; exemplari vir-
tutum in te fabricam erigere, ne
forte ædifices in ruinam. Duo nan
que in quolibet artificio neceſſaria
ſunt, ars ſcilicet, & exemplar: ars
quæ in opere artificem dirigat, &
exemplar in quod operãdo artifex
inſpiciat, quod ſi foris aliquãdo nõ
eſt, in animo tamen artificis cũ ope-
ratur ſemper eſt. Quæ duo etiam in
hac orbis mirabili fabrica, cũ crea-
retur non vtiq; defuerunt. Ars Dei
ps.103 ſapiẽtia eſt, teſte propheta. Omnia
in ſapiẽtia feciſti domine. Et exẽ-
plar eſt verbum Dei, teſte Ioãne. O-
Ioã.1.a mnia per ipſum facta ſunt. In verbo
enim per generationẽ primo pro-
ducto, omnia proculdubio ab æter-
no relucent, quæ tẽporaliter à Dei
ſapientia in actu producta ſunt, in
quo etiam à beatis illis ſpiritibꝰ me
lius quàm in ſeipſis cuncta cernũt.
Sic quoque in hoc eccleſiæ mirabi-
li tabernaculo & ſpirituali fabrica,
ad quam ædificandam è cælo ſapiẽ
tiſsimus artifex ipſa Dei ſapientia;
miſſus eſt, Dei enim ſtructura eſtis,
1.co.3.b & Dei ædificatio eſtis (vt ait apoſto
lus) duo hæc ſupradicta exẽplar &
ars, operarijs ædificantibus eam ab
illo ſupremo architecto relicta ſũt,
exemplar in vita illius, & ars in do
ctrina eius. Sine his quiſquis ædifi-
cat, non aurum & argentum & la- 1.co.2.b
pides pretioſos, ſed paleas & lignũ,
& ſtipulas ædificat ad gehennam.
Sed quia exemplar illud vnicum
et ſingulare ab oculis noſtris ad pa
tris dexteram aſſumptum eſt, neq;
iam corporeis oculis in hac vita vi-
deri poteſt à nobis, ideo ab illo plu
rima translata ſunt exemplaria ſpe
cioſa & certa, quæ per orbem diffu
ſa omnibus ea imitari volentibus
præſto ſint, vt quod per morales re
gulas in euangelica arte docetur,
hoc in ipſis exẽplaribus ſpiritu for
mante cernatur. Ars ergo euange-
lium eſt, in quo bene viuendi infal
libiles regulæ nobis traduntur, exẽ
plaria ſunt ſancti, quorum nobis vi
ta imitãda proponitur. Quid enim
aliud eſt ſanctorum quilibet, niſi
euangelica forma? euangelium vi-
uum, euangelium pictum? aut quid
legitur in euangelio quod non vi-
deatur in ſancto? In illo ſimplicitas,
puritas, ſãctitas, humilitas, charitas,
pietas, manſuetudo, iuſtitia, beni-
gnitas: & quicquid aliud euangeli-
ca doctrina commendat, deſcriptũ,
formatumque foris, mirabili pul-
chritudine cernitur, vt ſit inexcuſa
bilis quiſquis, in ædificanda con-
ſcientiæ ſuæ domo negligens fue-
rit. Non enim allegare poteſt, quia
literas non didicerit, quia euange-
lium non intellexerit; quia rectè
viuendi artem neſcierit, quam in
oculis ſuis imitandam, in ſanctorũ
quolibet depictam tenuerit, vt quã
tumuis rudis & ruſticus, quod in li-
bro legere neſcit, in ſancto poſsit
intueri. Sic enim rudibus pueris dũ
ſcribere diſcunt à magiſtro litera-
rum forma proponitur imitanda, vt
quod vſu & arte non callent, exem
plari diſcant. Talia nanque decuit
à cæleſti

à cæleſti magiſtro nobis vitę exemplaria relinquit, talibus oportuit ſacrum euangelium tabulis exarari,
Exo. 31 d. & 32 d. non in tabulis lapideis, ſicut olim in Sina lex tradita eſt, non in laminis
2. co. 3 a ereis vel membranis: ſed (vt apoſtolus ait) in tabulis cordis carnalibus, neque hominis ſtylo, ſed digito dei ſculpi eccleſięq́; legẽdum relinqui, ſicut olim per prophetam dominꝰ facere promiſerat, dicens. Ecce dies
Hie. 31 f venient (dicit dominus) & feriã domui Iſrael, & domui Iuda, fœdus nouum, non ſecundum pactum quod pepigi cum patribus veſtris, in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de Ægypto, ſed hoc eſt pactum quod feriam cũ domo Iſrael, dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum. Attende quanta ſit legis Sinai, & legis Sion differẽtia. In Sina litera mortua traditur, ſpiritus vitæ infunditur in Sion, lex Sinai lapideis tabulis deformatur, lex Sion humanis cordibus inſcribitur, ex Sinai monte lapides deferuntur inſcripti, ex mõte Sion flammantes codices deſcenderunt, quibus veluti carbonibus ſucenſus eſt mũdus. Lex mortua mortuo inſculpitur lapidi, lex vitę viuo inſeritur exemplari. Ecce fœdus nouum valde differens ab antiquo, quoniã antiquum in lapidibus, nouum in cordibus exaratum eſt. Nõ lego quòd Chriſtus in aliquo libro euangelium ſuum ſcripſerit, quem eccleſiæ ſuæ legendum tradiderit,
Act. 1. e ſed in centum viginti homines, velut in centum viginti codices ſpiritum ſanctum infudit, quos per orbem vniuerſum ſparſit, vt viua lex mortuos viuicaret animos, ſopitos excitaret affectus. Quid enim ſepultis in peccato hominibus, mortui codices profuiſſent? Quãtus autem ex his emerſerit fructꝰ teſtimonio non eſt opus: teſtis eſt orbis terrarũ conuerſus, teſtis eſt idolatria ſepulta, teſtis eccleſia per totum mundũ ab oriente in occidentem diffuſa. Præceſſerat quidem huius rei figura, in duplici illa legis antiquę latione. Iratus enim Moyſes propter reatum vituli, primas tabulas fregit, ne Exo. 32 d
que à domino propter hoc reprehenſus eſt, neque dictum eſt ei à domino, cur hoc feciſti? quoniam myſterium in fractione latebat, ſed iuſſus eſt iterum aſcendere, & nouas deferre tabulas, quas Deus inſculperet. Quare hoc domine? cur alias ſicut priores ipſi nõ tradis: Nõ (inquit) ſed tu tabulas pones, & ego ſcribam eas, ſpiritu ſancto deſignante per hoc, bis dandam hominibus legem, ſemel in Sinai, & iterum in Sion, in quarum vltima datione homo poneret cordis tabulas, & digitus Dei ſcriberet eas. In prima enim nihil de ſuo poſuit homo, in ſecũda ipſe homo legis Dei factus eſt tabula. Has præcipit dominus manere 3. re. 8. a in tabernaculo fœdere ſempiterno: ſed vbi nunc illę tabulæ ſunt? Ceſſit lumini tenebra vmbra figuræ, agnoſco veras legis tabulas in Dei tabernaculo, ſanctos vtique in eccleſia, quæ Dei tabernaculo vſq; in ſeculum ſeculi non deerũt, quoniam et ſi illorum caro mortalis ſit, ſed ſanctitatis forma perpetua perſeuerat, tum propter exemplum relictum, tum propter aliorum ſãctorum perpetuam ſucceſſionẽ, quorum licet ſit alia perſona, vitę tamẽ & legis eadem eſt forma, Deo vtiq; ſolicitè prouidente, ne ſuo taber-

naculo

naculo vnquam deſit euangelica
forma codicibus viuis inſcripta, de
quibus per Eſaiam dominus loqui-
Eſa.51.c tur, dicens: Populus meus lex mea
in corde ipſorum. Hæc ſunt vitæ
exemplaria quæ aſcendens in altũ
Chriſtus, populo ſuo imitanda reli
quit, in quibus veluti ſpeculis niti-
diſsimis omnis ſanctitas & perfe-
Gñ.30. f. ctio relucet. Hæ ſunt virgæ multi
colores, quas prudens Iacob gregi
ſuo in canalibus ponit, vt earum
aſpectu maculoſos & varios virtu-
tum concipiant fœtus. Quæ enim
ſimplicis coloris fuerit ouis, hæc
pertinet ad Laban: non enim vna
ſufficit virtus ad gloriam, ſed vario
pſ.44 decoratam vellere, & varietate cir-
cundatam oportet eſſe ouem, quæ
dominico gregi annumeranda eſt.
Sed vnde hæc in grege varietas, ni-
ſi ex vario aſpectu virgarum, id eſt,
exemplorum varietate, quorum in
numeram multitudinem doctrina
rum canalibus in opere ſanctorum
immixtam, prudens ille Iacob &
Gñ.32. f. verus cum hoſte luctator quotidie
populo ſuo obijcit intuendam. Quid
enim aliud vobis prędicamus? quid
aliud in concionibus quotidie faci-
mus, niſi obijcere vobis rectiſsimas
ac viridiſsimas virgas inter fluenta
doctrinę, vt ex varijs ſanctorũ exẽ
plis, varios virtutum concipiatis af
fectus. Sed harum virgarum quędã
decorticatę ſunt in martyrio, qui-
bus cãdorem præſtitit eximium in
tormento cortex carnis ablatus:
Quædam verò in cortice ſuo gratũ
retinent ſanctitatis virorem, mun-
diciamque cæleſtem, gratus in illis
candor, in iſtis viror, illis corticis
depoſitio candidauit, iſtis corticis
viriditas decorauit. Habes ô grex
dominice in vtriſque quod diſcas,
ſanctitatem in iſtis, in illis virtutẽ,
in iſtis pudicitiam, in illis conſtan-
tiam, in iſtis quid ſapienter facias,
in illis quid à nimbis ſuſtineas. Sed
ô miſerandam noſtris temporibus
harum virgarum inopiam. Vt mar
tyres enim omittamus, vbi nunc v-
nus Nicolaus? vnus Auguſtinus? v-
nus Hieronymus vel Ambroſius,
quem populo Dei videndum obij-
cimus? Iam non eſt ſanctus, iam nõ pſ.73.
eſt propheta, iam nos nõ cognoſcet
amplius, quomodo namque cogno
ſcet deformem gregem, nihil peni-
tus pulchritudinis & varietatis ha-
bentem? Hodie ſi quis non furatur, ſi
quis nõ adulteratur, ſi quis nõ per-
petrator eſt criminũ ſanctus habe
tur, illos optimos reputamus, quos
olim velut tepidos euomeret accu- Ap.3.c
rata perfectio. Exilem atq; tenuem
virtutum fabricam hodie magnifi-
cant, qui templa illa ſpiritus ſancti
ſplendida non nouerunt. Sic enim
etiam in reædificatione templi cõ-
tigit, vt lætãtibus iunioribus, qui Sa Eſdræ li
lomonis ampliſsimum templũ non bro.1.c.
viderant, qui viderant ſenes lamen 3.d.
tarentur, quia fabricę antiquæ diſ-
ſimilis noua ſurgebat, & quaſi pro
nihilo videbatur ad illam. Vbiq; ho
die canales aquis inundant, vbiq;
ſermones, vbique doctrina, ſiquidẽ
vt propheta prędixerat, repleta eſt Eſa.11.c
hodie omnis terra ſcientia domini,
ſicut aqua maris inundantis, ſed de
ſunt vbique exẽpla virtutum, quæ
doctrinę fluentis miſceantur, ideo
aquæ ſolę ſteriles ſũt, plus enim po
pulus exemplo quàm verbo moue
tur, & ad formandos in vtero fœtus 3.1.b A
virgarum quàm aquarum obiectio
potentior & fecundior eſt. Clarius
enim & perfectius Deus lucet in fa
cto quàm in verbo, & altius hæret
viſa

viſa quàm audita perfectio. Quis dicere ſufficiat, quantum ſuo tempore quilibet ſanctorum hominibus profuit? plus vtique vnius ſancti exemplum & vita, quàm congeries numeroſa librorum contulit orbi.

Sap.6.d Multitudo enim nō librorum, ſed ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum. Vidit benedictus à cella ſua in cælum ampliſsimam & ſplendidā viam, per quam innumera gentiū multitudo ſcandebat in cælum, vidit Bernardus numeroſam populi multitudinem à montibus in claramuallem, vbi fundabat monaſterium, deſcendentem, Deo illis inſinuante, quia per eos plurima multitudo gentium illuminanda eſſet, & in viam ſalutis reuocanda, ſicut & factum eſt. Nam in prioris regula, quinque millia monachorum catalogo ſanctorū annumerata ſunt, & alterius exemplo centum ſexaginta monaſteria conuerſis à ſeculo repleta ſunt. O ſegetem ampliſsimam! ò mirabilem frugem in vno tm̄ ſancto. Longum eſſet hoc in ſanctis ſingulis demonſtrare, ſufficiat nobis vnus Nicolaus, quo antiſtite Mireorum ciuitas penitus innouata eſt, huius paſtoris baculum timebat totum ouile, principes arguebat, iudices increpabat, oppreſſiones populi & iniuſtas exactiones tollebat, orphanis pater erat, patronus viduis, pauperibus & egenis vnicum erat aſylum, malis terrori, bonis amori, populo venerationi, principibus erat honori. O ſi tales hodie in eccleſia antiſtites habere-

Eze.34 mus, qui non ſeipſos, ſed gregem dominicum paſcerent, neque pro ſuis domibus, ſed pro domo Dei

Eſa.1.f. zelarent! Sed heu principes tui hodie eccleſia infideles, ſocij furum, non exactiones prohibent in populo Dei, ſed augent, redditibus augendis, non paſcendis ouibus incumbunt, quibus melius vtique eſſet ouibus annumerari, quàm gregi dominico præſidere. Quàm varias in vno Nicolao dominicis ouibus obijcimus virgas, in eo habent infantes & pueri quod æmulentur, habent diuites quod imitentur, habent antiſtites quod ſequantur, naturalis ferè fuit huic puero ſanctimonia, quoniam ab vberibus ſanctus erat, quomodo non poſtmodum ieiuniorum tempore abſtineret à pane, qui vberibus pendens abſtinebat à lacte? Maria virgo à ſua conceptione, Ioannes ab vtero, Luc.1.b Nicolaus ab vbere ſanctus fuit, vt ex tam præcoci ſanctitate, magnum aliquid iam portenderetur in paruulo, neque enim facile amittitur ſanctitas quæ cum lacte guſtatur. Audiſtis abſtinentiam infantis, audite nunc zelum antiſtitis. Iugulandi aderant innocentes ab iniquo iudice, præceps in forum vadit, gladium à carnifice arripuit, procul illum proiecit, iudicem ſeuera fronte corripuit, & à morte innocentes iuuenes liberauit. Neque hoc ſolum apud iudicem, ſed idipſum iterum apud Imperatorē fecit: ſed vobis diuitibus ſpecioſiorem in eo virgam proponimus, charitatem ſcilicet, qua ardebat in pauperes. Notorium eſt, trium puellarum facinus, quod prohibuit & quā miſericorditer ex ſua pecunia illis dotes exhibuit, quàm bonum & quàm gratum Deo ſacrificiū pudicitiam defendere, puellas fragiles maritare ¶ Quanta tibi gloria coram Deo & hominibus ò diues ſeculi, videre in tua ciuitate viginti aut

trigiuta domos pecunia tua fundatas, & paruulos earum tua pecunia paſtos indutosque. Quot filias tibi ſpirituales acquires, ſi decimã partem dotis ab vna carnali filia tolleres, & in huiuſmodi eleemoſynas erogares. Quãdo te Deus dcſereret, quãdo tibi male eſſet ſi pro eius amore hæc & ſimilia faceres. Illos vtique paruulos quos induiſti potẽtiſsimos aduocatos, & acceptiſsimos coram Deo oratores haberes. Nunquam tibi Deus miſericordiã ſuam negaret, ſi hanc paruulis eius miſericordiam ipſe pręſtares. Audite me ò diuites & potentes. Interrogo vos, nunquid & vos regnũ Dei introire cogitatis? Diceris, vtique. Quæro igitur à vobis, qua via illuc peruenire putatis? Vobis ampla domus dulcem præbet ſub tegmine victũ, vobis cibus regius, mollis vobis in corpore veſtis, vxor pulchra, ſupellex multa, lõga vobis cõmitãtium turba ſeruorum, cuncta vobis rident, votisq; veſtris omnia fauẽt. Vnde vobis cælum? O miram ſtultitiam! duplicem vos paradiſum poſſidere putatis? non ergo vobis aſperitatis & crucis via patet, ſed neque orationis contemplationisque via, dies enim noctesq; negotijs veſtris impéditis, neq; miſſas audire vacat, aut vna hora cũ dño vigilare poteſtis. Neq; etiã humilitatis & paupertatis iter arridet, honoribus enim & fauoribus hominum exultatis, vbique vobis honor ab omnibus & reuerentia præſtatur. Glorioſi purpura & auro veſtiti, ſicut reges inceditis, voluptatibus, honoribus, & diuitijs abundatis. Dicite ergo qua via in cęlum ingredi cogitatis? Vtinam conſilium non meum, ſed domini ſaluatoris audire velitis,

Matth. 26.d.

qui vobis etiam cælũ aperire dignatur. Quod ſupereſt (inquit) date eleemoſynã, & omnia munda ſunt vobis. Hæc ſola vobis via ſalutis eſt enim eleemoſyna, via ad vitam egregia, dũ modo ex charitate fiat, alijsque virtutibus quę neceſſariæ ſunt & in præcepto, ſit cohoneſtata. Hãc tenete ergo viam, hanc percurrite: nam moribus veſtris, alia vitæ non patet via. Emite mãmona cælum, emite pecunia à pauperibus regnũ, cæli nãque regnum quibuſdã gratis donatur, vt latroni qui à cruce furatus eſt illud, quibuſdam hæreditatur, vt baptizatis paruulis à quibus ſine merito & labore proprio, ſola Chriſti hæreditate poſsidetur, quibus per prophetam à domino dicitur. Gratis venundati eſtis abſque argento redimemini, id eſt, qui alieno peccato damnati eſtis, alieno merito ſaluabimini. Quidam violẽter arripiunt illud, vt martyres: à diebus enim Ioannis Baptiſtæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, quidam negotiãtur illud, vt religioſi & deuoti fideles qui precibus & lachrymis inceſſanter illud efflagitãt, & ſanctorũ interceſsionibus, & bonis operibus procurãt. His dominus ait. Negotiamini dum venio. Quidã illud mercantur vt diuites, nam venale eſt: his dominus in euangelio conſulit, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula cæleſtis gloriæ. Quam nobis præſtare dignetur ille qui ſanguine ſuo mercatus eſt illam negotiator cæleſtis. Cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Lu. 11.f. Lu. 16 b Eſa. 52.a Matth. 11.b. Lu. 19 b Lu. 16 b

DEO GRATIAS.

De

DE DIVO NICOLAO Pontifice & confeſſore, Cõcio poſterior de diffinitione viri ſancti.

THEMA

¶Erit tanquam lignum, quod plãtatũ eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. ps. 1.

SÆpe vobis fratres chariſsimi de ſanctis prędicauimus, ſed non diximus vobis hucuſque, quid ſit eſſe ſanctũ, aut in quo ſanctitas ipſa conſiſtat quam veneramur. Hodierno ſermone hoc ſolum diſſerere diſpoſui, vt inde conſtet, quanta & quàm vera fuerit ſanctitas Nicolai. Sed hoc quis melius nobis ſuggeret quàm pſalmographus? Ille quippe quia viam ſanctitatis in tractatu illo pſalmorum Dei populum edocebat, miro ſapientiæ artificio, à diffinitione viri ſancti cœpit, vt primo id diffiniret de quo erat poſtmodum tractaturus. Omnis enim quæ de aliqua re ſuſcipitur inſtitutio (ſecundum Tullium) debet à diffinitione proficiſci. Qualiter ergo virum iuſtum perfectum & ſanctum depingat, attendite. Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum, &c. Virum beatum illum nominat quẽ & ſanctum, beatum (inquam) non re, ſed ſpe, quanquam eſt, qua vitæ huius beatitudo eſt, non in diuitijs, non in delicijs, non in honoribus, ſed in virtute & ſanctitate cõſiſtit. Sanctum autem dicimus, non quẽlibet iuſtum, ſed perfectum & conſummatum. Hũc qualiter diffiniat audiamus. Qui non abijt, &c. Sex conditiones ediſſerit, quibus quiſq; ſanctus debeat illuſtrari, ſcilicet, quòd legem Dei cuſtodiat, ꝙ eam amet, ſapiat, impleat, doceat, & in his omnibus proficiat & perſiſtat. Primum ſanctitatis fundamentum in legis Dei cuſtodia eſt, vt ſolicitè curet ab omni peccato & malitia declinare, vt neque abeat in conſilio impiorum peccando, neque ſtet in via peccatorum perſeuerando, neque (quòd deterius eſt) in cathedra peſtilentiæ ſedeat, alios peccare docendo. Hi enim ſunt gradus quibus quiſque proficit in malitia. Cathedra peſtilẽtiæ illa eſt qua docetur iniquitas, ſi quis in hoc negligens fuerit, ſi quis legis Dei cõtemptor, facilis eſt ad peccandum, quicquid faciat, quicquid ſapiat, quicquid ſuperædificet, quia ſine fundamento ędificat ad ruinã. Væ cõtemptoribus præceptorum, etiam ſi ſapientia & lingua angelica polleant, etiam ſi omnibus donis & gratijs decorentur, quid dicturus eſt in iudicio? noſtis his qui de prophetia, ſapientia, & miraculorum patratione confidunt. A-
men dico vobis, nunquam noui Matth. 25. b
vos. Diſcedite à me operarij iniqui Lu. 13. e
tatis. Etiam cùm omnia illa portenta faceretis non agnoſcebam vos:
nihil enim in homine malo Deo po Sap. 14.
teſt placere, cùm & ipſe diſpli- a
ceat & iniquitas eius. Vnde pſalmus. Mane aſtabo tibi, & vide-
bo, quoniã non Deus volens iniqui pſal. 5.
tatem tu es, illo (inquã) iudicij mane quod nunquã aduesperaſcet, tũc

tunc & iudicandus aſtabo,& aperté videbo quantum tibi diſpliceat iniquitas, quam modo diſsimulas, cùm nulla ſapientia, nulla gloria, nulla prophetia,neque ipſa in nomine tuo portentorum operatio iniquum defendere poterit, ne ſua iniquitate diſpereat. Itaque obſécro vos fratres mei, ſi ſaluari cupitis, ſi in bono proficere deſideratis,primum ſuper omnia fundamétum tenere,vt nulla ratione, nulla cauſa peccatum mortale cõmittatis, neque à lege Dei quomodolibet declinetis, legis obſeruãtia per ſe ſufficit ad ſalutem, ſine hac quiequid habeas, quicquid facias pro nihilo reputabitur. Et quidem ad iuſtitiam hoc ſatis ſufficeret, quia
Matth. 19.c. ſcriptum eſt, Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: ſed ad ſanctitatem nõ ſufficit, non ſatis eſt ſancto legẽ Dei implere, præcepta ſeruare, ſed oportet & amplius diligere: ideo ſequitur, ſed in lege domini fuit voluntas eius. Multum intereſt inter ſeruare legẽ & ſic diligere, iuſtus incipiens præcepta cuſtodit quaſi præceptorum funibus alligatus, non agit contraria, quia nõ
1.Ti.1.b licet facturus forſitan ſi liceret, iuſto,perfecto, id eſt ſancto, non eſt
Ro.2 c. impoſita lex, quia ipſe ſibi eſt lex:
Ro.7.d condelectatur enim legi Dei, quam moribus ſuis conformem inuenit, & in quam ſe penitus affectibus trãſformauit, ita vt etiam ſi liceret peccatum minimé perpetraret, quia ſibi omnino diſſonat & contrarium eſt. Huic iam virtus aſſuetudine longa & gratiæ Dei adiutorio quodammodo verſa eſt in natu-
pſ.1.8. ram. Talis erat qui dicebat, ideo dilexi mandata tua ſuper aurum & topazion, non poteſt ſimilia dicere, qui ſolo timore tranſgreſſionis propter verba Dei cuſtodit vias duras. Qui ergo legem Dei ex iuſtitia ſeruat, eandem ex intima voluntate amplexetur,& diligat, vt ſanctitatis titulum & honorem obtineat. Sed ſi diligit legem, profecto curabit etiam vt ſapiat eam, vnuſquiſque enim in eo delectatur quod amat. Vnde neceſſe eſt vt in lege eius,non quidem ad diem,aut per horam,ſed tota vita meditetur die ac nocte. O legis Dei ſcrutinium, quàm dulce, quàm delectabile eſt his qui intus experiũtur quod foris addiſcunt, qui legem Dei ſuſceperunt, ſcriptá non in mẽ- 2.co.3.a
branis,ſed in tabulis cordis carnalibus: de quibus propheta, Populus eſa.51.e
meus,lex mea in corde eorũ. Teſtes ſunt anachoritæ illi eccleſiæ primitiuę, qui dies noctibus, & noctes diebus legẽdo, orãdo, meditãdo cõiungebant, obliti comedere panem pſ.101
ſuũ, quia cæleſti intus ſaginabãtur pabulo. Multum & valde multum prodeſt fratres, credite mihi legis Dei aſsidua lectio & cõtinua meditatio, manna abſcõditum eſt ſuaui- Ap.2.c.
tate pleniſsimum, quo Dei populus paſcitur in deſerto, donec fructus Exo.16
terræ promiſsionis attingat, nullus e
illud negligit, niſi qui non guſtauit, Hoc quippe facit lectio ſancta in corde, quod aqua in arbore, radicem voluntatis humore ſpiritus irrigat, vt tempore ſuo fructus bonorum operum grandes emittat. Omnis arbor quæ non irrigatur, aut omnino ſterilis eſt, aut exiles fructus emittit. Ideo ſequitur, Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, id eſt, fluenta doctrinarum, quod fructum ſuũ dabit in tẽpore ſuo.

ſuo. Hæc eſt quarta conditio, vt qui legem Dei non præterit, qui diligit & amat eam, ſecũdum illam fructificare non deſinat, & opere implere quod didicit. Sed neque ſic conſummatus eſt, niſi quod ſapit & implet, alios ſtudeat edocere, perfectus ille eſt qui poteſt generare ſibi ſimile, qui ſibi ſoli ſufficientiam obtinuit, nondum perfectionis culmen attigit. Vnde do-
mat.5.c minus in Euangelio, Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum, hoc eſt quod dicitur, & folium eius non defluit. Folia enim arboris verba ſunt ſapientis, quæ non inaniter defluunt, ſed in ſalutem gentium colliguntur, ſicut in Apocalypſi ſcriptum
Ap.22. a eſt, & folia ligni ad ſanitatem gẽtium. Sed quid ſi in omnibus his modo creſcit, modo decreſcit, & ſicut luna mutatur, nondum profecto ſancti cognomen promeruit, niſi in dies augeatur, & creſcat, perſeueret, & proficiat, & ſtabilem in virtute ſortiatur ſtatum. Vnde
ait, Et omnia quæcũque faciet ſem per proſperabuntur. Quod eſt vltimum ſanctitatis præconium. Scri-
ps.91. ptum eſt enim, Iuſtus vt palma florebit, & ſicut cedrus Libani multiplicabitur, plantati in domo domini, in atrijs domus Dei noſtri florebunt, & adhuc multiplicabuntur in ſenecta vberi, non ſic impij, nõ ſic, ſed tanquam puluis quem proijcit ventus à facie terræ. Quàm apta & propria comparatio, iuſtus ligno irriguo, florenti, & fructifero, impius pulueri, ſterili, leui, & ad nihil aliud quàm ad excæcandum oculos viatorum vtili comparatur, ſicut tenuiſſimus puluis ambulantes in via domini obcæcat, ſocietas

impiorum qui ſapiens eſt declinabit ab ea, puluis leuis & inconſtans peccatur vento tentationis facile tollitur, quia nullo virtutis & gratiæ Dei pondere ſtabilitur. Optimum eſt (inquit Apoſtolus) Heb.13. gratia ſtabilire cor, hac ſublata b quid remanet impius, niſi puluis? Vnde propheta, Peccatum pecca- Thr.1.c. uit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Hoc quippe inter alia horrendum & grande malum iniquitas habet, quòd hominẽ reddit inſtabilem, leuem, & ad omnem tẽtationis ventũm expoſitum. Heu miſeriam impiorũ, nullum ſui dominiũ retinent, expoliti ſunt omni malo, quos captiuos diabolus reti- 2.Ti.2. net ad ſuam voluntatem. Quid hac d animi mobilitate inſtabilitateq́; infelicius? quid miſerabilius quã nulli poſſe prauitati reſiſtere? Si concupiſcentiæ, ſi iracundiæ, ſi inuidiæ, ſi auaritiæ, cæterorumq́ue vitiorum tenuis ventus perflauerit, modico flatu rapitur ſicut palea. Equidem (ſicut Eſaias ait) neque plantato, ne esa.40.f que ſato, neque radicato in terra trunco, eorum repẽte flauit in eos, & aruerunt, & turbo quaſi ſtipulã auferet eos. Et in alio loco pſalmographus inquit. Quoniam declina- ps.20. uerunt in te mala, cogitauerunt cõſilia quæ non potuerũt ſtabilire, id eſt, propter peccata & ſcelera ſua, quia cõtritte in malitiam cordis ſui declinauerunt, ideo et ſi aliquando bona conſilia proponũt & cogitãt, non tamẽ ea animo ſtabilire, neque opere exequi, neq; in ipſis perſeuerare poſſunt. Vnde ſequitur. Ideo non reſurgunt impij in iudiciõ, neque peccatores in cõſilio iuſtorum; ideo inquit ſcilicet, propter inſtabilitatẽ & leuitatem ſuam non reſurgunt

gunt impij à peccatis, etiam ſi aliquando reſurgere videantur, neq; in iudicio proprio, neq; in conſilio alieno, ſcilicet, iuſtorum. Nam licet intus ſynderesis ſtimulat, & foris iuſtus exhortatur & rogat, tamen miſer experitur in ſeipſo quod ſcriptũ
eccl.7. b est, quia nemo valet corrigere quẽ domin⁹ deſpexerit. Vnde aptiſsimè ſequitur, quoniam nouit dominus viam iuſtorum, & iter impiorum peribit. Attendite fratres omnium quæ dicta ſunt, hæc prima radix & primũ fundamentũ eſt, ſanctorum ſcilicet, prædeſtinatiò, & reprobatio impiorum, illorũ viam Deus nouit horum non nouit, ideo illorum iter proſperatur, & iſtorũ peribit. Quos enim prædeſtinauit, hos voca
Ro.8.f. uit: quos vocauit, hos iuſtificauit, hos & magnificauit. Catena firma & indiſſolubilis eſt, nõ valet eam rũ
ps.64 pere omnis inferni poteſtas & nequitia dæmoniorum, verè beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit is vtique in atrijs tuis, elegiſti ab æterno, aſſumpſiſti in ęuo, habitabit tecum in gloria in ſecula ſeculorum. Nemini Deus facit iniuriam fratres, ſi hunc aſſumit illum non aſſumit, exemplo id notũ fiet. Si latronum multitudo deducatur ad furcam, & rex pius ex feneſtra reſpiciens aliquos eorum miſeratus abſoluat, alios non abſoluat, iure ſuo facit illis gratiam, & alijs non facit iniuriam. Neque tamen Dei præſentia, vel prædeſtinatio rebus neceſsitatem imponit: manet nanque in homine ad bonum & ad malum arbitrium liberum, quanuis Dei prædeſtinatio infallibiliter implenda ſit: neque habet excuſationem iniquus ſi labitur in peccatum, neque meritum bonorũ operum ex hoc prędeſtinatus amittit, quia licet adſit ibi neceſsitas conſequentiæ, non tamen conſequẽtis ſicut doctores affirmant. Hæc de cõditionibus ſancti & eius diffinitione dicta ſufficiant: nunc comparationem illam prothematis qua ligno fructifero & irriguo aſsimilatur diffuſius proſequamur. Apud Ioannem in Apocalypſi legimus,
in medio plateę Hieruſalem flu- Ap.22.a
uium aquæ viuæ ſplendidum tanquàm cryſtallum procedentem de ſede Dei & agni, in cuius vtraque ripa lignum vitæ afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructus ſuos, & folia ligni ad ſanitatem gentium proculdubio. Hic fluuius aquæ viuæ, cuius im
petus lætificat ciuitatem Dei. Ille ps.45
eſt de quo Saluator in Euangelio
ait. Qui crediderit in me, ſicut di- Ioã.7.f.
cit ſcriptura, flumina aquæ viuæ fluent de ventre eius. Quod exponens Euangeliſta ait. Hoc autem dixit de ſpiritu quem accepturi erant credentes in eum, iſtæ ſunt
aquæ ſyloe quæ fluunt cum ſilen- Eſa.8.b
tio, aquæ dulciſsimæ, aquæ ſaluberrimæ, aquæ mundę, aquæ fertiles & fructiferæ in vitam æternam ſalientes. Hic fons ille inundans ſpiritus cordi noſtri, terram inebrians & impinguans, qui per oculorum meatus in varios lachrymarum riuulos deriuatur, quibus anima ſancta velut Dei paradiſus irrigata & fœcundata floret & vernat. Sunt enim quatuor eius flumina, ſcilicet, contritionis, compaſſionis, deuotionis, & gaudij, quorũ irriguo meatu omnis dei hortus fœcundatur, & viret, ſi qua arbor ſi qua planta harum aquarum humore non tangitur, aut ſiccatur

omnino,

omnino,aut ſicut diximus, marcidos fructus emittit.Felix homo qui radicem, id eſt, voluntatem ſuam his liquoribus irrigare conſueuit, qui ſecus decurſus aquarum iſtarum plantatus continuè ſalubres in ſeipſo ebibit humores. Vnde fratres putatis tanta in nobis ſterilitas, & ad omne opus bonum tanta & tam grauis difficultas, niſi ex ſiccitate radicis? quia ſcilicet, ſtillicidia illa cæleſtia non ſuſcipimus, quia rorem illum inebriantem animam penitus ignoramus, terrenis implicati, temporalibus inuoluti, ſpiritualibus cæleſtibus infuſionibus irrigari nequimus, & ideo ad omnem fructum boni operis aridi & ſteriles inuenimur. Animæ deuotæ & feruidę, quæ deuotionis & charitatis humores quotidie aut continuè in ſua radice percipit, quæ huiuſmodi lachrymarum fluentis irrigari aſsiduè cōſueuit, credite mihi, nihil eſt ad operandum difficile, ſed incaleſcens, cùm ęſtuans è cælo tempus arriſerit in grandi numero &

Cāt.2 c multitudine ficulnea hæc groſſos ſuos emittet, iuxta iſtum fluuium ex Dei ſede procedentem ſplen-

Eſa.26 d didum & cryſtallinum. Ros enim lucis ros tuus, ſicut propheta ait, ſecus harum aquarum fluenta ex vtraque ripa ſanctorum ordines plantati inueniūtur in ciuitate Dei, quarum abundātia multiplices per annum, & varios domino ſuo fructus reddunt, neque folia eorum, id eſt, verba defluunt aliquando, ſed ad ſanitatem gentium auidiſsimè expetuntur. Omne enim quod in viro ſancto eſt, ſaluciferū eſt, vita, cōuerſatio, verbū, veſtitus, inceſſus, cibus, motus, geſt⁹, opus, omnia ad ſanitatem gentium, quicquid facit, quicquid loquitur, quicquid oſtēdit videntium populorum ſalus & vita eſt. Ad has aquas plātatus ſanctus fructum dat, non quemlibet, ſed ſuum, & non quādolibet, ſed in tēpore ſuo. Sunt enim qui fructū non faciunt; ſunt qui faciunt, ſed non ſuum; ſunt qui faciunt ſuum, ſed non in tempore ſuo, vt inquit Bernardus. Arbores enim ſyluestres, vt quercus robur & vlmus fructum nullum faciunt, aut ſi quem faciūt non humano, ſed porcino eſui aptum. Tales ſunt filij huius ſeculi carnaliter viuentes, quorum ſi qua bona opera eſſe videntur, quia non ex charitate Dei, ſed ex quadam radice corrupta procedunt, in cibos porcorū degenerant. Illa enim opera eleemoſynarum & ieiuniorum, quæ ſi ex charitate fierent vitæ meritoria eſſent, propter inanem gloriam & humanam laudē effecta in peccata & vitia conuertūtur: aliæ autem fructum faciunt, ſed non ſuum, vt quæ alieno trunco inſertę, non proprium, ſed alienum fructum emittunt. Tales ſunt religioſi negotiatores, qui deſerentes clauſtrum, ſilentium & chorum, & cætera quæ ſtatui ſuo principaliter conueniunt, tota die per vicos & plateas, negotijs quibuſdam pietatis, vt ipſi dicunt, implicantur quæ vtique opera, et ſi alijs bona eſſent, ſibi tamen minime conueniūt. Tales quoque ſunt ſacerdotes, qui relicto altaris miniſterio & ea quę diuino cultui neceſſaria ſunt, regendorum populorum gubernationi deſeruiunt. Tales pontifices, qui gregis Dominici cura, & propria diœceſi relicta, aut regibus in curia conſiliarij accedunt, aut publi-

corum negotiorum præſidentiam
recipiunt. Tales milites qui in ocio
& vitio degentes relictis armis &
populi Chriſtiani defenſione poſt
crateres & vina de ſublimib⁹ diſpu
prou.26 c tant,& ſapientiores ſibi vidētur ſe-
ptem viris proferentibus ſentētias.
Tales ſunt etiá matronæ nobiles,
quæ nutriendorum filiorum, & re-
gendę familiæ cura neglecta curio
ſe per vias diſcurrunt, peregrinatio
nes ſibi minimè debitas frequentá-
tes. Hi enim & ſimiles fructum qui
dem faciunt, non ſuum, ſed adulte-
rinum, ac propterea Deo minime
gratum: de quibus Sapien, Adulte-
Sap.4 b rinę plantationes, non mittent ra-
dices altas. Quid opus eſt alienum
officium vſurpare: agat quiſq; quod
ſuum eſt, nunquid ſi oculus audire,
aut auris videre vellet, et ſi manus
ambulare, aut pedes palpare cupe-
rent toti corpori nociua minus nō
eſſet huiuſmodi officiorum permu
tatio? Ita fratres (ſecundum apoſto-
1.co.6.d lum) corporis Chriſti membra ſu-
mus, alius oculus, alius auris, alius
pes, alius manus, alius os: vnuſquiſ-
que officium ſuum exerceat, & ſi-
1.Pet.4 b cut accepit gratiam in alterutrum,
illam adminiſtret ne in dominico
corpore confuſio fiat: & dum vnū
quodque membrum officium alte-
rius inordinate affectat proprium
agere inſipienter omittat, alię autē
arbores fructum ſuum faciunt, ſed
non in tempore ſuo, ſed aut præco-
cem valde, aut ſerotinum. Antici-
pant enim tempus fructificandi hy
pocritæ, qui prius cupiunt docere
quàm diſcere, & qui domui ſuæ ad
huc præſidere neſciūt, eccleſiæ Dei
præſidere ambitioſiſsime procu-
Iob.8.b rant: quos bene beatus Iob ſcirpo
comparat, qui ſimul oritur & pro-
ducit germen. De his etiam Eſaias,
Ante meſſem totus eff loruit, & im eſa.18.b
matura perfectio germinabit horū
fructus duri & acerbi eſſe ſolent, &
quoniam immaturi ſunt edentium
dentibus generant ſtuporem. E cō-
trario autem ſerotinos & putridos
fructus emittunt, qui ad vltimam ſe
nectutem, & ad teſtamenta bona o-
pera & eleemoſynas differunt, qui
cū in iuuētute lubrici & auari ſem-
per extiterint, tunc de continentia
gloriantur, quando nequeunt exer
cere libidinem: & tunc affluenter
pauperibus eleemoſynas erogant,
quando iam non ſua, ſed filiorum
ſunt quę donātur: ſuper hoc Eccle
ſiaſtes conſulit, dicens. Memento eccl.12
creatoris tui in diebus iuuētutis tuę a
antequam veniat tempus afflictio-
nis tuæ, & appropinquent anni, de
quibus dicas non mihi placent, an-
tequam rumpatur funiculus argē-
teus & recurrat vita aurea, & con-
teratur hydria ſuper fontem, & cō
fringatur rota ſuper ciſternam, &
reuertatē puluis in terram ſuam vn
de erat, & ſpiritus redeat ad eum
qui dedit illum. Et dominus in euā-
gelio, Operamini dum dies eſt, ve-
niet nox quando nemo poterit ope
rari. Cùm enim tam breui tempo-
re conceſſum ſit fructus colligere,
quibus perpetuis poſtmodum tem-
poribus perfruamur ſtultum eſt,
vel ad horam à fructificando vaca-
ret. An ignoramus quia ſcriptum
eſt, labores manuum tuarum, quia ps.127.
manducabis beatus es, & bene tibi
erit. Itaque dum tempus habemus, Gal.6
operemur bonum, ne nos fructifi-
candi tempus prætereat, & ſterilita
tem noſtram poſtmodum deplore-
mus. Ficulneam ſterilem dominus Mar.11
maledixit, etiam cùm ficorum tem c

pus

pus non eſſet,quid ſi eſſet? Vnde horum non inſcius beatus Nicolaus, ne vel ipſa eius infantia à fructibus eſſet aliena ab vberibus fructificare feſtinat,non diſtulit in ſenectutē ieiunia,ſed neque iuuentutem expectat,ſed biduo in hebdomada abſtinebat à lacte. O mirum lactis ieiunium; quis audiuit vnquam tale? quis vidit huic ſimile? Puer verò nō ludis & cachinnis,nō veſtibus & poculis,vt illa ætas aſſolet indulgebat, ſed eccleſiam Dei frequētans ſacrificijs & orationibꝰ aſsidue intererat, omnis eius voluptas, & gaudiū in Dei obſequio, & diuinis laudibus erat,altario frequens,conuiuio rarus: ſed ſemper illud prophetæ mēte & opere profitens,bonum eſt viro,cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua,ſedebit ſolitarius & tacebit, quia leuauit ſe ſuper ſe. His itaque inundantium charismatum fluentis ſæpius irrigata plantula in arborem grandem, & excelſam nimis euaſit. Creatus poſtmodum epiſcopus bone Deus,quales ac quantos fructus emiſit. Quàm benè illi congruit illud prophetæ, Oliuam vberem,pulchram,fructiferam,ſpecioſam vocauit dominus nomen tuum. Nam etſi ad omnia virtutis genera fertilis & procliuis erat, tamē ea quæ pietatis & charitatis ſunt propēſius exhibebat: ſic, fratres, veſtros filios educate, ſic illos imbuite, ſi viros optimos eos efficere deſideratis. Credite mihi, multum ad virtutem confert pia puerorū educatio,quoniam qualiſquiſque planta fuerit in principio, talem poſtmodum arborem reddet. Vnde putatis filios iam iuuenes diſcolos, lubricos,rebelles,contumaces,ſuperbos,& inobedientes ſuſtinetis, niſi

Thre. 3 c

Hie. 11. c

quia pueros delicatè & indulgēter enutriſtis? nunc enim iuſto Dei iudicio ueſtræ indulgentiæ vicē vobis reddunt, quia ita perfectò fieri oportuit,vt neque timeant, neque reuereantur canos veſtros, quoniā Deum timere reuererīq́, paruulos non docuiſtis. Merito etenim veſtro,quos improbos educaſtis patimini contemptores. Quā ſanctum & piū eſt, vt pueri vacēt dei laudibus,deuotioni & pietati aſſueſcāt: qua ſolicitudine prælati eccleſiarū illorum inſtitutioni virum grauē, pium, & honeſtum prouidere deberent,à quo inſtituerentur in moribus,& piè,& modeſtè viuere docerentur. Quid Deo gratius,& populo Dei vtilius eſſe poſſet, quā huiuſmodi puerorum inſtitutio, niſi fortè diuites habere filios quā bonos ſatius exiſtimatis? Beatus itaq; Nicolaus,quia ſecus decurſus aquarum ab infantia ſua plantatus fuit, mirabiles poſtmodum in eccleſia fructus edidit. O ſi nunc plures tales arbores haberemus, ex quibus virentes ramos in via diſcerptos coram iumenta cui inſidet Chriſtus prædicatores ſterneremus. Noſtis fratres hiſtoriam cū dominus iumēto inſidēs ſanctam ciuitatem intraret,apoſtoli veſtes iumento impoſuerunt,vt ſuper eas dominus inſideret: alij veſtes in via extendebāt, alij ramos de arboribus præcidebāt,ſternentes ex eis viam, vt iumētum dominicum pertranſiret. Iumentum cui dominus inſidet,populus fidelis eſt,in quo per fidē & charitatem dominus inhabitat & pergit in Hieruſalem. Hoc iumentum apoſtolici viri,multis varijſque documentis,ſicut veſtibus ornant, vt in eo ſedeat Chriſtus. Nō enim aſcē

Matth. 21. b.

det ſuper illum quem huiuſmodi
Heb.13 c apoſtolico ornatu non viderit præparatum doctrinis itaque varijs & peregrinis nolite abduci, ſed apoſtolica indumenta vobis perquirite ſi talem cupitis aſcenſorem deferre. Alij autem veſtes ſuas non ſuperimponunt, ſed ſternunt, monſtrantes viam per quam vadat: hi ſunt qui bonis operibus & exẽplis Dei populum præeuntes viam ſalutis oſtendunt, & à via domini ſalebras & offendicula tollũt, qui verò de ſuo non habent quid apponant, ſimiles mei prædicatores ſteriles & inanes ad arbores altiſsimas accurrentes ramos ab eis virides & florentes præcidunt, quibus corã domino feſtum agant, ramos (inquã) oliuarum & palmarum, quorum alterum miſericordiam, alterum victoriam deſignat. Tales vobis hodie ab iſta arbore ramos proijcim⁹, tales vobis proponimus fratres. O qualis ramus oliuę puellarum illa dotatio! qua & caſtitati & inopię illarum miſericorditer & liberaliter vir Dei prouidit! Quales rami etiam oliuarum præſidia, tum militum, tum iuuenum, quos iam iam iugulandos de carnificis gladio clementiſsimè liberauit. Sed quales etiam palmarum rami virilis illa imperatoris reprehenſio, & dura obiurgatio magiſtratus cũ eos de crudelitate & ſeueritate nimia auſterrimè reprehendit: non vtique humilis & ſupplex orator acceſsit, ſed pontificis authoritate terribilis increpator & obiurgator apparuit. Vide quid authoritatis ſanctitas homini conferat, hos vobis & ſimiles ramos ab hac arbore fratres obijcimus, videte ne à via ſtrata aliorſum declinetis, non vos decipiãt dogmata peregrina. Væ qui coram domini iumento offendicula ponunt, væ qui illud à via recta declinare faciunt, ſuo tempore pœnas luẽt. Vos autem ſi dogmata & veſtigia ſanctorum ſectentes ſtratam veſtibus & ramis florentibus viam non deſerueritis, in cæleſtem Hieruſalem cum ipſo ſeſſore Chriſto gaudẽter & ouanter introibitis, & paratam vobis ab initio gloriam poſsidebitis. Quam nobis pręſtare dignetur qui eam præſtitit Nicolao, pius & miſericors Chriſtus, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

IN FESTO SANCTI AEgidij abbatis, Concio, quomodo Deus honorat ſuos, & quomodo eos nos etiã honorare debemus.

THEMA.

¶Gloria & honore coronaſti eum domine, & conſtituiſti eum ſuper operam manuum tuarum. Pſal. 8.

S Ex perſonarũ differentijs generaliter debetur honor Deo, patribus, magiſtris, principib⁹, ſacerdotibus & ſanctis. Diuitibus autẽ quibus ferè mundus omnem honorem impendit, eo ſolo quòd diuites ſunt parum quidem debetur honoris: imò hoc ſolo titulo honor exhibitus culpa aliquando non vacat.

Eſt enim acceptio perſonarum ma
niſeſta (vt late Iacobus apoſtolus in
Iacob. ſinuat in epiſtola) diuitiæ nanque ſi
2.a. cut non faciũt hominem melioré,
ita neque honorabiliorem. Deo de
betur ſupremus honor, & maxime
cultus (qui latria dicitur) qui adora
tione & ſacrificio cõſtat, hic honor
alteri ſine crimine maximo præſta
ri non poteſt, quia ſcriptũ eſt. Glo-
Eſa. 42. riam meam alteri non dabo. Eſt e-
b nim Deus zelotes, & ſupra modum
nimis ſuum zelat honorem. Quòd
ſi aliquando in ſcriptura ſanctos, pa
triarchas, angelos, aut homines ado
raſſe legimus, non fuit illa vniuoca
& parilis adoratio cũ illa, quã Deo
præſtamus: hæc enim prohibita eſt
Ap. 22. Ioanni ab angelo, cùm dictum eſt
b ei. Caue ne feceris conſeruus tuus
ſuum, &c. niſi forte in perſona Dei
adorati ſunt. Quid mirum ſi Deum
præ omnibus honoramus, cui etiã
debetur omnis honor? vnde apo-
1. Ti. 1. d ſtolus. Soli Deo honor & gloria.
Quicquid enim in alijs honorabile
eſt, ab ipſo eſt: nam ſicut omnis pul
chritudo & claritas aſtrorum à ſo-
le ſuſcipitur, ita omnis virtus & de-
Iacob. 1 cor ſanctorum à patre luminũ de-
c ſcendit, à quo eſt omne datum opti
mum, & omne donum perfectum,
ſecundum Iacobum. Ideoque pro-
Pſ. 150 pheta non tam ſanctos quã domi-
num in ſanctis eius laudare iubet,
ſciens vtique quia omnis eorum vir
tus & ratio laudis ab ipſo eſt. Quid
enim ſunt ſanctorũ merita (vt Au-
ſtinus de Monica ait) niſi dona Dei?
Propter quod & ſanctus dicebat. In
Pſ. 33. domino laudabitur anima mea. Pa
rentes quoque, aut magiſtros, aut
principes, aut ſacerdotes, ſic hono-
ramus tanquam Dei miniſtros, &
Dei vicem gerentes in terris. Sicut
ergo diligitur in Deum, & propter
Deum diligendum eſt, ita omne
quod honoratur in Deo, & propter
Deum honorandum eſt: & Deus ſo
lum illum remunerat amorem ſi-
ne honorem, qui ad ipſum formali
ter aut virtualiter refertur. O ſi ani
mum noſtrum ſemper & in omni-
bus dirigeremus in deum! ò ſi huic
cõſuetudini cõtinue inſiſteremus,
vt omnia in Deum & propter Deũ
faceremus! reputarētur vtique no-
bis ad meritum & iuſtitiam etiam
ipſa opera neceſſaria vitæ, ſine qui-
bus omnino viuere non poſſumus,
& tota vita noſtra meritum & iu-
ſtitia putaretur. Deus enim (vt dixi
mus) illa opera & ſola acceptat, quę
ad ipſum aliquo modo referuntur,
& propter ipſum fiunt qui ad remu
nerandum vſque adeò pronus eſt,
vt ipſa opera nobis neceſſaria, ſua
computet in obſequia: hoc eſt quod
Apoſtolus monet ad Corinthios di 1. cor. 10
cens. Siue ergo manducatis, ſiue bi- g
bitis, vel aliud quid facitis, omnia
in gloriam Dei facite. Sic enim hæc
ipſa corporalia commoda cibi &
& potus quæ alioquin ſpiritui no-
cere ſolent, animæ veſtrę prodeſũt
ad ſalutẽ. Parentibus autẽ tãquam
noſtris radicibus & trũcis debemus
honorẽ: per illos enim accepimus
vitam hanc, vnde meritò priuatur
vita qui vitę radicem nõ honorat,
ſed deturpat. Propter quod (ait) ho-
nora patrem tuum & matrem tuã, Matth.
& eris longęuus ſuper terram. De- 15. a. &
betur etiam eis obediẽtia in his quę Deut. 5
ad regimen domus ſpectant, quan- b
diu filius emancipatus non eſt. Ma
giſtris quoque honorem impendi-
mus, quia nos ſcientia & ratione au
xerunt. Cùm enim eſſe noſtrum ra
tionale ſit ęque eis ferè debemus
qui

qui rationem ſicut qui vitam & eſſe præſtarunt. Vnde antiquum prouerbium eſt, quòd dijs, parentibus, & magiſtris nemo poteſt reddere equiualens. Principes etiam honoramus, quia Dei locum habent in terris, & ab ipſo conſtituti ſunt iudices ad terrorem malorum, laudé vero bonorum. Propter quod (vt
Ro.13.a apoſtolus ait) neceſſariam eis debe
b mus ſubiectionem, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Obligant enim nos eorum leges & præcepta ſi iuſta ſunt, non modo ad temporalem pœnã, ſed etiam ad peccati culpam, maxime cùm ex ſuperbia contemnuntur, ſed præ omnibus hominibus ſacerdotes Dei & prælati eccleſiæ honorandi ſunt, qui non corporũ, ſed animarum parentes, iudices & cuſtodes à Deo conſtituti ſunt: ideoq; ſicut anima corpore nobilior eſt, ita cæteros omnes illorum principatus excellit. Vnde apoſtolus ad Timo-
1.Ti.5.c theum ait, Qui bene præſunt preſbyteri duplici honore digni habeãtur, maximè qui laborant in verbo & doctrina, duplicatus honor, reuerentia, & obedientia, quarum altera cordis altera corporis eſt. Neque enim ſufficit (vt ait Bernardus) exterius obtemporare maioribus noſtris, niſi ex intimo cordis affectu ſublimiter ſentiamus de eis. Quòd ſi iã manifeſtè innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt nihil omnino diſsimulationis, nihil excuſatio nis admittat, propter eum tamen à quo eſt omnis poteſtas, ipſum qué modo talem nouimus excelſum reputare debemus, non præſentibus perſonæ meritis, ſed ordinationi diuinæ, & dignitati ipſius officij deferentes reuerentiam, illis impendimus propter dignitatem obedientiam, & propter ſolicitudinem, in quarum vtraque nemo illis hominum conferendus eſt. Excellunt nãque officio & dignitate (vt prædiximus) non ſolum temporales & terrenos principes, ſed etiam angelicos illos cæleſtis curię principatus, tum propter dominiei corporis cõſecrationem, tum propter remittẽdorum criminum poteſtatem. Sed de cura & ſolicitudine illorũ quid dicam? cùm pro animabus noſtris animas ſuas non temporali modo, ſed æternę morti & ſempiternis ardoribus expoſuerint, Deo ſe pro nobis reddere rationem in diſtricto illo examine deuincientes. O terribilem & formidabilem obligationem! Quid obſecro eis obſequij rependere poſſumus, quod tale ac tantum adęquet periculũ, & huic ęqui ualeat obligationi? An nõ audiſtis quid prælatis per Ezechielem dominus dicat? Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael, ſi non annunciaueris impio, neque locutus fueris vt auertatur à via ſua impia, ipſe impius morietur, ſanguinẽ autem eius de manu tua requiram. Videtis quàm formidale iudicium illis proponitur, ò quàm durum & terribile eſt pro alienis criminibus damnari, & pro alterius commiſsis ardere! neq; eſt illis excuſatio poſt quam ſemel ſuſceperunt dignitatis iugum. Vnde Bernardus: Accedit, inquit, ad ſolicitudinis cumulũ & pondus timoris, quòd cùm meã & proximi conſcientiam ſeruare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota, vtraque abyſſus eſt imperſcrutabilis, vtraque mihi nox eſt, & nihilominus exigitur à me vtriuſque cuſtodia. Et clamatur, Cuſtos quid de nocte?

heb.13.c
Eze.3.d
[illegible]
[illegible]
eſa.21.c

noſte cuſtos quid de noſte? Nō eſt
Gñ.4 b mihi dicere cum Cain, Nūquid cu
ps.106 ſtos fratris mei ſum ego? Quis ſapiens & intelliget hæc? vtiq; ſi prælati noſtri huius obligationis pondus ſatis intelligerent, abſcondiſsét ſe forſitan in petris & in cauernis terræ latuiſſent, vt oblatam effugerent dignitatem, cui tantum animę ſuæ periculum annexum eſt. Grandis honor epiſcopatus, ſed importabile pondus, & formidabilis timor, propter quòd iure illis debetur omnis honor, qui pro nobis tantū ſubire diſcrimen non formidarūt, maxime ſi iniunctum ſibi officium debite proſequuntur. Vnde volens Deus populis inſinuare quo honore prelatos ſuos proſequātur, deos
ps.81. nūcupat illos in pſal. dicēs. Deus ſtetit in ſynagoga deorum, & in medio eorum deos diiudicat, quibus tantum dignitatis & poteſtatis faſtigium à Deo tributū eſt, vt ſicut dij gentium populos diiudicent, ipſi verò à nemine iudicentur. Hæc de prælatis longius forſitan quàm propoſito decuit proſecuti ſumus, propter quoſdam huius temporis hæreticos, detractores, qui non verentur inuerecundè, perfricta frōte ſicut canes rabidi, aduerſus eccleſiæ antiſtes delatrare: quorum damnatio in tempus ſuum reſeruata eſt. Sed iam ad ſanctos veniamus, quibus (vt opinor) tribus de cauſis potiſsimè debetur honor. Primò, quia ſancti ſunt: eſt enim honor virtutis præmium, & tributum quoddam debitum honeſtati, vnde viro iuſto & optimo omnis homo laudis & honoris debitor eſt. Si ergò ſanctum honoras, nō eum propterea obligaſti, ſed reddis illi debitum quod debes, ſicut vectigalia regi, mira virtutis laus quę totum mundum ſibi obligat ad honorem. Hoc eſt quod apoſtolus ad Ro

manos ait. Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorē, cui honorem, honorē: nemini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis: amoris nanque debito, etiam ſi multum dilexeritis, ſemper vos amplius exiſtimate debitores, in reliquis autem debitum omnib9 perſoluite, principibus, vectigalia & timorem, ſanctis gloriam & honorē, hic ſolidus honor eſt quo nō dignitas aut officium, ſed perſona & virtus honoratur. Quid enim habet gloriæ, ſi conſtitutus in magiſtratu vel principatu honoratur à populis? Non poteſt is de hoc admodum gloriari, vbi non tam ipſe quā eius dignitas honoratur, quicunque enim illa dignitate inueſtiretur, eodem modo pariter honoraretur. In ſanctis verò non ita eſt, quibus propter ſeipſos & meritum, omnis homo rependit honorem. Magnus & præclarus titulus virtus fratres, nullus alius poteſt illi quomodolibet ęquiparari, quicquid de aliquo dixeris, ſiue quia magnus literatus, ſiue quia magnus artifex aut doctor eſt, non ita granditer ſonat, ſicut eſt bonum illum hominem prædicaueris. Hæc omnium ſuprema & potiſſima laus eſt, quā non ſecūdum aliquid bonus; ſed ſimpliciter bonus dicitur quiſpiam, quamuis nemo ſit Lu.18.d abſolute bonus, id eſt, ipſum bonū, niſi Deus ſolus. Tenemur etiam ſecundò ſanctis ad honorem ob innumera beneficia, quibus bene meriti ſunt de nobis: in Chriſto enim Ieſu 1.co.4 d per euangelium ipſi nos genuerūt, & vberum ſuorum lacte nos lactauerunt, quis enarrare ſufficiat labo

res

res eorum & ſudores, & amariſsi-
mos dolores, quos in hoc ſpirituali
partu ſuſtinuerunt, vt nos Deo gra
tam prolem fide & moribus partu
rirent? Conſidera martyrum atro-
ces conflictus, & diras mortes, quas
paſsi ſunt, vt eccleſiam Dei & fidẽ
catholicam ſtabilirẽt, & eam in cor
dibus fidelium ſanguine ſuo planta
rent. Quo etiam zelo, quo feruore
doctores ſancti diebus ac noctibus
in ſacris literis deſudarunt, vt lucu-
brationibus ſuis populum Dei viã
vitæ docerent, & in fide & veritate
formarent: quibus etiam exemplis
confeſſores ſanctiſsimi nos adiuue
runt viam domini præcurrentes, vt
nos ad ſequenda eorũ veſtigia pro-
uocarent. Quando iſtis reddere po
terimus æquiualens, pro fide, pro ſa
pientia, pro honeſtate, pro virtute,
pro omni denique vitæ & morum
inſtitutione, reformationeque quã
nobis vita & literis contulerũt? Sed
& nunc poſtquam æternæ vitæ bra
uium cõſecuti ſunt, quid poſt Chri
ſtum Dei filium eccleſiam Dei ſu-
ſtinet? quid eam fouet & nutrit, niſi
illorum patrocinium, & continua
pro nobis deprecatio coram Deo?
In vita ſua ſicut columnæ, nunc au
tem ſicut angulares lapides (qui
vocari ſolent claues) ex alto totius
eccleſiaſtici ædificij molem hume-
ris ſuis portant, Deo pro nobis in-
Iob.9 b curuantes ſeipſos, ſicut ſcriptũ eſt,
Sub quo curuantur qui portant or-
bem. O quomodo pro nobis zelãt,
quomodo in preſuris & tribulatio
nibus noſtris ſolicitantur de nobis!
quis eorum pietatem & charitatẽ
valeat explicare? Angelos quidem
beatos noſtri amantiſsimos & obſe
quentiſſimos habemus, & noſtræ ſa
lutis auidiſsimos oratores, ſed nõ ita
experti ſunt miſerias & infirmita-
tes noſtras, ſicut ſancti homines
quos in gloriam Dei hæc vita tranſ
miſit, qui poſtquam ſimile pericu-
lum euaſerunt, non ignari malorũ,
ex his quæ paſsi ſunt ipſi miſeris ſuc
currere didicerunt, propter quod
in tribulatione mea libentius ſan-
cti alicuius quàm angeli fauorem
imploro, ſciens quia expertus idi-
pſum facilius miſerebitur patienti.
Sic amico ſuo in tribulatione cõſti
tuto, viri illi ſapientes conſulebant
dicentes, Voca ſi eſt qui tibi reſpon Iob.5.a
deat, & ad aliquem ſanctorum con
uertere. Sic quoq; eccleſia Dei quo
ties affligitur facere conſueuit, ve-
lut prudens filia ad matris ſuæ gre-
mium accurrẽs, auxiliũ ab ea po-
ſtulans & fauorem. Qualia obſecro
ac quanta hæc beneficia ſunt, vt nõ
pro eis merito quoslibet ſanctis re-
pendamus honores. Sed vt verum
fatear non ſic iſta omnia ad eorum
venerationem prouocant me, non
ſic ad eorum obſequium & laudẽ
animum meum concitant, ſicut ami-
citia & gratia qua Deo coniuncti
ſunt: hæc me pedibus eorum ſter-
nit, hæc me ſibi vndiquaque manci-
pat in obſequium, venerentur in eis
merita qui volunt, venerentur alij
beneficia, ſiue quid vis aliud quod
placuerit, mihi certè nimis hono- ps.138
rati ſunt amici tui Deus ob hoc mi
hi ſunt honorati, quia amici tui ſũt
ad omnem honorem & dilectionẽ,
ſufficit mihi ſcire quia tibi placent
domine, & tu eos ſic honorari &
amari, & iubes, & vis. Hæc mihi o-
mnis amoris cauſa, hæc ratio potiſ
ſima diligendi, non diſcerno meri-
ta, non pondero ſanctitatem: ſat mi
hi eſt diligere quem diligis, hono-
rare quem honoras: nam omni ho-
nore

Heſter. 6.b. nore dignus eſt quem rex voluerit honorari,neque tam dignum reuerentia facere poteſt eum propria virtus, ſicut regis æterni voluntas. Amat ſponſa vernaculum paraſitum,ac tota eum veneratione proſequitur, non vtique ob aliud, niſi quia ſponſo ſuo illum placere nouit,neque attendit quid promereatur honoratus, ſed quid velit dilectus.Hæc vtiq, vera & perfecta charitas eſt,& acceptiſsima Deo voluntas, qua in ipſum & propter ipſum omnia diliguntur. Sed quomodo amas electos tuos domine? quomodo ipſe honoras eos? expone nobis obſecro,da ſenſum,da linguam, da ſentire quod cupio,explicare quod ſentio: vincit enim omnis ſenſus à re,omnis vox à ſenſu. Sed qua via dicam? quomodo id explicabo? familiari vtar exemplo: ſi forte ſic innoteſcere poſsit quod cupio. Pone nunc regem potentiſsimum quempiam ex familiaribus amiciſsimũ ac dilectiſsimum, ſibi modis omnibus ſublimare conantem,pone etiã huic regi omnia in ſuo regno licere quæ velit, quid putas faciet vt exaltet amicum? diuitijs plurimis ditabit eum,multis eum titulis honeſtabit, deinde ſibi ſemper adeſſe præcipiet, & domui ſuæ & regno præficiet eum, vt ſicut illi placuerit,ita in omni domo & regno eius fiat. Rurſus illum ſibi conſiliarum faciet,eique omnia ſecreta ſua etiã intima pandet,& vt ampliorem illi tribuat dignitatem coram omnib⁹ patietur ſe ab ipſo redargui, et ſi indignatur in regem publicè placabit eum,& ad illius arbitrium cuncta diſponet,abſentem præſentemque venerabitur eum, & nõ ſolum perſonam eius,ſed etiam omnia ſua honorificè tractari iubebit. Eſt ne amplius quod ſuperaddi poſsit huic honori? Adde quoduis, adiunge quodlibet, ampliorem multo ſanctis ſuis Deus confert honorem. Bone Deus quas illis diuitias,quos titulos præſtas, non in auro & argento & lapidibus pretioſis, non in veſtibus & equis & familia copioſa: hæc enim terrena ſunt & caduca modicique valoris,ſed in donis ſupercæleſtibus,in gratijs & virtutibus ſpiritualibus,in cordis latitudine & plenitudine ſpiritus,in ſplendoribus intelligentiæ & ſapientiæ claritate. Hæ ſunt diuitiæ ſanctorũ inauferibiles,quibus ditãtur à deo: titulus autem excelſus eſt ſupra mundum,vt filij Dei nominẽtur & ſint. Dedit nanque eis poteſtatem filios Ioã.1.a. Dei fieri,his qui credunt in nomine eius,qui non ex ſanguinibus,ſed ex Deo nati ſunt. Videte fratres qualẽ charitatẽ dedit nobis pater (ait Ioãnes) vt filij Dei nominemur & ſi- 1.Io.3.a mus. Poteſt ne addi aliquid huic titulo? Præficit etiam eos regno ſuo, vt faciant in tota domo eius & regno quicquid libuerit. Vide ſi non ita eſt eorum voluntate mortui ſuſcitantur,cæci vident,ſurdi audiũt, Matth. infirmi curantur, deſperata ſalus 11. a.& ægrotis donatur, ad libitũ de omni Luc.7.d creatura diſponunt,eis cæli,maria, terra,& omnis obtemperat creatura Dei. O miram ſanctorum hominum authoritatem! Deos illos conſtituit vniuerſi: ſic enim Moyſi dictum eſt. Ecce conſtitui te hodie exo.7.a Deum Pharaonis. Attende ſolenne factum Ioſue,dum bellum gereret Ioſue. contra Gabaonem,quoniam occa- 10.c. ſui ſol appropinquabat,neque vindictæ tempus dabatur ei, eleuata in cælũ manu,mira authoritate præce

pit

pii ſoli, ſol ſta, ne mouearis contra
Gabaonem, & ad vocem hominis
per quindecim horas & eo amplius
ſtetit ſol, obediente Deo voci homi
nis. O audaciam, ò fiduciam, ò pote
ſtatem, ò authoritatem inæſtimabi-
Hie.3 d lem, ò virum ſecũdum cor Dei, qui
nouerat optime quid haberet in
Deo ſuo. Si hoc ſanctus poteſt, quid
non poterit? qui cælum ſiſtere non
orando, ſed iubendo præſumpſit,
quid non audebit? Quãta quotidie
& legimus & audiuimus prodigia
precibus & voluntati ſanctorum
in vniuerſo fieri voluntati eorum
obediente natura. Certè (vt alios ta
ceam) beatus Ægidius ſuis orationi
bus principis filiam ſuſcitauit, ho-
ſpitę filiam curauit, naufragantes
à periculo liberauit, ſterili terræ o-
ptatam incolis fertilitatẽ reddidit,
& innumera alia miracula fecit,
quæ longum eſſet nunc enarrare
per ſingula. Hæc eſt ſanctorum au
thoritas in domo Dei, hæc eorũ po-
teſtas magna in omni regno eius. Iã
verò de familiari cũ eis, locutione,
& ſecretorum reuelatione quid di-
exo.33. c cam? Loquebatur dominus Moyſi
quaſi vir ad amicum ſuum, eumque
de omnibus inſtituebat ſciſcitatus-
que ab eo reſpondebat ei, & in om-
nibus voluntatem ſuam pandebat.
Vnde merito ſuper hoc quidã ſan-
ctus glorians dicebat. Incerta & oc
ps.50. culta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mi
hi. Et alius pro Deo ſpondebat di-
Amos. 3.b. cens. Non faciet dominus Deus ver
bum, niſi reuelauerit ſecretum ſuũ
ad ſeruos ſuos prophetas, & ipſe-
met de ſeipſo proteſtatur, dicens,
Gñ.18 c nũquid celare potero Abraam quæ
geſturus ſum? quaſi dicat, prę amo-
re vtique non potero. Quid enim
etiã beati angeli ab amicis Dei plu-
rima didicerunt, & de futuris per
prophetas mysteria nonnulla co-
gnouerunt, vide ſi non hoc apoſto-
lus inſinuat, vbi ait. Vt innoteſcat eph.3.b
principatibus & poteſtatibus in cæ
leſtibus per eccleſiam multiformis
ſapientia Dei, &c. Parum forſitan
videbitur hoc ſecretorum conſcios
feciſſe ſanctos, niſi etiam ſuperagẽ-
dis habeat conſultores, cõſiliarios-
que. Attende qualiter Abraam ſu-
per facto Sodomorum Deo ſuo cõ-
ſulit dicens. Nunquid perdes iuſtũ Gñ.18 c
cum impio? abſit à te vt rem hanc
facias, non eſt hoc tuum quod qui
iudicas terram, nequaquam facies
iudicium hoc. Quid amplius Petrus
dixit Chriſto cùm ait. Abſit à te do Matth.
mine? Et audiuit. Vade poſt me Sa- 16.d.
tana, quia magiſtro conſulere vide
batur. Sed & Moyſes populi Iſraeli- Exo.32
tici ductor quã frequẽter huiuſmo c
di conſilia prçſtat! Cur domine (in
quit) iraſcitur furor tuus contra po
pulum tuum, quem eduxiſti de ter
ra Aegypti, in fortitudine magna
& manu robuſta? ne quæſo dicant
Aegyptij, callide eduxit eos, vt in-
terficiat in montibus & deleret de
terra. Et alibi. Vt audiant Aegyptij Nume.
de quorum medio eduxiſti populũ 14.c.
iſtum, & habitatores terræ huius,
qui audierunt quòd tu domine in
populo iſto ſis & facie videaris ad
faciem, & dicant non poterat intro
ducere populum in terrã, pro qua
iurauit, idcirco occidit eos in ſolitu
ne. Huiuſmodi cõſilia homo loqui-
tur Deo ſuo. O cæli, ò aſtra, ſtupeſci Hie.2 e
te ſuper hoc, & portæ eius admira
mini vehementer, Deo inquam fa-
ctori ſuo vermiculus de terra con-
ſulit quid facto opus ſit, abyſſum
imperſcrutabilẽ diuinæ ſapientiæ
quid expediat homuncio monet.

Cui

Cui conſulis ô Moyſes? cui conſiliũ præſtas? putáſne ignorat Deus hæc omnia, vt ei conſiliarius ipſe accedas, cùm doces qui temperat orbẽ? neque quidem dicitur illi; Tu quis es qui hæc conſulas Deo? ſed incredibili beniuolentia auditur, & velu ti conſilium eius accipiens, ita re-
Nu.14. d ſpondet illi Deus. Dimiſi iuxta verbum tuum, viuo ego, & implebitur gloria domini ſuper vniuerſam ter ram: ac ſi diceret ei, faciam ꝙ vis, im plebo quod conſulis, dimitto ſicut hortaris. Atq, vt ampliorẽ illorum apud ſe cõfidentiã populo ſuo oſtẽ tet, interdũ patitur ſe ab eis quaſi-reprehendi & incuſari, piaſq; de ſe ab eis querimonias ſuſtinet. Quàm plena his querulis vocibus paſsim ſcriptura reperitur: præſertim Iob, cui propter hoc ab amicis dictũ eſt.
Iob.15.a Docuit iniquitas tua os tuũ, & linguã blaſphemãtiũ imitaris. An non blaſphemiæ ſimile eſt velle diſputa re cum Deo, & petere arbitrũ inter ambos, prouocare Deũ ad iudiciũ, & innumera alia quæ præ nimio dolore audaciter in Deũ iactare videbatur? Quæ vtiq; omnia niſi ſenſus Iob, & ſpiritus capiatur, nullus hominũ excuſare poterit à blaſphemia. Sed & Habacuc propheta à quo furore prophetiæ ſuæ exordiũ
Hab.1.a auſpicatur? Vſquequo (inquit) domine clamabo & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, & non ſaluabis? quare oſtendiſti mihi iniquitatem & laborem, videre prædã & iniuſtitiam contra me? quare reſpicis contemptores, & taces con culcante impio iuſtiorem ſe? Sub quo exordio diuus Hieronymus ad mirans ait. Vides quàm temeraria vox ſit, & quodammodo blaſphemantis, creatorem ſuum ad iudiciũ prouocare? & vas fragile aduerſus figulum cur tale vel tale factum ſit Eſa.29.e diſputare? Quid dicam de illa Hieremiæ audaci nimium (vt ita dixerim) inſolentia, ſed pia, ſed ſancta; qua Deum tam libere alloquitur di cens? Seduxiſti me domine, & ſedu Hie.20. b ctus ſum: fortior me fuiſti, & inualuiſti, factum ſum in deſiderium to ta die, omnes ſubſannant me, quia iam olim loquor vociferans iniqui tatem, & vaſtitatem clamito, & factus eſt mihi ſermo domini in opprobrium & in deriſum tota die, & dixi, non recordabor eius, neque loquar vltra in nomine illius, &c. Quid audacius? quid inſolentius di ci poſſe, videbitur quàm ſeductum ſe à Deo & violentur oppreſſum? Ac propterea non modo vt ei præceptum fuerat in eius nomine non loqui, ſed neque de illo quidem in perpetuum amplius recordari. O inæſtimabilem libertatem! quis ſeruus dicere audeat domino ſuo, non loquar pro te amplius, ſed neque tui amplius recordabor? Iratus dominus in populum ſuũ propter vitulum, dixit vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in cõfractione furoris eius: ſed quo Ps.105 modo ſteterit attende. Si dimittis (inquit) dimitte, & ſi non, dele me Exo.32 de libro in quo ſcripſiſti. O mirabi g lem deprecationem! ô inauditam ſeculis obſecrationem! minis agit vt placet, minatur inquam Deo, ꝙ niſi alios ſuſcipiat ipſe quoq; ab illo diſcedat! & ô Dei beneuolẽtiam inæſtimabilem! ne ille diſcedat pla catur omnibus. Ita ne tanta eſt hominis in Deum confidentia, & ſic illum ſibi charitate deuictum, captiuumque ſibi reputat vt minetur diſceſſum, niſi faciat quod ipſi

 libuerit,

libuerit, quis obſecro nō dicam regi ſuo, ſed neque alteri conciui ſuo tam libere loquitur, ſicut iſte loquitur Deo ſuo? Videtis quantā pręſtiterit audaciam amor, in quantam proruperit inſolentiam, patris nimia charitas filios inſolentes facere conſueuit: amor quippe negligit honorem, reuerentiā neſcit. Tale quid iſtis accidiſſe videtur, ſed plena ſunt omnia myſterijs. Iam vero illa Ionæ prophetæ, non quidem tam admiranda quā ridicula indignatio qua iraſcitur Deo ſuper miſericordia eius furensq; ſub hedera dormit, indignatus videlicet, quia verbū ſuum quod præcepto eius Niniue nūciarat, Deus non impleret, omnes ſenſus & rationis meras excedit. O ſpectaculū glorioſum videre indignabundū famulum ſub hedera recūbentem, & omnipotentē dominū placātem illum, factiq; ſui beneuole rationē reddentē. Putas ne (inquit) benè iraſceris tu ò Iona? Et ille, Benè iraſcor vſq; ad mortē. Bone Deus, qualis reſponſio! quā proterua! Et dominus ad eum, Tu doles ſuper hederam in qua non laboraſti, &c. et ego non parcam Niniue ciuitati magnę, in qua ſunt pluſ quam centū viginti millia hominū quid neſciunt quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam? Quid hoc domino benignius? quid amabiliꝰ? quid clementius? O quantū me delectat domine! quomodo lætatur anima mea, cū de te omnipotentiſſimo & infinito Deo, hæc omnia & audio & lego! quā me amplius ad amandum & ſequendum te hęc tua charitas & beneuolentia prouocat quā numeroſa ſtipēdiorū repromiſſio, & omnis pro obſequio expectata merces! Quā vellē largius hæc omnia proſequi, niſi me ad dicenda quę reſtāt tēpus arctaret. Veniā nūc ad eorū reliquias. Parū Deo viſum eſt ſic in vita honorare ſāctos ſuos niſi etiā in morte prodigijs & miraculis claros fāceret, imò & lōgè poſt mortē ad eos reſpectū haberet. mul tis quidem iam ſeculis mortuus fuerat Dauid & Abraam, cū de illis dicebat. Protegā locum iſtum, & domum hanc propter Dauid ſeruum meum, & Abraam electū meū. Hui hui deus meus poſt tot annos nunc eſt reſpectus ad Abraam? O inæſtimabilē dilectionem! ò perſeuerantem amorē! incineratus Abraam locum & terrā protegit, & plus mūdo cōfert mortui hominis memoria quā cunctorum viuentiū iuſtitia: quāta laus, quanta cōmendatio viri iuſti poſt tot ſecula, poſt tot annorū curricula, patriæ ſuę fieri protectorem. Sed quid miramurq; amicos ſuos Deus ita honoret, eùm & corrigiam, & calceum, & tunicam, & baculum, & quicquid illorū fuit in honore habeat? Pallio ſuo Heliſeum Helias veſtiuit, & propheta factus eſt. Eodem pallio poſtmodū Heliſeus Iordanem tetigit, & diuiſus eſt, oſſa Heliſei mortuum hominem tetigerunt, & ſtatim ſuſcitatus eſt, pallio ſuo Ægidius pauperē induit, & ſanatus eſt. Baculo Bernardi dæmon à muliere fugatus eſt: ita vt cùm frenderet coram ea, ſicut canis, palo viri Dei tutaretur à morſu. Quid iſta refero fratres? dies non ſufficeret ad dicendum, ſi ea quæ paſsim leguntur ſuper hoc, miracula enarrare voluiſſem. Tranſibat Petrus per plateas Hieruſalem, & ponebantur ægroti in grabatis, vt vel ſaltem umbra illius tangeret eos, & ſanarentur. Quid

Margin notes: Ionæ.4 d — 3.re.11.b — 3.reg.19. d — 4.re.2.b — 4.reg.13 d — Act.5.c

Quid iam obſecro addi poteſt honori ſanctorum cũ etiam vmbra eorum ſic honoretur à Deo. Si ſic honoratur vmbra, quomodo putas honorabitur perſona? ſi ſic exaltatur tunica, quomodo exaltabitur anima? Sic dominus ſanctos ſuos ſublimat, ſic eos honorat, hoc decus,
Ps.149 hæc gloria eſt omnibus ſanctis eius, videant qui dente canino reliquias ſanctorum derident. Attendant noſtri temporis deriſores, quibus omnis pietas ludibrio eſt. Quid ſubſannas ò ſtulte? quid rides, quia veſtimẽtum aut calceum ſancti hominis veneror, oſculor, & amplector? Hoc Deus ęgrotos curat, dæmones fugat, prophetas facit, mortuos ſuſcitat, Deus ſic honorat, & ego non honorabo? Deus ſic in pretio habet, & ego non habebo? natura cedit, & ego non cedam? nõ modo calceum, ſed & veſtigium, non modo tunicam, ſed & vmbram cũ omni deuotione venerabor: ſciens quia Deo meo ita placitum eſt. Credite mihi fratres non eſt à Deo ſpiritus qui ſanctis eius & eorum reliquijs non defert honorem, proinde monitos vos eſſe volo, vt ſicut à patribus didiciſtis, ita teneatis, nouas doctrinas fugite, & ſanctorum monitis adhęrete. Hæc tam multa de ſanctorum honore, & tam diffuſè proſecutus ſum, ſi fortè moueat nos hæc tanta & tam ſublimis ſanctorum gloria, ad eorum imitanda veſtigia. Ideo propono honorẽ, vt prouocem ad æmulationem, nemo cauſetur quòd in longum Deus ſuam differat retributionem. Ecce qualẽ in pręſenti ſeculo amicis ſuis præſtat honorem. Quis ita cito & tam magnificè retribuit ſicut deus? & proh inſaniá vix inter homines inuenit amicum. Cõqueritur ipſe, & merito ſuper hoc per prophetam
dicens, Nũquid ſolitudo factus ſum Hie.2.f
Iſraeli, aut terra ſerotina, quare dixit populus meus, receſsimus, non veniemus vltra ad te? Et per alium
prophetam apertius, Inualuerũt ſu- Mal.c.
per me verba veſtra, dicit domin⁹, 3.d.
& dixiſtis, quid locuti ſumus contra te? dixiſtis, vanus eſt qui ſeruit Deo, & quod emolumentum quia cuſtodiuimus prę̨cepta eius, & quia ambulauimus triſtes corã eo? ergo nũc beatos dicimus arrogãtes, &c. Ecce ſanctorũ emolumentum, ecce iuſtorũ ſtipendium: ſed & hoc quale aut quantũ eſt ad illam futuram
gloriã quã præparauit diligentibus 1.co.2.b
ſe? Sicut lapis ad montẽ, ſtilla ad flu & Eſai.
men, ſcintilla ad ſolem quæ hic vi- 64.b
dimus & audiuimus, prout potuimus enarrauimus, cæterum quanta eos gloria maneat in futurum, quia dicere nemo ſufficit, ſilentio melius prę̨terimus, hoc vnum dixerim. Si in exilio tãta eſt ſanctorum potentia, quanta erit in regno? ſi ſic honorantur inter ruſticos, quomodo honorabuntur inter ciues. Pagus hîc eſt ruſticorũ, ciuitas illa opulẽta principũ diuerſoriũ, hoc eſt viatorum regnum illud perenne ciuium. Quis gloriã quærit in diuerſorio? quis in exilio cupit inter barbaros honorari? O genus Adam ſuperbum & ambitioſum! ſi honorẽ cupitis, hũc perquirite: ſi gloriã vultis, hanc procurate. De corporibus enim dicere audeo, quia fulgebunt
iuſti ſicut ſol in regno patris eorũ: Matth.
hîc erit ſplẽdor corporũ, perpẽdite 13.f.
qualis erit gloria animorũ, ab exteriori decore interiorẽ perpendite pulchritudinẽ. Ibi erit gloria, honor & imperiũ, gloria in corde, honor

in ſocietate, imperium in poteſta-
eccli.15. b te, gloria quia iucunditaté & exul
tationem theſaurizabit ſuper eos,
honor quia confitebitur illos corá
Math. 10.d. angelis Dei, imperium quia ſuper
omnia bona ſua conſtituet eos. Eſt
Math. 24.d enim omnis beatus omnipotens,
non abſolutè ſicut Deus, ſed omni-
potens ſuæ voluntatis, quia beatus
eſt qui habet quicquid vult, & nihil
mali vult. Verè beatus quem elegi
ps.64. ſti & aſſumpſiſti, elegiſti ab ęterno,
aſſumpſiſti in ſeculo, vt inhabitet
in atrijs tuis in ſecula ſeculorum.
Amen.

DE DIVO AEGIDIO abbate, Concio altera.

THEMA

¶In memoria æterna erit iu-
ſtus, ab auditione mala non ti
mebit. Pſal. 111.

MVltifariam multiſque modis nos allicit Deus ad ſe, & ſalutem noſtram procurat. Diligit enim creaturas ſuas quas gratis ſola bonitate creauit, & vult vt conſequantur finem ad quē creatæ ſunt, ne fruſtra conditę videantur. Vnde per varia media nos dirigit in finem, nonnunquam minis & terroribus nos concutit obijciens nobis pœnas damnatorum, infortunia & miſerias peccatorum aſsidua flagella, & frequentes moleſtias inimicorū, & importabile tormentum iniquorū, malitiæ malum enim & amarum nimis eſt Deū habere inimicū. Quod ſi minę nō ſufficiunt, flagellis & infortunijs affli-
git nos, in chamo & freno maxillas ps.31.
noſtras conſtringens, vt reuertamur ad ipſum: & ſi hac via magis induratur cor noſtrū, mille blanditijs & fauoribus nos mulcet, augēs dona, ſubſidia multiplicans, accumulás beneficia: ſi fortè vel ſic ad amorem largitoris prouocemur. Quod ſi hæc parua videntur, multò maiora promittit ingerens nobis futurá gloriā, quá pręparauit diligētibus ſe, & innumerabiles gratias quas hîc confert cuſtodiētibus præcepta eius. His itaq; & pluribꝰ alijs modis exhortādo, monendo, corripiendo, terrendo, mulcēdo, fauēdo, promittēdo, largiendo, diligendo, vt pater pijſsimus ac munificētiſsimus; vitá, ſalutemq; noſtram inquirit, nihil omittens omnino eorū quæ nobis prodeſſe poterūt ad ſalutem. Vnde
per prophetá ait, Quid faciam tibi Oſee.6.
Ephraim? quid faciā tibi Iuda? quid
debui facere vineæ meæ, & nō feci? Eſa.5.b.
imò quid debuiſti domine vineæ tuæ vt ita faceres, aut quomodo vinea tua te potuit facere debitorem quā ſola gratuita bonitate plantaſti? Sed ò duritiam, ò pertinaciā cordis noſtri! Hęc omnia Dei incitamēta & blandimenta quaſi nihil contemnimus, & floccipendimus, neq; dignamur, vel à longè ea inſpicere & conſiderare, quaſi ex debito redderētur, neq; terroribus flectimur, neq; flagellis emollimur, neque beneficijs allicimur, neq; promiſsionibus prouocamur. Quid reſpōdebimus in iudicio, tantá erga nos Dei noſtri charitaté & miſericordiá cōtēnentes? Quá merito dn̄s ſuper hac peruerſitate & ingratitudine nr̄a cōquerit per prophetá dicēs. Quomo-
do ſi cōtemnat mulier amatorē ſuū Hie.3.f.
ſic contemplit me domus Iſrael, id

eſt,

eſt, nullus ſic amauit, nullus ſic zelauit, nullus ſic quæſiuit, nullus ſic contemptus eſt. O immenſam Dei pietatem & bonitatem! tanta maieſtas à creatura ſua & opere ſuo ſic contempta & abiecta non indignatur, non irritatur, non recedit,
Ap.3.d ſed ſtat ad oſtium, & pulſat frequẽter repetens & clamans. Aperi mi-
Cãt.5.a hi ſoror mea, ſponſa mea, immaculata mea, aperi mihi columba mea, quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, aperi mihi vt bene tibi ſit, non ego indigeo hoſpitio tuo, qui habeo in cælo tam ampla palatia, ſed tu indiges tanti hoſpitis beneficio, non meam, ſed tuam vtilitatem inquiro. Aperi mihi vt vberem hoſpitij tui mercedem recipias, nam caput meum pretioſiſsimum balſamum deſudat, quo vncta ſaneris, & cincinni mei puriſsimum rorem gratiarum emittunt, quo lota munderis. Quorſum hæc omnia? nempe, vt Pſalmi centeſimi vndecimi quem in præſenti ſermone exponendum aſſumpſimus, & ſenſum & intentum melius perpendamus, deſcribit nanque in eo ſpiritus ſanctus ore prophetico mirificè & exactiſsimè iuſtitiæ fructus, ſanctitatis commodum, quid emolumenti, quid vtilitatis habeat vera miſericordia, vt alliciamur fortè vel tantorum bonorum cupiditate, & allecti iuſtitiam & innocentiam ęmulemur. Et quidem ſufficere debuerat nobis ad ęmulandam omnem iuſtitiam ipſa ſumma iuſtitiæ pulchritudo, amabilis ſuper a-
2.re.1.d morem mulierum, & ſuper omnẽ mundi dulcedinẽ. Delectabilis ipſa dei noſtri gloria & maieſtas, cui ſeruire regnare eſt, beneficiorũq; eius inexplicabile põdus et charitatis eius in nos ardor immẽſus, cui ęquiualens reddere nõ ſufficimus. Satis & pluſquã ſatis obligati ſumus tibi domine, & adhuc promiſsionibus agis? ad quid dñe iſta promiſsio? Proh pudor vt tanti maieſtati ſeruiam pollicitationibus indigeo? vt Deũm meum creatorem meũ, redẽptorẽ meũ, glorificatorem meũ, dilectorem meum diligam? vt ei obediam, vt ei adhęream pręmio attrahendus ſum? Væ mihi tam iniquus, tam peruerſus, tam ingratus ſum, vt indigeam ſalario? ad amorẽ tuũ ſtipendio prouocandus ſum? Confundis faciem meam domine promitendo, non poſſum audire, non valeo ſuſtinere promiſsiones tuas, quinimo ſi mihi omnia tormentorum genera, omnia mundi infortunia, omnes anguſtias, omnes infirmitates, omnes dolores, mortẽ etiã & infernum minareris, ne amarem te, ne tibi ſeruirem, à tuo ſeruitio deſiſtere non deberem. Et quod maius præmium, aut quæ gloria, quæ dignitas ſublimior, quam tibi placere, tibi adhærere, tibi ſeruire? Tãta celſitudo, tanta ſublimitas, nullo labore, nullo infortunio cõpenſari poteſt: & inſuper pręmium quærentibus adijcit? Quanta miſericordia, quanta magnificentia, quanta clementia, vndique domine nos cogis, vndiq; ſtringis & compellis ad te, væ nobis ſi receſſerim⁹ à te. Sed iam pſalmi literã aggrediamur. Beatus Ps.111.
vir qui timet dominum, in mandatis eius volet nimis. Triplex iuſtitiæ gradus innuitur, primus in domini timore, ſecũdus in mandatorũ eius obſeruatione, tertius in eorundẽ mãdatorum dilectione. A timore dei ad obſeruantiã proficim⁹, in

pſ.110 amore conformamur, initiũ ſapientiæ timor domini, intellectus bonus omnibus facientibus eum. Sic præcedentem pſalmum finierat, & rurſus ab eodem timore ſequẽtem inchoat, dicẽs. Beatus vir qui timet dominum. Pretioſa margarita timor domini, beatus qui poſſederit eam omnib⁹ de cętero ditabitur bonis, à timore enim tuo dñe concepimus, & quaſi parturiuimus ſpiritũ ſalutis. Hic facit recedere à malo, hic nos vndiq; ligat ne excedamus: ligat enim ſenſus, cogitatus, deſideria, appetitus, linguã, manus, pedes, & omnes fluctus cordis cohibet, ne ad illicita & prohibita effluant. Cõgregans ſicut in vtre aquas maris, id eſt, cordis tumentes paſsiones & appetitus cohibens, ne inũdent & operiant rationis & iudicij ſtabilitatem. Vnde beatus Auguſt. de matre ſua. Erat (inquit) enim timor caſtus in corde eius, tanquã faſcia pectoralis qua cogitationes aſtringeret, in ore tanquã frenũ quo linguã deprimeret, in opere tanquã ſtimulus ne pigritia torperet, in cunctis tanquã regula ne modum excederet. Et cũ dominus cõmendaret Iob, ait ad Satan, Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra: homo ſimplex & rectus ac timens Deum, & recedens à malo. Per timorem autem domini non ſolum declinat omnis homo à malo, ſed etiam proficit in bono, ſicut ſcriptum eſt, Qui timet dominum, cuſtodit præcepta illius: non ſolum vitando quòd malũ eſt, ſed operando quod bonum eſt. Hic eſt ſecundus iuſtitiæ gradus, in quo vita conſiſtit, nam inquirenti quid faciendo vitam æternã poſsidebo. Hoc à domino reſpõſum legimus,

[Margin, left column: eſa.26.c; pſ.32.; Iob.1.b; prou.15 c; eccli.15 a]

Si vis ad vitã ingredi, ſerua mãdata. Lu.10 d
Sed nõdum conſũmatum eſt, ſi timore ſeruat & non magis amore amplectitur illa, ſi nollens facit ne pereat, ſi inuitus cuſtodit ne ardeat, illa, illa vox conſũmati & perfecti viri. Quomodo dilexi legem tuam pſ.118.
domine, tota die meditatio mea eſt Et iterum, Ideo dilexi mandata tua ibidem
ſuper aurum & topazion. Talis erat ille qui iam non ipſe viuebat, ſed in illo Christus qui de ſeipſo dicebat, Gal.2.d
Condelector legi Dei ſecundũ in- Ro.7.d
teriorem hominem quia bona eſt, non quia neceſſaria eſt cuſtodio, non quia vtilis eſt ſeruo, ſed cõdelector in ea quia bona eſt. Hunc hominem qui à timore incipiens & in obſeruatione legis proficiens, ad eius dilectionem pertingit, vt in mã- datis Dei velit nimis, propheta re- pſ.111.
gius proculdubio beatũ pronũciat, felicem aſſeuerat. Sed vnde beatus? vnde felix? Potens in terra erit ſemen eius generatio rectorum benedicetur, gloria & diuitiæ in domo eius, & iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. Beatus vtique etiam ſi nihil vtilitatis inde conſequeretur. Sed quanta bona ex hoc conſequatur attẽdite, & quis ea ſufficiat enarrare? Primò ſemen & generatio eius in terra benedicetur, multiplicabitur, honeſtabitur, dominabitur, & potens erit, poſſidebit portas Gñ.24 c
inimicorum ſuorum, & merito in omnibus bonis ditabitur & decorabitur: gloria enim & diuitiæ in domo eius, etiam longo tempore poſt eum. Nam et ſi ipſe tranſeat & diſcedat, tamen iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi, in generatione & generationẽ, in filijs & nepotibus eius, quib⁹ bene erit in terra, progenitoris ſui reſpectu. An non Deus pronior

pronior ad miſericordiam quã ad
exo.34 a iudicium? quod ſi vindicat iniquitates parentum in filijs in tertiã & quartam generationem, non magis patrum virtutes in multiplices generationes remunerabit? Attendite quid ipſe dicat in lege. Ego
exo.20 a (inquit) ſum dominus Deus tuus, Deus ęmulator reddens iniquitatem patrum ſuper filijs in tertiam & quartam generationem, his qui oderunt me, & faciens miſericordiam in multa millia diligentibus mę, & cuſtodientibus præcepta mea: non enim ſicut vindicta, ita & gratia, ſed multo amplior & extenſior, & in plures generationes profuſior. Bone Deus, quibus bonis & fauoribus temporalibus, tuos proſequeris, etiam in hac vita! quid enim qui æterna illa & ineffabilia bona eis parauit, quomodo minima hæc temporalia denegabit? ſed ſæpius ea non concedit electis ſuis, aut quia non expedit, aut quia cõtemnuntur ab eis. Vnde (ſi-
1.co.15 c cut ait apoſtolus) ſi in hac vita tantum ſperãtes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus cunctis gẽtibus. Propter quod placet magis cũ Auguſtino prædictam literã ſpiritualiter exponere, non de generatione corporis, ſed cordis quæ magis vera, intima, propria, & noſtra generatio eſt. Potens in terra erit ſemẽ eius, illud vtique ſemẽ de quo pſal.
pſ.125 Euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua. Seminamus operantes, metimus morientes: ſeminamus dũ viuimus, metimus dum regnamus.
2.co.9 b De hoc ſemine apoſtolus, Qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſe minat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Hoc bonorũ operũ ſemen quod in terra ſemina

tur, potens erit in fructu qui in cęlis colligitur, qui & quam potens, attẽde. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos, pro granis manipulos reportarunt. Mira virtus ſeminum & admiranda potentia, vbi de tam exigua ſubſtantia tanta corporum moles inſurgit, vt videre poteris in arboribus, ſed multo amplius elucet hæc potẽtiã in ſpiritualibus ſeminibus! Quid potentius? das obulum, & accipis regnum: das minutum, & accipis cælum: das momentaneũ gemitum, metis gaudium ſempiternũ. O quomodo mirabimur poſtea, cũ videbimus ex tã modicis & exiguis iuſtitiæ operibus, tam multam & dẽſam ſyluam cæleſtium gaudiorum inſurgere! Bonorum enim laborũ eſa.38.c
glorioſus eſt fructus. Potens itaque erit viri timorati ſemen, ſed in terra: quam poſt quã terram deſeruerit ſeminandi tempus ceſſabit. Promerendi enim nunc tempus eſt, quandiu in terra ſumus, ſicut Chriſtus nos admonet dicens, Operamini dũ Sap.3.d
dies eſt, veniet nox, quando nemo poteſt operari: non quia poſt mortem iuſtorum opera nõ ſint clariora multo & perfectiora quã nunc, ſed quia tunc non erunt meritoria ſicut nunc. Ecce primum iuſtitiæ fructũ, in potentia meritorum. Sequitur ſecũdus in cordis fertilitate, cũ dicitur. Generatio rectorum benedicet, id eſt, augebitur & multiplicabitur: generatio (inquã) cordis, de cuius ſterilitate propheta cõqueritur dicẽs. Generatio mea abla Ioã.9.a
ta eſt, & cõuoluta eſt à me quaſi tabernacula paſtorũ. Quid fertilius corde iuſtorũ? ſcaturit vndiq; & ebullit affectibus, deſiderijs, delectationibus, gaudijs conſolationibus,

 amori-

amc: ibus,& alijs pijs affectionibus
quæ ex cordibus humanis naſci at-
que gigni conſueuerunt, corda im-
2.Ti.3 a piorum ſterilia, ſine affectione, ſine
Ro.1. d. fœdere, ſine amicitia, ſine compaſ-
ſione, ſine amore. Et quale malum
hoc! quanta infelicitas hæc ſine ſen
ſu & motu eſſe, vitam viuere ſine
vita, & mortuum eſſe à corde. Ter-
ps.30. tius iuſtitiæ fructus eſt in honore,
quartus in diuitijs: vnde ſequitur.
Gloria & diuitiæ in domo eius, id
eſt, in cõſcientia eius. Hæc enim eſt
propria domus, quã vir iuſtus inha
bitat ab omnibus ſenſibilibus oc-
cultatus, in qua quieſcit ab exterio
rum naufragio, & mundi tempeſta
tę ſecurus, denique gloria noſtra
2.co.1.c hæc eſt teſtimonium conſcientiæ
noſtræ. Quanta gloria & honore
Deus honeſtet & decoret ſanctos
ſuos, & in hac vita non eſt præſen
tis diſputationis, memini quõdam
ſuper hoc in iſto eodem loco feciſ-
ſe ſermonem. Denique vt breuiter
pręſtringam, quid glorioſius quã
omnium creaturarum quæ ſub cæ-
lo ſunt habere dominium? Deum
habere amicum, gratioſum eſſe re-
gi? & ab eo omnia quæ voluerit im
petrare, in cælis habere nomen, &
inter angelos dignitatem filium eſ
ſe Dei, & cælorum ciuem? De diui-
tijs autem ſpiritualibus taceo, cùm
1.co.3. d apoſtolus dicat. Omnia veſtra ſunt.
Ro.8. f. Qui enim proprium filium nobis
dedit, quomodo nõ cum illo omnia
donabit? Quanta donorum gratia-
rum charismatum & virtutum o-
mnium opulentia corda iuſtorum
repleantur, dicere non eſt opus, nã
qui ea naturalibus (vt diximus)
fœcundat, ipſe ea ingratuitis ſupra
Mat.25 modum ditat, habenti quippe dabi
c tur & abũdabit. O quàm felicia cor-
da iuſtorum naturali ſuo germine
fœcunda, & ſpirituali munere locu
pletata! Sequitur, Et iuſtitia eius ma-
net in ſeculum ſeculi. Non ſolũ iu-
ſto in fructum, ſed etiam mundo in
exemplum: non erit in obliuionem
coram Deo vt remuneret, neq; co-
ram mundo vt imitando fructifi-
cet. Quintus iuſtitiæ fructus eſt lux,
id eſt, clara notitia veritatis. Vnde
ſequitur. Exortum eſt in tenebris
lumen rectis. Magnum & egregiũ
donum: de quo dominus. Qui ſequi Ioã.8.b
tur me, nõ ambulat in tenebris. Væ
miſeris peccatoribus tortis & obte
nebratis, quam miſerabile eſt vide
re eos ſæpius & incaſſum, & pro ni-
hilo anxiatos, gementes, dolentes,
lachrymantes, & vſque ad mortem
contriſtatos! Amant enim vmbras
& anxiè quærunt eas, quibus ſubla
tis neceſſe eſt eos ſupra modum ina
niter anxiari. Ab hac tam noxia &
pernicioſa cordis obſcuritate iu-
ſtus liber, in lucis plenitudine glo
riatur. Vnde ſequitur, Iucundus ho
mo qui miſeretur & cõmodat. Hic
ſextus eſt iuſtitię fructus, lætitia ſci
licet, & iucunditas intima cordis,
qua abundat omnis anima quã in-
habitat Deus, ſicut alibi dicit. Mil- ps.67.
lia lætantium dominus in eis. Quo-
modo enim erit triſtitiæ locus, vbi eſa.57 d
totius lætitiæ inhabitat plenitudo?
Non eſt gaudere impijs dicit do-
minus, ſed vox exultationis & ſalu ps.117
tis in tabernaculis iuſtorum, anima
enim iuſta quaſi iuge conuiuium: prou.15
idem autem iuſtus eſt qui timet do b
minum cui promititur gloria, & re
ctus cui promititur lux, & miſeri-
cors cui promititur lætitia, ſed va-
riantur meritorum rationes, nam
timenti Deum & præcepta cuſto-
dienti debetur honor, & omnia
quę

quę dicta ſunt,recto veritatis amatori & zelatori debetur lux, miſericordi debet iucunditas. Meritò enim lætificatur qui plures pauperes ſua eleemoſyna lætificauit, & merito conſolatur qui donando & cõmodando pluribus extitit conſolator,eadé enim menſura qua menſus eſt remetietur ei.
mat.7.a Sed non eſt iuſtorum vana & inepta lætitia, non eſt ſcurrilis & diſſoluta, ſed rationabilis & ſeuera,plena iudicij. Vnde ſequitur. Diſponit ſermones ſuos in iudicio.Lętitia ſeculi ſermones diſſoluit,lætitia ſpiritus ſermonẽs diſponit.Sed vnde, aut qua ratione, & propter quid lætabitur? Vtique iuſtè & valde iuſtè, quia in æternum non commouebitur. An non plena iucunditatis cauſa,certã ſpem habere de gloria? Quis nõ læ-
Ro.5.a. tetur in ſpe gloriæ filiorum Dei? aut quod triſte poteſt accidere ei, qui poſt modicum ſperat cum Deo regnare,inter angelos ſociari, felicitatis æternę gaudia poſsidere? Ruat mũdus,diſſoluatur orbis,terra dehiſcar, ſi fractus illabatur orbis,impauidum ferient ruinæ, non enim cõtriſtabitur iuſtus quicquid acciderit ei, omne enim temporale ei acceſſorium eſt,theſaurus eius in ſecuro reconditus eſt, vbi neque
mat.6.c & Luc. 12.d fur furari,neque tinea valet demoliri.Sed neque deerit inter alia bona iuſti fama:nam in memoria ęterna erit iuſtus,& memoria eius non delebitur in ſeculum,ſed in benedictione erit, bonum năque odorem tranſiens ſicut bonum vnguẽtum relinquit in mundo, & ſicut balſamum effuſum vniuerſam eccleſiã fragrantia ſua replebit. Non ſic im-
pſal.1. pij,non ſic,ſed tanquam pulnis quẽ proijcit ventus à facie terræ, ſtatim vt rapti fuerint obliuioni traduntur,perijt memoria eorum cum ſonitu. pſal.9.
Vnde alibi ait, Vidi impium ps.36.
ſuperexaltatum & eleuatum ſicut cedros Libani,& tranſiui,& ecce nõ erat,& quæſiui eum, & non eſt inuentus locus eius. Quanta faciunt amatores ſeculi pro fama,ædificant domos,erigũt turres, inſignia mauſolea ex marmore mirifico conſtruunt, præclara facinora aggrediuntur,depingunt imagines, plantant hæreditates, primogenituras ſtatuunt: nihil eis graue,nihil periculoſum,ex quò fama quomodolibet oriri valeat, vel augeri. Vellent nanque iniqui (ſicut ait Gregori⁹) diu ſine fine viuere,vt diu ſine fine peccarent: ſed ex quo eis non conceditur perpetuitas vitæ, procuratur perpetuitas famę, vt quia non poſſunt viuere ingentium præſentia, viuant ſaltem in hominum memoria. O inſignem ſtoliditatem! o ridendam, imò potius deplorandam fatuitatem! Dic mihi ò fatue, quid tibi proderit quod in hominum memoria poſt mortem viuas, ſi peccato mortuus æternis ardoribus cruciaris? quid tibi ſolatij præſtatura eſt fama quam ignoras, ſi ardes? imò ſi eam noſſes ex hoc accreſceret cruciatus. Quid nunc confert Romanis Imperatorib⁹, Auguſto, Iulio, Tyberio? Quid Alexandro,& cæteris monarchis? quid Platoni, Ariſtoteli, Pythagorę,& alijs philoſophis, quod in omniũm ore verſantur, & in hominum memoria retinentur, cũ miſeri & infelices apud Tartara cruciẽtur? Nonne hæc eorum laus ſi noſceretur eis vergeret in tormentũ? quid intolerabilius miſeris quã laudata miſeria? De iuſtis autẽ alia

ratio eſt, omnia eis cooperantur
Ro.8.c. in bonum non eſt inanis eorum fa
ma,ſed plena lætitiæ: gaudent quia
mortales eos venerantur in terris,
non ſolum propter gloriā, ſed pro-
pter iuſtitiam quoniam digni ſunt.
Et quanuis ex hac noſtra laude mo
dicum eis accreſcit ad illam ineffa
bilem gloriam quam in cælis poſsi
dent,volunt tamen in publico eſſe
præclara illa opera quæ viuētes geſ
ſerunt propter vtilitatem noſtram,
propter exemplum & patrociniū:
vt dum eos veneramur in terris,ab
eis protegamur & adiuuemur in cę
lis. Propter quod in obſcuro loco ſe
pulti,ex Dei voluntate ſæpius mul
Matth. tis apparuerunt, & ſepulchra ſua
27.f. prodiderūt,vt mundo cogniti,mū-
do prodeſſent. Septimus itaque iu-
ſtitiæ fructus beata memoria eſt: ſe
quitur octauus. Ab auditione mala
nō timebit,id eſt,cordis tranquilli-
tas & ſecuritas: ſēper enim prēſumit
ſęua perturbatus cōſcientia,qui au-
tem bona eſt conſcientia,in pace re
ps.90. quieſcit,non timebit à verbo aſpe-
ro,ab auditione ſæua & terribili,ite
Matth. maledicti in ignem æternum: imò
25.d etiam in præſenti vita detrahen-
tem & maledicentem ſibi linguam.
Non audiunt ſicut quotidie audiūt
peccatores,quanta ſuſtinent,quā ta
diſsimulant,vt ſuis vitijs perfruan-
tur. Sequitur nonus fructus,fauor &
protectio Dei. Vnde ait, Paratū cor
ei⁹ ſperare in domino. Quid ni ſpe
ret in eo,ſub cuius tutela & patro-
cinio gloriatur? cuius innumerabi
les fauores quotidie videt & expe-
ritur? Ad dominum de Iob loqui-
Iob.1.b tur Satan, Nunquid fruſtra Iob ti-
met Deum, nonne tu vallaſti eum
& domū eius vniuerſamq́; ſubſtan
tiam eius per circuitum? Qui huiuſ
modi vallo protegitur & ambitur,
ſecurus dormiet in vmbra eius, me Thre.4
rito requieſcet in ſpe. Vnde ſequi- d.& ps.
tur,Confirmatum eſt cor eius, non 15.
cōmouebitur,donec deſpiciat ini-
micos ſuos,id eſt,non tranſibit, nō
migrabit de hoc ſeculo, donec ple-
nā de ſuis vitijs obtineat victoriā:
tunc tunc vt fortis miles cū gloria
& honore deductus triumphans &
ouans cæleſtem Hieruſalem ingre
dietur, ſicut propheta ait, Super ex Hab.3.
celſa mea deducet me victor in pſal d
mis canentem. Quot fructus enume
rauit! quantas vtilitates enarrauit!
Sed attendite omnium finem, Cor
nu eius exaltabitur in gloria. Tot
bonis hîc donabitur, & poſt hęc o-
mnia perpetua & inenarrabili glo-
ria coronabitur. Sic & apoſtolus li-
cet breuius eoſdem fructus conclu
dit dicens, Nunc itaque liberati à
peccato,habetis fructum in ſanctifi Ro.6.e.
cationem, finem verò vitam æter-
nam. Poſt tot & tanta bona,vltima
omnium ſequetur cæleſtis gloria.
Quis non eligat ditari, vt ditetur?
munerari,vt muneretur? lætari, vt
in æternum lætetur? Quis non vitā
iucundam,tranquillam,quietā,ho-
norabilem,beatam eligat, quam ſe
quitur æterna felicitas? O ſenſus, ô
ratio,ô iudicium,vbi eſtis? vt quid à
bonitate & iuſtitia declinatis? Sed
quo ordine conſequatur illam glo
riam attendite. Diſperſit dedit pau
peribus,iuſtitia eius manet in ſecu-
lum ſeculi, cornu eius exaltabitur
in gloria. Per miſericordiam acqui
ſiuit iuſtitiam, per iuſtitiam prome
ruit & obtinuit gloriam, diſperſit
perituram pecuniam, & acquiſiuit
perpetuam iuſtitiam, temporales
diuitias pro perpetuis cōmutauit,
euacuauit arcam temporali & trāſi
toria.

toria pecunia,impleuit conſcientiá
æterna & immarceſsibili iuſtitia.
Optima commutatio, propter hoc
cornu eius, id eſt, fortitudo illa &
ſtabilitas,de qua prædixerat, Cõfir
matum eſt cor eius, exaltabitur in
gloria ſempiterna. Hæc eſt pars iu
ſtorum,hęc ſors timentium Deum,
& cuſtodientium præcepta eius.Et
de peccatore quid? Peccator (in-
ps.111 quit) videbit & iraſcetur,dentibus
ſuis fremet & tabeſcet, videbit ad
tormentum ſuum iuſtorum felicita
tem & gloriá,vt nouerit quid ami-
ſit,& videndo in die iudicij iraſce-
tur,& dentibus ſuis in ſeipſum fre-
met & tabeſcet,quia tanta bona iá
ſtulte perdidit.An non merito fre-
met, non iuſtè contabeſcet, qui cũ
poſſet per viam planam & delicio-
ſam floribus & roſis ſtratam ire ad
cæleſtem gloriam,elegit potius per
ſpinas & ſaxa tendere in gehenná?
Heu quo fremitu,quo eiulatu,qui-
bus clamoribus hanc ſuam ſtolidi-
tatem & cæcitatem deplorabunt!
mat.8 b Denique(vt ait ſaluator) ibi erit fle-
tus & ſtridor dentium, deſiderium
peccatorum peribit,hoc eſt cũ ipſo
peccatore omnia ſua opera & deſi-
ps.145. deria finientur.Exiuit ſpiritus eius,
& reuertetur in terram ſuam, in il-
la die peribunt omnes cogitationes
eorum,omnia negotia, omnes frau
des,omnes ſolicitudines,omnia ſo-
latia, omnis denique opera quæ in
fouenda,nutrienda, ſaginanda car-
ne expenſa eſt, & vana cũ ipſa car-
ne finietur. Nihil illius remanebit,
niſi ſola miſera anima quæ perpe-
tuo incendio punienda reſeruabi-
Gal.6 d tur: qui in carne ſeminat,de carne
metet. Sed quid? Corruptioné.Qui
autem in ſpiritu,metet vitam æter-
nam.Audiſtis fratres quáta ſit mer

ces iuſtorum? quam ampla retribu
tio ſeruorum Dei? quis de cętero au
deat hęſitare,& dicere ſi eſt fructus ps.57.
iuſto? Cõqueritur dominus per pro
phetam,dicens, Inualuerunt ſuper Malac.
me verba veſtra (dicit dominus) & 3.d
dixiſtis, quid locuti ſumus cõtra te?
dixiſtis,vanus eſt qui ſeruit Deo,&
quod emolumentum quia cuſtodi-
uimus præcepta eius? quos domin⁹
ad experientiam remittit dicés. Cõ
uertimini,& videbitis quid ſit inter
iuſtum & impium, inter ſeruienté
Deo & non ſeruientem ei. Ac ſi di-
cat,probate & uidebitis, experimi
ni & cognoſcetis, quãta enim Deus
conferat dilectoribus ſuis,& in prę
ſenti ſeculo nemo nouit,niſi qui ac- Ap.2.c
cipit. Vnde ad filiũ dicebat Tobias,
Fili ſi timueris Deum,habebis mul Tob.4
ta bona. O gen⁹ Adam ambitioſum d
& cupidum, ecce honoré, ecce glo-
riam,ecce diuitias immenſas poſsi-
de;fruere, ſatiare. Vſquequo graui ps. 4.
corde diliges vanitatem & ſequeris
mendacium? O cupiditas filiorũ ho
minum! quid dicam tibi? tanta bo-
na tibi proponuntur & alges? ad tá
immenſas promiſsiones non anhe-
las? ſi modicum quid honoris,ſi mo
dicum lucri temporalis arriſerit,ar
des,æſtuas,irruis,& ad ſola dei pro-
miſſa tepeſcis, friges, hæres, ſtas?
Quod hoc miraculum tam magnũ
& tam malum? in omnibus alioquin
tam cupidus ad ſolas veras diuitias
tepeſcis, ſola Dei promiſſa conte-
mnis. Quid obſecro inueniſti in eis
vt deſpicias ea? nũquid quia exigua,
aut quia incerta, aut quia ſerotina?
ſed non ita eſt, magna enim nimis
ſunt & immenſa, quia regis magni
ſunt,certiſsima ſunt,& infallibilia,
quia veritatis ſunt: ſunt & accelera
ta,quia diligentis ſunt. Vt quid igi-
tur

tur contemnuntur? vt quid repudiantur? Promittit homo & curris, promittit Deus & hæres? Si verbis non credis experire ſaltē probato & videbis, eſto vel in hoc, ſicut in cæteris curioſus, ut probes quid boni habeat vita iuſtorum. Tot annis ſeculo vixiſti, viue vel ad annum Deo: tot annis peccatorum illecebras probaſti, proba vel ad mēſem delicias iuſtorum, conuertere & tu, & vide quid ſit inter ſeruientē Deo, & non ſeruientem ei. Et quare non
ps. 33. guſtabis quoniam ſuauis eſt dominus? cur non ſapies quid ſit eſſe bonum? Tanta dicūtur, tanta promittuntur, & nō probabis an vera ſint? in hoc ſolo non eris curioſus? Quod ſi probare non vis, crede ſaltem his qui hæc omnia probauerunt & experti ſunt: nimia enim duritia & intolerabilis pertinacia eſt, ſi neque ipſe experiri, neque expertis credere vis. Conſule prophetas, apoſtolos, doctores: cōſule religioſos, monachos, eremitas, & alios qui omnia pro domino contempſerunt, an vera ſint promiſſa dei, an ſicut eis promiſit pro his quæ contempſerunt,
Mar. 10 d centuplum acceperūt etiam in hac vita. Conſule Hieronymum, Antonium, Ægidium, Hylarionem, & alios ſāctos monachos, qui in eremo ſolitarij & ſylueſtres inter beſtias & ſcorpiones diutiſsimè vixerunt: quid in illa ſolitudine inuenerūt, quid eos inter rupes & ſaxa detinebat, cur non redibant ad mundi ſolatia, propter quid ſeculi diuitias & delicias non repetebant, & certè viri cordati erant, & ſapientes, non erāt ſtolidi aut ſtupidi. Quid igitur experiebātur in illa ſolitudine, vt pro illo obtinendo, poſsidendoque omnia mundi bona & ſolatia, vt ſtercora arbitrarentur? O quam ma- Phi. 3. b
gna multitudo dulcedinis tuę domine, quam abſcondiſti timētibus ps. 30.
te! verè abſcondiſti ne mundus guſtaret, nam ſi guſtaſſet mundus nō eſſet. Hanc prægustauerat beatus Aegidius in iuuentute ſua, quando venditis omnibus facultatibus ſuis & pauperibus erogatis, contempto ſeculo eremo ſe concluſit, in antro degens, ſolus ſine humano ſolatio, hac ſola dulcedine delectatus, tota vita ſine intermiſsione cæleſtem illam ciuitatem cuius ciuis erat contemplans, & ingenti deſiderio ad illam inhians, concupiſcens & deficiēs iugiter & in atria domini: hoc ps. 63.
opus, hoc negotium, hoc officium, hæc omnis eius opera & occupatio. Vnū illud & neceſſarium toto cordis deſiderio omnibus alijs poſt habitis amplectes, & illud indefeſſè ac diligentiſsimè proſequēs. Dederat ei dominus nutricem ceruā, cuius lacte velut paruulus nutriebatur, ſicut quondam Heliam corui mini- 3. reg. 17 a
ſterio aluit in deſerto, vt de illo dici poſsit illud canticorum. Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloque Cāt. 2. e d
ceruorum. Mira res, multo amplior ſolicitudo & amor ſoliciticior erat illi ceruę in paſcēdo iſto hinulo ſibi à domino cōmiſſo, quam ſi eum ex viſceribus peperiſſet. O mundi promiſſa vana, vbi ſunt tuę delicię? vbi cibaria delicata? vbi arridentia ſolatia? vbi ampla palatia? vbi honores, dignitates, pompæ, & alia tua oblectamenta? Hic venerabilis ſenex ſolo lacte, ſola cerua, ſolo antro vitam degit, huic totus mundi apparatus ſuperfluit, cui ſola rupis cauerna abundat & ſufficit. Sed nō debuit abſcondi lux ſub modio, nō Luc. 8. c
decuit vt eccleſia Dei careret tanti & 11. e.
ſyderis

ſyderis claritate, proditus itaq; eſt
reuelante ſe Deo. Cùm enim cerua
illa obſequentiſsima nutrix eius &
famula, more ſolito egrederetur ad
paſtum, vt plenis vberibus cæleſti
hinnulo lactis alimenta præſtaret,
contigit venatores obuiam ei occur
riſſe, quã cum canes vſque ad an-
trum ſancti viri, quod vndique mi
ra dẽſitate arborum obſitum erat,
perſequerentur, tanto patrono mu
nita, dum pro ſua ſocia oraret, canes
reuerſi ſunt ac ſi fuſte vel lapide
fuiſſent percuſsi, gementes. Reuerſi
altera die idipſum experti ſunt, vn
de ſtupentes rem deferunt ad epi-
ſcopum, qui (vt fertur) ſimul cũ re-
ge adueniens, viſo canum miracu-
lo, ſyluam illam penetrãtes, ad ſan
ctum virum peruenerunt, & ad pe
des eius proſtrati, quiſnam eſſet, vn
de veniſſet, & vitæ eius, modum &
ordinem interrogauerunt. Poſtquã
igitur vitam & alia omnia quæ ab
eo poſtularunt per ordinẽ dedice-
runt, monaſterio ampliſsimo ædifi
cato precibus eum coegerũt, vt de
eremo exiret, & illius curã ſuſcipe-
ret. Quam Deo ſic inſpirante ſuſce
pit, vbi poſt plurima & ingẽtia mi-
racula poſt eximium virtutis & ſan
ctitatis ſplendorem, quo totam illã
regionem illuſtrauit, poſt exempla
mirifica & doctrinam ſalutarẽ, qui-
bus non modo ſubditorum, ſed etiã
ſecularium mores ſupra modum re
formauit, poſtquam Deo multas a-
nimas conuertit, & de faucibus dra
conis eripuit, ad promeritam coro-
nam vocatus, cum gaudio & exul-
tatione beatum Deo ſpiritum red-
didit, & ad paradiſi gloriam demi-
grauit. Quam nobis præſtare di-
gnetur Ieſus Chriſtus dominus no-
ſter, cui cum patre & ſpiritu ſancto
eſt honor & gloria & imperium in
ſecula ſeculorum. Amen.

DEO GRATIAS.

DE DIVA DOROTHEA virgine & martyre, Concio prior.

THEMA.

¶ Prudentes virgines aptate lã
pades veſtras, ecce ſpõſus ve-
nit, exite obuiam ei. Matt. 25.

NAtura hominũ in
hac vita incorpo-
reas res nudè & per
ſeipſas non poteſt
contemplari, quin
potius ſimilitudini
bus corporeis & phã
taſmatis inuoluta ſpiritualia vtcun
que hallucinando rimatur, eſtq; no
ſter intellectus ſic corporeis ſenſi-
bus alligatus, vt (teſte philoſopho)
neceſſe ſit intelligentẽ phantaſma-
ta ſpeculari. Propterea dominus Ie
ſus qui à patre in mundum miſſus
eſt, hominum non ſolum redẽptor
ſed magiſter & doctor, noſtrę con Eſa.30.c
deſcendens fragilitati & cęcitati, ea
quæ ipſe claro videbat intuitu, no
bis optimo doctrinæ artificio, ſub
corporalium ſimilitudinũ velami-
ne intelligenda propoſuit. Neq; ex
naturę abditis, & occultis rerũ pro
prietatibus ſimilitudines aſſumpſit,
ſed communibus & vulgaribus, &
quæ nulli liceat ignorare vtitur vt
nemo ſit excuſabilis in iudicio, ne-
que doctrinæ ſalutis arduam diffi-
cultatem allegare poſsit. Modo no
ſtro locutus eſt nobis, nam ſi ſuo lo
quereretur, quis illum capere poſset?
Si

Ioā.3. b Si terrena (inquit) dixi vobis, & nō creditis, quomodo ſi dixero vobis
2.co.3. a cæleſtia credetis? Paruulis lac propinat, non ſolidum cibum, ſapientia mater diuidens ſingulis, prout capere poſſunt. Nudis ergo intellectibus, id eſt, angelicis, nudas obijcit veritates, & velatis velatas, quoniam iuxta modum eſſendi, modus eſt etiam intelligendi. Vnde pſal-
ps.18. mus, Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Proponitur nobis hodie regni cæleſtis parabola decem virginum prudentū, & fatuarum, quarum quinque recipiuntur, & quinque excluduntur. Quam quia in euāgelio diffuſè narratur, non eſt opus repetere, ſed exponere. Det ipſe intelligētiam qui dedit parabolam. Regnum cæleſte (vt opinor) eccleſia eſt, virgines ſūt animæ fideles, propter continentiā à peccatis, nam et ſi plures vitio infectæ ſunt, tamen fidei lumine, timore ſupplicij, & amore iuſtitiæ, et ſi non vniuerſaliter & integrè, tamen plures ſunt qui à peccatis arcē-
ps.72. tur, ne videlicet ſicut infideles trāſeant in affectum cordis, & ſequantur prauitatē inclinationis ſuæ. Lāpades habent, id eſt, cæleſtis doctrinæ claritatem, & ſponſum expectant, quia ſiue boni, ſiue mali, omnes domini aduentum, & iucundam eius præſentiam & deſiderant & ſperāt. Nemo enim fidelium eſt qui futurę beatitudinis deſiderium aliqualiter non habeat, ſed quidam oleum habent & aliç non, oleū charitas eſt quam nō omnes fideles habent, et ſi fide & doctrina euangelica polleant. Tardante autem ſponſo dormitauerunt omnes & dormierunt, quia dum vita præſens protēditur, & boni dormitant tędio, & mali dormiunt in peccato: media nocte, id eſt, inſperato, & cū minus putatur. Dies enim domini ſicut fur 1.The.5. a
in nocte ita veniet, clamor factus eſt, ecce ſponſus venit. Si ad iudiciū referas clamor eſt angelorum, ſi ad mortem cuiuſque, clamor eſt ęgritudinum. Surrexerunt omnes, & aptauerunt lampades ſuas. Nemo enim eſt fidelium, qui mortis clamore non excitetur: tam boni quā mali, omnes lampadem, id eſt conſcientiam ad exitum vitæ parant, & vt poſſunt operum ſuorum rationem præordināt. Sed heu plures eorum tunc lampades ſuas extinctas & ſine oleo reperiunt, curritur ad prudentes, vocantur monachi, implorātur ſancti, vndiq; à iuſtis ſuffragia petuntur. Date (inquiunt) nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguunt, male viximus, orate pro nobis, iuuate nos precibus: ſed ſtultus eſt qui alieno merito ſolo ſaluari ſe putat. Heu miſer quid clamas inopiam olei? nullus valet amicus, quantumuis iuſtus & ſanctus ſupplere, ſi lampas oleo caret, nemo eam profundere poteſt, niſi ſolus Deus: nullus autem mereri poteſt primā gratiam, vnde ſapienter mittuntur ad vendentes oleum, id eſt, pauperes, vt in morte eleemoſynas & opera pietatis exerceant, quæ in vita facere neglexerunt, ſi forte reſpiciat Deus & infundat oleum. Sed dum hæc opera ſero, nō pietatis affectu, ſed pœnarum timore fiunt, merito contemnunt à Deo. Dum ergo vadunt emere, venit ſponſus, & animas oleo charitatis perfuſas ſecum recipit: his verò quæ ad id tēpus pietatis opera diſtulerunt, ianua regni concluſa ab intus reſpondit, neſcio vos, Ecce parabolam, cuius aditum quadam

quadam veluti claue vltima ſententia reſerauit dominus dicens, Vigilate itaque quia neſcitis diem neque horam:hic enim parabolæ ſcopus in quem à principio tota protéditur. Sed altius iſta pertractemus: quis non condoleat? quis non miſereatur virginibus iſtis licet fatuis & ignaris? ecce totam vitam ſuam ſponſo dicauerant, virginitaté ſuá ipſi conſecrauerant, aduentum eius vtcunque expectauerant, & expulſæ ſunt. O ſeuerum ſponſum, ò durum iudicium, o aſperum verbum, neſcio vos. Quid hoc domine? tuas ignoras virgines? tuas neſcis amatrices? poſt tot labores, poſt tot vigilias, poſt tot ſudores & diu frequentata ſeruitia, modo miſeris dicitur, neſcio vos? Quæ aures hoc poterũt verbum audire? hæc ſunt ſtipendia operum? hic fructus laborum? hæc ſubſidia meritorum? Expergiſcimini fratres, arrigite aures, ſétiteque quod dicitur. Non quinque virgines ſolum, ſed pluſquam quinque mille ſunt, quibus hoc infortunium euenire ſolet. Ab ineunte ætate vſq; ad ſenectam & ſenium in ſpõſi domo,
ps.70. id eſt eccleſia, Deo ſeruire proponunt in laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, in multa patientia & ſolicitudine multa, ne dominum offendát, ne mandata eius prætereant, ne vel leuiter ei diſpliceant, ſacraméta ſuſcipiunt, miſſas audiunt, orationes frequentant, eleemoſynas faciunt, lachrymas pro peccatis affluenter effundunt: & tamen non ſumpſerunt oleum ſecum, quia leui occaſione libidinis, odij, indiuidiæ, cupiditatis, aut cuiuſuis alterius mortalis peccati oblata, in peccato perdurant, & in fine vitæ cum omniũ iſtorum operum præmium ſperare debuiſſent, extincta lampade foris manent. Quanta miſeria hæc, quantus dolor. O quomodo confunditur miſera anima egrediens carnem, quæ ſe angelicis choris & ſupremis ordinibus aſſociandam ſperabat, cũ foris expulſa ęternis ignibus deputatur. Quas voces, quos gemitus, quos ab imo pectore rugitus & eiulatus emittit: ſed nihil poſt mortem ſera pœnitẽtia prodeſt, ianua clauſa eſt. Cuſtodiamus ergo fratres animas noſtras ſolicité, ne vel per horam labes nos mortalis inficiat, & expulſi foras perpetuò lamẽtemur. Grãdis temeritas vel ad modicum tanto ſe cõmittere diſcrimini, non enim temporalis & momentanea, ſed æterna & incõmutabilis vita periculo exponiť. Audes ò homo gloriá & beatitudinem tuá exiguo confidere vitæ vapori quo diſſoluto abeas in ęternum: O audaciam temerariam, ò inſaniam temulentam, infernus ſub pedibus ardet, & iam iá hianti ore, te deuoraturus expectat, & tu in peccato ſecurus & quietus dormitas? vnde tibi iſta ſecuritas maledicta: Grauiſsimum eſt fratres periculum noſtrum, nolite dormire, veré ex omni parte parabola hęc terribilis eſt & plena timoris: nám ecce iſtæ quæ excluduntur virgines erant, lápades habebãt, ſponſum expectabant, & tamen propter ſolum olei defectum expulſæ ſunt. Noli gloriari virgo in virginitate tua, quia ſi non habes oleum excluderis, noli gloriari ſapiens in lápade tua, quia ſi non habes oleum excluderis: noli gloriari monache in religione tua, quia ſi non habes oleum excluderis. Si enim hæc tria ſimul ſine oleo non ſufficiũt, quáto magis neque horum per ſe quodq; ſufficiet?

2.co.6.a

ſufficiet? Quid autem ſi nihil horũ
habeat:ſi virgo excluditur, admit-
tetur lubricus? ſi ſapiens cũ lãpade
reijcitur, admittetur ſtultus? ſi reli-
gioſus Deo vacans repellitur, ad-
mittetur mundanus? Nolite errare
fratres, Deus nõ irridetur. Verè ar-
mat.7 b ćta eſt via & ſtricta ianua quę ducit
ad vitam, & pauciſsimi ingrediun-
tur per eam, ſponſus eſt qui loqui-
Act.10. tur iſta, ipſe qui à Deo viuorum &
g mortuorum conſtitutus eſt iudex.
Quid tu gratis hallucinaris? quid ti
bi ò peccator beatitudine falſò blá-
diris? virgo cũ lampade expectans
excluditur, & quę neq; virgo eſt, ne
que lampadem habet, neque ſpon-
ſum expectat ad nuptias admittere
tur? Deciperis miſer deciperis, hoc
Chriſti euangelium prædicat, ſi tu
aliud habes euangelium proferto.
Hoc lex ſecundum quam iudican-
dus es dicit. Quid tu? neſcio quá ti-
bi legem aliam machinaris? in euá-
Matth. gelio ſic lego, Malos malè perdet,
21.d. omnis arbor quæ non facit bonum
Matt.3. fructum excidetur, & in igné mitte
tur. Vigo ſine oleo audit, neſcio
Lu.16.f. vós: diuiti edaci dicitur, recordare
quia recipiſti bona: qui ergo malè
agit (ſecundum euangeliũ) peribit.
Rurſus etiam ſi nõ malè agit, ſi bo
num non agit, cũ bonum agere te-
netur, peribit. Item ſi bona multa
agat, ſi oleum charitatis in fine nõ
habeat, peribit. Rurſus, qui bona re-
cepit in vita ſua, ſi illis aut malè aut
nõ bene vtatur, iuxta id quod tene
tur, recipiet proculdubio poſtmo-
dum mala. Hæc iudicij forma futu
ri, hæc lex ſecundum quam iudicã-
dus eſt mundus. Vide ne te horum
aliquid comprehẽdat & pereas, nõ
tibi durus videatur ſponſus, quia
virgines expectantes excludit, quia
et ſi terribilis eſt in iudicijs ſuper fi ps.65.
lios hominum, tamẽ quia futuri for
má iudicij non occultat, miſericors
inuenitur. Hæc Bernardus. Sed iam
oleum ipſum explicemus, cuius de
fectu virgines iſtę repulſæ ſũt. Hoc
(vt diximus) charitas eſt, ſine qua
non modo virginitas, ſed & conge
ries multa virtutum (teſte apoſto- 1.co.13.a
lo) Deo placita nõ eſt. De hoc pſal- ps.108
mographus. Caro mea immutata
eſt propter oleum. Et Eſaias, Cõpu eſa.10.f.
treſcet iugũ à facie olei, pretioſum
balſamum quo vulnera carnis ſaná
tur, dura peccati ſeruitus tollitur, in
telligentiæ lampas accenditur, &
cæleſte regnum expectãtibus ape-
ritur. An non tibi videtur hanc do-
mini parabolam expoſuiſſe apoſto
lus, cum dicebat, Si linguis hominũ 1.co.13.a
loquar & angelorũ, ſi habuero pro-
phetiá, & nouerim myſteria omnia
& omnem ſcientiam, et ſi habuero
omnem fidem, ita vt montes tráſfe-
ram, charitatem autem non habue
ro, nihil ſum: & ſi diſtribuero in ci
bos pauperum omnes facultates
meas, et ſi tradidero corpus meum
ita vt ardeam, charitatem autẽ non
habuero, nihil mihi prodeſt. Quid
miraris? quia ſine oleo virginitas
excluſa eſt, cũ neque fides, neq; ſcię
tia, neq; doctrina, neque prophetia,
eleemoſyna, neq; martyriũ ipſum
ſine hoc charitatis oleo, grata Deo
ſint. Hæc eſt vnctio illa ſancta, quę 1.Io.2.e
docet nos de omnibus, & inſtruit
nos in omni veritate: ſine hoc oleo
ſapientiæ lampas durare nõ poteſt,
illo enim nutritur & fouetur. Gran
dis fatuitas exiſtimantium diu luce
re ſe poſſe ſine oleo, verè profunda
myſteria ſolus penetrat vnctus, ſpi
ritus enim eſt qui reuelat myſteria
& ſcrutatur ſecreta Dei, nã & apo- Dañ.2.
ſtoli d

1.co.2.c ſtoli poſtquam oleo perunc̃ti ſunt, lampadibus ſuis orbem vniuerſum illuſtrauerunt. Quid fruſtra miſeri ſine oleo lampades conamur accendere? die noctuque ſapientiæ vacamus, literis & libris indefeſſè incumbimus, & de pietatis oleo vltima cura eſt? O ſi tantam adhiberemus diligentiam oleo, ſicut lampadi, lucere volumus non ardere, luciferum imitantes qui ab hoc ipſo ſortitus eſt nomen. Credite mihi diuinæ ſapientiæ amatores, ſi lucere vultis vngimini prius: oleū enim voluntatis nutrit ac fouet lampadem intellectus. Nolite ergo negligere voluntatis lecythum, qui ſapientiæ vultis fouere caminum: oleum nanque ſine lampade prodeſſe poteſt, lampas vero ſine oleo nequaquam. Proh dolor in accendendis lampadibus vitam cōſumimus, & in fine velut ſteriles à perpetua vita reijcimur, ſurgunt indocti & rapiunt cælum, & nos cum noſtris ſcientijs demergimur in infernum. Similes ſumus venatori illi, cui frater ſimplex domi reſi-
Gen.27 c.d. dens furatus eſt benedictionem: cęlos, terraſque intellectu luſtramus peruigili cura capiendis volucribus, id eſt, arduis veritatibus inhiamus, & (vt Auguſtinus ait) præuolat intellectus, & ſequitur tardus vel nullus affectus. Dum igitur
Lu.21.a in hoc venandæ veritatis ſtudio vitam expendimus, vetula ſimplex & deuota ad regnum cælorum admittitur, & nos cum noſtra ſcientia miſeri foras excludimur, gratior enim Deo eſt deuota ſimplicitas & pia, quàm diſerta ſine pietatis oleo philoſophia. Sed vnde nobis hoc oleum comparabimus? Ite (inquiunt) ad vendentes, & emite vobis, non gratis & ſine pretio poſsidetur vnctio ſacra, et ſi gratis donetur multo pretio hæc olei gratia comparatur. Mira res, ſi gratia, Ro.11.a
quomodo emitur? ſi emitur, quomodo gratia? Quòd enim ematur non ſolum ex hoc virginum prudētum conſilio, ſed etiam ex alio ſcripturæ loco colligitur, vbi cuidam epiſcopo dicitur. Suadeo tibi eme- Ap.3.d
re à me aurum ignitum, idipſum eſt oleum quia vngit, aurum quia fulget, ignitū quia ardet, ſuprema quoque omniū gratiarum. Hęc eſt (apoſtolo teſte) quę nō merito noſtro ac- 1.co.12.d
quiritur, ſed per ſpiritū ſanctū gratis infūditur: vnde ait, Charitas Dei Ro.5.a
diffuſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritū ſanctum qui datus eſt nobis. Emitur ergo & gratis donatur. Sed quomodo hoc? Nimirum vtiq; quia nō iuſto, ſed exiguo emitur, veluti ſi quis obolo amphoram balſami emat, pretium dat, ſed non eſt pretiū. Ita in propoſito multis lachrymis, multis ſuſpirijs, multis orationibus, ſupplicationibus & eleemoſynis hoc oleum ſpiritus emendum eſt, diu laborandum & ſudandū, vt tantū bonū obtinere poſsimus. Sed quid ſunt hæc ad tantū donum? Verè ſi dederit homo omnē ſubſtan- Cāt.8.d
tiam ſuā, pro dilectione quaſi nihil deſpiciet eam. Nullam ergo habet pretij aut meriti rationē ex ſe, quicquid agimus, quicquid damus, ſed quia aliud non habemus, pius dominus acceptat in pretio, quod nō eſt pretiū, quia (ſicut ſcriptum eſt) Mar.14.a
quod habuit hæc & fecit. Vult nāq; dominus ſua munera nō cōtemni, non mittit margaritas ſuas porcis mat.7.a
conculcantibus eas, ſed deſiderantibus, cupientibus, flagitātibus, gratis eas donat, nō quia obligatus, ſed

quia rogatus. Hic maximus munda narum mentiũ error eſt, quòd quaſi pro nihilo dona Dei poſsidere volunt, ſacræ vnctionis gratiam valde affectant, ſed eam minimè ſibi procurant, voluptatis cœno ſuper infundi ſpiritus oleũ poſtulant: ſed nõ effundetur oleum, niſi prius ex pulſis ſordibus. Mira ſtoliditas lampades ſuas implent aqua, quo infundetur oleum? aut quomodo ardebit lampas ſine oleo? Ecce hi qui diebus ac noctibus in hoc oleo cõparando deſudant, poſt aſsiduos labores & continuos conatus, modicam eius ſtillam vix obtinent, & illi negligentes & deſides, inter ſeculi delicias oleo ſpiritus abundabunt? Credite mihi fratres hoc oleo non vngitur lubricus, non inuidus, non cupidus, non arrogans & ſuperbus, ſed ſi quis iuſtus & timoratus conſcientiæ ſuæ lampadem eua cuauerit fœtido voluptatis cœno & ſedulo egerit miſericordia Dei implebit charitatis oleo. emendũ eſt igitur. Sed à quibus? Ab his vtiq; qui eo abũdãt. Et quis abũdat chriſmate, niſi Chriſtus? Propterea

ps. 44 (inquit) vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ conſortibus tuis, hic eſt qui à Deo olearium obtinuit apothecã, & præpoſitus olei à Deo conſtitutus eſt. Si quis eget vadat ad eum, & emat oleum, non vadat ad ſolas lampades hominum: nam dicetur ei, Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Quilibet enim ad ſufficientiam accepit gra-

eph. 4 b tiam, Chriſtus ad redundantiam. Solus ille non poteſt huius olei timere defectum, cui non eſt datus

Ioã. 3. d. ſpiritus ad menſuram. Aliorum quilibet quantumuis bonus & ſanctus, dum in vita mortali degit, non ita plenus & ſecurus eſt, vt non timeat, ne fortè ſibi & alijs non ſufficiat. Quis Paulo maior? quis doctior? quis ſanctior? & tamen quid de ſeipſo ſentiat audite. Caſtigo (inquit) corpus meum & 1. co. 9. d in ſeruitutem redigo, ne fortè cũ alijs prædicauero ipſe reprobus efficiar. Tremendum verbũ, poſtquam vas electionis à Chriſto electus es, poſtquam gentium Apoſtolus & doctor à Chriſto conſtitutus es, poſt totum fere mundum tua prædicatione ad fidem conuerſum, poſt raptum in tertium cœlum & deambulatam Dei paradi- 2. co. 12 a ſum, nunc ò Paule ais, ne forte? Et quis ita tutus erit, vt non dicat tecum, ne fortè: virgines prudentes oleum non commodãt fatuis, quia prudentes ſunt, ſed ad illum remittunt, cuius lampas menſuram non accepit, ac proinde timere nõ poteſt defectum. Quis ergo prudens dum viuit olei penuriam nõ timebit? Nunquam enim iſtarum virginum prudentiam dominus cõmendaſſet, niſi in cuſtodiendo oleo ſuo prudenter egiſſent. Videant qui alienis commodis vltra modum incumbunt, qui ſuas non timent lampades minuere, vt alienis infundant. Diſcant ab his virginibus ſibi prius prouidere quàm alijs. Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur, Matth. 16. c. & animę ſuę detrimentum patiatur? Olei detrimentum in lampade conſcientiæ, neque pro toto vniuerſo ſuſtinendum eſt. Videas plurimos indiſcreto charitatis zelo feruidos, animarum ęgritudinibus curandis ardentiſsimè operam dare, cùm ipſi magis ęgrotent. Videas

monachos

monachos clauſtro relicto in me-
dia ciuitate vagantes, aliorum ne-
gotijs libenter implicari, alios pau
peribus alendis, alios viduis viſitan
dis, alios populis erudiendis, alios
amicitijs reconciliandis, non ſine
grauiſsimo lampadis propriæ detri
mento indiſcrete incũbere ſuamq;
diſperſionem charitatis velo pallia
re. Non eſt hæc charitas, ſed grãdis
ſtoliditas propriæ vocationis termi
nos tranſgredi propriam lampadẽ
extinguere, vt alienas accendant, ſe
ipſos damnationi exponere, vt alios
ſaluos faciant, perfectorum eſt mu-
nus, & quorum probata eſt virtus
intendere alijs, qui ſibi iam ſufficit,
ille aliorum inopiam ſuppleat qui
ſibi ſuperabundet; ille accommo-
det oleum qui ſibi non timet defe-
ctum: qui autem timet, ſi accedat
mandatum prælati, vt alijs copia fa
ciat cõfidenter obediat. Sunt enim
qui erogando magis abundãt, nam
3.re.17.a & viduæ illius Sareptanæ, quia olei
b.& Lu modicum quòd habuit prophetæ
c.4.d. dedit, lecythus de cætero nõ eſt im-
minutus, charitas enim dum diſper
gitur magis augetur. Solicitè ergo
prudẽs anima inſpiciat, vt ſic aliorũ
inopiam ſuppleat, vt ſuam lampa-
dẽ mutuãdo nõ minuat. Duo enim
ex his virginibus documẽta ſuſcepi
mus: primũ ne alieno ſoli merito
cõfidamus, exemplo fatuarũ: ſecun
dum, ne alieno commodo cum no-
ſtro damno prouideamus exẽplo
prudentum. Non eſt igitur huius
olei gratia contemnenda, vnde tot
nobis profluũt bona. Vxor illa pro
phetæ apud Heliſeum cum grandi
4.reg.4 debito aſtringeretur, & quid cre-
a ditori redderet non haberet, à viro
Dei interrogata, quid domi habe-
ret: non habeo (inquit) ancilla tua
quicquã in domo mea, niſi parum
olei quo vngor. Vacua vaſa infun-
dere iuſſa eſt, & oleo multiplicato
debitum creditori perſoluit, & ipſa
cũ filijs de reliquo vitam ſuſtinuit.
Credite mihi fratres, valde multũ
habet qui olei modicum apud ſe ha
bet, ſi quid pietatis, ſi quid deuotio-
nis, ſi quid ſpiritus in mentis lecy-
tho eſt, confidat huiuſmodi anima:
habet enim vnde creditori Deo pec
catorum ſuorũ debita reddat, & in
multa opulentia de reliquo ipſa vi
uat, infundat in vaſa, ne timeat, nã
effundẽdo multiplicabitur oleum,
& ſoluetur omne debitum. Pecca-
trix illa fœmina apud euangelium Luc.7.f
pedes domini vnxit vnguento, & ſo g
luta eſt à toto debito. Vnde ſoluta?
Vtiq; propter oleum, quod oleum?
Dimiſſa ſũt (inquit) ei peccata mul
ta, quoniam dilexit multum. Ecce
oleum, ecce vnguentũ, ecce balſa-
mũ quo peccatorũ vlcera cuncta ſa
nãtur, quo omnis macula cordis ab
ſtergitur, quo miſeræ ſeruitutis iugũ
aufertur. Væ mẽti ſterili, væ arido
peccatori, cuius vulnus, liuor & pla Eſa.1.b.
ga tumens non eſt circunligata, ne
que curata medicamine, neque fo-
ta oleo. Itaque quamuis grande ni-
mis ſit debitorum pondus, fiducia
tamen non amittitur, vbi olei deuo
tionis & amoris vel modicũ inueni
tur, omniũ enim virtutum & chariſ
matũ hæc vnctio mater eſt. Ab hoc
fonte omnis animæ vigor ſcaturit,
ipſa mẽtem illuminat, affectum in-
flãmat, ſpiritum exhilarat, animũ
roborat, ipſa æternorum deſide-
rium, & temporalium contemptũ
parit, ipſa ad tolerandas pro Deo
paſsiones, & ſubeundos labores,
cor agilatat & fortificat, ipſa ad
mandatorum Dei percurrendam

ps.118. viam pedes noſtros quaſi ceruorũ
ps.17 perficit & mobilitat. Nihil hac ſpi-
ritus vnctione dulcius, nihil ſua-
uius, nihil fortius, hæc virginẽ Do-
rotheam vnã ex prudentibus fecit
non pauere furentis iudicis minas,
& ſeuientis tortoris pœnas nõ for-
midare. Ad tormentum quaſi ad
conuiuium virgo prudẽtiſsima gau
dens & læta ferebatur, abundabat
oleo lampas eius, ideoque vacuas
ſororum lampades infundit, & eas
ſecum ad ſponſi thalamum intro-
duxit. Felix virgo quam ſic adama
uit ſponſus, vt non ſolum ipſa cum
illo intraret, ſed & ſecum alias in-
tromitteret. Et vos quoque pru-
dentes virgines lampades veſtras
aptate, & cum ea feſtinanter in-
troite, ſequimini matrem pruden-
tes filiæ, ducem veſtram nolite re-
linquere. Verè prudentes quæ ſe-
culum pro domino reliquiſtis, quę
momentaneum gaudium pro ęter
no commutaſtis, quæ duriſsimam
coniugij ſeruitutem & importabi-
le iugum viriliter abieciſtis, & in li
bertate ſpiritus vitam agentes no-
luiſtis fieri mortalis hominis ancil-
læ, vt Chriſti domini eſſetis libertę,
ſeruitium duriſsimũ in regni glo-
riam permutaſtis. Vtinam, vtinam
vobis plenè innoteſcat, & quid re-
liquiſtis, & quid accepiſtis, vt pro
tanto munere inceſſabiles Deo gra
Col.1.b tias agatis, qui de poteſtate tene-
brarum vos eripuit, & in regnum
filij dilectionis ſuæ vos tranſtulit.
Aptate ergo lampades veſtras, hęc
enim vobis ſola & potiſsima cu-
ra, hoc vitæ veſtræ vnicum offi-
cium, hoc munus, in hoc opus vi-
tam deſtinatis, in hoc poſitę eſtis,
nulla vos alendorum filiorum cu-
ra, nulla rei familiaris ratio, nulla

placendi marito ſolicitudo pertur
bat, non vos partus anxietas ve-
xat, non temporalium rerum cu-
ra ſolicitat, non famulantium an-
cillarum turba moleſtat. Quid er-
go reſpondebitis in iudicio ſi lam
pades veſtræ repertæ fuerint ſine
oleo? aut quam huius indigentiæ
excuſationem afferre poteritis? Sit
ergo in lampade ignis amoris, o-
leum deuotionis, lux ſapientiæ,
ſplendor bonę famæ: hæc enim o-
ptima lampadis præparatio eſt. Me
mentote autem quoniam habetis
theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, 2.co.4.b
& diligenter cauete, ne per incuriã
lampas frangatur, & ſacrum oleum
effundatur. Obſeruate etiam cir-
cumuolitantes noctuas, ne lampa-
padarum veſtrarum & oleum ſor-
beant, & lumen extinguant. Nolite
dormire quia ſponſus tardat: non
enim tardat, ſed properat & accele
rat, ecce (inquit) venio cito reddere Ap.3.e.
vnicuiq; ſecũdum opera ſua. Verè
cito, quia omne quod finitur breue
eſt, adeſſe feſtinant tempora, & fe- Deu. 32
ſtina mors velo & remigio accele- e
rat quantum poteſt. O deploran-
dam mortalium cæcitatem quæ lõ
gum putat omne quod diſplicet! Ec
ce ſponſus venit, credite mihi, iam Matth.
iam propè in foribus eſt. Exite 24.d
obuiam ei, nolite expectare cum
in domo, ſed obuiam ei occurri-
te, & cum gaudio & tympanis ſu-
ſcipite eum. Vt quid miſera ani-
ma corporis huius tabernaculum
egredi pertimeſcis? Sponſus ve-
nit, & hæres? vocat te & exire re-
cuſas? Egredere, egredere, & oc-
curre ei cum gaudio, libens ac vo-
lens domum iſtam luteam & rui- Iob.4 d
noſam deſere, vt domum illam cæ-
leſtẽ non manufactam perpetuam 2.co.5.a
inhabites,

inhabites,& in ſponſi tui thalamo
cũ ſodalibus eius perennibus deli-
cijs perfruaris. Quas nobis præſtaré
dignetur pius & dulcis ſponſus,cui
cum patre & ſpiritu ſancto eſt ho-
nor & gloria in ſecula ſeculorum.
Amen.

DEO GRATIAS.

DE DIVA DOROTHEA virgine & martyre, Concio poſterior.

THEMA

¶Mulier inupta & virgó cogi-
tat quæ domini ſunt,vt ſit ſan
cta corpore & ſpiritu. 1.Co.7.

TRiplicem vitã Ber
nardus ſtatuit in li
bro de vita ſolita-
ria, animalé,ratio-
nalem,ſpiritualé,ſe
cundũ illa tria quę
in homine reperi-
mus,ſenſum vel carné,& rationem
& ſpiritum.Hominum enim quidã
ſequũtur ſenſum, quidã rationem,
quidã ſpiritum : & (ſicut poëta ait)
velle ſuũ cuiq; eſt nec voto viuitur
vno.Hãc triplicé hominum differé
tiam (ni fallor) pſalmographus in-
ps.35. nuit,cũ ait,Homines & iuméta ſal-
uabis dñe,quẽadmodum multipli-
caſti miſericordiam tuam dñe.Filip
Ibidem auté hominũ ſub tegmine alarũ tuá
rum ſperabunt. Animales vocauit
iumenta,rationales homines, ſpiri-
tuales auté filios hominũ, quia et ſi
ex hominibus,iam nõ homines,ſed
maius aliquid dicẽdi ſunt. Vita ani
malis illorũ eſt qui ſola ſenſus paſ-
ſione reguntur,qui deſideria carnis
appetitusq; perficiũt & tranſierunt
iam in affectũ cordis, quorũ omne ps.72.
ſtudiũ eſt comedere,bibere,ſagina-
ri,laſciuire,dormire,gaudere,nihil
habent humanũ præter figurá & lo
quelá,in cæteris omnibꝰ velut bru
ta ſũt,qui in vano rationalé animá
ſuſcepiſſe videtur,quoniã ſolo ſen-
ſu viuunt.In his ratio ſepulta,ſpiri-
tus verò neq; cognitus quidé, totũ
ſuum dominiũ amiſerunt, quoniá
ad reprimẽdos & corrigẽdos paſsio
nũ impetus ratio nullá vim poteſta
temq; retinuit.Hi naui abſq; guber
naculo perſimiles ſunt, quæ omnĩ
vẽto in cautes,ſyrteſq; colliditur.O
miſerá ſeruitutẽ & vilisſimá abie-
ctioné! Et ſi nullá ſuorum operũ ra
tioné huiuſmodi reddituri eſsẽt,etſi
nullũ eſſet iudiciũ aut gehẽnę incen
dium ad omné cõfuſionem & pudo
rem ſufficere debuerat,tam vilis &
abiecta cõditio. Hi inter iuméta ho
mines,& inter homines iuméta ſũt.
De quibus propheta, Cõputruerũt Ioel.1.d
iumenta in ſtercore ſuo. Et iterum,
Nolite fieri ſicut equus & mulus, ps. 31.
quibus non eſt intellectus. Tutius
cum viperis & draconibus cõmora
bitur quiſpiá quá cum iſtis. Si enim
exarſerit iracũdia, ſi furor excãdue
rit, amici viſcera gladio perfora-
bũt,ſi liuor aut libido inuaſerũt, o-
mnia mala, omnia turpia,omnia fla
gitia perpetrabũt. Quis ſuſtineat ha
bitare cũ homine qui cõtempto ra-
tionis arbitrio,ſolo paſsionis impe
tu agitur, ſola ſenſus libidine regi-
tur,aut cui periculo expoſitus non
eſt,qui tali amicitia perfruitur? ma
ximè ſi huiuſmodi diuites & poten
tes ſint,quos quaſi elephantes à lon
gè tractandos cenſeo, ne ſęua pro-
boſcide fragiliores inuoluant,& põ
deroſa mole ſuæ poteſtatis premãt

Pudeat, pudeat ſic ab homine degeneraſſe viros & rationis virtutem amiſiſſe pudeat ſine moderamine,
ps.48. & iumétis inſipientibus ſimilé vitá agere. Quá pulchre Seneca philoſophus! Maior (inquit) ſum, & ad maiora natus, quá vt ſenſuum meorú mácipium exiſtam. De his in libro
Sap.2.a. ſapientiæ, dixerunt impij cogitátes apud ſe non recté, Exiguum & cú tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & nó eſt refrigerium in fine hominis, & nó eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis, quia ex nihilo facti ſumus, & poſt hoc erimus tanquá ſi non fuerimus, &c. Venite ergo fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura tá quam in iuuentute celeriter, vino pretioſo & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis, coronemus nos roſis antequá marceſcát, nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra, vbique relinquamus ſigna lætitiæ, quoniam hæc eſt pars noſtra, & hęc eſt ſors noſtra. Hoc itaque prauo & ſtulto conſilio vitam agentes ducunt in bonis dies ſuos, & in púcto
Iob.21b ad inferna deſcendunt. Vita rationalis eſt eorum qui ſecundum rationem viuunt, qui licet paſsiones & appetitus carnis ſuſtineant, tamen dominantur eorum, ſicut ſcriptum
Gń.4 a eſt. Sub te erit appetitus, & tu dominaberis illius, hi honoribus, facultatibus & delicijs vtuntur, ſed modeſté & temperate, prout oportet & quando oportet, viuunt ſicut homines in omnibus operibus ſuis à ratione directi. Huiuſmodi multa habuerunt antiqui philoſophi, virtutum licet non omnium ſtudioſi. Tales etiam ſunt hodie boni Chriſtiani ſeculares euangelicę militiæ
Ro.6.c. ſectatores. His apoſtolus. Humanú (inquit) dico propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut exhibuiſtis mébra veſtra ſeruire immúditiæ, & iniquitati ad iniquitaté, ita nunc exhibete mébra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Ac ſi dicat, nó ardua & ſpiritualia vobis iniungo, ſed humaná & rationalé vobis doctriná propono, vt ſicut fuiſtis hactenus vitiorum mancipia, ita de cætero iuſtitiæ cultores ſitis. Spiritua les auté dicimus eos, qui nó tam humana ratione quá diuino ſpiritu diriguntur. De quibus apoſtolus, Qui Ro.8.c
ſpiritu Dei agútur, hi filij Dei ſunt. Et iterú, Quod ſi ſpiritu ducimini Gal.5.c
nó eſtis ſub lege, qui cótinuo ſtudio ſolerti induſtria, & aſsidua exercitatione virtutú, adiuuante Dei gratia non ſolú carnis paſsiones & appetitus effrenes domuerunt, ſed eos penitus á ſe eliminauerút, & extinxerút in carne quaſi extra carné viuétes, & in mortali corpore angelicá vitam degétes, quorum cóuerſatio Phi.3.d
in cælis eſt. Mira gratię exercitatio niſiq; poteſtas, quæ homines humanam fragilitaté exuere, & ſuper humaná ſorté & códitioné facit aſcendere. In Geneſi legimus, aues & piſ- Gń.1.bi
ces eodem elemęto, id eſt, aqua fuiſſe formatos, ſed piſces in geniali elemento permanſerunt, aues auté in aera ſupra ſuam originem volauerunt. Omnino ita eſt in propoſito, vna eſt omnium hominum genialis conditio eademque natura, ſed valde differens vita, quidam ſuam naturalem inclinationem ſectantes,
quæ ad malum prona eſt ab adoleſcentia ſua in ſeculo vagantes delicias carnis ſequuntur, velut piſces Gń.8.d
maris, qui perambulát ſemitas maris. Alij autem ſupra ſuam códitionem volantes ad æterna & cæleſtia Pſal.8
rapiun-

rapiuntur lõgè amplius à prioribus
diſtãtes quã à piſcibus maris volu-
cres cæli differũt, qui et ſi homines
ſunt natura, vita tamẽ nõ homines,
ſed angeli ſunt. Vnde apoſtolus hu
iuſmodi ſpiritualibus probro homi
1.co.3.a. nis vocabulũ obijcit, dicens: Cũ ſit
inter vos zelus & cõtentio, nonne
homines eſtis? Inſignis profectò vir
tus, & pręclarũ facinus ſuã excelſiſ-
ſe naturã, & proprio ſtudio atq; in-
duſtria in melius ſe tranſmutaſſe.
Quãta eſt iſtorũ libertas, quanta fe-
licitas, non ſolũ enim à totius pecca
ti ſeruitute, ſed etiã ab omni paſsio
nis moleſtia liberi ſunt, quibus in-
tolerabile iugũ & onus importabi
le videretur priores ſubire paſsio-
nes, & ad relictas carnis concupi-
2.co.3.d ſcentias redire, quia vere vbi ſpiri
tus domini, ibi plena libertas eſt.
Hi omnibus ſolatijs & gaudijs ſen
ſibilib⁹ abdicatis, in ſolo intellectu
& affectu, omnes ſuas diuitias & de-
licias collocarunt, ſicut ſcriptũ eſt:
ps.149. Lætabuntur in cubilibus ſuis, inue-
nerũt enim intra ſe recõditos quoſ
dam theſauros & pretioſas marga-
ritas quas mundus ignorat, pro qui
Matth. 13.f. bus iuxta euangelicam parabolam
libenter omnia ſua dederunt vt cõ-
pararent eas. Neque enim dubium
eſt ampliores & meliores eſſe diui
tias in ſpiritu quã in carne, maiora
& potiora eſſe ſolatia in intellectu
1.co.2.d quàm in ſenſu. Sed animalis homo
non percipit ea quæ ſunt ſpiritus
Dei, ideo totus ſenſibilibus occupa
tur. Felix qui tales in ſe diuitiarum
venas inuenit, cui ad iucundam &
felicem vitam nullo exteriori opus
eſt, ſed in ſimilitudinem Dei omnẽ
2.co.9.b intra ſe ſufficientiam habet, quia
Deum in corde ſuo poſsidet, qui
huiuſmodi non neceſſe habent per
ſuaderi ratione, aut conſilio impel-
li ad omne bonum, quia in illud af-
fectu & voluntate propenſi ſunt.
Multo enim amplius iſti in ſpiritua
libus quã carnales in ſenſibilibus
oblectãtur, & proniores ſunt ad vir
tutem, quã animales ſint ad libidi-
nem: lõgo enim virtutis vſu, & Dei
adiutorio: hi quoq; tranſierunt in ps.72.
affectũ cordis, & iam ad omne bo-
num perficiendum, non tam ratio-
ne quã affectu aguntur. Nam ſicut
mater filio ſuo vnigenito in pericu
lo conſtituto, nõ ex rationis diſcur
ſu, ſed ex amoris impulſu ſuccurrit:
ita in his ſpiritualis affectio ratio-
nis cõſultationẽ non expectat. Gra
uiſsimũ enim eis eſſet à quiete ſpiri
tus & cõtemplatione diuelli, in qua
ſupra modũ quieſcunt & oblectan-
tur: imò nihil magis timent, quã ne
illam aliquãdo amittant. Talis erat
qui dicebat, quàm dulcia faucibus ps.118.
meis eloquia tua, ſuper mel ori
meo, deſiderabilia ſuper aurũ & la
pidem pretioſum multũ, & dulcio
ra ſuper mel & fauũ. Et iterũ, Læta- ps.118.
bor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui
inuenit ſpolia multa. Huiuſmodi
ſpirituales animæ deſignatę ſunt,
per illas rotas Ezechielis, quæ vbi Eze.1.c
erat impetus ſpirit⁹ illuc rapiebant & 10.c
ſequentes illũ, quas vocauit volubi
les: quia (ſicut Hieronymus ait) ani
mę ſanctorũ rotę ſunt mobiles &
agiles ad omne bonũ, quę quoniã
nihil grauedinis peccatorũ habent
modico flatu ſpiritus celeriter vol
uuntur. Vnctę enim ſũt oleo deuo-
tionis ſãcto, & ideo ad omnẽ virtu-
tis motũ faciles & mobiles ſunt. Nõ
ſic impij, non ſic, ſed velut rota gra
uiſsima, quæ nimio aquarũ impetu
vix voluitur præ grauedine. Vnde
pſalm. Domine pone eos vt rotam, ps.82.

quæ tamẽ rota ſi ſpiritus vnctione
vngatur agilis reddetur ad virtutẽ.
Hinc in religione videmus nonnul
lis grauiſsima fieri quæ alijs leuiſsi
ma & ſuauia ſunt, & vere animæ
deuotæ nihil eſt in religione diffici
le. Quale autem ſit horum ſpiritua
lium exercitiũ, qualis vita pſalmo-
graphus optime in ſua perſona de-
ps.76. ſcripſit, dicens. Renuit cõſolari ani
ma mea, memor fui Dei, & delecta
tus ſum, & exercitatus ſum, & defe
cit ſpiritus meus, anticipauerunt vi
gilias oculi mei, turbatus ſum, & nõ
ſum locut⁹, cogitaui dies antiquos
& annos æternos in mente habui, &
meditatus ſum nocte cũ corde meo,
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritũ
meum. Quã mirificè, quã pulchrè
omnem ſpiritualiũ vitã, mores, offi
cium & ſtatum in ſemetipſo expreſ
ſit. Renuit inſenſibilibus conſolari,
qui delicijs ſpiritualib⁹ abũdabat,
non in creaturæ vſu, ſed in Dei me-
moria omnis cõſolatio eius, defecit
ſpirit⁹ quia Dei ſpiritu plenus erat,
omnis liuor, omnis ſuperbia, omnis
ambitio, omnis cõcupiſcẽtia, omnis
cupiditas & libido, omnis affectus
& paſsio ſenſualis defecit & ſiccata
eſt, quia ſpiritus domini inſufflauit
in ea. Omnis appetitus carnalis eua
nuit, cũ ſpiritus deuotionis incaluit.
Et exercitatus ſum. Sed quibus exer
citijs? Anticipauerunt vigilias ocu-
li mei, ſcilicet, in Dei mei laudibus
excubando: turbatus ſum à confu-
ſione peccatorum, ſcilicet, præ con
fuſione nimia non ſum locutus. Co
gitaui dies antiquos, id eſt, totã vitã
meam ab initio reuolui, longã ope
rum meorum, & totius vitę peractę
hiſtoriam texẽs, quæ à Deo accepi,
quæ illi reddidi gratias eius & ma-
litias meas aſsidue animo cõmemo
rãs. Gratiſsima profecto cordi meo
& delectabilis exercitatio. Sed & an
nos æternos in mẽte habui, præmiũ
illud æternum, & perpetuam glo-
riam oculis meis obijciens, vt ſic in
clinarem cor meum ad faciẽdas iu- ps.118.
ſtificationes eius propoſita retribu-
tione, à qua neque ad momentum
quidem quoad poterã mentis meæ
obtutum deflexi: in his & ſimilibus
meditationibus exercitabar, & me
ditatus ſum, maximè nocte cũ cor-
de meo quando à regni negotijs &
alijs operibus pietatis vacare lice-
bat. Nam in die mandauit dominus ps.41.
miſericordiam ſuam, & nocte can
ticum eius. Sed ſuper hęc omnia mi
hi maxima & præcipua cura fuit, vt
ab omni peccati contagio, ab omni
fœce libidinis, & ab omni puluere
terrenæ cupiditatis ſcoperem ſpiri
tum meum, ſcopis pœnitentiæ puri
ficans, & vnda lachrymarum aſsi-
duè rigans illũ, vt gratũ Deo meo
in illo, & mundum habitaculũ prę
parem. Hoc officium, hoc exercitiũ
meum, hic vitæ modus, in hoc exer
citabar, in hoc delectabar, in hoc tẽ
pora mea & dies meos, vitã meam,
& annos meos expẽdebam. Deſcri
pſimus vobis virgines Chriſti, ho-
minum ſtatus varios, animalẽ, ratio
nalem, ſpiritualem, ſub quibus mili
tat omnis vita mortalium. Vidiſtis
certè quãta ſit hominum adinuicẽ
diſtantia, quo perfectionis interual
lo homo ab homine diſtet. Quã me
rito paraſitus ille comicus exclama
uit, dij immortales homo homini
quid prędtat, ſtulto intelligẽs quid
intereſt? in ſimplici & vniuoca na-
tura maior quodammodo videtur
hominum differentia, quã iumen-
torum: eſt enim homo animalis pro
pè nihil diſtans à bruto: eſt homo
ſpiri-

ſpiritualis ſimilimus angelo. In vna (inquam) eademque natura huma na, beſtiam, dæmonem, homines, an gelum, ſi varias hominũ conditio nes attenderis inuenies, neque ſolũ hoc, ſed etiam varia genera beſtia rum, hominem leonem, hominem vulpem, hominem ſimium, homi nem elephantem, hominem porcũ, viperas, ſerpentes, baſiliſcos huma na effigie figuratos vbiq; reperiẽs, more nanque camaleontis, prout vult configuratur homo, in vno tẽ poris momento aſcendens vſq; ad angelum, & in alio deſcendens vſq; ad brutum. Creauit enim Deus ho minem liberum, & reliquit eum in manu conſilij ſui, vt eſſet quicquid vellet, liberam ei tribuens faculta tem aſcendendi & deſcẽdendi, quã tum vellet. Propter quod in prima rerum conditione, cũ ſingulaque fe cerat ſigillatim approbaſſet, ſicut de quolibet, ſcriptũ eſt. Vidit Deus quòd eſſet bonum, ſolum hominẽ ſine laude reliquit, expectans quis poſtmodum arbitrio ſuo futurus eſ ſet. Noluit quippe approbare bonũ quod facile mutari poterat, ſicut & cito mutatum eſt. Arbor enim ſer uauit quòd creata eſt, & homo dele uit quòd erectus eſt, ad hominum quippe excellentiam ſpectat, vt ſit propria electione quod velit, non mutando naturam, ſed affectiones arbitrio variando. Nos autem qui ſpiritualem vitam profeſsi ſumus, qua ſolicitudine, qua vigilãtia cura re debemus, vt ſimus quod promi ſimus, vt ad deſtinatam morum pul chritudinem pertingamus. Neque enim aliud in monaſterio agimus, ab omnibus curis & negotijs ſeiun cti ſumus, nulla filiorum, nulla do meſticorum, nulla rei familiaris ſo licitudo nos premit, non ſerimus, neque metimus, non militamus, ne que fabrefacimus, ab omni officio & negotio liberi ſumus, vt ſolis no bis vacemus. De alieno labore & in duſtria nobis domus, victus, veſti tus, & alia vitæ neceſſaria præſtan tur. Nullus turbat, nullus moleſtat, nullus inquietat, neque pro his o mnibus aliud exigitur à nobis, niſi vt meliores ſimus. O pulcherrimã ſortem & egregiam conditionem, vt cordis noſtri hæreditatem exco lamus, mercedes accipimus, & vt in proprio agro laboremus, nobis ſti pendia donantur! Quid dicturi ſu mus in iudicio? quam excuſationẽ habebimus ſi carnales & rudes inuẽ ti fuerimus? Poterit aliquo modo ſe culares virgines occupatio excuſa re: Nobis autem quid reliquum eſt, niſi ſicut nequã illi homini euãge lico obmuteſcere. Ad hanc vero vitam ſpiritualem, de qua diximus, & promerendam & obtinendã, ni hil magis homines iuuat quã pudi citia: quid enim præcipue apoſtol[us] virginitatem hominibus perſuade re conatur, vt ſic melius ſpiritui & contemplationi uacetur, ſciẽs quia ſine pudicitia fruſtra quis conabi tur ad ſapientiam: quia non intra bit in animam maliuolam, neq; ha bitauit in corpore ſubdito pecca tis. Quis enim conſenſus ſpiritui dei cũ libidine? aut quæ conuenientia ſapientiæ ad illecebram? Sancta vir ginitas ad contuenda cæleſtia ocu lum mũdat, intellectum clarificat, mentem eleuat, affectionem purifi cat, & ad omnem ſpiritualium do norum influentiam animam habili tat. Non immittet Deus pretioſiſsi mum puriſsimumque ſpiritus ſui li quorem in vas inquinatum. Atras

Eccli. 15 c

Gen. 1. a b. &c.

Matth. 22. b.

1. co. 7. f.

Sap. 1. a.

nubes radius ſolaris non penetrat, inter denſiſsimas nebulas ſolis claritas non renitet, virginitas argéto ſplendidior, cryſtallo clarior, vitro purior, vas mũdum diuinis impreſſionibus aptum, grata Deo, angelis chara, hominibus ſpectabilis, hanc Deus inhabitat, hanc diligit, hanc illuminat. Quid enim aliud virgines ſanctas, niſi Dei ſecretarias dixerim? his ſua Deus pandit arcana, his ſecreta ſui cordis communicat, his abſcõdita myſteria reuelat, has viſitant angeli, has perficiunt, has exornant theſauris cœleſtibus. Pul

Cãti.1. cherrimas eis murenulas & præclara donaria deferentes, varijsq́; eas

mat.5.a muneribus decorantes. Vere beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Quid enim proderit inſpiciendis cæleſtibus oculum intendere, ſi ſanguine rubet, aut ſi puluere plenus eſt? O anima purifica oculum, & videbis, abijce ſordes, & omnia proſpicies, acies polluta lucé puram videre non poteſt, & ſentina carnis obſcœna atram nebulam ſemper exhalat quę placidum veritatis lumen occultat. Eſt quoque aliud vnde virginitas valde adiuuat ad ſpiritum, quia ab omni negotio libera eſt: mulier nanque inu

1.co.7.f. pta & virgo, cogitat quæ dñi ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu, vt placeat ei cui ſe probauit: quæ autẽ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro & diuiſa eſt: non vacat ei guſtare cæleſtia, quoniam temporalibus curis implicata eſt. Duplici itaque impedimento tenetur ne in ſpiritu proficiat occupatione & libidine. Libido mentis aciem obnubilat, occupatio debilitat, quoniam pluribus intenta, ac diſtracta mẽs ad ſingula debilitata eſt, quòd ſi ad ſingula, quãto magis ad contraria? Gratias Deo agamus, Col.1.b

qui nos vocauit in partem ſortis ſanctorum, & à tantis periculis & ſolicitudinibus ſegregauit, vt exhibeamus ei corda & corpora noſtra ho- Ro.12.a

ſtiam viuentem, ſanctam, placentẽ & rationabilem, & quę placita ſunt coram eo toto deſiderio faciamus. Grandis nobis retributio & eximia merces propoſita eſt, ſi quæ bene cœpimus ſimiliter compleuerimus: non enim qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſal- Matth.

uus erit. Confido in domino Ieſu, 10.c

ꝙ qui cœpit in vobis bonũ opus, ipſe perficiet; ſed opus veſtrum vo- phili.a

lo interim agnoſcatis. Virgo deuota api quã ſimilima eſſe debet, quæ longe à ſuo apiario volãs pulchros vndique flores legit, ex quibus intra alueum concluſa mellificat, ſic vos ſpiritus ſancti flatu in cæleſtia raptę, placidos é paradiſo ſanctarũ cogitationum & meditationũ flores colligite, vnde dulciſsimos & mellifluos intra viſcera deſideriorum fauos cõficiatis. Spiritus enim eccle.24

domini ſuper mel dulcis, & hæredi c

tas eius ſuper mel & fauum. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ ps.67.

domine quam abſcondiſti timenti bus te, quos etiam in abſcõdito vul ps.30.

tus tui à conturbatióne hominum, & à contradictione linguarum abſcõdere dignatus es. Apis quæ ſem per foras vagatur, nunquam mellificat. Monialis quæ curis ſecularibus implicatur, ſpiritus ſuauitatem ignorat: quàm bene ſibi conſonat apis & virgo, apis non coitus libidine, ſed ſolis calore generatur, pudiciſsima eſt, omnem labem ignorat, dulciſsimos fructꝰ facit. Vnde enim dulcedo niſi à puritate cõfici debuit?

buit? qualis artifex, tale opus? Materia quoque nō diſſonat. Flore enim quid pulchrius? quid purius? quid ſuauius? quàm eximiam analogiam hæc omnia retinent, ſi ad ſpiritum ſuo ordine transferātur, apis Deo dicata virgo, flos cæleſtis meditatio, fauus ſpiritualis dulcedo ros ille eſt. De quo Eſaias. Ros lucis, ros tuus, alueus, aut virgineum pectus, aut religionis clauſtrum, in quo velut examina apum virginum chori in pace & ſilētio mellificāt ſub magiſtra. Volate ergo virgines Dei aſſiduè in floriferam paradiſum, atque inde placidos flores vobis colligite, vt mellifluos ſpiritus cōficiatis fauos. Hoc opus veſtrum, hoc officiū, in hoc poſitæ eſtis in monaſterio explorare terram lacte & melle manantem, vberrimoſque inde populo Dei fructus deferre. Noſtis figuram, vt opinor, Olim cū famulus Dei Moyſes populum Iſrael in terram promiſſam introduceret, ex præcepto domini, duodecim exploratores miſsi ſunt, qui terram illam explorarēt, & populo referrēt omnia qui vidiſſent, qui omnes, prę ter duos Ioſue & Caleph, terrę quā viderant detraxerunt, dicētes. Terra quam luſtrauimus deuorat habitatores ſuos, populus quem aſpeximus procerę ſtaturę eſt, vidim⁹ ibi monſtra quædam filiorum Enach de genere giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur. Quibus verbis populum exterruerunt, & grandis in eo mœſtitia & murmuratio excitata eſt, propter quā proſtratus eſt in deſerto, viri quoq; illi qui terræ pulcherrimæ & fructiferę nequiter & mendacitèr detraxerant in reatus ſui pœnam percuſſi à Deo ſubito extincti ſūt. Ad vos virgines, & ad nos pertinet hæc parabola, exploratores conſtitui ſumus in populo Dei electo, populo peregrino, in manu potenti & ſanguine agni immaculati de Ægypti tenebris & Pharaonis ſeruitute liberato. Hic per huius ſeculi ſqualētem eremum in patriam ſuam properat, & audire geſtiens in deſerto, bona quæ in ea ſunt exploratores deſtinant, religioſos & perfectos viros, qui eam penetrent, & de illa ſibi nuncient. O ęgregium exploratorem Paulum, qui cū Dei paradiſum & eius delicias beatis oculis perluſtraſſet, hoc ſolum exulanti populo dicere potuit, quòd bona illius ineffabilia ſunt. Luſtrauit quoque eam Ioannes, aquila potens, & quæ viderat prout potuit myſticis ſermonibus, & typis populo dei deſcripſit. Nonnulli etiam ex ſanctis, et ſi non tam apertè viderunt, iucūda & præclara de illa nobis retulerunt. Vnde pſalmus, Glorioſa dicta ſunt de tē ciuitas Dei. Sed heu heu exploratorum hodie maxima pars populum Dei ab ingreſſu vitæ deterruit. Videas hodie monachorum plurimos mœſto vultu pallida facie, terræ deſiderabili detrahentes. Religio (inquiunt) deuorat hæc habitatores ſuos, vita hæc aſpera & arida & ſine fructu eſt, nō eſt qui eam portare poſsit: ſunt ibi monſtra, gigantes, labores intolerabiles, iugis obedientia, vigiliæ longę, clauſura perpetua, tenuis victus, chorus continuus, rigor aſsiduus, fatigatio multa, conſolatio nulla, interminabilis mœſtitia. Nolite intrare, nolite probare, labores iſti ſuper vires hominum ſunt, non poteritis ad eos, non lacte & melle, ſed abſinthio & felle manantem religionem experti ſumus.

Margin notes: Eſa.26 d. Deu.6 a. Num.13 c.d. 2.Co.12 a. Apo.21 c.d. ps.86.

mus. O genus hominum perfidum & iniquum, deſidiam & inertiam ſuam auſteritati & ſterilitati imputant religionis. Quá ſimiles ſunt hi Lu.11.g ſcribis & pharisæis, qui (ſicut dominus ait) clauem ſcientię tulerunt, & ipſi non introierunt, & intrare vo- ps.105 lentes prohibuerunt, pro nihilo habuerũt terram deſiderabilem, quia eius delicias campoſque latiſsimos non viderũt, ſi enim interiora eius penetraſſent, ſi ad eius latitudinem perueniſſent, probaſſent vtique intra rigores illos pœnitentiæ, quos tam vehementer exagerant, quanta felicitas, quàm ampla & delicioſa planicies clauderetur. Nouerat ps. 83. hoc qui dicebat, Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia. Et iterum, ib.dem Elegi abiectꝰ eſſe in domo dei mei, magis quá habitare in tabernaculis peccatorum. Vos itaq; virgines Deo deuotæ, terram iſtam deſiderabilem viriliter penetrate, & pa- ps.56. ſcimini delicijs eius. Guſtate & vi- ps.33. dete quàm ſuauis eſt dominus, & ꝙ non eſt amaritudo vlla in conuerſa- Sap.8.c tione eius, non ſunt gigantes, non ſunt monſtra in Dei obſequio, ſed redundás gratia & perfecta lætitia; quòd ſi eſſent vtiq; pro Deo, & aggrediēda & tolerāda fuiſſent. Quid enim leuius, quid ſuauius, quá pro domino laborare? Melliti ſunt labores iuſtitiæ & ſpiritus dulcedine conditi, labores eſſe deſierunt, quia placidi ſunt: vbi enim delectatio & voluptas, qualis labor eſſe poteſt? Virgo hæc quam ſequimini, cuius hodie feſta percolimus, non ſolum obedientias, inedias, vigilias, clauſuram & paupertatem, pro Chriſto domino ſuſtinuit, ſed grauiſsimas contumelias, iniurias acerrimas, cōfuſionem, nuditatem, irriſionem, & atrociſsima tormenta, pro eo libentiſsimè tolerauit. Cōſiderauit quid promittitur, & noluit conſiderare quid patitur, proſpicienti æternitatem in præmio, nihil temporale poteſt eſſe difficile. Momētaneū enim 2.co.4.d hoc & leue tribulationis noſtræ (ſicut apoſtolus ait) æternū ſupra modum in ſublimitate gloriæ pondus operatur in nobis, & exiguus labor inenarrabilem requiem & lętitiam ſempiternam. Quam nobis præſtare dignetur pius & miſericors dominus rex & legifer noſter Ieſus, cui cum patre & ſpiritu ſancto eſt honor & gloria, decus, laus, & imperium in ſecula ſeculorum. Amen.

DE DIVA MARIA MAGdalena, Concio.

THEMA.

¶ Dilexit multum.
Lucæ.7.

CVm ſolus creator rerum conditarum perfectā habeat notitiam, in pōdere & menſura quę ſunt, Sap.11.d eas vndiquaque penetrando & cōprehendendo, ipſe namque attingit à Sap.8.a. fine vſq; ad finem fortiter, metiturque ſua ineffabili ſapientia gradus, perfectiones & dignitates omnium & ponderat infallibili ſtatera veritatis merita ſingulorum. Solus igitur eſt ſicut & plaſmator, ita & cōprehenſor. Vnumquodque ergo tātum æſtimari debet, quantum diuino iudicio aut teſtimonio æſtimatur aut iudicatur eſſe: non enim (vt

inquit apoſtolus) qui ſeipſum com
mendat, ſed quem Deus commen-
dat ille probatus eſt, & ſine dubio il
le laude digniſsimus habendus eſt,
qui dei præconio promeruit lauda
ri. Legimus autẽ in euangelio nõn-
nullos à domino cõmendatos, Na-
thanaelem venientem ad ſe com-
mendauit de ſimplicitate & verita-
Ioã.1.g. te cordis, dicens, Ecce verè Iſraelita
in quo dolus non eſt. Cẽturionem
quendam admiratus, laudauit de
Lu.7.b. plurima fide, dicens, Amen dico vo
bis, non inueni tantam fidem in Iſ-
rael. Petrum apoſtolũ laudauit de
abſconditi myſterij cognitione &
Matth. lumine, dicens, Beatus es Simon
16.c. Bariona, &c. Chananæam de fide
& perſeuerantia commendauit, di
Matth. cens, O mulier magna eſt fides tua.
15.b.c. Magdalenam verò (vt audiſtis in le
ctione euangelica) in domo phari-
ſæi lachrymantem, gementem, &
pedes ſuos amplectentem & deoſcu
lantem, de ardentiſsimo amore cõ
mendauit, dicens verba thematis,
Dilexit multum. In ea igitur virtu
te quilibet iſtorum credendus eſt,
& habuiſſe excellentiam, & maxi-
mè claruiſſe, de qua dominico teſti
monio apud alios & præ alijs com
mendatus eſt: nouerat enim quid eſ
ſet in homine qui fecit hominem.
Neque aliud erat in homine virtu-
tis, aut gratiæ, quàm quod ipſe po-
ſuerat. Habet ſe autem charitas ſiue
amor Dei ad cæteras virtutes, ſicut
ſe habet aurũ ad alia metalla: ſicut
enim aurum cæteris omnibus me-
tallis præſtat decore, æſtimatione,
& valore, ſic charitas tantum & eo
amplius cæteris omnibus virtutib⁹,
perfectione & excellentia ante ire
videtur. Sine charitate enim cæte-
ræ omnes virtutes aut nullæ ſunt,
[illegible]

aut modici valoris (dicente apoſto-
lo) ſi linguis hominum loquar & an 1.co.13.a
gelorum, &c. et ſi habuero prophẽ
tiam, & nouerim myſteria omnia
& omnem ſcientiam, & ſi habuero
omnem fidem, ita vt mõtes transfe
ram, charitatem autem non habue-
ro, nihil ſum: id eſt, omnes virtutes
iſtæ ſine charitate nullę ſunt. Cha-
ritas autẽ per ſe ſola (vt inquit Au-
guſtinus) eſt omnis virtus, ſcilicet,
quoad virtutis fructum & effectũ.
Ipſa eſt enim in credito fides forma
ta, in fiducia ſpes viua, in victoria
fortitudo, patientia in tolerando,
benignitas in miſerendo, manſue-
tudo in ſuſtinendo, in largitione li
beralitas, in æqualitate iuſtitia, in
deiectione humilitas, & denique in
omni operatione omnis virtus. Vi-
de quàm aperte hoc innuat apoſtol⁹.
Charitas (ait) omnia ſuffert, omnia ibidem
credit, omnia ſperat, omnia ſuſti-
net, patiẽs eſt, benigna eſt, nõ æmu
latur, non inflatur, non agit perpe-
ram, non quærit quæ ſua ſunt. Hæc
opera hîc enũmerata aliarum virtu
tum propria ſunt, & omnia ſibi ven
dicat charitas. Conſule experien-
tiam, & hoc ipſum luce clarius ap-
parebit: ſi quis enim aliũ affectuo-
ſè diligit, ei in omnibus credit, ei 1.co.
pretioſa quæque confidit, ei omnia
liberaliter largitur, ei errata dimit-
tit, amata cõmittit, nõ inuidet il-
lius gloriæ, non rapit illius ſubſtan
tiam, non quærit iniuriam, pro ipſo
omnia ſuffert iniurioſa, omnia ag-
greditur periculoſa, omnia proſe-
quitur laborioſa: nec ipſa morte a-
mor ſuperatur, fortis enim eſt vt Cãt.8.b
mors dilectio. O potentia maxima,
& inſuperabilis vigor charitatis!
Quid non potes? quid non aggrede
ris? quid non vincis? quid non com
prehendis?

prehendis? O amor eo cæteris omnibus fortibus fortior, & potentibus potentior, quo ſuauior ac blandior: non enim ferro & manu armata, ſed ſuauitate quadam interna dulcedinis tuæ omnia tuo ſubiugas imperio, & cuncta tibi deſeruire miro modo nō cogendo cogis: omnium tributa perquiris, omniū officio ſola regina charitas prolibito fungitur. Nō ſolum autē omniū virtutum, ſed etiam omnium donorum Dei maximum eſt charitas. Vides quàm opulenta, quàm diues, & omnibus bonis refertiſsima eſt domus Dei, quot & quantis diuitijs & chariſmatibus abundans. Ego dico tibi, ſi omnes cæleſtes theſauros & pelagus omne diuitiarum Dei ſcrutatus fueris, nihil inuenies pretioſius, nihil ſplendidius, nihil deſiderabilius amore Dei. Omnium igitur bonorum & beneficiorum quę præſtare poteſt Deus, maximū eſt amor ſui. Petat alius prophetiam, alius ſapientiam, alius fidem, alius caſtitatem, alius humilitatem, alius quicquid ſibi placuerit, tu ſi optimū & maximum deſideras donum, pete ab eo charitatem, & eius dilectionem: omnium enim horum maior
1.co.13.b eſt charitas. Et ratio huius eſt, quia quicquid tibi donauerit Deus, ſi amorem ſui non præſtitit, ſeipſum tibi negauit, Deus enim ſolo amore poſsidetur à viatore homine, & poſſeſsio eius amor ipſius eſt. Amor igitur facit Deū eſſe tuum, facit ipſum poſseſsionem tuam & hæreditatem tuam, & quicquid habeas ſi amore cares, nec Deus tuus eſt, nec eo frueris. Fruitio enim huius vitę & amor idem ſunt. Quid autem tibi proderit ſi omnia poſsideas, & ſolū Deū non poſsideas? Sicut ergo nihil ſeipſo præſtantius dare poteſt Deus, ita & in donis nullum præſtantius illo, quo ſolo Deus alicui donatur, & ab eodem poſsidetur. Et vt clarius appareat hoc, gratia exempli ponamus, vt de abſoluta potentia Dei poſsibile eſt, quòd viſio & fruitio beatifica ſeparentur ab inuicē in diuerſis, ita vt vnus videat Deū, nec tamen diligat, alius autem diligat quidem, ſed non videat: cognoſcat autem, quia amor nō poteſt ferri in incognitū, cōſtat quòd neuter iſtorum perfectè beatus eſt, quoniā qui videt ſolum, non fruitur optimo quod videt, & qui diligit duntaxat non quietatur, donec lucide videat quod tam ardenter amat. Felicitas enim & beatitudo noſtra, aut in vtroque viſione, ſcilicet, & amore Dei conſiſtit, aut ſaltem vtrunque ad complementum perfectę beatitudinis neceſſarium eſt. Licet ergo (vt diximus) neuter illorum perfectè beatus ſit, ego ſi mihi daretur optio, potius eligerem amare non videndo, quàm videre non amādo. Quid enim ſi videro & non amauero? per hoc nec Deo gratus aut amicus exiſto. Eſt enim gratia charitas, aut non ſine charitate, ſi autē amo etiam ſi non videam, Dei amicus ſum. Vt autem noſtrum propoſitū concludamus, conſtat quòd quātò id in quo aliquis præſtat, ſeu habet excellentiā maius eſt, tanto ille dignior habendus eſt & illuſtrior. Eſt enim grande quid etiam in paruis ac modicis eſſe præſtantem, in magnis verò ac arduis præſtare, illuſtre & glorioſum nimis. Exēplum horum in artibus clariſsimum, in quibus quanto perfectior eſt ars in qua aliquis habet inſignis ac ſingularis artifex, tāto artifex ille cæteris

artifi-

artificibus etiam inſignibus aliarũ artium ac præſtantiſsimis præſtat. Quid igitur grandius, quid glorioſius, quid beatius in laudem Mariæ Magdalenę dici potuit, quàm quòd tam breui ſermone & compendioſo præconio veritas ipſa comprehendit in verbo thematis teſtificans de ipſa, quoniam dilexit multum? Quid enim eſt dicere, dilexit multum, niſi in eo quòd eſt maximum & optimum in domo Dei vniuerſa, ſiue in cælo, ſiue in terra, & in eo quòd eſt omnium præſtantiſsimum claruit & præſtans fuit? Optimum nanque ſibi elegit Maria, (Lu.10.g) magnus eſt quiſquis aliqua virtute magnus eſt, ſed maximus eſt quicũque optima virtute magnus eſt. Si igitur diebus ac noctibus omnes ſcripturas ſacras euoluerem, ac omni induſtria & ſolicitudine huius ſanctæ mulieris laudibus deſudarem, nihil longiſsimo ſermone in eius laudem afferre vel dicere vobis potui, quòd ſic eius dignitatem & excellentiam demonſtraret, ſicut illud tam breue duorum verborum compendium thematis, ſcilicet, dilexit multum. Hoc enim certum eſt, quòd ſi multum dilexit Deũ, etiam multum ab eo dilecta eſt: & quo magis dilecta, eo magis inter cæteros excelſior & glorioſior effecta. Magnitudinis ergo & gloriæ ſuæ, hoc vnicum ac certiſsimũ ſuſcipite teſtimonium diuino nobis oraculo pronunciatum, ſcilicet, dilexit multum. Duæ partes ſermones, prima de motiuis amoris, ſecũda de ſignis amoris. In primo declarabitur, qua ratione illa glorioſa fœmina dilexit multum. In ſecunda verò, quibus ſignis & indicijs demonſtrauerit, quoniam dilexit multa. Propheta egregius cõſiderans apud ſe, quãtum ex omni parte ad Dei dilectionem teneatur, ait. Diligam te domine fortitudo mea, &c. (Ps. 17.) Diligam te (inquit) & toto corde diligam te, & pleno deſiderio animæ diligam te, & ex intimis viſceribus meis diligam te: & quare diligam te, nunquid abſque cauſa? Sequitur. Fortitudo mea, firmamentum meum, refugium meũ, liberator meus, Deus meus, adiutor meus, protector meꝰ, cornu ſalutis meæ, ſuſceptor meus. Nunquid pro his omnibus non iuſtè diligam te? nunquid non grandis mihi ratio & cauſa diligendi te? Deus meus, miſericordia mea, gloria mea, corona mea, coarctor vndique ac ſtimulor cauſis multis & rationibus plurimis ad amandum te, nec ſufficit cor meum ad tantũ debitum amoris perſoluendum. Qui ergo ex omni parte me obligas & conſtringis beneficio tuo, obligatũ abſolue nimio amore tuo: dediſti vnde tibi teneor, da etiam vnde tibi reddam: nam ſi ego non ſum dignus amare te, tu tamen domine digniſsimus es amari à me. Nouum ergo ſuperadde muneribus tuis munus amoris, vt de munere tuo tibi perſoluam debitum meũ. Mira res, ipſa ſolutio noua obligatio eſt, debitum contraho dum reddo, oneras me dum exoneras Deus, & dum de tuo dono tibi rependo amorẽ quẽ debeo, ipſo dilectionis munere me amplius fieri debitorem inſpicio. Vt quid igitur ſolutionem intento? niſi quia cũ tibi plurimum debeã, gratiſsimum mihi eſt fieri tibi etiã amplius debitorem. Diligam te ergo domine omnibus modis & ſine modo: modũ enim non habuit quę ipſe feciſti pro me, non appoſuiſti

menſu-

menſuram beneficio tuo, nō appo-
nam menſuram amori meo, ſed
quoad poſſum, & ex totis meis viri
bus, & tota virtute mea amabo te.
Valde domine deſidero intelligere
& ſentire quantum tibi debeo, ſed
munera tua intelligi non poſſunt
ſine ſpiritu tuo (dicente apoſtolo
1.co.2.c tuo) non enim accepimus ſpiritum
huius mūdi, ſed ſpiritum qui à Deo
eſt: vt ſciamus quæ à Deo donata
ſunt nobis. Infūde igitur cordi meo
ſpiritum tuum, vt intelligam donū
tuum: recipere enim & ignorare be
neficium ingratitudinis non modi-
cam labem parit. Quomodo enim
gratus erit, qui nec pro quo gratus
eſſe debeat agnoſcit? Da ergo mihi
domine ſentire & intelligere cau-
ſas & rationes propter quas teneor
& debeo diligere te, vt ex tali ſcru
Ps.38. tinio & meditatione mea, exarde-
ſcat ignis dilectionis tuæ, & tepidū
cor meum excitetur ad amorem
tuum. Cùm autē innumera ſint quę
nos ad dilectionem Dei prouocāt:
tria tamen ſunt præcipua, pro-
pter quæ Deus à nobis diligendus
eſt. Primò, quia iuſtū: ſecundo, quia
debitum: tertiò, quia proficuū. Hæc
enim ſolent etiam communiter eſ-
ſe rationes diligendi aliquem, nam
aut diligitur, quia virtute & mori-
bus præſtans & gratijs decoratus a-
mabilis apparet, & dignus amore,
aut quia ipſe amat nos, aut quia eiꝰ
amicitia vtilis nobis eſt. Iſta omnia
in Deo præcipua & maxima ſunt.
Quis enim amore dignior quàm
Deus? quis præſtantior? quis perfe-
ctior? quis glorioſior? Nihil nobis
contulerit Deus, nihil pro nobis paſ
ſus fuerit, nihil nobis promiſerit.
Certè propter hoc quòd ipſe eſt o-
mni amore à nobis amandus eſt,
quia, ſcilicet, eius excellentia infini
ta, infinito etiam amore digniſsima
eſt. Amor enim (teſte philoſopho)
eſt naturalis quædam inclinatio in
bonum, quanto ergo aliquid me-
lius, tanto amore dignius. Primū
igitur ac ſummum bonum, in quo
omne bonum, & à quo omne bo-
num, quo amore proſequendū erit?
Dic mihi obſecro te anima mea,
quid tibi poteſt placere qđ in Deo
tuo non reperias? Si delectat te ſa-
pientia, ſapientiſsimus eſt: ſi poten
tia, omnipotens eſt: ſi pulchritudo
candor, eſt lucis æternæ, & ſpeculū Sap.7.d
ſine macula: ſi diuitiæ, ſi gloria, glo
ria & diuitiæ in domo eius: ſi dele- Ps.111.
ctatio, ſi vita, delectationes in dexte Ps.15.
ra eius vſque in finem, & vita in vo
luntate eius. Dilata tentorium cor- Ps.29.
dis tui, extende ſinus deſideriorum
tuorum, & quicquid libuerit exo-
pta, & quantum poteris deſidera,
totum illud in ipſo eſt, & amplius
quàm deſiderare vales in ipſo eſt.
Quid igitur miſera, ſitibunda & va
ga, à vanitate creaturarum mendi-
cas guttulas quaſdam ad refrigeran
dam ſitim tuam, & fontem ipſum
aquæ viuæ ſpontaneè ſe offerētem
relinquis: Dereliquiſti (inquā) fon Hie.2.d
tem aquæ viuæ, & fodiſti tibi ciſter
nas diſſipatas, quæ continere nō va
lent aquas, deciperis, certè decipe-
ris miſera, nam ea ipſa delectabilia
quæ tu tam ardenter inquiris, ſitim
non ſedant, ſed incitant, non remo-
uent, ſed promouent, & hydropico
rum more quo amplꝰ bibis, eo am-
plius ſitibunda relinqueris. Vnde
autem terrenas illas ac degeneres
voluptates, ſic ardenter ſitimus, ni-
ſi quia cæleſtes & meliores non gu
ſtamus? Qui enim puras illas & de-
fecatas ſpiritus oblectationes & ve-

rā mentis gaudia frequenter expertus eſt, abiectiſsimas viliſsimaſque corporis voluptates non ſolum nō diligit, ſed etiā abominatur & odit: guſtato enim ſpiritu, deſipit omnis caro. Vtinam domine, vtinam vel tenuiſsimus radius pulchritudinis tuæ mētis nřæ oculos tetigiſſet, vt ſaltem ſub nube quadā & caligine, ſplendor tuæ celſitudinis noſtris oculis appareret. Raperet enim ſtatim ad ſe calore ſuo veluti vaporē animam noſtram, & totam ardore dilectionis tuæ inflammaret penitus & accenderet. Vt quid enim nō diligimus te, niſi quia ignoramº te? Cæcitas noſtra huius algoris cauſa eſt, impoſsibile eſt enim vt non amet te, qui verè cognoſcit te. Faciē
ps.118. igitur tuā domine illumina ſuper ſeruum tuum, vt de vultu tuo dilectio mea prodeat, ſiquidem poſuiſti ſeculum noſtrum in illuminatio
ps.43. ne vultus tui, vt non poſsit illuc cōſcendere ad verum æternitatis tuæ ſeculū, niſi qui prius in iſto noſtro ſeculo fuerit tuo lumine illuſtra-
ps.118. tus. Intellectum ergo da mihi & viuam, da menti oculum, cordi ſenſum, quo ſplendorem tuæ bonitatis intuear. Oculus enim videns te ſtatim tui deſiderio ſuccenditur, ſic enim apud Ioannem legimus, ſi
Apo.1.c milem filio hominis veſtitum podere, cuius caput & capilli candidi, & oculi eius, inquit, tanquam flamma ignis. Verè ita eſt ignitus eſt oculus inſpiciens Deum, & ipſa veri luminis inſpectio flammis diuinæ charitatis exuſta. Nihil ergo aliud (vt prædiximus) in culpa eſt noſtræ tepiditatis, niſi oculorum mentis defectus. Sed quomodo oculos habeat ad æterna contuenda, qui tota vita tranſitorijs & temporalibus inſpiciendis intendit? aut quibus oculis lucem illam inacceſsibilem contuebitur, qui toto tempore vitæ ſuæ tenebris & obſcuritatibus eſt aſſuetus? oculos habent, ſed nō vident lucem, quia tenebris inuoluuntur: oculos ſuos (inquit) ſta-
tuerūt declinare in terram, quomo- ps.118.
do igitur cæleſtia penetrabunt? Parum fuit illis terram inſpicere, niſi hoc etiam facerent ex ſtatuto, ſtatuerunt inquit. O miſerum ſtatutum! ò praua deliberatio! ſtatuerūt defigere oculos vanitati, abſtrahere eos à veritate, ſtatuerunt cœno miſerę voluptatis inuolui, & pa
ctum inierunt cum morte, & fœ- eſa.28.d
dus cum inferno fecerunt: nō enim caſu aliquo, aut quaſi ex accidente peruerſi ſunt & vani, ſed ex decreto animi & mentis propoſito, & longa deliberatione & conſilio. Prodijt
enim quaſi ex adipe iniquitas corū, ps.72.
tranſierunt in affectum cordis, dicē
tes Deo, recede à nobis ſcientiā viarū tuarū nolumus, ſed poſt deſide- Iob.21.b
ria noſtra curremº, & volūtates noſtras perficiemus. Quid enim nobis proderit ſi ſeruierimº illi, aut quod emolumētū laborū noſtrorū percipiemus? Obſecro autē vos fratres mei, ſi quod adhuc pietatis veſtigiū ſi qua viſcera caritatis, ſi qua ſalutis veſtrę ſolicitudo, ſi qua memoria redēptoris & amoris eius apud vos eſt, ſi quod vitæ cęleſtis deſideriū,
parcite iam, parcite vanitati, quie- Eſa.1.c
ſcite agere peruerſè, & per itinera deuia tā longo tempore debachari. Nolite abire poſt vanitates, quę nō
proderūt vobis, perpetuis intēdite, 1.re.12.d
cęleſtibº inhiate, diſcite amare quę vera ſunt, & fallacia & inania ſeculi labentis bona contemnite. Ecce tranſierunt plurima quæ malè

Ro.6.d. concupiſtis, & quem obſecro fructum habuiſtis in illis in quibus modo erubeſcitis? Sed iam ad propoſitũ redeamus, interrogaui ego nonnũquã cor meum, & animã meam cõueni, nunquid diligeret Deũ ſuum? nunquid ineffabilem iſtam pulchritudinẽ diuinitatis amaret? & dum diligenti ſtudio interiora mentis meæ ſecreta rimarer deprehendi, quoniam non adhuc amare merueram, ſed tantum amare deſiderabã: concupiuit enim anima mea deſiderare. Sed ne hoc ipſum affectuoſè diligere promeruerat, ſuaues enim illos amoris affectus, & dulcia ſponſi oſcula, & amplexus deſiderabiles quis attingit? Ad iſta enim quis idoneus? Quaſi ancillula ergo deſpicabilis longè adhuc à ſponſi cæleſtis throno ſemota, prout poterat verbum eius à longe in animæ deſiderio audiebat: & (vt ait propheta) quaſi onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ attrahebat ventum amoris ſui. Quòd ſi quandoque proprius accedere permiſſa plenius decorẽ dilecti ſui fuiſſet intuita, hoc ſolum intus gemebat, hoc ſolum clamabat. Parce domine, ignoſce domine, nunc enim liquidè cognoſco quoniã nunquã noui te, nunc plenè ſcio quoniã verè nũquam amaui te, quid ergo faciam? Diſcurram per vicos & plateas, ſi fortè inueniam quem diligit anima mea, ſegregabo me ab hominum contubernio, & ſeculi huius conflictu, & vaſtam eremum penetrabo, ſi fortè vel ibi dignatus ſit mihi apparere, quem diligit anima mea. Dumque ſic conſulo, & dũ iſta mente pertracto, viſum mihi eſt quoniam ignorãtis adhuc & infirmi animi huiuſmodi erat locorũ inquiſitio, ſi enim vera Dei cognitio eſſet in animo, vbique terrarũ etiam inter tumultuantes ſeculi fluctus, & inundantium tentationum conflictus, etiam inter conuitia & tormenta, etiam ſi carcere recluſus vel morti deſtinatus, inter medios flagellorũ irruentium ictus & conuitiantium hominum procellas, ibi cor meum in domino defixum, & in ipſo cõfixum maneret: nec quauis cauſa vel occaſione in eius amore tepeſceret, ſi veram eius pulchritudinem agnoſceret. Quid ergo locorum diuerticula quæro? quid inutiles ambages requiro? propè eſt verbum in corde meo, propè eſt amor quem deſidero, in mentis penetralibus, non in vaſtis ſolitudinibus inquirendus, inquirendus dicam, an petendus? Non enim, vt fatear verum, quauis inquiſitione amor iſte diuinus reperitur, ſed magis diuina benignitate animę ſitienti & ſpiritui anhelanti ex munere condonatur. Demonſtrat enim ſe cordi noſtro prout vult, & quando vult Deus, nec ideo quæritur quaſi induſtria noſtra quærendo inueniatur; ſed quia quærenti animæ ex ſuo beneplacito demonſtratur. Quo fit vt ſæpius poſt longam nimium inquiſitionem, & anxium cordis circuitum, anima noſtra frequenter tepida & quaſi concupito affectu defraudata remaneat, & quando magis ſecura & nimis ſolicita, vel etiam ſomnolenta eſt, tunc neſcio quis radiantis luminis fulgor & quaſi vibratus radius diuinæ veritatis oculos mentis ſubito perſtringat, & repentino calore inflãmet vltra quã credi poteſt, & dum læta & iucunda radium illum viuificũ amplecti & retinere,

Notes: Ps.118. Hie.2.e. Cãt.3.a. Deu.30 c

extentis

extentis brachijs & dilatatis viſce-
ribus conatur, ſubito de medio ela
pſus vacuos relinquit amplexus, &
inanes manus fruſtra retinere conã
tis deludit, vulneratáq; animam &
ſauciam amore relinquit clamantē
Cãt.2.d poſt tergũ abeuntis. Quo abis ò di-
lecte? reuertere obſecro dilecte mi,
reuertere, ſimilis eſto capreę hinnu
loq; ceruorũ ſuper montes Bethel,
cur amãtem deludis? cur ſitientem
fugis? cur anxiè quærentem relin-
quis? vulneraſti, & abijſti: apparui-
ſti, & receſsiſti, cur non expectaſti
amplexus amantis? cur non deſide
rantem multa tecum colloqui ſuſti
nuiſti? nunquid ad hoc veniſti, vt
ſauciares & fugeres? ad hoc appa-
ruiſti vt deluderes? Sed de his ha-
ctenus. Secunda diligendi Deum
ratio & cauſa eſt, quia debitum &
multipliciter debitum, & maximè
duabus de cauſis. Prima, quia (vt
inquit apoſtolus) laborantem agri-
2.Ti.2.a colam oportet primum de fructib⁹
edere, & qui plantauit arborem aut
vineam, iure fructu eius potitur. Fe
cit te Deus capacem ſui intellectu
& voluntate, vt intelligendo ama-
res, & amãdo fruereris, iuſtè igitur
fructum tui intellectus & volunta-
tis ſibi debitum à te exigit, qui talē
actãtam tibi dedit facultatem, & ta
les plantauit in te potentias, per
quas poſſes & ipſum capere, & ca-
ptũ diligere. Illi ergo debes amoris
tributum, qui tibi contulit amandi
facultatem. Sed nequeo ſatis mirari
& intra meipſum penitus ſtupeſco.
Domine mi, quid eſt hoc quod ſic
amari vis à me; vt mihi mortem &
æternos cruciatus mineris, ſi non
amauero te? tanti facis amorem
meum? quis ego ſum, vt ſic æſti-
mes amari à me? inter tot & tanta
cæleſtium ſpirituum agmina & tã
ſplendidam tamq́ue decoram te
diligentium multitudinem, deſpica
bilis huius ac vilis vermiculi, tu do
mine mi non ſolũ nõ deſpicis amo-
rem, ſed inſuper veluti grande ali-
quid & pretioſum cũ minis & terro
rib⁹ reddi tibi efflagites & indicas?
Multum eſt hoc ad me gloria mea,
multum eſt ad me vt tãti me facias.
Quid eſt homo quia ſic magnificas Iob.7.d
eum? aut filius hominis quia ſic re-
putas eum? qui ex meipſo exiguus
ſum, ſola tui æſtimatione grandis
ſum, & valor meus non ſubſtantia
mea, ſed tua ęſtimatio eſt, & põdus
meum gratia tua, gratia enim tua
ſum id quod ſum. Multum ergo di- 1.co.15 d
gnificas me dũ ſic amari vis à me,
ſed intelligo dñe, quoniã in amore
meo, nõ tuam, ſed meã inquiris vti-
litatē. Propter me igitur amari vis à
me, & quia diligis me, ideo diligi vis
à me, vides enim quoniã in amore
tuo vita mea tota cõſiſtit, & propter
hoc vis amari à me, vt vitã ego ha-
beam amãdo tē. Tangit enim tē do-
mine, & multũ tangit te mea perdi
tio, quia opus tuum & factura tua
ſum, tam caro ſanguinis pretio à te
redemptus: nõ vis ergo perire tam
cari pretij mercimonium, nec mo-
dicam iniuriam tibi facio crimini-
bus, meipſum deturpans & peccatis
animam meam cõmaculans, pro cu
ius ſalute mori etiam nõ dedignat⁹
es. Ideo ergo tam diſtrictè requiris
amoris tributũ, vt nouum ſuperad
das gloriæ beneficium. Eſt ne alia
ratio debiti amoris? Eſt vtique &
grandis nimium, quia tu etiam di-
ligis me, & prior dilexiſti me, 1.Io.4 b
non quaſi nos dilexerimus ipſum
(inquit Apoſtolus) ſed quia ipſe
prior dilexit nos, prior dilexiſti me

domine,quia ſine merito vel debi-
to aliquo feciſti me, quid enim tibi
feceram antequã eſſem, vt faceres
me?ex tam multis poſsibilibus crea
turis quas creare poteras placuit ti
bi ſuſcitare me de nihilo,&alia plu
ra multo meliora me non ſuſcita-
re, vt quid domine? qua ratione?
qua cauſa? quo merito?Sola vtique
dignatione & beneplacito volun-
tatis tuæ quæ omnium ſubſiſten-
tium prima ratio lex & cauſa eſt.
Creaſti ergo me,quoniam voluiſti
ps.17. me,illud verò non creaſti,quia no-
luiſti:nihil ego eram ſicut & illud.
Ex tunc igitur amor tuus erga me.
Quid dico? imò ab æterno dilexi-
ſti me, quoniam ab ęterno tibi
placuit vt in tempore ſuo faceres
me. Gratias tibi domine, gratias ti-
Matth. bi,quia ſic fuit placitum ante te,ſed
11.d. nunquid in hoc ſolum dilexiſti me,
quia feciſti me?imò multo amplius
dilexiſti cùm me perditum redemi
ſti,factus enim ex nihilo ſine meri-
to meo peccato meo ad nihilũ reda
ctus ſum,& ſic eram vt melius eſſet
Matth. non fuiſſe natus in combuſtionem
26.b. & cibum ignis ; niſi iterum defor-
Eſa.9.b mem reintegrares me, ad hoc autẽ
non angelum, non cherubin, non
ſeraphin,non thronum,aut virtutẽ
aliquam, ſed filium tuum vnige-
nitum, conſubſtantialem, coæter-
num tibi & coęqualẽ, in opus meę
redemptionis è cælo miſiſti. O ad-
mirabilis ardor charitatis! ò ſtupen
da dignatio pietatis, vt ſeruum re-
dimeres filium tradidiſti. Quid fa-
Oſee.6. ciam tibi Ephraim? quid faciam tibi
b Iuda? quid debui tibi facere quod
non feci? vide ſi reſtat aliquid quod
huic tam eximiæ pietati addi poſ-
ſet. Filius Dei traditus eſt in mor-
tem vt viuat ſeruus vernaculus ter-

rigena de luto formatus. Dic igitur ô
Chriſtiane,dic obſecro, ſi quid ha-
bes, aut ſi fortè audes, nam in hoc Iob.8.d
(vt ait Iob)et ſi loquutus fuerit ho-
mo abſorbebitur, dic ergo debes
ne amorem huic amori? teneris ne
diligere eum qui ſic prius dilexit 1.Ioa.4
te?Audite fratres mei cũ patientia, b
& attendite & auſcultate,quia ve-
rè confundor & coarctat me ſpi-
ritus vteri mei, & venter meus Iob.32.
quaſi muſtum quod lagenulas no- d
uas confringit, verecundia & pu
dore plenus ſum, & attendite de
quo noſtis. Primò, quoniam amor
non niſi amore rependitur, et ſi
enim dederit homo diligẽti ſe om-
nem ſubſtantiam domus ſuæ pro Cãt.8.e
dilectione, ſi autem non redamet
amantem, quaſi nihilum reputa-
bit: non enim niſi amorẽ amore
perſoluitur. Noſtis etiam fratres,
quòd amor tam precioſus eſt, quòd
etiam in vili perſona & abiecta nõ
vileſcat, habes Aethyopem famu-
lum emptitium,captiuum, hic di-
ligit te,& tu diligis eum,& bene tra
ctas eum,quòd ſi quiſpiam amicus
dixerit tibi, tu cùm ſis ingenuus &
nobilis quomodo non dedignaris
id quod eſt in te precioſius, ſcilicet,
amorem tuum Aethyopi famulo
condonare? ſtatim aperta fronte,
ſatisfacis obiurganti, dicens. Ecce
diligit, non mireris quod diligo
eum, facit hoc & illud pro me, &
in omnibus mihi fidelis eſt. Quid
mirum ſi diligo eum? dicam aut ſi-
lebo? loquar an tacebo? Parce domi-
ne, tacere verum, niſi me tua iuſti-
tia cõpelleret ad loquendũ contra
me. Diligis ergo deſpicabilẽ ſeruũ
deformẽ, Aethyopẽ nigerrimũ, &
nõ dedignaris diligere eum, nec de-
ſpicis eius exiguitatẽ, & deformita
tem.

tem. Propter quod? Quia diligit te quia fidelis & vtilis eſt tibi, & non iſte tam chariſsimus vernaculus ad huc pro te flagellatus eſt, nondũ ala pis ceſus, nõdum ſudore ſanguineo Eſa.1.b. perfuſus, felle potatus, clauis affix⁹, nondum à planta pedis vſque ad verticem capitis vulneratus, iniurijs affectus, & morte turpiſsima damnatus? Heu, heu, dic obſecro, dic ô Chriſtiane, qui nomen Chriſti ſolo verbo profiteris, diſpicis in Chriſto quòd non diſpicis in vernaculo, & in filio Æthyopis amas Æthyopem, & multum amas & iuſte amas, quia ipſe amat te: & amat te Deus tuus, & amore tuo ardet, & pro tuo amore moritur, & ſolus Deus & eius dilectio cõtemptui habetur, nec dignus rẽdamari putatur? Quòd ſcelus iſto maius? aut quæ ingratitudo peſtilentior? Vtique ſi captiuus ille Aethyops, & deformis pro te paſſus eſſet, ea quæ pro te dei filius paſſus eſt, vt de morte redimeret ſubſtinuiſſet, quod vere credis & confiteris paſſum eſſe dominum Deum tuum infinitę maieſtatis, pulchritudinis & magnitudinis ſine dubio ſuper caput tuum ipſum poneres, & eum quaſi diuum venerareris, veluti liberatorẽ tuũ. Nunc autem hæc omnia de Dei filio credis & alges? & tanti muneris oblitus ſic ad amorem eius frigidus, ſic ad honorem ſtupidus, ſic ad ſeruitium tardus es? quaſi iſta omnia non fuiſſent non reſipiſcis miſer, aut credis, aut non: ſi non credis, quare te Chriſtianum eſſe mentiris: ſi autem credis, cur fidem tuam operibus non oſtendis? cur huic tam grandi pietati & charitati reſiſtis? Sed vt verum dicam dicis te Tit.1.d. noſſe Deum, factis autem negas, ſola fide & non opere Chriſtianus, quòd ſi ad eius dilectionem, nec infinita eius excellentia & pulchritudo, nec innumera pietatis & amoris beneficia tibi collata te mouent, moueat ſaltem te promiſſæ felicitatis gloria, quam ſuis dilectoribus repromiſit Deus propter teipſum. Ergo ſaltem dilige, quem adhuc propter ſeipſum non diligis. Grande enim & ineffabile commodum eius amore proueniet tibi, regnum cælorum amanti promittitur, ama & regna, & quid facilius quàm amare? quid glorioſius quàm regnare? amor iucundus, delectabilis, amor dulcis & ſuauis: nil in amore aſperum, nil durum, nil laborioſum, non à te maria intranda, non terræ luſtrandæ, non orbis terrarum circuendus tibi eſt, intra in corde tuo, in viſceribus tuis inuenies eum, operi iucundo & grato immenſum gloriæ pondus repromittitur. Stultiſsimus eſt & omnino amentiſsimus, qui propter hoc quòd negligit amare amittit eum Deo & angelis eius perpetuo regnare. Deu.30.e 2.co.4.d

Conſiderate fratres mei, ſi hic Imperator ſui imperij & regni promitteret, conſortes habere omnes qui eum diligerent, quot inueniret in mundo dilectores? Proh pudor, vbique quærit Deus tam glorioſus, tam pretioſus, tam immenſus dilectores ſui, & inuitat ad ſe animas, quas ipſe condidit: donat plurima, & plura promittit, & in ipſis operibus ſuis vix inuenit dilectorem ſui. O ſcelus creaturarũ cum opprobrio & iniuria foras à creatura ſua expellitur & reijcitur, & quaſi pro nihilo contemnitur, nec ſaltem mercede & ſtipendio

ſtipendio tam glorioſus hoſpes, in habitaculũ cordis admittitur. Quid ei reſponſura es anima mea cùm ante tribunal iudicantis ſteteris tam procax, & tam peruicax, tam indurata? nec prece, nec pretio flecteris, vt aperias domino Deo tuo, creatori tuo hoſpitium cordis tui?
Ap.3.d. Ego (inquit) ſto ad oſtium, & pulſo ſi quis aperuerit mihi intrabo ad eum, & cœnabo cum illo. Vt quid domine ad ingreſſum habitaculi tui conſenſum & beneplacitũ meũ expectas? ſi quis (inquit) mihi aperuerit, irrue domine, irrue induratę mentis obſcura clauſtra & ferreos, vectes obſtinatę conſcientię cõfringe, & inuictam animam meam iure tuo poſſide: mens enim mea domus tua eſt, tu eam tibi fabricaſti, & tuis manibus eam ædificaſti: quis enim propriam domũ precibus aut pretio intrat? quis vt in ſuo habitaculo recipiatur pollicitationibus agit? Dominum non hoſpitem habitaculi tui cordis mei volo te eſſe, gratũ mihi erit domine eſſe à te victum, poſſideri à te: tu autẽ domine benignus & pius non vi, ſed ſponte in propria recipi domo vis. Aperi (in-
Cãt.5.a quit) ſoror mea, amica mea, aperi mihi colũba mea, immaculata mea, quia caput meũ plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctiũ, plenus ſum rore cæleſtis ſuauitatis, imbribus multarum gratiarum abundo. Aperi mihi terra ſicca & arida, terra ſterilis, vt rore meo inebrieris, & imbribus meis perfundaris & fœcunderis, non ego egeo habitaculo tuo, ſed tu potiꝰ indiges rore meo. Noli à te expellere vbertatẽ tuam, vt bene tibi ſit. Dic obſecro, cur ſpernis & reijcis me? quid tibi feci?
Mich.6 aut in quo moleſtus tibi fui? ego condidi te, ego ſanguine meo redemi te, ego inenarrabilem gloriã paraui tibi, quare obſecro te quare cõtemnis me? Aperi oculos tuos, & vide nũquid non ego ſum Deus tuus, plaſmator tuus, aperi mihi ſponſa mea, ecce monilia aurea, gẽmatam clamydem, ſpecioſas in aures, ornamẽta pretioſa de meis theſauris cæleſtibus tibi adduco, arram & anulum in fœdus perpetuum ſponſorij tibi trado, innumeram cateruã angelorum mecũ habeo, qui te vt ſpõſam meam, dilectam meam honorent venerentur & ament. Noli tãtam gloriam contemnere, noli tantum honorem à te abijcere. Stat ad omnia iſta anima miſera hęrens, pauimento & cœno terrenæ voluptatis inuoluta, immerſa limo profun- Ps.68.
di, validis catenis ligata, põdere ferreo vitiorum conſtricta, & nimium cæca & ſtulta, ipſa ſua vincula oſculatur & amat. Quòd ſi iam in tenebroſo carcere prauę conſuetudinis ſcintilla parua diuini luminis ſplenduerit, vt videat vbi eſt, tunc quaſi de profũdo ſomno excitata, vociferantis ſponſi clamorẽ quaſi de lõginquo ſubaudiens cęcutiẽs, & attonita in ęqualibus paſſibus cordis oſtiũ propè accedit, & benignꝰ ſpõſus qui ſtat poſt parietẽ noſtrũ, Cãt.2.c
manũ mittit per foramen deſiderij quod ipſe fecit, & ad tactũ eius venter hæſitantis intremuit, ſicq; cõ Cãt.5.b
mo ra dilecto ſuo peſſulũ oſtij aperit, ingreſſusq; totã replet ſuauitate, & innumeris delicijs afficit virtute veſtit, charitateque decorat eam.

¶ Hæc tam lõgius proſecuti ſumus, vt oſtẽdamus amoris Dei fructum, & pręmium, & tepentia corda noſtra, vel ipſa cupiditate mercedis ad dilectionẽ dei excitaremus. Durus nimium

nimium eſt,qui nec pretio acquie-
ſcit amare. Sed forte aliquis dubita
rit , nunquid liceat diligere pro-
pter præmium &vtilitatem aliquã
ab ipſo? huiuſmodi enim affectio
mercenaria videtur, & qui ſic dile
git,non Deum,ſed præmium ama-
re videtur,vt enim ait Bern. amor
præmiũ habet,ſed nõ quærit,affect⁹
eſt nõ contractus,præmiũ amoris i-
pſum amatũ eſt,ſeipſo ſolo conten
tus eſt,& ſibi ſoli ſufficit. Caſtus a-
mor à ſeipſo incipit, & in ſeipſũ de
finit,&ſuis finibus circunſcribitur.
Amor cauſam & finẽ ex ſe nõ quę
rit, amo, quia amo, amo vt amo,a-
butitur amore qui eũ extra ſeipſũ
ducit,& in aliud extrinſecum alie-
nat.Iniuriam igitur videtur irro-
gare in Deum & non obſequium,
qui ipſum non propter ſe diligit,
ſed propter aliud concupiſcit,fruẽ-
dis vti ſumma peruerſitas eſt,& pro
pheta hoc ipſum exprobare vide-
ps. 48 tur, vbi ait. Confitebitur tibi cùm
benefeceris ei. Quid ergo ſi ita eſt,
nũquid nõ licebit filijs expectare à
patre ſuo hæreditatem, & laboran-
tibus ſuorum laborum fructum
exquirere ? Tolle ſpem futuri ſo-
latij , quis aggredietur fortia , &
quis contemnet ſeculi huius blandi
menta? Tolle coronam,quis aggre-
dietur certamen ? Tolle brauium,
quis accingetur ad curſum? quis po
terit in ſomnis deſides excitare,ago
nizantes confortare, infirmos eri-
gere ni ex futurorum bonorũ am-
pliſsima retributione & vberrimo
2.Ti.2a fructu ? Modo laborabit agricola
& proſcindet terrã & ſparget ſemẽ
tem,ſi non expectata fuerit in tem
pore ſuo frugum vbertas? Apoſto
2.Ti. 4. lus poſt certaminis & curſus labo
b rem , repoſitam ſibi coronam iu-
ſtitiæ gloriatur, & pſalmographus
propheta ob mandatorum Dei ob
ſeruationem grandem ſibi propo-
nit retributionem , dicens. Seruus ps. 18.
tuus cuſtodit ea, & in cuſtodien-
dis illis retributio multa , tepidus
eſt amor quem ſpes non excitat,&
amoris virtus ſpes eſt . Non ergo
amorem eneruat, imò roborat, nõ
decolorat , imò decorat adiuncta
ſpes, iucundus amor in ſe , ſed for-
tis amor in ſpe. Quid ergo dicemus
ad hoc ? vtrinque enim non modi-
ca ambiguitas inſurgit. Sed iſta fa-
cile tollitur,ſi medio itinere proce-
datur,vt neque amor euacuet ſpem
nec ſpes amorem faciat mercena-
rium,quod fiet ſi quicquid expecta
bitur à magnificentia largitatis, to-
tum propter ipſum,& ad ipſum tã-
quam in finem referatur. Non di-
cò tibi vt ſine præmio diligas Deũ,
ſed vt dilectionis eius ipſum Deum
requiras præmiũ: et ſi quid aliud ab
eo requiris, propter ipſum & ad i-
pſum requiras,alias imperfectè fa-
cis ſi Deum ſolo affectu commodi
& vtilitatis diligas. Qui enim aliũ
diligit ſolum propter cõmodum,
quod ab illo expectat, gratus al-
teri non eſt talis amicus . Deſideriũ
ergo futuræ felicitatis,vel cuiuſcun
que alterius pręmij,aut de ſola con
cupiſcentia naſcitur,vt ſolum bene
tibi ſit per eam,& ſic non eſt perfe-
cta licet ſit licita talis affectio,chari
tas autem amicitia eſt perfecta,quia
ſcilicet per eam Deo magis adiungi
ac veniri deſideras , & talis affe-
ctio ſancta eſt & rectiſsima , qua
ſtante ſi quid adhuc cupiditatis ad
iunctum fuerit, ita tamen vt pro-
pter hoc & ad hoc placeat tibi,
quæcunque commoditas vel iucun
ditas in felicitate, vt Deo fini tuo

adiungaris, & eidem placeas & eo
perfruaris non eſt hoc illicitũ, ſed
perfectum. Omnia igitur non mo-
do ſpiritualia, verum & temporalia
licitè & ſanctè ab eo quẽ diligimus
Deo noſtro, & expectare & petere
ſine offẽſionis ſcrupulo poterimus,
erit aut perfectum opus, ſi totũ hoc
ad hoc quæramus, vt per hęc & ipſi
magis placeamus, & illi melius ſer-
uiamus, ita vt nõ tam donũ placeat
quam manus largientis, & ipſũ mu
nus in gloriam largitoris referatur.
Sed iam tẽpus eſt vt ad laudẽ huius
tam glorioſæ fœminæ redeamus, &
poſtquam oſtẽdimus rationes quas
habuit vt diligeret multũ, nunc ſi-
gna quibus hanc eximiam dilectio
nem monſtrauerit aperiamus. A-
mor ignis eſt cuius ardor occultus
& flãma publica diſsimulata, quan-
tumuis, abſcondi non valet, amor ſi
mulare nequit, nec diſsimulari, ſi
poteris abſcondere ſolem, poteris
& celare amorẽ: neceſſe enim eſt,
vt ſaltem coniecturalibus ſignis erũ
pat foras, & in publicum fiat tam
potens, tamque generoſus affectus
dum ſemel animum occupauerit.
Signa autem eius quis ignorat, niſi
qui & ignorat amare? Plurima enim
ſunt veræ dilectionis, & non fictæ
charitatis. Tria tamen pręcipua ſũt
indicia, iucunda, ſcilicet, conuerſa-
tio, difficilium aggreſsio, deſiderabi
lium renunciatio. Iucunda enim
enim & ſuauis eſt diligenti aſpe-
ctus & præſentia dilecti, vbi nec tẽ
pus ſentitur, nec animus laſſatur gra
to conſortio & mutuo colloquio.
Amantium nunquam contemnun
tur nunquam faſtidiuntur gratæ
collocutiones, repetita colloquia
& frequentata ſe diligentium obſe
quia, ſed neſcio quid intimius anhe
lant, cupiunt vt vnus ſit animus,
quorum eſt vnus affectus, et ſi fieri
poſſet vt amans omnino trãſeat in
amatum. Valuit hoc ſolus ille infi-
nitus amor diuinarum perſonarum
trinitatem & vnitatem conſtituens
& colligens in vinculo pacis (vt in-
quit Bernardus) cũ enim amor vir
tus ſit trãsformatiua, infinita vis a-
moris, infinitam facit transforma-
tionem, infinita autem vnitas idẽ-
titas eſt. Sic ergo perſonæ diuinæ
quas diſtinguit proprietas identifi-
cat in eſsentia charitas, nec poterat
etiã perfectiſsima fruitio ſe diligen
tiũ perſonarũ quietari, niſi fuiſſet
earundẽ tam conſũmata indiuiſio.
Quomodo enim ſatiari poterat infi
nitus ille ardor amoris, quo pater di
ligit filium, niſi eorundem ſpiritus
ſancti, & filij tam perfectiſsima &
completiſsima eſſet vnio, qua ma-
ior nec eſſe, nec cogitari poſſet. Hæc
autem identitas eſt, ſine qua trãsfor
matiui amoris non ad plenum po-
teſt ſatiari ſitibunda diuinitatis an
helatio, nec quietari infinitum deſi
derium infinitæ charitatis. Eſt enim
amor quo perfectior eo potentior;
vnde fit vt ſpiritualis dilectio mul-
tò ſuauior, multò iucundior, multò
permanentior ſit quàm affectus car-
nalis & ſe carnaliter diligentium.
Triplex enim eſt amor, vt inquit
Bernardus, bonus, indifferens, &
malus. Amor carnalis concupiſcen
tia eſt, nec amor eſt in veritate, neq;
tali nomine dignus. Amor indiffe-
rens, eſt amor naturalis aut munda
nus ſe ſine crimine diligentium.
Amor bonus eſt charitas de corde 1.Ti.1.
puro & bona conſcientia & fide nõ
ficta, qui ſicut pretioſior eſt, ita &
rarus. Non enim facile eſt humano
in animo reperire margaritam: nõ
enim

enim ex animo,ſed ex cælo,nō par tus ſolius cordis, ſed gratiæ etiam munus,& donum deſurſum deſcen
Iacob.1 c dens à patre luminum. Horum au tem tertius amor,quanto cęteris pu rior, tāto dulcior & ſuauior & gra tior. Abſit,abſit, vt tanta vnquā re periatur ſuauitas & iucunditas, mū danis iſtis affectionibus quanta eſt
Nota ſpiritualibus viris. Quāto putamus gratiorē fuiſſe Magdalenæ vnigeni ti filij Dei incarnati, tā intima,tan quam frequentata cōſuetudo?oſtē dit lectio euangelici textus, quādo
Lu.10.g receptus hoſpitio domin⁹, Martha circa miniſterium ſolicita labora bat,Maria verò ad pedes domini ſe dens eius doctrina paſcebatur quie ta:abſorpta enim ac veluti in ecſta ſi poſita,in illius diuini vultus con templatione,& in mellifluo ſermo nis dominici auditu, quid exterius opus eſſet ad tanti hoſpitis miniſte rium penitus ignorabat,ſoror cuius fuerat patientior amoris vis de ſtu
Ps.4. pore dormiētis in pace in idipſum veluti de otio & incuria conqueſta interpellat dominū.Domine, dñe, nō eſt tibi curę, ac ſi diceret,Quare iſtam deſidioſam ac veluti attonitā ad pedes tuos hoc tempore ſedere permittis? nunquid non videt quā tus hoſpes hoſpitio receptus ſit? nō recogitat ſudores itineris,fatigatio nem continui laboris? Paſcendi i pſius,hoc eſt nō audiendi tēpus, pa randę menſæ,non recipiēdę doctri næ,qualis pudor fameſcēti domino & fatigato ad pedes eius ſedere, & nil de illius ſolatio ſolicitam eſſe. Quæ incuria hæc eſt? quæ deſidia? nihil curare comedat necne dñs proh contumeliā,proh contemptū: nulla hic contumelia ait illa, nihil horū curo,nihil ſolicitor fameſcat, necne ſiue paſcatur, ſiue non nihil horū curo,nihil horū ſolicita ſum inquit:ego dulciſsimo cibo paſcor, cæleſti nectare reficior, ſi cæleſtes hoſpites grauantur mora, ſi turbari tur incuria,ſi quis me deſidem, aut inertem vocat,ſi quis indignatur,ſi quis iraſcitur,ſi quis murmurat, ni hil me pudet,nihil confundor, quo niam quicquid accidere poteſt pa rata ſum pati, dummodo nemo mi hi igniti eloquij & ſuauiſsimę præ ſentiæ ſolatia impediat,aut iucūdæ conuerſationis eius dilectionē ſurri piat. O mirā vim amoris, omnia cō temnit,omnia vincit amor,nulla le ge regitur,nullis præceptis coerce tur,nullis cedit obſtaculis,nullis fu nibus irretitur cōtemnit omnia,ſup peditat omnia, omnia ſibi licere pu tat,ſibi ſoli lex & ratio, ſolius ſui ſo licitus. Audiſtis vnquam iuſtiorem querimoniam, æquiorem cauſam, quā fuerit iſta hoſpitantis Marthæ? quæ inſolentior, aut negligentior mulier videri potuit quām Maria? tamen qui nouerat cordis eius ardo rem,non ſolum non damnat, verū etiam commēdat illius ocium,ma gis quam ſororis officium. Vindica uit ſibi in partes ſuas rectiſsimum iudicem vis amoris,& cauſam iniu ſtam ſibi fecit iuſtam ex iniuſta, & pro ſua parte, quaſi optimus aduo catus flectit iudicem ferre ſenten tiā. Quanta pietas! quantus valor charitatis. Simile quiddā accediſſe in domo Simonis Leproſi, hodier næ lectionis ſeries narrauit,ſedenti te nanque domino ad menſam pha Lu.7.e riſæi, ingreſſa eſt mulier collachry mans & eiulans laniata crines,con ciſſa veſtes furentis atque deploran tis funera perſimilis, & vere ſic e rat,nam animæ ſuæ funera deplora

bat. Ingreditur igitur importuna quidem cõuiuio, ſed opportuna beneficio generoſitatem ſtatus ſui fœmineique ſexus verecundiam oblita, offendere conuiuantes, aut offendi ab eis minimè curans, tacitaque ſua voce ſine prece, ad pedes ſedētis quē bene nouerat aduoluta, lachrymis eos rigabat, capillis capitis ſui eos tergebat. Quid effrēnatius, quid inſolentius, quid inconſultius? tam ſine modo, tam ſine tempore, tam ſine menſura, tam ſine ratione? nunquid non expectaret modicū, vt dominus exiret de domo phariſæi? aut in eadem ipſa domo poſt conuiuium? Vnde hoc? Quia dilexit multum, & dilectio neſcit ſupportare moram, ob dilectjonē non potuit ſe abſtinere vt ſola ęgrota ſoli medico vulnera ſua oſtenderet, ſed verum ſic eſt non eſt nimius amor, qui in rebus modū ponit, aut rationis modum exquirit. Nam modus amoris eſt omnia facere ſine modo, & eius ratio nullam attendere rationem, ipſe enim ſpiritualis amor omni lege, omni ratione, omnimodo, ipſe lex & ratio & modus ſuperior eſt. Conquerat̃ ergo prout voluerit Martha: & interpellet dominum aduerſum ſororem ſuam: non poterit enim ſuis quęrimonijs eam à pedibus dilecti ſui amouere. Sic enim ea ibi confixa erat clauis, & irretita erat funibus amoris illius, vt nulla vi poſsit inde deuelli. Sine ergo illam, ſine obſecro Martha: ardet enim amore intus, & flagrat ardoribus charitatis. Noli eam accuſare, noli vexare: nec enim aliud facere in manu amãtis eſt. Quid eã turbas? quid eius ſolatia impedis? ſede tu potius ad pedes domini & experire, quoniam verè optimam partē elegit ſibi Maria. Sed ſi placet hoc ſororis litigium in nobis frequenter fieri attendamus, ſi cui aliquãdo ſedere ad pedes domini conceſſum eſt, & audire ex ore illius, auditu cordis intimo verba melliſlua, tūc iam non audita litera, ſed experientia teſte agnoſcit: quoniam ſpiritus eius ſuper mel dulcis, & præſentia illius ſuper mel & fauum, deſiderat illic anima ſic perpetuo manere, dicens cum Petro, Quoniam bonum eſt nos hic eſſe. Non modo temporalis vanitatis, ſed fraternitatis oblita & omnibus officijs pietatis erga proximos poſthabitis, vni ſoli ſpirituali ocio vacare cupit, ſed hęc non patit̃ importuna ſoror, inimica quietis caro, ſed inſtat ſedentis animæ domini concupiſcens delicijs frui, ſed remurmurans atq; ſtrepēs quietum ſpiritum ſollicitat, curas que ingerit & renitētem cogit, relicto ſolatio internę dulcedinis à pedibus domini ſurgere, & curis ſæcularibus deſeruire. Nec eſt qui reſpōdeat illi & tam glorioſum ociū ab importuna ſollicitatione defendat, vſque dum veniat tempus, quando requieſcat in pace in idipſum, quando cantet tibi gloria mea, & non compūgar. Cæterum pudet me domine, pudet quoniam temporalibus libenter cum lætitia incumbo, nec die ac nocte in eorum exercitio aggrauor, ſed miniſterio tuo cū grauedine quadam & torpore mētis adhęreo, & hoc eſt ſigum, quoniam modicum amoris tui, & multum terreni amoris in me eſt. Neceſſe eſt enim quicunque in eo delectari quod amat, nec amoris aliud apertius teſtimonium quam iſta delectatio eſt. Sed iam ad ſecundum ſignum amoris tranſeamus, quod eſt

Eccli. 24. Matth. 17. a. Ps. 4. Ps. 29.

eſt terribilium & difficilium pro
amore dilecti aggreſsio. Audite fra
tres miram amoris virtutem, neſcio
quo pacto affectus iſte potẽtior eſt
ad exteros quam ad ſuos, & ad ſe-
ipſum patientior quam ad alium,
iniuſtitias proprias & conuitia ho
mo patiẽtius ſuſtinet quam amici,
& pro ſeipſo cum grauedine quadã
& tarditate aggreditur homo, ea
quæ pro amico cum alacritate &
celeritate intẽtat. Sed neque in no-
bis hoc tam apertum quam in bru-
tis: in eis enim amoris virtus, quò
rationis fræno liberior, ideo feruẽ-
tior & apertior. Infirma auis galli-
na rapienti pullos veluti aquila ir
ruit in vultum, mitis equa lupũ in-
uadentem in pignoris protectionẽ
veluti leæna congreditur, vacca ſi-
militer alioquin manſueta in tauri
furorem conuertitur, vt vitulum
ſuum ab vrſo vel lupo fameſcente
eripiat. Mira vis amoris, exponit ſe
ra quod eſt, vt ſaluet filium, ſui obli
uiſcitur neque eſt conſideratio quã
ta ſit, aut crudelitas, aut potentia ra
pientis, cuique ferocitati parata eſt
parens pro pignoribus obijci, neq;
ſuas nec alienas vires aduertit, cre-
dit infirma auis giganteas ſe habere
vires in artubus infirmis, in corpo-
re tenello, & audet congredi cum
quouis animali amore adacta. Quã
vndique mirificus, vndique prodi-
gioſus eſt affectus iſte amoris, ſed
obſecro quæ fera potentius & ar-
dentius opponit ſe prædanti pro
ſuo pignore, quam iſta fœmina pro
ſuo dilecto? Viderat prius laniati
corporis, & ſparſi ſanguinis dirum
ſpectaculum, viderat horrendũ cru
cis tormentum, innumeras iniurias
blaſphemantium, & pendentem in
patibulo proprijs oculis conſpexe-
rat, & poſt modicum tranſacto ſab Lu. 23. g
bato vnguenta parat defuncto, &
pertęſa nimium illius noctis longi-
tudinis, peruigil matutinos expe
ctabat fulgores, moræ impatiẽs prę
amore, nec conſiderat quoniã cor-
pus cui parat vnguẽta militibus plu
ribus cuſtoditur, & ſepulchrum e-
ius vndiq; armatis vallat. Obſecro
te Maria, qua audacia mulier tene-
ra inermis, in occurſum pergis ar-
matis? Quo furore ſacri corporis
prædã exiſtimas à tam multis cuſto
dibus rapere? nunquid non atten-
des gentis huius crudelitatẽ, ſimul
& peruerſitatem? nonne vidiſti a-
troces cruciatus diei præteriti? ſimi
lia tibi tormenta & opprobria irro
gabunt, ſi te ad ſepulchrum cuſto-
des deprehẽderint, furari te voluiſ-
ſe cauſabuntur, & latrocinij pœnas
exigent. Feruet gens iſta crucifixi
domini odio, et ſi te fautricem eius
reperierint, pro tua hac pietate crũ
delibus tormentis afficient. Nil iſto
rum curabat huius ſanctæ mulieris
ardens amor, & in nullo de ſeipſa
ſolicita ſoli dilecto intenta erat,
quod ſibi euenire poterat cõtemne
bat, vt ex animi corpori pietatis of-
ficium impenderet. Attendite fra-
tres, qua dilectione proſequebatur
viuum magiſtrum, quæ etiam pro
mortuo ſe exponit morti, non mi-
nus pro defuncto, quam prius fue-
rat officioſa viuenti. Sed quod ma-
gis admiror, & me penitus in ſtupo
rem inducit, non ſolum quid ſibi
accidere poterat non curabat, ſed
etiam qua via pertingere poſſet ad
id quod volebat nõ attendebat. Nã
tu iam ô Maria mori parata es, & o-
mnes cruciatus pati pro Chriſto de
creuiſti, nunquid facies quod exo-
ptas? dabitur tibi facultas vngendi
corpus,

corpus, & deoſculandi pedes, & ſacratiſsima vulnera liniendi fugare putas, an placare cuſtodes? ſi fugare, vbi exercitus? ſi placare, vbi munus? ſine armis, aut ſine pecunia nō cedit armatus, non recedit cuſtos, ſolius lapidis meminit eſt grauedinem dum iret in itinere, ait enim,
Mar.16 Quis reuoluet nobis lapidem ab
a oſtio monumenti? quaſi nō maior difficultas & periculum eſſet in milite, quàm in lapide. Video iterum, quam ſine conſilio & ratione omnia diſponat beatiſsima mulier, ſolo amoris impetu & pio furore cōmota, nec tamen fraudata eſt à deſi-
ps 77. derio ſuo, nam quod impoſsibile videbatur ſponte ſe obtulit: multo enim plus reperit quam expectare potuit, ſic diligentibus Deū, omnia
Ro.8.c. cooperantur in bonum. Non morabitur iam in tertio amoris ſigno, ſi pretioſiſsima quęque pro dño cōtempſit, que ſeipſam quoq; pro eodem ſic abnegauit. Nō ſolum enim vt ſuccincte multa tranſmittamus facultates ampliſsimas, & ſeculi huius omnes delicias, honores, potentiam, & quicquid in eo deſiderabile eſt contēpſit, & penitus reliquit: ſed etiam apoſtolica mulier poſtquam poſt Chriſti aſcenſionem euangelium prædicauit, multasque ad Chriſtum animas cōuertit, poſt lōga itinera & nimios labores, poſt frequentes populi Iudæorum contumelias, pro verę fidei cōfeſsione, prolixā vitæ huius diuturnitatem moleſte ferens ad eremum in fine ſolitaria perrexit, vbi ſe totam in ſponſi ſui contemplationem tradidit, quandiu non permittebatur iucundiſsima illius perfrui viſione. Vitam itaque cæleſtem in terris degens, in humanis artubus angelicam perſonam agebat, ſine cibo, ſine potu, ſine veſte, ſolis cæleſtibus inhians ſolis perpetuis intenta, per vaſtam illam ſolitudinē anxia diſcurrens. Non aliter quā cerua vulnerata ſagittis veneno infectis dum ſuccenditur viſcerum calore, & præ cordialibus ardoribus ęſtuans, algentis aquæ ſolatia quærit: ſic dilecta iſta domini ſui deſiderio ſitibunda, & flagrantis amoris vulnerata ſagittis diebus ac noctibus cum propheta domino cōcinebat. Sicut ceruus deſiderat ad fō- ps.41.
tes aquarum: corpus quidem fundebat pauimēto, ſed iam animā incluſerat cælo, deplorabat aſsiduè moras exilij ſui, inflammataq; deſiderio illius quem tam ardenter amabat, ſolitudinem illam ſingultibus atque clamoribus totam replebat, cateruas illas cæleſtes ſpiritus continuis deprecationibus conteſtans. Adiuro vos filiæ Hieruſalem, Cāt.3.a
vt ſi inueneritis dilectum, annunciętis ei, quia amore ardeo, annunciate ei animæ meæ ſitienti, nuncia Cāt.5.c.
te cordis ardorem: ſi fortè tam anxiè quærenti dignatus ſit apparere. O quàm diſtantia extrema, quā diſcrepans finis ab exordio vitę! placet nunc conuenire mulierem ſolitariam ſolis caloribus aduſtam, corpore quidem Aethyopiſſam, ſed anima fulgidam, inter rupes & cautes & montium conuexa commorantem, leonibus, vrſis & ſcorpionibus ſociam, & percontari eam nunquid non tu Magdalena illa potēs & nobilis, quæ quondam riualium oculos tua pulchritudine detinebas, menteſque hominum decore tuo nimio eneruabas? Nunquid nō tu inſignis illa peccatrix & delicioſa, quæ mūdi huius inanes pompas,

longo

lõgo apparatu, ſuperfluoque faſtu ducebas? Vbi obſecro tam multæ diuitiæ? vbi turba miniſtrantium? vbi ſplẽdor veſtium? vbi mollicies vnguentorum? vbi ciborum numeroſa congeries? vbi thorus delicioſus? vbi ampla ædificia? vbi regalis pompa? gemmarum candor? ſericeus ornatus, & coruſcantis auri fulgor? Quænam mutatio hæc? quæ viræ forma? quid tibi & eremo? Noli
Cãt.1.b lite (inquit) me conſiderare quòd fuſca ſim, quoniam decolorauit me ſol, nõ iſte ſol qui exteriora mei corporis membra denigrauit, ſed ſol iſte iuſtitiæ, ſol inaccefsibilis charitatis, cuius amore flagro, cuius ſplẽdoribus ſuccendor, hic me decolorauit, hic omnẽ fucum terrenæ vanitatis in me penitus abſumpſit. Po
ps.76. tentis virtutis illius omnis iſta mutatio eſt, agnoſco iam verè ò beata mulier, quoniam omnia illa ſecularia non tàm reliquiſti quàm cõmutaſti: pro famulorum nanque miniſtrantium caterua, angelicos ſpiritus quotidie habes in miniſterio, & pulchritudinem corporis, & ornatum in mentis decorem, mundanos affectus in cæleſtia deſideria cõmutaſti, angelos pro riualibus amatores ſuſcepiſti, cæleſtibus dapibus pro terrenis fungeris, & pro coruſcantibus gẽmis, meliores multo & precioſiores animæ margaritas inueniſti. O verè felix & nimium felicifsima, quæ corporis adhuc ergaſtulo clauſa, cæleſtibus iam agminibus aſſociari meruiſti, angelicisque choris inſerta mirificos cantus ſimul cum illis domino perſonabas. Quis vnquã vidit tale? aut quis huic
eſa.66.c audiuit ſimile? cui vnquam ſanctorũ tantum conceſſum eſt, vt in hoc pauimento & vita adhuc mortali ſtipatus, & inter angelos viuens, & eorum colloquio, conuerſatione & ſolatio, veluti iam in cælo degens fungeretur? Quandoque videre angelum ad vitæ ſanctimoniã ſatis erat, cæterum quotidie angelica ſocietate perfrui inſignis admodum prærogatiuæ & extremę omnino dignitatis fuit. Dilexiſti multũ ò Maria, ſed nec fruſtra aut in caſſum: multũ enim amplius ab eo dilecta es qui te & in hac vita tam inſigni ſanctitate & tam multiplici gratia decorauit. Qualis nunc eſt regnantis gloria, qualis ſpiritus triumphantis, ſi tanta excellentia militantis? Sed ad vos fratres noſtra conuertatur oratio: audiſtis tenerę atque delicatæ fœminæ tam duram, tam rigidam, tamque diuturnam pœnitentiam, triginta enim annis (vt dicitũ) ſolitariam duxit vitam, diſparique angelorum, brutorumque cõmitatu ſociata. Quid nos dicturi ſumus peccatores, onuſti criminum multitudine, prę grauãte, ad ſcelera potentes, ad agendam pœnitentiam imbecilles? Quis cauſabitur iam fragilitatẽ ſuam? quis prætexet corporis teneritudinem, cũ iſta fœmina tam delicata, quæ tandiu fuerat in delicijs, tantum rigorem & aſperitatem vitæ tam longo tempore ſuſtinuerit? Valuit hæc in aſperis montibus habitare, terra nuda dormire, cibis agreſtibus ſuſtentari, & tu vir barbatus & durus, tenuiſsimos labores & vitę communem temperantiam duriſsimã reputas pœnitentiam? Nullus itaq; excuſandę imbecillitatis relictus eſt locus, potentior eſt quã creditur homo & multo quàm putatur valẽtior, rei indicium fuit beata fœmina, quàm idcirco eredendũ eſt dominum voluiſſe, in corpore tandiu

tandiu manere, & in vaſta eremo habitare, vt ſicut illam remittendo peccata futuris ſeculis exemplũ miſericordiæ reliquerat, ita etiam vitæ aſperitate eadem pœnitẽtiæ ſuerit cunctis ſpectaculum, vt etiã inde peccator, & ad ſperandum veniam, & ad agendam pœnitentiam inualeſceret, eſſetque in ea & ſperandæ & conſequendę venię documentum. Fruſtra enim ſperatur cõmiſſi criminis venia ab eo qui negligit pœnitentiam. Nemo igitur ſibi blãdiatur, quia Magdalena ita faciliter conſecuta eſt veniam & miſericordiam, ſed potius eius recogitet pœnitentiam. Poſtquam enim audierat peccatorum ſuorum indulgentiam, & poſtquam ſecura facta fuerat, adhuc tamen nõ cõtemnit pœnitere quæ ſe meminit deliquiſſe. Tu autem nondum audiſti vocem domini peccata tua remittentis, & in tanto diſcrimine & periculo male ſecurus dormis, & quaſi recepta venia negligis pœnitere? Sed ſi infirmus es & negligens in pœnitendo, ſaltem non amare negligas, audi quod dictũ eſt à domino de hac muliere, remittuntur ei peccata, quia dilexit multum. Hunc enim adhuc omiſeramus amoris eximiũ fructum, peccatorum ſcilicet remiſſionem: non enim ſolo dolore, ſed etiam amore peccata delentur. Eſ.4.b Eſaias teſtatur, Si abluerit (inquit) dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Hieruſalem lauerit de domo eius in ſpiritu iudicij & ſpiritu ardoris, ſpiritum iudicij dolorem, ſpiritum ardoris amorem nuncuuit. Hæc duo antidota ſunt ſalutis, his medicamentis peccatorum lepra curatur, morbus expellitur, ſalus redit, vita ſeruatur, & ad perennem gloriam, denique peruenitur, præſtante miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti. Amen.

DEO GRATIAS.

DE ECCLESIASTICI templi dedicatione, Concio.

THEMA.

¶ Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. 1. Corinth. 3.

Mirabitur fortè quiſpiã, quòd iſtis parietibus & lapidibus ſancta mater eccleſia feſtum faciat: nam feſta ad honorem Dei & ſanctorum ſunt inſtituta. Sed ſi hîc diligentius conſiderare voluerit, reperiet hunc ritum antiquiſsimum eſſe, & à domino obtinuiſſe authoritatem. Ipſe enim cum alijs hoc feſtum celebrauit, ſic euangeliſta ait: Facta ſunt encęnia Io.10.c. Hieroſolymis, & hiems erat, & ambulabat Ieſus in portico Salomonis. Encęnia enim feſtum dedicationis templi erat, & Salomon magni- 3.re.8.g. fico illo templo cõſtructo, cũ ipſum domino dedicare voluit, congregato omni populo præclaram ęgit feſtiuitatem quatuordecim diebus, & deinde per ſingulos annos huius dedicationis anniuerſaria feſtiuitas agebatur. Antiquior itaque eſt ritus ſolennitatis templorum quàm ſanctorum, nã in toto illo ſynagogę tempore nullius ſanctorum feſtum legimus celebratum, neque Moyſi, neque David, neque Samuelis, neque Abrahæ, neque alterius cuiuſpiam prophetæ & patriarcharum,

rum, cùm tamen per ſingulos annos à tempore Salomonis, huiuſmodi templi dedicatio coleretur. Quid ergo mirum ſi nos impendamus veritati quod illi figuræ tribuebant? quanto ſanctiora ſunt noſtra templa quàm illud magnicum Salomonis? In illo arca lignea, in hoc Dei maieſtas reſidet: in illo animalia comburuntur, in hoc corpus Christi immaculatum, & pretioſus ſanguis offertur: in illo pueri circuncisi, vt filij Abraæ præſentantur, in iſto infantes baptizati filij Dei conſtituuntur: in illo frugum primitiæ dedicantur, in hoc primi-
Ro.8.d. tiæ ſpiritus, id eſt, vituli labiorum & laudes, deuotiſsime cum gratiarum actionibus indeſinenter domino offeruntur. Vide nunc templum templo quid intereſt, feſtiuitas feſtiuitati quid præſtat. Heu pudet illorũ temporum recordari quoties illorũ venerationem & cultũ, & noſtram irreuerentiam & tepiditatem intueor. Quid putas feciſſet Dauid, quid Helias, quid Samuel, Eſaias, Daniel, & cæteri ſanctorum, ſi Dei maieſtatem in ſuis delubris præſentem ſicut nos habuiſſent? quo honore, quo timore, qua deuotione, qua reuerentia coluiſſent? Qui ſic venerabãtur vmbram, quomodo ipſam
Exo.28 f. coluiſſent veritatem? In Moyſi tabernaculo ſoli ſacerdotes, & veſtibus ſacerdotalibus induti, & nudis pedibus & ablutis, cum ſummo ſilentio & obſeruantia intrabant: & hebdomada qua intraturi erant vinum & ſiceram non bibebant. In noſtris autem templis cũ venerandum illud & angelicis ſpiritibus ac poteſtatibus tremendum ſacrificiũ offertur quantus puerorum ſtrepitus! quantus loquentium & deambulantium ſonitus! quantum inter diuinas laudes ridentium & negotiantium murmur! nulla deuotio, nullus ordo, nulla reuerentia, nullus diuinę maieſtatis reſpectus: ſed neglecta omnia, confuſa omnia, deiecta omnia. Taceo interim templorum immunditiam, altarium ſordes, ſacrorum corporalium & ornamentorum neglectum: quid putas qualis eſt fides, qualis deuotio ſacerdotis qui corpus Chriſti de virgine natum in virgineo ſepulchro recõditum, in ſindone munda inuolutum, puriſsimum & ſacratiſsimum huiuſmodi lintheis corporalibꝰ imponit? Eſt ne iſte Chriſtianus? credit ne iſte quod offert? ſi credit, quomodo audet? quomodo negligit? Sed nimirum non eſt purior illius conſcientia, neque mundior vita, pectus illius fœda ſentina eſt, in quã corpus domini ſanctiſsimũ immittere nõ formidat. Sed ad propoſitum redeamus: ſi noſtrorum templorum ſanctitatem & dignitatem attentius conſideremus, non mirabimur ſi in honorem eorum feſtum ab eccleſia celebretur, omni nanque cultu & veneratione digniſsima ſunt: ſed tamen (vt diuus Bernardus ait) non tam his materialibus, quàm ſpiritualibus templis hæc ſolennitas impenditur, & cùm hoc agitur, aliud intelligitur. Noſtra eſt hęc ſolennitas, nobis agitur hæc feſtiuitas. Vnde Auguſtinus, Quotieſcunque fratres chariſſimi altaris vel templi ſolennitatẽ colimus, ſi fideliter & diligenter attendimus & ſanctè ac iuſtè viuimꝰ, quicquid in tẽplis manu factis agitur, totum in nobis ſpirituali ædificatione completur. Non enim mentitus eſt ille qui dixit, Templũ Dei 1.co.3.d

ſanctum

ſanctũ eſt quod eſtis vos. Animarũ
itaq; ſanctarum hoc ſeſtũ eſt ſpiri-
ritualiter intellectũ, illę enim ſunt
templa viua Dei viuentis, quòd ſi
in corporalibus Deus colendus eſt,
quid ſunt omnia templa mundi ad
illam mirabilem, magnificam & am-
pliſsimam fabricam, quam manus
eius formauerunt? Cùm dedicaret
Salomõ templum illud magnum,
cæli altitudine & magnitudine con-
ſiderata, vilis viſa eſt ei omnis illa
artificum ſtructura, vnde ait, Cæli
3.re.8.c. cælorum non te capiunt, quãto ma-
gis domus hęc quam ædificaui? At
anima ſancta dignior, illuſtrior, ca-
pacior eſt cælo: neque enim eam re-
plere ſufficit totus mundus, ad ima-
ginem Dei facta eſt, & ideo in illa
dominus requieſcit, ſic quædã ani-
eccli.24 a ma ſancta ait. Et qui creauit me,
quieuit in tabernaculo meo. Sãctæ
ergo animę veriſsima & ſacratiſsi-
ma templa Dei ſunt. Vnde apoſto-
1.co.3.d lus, An neſcitis quia templum Dei
eſtis, & ſpiritus ſanctus habitat in
vobis? quod ſi non creditis, credite
Io.14.c illi qui dixit, Si quis diligit me, ſer-
monem meum ſeruabit; & pater
meus diliget eum, & ad eum venie-
mus, & manſionem apud eum facie-
2.co.6 d mus. Et alibi, Inhabitabo in eis, & in-
ambulabo in eis. Grandis animę ca-
pacitas, in qua non ſolum inhabitã-
di, ſed & inambulãdi locus eſt. Quid
nanque ſunt animæ iuſtę potentię,
niſi ampliſsima dei deambulatoria?
Quotieſcunque ergo bonorum de-
ſideriorum & affectionum motus,
cõtritionis ſtimulos, deuotionis ar-
dores, in teipſo perſenſeris, greſſus
Dei & veſtigia ſpiritus ſancti in tẽ-
plo ſuo deambulantis agnoſce. O
inæſtimabilis dignatio pietatis, cũ
ſint tibi in cælo tam ſplendida, tam
ampla, tam decora palatia, tam illu-
ſtria & tam inſignia cæleſtium po-
teſtatum & beatorum ſpirituum tẽ-
pla, magnifica quibus inhabitas nõ
dedignaris domine paupercula &
abiecta animarum noſtrarum tu-
guria intrare & habitare in nobis.
Quid tibi domine pro tanto benefi-
cio impendemus? quid eſt homo, Iob.7.d
quia ſic magnificas eum? aut quia
ſic apponis erga eum cor tuum, vt
cuncti videlicet à tot millibus pote-
ſtatum & principatibus ſeruiatur,
& ſedeas ſuper cherubin: noſtrata ps.79.
mea domicilia non modo nõ ſper-
nas ſed et in eis gloriens, & dicas,
Delicię meę eſſe cum filijs homi- prouer.
num, in hoc verò Dei incolatu po- 8.b.
tiſsimum illud miraculum non reti-
cebo, quod cũ anima noſtra infima
ſit omnium ſpirituum, & Deus o-
mnium ſit altiſsimus & ſupremus,
nullius alterius ſpiritus capax eſt,
niſi ſolius Dei. Vnde Bernardus, Il-
lud autem ſcitote nullum creatorũ
ſpirituum per ſe noſtris mentibus Bernar
applicari, vt videlicet ita nobis in- ſerm. 6.
fundatur, quòd eius participatione ſupercã
docti, ſiue doctiores, boni, ſiue me- tica.
liores efficiamur, nullus angelorũ,
nulla animarum hoc modo mihi
capabilis eſt, nullius ego capax, ne-
que ipſi angeli ita ſe alterutrum ca-
piunt. Sequeſtretur proinde præro-
gatiua hæc ſũmo ac incircũſcripto
ſpiritui, ſolus itaque Deus inhabita-
tor eſt mentium, ſolius Dei templũ
anima eſt: non angeli, non archãge-
li, aut alterius cuiuſuis ſpiritus. So-
lus illabitur mẽti, ſolus ſic vnitur,
ſic intimè inſinuatur, vt verè dictũ
ſit, qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt 1.co 6.d
cum eo. Immittitur quidem ange-
lus & inſpirat, ſed in circuitu timẽ- ps.33
tium, à foris non intime. ſicut Deus.

Exemplum

Exẽplum huius accipe in ipſo corpore humano quod domus eſt animæ,ſicut anima domus eſt dei:huic angelus poteſt quidem adeſſe, ſed nõ in eſſe,ipſum poteſt intrare, ſed non informare,neq; illi poteſt vniri ſicut anima cui⁹ domus eſt,ſic vt ipſi vitam,ſenſum,vigorem,fortitudinem,& pulchritudinẽ præbeat: & cum illo vnum ſuppoſitum aut perſonã conſtituat. Eodem modo Deus animæ quã inhabitat ſic vnitur,licet forma eius non ſit,vt eam viuificet, & vitales in ea motus & operationes efficiat:eidem vitã,ſenſum,motũm,vigorem,decorem,& fortitudinẽ, ſua illa intima pręſentia & vitali vnione tribuendo,quoniam angelus quantumuis adſit animæ,vnibilis non eſt.Quod ergo anima præſtat corpori hoc & multo perfectius Deus præſtat animæ: nã anima animæ quodammodo dici poteſt. Quis nanq; diuitias glorię illius domus quã habitat explicare ſufficiet? Vidiſti aliquando nubem atrã,turbidam, vilẽ vaporẽ à terra ſublatum,quid illa deformius? infũditur in ea ſolaris radius, quid ea pulchrius?quid illuſtrius? quid formoſius? Sic omnino, ſic eſt anima cui illabitur Deus:non videtur eius gloria,ſed multo illuſtrior eſt. O ſi videretur! ô ſi poſſet ſeipſam talis anima intueri! quàm facile omnia mundi oblectamenta cõtemneret, & quicquid in eo pulchrũ videtur, Phi.3.b velut ſtercora reputaret. Indicium tamen huius gloriæ ſanctorum reliquijs apertè monſtratur, ad quorum ſepulchra mortui ſuſcitantur, leproſi mundantur, infirmi curantur,& innumera miracula frequenter fiunt. Vnde illis oſsibus quæſo tanta virtus, vt hæc potentiſsima & præclariſsima opera faciant, niſi quia templum Dei quandoque fuerunt, & ſpiritus ſanctus habitabit in eis? Si ſic Domine honorant oſſa marcentia, eo quòd fuerint & futura ſint domicilium ſanctarum animarum: qualis erit honor & decor animarum propter inhabitantem Deum? Si hæc facit puluis & cinis ſanctorum diſperſus in terris,quid non poterit eorum ſpiritus coronatus in cęlis? Satis profecto nobis hoc exteriori indicio demonſtratur, & lucet decor & gloria domus tuæ quam inhabitas Deus. De qua pſal. Domine dilexi decorẽ domus tuę, Pſ.25. & locum habitationis gloriæ tuæ. Vnde ex hoc penſandum nobis eſt fratres chariſsimi, cũ quanto timore & ſolicitudine cauere debet anima iuſti, ne fortè in ea aliquid turpe aut indecẽs inueniatur, quod oculos tãtæ maieſtatis offendat. Qua vigilantia ſe debet vndequaq; cuſtodire, ne vel leui cogitatione, aut deſiderio, aut opere inhabitanti Deo diſpliceat. Grãdis honor, ſed grandis timor. Vnde apoſtolus cũ dixiſſet, An neſcitis quia templum 1.co.3.c. Dei eſtis,& ſpiritus ſanctus habitat in vobis? apte adiecit. Si quis autẽ templum Dei violauerit diſperdet illum Deus, ſi quis enim in hoc ſancto Dei templo, equos & aſinos & porcos immitteret,& ſanctuarium Dei iumentorum ſtabulum & porcorum haram faceret, quàm impius & ſacrilegus haberetur, et ſi deſtructis ac raſis ſanctorum imaginibus in eodem loco turpiſsimam Bachi, Iouis, Martiſue ſimulacra,& aliorum dæmoniorum idola audacter & impudenter ſtatueret: quo incendio, quo ſupplicio puniretur? Quid minus facis tu ò peccator,

cator, qui ſacrum cordis & corporis tui templum vitijs imples, & immundicijs pollutis, & ſacrum Dei habitaculum dæmoniorum ſpurciſsimorum ſtabulum facis & expulſo ſpiritu Dei ſancto, turpiſsima carnalium imaginationum in eo ſimulacra idolaque depingis? Quo putas inferno, quo ſupplicio tantum facinus vindicabit? Nam quis conſenſus templo Dei cũ idolis? Putáſne, quòd Deus inter talia ſimulacra habitare dignabitur? Abſit, ſpiritus enim ſanctus diſciplinę effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuperueniente iniquitate. O quanta iniuria! qualis impietas ſpiritum ſanctum à ſuo pellere tabernaculo, & ſacraria eius immundis deſiderijs & voluptatib^9 prophanare! De hoc apoſtolus ad Hebręos. Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur, quãto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium Dei conculcauerit, & ſãguinem teſtamenti pollutum duxerit, & in quo ſanctificatus eſt ſpiritui gratię contumelias fecerit? Deo cõtumelia fit, ſed peccatorum eſt damnum: ecce enim, inquit, relinquetur dom^9 veſtra deſerta. Et in Eſaia, Et relinquetur filia Sion, ſicut vmbraculum in vinea, & tugurium in cucumerario, & ſicut ciuitas quę vaſtatur: abeunte enim vinitore tugurium colubris & lacertis repletur, quòd ſoli combuſtioni derelinquitur. Sic ſpiritu ſancto à ſuo ſanctuario recedente, nequiſsimorum dæmoniorum habitaculum fit, vadũt & veniunt in illud horribiles. Et ſic idem Eſaias, Fit cubile draconum, & paſcua ſtruthionum, & piloſus

2.co.6 d — Sap.1.a. — Heb.1. — Matth. 23.d. — Eſai.1.c. — Eſa.34 c

clamat alter ad alterum, & ingreſſi habitant ibi. Audiat hoc omnis Chriſtianus, audiat omnis Chriſti ſectator, ſed maxime hi qui ſe deo ſpeciali quodã voto & profeſsione deuouerũt & cõſecrauerunt. Quanto enim ſãctiora ſunt tẽpla & ſacratiora, tanto deteriora & grauiora ſunt ſacrilegia. Vnde iſtis maximè dicitur per prophetam. Sãcti eritis quia ſanctus ſum dominus Deus veſter. Ac ſi diceret, Sanctus eſt Deus, ſanctum quoque ſit templum eius, ſanctum cor, ſanctum corpus, ſancta lingua, ſancta conuerſatio, omnia ſãcta, nulla inuida cogitatio, nullum deſiderium ſeculare, nullũ verbum ſcurrile, nullus motus lubricus, nullus viſus impudicus, nullus actus inordinatus in eo qui ſe Deo dedicauit appareat. Nam ſicut diuus Bernardus ad Eugenium põtificẽ ait, Inter ſeculares nugę, ſunt in ore ſacerdotis blaſphemiæ, peccata ſecularium cũ comparantur ad noſtra quaſi venialia ſunt. Quid enim mirum ſi implicitus curis & negotijs ſecularibus, aliquando diſcedat à mãdato, ſi nos qui ſoli deo vacamus, inter ſacra viuimus, altaria circũdamus, Deo dedicati, Deo ſacrati, in domo Dei ſicut in paradiſo conuerſamur, ſic labimur? Quoties peccamus, toties magnum aduerſus Deum facimus ſacrilegium, hoc enim eſt de quo ipſe per prophetã valde conqueritur, dicens. Quid eſt quod dilectus meus in domo mea cõmittit ſcelera multa? Et in alio loco dicit, Si inimic^9 me^9 maledixiſſet mihi ſuſtinuiſſem vtiq; tu verò homo vnanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecũ dulces capiebas cibos, &c. Sed iam ratio expoſcit vt dicamus, quo ritu, quibúſue

Leui.19 a — Hiere.11 e — ps.54.

quibúſue cęremonijs,hęc materialia tépla domino cõſecrentur & dedicentur,vt eadem in nobis, ſicut diximus,ſi templa Dei ſumus, ſpiritualiter adimpléda ſciam⁹. Eccleſię fidelium à pontifice dedicantur, & in earum conſecratione hæc quinque fiũt per ordiné, ſcilicet aſperſio inſcriptio,inunctio,illuminatio,benedictio:ſic in templo ſuo ſpiritualli magnus ille põtifex ſeriatim hæc omnia facit. Primò, aſpergit eum lauacro fortiſsimo lachrymarum, vt à peccatis mundetur, ſicut ſcriptũ
Ps.5[illegible] eſt in pſal. Aſperges me domine hyſſopo,& mundabor, lauabis me, &c. ſuper niuem dealbabor. Secundò, inſcribit in viſceribus eius legem ſuam, ſicut ſcriptum eſt in prophe-
Hie.31.f ta, Dabo legem meã in viſceribus eorum,& in corde eorum ſcribam
ps.36. eam. Et alibi, Lex Dei eius in corde ipſius,& non ſupplantabũtur greſ-
ps.93 ſus eius, verè beatus quem tu erudieris domine,& de lege tua docueris eum. Tertiò inunguntur, ſacra ſpiritus ſancti vnctio eſt,hoc eſt,ſpirit⁹ feruidus deuotionis. Fiunt autẽ cruces & inunguntur, vt ſcias quia ſine cruce non fit dedicatio, neque ipſa crux tolerabilis eſt ſine vnctio-
Gal.5.d ne. Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs & concupiſcentijs,& ſequi dominum: ſine
Matth. 16.d. cruce non poteris,cũ ipſe dicat, Qui vult venire poſt me, abneget ſemet ipſum,& tollat crucem ſuam,& ſequatur me. Hæc crux quanuis modica & tenuis,ſi ſpiritus ſancti vnctio deſit, ſi pectus geſtantis deuotione non calet, difficilis eſt & grauis:ſed ſi hac ſacra vnctione vncta eſt, non modo leuis fit, ſed etiã dulcis & ſuauis, vnde iam neque crux eſt. Audiat homo qui regulari pro feſsione deuinctus, in delicijs & blãditijs quaſi in ſeculo viuit, ac in monaſterio abſque vlla cruce ſe exiſtimat domino dedicandum. Attendat & quod onus domini leue,& iu- Matth. 11.d.
gum ſuaue, aſperum & intolerabile iudicat, vngat ipſum oleo, & pro culdubio ſicut ſcriptum eſt, compu- Eſa.10.f
treſcet iugum à facie olei. Quartò, ſacrum Dei templum poſt ſancti olei vnctionem à pontifice magno cæreis accenſis illuminatur. Scriptum eſt enim, Vnctio docebit vos 1.Io.2.d
de omnibus, illuſtrat intus lumine illo internę contemplationis & fidei, de quo ſcriptum eſt, In lumine ps.35
tuo videbimus lumen, vt luceat lux eius foris in opere & conuerſatione coram hominibus, & glorifi- mat.5.b
cent patrem eius qui in cælis eſt. Quibus peractis, quid reſtat, niſi deſiderabilis illa benedictio? de qua pſalm. Benedicat tibi dominus ex ps.127
Sion, & videas bona Hieruſalem omnibus diebus vitæ tuæ: per hanc enim benedictionem qui in hoc deſerti exilio pauperculum fuerat domini tabernaculum, & exile ſanctuarium, in cæleſti Hieruſalem fit domino magnificum & illuſtre tẽplum omnibus lapidibus pretioſis, & diuitijs ornatum, perenni ac perpetuo ritu domino conſecratũ inter angelos in gloria. Ad quam nos perducat filius Dei benedictus Ieſus Chriſtus dominus noſter. Amẽ.

DEO GRATIAS.

CONCIO FVNEBRIS THEMA

¶Dormierunt ſomnũ ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. Pſal. 75.

Vita iſta mortalis ſo
mno dormiẽtium
aptiſsimè compa-
ratur propter mul
ta. Primò, quia ſi-
cut in dormienti-
bus iudicium ra-
tionis ligatur, & ſenſus ſopitus eſt,
vſque adeò vt inter ſapientẽ & ſtul
tum nulla ſit dormiendo diſtantia:
ſic etiam in vitę præſentis ſtatu, ani
mæ rationalis intellectus ſenſibus
ligatus eſt & ſopitus, vt aſsidua attẽ
tione & exercitatione vix poſsit i-
gnorantiæ ſomnũ excutere, in quo
Sap.9 d naſcimur omnes, corp⁹ enim quod
corrumpitr aggrauat animã & ſen-
ſum deprimit multa cogitantem. Si
2.co.12 Paulus ad tertium vſque cælum ra
ptus clamat, Infelix ego homo, quis
me liberabit de corpore mortis hu
jus? & beatus Andreas cruci affixus
idipſum ardentiſsimè poſtulat? nõ
ſolum propter paratam ſibi gloriã,
ſed etiã propter moleſti huius one-
ris abiectionem, & animæ liberta-
Ro.8.d. tem: ſi apoſtoli qui primitias ſpiri-
tus acceperunt ſic exclamant, ſic
deſiderãt ſarcinã corporis expone-
re, miror cur nos miſeri cũ pſalmo
ps.141 grapho nõ inſtãter proclamamus.
Educ de carcere animam meam ad
confitendum nomini tuo me expe
ctant iuſti donec retribuas mihi? Et
ps.123. alibi. Anima noſtra ſicut paſſer ere
pta eſt de laqueo venantiũ, laqueus
cõtrictus eſt, & nos liberati ſumus.
Verè laqueus animæ caro iſta, quo
tũc anima ſoluitur, cùm homo mo-
ritur. Quanta tunc putas lætitia per
fũditur anima iuſti, cùm corporeis
nexib⁹ ſoluta videt ſe à laqueo iſto
ſimul & periculo liberatam? quo-
modo tunc aperit oculos, & nouum
cum gaudio inſpicit mundum, no-
uas creaturas intuetur, admirans al
teram ſe penitus proſpiciens, ac ve-
luti à ſomno grauiſsimo feliciter
excitatam: eſt ergo quàm ſimilima
ſomno vita hæc mortalis, aut poti⁹
mors iſta vitalis. Eſt etiam aliud in
quo huiuſmodi ſimilitudo euiden-
tius appareat & eluceat, quia veluti
dormiẽtes innumeras patimur phã
taſias, illuſioneſque plurimas ſuſti-
nemus. Videas dormientem arden
tius & cupidius proſequi rerum vm
bras, imagineſque quàm res ipſas
vigilans adamaret. Quanto gaudio
inuenitur theſaurus ab auaro dor-
miẽte! qua auiditate percipit cibos
ſomnians guloſus! quanta ſuper-
bia triumphat in ſomno leuis am-
bitioſus! De lubricis nunc dicere
non eſt opus quanta inſania delu-
duntur! libera nanque imaginatio,
& à rationis moderamine & freno
ſoluta ſenſualitas in dormientibus
ad ſuas paſsiones fortius mouetur,
& feruentius inualeſcit, & contin-
git nonnunquam eos qui huiuſmo
di delicijs fallaciter oblectantur &
honoribus inſoleſcunt soluto ſo-
mno, in ardẽtiſsima quadam febri,
aut dolore acerbo ſe inuenire iacen
tes. O vita mortalis, & quid es tota
niſi perpetua & inopinata deluſió.
Omnia quæ tã auidè quærimus, tã
ardenter amamus, tam ſolicitę pro-
ſequimur, non vtique vera bona
ſunt, ſed vmbræ imagineſque bo-
norum. Quid ſunt enim diuitię, niſi
vana de limo metalla? quid hono-
res, niſi ludicrę leuitates? quid cor-
poris voluptates, niſi turpes & ob-
ſcœne cupidines? An nõ ſomniat
qui has vmbratiles formas imagi-
neſque bonorũ pro rebus ipſis am-
plectitur & acceptat? an non mo-
riens quaſi euigilans omnes iſtas fu

gat

gat nęnias & abijcit deluſiones. Ap
pone animæ menſam cibis delica-
tis refertam, adhibeto auri & argen-
ti pretioſiſsima vaſa, veſtes aureas,
equos, domos, familiam, honores,
ſeruitia, faſtus, nunquid etiam vel
aſpicere hæc omnia non dedigna
bitur, & quaſi futilia ſomnia pro
nihilo deſpiciet? Verè indubitan-
terque velut ſomnium ſurgẽtium
Pſ.72. domine omnium iſtorum bonorũ
acquiſitas in vita imagines ſolu-
ta anima ad nihilum rediges. Vn-
Iob.27.d de Iob, Diues (inquit) cùm dormie
rit nihil ſecum afferęt, aperiet ocu-
los, & nihil inueniet, ſed veluti ſo-
mno vitæ præſentis deluſus, cùm
excitatus fuerit, qui videbatur eſſe
in delicijs, apparebit verius in tor-
mentis, & qui amœnos hortos, de-
liciosa virgulta, & prata viren-
tia autumabat expergefactus à ſo
mno corpus reperiet in tumulo,
& animam in inferno, carnem ver
mibus ſcaturientem, & animam
ignibus flagrantem. Exiſtimo e-
nim animas poſt longum tempus,
ſiue in cælo, ſiue in inferno loca-
tas, ſic vitæ præſentis ſeculum me-
morari, veluti ſomnium antiquum
& illis huius ſeculi negotiationes,
amicitias, honores, nuptias, & quæ-
cunque in vita geſſerunt velut ſo
mnia videri, atque ita vxoris, libe-
rorum, amicorum familiarium pro
ſperitatum aduerſitatumque re-
cordari, veluti præteritorum quo-
rundam & leuium ſomniorum. O
quomodo dolent miſerę propter
huiuſmodi ſomniorũ ludicra tráſ-
euntia, tam diris tormentis perpe-
tuo fuiſſe damnatas! Aduerte illa-
rum querimoniá in libro ſapien-
Sap.5.a. tiæ agnoſcito fletum. Errauimus
(inquiunt) à via veritatis, & iuſti-
tiæ lumen non luxit nobis, & ſol
intelligentiæ non ortus eſt nobis,
laſſati ſumus in via iniquitatis, am
bulauimus vias difficiles, viam au
tem domini ignorauimus. Quid no
bis profuit ſuperbia, aut diuitia-
rum iactantia quid contulit nobis?
tranſierunt omnia illa tanquã vm
bra, & tanquam nuncius præcur-
rens, & in malignitate noſtra con-
ſumpti ſumus. Talia (inquit) dixe
runt in inferno hi qui peccauerũt.
Excitemur ergo fratres ab iſto lę-
tali ſomno & ſopore mortifero, an
tequam nos excitet dira mors: tunc
enim nihil proderit excitari, excu
tiamus à nobis vmbratiles iſtas ho
norum & voluptatum imagines, &
veritatem ipſam claro perſpicia-
mus intuitu, ne cùm dies illuxerit,
& ſomnus abierit, vacuos deluſoſ-
que nos inueniamus, & ſtultitiam
noſtram lamentis perpetuis deflea
mus. Quàm potẽter propheta, imò
per prophetá dominus clamat, Ex- Ioel.1.a
pergiſcimini ebrij, & flete, &. vlu
late qui bibitis vinum in dulcedine
quoniam perijt ab ore veſtro. E-
brij (inquam) ſed non à vino ine-
briati, ſed non à muſto, qui tam aui
dè & ſine menſura temporalis dul
cedinis hauſtus excipitis, qui tem-
poralium gaudiorum mero tam
inſolenter inebriamini, expergiſci
mini, flete, vlulate, quoniam citò
peribit ab ore veſtro, citò (inquam)
rapietur á vobis huius dulcedinis
potus, & propinabitur vobis perpe
tuæ amaritudinis calix, atque poſt
hunc voluptatis inebriantem po-
tum, fellis amariſsimas feces perpe
tuo glutietis. Fex, inquit, eius non Pſ.74
eſt exinanita, bibent omnes pecca-
tores terræ, tu domine potius po-
tente tua virtute excita nos, vt in

tempore opportuno in luce tua a-
Ps. 126 pertius vigilemus. Vanum nan-
que eſt nobis ante lucem ſurgere,
& ſine tuo lumine fruſtra contédi-
dimus ad vigiliam, tu enim ergo do
mine noſti quoties ego ſeruus tuus
meipſum agebam, exhortationi-
bus, admonitionibus, increpatio-
nibus, meipſum quaſi quibuſdam
manibus pulſans ſi aliquo modo
Ps. 39. ab iſto ſopore excuterer. Sed heu
non potui vt viderem, et ſi quan-
doq; fortioribus conſcientiæ meæ
ſtimulis punctus, aut verborum
tuorum crebrioribus ictibus pul-
ſatus, ad modicum euigilans hallu
cinari videor, me miſerum ſta-
tim reluctans, & inuictus profun-
dius & altius dormio, dormiens
verò ita ſum ſicut qui in grauiſsi-
mo & horribili ſomno vehemen-
tius excitari conatur, & quo ma-
gis conatur minus valet, & quod
magis mirandum & dolendum eſt,
neſcio quo miro & prauo modo in
ipſo negotiorum ſtrepitu, & exte-
riori tumultu quo ſolent dormien-
tes excitari ego profundius dor-
mio. Felix qui et ſi propter Deum
occupatus exterius dormit, ſed in-
tus ad Deum illius animus ſemper
vigilat qui dicere poteſt cum ſpon
Cãt.5.a ſa. Ego quidem dormio, ſed cor
meum vigilat: interiorem nanque
animæ illius quietem non pertur
bant exteriora negotia, ſed exte-
rius occupatus, interius vacat. Dor
mientes ſolemus primò vocibus
pulſare, deinde contactibus: quos
enim clamor non excitat, excitat
pulſus. Sic etiam dormientem ſpon
ſam, primò clamore ſponſus exci-
Cãt.2.c. tat, dicens, Surge propera amica
mea, columba mea, ſpecioſa mea
& veni. Cuius ſubaudita voce pau-
lulum excuſſa de ſomno clamet
vox dilecti mei, ſed cũ illa rurſus
ſoporaretur, dilectus miſit manum Cãt.5.b
per foramen, & venter eius intre-
muit ad tactum illius, & ſurrexit
illico præceps, vt aperiret dilecto, ibidem
at ille declinauerat, atque tranſie-
rat. Quæ ad vocem non ſurrexe-
rat, ſurrexit ad tactum. Ita nobiſ-
cum agere conſueuit clementiſsi-
mus Deus peccatorum dormientiũ
excitator pius, vocat prius dormiẽ
tem animam, et ſi non excitatur vo
ce iũgit clamorem, vocat muneri-
bus, vocat inſpirationibꝰ, vocat ter
roribus, et ſi adhuc dormimus, ag-
grauat voces, adauget clamores, in-
crepat terribiliter ſoporatam pec-
catis animam, & horribilibus eam
intus reprehenſionibus corripit.
Vnde pſal. Pro iniquitate, inquit, Ps.38
corripuiſti hominem, & tabeſcere
feciſti, ſicut araneam animam eius.
Verè increpante Deo, anima duriſ
ſimam eius increpationẽ ferre non
valens, penitus tabeſcit, & præ tri-
ſtitia & dolore tota liqueſcit. Bene
hoc nouerat quę dicebat, Anima Cãt.5.c.
mea liquefacta eſt poſtquam dile
ctus locutus eſt. Si enim increpa-
tiones aggrauaueris domine, domi Ps. 129
ne quis ſuſtinebit? quis tolerabit?
Teſtis mihi eſt ipſa mea conſcien-
tia quæ ſuſtinuit diſsimulaſſe me
aliquando ne intelligerem, diuer-
tiſſe ne has increpationes audi-
rem timore percitum, ſed fruſtra,
ſed in caſſum: conuerſum enim ad
me, vt ait Iob, mirabiliter & terri- Iob.10.
biliter me crucias. An non mirabi-
liter præuaricantem animam diui
na iuſtitia ſui ipſius tortorem facit,
vt puniat ipſa in ſe peccatum, quod
ſuperba cõmiſit. Quid mirabilius,
quàm ſuis proprijs affectibus & paſ
ſionibus

ſionibus animam pro peccato tor-
queri, flagellari, puniri, & vt faciat
ipſa irato Deo de ſeipſa vindictam.
O prodigioſum angelicis ſpiriti-
bus ſpectaculum! animam ſeipſam
vlcerans, ſeipſam lanians, ſeipſam
iudice aſtante flagellans, nõ alium
extra quærit tortorem ſeuerus iu
dex, ſed ipſam peccati ſui vindicem
facit. O iudicis potentiam! quis nõ
timebit te, ò rex gentium, qui ta-
les iniuriæ tuæ reperiſti tortores?
Miſer qui nunc talibus clamori-
bus nec excitatur, tolerabilior pro
pemodum infernus videretur, quã
huiuſmodi conſcientiæ tolerare re
morſus. Sunt tamen qui aut non au
diunt, aut audire diſsimulant, hos
proprius accedens pulſat diuina
Cãt.5.b benignitas. Mittit manum per fo-
ramen deſiderij, & palpat hærentẽ
animam, pulſat ægritudinibus, pul
ſat perſecutionibus, pulſat tempo-
ralium iacturis, pulſat varijs & mul
tiplicibus tribulationibus, ſi fortè
ſentiat qui dormitat. Quem iſta nõ
excitant letargum patitur, non eſt
iam ſomnus iſte, ſed morbus: non
peccati ſomnus ſed mortis æter-
næ manifeſtum indicium, veniet ei
repentina mors cùm ſecurior fue-
Iudic.4 c rit, & velut alter Siſara clauo ſe
confixum pauimento reperiet no
tiſsima ſiquidem huius rei in illo
figura præceſsit. Quam operepre-
tium eſt, vel ſuccincte perſtringe
re, cùm enim de bello victus pe-
deſter aufugeret, occurrens ei Ia-
hel vxor Haber, crudeli eum ſuſce
pit hoſpitio, ſitibundumque pro
aqua lacte potauit, & huiuſmodi
potu ſopitum clauo transfixit. Me
minerit huius quiſquis in bello
deuictus, domini ſui caſtra deſe-
ruit, meminerit, inquam, religio-
ſus ille qui militari cœnobio re-
licto à Deo profugus, vt Cain ſe Gñ.4 b
culi latitudinem vagabundus per-
luſtrat. Fugitiuo huic occurrit ſta
tim blanda Iahel, ſuoque eum
pelliciens ſenſualitas recipit in ho
ſpitio, vbi enim hoſpitabitur clau
ſtri deſertor & Dei fugitiuus, ni-
ſi in vilis carnis tentorio. Sitit e-
tiam valde anhelans ad ſeculi de-
licias. & temporalia gaudia: ſed
crudelis hoſpita pro aqua de viuo Hie.2 c
fonte lac ei propinat ex vtre, quod
neque ſitim minuit, neque calo-
rem extinguit, ſed lætaliter dormi
re bibentem facit. Lac de vtre vo
luptas ex carne, huius hauſtus ho
mines ita dementat atque ſopo-
rat, vt nihil ſupra. Qui enim ea po
tantur in altam Dei & totius ſpiri-
tus incidunt obliuionem: non eis
gloria, non infernus, non fama, nõ
pudor, non contempta religio, non
denique propriæ ſalutis ratio in
mentem venit, ſed rationis iudicio
ſoporato, illecebris funditus imer
gunt. Dormientem inſuper pallio
operit ignorantiæ, vt non videat
quicquid decet, non mortem in-
ſtantem, non ignem ardentem,
non iudicem aſtantem, donec cla
uo repentinæ mortis confoſſus ſo
porem morti ſocians, & limo defi
xum, & ſepultum ſe videat in in-
ferno. Iuſto vtique Dei iudicio præ
uentus, vt qui in vita oblitus eſt dei,
in morte non recordetur ſui. Cùm
enim dixerint, pax & ſecuritas, re- prouer. 29. a.
pentinus eis ſuperueniet interitus, Iob. 21. b
& non fugient, & ducentes in bo
nis dies ſuos, cũ minus cogitant, in
pũcto ad ima deſcendunt. O fallacẽ
hoſpitam! ò vitam mendacem! Mi
ſer qui apud te nõ pertimuit hoſpi-
tari, tale nãq; hoſpitibꝰ tuit exhibes

miniſterium,ſuauiter eos potans vt
eneces, blandè fouens vt trucides,
nanque qui tibi fidit ſibi maleſidus
eſt. Cui comparabimus vitam iſtam
fratres, aut cui aſsimilabimus eam?
Similis profectò videtur ſcenæ cui-
piam aut comediæ, in ea quippe
plures reges videas, nec ſunt reges,
plures milites, nec ſunt milites, re-
ligioſos plurimos, ſed religioſi non
ſunt, ruſticos aliquos, ſed non ſunt
ruſtici: ficta ſunt omnia, fallacique
imagine illita, donec depoſito ha-
bitu, & finita ſcena, ſublato papi-
lione appareat quiſque quis ſit.
Talis eſt huius mundi figura fra-
tres, mendacij plena ſunt omnia,
aliorum perſonas gerimus, donec
auferatur velamen, & finita ſecu
li huius ſcena appareat, quiſque
quis fuerit. Tranſibit citiſsime, fi-
ctionis comedia & veritatis ſecu
lum illuceſcet, & tunc nemo fin
gere ſe alium poterit nec latere. Si
milis quoque videtur ſtatuæ bifor
mi quæ celeri voluitur rota, hinc
rugata facie veteranam, inde rutilā
ti vultu iuuenculam præferens, ne
que enim vnā ſe cunctis exhibet,
ſed variè ſe variat ad diuerſos, alijs
giganteam, alijs pigmeam formam
oſtentans. Si quis enim in gaudio
& delicijs vitam agit, bone Deus,
quanta ſe illi breuitate coarctat, pi
gmea illi videtur & annicula quan
tumuis longiſsima vita etiam ſi ſu-
peret dies Mathuſalem. Quantas ſu
per hoc vbique terrarum audias à
ſecularibus querimonias, quæ ſuſpi
ria! quos gemitus! quia non diutius
tenditur vitę voluptas, quia non in
longum ſinuntur videre quod cu-
piunt: & poſsidere quod volūt. Au
Sap.2.a di voces eorum in libro ſapientiæ.
Exiguum, inquiunt, & cū tędio eſt
tempus vitæ noſtræ, & non eſt refri
gerium in fine hominis, quia ex ni
hilo nati ſumus, & poſt hoc erimus
tanquam ſi nō fuerimus, & tranſiet
vita noſtra tanquam veſtigium nu-
bis, & ſicut nebula diſſoluetur, & no
men noſtrum obliuionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam ha
bebit operum noſtrorum. Quā ve
ra ſunt hæc & quàm certa, ſed attē-
de fallaciam, Venite ergo fruamur
bonis quæ ſunt, & vtamur creaturā
tanquam in iuuentute celeriter, vi
no pretioſo & vnguēto nos implea
mus, & non prætereat nos flos tem
poris, coronemus nos roſis antequā
marceſcant, nullum pratū ſit quod
non pertranſeat luxuria noſtra, vbi
que relinquamus ſigna lętitiæ, quo
niam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt
ſors noſtra. Quanto ſanius contra
rio dicerent, quia breuis eſt vita no
ſtra, quia citiſsimè vt nebula diſſol
uetur, flocci pendamus eam, pro ni
hilo habeamus illam, meliorem &
perpetuam inquiramus. O ſtultiſsi
mi, ſi marceſcunt celeriter roſæ, vt
quid eas ponitis in corona? an ne-
ſcitis quia pro momentaneo hoc
odore perpetuum debeatis ſuſtine-
re fœtorem? quænam hæc inſania
marceſcentibus ſe coronare roſis,
putreſcentibus ſe delinire vnguen
tis: Comedamus (inquiunt) & biba
mus, cras enim moriemur, imò quia
cras moriemur, neque comedamus, eſa.22.d
neque bibamus, ſed cibum qui non Ioā.6.d
perit, inſtanter potius operemur.
O quantò ſanius ſibi ita conſule-
rent, ſi mens non leua fuiſſet. Hos
igitur ita deludit vita fallax, alijs
econuerſo interminabilem & lon
giſsimam ſe mentitur, & ſicut ve-
ſpertinam vmbram, quæ ſole occi-
duo ex parua protenditur in immē
ſum,

talem ſe ſolet oſtédere tribulatis &
afflictis vitam agétibus in dolore.
Videas nanque religioſos plurimos
ieiunijs & vigilijs fatigatos, longa
pœnitétia maceratos, præſentis vi
tæ tędio affectos, amariſsimé eius
diuturnitatem deflere. O (inquiũt)
quádiu durabit interminabile hoc
vitæ martyrium, quandiu vitam
hanc duriſsimã tolerabimus? bien
nio quippe aut triennio ſatis eſſet,
quis per ſexaginta annos laborio-
ſam hanc vitam poterit ſuſtinere?
et ſiquidem hoc alterius vitæ deſi-
derio dicerent eſſet vtique illis ad
ſapientiam: ſic enim etiam Pro-
ps.119. pheta clamabat, Heu mihi quia in
colatus meus prolongatus eſt. Pro
pter laborem verò ita fatigari ſtul-
tum eſt: quis enim agricola pru-
dens ſeminandi opportunitatem re
putat longiorem? ô homo tales la
borum tuorum fruges expectas, &
de laboris diuturnitate conquere-
ris? Sed nunquid longior vita prę-
ſens, nunquid diuturnior? Non ita
Iob.14. videbatur Iob, Nam breues (in-
a quit) dies hominis ſunt. Et de ſuis,
Iob.9.c Dies (inquit) mei velociores fue-
runt quàm à texẽte tela ſucciditur.
Non diu tardat feſtina mors, ſed rẽ
mo veloque properat quantum po
teſt. Non etiam ita videbatur apo-
2.co.4.d ſtolo, qui dicebat, Momentaneum
hoc & leue tribulationis noſtræ, æ-
ternum ſupra modum in ſublimi-
tate gloriæ pondus operatur in no-
bis. O longum momẽtum, quod ſe-
parat nos à Deo, quandiu enim
2.co.5.b ſumus in corpore, peregrinamur
à domino: nam alioquin in ſeipſo
breuiſsimum eſt, & vt ita dixerim,
momentum momentaneum. Mo-
mentum tibi erit vita præſens, ſi
oculum dirigas ad æternum præ-
mium. Tranſit citò quod cruciat,
permanet in æternum quod coro-
nat. Æternum (inquit) ſupra mo-
dum in ſublimitate gloriæ pondus.
Non potuit amplius illa felicitas
ponderari, non potuit beatitudo
illa melius explicari. Pondus eſt vo
luptatis, quod neq; ipſa poſſet ani-
marum infirmitas ſuſtinere, ſi non
fulciretur à Deo, neque ſentire, ſi
non eleuaretur à datore. Guttatim
pœna nobis bibitur, ſed affluenter,
& per riuos potabimur à gloria.
Torrente (inquit) voluptatis tuæ ps.35
potabis eos. Tranſit hora, tranſit
& pœna: ſed gloria illa tota ſimul
& inuariata durabit: non minue-
tur, non alterabitur in ſeculum ſe-
culi: ſed illæſa & inuariabilis per-
manebit. Quis hanc gloriam non
amabit? quis tantam beatitudinem
totis animæ viribus, toto deſiderio
non perquiret? quis poterit ô felix
patria, quis vnquam tui poterit o-
bliuiſci? Si oblitus fuero tui Hieru ps.136
ſalẽ, obliuioni detur dextera mea.
Adhæreat lingua mea faucibus meis,
ſi non meminero tui, ſi non propo
ſuero te Hieruſalem in principio
lætitiæ meæ. Sic aiebat, ſic clamabat
quia ad illam, ſicut ceruus ad fontes ps.41.
aquarum, ita ſitiebat. De illius me
moria iubilans, & in eadem fi-
xus imprecatur ſibi quæ neceſſe
eſt euenire ſi ab illa decideret.
Nam vbi illius beatitudinis obli-
uio inciderit, & manus hæret, & lin
gua balbutit. Illius quippe memo-
ria & operi ſolertiam, & verbo fa-
cundiam præſtat. Qui enim prę mij
obliuiſcitur, lentè mouetur ad o-
pus: nec poteſt quiſq; de re quam
nõ ſentit, neq; guſtat, diſerte loqui.
Felix illa regio, felix patria beatorũ
vbi quicquid placet adeſt: quicqu
diſplicet,

diſplicet, longè abeſt: vbi omne bonum ſine omni malo: vbi nullum tædium & ſempiternum gaudium: vbi ſatietas ſine faſtidio, auiditas ſine defectu: vbi vita ſine termino, lætitia ſine mœrore, ſecuritas ſine timore: plena, perfecta, & ſempiterna gloria. Quam nobis præſtare dignetur ille qui vt eam præſtaret dignatus eſt mori, Chriſtus Ieſus dominus & ſaluator noſter: cui cũ patre & ſpiritu ſancto eſt decus. imperiũ in ſecula ſeculorum. Amen.

¶Selectiores conciônes hactenus tantum dedimus, neque enim omnes authoris commentationes, vno quaſi partu edere nobis licuit, in quiduis aliud quàm in hoc cõſcriptas, quas nimirum author in aduerſarijs tumultuariè, & in litura reliquerat, & quarũ plurimæ indignis truncatæ modis vix in vnum orationis corpus coaleſcere poſſe videtur. Dabimus operã (Deo ſuo operi aſpiranti) vt cura & diligentia noſtra, eam formã propediem accipiant, vt ſuum authorem, & decere, & referre quiſque iudicet. Sit hic tomus cæterorum antecurſor, viamque alijs muniat, ac pandat iter durum ingeniorum voluntatumque humanarum, & aſſueſacere incipiat pietati, ac diuinis ardoribus deſueta hominum corda, mox conciones reliquę, quę modo deſiderantur, ire viam incipient.

COMPLVTI,
Ioannes Inachius à Lequerica
excudebat.